

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

RECORDS

OFFICE OF THE DEAN

ADMISSIONS

APPLICANTS

RECOMMENDATIONS

OFFERS OF ADMISSION

STUDENTS

ACADEMIC RECORDS

FINANCIAL AID

STIPENDS

SCHOLARSHIPS

ASSISTANTSHIP RECORDS

RESEARCH ASSISTANTS

TEACHING ASSISTANTS

STUDENT SOCIETY

UNIVERSITY OF CHICAGO

ERUDITO LECTORI.

IRABERIS fortasse, *optime lector*, quod in *præclara* hac *ætate*, *omni doctrinæ*, & *eruditionis lumine* *confertissima* *obscuræ* *undiquè* *notæ* *hoc meum opus* *in literariæ rei* *Theatro* *apparere* *passus* *sim*. *Sed* *in-*
surgens *in te* *omnis* *jam* *subsidat* *admiratio*, *ne* *dicam*
justa indignatio; *non enim* *elucubrationes* *hujusmodi*
in popularis *plausus*, *publicique* *favoris* *aucupium*;

Sed *in studium* *communis* *boni*, & *in meorum* *in primis* *commodum*, *studiosorum* *nimum* *delicati* *sensus* *in manus* *emisi*. *Emisi* *autem* ? *immo*
verò *invitus*, *ac repugnans* *dimisi*: *nam* *sî* *Amici* (*in hac* *re* *parùm* *ami-*
ci) *quorum* *præsertim* *authoritas* *apud* *me* *magno* *in pretio* *semper* *fuit*,
crebris *adhortationibus*, *iteratisque* *velut* *impulsibus* *illas* *privatis* *e-*
laribus *in lucem* *publicam* *non extrussissent*, *in agnatis* *certè* *sibi* *tenebris*
tutiùs, *meliusque* *ad huc* *laterent*. *Non enim* *sum* *itâ* *factus* *mei* *assenta-*
tor ingenii, *ut* *ipsius* *fætus* *velut* *abortivos*, *inter cæteros* *felicissimi* *par-*
tus *libros* *communi* *immortalitatis* *fato* *dignos*. *unquam* *judicaverim*.
Quis enim *non* *videat*, *elaborantis* *industriæ* *minimum*; *impolitæ* *verò*,
atque *incompositæ* *ruditatis* *plurimum*, *vel* *per* *oscitationem*, *vel* *per*
imperitiam, *vel* *per* *necessitatem* *in opus* *hoc* *irrepisse*? *Cognovi* *planè*
id totum, *me ipso*, *vel* *Judice*, *cognovi*; *nec* *melius*, & *absolutum* *magis*
expectandum *fuit* *ab homine*, *cui* *parum* *otii*; *multum* *verò* *negotii* *datum*
est: *homine*, *in* *quam*, *variis* *rerum* *impedimentis* *continenter* *distractò*,
quem *tum* *rei* *familiaris*, *suorumque* *oppidorum* *cura*, *atque* *administratio-*
tum *forensis* *strepitus*, *semper* *occupatum*, *subindè* *ab incepto* *avocavit*.
Fac *igitur*, *amice* *lector*, *ut* *saltem*, *quando* *gratiam* *à* *te* *inire* *non*
meor, *asperum* *cenfuræ* *tue* *Tribunal* *meo* *hoc* *operi* *non* *occurrat*, *quod*, *li-*
cet *in concinnum*, *ac* *rude* *aliorum* *magis* *voluntas*, *quàm* *mea* *ambi-*
tiosa *quedam* *popularitas*, *publicæ* *rei* *bono* *consecravit*. *Hoc* *etiam* *pau-*
cis *monitum* *te* *volo*. *Ad* *varietatem* *materia*, & *argumenti*; *varietatem*
styli *nè* *reprehendas*. *Non enim* *discolor* *aliquis* *mercurii* *afflatus* *id* *fecit*.
nec *ingenii* *sibi* *parùm* *similis*, *aliquis* *motus*, *suam* *cuique* (*ut* *ajunt*)
vestem

vestem aptare volui: præclaram eam, atque optimam ducens elocutionem, quæ rei, materiæque maximè esset accommodata. Audi de hoc Senecam (epist. 66.) cum quo sentio: cæterum (inquit) magna habebunt discrimina variante materia, quæ modò latior est, modò angustior, modò illustrius, modò ignobilis, modò ad multos pertinens, modò ad paucos: in omnibus tamen istis, id quod optimum est, par est. Præterea, quod in singulorum rituum summo, de ipsis nimis breviter, pressè, minutèque scriptum sit, consultò factum puta. In exiguis, paucisque capitibus plura, eaque concisa colligi; nè operis ipsius corpus à suo (quod ajunt) capite vinceretur, & nè in magnitudinem nimis injustam excresceret. Sed nè graveris, quod enim jejunum breviarium detrahit, plenior syllabus offerret. Deniquè, mi lector, si quid bene, à minus insipienter dictum obvium hùc tibi erit, ad illum referas sapientiæ primum Autorem, à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum est. Vale, meque ama, aliis elucubrationibus, ac litterariis monumentis, vita comite, Deoque auspice, tibi commodum profuturum.

CANDIDE LECTOR.

Adhæc velim scias, omnium Rituum summu-
las, quas addideram, suisq; sedibus aptius de-
stinaveram, aliò translatas esse, ad hoc .n. im-
pulis Typographi incuria, qua plures præte-
rierat; ut igitur tuo præstò sint usui, in
cujusquè partis vestibulo, in quas opus distin-
ctum est, cum Breviariis ipsis dispositæ oc-
current.

RITUS I.

Incipit, Joanna Secunda Dei gratia, pag. 31.

Mandat inviolabiliter servari hos Ritus in Ma-
gnæ Vicariæ Curia, & qualibet ipsarum.

RITUS II.

In primis, quæ ubi ordo, pag. 28.

Prænitium Judicum, & Officialium numerum in
M. C. V. præscribit, eosquè personalitèr servare,
unicum exercendo Officium statuit.

RITUS III.

Item, quod omnes Officiales Curia, pag. 40.

Admonentur Officiales, ut arca nisi sint & Consilia
Curia tecta, ac velata habere debeant.

RITUS IV.

Item, quod si aliquis Officialis, pag. 45.

Magnæ Curia Officiales, crimina contra Curiam
ab aliis Officialibus patrata pandere obstringun-
tur.

RITUS V.

Item, quod omnes Officiales pro posse, pag. 55.

Quid facere teneantur omnes Curia Officiales, præ-
scribit.

RITUS VI.

Item, quod causa, pag. 60.

Demonstrat per quod inchoetur causa appellationis.

RITUS VII.

Item, quod nullus Officialis, pag. 64.

Officiales non exeant ab hac Civitate, absquè Pro-
regis licentia.

Tom. I.

RITUS VIII.

Item, quod nullus Officialis ipsius, pag. 70.

Duo Officia ab uno non exercentur.

RITUS IX.

Item, quod Locumtenens, pag. 77.

Salarium Officialibus statuitur ex præventibus.

RITUS X.

Item, quod Locumtenens Judices Aerarii, pag. 81.

Mandat semel in hebdomada acta à Regente, aliisque
Officialibus perquiri, ut illa quam citius termi-
nentur.

RITUS XI.

Item, quod nullus Officialis dictæ Curia audeat,

pag. 85.

Officiales durante Officio, advocacionis, & procu-
rationis munus exercere non valeant.

RITUS XII.

Item, quod depulsatione Campana, pag. 88.

Judices M. C. V. congregentur hora decimanona.

RITUS XIII.

Item, quod nullus ex Subactuariis, pag. 90.

Actorum Magistri stent in loco proprio, postquam
Judices federint.

RITUS XIV.

Item, quod Judices ipsarum, Curiarum, pag. 91.

Prohibentur Judices, aliquid pro subscriptionibus
accipere, excepto pro testium examine.

RITUM ELENCHUS.

RITUS XV.

Item, quod unus ad minus Judicium, pag. 96.
Unus ex M. C. Judicibus apud ipsius Regentem ad-
sistat, nec ab eo discedat absque venia,

RITUS XVI.

Item, quod Judices predicti non audeant,
pag. 99.
Judices M. C. V. causas sibi ipsis minime commit-
tant.

RITUS XVII.

Item, quod procurator Fiscalis, pag. 103.
Sine Advocato Fisci, ejusdem Procurator nihil agat,
nec è contrà.

RITUS XVIII.

Item, quod Advocatus Fisci, pag. 105.
Advocato Fisci postulare licet in gratiam privatorum,

RITUS XIX.

Item quod Procurator, & Advocatus Fisci,
pag. 108.
Advocatus, & Fisci Procurator, ac pauperum nihil
recipiant pro tuitione causarum.

RITUS XX.

Item, quod Procurator Curia possit causam,
pag. 111.
Causam usurarum potest Procurator Curia prosequi,

RITUS XXI.

Item, quod in hujusmodi Causa usurarum,
pag. 118.
In causa usurarum Fisci Procurator designare debet,
quæ designare tenetur accusator.

RITUS XXII.

Item Procurator sine, pag. 119.
Est conformis Ritui 18.

RITUS XXIII.

Item, quod Advocatus Pauperum contra Curiam
pag. 120.
Advocatus pauperum potest etiam contra Fiscum
aliorum causas defendere.

RITUS XXIV.

Item, quod Magistri Actorum debeant adnotare
pag. 124.
Acta, banna, & compositiones notentur in libris
destinatis, & conserventur.

RITUS XXV.

Item, quod Magistri Actorum nihil in pecunia,
pag. 125.
Magistri Actorum nihil pro actis scribendis reci-
pian, quibusdam tamen exceptis.

RITUS XXVI.

Item, quod habeant dicti Magistri Actorum,
pag. 126.
Processus, & Scripturæ conserventur in Archivio
communis.

RITUS XXVII.

Item, quod Magistri Actorum debeant interesse.
pag. 120.
Magistri Actorum vel unus ipsorum interesse debeant
in Curia continuo, nec inde discedere, licentia
à Locumtenente non obtenta,

RITUS XXVIII.

Item, quod teneantur dicti Magistri Actorum notifi-
care. pag. 128.
Magistri Actorum obstringuntur omnes contuma-
ces notificare Judicibus

RITUS XXIX.

Item, quod teneantur Fiscales. pag. 131.
Expeditur citationes contra inquisitos, & ultimo
in peremptorio procedatur contra eos ad incum-
pentia.

RITUS XXX.

Item, quod dicti fiscales non audeant. pag. 132.
Scribis Fiscalibus haud licet pro scriptura aliquid
recipere, nisi in casibus in Ritu expressis.

RITUS XXXI.

Item, quod Fiscales predicti. pag. 133.
Scribæ fiscales sint in Curia horis consuetis, & Ca-
pitula faciant cum consilio Advocati, & Procu-
ratoris Fisci.

RITUS XXXII.

Item, quod teneantur Fiscales. pag. 134.
Acta, Fiscum tangentia statim Judicibus notificen-
tur.

RITUS XXXIII.

Item, quod teneantur omnes qui recipiunt.
pag. 135.
Fidejussiones captæ, eodem die, vel sequenti, Re-
genti, Judicibus, vel Perceptorum notificentur.

RITUS XXXIV.

Item, quod in eisdem Curis, & qualibet
ipsarum Notariis. pag. 135.
Actuarii acta per alios, sententias verò per seipos
scribant.

RITUS XXXV.

Item, quod omnes Subactuarii. pag. 136.
Subactuarii fidejussiones non capiant, nec obliga-
tiones, nisi de voluntate Magistri Actorum.

RITUS XXXVI.

Item in eadem Curia Notarius. pag. 137.
Consimilis est Ritui 34.

RITUS XXXVII.

Item servat ipsa Curia, quod Magister. pag.
eadem 137.
Magister Actorum, vel qui loco sui est, saltem ma-
nu propria scribat diem latæ sententia.

RITUS XXXVIII.

Item, quod dictus Tubicla. pag. 138.
Tubicla aliquem ad petitionem partium, vel pro-
curatorum non vocet, nisi Curia mandante.

RITUS XXXIX.

RITUUM ELENCHUS.

RITVS XXXIX.

Item, quod Locumtenens dicta M. C. non mandat . pag. 140.

Regens M. C. V. non potest aliquem carcerare sine consilio unius ex Judicibus ipsis, & si id fecerit non potest detinere.

RITVS XL.

Item, quod si procedatur per dictam Curiam. pag. 143.

Non liberentur carcerati, vel carceratæ in carcere M. C. V. nisi facta prius conclusione in causa, quantumcunque probaverint exceptiones suas.

RITVS XLI.

Item si accusetur aliquis, vel ex officio . pag. 144.

Constituto de delicto per unum testem, de visu, vel de fama publica detineri debet Reus in carceribus, in delictis tamen in quibus assuevit Curia ponere Reum ad torturam.

RITVS XLII.

Item, quod servientes, vel Notarii . pag. 143.

Alguzerii nihil recipiant à partibus, quando instante Curia executionem realem, & personalem faciunt.

RITVS XLIII.

Item, quod Carcerarius . pag. 145.

Carcerarius à carceratis non pernoctantibus nihil recipiant, à pernoctantibus verò grana tredecim.

RITVS XLIV.

Item servat ipsa Curia quod quando liberatur. pag. 147.

Modus traditur liberandi carceratum per M. C. V. die aliquo feriato, si liberandus iterum debeat venire ad Curiam.

RITVS XLV.

Item, quod Aerarius . pag. 149.

Faciat Aerarius librum proventuum.

RITVS XLVI.

In primis . pag. 155.

M. C. V. jurisdictionem habet in toto Regno, & cognoscit de causis titulatorum, & Baronum Regni, non obstantibus exemptionibus à retro Regibus concessis.

RITVS XLVII.

Item, quod Curia ipsa, & qualibet ipsarum cognoscant . pag. 163.

Describuntur aliæ præminentia M. C. V.

RITVS XLVIII.

Item, quod Curia ipsa, & qualibet ipsarum, dum sunt . pag. 167.

Cæteræ Curia silent ob reverentiam M. C. V.

RITVS XLIX.

Item, quod Curia ipsa, & qualibet ipsarum cognoscant de excessibus . pag. 168.

Ipsa M. C. cognoscit excessibus Officialium.

RITVS L.

Item, quod Curia ipsa, & qualibet ipsarum cognoscant, & cognoscere possint tam de toto feudo . pag. 171.

Curia ipsa cognoscat de feudis.

Tom. I,

RITVS LI.

Item, quod Curia ipsa, & qualibet ipsarum cognoscant . pag. 178.

Magna Curia Vicaria cognoscit de excessibus Officialium, si deliquerint in eorum officiis tantum.

RITVS LII.

Item, quod Curia ipsa, & qualibet ipsarum cognoscant, & cognoscere possint de appellationibus . pag. 179.

Nullitates, & appellationes inferiorum Judicium ad ipsam M. C. devoluantur immediatè, idest omissis mediis.

RITVS LIII.

Item, quod in Curia ipsis Magister Justitiarius. pag. 181.

Regens M. C. potest causas cum uno Judice expedire.

RITVS LIV.

Item, quod nulla alia . pag. 184.

M. C. cognoscit de præsentationibus instrumentorfi.

RITVS LV.

Item, quod Capitaneus . pag. 188.

Capitaneus Civitatis Neapolis non cognoscat de causis merè civilibus.

RITVS LVI.

Item Curia ipsa cognoscat de Guerra. pag. 189.

M. C. cognoscit de guerra mota, & privato carcere, sed nullus in deferendo admittitur, nisi se obliget Curia de probando, & prosequendo.

RITVS LVII.

Item in Curia ipsa non moventur . pag. 194.

M. C. V. non cognoscit causas adversus Curiam absque licentia.

RITVS LVIII.

Item de donis Curia . pag. 196.

M. C. V. non cognoscit de donis Curia absque speciali mandato, ac ostenso privilegio donatoris. Nec Procurator, vel Advocatus Curia tenentur donatario adistere, nisi sibi debito soluto salario, si solvendo sit.

RITVS LIX.

Item Curia ipsa cum est in loco . pag. 201.

M. C. V. in quocunque loco secedit cognoscit de causis, tum civilibus, tum criminalibus, cæteris Curia, & Tribunalibus silentibus, Incipit verò causa in ipsa Curia per contestationem litis.

RITVS LX.

Item Curia cognoscit de quacunque particula. pag. 202.

M. C. V. cognoscit de quocunque feudo quaternato, de non quaternato verò ex privilegio non cognoscit.

RITVS LXI.

Item Curia ipsa cognoscit, & pronunciat . pag. 204.

M. C. V. cognoscit de exceptione excommunicationis, & de excessibus Officialium, si delinquant in officiis.

b s

Ritus Lxii.

RITUM ELENCHUS.

RITUS LXII.

Item Curia ipsa cognoscit de appellationibus, & nullitate. pag. 205.

M.C. V. cognoscit de appellationibus, & nullitate omnium processuum Judicum inferiorum, quamvis à Prælatiſ Eccleſiaſticis conſtitutorum.

RITUS LXIII.

Item in Curia ipsa Magister Justitiarius, pag. 205.
Regens M.C. V. cognoscit, & pronunciat cum Judicibus, qui in Curia inveniuntur, aliorum absentia non obstante,

RITUS LXIV.

Item Curia ipsa ante, & in medio. pag. 209.
Curia regitur etiã absente Locumtenente, secus absentibus Judicibus, & Notariis.

RITUS LXV.

Item si aliquis Clericus, pag. 209.
Citatus per Curiam, si dicat se Clericum esse, debet comparere, & de Clericatu docere, ut ad suum Judicem remittatur.

RITUS LXVI.

Item, si aliquis citatus fuerit de mandato, pag. 214.
Clericus conjugatus non remittitur ad Judicem Eccleſiaſticum.

RITUS LXVII.

Item, quod si Clericus in majoribus, pag. 218.
Clericus, cæterique privilegiati reconveniri possunt in eadem Curia.

RITUS LXVIII.

Item servat ipsa Curia non procedere, pag. 222.
M. C. procedit ex mero officio, vel ad denunciacionem ubicunq; fieret percussio cum instrumento nocivo, sed non ferreo.

RITUS LXIX.

In primis datur terminus ad ponendum, pag. 226.
Terminus arbitrio Judicis secundum causam, & locorum distantiam est dandus, & testes sunt infra illum examinandi, nisi aliter justa causa suadeat.

RITUS LXX.

Item, quod infra ipsum terminum, pag. 231.
Principales infra terminum deponere tenentur.

RITUS LXXI.

Item, quod in causis in quibus potuntur, p. 233.
In causis privilegiorum beneficia conceduntur.

RITUS LXXII.

Item, quod elapso termino, pag. 237.
Publicatio peti debet elapso termino quatuor dierum, sitq; ipso Jure, & ea facta datur terminus ad recipiendum copiam processus.

RITUS LXXIII.

Item, quod facta publicatione, pag. 239.
Facta publicatione, terminus ad repulsam à die assignate copie petatur, infra quem examinentur testes, alias non audiat.

RITUS LXXIV.

Item, quod elapso termino, dato ad diem repulsam, pag. 242.

Repulsa repulsæ conceditur.

RITUS LXXV.

Item facta publicatione dicta repulsa, pag. 245.
Facta publicatione fit conclusio, & datur terminus ad allegandum, quo elapso ad expeditionem causæ proceditur.

RITUS LXXVI.

Item, quod quodocunque de sero, pag. 247.
Causæ sive fiscales, sive privatorum, quæ pronuntur de sero, transferantur sequenti die de mane.

RITUS LXXVII.

Item, quod quolibet sero, pag. 247.
Procuratores quolibet sero audiantur ad actus per eos faciendos in causis.

RITUS LXXVIII.

Item, quod cum datur terminus ad probandum, pag. 248.
Dato termino ad probandum, debet peti terminus ad examinari faciendum in ultima die ipsius.

RITUS LXXIX.

Item, quod quodocunque partes principales, pag. 249.
Principalis respondere tenetur sine Consilio Advocatorum, ejusq; depositio in scriptis redigatur sub secreto, tam in causis civilibus, quam in criminalibus.

RITUS LXXX.

Item servat ipsa Curia, sicut de Jure, pag. 255.
Actus qui fieri debet die non feriata, si illa dies fuerit feriata fit in sequenti non feriata.

RITUS LXXXI.

Item servat ipsa Curia ante publicationem, pag. 254.
Ante publicationem, oblati articulis, & exceptionibus datur terminus de ipsis, post verò publicationem datur de omnibus etiam de instrumentis.

RITUS LXXXII.

Item servat ipsa Curia, ut si die, pag. 255.
Citatio præsentari debet apud acta, licet sit dies feriata, & postea accusari prima die juridica, etiam si Curia non regatur.

RITUS LXXXIII.

In primis qualibet hebdomada eligantur, pag. 256.
Duo Judices qualibet hebdomada destinantur pro examinandis testibus, & illis causæ omnes committantur.

RITUS LXXXIV.

Item, quod serventur omnia Capitula, pag. 257.
Mandat servari Constitutiones, & Capitula ædita ad Regni administrationem, & pro statu pacifico subjectorum.

RITUS LXXXV.

Item servat ipsa Curia, quod si procedatur extraordinarie, pag. 259.
Mandat qualiter fieri debeat processus inter Cives Nea-

RITUUM ELENCHUS.

Neapolitanos, si extraordinariè procedatur.

RITVS LXXXVI.

Item servat ipsa Curia, quod si examinationes testium.
pag. 263.

Publicatio fieri potest attestationum unius partis deinde alterius, idemque de responsionibus contra testium dicta.

RITVS LXXXVII.

Item servat ipsa Curia, quod citatis testibus.
pag. 264.

Testibus citatis, & non venientibus, Curia ad ulteriora procedit in quavis causa.

RITVS LXXXVIII.

Item servat ipsa Curia, quod quando fiunt commissiones.
pag. 265.

Testium depositiones receptæ post terminum exhiberi possunt usque ad conclusionem.

RITVS LXXXIX.

Item servat ipsa Curia, quod in Civilibus.
pag. 265.

Articuli, & exceptiones, tam in causa civili, quam criminali, presentari debent infra certum terminum post litis contestationem.

RITVS XC.

Item servat ipsa Curia, quod raro dare terminum.
pag. 266.

Fisco raro solet dari terminus ad examinandum.

RITVS XCI.

Item servat ipsa Curia declarare in termino.
pag. 267.

Dato termino ad probandum, Curia declaret, quod per totum sequentem diem ponat quidquid competit, quæ declaratio in actione ordinaria non requiritur, cum intelligatur. Et procurator potest intervenire in criminalibus poenam ingerentibus infra relegationem, crimine injuriarum excepto.

RITVS XCII.

Item nota, quod in beneficio restitutionis dierum feriatarum.
pag. 268.

In beneficio restitutionis dierum feriatarum non datur terminus: Item in termino restituuntur dies feriatæ, & tam Actore petente, quam Reo, unaque petitio sufficit.

RITVS XCIII.

Item servat ipsa Curia, quod responsiones partium.
pag. 272.

Responsiones partium super articulis, & positionibus fieri possunt usque ad conclusionem, exclusive. Et comparente Reo usque ad primum somnum, revocatur bannum, & condemnatio ad tertiam.

RITVS XCIV.

Item servat ipsa Curia in principali causa.
pag. 273.

Contumacia accusatur illo sero, quo debuit citatus comparere, sed die sequenti fit condemnatio.

RITVS XCV.

Item servat ipsa Curia, quod illa dies.
pag. 277.

Dies in qua accusari debuit prima contumacia si fuerit feriatæ, nihilominus ipsa die assignari debet responsale Actorum Magistro, vel alteri, de

ejus voluntate, & primo die juridico accusatur prima contumacia.

RITVS XCVI.

Item, quod processus originales.
pag. 278.

Processus originales conserventur in Curia, data copia partibus, si voluerint.

RITVS XCVII.

Item servat ipsa Curia in primis citationibus.
pag. 279.

M. C. V. in primis citationibus expectat triduum ejusque elapsum, antequam condemnet, vel banniat. In aliis vero citationibus quomodo contumaciæ accusentur, traditur modus.

RITVS XCVIII.

Item servat ipsa Curia, quando disputatus est processus.
pag. 280.

Viso, & examinato processu per omnes Judices debeat omnes simul cum Regente proferre sententiam in fine processus.

RITVS XCIX.

Item, quod in Curia ipsis.
pag. 282.

Advocati boni æqualiter litigantibus distribuantur Judicis arbitrio.

RITVS C.

Ordo per Curiam datus.
pag. 285.

Advocati non accedant ad bancam, nisi vocati, nec se intromittant circa ordinem processus, duasque causas tantum proponant.

RITVS CI.

In primis, Doctores sedeant.
pag. 289.

Advocatus antiquior, præcedat advocatum juniorem.

RITVS CII.

Item, nullus Advocatus ascendat.
pag. 298.

Advocatus non ascendat ad bancam, nisi vocatus, duasque ad summum proponat causas, & non se deat.

RITVS CIII.

Item, quod nulla privata persona.
pag. 299.

Astantes homines in Curia silentium sub poena servant.

RITVS CIV.

Item, quod deputentur quatuor.
pag. 301.

Quatuor Curie servientes silentium indicent, & poenas exigant.

RITVS CV.

Quidem tenent ejusdem Curie.
pag. 301.

In causis criminalibus neque ad media procurator admittitur.

RITVS CVI.

Item, quod in causis criminalibus.
pag. 305.

Est conformis Ritui præcedenti.

Ritus Cvii.

RITUUM ELENCHUS.

RITVS CVII.

Item, si procuratori detur potestas. pag. 307.
Procurator cui data est potestas, alium substituendi, substituere non potest ante litem contestatam.

RITVS CVIII.

Item, si aliquis, aut aliqua citatus. pag. 308.
Citatus, vel citata de mandato M. C. & in Civitatem Neapolitanam, vel aliò, ubi fortè residet Curia, venerint personaliter procuratorem non possunt constituere, nisi post litem contestatam, quod in civibus quoque Neapolitanis servari, Ritus mandat.

RITVS CIX.

Item, servat dicta Curia, quod in causis extraordinariis. pag. 309.
In instrumentorum liquidatione, nec ad media procurator admittitur.

RITVS CX.

Item, quod omnes procuratores Curia assignent. pag. 316.
Procuratores dare debent interloquutorias, idest citationes uni ex Actuariis.

RITVS CXI.

Item, quod nullus procurator stet in loco. pag. 311.
Nullus procurator accedat ad bancam, nisi vocatus.

RITVS CXII.

Item, quod littera citatoria. pag. 312.
Citationes committantur servientibus Curie.

RITVS CXIII.

Item, quod omnes citationes. pag. eadem.
Citationes omnes, accusata prima contumacia ponantur, & conserventur in cassone magno.

RITVS CXIV.

Item littera citatoria, vel aliqua. pag. 313.
Citatio committatur habenti officium publicum.

RITVS CXV.

Item si aliquis, vel aliqua veniret. pag. eadem.
Tradit Ritus praxim tenendam in causis civilibus, & modicis.

RITVS CXVI.

Item servat dicta Curia, quod citatio. pag. 314.
Citatio debet fieri die non feriato, & ut compareat die non feriato, attenditur tamen locus factæ citationis non expeditæ litteræ citatoriæ, an sit dies feriatuſ, vel non.

RITVS CXVII.

Item pralibata Curia solet servare. pag. 319.
Commissiones, & citationes expediri possunt quocunque die feriato etiam Paschali, quæ tamen occurrunt in dicta commissione, vel citatione (si sit actus juridicus) fieri debent die non feriato,

RITVS CXVIII.

Item nota, quod si fit mandatum. pag. 320.
Triduum expectetur post citationem.

RITVS CXIX.

Observat ipsa Curia, & omnes alie. pag. 321.
Dies termini non computatur in termino.

RITVS CXX.

Item servat ipsa Curia, quod si quis citetur. pag. 322.
Citatus tanquam principalis, ut veniat responsurus super tenore articulorum, &c. si non veniat, habetur per Curiam pro confesso, inseri tamen debet totus tenor articulorum in ultima ipsarum citationum,

RITVS CXXI.

Item si quis impetrat citationem à dicta Curia. pag. 323.
Impetrans citationem à M. C. curare debet, citari adversarium infra tempus à Ritu assignatum, juxta loci distantiam.

RITVS CXXII.

Item servat ipsa Curia, quod si aliquis impetret. pag. 324.
Citationem impetrans à M. C. V. civilem, vel criminalem infra sex menses, debet citare Reum computandos à die datæ citationis.

RITVS CXXIII.

Item servat ipsa Curia in citatione dare terminum. pag. 325.
In citatione datur terminus secundum locorum distantiam, modusquè traditur citationis, & quando debeat accusari prima contumacia.

RITVS CXXIV.

Item, quod Curia ipsa, & qualibet ipsarum possint si voluerint. pag. 329.
Valeat M. C. V. committere causas civiles ascendentes ad summam unicarum sex. •

RITVS CXXV.

Item Curia ipsa, nec causas delegat. pag. 330.
M. C. V. cum mandat alicui, desistere à vi sub certa pœna, cause non tribuit cognitionem mandatario.

RITVS CXXVI.

Item observat dicta Curia committere causas. pag. 331.
Præscribitur forma relationis faciendæ per Judices Pedaneos de processibus sibi committendis.

RITVS CXXVII.

Item Curia ipsa non servat. pag. 332.
Sequestrum per M. C. V. non decernitur, nisi pro executione sententiæ definitivæ, vel interlocutorie, & pro debitis fiscalibus.

Ritus Cxxviii.

RITUM ELENCHUS.

RITVS CXXVIII.

Item servat ipsa Curia, quod quodocunque aliqua pœna, pag. 335.

Pœna si fuerit stipulata penes acta M. C. exequatur, parte non vocata, nec dato libello, vel petitione, sic quo sententiæ, parte adversa non vocata exequuntur.

RITVS CXXIX.

Item servat ipsa Curia, quod in causis, pag. 342.

Constitutio Regni, lite legitime contestata, circa versiculum offerat eodem die, vel sequenti, per istum Ritum corrigitur.

RITVS CXXX.

Item, quod causæ committantur in ordine solito, pag. eadem.

Causæ civiles usque ad summam unciarum auri 12. committantur personis idoneis, & peritis, & commissarius ponat terminum ad solvendum pro qualitate causæ, & personarum, dum tamen terminum non excedat quatrimestris.

RITVS CXXXI.

Item, quod causæ modica infra unciam, pag. 343.

Causæ modicæ committuntur usque ad dationem termini,

RITVS CXXXII.

In primis, quod dicti Commissarii, pag. eadem.

Narrantur faciendæ à Commissariis contumaciarum in criminalibus.

RITVS CXXXIII.

Item de litteris executoriis, pag. 345.

Pro pœna contumaciæ in causis civilibus fiat exequutio in tertia parte bonorum mobilium contumacis.

RITVS CXXXIV.

Item, quod super exactionibus penarum, pag. 346.

Quid in aliquibus Provinciis in quibus diversimodè contumacès condemnantur, faciendum sit enarrat,

RITVS CXXXV.

Item, quod dictus Commissarius, pag. 349.

Commissarii valeant Reos liberare à bannis, solutis tamen sibi tarenis sexdecim, acceptisque idoneis fidejussoribus,

RITVS CXXXVI.

Item, quod dictus Commissarius, pag. 351.

Dat facultatem componendi cum bannitis.

RITVS CXXXVII.

Item, quod se in predictis omnibus, pag. 352.

Commissarios, ut suum fideliter exerceant officium monet.

RITVS CXXXVIII.

Item, quando occurrit aliqua, pag. 353.

Causa criminales, in qua venit imponenda pœna pecuniaria committi potest.

RITVS CXXXIX.

Item, quod instrumenta ipsa, pag. eadem.

Commissarii infra statutum tempus transmittant ad M. C. instrumenta exactioms factæ, & pecuniam.

RITVS CXL.

Item, nisi essent testes, pag. 354.

Docet qualiter fieri debeat testium nominatio, extra Regnum degentium, & qualiter, faciendæ sit prorogatio, & in quam pœnam incidat, tam principalis, quam procurator, si infra tempus, sibi datum testes ipsos examinari non fecerit.

RITVS CXLI.

Item, quod Curia, & altera ipsarum non committant, pag. 356.

Testium audientia quando committenda sit in causis criminalibus.

RITVS CXLII.

Item, quod non audeant Judices, pag. 358.

Testes examinentur in Curia, nisi sint mulieres, ac personæ egregiæ, vel infirmi, qui in aliqua Ecclesia, & in locis onestis examinari possunt.

RITVS CXLIII.

Item, quod si detur terminus, pag. 359.

Testes possunt recipi etiam in ultima die termini, parte citata, & si jurent die non feriata, examinari valent die feriata,

RITVS CXLIV.

Item quod si testes jurant, pag. 360.

Clericorum testimonia non admittuntur in civilibus, absque Ordinarii licentia; In criminalibus verò non nisi ad defensionem carceratorum.

RITVS CXLV.

Item si detur terminus in causis, pag. 361.

Testes jurare, & deponere debent, parte citata ad videndum eorum juramenta, & ejus contumacia accusata.

RITVS CXLVI.

Item Curia ipsa non committit, pag. 363.

Audientia testium non committitur in causa repulsa.

RITVS CXLVII.

Item si in rubrica, pag. 364.

Testium depositions non valent nisi dicatur in Rub. testes producti, & jurati parte presente, vel ablente per contumaciam,

RITVS CXLVIII.

Item si testes jurant, pag. 366.

Testes qui jurant die non ferata, examinantur etiam die feriata,

RITVS CXLIX.

Item, quod in quibuscunque causis civilibus, pag. eadem.

Testes, qui infra terminum datum, non juraverint jurare possunt per dies tres, immediatè sequentes post

RITUM ELENCHUS.

post eundem terminum; & testimonium dicere veritatis.

RITVS CL.

Item si testes producti. pag. 367.
Dicit idem quod Rit. 367.

RITVS CLI.

Item, Curia non committit audientiam. pag. ead.
Non committitur audientia testium in civilibus infra dietam unam.

RITVS CLII.

Item si aliqui litigant. pag. 368.
Testes si non fuerint examinati infra termini datum ad probandum, nec infra terminum ad examinari faciendum, de cetero pars non auditur, nisi persona fuerit privilegiata.

RITVS CLIII.

Item, si Episcopus. pag. 370.
Episcopus, vel alia egregia persona, citatus per M. C. V. ut veniat responsurus super positionibus adversarij, venire debet, vel ipso pctente, & ad ejus expensas mitti aliquis de Curia ad ipsum interrogandum super positionibus predictis, quod si non veniat, differtur conclusio, donec venerit.

RITVS CLIV.

Item, fuit quaesitum. pag. 372.
Dato termino ad probandum, si pars fuit citata ad videndum testium juramenta, & non comparuit datur terminus excusatori ad denunciandum, & compare faciendum.

RITVS CLV.

Item servat ipsa Curia, quod si feci. pag. eadem.
Testes quod ego feci jurare, pro me, potest adversarius facere jurare pro se abique alia citatione.

RITVS CLVI.

Item servat ipsa Curia alicui. pag. 373.
De facili M. C. committit examen testium lenum, & valetudinatorum.

RITVS CLVII.

Item servat ipsa Curia, quod quamvis regulariter. pag. 374.
Testium examinatio pro majori parte committitur

Advocatis, & litteratis, qui ipsam Curiam sequuntur.

RITVS CLVIII.

Item servat ipsa Curia quando committitur. pag. eadem.

Testes si examinandi sunt extra Curiam in casu civili, vel criminali, tunc fit commissio cum inserta forma articulorum, vel capitulorum.

RITVS CLIX.

In primis, quod fidejussores jurant. pag. 377.
Fidejussores in criminalibus jurant, sicut, & principales, & se obligent presentare Reum si quoties ipse principalis fuerit requisitus: In civilibus, vero, nec fidejussores, nec principales jurant.

RITVS CLX.

Item quod nullus recipiatur fidejussor. pag. 379.
Nobilis de Capuana, & N. do, non accipitur fidejussor; nisi pro alio similiter nobili de Nido, & Capuana fidejussor accedat.

RITVS CLXI.

Item quolibet fidejussor. pag. 286.
Fidejussio qualibet die, qua Curia regi potest accipitur, & qualibet hora, tam presente, quam absente Regente, & Judicibus.

RITVS CLXII.

Item si essent dies feriata. pag. 387.
Tradit modum capiendi fidejussionem die feriata.

RITVS CLXIII.

Item pro quolibet denunciato. pag. eadem.
Fidejussores duo debent esse pro quolibet denunciato, & nec Clerici, nec filii familias, qui jurent quantum valent ipsorum bona extractis debitis, & dotibus.

RITVS CLXIV.

Item eodem sero. pag. 390.
Fidejussores condemnari possunt ad poenam fidejussionis simul cum principali eodem sero, seu die, sine nova ipsorum requisitione.

RITVS CLXV.

Item, quod a bannitis. pag. 392.
Qualis fidejussio accipienda sit a bannitis, & pro quo crimine, mandat sigillatim.

F I N I S.

D. CARO.

D. CAROLI PETRA

Sacræ Militiæ Calatravæ Equitis,

DUCIS VASTI GIRARDI,

BARONIS TERRÆ CACCABONI,

ALIORUMQUE FEUDORUM,

In Subselliis Neapolitanis olim Advocati,

P O S T M O D U M

JUDICIS MAGNÆ CURIÆ VICARIÆ,

D E M U M

IN SACRO JUSTITIÆ SENATU

CONSILIARII DECANI,

A T Q U E

SUPREMI COLLATERALIS CONSILII

REGENTIS.

Luculenta , ac Apprimè Necessaria

COMMENTARIA

IN OMNES RITUS

EJUSDEM MAGNÆ CURIÆ VICARIÆ.

Tomus Primus.

PROŒMIUM.

R E R U M S U M M A.

Joanna II. Regni Neapolitani XV. Regina Carolum Tertiū patrem habuit Augustum vero Robertum optimū Principē.

**Vita hujus Regine summam re-
censetur.**

Tom. I.

3 *Alphonſus Aragonens die 2. Junii 1442. hujus Regni ditone fuit investitus, illudque possedit annis sexdecim: decessit anno. 1458.*

4 *Ex hoc principe serenissima Austriaca Domus ipsius Regni consecuta est Imperium, Joanna Ferdinandi Catholici filia Regnorum hærede in ma-*

A

primo-

- trimonium Philippo collocata.
- 5 Catholici Reges servare gesta per Reginam Joannam obstringuntur.
 - 6 Hac Regina Regni clauum sustinuit annis 21. supremum obiit diem anno 1435. humata fuit in Religiosissimo Xenodochio Virginis Annunciata.
 - 7 Ipsa hoc Ritus compilari, reformari, ac simul observari iussit.
 - 8 Errant existimantes, Ritus Regina tempore inventos prodidisse, cum multos ante annos fuisse eos liquido constet.
 - 9 Multa etiam Regina huic Civitati, ejusque civibus elargita fuit privilegia, quorum illud potissimum, quo Magno Cancellario Othino Caracciolo Juris laurea donandi in Almo hujus Civitatis Collegio impartivit.
 - 10 Et quod ipsius Collegii Senatores conveniri non possint, nisi coram Cancellario. Collegio Neapolitano Medicorum elementa dedit, multasque prerogativas concessit. Memoratur novissima Collateralis Consilii determinatio in arduo jurgio inter Collegium Neapolitanum, & Salernitanum, D. Reg. D. Felix Ulloa laudatur.
 - 11 Carolum quoque ex Aurilia gente privilegio ornavit, ut ex ejus genere, etiam per feminas descendentes, nobiles tamen gauderent Seditis Capuani honoribus.
 - 12 Joanna, etsi mulier, poterat hereditario jure Regni jurisdictionem exercere, & legem condere, quamvis virum haberet.
 - 13 Viro non Regi Regina nupta, Regis nomen non comperit, fidelitasque non marito, sed Regina juratur, sed an de consuetudine procedat, & quid in Regno, & an ipsa mortua, inquiritur.
 - 14 Femina in Regno exercere valent jurisdictionem, uti balia filiorum, feuda habentium, & veluti illorum Vicaria.
 - 15 Mater, cujus amor in filios major est paterno, ac avia, ad filiorum, & nepotum tutelam, post habitis aliis testamentariis exceptis, admittuntur, etiam avo paterno concurrente.
 - 16 In Regno-Francia regnavit Clotarius filius Clodouci infans, matre Regnum administrante.
 - 17 Zenobia Palmirenorum, & alia Regina, prater praclara gesta, viriliter non inore famineo, Imperium rexerunt, nec defuere identidem mulieres hominibus excellentiores.
 - 18 Multi acerrime consendunt, feminis natura plus ingenii tributum esse, quam viris, & nonnulla adducuntur exempla.
 - 19 At contrarium verius esse ostenditur, ut propter virorum propria sint virtutes, quarum minus capaces sunt mulieres, & alia ducuntur ad rem.
 - 20 Regni definitio traditur; quid proprie illud dicatur: defertur novissima consuetudine per successionem.
 - 21 Primogenitus an semper praferri debeat?
 - 22 Illud cui deferendum, si desit aliquis de domo Regia? quid Imperio vacante, vel Pontificia Sede?
 - 23 Divisionem nullam Regnum patitur, nec partitionem admittit, & quare.
 - 24 Quid de gemellis, eodemque partu editis? ambo

- ne Reges futuri? quid si in administrando concordies non sint?
- 25 Illud dividi inter filios, utrum possit, & valeat Rex alienata revocare? & privilegia impartita a praecessoribus observare an teneatur? quid in gratia, an subsistat illa, Principe, vel Pontifice mortuo, Bullis non expeditis.
 - 26 Privilegio immunitum an Regni Universitates concedant, possintque illa revocare?
 - 27 Mortuo Rege succedat ne nepos ex primogenito defuncto, vivente Rege, an filius secundogenitus jam superstes? & perpenduntur Imperatoris Lotharii verba.
 - 28 Possit ne Rex aliquid segregare a Corona scilicet jure Regni.
 - 29 Donationem Constantini Magni valuisse tangitur, aliique piissimi Reges, qui Petri patrimonium suo auverunt, recensentur.
 - 30 Supremo Principi, an liceat unam ex suis Civitatibus, in vitiis Civilibus, alienare?
 - 31 Regni Neapolitani ambitus, longitudo, latitudo, & alia multa compendiose referuntur.
 - 32 Regis nostri Catholici Philippi IV. & Mariae Annae Reginae maxima, (quos Deus diu servet) ejusque serenissimorum antecessorum laudes.
 - 33 Neapolis celeberrima Civitatis situs, & alia tanguntur, & pestis anni 1656. recensetur, ex qua erepta fuit immaculata Deipare patrocinio.

E O ANNA hujus nominis II. Regni Neapolitani XV. Heroina, Carolum Tertium genere Gallum, ejusdem Regni, atque etiam Hungariae Regem patrem habuit, Avum Robertum Principem Optimum, ac Sapientissimum, fratrem vero Ladislaum, quo è vivis sine prole legitima sublato, auctoritate Martini V, ad Regni solium evecta, & inaugurata fuit, die 8. Idus sextile ann. 1413. Hac Comiti Jacobo de Narbona in matrimonium locata, Regium sceptrum, & nomen retinuit. Verum haud ita multo post cum ille, contra pacti leges, Regium nomen, ac Majestatem usurpare sibi voluisset, Reginae jussu id indignissime ferentis in custodia traditus est: unde elapsus, fuga se continuo in Galliam proripuit; ac maximos bellorum turbines excitavit. Quamobrem inter armorum strepitus sibi consulens Regina, filium sibi, & Regni successorem Aragoneum Siciliae Regem Alphonsum adoptavit, à quo Rege, deinde Neapoli pulsa, adoptione ingratitude titulo revocata, Ludovicum filium Ludovici Andegaviae Ducis pro eo adoptavit illamque ex eo tempore suum nominavit haeredem, contra quem Alphonsus arma movit, pluribusque illum praелиis afflixit. Consentia extincto demum Ludovico in ipsius locum ejus fratrem Renatus alias Rinaldum in adoptionem Regni Regina suscepit. At mox genio suo minime aridentem, suscepisse penitentem Alphonsum ipsum, quem semper dilexerat, suum iterum successorem universalem elegerat, eique Ducis, Calabriae titulum impertivit, quo titulo semper appellati sunt ii, qui legitimam Regni successionem habuerunt. Proinde ingenti bello inter Renatum, & Alphonsum exorto; ac multis annis continuato, Renatus tandem vincitur. Alphonsus victo-

ria latus, atque hostis viribus fractis, Neapolim magno cum fastu ingreditur, ubi, revocante Eugenio IV. Pontifice Max. per suum Diploma, opera Cardinalis S. Pauli de Urbe, S. Sedis legati, alias in Renatum factas conditionalitè, nondùm adimpletas dispositiones, die 2. Junij 1442. in Ecclesia hujus Civitatis majoris solemnitè Regni investituram accepit, quam Nicolaus V. mox ratam habuit. Igitur legitimè Regni hujus habenis potitus Alphonfus, diù illas, hoc est sexdecim annos, aliquotq; dies justè, tranquillequè temperavit. Demùm febrì correptus anno 1458. secundùm *Volater*. mense Junii, decessit in Arce Lucullana, vulgò, *Pizzofalcone*, sive in Megari, *Castello dell' Ovo* Hujus incliti Herois virtute Austriadum gentilis Arbor hæc inter nos amplitudinem gloriæ, & potentia, florentissimo Regni hujus solo confita obtinuit. Hinc Domus illa Regum, atque Imperatorum genitrix semper fecundissima, ac felicissima, nobis Reges dare cepit; (in æternum datura) ex Joanna Ferdinandi Catholici filia Regnorum hærede in matrimonium Philippo Maximiliani Imperatoris filio collocata, *Jacobus Mainoldus in libello de titul. Philippi Regis*,

Jo. Angel. Pisanell. in comment. pragmat. edita Tbor. de possess. non turband. à nu. 1. qui strenue tutatur hoc Regnum ad invictissimos Reges Hispaniarum jure spectare.

5 Hinc nostri Catholici Reges servare gesta per hanc Reginam Joannam obstringuntur, cum illius intermediis personas Regnum Alphonfi, & Catholici legitimi dicantur successores. *Reg. Moles dec. manuscrip. 115. Hieronym. Zorita in tom. 6. de las empresas, y ligas de Italia lib. 6. cap. 40. Guicciardinus in lib. 7. pag. 329. & novitè Dom. Reg. Donat. Anton. de Marinis lib. 2. quotid. resolut. cap. 174. nu. 7.*

6 Regina Regni clauum inconstanter, & variè ut scribunt, & memorat *Tiraquell. ad ll. connubial. 8. l. nu. 76.* sustinuit annis 21. supremum tandem obivit diem, nostræ salutis anno 1435. falso, ac supposito testamento, testibus corruptis, Regni translationem ad alios deponentibus. Humata fuit in Religiosissimo Xenodochio Virginis Annunciatae, teste *D. Casare de Engenio in suo libro*, nuncupato, *Neapoli Sacra pag. 410.* extatque hac cum Epigraphe monumentum.

Joannæ II. Hungariæ, Hjerusalem, Sicilia,
Dalmatiæ, Croatiae, Ramæ, Serviæ, Galatiæ,
Lodomeriæ, Comaniæ, Bulgariæque Reginæ
Provinciae, & Folcalquerii, ac Pedimontis Comitissimæ
Anno Domini MCCCC. XXXV. die 1. mensis Febr.

Regiis ossibus, & memoriæ

Sepulchrum, quod ipsa moriens humi delegarat
Inanes in funere pompas exosa

Reginæ

Pietatem secuti, & meritorum

Non immemores Oeconomi

Restituendum, & exornandum

Curaverunt magnificentius posituri, si licuisset

Anno Domini. M. DC. VI. mens. Maij.

Illius vitam variè scripsere, *Volaterr. lib. 6. comment. cap. de Sicilia historia posteriori fol. 76. col. 1. in med. D. Franc. de Balboa. in tract. Monarch. Regum qu. 2. à num. 102. Scipio Mazzella in descript. Regni Neap. in vitis Reg. Neap. fol. 448. Freccia de subfeud. lib. 1. tit. de antiq. statu Regni par. 1. pag. mihi 139. àter. Marchio Belmont. Reg. Tapia lib. 1. jur. Reg. tit. 1. de novo Philipp. Cod. compon. pag. 10. Foller. par. 1. comment. super constit. capit. & ritib. ante rit. 46. fol. 149.* Ipsa hos Ritus compilari, reformari, ac simul observari iussit, & proinde falli eos omninò necesse est, qui putant, illos Reginæ tempore inventos, atque excogitados produisse, cum multos ante annos fuisse liquidò constet ex *ritu 196.* in quo mentio fit de gestis anno 1378. & clariùs ex *rit. 1.* ibi: *Omnes verò alios Ritus, & observantias dictarum Curiarum*, ut advertit *additionator Constant. Papa post Caravit. in Ritu primo lit. A.* & notat *Jo. Jacob. Anichin. in tract. de prævent. instrum. cap. 5. qu. 3. n. 116.*

9 Multa etiam huic Civitati, ejusque Civibus

Tom. I.

10 elargita fuit privilegia, inter quæ illud Magno Cancellario Othino Caracciolo in anno 1428. de facultate juris laurea donandi in præclarissimo Neapolitanorum Collegio, quod posterioritati commendavit *Dom. Reg. Galeota lib. 1. controuv. illustr. 51. & 52.* dixerat *Freccia de subfeud. tit. de offic. M. Cancell. num. 17.* & quod ipsius Collegij Senatores haud conveniri possint, nisi coram Cancellario, *Præs. de Franch. decis. 234. & 544.* & de medico, nùm remittendus ille sit priori Collegii, *sermocinantur Afflic. dec. 41. & Episc. Ricc. collect. decis. 94.*

Quin ipsa de anno 1430. die 8. Augusti Collegio Neapolitano Medicorum prima tradidit elementa, plurimasque prærogativas concessit, ac Collegiatos dedit Medicos Civitatis Salerni, uti ex privilegio, quod rescribit *Reg. Tap. add. 1. lib. jur. Rtg. tit. de off. Mag. Cancell. pag. mihi 412.* quem refert *Franc. Mar. Prat. lib. 5. discept. forens. cap. 42.* scribens in arduo jurgio pro almo Collegio Salernitano (ejusque laudes, ac per vetustum splen-

A 2

do-

dorem recensens) cum Ill. Magno Cancellario Regni, & Medicis Almi Collegii Neapolitani, illud innixum in memoriali præscriptioni ad Doctorem infulis ejus alumnos insigniendum, probatione per testes habita, quod septennio studio vacaverint, esse in possessione manutenendum, quicquid aliter à Collegio Neapolitano attentatum fuerit, vigore *Pragmaticarum Sanctionum Regni* 11. & 12. *sub tit. de scholar. Doctor.* explosis pariter iis, quæ in contrarium scripto mandavit *Franc. de Petris cons. 4.* ejusdem Magni Cancellarii aciem tunc sustinens, cujus jurgii discussio discrimine in Collaterali Consilio hodie die 30. Junij 1661. existente Commisario Dom. meo Regiam Cancellariam Regente *D. Felice Ulloa*, viro sanè humanissimo, natalium splendore conspicuo, vitæ integritate eximio, omniumque scientiarum genere prædito, determinatum exitit, quod infra quatuor dies audiantur partes, & interim manuteneatur in possessione Collegium Salernitanum, juxta lepidè exarata ab eodem *Dom. Francisco Maria Prato* ipso patrocinate, & pro Ill. M. Cancellario *D. Marcello de Grassis*, eximijs causarum patronis, penès Magn. Scribam è mandatis Joseph Crivellum.

11 Eodem anno 1430. Carolo ex Orilia gente privilegium impertivit, ut ex ejus fæminis descendentes, nobiles tamen, gauderent prærogativis, & honoribus Sedilis Capuani, *de Eranch. decis. 207.* qui fermocinatur in causa illorum, qui cognominantur de Sylva, ex Vincentia Orilia genti, cujus de Sylva familia laudes recenset *Anton. Gamma decis. 1.* Immunitas verò concessa Maribus, qui sunt de sanguine Regio, an protendatur ad descendentes, ex fæmina, inquirunt, *Reg. de Ponte dec. 5. Ann. observat. 11. Episcop. Ricc. par. 3. col. 685.*

12 Quod verò Joanna, quamvis mulier hæreditario jure potuerit Regni jurisdictionem exercere, tradunt *Bart. in l. quidam consulebant ff. de re judic. Angel. & Bal. in l. fin. C. de milit. testam. idem Angel.* loquens de Comitissa Matilda, & de Regina Joanna in l. 1. §. sextum ff. de postul. Bar. in l. unic. num. 11. C. de mulier. & in quo loco lib. 10. qui fermocinatur de eadem Regina Joanna, *Cassrens. in l. cum prator §. pen. ff. de jud. memorans ipsam Reginam in Solio Regali sedentem protulisse sententiam contra quosdam, qui de Baucio vocabantur, & Borrell. in summ. dec. tit. 30. tom. 1. num. 95.* refert Elisabetham Angliæ Reginam morti damnasæ Mariam Angliæ Reginam, & alios congerit *Dec. consil. 32. in fin. necnon Boudiil. in sua politic. lib. 2. cap. 16. ex nu. 222.* plures enumerat mulieres, quæ Regnorum gubernationes mirabiliter exercuerunt; & proinde leges condere, et si virum haberet, maxime poterat *Alex. cons. 24. num. 12. vol. 1. Corn. cons. 6. vol. 1. Borrell. in summ. decis. tit. 13. num. 61. de legib. Cervantes in præfat. ad ll. Tauri nu. 25.* quamvis id soli Principi tribuatur *Franc. Marc. dec. Delphin. 304.*

13 & ubi viro non Regi, Regina in conjugem accepta, Regis nomen haud competit, ad text. in *l. fæmina, ff. de Senat. ex Bal. carpit Dec. in l. 1. ff. de in jus vacand. Avilez in præm. c. pratoris in princ. nu. 11.* & fidelitas non marito, sed Regiæ jurabitur *Neviz cons. 40. nu. 2. P. Fragoj. de re-*

gimim. Reip. p. 1. lib. 3. de oblig. moder. Reipub. disput. 6. an priv. extend. ad uxor. nu. 103. Verumtamen de consuetudine vir nominatur Rex (quod etiam juri consonum esse opinatur *Bal. in c. significavit col. 1. vers. pone de rescript. quem sequitur Guttier. de tutel. par. 1. cap. 18. num. 40.*) *Montalb. in l. 9. tit. 1. p. 2. Hostiens. in cap. Raynus. verb. Declara, de testam. Pragof. mem. loco nu. 194. Marchio de Ponte de potest. Proveg. tit. de divers. proviv. §. 1. num. 18. Mastrill. de magistrat. par. 1. lib. 2. cap. 4. & par. 2. lib. 4. cap. 13. nu. 205.* & in hoc Regno vetus inolevit consuetudo, ut vir Comitissæ inter Comites æquo jure sedeat, *Camill. de Curt. in suo divers. feud. cap. 19.* quem insequitur *de Petr. festiv. lect. lib. 1. cap. 7. num. 22.* & extricat *Franc. Mar. Prat. ad Paschal. de patr. potest. par. 2. cap. 1. ad num. 53.* quod robur obtinet vivente Regina, & Comitissa, at illa mortua, nullum est etiam privilegium, *Bal. in l. 2. Cod. de Episc. & Cleric. Surd. cons. 397. num. 6. volum. 3. Tiraquell. in tract. cessante causa num. 108. Pragof. cit. loco vers. illud.* Scus tamen est de vidua Regiæ, quæ donec in viduitate permanserit Regina, pro ut vivente marito nuncupatur, *Gl. in cap. scriptis 27. qu. 2. in cap. ex parte in fin. de foro competen. Tiraquell. de nobil. cap. 18. num. 7.* & alibi dicemus.

14 Hinc fæminæ in Regno exercere valent jurisdictionem uti tutrices, & balix filiorum feuda habentium, *R. de Ponte dec. 20. Intrig. de feud. cent. 1. qu. 35. num. 47. Reg. Reverter. decis. manuscript. 45. par. 4.* quam transcribit *Reg. Salern. decis. 55. Thor. part. 1. compend. dec. verb. baliatus,* & uti suorum, vel virorum absentium vicariæ, & procuratrices habent eandem jurisdictionem, quam viri, vel filii tenent, eisque licet jurisdictionem mandare, delicta componere, ac gratias facere, *Reg. de Ponte cons. 36. num. 54.* & relato *Carav. in in rit. 1. in fin. tradit Nicol. Ant. de Palma in divers. jur. commun. & Regni Gl. 15. num. 33. & Carav. add. loco insequendo, confirmat D. Capib. de baron. lib. 1. super rubr. num. 49.* proit de jure

15 mater, (cujus amorem in filios majorem paterno dixere, *Cornelius cons. 175. num. 12. Pacian. cons. 66. num. 30.* ratione ab *Arist. tradita lib. 9. Ethic. cap. 7. ad fin.* quod ea magis impensè amamus, quæ multo labore obtinuimus,) ac avia ad filiorum, & nepotum tuitionem, & tutelam, posthabitis alijs, testamentarijs exceptis, admittuntur, *Auth. matri, & avia, quand. mulier. Reg. offic. fung. poss. §. ex his, auth. de hered. ab intest. venient. Gramm. cons. civil. 134. Conversan. de tutel. tit. qui testam. tutor. dar. possunt num. 33.* etiam Avo paterno concurrente ex *Bal. determinatum tradit Assl. dec. 183. num. 60. pyc. dec. 55. num. 5. de Franck. decis. 10. & decis. 350. num. 3. cap. 1. 4. verb. madre tit. 16. part. 6. Guttier. de tutel. part. 1. cap. 8. num. 15. Paschal. de patr. potest. p. 2. cap. 1. num. 59. Peregr. dec. 28. num. 1. Mar. Giurb. observ. 23. par. 1. disputans an mater, num mater in tutela filia præferatur Sacerdoti, qui testamento à patre datum, *de Plois Menoch. cons. 682. & Surd. cons. 40. num. 1.* poterit, si ad secundas aspirat nuptias, non in tutorem sed & balium, quem voluerit de filijs, *Cons. Anna cons. 50. vol. 1. Ricc. coll. decis. 3990. par. 9.* Nec prætereo, quod*

quod consultus respondi, patrem in tutela præf. avi paternæ, vel maternæ, ex *Barbof. in l. 1. nu. 3. C. ubi pupill. educar. deb. Galganet. de tutel. lib. 3. qu. 11. nu. 16. & 17.* quos laudat *Giurb. memor. obser. 23. sub nu. 5.* nisi & ille prodigaliter viveret, ex *notab. text. in l. fin. §. minores C. de sentent. passis, Ursill. ad Afflic. decis. 393. sub num. 1. Boer. decis. 61. Cassan. in Consuet. Burgun. tit. des infans in verb. legitimè administratur n. 1.*

16 Et in Regno Franciæ regnasse Clotarium filium Clodovei infantem, matre Regnum administrante, memorat *Aimonius lib. 4. de gestis francorum cap. 43. & observat Vincentius Cabotius lib. 1. disput. jur. cap. 18.* De Zenobia Palmyrenorum Regina, Odenati Regis uxore Græci, Latinique sermonis peritissima, quæ, & totius Orientis historiam redegit in Epitomen, ac pulcherrimas scripsit conciones, quas habuit ad milites suos plerumque Galeata, occiso marito, cum essent ei parvuli filii Herennianus, & Timolaus, illos erudit, & pro majori natu, viriliter, non more fœmineo, rexit imperium, post *Jul. Capitolin. in Galienis, & Petr. de Gregor. lib. 7. de Republ. cap. 11, num. 53.* meminit *Reg. Valenz. conf. 198. num. 40. lib. 2. & cæteris omisit, Olympiadem illam Pyri Epirotarum Regis filiam, amisso Alexandro viro, tutelam filiorum ex eo susceptorum, Regni que administrationem suscepisse memoriæ prodit, Justin. in init. lib. 8. histor. Nec verò defuere omni ætate, ac memoria mulieres, quæ scientia, iudicio, consilio viris antecellerent, ut latè profequitur idem *Tholosan. syntag. jur. univers. par. 3. de action. lib. 32. c. 13. & lib. 7. c. 11.* cujus memor est *Jo. Petr. Fontanell. decis. Senat. Cathal. 432. lib. 2.**

18 Immo multi sunt, qui acerrimè contendunt, fœminis natura plus ingenij tributum esse, quam viris, casuque fieri, ut iis viri sint doctiores ex institutione, & doctrina. Quid enim, inquirunt, causæ sit. cur musas, hoc est disciplinas, & disciplinarum præsidem Minervam sapientissimi viri fœminas constituerint, nisi quia putabant, ad eam parandam sapientiam fœminas multo magis idoneas esse, quam viros. Memores sunt Corneliæ uxoris Africani, & Gracchorum parentis, quæ scripsit ornatissimas epistolas, & filios ad grandem eloquentiam informavit: filia Lelii, quæ loquendo paternam facundiam reddidit elegantior: filia idem Oratoris Hortensii, cujus apud triumviros habita in sexus honorem, vulgò legebatur oratio; liciniarum denique, cæteris, nè longius progrediar, prætermittis, Crassi filiarum, quæ patris eloquentiam in muliebri conditione repræsentarunt.

19 Cæterum hæ nugæ sunt, & laudandæ summo perè Jurisprudentum sanctiones, quæ fœminas ab omni rerum administratione publicarum, à magistratu, & procuratione removerunt, *d. l. fœminæ ff. de regul. jur. ubi Dec. Gl. in cap. dilecti filii 13: in Apostill. de major. & obed. ad quod videas Coleri dec. German. 67. à confessionibus, & concionibus, vasorum sacrorum tactu, cap. sanctimonialis 33. dist. Navarr. in manual. cap. 27. num. 6. & quamvis illæ doctæ, & sanctæ, baptizare tamen non valent, nisi necessitate urgente, cap. mulier quamvis de consecrat. dist. 4.* Ordinum characterem non recipiunt, *Gl. in cap. Diaconissam*

lit. G. col. 4. 27. qu. 1. propter sexus utilitatem, *Gl. in cap. quia ingredientibus lit. L. col. 4. de testam. & ult. volunt.* Nec pondera belli sustinent, *cap. forus de verb. signif. l. cum prætor ff. de Judic. Guilielm. de Benedic. in cap. Raynutius verbo duas habens filias par. 1. num. 24.* Et feudi successionis, tam antiqui, quam novi penitus sunt incapaces, *cap. 1. §. & quia vidimus, & in §. hoc autem notandum de his, qui feud. dar. poss. cap. 1. de natur. success. feud. cum aliis adductis per Hieronymum Garronjum in peculiari tract. de fœmin. ad feud. non recipien. Quamvis deindè ex Regni constitutionibus ad illius successionem in defectum mafculorum sint admiffæ per *Constit. in aliquibus, Precc. de subfeud. lib. 2. qu. 12. num. 23. Milanens. dec. 1. num. 65. cum seq. lib. 1. Petr. de Gregor. de concess. feud. par. 4. qu. 4. num. 29. de Franc. dec. 73. num. 14. Reg. Galeot. lib. 1. controu. illust. cap. 14. num. 2. de la Ratha in theatro feudal. pat. 9. dilucid. 82. tom. 1. & passim nostrates DD. Virorum quidem propriæ sunt virtutes, quasi quod à viris nomè virtus sit mutuata ab iisdem fabularum auctoribus disciplinis liberalibus, & doctrinis universis, non Musæ solùm, & Minerva datæ Præfides sunt, sed Mercurij quoque Apollines, ahique mendaces Dii, in quorum tutela, & patrociniò literas esse voluerunt. Nec fœminæ idcirco liberalibus disciplinis aptissimæ existimandæ sunt, quod earum nonnullæ (paucissimæ tamen) feliciter eas adeptæ fuerint, cum earum ipsarum pleraque pars, quæ sapientiæ laudibus florere, non sine maximis vitis fuisse memoretur; ut non immeritò Hippolytus ille apud Euripidem professus sit odio sibi esse mulieres eruditas, nec domi suæ habere se velle, quæ plus, quam deceat fœminam, philosophiæ sciret, & litterarum, cui lepidè concinnat Juvenalis monita.**

Non habet matrona, tibi quæ juncta recumbit

Dicendi genus, aut cursum sermone rotato

Torqueat Enthymema, nec historias sciat omnes.

Adstipulaturque *Gl. dictum in l. qui filium 4. in ejus apostill. ff. ubi pupill. educar. vel morar. deb. Quod infans nutritus vino, & mulier discens loqui latinè, vix perveniant ad bonum finem; Verùm *Bart. in eodem text. non aded avarè cum fœminis se gerit, sed illas saltem grammaticam posse addicere; permittit de muliere docta obloquitur Sylv. Nupt. lib. 2. nu. 101.* Fœminarum autem ob inconstantiam, levitatem, fragilitatem, timorem, & sexus imbecillitatem, vitia, ac defectus recentent, post alios *D. Franc. del Castill. dec. 212. nu. 5. Sylv. nuptial. lib. 1. §. non est nubendum num. 9. Franc. de Petris festiv. lect. lib. 2. cap. 1. num. 5. cum seq. & probl. Acad. 18. & 61. & contra istas pulcherrima bucolica recenset nobil. Consentin. Berardin. Bombin. videndus conf. 13.**

His breviter delibatis, progrediamur jam ad Rubricæ, ejusque verborum explanationem, quam quidem operepretium fortasse esset, longius exordiri, & nominis primùm, Ritus, analogiam, & definitionem perveitigare; deindè nonnulla de Mag., & Vic. Curiis exponere scitu dignas, verùm quia in ipsomet, proximè elucidando *ritu 1. nu. 1. seq.* dehinc sermo nobis futurus est, ad ea Lectore remisso, hic de Regno tantummodò in genere,

re, ac nostro præsertim Neapolitano, pauca præfari sufficiat.

Regni itaque definitionem tradit *Dionysius de divinis nominibus cap. 12.* & est omnis finis, & ornatus, & legis ordinis distributio, commendatque *Cararia in amplissimo suo tractatu de literali regularum interpretatione tom. 1. qu. 3. art. 4. punct. 5. num. 39.* Non tamen propriè dicitur Regnum, quod decem Diœceses, unamque Metropolim, saltem non contineat, teste *Abb. in cap. constitutis el. 2. prop. num. 1. de testib. opilat. que text. in cap. scitote 6. qu. 3.* atque *Boemæ Rex*, quia non nisi, *Pragensem* habet Episcopum, *Dux* antea erat, nunc verò *Rex* sine Regno videtur esse, si *Costall.* vera refert, quamvis strenuis militibus abundare, & ditiores cum multis aliis Regibus esse plurium Civitatum ditione præstantibus, testatur *Hofstiens.* adnectens multis postmodum ditatum esse populis, & ampliatum in eodem *cit. cap. constitutis num. 2.* insequiturque *Abb. in initio illius capituli vers. nota ibi.* Regina novissima consuetudine introductum esse, ut deferantur per successionem, explosa penitus electione, advertunt *Oldran. conf. 94. col. 3. num. 10. Anchar. conf. 339. Anton. Corset. in tract. de potestat. Reg. 2. p. quæst. 9.* & latissimè *Balboa in cit. tract. per tot.* & an primogenitus semper præferri debeat, eruditè edisserit *Lopez in repet. cap. per vestras de donat. inter vir. & uxor. §. 26. à num. 7.* & latissimis habentis *Tiraquell. de jur. primog. quæst. 4.* sed cui deferendum sit illud, si desit aliquis de domo Regia, scribit *Abb. in cap. venerabilem num. 16. de elect. & cap. licet ex suscepto de foro compet. & licet, de magnatibus, & populis tali casu liberos, & exemptos, ac sine Rege esse, prætere, & sibi illum eligere, latè examinat Franc. Balboa in suo tract. de Monarc. Regum quæst. 1. & 2. per tot.* & an sicuti imperio vacante illius locorum jurisdictione ad summum spectet Pontificem, ex *cap. licet ex suscepto de foro compet.*, de quo amplè *Roman. & ibidem add. sing. 417.* sic è contrariò Pontificia vacante sede Imperator administret, negativè disponit *text. in cap. qualiter de judic. firmat. que idem Roman. singul. 418.* Divisionem verò Regnum nullam patitur, teste *Innoc. in cap. licet de voto, Cyn. in l. si viva, C. de bon. matern. Boer. in tract. de auctor. magni consil. num. 112. ex cap. Imperialem §. præterea Ducatus de prohib. feud. alienat. per Feder. Bal. in l. hoc amplius C. de fidejuss. Viv. decis. 130. Ann. sing. 564.* Regia namque Majestas coronam gerit, quæ est forma spherica, & nullam admittit partitionem, *Glos. in Clem. quoniam de vir. & honest. Cleric. verb. consuram, de Benedic. in cap. Raynutius verb. in eodem testam. relinquens el. 1. à num. 163.* id quod perbellè expressit *Lucanus lib. 1.*

Nulla fides Regni sociis, omnisque potestas. Impatiens consortis erit.

Quo etiam respexit Alexander ille magnus, cum ad Monarchiam aspirans exclamavit, mundum non capere duos soles, qua de re fusius *Tiraquell. in d. tract. de jure primog. q. 4. à num. 22.* Monarchiæ enim divinitati proximæ, ejusque Vicariæ in Terris, etiam in hoc illi simillimæ sunt; qui dividit, videtur geminare, sed destruit. *Monstrum semper jure dicas, omne unius corporis Im-*

perium, biceps; Respublica quoddam fortunarum publicarum navigium est, integra natat, & velificatur, divisa, naufragium facit, omni rimula aperiente naufragio capacem locum. Ipsa terra supra magnum nihil, & inane, librata; æternam suam firmitatem, qua nihil in rerum natura constantius, uni Principi centro debet. Diviso veluti Cœli imperio, gemini solis parelia turbines feditioso, & veictorum tumultuantium civilia bella portendunt. Quod fiduo simul, uno eodem impetu, nati essent filii, nempe gemelli, & uter eorum ante prodisset ignoraretur, ambo essent Reges ex *Bal. sententia in l. ex hoc jure in 2. q. ff. de justit. & jur. & in Authen. ex testamento, C. de collat.* Sicuti enim in Cœlo sunt gemini, ita, & in Terra, & pares erunt in jure, qui pares sunt ex æquitate nascendi, idem *Bal. in l. in quibus in fin. & in l. si quis priorem, §. talens; C. de secum. nupt.* alique quos laudat *de Benedic. in dict. loco num. 177.* Qui si in administrando concordēs non sint, & contrarias proferant sententias, jurisdictione alternatis vicibus uti coguntur, *Felgn. qui post Angel. & Ludo. notandum monet ad intellectum, text. in Clem. 11. de jur. patronat. in cap. qua in Ecclesiarum 32. col. in fin. de constit. Ludovic. à Peguera dec. crim. 10. Boer. dec. 5. D. Reg. Capyc. Galeot. in addit. ad famigerati illius Advocatorum Principis, Camill. de Medic. conf. 151. Avus meus Prosper Petra in nov. annot. ad Capyc. dec. 27. num. 1. quem laudando sequitur D. Reg. de Mariu. resol. quot. lib. 1. cap. 215. per tot. & nonnulla tradit Tasson. de antefato vers. 1. obser. 1. n. 64.*

Sed posse illud dividi inter filios, si illi annuant, concludit *Bal. in Auth. hoc amplius, C. de fideicom. & in cap. item Sacramenta num. 19. de pace juram. firman.* ipsissimè tamen contradicit in *cap. 1. num. 16. de prohib. feud. alienat. per Feder.* quo loco non videtur loqui de Rege, de quo fatetur in alio *cit. cap. item Sacramenta*, non tamen prohibetur pater uni filiorum concedere, & donare principatum, *Lopez cit. §. 26. nu. 6. Afflic. in proem. Constit. Regn. 24. num. 5. Sesse dec. Aragon. 69. num. 3. qua in dec. multa enarrat, & quidem in hac ipsa re utilia ex Boss. in tit. de princip. An possit Rex dividere Regnum, Ann. portrat. conf. 44. tom. 1. alienata revocare tùm ipse concedens, tùm ejus successor, sive sint bona Regni, sive de regalibus, quod sic, respondent *Baeza in tract. de dot. c. 11. num. 84. Menchiaca de success. creat. §. 10. num. 248.* ad Prælati instar bona Ecclesiæ contra juris præcepta distrahentis, *cap. si quis Præbyterum de reb. Eccl. non alien. cum aliis adductis per D. Consil. Paschal de virib. patr. potest. part. 1. cap. 2. num. 40.* latèque cum ampliationibus, & limitationibus per tres conclusiones quæstionem examinat *Jacob. Philipp. Port. lib. 5. conclus. in tract. de regul. utr. jur. conclus. 18. 19. & 20. Affl. ead. q. 24. num. 10.* ad quam rem videas *de Franch. dec. 125. & 165. Gram. dec. 65. Gail. obser. 16. lib. 2. Franc. Salern. Sicul. conf. 19. cana seq. §. 10.* Et quid in privilegio, quod ad illius observantiam obliget successorem, decisum attestatur *Capyc. dec. 121. & Consil. de Georgio alleg. 46. n. 16.* & in Principe concedente distinguit *Avus meus ad Capyc. dec. 166.* quid in gratia, luculenter*

ter

ter examinat Reg. Rovit. in prag. de revocand. grat. & num gratia Principis, vel Pontificis sublestat, illis mortuis, non dum bullis expeditis, vide Archid. in proem. in 6. cap. 2. Episcop. Marant. to. 4. respons. 12. & 100. Reg. Tap. decis. 8. nu. 1. Mar. Giurb. obser. 91. à num. 17. Valenz. conf. 104. Novar. collect. 3. num. 8. prag. 4. de fid. & auth. mem. D. Conf. Staiban. res. 1. num. 20. tom. 1. & de privileg. concessis, mediante pecunia, fermocinantur Affl. & Ursill. dec. 282. & 361. Borrell. ad Bellug. in specul. Princip. rubric. 2. de invent. cur. fol. 8. & in prelato iidem Affl. & Ursill. decis. 102. & 128. Avus meus ad Capyc. dec. 121. n. 1. & quid si fit concessio facta ob merita, vel pecuniam, eaque non sint sufficientia, revocetur, saltem quoad concurrentem quantitatem meritorum, idem Borrell. cit. loco rub. 2. verb. per populum pecunia. Privilegia immunitatum, an Regni Universitates concedere, atque ab iisdem concessa alicui ad habitandum venienti revocare valeant, enucleat Petr. Ubald. in tit. de collect. num. 34. qui in hoc ultimo distinctione utitur, si fuerint concessa mediante pretio, vel non, Mynsing. tent. 4. obser. 70. Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 4. & de capitulis iunctis inter Baronem, & universitatem ob Baronis revocationem, vel ejus morte illa tollantur, si sint ad beneplacitum concessa, loquitur ad materiam Geminian. in cap. si delegatus de offic. deleg. in 6. Corn. conf. 235. & conf. 92. vol. 2. Campagn. in cap. frequens, Prosper Petra Avus meus ad Capyc. dec. 116. num. 2. Cum vero moritur Rex, utrum succedat nepos ex primogenito defuncto in vita Regis, an filius secundogenitus jam superstes, famigerata est controversia, quæ jurisprimatum corypheorum ingenia torset, aded ut sæpè sapius ipsius exitus armorum judicio probatus sit, Tiraq. de primogen. q. 40. Mynsing. obser. 23. cent. 3. & filio contra nepotem, favent Cyn. in dict. l. si vivo patre Anton. Gamm. dec. Lusit. 174. num. 9. & dec. 307. num. 24. Sed DD. plena manu articulum tractantes, recenset Didac. de Mari ad Gramm. dec. 1. num. 19. illumque differit Camill. de la Ratha in theatr. feudal. tom. 1. dilucid. 37. part. 9. & conferunt tradita per Reg. Rovit. dec. 51. & Consil. Theodor. alleg. 100. Ipse vero inter tantos nihil affirmare audeo, maximè cum verear nè, & ipse singulari certamine provocer, animadverto tamen Imperatoris Lotharii verba ad Eugenium Pontificem, & universum populum, expressè nepoti faventia in cap. 1. §. si quis miles Constit. feudal. Lothar. in usib. feudor. quæ subtilitèr notavit Auriga noster Andreas ibid. in princip. Ad materiam videas Gulielm. de Benedictis in t. Raynuntius verbo & sobolem quam gestit in utero num. 45. de testam. Melchior. Foeb. dec. 22. Fusar. conf. 59. 40. & 41. & ex nostratibus Borrell. in summ. decis. par. 1. tit. 34. de feud. à num. 457. Franc. Mar. Prato lib. 1. discept. forens. cap. 38. quique ad Paschal. de patr. potest. part. 4. cap. 9. ad num. 6. extulit Senatam Mediolanensem reprobato Phæbo, ipsum sectatum fuisse in decidendo excitatam à nobis quæstionem, Reg. Galeot. controv. illust. c. 48. & fufius Reg. Marcian. lib. 1. disput. forens. cap. 1. 2. & 3. Sed possit nè Rex aliquid segregare à corona, scilicet jure Regni, multi inquirunt, & verior negat sententia probata præsertim per cap. in.

tellecto de jur. jurand. & Guid. Pap. decis. 239. Rit. poll. var. resol. cap. 11. de emp. & vendit. nu. 100. Qua suffulti effutierunt aliqui invalidam, propterea esse largitionem Imperatoris Constantini in Ecclesiam Romanam (cujus Sanctissimi Principis singulis annis Græci festum diem celebrant, Illescas in historia Pontific. p. 1. lib. 2. cap. 1. Petr. Messia in vita Constantini Magni cap. 3. illiusque genitrix fuit Beata Helena, quæ Domini quæsit, & invenit Crucem, ut observat de Benedict. verb. uxorem nomine dec. 1. num. 3. Qui in verbo cuida Petro tradiderunt, post num. 27. vers. unde legitur, meminit Constantinum seniore sibi Sanctam prædictam propter ejus virtutes, & pulchritudinem excellas, licet stabularia humili plebe foret, desponsasse uxorem) At parvi penso contradicentium supposito valida omninò Constantini donaria, tum rationibus, tum authoritatibus tutantur, Restaur. in tr. de Imper. q. 51. Bovad. in polit. lib. 2. c. 17. num. 11. par. 1. Franc. Marc. dec. 362. p. 2. Roland. à Valle conf. 88. Consil. Paschal. de patr. potest. par. 1. cap. 1. num. 111. in qua concessione, etiam totius populi Romani consensum accessisse, ex Bal. notat Menoch. conf. 32. num. 21. lib. 1. Unde merito Constantiense Concilium sess. 8. & Martini V. Summi Pontificis Bulla inter cæteros eorum damnavit errorem, qui affirmabant invalidam donationem prædictam, cap. fundamenta, §. ne autem de elect. in 6. c. Constantinus 96. distinct. & post alios advertunt Soto de just. & jur. lib. 9. q. 4. art. 1. Villar. de patronatu Calatayubii 3 p. §. 2. n. 5. Angel. Rocc. in bibliotheca vaticana pag. 181. ver. donationem, Boer. dec. 69. num. 2. Covar. var. resol. lib. 4. cap. 16. tom. 2. ver. secundo loco fertur, & alii, quos refert Reg. Valenzuel. in tract. de defens. monitor. emissi, & promulgati per Paulum V. adversus Ducem, & Senatam Republic. Venetorum par. 3. num. 50. & 51. Aded ut illius invaliditatem affirmare, non esse procul ab hæresi, exclamet Arnal. Albertin. in tractat. de agnoscen. assertion. hæretic. 2. p. q. 17. num. 2. ediditque super hoc per amplum consil. D. Franc. Bursat. 124. per tot. quem adducit Bellug. in spec. Princip. rub. 9. ubi Borrell. verb. Beato Silvestro. Loca autem, quæ Constantinus elargitus est, recensent Peregr. de fideicom. art. 23. num. 16. Bertazz. conf. 91. cum duob. sequentib. Et Constantini exemplo Arithperthus, & Luitprandus Longobardorum Reges, Pipinus, & Carolus Magnus, Mitildis Comitissa, & alii innumeri piissimi Principes, immensis donationibus Petri patrimonium, & Dei Ecclesiam divitiis auxerunt, Campensis lib. 5. de ecclesiast. hierar. cap. ult. Alciat. lib. 7. parrigon. jur. cap. 19. Joann. Igneus in l. donationes num. 20. & in l. necessarios §. non alias num. 890. ff. ad Syllan. Hortoman. de feud. fol. 29. Carolus Sigonius lib. 3. de Regno Italia in vita ejusdem Luitprandi, & meminit Episcop. Ifern. Marc. Ant. Genuens. inopusculo Navicula Petri cap. 7. An supremus Princeps possit unam ex suis Civitatibus invitis, & repugnantibus civibus alienare, regulam firmant negativam, eam ampliando, & restringendo Consil. Paschal. cit. tract. par. 1. cap. 1. à num. 25. Reg. de Fonte de potest. Proreg. tit. de divers. provision. §. 1. num. 1. Marcell. de Mauro alleg. 51. Masrill. in conf. unico impresso post lib. 1. dec. Sicil. num. 3. Valenz.

lonz. consil. 59. num. 28. lib. 1.

Regnum verò Neapolitanum ab inclyta Neapolis Urbe dictum, hinc Adriatico, Jonio, & Tyrrheno mari, hinc ecclesiastici imperii finibus
 31 septem, non angustis limitibus coarctatur, neque exiguis continetur spatiis; ad millia enim passuum quadringenta, atque amplius octo, & sexaginta ambitus ejus circumducitur: in latitudinem ad 140. in longitudinem ad 450. probatissimorum Auctorum sententia protenditur, Campanis, Picentinis, Hirpinis, Lucanis, Brutiis, Calabria, Salentinis, Peucetiis, Samnitibus, Vestinis, Ferentanis, Daunisque maxima cum felicitate dominatur; hi verò populi olim omnino septem, duodecim autem nostro ævo distinguuntur Provinciis, quarum vulgata nomina Terræ Laboris, Principatus Citra, Principatus Ultra, Basilicatæ, Calabriae Citra, Calabriae Ultra, Terræ Hydrunti, Terræ Barii, Aprutii Citra, Aprutii Ultra, Comitatus Molisii, & Capitanatus Regni bujus insignia, manus est in Umbone cæruleo, Lilia Auræa gerens; à Carolo Primo Andegavensi accepta, cum fugato Manfredi, in suam ditionem redegit. Porro duodecim lacus; flumina octo & quadraginta supra centum: oppida verò mille nongenta, atque unum, & octoginta, ingenti sinu complectitur. Urbes habet non ignobiles octo, & quadraginta supra centum; in quibus XXI. Archiepiscopali dignitate præfulgent; cæteræ CXXVII. Episcopali. Harum Archipræsules octo; sexdecim verò Antistites, nominat Rex noster Catholicus, ita siquidem Carolo V. invictissimo indulgit Clem. Papa Septimus suo diplomate sub datum 29. Junii anni 1529. secundum Jo. Antoninum Summont. in histor. Regn. in Neapol. par. 1. cap. 10. & Casar. Engem. in descript. ejusdem Regni pagin. 227. sive anni 1532. tradit Reg. de Ponte dec. 12. n. 14. cujus meminit Episc. Mariani. controv. jur. par. 2. respons. 52. num. 6. Tribus, & triginta nunc usque paruit Regibus quorum quinque Normanni, Suevi quatuor, Andegavenses undecim, Aragonii quinque, Galli duo, Hispani duo, Austriaci quatuor. Cæterum Normanni regnarunt annis 66. (licet aliter tempora numerent Marin. Frecc. de subfeud. loc. cit. n. 46. & Sebast. lib. 2. histor. pag. 140.) Suevi annis 69. Andegavenses 177. Aragonii 58. Galli 10. Ab anno autem 1504. dominari cepit Ferdinandus Rex Catholicus, expulso Friderico, & post ejus interitum Joanna filia, atque deinde Carolus Austrius ejus filius, anno 1500. Gandavi natus, qui non Orbis tantum Terrarum, ac gentium, sed quod magis est, immensa potentia sua, sui que spiritus triumphator, Philippi Secundi filii minimè degeneris Herculeis propè humeris, Magnus Atlas Iberus, Monarchiæ molem illam tot Regnis, tot gentium nominibus potentissimam, geminoque Mundo prægravem imposuit; qua ille accepta, sui sæculi Christianus Cyrus prudentia, magnanimitate Hispanus appellatus Augustus, hujus quoque Regni quatuor, & quadraginta annis gloriosissime pondus sustinuit, eoque è vivis sublato die 13. Septembris 1598. Nominis, & Imperii dignissimus hæc Philippus Tertius Orientis, atque Occidentis Monarcha à Maurorum barbarie totius Hispaniæ proscripserat piissimus, ac fortissi-

mus existimatus, religiosissime emicuit. Hic verò ex Margarita VII. Austriaca Ferdinandi Secundi Cæsaris sorore Heroidum gemma, & innocentissima Cæli sobole Monarchiæ destinavit felicissime successorem potentia, sapientia, & pietate ter maximum Philippum IV. Dominicum, Victorem, 32
 cuius egregia fides, insignis mansuetudo, incredibilis bonitas, altissima prudentia, perpetua æquabilitas, summa fortitudo, constantia invicta, Religio ubique triumphalis, ac inclytus amor Austriacis hæreditariis servandæ, propagandæque in immensum fidei, Sole clarius toto Orbe terrarum lucet. Hic omnium Avitarum Imaginum colossus, giganteæ manus robore Mundi habenas æquas, stabilemque sustinet, omnium Cæsarum prudentiam, & fortunam vehit inter tot turbines procellosi sæculi tutam. atque impavidam, etiã si fractus illabatur Orbis; Hic simul hæreseos profligator, & fulmen, Religionis propugnator, Ecclesiæ Clypeus, pietatis Antistes, fulminator hostium, pater populorum, literatorum, omnique scientiæ amantissimus prædicatur, orationumque plausu commemoratur. Sed levis profus, atque insanus habeat, si universas Regis nostri virtutes, & præsertim clementiam (quæ Regum propria virtus est) explicare velim, aut enumerare. Nullus his numerus, finis nullus, aut meta: universa dicendi vis, & facultas hic cedat oportet, universa eloquentia conticescat. Philippus unus Regiis virtutibus non plus ultra, posuisse videtur, quem si quis pro dignitate laudare velit, frustra prorsus laboret. Universus Orbis, ac præsertim Naapolitanum Regnum tanto Principi iis vocibus, quibus Romanorum Imperium Severo Cæsari, acclamât: O dominum æquum, ac bonum; imò verò æquissimum, & optimum; prætereà felicissimum, ac fortunatissimum: cujus felicitati quamvis aliquando mors invidisse visa sit, cum Carolum Augustum filium adhuc ætatis flore vernantem funesta falce recidit: nihil tamen obesse potuit, cum & ille, velut flos pulcherrimus è terreno in cæleste viridarium translatus suavius oleat, jucundius vernet, felicibus regnet; & Deus Optimus Maximus, magnum Orthodoxæ Fidei suæ assertorem, veræque Religionis vindicem, virili prole Augusti nominis hærede carere, non ferens, Mariam Annam Heroidem Austriacam, Heroidum Florem, Reginarum maximam, sæculi nostri decorem, Orbisque gemini felicitatem, illi sponsam destinavit, ex qua Infantem, alterum terrarum orbi vacillanti Alcidem dedit; quem Orientis, Occidentisque Mundi latissima regiones Carolum Maximum, Austria magnum Rodolphum; Germania pium Ferdinandum, Belgium, & Burgundia felicem Maximilianum, Hispania potentissimum Prosperum, Italia invictum Alphonsum, universus terrarum orbis triumphatorem jam nunc magnis votis prædicant, ac venerantur. Vivite, Heroes maximi, regnate, vincite, triumphate, Nestoreos annos ego vobis auspicio, & adprecior; Stet, ac dominetur hæc Augusta domus, quousque Cælum, cui innititur, stabit, ac terris dominabitur, Vobis debemus, quod aureo sæculo fruimur, dum Belligeri Jani portis clausis sub Philippo Augusto terra, marique tranquillissimam pacem obtine-

mus,

mus, quam othomannica tyrannide per Austracam potentiam everſa, funditusque deleta, perpetuam fore ſperamus.

Enimvero non facile opinor ingrata à me ſobolis nomen propulſarem, ſi communem hanc parentem, Neapolim Urbem, Orbis terrarum ocellum nitidiſſimum, ac Naturæ prope dixerim, atque Artis miraculum, ac delictum, Regni certè hujus celeberrimi florentiſſimum Caput, tot laudum titulis neglectis, immemor ego, ac tacitus præterite in his commentariis poſſem: nec pauca de ejus ſitu, ambitu, pulchritudine diſſererem, quamvis alii permulti non deſint; qui uberius, feliciuſque hæc antè tradiderint, in quibus non ultimum locum habere videntur, *Jo. Favagnol. in tract. de ſitu, & laudib. Neapolis, Napod. in proem. Conſuet. Neap. ver. noſtra Neapolis, Fracc. de ſubſeud. lib. 3. à num. 37. pag. 466. Jo. Anton. Summont. in hiſtor. hujus Civit. par. 1. cap. 1. cum ſeq. Capac. 1. tom. Neap. hiſtor. lib. 1. cap. 3. & lib. 2. cap. 1. & alii.*

Habet profectò hæc celeberrima Italicarum Urbium Regina tum nomine, tum gloria ſemper excellens ea omnia, quæ mirum in modum cuilibet Civitati amplitudini, atque ornatui eſſe poſſunt. Etenim ſi loci, ac ſitus naturam reſpicias ameniſſimum vides ſua elementi ac miti Cælo, imò Cælum alrerum maris craterem, collium corona, Inſularum crebriſſe, Promonteriorum Urbis, ut ille dixit, unice natum locum. Si magis inſtra, intimaque conſideres; quæ Urbis facies? quæ ſtructuræ templorum, & fornicatæ eorundem ſtudies? quæ ex auro, atq; argento ſuppellex, quæ ſigna è marmore penè ſpirantia? quæ viarum amplitudo, quarum retinet adhuc una antiquam Solis nomen, quaſi verò ex hac Immortali Parthenope iter pateat ad gloriam? quæ copia? quæ rerum omnium aſſuentia? quæ Judicia? quæ Civium nobilitas, Populi frequentia, & concordia, Antiquitatis decus? Jam tum ab anno Orbis conditi 4034. ante annum Chriſtianum 1162. gente, & opibus effloruiſſe teſtatur *Chronica generalis ætatum mundi 3. ætat. pag. 42. & lib. 3. ſupplens. chron. fol. 65. meminitque Balboa de Monarch. Regum q. 2. à nu. 118.*

Noſtris verò temporibus, præſertim nondum fatalis anni contagione, de qua inferius ſuo loco memorabimus depopulata, quæ Civitas, tota Italia, majorem mortalium numerum videat, & aluit Capita ibi hominum ſexcenta millia numerari potuiſſe, aſſeruit *Taffon. tract. de antefat. ver. 5. lib. 3. nu. 8.*

Hujus Urbis vel ipſa teſta, parietes, ſaxa, & remotiſſimis terris, exterarum Urbium, ac Provinciatarum cives ad ſe pelliciunt, ſuique amore, ac deſiderio ſuaviſſime incenſos morantur: Quanto magis decora ejus, atque ornamenta, ab Arte, à Natura, à Moribus incolarum ſuaviſſimis? quis non inexpugnabiles, ac munitiſſimas arces miratur, quas & ad civium ſalutem, & ad hoſtium propulſationem attollit? quis non publicorum, ac privatorum operum elegantiam, & magnificentiam? quis non camporum æquora latiſſima, ac letiſſima, non felix ad omnem culturam ſolum non hortorum, ac ſilvarum delicias: non æternam Veris, atque Autumni mixturam, floren-

tiſſima omnis generis fertilitate fœundam? His deliciis mirum dictum eſt, quam faveant liquidiſſimæ aquarum perennitates, ex lambulla Amne per ſubterraneos ductus in Urbem acceptæ, nihil à ſuo fonte degenerantes, multoque ac vario Mæandro non puteis ſoldim Urbanis niveam ſalubritatem inferentes, ſed, & è publicis fontibus magnificentiſſimè, tota Urbe extructis, erumpere quaſi per ludum arte coactæ, hinc murmure ſuo prætereuntium pectora exhilarant, hinc frigore æſtivos ſoles, ipſaque æſtatem irridentes. Quid de præſidiis ad bene, beatèque vivendum ad omnem amplificationem, ornatum, dignitatem maximis, ac plurimis dicam? Quid de ingeniorum ad omne ſtudiorum, ac diſciplinarum, genus ſublimitate, ac felicitate? Quid de Heroum celeberrimorum numero, vel togati, vel galeati prælis, prælijs non Urbem hanc tantam patriam; ſed totum terrarum orbem omni memoria illuſtrant, atque exornant?

Denique quid hac urbe frequentius, quid auctius, quid admirabilius poſſit, aut beatius excogitari neſcio, cui ab omnium rerum opifice Deo Opt. Max. à natura ab Invictiſſimis regibus, tot, tantaque privilegia cumulata eſſe videmus, ut meritò Muſarum domicilium, Nympharumque ſedem appellandam eam eſſe, antiqui cenſuerint. Sed ne videar parenti filius patriæ municeps, quodammodo lenocinari, nimiumque allubere, parcam jam meis verbis, ut quod de ea Scriptor externus non ignobilis, atque in ſapientiæ ſtudio propè adamantinus, *Staniflaus Reſcius*, teſtimonium dicit auſcules. Hic regionibus hiſce Campaniæ perluſtratis, atque Syrenis hujus cum primis ſpecie, atque illecebris captus, hæc inter cætera ad Amicum ſcribens, literis conſignata reliquit. *Per Felicem Campaniam plus ut dicitur, unguenti habentem, quam habent cætera Provincia olei Neapolim perveniens, Parthenopes tumula clarum, Nympharum adem, Volapia aream, Sole ſoloque ſuo beatam;* pergit deinde, *Narro tibi Campaniam totam, campos dicere poſſis Elyſiæ ſabarbæ Heſperidum hortos, ipſam porro Civitatem Neapolim Deorum domicilium; vel, ſi dictum hoc inſolenter, aut datum auribus putas, Syreniam Urbem dicas molliſanarum; & poſtremo paucis rem omnem expediit: Summa eſt, inquit in alijs laboraſſe in hiſ formandis oris atque ſugendis luxuria iſſe mihi Natura videtur. Cycloperum aliquem in manem eſſe oportet ſine oculis; ac mente hominum qui in iſtis, Natura ludis, atque arthenitatibus non acquieſcat. Fractus ſum fateor, in viſam olim deſidiam, nunc tandem amare occipio. Hæc ille Privilegium verò conſeſſum profiteutibus dumtaxat in Urbe Conſtantinopolitana: proteuditur ad profeſſores in hac Urbe *Jo. de Platea in l. 1. C. de profeſſ. qui in Urbe, Franch. deciſ. 115. & quemacmodum Roma Communis Patria dicitur, l. Roma, ff. ad municipali. l. ſed & probitri §. fin. de excuſ. iuror. ita, & Neapolis, Mutius Siregens in annot. ad fratrem de Neapoli illuſtrat. pag. 387. Non me iatit aliam in Græcia reperiri Neapolim, conſtatque ex verbis Apoſtoli cap. 16. de actib. Apoſt. ibi: Navigantes autem à Troade recto curſu venimus Samothraciam, & ſequenti die Neapolim. Aliam itidem in**

Judea quatuor milliaribus à Samaria distantem, olim appellatam Sichen, teste *Magistro Jentaxi in Evangel. nempe Rubricella de morte Samaritana*: sed quid cum nostra hac Neapoli Parthenopæa? cujus nominis gloria cæteras omnes Urbes cognominis ita antecellit, ut illæ rusticanos vicos, & agrestium modicos conventus.

Sed proh dolor! quam subito rerum mortaliū pulcherrima, lætissimæque scena in tristissimam, luctuosissimamque sæpe convertitur? Hæc eadem Civitas, tanta, tam plena populo, divitiis, felicitate ante annum Christianum 1656. eo anno non erat amplius Civitas non Neapolis illa nitidissima, sed vel Civitatis cadaver, vel Civium suorum magnum, & commune sepulchrum videri poterat. Ipsa æmæna viridaria in tumulos versa cernebantur, nec jam monumentis cadavera, sed cadaveribus deerant monumenta: In horrorem abiit amplissima Urbis magnificæ amplitudo. In mæstitiam jucundissima Cœli clementia. In luctum immigravit Regni totius risus, ac gaudium. Pristini cantus in lugubres degenerarunt ululatus, & in solitudinem numerus hominum fere innumerabilis redactus; luctus ubique ingens & plurima mortis imago, ubi jucundissimæ quondam vitæ ridebant incunabula: Quid, quod ab Urbe Principe tanquam ex capite, pestiferæ malignitatis contagio ad omnia penè Regni membra prorepsit? totum hoc amplissimum Regnum suæ mors immanitatis effecerat theatrum Moriebantur ubique magno numero, miseri mortales; Nusquam tuta erat salus; Omnia mortis plena; urbes, contubernia, familiaritates, commercia; Vidimus calamitates, hæc, & flevimus extinctos literatorum honores, tacuerunt Lyceæ, nuda deplorabantur subsellia, universæ Urbis Academiæ nullam aliam turbam admittent, præter cadavera. Tribunalia Judicibus Advocatis, Advocati viduabantur clientibus, imò in Civitate Cives, in extinctis sepulchra, in sepulchris desiderabatur capacitas; ipsimet denique Urbis lapides, ac parietes squalere ad tristitiam, malaque infecti lue esse videbantur, Jamque Urbis totius vultus, morientis erat. omnes etiam ad unum tum cives, tum convenas, non intra paucos aded menses, sed dies, interituros dixisses, nisi pestilenti malo nulla Medicorum ope, nulla humana providentia, curæ sanabili, è Narthecio illo Cœlesti beneficiorum, mirabilis fieret medicina. Hæc unica spes inundanti miseriarum agmine oppressis, hæc sola relicta fiducia, cæteris omnibus ad salutem invalidis, ac vanis. Quamobrem (quæ est hujus Nationis propensissima ad pietatem in doles) ab ipso statim pestilitatis inito, variis illam à Deo Optimo Maximo piorum obsequiorum generibus, publicè, privatimque postulare, ac promereri non omisit. Quo factum est, ut ei citius; quam cæteris nationibus eodem lethali telo percussis, & Divinæ vindictæ flagello vapulantibus, Divinitas irata mitesce-

ret, ad misericordiam, non sine evidentissimi miraculi beneficio, inclinata. Nam cum Civitas ipsa, ad Cœlestium minarum terrores expiandos, læsique Numinis indignationem avertendam, Divos plures (quorum sæpenumero in rebus egenis, auxilium fuerat præsentissimum experta) Patronos, & Sequestres suos apud ipsum Deum adhibuisset, illud tamen omnium sibi efficacissimum remedium aifore non dubitavit, ab Virgine Dei Genitrice, ac Cœli Regina, quam omnium Divorum Maximam patronorum potentissimam esse sciebat, sub cuius Divinæ Patronæ clientela ex nominis sui Virginei omine se esse intelligebat. Huic legitur, quibus in tanta calamitate portuit, pietas, ac devotionis studii obsequentissimam se totam tradidit; fidemque suam immaculatæ ipsius conceptioni Sanctissimæ Voti sollempnis religione obligavit, quatenus è luctuosissimo illo pestilitatis cataclismo emergendi, ejus patrocinii efficacia, Civium suorum reliquis esset facultas. Mirum dictu? Ab ea voti nuncupatione omnis cruentæ mortis flamma ita restincta est, nè scintilla quidem superaverit. Illic protinus confregit tumentes mortifera vis fluctus suos, quæ diu in morem maris debacchata, alluere omnia atque obruere minabatur. Tum sereno vultu, teloque deposito, Justitia de Cælo prospexit, misericordiam complexa, atque osculata. Quid plura? Annuit Genitricis suæ precibus placatum Numen, pro sua Parthenope deprecaute, nubemque furoris atrocissimam, statim exegit, nè (toto effuso nimbo) præclarissimam hanc, cum suo Regno, Urbem; tantam hominum multitudinem, cum liberis, bonis fortunis; totius denique Italiæ lumen, pulcherrimamque Italiæ lumen, pulcherrimumque viridarum extinctum penitus tumalatumque videremus. Quid, quod damnata ipsa, & incommoda, quæ quali fœdissimi morbi vestigia aut sempiterna in hac Urbe, Regnoque futura, aut per diu hæsuræ irremediabiliter videbantur, brevi paucorum annorum periodo, eodem Numinis beneficio, pace inter Christianos Principes data, externarum nationum commerciis, terra, morique restitutis, novæ sobolis florentissimo quodam Vere repullante, ita jam reparata videmus repararique in dies magis. vigilantissimi, ac optimi Principis, Regis in ea vice fungentis, cura, & diligentia, superamus, ut ad pristinum illum splendorem, gloriam frequentiam accedere proprius, aut accessuram brevi censeret possit. Vtinam hanc tranquillitatem, non iterum scelera nostra perturbent? tantamque apud Deum Patronam impetratæ nobis veniæ non aliquando pœniteat? Cui, Ego Deique liberatori filio devotissimi animi organo, meaq; hæc Cœmentaria VI. Nonas Julii, die ipsius Visitationis, Gratiisque sacro olim cæpta, eodemque ipso die nunc typis tradita, atque initiata, do dante, confecro. Anno M. DC. LXI.

RITUS PRIMUS

E O ANNA Secunda Dei gratia, Ungariæ; Hierusalem, & Siciliae, & Croatiae, Ramæ Servia Galatiæ Lodomoniæ, Comariæ, Bulgariæque Provinciæ, Forcalquerii Regina, ac Pedemontis Comitissa. Universis, & singulis presentis Edicti seriem inspecturis. Circa reformationem, & augmentum Regni nostri Siciliae ac generalis iustitiæ Regni ejusdem, &c. Itaque tam officialium nostrorum processibus, quam fidelium statibus provisionis nostræ remedio subvenimus, maxime in nostris Magnæ, & Vicariæ Curia, quæ sub regimine nostræ protectionis præcipue in hac nostra Civitate Neapolis, & toto Regno nostro sunt iustitiæ deputati. Harum sanctorum novissimarum nostrarum constitutionum edicto irrefragabili, ac firmiter valituro, sancimus decernimus, statuimus, & mandamus motu proprio de certa nostra scientia, cum provisa maturata, & digesta nostri Consilii deliberatione consultata, quod omnes infrascripti Ritus, observantia, in nostris Magnæ Vicariæ Curia, & qualibet earum. de cætero inviolabilitet observentur omnes verò alios Ritus, & observantias dictarum Curiarum hætenus observatos, & servatos, per presentes, de dicta certa nostra scientia, proprio motu, & cum dicti nostri Consilii deliberatione natura, irritamus, cassamus, ac viribus, & efficacia vacuumus: nulliusquæ esse decernimus roboris, vel momenti.

SUMMARERUM.

- 1 Curiam, multis nominibus Oratorum Princeps appellavit templum scilicet sanctitatis, amplitudinis &c. Caput Urbis aram sociorum, &c. Quique illius dignitatem excernavit. Albare. & Tribunal, Græcè aptè significat Bona
- 2 Bithynis Tribunal eratè conspectu solis; Soli enim comparatur Iustitia, & quare.
- 3 Antiquitus Tribunalia juxta templa constituebantur, & cur.
- 4 Ut certus, & stabilis constitueretur locus pro publicis curis agendis sapienter est factum, qui locus variis nuncupatur nominibus.
- 5 Antè Romulum Curia, & parlamenta sua habuerunt initia. Er de privilegiis Palatii in quo iustitia excercetur, remissivi, & de verbo Curia, & quot fuerunt Roma.
- 6 In hac inclita Civitate plura sunt constituta Tribunalia, ac Magistratus, Concilium nempe Status, seu belli præsumtque in eo Magnates à Rege electi negotia militarib, ac Regni regimen politicum agitant.
- 7 Alterum Collaterale Consilium, ad latus Excellentissimi Proregis, & qui ibi præsumt, regunt Cancellariam. Et Collaterales Consiliarii, ac Regentes Regiam Cancellariam dicuntur.
- 8 Præcipuum munus est istorum, nomine Magni Cancellarii libellos sive memorialia expedire, habentque eandem cum ipso Prorege potestatem, nec

Tom. I.

sunt illius assessores, sed Sacra Catholica Majestas.

Ac utrumque consilium amplissimum, summeque authoritatis semper est habitum.

- 9 Confutatur Surgens, qui seditios solam ad Regiam Cancellariam manus admitti, scriptum reliquit.

Sed laudandus utique si nobiles dixisset, & quare.

- 10 Regentis Cancellariam hujus Regni munus minime separatam, ac diversum esse ab illo Regentis Supremo Italia senatus ostenditur.

Regens pro hoc Regno sedet in Supremo Concilio apud nostrum Regem, uti Regens Regiam Cancellariam hujus Regni ex peculiari gratia, illique munuscula Salis, Zacchari, & Ferri debentur.

Recensetur dissidium inter D. D. Reg. Jacobum Capycium Galeora, & Regens Franciscum Antonium Musettula circa præcedentiam, & Collateralis Consilii determinatio in modum affertur.

Regens in Supremo Italia Concistorio præferatur ne semper Regenti Neapoli residenti.

- 11 Ex usu inolito in hac Civitate Excellentissimus Dominus habet scriptorium, quos derivatur à scriniis, residentque in eo duo a secretis, alter iustitiæ, alter belli gubernaculum sustinentes.

- 12 Est & Sacrum Consilium, cuius Alphonfus I. Rex Aragonensium. Regno pacis lenitate sublevato antior fuit quod magnum Tribunal de anno 1445. rogebatur in Monasterio Sancta Clara, traslatum deinde in Castrum Capuanum.

- 13 Sacri Consilii jurisdictio per ampla est in quascunque causas, & personas, exceptis iis, quæ fisci patrimonii ara tangunt.

Et quanta sit authoritas, quantique nominis celebritate apud exteras quoque gentes viguerit, ac potissimum his nostris temporibus vigeat, ostenditur.

- 14 Sacri Consilii scita, seu decisiones, vim legis habeant extricatur.

- 15 Sacrum Consilium jurisdictione, & ordine superius habet Collaterale Consilium.

- 16 Sacrum Consilium, congregatis quatuor classibus prævia Proregis licentia poterit articulum juris dubium determinare per modum legis postea servanda, & casus recensetur in ardua questione, an hæres cum b. l. & in defuncti ara proprio nomine solvere obstringens, potiri debeat consecuti inventarii beneficio.

- 17 Senatus, si in aliqua causa iudicium obiit, non legis vim iudicatum habet, nec ceteris valet afferre præiudicium.

- 18 Sententia aliqua, si errorem, aut injustitiam habeat, haud sequenda erit.

Et mutatis temporibus varias in eodem articulo fuisse sententias prolatas, non solum in diversis prætoris, sed in eodem ferè Senatu ostenditur, usque iudicibus, de qua re Plinii, & Marchionis Murchoni quærela.

B 2

19 Adesb

- 19 Adest quoque Tribunal Regia Camera Summaria à Friderico II. fundatum, ab Alphonso Primo auctum, & reformatum, & in Castro Capuano anno 1540. translatum sub Carolo Quinto.
Et unde nomen habuit, Camera.
- 20 Haec Tribunali praesunt Lacumtanens, & duodecim Praesidentes, octo scilicet Togati, & quatuor sine togis.
Et an isti quatuor non togati jurisdictionem exerceant? Privatique detur licentia resistendi hujusmodi officialibus, quatenus excedunt.
Cameraque Tribunal, an suprema censeatur auctoritatis.
- 21 Dissidium exortum inter Regios Consiliarios, ac Praesides Regia Camera; utris priores in consensibus sedes debeantur, recensetur.
Pro Consiliariis scripsit Antonius Miroballus, & pro Praesidibus D. Carolus Calà.
S. C. est Tribunal antiquius Regia Camera.
In eo praesiderunt Reges, & supplices libelli cum titulo Sacra Regia Majestatis porriguntur, qua appellatione insignitur Praesides ipsius S. C.
S. C. sententia Regis nomine proferuntur, & tunc titulus Illustris, Exc. Regni Proregi tribuitur.
Viri Illustris in eodem Senatu uti Praesides fuerunt deputati à Regibus in variis negotiis praepeditis.
Michael Petra auctoris gentilis Viceprothonotarii Magistratum sub Ferdinando Seniore Rege, gessit anno 1459. fuit Regius Consiliarius, & in anno 1468. S. C. Praesidens fuit adlectus.
D. Didaci Zusia Marchionis Masoni Praesidentis degnissimi laudes recensentur.
Regia Camera an sit antiquior S. C. & quo tempore creata
Praesidentes fuerint ne subrogati in locum Magistrorum Rationulium.
Ipsi suam auctoritatem ampliore faciant ratione materia, Clientela, & Reipublica gubernii: Non gaudent feriis aëstivis, & superant Consiliarios in laboribus.
Actus possessioni non juvant, facti conquerente parte.
Praesidentis, etiam si voluissent non poterant toti ordini Regia Camera praesudicare.
Auctor in questione tam gravi praecedentia, suum non aperit sensum, & plurimum se debere faceret Consiliariis, & Praesidentibus, & utrumque Tribunal, ut geminum parentem, veneratur.
- 22 Nostra Magna Curia grandis appellatur, quia est Curia immediatè Regis.
- 23 Duo illa Tribunalia, alterum scilicet Magna alterum Vicaria Curiarum distincta fuere tempore Reginae Joannae.
Et concordantur verba postremi Ritus contrarium aperte demonstrantia.
- 24 Antiquius Tribunal Magna Curia binas sustinebat personas, & quas.
- 25 Appellatione Curia hac suprema Mag. Curia intelligitur: ipsa quoque dicitur Speculum Justitiae, & Luminare majus.
- 26 Jurisdictio Sacri Consilii qua major, & superior, restrictior tamen est quam M. C. quia de criminalibus non cognoscit, nisi tantum in appellationis gradu; Magna Curia vero in cuiusvis procedat in his quae in ipso Sac. Consilio vertuntur criminaliter, nisi facta voluerit in ipso Sacro Consilio.
- Et commendantur, qui ampla, & docta Juris responsa edidere de hujus Tribunalis M. C. jurisdictionis amplitudine.
- 27 Quatuor haec praecipua hujus Civitatis Tribunalia. D. Petrus de Toledo simul conjunctis, & eodem in loco statuit. & instar miraculi est, uno in Palatio, atque in aula innumeram hominum multitudinem videre.
- 28 Tribunal Magi Admirati coequale est Magna Curia Vicaria, cum utrumque sit Regium multitudoque habet ejus Judex praerogativas.
- 29 Tribunal hoc parem jurisdictionem habet cum M. C. V. sed limitatam, in causis tantum maritimis, nautis, & viventibus de arte, & industria maris civilem, & criminalem jurisdictionem exercenda.
- 30 Ab hoc Tribunali componuntur omnia delicta, praeter crimen raptus, & osculi violenti.
- 31 Adest Tribunal Electorum hujus Civitatis ex provisione Serenissimi Regis Ladislai, cujus munificentia illud amplissimis fuit decoratum privilegiis.
Et quodnam sit munus horum Electorum, Praesidesque annonae an rectè comparentur.
Eorumque munus imperatorum tempore quantum respiciebat.
- 32 Tribunal hoc regitur per sex Electos, quinque nobiles, & unum popularem.
- 33 Isthis sex viris, nedum annonae, & grassia demandata fuit amplissima cognitio, sed etiam à Ferdinando I, per ampla fuit impartita jurisdictione, & contra quas applicando intercepta, & poenas pecuniarias Xenodochio S. Mariae Annuntiatae.
Et an Regii officiales maritè denominentur.
- 34 Si duo, vel tres Electi ad impositionem vultus procedant contra Apothecarium, vel Pistorum, num poena pecuniaria debeatur Xenodochio praedicto, virtute praefati privilegij, an vel officio Justitiarum annonae.
Et an Electi ipsi simul juncti adesse debeant Tribunali, ut Collegii corpus representetur. Et pro inquisitione per urbem subditis quatuor ex eis non tamen pauciores incedere.
- 35 commendatur Piissimus Rex Ferdinandus, & Augustissima Virginis Desiperae hospitalis memoratum, inter cetera Neapolitanae Urbis ornamenta praecipuum recensetur.
- 36 Coccinus Nerva, pueros parentibus destitutos, vel magna in inopia natos, suis sumptibus per Italiam educari mandavit.
- 37 Incluta, ac Fidelissima hujus Civitatis Electi jurisdictionem criminalem vix possint exercere in rebus ad annonam spectantibus. Et nunc.
39.
D. Carolus Calà, tunc Advocatus Fiscalis, nunc Regia Camera Praesidens ac Diani Dux, calamum contra Civitatem arripuit.
- 38 Municipales Magistratus criminalis jurisdictionis prorsus habentur incapaces, Princeps vero

- rd respectu talis jurisdictionis fundatam habet intentionem in toto Regno, jurisque assistentiam.
- 39 Si quis in aliquo Regni loco pretendat jurisdictionem, illam probare debet, titulumque cogitur ostendere.
- 40 Recensentur celeberrimi hujus Regni Jurisconsulti, qui pro Civitate scripsere, quod scilicet ipse Electi jurisdictionem habeant criminalem.
- 41 Civitas hac ad præsens jurisdictionem hujusmodi non exercet, sperat tamen id se consequenturam à sui Potentissimi Regis benignitate; Cujus nomen Philippus, Amatorem Equi latine sonat.
- 42 Ritus, & observantia unum, idemque hoc in loco significant, promiscueque sumuntur: moresque, & usus, qui in Magna, & Vicaria Curia servari consueverant, in unum colligere, & sub nomine rituum promulgari placuit.
- Et an sint inter se dissimilia Ritus, Observantia, Consuetudo, & Stylus.
- 43 Ritum in re, morem verò in sermone consistere nonnulli affirmant, tria que reperiuntur adverbia, id ipsum importantia, ritè scilicet, rectè & bene.
- 44 Ritus ejusmodi M. C. jus faciunt in Regno, tradique debent observantia in Tribunalibus inferioribus, semperque contrabentes illis se submitunt, licet id non exprimant, præterquam in Sacro Regio Consilio, & quare.
- 45 Constitutiones Regni nùm sunt jus commune in eod. Regno, annè Statuta specialia interpretanda, quominus jus commune ladant.
- 46 Consuetudo altera lex est, differtque à lege tantquam tacitum ab expresso.
- Et quæ si dubie fatur, juris admittit interpretationem, si verò clarè, à jure prorsus recederet, etiam in materia feudali.
- 47 Consuetudo an jus adolere possit, quod clausulam continet derogatoriam, quavis consuetudine haud obstante.
- 48 Consuetudo vetustissima pari passu cum privilegio incidunt.
- 49 Consuetudo ut valide reputetur præscripta, quale tempus exposcat, ut autem titulata, quot actus requiratur. Et nu. 49. & 50.
- Et datur tripartita Consuetudinis distinctio, & qua.
- 50 Consuetudo legitime præscripta non erit, quæ annorum quadraginta spatium inducitur non fuerit.
- 51 Ad consuetudinem inducendam non opus est, ut quandoque saltem fuerit iudicatum, & judicialiter cognitum, sed dumtaxat populi consensus satis est.
- 52 Unicus ad consuetudinem non sufficit actus, sed plures concurrere debent, saltem bini.
- Et an sufficiat unicus actus notorius, & qui toti populo, vel Collegio innotesceret.
- 53 Inter unum alterumque actum temporis exquiratur interstitium, ita, ut si eodem momento, ac minimo temporis puncto plures reiterentur actus consuetudo haud inducitur dicatur.
- Et an solitum singulari actu peroptime probeatur.
- 54 Titulata, sive iudicata consuetudo nullum exigit tempus, sed iudicatum dumtaxat iteratis vicibus, omnisque strictam admittit interpretationem, nec modo ullo est extendenda de casu ad casum, neque de loco ad locum, neque de persona ad personam.
- 55 Consuetudo vixens in uno quarterio, alium quarterium non afficit.
- 56 Consuetudo, in Civitate introducta æqualiter in omnibus ejus vicibus observari debet.
- 57 Consuetudo tantum habet de potentia, quantum habet de actu, & usu.
- 58 Disponens præsumitur, se conformem reddere locali consuetudini, testandique facultas alicui tributa, secundam loci consuetudinem, ubi tabula conduntur, intelligitur.
- Paterque si filium, vel filiam instituat in eo quod ad ipsos de jure spectat, jus statutarium attenditur, & non commune.
- 59 Promissio à viro facta de restituenda dote in casibus à jure permissis, jus consuetudine approbatum comprehendit.
- 60 Stylus usus quoque est, & observantia, sed Tribunalium tantum, & Curialium, in unaquaque Curia respectivè servandus.
- 61 Judex non servando stylum Curia, ita faceret litem suam, quemadmodum, & si jus commune parvipenderet.
- 62 Sententia contra stylum prolata, nullitatis labo maculata est.
- Et qui secundum consuetum in citando stylum non fuerit notificatus, e rita contumacia immunis, si non compareat.
- 63 Stylo potius standum est, quam consuetudini.
- 64 Stylus quanto tempore inducatur remissivè, est, que concludenter, & formiter probandus, illum fuisse legitime præscriptum, & quando.
- 65 Cum receptis probationibus in causa, aliquem extare in illa Curia constiterit stylum, talis in causis de illo docere non oportebit.
- 66 Judex quod in actis scribere satagat, se instructum fuisse de stylo à viris, sic attestantibus, sat erit.
- 67 Stylus recipiendi testes per Notarium haud repugnat cum jure communi.
- 68 Judex appellationis stylum Curia illius Judicis, à quo fuit appellatum, sequi obstringitur.
- 69 Causa ad superius translata Tribunal, remedio appellationis, eandem retinet, non diversam consequitur naturam.
- 70 Cum diversi, & prorsus distincti, superioris jussu, conjunguntur ordines, sententia profertur juxta illius Tribunalis stylum, cui fuerit aliud adjunctum.
- 71 Stylus particularis Notarii attendendus quoque est.
- 72 Si in loco contractus annus vigeat, diversus autem in loco iudicii, utri standum sit.
- 73 Usus difformis nullum inducit stylum, nec consuetudinem, nisi diversitas profisceretur ex actibus, qui se compatiuntur cum ipsa consuetudine.
- 74 Qui potest post dies quindecim facere, regulariter multo magis poterit intra illos.

DE Curia, hoc est, justitiæ aula, publici consilii sede nonnulla dicturus, Ciceronis præclarissimi Forensium Oratorum Principis testimonium quo illius dignitatem amplissime exornavit initio hujusce operis præterire non possum. Agens enim in oratione pro Milone, de Romana illa Curia, Clodio Duce atque Auctore succensita, & factum deplorat, & locum dilaudat: Quo (inquit) idest facto) quid miserius, quid acerbius quid luctuosius vidimus. Templum sanctitatis, amplitudinis, mentis, consilii publici, caput Urbis, aram Sociorum, portum omnium gentium, sedem ab universo populo concessam uni ordini inflammari, excindi, funestari? Quibus profecto verbis nihil exornatius, nihil eloquentius dici poterat. Ex quo facile intelligere erit, quam apud Græcis *βίση* Curia vocetur, quod verbum, & Altare, & Tribunal significat, nimirum, ut ostendatur eodem ferè modo, & judiciis, & hostiis immolari Deo. Bythinis è conspectu solis tribunal erat, quod illud tanquam sacrosanctum causæ dijudicandæ præesse dicerent, superstitiosa quidem isthæc observatio erat, ad rem tamen nostram maxime faciens; ad solis enim aspectum patebat Curia, ut ostenderetur tribunal, justitiæ domicilium, hoc est alterius solis tribunal, Cælo ipso penè nobiliorem esse: soli enim comparatur justitia, cum ex ea cæteræ virtutes, tanquam è fonte lumen derivent; Solis radiis forus ille illustrabatur, ut inde intelligeremus, nostras Curias esse, quæ à justitiæ sole, ac luminum parente Deo, sanctissimis illustrationibus aspergi promereantur. Solem intuebatur Bithynum Tribunal, ut viderentur ipsius Judices rectæ rationis, quæ Microcosmi Sol est, lumine dumtaxat duci, & sapientiæ jubare, quæ Soli etiam comparatur, inter judicandum illustrari; quin, & antiquitè juxta templa collocabantur Tribunalia, ut hac re monerentur judices, se à Deo constitutos, ejusdem subjectos, judicio esse, *Plato lib. 6. de legib. Surg. de Neap. illustr. cap. 6. num. 15. Borrell. de præstant. Reg. Cathol. cap. 60. num. 10. subdens, Athenienses Areopagitarum Senatum in templo Martis constituisse, quod hisce nostris temporibus ob sacræ domus reverentiam haud permittitur, cap. decet, ubi Gemin. num. 3. de immunit. eccles. Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de divers. provis. §. de nundin. num. 11. Ex his jam satis intelligi potest, quanta sapientia, & consilio majores nostri locum certum in Urbe, ac fixum, ubi publicas agerent curas, esse voluerint, ac pro dignitate, magnificis cum substructionibus, pulcherrimis subselliis, singularibus ornamentis in morem Aulæ Regiæ, ac Regiæ Justitiæ domicilium exornarunt. Cujus quidem loci, etsi Curie, à curis ipsis publicis, ut *Festus*, atque *Isidorus* putant proprium, ac maxime receptum nomen feratur, aliis tamen ab alijs appellari consuevit, Consilii scilicet, Senatus, Ordinis, Collegii, Congregationis, Capituli, Adunantiæ, Corporis, *Anton. de Rosel. in tractat. de potest. Papæ, quem post Curiam Pisan. & Bovadill. laudat Mastrill. perlegendus de Magistr. lib. 3. cap. 9. num. 29. Dicit quoque solet Palatium, & prætorium, l. 2. de decurion. Marc. Ant. Surg. add. tract. cap. 24. num. 9. Tribunal, cap. forus de verb. sign. Glos. in cap.**

1. de sent. & re judic. verbo Tribunal, *Divus Thom. 3. par. q. 39. art. 1. Petr. de Gregor. Tbolof. cap. 6. num. 4. de republ. lib. 2. Et tandem Curia, l. observare, verbo curiam C. de decurion. lib. 10. & ibid. Jo. de Plat. & Luc. de Penn. Borrell. conf. 26. num. 32. vol. 1. Has Curias inventas fuisse de jure digestorum, illasque primo celebrasse Romulum Romanorum Regem, ac Parentem, memorat *Petr. Bellug. de invent. Curia rub. 2. num. 1. quem redarguit Borrell. in add. ibid. lit. A. & B. tradens ante Romulum Curias, & parlamenta sua habuisse initia. Privilegia, quibus potitur palatium, in quo justitia exercetur, enumerat Mastrill. add. loco à num. 34. De verbo Curie, & quot istæ Romæ fuerint, meminit *Andr. Tiraq. annot. ingenial. diæ. cap. 16. lib. 1.***

In hac verò inclyta Civitate plura Tribunalia, & Magistratus sunt constituti, ex quorum diversitate illa ornatior redditur. *Mut. Surg. de Neap. illustrat. in addit. ad patrem sub num. 334. pag. 334.*

6 Primum est Concilium Status, seu Belli, de quo meminit *Bovadill. in polit. lib. 1. c. 9. num. 14. & tom. 2. lib. 4. cap. 2. num. 5. & in eo præfunt Magnates a Rege electi, negotia militaria, ac regimen Regni politicum agtantes, & de hoc perbellè loquitur *Jo. Dominic. Tasson. de antefat. ver. 3. obser. 3. & hi vocantur Consiliarii Status, qui præcedunt etiam Regentibus Togatis in Collaterali Consilio, quando simul confident, etiam in votis proferendis, ut per S. M. declaratum tradit *Mastrill. cit. tract. de Magistr. lib. 4. cap. 14. tit. de Conc. belli, Reg. Sanfelice. decif. 223. lib. 2. ubi curiosam extricat quæstionem, si in omnibus alijs actibus præerantur, & resolvit, Regentes tam in junctis, quam in cæteris actibus præcedere.***

7 Alterum est Collaterale Consilium ad latus Excell. Proregis in ejus palatio quoque assistens, & qui ibi præfunt, cancellariam regunt, antiquitè magistri libellorum nuncupati, *Bude. in l. nec quicquam ff. de off. Proconsul. in quo honore *Papinianus* fuit, l. rescriptum ff. de distract. pignor. *Frecc. de subfeud. lib. 1. de offic. Magn. Cancell. Surg. add. tract. cap. 26. Hi enim sublimis hujus dignitatis prorogativis fulti Collaterales Consiliarii, l. 1. C. de præpos. labor. lib. 10. & Regentes Regiam Cancellariam dicuntur, quorum præcipuum munus est nomine M. Cancellarii libellos, sive memorialia expedire, prag. 1. de fid. instrum. privilegia inspicere, & providere, *Frecc. nu. 29. aliaque peragere, quæ copiosè enumerat idem *Tasson. ver. 7. obser. 3. habentque eandem cum ipso Prorege potestatem, Reg. Tapia dec. Ital. 3. num. 9. sunt etenim pars corporis Regis, l. humanum C. de legib. l. quisquis C. ad l. Juliani Majest. Boer. dec. 17. num. 4. Matthiens. in Dialog. Relator. par. 1. cap. 4. num. 9. Reg. Valenz. conf. 94. num. 4. Reg. Sanfelice. in prax. judic. sect. 26. à num. 5. Reg. Rovit. in prag. 12. num. 2. de official. & sine eorum voto, quod habent decisivum, nihil Prorex agere potest, latè *Reg. Sanfelice. dec. 62. num. 2. lib. 1. in iis potissimum, quæ concernunt justitiam, Franc. Mar. Prat. lib. 1. discept. forens. cap. 44. num. 14. D. Conf. Paul. Staib. resul. forens. 64. num. 10. lib. 1. Reg. de lousé de potest. i. roreg. tit. 12. de delegat.*****

legat. causar. num. 17. iniquis longè illos aberrasse, qui tradunt Regentes esse D. Proregis assessores, insequitur idem *Franc. Mar. Prat. ad Muscatel. par. 2. Glos. conceduntur vers. & quatenus, & lib. 2. discept. forens. cap. 25. n. 16.*

Utrumque verò Consilium amplissimum, summæque authoritatis semper habitum est, atque hoc tempore præsertim habetur, quo cum viris principibus doctrina, prudentia, ac sapientia singulari ornatis, tanquam cum sideribus, undequaque refulgentibus, Excellentissimus Prorex veluti sol fulgidissimus, justitiæ, pietatisque radios nitidissimos effundit.

9 Miror tamen *Surgentem cit. tract. de Neap. illustrat. cap. 17.* nimium suis sedilibus favere, qui scriptum reliquit, sedilitios tantum hujus Civitatis patritios ad Regentis Cancellariam munus admitti, cum res ipsa contrarium evidentissimè jure ostendat, si nobiles dixisset, non utique videretur improbandus, nam Reipublicæ interest, per Nobiles regi, *Franc. de Petris festivo. lect. lib. 1. cap. 7. num. 25.* Sed sedilitios expressit, qui eatenus æstimandi, quatenus nobilitate fruuntur, ut nos alibi advertimus.

10 Illud tandem de hujus Regni nostri Cancellaria memoratu dignum est; quod omnium Doctorum, præter *Martini Freccia* diversum opinantis in *cit. tractat. tit. quis dicatur Dux numer. 52.* quem pauci sequuntur; suffragio nititur, eam scilicet ab illa, quæ Matrivi apud Catholici Regis nostri Majestatem constituta est, nihil disiunctum, aut impar habere, sed ipsissimam esse, ac veluti unicum Consilii corpus ex utraque existere, *Surg. Sape cit. tract. cap. 27. num. 40. in fin. & 41. Reg. de Ponte in add. rinde delegat. causar. sub nu. 17. Reg. Tapia lib. 2. jur. Reg. tit. 32. de offic. M. Cancell. num. 4. & doc. Suprem. Ital. Senat. 21. num. 13. & 14. R. Valenz. conf. 94. num. 41. lib. 2. Reg. Reverter. dec. 444. Reg. Capyc. Latro consult. 43. & num. 36. lib. 1. de hoc amplius dubitari non posse subnectens, ex peculiari gratia, à Sua Cæsarea Majestate impartita in parlamento anni 1536. registrata inter capitula, & gratias, huic Regno concessas, in *cap. 24. memorati parlamenti*, ubi ad hujus Urbis preces placuit Carolo V. Invictissimo concedere, ut in Regia Curia assisteret unus ex Regentibus Regiam Cancellariam hujus Regni, quod confirmatum extitit ex *cap. 25. in parlamento anni 1554.* Hinc Regens electus pro supremo Italiae Senatu, & in eo Consilio residens obtinet omnia munuscula salis, zacchari, & ferri, quæ cæteris Collateralibus hujus Regni Consiliariis præstantur, teste eodem *Reg. Capyc. Latro num. 47.* quoniam quemadmodum suo tempore semper fieri consuevissent testatur ipsemet *Reg. Capyc. Latro* quoties quempiam ex hac Civitate evocari ad Supremum illud Italiae Consilium Matritense contingit, is antequam proficiscatur, in Neapolitano Collaterali obeundi muneris auspicia capere, ac possessionem inire solet. Quod non multis antè annis, duo Urbis hujus præclarissima lumina, Reg. Jacobum Capycium Galeota, Fabii superioris Regentis filium, ac laudum, virtutumque hæredem, qui ætate adhuc florenti, meritis magis, quam annorum gravitate matura, nobilissimo genere, & equestri natus, in equitum S. Jacobi*

numerum ascitus, probitatis, ac doctrinæ propè miraculum, Regiæ Camerae primùm Præsidem se laudatissimè gessit; inde ab Rege ipso Catholico D. N. ad Regentis in Supremo Italiae Consilio munus evocatus est. Et Reg. Antonium Miroballum, cujus viri nomen, & virtus, morte ipsa licet invita, manet, æternumque manebit; Illum Excell. Comite de Castiglio singularis prudentiæ, & probitatis Principe; Istum Excell. Pignorandæ Comite Regni hujus jam habenas suavissimè, ac sapientissimè moderante; fecisse, quilibet suis oculis potuit videre.

Hoc igitur cum dubio omni procul videatur: nullum inter utrumque Areopagum discriminis esse locum, sed utrique paria, omnia, & communia esse tribuenda ex unitate formæ, & originis, ut ex *Jo. Andrea de Georgio alleg. 5. num. 11.* comprobatur *Reg. Valenz. cit. conf. 94. num. 24.* jure prælaudatus Dom. Reg. Galeota, cum uti diximus Regens illius Supremi Italiae Consilii jussus fuisset, atque in isto Collateralis possessionem adisset, aliquot antè mensibus, quam ibidem D. Franciscus Antonius Musettula vir doctissimus, è Decano Sacri Consilii meritò egregiæ virtutis, idem dignitatis (Regens, & ipse jussus) obtineret; reversus ab Hispania ad hanc Urbem (quam suo adventu lætitia maximè affecit, & novæ virtutis radiis Regnum totum illustravit) jure, in quæ, maximo præferri se cæteris aliis Regentibus, post initam à se possessionem ante suam in Hispaniam digressum creatis postulavit. Cui petitioni non tantum ipsam æquitatem favere aiebat, sed & Regiæ Majestatis mandatum, quod omnino exequi par esse videretur.

Et quamvis obstitente D. Reg. Musettula, eo tempore ob mortem Regentis D. Joannis de Burgos Decano, hancque sibi prærogativam contendente; in Collaterali tamen referente D. Reg. D. Felice Ulloa homine summa morum suavitate, doctrinæ omnibus ornamentis prædito, ac de Republica optimè semper merito pro D. Regente Galeota decisum fuit, & idem in executionem mandati S. M. præferri jussus sub die 10. Martii 1661. penès è mandatis scribam Joseph Grivellam, patrocinantibus pro D. Regente Galeota D. D. Marco Aurelio de Matteis Barone Tini: & pro D. Reg. Musettula, Francisco Maria Prato, viris peritissimis.

Quam præminentiam, idem D. Galeota non solum sibi deberi intellexit, uti prius electo in eodem genere dignitatis; sed etiam si munus Regentis in Supremo Italiae Consilio aliud, atque omnino disiunctum, à Regentis munere in hoc Collaterali censeretur; nihilominus sibi deberi; quandoquidem illud immediatè Collaterale Regis esset, atque isto Neapolitano dignus, ac proinde in eo fuisse Regentem, aliquid majus esse, quam in isto fuisse, magis namque illustratus dicitur, qui ad latus Principis assidet, ad *text. in l. 1. C. de præpos. lab. lib. 12. Reg. Capyc. Latro. add. consult. 43. num. 12. ex Jo. de Montagn. de auctor. magn. conf. num. 4.* digniorque censetur; qui in altiori loco sedet, & altior locus denominatur, qui proximior est domino, *Boer. de auctor. Magn. conf. num. 4. Michael Ferro Maurique tract. de præced. quæst. 17. num. 1. in fin. Jo. de Solozan. R. Conf.*

in alleg. super praevidentia Supremi Indiarum Consilii, num. 41. Card. Jacobac. de consil. lib. 1. art. 1. num. 246. & 273. & confert regula text. in cap. stacimus de majorit. & obedient. ibi, & qui major est in ordine, etiam si postea sit receptus potior rem esse volumus, confirmata in l. ex agentibus 4. §. sed in salutationibus, C. de Princip. agentib. in rebus lib. 12. eamque statuunt Praef. de Frauch. dec. 365. Petr. Gregor. de Republ. lib. 4. cap. 6. num. 9. Reg. de Ponte cons. 14. num. 44. & dec. 8. Fab. de Anna cons. 40. num. 25. Reg. Valenz. cons. 34. num. 88. Marcell. Maur. alleg. 50. per tot. Reg. Revit. cons. 84. à num. 3. & decif. 65. Peregr. cons. 3. n. 39. lib. 3. Reg. Capyc. Latro d. consul. 43. n. 17. & seq. & Larr. alleg. 52. n. 1. & 14.

11 Inolevit etiam usus in hac Civitate, ut Excell. Dominus habeat scriptorium; novitio, ac barbaro quidem nomine, à scriniis tamen, ni fallor, deducto, ac derivato, de quibus scriniis extant integri tract. in 12. lib. C. Justin. de Magistr. sacr. scrin. & de prox. sacr. scrin. Quae scrinia apud veteres Principes recondebant res ab ipsis Principibus gestas cum consilio sapientum, unde, & plura scrinia erant in palatio Principis, memoriae scilicet, libellorum, Epistolarum, & dispositionum, Grifon. de verbor. signific. lib. 7. Scriptorium nostra tempestate omnino separatum, & se-junctum est à Conciliis ad latus Principis collocatis, & in eo duo a secretis resident, alter justitiae, alterque belli gubernaculum sustinens. Hi vero non nisi maxima doctrina, diuturnaue rerum experientia eliguntur, quae & Reipublicae gubernacula regere noverint, & justitiae lances, non ex gratia, aut ex muneribus, sed ex aequo, & vero teneant, & moderentur.

12 **E**st, & Sacrum Consilium, cui Alphonsus Primus Rex Aragonum post bellorum calamitates, Regno pacis lenitate sublevato, inter caetera ab eo exantlata praecclare facinora, fundamenta jecit, Frecc. lib. 1. tit. de antiq. stat. Regn. sub num. 31. ver. 16. fuit. Reg. Tapia de offic. S. C. num. 6. lib. 2. jur. Regn. quos refert D. Consil. Staihan. lib. 1. resol. forens. 50. num. 2. Capacc. in lih. nuncupato il forastiero giorn. 7. pag. 584. quamvis hanc laudem Ferdinando, tribuat Surg. citas. tract. c. 17. num. 45. & annotavit etiam Reg. Capyc. Latro dec. 68. num. 8. lib. 1. Quod prorsus à veritate est alienum, hic enim tantum institutum ab Alphonso consilium in formam erexit Tribunalis majori Consiliariorum adhibito numero; Magnum hoc Tribunal suae constitutionis initio anni 1445. regebatur in Monasterio Sanctae Clarae, Gramm. in const. Advocatos num. 7. usque ad annum 1539. deinde translatum cum aliis Tribunalibus in Castrum Capuanum propè Civitatis menia industria & solertia Excell. D. Petri de Toledo tunc Regni clavum sustententis, pragmat. 6. §. erat olim de offic. S. C. Unde, quod prius de Sancta Clara Consilium vocabatur, postmodum Castrum Capuani fuit de-

13 nominatum? Ejus jurisdictio per ampla est in quascunque causas, & personas, iis tantum exceptis, quae fisci patrimonii aera tangunt, Franch. dec. 338. & dec. 601. num. 5. Surg. add. tract. de Neap. illustr. c. 26. num. 22. Consil. Carleval de judic. lib. 1. disp. 2. q. 8. sect. 6. num. 1151. & principaliter de gravaminibus remedio appellationis con-

gnoscit, cum M. C. V. sit illi submissa de Franch. dec. 344. De hujus Tribunalis, ejusque Praesidis praerogativis, ac privilegii plena manu pertractant Tasson. cit. obser. 3. n. 62. Nicol. Top. de orig. Tribunal. par. 2. lib. 1. de orig. S. C.

Cujus Areopagi Italiae sententiae, ac decreta, non secus ac è Delphico Tripode prolata oracula ab omnibus haberi consuevere, Franc. Monaldus cons. 123. lib. 1. num. 11. & 12. & loquitur Praef. Merlin. controvers. forens. cent. 2. cap. 1. num. 58. & cap. 19. num. 1. & Franc. Mar. Prat. lib. 3. discept. forens. cap. 30. num. 3. Neque immerito, tanta enim est ejus autoritas, tantique nominis celebritate apud exteras quoque gentes viguit, ut mirum non sit, si illius decisionibus territum se fuisse, Decius sui Aevi Jurisconsultorum facile Princeps fateatur cons. 379. quod hoc tempore facilis dicturum fuisse putamus, cum tot sapientissimos, atque integerrimos viros antiquissima nobilitate conspicuos, tot praecclarissimos ministros sententiam dicere videmus, & tot egregios Advocatos, tot patronos disertissimos in eo convenire perspicimus? An non gravissimo Areopagitarum Senatui confessum hunc tam praecclarum comparemus! in quo tot Papiniani, atque Ulpiani, quot Consiliarii, Indicesque resident? Quid hic non ratum, firmumque habendum, ubi omnia ad sanctissimarum legum normam, atque libellam exactè disquiruntur, ac trutinantur.

14 Cujus Areopagi, omnium sanè integerrimi scita, an legum vim, auctoritatemque obtineant in dubium revocatur; Aff. tam dec. 113. num. 3. quem refert D. Carav. hoc in ritu num. 22. quam dec. 96. num. 11. dec. 169. num. 9. & dec. 190. n. 7. affirmativè respondit, insequitur Marant. in suo specul. in 6. par. ver. quandoq; appellatur nu. 251. confirmant Fab. Optinell. in l. imperium nu. 336. ff. de jurisdict. omn. judic. Bolognet. in l. 1. ff. si cert. petas. de Franch. decif. 238. in fin. idem Mediolani observari, testatur Jul. Clar. in prax. crimin. §. fin. q. 38. col. 3. Contrariae tamen sententiae vehementer arridet Alphan. in d. l. 1. num. 117. cum seq. si certum petatur, penitus denegans S. C. potestatem legis condendae, siquidem Regnum, & Principum sententiae, qui aliis subiiciuntur, legis auctoritatem habere debent Angel. in l. 1. num. 7. ff. de feriis, ubi Alex. num. 24. & in cons. 97. n. 5. lib. 3. Dec. in l. Civitas num. 5. ubi Jason. num. 7.

15 si cert. petas. Sacrum autem Consilium, jurisditione, & ordine Collaterale Consilium superius habet, ut not. in prag. R. Ferdin. l. incip. sententias de off. S. C. Hiq; mirificè ad stipulatur rex. in l. 2. §. exactis deinde ver. neque provocatio ff. de orig. jur. ubi provocatio denegatur à sententiis decem illorum virorum, qui constituti fuerint ad petendas à Graecis leges, cum eis datum esset summum jus, & leges corrigere. Cum autem à sententiis S. C. reclamare liceat, Aff. dec. 231. Franch. dec. 135. & alibi, quae reclamatio appellationis locum occupat; Gl. in l. 1. C. de sent. praefect. prator. Andr. in cap. 1. col. 4. si de invest. int. dom. & vass. lis oriat. Aff. in pralud. constit. Regn. q. 10. num. 4. minime illud potestatem legis condendae habebit, repraesentat enim Praetorio praefectum, cui leges promulgare non erat permittum, l. formam C. de offic. praefect. prator. Dec. in Rub. C. qui admitt. num.

num. 21. in ult. le. Rub. conf. 50. num. 11. Hanc opinionem de jure veram in dec. Rot. Capellæ Delphinatus existimarunt *Felin. in cap. 1. col. 6. ver. scias etiam de re judic. Franc. in c. duobus de rescript. lib. 6. Nicol. Everard. in loc. ab author. num. 10. in Curia parlamenti Paris. tradidit Boer. in tract. de author. mag. conf. num. 178. ex Aufred. in add. ad Cappell. Tholos. q. 405. & in Senatu Pedamont. testatur Thesaur. in præfat. dec. ejusdem nu. 32. & quod regulæ Cancellariæ Summi Pontificis, & Regis non sint leges generales, confirmant *Anchar. conf. 298. Affl. in Constit. apud Justitarios num. 2. sub rub. ut justit. & un. offic.**

16 Quorsum plura? certum namque est, quod S.C. quatuor congregatis clasibus, prævia Proregis licentia, poterit articulum juris dubium determinare per modum legis in posterum servandæ, *Gramm. dec. 13. in fin. & individualiter demonstrat ex Affl. & aliis Paulus Christianus dec. Curia Belgicæ 63. & 65. tom. 2. ut observavit die 16. Martii 1623. in ardua, & celebri apud majores nostros questione, num hæres, qui defuncti æs alienum proprio nomine, ac insolidum se soluturum obstrinxerit inventarii confecti beneficio potiri debeat, & adhibita matura consideratione, è tanto Senatu, pro hærede, articuli manavit decisio, cujus memores sunt, *Reg. Sanfelice. dec. 212. lib. 2. Reg. Cypri. Latio decis. 115. lib. 1. & consul. 31. lib. 1. Thor. par. 2. comp. verbo exceptio discuss. Carol. Ant. Mocc. in sylv. cas. forens. c. 47. num. 1. & confert prag. 47. §. 2. de offic. S.C.**

17 At si Senatus in aliqua causa judicia obit, non legis vim judicatum habet, & cæteris præjudicium afferre non valet, *Rebuff. in proem. constit. n. 12. Mascár. de probat. concl. 484. Eman. Themudo in præfat. ad par. 1. decis. Canon. Portugall. nu. 35. Cæterum cum sententiæ S. C. sub nomine Regis proferantur à gravissimis Leguleis, & Consiliariis, qui suis scientiis, & Religione Regnum illustrent, atque ornant, secundum *Bal. in authent. habita §. namque, C. ne filius pro patre*, quales erant tempore *Affl. ut idem dixit in præfat. dec. num. 7. dec. 24. num. 10. decis. 269. in fin. in constit. Regn. in prælud. q. 5. num. 4. & in constit. appellationum tempora nu. 43. de appellat. Sigismund. Loffred. conf. 1. num. 208. & conf. 25. & Mayru. Freccia*, ut ipse testatur *lib. 2. de subfeud. cap. incip. quæro in fin.* Et quales præsent nostris hiscè temporibus, omnino debent servari, & si non pro lege, saltè pro stylo habendæ sunt, & observandæ, maxime à Curia inferioribus, *Menoch. conf. 59. num. 10. lib. 1. per text. in l. nam et si parentibus §. filius ff. de inoffic. testam. l. denunciasse §. ult. ff. ad l. Juliam de adulter. Bal. conf. 334. in fin. lib. 2. Aymon. conf. 232. num. 2. Zasius in rubr. ff. de exception. num. 6. & 7. & post Carav. hoc ritu num. 21. & rit. 79. num. 12. & 260. num. 7. & Affl. dec. 135. num. 3. ostendit Thesaur. cit. loc. num. 33. & concinnunt *tex. in l. 1. §. hoc autem, ibi: Sic esse sapè judicatum, & in l. nam Imperator ff. de legibus, meritoque Sylva Nuptialis in verbo judicandum, relata per Dom. de Franch. dec. 171. num. 4. dicebat, judices se debere reddere conformes cum Consiliariorum hujus Regni placitis, ut de dec. Rot. Rom. affirmat M. Ant. Mars. Columna in tr. de eccles. reddit. orig. p. Tom. I.***

3. c. 36. num. 9. & notat *Prat. lib. 3. discop. c. 5. n. 88.*

18 Quod si aliqua sententia errore, aut injulitia corrupta fuerit hæud sequenda erit, ut advertunt *Guid. Pap. dec. 215. sub num. 9. & dec. 368. num. 1. Thesaur. dec. 32. num. 3. Ludovif. dec. 87. nu. 1.* Quod factum est, ut in multis Rotæ Romanæ judicaturis dictum fuerit: Domini recesserunt à decisio, *Cassiad. dec. 9. nu. 15. & nedum inter diversa prætoria, sed in eodem Senatu mutatis temporibus variatas fuisse sententias, ait Affl. decis. 174. num. 3. in fin. Jo. Baptista Larrea alleg. fiscal. 118. par. 2. num. 15.* Etiam isdem judicibus jus dicentibus, ut tempore suo evenisse miratur, *Plinius 2. lib. 6. epist. penul. Sequutus est varius eventus, non duobus consiliis vicimus, totidem victi sumus. Notabilis prorsus, & mira res, eadem in causa, iisdem Judicibus, iisdem Advocatis, eodem tempore tanta diversitas accedit, casu quidem, sed non ut casus videretur; & conqueritur Marchio Murchoni Reg. de Ponte dec. 34. exclamans Vidimus uno tempore juris articulum determinatum uno modo, postea vero totum oppositum, & refert Franc. de Petr. festiv. lect. lib. 2. cap. 9. à nu. 7. & plures determinationes contra *Affl. & Franc. decis. emanatas miro ordine, ac floridè recenset Prato lib. 1. discop. forens. cap. 27. à num. 93. & c. 5. à num. 102. tom. 2. meminitq; lib. 3. cap. 41. nu. 39.* Non enim si quid non bene dirimatur hoc in aliorum Judicum vitium extendi oportet, cum non exemplis, sed legibus judicandum sit, monet *tex. in l. nemo Judex 13. C. de sentent. & inter loc omni. jud. Nec spectandum quid actum fuerit, sed quid agi, vel fieri debeat; l. sed licet ff. de offic. Præsid. Menoch. conf. 75. num. 94. Consil. Carleval de judic. tom. 1. disp. 2. num. 967. & tom. 2. disp. 30. tit. 3. num. 11. Consil. Theodor. alleg. 20. num. 2. Sabloneta conclus. 10. Febo 2. p. decis. 69.**

19 **A**dest, & Tribunal Regiæ Camera Summarie ab Imperatore juxta aliquorum placitam Friderico II. fundatum ab Alphonso Primo auctum, & reformatum, & in Castro Capuano anno 1540. translatum sub Carolo V. deinde ex hoc loco in Principis Salerni Ferdinandi S. Severini palatio, anno 1554. collocatum (ubi hodiè templum augustissimum Domus Professæ Patrum Societatis Jesu visitur, cujus structura admirabilis, amplitudo maxima, ornatus pulcherrimus cum tholo fornicato miræ altitudinis: parietes pretioso lapide tecti; fornices auro, picturaque egregia exornati; signa etiam marmorea è Summorum Artificum manu plurima, itaut cum celeberrimis Italiæ Basilicis conferri posse, paucisque decedere videatur.) Denuò ob Principis ipsius perduellionem, ad idem Castrum anno 1580. peractis amplissimis Aulis, fuit relatum. De illius autem Nominis ethymo, multi multa perquirunt; Cameram in feudorum jure novum nomen esse indicat, *Andr. de pac. juram. firmand. & nonnulli summariam denominari, vel quia est summa Hera, idest rerum fiscalium domina, aut quia agit summa æra, idest summas pecuniarum, Marc. Anton. Surg. in lib. 1. cap. 26. nu. 25 Tasson. indic. loco à num. 137. & tradidit Frecc. de subfeud. in rubr. de offic. magn. Camer. de quo valde ad-*

miratus D. Reg. Moles in fine suar: decis. censuit, nomen Summarie sumptum fuisse ex l. fin. c. si propter public. pensit l. dominicis 7, c. ubi caus. ff. c. ejus veritatem dilucidat perbellè peritus vir Nicolans Topius, legendus, Theatinus Patricius in tract. de origin. omnium Tribunalium par. 1. qui lib. 4. cap. 1. Camera Summarie originem ostendit. In cap. 2. de illius reformatione, & divisione agit In 3. de ejus nomine, & divisione à Magistris Rationalibus. cap. 4. de negotiis, quae ibi aguntur, & iis, qui illis subjacent cap. 5. de Praesidentium immunitate, & praeminentia, & cap. sequentibus. de Magnis Camerariis de Locumtenentibus, & Praesidentibus miro ordine, lucidaque methodo pertractat. Praesunt huic Tribunali Locumtenens, & duodecim Praesidentes, Togati octo, & quatuor non Togati, vulgè dicti Cappacorta, sive idiotae, vel (ut honestiori utar vocabulo) milites, qui eisdem, praeter togæ dignitatem, habent praerogativas. Sed in casu juris, an vota proferre valeant, extricat Topius citat. cap. 2. n. 8.

At verò non Togati jurisdictionem exercent consutus proximè superioribus annis, cum nefeso quis ex istis, in re scaenica, exorto tumultu, fixantes auctoritate sua prohibere voluisset, eodemque dicto contumaces, in carcerem conici jussisset; Respondi, nec Praesidentem damnandum, quod imperiolum suum attingere conatus esset: nec inobedientes poena ulla afficiendos, quod resistere Officialibus ejusmodi, quatenus excederent, liceret privatis, Gl. f. in consil. culpam nisi inmerito sub tit. de servientibus. exequuntibus. nostr. castrum absque licentia castellani.

Hoc etiam Camerae Tribunali supremae censetur auctoritatis, quippe quod & sacrum nuncupetur, & multis partibus Tribunalia caetera superet, de quibus alibi dicendum mihi erit.

Non tamen hic dissidium inter Regios Consiliarios, ac Praesides Regiae Camerae denud exortum, tempore quo hujus Regni clavum regebat Excel. Princeps sapientissimus Comes Castrilli, penitus tacebo, utris priores in congressibus sedes debeantur. Pro Consiliariis plura scripsit Antonius Miroballus, qui eo tempore ipse etiam Regii Consilarii munere fungebatur, eundem tamen integritas, ac doctrina singularis ad Regentis fastigium postea evertit.

Praesidium verò causam tuendam suscepit D. Carolus Calixtus Dux Diani Praeses, & ipse doctissimus, cujus laudes alibi à nobis potius superficialiter delibatae, quam pro merito celebratae sunt. Porro Consilarii nedum toto Tribunali Regiae Camerae, & in loco ubi regitur in forma Tribunalis praeseri, sed & in Collaterali Consilio, in consensibus, sessionibus, Regis Junctis, atque in Sacra Regio Principi, hinc atque hinc affidere se debere contendunt, ac Praesidibus superiorem gradum occupare, idque semper consuetum fuisse anteaetis temporibus, ob Sacri Consilii Tribunalis antiquitatem, quam fatentur Reg. Rovit. v. l. 100. num. 8. lib. 2. Reg. Galeota lib. 2. consuetud. p. 11. num. 7. Reg. Cappc. Intro. dec. 103. num. 2. Cum Regiae Camerae Tribunali multo potentius habeatur. In eo verò Reges ipsos, & praerogativa Regem Alphonsum, pra-

sedisse indubium sit; Supplices praeterea ibidem libellos, titulo, Sacrae Regiae Majestatis porrigi solitos. Ad haec; provisiones immediate oriri sub forma; Provisa per Dominum Regem. & ad haec usque tempora morem perdurare, ut ad Spect. Praesidentem ipsius amplissimi Senatus, sub nomine Regis immediate supplices dentur libelli, titulo, Sac. Reg. Majestati, inscripti; Judicia quoque Tribunali illud Regio nomine exercere, ac denique Regem ipsum referre, atque exhibere videmus; itaque cum in Collaterali aliquid decernitur Illustrissimi, atque Excellentissimi Proregis nomine decretum signetur; Ubi verò in eodem Collaterali Sacrum Consilium adest, atque ibidem controversias discutit: Decreta ab eodem Sacro Consilio sanciantur; Prorex verò Illustris tantummodo appellatur, quemadmodum Rex ipsum appellat; ut observat Nicol. Top. par. 2. de Orig. Tribunal. lib. 1. cap. 4. n. 4. Et cum Reges huic suo magno Concistorio minime praesentis essent ex variis Regni negotiis praepediti, ob suam absentiam viros illustres, & etiam de genere, vel stirpe Regio in eodem Senatu Praesidentes, vel Praesidentes deputarunt quos recensent Capac. in memor. lib. nuncupato il Foro fiero, giorn. 7. pag. 585. Frecc. de subfeud. lib. 1. tit. de antiq. stat. Regn. num. 38. & tradit Topius add. par. 2. lib. 2. cap. 8. & lib. 3. cap. 1. memor. n. 13. Gentilis mei Michaelis Petra, (diploma quodque lib. 5. cap. 4. describens) qui Consilarii, Viceprothonotarii sub Ferdinando Seniore Rege anno 1459. & S. C. Praesidis munus in hac Urbe dignissime, anno 1464. gesserat, ortus ex Baronibus Castri Sanguinis, quod oppidum cum aliis tribus propinquis feudis Montealto, Coliceto, & Brionna in familiae nostrae ditione diu fuit (munita etiam privilegio majoribus nostris impartito ab eodem Rege Ferdinando in ejus felicibus Castris prope Turrim Sclavorum condito per nobilem, & egregium virum Bened. de Balsamo de Pedemonte, Locumtenentem feudorum Comitum Honorati Castani, die 6. mensis Maii 1464.) donec vicissitudinum rota volvente, ad alios Dominos pervenit, pro quo tamen annuus census ducatorum quadraginta adhuc ad nos pertinet, vigore publici documenti celebrati sub die 28. mensis Aprilis 1569. manu Notarii Thomae Anelli Ferrero de Napoli, & alterius manu Notarii Jo. Simeonis della Monaca Neapolitani, sub die 20. Maii 1610. Extantque in foro ipsius Oppidi insignium Nostrorum vestigia Leonis effigies marmorea, ex altero ungue Gigantis caput, ex altero sempervivum ostentantis. Quae obiter Domestici monumenti ergo dicta sint. Ad rem redeamus.

Praesidet huic Sacro Senatu hoc tempore felicissime, ac meritissime Vir ille, qua doctrina, qua nobilitate generis penè incomparabilis, D. D. datus Bernardus Zusia Marchio Matontis Verae Sophiae oraculum, ac virtutum omnium sacrarium; cujus integerrimae vitae ratio, cum singulari prudentia, mirabili doctrina, infatigabili studio, vigilantia à incredibili, morumque amabili suavitate conjuncta, in omnibus primùm Regni hujus dignioribus Magistratibus gerendis spectata, Regii videlicet Consilii in S. C. in M. C. V. in criminalibus, Praesidentis in Regia Camera, Regentis

in Supremis Italiæ, ac Regio hoc Collaterali Consiliis; in eodem deniq; Collaterali primum locum tenentis; ipsum jam fama totum vulgante per Orbem de Repub. universa optimè meritum; potentissimum Monarcham nostrum, ut Supremo tandem hoc S. C. Præsidis Magistratu, tanti viri merita cumularer, adduxit, qua in dignitate, omnium Regni hujus amplissima, ita virtute sua se gerit, ac perficit, ut quanto honore ipse ex ea affectus est, non minora illi ornamenta, ac lumina ex sua laude reddere videatur.

Contra verò Præsides, ut suas partes progugnare pretendunt in sessionibus, seu Regiis Junctis debere sibi finistrum latus nec federe se dicunt post omnes Consiliarios. Imò in Regio Collaterali Consilio quando inibi conveniunt cum Regia Camera Consiliarios finistrum latus occupare, Præsidentes verò dexterum, sicuti in Regia Camera. Æqualiter tandem utrosque in Regia Cappella, post D. Proregem sedere. Deinde hanc S. C. antiquitatem oppugnant; dupliciter enim Regiam Camera antiquius Tribunal esse dicunt, vel quia erectum anno 1125. & stabilitum anno 1445. ut observant *Tasson. de antefat. vers. 3. observ. 3. num. 142. Surg. de Neap. illust. lib. 1.* Vel quia Præsidentes subrogati fuerunt in loco Magistrorum Rationalium, quorum officium erat Princeps, & Supremum, ut ex eorum privilegio apud *Surg. mem. cap. 8. num. 3.* & tradunt *Frecc. lib. 1. tit. de septem offic. 4. num. 3. D. Reg. Galeot. respons. fiscal. 1. num. 51.* & testatur Archivarius Regiæ Sicilæ, & antiquitatum peritus Petrus Vincenti Magistros Rationales esse similes Regentibus Regiam Cancellariam, in sua historia *Familia Cantelmæ fol. 74.* & ex Alphonfi Regis diplomate, & privilegio omnes illius officii prærogativas fuisse in Præsidentes translatas; firmat *R. Galeot. add. loco*, quin Præsidentes jus, atque auctoritatem suam ampliorrem faciunt; sive materiæ ipsius, sive clientelæ Regis cujus causas judicant, rationem habentes ex traditis per *Menoch. conf. 51. nu. 11. & conf. 257. num. 60. Larr. alleg. 52. à num. 25.* & confert *text. in l. unicuique, C. de proxim. sacror. scrinor. lib. 10.* vel ratione Gubernii Reipublicæ, in Curias subditas, & Ministros Camera numero longè majores, quam S. C. amplissimam exercentes jurisdictionem in toto Regno, etiam in dominio Etruriæ, ita ut assiduo labore pro publica utilitate, universitatum Regni, & Regii patrimonii beneficio Præsidentes sint impliciti, ut neque feriis æstivis gaudere valeant: ad *tex. in l. publicas, C. de feriis, R. Rovit. in prag. 19. de offic. Proc. Casar. R. Galeot. respons. fiscal. 1. num. 57.* Ex quo etiam se præferri debere, quia Consiliarios superant in laborum comparatione jactant; ex *tex. in l. contra publicam, C. de re militari lib. 10. Luc. de Penn. in l. unica C. de comitib. & tribut. scholar. lib. 12. & in l. 1. C. de divers. offic. verb. meritorum eod. libr. Boer. de author. Mag. Conf. num. 145. Menoch. conf. 784. num. 3. Reg. Capyc. Larr. conf. 43. num. 14. Card. Jacobac. de Concil. lib. 1. art. 1. num. 272.* Inquiens, quod in præcedentia sedendi cæteris paribus inter Prælatos ille præfertur, qui plus elaborat

vit pro Ecclesia ad *text. & Glos. in cap. Episcopos 17. dict.* Nec actus possessui, quos habent Consiliarii ipsi, juvant, *uni facti nullatenus quiescentibus ipsius Præsidentibus, imò expressè conquirentibus Ursill. ad Aff. decis. 282. num. 12. Costa de fact. Scient. & ignor. cont. 2. inspect. 24. num. 7. Morla in Emporio par. 1. tit. de servit. q. 4. n. 24.* Quin? nec poterant acq. nescere si voluissent, aut fecissent, neque toti ordini Regiæ Camera præjudicare, ut expressè docuit *Mariann. Soccin. in c. cum Ecclesia Sutrina Annum. 39. de caus. possessoris, & propriet. & ibidem Abb. nu. 43. vers. Tertia solutio.*

Vellem hic ego utriusque Auctoris nempe DD. Reg. Miroballi, & Præs. Calà scripta proferre summa quippè illorum eruditio, ornatus, & eloquentia lectorem maximè delectaret, sat scio. Sednè volumen meum plus justo crescat, aut turgescat, cavendum mihi est. Omitto igitur utrumq; Atqui litem ego ita ut est sub judice relinquam? Sententiam saltem meam non aperiā Aliquis fortasse consultat, & quidem amice; Ego verò non faciam: ne sacras pietatis leges violasse videar. Et Consiliariis, & Præs. idibus plurimum debeo; si pro unis sententiam feram, alteros lædam, neesse est: Sacri Consilii alumnus me profiteor: in eo ab ephebis Jurisprudentiæ sedulam operam navavi: Parentis loco illud habeo Multa verò etiam ab amplissimo Regiæ Camera Tribunali mihi provenisse fateor, multa ab illo didicisse: præterea, cum sim feudatarius, me eadem subjectum esse video: postremò utri magis obstrictus sim ignoro: sed utriq; obstrictum me esse intelligo, utrumque ut geminum parentum agnosco, ac veneror. Nihil pro utriusq; controversia componenda dicam: præsertim cum singularis audaciæ vitio tribui posset, si inter tot Jurisprudentiæ gigantes Ego pumilio; ac pigmeus sententiam in tanta causa laturus assurgerem. Illud unam, absq; reprehensionis nota dicere posse mihi videor: Sacri Consilii patribus superiores partes ex consuetudine, seu possessione approbata à decisione nuperrima, (ut audivi) quæ post commemorata edita responsa facta fuit, referentis *Speç. Reg. D. Gaspare de Soto, & Acugna,* convenire.

22 **N**ostra est etiam M. C. quæ non ita appellatur ob præeminentias, quas præcæteras habet, nequè ob causas magnas, quæ ibi agitantur, neq; quia in ea præsit Magister Justitiarius, sed quia est Curia immediatè Regis, secundum *Foller. in Constit. Magna Curia de Magistro Justitiar. vel ex amplitudine jurisdictionis tradit Surg. cit. tract. lib. 1. cap. 7. num. 15.* vel ad discrimen Curiarum Provincialium, ut patet in *Auth. ut ord. Præf. §. si verò solo, col. 5.* ad instar Romanæ Reipub. quæ ad differentiam aliarum Rerumpub. magna nuncupabatur, ut in *Auth. de trient. & semiss. in princip. R. Tapia de jur. Regni. lib. 2. const. stat. unius. lit. A. de offic. Mag. Justitiar.*

Isthæc profectò Ritus verba: *In nostris Magna, & Vicaria Curis*, & alia similia frequentis ritus apertè inspuant duo illa Tribunalia, alterum *L. Magnæ*, alterum Vicariæ Curiarum, Regiæ
C 2 Joan-

Joannæ tempore distincta fuisse, ut optimè *D. Carav.* in hoc ritu admonet *num. 35.* Verba autem postremi Ritus contrarium apertè demonstrant cum ejusdem Reginae tempore unita ea Tribuna-
 24 lia fuisse dicant quod eodem in isto ritu Additio-
 nator *Constant. Papa lit. A.* advertit. Neuter tamen à veritate abhorret, nam ejusdem Reginae initio primam Commentatoris Caravitæ admittimus sententiam, cum nempe hos ritus componi mandavit; cum verò eosdem jam compositos observari præcepit alteram præfati addentis probamus resolutionem, cujus præsertim verba hanc distinctionem præferunt, cum ab ipsa Regina Joanna dictarum Curiarum unionem factam fuisse, ajunt, ut observat *Thor. in præfat. ad tom. 1. comped. dec. Neap.* Antiquitus enim hoc Tribu-
 25 nal binas sustinebat personas, unam Magistri Justitiarum, & vocabatur M. C. cui præerat Locumtenens, seu Regens, qui gladii vice insignum supremæ potentiae, sceptro utitur, .i. quodam baculo, sicuti olim supremi Magistratus securim ferebant, & illius loco deinde gladium: *cap. non solum, & cap. sunt quedam 23. q. 5. Fab. Optinellus in l. Imperium, num. 78. ff. de jurisd. omnium judic.* Alteram verò hujus Regni Vicarii Generalis, idest Proregis: *Gram. dec. 34. num. 9. & ex Carav. in prag. 1. §. 1. nu. num. 8. de Senat. consult. Macedon.* admonet *Jo. Franc. de Leonard. in tract. de Magistrat. Reg. Neap. cap. 3. num. 15. & ead. Caravit. hoc in ritu num. 35.* relato tradit *D. Franc. Maria Prato resp. crim. 44. num. 22. Capiblanc. de Baron. prag. 8. num. 121. Tasson. cit. loco num. 203.* & hujus nominis dimidiati significatum affabre tradunt *Surgent. lib. 1. cap. 6. num. 17. R. Tapia de jur. Regn. tit. 1. in comment. hujus ritus lit. H.* Appellatione autem Curiae, hæc suprema venit, *arg. tex. in §. sed jus quidem, inst. de jur. natur. Rebuff. in tract. de reprob. test. art. 7. Glos. unic. 3. tom. comme. Constit. Regni Franciæ.* Ipsa enim speculum justitiæ, luminare majus, & fons à quo cæteri riuuli derivantur, meritò evocatur in *Constit. Regni honorem debitum*, ubi *Andr. & Affl. Totius Italiæ majus Tribunal à Bajard. ad Clar. §. fin. q. 49. num. 36.* & ab ipsa tanquam à Principe, ac Magistra, agendi rationem cæteræ omnes Curiae condiscunt; nam cum ipsa sit domina, fons, & caput aliarum curiarum, *Caravit. hoc in ritu num. 7.* eam sequi omnes obstringuntur *Frecc. de præsent. inst. p. 15. n. 3. & 44. Bajard. ad Clar. cit. §. fin. q. 49. num. 36. Fr. Marian. Maringus in pract. sup. rit. M. R. C. Reg. Sicil. Glos. 2. num. 1.* Hinc cognoscit de omnibus Baronum, & titulorum causis etiam illorum, qui sunt de sanguine Regis, ut ex *cap. Regni Roberti incip. injunxit 258. Affl. in constit. Regni stat. unum num. 2.* Omnes Magistratus Supremos de Collateali Consilio Regentes septem Regni officia *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. 7. §. 7. per tot. Reg. Tap. decis. suprem. Senat. Ital. 3. nu. 34.* & judicatum in M. Admirato latissimis habenis hoc firmando memorat *Reg. Rovit. in prag. 1. de titul. abus. à num. 1. ad 23. & ad prag. 2. num. 7. de offic. S. C. quod declarat Prat. respons. crim. 31. num. 77. Affl. in d. Constit. Regni stat. unum cui num. 2. & 3.* comprobatur M. C. esse Judicem

totius Regni in appellationibus *Franch. dec. 449. Muscatel. in prag. S. C. lib. 2. par. 1. Gl. in forma num. 3. & statutum patet ex prag. 7. de offic. S. C. & ab ea non appellatur, nisi ad S. C. Prat. respons. crim. 47. num. 39.* per quod tantum fiunt inhibitiones, ne procedat. Undè Regia Camera Tribunal supremum Collegiatum illi non inhi-
 26 bet sed tantum hortatur *Reg. de Ponte dec. 13. num. 1. versic. His sic in facte, Reg. Sanfelice. dec. 291. in fin. Prat. cit. loco num. 51.* Et aded ejus jurisdic-
 tio, & cognitio est ampla, ut jure valeat ad se à quocunq; Judge causas avocare, quò fit ut constituto in aliquo negotio particulari Judge nisi expresse privativè, ipsius M. C. jurisdic-
 tio hand cesset, §. quod verò, *auth. ut omn. Provinc. Reg. de Pont. conf. 48. nu. 5. vol. 2. Gratian. cap. 154. & 260. discip. forens. Tasson. alleg. observ. 26 3. num. 202. & 203.* Et eademmet jurisdic-
 tio S. C. quamvis major, & superior, tamen restri-
 ctior est quàm M. C. illud enim causas in crimi-
 nalibus principaliter non cognoscit, sed tantum in appellationis gradu, ista in omnes cujuscunq; generis causas jus ministrat: *Franch. dec. 601. & ex Gaillo, & Tasson. firmat. D. Prat. cit. respons. crim. 47. num. 38.* Verùm in criminalibus non procedit in his, quæ in S. C. vertuntur, nisi priùr facta relatione in ipso S. C. & venia obten-
 ta, juxtà antiquam consuetudinem, de qua memor extitit *Præs. de Franch. decis. 147. in fin.* quem laudat *Franc. de Petr. conf. 16. num. 2.* De hujus Tribunalis jurisdic-
 tionis amplitudine amplum, doctumq; juris responsum edidit Julius Mastrillus, tunc acerrimus fisci patronus, dein-
 de propter sua materia dignissimus Consiliarius Castri Capuani, in quo omnia quæ ad M. C. amplissimam potestatem, ac præminentiam cognoscendi, præsertim, an ipsius sit jurisdic-
 tio contra omnes autumantes se exemptos, ac quomodo sit cum ea procedendum per delegatos in præventionis casu factæ ab ipsa M. C. per captu-
 ram informationis, & personæ, quæ ratione ali-
 cujus privilegii prætendit exemptionem, pertra-
 ctat, quod ad publicam eruditionem, tantiquè viri laudem imprimi duxit, *D. Reg. Jo. Franc. Sanfel. pericia, prudentia, ac summa religione plenus, inter sua; dec. tom. 2. decis. 290.* ahudq; eleganti, concinnaquè methodo in medium ad-
 duxit Marchio Ramontis, & Præs. S. C. emeritissimus, ac omni virtute, vitæq; probitate præditus *D. Franciscus Merlinus*, dum in Aula criminali M. C. uti Judex sedebat *controv. for. cen-
 tur. 2. cap. integro 64.* adversus, quæ calamum arripuit *Dom. Reg. Fab. Capyc. Galeota, Dux Reginae, literarum præstantia, morumq; nobilitate insignis, tempore quo eximie & solertissime officio Fisci Patroni in Regia Camera fungebatur ad tuendam ipsius Tribunalis jurisdic-
 tionem in Capitaneum Justitiæ, qui in executione cujus-
 dam rei per ipsam R. C. commissæ deliquerat, ut in ejus respons. fise. 1. & licet juxtà ab ipso exarata emanaverit scitum à Supremo Consilio Ita-
 liæ, quibus tamen ex causis, justis rationibus sub silentio præterire, dixit Merlin. cit. cap. 64. & de aliis, hanc tangentibus materiam, cloquuntur *Rovit. in prag. 2. num. 7. de offic. S. C. & conf. 90. vol. 8. Mastrill. dec. 261, & 290. Reg. de**

de Ponte de potest. Prorog. tit. de assens. Reg. §. 7. pag. 339. & conf. 48. num. 5. vol. 2. Reg. Tapia dec. 43.

27 Hæc sunt quatuor hujus Civitatis præcipua Tribunalia : Sacrum verò Consilium , Regia Camera . Magna Curia Vicariæ Civilis , & Criminalis in Castro Caiuano , ut superius diximus , resident , atq; ea D. Petrus de Toletto simul conjunxit , & eodem in loco constituit , itaut instar miraculi esse possit , videre uno in Aula , eaq; amplissima innumeram prumemodum hominum multitudinem , quæ , diebus dicendis causis destinatis , frequentissimè convenit ; nulloq; cum incommodo quilibet pluribus , dissimilibusq; negotiis eodem tempore , eodemq; in loco operam navare potest . Quod in Civitate hac Neapolitana singulare esse omnino existimo nullibiq; etiam gentium , tam commodam Tribunalium , ac Judiciorum formam reperiri , aut repertam fuisse , vel Legi , vel audivi ; Id quod inscriptio Jannuæ majoris Arcis prædictæ , inferius notanda , clarè ostendit , quamq; refert inter alia monumenta Neapolitana *Franc. Suvert. in libro illo , qui Selectæ Christianæ Orbis deliciae inscribitur ; & rescribit Nicol. Top. de Orig. Tribunal. par. 1. lib. 2. cap. 1. num. 1. posteritati commendans , celeberrimæ Urbis Neapolis originem , & alia à prælod. 4. lib. 1.*

Carolo V. Casare Augusto Inviçtissimo Imperante , Petrus Toletus Marchio Villæ Franchæ hujus Regni Prorex , juris vindex sanctiss. post fugatos Turcas , Arcem in Curiam redactam , justitiæ dedicavit ; conciliaque omnia hoc in loco , cum Magno totius Regni commodo constituit . Anno M. D. XL.

28 Cæterum . Adest Tribunal Magni Admirati cœquale M. C. V. cum utrumque sit Regis , cujus nomine jurisdictio à M. Admirato exercetur : *Alber. in l. fin. C. de jurisd. omn. judic. Franch. decis. 723.* Utrumq; magnitudinis attributo est decoratum , ut observat *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de divers. provis. Rub. de armis , & antè ipsum Præs. de Franch. decis. 417.* Ab eorum decretis tantum ad S. C. appellatur *Reg. de Ponte Coll. Conf. 13. & Judex ipsius M. C. admiratiæ sedet in S. C. advertit Marc. Anton. Surg. ad Neap. Illustr. quemadmodum sedet in Regia Cappella , ut notat Frecc. de subfeud. lib. 3. pag. 432. num. 23. tit. de differ. inter feud. real. aded ut dicatur hoc Tribunal parem jurisdictionem habere cum M. C. V. indicat *Reg. Rovit. sup. prag. de tit. abusu , limitatam tamen , in omnibus , scilicet causis maritimis , nautis , ac viventibus de arte , vel industria maris , civilem , & criminalem jurisdictionem exercendo in omnes suos officiales , & familiares , & in alios quinquaginta sibi commendatos Frecc. cit. tract. lib. 1. tit. de offic. M. Admirat. ex num. 1. de Franch. decis. 142. Anna conf. 107. lib. 2. Reg. Tapia de jur. Regn. lib. 2. de offic. M. Admir. rub. 31. in annot. ex n. 2. Reg. Constan. in l. unic. num. 72. C. de Classib. lib. 11. Gallup. in prax. S. C. par. 2. cap. 6. num.**

30 71. Ab eo componuntur , omnia delicta , præter crimen raptus , & osculi violenti , per specialem ordinationem Cæsareæ Majestatis indicatam per *Reg. Rovit. super rub. prag. de composition.*

sub num. 7. Nec aliter viduæ , aliæq; miserabiles personæ , & in corpore juris privilegiatæ possunt eligere alium forum , quàm M. C. Admiratiæ contra ejusdem subditos juxtà S. C. placitum adductum per eundem Marchionem Belmontis *dec. tanti Senatus 43.* Et ea ratione utrumque Tribunal per viam oratoriarum literarum procedit *Gizzarell. decis. 76.* Cum quibus procedit cum Regia Camera , *Reg. de Ponte d. dec. Collat. Conf. 13. Gizzarell. mox add. loco ; & proinde quando est contentio inter ipsa Tribunalia , itaut unumquodq; prætendat se esse Judicem competentem . recurritur ad Collaterale Consilium uti Superiorem utriusq; juxta *Glos. singul. in cap. statutum , §. 1. verb. Copia de rescript. & tradita per Innoc. in cap. ex parte il primo de privileg. & advertit R. Sanfelice. dec. 419. par. 3. singularia notans de officio Magni Admirati , ejusq; prærogativis , & nùm illi concedenda sit remissio subditi delinquentis post sententiam.**

31 Adest (cæteris inferioribus Curii ommissis) Tribunal Electorum hujus Civitatis , qui cum eorum Præsfecto ab Excell. Principe à tempore D. Petri Alfari de Ribera , anno 1586. Regias vices gerentis in hoc Regno (teste *Regens Sanfelice. dec. 290. post num. 2. tom. 2.*) destinato Rei annonariæ vacant ex Ladislai Serenissimi Regis provisione cujus munificentia illud amplissimis fuit privilegiis decoratum , ut ex *cap. 1. fol. 2. in lib. capit. affirmant Summontius lib. 4. histor. Neapolit. in vita Ladislai fol. 259. Surgens in annotat. ad Mutium fratrem fol. 419. Montanar. in prag. 2. de administ. Universitatum nu. 2.*

Horum studium , ac partes sunt prospicere , diligentissimèque curare , ut Urbi Annona non defuit , panis , & victualium copia abundet , ut tanta populi multitudo , quasi ad unam , communemque mensam expleatur . Proinde officinas pistorum adeunt , ciborum pensum , & panis munditiam exigunt , ne fraus interveniat . Præsfecto annonæ rectè comparantur , cum extra ordinem utilitatis causa constituti videantur , *l. 2. §. præfectus annonæ ff. de orig. jur. Alex ab Alex. lib. 6. dierum genialium cap. 20. Gregor. Tholosan. syntag. juriu. univ. p. 3. lib. 47. cap. 31. num. 10. & ad materiam plenè Bovadill. in polit. lib. 6. c. 3. nu. 3. de Petris conf. 46. nu. 3.*

Eorum munus Imperatorum tempore multa respiciebat *Panciroli. in not. Imper. cap. 26.* olim verò erat Præsfecti Urbis potestas , *l. 1. §. cura carnis ff. de offic. præfect. Urb. l. 2. §. deinde , Cornelius Silla de orig. jur. Aviles in cap. Prætorum cap. 17. num. 1. pag. 181. & dicebatur assisia l. fin. ff. ad l. Juliam de annon. Andr. in cap. 1. §. post natale de pac. tenend. deinde Episcopi pretium rebus venalibus imponendo , præerant *l. fin. §. item Episcopi ff. de muner. & honor. cap. 1. de empt. & vendit. Boer. dec. 69. Petr. Gregor. cit. par. 1. lib. 15. cap. 12. Danz. tom. 1. de pugn. DD. de annon. & Grass. cap. unicornum. 19. (Assisiæ verò impositio , & annonæ cura , an ad Barones vel Univertitatem spectet extricat *Capiblanco. de Baron. tom. 1. pag. 1. num. 147. & tom. 2. cap. 9. num. 4. Thor. par. 1. compend. decis. Regni verbo assisia , Danz. ad. cap. unic. num. 16.* Et quæ veniant appellatione grassiæ assisiæ , & annonæ , *Monac.***

vac. ad Minad. decis. 23. num. 3. Novar. collect. 11.)

32 Regitur hoc Tribunal per sex Electos; quinque Nobiles, & unum popularem, & quod à majori parte eorum statutum fuerit, omnium consensu factum habetur *de Francb. dec. 2. Montanar. cit. loco num. 317.* Et hi aliquando sex viri, aliquando decuriones nuncupantur *Capac. lib. 1. historia Neap. cap. 9. pag. 84.* Quibus sex viris, nempe annone, & grassie demandata fuit amplissima cognitio, sed etiam a Ferdinando Primo per ampla fuit impartita jurisdictio judicandi, scilicet mulctandi, & puniendi Piscarios Macellarios, & vendentes esculenta, dummodo tamen intercepta, & pecuniariae poenae, quae primo in separationem Civitatis assignatae erant, applicarentur Xenodochio Sanctae Mariae Annunciatae hujus Civitatis, ut in *cap. 35. & 37. religiosissimi praefati Regis in lib. capit. & liquidò constat ex sententia prolata inter Electos, & Justitiarium grassie registrata in eodem lib. capit. pag. 74.* Quò fit, ut Officiales Regii merito denominentur, *de Ponté de potest. Prorog. tit. 2. de abund. civit. §. 1. num. 1.* & quae penes Electos residet, Principis dicitur jurisdictio, & non Civitatis, *Xueros alleg. 7. num. 9.*

34 In hacq; facti specie non multis retrò annis anceps exorta est difficultas contra sacrum hospitale, an scilicet si duo, vel tres Electi pauciores certè, numero quatuor ad impositionem mulctae in Apothecariù, vel Pistorè procedant poena pecuniaria illi debeatur, nec nò & minimè ipsi applicandae, sed officio Justitiarium annonae nonnulli de Civitate autumavere, eo quaesito colore, quod Regis Ferdinandi diploma de sex viris fermocinetur, & ad eos dirigatur, itaut si unus, ex sex judicet, vel plures, pauciores tamen quatuor procedant ad pecuniariae poenae impositionem sit casus in privilegio non comprehensus, & pluralis numerus haud verificari potest in uno tantum, *l. fin. ubi Cuman. ff. ad Trebell. Surd. dec. 210.* Contra pro pia hospitali domo, ipsiusque juribus, dicebatur uni ex Electis, vel paucioribus, quam quatuor, non licere poenam pecuniariam subditis imponere, cum illa jurisdictio sex Electis tantum sit tributa, quorum major pars praesse debet ad legitime explicandum actum; *§. ult. Auth. ut judic. fin. quoq. suffrag. l. nominationum, ibidemque Lucas num. 1. C. de decurion. lib. 10. cap. cum in cunctis de his, qua sunt à major. part. Cap. Losaus de jur. univer. fit. par. 1. num. 11. Gratian. dec. March. 183. Capyc. dec. 4. num. 3.* ac simul juncti Tribunali adesse debent, ut collegii corpus repraesentetur, *Dec. cons. 437. num. 3. vol. 2. Franc. Marc. decis. 785. Avus meus Prosp. Petra in annotat. ad Capyc. decis. 4. num. 1.* Quò fit, ut publicè circumferatur fuisse pluriès per Electos conclusum, ut pro inquirendis per Urbem subditis, quatuor ex eis, non tamen pauciores incidere debeant. Cui enim non fit obvium, quod ex adversariorum assumpto, esset in potestate Electorum sacram domum jurisdictiois emolumentis defraudare, & maximum insurgeret absurdum, atq; inconueniens, quod jura omnino vitant; ad *tex. in l. 1. §. unde quaritur, ff. de publicanis, cum adduct. per Everard. in Topic. loc. 8. ab absurdo vitando.* Quòd si dāremus uni ex sex

viris licere, quod omnibus fuit permiffum, adhuc ille omnium nomine agere videretur, & uti facultate omnibus ex concessione, & privilegio Regis Ferdinandi impartita, alias meliori conditione, majorique potestate esset unus, quam omnes Decuriones.

35 Hinc justissimè, ac piè factum existimo, ut Pissimus Rex Ferdinandus proventus, quos antiquitas à fraudantibus annonam exactos, Junoni Cereali destinaverat Q. Canco, & L. Portio Lucinio Aedilibus, ut refert *Liv. dec. 3. lib. 7.* Augustissimae Virginis Deiparae Hospitali memorato, verae Junonis Divorum omnium Reginae destinaverit; Cujus sacratissimum Templum merito Cereale, imò verò *παιτρὸπιον* appellemus, neq; non solum panem ac fruges, sed etiam omnis generis alimenta, & quicquid aliud ad commodè traduceudam vitam spectat, pauperibus, orphanis, virginibus, aegrotis, hospitibus, innumeræ propemodum hominum multitudini munificè, magnificèque suppeditat. Est hoc, inter cetera Neapolitanæ urbis ornamenta, praecipuum, quo reliquas non Italiae modò, sed totius etiam Europæ urbes antecellere mihi videtur. Neq; verò aliquid æquale praeteritarum ætatum pietatem, aut munificentiam attulisse facillè crediderim, quantumvis Cocoeii Nervæ liberalitas commendetur, qui

36 pueros, vel parentibus destitutos, vel in magna inopia natos, suis sumptibus per Italiam educari mandavit; ut post *Aurel. Victor.* memorat *Sigon. Commen. Regip. Roman. lib. 2. pag. mihi 28. in fin.* quantumvis etiam, & Trajani largitatem, *Plinius in suo illo adulationis refertissimo panegyrico, & Aureliani Caesaris profusam benignitatem Vopiscus, ac Dio,* ut notat *Bulenger. in comm. ad notitiam Orientis Imper. cap. 26. circa fin.* non sine hyperbole, ut opinor, extollant. Merito sanctissimi, ac celeberrimi hujus loci gubernaculis viri sapientia, prudentia, pietate, omniumq; virtutum genere insignes quotannis deputantur, inter quos semper unus ingenita nobilitate conspicuus è Capuano confessu tanquam ceterorum antesignanus, & moderator eligitur, cujus ductu, ac lege, universa æquissimè, splendidissimèque administrantur.

Nostra etiam ætate controversia exorta est, utrum magistratus, atque Inclytae, ac Fidelissimae hujus Civitatis Electi, jurisditionem criminalem in rebus. ad annonam spectantibus possent exercere?

Fisci partes contrarium obtinentis suscepit Don Carolus Calà, ed tempore Advocatus Fiscalis acerrimus, nunc autem Regiae Camerae Praefes, Dianj Dux, doctrinae praestantia, generis, nobilitate, vitæque integritate, ac probitate conspicuus, qui sententiae suae illud, inter alia, jecit fundamentum, quod jurisdictio ad Regem pertineat, à quo sine peculiari concessione separari non potest, *Oldrad. cons. 64. Luc. de Penn. in l. quicumq; C. de omni agro deser. lib. 11. Mastrill. de Magistr. lib. 3. c. 2. Praef. Merlin. cent. 1. controu. 13. num. 17. & 23.* Municipales autem magistratus habentur prorsus illius incapaces, *Leaqua, ff. ad municip. tradunt scribentes in l. magistratus, ff. de jurid. omn. judic. praesertim Alberic. num. 4. & melius Bar. in l. 1. ff. de damn. infest. n. 3. Andr.*

3. *Andr. in proem. constit. col. 2, num. 50.* quin? respectu jurisdictionis, Principem fundatam habere ejus intentionem in toto Regno, dicebat *Ludov. Casanate conf. 43. num. 2.* quem *Mastrill.* insequitur *add. cap. 2, num. 6.* ut propterea quemadmodum Rex habet juris assistentiam in jurisdictionalibus, & in eorum quasi possessione lite pendente perpetuo manutenendus est, ex decis. apud *Cassador. dec. 8. num. 2. de caus. possess. & propriet. Seraphin. dec. 1463. num. 2. Gratian. discept. ferenf. cap. 801, num. 27. & 870. num. 17. vol. 5. Post. de manutenend. observ. 45. num. 3. Ricc. collect. 1314. & 3013. Capib. de Baron. cap. 67. tom. 2. num. 2. Reg. Valenz. conf. 173. num. 95. vol. 2. Beltramin. ad Ludovif. dec. 312. nu. 4. Scatil. Pacific. post tract. de Salvian. interdict. dec. 39. num. 3. Marefcott. variar. lib. 1. cap. 11. in princ. Ita privatus habet resistenciam, & præsumptionem juris contrariam; *Innoc. Io. And. & Abb. in cap. nimis extr. de jurejurand. Oldrad. conf. 176. Peregr. conf. 2. num. 13. lib. 1. Gratian. discept. 441. n. 8.* Hinc si quis in aliquo Regni loco prætendat*

39 jurisdictionem, illam probare debet, titulumque exhibere cogetur, nam alias ex sola præsumptione juris, quæ Regem comitatur, excludendus est, ad text. in *Auth. de defensor. Civit. in l. deprecatio, ff. ad leg. Rodiam. de jactu, in cap. 1. de præscript. in 6. cap. cum persona de privil. eod. lib. Mastrill. & Merlin. adductis in locis, Cancr. var. res. lib. 3. cap. 14. num. 43. Reg. Marcian. lib. 2. disp. 65. nec sola quasi possessio prodest, absq. tituli exhibitione, quia injusta est, nisi justificetur. *Peregr. conf. 2. num. 10. & de fideicom. art. 52. nu. 141. Franc. Nig. Cyriac. contrav. 178. num. 36. Cavalc. dec. 27. num. 33. lib. 1. Reg. Rovit. conf. 58. num. 10. vol. 1. Conf. Jo. And. de Georg. in repet. feudal. cap. 29. num. 7. Castell. Soromajor cap. 22. & 23. tom. 7.**

40 Pro Civitate doctissimi quique, ac celeberrimi Regni hujus Jureconsulti scripsere, nempe *Donatus Antonius de Marinis*, nunc Regens emeritissimus, *Bartholomeus Franchis*, *Franciscus Maria Pratus*, *Prosper Planterius*, *Joseph Magaldus*, & alii, quorum præcipuum fundamentum fuit Civitatis ipsius antè omnem hominum memoriam possessio, quam jure merito debet tueri, tempusq. immemorabile suffragatur, etiam in his, quæ specialiter Principi reservantur, absque alia tituli ostensione, ac probatione, satq. esse titulum coloratum Orientem ex diuturna possessione; *Joannes de Solorzano. Peregra de Indiarum jure tom. 1. lib. 3. cap. 3. num. 76. Petr. Barbos. de præscript. in l. competit 6. C. de præscript. 30. vel 40. ann. num. 126. Amaya sup. trib. libr. Cod. lib. 10. tit. 16. de Annon. & tribut. num. 16. Peregr. de jur. fisc. lib. 7. tit. 3. de iis qua spectant ad ordin. judic. num. 17. Ramon. conf. 24. num. 23. Morla in Emporio jar. tit. 2. ff. de jurisd. omn. judic. num. 63. Borrel. de præstant. Reg. Catholici cap. 36. num. 13. Gabr. comm. concl. lib. 5. tit. de præscript. concl. 1. à num. 1. Caballin. in suo milleloquio 591. Montan. de regal. in prælud. num. 31. vers. Consuetudine immemorabili, Reg. Galeot. contrav. 51. & 52. lib. 1. Reg. de Ponte conf. 97. num. 19. vol. 1. Capyc. decis. 189. (quamvis de ea non bene senserit *Sesse de inhibit. cap. 5. §. 10. num. 19.*) *Mantic. dec. 322.**

num. 9. Post. de manut. observ. 44. num. 35. Quin & omnem profus novitatem improbandam, & vitandam, addebant ex *Gratian. in cap. Privilegia 2. q. 16. Div. Augustino epist. 128. & S. Chrysostom. homil. 7. Tacito lib. 14. annualium, Simach. lib. 10. epist. 10. Cassiad. lib. 2. var. epist. 4. Reg. Valenz. conf. 24. à num. 2. conf. 114. num. 47. & conf. 184. num. 6. & in discurs. stat. & bell. p. 2. confid. 12. à nu. 1.* Imò etiam pro illa vendicanda in medium afferbant *Ladislai Regis privilegium de anno 1401. die 25. Februarii, registratum in cap. incip. vobis sex, inter capitula Neapolis, pag. 2. cujus meminit Reg. Saufelic. dec. 290. num. 5. par. 2. firmatum postmodum de anno 1486. die 27. Februarii à Ferdinando I. in eod. C. capitul. cap. 37. vers. Item che li predetti Eletti, pag. 18. quibus suppetias fert cap. 38. vers. Item che il Mastro Giustitiero, pag. ead.*

Sed adhuc sub Judice lis est; nihilq. hætenus certitativè habemus; Illud unum certum est Civitatem hoc tempore jurisdictionem istiusmodi minime exercere. Sperat tamen se id brevi à Potentissimi Regis sui benignitate consequuturam; Cur enim hoc à Principe illo non speret, à quo tot singularia beneficia hucusque obtinuit? quod si etiam superiorum Regum privilegia, vel deessent, vel ob oleta, prorsusque abolita censerentur; Regis tamen hujus magnificentia omnium privilegiorum vim, atque authoritatem polliceretur. Non est quod Fidelissima Civitas à piissimo, clementissimoque Rege Philippo gratiam hanc desperet. Habet in augustissimo nomine omen felicissimum Philippus, scilicet *quædã græcè, amatorem equi latine sonat.* Neque est, quod dedignetur Regum maximus equo tam nobili, qualis Neapolitana Civitas est, amorem suum impertiri; justius sanè id faciet, quam *Cajus Cæsar Caligula erga equum suum Incitatum fecerit, cui, teste Suetonio in Calig. præter equile marmoreum, & præsepe eburneum, præterquam purpurea tegumenta, ac monile è gemmis, domum etiam, & familiam, ac superlectilem dedit, & consulatum etiam traditur destinasse. Quod stultissimè erga pecudem fecit Imperator amens, sapientissimè erga urbem suam faciet Rex aded prudens; Urbem, inquàm, tantò nobiliorem, quantò fideiorem; quæ, velut celeberrimus ille bucephalus, qui omnibus depulsis, unum Alexandrum Philippi filium sefforem admisit, uno Philippo suavissimo, cæteris rejectis, tergum libentissimè subjecit.*

Hætenus de Tribunalibus, & Curia modo ad alia Ritus verba, ibi: *Ritus, & observantia*, desistentes, memoramus unum, idemque hoc in loco insinuare ambo jam dicta verba, & promiscuè sumi, quamvis eorundem perpensa verborum efficacia, aliud dicendum fortassè esset; Mores enim, & usus qui observari consueverant in Magnæ, & Vicariæ Curia usque ad sua tempora in unum colligere, subque nomine rituum quasi morum ritè illucisque servatorum promulgare, mens compilatoris fuit; Distinctius tamen cum loqui volumus, certum est plura, & non longè dissimilia reperiri verba hæc spectantia, recensita, plenèque declarata per *Doct. Caravit. à num. 6.* Ritus nempe, observantiam, consuetudinem, atque

- que stylum; & quidem Ritus esse idem, quod observantia, docet *Archidiaconus in cap. Ecclesiasticarum ver. paritas num. 1. distin. 11. Lucas Pennensis in l. si quando vers. ritè, C. de bon. vacant. lib. 10.* nimirum, si ipsemet *Archidiaconus* interpretando priora verba *text. in cap. contra ritum de heret. in 6.* dicit, idest morem, & observantiam, insequitur inibi *Gemin. num. 3.* citatusq; *Luc. de Penna in l. unica, verbo interpretandi, ver. tertia judicaria, C. de professor. qui in Urbe Constantinopol. lib. 12.* Sunt tamen, qui credunt Ritus in re, morem verò in sermone consistere, quin? idem *Luc.* utrobique deflectendo ad adverbium illud, ritè, undè ritus prodit, affirmat tria reperiri adverbia id ipsum præportantia; illa scilicet, ritè, rectè, & benè, & sic Ritus est idem, quod rectus; Alii insuper intimius persecutantes asseverant Ritus ad Jus, sive Juris sollempnitatem propriè referri; Rectum verò ad causam, sive rem: sed *Hugo* optimè concludebat, quod Ritus est mos vetustior, & firmior; Quamobrè Regina *Joanna* in unum colligi, dum jussit, observantias omnes in *Magna*, & *Vicariæ Curia* illuc usque usu receptas, earum volumini opposuerunt tum compilatores, tum alii postea receptiores collectores inscriptionem relatum, sub nomine Ritus *M. C. V.*
- 44 Sed ejusmodi Ritus *Magna Curia* facere jus in Regno, & observantias tradi debere in Tribunalibus inferioribus, dicit *Præf. Vincent. de Franch. decis. 143. 148. num. 5. ver. ritus iste, & 366. n. 6.* quem insequitur *Avus meus Prosper Petra* in annot. ad *Gramm. dec. 102. num. 3.* (adnectens subinrelligi semper contrahentes. quamvis non expriment illis se submittere ex ejusdem *Præf. oraculo dec. memor. 366.* (& ante eos firmarunt *D. Penensis* in alleg. *l. unic. Capyc. in verbo Rex Sicilia & magister Justitiarius, Gramm. in constit. si quis in posterum num. 3. Mollus in constit. Reg. si civiliter agens, insequuntur Tartaglia in prax. civil. cap. 1. num. 1. Frecc. de present. instrum. par. 15. num. 3. & 4. & relatis *Caveus. num. 7. hoc in ritu, & ibidem Carav. num. 3. & alio in rit. 37.* tradit *Galter. in prax. instrum p. 3. princ. rubr. 1. num. 6. D. Franc. Maria Prat. lib. 1. discept. forens. cap. 15. num. 61. Mar. Giurb. dec. 102. num. 3. & decisiones M. C. nimum commendat Trivis. dec. Venez. 1.* At non idè in Sacro Regio Concilio admonet idem *Frecc. par. 15. nu. 8. & 9. Thor. par. 1. compend. decis. verbo Ritus M. C. quod vel inde veritate fulget, quia Ritus servari mandavit Regina Joanna hoc ritu in M. C. V. vel quia uti fatur *Freccia Tribunal M. C. cum sit Magistri Justitiarii, & Vicarii Regis uti ipsius Regis substitutum, nullam dat observantiam in alio majori Regis Tribunali, & lepide observat *Annech. de prevent. inst. cap. 3. q. 5. num. 10. & quod ritus 98. Regni Sicilia dispositio locum non vendicat in Concistorio S. R. C. observat *Corsetus in suis quest. lib. 1. q. 12.*****
- 45 Constitutiones autem Regni, jus in eodem commune esse, voluit *Affl. in prælud. const. q. 1. num. 3.* quod deindè non admittit. Imò esse statuta specialia, & proindè esse interpretandas, quominus jus commune lædant, asseverat verius esse in *constit. de homicid. clandest. rub. 27. num. 11. & in dec. ult. vers. servanda difficultas.*
- 46 Consuetudo autem est altera lex ex unanimi Scribentium voce, neque in alio ab ipsa lege distat, quam quo tacitum ab expresso, lex quippè apertis, expressisque verbis inducitur, consuetudo autem tacito populi consensu introducitur, *l. de quibus ff. de legib. §. sine scripto inst. de jur. natur. ibi: Vetustatem vicem legis obtinere, Menoch. de arbitr. judic. lib. 2. cas. 80. cum trib. seq. Mart. de jurisd. p. 4. centur. 1. casu. 64. num. 3. Decian. conf. 42. num. 24. vol. 5. Molfes. ad consuetud. Neapol. par. 2. tit. de personis q. 4. num. 5. Mari ad Gramm. dec. 92. num. 7. & meminit *Sonec. de benefic. lib. 5. cap. 21. Multa, inquit, legem non habent, nec actionem, ad quæ consuetudo vitæ humana lege omni valentior dat aditum, Viv. decis. 66. lib. 1.* Eaque si dubiè fatur, juris admittit interpretationem, & subsistunt notata in *l. 1. §. si de lege falcidia ff. ad l. falcid. nec non per *Harth. lib. 2. q. 9. jur. par. 2. q. 20. à num. 28. Surd. dec. 36. n. 19. dec. 49. num. 8. & dec. 178. num. 16. conf. 393. num. 5. conf. 426. n. 11. vol. 3. Cornaz. dec. Luc. 13. num. 6. atque *Gabriel conf. 81. num. 81. conf. 18. n. 11. & 12. conf. 9. num. 4. & conf. 119. num. 63.* Quod si clarè, & manifestè loqueretur a jure prorsus recederet, illudque tunc consuetudo distrueret, auferretque ex ead. *l. de quibus, & super ea notatis, peroptimus est *text. in l. 1. §. sed etsi quæ leges, C. de veter. jur. enuclean. de Petris conf. 1. num. 21.* etiam in feudali materia, cum consuetudini locali, magis, quam feudorum juri standum esse pateat, ex *text. in cap. 1. §. hoc autem notandum ver. hoc quoque de his qui feud. dar. poss. postq; alios asseverant citatus *Harth. quest. 21. num. 33. Surd. conf. 272. num. 133. & conf. 383. n. 26. atque *Gabr. conf. 1. num. 17. vol. 2.* Au autem******
- 47 abolere jus possit, quod clausulam continet derogatoriam (quavis consuetudine hæud obstante) extricant *Soto lib. 1. de justit. q. 7. art. 2. Covar. lib. 3. var. cap. 13. num. 4. Ceval. q. 704. Molin. tom. 1. tract. 2. disput. 77.*
- 48 Quod illa vetustissima pari passu cum privilegio incedat, tradit *Oltran. conf. 142.* atque ita, quod per privilegium conceditur, hoc & consuetudine introduci licere, ex multis confirmat *Jo. doc. Dambouder. Enchiridion. parium, aut similitium juris, verb. privilegium, & consuetudo pagin. 486.* Vimque pacti, imò illo majorem habere, *Affl. dec. 91. num. 9. & dec. 258. num. 2. Gonzalez in reg. 8. cancell. Gl. 33. n. 4. Farin. præf. crim. q. 175. p. 6.*
- Tripartitam autem admittit distinctionem, ut alia sit scripta, alia præscripta; alia verò titulata sive judicata. Prioris quippè speciei sunt omnes inscriptum redactæ consuetudines, cujusmodi, & Neapolitanas esse propterea non ambigimus, easque idè jus esse, notant *de Franch. decis. 563. num. 7. insequiturq; *Conf. And. Provens. in posthum. sed utilib. obser. ad Neap. consuet. obser. 10. num. 11.**
- 49 Præscripta verò, ut ita, & validè reputetur quale tempus titulata autem, & judicata quot actus requirant distincte, & citrà errorem fari intendentes, constituimus alteram, itidemq; tripartitam consuetudinis distinctionem, quod alia sit contra jus alia præter jus, alia tandem secundum jus, per *Abb. in dic. c. fin. num. 11. aliosque com-*

communiter; maximè verò *Rocchum Curtium* sect. 3. num. 28. & 35. Hac itaq; præhabita distinctione. Responsio primi quæsitæ erit, ut præscripta, ita, & validè dicatur sive præter, sive contra jus fuerit decennali interstitio indiget; *Regens de Ponte consil. 41. num. 1. vol. 1.* jure tamen civili attentò, *Ann. cons. 40. num. 4. vol. 1.* post *Surd. cons. 58. num. 8. lib. 1.* Hieronim. *Cavall. pract. opin. commun. contra commun. quæst. 357. num. 4. Colerus decis. Germania 21. num. 4. Nicol. Festasi de Æstimo par. 2. cap. 3. num. 25.* At Pontificio percepto jure decennii tempore introduci præter jus subcinit ipsissime *Ann. & Abb. in d. cap. fin. num. 11. Suar. in thesaur. recep. sentent. lit. C. num. 279. Villalob. in commun. opin. vers. consuetudo, num. 183. Surd. cons. 91. Masull. ad Capyc. dec. 27. num. 7. Monet. in tract. de distribut. quotid. par. 2. q. 12. num. 9.* atque *Novar. tom. 2. de gravam. vassall. prælud. 8. num. 36.* quadraginta autem si contra jus ex eorundem mox citatorum assertione comprobaturque omnium scribentium assensus, maximè ejusdem *de Ponte* aliorum suffulti auctoritatibus *cons. 155. n. 27. vol. 2.* ut enim sit legitimè præscripta assertur in eod. cap. fin. Nec legitimè præscripta erit quæ annorum quadraginta spatio inducta non fuerit, teste eodem *Roccho* late probante eadem sect. 3. num. 4. insequiturque *Alex. Moneta ad l. quæst. 12. num. 3. Roman. ibidemque add. singul. 102. & 103.* & tunc vigare etiam contra fiscum tutatur, idem *de Ponte cons. 54. num. 15. vol. 1.* Sit insuper rationabilis, quæ contra jus est consuetudo: deducunt ex eod. cap. fin. DD. omnes super eo scribentes *Thom. Trivisan. dec. Veneta 54. num. 25. lib. 2. Francis. de Claper. decis. Fiscal. caus. 35. q. 2. num. 2. Alex. Roudenj. decis. Pisan. 4. num. 120.* & alii quos *Camill. Borrell. coacervat in summ. decis. tit. 14. de leg. 1. 1. num. 29.* cum ratio illius sit vestimentum, alias nuda, & frigida existit ex *Bald. Affl. in prælud. constit. q. 8. num. 3.* Non illa quæ sit præter jus, præsertim *Card. Bald. & Barba* quos recenset memoratus *Rocchus add. sect. 2. num. 24. & Moneta ead. q. 12. num. 6.* tamen si ut rationabilis dicatur iudicis sit relictum arbitrio, & sup. eo tex. in d. cap. fin. notant omnes, necnon *Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 82. n. 2.*

51 Ad illam verò introducendam non opus esse, ut quandoq; saltè fuerit iudicatum, & judicialitè cognitum, at populi dumtaxat consensum, satis esse affirmant iidem, speciatimque *Abb. in illo cap. fin. num. 16.* & communi relata sententia probat *Celsus Vgo. cons. 54. num. 21. Aldobr. tum in commentariis, tum in addit. ad §. ex non scripto, in fit. de jur. natur. gent. & civil. Suarez ead. lit. C. num. 281. & Turzan. in suis opin. comm. opin. 153.* Unicum verò non sufficere actum, ac plures concurrere debere, certum est *l. 1. & 2. quæ sit longa consuetudo; Admonetque Bar. in l. de quibus, q. 2. ff. de legib. Marc. Anton. Bellon. in dec. Janua 17. num. 6. Cas. Barz. dec. Bonou. 95. num. 7. Gratian. decis. March. 148. num. 10. Thesaur. qq. forens. lib. 1. q. 38. num. 16.* at saltè binos requiri advertunt *Dec. in l. certi conditio, §. nummos num. 17. ff. si cert. petat. in l. ut liberis num. 11. C. de Collat. idemque in cons.*

Tom. I.

222. & in altero 441. num. 11. *Decian. respons. 124. num. 8. vol. 3. Borrell. aliis relatis, alleg. tit. 14. num. 20.* & idem ante firmaverat *ad Bellug. in specul. Princip. rub. 4. lit. E. vers. Unum actum;* quamvis unicus actus notorius esset quique universo Populo, aut Collegio innotesceret; ex *Bar. & aliis citatus Moneta ead. q. 12. num. 13.* Inter 53 verò unum, alterumque actum temporis exequitur interstitium, itaut si uno, eodemq; momento, ac minimo temporis puncto plures reterentur actus si illa haud introducta dicatur *l. si triennio, ff. de stat. liber. Gl. in c. Isobarius, verb. Appellavit. 31. q. 2. Osasc. decis. 58. num. 37. de Grass. de except. cap. 14. nu. 68.* eruditus *Avendan. de metu lib. 2. cap. 36. num. 44.* qui quidem actus nullam admittunt coactionem, sed liberam exquirunt voluntatem: *Suar. de legib. lib. 7. cap. 12. num. 10. Gratian. discept. forens. cap. 210. num. 24. vol. 2. Avendan. adduct. loco num. 48.* qui verò DD. eloquuntur unicum sufficere actum, non de consuetudine, sed de solito fari voluerunt quod singulari actu peroptimè probatur, *l. mella §. sed si olim, ff. de alim. & cibari. legat. Paul. & Angel. in l. consentaneum, C. quomodo, & quand. Judex, Curt. jun. con. 19. num. 4. Gozad. cons. 23. num. 5. & declarat post Thesaur. d. qu. 38. nu. 17. Borrell. cit. tit. 14. nu. 21.* quamvis duas quoque exigere illud vices annuant *Afflict. decis. 305. nu. 11. ex tex. in l. eum quod, C. de fund. rei privat. lib. 12.* quem adducit *Andr. in cap. imperialens §. Præterà Ducatus de prohib. feud. Alien. per Feder. Jacob. Ardi in sua summ. tit. qui feud. dar. possunt in princip. ex tex. in l. 3. §. fin. C. de Episcop. audient. Avus meus Prosper Petra ad Capyc. decis. 163. num. 2.* ultimusque ad illud inducendum debet inspicere, *Glos. in cap. cum Ecclesia Sutrina, verb. Trium Episcop. ext. de caus. possess. & propriet. Afflict. cit. dec. 305. num. 18. Decian. respons. 73. num. 18. vol. 3.* pluraque de solito exarant *Gabriel comm. opin. lib. 3. tit. de locat. concl. 1. & Claud. Bertax. ad consil. ejus patris 213. lit. D. lib. 1.*

Nunc ad postremam prioris ternarii speciem 54 consuetudinis accedentes, nempe ad titulatum sive iudicatam, advertimus nullum exigere tempus, sed iudicatum dumtaxat, non quidem semel at iteratis vicibus, *Rocchus Curtius indic. sect. 3. num. 3.* aliosque recensens sequitur idem *Alex. Moneta nu. 11.* atque ex nostratibus *Pres. de Franch. dec. 238. nu. 3. & dec. 722. n. 11. vol. 4.*

Quo casu quatuor ad minùs indicaturas exquirat *Gratian. post alios cap. 441. num. 25. Dom. Consil. Staiban. resolut. forens. lib. 1. resolut. 98. à num. 144.* seu tres juxta notata per *Napod. in proem. ad consuet. Neap. num. 24.* vel ad minùs duas fundat *Molfes. ad consuetud. Neap. par. 1. cap. 5. num. 41. Capiblan. tom. 2. de baron. cap. 95. n. 11.* etiam si illæ emanatæ non fuerint in contradictorio iudicio, ut contra *Mascard. ex Croto* contradictorium iudicium in judicialibus ad inducendam consuetudinem requirentem, firmant *Joan. Guttier. de tutel. p. 2. cap. 1. num. 32. & 33.* alique, quos insequendo laudat *Noguerol. alleg. 6. num. 31. & 32.* & confirmat *Salgad. in labyrinth. credit. part. 1. cap. 1. §. 2. num. 60.* Omnis autem consuetudo juri communi contradicens strictam

D

admit-

admittit interpretationem, ut ex *rosali dec.* deducitur quæ inter recollectas à *Farinac.* est *decif. 498. sub num. 7. par. 1.* concinit *Mohed. dec. 7. de præscript.* affirmant *Put. decif. 107. lib. 1. & decif. 310. lib. 2. Dec. conf. 8. Roland. à Vall. conf. 69. nu. 30. vol. 3. Curt. Jun. tract. de feud. 6. q. princip. num. 5. Ceph. conf. 26. num. 25. tom. 1. Cravett. conf. 30. num. 5.* Atquæ idè non extendenda de casu ad casum, nequæ de loco ad locum, nequæ tandè de persona ad personam, *Surd. conf. 308. num. 6. conf. 323. num. 13. & 371. num. 4. vol. 3.* ex omnium resolutione in *l. quod non ratione*, & in *d. l. de quibus ff. de legib. Alex. Moneta* subiiciens exceptiones in sex casibus *ead. q. 12. à nu. 23. quin*, & speciatim nè dilatetur ad alios casus indicat *de Franch. dec. 240. n. 11. & dec. 253. n. etiam 11. Surd. confil. 407. num. 3.* Neq; si major, aut minor ratio consideretur: idem *de Franch. decif. 17. num. 13.* & quod neque ad alia loca satis, superque docent *Oltran. confil. 237. Surd. conf. 323. num. 13. vol. 3. de Ponte confil. 131. num. 90. & Rota dec. 604. sub num. 7.* inter easdem recollectas 55 à *Farinac. par. 1. to. 2.* Itaut neque vigens in uno quarterio afficiat aliud quarterium; dicit *Sesse decif. Arag. 8. nu. 15.* & tangit *Conf. Theodor. alleg. 1. num. 37.* Præterquàm in capite Provinciarum Baroniarum, aut Diocesi extaret, altera super ea re non apparente in lucis subjectis, & connexis, in quibus tunc illa proculdubio attendenda esset, *Bal. in cap. proposuit in fin. de appellat. Romanæ in fin. de appellat. Roman. in l. si aliena, §. 1. ff. de usucap. Aymon. Cravet. de antiquit. temp. par. 4. num. 54. & 55. Dec. conf. 389. Amarel. singul. 235. num. 1. Gaspar. Thesaur. q. forens. 49. num. 1. lib. 2. post alios Verall. dec. 229. num. 1. lib. 1.* & comprobat *Christineus decif. Cur. Belgicæ 55. num. 6. vol. 2. Quin*, & illa quæ in Civitate introducta est, æqualitèr in omnibus ejus vicis observari debet; ex *Gl. fin. in l. ex ea parte, ff. de postuland. Marc. Aust. Eugen. confil. 26. num. 28. & 29. t. 1. aliiq; plures; quos Reg. Valenz. recenset conf. 79. à num. 61. t. 1. & conf. 146. num. 32. t. 2.* Imò, & illa convicinarum Regionis, quando de propria non apparet, *l. si servus plurium, §. fin. de leg. 1. Pras. de Franch. dec. 56. num. 7.* dum tamen juri communi non obtitit, ut colligitur ex notatis per eundem *de Franch. adduct. dec. 17. num. 13.* & peramplè *Coffa* generatim loquens in consuetudine, observantia, stylo, fama necnon statuto, & aliis, ut recurratur ad consuetudinem observantiam, styli, famam, atque statutum loci vicini, perdoctè edisserit in *tract. de remed. subsidiar. remed. 70.* Quibus illud omnino certum esse addimus, quod generatim loquendo consuetudo tantum habet de potentia, quantum habet 57 de actu, & usu, *Surd. conf. 371. num. 3. conf. 393. num. 20. & confil. 424. num. 3. vol. 3. Gacher. dec. 29. num. 16. Rota dec. 283. sub num. 4.* inter recollectas à *Farinac. par. 2. tom. 1.* Nec propterea mirum, si illa subsequatur privilegium, & interpretetur illius concessionem, *de Francc. d. dec. 56. num. 6. & 10. & dec. 397. num. 12. Ep. scop. Campanil. in diver. Jur. Canon. latè extricans rub. 7. cap. 6. rub. 11. cap. 13. num. 56. Regens Valenz. confil. 8. num. 21. lib. 1.* & procedit etiam contra proprii verbi significationem, decisio est notabi-

lis *Innoc. in c. olim tibi num. 2. de verb. signific. maxime collaudata per Abb. in cap. certificari de sepul.* Nec non etiam si ex post facto appareat ejusmodi interpretativam consuetudinem non esse donam, nam propterea ab ea recedere minime licere, dicit idem *Abb. in c. dilectus num. 7. de consuetud.* sequiturque *de Ponte conf. 155. num. 26. vol. 2.* Imò, & mentem legislatoris, sive concedentis privilegium, aut contrahentium arguit, ita fuisse à principio ut post *Bal. & alios*, dicit *Sesse dec. Aragon. 90. sub num. 11.* Atq; tandem sufficit fuisse ita observatum, licet non sit præscriptum *Marcell. de Manro*, aliorum fretus auctoritatibus *alleg. 50. num. 4. & 55. num. 10.*

Multa de consuetudine exarant *Borrell. in summ. dec. lib. 1. tit. 14. Novar. de gravam. vassal. t. 2. prælud. 8. & gravam. 6. Franc. de Petris cit. conf. 1. num. 21. Assi. in præjud. constit. q. 6.* ubi signat consuetudinem esse gratia, & privilegio fortiores, illaq; Princeps minime esse solutus & majorem habere auctoritatem statuto subuectit *q. 8.*

58 Nec omittendum disponentem præsumi se conformem reddere locali consuetudini, *Reg. Capyc. Latro dec. 3. num. 4. lib. 1. Confil. Provenz. ad Consuet. Neap. tit. de success. ab intest. consues. 1. obser. 10. num. 7.* Ut præterea testandi facultas alicui tributa, secundum loci consuetudinem, ubi ultimæ conduntur tabulæ, intelligitur, post alios *Mascard. de stat. interpr. concl. 7. num. 27.* Hinc patre filium, ac filiam instituentem in eo, quod ipsis de jure tangit, attenditur statutarium jus, non autem jus commune, quo perspecto æqualitèr succedunt, ut contra *Bal.* veriore esse opinionem, indicat *Jas. in l. amos populi, ff. de justit. & jur. confirmant Bar. & ceteri in l. heredes mei §. cum ita, ff. ad Trebell. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 6. num. 7.* Et promissio à viro facta dotis restituendæ, in casibus à jure permissis, jus consuetudine approbatum comprehendit, *Alex. in l. post dotem, ff. solus. matrim. Marchisell. prælud. quæst. jur. q. 86. num. 2. Giaz. in observ. ad memor. dec. 3. Reg. Capyc. Latro num. 5.* Juris autem appellatione venire municipale, est *Gl. theoretica in præm. clement. in verb. Juris*, insequitur *Ancharan. q. 6. num. 11. p. 2.* ampliatur *Morta* etiam in partium conventionem aliquid agendi secundum jus, quos laudat *Novar. de gravam. vassal. gravam. 73. lib. 3. & matrimonium contrahentes*, si prærogativis Capuani, & Nidi Sedilium potiantur, secundum illorum consuetudinem contraxisse præsumit, *Confiliar. Theodor. lepidè advertit alleg. 79. num. 9. in causa Ducis Martine*, cujus decisionem compilavit *R. Tap. dec. S. C. 56.*

Ad styli nunc desidentes memoramus, & illum esse quoq; usum, & observantiam, non tamen omnium gentium, & locorum, ac Tribu- 60 naliu tantum, & Curialium, ut propterea ea soleant ubique proferri verba, de stylo Curiarum, qui quidem stylus est citrà dubium, in unaquaq; Curia respectivè servandus, scilicet in ea, ubi vigere consuevit, *Mainard. dec. 11. Cappell. Theolof. dec. 115. Mascard. de probat. concl. 1041. Ludov. dec. Perus. 96. num. 7. Ignat. de Villar. in situ. respons. lib. 1. respons. 1. Perez in lib. 28. tit. 4. lib. 2. ordina. pag. 251. Neapod. in proem. Carol. num. 330. Ricc. collect.*

collekt. des. 794. & 1838. & D. Carav. in hoc ritu, laudando insequitur Novar. de grav. vass. tom. 2. gravam. 39. Ann. singul. 497. Gallup. in prax. S.C. in pralud. p. 2. num. 5. Vivius ejusdem Caravit. indicato loco num. 23. & in ritu 260. sub num. 7. memor dec. 297. Reg. Capyc. Latro dec. 30. num. 19. & dec. 74. n. 17. to. 1. Franc. Maria Frat. observ. 44. centur. 1. pract. observ. & lib. 3. discept. forens. cap. 41. à n. 95.

- 61 Alioquin, ita Judex faciet litem suam, quem admodum, si jus commune parvipenderet, quod ex Bal. in Auth. jubemus, C. de Judic. deducit Lanfranch. de Orian. in comment. ad l. admonendi num. 3. ff. de jurejurand. teneturq; in syndicatu Jas. in cit. Auth. jubemus in 1. notab. Rodolfin. de Bracch. secul. num. 32. R. Rovit. sup. prag. 3. nu. 23. de cession. honor. & in prag. 1. num. 75. de jur. & exact. fiscal. & prag. 1. de titul. abusu num. 58. idem Franc. Mar. Prat. ad Muscatel. p. 7. Gl. condemnando ad num. 23. & tom. 3. discept. forens. cap. 31. num. 21. & cap. 45. num. 47. Etenim de substantia esse admonent DD. ut est videre apud Felin. affatim super hac re loquentem in cap. 2. de rescript. & pro lege observandum firmant Cyn. & Bal. in l. fin. C. quæ sit longa consuet. Cravel. conf. 201. num. 21. Menoch. conf. 110. num. 4. Thesaur. dec. 1. num. 9. Amat. dec. March. 32. num. 27. Novar. proxim. cit. loco num. 2. Cappell. Tholos. decis. 115. Jacob. Machell. patroc. 5. nu. 26. de Franch. decis. 470. cujus meminit Prat. lib. 1. discept. forens. cap. 1. num. 50. Larr. dec. Granat. 41. & 47. num. 13. & alleg. fiscal. 22. num. 26. Knichen de vestitur. factor. par. 2. cap. 2. num. 217. etiam in capitalibus causis Menoch. de præsumpt. q. 8. num. 15. lib. 2. quamvis in contrarium juris esset dispositio, l. si quando in fin. C. de injur. §. fin. inst. de satisfat. Reg. Valenz. conf. 94. num. 90. vol. 1. & quod secundum illum fit, secundum jus peroptimè agitur Innoc. in c. cum venissent de eo qui mitti. in possess. Papæus dec. 292. num. 2. Surd. post alios decis. 175. num. 2. sive ille ad ordinandam sive terminandam litem tendat, Zabavell. in clement. sepè, §. 8. & quia in 6. notab. de verb. signif. cum aliis plena manu adductis per Menoch. cit. q. 8. num. 14. Atque ideo sententiam contra stylum
- 62 prolatam nullitatis labe maculatam, edocent idem Papæus dec. 198. nu. 2. Rebuff. de constit. art. 2. Gl. 13. n. 44. tit. de consuet. Neviz. lib. 4. Sylu. Nuptial. n. 32. in fin. de Franch. dec. 238. nu. 3. & 470. nu. 4. Masull. ad Capyc. dec. 1. num. 20. Marcell. Calà de mod. articul. §. 1. Glos. 4. num. 82. Apicell. alleg. 3. num. 24. & elegantè, post alios, Reg. Capyc. Latr. decis. 30. num. 32. & dec. 96. num. 14. r. 1.

Vt præterea, qui secundum consuetum in citando stylum non fuerit notificatus, a contumacia, si non compareat, erit immunis: Angel. in l. fin. C. de cano. præstan. lib. 10. Marfil. singul. 118. Fant. de nullit. rit. de nullit. ex defect. citat. à num. 75. Et stylo potius quam consuetudini stan-

- 63 dum esse, asserunt Franc. Marc. dec. 158. num. 3. s. 1. Cavalc. dec. 6. num. 7. Affl. dec. 135. num. 3. Cornazzan. dec. Florent. 72. num. 6. Mastrill. dec. 1. num. 20. Ricc. dec. 87. num. 29. dec. 119. num. 1. & 2. atq; dec. 205. num. 1. p. 2. Et proinde quo-

Tom. I.

tidie è M. C. V. S. C. cæterisque superioribus Tribunalibus manant decreta, & provisiones, quod observetur stylus Curiarum inferiorum, ut provi sum per D. Præs. de Franch. tunc Reg. Confil. & causæ Commissarium Mense Maii 1571. in causâ Terræ Siciniani, memorat Novar. cit. gravam. 39. n. 14.

- 64 Vtrum quanto tempore inducatur vide Rayn. de Sabanico in repetit. l. more maiorum, ff. de jurisd. omni. judic. estque concludentè, & formitèr probandus, quin, & fuisse legitimè præscriptum: Alex. conf. 36. in fin. lib. 2. id tamen, si sit contra jus, & respiciat decisoria, Maref. var. resol. lib. 2. cap. 100. num. 20. prout resolutum fuit in Arstin. spoli 9. Junii 1604. coram Coccino, & in altera Parisien. pecuniaria 26. Novemb. 1610. coram Lancellotto n. 5. estq; dec. 259. p. 1. primi. 2. inter novissime recollectas à Farinac.
- 65 Et cum ex receptis probationibus in causâ aliqua, constet aliquem extare stylum in aliqua Curia, non oportebit in aliis causis de illo docere cū semel probatus sit quoad reliquas omnes causas, teste Peregrino dec. 33. Imò si notorius esset, ex doctrina Soccin. conf. 63. intraret doctrina Bar. in l. 3. §. fin. ff. de testib. quin, & semper cum ordinatoria dumtaxat respiceret, ac Juri communi haud contradiceret; nam liceret tunc Judici, etiam non vocata parte expetere ab advocatis, Procuratoribus, & Actuariis: O fasc. dec. 22. sub num. 16. Tusc. lit. S. concl. 695. num. 25. post Bart. adduct. loc. Angel. in §. ex non scripto col. 2. ibidemq; Jo: Fab. col. 4. insit. de jur. natur. gent. & civil. Mascard. de probat. conclus. 1344. Muta supra Consuet. Panorm. cap. 18. num. 31. & cap. 57. num. 9. Cum super ritib. Sicil. ultr. far. in pralud. num. 50. Jacob. Machell. in patroc. 36. num. 7. Iodoc. in prax. civil. cap. 218. nu. 9. Ricc. in prax. Ecclesiast. decis. 67. Joseph. Ludov. decis. Perus. 96. num. 32. & decis. 36. inter decis. Lucens. & notrum S. C. servavit in causâ liquidationis instrumenti apud Gizzarell. decis. 96. num. 4. & Curia Archiepiscopalis canonixavit penes Episcopum Ricc. decis. 53. par. 1. & decis. 119. par. 2. & advertit Foller. in praxi crim. rub. det. capitul. num. 10.

- 66 Satque erit, quod Judex in actis scribere fatagat se instructum fuisse de stylo à viris sic attestantibus Betrand. conf. 123. in princip. & consil. 124. num. 4. lib. 2. quo casu licebit judici taliter edocto ex officio suppellere, Alex. in l. 4. §. hoc autem n. 26. ff. de damno infect. & conf. 14. n. 1. lib. 5. Ruin. conf. 114. n. 14. lib. 4.

Nec non ex inspectione aliorum processum stylum inquirere, ut dictum fuit in una Florentina Jurispatronatus 3. Decemb. 1607. coram Lancellotto, rursus in Civitaten. constructionis Cappella 20. Februarii. 1489. coram Seraphino; ac 3. Januarii. pecuniaria 16. Martii 1612. num. 4. coram Ubaldo, quæ inter prædictas recollectas est dec. 393. par. 1. tom. 1. quæque propterea num. 6. adjungit, quod cum stylus recipiendi testes per Notarium haud pugnet cum jure communi, juxta clem. 1. de offic. deleg. ac Vestrium in praxi lib. 6. cap. 2. sub nu. 2. ideo fidibus, atque processibus probari affirmat: sed stylus, nè præexigatur citatio ad videndum examinare testes, non est tantæ virtutis, ut ope-

D 2

retur

- retur nõ præxigi ad videndum jurare testes per eandem *dec. 159. n. 5.* supradicta tandem adhibita distinctione inter deciforia, & ordinaria, quin, & inter adversantia juri communi, & non adversantia, præter decifiones, paulo ante memoratas, sunt & aliæ, in quibus Rota idipsum judicavit, nempe in *Mediolanen. rescissianis contractus 17. Junii 1602. coram Damasceno, & Mediolan. canon. 9. Januarii 1615, coram Pirovano, quæ inter easdem Farinac. est dec. 644. par. 1. to. 2. & concinit altera 704. sub nu. 6.*
- 68 Judicem vero appellationis, quem stylum sequi oporteat in dubium venit, & attendendum stylum primi Judicis Curie, à quo fuit appellatum, insigne est *Glof. dictum in cap. i. l. 12. distinct. verb. Contrario more ex tex. in auz. ut cum de appellat. in c. Raynutius de testam. hoc in controvertibile in toto jure fore Rebuff. affirmat cit. art. 2. Gl. 24. de consuetud. distinctionem tamen Antonii de Butrio in rubr. de consuetud. col. 2. vers. recitant; etiam amplexus, ut in judicii preparatoris, processusque inspectione stylus, & leges ipsius appellationis Tribunalis sint procul dubio sequendæ, merita verò causæ in concernentibus ac sententiam proferendo, lex, ac stylus primi Judicis attendatur sequitur *Felin. in cap. Ecclesia S. Maria col. 37. num. 54. de consil. in cap. fin. col. 5. vers. limisa tertio num. 6. eod. tit. & in cap. super per bis col. 7. in princip. vers. & pro hac parte de accusat. commendat Alex. in l. 1. in fin. ff. de legat. 1. firmatque Capyc. dec. 76. num. 19. & ibidem in annot. ex Affl. admonet Auus meus Posper Petra num. 7. Ritu Cur. Archiepiscop. Neap. num. 6. & collimant per Ricc. exarata decif. 205. par. 2 ea quippe**
- 69 ratione, nam causa appellationis remedio ab inferiori ad superius translata Tribunal eandem retinet, non diversam consequitur naturam, & in ea proceditur, prout in prima instantia, aded ut, si in illa absque parte processum fuerit possit in secunda pariter, sine parte procedi, secundum *Geminia cons. 73. num. 4. vers. & pro hac opinione (id quod prorsus ipse non firmo) & si primum fuerit summarium judicium ejusdem erit qualitatis appellationis causa Bal. cons. 272. per tot. lib. 3. Puteus dec. 426. num. 3. Cancer. var. re. ol. 10. 3. cap. 16. num. 145. quæ in omnibus, & per omnia erit conformis naturæ primæ instantiæ, Franck. dec. 408. & 420.*
- 70 Cùm verò superioris jussu diversi, & prorsus distincti conjunguntur ordines, ut sæpe sæpius in arduis accidit causis, quod S. C. unitur Regiæ Camere, atq; è contra sententia tunc profertur, juxta illius Tribunalis stylum, cui aliud fuerit adjunctum *Præs. de Franch. decif. 252. nu. 3. Camill. Borrell. in summa decif. tit. 30. de sentent. diffinit. num. 3 11. tom. 2. etenim additamentum ejusdem, cujus principale, est naturæ, ut advertit Saravia in tract. de jurisd. adjun. cap. 3. num. 10. Judex enim adjunctus eandem habet jurisdictionem, quæ ille, cui adjungitur *Castr. in l. cum furiosus nu. 2. ff. de judic. Castill. dec. Sicil. 87. num. 1. & apposite ponit Thor. compend. dec. par. 3. sect. 3. verb. Sententia proferenda Quid autem in Judice delegato an ille servabit stylum Judicis delegantis, inquirunt Franc. Marc. dec. 666. p. 2. Gravac. ad Vest. in præx. Roman. lib. 5. cap. 3. nu. 4.**
- 71 Postremo loco, & stylum alicujus particularis Notarii attendendum quoq; esse animadimus, post *Surd. decif. 223. num. 8.* addentem non esse dubio, illum, nempe, quo usus est Notarius in aliis instrumentis in eadem materia stipulatis per *Bal. in §. 1. in fin. in lit. de empt. & vend. Mich. Angel. Gisz. in observat. ad dec. 2. R. Capyc. Latr. num. 13. tom. 1.*
- Itidem quod quævis dispositio hominis, aut legis intelligenda sit, prout de stylo solitum est fieri dicit *Puteus decif. 353. lib. 3. supra de consuetudine eloquuti sumus. Cùm verò stylus loci contractus dissentis à stylo loci judicii, utristandum, soluit. distinctione utens, Gid. Pap. dec. 262.*
- 72 Quod si usus sit difformis nullum induceret
- 73 stylum ac consuetudinem teste Rota inter easdem recollectas per *Farinac. decif. 356. sub num. 3. p. 1. tom. 1. addente num. 4. nisi diversitas proficisceretur ex actibus, qui se compatiuntur cum ipsa consuetudine, exemplum est, in extensione consensuum in libris Camere, quæ servata forma *Consil. Clom. VII. fieri deberet intra quindecim dies à die missæ, nam probato cursu multorum annorum fuisse pluries extensum post quindecim dies, quævis fuerit etiam deductum interduum fuisse aliis multis vicibus extensum in termino quindecim dierum, nihilominus inductum fuisse stylum concludit, ex illa potissimum ratione, quod prædicta diversitas versatur in actibus, qui se compatiuntur cum consuetudine, & stylo, quippe quod qui potest post quindecim dies facere regulariter multo magis quibit intra illos *Dec. post Rayt. consil. 11. sub num. 12. vers. Tertio, & ultimo: Pbanut. de Invent. p. 3. nu. 93. opitulatarque congesta ab Alex. cons. 108. num. 15. vol. 2. Arch. cons. 339. sub nu. 12. Rol. cons. 53. num. 3. vol. 2. & Rota decif. 294. num. 6. par. 2. divers. & in ipsa die decimaquinta juxta exarata per D. Franc. de Petris cons. 33.***

RITVS SECVNDVS.

Præfinitum Judicum, & Officialium numerum in M. C. V. præscribit, illosque personaliter servare, unicam exercendo officium statuit.

IN primis quia ubi ordo deest, firmum rectumque omnium rerum firmamentum nihil superædificari potest, neque enim universitas aliqua, ulla potest ratione sustentari, nisi huiusmodi magnus (causa differentie) ordo servetur: quia non quæq; creatura in una eademque qualitate gubernari, vel vivere potest (ur Cælestium militiarum exempla nos instruunt) quia sunt Angeli, & sunt Archangeli, licet non æquales sint, sed in potestate, & ordine differant alter ab altero; Sicque, ut in prædictis nostris Magnæ & Vicariæ Curis, & qualibet ipsarum, certus, diciturq; numerus officialium dicte Curie deducatur ad debitum numerum infra scriptum, videlicet, quod Judices debeant esse ad minus tres, tresq; alii Magistri Actorum, sex Subactuarii, duo Fiscales, unus Erarius, Advocatus Fisci, & procurator Fisci, unusque Advocatus pauperum, & unus ipsorum procurator, unus Comestabulus, unus Carcerarius, unus Tubita, & unus contumaciarum accusator, & omnes debeant

debeant servire personaliter, & non per substitutum, & quod omnia dicta officia sint ad beneplacitum Reginale. Cum verò hodiè in dictis Curis plures, ultra dictum numerum, existant; volumus quod omnes prædicti existentes præsentè aliter officiales, in illorum exercitiis remaneant, ita tamen quod quilibet ipsorum unum tantum officium personaliter exercent: declarantes quod decedentibus, seu cedentibus ex eis nullus alius possit in eorum loco subrogari usque quo perveniat ad supra dictum numerum designatum, verum volumus quod prædictis nunc existentibus omnibus officialibus solvantur gagia rata ad rationem gagiiorum solvendorum officialibus juxta supradictorum numerum tantummodò, & non ultra.

S U M M A R E R U M.

- 1 Nonnulla in ordinis laudem, & necessitatem non injucundè recensentur.
- 2 Ritus ordinem exinit, dum Judicium, & Actuariorum numerum certum præscribit, suisque in officiis unumquemque versari jubet.
- 3 Ordo quid sit? & illius nomen multifariam sumitur.
- 4 Ipse memoriam, quæ alioquin infirma est, & non omnia retinet, plurimam juvat.
- 5 Concordiam alit, quod utique fiet, si reverentiam minores primoribus exhibeant, & priores minoribus dilectionem impendant.
- 6 Seniores, & antiquiores, sunt præferendi.
- 7 Antiquior non ætate, sed gradu accipiendus est.
- 8 Licet alias Seniores fermocinari prius debeant, tamen cum plures patroni defendenda causa adsint Juniores prius, deinde Seniores proponunt, & quart.
- 9 Id quod servari in Rota Avenionensi, apud Advocatos Parlamenti Parisiensis, Doctores Veronenses, & in S. C. in votis proferendis, ostenditur.
- 10 In deferendis magistratibus Romani ordinem optima ratione servabant ab inferiore ad ampliorum, & cur?
- 11 Ordo ad status quoque refertur, & apud Romanos tres erant ordines, Senatorius, Equester, & Plebejus.
- 12 Ad fortunas etiam, & vitæ genus.
- 13 Ordo decurionum, & Civitatis, Collegium ipsum Decurionum, & Curiam significat.
- 14 Etiam inter vocabula ordo attenditur, & de ordine Ecclesiastico remissivè.
- 15 Regina ad minus tres Judices M. C. V. præfisse indixit, quatuor verò Regni Constit. quot autem aliis temporibus fierint, & nunc sint, tum ad causas capitales, tum pecuniarias res incumbentes, tangitur.
- 16 Ad M. C. V. in criminalibus unoquoque biennio è Consiliarium gremii bini Consilarii transmittuntur ad mitigandum illius rigorem.
- 17 Republica salus præmiis, ac penis conservatur.
- 18 Merito introducta sunt duo Judiciorum genera civilia, scilicet, & criminalia.
- 19 Quamvis M. C. si distincta pro faciliore causarum exitu, una tamen, eademque est M. C. Uter autem præfess civilis nè an criminalis Judex inquiretur.

- 20 Judex civilis curia pro Tribunali sedente ad instrumentorum liquidationem procedit, contumaces vocat præfess in foriudicationis sententiarum prolatione.
- 21 Baro jurisdictionem habens civilem major est criminalem habente, & quare quique in oppido suo arma apponere potest, & aliis fruitur prærogativis.
- 22 Alii aequalem tribuentes Judicibus dignitatem, illud præferri credunt, qui prius ad officium est evehctus, sed hodiernus usus quomodo inoleverit, traditur.
- 23 Actuariorum Subactuariorum, & Scribarum numerus hodiè quasi est infinitus.
- 24 Fiscales duo in Civitate Neapolis, quin in Reg. Camera duo sunt, alter Togatus, sine toga alter, & quot erant antiquitus.
- 25 Uter autem ex duobus fisci togatis patronis R. C. & M. C. præcedere debeat, extricatur.
- 26 Recensetur controversia annis retrocurfis ortam Advocatus Fiscalis R. C. præcedere debeat Judicibus M. C. in Regiis Junctis. Et pro Fisco scripsit D. Didacus Moles cujus laudes recensentur. Collateralis Consilii decisio affertur.
- 27 Advocatus Fiscalis ab ipso Rege immediatè, Judices à Prorege constituuntur, illius officium cum vita durat, isti post annum, aut biennium mutantur. Ille majus stipendium habet, & ipsius officium Præsidentum dignitati par est, iisdem prærogativis, vel etiam majoribus gaudet, uti Regis personam gerens.
- 28 Toga quoque, privilegium, aliasque prærogativas retinet, & inter Consiliarios est adscriptum.
- 29 Fiscalis semper intervenit tanquam Advocatus Judices verò tanquam Judices sive in Tribunali M. C. sive alibi jus dicat Fiscus. Quin; Consiliarius Advocatus Fiscalis Regia Camera jussus, quamvis dignitate præcellat, ultimo tamen loco post Præsides sedet.
- 30 An M. C. Judex in Fisci patronum ejus Tribunalis assumptus sedere debeat in loco Advocati fisci, an vero in eo, in quo uti Judex consistebat. Prorex mandare nè valeat, ut fisci Advocatus præcedat Judicibus. Quid in visitatione Carcerum Curia Regia, an fiscalis præcedat officialibus illius Curia.
- 31 Fisci patroni munus sub Hadriano Imperatore fuit. Annuale olim erat, vitalitium verò in Regna, tanquam ad Regis provisionem reservatum. Ad illius exercitium eliguntur viri doctrina, probitate, & diligentia conspicui, qui frequentèr ad Consiliarij, vel Præsidentis dignitatem convolant.
- 32 An veritate polleat vulgi commune illud dictarium; neminem illorum ad summum Regentis fastigium per saltum assumi posse?
- 33 Erarius unus, & quomodo distet à Fisco, latè, & de Tesaurariis, seu Præfess Fisci, de Questoribus Erarii, ac Tribuuis Erarii remissivè.
- 34 Officiales omnes per seipsos servire debent, non autem

- autem per substitutum attentis juribus, communibus, & municipalibus, & rationes afferuntur.
- 35 Nequeunt magistratus sibi Vicarios regulariter constituere.
- 36 Delegati a Principe subdelegare queunt, sed in multis casibus nequeunt.
- 37 Verba nonnulla recensentur praportantia electam fuisse industriam personam.
- 38 Doctor ad legendum deputatus per substitutum legere valet, si consuetudo ferat. Quo etiam casu distributiones recipit inserviens per substitutum.
- 39 Concionari per alterum Episcopi possunt, & cujus expensis.
- 40 Patri liceat ne filium substituere, si illius persona industria sit electa, quid in legendo, si filius sit aequè idoneus.
- 41 Facultas nominandi, eligendi, arbitrandi, & ultimam voluntatem exequendi alicui impartita alteri codi non potest. Id quod in Cardinali restringitur.
- 42 Actuarius, vel scriba possint ne acta judicialia per alium scribere. Quid verò in examinatore?
- 43 Cappellanus an possit alterius auxilio satisfacere oneri missarum.
- 44 Vicarius Episcopi nequit sibi Vicarium substituere. An valeat constituere, eum Episcopus in literis commissionalibus facultatem eidem Vicario dedit substituendi.
- 45 Prorex valeat ne tempore necessitatis sibi locumtenentem substituere.
- 46 De rectore, scriptore, & generaliter de quocunq; operario, an hi possint per substitutum deservire, remissive.
- 47 Exorcens artem per substitutum, illius privilegii est incapax.
- 48 Quilibet tenetur de facto, illius, quem subrogavit, id quod late explanatur, & DD. antimoniam distinctionis federe conciliatur in substitutione voluntaria, & necessaria. Quid in pupillo, cui per alterum officium exercere licet. Quid verò si substitutus delinquens exhibeatur.
- 49 An, & quando liceat Officiali, seu Capitaneo suum deputare in casu absentia locumtenentem, & quanto temporis interstitio, quo casu nunc culpis locum, tenentis obstringatur. Quid si à Barone deputetur. Subrogatus in locum absentis etiam in casu mortis exercere quibit, donec fuerit officium provi- sum. Ex duobus Locumtenentibus, uno eodemq; tempore deputatis à Barone, scilicet, & Capitaneo, ille, qui à Barone, praefertur. Locumtenens possit ne alium creare Locumtenentem. Sindici, & Electi Universitatis licito jure substituere non valent.
- 50 Officiales ad beneplacitum censentur perpetui.
- 51 Principes inferiores nequeunt, illos constituere ad beneplacitum.
- 52 Annuales esse debent jure communi, & municipali attentis.
- 53 Justa non existente causa, non tantum post an-
- num exercere nequeunt, sed nec infra illam deserere queunt, renuente populo. Neque ipso populo annuente, & R. Tap. effatum perpenditur.
- 54 Anni durante intercapodine, nec à Jurisdictionis conductore, novove emptore officialis amovebitur. Et an à pupillo effecto majori.
- 55 Quid servetur sub sequestro suspensa jurisdictione ob crimen, vel is alienum feudataria.
- 56 Officialis si integro anni cursu exercere officium fuerit impeditus, ad tempus impedimenti nunc sit reintegrandus!
- 57 Electio ejus ultra annum facta in totum corrumpat, an pro unico sustineatur annus?
- 58 Sunt, & aliqua officia, qua ultra annum protrahuntur, & recensentur. Quando refirmari queant, & nunc alia officia exerceri.
- 59 Refirmari quando possunt, non sufficit major pars, sed omnium concursus accedere debet, casusq; memoratur.
- 60 Electionis nullitatem, eo quod aliquid de catu non fuerint vocati, illi dumtaxat allegare queunt, qui minime vocati non interfuere, non quilibet de catu. Nullitate electionis facta pendente debet Electus interim ab administratione se abstinere, dummodo non fuerit prius capta possessio.
- 61 Excell. hujus Regni Prorex nunc valeat biennio durante exercitio officii Judices M. C. auditoresque privare. Sapientissimi Philippi II. responsum adducitur.
- 62 Actuarii utram venians sub appellatione officialium. An annuales esse, & syndicatui stare debeant.
- 63 Sit ne utilius Reipublica annuales habere Judices, an potius perpetuos.
- 64 Officiales à Rege deputati ad beneplacitum, eo defuncto, nunc jurisdictione careant? Beneplacitum quando revocatum morte, vel finito officio dicatur.
- 65 Archiepiscopus viva vocis oraculo à Papa creatus, si ante expeditionem bullarum Pontifex decedat, remanet Episcopus.
- 66 **M**Undi hujus opificium, tam magnum, varium, mirabile Faber ille Divinus moliturus, nihil prius, aut antiquius habere visus est, quam ut ille, qui, (Ovid. lib. 1. Met.) Unus erat toto Natura vultus in orbe Quem dixere Chaos; rudis indigestaque moles Nec quicquam nisi pondus inens, congestaque eodem. Non bene junctarum discordia semina rerum. Ille, inquam, vultus, certis, numeris, ponderibus, mensurisq; distinctus apparet; statim enim congeriem illam in suas partes dissectuit, cuique parti pro illius naturaeque ingenio, locum, & munera dedit, ut partes inextinguibilis invicem immortis distinctas, ordinis quibusdam quasi vinculis confectas, in Universi commodum coirent, efficit; Ibi, terram gravissimum omnium, ac rudius elementum, germinibus, & animal-

malibus ferendis aptam in imo jacere: Aquam liquidum, ac fluidum, natatiliū genera parituram, terræ circumfundi: Aerem, leve, volucrum pennis, ventorumque agitandum, aquæ præstare; Ignem omnium purissimum, ac levissimum, ad altissimam Mundi partem arsurum evehi jussit. Quid de Cælorum ordinatissimis orbibus dicam, ex quorum circumvolutionibus suavissimum concentum fieri, sapientissimi viri affirmarunt? Quid de Cœlesti illa, atque Angelica Hierarchia? Quem ordinem, si aut demas, aut tantisper invertas, neque mundus ipse consistat, nec, in antiquum illud chaos quin statim relabatur, retinere ullo modo possis. Vis ordinis omnia servat, atque istam, quam suspicimus rerum conditarum symmetriam, pulchritudinemque progignit. Sine qua quid ab inferiorum facie differret Mundus, ubi idè sempiternum horrorem esse, quia nullus ordo, divinus Jobus pronuntiavit? At si ordinem in iis omnibus, quæ à Deo sunt (juxta Apostoli verissimam sententiam, ad Rom. c. 13.) reperiri necesse est, quanto magis iste quavis in Republica, ac Civitate necessarius videatur, ut cuius pro meritis locus, ac dignitas tribuatur; suisque ita singuli muneribus fungantur, ut in aliena infilere, non audeant? Nihil enim esse videtur, quod hic in terris magis ordinatum possit velle Deus, quam hominum societatis, quasi in unam domum convenientium œconomiam. Hunc ordinem exigit in hac nostra Ritus, quo de nunc agimus, dum Judicum, & Actuarius numerum certum præscribit, suisque in officiis unumquemque personaliter versari jubet.

Porro, ut de ordinis nomine, ac ratione non nihil dicamus; Si ille genericè sumatur nihil aliud erit Ordo, nisi: Figura substantiæ cujuscunque rei. nihil enim constat sine illius compositione, teste Bal. in cons. posito sub rub. si quis aliquem testar. prob. col. 2. resumpto à Jason. in præfat. ad tit. C. de jur. emphit. necnon laudato à Cavel. Cot. in suis memor. lit. O. verbo ordo in princ. & entium modus ab eodem Bald nuncupatus in proem. ff. In jure, præsertim laudabilis est ipsemet Bal. in l. 2. in princ. ff. de orig. jur. Cagnol. in rub. ff. de regul. jur. Ex illo enim brevis insurgit rerum omnium divisio, quæ solet rem claram, & apertam reddere, cap. super literis de rescript. Gl. in proem. inst. §. eisdem, Crav. in proem. tract. de antiq. tempor. quem Menoch. refert proem. de arbitr. judic. n. 13. Negusant. in proem. tract. de pignor. & Neviz. in proem. silv. nupt. num. 8. post Philosophum, illum, ipsa inventione, difficiliorem esse monent, & de illo latè exarant Episc. Camp. in dver. jur. canon. tit. de sacr. ordin. rubr. 2. à num. 2. Paul. Galzer. qui tradita hoc Ritu à Carav. rescriptit in proem. pract. instrum. à num. 1. Iple memoriam, quæ alioquin infirma est, l. peregr. de acquir. possess. Cravett. cons. 28. num. 4. & cons. 65. num. 10. & non omnia retinet l. 2. C. de veter. jur. enucl. plurimum juvat. Joan. Borcholten. in proem. ad comment. in consuet. feudor.

Concordiam alit, ex D. Gregorii placito, dixit Gratian. in cap. fin. 89. distin. quod utique fiet, si reverentiam minores potioribus exhibeant, & potiores minoribus dilectionem impendant, cum seniores, & antiquiores præferendi sint, l. 1. ubi

not. ff. de alb. scrib. Indecorum namque esset, quod novi antiquis præirent, cap. statutus 61. distin. Antiquior autem non ætate, sed gradu accipendus est, cap. statutus, & ibi Gemm. num. 11. de major. & obediens. Glos. in cap. fin. verb. antiquiores de consuet. lib. 6. ut de Doctore Collegiato factur Roman. in l. si vero §. de viro nuna. 85. ff. solut. matr. Tiraq. de nobil. cap. 10. n. 11.

Verum notandum arbitror Spemat. essatum in tit. de advoc. §. jam videndum est vers. juniores in pluribus Advocatis, quod licet alias seniores sermocinari prius debeant, tamen cum plures patroni defendendæ causæ adsint, juniores primo, deinde ultimo loco seniores proponant, ut horum speciosas, ac efficaces rationes ultimo auditas melius Judex memoriæ commendet, cap. liquido de consec. dist. 2. ibidemque Glos. quam observantiam Rotam Avenionensem imitari testes sunt, Roman. sing. 81. & Cassan. in catal. glor. mund. p. 11. consid. 17. Necnon Advocatos parlamenti Parisiensis, & Doctores Veronenses, Capol. meminit in 23. privileg. antiquit. & in nostro S. C. post causæ relationem, seu commissarium juniores, idest ultimo loco ad munus adsciti, votum proferre incipiunt, Affl. dec. 1. cujus memor est Carav. hoc ritu num. 7. eumque laudant Tiraq. qui de hac re latè in præfat. tractat. de jur. primog. num. 114. & add. ad Roman. quæ tùm præfatæ dec. Affl. tùm Gram. dec. 64. n. 32. recordatur sing. 82.

In deferendis etiam Magistratibus Romani olim utpotè viri prudentes ordinem optima ratione servabant ab inferiore ad ampliosem, qui quidem ordo cum in cæteris omnibus, tùm in hac re maximam, ac peculiarem vim habet, primum nempe, ut hominis ingenium rectè cognoscatur, cum magistratus qualisquisque sit, statim indicare solet: deinde, ut expoliantur cives negotiis vulgaribus, ad arduas res agendas: salubrius enim Republicæ nihil esse poterit, quam hunc ordinem in omnibus civibus imitari, nè statim rudes, ac nullo gesti officii experimento probati rapiantur ad summum administrandæ Republicæ gradum, & ordinem.

Hinc quoque ad status refertur, l. divus Marcus, ff. de offic. Præs. sic ordines apud Romanos tres erant; Senatorius primus Patriciorum, qui in Senatum eligebantur: secundus Equester Equitum, qui equis publicis mererent; quorum insignia erant anuli aurei, quibus à plebe distinguebantur; tertius plebis erat, in quo Quirites, & qui ex aliqua Tribu essent, atque Cives Romani dicebantur, Zaf. in l. 2. ff. de orig. jur. & de ordine Neapolitano, alibi nos diximus.

Ad fortunas quoque & vitæ genus refertur, relege lectorem ad Donatum exponentem illud Terentii in Eunuchis, Conveni hodie adveniens, quendam loci hinc, atque ordinis. Ordo decurionum, Civitatisque, Collegium ipsum Decurionum, & Curiam significat, l. 15. ff. ad municipal. l. 16. §. 1. ff. de alim. legat. l. 1. C. de omn. agr. deser. lib. 11. & in ordinem allici, nihil aliud est, quam decurionem fieri, l. 3. §. 1. & l. pen. ff. de decur. l. ult. ff. de veteran. ordo juris, & legum dicitur in l. 1. C. de liber. caus. l. 31. §. si civile ff. depositi ordo judiciorum in l. 4. C. de sentent. & interloc.

Ordinem quoque, necdum inter personas, verum,

rùm , & inter ipsa vocabula attendi , post Bald. deducit *Cassador. dec. f. 9. de præbend. Marc. Ant. de Amat. decis. Rot. March. 44. num. 15. Grivell. decis. Senat. Dolan. 78. num. 29. & plura cumulat Cardin. Tusc. lit. O. ordo scriptura conclus. 196. n. 1. latèque Episcop. Marant. respõn. 35. controu. jur. p. 4.*

15 Ordinis verò Ecclesiastici definitionem , distinctionem , & an sit Sacramentum , & alia extricat *Episc. Campan. cit. loco à num. 2. de ætate necessaria, ut quis valeat ad sacros ordines promoveri, idem Marant. loquitur controuer. 46. par. 4. possint ne illi conferri ab alieno Episcopo ? negativè decrevit c. nullus 1. & 3. q. 2. ac S. Tridentina Syn. sess. 23. c. 8. de reform. nisi ordinandus, Episcopi familiaris fit triennalis, de quo fermocinatur Marant. eod. sit. 4. resp. 83.*

16 Hæc, majoraque perpendens Regina certum, diffinitumque numerum Officialium Magnæ Curie miro ordine constituit, & ad minus tres iudices præse M. C. indixit, & quatuor mandavit Regni *constit. statuimus*, qui ad civiles causas, & criminales incumbabant, & observat *Petr. de Monteforte in constit. iustitiarum non per Kalendas in fin. Aliis autem temporibus deinde undecim fuisse, meminit Reg. Rovit. pragm. 1. de offic. magistr. iust. in antiq. comment. & in novis quatuordecim esse affirmat, quorum octo ad causas incumbunt capitales, reliqui verò ad res pecuniarias in duas partiti aulas anno 1598. prag. 2. §. nunc vero de offic. S. C. & prag. 65. de off. proc. Cas.*

At *Tbor. ad Jo. Gran. de bello exul. ad prædicam. qualitatis q. 3. ver. ibidem septimo* in criminali Audientia quinque tantum iudices adesse indicat ad quam singulo quoque biennio, è Consiliariorum gremio binos consiliarios transmitti ad mitigandum illius rigorem, vigore Regni legum antiquissimus observavit usus, de *Franch. dec. 722. num. 28. R. Rovit. in prag. 6. n. 8. de comm.*

17 Cum enim Reipublicæ salus præmiis ac pœnis, veluti alimentis, & remediis conservetur, illaq; exposcat; ut præmia virtuti, pœna sceleri infligatur, ac jus suum unicuique tribuatur introducta meritò sunt duo iudiciorum genera, civilia scilicet, & criminalia inter se distincta, tam Neapoli, quàm aliis in locis, *Borrell. p. 1. sum. decis. tit. 42. num. 53.* adeò ut Athenis etiam duæ iudicum fuerint Curie quarum una dicta, Quincentenaria civilibus, & privatis occupata fuit, altera Areopagitarum, ubi iudicia publica habita, *Gulielm. Boe Keli de public. iudic. in præloq. ver. ideoque iudicia.*

19 Una tamen, eademque est M. C. quamvis distincta pro faciliiori causarum exitu *Franch. decis. 722. nu. 20. Tbor. p. 1. compend. ver. autem iudices.*

Uter autem anteat civilis, nè an criminalis iudex, in dubium vertitur, & præcedentiam iudicibus in civilibus, ex *tex. in l. 1. C. de officio Vicarii* tribuunt *Anton. Ursill. in tract. de cur. Præsid. auctorit. post Capyc Foller. in constit. Regn. iustitia nomen col. 13. Casar. à Costa variar. ambigu. lib. 2. cap. 7. de Franch. decis. 13. num. 3.* Hinc isti Curia pro Tribunali sedente ad instru-

mentorum liquidationem procedunt contumaces 20 vocant, præsumunt, in foriudicationis sententiarum prolatione, & à dexteris ipsius M. C. Regentis censedent, ut *Tbor. observat. p. 3. compend. dec. sect. 2. vers. præcedere quis debeat.*

21 Peroptimèque collimat, Baronem jurisdictionem habentem, civilem, majorem esse criminalem, habente, ut decisum à Rege Alphonso Primo ab Aragonia, anno 1443. meminit *Freccia de subseud. lib. 1. de offic. magistr. iustit. num. 26. & lib. 2. anth. 2. num. 21. pag. 267.* qui inter alias tradit rationes, quod jurisdictionis criminalis Domini potestas versatur in causis, ex quibus personæ subiiciuntur in illis tantum causis; ita quod non fit, neq; est ei subditus antequam causa nascatur est in potentia fieri, hoc est ex quodam accidenti quod non prævalet suo naturali, illud potentius est, *l. quaritur de stat. homin.* Impropiè enim dicitur dominatur, ut probat idem *Freccia ibi sub num. 22.* Ac præterea multis fulcitur prærogativis civilis Baro cui in oppido suo arma apponere licet, *Capyc. dec. 27.* & Baronis appellatione hæud criminalis venit ex *Gram. conf. civil. 68.* advertit *Rendell. de pascuis cap. 10. de baron. pascuis fol. 116. ver. ex bis videri potest.*

22 Alii autem æqualem tribuendo iudicibus prædictis dignitatem, illud præferri credunt, qui prius ad officium est effectus, cum una sit M. C. ut insinuavimus, fueritque divisa jurisdictionis criminalis à civili, non ut illa præeat, dum æquales sunt sed ad causarum confusionem vitandam Hevæ exemplo, quæ ex Adæ costa procreata dicitur, ut esset sociæ, non de capite, nè domina, non de pede, ne famula videretur, *Glof. in cap. fin. 33. q. 5. ver. constat*, nullumque esse discrimen, constat ex rescripto Excell. Comitum de Castrillo; tunc Regi Proregis, sub die 26. Junii 1655. transmissio *Franc. Mar. Præto, quod ipsemet Præto. in suo Nicandro n. 42. exhibuit.*

Contrarius tamen inolevit usus, ut iudices præcedant criminales, & civilibus in honoribus præferantur, *Cassan. in catal. glor. mund. par. 5. confid. 26.* & testatur *Frecc. cit. de offic. magistr. iust. num. 28.* & concinnam rationem affert *Tasson. de antefat. ver. 2. obser. 5. n. 181.*

23 Cum autem hodie infinitus quasi sit numerus Actuariorum, Subactuariorum, & Scribarum, peroptimè dici potest hunc ritum recessisse ab Aulam; nam Magistri actorum criminales sunt novem absque Regiæ Curie salario, sed pro emolumentis cuilibet ipsorum contingere possunt ann. duc. sexcentum, & amplius ipsorumque officium à Regia Curia venditur ducatis quinque mille, & etià sex mille, Magistri actorum civiles sunt quatuordecim ad Regis collationem, Subactuarii sunt viginti, illi sexcentum, isti tercentum, annuos ducatos lucrantur, ut observat *Top. de orig. Tribun. lib. 3. cap. 6. num. 13.* & dicimus in rit. 35.

24 Fiscus verò Patronus, nedum hoc ritu verum, & jure communi antiquitus perspecto, unus tantum erat, sed postmodum duo esse cæperunt, idque legimus in *l. big. C. de Adv. c. divers. iudic.* unus generaliter verò specialis, *l. 1. & 2. C. de advoc. fisco.* Generalis quippe erat Papæ, & Imperatoris, particularis verò Regum, reliquorum-

rumque Principum, ac Civitatum non recognoscendum superiorem, quod ex *Bal. colligit Peregr. in tract. de jur. fisci lib. 1. tit. 1. num. 39.* At in Regno unus tantum fuit ad usque tempus Antonii Orificii, qui, & Camerae Summariae, & Vicariae fiscales causas tutatus fuit illoque evecto ad Officium Consiliarii, deinde Præsidentis S. C. aucta mole negotiorum, duo constitui cæperunt, teste *Carav. hoc in ritu num. 15.* de quo memores sunt, *Tapia de jur. Reg. rub. 14. de offic. advoc. & procurat. ff. nu. 6. & Thor. par. 1. compend. dec. verbo advocatus fiscalis.* Alter Regiæ Camerae, alter M. C. ille ad Regis patrimonium tutandum, hic verò ad fiscarios puniendos. Novissimè autem duo sunt Fisci Advocati in Regia Camera togatus unus, & sine toga alter qui causas computorum, rationumque fiscalium tuetur. Vter autem ex his alteri præcedere debet R. C. scilicet, an M. C. cum se junctim ab eorum Tribunalibus invicem occurrunt, sive in Collaterali Consilio, sive alibi questionem fuisse audio inter Jo. Camillum Cacacium tunc Fiscii advocatum, deinde ad eundem R. C. Præsidentis, & postea Regiæ Cancellariæ munus evectum, & Julium Mastrillum M. C. Ragii Fiscii patronum, deinde Regium Consiliarium, verum, illam extricant *Jud. Tasson. de antefat. vers. 3. observ. 3. num. 214. Mut. Surg. in add. ad Marc. Ant. de Neap. illustr. pag. 446.*

Proximè superioribus annis alia non levis controversia inter Judices M. C. V. atque advocatum fiscalem Regiæ Camerae emerfit de præcedentia: Judicibus enim prædictis præcedere se etiam in Regiis Junctis debere Regii patrimonii Advocatus autumabat D. Didacus Moles, per id tempus Fiscii patronus Regiæ Camerae, cui viro genere, morum probitate, litterarum ornamentis maximopere conspicuo ex Advocatorum primariorum, ac dignissimorum ordine delecto Rex D. N. spontè sua; proprioque motu illud motu illud muneris imposuerat, quique eo optimè functus mox ad Consiliarii, deinde ad R. C. Præsidentis dignitatem gradum fecit, ac speramus fore, ut quamprimum pro meritorum dignitate ad altiora evehatur strenuè doctoque stylo sustinere muneris sui partes non dubitavit, his jactis fundamentis; quia Advocatus Fiscalis ab Rege ipso immediatè, Judices verò à Prorege constituuntur, at ille præcedere debet, qui à majori, & digniori obtinuit officium, & dignitatem, *c. per tuas de major. & obed. ubi Card. Butr. & Auchar. Fel. in rub. ejusdem tit. num. 4. Abb. in cap. postulasti de concess. præben. Jas. in l. si quis major num. 31. C. de transact. Gratian. post alios, disp. foren. lib. 5. cap. 845. num. 54. Reg. Valenz. conf. 1. nu. 16. lib. 1. Hinc à Summo Pontifice uti à majore, ordinatus cæteros præcedit, Hyppol. Rimin. in Rub. num. 17. ff. de offic. ejus, Decian. conf. 19. num. 214. lib. 3. Natta conf. 637. num. 14. & 41. Bursat. conf. 443. num. 10. lib. 4. Cassan. in Catal. glor. mund. par. 6. cap. 39. Fiscalis munus cum vita durat; Judices post annum, aut biennium mutantur. Præstare autem temporario perpetuum quis nesciat? aliis relatis tradit *Menoch. conf. 50. num. 17. lib. 1. & conf. 302. num. 35. lib. 4. Martin. Laudens. de dignit. quæst. 32. Fiscalis majus stipendium est; hu-**

Tom. I.

ic enim ducati sexcenti annui penduntur: præter quadringentos circiter alios annuos, qui ex variis assignationibus illi proveniunt: singulis verò Judicibus tantum quadringenti, at præfertur qui majora obtinet stipendia, *l. 2. Cod. de offic. magistr. offic. l. 1. Cod. de agen. in reb. lib. 12. DD. in l. cum quid. ff. si cert. petat. ubi Alex. num. 8. Jas. num. 15. in prim. lect. & in cap. clerici num. 10. de judic. Boer. de auth. Mag. Consil. num. 9. Natt. conf. 638. num. 12. Menoch. conf. 784. num. 2. lib. 8.* His accedebat officii hujusce magnitudo, ac dignitas Præsidentum dignitati par, ut tradit *Scim. in tract. de offic. Judic. & Adv. p. 2. q. 6. num. 25.* & probat *Alfar. de offic. fisci Glos. 31. nu. 8. vers. Unde quemadmodum, iidemque prærogativis gaudens, Jo. Bapt. Larrea alleg. 1. num. 25. vel etiam majoribus, idem Alfar. Glos. 9. num. 28. quippè cum fiscalis solus Regis personam gerat, Præsides nequaquam, nisi simul junctim conveniant: Alfar. add. Glos. 31. num. 8. Larrea mem. alleg. 1. num. 26. circa medium, probatq; D. Franc. de Amaya in l. fin. cap. 3. num. 33. vers. qui ipsi soli, C. de decurion. lib. 10. Quidquod, togæ quoque privilegio non caret, & etiam quando à suo Tribunali est se junctus prærogativas retinet Porterii, Sessionis, & similibus, quod non alia ratione esse potest, nisi quia est de Tribunali Regiæ Camerae, adeo ut in maxima dignitate constitutus dicatur, & inter clarissimos numeretur, teste *Luc. de Penn. in l. 1. C. de dign. lib. 10. & totius Regalis patrimonii patronus, dicatur Gabriel. Berart. in spec. visitat. cap. 12. num. 11. Tasson. de antefat. vers. 3. observ. 3. num. 141. circa finem.* Ut merito ab invictissimo Rege nostro die 2. Julii de anno 1626. inter suos Consiliarios hanc dignitatem obtinens ascitus fuerit, ut testatur *Larrea sæpius mem. alleg. 1. num. 12. minimè communi ipso jure refragante ex tex. expresso in 6. collat. nov. ll. 82. quæ est Auth. de judicib. §. vetus.**

Has tamen, cæterasque rationes, Supremum Collaterale Consilium adversus Judices non admittit; prodiitque scitum infra scriptum.

In Causa U. J. D. Didaci Moles fiscii patroni Realis Patrimonii, cum Magnificis Judicibus M. C. V.

Die 1. Aprilis 1653. Neap. facta relatione S. E. in R. Coll. Consilio per Spectabilem Regentem D. Hieronymum Garciam Collateralem Consiliarium, & Commissarium de contentis in causa prædicta, ac partibus plenius auditis. Illust. & Excell. D. Vicerex decernit, atque mandat, quod in Junctis quæ tractatur in domo Ill. Reg. Marchionis Torelli, ubi interveniunt Judices M. C. V. uti votantes, & fiscii patronus R. C. S. uti fiscus, Magnifici Judices præcedant ipsi Magnifico fiscii patrono, hoc suum. Zusia Regens, Caracciolus R. Capycius Latro R. Garcia R. penès Franc. Anton. Lombardum Regium Scribam à mandatis.

Siquidem prædicta omnia tunc locum habent, cum Magistratus, seu Tribunalia collegialiter incedunt, ibi enim fiscalis cujusvis Tribunalis cum illo incedens præcedit, prout Tribunal, juxta tradita per *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de elect. offic. §. 8. n. 36.*

29 **Q**uin? fiscalis intervenit tanquam Advocatus, Judices verò tanquam Judices, ideòq; in eo munere, aëtuq; Advocationis saltem inferiori loco sedere ille debet: quemadmodum mos obtinuit in Consiliario, qui Advocatus Fiscalis R. Cam. jussus, quamvis dignitate præcellat, ultimo tamen loco post Præsides sedet, ut de stylo, & observantia in personam Consiliarii Barrattucci, Consil. Jo: Thomæ Mastrilli, Vincentii Corcioni, Fabii Capycii Galeota postmodum Regentis meritissimi, testatur R. Constant. in l. 1. nu. 36. C. de Consul. lib. 12. Thor. p. 2. compend. decis. verb. Fisci patronus. Itaque aut in Tribunali M. C. causam dicat fiscus, aut apud aliquem Regentem, vel alium Ministram, ubi jussu Proregis juncta fiat officialium S. C. R. C. & M. C. V. nec incedat collegialiter cum toto suo Tribunali, in dubium jam revocari non potest, quin interveniat semper, tanquam Advocatus.

30 An autem M. C. Judex in fisci patronum ejus Tribunalis assumptus, sedere habeat in loco, Advocati fisci, qui in Aula est postremus, vel potius in eo loco, in quo uti Judex confedebat: extricat D. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. ref. cap. 202.

Et valeatnè Prorex mandare, ut fisci Advocatus præcedat Judicibus; pro affirmativa sententia propriam tuendo causam responsum edidit Octavius de Piccoellis, quod Tasson. transcribit in tract. de antef. ver. 3. observ. 3. à nu. 210. Et quod in visitatione carcerum alicujus Curie Regie facienda per Auditorem cum fisci interventu, isto præcedat omnibus officialibus Regis illius Curie, observatum tradit Danza de Pugno DD. 1. 2. cap. 4. de visitat. carcer.

31 Fisci autem Patroni munus introductum sub Hadriano Imperatore fuisse desumitur, ex text. in l. non intelligitur 3. §. Divus Hadrianus, ff. de jure fisci, affirmatq; Surg. de Neap. illustr. lib. 1. cap. 26. num. 26. Hoc annu. le olim erat, l. cum Advocatio, C. de Advocat. divers. judic. Vitalitium verò in Regno, ut diximus, tanquam reservatum ad Regis provisionem in prag. 4. de offic. ad Reg. Majest. Collat. spectant. Quibus in juribus debeat illud exercens, esse verlatus, edocet Petrus Gregor. Tholof. sintagm. jur. p. 3. lib. 49. cap. 3. & ad illius exercitium semper eliguntur viri doctrina, probitate, & diligentia conspicui, qui frequenter ad Consiliarii, vel Præsidentis dignitatem convolant.

32 Neminem tamentillorum ad Summum Regentis fastigium per saltum assumi posse, vulgo dici solet, quod quidem rationabilè videtur, l. ut gradatim, ff. de muner. & honor. non tamen necessitatis regula angustandum, quod apertè ostendit Justin. Imp. Archelao Præsecto pratorio rescribens in l. penult. C. de Advocat. divers. judic. dum fisci patronum, permutationum saltibus, superiorem gradum captare posse, non obscurè declarat.

33 Fiscum verò ab Ærario distare, constat ex Plinii Junioris verbis in panegy. Trajani, illis nempe: *At fortasse non eadem severitate fiscum, quàm Ærarium cohibes? imò tanto majore, quanto plus tibi licere de tuo, quàm de publico credis; Verùm causa distantie validior erit, quàm à Græcis de-*

sumit Pardull. Prat. altera hoc in ritu relata ab additionante, eam quippè Græco sermone rescribit, cit. Pardull. cujus verba Latini ita verterunt; Fiscus, Cophinus erat, in quo proscriptorum reponerentur bona: postquam erat Ærarium Cæsaris, ubi fiscales asservabantur pecuniæ, & fiebant publicæ, quæ cum prius essent populi transferebantur in Principis substantiam, idquè relata Plinii verba comprobant, Ex his constat quod bona jam publicata, prius inferebantur in fiscum, postea ex Fisco transferebantur in Ærarium, quod hodie Thesaurariam appellant; At Tholofan. cit. lib. 3. cap. 2. sub num. 7. Isthæc nomina confundi ait, atque ad Ærarium deferri, dicit Paulus pro delatione in fiscum in l. edicto, ff. de jur. fisci, ex text. in §. penult. instit. de usucapion. & l. neque enim la. 1. C. de restit. milit. Ipse tamen non tantum nomine, sed re quoque distare consentio, cum aliis antea, memoratis auctoribus, quorum sententiam doctiorum, quosdam subscripsisse fatetur idem Gregor. quin, & Ærarii (cujus tractationem institutum super rit. 38. & 45. nomine, Barones tantum in Regno uti, Regem verò Perceptoris, sive Thesaurarii scimus; Fiscus quia nomen est longè magis generale amplexatur omnes, potissimumque defendentes jura fiscalia, quorum memini numeris præcedentibus, & exigentes eadem jura, atquè dum propriè loquimur ita dicitur, mirum si tunc est Camera Imperii complectens quicquid ad illius pecuniarium commodum pertinet, idque satis clarè desumitur, ex Bar. in Rubr. C. de jur. fisci. Zabarel. in Clem. nolentes, §. inquisitoribus num. 3. de hæretic. & Peregrin. de jure fisci lib. 1. tit. 1. num. 2. de quo speciatim multa, & quidem usufrequentia adnotamus super rit. 17. 18. & alibi. Nonnulla de Thesaurariis, seu Præfectis fisci, de Quæstoribus Ærarii, ac de Tribunis Ærarii, congerunt Gugliel. de Benedic. in cap. Rayn. verb. Et uxorem nomine adelasiam à num. 506. ad 559. de testam. Cassan. in cathol. glor. mund. p. 6. confid. 18. P. Fragos. de Regim. Reipubl. p. 1. lib. 7. disp. 22. qui curiosas excitat quæstiones.

34 Omnes autem debere servire personaliter, & non per substitutum, hoc, aliisque in ritibus, ac Regni legibus relatis per D. Caravit. num. 16. cavetur; de decurione campaniæ, loquitur prag. 2. in fin. de compos. de Provinciarum Gubernatoribus prag. 2. §. 7. de offic. judic. Afflict. in constit. justitiarum non per Kalendas num. 4. de Castellano, & Castorum custodibus prag. 4. proximo adducto tit. & prag. 2. de revoc. grat. de Rationalibus Reg. Cameræ pragmat. 39. de offic. Procur. Cæsar. de Administratoribus universitatum pragmat. 2. de ministr. univers. de qua meminit Campagn. in rubr. de portulan. num. 10. in cap. quia de Vicariis num. 7. & cap. Castellanos num. 72. Circitore, vulgò Barricello, prag. 3. de compos. de officialibus, seu ministris pecuniæ, & rerum fiscalium prag. 51. de offic. procur. Cæsar. id quod ad omnes extenditur officiales vigore cap. Regni item quod prædicti officiales, & confirmat denuò Prosper Caravit. in pragmat. 1. §. 10. de S. C. Macedon. n. 19.

Quin? & jure ipso communi comprobatur, tum Pontificio, tum Cæsareo in c. fin. §. is autem de offic. deleg. l. fin. de offic. ejus cui mand. est jurisd. l. parabolani, §. si quis C. de Episcop. & Cler. l. unic. §. ne

§.na autem, C. de caduc. tollend. l. nullus qui nexu, C. de decurion. lib. 10. l. sciendum, §. legati, ff. de legation. linter artifices, ff. de solution. Guid. Pap. decis. 234. Paris. de iudic. verb. substitutus, Giurb. conf. crim. 36. num. 1. & 2. & dec. 9. à num. 1. & alii passim, eam ob rationem quod inter illos longa differentia est, & ingenii, & doctrinæ, & institutionis, ut propterea conducens dicatur illius industriæ, & personæ confusus esse, Innoc. in cap. quoniam Apostolica num. 2. de offic. deleg. Gl. in d. l. nullus, vers. decoratus, Barthol. de Capua in const. Regn. officia, pag. mihi 14. maxime in officiis (de quibus potissimum nostra est tractatio) & in quibus conferendis in primis est consideranda persona ejus, cui defertur honor, sive muneris administratio, ad l. honor, §. de honoribus, ff. de muner. & honor. & in Regno validior suppetit ratio, quod in eo moris, & naturæ est præstari ab officiali iuramentum de bene, & fideliter administrando, ob quod personæ industria electa longè magis censetur, Andr. in cap. 1. de feud. Marchia. Et consecutivè cessat ex omnium sententia subrogatio, & præcæteris in casu nostro resolvit Ant. Capyc. dec. 151. multis adductis iuribus, quæ commemorat

35 sub num. 1. & insinuant nequire magistratus sibi Vicarios regulariter constituere de jure civili etiam ab Imperatore decretos, Abb. in cap. fin. §. is autem, ubi Felin. num. 11. de offic. deleg. Marant. de iudic. p. 4. dist. 5. num. 19. Azeved. l. 4. num. 1. tit. 9. lib. 3. recompil. & nos restringimus ad officiales ordinarios, cum delegati à Principe subdelegare queant, l. à Judice, C. de iudic. & copiosè Tusc. concl. 150. lit. D. Gl. in l. cum scimus, C. ubi, & apud quem cogn. in integr. restit. agitan. sit.

36 Nisi, & verba adsint in rescripto delegatorio, quibus expressè constat industriam personæ esse electam, eo enim casu, nec à Principe datus subdelegare quibit ex Rotali dec. multorum DD. freta auctoritatibus, quæ inter recollectas à Farinac. est dec. 234. p. 1. t. 1. subiciente num. 2. complura verba præportantia electionem industriæ personæ, illa nempe, Fidei, & diligentia tuæ, item, alia, 37 tanti momenti committimus negotium; Item, alia, quod scimus ad nos te rescripturum, non quæ incertis audieris auctoribus, sed quæ manifestè compereris, & tenueris manu.

Item verba illa per te Grat. dec. March. 51. num. 28. & tu per te solus cognoscas, ut liquet ex exemplo commissionis præeminentiæ M.C.V. olim concessæ ejusdem Tribunalis Regenti Joanni Haya in cap. Regni si cum sceleratus, & ibi Campagn. ex vi dictorum verborum ad successorem præeminentiam non extendi, tangit num. 24. & tuetur Gramm. consil. crim. 64. num. 4. quod haud admittit idem Campagn. in fin. ejusdem num. 24. Constant. Papa in ejus opuscul. ad arbitrium M.C.V. & insequitur Thor. in annot. ad Jo. Grand. de Bell. exul. ad prædicamentum agere, vers. ibi, n. 2.

● Ex geminatione verborum personæ industria electa videatur, tradit Tirag. in l. si unquam, verb. Revertatur, Cod. de revocand. donat. Sunt, & alii multi, qui prædicta, & consimilia verba talis esse virtutis asseverant; præsertim Innoc. in d. cap. quoniam Apostolica num. 2. & ibi Bal. num. 7. & Inol. num. 22. Gramm. consil. civil. 112. Mileus repert. verb. Judex delegatus, cui committitur Menoch. de

Tom. I.

arbitr. Judic. lib. 1. q. 68. & aliis præteritis, Cravett. conf. 303. num. 3. Ricc. dec. Cur. Archiep. 88. p. 1. & dec. 270. p. 2.

Omnes autem prædicti, qui sive ex vi verborum, sive ex juris communis, aut localis sanctione nequeunt substituere, nec momento temporis queunt per alium proprium munus exercere, nisi ex Principis speciali indulgentia, ex Reg. de Ponte assertione in suo insigni super hac re conf. 137. sub n. 1. vol. 2.

Non tamen negamus multis in casibus posse, quos idem Carav. sub n. 20. commemorat, quique secundo loco limitat, ubi consuetudine esset aliter 38 obtentum, & nos addimus, quod Doctor ad legendum deputatus per substitutum legere valeat si consuetudine permittatur, Bart. placito l. nemo est qui nesciat, nu. 5. ff. de duob. reis quod insequitur Apicell. allegat. 8. num. 4. est & illud simile, quod et si choro servire beneficiatus per alium non valeat, ut distributiones percipiat, Episcop. Campanil. in ejus divers. rub. 7. cap. 6. num. 15. lateq; pertractat Dom. Reg. de Marin. quotid. resol. lib. 1. cap. 40. & 41. restringitur nisi alicubi consuetudo patiat, Ricc. decis. Cur. Archiep. 89. lib. 4. mutanda enim non sunt, quæ certam obtinere observantiam, l. minime, ff. de legat. Gl. in cap. 1. §. præterea de cap. Corrad. Vin. decis. 255. num. 29. & dec. 539. nu. 21. Decian. consil. 22. n. 40. vol. 1.

Illud insuper, quod idem Caravit. num. 18. aliorum, suffultus verbis affirmat, nè prædicator alterius opere uti possit, ut ipsius expleat onus, insequiturque Franc. Maria Prat. ad Pascal. de patr. potest. par. 4. cap. 1. ad num. 4. vers. pulchra emergit questio, restringimus in Episcopis, quorum tamen munus sit prædicare, per alios tamen supplere non impediuntur: ex Trident. cap. 2. de reform. sess. 5. & sess. 24. cap. 4. rubr. etiam de reform. quin, & tunc, cujus expensis substitutus facere debeat, explanant Episcop. Campan. in divers. cit. rub. 12. cap. 13. à num. 14. Reg. de Ponte conf. 48. vol. 2. tamen ab his suppeditandas expensas, & elemosinas, qui divino pabulo alerentur, differit decisum fuisse Magnardus dec. 34. lib. 1.

Quintam verò regulæ registrationem, quam ex Roman. in l. 1. ff. de in jus vocand. annot idem Carav. num. 21. Ut nempe patri liceat filium substituere, et si illius personæ industria sit electa, alibi idem Roman. firmat singul. 670. ut propterea lector, per substitutum legere prohibetur, Bal. in l. fin. ff. de excus. tutor. & in l. 1. ubi Salic. §. an autem, C. de caduc. tollend. ex Gl. in l. 1. C. de Marc. & col. lib. 11. quod exornat Marc. Mantua sing. 32. num. 3. & 4. filium benè poterit substituere idem Roman. cit. singul. 670. tradens Bald. Papiæ suum filium ad legendum substituisse, & de Roman. in cit. l. 1. meminit Donadio de renunciat. cap. 34. num. 214. tom. 1. & ante ipsum Hyppoll. de Marsil. singul. 160. ea ductus ratione, quod pater & filius ita sint naturæ lege conjuncti, ut unica reputentur persona, l. fin. C. de impub. & aliis substitut. l. cum scimus in fin. C. de agric. & cens. lib. 11. & ubi unus est alter esse videtur, cap. cum contradicimus, §. autoritate 35. q. 3. & concinunt per Thesaur. exarata q. forens. 3. lib. 1. & patris sanguis filius meritò nuncupatur l. 4. de inoff. testam.

E 2

Sam. ad stipulaturque per Consil. Pascal. indicata in promm. ejus tractat. de virib. patr. potest. & declarat Ricc. dec. 36. p. 1. Dummodò sit filius æquè idôneus, id quod quoque exigitur cum expressa substituendi potestas adsit, Bar. in l. 1. C. de praepos. agentib. in reb. lib. 12. Aarved. lib. 3. l. 4. tit. 9. num. 13. Novar. de gravam. vassall. t. 3. gravam. 94. n. 24. & 26. Anus meus Prosp. Petra in annos ad dec. Capyc. 10. nu. 3. & Reg. Rovit. observat in prag. 2. n. 20. de administr.

- 41 Facultatem nominandi, vel eligendi alicui elargitam alteri cedi non posse disponitur in l. si quis arbitratus 43. ff. de verbor. oblig. Carpio de execut. testam. lib. 2. cap. 9. num. 13. Cancr. var. p. 3. cap. 21. num. 254. Noalis de transmiss. casu. 16. num. 7. casu 35. num. 26. & casu 36. num. 18. & 26. qui de facultate arbitrandi sermocinatur, Larrea alleg. 120. num. 15. tom. 2. & alii, quos noviter laudat D. Alphons. Olea de cessione jurium tit. 3. q. 3. num. 42. prout nec executori testamenti suum officium alteri jungere licet, l. nulli C. de Episcop. & Cleric. D. Pras. Merlin. hoc declarans censur. 1. controu. 84. Olea cit. loco nu. 43.

Id quod restringitur in Cardinali, qui propter ejus eminentem dignitatem, valet munus non personaliter exercere, sed alterius fidei illud tradere, ut notabiliter observat Bal. in l. nullus, C. de decurion. lib. 10. insequitur Barbaugia de Cardinal p. 1. q. 5. num. 12. & multa ad materiam tradunt Consil. Arias de Mesa var. lib. 2. cap. 26. 27. & 28. Monter. decis. 84. Paul. Gallerat. de renun. ciat. t. 1. lib. 1. cap. 4. à num. 120. Olea cit. loc. in tepr. tit. 3.

- An autem Actuarius, vel Scriba possint acta 42 judicialia per alium scribere, vel subscribere, Negat Giurb. consil. crimin. 36. num. 3. autoritate Caravit. hoc in rit. num. 16. & Tusc. concl. 106. num. 25. suffultus affirmant ex Mobedan. dec. 347. R. Rovit. in prag. 9. de Actuar. & ibidem Novar. hocq; solidum ex ejusdem pragm. dispositione limitari quoad obligationes pœnes acta stipulandas, & ex Carav. rit. 37. num. 1. insequitur Danza de Penna DD. 10. 1. tit. de offic. Actuarii c. 1. nu. 3. 2. quod latius rit. 37. explanabimus.

Examinator verò alteri receptionem testium committere non valet, ex Innoc. in cap. cum causam num. 4. vers. hinc eadem ratione de testib. Cabballin. millel. 180. indicat Reg. Rovit. super prag. 9. de ordin. judic. n. 6. ampliatis etiam de partium voluntate; quod si recepti de facto reperiantur, partium consensum excusare avertit.

- 43 Sed cappellanus possit nè alterius auxilio satisfecisse oneri missarum, abundè tractat Episcop. Campan. in cit. diversor. jur. Can. Rub. 6, cap. 7. n. 13.
- 44 Vicarius etiam Episcopi nequeat sibi Vicarium substituere legitur in cap. clericos de offic. Vicar. Bal. in l. aliquando, ff. de offic. Procons. Tasson. de ant. fat. vers. 2. observ. 4. num. 58. nisi ex causa necessaria, Jacob. Stroz. de offic. Vicar. lib. 2. q. 66. Et an valeat constituere, cum Episcopus in literis commissionalibus facultatem eidem Vicario dedit substituendi, copiosè scripsimus in Rit. 300.
- 45 Prorex possit nè in casu necessitatis absentia, substituere sibi Locumtenentem, affirmativè re-

spondent Reg. Rovit. super prag. 2. de Admin. Vniu. Ricc. collect. decis. 1056. Novar. de elect. fori q. 7. num. 7. sect. 2. Reg. de Ponte de potest. Proreg. substit. de assens. Reg. §. 6. Tasson. cit. tract. vers. 2. observ. 2. num. 43. & conclusum in supremo Consilio Italiae, testatur Reg. Tap. decis. ejusdem Supremi Senatus 9. quem refert Thor. p. 3. sect. 3. compend. dec. verb. Vicerex, de Angel. in suo prato ad l. 2. n. 1. C. de offic. ejus vic. alic. Masull. ad Capyc. decis. 10.

- 46 De Rectore, Scriptore, & generaliter de quocunque operario, an hi possint per substitutum deservire; fatur Specul. tit. de salar. §. fin. juxta. fin. & quod per substitutum artem exercens illius privilegii sit incapax, ostendit Roman. singul. 65.
- 47 Servire verò quando liceat per substitutum, aliaque ad materia exornatum, tradunt Mastrill. de Magistr. lib. 1. c. 29. Reg. Constant. in l. nullus qui ne- 60. C. de decur. lib. 10.

Tandemque pro coronide recolimus, teneri 48 quemlibet de facto illius, quem subrogavit, l. ex facto de negot. gestis, & collimat S. Leon. Papa epist. 1. Aquilienti Episcopo: Inferiorum (inquit) ordinum culpa ad nullos magis referenda sunt, quam ad desides, negligentisque Rectores, qui multam sapè nutriunt pestilentiam, dum austeriorem dissimulant adhibere medicinam, habetur in decreto dist. 86. cap. 2. Escob. de ratiocin. cap. 19. nu. 54. Giurb. cons. crim. 36. num. 4. Romon. cons. 297. explicans in muratore conducto ad faciendum murum, teneatur ad interesse, si culpa sua, vel substituti corruiat, sequitur Anus meus ad Capyc. cit. dec. 151. & DD. circa hoc antimoniam distinctionis fœdere conciliatur, in substitutione voluntaria, & necessaria. Primo namque casu defectibus substituti proculdubio substituens tenetur, ex regul. text. in d. l. nullus, & l. neminem eod. tit. de decurion. lib. 10. Alterò sanè casu, minime quando .i. illa sit superioris jussu, Luc. de Penn. in d. l. pen. C. de agent. in reb. lib. 12. & notavit Reg. Rovit. cons. 87. num. 2. lib. 1. decis. 72. num. 69. & latius dec. 79. Cùm enim ex necessitate procedit nominator de nominati defectibus non tenetur post Lucam de Penna cit. loco, Gabr. Berart. de visit. cap. 25. num. 81. peroptimè advertit memorata Reg. Rovit. decis. 79. num. 2. & hanc amplexatur sententiam D. Regens Annibal Moles decitum in Regia Camera memorans decis. 10. tit. de offic. incip. Sed an isti Officiales, & in Collateralis Consilio determinatum in causa del Castiglio, cui stante necessaria substitutione, fuit administratio restituta, memor est Reg. Revert. dec. 207. vol. 7. ibi vers. Facto verbo; (Verùm ut culpæ à se substituto commissæ illi adscribantur, quando fuerit electus cum potestate substituendi simpliciter, non verò certam personam, declarando Pras. de Franck. decis. 212. & Anna alleg. 107. distinguit peroptimè D. Consil. Staib. 10. 1. ref. forens. 34.) Ex his respondi pupillum sive minorem, quibus officium per tutorem, vel idoneam personam exercere est permissum l. pen. C. de testam. milit. ubi Alex. & Dec. Angel. in l. cum prator, §. cum autem, ff. de judic. & conferunt tradita per Ifern. in cap. si quis decesserit si de feud. fuer. controu. num. 2. & ibi Alvaroz. Capyc. dec. 51. num. 3. non teneri de substituti ex necessitate, culpis. Itidem principalis regu-

regula restringitur ex exhibitione substituti, quæ omnino substituentem ab omni obligationis nexu exoluit, *Bart.* est vulgata doctrina in *l. 1. §. fin. ff. de public. & in l. eam exhibuissens, ff. eod. Jo: de Platea in l. nemo carcerem, Cod. de exact. trib. lib. 10. sub num. 12. vers. Probat etiam, Paris. de syndic. verb. an substituens in fin. ibi: Liberatur eum exhibendo Roman. conf. 338. num. 7. Revert. loc. cit.*

Qui fermocinantur nedum de officiali, qui exhibendo de sua familia delinquentem ab omni prorsus culpa est solutus, verum etiam de substituentem in officio, etiam in privilegio clausula existente, illum teneri de culpis substituti, *Romon. conf. 11. Revert. decis. 336. lib. 11. lit. N.* dùm clausula prædicta nil novi induxit, & expressio eorum, quæ tacite insunt, nihil operatur, quæ si veritate nitantur, perbellè extricant idem *Reg. Rov. decis. 79. per tot. & Consil. Carleval. in Apolog. adversus quasdam ejusdem Reg. decisiones ad mem. dec. 79. post 2. to. de judic. Tasson. de antefat. vers. 3. observ. 3. à nu. 134.*

An dominus teneatur de facto seu delicto Aurigæ famuli sui, qui puellam subtus currum, quem vehebat, comprehensam occidit *Jo: Paul. Xammar. p. 1. rer. judicat. defn. 47.*

49 Hinc notandum licere officiali, sive capitaneo suum deputare in casu absentia Locumtenentem, quindecim dumtaxat dierum interstitio de *Franch. dec. 98. quod examinabimus rit. 64. R. Rov. prag. 5. de syndic. official. num. 3. Thor. par. 1. & 2. compend. decis. verbis Locumtenens, decisum tradens insequitur Guttier. pract. quæst. cap. 34. quod tempus ad viginti usque dies extendit, Capibl. de Baron. pag. 3. num. 217. ampliatur que ex receptiori sententia *Bovadill. lib. 1. politic. cap. 12. num. 28. ad nonaginta; quo quippè casu ejus Locumtenentis culpis obstringitur, l. ad similitudinem, C. de episc. & cler. & uno eodemque tempore simul stabunt Syndicatui, quod si à Barone ille creabitur, cui est permissum Danza de pugn. DD. t. 1. de official. in gener. cap. 6. à nu. 12. Novar. de gravam. lib. 5. gravam. 195. & declarat lib. 2. gravam. 85. officialis nullis obligationum vinculis coercetur, ex *Boer. decis. 152. firmat Regens Rovit. in nov. comment. ad prag. 1. de Syndic. official. num. 55. & 56.***

Subrogatus verò in locum absentis officium etiam in casu mortis exercere quibit, donec fuerit illud provisum: *Montan. de intel. cap. 37. nu. 21. Auis meus ad Capyc. decis. 151. lit. A.* quos cum aliis laudat *Mar. Giurb. dec. Regn. Sicil. 9. n. 8. & latè Danza cit. tract. cap. 7. quis autem ex duobus Locumtenentibus uno eodemque tempore deputatis à Barone scilicet, & Capitaneo priores habeat partes, Baronis Locumtenenti, tribuit Danza cit. cap. 6. num. 14. Locumtenens possit nè alium creare Locumtenentem: negativè respondet *Horat. Visconti in conclus. jur. verb. Locumtenens, & confirmat Novar. t. 3. de grav. vassall. cap. 94. num. 34. Syndici verò, & Electi Universitatis, quod substituere licito jure minimè valeant, ostendit Capibl. p. 2. de Baron. cap. 18. num. fin. Consuetudinem verò loci artendendam indicat Danza cit. c. 7. num. 27. materiam Locumtenentis Baronis, latè examinat *Novar. de grav. vassall. grav. 195. t. 1. grav. 83. 84. 85. & 86. t. 2. & grav. 94. t. 3. & nos alibi.***

50 Omnes autem officiales hoc in ritu enunciati ad beneplacitum Reginale sunt, & sic perpetui censentur, teste *Jacobo Rebuffo in l. Curiales num. 1. Cod. de decur. lib. 10. & notat Alex. post alios in l. Principalibus num. 6. ff. si certum petatur, & add. ad Abb. in c. G. Perpetuus num. 1. de fid. instrum. & ita pluries decisum fuisse in S. C. testatur *Amendol. in addit. ad dec. de Franch. 409. num. 11. amplèque edisserit Borel. de magistrat. edict. lib. 1.**

51 *cap. 12. num. 69. & 70. Reg. de Ponte conf. 98. vol. 2.* Et propterea ab aliis Principibus inferioribus constitui ad beneplacitum officiales nequeunt; quia si ita fuissent deputati reduceretur ejusmodi beneplacitum à superioribus Judicibus ad præfixum in eo officio tempus, de *Franch. adducta dec. 409. & 419. Boer. dec. 149. Franc. Marc. dec. 19. p. 2.*

52 Memini tamen omnes, & quoscunque officiales tantum annuales esse, tum jure communi attento in *l. neminem, C. de susceptorib. lib. 10. & l. 1. C. ut omnes judic. Ifern. in c. 1. num. 3. de feud. Guard. Surd. conf. 261. lib. 2. Jacob. de Franch. in c. 1. §. & quia vidimus num. 20. de bis qui feud. dare poss. Mart. laud. in tract. de official. domin. §. 92. Mastrill. decis. 88. Gratian. lib. 1. discept. forens. c. 184. Ann. alleg. 15. num. 3. Bovadill. lib. 1. politic. cap. 17. & ex historiis deducit *Surg. de Neap. illustrat. num. 12. pag. mihi 152. tum Constitutionum Regni, scilicet constit. occupatis, & constit. judices ubiq; locorum, atq; prag. 1. §. 2. & prag. 2. §. 4. de offic. judic. & prag. 5. de Baron. Capiblanc. latè super prag. 3. num. 8. & 138. & 5. eod. tit. de Baron. idem Mastrill. de Magistrat. lib. 1. cap. 23. num. 25. & 51. Consil. Paschal. de patr. potest. virib. p. 4. cap. 10. num. 9. Montan. in prag. 2. de administr. universitatum num. 197. Campagn. in cap. item statuitur quod tam Justitiarum num. 59. latè Thor. p. 1. compend. decis. verb. Officiales per Regnum, Reg. Valenz. conf. 44. num. 44. t. 1. Carav. ritu 295. num. 6. Auis meus Prosp. Petra in annot. ad Capyc. dec. 121. num. 3. Reg. de Marinis lib. 1. resol. quotid. cap. 284. quod ad Judicem Portulanorum, & ponderum ex S. C. determinatione in causa Universitatis Orioli cum ejus Marchione, extendit *Novar. super memor. prag. 5. num. 4. de Baronib. ejusq; meminit Thor. in supplem. decis. verb. Judices Portulanorum. Principalis verò dicti rationem expendit Luc. de Penn. in l. 1. Cod. dr. domestic. lib. 10. quem laudat Capibl. sup. adduct. prag. 5. in princ.***

Nisi ex justa causa illud restringit de *Franch. loco cit. num. 3. & plures recenset causas Foller. in const. magister Justitarius num. 43. quarum potissima est, ob officii tenuitatem in parvo Oppido, Nat. conf. 58. num. 4. lib. 4. Mastrill. cit. tract. lib. 1. cap. 21. num. 23. Garz. de expens. cap. 21. num. 5. Capibl. in d. prag. 3. t. 1. n. 228. de Baron. Paschal. loco cit. n. 11.*

53 Justa verò non existente causa, non tantum post annum exercere nequeunt, sed nèc infra illum deserere queunt renuente populo, de *Franch. dec. 409. neque populo ipso annuente, dicit R. Tapia in prag. 5. de Baron. lib. 2. jur. Regn. Mastrill. dec. 188. n. 22. & sequitur Thor. p. 1. compend. verb. Officialis creatus, addit autem Tapia non invenisse decisionem, & quidem credo, sibi assentientem*

con-

contradicentem verò utique, memora tam scilicet *dec. de Franch. 409.* etenim si concurrente universitate, nec potuisset, frustra dubitatum esset in ea *decif.* si illa renuente, quin? si illa pugnante remansit sub Judice lis, nec decisa, ex quo animi pendebant Judices, ea potissimum ratione, quod Universitatis præjudicium tangebatur, cui nocere haud debebat Baronis, & Officialis concordia, utique illi inhærenti, & volenti nulla fiebat injuria, & tunc in contrarium propterea eundem esset sententiam.

Anni verò durante intercapedine, nec à jurisdictionis conductore, novovè emptore officialis amovebitur, *Vincen. de Franch. dec. 216. Cavallcan. in repert. ejus dec. verbo Electio, fol. 22. & dec. 25. par. 2. Avus meus ad Cappyc. dec. 20. ann. fin. qui, & alia cumulat ad Gramm. dec. 46. num. 7. Paschal. cit. par. 4. cap. 6. ante num. 36. & in affectu anno 1601. per Collaterale Consilium determinatum Thor. suffultus autoritate, memorat Horat. Visconti in add. ad cit. dec. 216. Vincent. de Franch. latèque Danza de pugna DD. t. 2. tit. de precedent. integro cap. 2. & meminit ad Gramm. dec. 58. sub num. 35. & an Baro pupillus factus major revocare valeat officialens deputatum ab ipsius Balio, Carroc. de locat. & conduct. q. 6. num. 63. Borgnin. decif. Fivizzano. 25. par. 2. Amend. ad Franch. dec. 216. num. 7. & generaliter de locatione facta à tutore, vel marito, an à pupillo majore, vel uxore deleri illa possit, loquuntur Thor. p. 1. compend. dec. verb. Conductor. vot. 14. num. 66. & vot. 65. n. 20. Gratian. discept. forens. 32. nu. 13. D. Consil. Ho. diern. ad Surd. dec. 299. n. 1.*

Quod an sit servandum sub sequestro suspensa jurisdictione, ob feudatarii crimen, vel æs alienum super feudo contractum, Regio assensu vallatum juxta decantatam praxim, per *Ann. sing. 52. & 180. Rovit. prag. 3. de ordin. judic. & alios nostrates passim, & copiosissimè edisserit Capiblanco. tom. 2. prag. 5. de Baron. cap. 26. par. 10.*

Quod si officialis integro anni cursu exercere officium fuerit impeditus ob litigium, sive aliquò alio modo ad tempus impedimenti minimè reintegrandus, ut obtinui in causa Civitatis Salmionis, cujus partem substinebam cum Jo: Baptista Dolphi anno 1647. coram tunc Reg. Consil. D. Jo: Franc. Marciano deindè emeritissimo Rege, In Banca Borrelli, autoritate fretus *Valasc. consult. 155. & 173. num. 16. to. 2. de Franch. dec. 419. & dec. 451. Fontanell. de pact. nuptial. clausul. 4. Gl. 10. num. 101. & decif. Cathal. 99. nu. 10. & altera 137. num. 17. to. 1. Capibl. de Baron. prag. 5. cit. num. 87. to. 1. & prag. 5. cap. 24. à n. 1. to. 2. Mastrill. de magistr. lib. 1. cap. 21. num. 90. & cap. 23. num. 56. Cabed. decif. Portugal. 84. lib. 2. Masull. ad Cappyc. dec. 127. num. 5. Rovit. in prag. 1. n. 5. de offic. judic. & peregrinum adduxi text. in l. si usufructus l. 6. ff. de usu, & usufruct. legat. quibus tamen contradicunt per R. Valens. exarata in integ. cons. 45. t. 1.*

Hinc verò officialis post anni quoque lapsum jus dicit, donec successor venerit, *Bertax. conf. erim. 71. num. 58. Guid. Pap. dec. 501. Franch. decif. 393. Gratian. discept. forens. 184. nu. 46. Mar. Giurb. dec. 9. num. 6. Capiblanco. sæpius cit. tract.*

prag. 7. num. 140. Amend. ad Franch. tradens cautelam pro Baronibus dec. 409. n. 11.

56 Electio tamen ejus ultra annum, puta in triennium acta, in totum corrui, nec pro unico substinebitur anno, si vera fatur, ex *Roman. conf. 66. & adducta 84. num. 7. & 15. Gabed. dec. Fontanel. cit. tract. claus. 4. Gl. 10. p. 1. num. 54. quem insequitur Jo: Lagan. in add. ad Rovit. super prag. 1. lit. A. de offic. Judic. ex regula utile per inutile in inseparabilibus vitari, quam examinant Sebast. Medices de reg. jur. par. 2. regul. 6. ampl. 28. Covar. var. resol. lib. 2. cap. 19. Tiraquel. de retract. convent. in fin. num. 135. Gratian. discept. forens. cap. 162. t. 1. Avus meus ad Cappyc. dec. 49. num. 2. & in simili de re Ecclesiæ alienari vetita ultra triennii tempus, an valeat saltem pro præfixo termino, Affl. loquitur, ibidemque Cas. Ursill. qui plures enumerant casus *dec. 107. quos Laganar. memor. loco, non adduxit, dum consimilem dispungit quæstionem.**

Sunt, & aliqua officia, quæ ultra annum pro-
57 tenduntur; Etenim Consiliarii, ac Præsidentes R. C. ad Regis beneplacitum creantur, qui proinde sunt perpetui. Judices M. C. biennii curriculo perdurant Præsides Provinciales triennio, & Auditores biennio, vigore ejusdem *pra. 1. §. 2. & prag. 2. §. 4. eod. adduct. tit. de offic. Judic. atq; adeo nec refirmari queunt, ex eisdem prag. loquentibus tamen in eisdem officiis, nihil addentibus in aliis ejusdem loci, & tamen certum est, neque alia etiam majora, aut minora exercere posse, de Franch. decif. 479. propterea concludens, nec posse Judicis appellationis officium posse gerere, sequitur Capiblanco. in add. prag. 5. num. 70. Mastrill. dec. 188. & de Magistr. add. c. 23. num. 61. & p. 2. lib. 4. cap. 17. n. 39. atque Ricc. resol. 414. Avus meus ad Cappyc. dec. 121. num. 3. R. Valenz. conf. 61. n. 3. vol. 1. Idque tamen attento jure Regni, nam jure communi inspecto quid sit respondendum, edocet *Alciat. resp. 54. lib. 8.**

Sed refirmari quando possint non satis esset
58 major pars, eò quod omnium concursus accedere deberet, & uno contradicente non liceret; ex *tex. in §. si verò, auth. de defens. Civit. atque de Franch. dec. 2. num. 21. dec. 609. num. 1. Mastrill. dec. adduct. 188. num. 6. etiam in officiali sine jurisdictione, latè Ann. alleg. 15. Viv. dec. 129. nu. 2. P. Jo: Bapt. Fragos. de Regim. Reipubl. p. 1. lib. 7. disput. 21. de edilib. num. 5. quibus, & ipse fretus respondi, cuidam Canonico meo perquam caro, licito jure ipsum impedivisse, nè ministri ad alium annum prorogarentur, quamvis in contrarium pugnarent alii, eam ob rationem, quod electioni jam factæ à majori parte accesserat Archiepiscopalis dispensatio vigore Synodus Neap. requisita, ut confirmatus Cellarius valeret exercere officium, etenim multis rationibus, & autoritatibus dicebam dispensationem prædictam requiri, quando validè, jureque præcesserat electio, & sic unanimi accedente consensu necessario ad confirmandum, aut de novo eligendum illummet, qui antecedenti anno functus erat officio; qua deficiente concordie electione subsequentem superioris dispensationem, & assensum nil operari; Electio-
59 nis autem nullitatem, eo quod aliqui de cetero non fuerint evocati, illi dumtaxat allegare queunt,*

tunt, qui haud vocati minimè interfuere, non verò unusquisque de cætu, post *Ripam resp. 21. de rescript. & Avend. de execq. mand. lib. 1. cap. 19. num. 14.* in facti contingentia firmat *Carol. Ant. Mocc. in sylv. casu forens. c. 79. Fragos. adduct. loco perbella utens dist. num. 3.* & nullitate electionis factæ pendente, debet electus, interim ab administratione se abstinere: *De Franch. decis. 419. n. 1.* dummodò non fuerit antè illius allegationem capta possessio; *Gabed. decis. Lusit. 112. p. 1. Annicbin. de prævent. inst. cap. 2. dub. 2. num. 95.* conferunt tradita per eundem *de Franch. decis. 264. R. Sanfel. dec. 63. sub num. 42. Reg. Rovit. super prag. 1. num. 17. de privileg. universitatum, & super prag. 2. n. 43. de administr. universitatum.*

Insuper recolimus permissum, quippè minime esse Proregi hujus Regni clavum subtrahenti **60** *Ju- dices, & Auditores de facto biennii curriculo durante, exercitio officii privare, ut proindè illos amotos à Cardinali Borgia fuisse reintegratos ab ejus successore Cardinali Zapat. testatur Capibl. sing. 136. quem insequitur Thor. p. 2. compend. dec. verbo Officialis quamvis, quod ad quælibet officia, sive ad vitam, sive ad annum à quolibet Principe elargita, extendit P. Fragos. cit. p. 1. lib. 3. disp. 5. num. 43. D. Reg. Moles dec. manuscrip. 81. q. 3. testatur, quod cum coram Philippo Secundo orta esset disceptatio, an ipsi liceret sine causa officialem ad beneplacitum creatum ad nutum amovere, præfatum sapientissimum Regem respondisse, hoc ipsi tuta conscientia non licere, absque causa, percepisse à peritissimorum Theologorum consilio, qua de re latè *Tasson. de antefat. vers. 3. observ. 3. à num. 96. Thor. p. 3. compend. dec. sect. 2. verbo Officialis amotus, & Officialis à Rege.* Adversus tamen Judices intempestivè depulso tempore Præsidentis D. Petri de Toletto, & Ducis de Alcalà, ex *Surg. de Neap. illustr. lib. 1. c. 17. num. 36. & R. Tapia de jure Regni. tit. de offic. Magist. Justit. prag. 1. verbo Singulis annis, fol. 272. v. 1. lib. 2.* arripuit calamum *R. Capyc. Latr. lib. 1. consult. 47.* testaturque illos nunquam ad amissa officia fuisse restauratos, *de Angelis in ejus prato ad l. 4. n. 6. C. de Episc. Aud.**

At quoniam plerùmque controversum à DD. **61** fuit, an Actuarii appellatione officialium venirent, cujus veritatem inquirunt Scribentes super *rit. 49. De Franch. dec. 407. num. 3.* & nos alibi, idè excitatum quoque apparet, an jam dicta jura, & constitutiones amplexentur Actuarios ipsos, quos etiam eligendos annuali tempore duraturos, scribit *Ann. sing. 369.* quem laudat *Avus meus in nov. annot. ad Capyc. dec. 121. n. 3. Isern. in ead. constit. occupatis nobis in illius calce, & in S. C. judicatum, referente Consil. Vespoto anno 1599.* testatur *Visconti cæteros allegans ad add. de Franch. 409. dec. Carav. cit. rit. 295. num. 19.* affirmans ubique hoc servari, exceptis dumtaxat S. C. R. C. Summaria, & M. C. Vic. qui sunt perpetui, Actuariis.

At *R. Rovit. super prag. 1. num. 10. de offic. judic.* ex decisionibus per ipsum eximium virum relatis prædicta interpretatur, ut completo anno Actuarius officium dimittat, & Syndicatus pareat, in quo si absolutionem consequitur, possit illud iterum exercere pro anno sequenti, & sic deinceps?

quin; & in aliis officiis, non obstantibus Regni legibus annuale tempus præscribentibus officialibus, standum esse consuetudini alicubi existenti ultra annum permittenti durare officium, probat *Andr. Molfes. ad Consuet. Neap. p. 1. cap. 5. sub n. 18. t. 1.*

62 Verùm sit nè utilis Republicæ annuales, au potius perpetuos habere Judices, adamussim tractat *Melchior Jun. quaest. Polit. p. 1. q. 26.* remissivè *R. Rovit. proximo cit. loc. & Arist. Polit. lib. 2. c. 3.* tradit Magistratus eisdem semper, periculosum esse, quia ob diuturnitatem augetur illorum potentia, quæ plerumque eos ad tyrannidem incitat, *Francisc. Patritius de Republ. lib. 6. c. 5.* At de Tiberio Imperatore, qui non facilè magistratus mutabat, meminit *Avus meus ad Capyc. cit. decis. 121. à num. 3.* & peroptimè viam veritati aperit *Reg. Tapia de jure Regni in d. constit. occupatis nobis num. 7. lib. 2.* & novitè ad partes hanc dispungit quæstionem *P. Fragos. adduct. tract. p. 1. lib. 3. disp. 5. §. 5. de reserv. suprem. Principi.* Quinimò si fieri posset immortales eos esse, utilius fore, annuit, *Emanuel Thomudo in præfat. ad 1. p. dec. Senat. Archiep. Portugall. n. 30.*

Sed quia regula extat in *cap. si gratiosè de rescript. in 6.* ut beneplacitum morte concedentis extinguatur, declarata per *Francoch. in c. si delegatus de offic. delegat.* Idè scire refert, utrum officiales à Rege deputati ad beneplacitum, illius interitu, careant jurisdictione, eorumque officia extincta dicantur; pro cujus resolutione videatur, *Ant. Gama decis. Lusitan. 353.*

Cæterum, quando beneplacitum revocatum, morte, vel finito officio, dicatur, & quando sub dignitatis, vel personæ nomine usus fuerit concedens, latissimè *Ann. conf. 14. vol. 1.* cujus meminit *Amend. ad de Franch. dec. 429. n. 13.*

Hic; peroptimè collimat, quod consultus **64** spondi cuidam Prælo, nullam ipsi factam esse injuriam, qui à Summo Pontifice cujusdam Ecclesiæ Archiepiscopus destinatus, dum è Lusitania accersitus Romam proficisceretur, Pontifex ipse maximus diem suum clauserat extremum, & Ecclesia alteri desponsata fuerat, nondum Papæ vivæ vocis oraculo ipsius Ecclesiæ Archiepiscopo pronunciato, quod si pronunciatio intercessisset, utique jus illi quæsitum non expirasset, sed tempore successoris debuissent formari literæ facientes mentionem de dispositione prædecessoris, prout casus alias contigit apud *Bald. affabrè de hoc loquentem in l. humanum, in fin. C. de legib.* cujus assertioni se subscribunt *Castrens. in l. 1. C. ut lit. pend. de Franch. dec. 62. num. 2. R. Tapia in comment. ad l. fin. ff. de constit. Princip. num. 13.* quibus concinnè adstipulantur tradita per *Affl. dec. 253. idemque Add. Capiblanc. de Baron. prag. 8. num. 17. Gozal. ad reg. 8. Cancel. de mens. & alternat. §. 3. in proem. num. 1. Cabed. dec. 3. num. 2. Valenz. conf. 34. num. 37. lib. 1. Fab. de Ann. conf. 42. num. 10. Franc. Mar. Prat. lib. 1. discept. forens. cap. 49. n. 19. & 20. & alios quos supra in proem. sub n. 24. meminimus.*

RITUS TERTIUS.

Admonentur officiales, ut Arcani sint, & consilia Curia, secreta, ac velata habere debeant.

Item quod omnes officiales Curia praedictae teneantur in secreta ipsius Curia tenere, & nemini pandere: & quod quando aliquis bannitur & condemnatur in ipsa Curia, & Locumtenens vellet aliquem capi de persona facere: nemini debeant notificare, & notificari facere per se, seu per interpositam personam.

SUMMARIUM.

- 1 *Silentii laudes recensentur, & taciturnitas inter excelsas virtutes connumeratur. Damna, quae silentii disciplina evitantur, indicantur. Illud maxime necessarium est in foro, & Curia, & multa ad rem emarrantur.*
- 2 *Forenses viri, officialesque tenentur ad secretum custodiendum.*
- 3 *Magna fuit Romanorum observantia in colendis arcanis.*
- 4 *Conso consilii deo in circo Templum dicarunt Romani.*
- 5 *Consilii ethymon traditur.*
- 6 *Femina cum arcana celare non valeant, à iudicandi munere arcentur. Christus D. N. cur suam Sanctissimam Resurrectionem mulieribus prius manifestaverit.*
- 7 *Pana, quas merentur officiales revelantes secreta, jure Regni referuntur. Pana, Regis arbitrio reservata, nunquam extendatur usque ad mortem. Verba in Summi Pontificis rescriptis, indignationis Petri, & Pauli, quam panam importent.*
- 8 *Jure communi revelantes mortis pena mulentur, in crimen laesa Majestatis incurrunt, quod declaratur.*
- 9 *Nostri temporibus officiales cujuslibet anni initio jurant de secreto, & de silentio servando. Juramentum praestitum in ingressu officii, quod apud exteras quoque nationes servatur, in singulis causis repetitum videtur. Cujus juramenti vi devinciantur ad totale secretum, ut ne uni quidem propalare valeant; & an conjugibus.*
- 10 *Loquaces in Senatores recipi non debent, quin? ob voti propalationem ex officialium numero eiciuntur, & servatum traditur in personam Marini Freccia.*
- 11 *Judex ex voti publicatione suspectus redditur.*
- 12 *Justa fuit causa Judicem removendi, qui haec protulit verba. Tam mihi certum est Oriæ Marchioni, Pescaria Marchionem cadem intulisse, quam me esse Consiliarium Varelam. Alter ex Consiliariis fuit remotus, qui post cujuspiam nobilitate discussum dicere auditus fuit. Eques de nobis imponit, nec justitia juvatur. Et casus decisis traduntur.*
- 13 *Quid si Judex non deliberatè, sed dubitative loquutus fuerit, dicendo, non esse sibi ab Advocatis satisfactum, vel alteram ex partibus dilationibus uti.*
- 14 *An qui in tractatu, vel responso typis edito suam*

tutatus fuerit opinionem in articulo discutiendo in causa, in qua est Judex, removeatur.

15 *Præterea, alia persona ad secretum custodiendum obnoxia, reconferuntur.*

16 *Potissimum Advocatus, qui deponere, & revelare non cogitur, quin? nec monitorii vi, cum declarationibus.*

Testes, an, & quando revelare obstringantur, remissivo.

17 *Advocati promittentes negotii, & sententia eventum, mulentur, & notabilis casus recensentur.*

Mors Turini fumum vendentis memoratur.

18 *Actuarii parti adversa alterius partis articulos ostendentes falsi pana puniuntur.*

19 *Alienas aperiens literas à pana non est immunis, cum declarationibus.*

20 *Quivis etiam secretum sui Principis, & patriam custodire tenetur.*

Varia pana contra non servantes secreta indicata, quae, & quando locum habeant latè.

Quispiam excusari possit, quod alii quinque sciverint.

21 *Confessor etiam secreta custodire cogitur, cum ampliationibus.*

22 *Cui dicenti de licentia penitentis revelasse, a credatur, & de confessionis sigillo remissivo.*

Optimi Ritus, optima Constitutio? cui pro dignitate laudandæ, mihi verba esse non video. Silentium enim ipsum, quæ in rebus publicis verba non amat, in sui præconia compellit; scilicet nihil tantis laudibus dignum, quam tempestivum silentium. Hoc inter Deos suos rudi populo adorandum in Arpocratis simulacro, admoto digito labia sua comprimentis olim Ægyptii proposuerunt, ut vulgus, Bellua illa multorum capitum, ac plurium linguarum, exemplo Numinis disceret aliquando tacere, ac studere silentio: quo neglecto, plurima sæpè mala Respublicas invadere, atque oppresse. Hinc sapientissimè Zeno Philosophus (*Laert. lib. 7. c. 1. Stoic. serm. 3.*) Prolomæi legatis, qui multos eruditos ad convivium invitarent percontantibus, quid de ipso Regi suo essent renunciaturi, ait: Vidisse vos senem, qui in convivio tacere noverit. Cum enim cæteri ad ostentationem multa dixissent, unus Zeno perpetuum tenuit silentium.

Hoc primum omnium Pythagoras Auditoribus suis imponebat, meditari nimirum, & quinquennio filere, cujus meminit Epigramma Græcum Palladae ex Ottomari Lucinii versione 18.

O quanta est virtus in tempore scire filere!

Egregius testis fit mihi Pythagoras.

Eloquio præstans, alios docet ille tacere.

Hac iter ostendens, quæ venit alta quies.

Nec ab re Orator Hocrates, cum in disciplinam Careonem, loquaculum juvenem recepisset, duplicem ab eo postulavit mercedem, alteram, ut loqui disceret; alteram autem, ut tacere. Hoc erat Phocionis institutum, ut nunquam, vel flere visus fuerit, vel ridere, & interroganti cuidam, cur semper cogitabundus, & nihil unquam loquens videretur, ait, Delibero enim, an aliquid amputare possim de verbis, quæ sum ad populum factururus; quid mirum si jubenti olim Antipatro aliquid facere, quod sibi non licere arbitrabatur, prudenter

ter responderit; Non potes Antipater Phocionem, & Amicum habere, & Adulatorem? nequibat enim id ore proferre, quod animo non sentiret. At quæ Adulantium voces, quæ detrahentium jurgia, quæ alienæ dignitatis infamia, quæ contumeliæ, quæ ludibria ad humanæ societatis injuriam, ad Civium seditiones, ad bella, ad clades aptissima audiuntur in dies? quæ omnia silentii disciplina evitari facile possent, quod inter egregias virtutes *Sulmonensis Vates* connumerat *lib. 2. de arte amandi.*

Eximia est virtus præstare silentia rebus:

At contra gravis est culpa tacenda loqui.

At si omni humana vita, ac societate, ac difficillimum, ut aiebat *Aristot.* apud *Laert. lib. 1. cap. 1.* tam maxime necessarium sit, tacere non dicenda, quanto hoc magis in foro, in Curia, in Senatu, ubi Principum negotia maxima aguntur; ubi leges, jura, consilia, Justitiæ omnis administratio versatur; ubi publicæ tota salutis causa agitur? Quam fædum, atque indignum hic esse homines rimarum plenos, ubi integerrimos, esse par esset? Quam periculosum, arcana vulgò patefieri, quorum ipsum nomen, arcas, & arces, silentii clave obfignatas, atque inexpugnabiles, plusquam pecunia, ac thesauri exigere videtur?

Hinc apud Hebræos eadem voce, *Sodh*, & Arcanum, & Concilium, Senatumque significari dicunt, ut intelligatur quam necessarium sit deliberationes ibi factas esse secretas.

Hinc Athenis in Areopago, teste *Erasmo in Adagiis*, causæ capitales, noctu, magna; cum attentione audiebantur; nefasq; erat, quæ ibi fuissent acta, apud vulgus effutire; unde factum est, ut Areopagita taciturnior ille diceretur, qui commissum sibi arcanum optimè contineret.

Hinc nullum apud Persas flagitium, graviori supplicio dignum videbatur, quam propalasse secretum. Romani verò quandiu, quantaq; religione Patrum arcana consilia à publico procul habuere? Ante *Q. Fabium Maximum*, quid in Senatu actum esset, præter ipsos Senatores per aliquot secula nemo novit. Is tantummodò, primus, (idq; per imprudentiam) de tertio Punico bello indicendo, quod secretò in Curia erat actum, *F. Crasso*, dum rus petit, ille revertitur, in itinere narravit; memor eum triennio antè *Questorem* factum, ignarusque nondum à *Censoribus* in ordinem Senatorum electum. Sed quamvis honestus error *Fabii* esset, vehementer tamen à *Consulibus* objurgatus est, qui nunquam taciturnitatem, optimum, ac tutissimum administrandarum rerum, vinculum, violari volebant (*Val. Max. lib. 2. cap. 1.*)

Moneantur qui in Curia, ac foro versantur, lepidissimo *Euripidis* responso, ad quosdam, qui ipsius oris graveolentiam inculabant: Multa in eo arcana computruisse, dicentis. Nullam tamen timeant sibi ipsis ex arcanorum taciturnitate graveolentiam oris, maximam verò, ex loquacitate famæ suæ labem parari certissimè sciant. Pudeatque arcanorum proditores, puerorum, ac mulierularum exemplis (quibus nihil garrulitate, ac linguæ lubricitate comparandum) se posse redargui. Nam, & *Papyrius Prætextatus* puerulus à patre in Senatum olim ductus, cum domum inde

reversus esset, ut quæ ibi audierat, hircere vellet; nè matris quidem carissimæ ullis, aut precibus, ut blanditiis cogi potuisset: & *Portia M. Bruti* coniux coortæ in *Cæsarem* coniurationis conscia, nulli coniuratorum fide secreti cessisse (ut de alia taceam, quæ nè in *Hipparchum* coniuratos patefaceret, dentibus ipsa suis sibi linguam præcidit) dicuntur. Noverint se pessimè de omni republica merituros, cujus viscera linguarum suarum gladiis transfodiunt. Nihil enim exitialius Civitati, quam cum ea, quæ secreta esse debent; quibus minimè debent produntur. Hinc enim plerumque clades, excidia, seditiones, tumultus, innumeraq; & irreparabilia mala exorta, legimus, & oriri videmus.

2. Quamobrem sapienter Ritus noster, forenses viros, Curia arcana silentio tegerè iubet, nè iudicia, his proditis, corrumpantur, ruatque justitia qui collimat juri communi, *l. quicumq; 16. C. de operib. publicis*, ibi: *Nam Imperio magna ab universis secreta debentur. Busæus de stat. homin. tract. de consiliariis, cap. 1. cum seq. Affl. in constit. ut universis num. 55. Decian. respons. 48. num. 26. lib. 3. Belluga in specul. Princip. rub. 10. num. 5. Simanca de Republic. lib. 7. cap. 13. & 14. & inter alia magistratus requisita, recenset præcipuum, Garz. Mastrill. in tract. de Magistrat. lib. 2. cap. 2. num. 116.*

3. Hoc laudat in Romanis, (uti paulo antè dicebam) *Maximus Valerius lib. 2. cap. 2.* quod .s. arcana consilia Patrum conscriptorum multis seculis, nemo Senator evulgavit; dignissimi omnes, qui imperarent, addit idem *Autor.*, cum non unum sed neminem audisse crederes, quod tam multorum auribus fuerat commissum, insequitur *Alex. ab Alexand. lib. 4. Dierum Genialium c. 11. pag. 210. Budæ in adnotation. ad P. in l. ult. de Senat. fol. 241. Quis Romanorum Ritum licet barbarum, non doctrinæ plenum dixerit, quo Confus*

4. consiliorum Deus apud eos sub tecto in circo colebatur, ut quoniam suo numine regere consilia credebatur ex loci conditione intelligeretur ea esse occulta, & pectore claudenda, quæ in consiliis agebantur, ut *Servius* tradit *lib. 8. Æneid. Petr. Herodius lib. 2. rev. judic. tit. 8. cap. 8. Reg. Valenz. in discurs. status, & belli p. 2. confid. 4. num. 9. & 10. & hoc clarius ipsiusmet consilii ethymologia admonet, quod dictum est à *Con*, & *Sileo*, quasi in *Concistorio* simul uniti, quæ ibidem pertractantur, filere teneantur, ex *Ægid. de regim. Princip. lib. 3. par. 2. cap. 18. Matienzo in Dialog. Relat. 3. par. cap. 54. num. 1.* *Alphonfus* ille magnus ad fores Curia aram *Jovi* positorio extrui decrevit, ad quam Senatores, sub ingressum, privatos affectus ponerent, sub egressum verò sermones habitos in consilio reconderent.*

Hinc sæminæ, ut festivè aliqua adnotemus, cum 6 arcana celare non valeant à iudicandi arcentur munere, *l. femina, ff. de regul. jur. l. cum Prator §. fin. ff. de judic. l. quidam consulebant, ff. de re judic.* qui enim ipsis aliquid committit, idem agit ac si in foro denunciaret voce præconum omnibus tradit post *Antiph. apud Stobæum sermon. 72. Mastrill. cit. tract. lib. 2. cap. 4. num. 19.* detestabileq; *Porcius Cato* aiebat, mulier arcanum credere teste *Plutarcho*, quem laudat *Franch. de Petris se;*

fiu lection. lib. 1. cap. 1. num. 5. & ante ipsum nos-
 ter *Carav. in rit. 1. num. 33.* cui concinit *Valerii*
 dictum *in epist. ad Rufum*. *Quis enim muliebri*
garrulitati aliquid committit, qua illud solum
potest tacere, quod nescit? Idcirco Christus Domi-
 nus noster foeminis prius, quam viris suam San-
 ctissimam manifestavit Resurrectionem, nam cum
 sciret eas esse garrulas, prius permundum illam si-
 gnificavissent, quod alii Theologi alter hoc fa-
 ctum dicunt, qua de re ex nostris jurispricis
Marcus de Mantua singul. 686.

Adversus autem officiales inobedientes Ritus
 aliquam penam non admittit. Verum *pag. 6.* In-
 victissimi *Caroli Quinti in Rubr. de offic. Judic.*
 & *5. §. 2. & §. 6. sub Rub. de offic. Magistr. Justiciar.*
 atq; *17. de offic. S. R. C. & 1. de causis deciden-*
dis, quæ tum ad officiales Magnæ Curie, de qui-
 bus noster Ritus, fatur, tum ad alios officiales
 Regios extendunt, pœnamq; adiciunt, nempè
 ultra iræ, & indignationis Regiæ gravissimæ, &
 privationis officiorum, pœnas alias Regio arbi-
 trio reservatas in fecus facientes exequi mandant
 quam quidem pœnam, iræ, & indignationis Prin-
 cipis extendi usque ad mortem, tradunt *Bar. in*
tract. qui sint Rebelles, in verbo *indignationem,*
Angel. in l. si vacantia in repet. C. de bon. vacan-
tib. l. b. 10. Tasson. de anaesat. vers. 1. 2. observ. 2. nu.
28. ad fin. quod hoc in casu non admittit *Reg.*
Rovit. ratione per ipsum tradita super *pragm. 3.*
§. cum verò num. 6. de offic. Magistr. Justiciar. ex
Bossio annuens ibid. nu. 5. aliam pœnam in eadem
prag. enunciatam, ad mortem extendi posse, Summi
Pontificis rescriptis, indignationis Petri, &
Pauli extricant DD. apud Annum meum ad Gram.
decis. 40. num. 3. ibidemque Mari num. 25. Caval-
can. de Branch. Reg. p. 6. num. 207. Danza to. 1. de
pugn. DD. cap. 1. de præmin. Reg. Aud. num. 82.
 & *83.*

8 Jure verò communi mortis pœna mulctari, ex
l. si quis aliquid ex metallo, §. 1. ff. de pan. Bossius
probat in tit. de carcerat. fidej. committ. nu. 30.
 & *32.* sequiturque *Menoch. de arbitr. casu 537.*
num. 12. cum seq. & latius tractat Farinac. q. 113.
num. 206. ac licentiat. de Pisa in sua decur. Pisan.
lib. 3. cap. 1. & in crimen Læse Majestatis incur-
tere, Avendan. in cap. 2. Prætorum num. 25. in
princip. lib. 1. tradit, & observat Azeved. in addit.
ad coriam Pisanam lib. 3. c. 1. lit. A. num. 5. id
 quod locum vendicat in secreti propalatione, quæ
 tendat in principis, aut Reipublicæ exitium, &
 damnvm, *Narbona in l. 82. Glos. 4. tit. 5. lib. 2. Me-*
noch. casu 537. nu. 5. Farinac. in præ. crim. mem.
q. 113. num. 203. ex text. in l. omnes, §. explora-
tores, ff. de re militar. ibi: Exploratores, qui secre-
ta nunciantur hostibus, proditores sunt, & capite lu-
unt Iti dem falsi pœna plectuntur Alber. in l. 1. §.
is qui deposita ad l. Corneliam de fals. Bar. in l. so-
lum de testib. Gig. de crimin. Læ. Majest. tit. qua-
liter, & quibus q. 2. 1. num. 9. Cepolla conf. 39. nu.
29. & perjuri existunt, Bovadil. in polit. lib. 2. cap.
5. nu. 19.

9 Quin novissimis nostris temporibus officiales
 cujusbet anni initio sjurant de secreto servando,
 ac silentio tenendò, juxta *prag. Comit. Miranda,*
 & *9. sub Rubr. de suspic. & ferè apud exteris na-*
 tiones hujusmodi jussurandum præstari à Senato-

bus, tempore quo in Senatorum albo describuntur,
 fantur *Aff. in Const. Rub. 45. de servand. in-*
dennit. Comit. num. 57. Menoch. adduct. cas. 537.
num. 3. sufficitque unicum præstitum in ingressu
 dignitatis, vel officii, quod in singulis causis repe-
 titum, videatur *arg. l. hoc Sacramentum, C. de ju-*
ram. prop. calum. Jo: Bap. Afm. de exec. §. 8. c. 41.
 quamvis olim in singulas causas Judices sacra-
 menti Religione obstringi, lege Agraria Satur-
 ninum, cavisse tradit *Anton. August. lib. de leg. c.*
15. & meminit eruditus Avendan. in elegan. tract.
de metu lib. 2. cap. 44. num. 8. cujus juramenti in-
 tuitu devinciantur, ne ad totale secretum: ut nè
 uni quidem propalare valeant, an verò nè omni-
 bus indifferenter scribit *Portius Imolens. conf. 93.*
 & *conf. sequent.* nec non *Cravatt. conf. 735.* &
 apertius colligitur ex *Menoch. indic. casu 537. n.*
2. Imò prædicta *prag. 6. §. 2.* interdicit etiam con-
 judicibus propalare; n. si omnibus simul confeden-
 tibus ad decidendas causas.

Undè nedùm loquaces in Senatores recepi pro-
 hibetur, verum etiam è Senatorum numero ob-
 voti, & secreti propalationem eiici eos, tradit
Anna singul. 383. servatum tempore quo hujus
 Regni clauum sustinebat D. Petrus de Toletto in
 personam cujusdam Senatoris, quem non nomi-
 nat, sed illum fuisse Marinum Freccia, observat
Burrell. ad Bellug. in specul. Princip. rub. 10. f. 31.
 & confirmat *Marcell. Fortun. in tract. de verit. &*
error. p. 2. in 1. memb. num. 3. & alium Magi-
 stratum Mediolani decollatum ob tale facinus
 fuisse meminit *Boss. in tit. de carcer. fidejuss. num.*
32.

11 Hinc Judicem suspectum reddi ex voti publica-
 tione per text. in *l. eos C. de appellat.* concludunt
Jo: Andr. in cap. irrefragabilis §. excessis extr. de of-
fic. ordin. Marant. de judic. par. 6. vers. & quan-
doque appellatur num. 52. Viv. decis. 36. Sesse decis.
415. tom. 4. Mastrill. decis. 151. num. 54. May-
uard. decis. 44. lib. 1. Grass. except. 24. num. 103.
Giurb. decis. Sicil. 54. num. 3. Ambros. dec. Perus.
50. num. 7. par. 2. Amat. dec. 14. Gratian. discept.
forens. 100. num. 57. Menoch. de arbitr. judic. cas.
458. num. 14. Coss. de remed. subsid. remed. 123.
num. 19. Decian. conf. 26. vol. 1. Lucriel. singul. 79.
num. 105. lib. 3. Reg. Rovit. conf. 8. num. 1. lib. 1.
 etiam si judicium aliquod exhibuit, quod ejus
 animi motus deregeretur, ad text. in *l. observan-*
dam, ibi: *Ejus animi motum,* ff. *de offic. Præs. id.*
Bertaz. consil. civil. 67. num. 22. Decian. cit. loco
num. 9. Giurb. ubi supra num. 3. in fin. sed videre
 nè delinas *Fontanel. decis. casbal. 9. lib. 1. Regens*
Galeot. tom. 1. controu. 39. num. 32. Fragos. de Reg.
Reipub. tom. 1. p. 1. lib. 5. disp. 12. de reo excipient.
num. 215.

Vt propterea justam fuisse Judicem removendi
 12 causam, cui hæc verba ore excidissent. Tam mi-
 hi certum Piscariæ Marchionem, Oriæ Marchio-
 ni eadem intulisse, quam me esse Consiliarium
 Valeram, decisum anno 1624. indicet *Reg. Sanse-*
felic. dec. 80. lib. 1. & alias determinatum fuerit in
 personam ejusdem Consilarii Varela, qui protu-
 lit hæc verba Advocato, ipsum de causa instruere
 volenti non opus esse informatione, dum ejus
 principalis omnino à S. C. condemnandus foret in
 causa D. Paulæ Mattute, y Azevedo Principissæ

Carpignano, & D. Frabitii Lanario ejus filii, referente *Conf. Didaco Salinas* sub die 13. Martii 1636. penes Magn. de Mercati Secret. S. C.

Ac novissimè D. Michael Sanfelicius Patricius Neapolitanus suspectum allegaverit quemdam Regium Consiliarium, eò, quod post ejus ab se digressum præfatus Consiliarius dicere auditus fuisset: Eques iste nobis imponit: nec justitia juvatur; vulgo, *questo Cavaliere mi frusca, & ha torzo*. Et die 6. mensis Julii 1655. facta relatione in S. C. ab Relatore D. *Conf. Antonio Capiblanco*, & cum eo votantibus D. Spectabili Præside D. Didaco Bernardo Zofia, & D. D. *Conf. Aloytio Gamboa* Aulæ tunc Decano Paolo Staibano, adjuncto in loco Consiliarii Caroli Brancacii suspecti, Jo. Maria Campana, fuerit decisum, quod prædictus Consiliarius non interveniat, & restituatur depositum: ut liquet penes eundem S. C. Secretarium, patrocinantibus contra suspicionem V. J. D. Augustino Grimaldo, & pro contraria parte V. J. D. Francisco Granvalle quæ quidem decisio ex iis verbis promanavit: Nobis imponit &c. quæ cum tali motu, & demonstratione, prolata in hominum cætu, ab Officiali in sua domo, post Michaelis discreptum suapte natura injuriosa præsumuntur, & animo injuriandi dicta *l. si non convicii C. de injuriis*, & ex illis per convicium prolatis, etiam contra absentem, oritur inimicitia, *l. 1. §. convicium autem el. 2. ff. de injur. Bald. in cap. veniens in fin. de jure jur. Roland. à Vall. conf. 24. num. 38. lib. 1. & conferunt exarata per R. Sanfelici. mem. dec. 80. num. 4. lib. 1. Quibuscunque enim verbis quis offendatur aut illius grave-tur opinio injuriam patitur, sive præsens sit, sive absens, Bajard. in add. ad Clar. tit. de injur. num. 15. & 16. ex qua causa legitime possit Judex recusari, voluit Cavalc. dec. 28. Novar. in pragmat. 1. de suspic. official. num. 8. 21. & 25. Etiam si præsumptive habeat, quis animum inimicandi, Mascard. de prob. concl. 899. nu. 18. post Salyc. in auth. si dicatur C. de testib. Glos. in cap. Arianus 63. distin. Bal. in l. præscriptione col. 12. C. si contr. jus, vel utilit. public. Viu. dec. 363. à num. 1. Et etiam ex voti propalatione illa processit, ibi: Nec justitia juvatur, juxta superius tradita, & confirmant Maynard. dec. 44. p. 1. Viv. dec. 36. & 365. Rota in antiquis dec. 36. & dec. 256.*

Prædicta tamen non procedunt si Judex dubi-tative, & non deliberate loquutus fuerit, dicen-do, dubitationem in causa habere, & non esse sibi ab Advocatis plene satisfactum, & quando altera pars dilationibus utitur ad retardandum causa expeditionem, fortè agnoscens malum jus fovere, & remorandum distractionem bonorum, quæ omninò sunt vendenda, *Velasco de partit. cap. 9. num. 21. servari in Concistorio Siciliæ meminit Giurba indicat. dec. 54. & in nostro S. C. ostendit Gallupp. in ejus prax. p. 1. cap. 4. & decisum fuit Junctis duabus classibus S. C. in personam Confil. Andreae de Januario in causa Dorotheæ Lantaro, & Octavii de Stefano, cum S. Religione Maltenfi, relato-re existente Confil. Camillo de Petio sub die 1. Junii 1627. & iterum in personam Conf. D. Fracisci Savio sub die 10. Aprilis 1631. referente Conf. Varela in causa D. Camilli Pignatelli Marchionis Lauri nec non ad relationem ejusdem*

Toma. I.

Confil. Varela in personam Confil. D. Thomæ Car-leval sub die 18. Novembris 1632. in causa Ill. D. Joannæ Ruffo Principissæ Scillæ, penes eundem de Mercati Secret.

Quod si Judex in aliquo tractatu, vel responso 14 typis edito pro articuli veritate, juribus suam fundaverit opinionem, non poterit in causa recu-sari, in qua idem erit discutiendus juris articulus tanquam votum suum propalaverit *Conf. Theod. alleg. 87. Gallupp. cit. tract. cap. 4. num. 37. latè Thor. in compen. decis. verbo Suspicio proposita p. 2. tradens decisum in anno 1621. in personam tunc Conf. R. Roviti, de quo idem meminit Reg. in prag. 11. nu. 43. de feud. & pag. 1. nu. 59. in ult. impress. de suspic.*

Sunt præterea nonnullæ aliæ personæ, quæ se- 15 cretum custodire tenentur, earumque meminit, & quidem periucundè doctis. Carav. in hoc eod. rit. à num. 4. de quo memores sunt Borrell. adduct. loco Rub. 10. lit. A. in fin. Regens Rovit. super cit. prag. 5. num. 4. in fin. de offic. Judic. Potissi-mum Advocatus in quo fidelitas exequitur, & 16 causæ secreta propalare haud debet, adeo ut secus faciens scripturasque sui Clientis Adversario ostē-dens pœna falsi mulctetur *Menoch. de arbitr. Judic. cas. 311. num. 11. & post Paris. & Graph. admonet Auis meus in annot. ad Grammat. decis. 103. num. 38. & advertunt Jodoc. in prax. crimin. cap. 123. num. 19. Tusc. singul. 31. lit. A. Jud. de Angel. in prat. ad l. 1. num. 7. C. de Advoc. divers. jud. & tanquam prævaricator infidelis puniendus sic, dis-ponente Benedicto XI. Summo Pontifice in sua con-stant. 2. §. 4. ac proditoris nomen meretur, Cheru-bin. compend. Bullar. super Bulli Pii V. in eo ap-pend. 1. in scol. 1. Infamem illum prædicat Div. Anton. p. 3. tit. 6. c. 2. Gabr. Berart. in specul. Visi-tation. tit. de Advoc. & Procur. c. 18. n. 37. Franc. Mar. Prat. ad Muscatell. in prax. p. 3. & ult. de Do-ctorat. decor. Inter falsarios connumerat P. Bassaus Flor. Theologus, verbo Falsarius num. 2. qua de re latè Abb. Petr. Paul. Guazzin. in tract. ad defen-sam animar. Advocat. defens. 3. cap. 3.*

Hinc Advocatus, & Procurator ad examen co-gi non possunt eorum, quæ uti tales noverunt, & consulti fuere, et si veritas aliter haberi non possit sed ad illa celandum omninò obstringuntur *Affl. in constit. Regn. Advocatorum in 2. not. vers. Esi Advocatus sciat, de Franch. decis. 222. Dom. Confil. Hodiern. ad Surd. dec. 190. num. 4. qua de re Dom. Reg. de Marin. quotid. resol. cap. 9. t. 1. illaque detegendo, vel testificando peccato Navarr. monet in manual. confessor. cap. 25. num. 42. & 47. & insequitur Paul. Christin. dec. Cur. Belgic. 83. num. 8. t. 1. Quodque magis est, neque moni-torii timore ad deponendum obstringi, conclu-dunt Navarr. conf. 16. tit. de penitent. & remis. lib. 5. cap. 5. Anton. Fab. def. 54. C. de probat. Mart. de jurisdict. p. 3. cap. 6. num. 23. Bertaz. conf. crim. 252. num. 1. lib. 2. etiam ex secreti occultatione parti damnum eveniret, D. Franch. de Castillo dec. 92. num. 9. Danza ad Grammat. decis. 80. num. 33. ad 37. id quod restringendo explicat Abb. Guaz-zin. adduct. defens. 3. cap. 3. per tot. & distinguit Ripa de Peste, tit. remed. ad curand. post num. 121. & 128.*

Testes verò, an, & quando revelare metu lite-rarum

F 2

rarum

rarum monitorialium obstringantur, quamque fidem faciant, latè extricant *Marant. in 4. par. 11. distin. num. 54. Sylu nuptial. verbo Monitoria, Episcop. Campanil. in diversor. jur. canon. rubr. de person. probib. promp. cap. de excommunic. Clar. §. fin. q. 27. Capell. Tholof. dec. 139. Foller. in prax. canon. verbo Testibus diligenter examini. fol. 103. & quid in principali idem Episcop. Can. panill. in add. ad Oliv. rit. 3. Curia Archiepisc. num. 18. & quando monitoria sint relaxanda pro rei veritate scienda, & scripturarum, scribit etiam Episcop. Ricc. decis. 1. & decis. 219. par. 1. & dec. 36. & 69. p. 2. An expetente hæretico ipsemet Ricc. decis. 23. par. 2. & valeatnè appellatio à decreto concessionis illorum, affirmativè idem Episcop. resoluit dec. 5. p. 2. & à quibus mulctetur falsas vigore illorum revelationes, agentes, idem pertractat ead. p. 2. dec. 259.*

Mulctantur quoque Advocati, Procuratoresq; 17 qui promittunt negotii, ac sententiæ eventum sustigationis pœna, l. que explicandi, C. de accus. l. item apud labeonem, §. item ait, ff. de injur. ibi Eum qui eventum justitiæ (velut daturus pecuniam) vendidit, sustibus à Præside ob hoc castigatum damnatum videri. Et futuri quoque Muscattell. advertit de cognit. seù probat. dilect. tit. de Judic. corruptel. num. 54. vers. Secunda declaratio erit. Verùm extra provinciam, & ad privationem officii ob tale facinus condemnatum fuisse scribam fiscalem per M. C. testis est Reg. Sanfelic. dec. 45. tom. 1. Cùm hoc Judicis arbitrio tribuant *Duaren. lib. 1. d. sput. cap. 15. Menoch. de arbitr. lib. 2. centur. 4. cas. 344. allegant Paul. Consil. lib. 5. sentent. tit. ad l. Cornel. testam. in fin. ibi: Si qui de Judicis amicitiiis, vel familiaritate mentientes, eventus sententiarum vendunt, quidve obtentu, nomine ejus agunt corvici, pro modo delicti aut relegantur, aut capite puniuntur. Et Alexandri Imperatoris ordine quidam nomine Turinus, qui ab Imperatoris subditis larga manu munera accipiebat sub prætextu quod apud Principem plurimum valeret, fuit palo alligatus, fumo subfogatus, & compustus, præcone præeunte, & acclamante, Turinum hic famo moritur, qui fumum vendidit. Aureo proindè lapillo advertant. que o Judices in hac fact. specie, quæ adnotavit Angel. in d. §. idem ait, cujus verba sunt. Nota contra baratores curiarum qui in palatiis sapissimè conversantur, qui recepta pecunia promittunt eventum sententiæ. Hoc etiam nota contra Advocatos, & Procuratores qui indubitanter promittunt se taliter facturos cum Judice, quod Judex taliter judicabit: quod plerumque solent facere accepta pecunia, jactantes se habere amicitiam dii Judicis nam isti injuriarum tenentur Judici, & graviter possunt puniri. Caveant igitur, sequitur, Re Fores, & assessores à consortio talium virorum, caveant etiam ab amicitia meretricum quoniam vidi quendam meretricem, quæ stabat in camera Judicis, quæ motum Judicis audierat in ferenda sententiæ capitali accepta pecunia propalavit ferendam sententiæ, & ferd combusta non fuit, & Judex stetit in periculo. Hæc ille, cujus facti meminit Paris. de Syndic. verbo corruptio in fin. & tenebuntur in Syndicatu, si domestici, & familiares eorum officii vendunt fumum promittendo partibus celerem,*

& optimam expeditionem *Fragos. de Reg. Reipub. tom. 1. par. 1. lib. 7. disp. 23. de offic. Sindic. num. 51.*

Itèmq; Actuarius, vel Scriba parti adversæ 18 alterius partis articulos antè publicationem ostendentes falsi puniuntur, *Paris. de Syndic. tit. de excess. Advoc. cap. 1. num. 9. Graph. dec. aur. lib. 2. de falsit. cap. 35. num. 9. Avus meus in annot. ad Gramm. dec. 103. num. 35. & conferunt per Affl. & Ursill. tradita dec. 33. & tali pœna mulctatum scribam, qui probata in inquisitione revelavit, quod certa pœna non adiecta per prag. 27. vers. Item quod directè, vel indirectè de offic. Mag. Just. vetitum est, decisum tradit R. Sanfel. dec. 60. t. 1. de qua memores sunt Thor. in supplem. compend. dec. verbo Falsum committere, & Laganar. ad Rovit. super d. prag. 27. lit. Aqua quoq; pœna punitur disligillans processum clausum, *Paris. de Syndic. verbo Corruptio, num. 9. ibi: Justo, ac consueto pretio mediante.* Et contra Actuarios processus informativos ostendentes, nonnulla exarat *Danza adduct. tract. de pug. DD. t. 1. tit. de Actuarius. num. 5. prout punitur testis antè publicationem ejus dictum parti pandens, Viv. dec. 32. num. 2. vol. 1. ex c. qui falsa q. 3. Avus meus ad Capyc. dec. 142. n. 2.**

Quinimò, alienas aperiens, literas, alterique 19 ostendens à pœna haud est immunis: *Ann. singul. 383. Avus meus ad Gramm. dec. 103. nu. 38. ad instar sigillum removens, Bald. in l. Paulus, ff. de fals. Gigas de Crim. Laf. Majest. lib. 1. q. 20. num. 13. & mortiferum in foro poli perpatrat peccatum, quamvis in excommunicationem minime incurrat: Navarr. conf. 33. de sentent. excommunic. lib. 5. Viv. dec. 62. num. 1. illasque occultans pœna falsi, & ad interesse, quod ex mora contingit, tenetur, l. fin. C. de fabricen. lib. 12. Add. postrema ad Vinc. de Ann. singul. 383. Omniaq; prædicta locum vindicare, si dolus præcedat, observat idem Avus meus adduct. loco, ex Armill. aliisque restringens firmatam regulam non procedere, si literæ aperirentur de expresso, vel præsumpto scribentis consensu, aut ejus, cui diriguntur, & in patre, domino, alioque superiore, vel si id fiat jure belli, vel justæ defensionis contra hostem insidias molientem *Peiriu. de Religion. t. 1. q. 2. cap. 1. §. 13. P. Dian. tract. 6. Miscellan. par. 3. ref. 55. pag. 247. materiamque latè extricant Diaz. H span. pract. crim. canon. c. 96. Menoch. lib. 2. de arbitr. Judic. cas. 312. Ricc. collett. dec. 1929. par. 5. Stracc. de mercatur. tit. de affecturat. Gl. 11. num. 48. Fragos. de Region. Reipub. tom. 1. par. 1. lib. 5. disp. 13 de oblig. servandi secret. §. 2. num. 50. & aperiendam literas Consultoris missas Judici pœna falsi teneri, advertit post *Farinac. tom. 5. de falsit. q. 150. p. 4. num. 128. Reg. Tap. in Const. qui litoras num. 9. ad finem. id quod in rustico restringit Bartol. Bertaz. consil. crim. 112. lib. 1.***

Quisvis etiam sui Principis secreta celare con- 20 stringitur, quin? & propriæ patriæ, legitur enim 12. *Tob. Sacramentum Regis abscondere bonum est, idest mysterium, sive secretum Regis abscondere bonum est, ut observant Boer. in tract. Magni Consilii num. 155. & Ursill. ad Affl. decis. 265. num. 85. nimirum, si relevando crimen Legat*

Majestatis patretur, & proditor reputaretur, capiteq; puniretur, ut adnotavimus supra, latèq; confirmat *Farinac. in tract. de crim. Læfæ Majest. q. 112. num. 203. Marti. Laud. de Consiliar. Princip. §. 2. & in tract. de Principe q. 190. Borrell. add. loco lit. A.*

In Vuestphalia etiam nunc consuetudo est, si adjuratus revelat secretum suspendio ejus fauces præfocari. Octavianus Imperator Thrallum quendam eapropter ad crucifragium damnavit. Hoc acrius plectendos aliqui censébant, qui concredita sibi evulgarent, quo majora damna ex eorum manifestatione timebantur. Et ego, inquit *Scribanius*, veterum Persarum more silentium in iis, qui à consiliis Principum sunt vitæ periculo, sancierendum putarem, nec ullum probrum lingua gravius in illis plectendum. Quot regiones prodidit, quantos exercitus in ultimum discrimen adduxit protervæ linguæ garrulitas, ut merito dici possit, subscribente *Scribanio*, proditorem Secretorum, Regnorum perditorem esse. Ægyptii linguam radicibus ei evellebant, qui, arcana evulgando, eam protendisset. Apud Romanos ejusmodi homines vivi exurebantur. Id potissimum extollit in Alexandro Severo *Lampridius*: Sub hoc, inquit, tacebantur secreta bellorum. Tanti aestimavit secreta posse contegere Metellus Senex, ut interrogatus, quid in sequentem diem, juberet, dixerit, si tunica consiliorum meorum esset conscia, detractam in ignem mitterem. Petrus Rex Aragoniæ, dum potenti classe Siciliam occupare cogitasset à Martino IV. rogatus, quod omnis ille bellicus apparatus spectaret, respondit, comburam intimam tunicam, si consiliorum meorum gnaram esse sciam. Ambrosius Spinola Marchio Reginum exercituum supremus ductor tam tenax fuit consiliorum sibi commissorum, ut ante animam, quam concredita, aut concepta excuteret. Hinc Regia arcana nequeant omnibus innotescere *Vincent. de Ann. monet alleg. 65. num. 24.* Imò si vassallus esset, adhuc feudi privatione mulsetaretur, *Bhl. in cap. 1. §. credentia de pac. const. Quintil. Mandosius in tract. ingratitudinum c. 62. caus. 13. Affl. indic. dec. 265. num. 34. ex tex. in c. 1. q. 1. mod. feud. amitt.* adjungens notabile dictum illud, quod non excusaretur, illam ob causam, quod aliis innotuerat, si quinque tantum sciebant, nam & tunc secretum quoque dici affirmat, ex *cap. veritas, §. de contra de penit. dist. 1.* opitulaturque conclusio ab *Episcop. Campanil. constituta in diver. jur. canon. rub. 11. sub num. 62.* nè omnis numerus personarum, quæ interfuerunt percussioni Clerici, faciat percussorem notoriam, & propterea non semper scientes teneantur vitare percussorem, nisi certus interfuerit numerus, tamen si DD. quos illic memorat, discordent in illo constituendo numero. Quando autem Principis secretum dicatur culpabiliter revelatum, quæque requirantur, extricant *Decian. tom. 2. lib. 7. cap. 13. num. 15. Azeved. in l. 1. tit. 12. lib. 8. recop. nu. 128. & 158. Reg. Valenz. conf. 162. per tot. lib. 2.* suffultus aliorum dictis, subjungens pœnis prædictis mulsetari pendentes arcana inimicis, non verò amicis.

21 Sacerdos insuper auricularius secretum custodire tenetur, pro cuius verissimæ sententiæ com-

probatione, declaratione, vel ampliacione nè omittas, perlegere, quæ longo themate congestit *Gregor. de Valent. disput. 7. q. 13. to. 4. Hieronym. Glimas in instruct. Sacerd. par. 2. cap. 4.* brevi autem, sed perdocto sermone complexus est *Tollet. in lib. 3. instruct. sacerd. cap. 16.* & tradunt *Angel. Clavasi. in summ. verbo confessio, Tusch. sing. 176. lit. C. Jodoc. in prax. civil. cap. 150. num. 7. August. Berous q. 12. cum Sacerdos num. 3. nec non Emanuel ver. confessor à num. 17. Episcop. Campanil. in diver. jur. rub. 11. cap. 32. à num. 5.* multaque addit in praxi utilissima, potissimum, in quibus casibus possit, quin? & si dicat de pœnitentis 22 licentia propalasse an credatur, & explicat *Carroc. in tract. de revel. confess. q. 16. per tot. & in tract. de juram. q. 6. nec non Ricc. decis. Cur. Archiep. 190. par. 1.* & fidem habet Sacerdoti preceptiæ qualitatis, ex *Lap. alleo. 94. & Gabriel. comm. conclus. tit. de testib. conclus. 1. num. 26. Avus meus ad Gramm. dec. 60. n. 23.* & de ejusmodi confessionis sigillo pertractant *Navar. in manual. cap. 8. Minsug. obser. sing. cent. 2. obser. 78. num. 4. Menoch. de arbitr. judic. lib. 2. cas. 537. nu. 35. P. Fragos. cit. tract. de Reg. Reipub. to. 1. p. 1. lib. 5. disp. 13. §. 2.*

RITUS QUARTUS.

Magnæ Curia Officiales crimina contra Curiam ab aliis officialibus patrata pandere obstringuntur.

ITEM quòd si aliquis officialis dictæ Curia sciverit aliquem officialem aliqua enormia, & minus debita committere, tangentia honorem, & licitum commodum dictæ Curia, teneatur ipse revelare Locumtenenti, & in casu quo non revelaret, præter, & ultra pœnas inferius annotatas, incidat in pœnam, ac ipse talia commisisset, & procurasset.

SUMMARIUM.

- 1 *Crimina non dissimulanda, nec silentio prætereundi sunt nocentes, aliq; ad exornatum adducuntur.*
- 2 *Ritus, non immerito, revelari officialium delicta, edicit.*
- 3 *Nemo delinquentem revelare obstringitur, id quod declaratur.*
An accipiens à Reo, ut eum tectum teneat, licito jure acceptum retineat, & alia notabilia exarantur.
Advocati non erubescunt contra amicos patrocinari.
Cogi à Judice non possunt ad postulandum contra amicum, & pro inimico.
Casus decisus asfertur.
- 4 *Sunt alia personæ, quæ ad revelandum facinorosos jure coguntur.*
Præsertim, scientes officialès barattariam committere.
An, & quando, durante officio, Judex conveniri possit: quonam modo constituatur barattaria, qualiter illa probetur: in Judice an admittatur pœnitentia, & nonnulla de Visitatione.

- 5 *Itidem hereticum quis tenetur prodere, etiam filius patrem, & maculatum crimine laesa Majestatis, cum declarationibus.*
Premium promissum revelanti, si plures concurrerint, priori dandum.
Quid, si cognosci haud possit, uter fuerit primus.
De duobus equis bravium simul attingentibus, & de pluribus vexillum capientibus remissive.
Carruca, vel vehicula, si se obviant in via arcta, quid agendum?
- 6 *Jure constitui potest premium, maleficium revelanti.*
Socius criminis, & satellites, an premium promissum consequantur.
- 7 *Valeantne inferiores Judices hujusmodi premia constituere, & indulgentiam polliceri? Aliaq; singularia enarrantur.*
- 8 *Monetarii quoq; denunciari debent.*
- 9 *Revelare devinciuntur, qui moniti fuerunt sub pana excommunicationis ad revelandam, cum declarationibus.*
- 10 *Officiales, Administratores universitatum, & alia personae, denunciare patrata facinora tenentur.*
Sed non leves percussiones.
- 11 *Ita puniuntur subdicens unum ex delinquentibus, sicuti, & omnes.*
Et an, quando ipsis credatur, & qua operetur eorum denunciatio.
- 12 *Obstringi vulnus infra quatuor dies revelare, sitite valeant in fine quatuor dierum mortem denunciare.*
- 13 *Nemo seipsum pandere obstringitur.*
- 14 *Revelare officii vinculis mancipati excusantur ne, si crimen, cujus scientiam habent probare non valent.*
Quo casu licere an valeat velle gam denunciato stare in tortura?
Mutua passio de sustinendo torturam, de jure valida non est.
- 15 *Ad impunitatem obtinendam non sufficit denunciare, sed detegere, & convincere necesse est.*
- 16 *Heres feudatarii, illius mortem denunciare tenetur, & investituram feudi expetere.*
Multa de relevio traduntur, qualiter fuit illud introductum in Regno, an sit onus feudi competentè pro illo actio realis.
Minor solvatne duplicatum.
Et qua sit pana feudatarii in tempore non denunciantis, ob pestem.
- 17 *Testatore in suo elogio disponente, centum erogari per Titium in beneficium nonnullarum personarum, minimè Titius cogi potest personas specificare.*
- 18 *Electio, seu nominatio in hominis arbitrium testamento commissa nulla facta loci expressione, valida est.*
Eam semel factam non potest exequutor variare, nec illi gravamina, & conditiones superaddere.
Sed illis tantum vitiatis, firmus in reliquo remanet actus.
Determinatio offertur in Causa Ventrabilis Ecclesiae Sancti Josephi RR. PP. Clericorum Minorum, cum Hospitali Incurabili.

19 *Ritus sanctio recessit ab Aula.*

HActenus, quanta Reipub. damna ex improba Ministrorum loquacitate, arcana Curiae proidentium dimanent, superiori Ritu, satis, superque perspeximus, ut de improbiore nunc taciturnitate, ad Ritus praesentis interpretationem pauca afferamus. Aequè namque indignum, ac vituperandum videtur, loquenda tacere, quam proloqui retinenda. Debetur quidem silentium secretis, ad publicam salutem pertinentibus, non debetur sceleribus in ipsius exitium surgentibus. Non sine maximo Civitatum periculo conivetur flagitiis, aut dissimulantur, & minima poena vindicantur admittunt. Stulte ille nescio quis, apud *Stobaeum*, ad Stoicam sententiam ratiocinari usus est, qui facile indulgendum esse sceleris existimabat; nullum inter errorem, ac scelus discrimen ratus, quasi quisque indeliberatè, & praeter voluntatem peccaret, ac proinde magis venia censendus esset dignus, quam supplicio, ejusque dissimulanda potius crimina, quam prodenda. At *Nemensis* illa, vetus benefactorum remuneratrix, apud *Statium*.

— *Dea magna, potensq;*

Qua bona Caesarem concessu cuncta Deorum.

Possidet —

Eadem, apud *Pausaniam*, *Justitiae* filia implacabili ordo facinorosos, atque impios nunquam persequi definit; quos impunitas non emendat, sed armat audacia. Ex ea discant Urbium Rectores agendi regulam; Non sine suis praemii bonos, ac virtutis amantes relinquunt, at neque sine suis poenis proteruos, & flagitiosos. His enim veluti geminis polis, totum reipub. Caelum si versetur, semper erit tutissimum; contra, si delicta celenentur, dissimulentur, protegantur; nihil tutum, nihil sanctum, nihil integrum, brevissimo tempore relinquetur. Non aliam ob causam floruisse veterem Romanorum Reipub. seq; invictam tandem praestitisse mihi persuadere, nisi quia ibi crimina omnia acerrimè viudicabantur: Qui enim primus eam instituit *Brutus*, a sanguine, & caede liberorum suorum auspiciatus est, scelus ulcisci. Quam in rem ita incumbendum putarunt, ut ne errori quidem parcendum, nedum manifesto sceleris crediderint. Manlii *Totquati* exemplum apud *Livium*, satis notum, qui filii sui de Latinis triumphum, sanguine ipsius decoravit, etiam si juvenili magis ardore animi impulsus, quam protervia, militaris disciplinae leges praeterisset. Nec *Charondæ* illud obscurum, qui legis a se latae Reus qua lege caverat, nequis in Senatum gladium ferret, de ea re admonitus, quamvis non consulto, aut volens, sed per oblivionem peccasset, ne violandi tamen impunè leges ansam daret, gladio ipso statim pectori suo infixo, a se poenas erroris exegit. Mille sunt hujusmodi exempla.

Ex quibus discant Judices nostri temporis, num dissimulanda sint crimina, & silentio praeteriundi nocentes? an potius evulganda scelerum delicta, ut Reipublicae libertas fervetur. Memores quoque *Cicer.* in 2. orat. in *Verrem* dictis, Judices, qui nocentem dimittunt, tam grande facinus patrare, quam reos ipsos, & alibi exclamat: & con-

sue-

suetudo peccandi ! quantam habes iniucunditatem in improbis, & audacibus, cum pœna abfuit, & licentia consequuta est, caveat propterea Princeps, nè passim remissiones pœnarum indulgeat, & ita ad delinquendum Reos animosiores efficiat, veterem scilicet ferendo iniuriam, ut novam invitet *Nevizan. in sylv. nupt. lib. 1. num. 7.* de quo porro pulchrè *Henric. Stephan. de jur. civil. fontibus in præfat. Philipp. Camerar. horar. succes. cap. 100. Gomez. resol. lib. 3. tit. de homicid. num. 60. Covart. lib. 1. resolut. cap. ult. num. 8.* est enim impunitas (teste *D. Bernard. de consider. ad Eugen. lib. 3.*) incuriæ soboles, insolentiæ mater, radix impudentiæ transgressionum nutritrix, & conferunt exarata per *Capiblanc. to. 2. de Baron. cap. 27.* cum malefactorem puniri maximè Reipublicæ intersit *Caball. cas. 146 num. 3. 271. num. 4. Trivis. dec. 25. num. 25. & 58. num. 15. Giurb. consil. 42. num. 5. & 57. num. 3. Gizzarell. decis. 23. num. 11.*

Quapropter non immeritò Ritus iste revelari officialium delicta ab aliis officialibus patrata edicit, quod inter cætera illorum requisita, recenset *Tasson. de antefat. vers. 3. observ. 3. num. 107.* & concinit *tex. in §. volumus autem, antb. ut Judic. fin. quoq. suffrag.* quamvis nemo delinquentem indicare obstringatur; ad *tex. in l. culpa caret, ff. de regul. juris*, nedùm futurum, sed nec facinus commissum, *Bertaz. cons. crim. 343. num. 1. lib. 2.* adeo ut accipiens à Reo, ut eum tectum teneat, licito acceptum retineat jure, *l. 4. §. ultim. ff. de condit. ob turp. causam*, quamvis inhonestè petat, *l. 1. §. est res quidem sanctissima de variis, & extraordin. cognit.* quod si ex officio sit coactus, turpiter mercedem promissam acciperet, *l. ult. ff. de condit. ob turp. caus. cap. nemo de symon. Sot. de justit. & jur. lib. 1. q. 7. artic. 3. Navarr. in manual. cap. 17. num. 20.* quos *Avus meus* laudat in annot. ad *Capyc. dec. 149. num. 1.*

Et quod nemo revelare, & indicare teneatur, dicit apertè *Ang. de malef. ver. etiam vestem celestem num. 22.* & ibi etiam *Augustin.* nedùm de jure Civili, sed etiam Canonico, ex *Raphasl. Bar. & aliis in l. incivile, C. de furt. & ante eum per Hostiens. de cond. furtiv. num. 5. in vers. & sic quilibet tenetur*, ubi postmodum leges adduxit pro opinione, ut quilibet furem indicare teneatur dicit nullo jure speciali, quis furem indicare cogitur, tamen Judex ex bono regimine illum ad furem indicandum compellere valet, *arg. jur. ibi allegat.* Subdens tam de Jure Canonico, quam de Jure Civili referre, utrum propter pecuniam indicare noluit, quia rei furtivæ fuit particeps, vel à fure pecuniam habuit, nè indicaret, quia tunc sicuti fur tenetur; an verò propter amicitiam, seu humanitatem illum indicare noluerit, & tunc cogendus minimè, sed in sua erit potestate, si amicum pro pecunia vendere voluerit, pro assequendo præmio ipsi promisso.

Hinc infert contra Advocatos, qui nullo Amicorum habito, respectu dummodò ipsis lucrum perveniat, contra Amicos patrocinari non erubescunt, ad quod ipse advertens, dum mihi injunctum per S. E. ejusq; Collaterale Consilium esset, ut patrocinium præstarem in causa contra quandam officialem permaxima familiaritate mihi con-

junctum, subjuncti non posse me ad patrocinandum astringi, quia valdè ille amicus mihi erat, ex notabili, & singul. *Glos. in l. 1. §. aut prator, verbo Non habebunt in fin. ff. de postuland.* ubi admonet, discretum esse Judicem, nè faciat inimicum hostem juvare, vel contra amicum postulare, *l. humanitatis, C. de excusat. tut. & tradunt Gratian. dec. 133. num. 14. Rip. de noct. temp. cap. 132. num. 5. Xamar. de offic. Judic. & Advoc. p. 2. q. 3. num. 10. Baron. de effect. inimicit. effect. 5. num. 1. & effect. 146. Regens Rovit. in Rubr. de postuland. nu. 12. & ibidem Novar. num. 5. Danz. ad Grammat. decis. 80. num. 13.* & propterea fuit per Collaterale Consilium admittit à Me allegata excusatio. An autem furem, sive malefactorem in foro poli, quis teneatur pandere, *Angel.* affirmativè respondet, & sic loquitur *tex. in l. unio. C. de fam. lib. & tex. in cap. qui cum furem, vers. non fur de furt. & Isernia hoc cap. qui cum furem adducit in cap. 1. §. pretereà num. 7. quib. ex caus. feud. ad probandum de jure canonico maleficium indicare adstringi, secus autem de Jure Civili, *tex. in d. l. incivilem, Cod. de fur. & ibi Liparul. in verbo qui cum furem de Hostiens. meminit*, & revocando in dubium, an peccet illum indicans, qui ex illo furto mori debet, remittit videndum esse *text. in c. hoc quippe 22. q. 5. & c. ne quis 22. q. 2.* An verò Reus sine metu perjurii valeat cum juramento delictum perpetratum negare, inquit *Berous integr. q. 134.* & an eum instruens, nè confiteatur, aliqua sit mulctandus pœna, & quid si Reum torquendum orationes doceat ad impetrandum linguæ silentium, extricat *Jo: Bapt. Laderch. consil. 203.**

Sunt tamen nonnullæ aliæ personæ, quæ ad revelandum facinorosos jure coguntur, præsertim scientes officiales baratteriam committere, *§. necessitatem, vers. Sed etiam, Auth. ut Judic. fin. quoq; suffrag.* quo casu si officialis de tali crimine convincatur, durante officio, illius dignitate privatur, *l. 2. C. de Palatin. sacrar. larg. lib. 11. Capyc. dec. 121. num. 18. Franc. Marc. decis. 207. Mastrill. decis. 188. ampliatis in omni alio arduo delicto, Guid. Pap. dec. 62. Capibl. prag. 5. de Baron. num. 37. & 38. Mari ad Grammat. dec. 40. à num. 9. R. Sanfelic. dec. 61. lib. 1. idem Mastrill. de Magistrat. lib. 6. cap. 5. num. 17. & 18.* & baratteriam committit officialis emens à subditis, si metum impressit, ut minori pretio venderent, *Bovadill. post alios in politic. lib. 2. c. 12. num. 50. Campagn. in cap. 132. num. 71.* Undecim afferens restrictiones regulæ Judicem non conveniri durante officio, *Decian. in tract. crim. c. 39. lib. 8. num. 7. Reg. Capyc. Latro lib. 2. consult. 101. num. 13.* quoniam modo constituatur baratteria, qualiter illa probeatur, & an admittatur in Judice pœnitentia, extricat *Paris. de syndicat. verb. Baratteria, Reg. Tapia in cap. Regni Caroli 35. num. 5. pagin. 116. Mastrill. cit. tract. lib. 2. c. 10. num. 5. cum seq. & confert Consil. Giurb. 19. num. 86.* an, quando, & quibus Judex accipiens à litigantibus teneatur restituere, *Navarr. explicat de dat. & promiss. in comment. extravag. Gregor. XIII. n. 9.* & multa ad materiam perbellè congerunt *Avus meus ad Capyc. dec. 121. num. 6. Fragos. de Regimin. Reipub. t. 1. par. 1. lib. 7. tit. 23. num. 57.* Verùm Visitato-

res hodiè habent cognitionem contra Officiales, & Magistratus Regios perpetuos, & alios Syndicatu non subditos, *Mastrill. de magistrat. lib. 6. c. 1. Rub. panis quos resid. potest. visitand. & syndic. magistr. num. 16. Bovadi. lib. 5. Politic. cap. 1. nu. 254.* qui à Rege tantum eliguntur in eorum Regnis, secundum *Bal. conf. 328. num. 10. p. 1. Reg. Tap. dec. Senat. Ital. 3. num. 63.* singulis viginti annis, teste eodem *Mastrillo lib. 6. num. 6.* adeo ut visitationis Judicium Proregibus non sit communicatum, *Surg. de Neap. illustr. cap. 22. num. 6. R. Tapia cit. loco num. 22.* tradens id declaratum fuisse per Serenissimos Reges Philippum II. et III. *R. Cappyc. Lacro consil. 101. num. 17.* Sed valeat nè Prorex inquirere, in vincula conicere perpetuos Officiales, potissimum Regentes, Regiam Cancellariam, negativè resolvit *R. Sanfel. dec. 62. lib. 1.* Subnectens ordinem S. M. id prohibentem, alioque transmissos Comiti de Onnate tunc Proregi jussu, *cujus Reg. Matthias de Casanate fuit in carcerem detrusus, rescribit noviter. Top. p. 2. de orig. Trib. lib. 5. c. 4. à num. 40.*

Idem quem esse hæreticum, idque sub pena excommunicationis, ex *conf. Greg. IX. Innoc. IV. & Nicolai III.* relatis in sine Directorii inquisitionis, et explicat *Episcop. Ricc. dec. Cur. Archiep. 137. p. 2.* etiam genitorem, et occultum hæreticum teneatur filius prodere, nulla admittenda distinctione, si credat sibi ipsi tantum, an aliis etiam nocere posse, *Azor. lib. 2. cap. 2. vers. Decimotertio quaritur, p. 2. Alex. de Alef. 3. par. summa, c. deinde quaritur, Lopez. in repet. c. per vestras de donat. int. vir. & uxor. §. 26. num. 8. vers. ex his inferitur, latèque Episcop. Genuens. pract. 99. 423. & in prax. Cur. Archiepisc. cap. 23. per tot. talemque hæreticorum denunciationem esse faciendam in scriptis cum expressione nominis denunciantis, ac ipsius subscriptione, decisum in Curia Archiep. Neapol. memorat *Episcop. Ricc. decis. 137. par. 2.**

Scientes etiam maculatum crimine Læse Majestatis, ad manifestandum obnoxii sunt, idque aded ut si filius sit, qui revelet ejusdem parentis bona consequatur, ex *l. quisquis, C. ad l. Julianam Majest. & c. si quis Papa in fin. 25. distin.* ex quo text. comprobatur facillè doctrinam *Bart.* præmium scilicet promissum propalanti crimen non deberi participi revelanti, de quo infra tractabimus, non vindicare sibi locum in hoc Læse Majestatis delicto, optimè advertit *Felin. in c. 1. de offic. deleg. tunc verò si plures fuerunt, qui revelaverunt, prædictum præmium, aut impunitatem promissam, non nisi primo tantum dandum, & concedendum, monet Graff. in dec. aureis lib. 2. cap. 68.* quod si cognosci haud possit uter fuerit primus nulli illud deberi, aliqui firmant ex *tex. in l. si fuerit, ff. de reb. dub.* alii verò omnibus dari, si in plures cadere possit, astruunt, quos insequitur *Gulielm. de Bened. in repet. cap. Ragnutus, verbo Et uxorem nomine Adel. dec. 5. num. 49.* & de duobus equis bravium simul attingentibus, & de pluribus pariter vexillum hostium capientibus, sermocinantur, *Bart. Bald. & Imol. in l. hoc articulo, ff. de hered. instituend. Jo. de Platea, & Angelin. §. si plures instit. de legit. agnator. success.*

Quibus confert quotidianum, & notabile effe-

tum *Lel. Zang. de duell. inter milit. Eccl. & secul. lib. 2. cap. 4. num. 2.* quod si in via duæ carrucæ, vel vehicula se obviarent, & ambo transire non possent, illud debeat retrocedere, quod fuit præventum, & distinguit *Cyrinc. controuv. 274. tom. 2. à num. 16.* quem insequitur *D. Franc. Baron. de effect. inimic. effect. 132. n. 6.*

Jure autem constitui potest præmium maleficium revelanti, ut in fure, est *text. l. 4. §. & sibi ff. de condi. obtrup. caus.* in monetariis in *l. servi C. quib. ex caus. servit.* pro indicanda re deperdita, *Cassan. in consuet. Burgund. in tit. des Justices §. 3. num. 1.* pro malefactoribus, & bannitis capiendis, *Jo. de Platea in l. cum naviculariis C. de navicul. lib. 11.* & pro omni alio crimine detegendo, prout Senatus servavit Romanus pro Catilina detegenda conjuratione: Nam, inquit *Salust. in Catilinario, si quis indicasset de conjuratione, quæ contra Romæ publicam facta erat, ei præmium decreverant.* Quo præmio nullo pacto frui participi, & socio criminis, licet *Hipp. sing. 177. Clar. lib. 5. sentent. §. fin. q. 27. num. 5.* & alii per *Thor.* coacervati in *annot. ad Joau. Grand. de bello exul. in 37. spec. pag. 41.* nec birruariis, sive quibusvis aliis, ad quorum officium incumbit capere delinquentes, *Arnon. caut. 97. de Benedict. adduct. loco num. 48. Paris. de syndicat. verbo præmium cap. 1. num. 1. & 4. Nell. de bannit. in 2. par. secundi temporis num. 22. Caball. resol. crim. cas. 279.* ad quam extricandam difficultatem *prag.* emanata sub Prælidatu Magni Admirati de Castiglio sub die 1. Decemb. 1644. §. 9. fuit declaratum etiam ipsos satellites gaudere præmio, *cujus meminit Ang. Scialoya in prax. forjud. cap. 19. num. 15.* & hoc casu deberi illud Officiali mandanti, & non familiaræ capienti, monet *Reg. Rovit. sup. pragm. in rub. de exulib. num. 18.* & conferunt exarata per *Danzam tom. 3. de pugn. DD. cap. 1. de votis à num. 75. ad ad 79.* Valeant nè inferiores Judices hujusmodi præmia constituere, & indulgentiam polliceri, pertractant *Bal. in l. relegari ff. de pan. Affl. dec. 4. & in constit. clementia Thor. adduct. loco specul. 36.* & notandum, quod *Ursill.* advertit in *add. ad Affl. dec. 265. num. 7. & 8.* posse Universitatem præmium constituere malefactores capientibus, etiam absque Principis licentia, quod ad restrictionem *prag. 9. de admin. st. Univer.* observat *Thor. memor. loco versus fin.* Verum non licere Regni Baronibus indultum promittere crimen detegenti, etiam prævia partis offensæ remissione, sed id supremo Principi esse reservatum, decisum per *M. C. V. in Collaterali Consilio, sub die 20. Aprilis 1631. ostendit Dom. Præs. Merlin. lib. 1. controuv. forens. cap. 23. num. 8.* et confirmat *No-war. de gravam. Vassall. grav. 55. tom. 2.* et insequitur *Danza de pugn. DD. tom. 2. tit. de guidat. cap. 11. in fin.* At contrariam sustinet *Præs. Capiblanco. de Baronib. prag. 6. num. 1.* sed has opiniones conciliat *Scialoya in prax. forjud. cap. 24. num. 95.* Et indultus alicuius partitus ea conditione, si omnia delicta commissa contra socios probaverit, pro probato suffragatur, sed in totum corrui, si non omnia, sed aliqua dumtaxat fuerint probata, decisum refert *Montan. controuv. forens. 71.* *Reg. Sanfel. dec. 222.* de quibus memorat *Thor. in suppl. compend. ver. indultus.*

Hoc

Hoc autem loco, ad rem nostram libet mihi, Alexandri Medicei sagacitatem iudicii commemorare. Amiserat, nescio quis in crumena quadraginta aureos quos, ut facilius restitueret, si quis reperisset, sed duos ex illis repertori, aut indici datum receperat. Rusticus quidam crumenam repertam cum pecuniis refert duos aureos ex pacto poscit. Negat ille bonus vir eos deberi; duos enim supra quadraginta in crumena sua ante fuisse, duos nunc desiderari. Ad Alexandri iudicium devenitur. Ille Rustici integritate; alterius verò improbitate cognita; iussit hunc repertori crumenam cum tota pecunia restituere, ut potè non suam, sed alterius, & alium interea expectare, qui amissam crumenam, quæ non quadraginta, sed supra duos aureos habebat, referret. Non absimili eumate, sed invento usus est Federicus Tertius Imperator; cum enim Rusticus ad eum venisset, & indicasset, equorum alterum ex bigis sibi subtractum esse furto, Reum sibi indicari iussit. Rusticus cum furti auctorem ignoraret, & indicare non posset; Miror inquit Imperator, cur etiam alterum equum non amiseris, cum multi hodie in hac Urbe sint equites, qui equis indigent. Tum Rusticus equa est altera; O Cæsar! ait, quæ belligerantibus nulli est usui. Cui Imperator, tu ergo (inquit) equæ infidito, atque in omnes Urbis vicos discurreto: subtractus equus in aliquo fortè stabulo latitat, qui cum jugalem equam senserit mox hinnitum dabit. Parens Rusticus, furto detecto, equum suum recuperavit, & fur pœnas dedit, referente Aenea Sylvio lib. 2. commentarior. de rebus gestis Alphonsi. Multa alia hujus prudentiæ politica, & forensis exempla, rescribit Th. Zuvingerus in theat. vitæ humanæ vol. 7. lib. 4.

8 Præterea qui Monetarios non ignorant, denunciare quoque devinciuntur, ideq; si facere neglexerint pœna plectantur, teste Bar. in l. Cornelia num. 2. ff. ad l. Cornelianam de falsis, latèque explicat, declarat, & ampliat Farinac. in tract. de crimin. Læsæ Majest. qu. 115. à num. 40. & adest in Regno prag. 2. §. 18. de Moner. necnon, & qui generatim, aut speciatim moniti fuerunt sub pœna excommunicationis ad revelandum quicquid super aliquo negotio sciunt, qui, an, & quando teneantur revelare, quamq; fidem facient declarant Clar. §. fin. qu. 27. Cappell. Tholos. decis. 139. Foller. in prax. Canon. verbo Testibus diligenter examinatis, pag. 103. Marant. par. 4. 11. distiu. num. 54. Sylva nuptialis, verbo Monitoriæ, Episcop. Campan. aliis relatis, in divers. jur. rub. 11. cap. 14. à num. 1. Danza de pugna DD. tom. 1. tit. de testib. cap. 2. per tot. qui in add. ad decis. Gramm. 86. num. 4. advertit monitoria non relaxari pro delictorum, sive extorsionum verificatione, sed tantum in subsidium civiliter proveniendis bonis deperditis, & Sacræ Congregationis declarationem affert; quin? in Regno omnes Justitiarum, Regionum officiales, cæteri habentes merum, & mixtum Imperium, Judices, Assessores, singulis duobus mensibus denunciare in scriptis debent, Viceregi, seu Locumtenenti aut Judicibus M. C. omnia crimine in propria jurisdictione patrara, ex quibus mors naturalis, vel civilis, aut membri abscissio infligendi venit.

Tom. I.

cum debitis circumstantiis criminum commissorum, qualitate, & conditione illorum qui exinde infamantur, & personarum, contra quas, commissa dicuntur, juxta c. Regni 143. exordiendo, & prag. excel. Ducis Medinæ sub die 25. Julii 1643. & Excel. Magni Castigliæ Admirati sub 9. Maii 1644. §. 3. in fin. injungitur officialibus Regiis, & Baronum, ut informationem capiant de delectis in eorum ditionibus perpatratis illasque Reg. Audientiæ Provinciali transmittant ac relationem faciant Regiam Cancellariam Regenti, rerum Campanæ Præsfecto, alias pœna annorum trium relegationis, aureorum quingentorum, & officii privationis etiam in futurum mulctantur. Quis autem officialium denunciare obstringatur, facinus commissum in confinibus duorum territoriorum, extricant Bajard. ad Clar. §. fin. q. 7. num. 12. Danz. de pug. DD. t. 2. de homicid. cap. 7. num. 32. Syndici præterea, aliiq; Administratores universitatum quoque ex peculiaribus Regni legibus nonnunquam denunciari tenentur magistratibus superioribus patrata facinora in territorio Universitatis, ac etiam infra mensem revelare per ipsos Commissariis data contra formam Regiæ pragmaticæ ad finem evitandi pœnam prescriptam in prag. 2. §. 7. ubi Reg. Rovit. de commiss. Montanar. in d. prag. 2. num. 47. & simili statuto Anconitano caveri memor est Ludovis. decis. Perus. 3. num. 22. quibus autem in casibus excusentur non denunciando, explicat Gratian, decis. 109. & quando teneatur prædecessor, vel successor, perquirat Cotta singul. Syndicus Quique tenentur etiam delicta, minime punitionem merentia denunciare, cum ad eos haud spectet id cognoscere, Foller. in prax. crimin. canon. verbo denunciatione facta num. 35. Clar. q. 7. num. 6. Auis meus ad Gramm. decis. 39. num. 1. minimè verò leves percussiones, vel offensiones unguibus factas, Franc. Cason. in suo tract. malefic. in fine in singul. quest. cap. 7. in princip. num. 4. leve enim vulnus non est vulnus, sicuti febricula levis haud febris nuncupantur, Roman. singul. 334. & collimant, quæ Auis meus cumulat ad Capyc. decis. 109. à n. 3. & ad Gramm. dec. 34. nu. 34. Imbrian. de repuls. par. 2. requis. 1. nu. 29.

Et itaq; puniuntur subdicendo unum ex delinquentibus, quam omnes teste Corbulio in tract. de jur. emphyt. ampliat. 5. num. 5. pag. 334. & conferunt exarata apud Tiruquell. in tract. de jud. in rebus exig. vers. trigesimo idem scriptum.

Chirurgus, & Barbitonsor, ex prag. unic. de Chirurg. nunciare quoque tenentur M. C. V. vulnera quæ in dies infliguntur in hac Civitate, prout communis inolevit observantia in toto Regno ut bannorum emissorum à locorum officialibus, de quibus Muscatell. testatur in prax. crim. tit. de vulner. lethal. num. 3. & 37. & contravenientes in pœnam falsi incurrunt, Camp. in cap. frequens num. 28. & sic Romæ servari, indicat Farinac. in prax. criu. q. 4. sub num. 117. & in Regno Siciliae, Muta super prag. de pan. temer. accusat. tit. 82. num. 24. Baron de effect. inimicit. effect. 37. num. 54. & de relatione per hos facienda, meminit Muto decis. Sicil. 27. num. 28. An

G

au-

autem talis denunciatio sufficiens sit ad inquirendum, extricat *Montan. indic. prag. 2. nu. 195.* & affirmativè in Magistro jurato resoluit. Medici verò, vel Chirurgici denunciatio, quod sit remansura cicatrix, vel quid simile nil operatur, nisi diligens præcedat inquisitio *Corset. in singul. verbo Medicus, num. 1. Muscatelli adduct. loco.* Ipsi autem Medicis vulnus minimè mortale fuisse deponentibus magis fides adhiberi quàm cæteris testibus contrarium asseverantibus, censet *Corset. in singul. verb. Testis 9. num. 3.* & advertit distinctè citat. *Muscatell. num. 21. & 31.* & duorum ad hoc illorum requirit attestationem *Afflic. inquit in Const. terminum vite num. 30.* juramento convallatam, monent *Tiraq. in tract. de præscript. §. 1. Glos. 8. pag. 99. in parvis, vers. & propter à Medici Muscatell. num. 13. Prosp. Passes. conf. 202. num. 60. Ricc. Collect. 3065. Novar. in l. semel, C. de milit. lib. 12.* & potius Chirurgis, quàm physicis statur de vulnere, *Guarzin. ad defens. reor. defens. 4. circa corpus delicti, cap. 12. num. 5.* & an Medicus Chirurgus possit pharmacare, affirmativè resoluit ex consuetudine *Franc. de Petris conf. 9. sub num. 7.* sed contrarium in Regno Sicilia servari memorat *Baron. add. effect. 37. num. 55.* Conditiones, quas habere debeat bonus Chirurgus, enumerat *Guid. de Gauliano in sua chirurgia pag. 5. col. 2. vers. conditiones,* Multa de Chirurgis, & Chirurgia, colligit *Præf. de Franch. dec. 564.* Panem itidem nauticum, vulgò biscottum Neapoli existentem revelari, nec illud fieri absque Præregis licentia jubetur *prag. 3. sub tit. de annon. Biscottum, idest panem buccellatum, explicat Luc. in l. 1. C. de erog. mil. ann. lib. 13. in fin. quod militibus erogabatur, & de illo jus fundici non soluitur, Afflic. in Rub. Const. Regn. de offic. Magist. fund. An panis, vel biscottum diversa dicatur species à farina, perquirat *Luna conf. 50. n. 62.**

Amplius ex *prag. 9. sub eod. tit. de annon.* per totum mensem Septembris, cujuslibet anni palam fieri integrum frumentum per quemlibet re-collectum apud locorum Gubernatores disponitur, qui infra octo dies Octobris relationes facere obstringuntur circumspècto seniori Regenti Regiam Cancellariam, pro tempore existenti, quàm *pragm. exornat ibidem Rovit. tradens sub illius dispositione minimè comprehendi blanda in molendinis percepta, nequæpleta, ex Borrel. de Magist. edict. l. 3. cap. 14. n. 48.*

Item Custos denunciare infirmitates in vinculis detentorum obstringitur alias sui culpa mortui præsumantur. *Boer. dec. 216. Capibl. to. 1. de Baron. prag. 19. n. 12.*

Cives integre revelare debent sua bona, ut in libro æstimi (quod barbarè catastrum dicitur, secundum *Claper. caus. 36. quæst. 2.*) describantur sub pœna confiscationis non revelatorum, juxtà *prag. unic. de appet. ubi Rov. quæ prag. doctissime fuit quoque commentata per Petrum Picciolum, cum appetiatores adire non valeant Civium domus eorum substantias inquirentes, Luc. de Penn. in l. fin. C. annon. tribut. lib. 10.* Hæc tamen confiscatio non ipso jure, sed sententiam exquirat, *Camp. in cap. porrocta, latè materiam pertractans, & si illa fiscus intra quinquennium non petierit,*

ulterius expetere prohibetur, *Bar. in l. commissa, C. de publ. Bal. in l. 2. C. de vestig. pœnam non revelantis veritatem, in æstimo indicat Jo. de Platea in l. si per aquatore, C. de consib. & censit. lib. 11.* & de pœnis appetiatorum qui gratia, vel negligentia scribere omiserunt, loquuntur *Parif. de synd. verbo officialis el 2. num. 2. Campag. adduct. loco, vel addiderunt in illo, Capol. conf. 24.*

Revelare verò obstrinçti delicta infra statutum
12 tempus, nempe quatuor dies, licitè valent mortem in fine quatuor dierum denunciare, quàmvis vulnus non revelaverint *Auus meus ad Gramat. dec. 46. num. 7. & 113. num. 15. ex Bal. in l. si ita stipulatus ff. de verborum obligat. & Campagn. in c. frequens, & ineffrenata num. 32.* cum dictio infra idem importet, ac intra *l. in venditione, ubi Glos. verbo infra, ff. de action. empt. quoties enim intra, vel infra talem diem aliquid fieri mandatur, tota illa includitur dies, c. pratorum el 2. de appellat. l. 1. §. si intra de success. edict. cum aliis adductis per Franc. de Petris conf. 33. n. 4.* Ultimus enim dies termini in ipso computatur termino, *l. in omnibus temporalibus, ff. de action. & oblig. Tiraquell. latè de retract. lignag. §. 1. Gl. 11. num. 27.* ut propterea obstrictus aliquid agere in termino adimpleat, si id ultima die termini faciat, tradit *Bal. in l. 2. num. 3. Cod. quand. provoc. non est necess. & in l. qua. a. asc. ff. de testam. & jussus intra Kalendas pronunciare in die Kalendarum adimplere poterit, Aul. Gell. lib. no. 8. inno. Asticar. 124. 13.*

Nemo autem seipsum pandere obstringitur,
12 quamobrem villicus coactus omnia facinora in villa patrata detegere, à se commissa revelare nequaquam, destringitur *Alex. à camp. laudatus in c. ad quietem n. 16. Ricc. collect. 2646. Amescua in eleganti tract. de potest. in seipsum lib. 1. cap. 10. num. 16.*

Et revelare ex officii vinculis mancipati exu-
14 santur, si crimen, cujus scientiam habent probare non valent, quo casu dicere haud eis licet velle cum denunciato stare in tortura *Marfil. in l. 1. num. 4. ff. de Sicar. in singul. 164. Parif. de Syndic. vers. tortura cap. 13.* pactum namque, quo duo ad mutuam torturam sustinendam, ad se purgandum, & innocentiam suam probandum se offerunt, evidenti pollet nullitate, *Clar. §. fin. q. 63. nu. 7. Petr. Calefact. inter consil. crim. Zilletti consil. 109. num. 5. to. 5. Coler. in tract. de processib. execut. p. 1. cap. 6. à num. 44. V. vesenbac. in in parat. ff. de fidejussor & mandator nu. 4. circa fin. Daniel. Mollerius in commentar. ad consil. Electoris Saxonici, par. 4. constit. 8. num. 6.* scribens se novisse nobilem quendam extraditiones Electoris Saxonie, qui non minus promptus fuerit ad exequendum ejusmodi pactum, & quidem acriter, quam paciscentes fuerant in contrahendo, nisi à Principe suo inhibitus, & hoc nomine reprehensus fuisset refert *Eberherti Spockan. qu. & dec. jur. contur. 3. class. 2. q. 7.*

Hinc non sufficit ad impunitatem obtinendam
15 denunciare, detegere, sive arguere confocios, sed eos convincere necesse est, *Clar. post alios lib. 5. §. fin. q. 27. Capibl. de Baron. prag. 6. nu. 146.* quod ex communis usu Tribunalium est interpretatum, *sat else*

fat esse dare contra Reum legitima inditia ad tor-
entram, *Giurb. consil. crim. 22.* maxime in delictis
difficilis probationis, *Viv. dec. 196. n. 7.* & adver-
tit *Præs. Merlin. in dic. cap. 23. n. 3.*

Insuper, hæres feudatarii illius mortem denun-
ciare tenetur, & investituram feudi expetere, quod
36 si fuerit miles, & per annum, & mensem non
petierit, atque fidelitatem promiserit, & per an-
num, & diem, si fuerit feudatarius non miles,
feudo privabitur, *cap. 1. quo temp. mil., & cap.
1. de cap. Corrad. licet Ifern. in d. cap. 1. num. 2.*
dicat hodie etiam in milite feudatario esse anni, &
diei præscriptionem, per *l. Imperialem Federici, §.
præterea*, quæ est lex ultima priori derogans, ad
l. Divus Severus, §. licet, ff. de jur. codicill., &
ibi loquitur generaliter non distinguendo militem
ab aliis, & generaliter intelligi debet, *l. de pretio,
ff. de public.* si inquam vassallus investituram non
petierit, tunc feudum amittit, si tamen mortem
feudatarii sciverit, & hoc est, quod *Ifern.* dicere
voluit in *constit. Edictorum*, per *Gl. non in cap. 1.
per quos fiat investitur.* ubi ipse allegat, nam ibi
nihil de hoc, sed in *d. c. 1. quo tempor. mil. lit. G.*
quam *Glos. ad hoc laudat Anch. cons. 174. incip.
dominus, sub num. 3. vers. discendo ad secundum
dubium*, asseverans *Gl.* illam sectari, *Jacob. Bel.,
& Bal., & tex. in d. §. præterea*, eum mulctat so-
lùm, qui ex in curia, & negligentia petere desie-
rit, probabilis autem ignorantia inter justas im-
pedimenti causas connumeranda est, ex *tex. in l.
quicumq; C. qui admitti, & Frecc. de subfeud. lib.
2. author. 3. num. 7.* plures nectit autoritates pro
excusando vassallo ob investituram non petitam
in tempore præscripto dicens sic obtinuisse in per-
sonam suæ uxoris, quæ post triennium sui patris
obitum apud Insuæres decedentis denunciavit, nã
ratio pœnæ fundi amissionis illa, ab *Ifern. in d. §.
præterea*, traditur, quia hæres per longum tem-
pus tacendo Curiam domini non adeundo, ipsum
dominum despiciere videtur, qui quidem contem-
ptus cessat, cum feudatarii mors ignoratur, dum-
modò ignorantia crassa non fuerit, quam *Gl.* ex-
plicat, si ignoraverit id quod omnes de Civitate
sciverint, *l. 1. de jur., & fact. ignor., & Ifern. in
d. c. 1. quo tempor. mil. num. 2.* admonet talem pœ-
nam amissionis feudi etiam elapso anno, & die
remitti solere, dummodò non ex contemptu hoc
facere desierit, quia Rex munificus vassallos ju-
ris ignaros angustare non debet, & istæ temporis
coarctationes angustia dicuntur, *l. fin. Cod. de edict.
Div. Adr. tollend., & Liparul. ad Ifern. l. t. O.* ut
etiam in Regno Gallia hodie tales pœnæ sint re-
missæ per *Raim. Russ. in tract. declarationis feud.
pag. 35.* qui dicit de hoc esse generalem consuetu-
dinem. In Regno autem nostro indubitati est,
quod si per annum, & diem vassalli mors non de-
nunciatur, non feudi amissione mulctatur, sed
duplicatum solvit illius successor relevium, *Affl.
in c. 1. quo temp. mil. num. 4. Frecc. in d. 3. author.
num. 7. Jacob. de Gell. in tract. de jur. adob. nu. 7.
Franch. dec. 425. Borrell. in tract. de Reg. Cathol.
præstant. cap. 46. num. 267., & in summ. decis.
tit. 34. num. 91. p. 1., & dicitur quædam composi-
tio inter dominum, & feudatarium, ut declarat
*Loffred. in locis per Liparul. adductis, & Montan.
in §. præterea si quis infeudatus num. 43. lit. S., &
Tom. 1.**

num. 54. ait, istam compositionem cum Regia
Curia fieri ex litera Regis Roberti, & duplica-
tum dicitur relevium, quia quando vassallus mor-
tem denunciatur solvere debet medietatem fructuum
perceptorum anno mortis, etsi *add. ad Affl. dec.
264.* dicant esse medietatem fructuum unius an-
ni, quamvis non illius, quo moritur, & hoc vo-
catur relevium, quod non de jure est introdu-
ctum, quia feudo non inest, nec feudi onus est,
sed est quædam extrinseca præstatio ex consuetu-
dine recepta extra feudorum regulas à successore,
& hærede persolvenda ob præcedentis feudarii
mortem, ut ex *Andr. in cap. 1. num. 11. per quos
fiat investit.* declarat *Frecc. in d. 3. author. num. 2.*
auctores laudans dicentes quare mos, & consue-
tudo hoc relevium induxit, undè illud dicatur, &
tempore quorum Regum initium sumpserit, &
an illius solutio in tertium feudi possessorem tran-
seat, & actionem realem, vel conditionem ex
moribus in rem scriptam super dicto feudo domi-
nus habeat, in quo articulo præter *Frecc.* qui in
ea perstat opinione de jure non posse illud exigi
in tertium possessorem, quamvis de facto contra-
rium Regia Camera observet, quia ipsi domino
imputari debet quando assensum alienationi præ-
stitit, si relevii creditum in specie non reservavit;
tamen adversus *Frecc.* sententiam invehit *Reg. de
Ponte de potest. Proreg. tit. de regal. impos. tit. 4. §. 1.
num. 13.* omnibus motivis per illum excitationis oc-
currens, firmans tam pro adoha, quam pro rele-
vio actionem realem contra tertium possessorem
ritè, atque ritè in Regia Camera praticari, per-
pendens insum esse pactum ab initio erectionis
feudi contra feudatarium investitum de solvendo
omnia onera, & alia quæ ratione feudi in poste-
rum deberentur, pro quibus semper fiseus taci-
tam retinet hypothecam, subtiliter *Montan. in re-
pet. cap. Imperialem n. 219.* insequitur post *Franch.
Ann., & Gizzarel. Bilo. concl. feud. 18. num. 3.,
& decisum memorat Tbor. p. 1. compend. verb. Re-
levium exigi debet.* Pro relevio autem in tempo-
re non soluto interesse deberi ob moram determi-
natum per *Reg. Cam. testatur idem Montan. in §.
præterea si quis infeudatus num. 56.* illud verò an
minor teneatur solvere, durante minori ætate, &
excusetur à pœna duplicati relevii, *Ifern., & Li-
parul. in cap. 1. §. si mulier num. 14. de cap. Corrad.
& affirmativè pluries decisum refert Moimil. in
Swis singul. in constit. post mortem sub num. 8.* quem
laudat *Novar. qui plura ad materiam adnotat, sup.
prag. 20. num. 9. de offic. Proc. Casar., & adest
pragm. emanata à Comite de Oñate sub die 18.
Octobris 1651.*

Sed universitas feudataria investituram centum
elapsis annis petere obstringitur, *Bal. in l. an usus-
fructus, ff. de usufr., & in l. annua, §. fin. ff. de
ann. legat.* Sed praxim in Regno receptam circ-
solutionem relevii ab Ecclesia, & Universitate
feudataris faciendam recenset, *Prat. observ. 8. à
n. 27. lib. 1. pract. observ.*

Hinc excusari Feudatarium prædecessoris mor-
tem non denunciante infra annum ob pestem
Neapoli vigentem, respondi fretus *author. Capyc.
in investitur. feud. verbo Feudorum investitura,
vers. quando dominus esset in loco pestifero, Frecc.
author. 3. cit. in fin. num. 7. Rip. post alios, de pe-
ste,*

80, *privil.* 7. *num.* 153. *Scrader. de feud. p. 6. cap. 2. num.* 38. *Rosental. eod. tract. de feud. cap. 6. concl.* 56. *num.* 6. *Capan. mem. tract. de relevio, p. 5. q. 33.* *Hieron. Previdello de peste pag.* 181. *nu.* 7. *tom.* 18. *tractat. etiam ob pestis timorem, arg. l. habitatores 27. in fin. ff. locati, ibidemque Gostofred. in lit. B. Marchin. de Bello Divino, par. 9. cap. 4. n. 14., & multa de jure relevii prisca incognita, satis doctè cumulant Andr. Capan. in peculiari, & absoluto tract. de relevio. Borrell. in summ. decis. Univers. Orbis, Rub. 39. de Relevio num. 1. p. 1. Franc. Mar. Prat. memor. obser. 8., & 9. (tradens commune nostratum effatum relevium, inde dictum, quia relevat dominum, cui solvitur, veritati non niti, sed potius quod illius solutio relevet vassallum solventem), & lib. 3. discept. forens. capit. 20. Praes. D. Gregor. de Ganaver. decis. 33., & 34.*

17 Pro coronide autem Ritus, silentio non obrutum, testatore in ultimo suo elogio disponente centum erogandos per Titium in beneficium nonnullarum personarum, minimè illum cogi posse personas specificare, ut notabiliter dixit Aucharan. *conf.* 405., & advertit *Jas. in l. captatorias 3. collat. C. de testam. milit. insequiturque Marc. Anton. Pulver. in add. ad Afflic. decis.* 371. *vers. num.* 3., & legatum summæ alicui factum, ut de illa disponderet, prout testator ipsi in secreto commisit, valere, de facto determinasse, tradit idem *Jason. adduct. loco, ex tex. in l. quem heredi, ubi Bar. ff. de reb. dub. Verum quantitas, tunc taxari potest arbitrio boni viri, Aff. dec.* 337. *num.* 9., & *dec.* 371. *Tbor. p. 1. compend. dec. verb. legatum dotis, Taxatio, & verbo Voluntas, & alii, quos Camill. Borrell. laudat. in summ. decis. t. 3. tit. 5. de privil. dotal. n. 39. & 40.*

18 Quibus probè collinat quæstio excitata paucis antè annis inter Sac. Hospitalitale Incurabilem, & Collegium S. Josephi RR. PP. Clericorum Minorum: Utrùm electio, sive nominatio, in hominis arbitrium testamento commissa, nulla facta loci expressione valida sit, & eam semel factam possit exequutor variare, & illi gravamina, & conditiones superaddere, illisque vitiatæ firmus in reliquo remaneat actus. Pro quo Ego Collegio calamum arripui, hinc pietate permotus, quæ plurimum erga Sanctissimum Patriarcham Josephum afficior; atquè hinc multis in me eorundem Patrum meritis, ac singulari religione, probitate, sanctitateque, virtutum exemplis ita contestata, ut elogium nostris indigere non videatur, excitatus. Quoniam verò tunc temporis Consiliarius D. Hortentius Pepius Socer, & Dñs meus Commissarii munus obibat; cum propterea non liceret mihi per *pragm.* 16. *sub tit. de suspicion. official. Advocati partibus ex officio fungi, stylo (quod licuit) eas exequi elaboravi, nihil aliud, nisi rei veritatem antè oculos habens, propositum, atque hoc Responsum quæstioni dedi, hic non sine operæ pretio (ut reor) inferendum.*

19 Circa hypothesim, ex qua perspicuè colligitur Ecclesiæ Gloriosi Patriarchæ Sancti Josephi summa Justitia adversus præsentia per Sacrum Hospitalitale Incurabilem hujus Civitatis, etsi supervacuum duxerim eò ducere calamum, tamen ut Religioni, quam erga tantum Protectorem soli-

mus, & humanitati Amici perquam cari (instantis, ut quid de Jure super hujusmodi re sentiremus, ingenuè responderemus,) ut satisfaciamus, obiter paucas spicas colligere, infructuosum non existimavimus.

Et ut ad resolutionem accedamus, receptissimum est apud Scribentes, quòd licèt incertitudo dispositionem vitiet, *l. duo sunt Titii, ff. de testam. tutel. lidem Pomponius, §. fin. ff. de rei vendic. l. si ita stipulatus, l. ubi autem de verb. obligat. l. cum post, §. gener. ff. de jur. dot. l. 1. §. si usufructus, ff. de stipul. serv. l. ambiguitatem, C. de usufruct. §. legari cum seq. instit. de legat. Marfil. in rub. C. de probat. à *num.* 534., & late *Surd. conf. lib. 264. num.* 1. *lib.* 2., & dispositio in alterius voluntatem collata, non sustineatur, cum ultima voluntas pendere non debeat ab alicujus, præterquam disponentis voluntate, *l. Senatus, §. legatum, ff. de legat. 1. l. captatorias, C. de testam. milit. cum aliis adductis per Cost. Seleç. interpret. lib. 1. cap. 21. num.* 7. *Commun. lib. 10. cap. 6. Vajq. de succ. creat. lib. 1. §. 1. num.* 19., & *lib. 2. §. 17. num.* 86. *Benedict. in cap. Raynuntius, vers. conditio el. 1. de testam.* tamen illa incertitudo, quæ venit declaranda, & certificanda ab eo, cui disponentis commisit, actum non vitiat, quia cuus Testator eum videatur nominasse, qui ab arbitrio eligeretur, obici vitium incertitudinis non potest, *l. unum ex familia, ff. de legat. 2. Bart. in l. captatoria, ff. de legat. 1. Beron. conf. 23. num.* 39. *vol. 2. Bertran. conf. 222. num.* 3. *vol. 6. Mantica. de conjec. lib. 8. tit. 4. num.* 17. *Simon de Petr. de interp. ult. vol. lib. 3. solut. 1. num.* 9. *Gonçes. de success. cap. 12. tit. de legat, num.* 47., & *Cancor. variar. resolut. lib. 3. cap. 20. de legat. à num.* 81. Potuit jure igitur Isabella Coscia locum ipsum Pium, cui legatum reliquit centum annuorum in perpetuum in P. Andrea Cavallo voluntatem remittere, ut declararet, cum commississet electionem incerti loci pii, de certis, scilicet de locis piis sitis in hac Civitate, ubi Testatrix domicilium habebat, *Bald. per illum text. in l. que conditio, §. fin. ff. de condit., & demonstrat. Seraph. decis. Rot. 1149. num.* 8. *Cancor. cit. cap. 20. de legat. p. 2. num.* 121. Nec illius dispositio captatoria, dici potest, nam in ea ipsa Testatrix dispositionis substantiam ordinavit, sed tantùm electionem, & nominationem P. Andrea commisit, *l. unum, §. 1. ubi Bar. ff. de reb. dub. Alex. Jas. Dec., & ceteri in d. l. captatorias, Duran. de art. testam. tit. 6. de legat. can. octava num.* 3., & qui declarat, aliquid novi non dat, neque inducit, sed quod est, manifestius aperit, *l. heredes palam, §. sed quid post, de testam. Menoch. de arbitr. Judic. lib. 1. q. 73. Ber. dec.* 171. *Decian. respons. 7. num.* 100. *vol. 1. quæ omnia citrà omne dubium, maxime ad favorem piæ causæ, indistinctè locum vendicant. Gl. in cap. nos quidem, ubi Canonist. de testam. Tiraq. qui innumeros laudat, ubi Addit. in tract. de privil. pia caus. privil. 55. Cancor. cit. cap. 20. de legat. n. 103.**

Vigore cujus facultatis P. Andreas in anno 1642. manu publici Notarii nominavit pro dicto legato Ecclesiam Sancti Josephi, deinde in anno 1655. eandem nominationem factam de Ecclesia Sancti Josephi, permutavit in Ecclesiam Incurabilem

biliū heredem universalem Isabella destinata ad solvendum annuos ducatos centum loco pio per ipsum declarando, eo prætextu, quod nominationem Ecclesiæ Sancti Josephi fecerit tempore, quo gravi morbo detinebatur, dubitans ne moreretur.

Ex quibus constantè pro Ecclesia Sancti Josephi, pugnam accipimus, & jure contendimus, nullo modo P. Andream semel electione, & nominatione facta, jurejurando adhibito, posse illam variare, & de novo declarare in beneficium Ecclesiæ Incurabiliū; promisit enim primam electionem non revocare, sed semper habere raram, quæ quidem promissio cum juramento, facit actum immutabilem, quamvis ille de sui natura possit mutari, uti dicimus de donatione causa mortis, quam promissio de non revocando, reddit irrevocabilem, maxime accedente juramento, *ubi ita donatur, ff. de donat. caus. mort. Boer. dec. 353. num. 11. Gomez. de contract. cap. 4. num. 22.* Sic non licet patrono, etiam per viam variationis, vel cumulationis alium nominare, si dùm prima vice præsentavit, juravit non contravenire, *Guttier. de jur. confirmat. par. 3. cap. 13. sub num. 13.* ita quod reiiciendus esset à Superiore, qui secundo esset nominatus, & instituendus esset primus, post *Lamber. tradit Episcop. Campanil. in divers. jur. Canon. rubr. 11. cap. 13. n. 41.*

Insupèr facta electione, & nominatione per P. Andream, extincta remanet facultas eligendi, quam ipsi testatrix concessit, & proinde nullitatis vitio subjacet secunda nominatio, *Lapud Ausfidiam, de option. legat. l. servi electione, in princip. l. hujusmodi, §. sicutum, de legat. 1. l. statu liberum, §. sicutum, de legat. 2.* maxime, quia potestas eligendi confertur à Testatore, cujus dispositio æquiparatur legi, §. disponat, *auth. de nupt. testandi, C. de test.* ubi verò electio à lege tribuitur, variatio non est permessa, *l. si pluribus in fin. de legat. 1. l. cuius bonis, ff. de Curat. furios. eo magis, quia per electionem primo factam fuit Ecclesiæ Sancti Josephi jus quæsitum, quod non potest tolli, etiam si foret quæsitum de facto eligentis, l. 1. ff. de pact. l. in insulam, §. fin. ff. solut. matrim. l. si pars, §. 1. ff. quemad. servit. amitt. Rerals. in l. 2. num. 1. de leg. 2. Gomez. variar. cap. 11. num. 43.* cum aliis plena manu adductis per *Giurb. in consuet. Messan. cap. 10. glos. 6. n. 22. par. 1. qui n. 33. ex Abb. Simon de Petr.* & aliis tradit exequutorem testamentarium ad distribuendum in pia causa, facta pauperum electione, in eorum præjudicium variare non posse.

Hinc per præfata Jura in terminis, quod facta semel nominatione per contractum inter vivos, quæ simpliciter, & absolute ex ultima competit voluntate, non liceat variare, respondere; *Gomez. l. 40. tauri num. 50. Molin. de Hispan. primog. lib. 2. cap. 4. num. 37. Alvarad. de conjetur. mant. lib. 2. cap. 2. num. 28. Matien. in leg. 14. tit. 4. glos. 1. num. 13. lib. 5. recop. Valasc. consul. 102. num. 12., & 23. Paz. in tract. de tenut. cap. 34. num. 50., & 56. Fontanell. de pact. nuptial. in add. ad fin. 2. part., & vers. est secundo notandum, Menoch. de arbitr. cas. 38., & cons. 1107. ex num. 12. Guttier. pract. lib. 3. quæst. 48. Thesaur. quæst. forens. 65. lib. 1. Cros. caus. 11. Maur. alleg. 41. par.*

2. *Castillo Sotomajor. quotid. controvers. jur. tit. 2. cap. 26. num. 65. Paul. Duran. par. 2. decis. Rot. 339. num. 79., & ex nostratibus Reg. Valenz. cons. 155. num. 20. vol. 2. Jo. Maria Novar. quæst. forens. lib. 1. q. 44. Dom. Confiliar. Staiban. lib. 1. resol. forens. cap. 64.*

Minusque poterat P. Andreas Testatricis dispositioni onera, & conditiones superaddere ipsum locum pium nominatum onerando, *l. unum ex familia, §. sed etsi fundum, de leg. 2. Fusar. cons. 93. num. 2., & de subtit. quæst. 511. num. 1. Peregr. de fideicom. art. 3. num. 33. Tondut. quæst. & resol. civil. cap. 50. num. 33., & 34. Rot. coram Coccino decis. 394. num. 3. Reg. Galeota lib. 2. controu. 39. num. 33.* Ipsi enim Patri Andree tantum à Testatrice fuit declarandi locum pium impartita potestas, rebusque suis, & non Testatricis poterat dicere legem, ex cujus dispositione Sancti Josephi Ecclesia consequitur legatum, non à P. Andrea, qui nudum habet ministerium solum eligendi, & Testatrici mandanti talis actus tribuitur, non exequenti, *l. si hæres testamento, ff. de act. empt. Surd. cons. 178. num. 4. Cros. cons. 11. num. 24., & cons. 48. num. 13. de Petr. cit. tract. solut. 5. num. 23. Valenz. cit. cons. 155. à num. 20. Mantic. de conjet. ult. volunt. lib. 8. tit. 5. num. 12.* dicens, quod exequutori haud licet nominare Testatoris spurium, quia is à Testatore habere videtur, cui prohibitum est spurio relinquere, & è contrà, tradit, *Alex. post Castrens. in leg. si is qui la prima, num. 6. de vulg. pupill.* quod deputatus ab alio exequutor ad distribuendum in pauperes bona, possit proprium filium spurium eligere, cui alias nil potest relinquere, cum id non à patre, sed à Testatore distributionem fieri mandante consequatur. Dùm igitur Testatrix in legato centum aureorum in perpetuum relicto loco pio, non aliam facultatem concessit P. Andree, nisi locum declarandi, & minime nominationi conditiones superaddendi; certò certius est, quod gravamina apponere non poterat, sed statim, quod declaravit data potestas absumpta fuit, ut locum declarasse Testatrix videatur ipsa, quæ per P. Andream declaravit, ad quem uti exequutorem aliquod jus non transit, *l. si quis Titio, de legat. 2. Angel. cons. 129. Tusch. vers. exequutor. conclus. 544. num. 36., & est ille veluti defuncti procurator, ut per ipsam destinata exequatur, Glos. in clem. dudum, §. utrum, vers. indirectè, de sepultur. Bart. in d. l. unum ex familia, Lapis alleg. 91. Thomas Pellicion. illustr. quæst. in tit. de redd. ration. cap. 3., & sicuti procurator mandati fines tueri, & servare compellitur, *l. diligenter, ff. mandati, sic, & exequutor omnia, servata forma testamenti adimplere, & observare tenetur, modum non excedendo, & secundum leges, & à jure disposita agendo, prout dispositionis verba significant, absque tertii præjudicio, Jacob. à Canth. in tract. de exequutor. ult. vol. tract. part. 2. n. 15. Episcop. Ricc. ad Tiraq. privil. pia caus. 65. arg. linter eorum, §. si decuriaues, ff. quod cuiusque univers. vers. nomin.**

Et in terminis specialissimis, quod is, cui electio est commissa non possit electum gravare conditiones, & onera nominationi adiacere, sentiunt, per *rex. in d. §. & si fundum, Prelat. ibid. num. 9.*

num. 9. Lope. in *Glof. 1. q. 2. lib. 4. tit. 15. par. 2.*
Mejeres de major. 1. par. quest. 71. num. 13. An-
ton. de Ripoll. var. resol. cap. 13. de testam. n. 399.
Mich. Ferrer. decisum tradens 3. par. obser. c. 319.
Cyriac. Nigr. controu. cap. 56. num. fin. & c. 207.
num. 19. 20. & 34. & cap. 348. num. 61. Dec. conf.
543. num. 12. vol. 2. Fontanell. dec. Cathalon. 467.
tr. 2. R. de Ponte conf. 109. num. 6. vol. 2. Gasp. Her-
mosilla in addit. nos. resol. ad partit. glof. & cogit.
Gregor. Lop. Glof. 5. & 6. lib. 7. tit. 4. par. 5. n. 18.
fol. mibi 264. at. tradens ex mente Castrens. conf.
433. lit. I. Sess. decis. Arag. 55. num. 12. & alio-
rum, prædicta limitari, si electus gravetur ad
favorem illorum, quos eligens potuisset eligere,
Jacob. Cancer. var. resol. tom. 3. cap. 7. de pact. n.
387. qui post DD. & Cast. in d. l. unum ex fami-
lia, §. sed & si fundum, num. 4. colligit conclu-
sionem, quod si eligens gravat electum de dando
seu restituendo aliis, licet gravamen non teneat,
eum nihil electus habeat ab eligente, electio tam-
en tenet, confirmat Franc. Carpius de exequunt.
testam. lib. 3. c. 6. n. 9.

Quibus optimè collimat celebre dictum, Bald.
 in l. 2. in princip. per *Glof. ff. solut. matrim. quem*
sequitur Angel. in tract. de testam. in verbo Item
reliquit centum, in legato per testatorem simpli-
 citer relicto pro nubenda puella paupere ab hæ-
 rede, vel fideicommissario præstando, nullum
 posse apponi onus, & gravamen in ipsius hære-
 dum beneficium sequitur *Paul. Durand. decis. Rot.*
Roman. 171. tom. 1. & decisum memorat Thor.
in supplem. compend. dec. verbo Legatum simplici-
ter relictum.

Attamen strictius arma sumendo, ut magis,
 atque magis RR. PP. Justitia luce meridiana cla-
 rior exurgat demus (citrà veri præjudicium,) po-
 tuisse P. Andream conditiones, & gravamina no-
 minationi superaddere, adhuc illa in beneficium
 Ecclesie S. Josephi, firma, & stabilis redditur, pa-
 ctionibus tantum vitiatas. Sunt etenim pacta, &
 gravamina in folio enunciata, & descripta turpia
 incõpatibilia de jure impossibilia statui Religioso
 infesta, inter se pugnancia, & ipsius Testatrix
 menti, & voluntati contraria, ut inferius de-
 monstrabimus; & proinde indubitati Juris est a-
 ctum prædictum non vitari, sublatis solum con-
 ditionibus, & pactis, l. 1. ff. de condit. instit. l.
obtinuit ff. de condit. & demonstr. §. impossibilis, in-
stit. de hered. instit. l. Titia 184. de verb. oblig.
Gomes. var. resol. tom. 1. cap. 12. de legat. num. 67.
Surd. conf. 236. num. 44. to. 2. Menoch. de arbitr.
Judic. quest. 89. n. 8. Thesaur. quest. forens. 24.
lib. 3. Adstipulaturq; Magni Constantini Augu-
sti editum, quo sancitum legimus pacta dona-
tionis servari debere, si Jure illa subsistant, alias
spretis pactis donationem validam remanere, in
l. donatio 25. C. de donat. ubi Glof. in verbo Sunt
molestæ, explicat, quando pactiones sunt turpes,
vel contra leges, & allegat text. concord. in l.
pactaq; C. de pact. ubi Imperat. Anton. pacta, quæ
funt contra Leges, Constitutiones, vel contra
bonos Mores, nullam vim habere statuit, & Gl.
in cap. verum. 4. de condit. app. ait, quod dona-
tor in traditione rei suæ potest apponere pactum
sivè modum, dummodò non sit contra leges,
Episc. Ifern. præf. Eccles. q. 162. & conjuncte ar-

ridet text. in l. placuit 29. ff. de usur. ibi: *Quod*
illicite adiectum est pro non adiecto haberi, & licet
re peti posse, & in l. eos §. fin. C. eod. tit. ex qui-
bus post Reg. Rovit. & alios definitum tradit Præf.
Merlin. controvers. forens. lib. 1. cap. 96. num. 17.
excessum, & pactiõnem usurariam tantummodo
vitari, firmo in reliquo remanente contractu.
 Et de professione emissa, cum pacto retinendi pa-
 trimonium, & dispositionem bonorum quod re-
 maneat illa pura, & valida, sublato pacto, & bo-
 na in Monasterium transeant, voluerunt *Glof. in*
Auth. ingressi, C. de jacrosanct. Eccles. in §. illud
auth. de Monach. cap. solet 32. quest. 2. Hoff. in c.
insinuante, qui Clerici, vel voventes, Angel. conf.
172. col. 3. Imol. in cap. cum Magno Ferrariensis,
de constitut. & alii ex regula ten. in l. cum præca-
rio, ff. de præcar.

Perstringamus modò sigillatim pactiõnum,
 conditionum, & gravaminum capita in folio as-
 ferta, & enunciata, quæ pars aded præconizat,
 quamvis ipse potius oblivioni illa tradenda, quam
 scriptis approbanda putaverim.

Et in genere dicunt PP. ipsis nota, & manife-
 sta non fuisse prædicta pacta, illorumque inob-
 servantiam adscribendam P. Andreae, cui libe-
 rum manebat se ad Evangelicorum præceptorum
 observantiam in Minorum Clericorum Religione
 de novo addicere, frustra; proinde in nomina-
 tionis revocatione quam agit, illa minime obser-
 vata fuisse conqueritur. Quod si negligens, &
 resupinus fuerit in ea non servando Superior, nec
 ipsi Ecclesie, in quaeritis officere poterit, ut ele-
 gantè in terminis perpendit *Felin. con. 34. in do-*
natione, seu legato facto Ecclesie cum one-
re, adjecto pacto resolutivo in casu inobservan-
tiæ, quod ut committatur pœna, & valida sit revo-
catio, debeat concurrere Prælati, & capituli ne-
gligentia, cum Superior solus non possit Ecclesie
præjudicium inferre, ex Anton. in c. fin. de donat.
& Glof. in §. 1. 17. quest. 9. & alios refert Hermo-
silla Glof. 2. & 3. leg. 56. tit. 4. pars. 5. num.
38.

Et in specie aggrediendo conditiones, adver-
 sus primam, & secundam, in quibus voluit P.
 Andreas validam fore nominationem, si ad Reli-
 gionem Clericorum Regularium, à qua egressus
 fuit, revocaretur cum omnibus prærogativis qui-
 bus antè fructatur, verè esset Clericus minor ef-
 fectus, & gauderet brevi à SS. Domino Urbano
 VIII. ipsi concessio, obiiciunt PP. ipsos nullum
 præstitisse impedimentum P. Andreae, quin in
 eorum Religionem regrederetur, hoc enim à
 mero ipsius dependebat arbitrio; Imò, si verum
 fateri fas est, hæc conditio fuit adamussim adim-
 pleta, dum cum effectu ingressus fuit P. Andreas
 Religionem, à qua fuit coactus egredi, ut ex fa-
 cto ostenditur sufficitq; conditio, quod per tem-
 poris momentum fuerit exequuta, quamvis po-
 stea non duret, l. si quis heredem, C. de instit. &
substitut. Grassus, post alios, de exception. cap. 33.
num. 20. & deinde ipsimet Patri Andreae multo
temporis interstitio PP. præstiterunt, prout in
præsentia in eodem Monasterio alimenta, & habi-
tationem singulari benevolentia, omnibus nota,
& de Apostolico brevi sunt pœnitentia ipsi ignari, &
potuit illo ad suum libitum frui dum per ipsos

non fuit obstaculum illatum.

Tertia conditio quod effecto P. Andrea verò Clerico Minore, minimè possit habitatio, cum Socio ad ejus libitum, impediri à quolibet superiore, etiam Generali; ex ejus lectura apertius quippè redditur turpis, & de jure impossibilis contra Religiosi statum; In septima enim conditione declaravit, velle veram Monasticam Religionem Clericorum Regularium profiteri, & in hac expressè ambit se eximere ab obedientia P. Generali debita, quæ inter cetera sollemni voto promittitur, sine qua Religio nulla habetur, *cap. cum ad Monasterium de stat. Monach. Episcop. Marant. late resp. 3. num. 35. p. 4. & resp. 17. num. 15. par. 5.*

Quarta conditio (aliis consultò omiſſis, cum ex se reiiciantur.) quod casu fuerit P. Andreas assumptus ad dignitatem, vita ejus durante, cedant in ejus beneficium annui docati centum legati, possitque de illis disponere, manifestè turpitudinem lapit, estque contra quartum votum quod emittunt PP. Clerici Minores non ambiendi dignitatem, aut prælationem extrà Religionem, per professionem etenim quam P. Andreas in Religione emittere intendebat, incorporabatur Religioni atque cum illa quasi contrahebat, quod ejus servaturus esset regulas, & instituta, & repugnant evidentiùs Testatricis menti, quæ tantum meram facti executionem in declarando P. Andrea tribuit, & minimè aliquod jus, sivè utile pœnè ipsum remanere voluit, & certum est quod exequutor datus ad eligendum pauperes, non potest seipsum, suamque domum eligere, etiam si paupertate opprimeretur, *Roman. cons. 228. n. 12. Tusc. conclus. 530. verb. exequutor; eo notab. text. in l. si tibi mandaverit, §. si tibi centum, ff. mandati, ex quo text. notat Bald. ibid. num. 1.* quod quis non possit se ipsum eligere, etiam concessa potestate dandi qui vellet *Durand. p. 2. dec. Ret. 445. num. 33. Ripol. cis. cap. 13. num. 401.* post *Malin. Spino*, & alios quos laudat, *D. Consiliarius Rocca. tom. 1. respons. notabil. 53. num. 147.*

Ex aliis etiam evertitur declaratio, sed nominatio in beneficium Incurabiliū, cum fuerit facta post litem motam, & decretum; *Quod Gubernatores Hospitalis heredi D. Isabella fulverent, & corresponderent annuos ducatos centum Domini sancti Josephi, ut ex facto liquet.*

Insupèr institutus hæres erat Incurabiliū locus, ab ipso exolvendum erat legatum annuum aureorum centum loco Pio per P. Andream declarando; certò certius est quod Testatrix de alio loco Pio præter Hospitalē intellexit; Undè minimè poterat P. Andreas ad ipsum hæredis utilitatem illud referre, cum hæredi legari haud possit, *l. planè, §. si duobus, & l. legato generaliter §. 1. de legat. 1. Natta cons. 363. n. 12. R. Capyc. Lat. lib. 2. consult. 158. n. 11.*

Amplius (quod uti summoperè notandum à Domnis Senatoribus sub silentio nolui pertransire, secunda nominatio fuit facta, ut est notum cum promissione aureorum quingentorum exolvendorum P. Andrea ab incurabili, quæ ipsam omninò vitiat, *Molina de Hispan. primog. lib. 5. nu. 40.* tradit electionem pretio factam nullitatis vi-

tio subjacere, ex *jurisgentium, §. ob maleficiū de pact. cum gratis sit illa faciēda, ut notat idem Molina. lib. 2. c. 4. n. 19. & c. 3. n. 30.*

Ex quibus omnibus currenti calamo exaratis, aded nitidam esse arbitror sententiam ad beneficium Ecclesiæ Sancti Josephi, ut merito iure confirmatum iri à Supremo Senatu decretum, *Quod Hospitalē Incurabiliū solvat, & correspondeat ipsi Ecclesiæ pro præterito, & in futurum annuos ducatos centum interpositum per Domin. tunc Consil. de Aquino, sub die 26. Septembris 1655. expetant atque sperent RR. PP. Clerici Minores. Neap. die 28. Februarii 1658.*

Die 11. Maii 1658. relata causa in S. C. intervenientibus D. D. Consiliariis Marco Antonio Oliveti, Jo: Baptista Mucettula, Hortensio Pepi (qui & causæ Commissarius) Ascanio Raetano, & D. Joanne de Vallenilla, patrocinantibus pro hospitali D. D. Josepho de Rosa, nunc Regio Consiliario dignissimo, & Francisco Andrea, & pro RR. PP. D. Julio Capone navavit decisio, quod decretum latum sub die 26. Septembris 1655. in beneficium PP. debet executioni demandetur, fuitque illa confirmata sub die 17. mensis Decembris 1658. in gradu restitutionis in integrum petite pro parte hospitalis; à quibus quidem decretis S. Hospitalē reclamavit, sed non dum finem habuit suum reclamatio, decidenda junctis classibus S. C. existente ipsius causæ reclamationis Commissario præfato D. Conf. Raetano, pœnè Magnificum Lelium Clavelli Actor, Magistrum.

Post meas delinçatas in hac causa lucrubationes, & scita è S. C. emanata, memoratus D. Julius Caponus in causa reclamationis, amplum doctique edidit responsum sub die 20. Aprilis currentis anni 1661. in quo omnia, quæ ad hujusmodi pertinent materiam miro ordine, eleganti, concinnoque stylo pertractat, quod quamprimum, cum aliis, ad publicam eruditionem imprimi, ab omnibus exoptatur.

19 Hujus autem Ritus dispositionem regulariter suis temporibus (proùt meis) non praticari, nec esse necessariam, cum ad aures Excell. Regni Proregum perveniant nedum crimina, sed officialium cogitationes, indicat *D. R. Carol. Tapia Marchio Belmontis lib. 2. jur. Regn. tit. de offic. Magistr. Justit. pag. mihi 279.*

RITVS QVINTVS.

Item quod omnes officiales pro posse teneantur facere omnia, quæ tendunt ad honorem, statum, & licitum commodum ipsius Curiz, & Officialium ejus.

SUMMARERUM.

1 Mortales difficillimum nihil, aut arduum tentare audeant, nisi dignitatis fulgor aliquis ad nomen perveniat.
Honos faciam præfort in bellis, impellit ad ardua, ad egregia virorum gesta, ad studium, & alia.

Non-

- Nonnulli ut Reipublica bono consulere, ut patriam Senatus, & Curia statuta servarent, vires omnes curam, mentem intenderunt, ac vitam denique ipsam funderunt.
- 2 *Serenissimi Regis Alphonfi responsum recensetur. Ritus merito jubet teneri, officiales facere omnia, qua ad honorem, statum, & licitum commodum Curia, ejusque officialium, tendunt.*
 - 3 *Honor complures habet significatus, sed in hoc Ritu praportas reverentiam Judicibus debitam.*
 - 4 *Seditionum semina labesque rerum publicarum ex magistratuum contemptu proveniunt.*
 - 5 *Prætoria dignitas, post Imperatoriam, & Regiam connumeratur.*
 - 6 *Honorari debent Magistratus ad omnibus. Etiam à Principe. A Parentibus quoque, licet hi in domo sint filiis majores.*
 - 7 *Exempti reverentiam illis debent.*
 - 8 *Qui honorem obedientiamque illis denegant, puniuntur variis penis.*
 - 9 *Officiali, si quis dixerit, huic toga si non deferrem, aliter responderem; si Judex dimissis Justitia insigniis, cum eo conrixetur, & verbis offensus sit, an penam privatus pati debeat?*
 - 10 *Injuria Magistratui illata acrius punitur. Judicium perturbans jurisdictionem graviter mulcatur. Corruptus, & Uacorans cedulem citatoriam, pana falsi punitur, & alia adducuntur.*
 - 11 *Judices nullam habeant cum subditis familiaritatem, qua si nimia contemptum parit. Quinque optima matres, totidem pessimos filios generant.*
 - 12 *Magistratus non fastu se extollat ex dignitatibus, sed subditos observent, & saluent, potissimum Advocatos. Non resalvantes suspecti allegari possunt.*
 - 13 *Excusandi sunt aliquando, si hominum temeritas bilem ab eorum pectoribus extorqueant.*
 - 14 *Qua pana mulcuntur officiales subditos injuriis afficientes.*
 - 15 *Honor non in ipsa solum consistit reverentia, sed in benefaciendo, & largitione honorum.*
 - 16 *Ille magis splendet in honorante, quam in honorato.*
 - 17 *Famam propriam, qui contemnunt, vituperandi sunt. Illa aequiparatur vita.*
 - 18 *Generosi viri discordant propter inequalitatem honoris. Jus precedentie armata manu tueri potest.*
 - 19 *Excusatur à pana ordinaria homicidium patrans ob metum honoris violandi.*
 - 20 *Illum qui nequit tutari nisi occidat, non fit irregularis, occidendo. Licet nobili impune ulcisci in plebeum eidem alampam inferendo, quando ad eundem Judicem provocatus gravaretur.*
 - 21 *Nonnulla utilia interiori foro colliguntur.*

EA est honoris, humanæque gloriæ, cupiditas, quam unicuique nostrum ingenuit rerum Pa-

rens natura, ut difficillimum nihil, atque arduum tentare audeant mortales nisi dignitatis fulgor aliquis ad nomen perveniat; Enimverò, ut præclarissima facinorum monumenta posteritati relinquerent, quis memorare queat quot maria traicerint, quot terras obiverint, itinera, quæ confecerint, labores, quos exantaverint; gentes, quas invaserint; hostes, quos perdomuerint; bella, quæ intulerint; pugnas, quas gesserint; mortis genera, quæ subiverint? Nonnulli suis arbitribus naturam superare ausi sunt, ut & nomē natura ipsa clarius cōsequerentur: Eviscerantur montium juga, ut inscriptionibus suppetant marmora lapides erudiantur magni nominis fama; quod sapit gloriam, ardentius amplectimur, negligimus, quod non suggerit messem honoris, hujus fulgor irradians facem præfert in bellis, impellit ad ardua; Miramur quædam artis miracula hisce temporibus edita? Artifex honos invenit, miramur egregia virorum gesta, quæ imitationi adiungunt locum? Honos addidit vires; miramur perspicacissima quædam nostræ ætatis ingenia, quæ ad sapientiæ solem mentis aciem obfirmarunt? Honos præceptor edocuit, ut evigilarentur noctes ad studium.

Verum quis unquam tantum honoris adeptus fuit, si fidem habeamus h. storiciis quantum hi qui ut Reipublicæ bono consulere. ut patriam, Senatus, & Curia statuta servarent vires omnes curam, mentem intenderunt, ac vitam denique ipsam fuderunt?

Hoc insignitè celebrant Athenienses, quod Codrus Rex clamyde exutus, cum se pauperis vestibus induisset mortem oppetere ab hostibus non dubitavit, ut suo funere Patriæ funus averteret. Id maxime prædicant Britanni, quod Stefani Regis, venenato vulnere perituri uxor, immortali nomine dignissima mulier noctu dormientis viri ebibita vulneris virulenta sanie in se ipsam, illius mortem potius transferre voluerit, quam videre conjugem extinctum, ac totum simul Imperium Britannicum tumulatum; Ut cum Rege fœliciter viverent Cives, interit Regina, ut aliis consuleret, sibi maxime nocuit.

Hicque concinit Regis Alphonfi, cuidam suadenti, ut tranquille, & voluptuosè, dum posset, vitam ageret, nec corpus tot, tantisque periculis obsecraret, responsum. Non temere olim Romanos viros sapientissimos, honori, ac virtuti templum ita coniuncta possuisse, ut nemini ad honoris templum pateret accessus, nisi per virtutis; Ut intelligerent mortales ad honoris fastigium non voluptatum via (quæ deliciis, atque illecebris affluens esset) sed virtutis illa quidem aspera, & salebrosa eundem esse.

Discant ex his Magistratus, Senatores, & Judices, si quis honoris amor impellit, si gloriæ ardor inflammat, quæ adhibenda sit cura, ut forensis status, dignitas, Curiaque commodum augeatur in dies, ex quo servato urbis salus, Civium tranquillitas habetur, patriæ felicitas continetur, pro qua sanguinem effundere gloriosissimum foret.

2 Hæc autem sedulo examinentes hujusce Ritus conditores, mandarunt teneri officiales face-

re omnia, quæ ad honorem, statum, & licitum commodum Curiz, ejusque officialium tendunt, quod antè disposuerat pro commodo fiscali; *text. in l. univ. C. de offic. Comit. rer. privat.*, & de hujus Comitum rerum privatarum officii cognitione pertractat *Frecc. de subfeud. num. 6. pag. 72.* Nosque nonnulla ad Ritus ornatum subiiciemus, & præter ea, quæ de honore loquentes, illiusque nomenclatura scribere *Bal. conf. 419. ad evidentiam in princ. vol. 1. Felin. in c. licet 1. notab. de prob. Lucian. de ampl. Summ. Pont. potest. num. 38. Cravest. conf. 168.*, & cæteri, memini, illum quandoque insinuare honorem municipalem, idèdque honorem esse decurionatum, probat *l. decurionatus, ff. de vacat. muner. quod de Prætorum quoque munere, dixit Blond. lib. 2. triumphan. Rom. Feneftell. de magistratib. cap. 19.* ac de omnibus magistratibus ostendit, *l. 1. ff. de alb. scrib. integerque tit. de muner.*, & honor. cum honor sit omnis administratio Reipublicæ, juxta verba *text. in l. honor est, ff. eod. adduct. tit. de muner. & honor.* Inde prodiit illud axioma, quod functus honore majori ad minorem vocari prohibetur, *l. majoribus, Cod. quemad. Civil. mun. lib. 10.* de quo latè *Minad. in const. in aliquibus, verbo Comitum, & Baronum num. 59.*, & tangit *Avus meus ad Gramm. dec. 40. num. 7.*, & nos alibi. Officia enim, & Magistratus honorem afferre dicuntur *Mastrill. de Magistrat. to. 1. lib. 1. cap. 30. num. 60.*, & judicare honor est *Borrell. de Magistrat. lib. 1. cap. 11. num. 15.* Honor etiam pro salario sumitur, in *l. 1. §. proinde, ff. de var. & extraord. cognit. unde legitimus honorarium in eadem l. 1. §. in honorariis, & in l. præperandum, §. in honorariis, C. de Judic. Franc. de Petris festiv. lect. lib. 1. cap. 8. num. 7.* Honor autem Civitatis, illiusque ornatus in quo consistant, explanat *text. in l. Civitatibus, ff. de legat. 1. ubi relictum legatum ad urbis honorem, & ornatum, pro quibus expendi debeat, exarat, exornatque Capiblauc. to. 2. de Baron. cap. 100. n. 15.*

In hoc autem Ritu præportat reverentiam Judicibus debitam, quamque unus alteri, & alter alteri præstare tenetur, non secus, ac legitimus *1. Reg. 2.*, & *cap. ecce 47. dist. Honorasti filios tuos magis, quam me. Cass. in Cathal. glor. mund. p. 1. confid. 26.*, & *Carav. in hoc ritu laudato, Judo de Angel. in l. potioris, num. 1. Cod. de offic. Rect. Provinc.*

Et quidem seditionum semina, labesque rerum publicarum ex magistratuum contemptu proveniunt, ex quo legis oritur despiciatio, quæ res civilem omnem tranquillitatem perturbat, labefactatque publicam utilitatem, merito politicus *Pont. lib. 5. de obediens. quem refert Doctor Marc. Anton. Sestini in suo Dialogo Italico sermone edito, La Felicità caduta, La Costanza affinata, La Repubblica disordinata, dialog. 3. pag. 94. at. inquit, Boni Civis prima laus est parere Rectoribus, contra nil eo cive tetrius, nihil perniciosius, qui superbiam, ac protervitatem suam illis opponat. Et Plato lib. 6. de legibus. Post Deos immortales, eis hominibus secundas, & honoris, & gloria sedes deberi, qui publici muneris magistratus gerunt, & egregia sua virtute, atque industria cæterorum vitam moderantur.*

Tom. I.

5 Adeoût post Divinam, Imperatoriam, & Regiam Majestatem prætoriam numerent, *Soccin. conf. 22. num. 4. vol. 1. Bovadill. politic. lib. 3. cap. 1. lit. E.*, & *Matiem. de relators 3. par. cap. 10. nu. 13. pag. 76.* ait, se nescire, utrum justis Magistratus Deorum numero, an hominum, aggregari deberent, id quod *Francisc. Mar. Prat. exornat pract. lib. 1. obser. 38.* multa subnectens. Unde illis honorem, obedientiam, & reverentiam deberi, indixit *text. in l. semper in princ. ff. de jur. immunit. in l. 2. C. de offic. Præf. Prator. lib. 12. §. 1. Auth. ut omnes obed. Jud. Regens Tap. decis. 3. num. 105. Giurb. obser. 91. per tot. Anton. Sola in proem. decret. sub num. 19. Ruginell. pract. qq. cap. 47. num. 65.* etiam ab ipso Principe, probat *text. in l. nihil, C. de palat. sacr. largit. lib. 12. & l. su. C. de consul. lib. eod. ibi: Qui à nobis loco Patris honorantur. Tiraq. de nobilit. cap. 28. Capibl. singul. 139. post 1. tom. tract. de Baron. Et qui inter ipsos connumerari non dedignatur, l. jus Senatorum, C. de dignit. lib. 12. Afflic. in constit. si damna sub num. 8. Thor. in proloq. ad tract. de Magistr. Regn. à num. 102. Ricc. decis. Cur. Archiep. 31. par. 1. A parentibus quoque licet hi in domo sint filii majores, l. ille à quo, §. fin. cum l. seq. ff. ad Trebell. Capiblauc. loco adduct. sing. 74. Decian. conf. 84. num. 34. vol. 3. in quam rem elegans extat *Tauri Philosophi Atheniensis sententia: Qui (ut Gellius refert lib. 1. Noct. Attic. cap. 2.) cum ad eum invisendum Crete Insulæ Præfes, una cum Patre accessisset, ortam inter eosdem de potiori concedendo loco officiosam contentionem his verbis diremit: In publicis locis, muneribus, atque actionibus patrum jura, cum filiorum, quæ in Magistratu sunt potestatibus collata interquiescere paululum, & connivere; sed extrà Rempublicam, in domestica re, atque vita, si sedatur, ambuletur, in convivio, quoque familiari discumbatur, tunc inter filium Magistratum, & patrem privatum publicos honores cessare, naturales, & genuinos exoriri. Et collimat quoque quod de Fabio filio Consuli occurrente, scribunt idem Gell. ibid. & *Valer. Max. lib. 2. cap. 2.***

7 Quid quod? omnes etiam exempti reverentiam illis debent, *Ruginell. pract. qq. add. cap. 47. n. 65. Decian. tract. crimin. lib. 7. cap. 5. num. 29. tom. 2. Thor. vot. 87. num. 38. Bal. in l. fin. C. de bon. liber. Etiam Clerici, Bovadill. lib. 2. polit. cap. 18. num. 89. Sesse de inhibit. cap. 8. §. 3. num. 198.*, & assurgere, adeoût salutem illis non impertinentes juxta morem, poenam mereantur Judicis arbitriam, ut benè probat *Carav. hoc in ritu num. 12.* & concordant notata per *Anton. de Ball. in variis tractat. lib. 4. q. 6. in princ. Carab. singul. syndic. offic. 223.*

8 Et qui illis honorem, obedientiamque denegant quasi sacrilegii rei puniendi, *l. 1. C. de domest. & protectorib. lib. 12.*, & Romanorum exempla recenset *Giurb. conf. 38. num. 13. cum seq.*, & alia addunt *Borrell. conf. 4. num. 17. Valenz. conf. 82. n. 16.* illosque offendentes crimen Læzæ Majestatis incurrunt, *l. quisquis, C. ad l. Jul. Majest. Guid. Papa quæst. 344. Gramm. dec. 36. num. 4. Ricc. cit. dec. 31. num. 4. p. 1. Scialoya in prax. forjudicat. cap. 3. num. 115.* etiam ob contemptum, *l. si familia, ff. de juridict. omn. judic. ibi: Quia hic com-*

H

tempta

empta Majestas Prætoris vindicatur, ubi *Glos. in verbo Vindicatur*. notat, non licere contemnere Prætores Nec excusat illos offendi uti privatas personas, & non uti Judices, nam si cui ex Judicibus quis dicat: si per reverentiam officii tui, & Regis mihi liceret, non abstinerem à te manus illeque responderet: Ne respicias Regem, nec cures de officio; adhuc pœna committeretur. *Cassan. in Catal. Glor. Mund. p. 7. confid. 13. Giurb. observ. 8. Sesse de inbib. cap. 30. §. 1. num. 194.* cum non potuerit ille abdicare à se officium Regis, l. *legatis*, ff. de offic. Proconsul. l. fin. C. de defens. Civit.

Hinc injuria magistratui illata ex eo, quod
 10 Principis representet imaginem læcius punitur, vi in nostris *Const. Reg. incip. observent*, & atroc. & in l. *Prætor edixit*, §. ult. ff. de injur. Rov. *super prag. 15. §. 19. num. 6. & 13. de suspic. offic. Prat. add. obser. 38. num. 17. Carav. hoc in ritu memores*, & pro alapa impacta Justitiario hujus Civitatis officium suum exercenti fuit reus furcis suspensus, *Reg. de Ponte in tract. de possess. Proregis. de provis. fieri solis. pag. 13. num. 18. Bajard. ad Jul. Clar. lib. 5. §. fin. q. 67. num. 21.* ampliatis etiam in officiali tempore syndicatus, inlequiturq; post *Arnon singul. 13. Avus meus ad Capyc. dec. 27. nu. 6.* & tradunt *Farin. de delict. & pœn. q. 17. num. 38. de Franchis dec. 403. & 713. P. Fragos. de regim. Reipubl. Christ. par. 1. lib. 4. disp. 10. num. 155.* ampliatis ad offendentes officialium familiam tempore Syndicatus, *Reg. Sanfelice. decis. 63. p. 1. num. 15.* sermocinans de officiali electo tantum, nondum admissio, *Mastrill. ad tract. de indul. cap. 36. Grove. ad Gayll. in pract. Camer. Imperial. lib. 1. conclus. 39. à num. 5.* inquirens, an in dubio facta censeatur offensio Judici uti Judici, vel uti privatae personæ, *Franc. Maria Prat. ad Paschal. de patr. potest. par. 1. cap. 10. à num. 6.* cujus meminit *D. Franc. Baron. in tract. de effect. amicis. effect. 53. num. 3. Caball. ref. crim. 148.*

Proindè Judicium perturbans, & impediens jurisdictionem graviter mulctatur, *Monoch. de arbitr. jud. cas. 437. in fin.* quam pœnam arbitrariam, probat idem *Monoch. cas. sequent. 438.* sed peculiariter, quod habeo in facto, de eo, qui amovet, vel corrumpit, & lacerat, dicam vulgò, cedula citatoriam, quod pœna falsi puniatur, est *text. in l. hodie in princ. ff. ad l. Cornel. de falsis*, & aureorum 500. *l. si quis id quod*, ubi *Gl. & Bal. ff. de jurisd. omni. jud. Afm. in prax. §. 8. num. 10. Guid. Pap. dec. 233. num. 5.* ubi addentes æquiparant eximentem à manibus birruariorum mancipatum pro debito, & literas Curia lacerantes, memorando exemplo illius magni Proregis Regni Neapolis, apud nostrum *Carav. in rit. 160. in fin.* & concordant alia jura apud *Clar. §. fin. q. 68. num. 10.* Rusticitatem verd in hoc multum excusare, advertunt *Carrab. sing. 127. Thor. vot. 87. n. 9. Dansa ad Gramm. decis. 45. num. 60.*

11 Nullam ergo Judices habeant cum subditis familiaritatem, ad *text. in l. nullum 10. Cod. de offic. Reç. Provinc. Capibl. in rubr. de Baron. num. 92. & in prag. 5. num. 3.* quæ si nimia facilè contemptum pariet, *Cassan. in consuet. Burgund. tit. des fides §. 6. num. 19. & in catal. glor. mund. p. 12. confid. 26. in fin. Capibl. memor. prag. 5. num. 3., & add.*

rubr. num. 62. & 93. Mastrill. de magistrat. lib. 2. cap. 7. Ricc. resol. 116. num. 1. in fin. tom. 2. ac perbellè Avus meus ad Gramm. decis. 7. nu. 1. tradens quinque optimas matres totidem filios pessimos parere, nempe communionem discordiam (ex quibus longè pessimus exoritur nepos, s. bonorum dissipatio) veritatem odium, pacem vitium, virtutem invidiam, & nimiam familiaritatem contemptum, & rescribit *de Petris fest. lib. 1. cap. 7. nu. 31.* & ante ipsum *Constans. Pap. ad Carav. rit. 46. lit. A.* quod ultimum inter fatuos, & minimè inter prudentes locum habere, ex *Abb. in proom. decret. verbo Gregorius num. 2.* advertit ibidem *Avus meus num. 2.*

Et tandem memores sint Magistratus *Tbolosani* verborum *lib. 4. de Repub. cap. 10. num. 11.* *Qui publicam*, inquit *dignitatem gerit*, nullo modo, etiam *prætextu sua humilitatis eam immiui*, aut *contemni pati debet*; sed in eo gradu quo à Principe. vel populo ordinata est eam conservare tenetur, alioquin, & sui officii diceretur ignarus, & injuriam ei, cujus refert *possessatem*, inferret.

Sed, ipsi quæso, non fastu se extollant ex dignitatibus, & honoribus prædictis, cum, & ipsi observare quoque subditos, illisque libenter aures præbere obstringantur, *l. nec quicquam*, §. *observare*, ff. de offic. Proconsul. *Fragos. de regim. Reipubl. p. 1. lib. 1. §. 3. disp. 1. de virtut. Princip. num. 80.*, & omni mansuetudine, & humanitate alloqui debeant illos salutando, alias justa erit causa recusandi, *prag. 15. §. 19.* ubi *Rov. num. 4. de susp. off.* quod etiam de jure communi admittunt *Abb. Felin. & alii*, in *c. cum super de offic. deleg. Muta ad prag. Sicil. tit. 4. num. 46. par. 1. Giurb. conf. 38. num. 20. Gratian. discep. 284. num. 28.* & de Notario idem *Gratian.* loquitur *cap. 538. num. 57.* cum denegans salutationem inimicus præsumatur, *Gl. in can. Adrianus 63. dist. 1. & in l. ad hoc, C. de appellat. Mastrill. dec. 151. num. 46. par. 2. Marcell. Calà de mod. artic. §. 1. Gl. 1. num. 334. Mascard. de probat. conclus. 898. num. 33. Petr. Gregor. de Repub. lib. 8. cap. 4. num. 3.* dummodò Judex non negaverit, salutantem non vidisse, explicat eadem *prag. 15. §. Volemo non fia causa bastante.* Et quod sunt prompti Judices ad salutandum, monet *Grat. mem. discept. 284. num. 6.* maximèq; id peragere debent cum Advocatis, *Specul. tit. de Advocat. §. Hic dicendum, vers. cum autem, Mattiens. de relator. 2. par. cap. 2. num. 1. Bovadil. in polit. lib. 3. cap. 14. p. 2. num. 6. Tasson. de aurofat. vers. 7. observ. 3. num. 13.* (de quorum laudibus nos alibi fufius) & taliter æqualitatem servare, ut nemini sint injurii *Claud. Cautiunc. de offic. Judic. lib. 1. cap. 3. in fin. & cap. 4. per tot.* & veritatem in omnibus, quæ ad ipsos deferuntur, diligenter inquirent, nec ad quamlibet suspicionem, rumulculum, calumnias, & falsas delationes, & accusationes, patulas, & avidas aures præbeant. Verborum fucis, lenociniis, aut præstigiis tenebras sibi offundi non patientur: sed alteram aurem delato, vel accusato integram semper referent: Unde *Constitum* temporibus si qui in Magistratu avarè, superbè, & insolenter se gesserit ipsum ante tempus finiti honoris Imperio desistere, & de gradu deiici jubebant, teste *Alex. ab Alex. diæ. genial. lib. 4. capit. 6. fol. 182.* quem laudat *Bovadill. politic. capit. 12. lib. 2. pag. 499.*

Sciunt

Sciunt enim, quod morum facilitas, animi moderatio, æquabilitas, humanitas, ac in omnes affabilitas subditorum mentes astringunt in superiorum amorem, acquirunt reverentiam, cultum, observantiam, & singulari affectos amore erga se retinent: *Tullio lib. 1. officior. asserente: Nihil esse laudabilius, nihil magno, & præclaro viro dignius placabilitate, atque clementia: In juris æqualitate exercenda etiam est facilitas, & altitudo animi, ne irascamur, aut intempestivè accedentibus, aut imprudenter rogantibus, in morositatem inutilem, & odiosam incidamus: Et tamen ita probanda est mansuetudo, atque clementia, ut adhibeatur Republica causa severitas, sine qua administrari Civitas non potest.*

Excusandi tamen sunt aliquando Judices; si
13 hominum temeritas, & incontinentia, traminquillissimis eorum pectoribus bilem extorquent, atq; exulare quodammodo patientiam cogunt, quod perpendens *Simanca de Repub. lib. 5. cap. 8. num. 4. pag. 248. Patientia, inquit, admodum necessaria est Judicibus, & Magistratibus quippè qui molestiis, & importunis litigantium precibus, & querelis, ita obriuntur, fatigantur, & irritantur, ut non facile sit subindè non commoveri, ac tantum non morositatem quandam incidere. Exemplo J.C. de fatua dubitatione redarguentis factuè interrogantem in l. Domitius labeo, ff. de testam. ibi: Aut non intelligo quid sit, de quo me consulis, aut valde stulta est consultatio tua.*

Qua verò prena mulctentur officiales subditos
14 injuriis afficientes, præter *Campagn. & Aff. in const. Regn. eos tantum*, pertractat *Par. de Syndic. §. Syndicantem col. 1.* plura ad Judicium excusationem adjungens, hi enim si quid officii fiducia iniuriosè fecerint, actione tenentur iniuriarum, *l. nec magistratibus, ff. de magistrat. Borrell. conf. 24. n. 9.* Et ob minas alicui illatas statim Judex suspectus redditur, & etiam fidejussori ejus, cui minatus est, adeoquod si minatus aufugit, fidejussor non tenetur, *Ursill. ad Aff. decis. 130. num. 3. Avus meus ad Cypyc. decis. 138. n. 3.*

Sed litigantes, qui, ut plurimum evenit, vicissim se injuriosis verbis impetunt statim, & incontinenti possunt poenis mulctari, *Gl. in capit. Deus Omnipotens, §. quando autem, verbo Judicis 2. q. 1.* quam singularem exclamat *Alberic. de Ros. in l. illicitas, §. veritas, ff. de offic. Præsid. & insequitur de Marsil. singul. 549.*

Honor verò non in ipsa solum consistit reverentia, sed in beneficiendo, & largitione bonorum *Marci 7. & 1. Timoth. 5. cap. si quis filii parentes 30. dist. & Plato 5. de Repub. Illud autem Philosophi 8. Ethicor. & Cicer. lib. 1. Tusculan. Refuso præterire honorem esse præmium virtutis, quod ex nostratibus confirmant Matth. de Aff. in Const. lib. 1. Rub. 45. num. 1. Valenz. conf. 82. lib. 1. num. 32.* est namque honor exhibitio reverentiæ in testimonium virtutis, vel prælationis, vel cum administrationis gradu, *l. si honore, ff. de muner. & honor. Cassan. in Catal. glor. mund. p. 1. consider. 1. 3. & 5.*

Quin? alterum ejusdem *Philosophi 1. ethic. & Regidii de Regim. Princ. capit. 8.* quod ille magis
16 splendet in honorante, quam in honorato, & quia honorem vulgus accipit quatenus contradi-

Tom. I.

cit vituperio, sive infamiæ, & ex honore, ut propterea dicatur nonnunquam aliquem honorem perdidisse, idest exhonoratum, legimusque in jure exemplum in filiis, quorum parentes secundo nupsierunt, *§. veniunt, & §. si verò expectet, auth. de nupt.* idèò quanti hunc honorem facere debeamus, instruimur *Alexandri verbis in l. si victum, ff. de re judic.* ut æstimare debeamus non minus, quam vitam, illumque proindè vitæ comparati, & gravissimam infamiam morti, docet *tex. in l. justa cum Gl. 1. & letiam, §. 1. ff. de manumiss. vindict. necnon l. isti quidem, §. fin. ff. quod met. caus. atq; Jodoch. in suo Enchirid. parium, aut similitum, 17 verbo Honor.* Imò ipsi vitæ præferri ex omnium ore confitentur *Viv. dec. 46. num. 5. Reg. Sanfel. dec. 72. num. 87. tom. 1. & dec. 199. num. 18. 2. Reg. Tap. dec. Ital. 3. num. 44. & 45. & alii, quos enucleat Didacus de Mari ad Grammat. dec. 98. num. 1. & 2. Avendan. de met. lib. 2. cap. 43. num. 20. Larrea decis. Granatens. 98. num. 22. in fin. to. 2. Vasq. quæst. illust. cap. 18. num. 13.* cum honestis viris formidabilior fit honestatis deturpandæ, quam mortis metus, quod eleganter expressit *Claudian. de bello Gildon.*

Nonnè mori satius, vitæ quam ferre pudorem.

Quibus consonat *Juvenal. sententia saty. 8.*

Summum crede nefas vitam præferre pudori.

Et propter vitam vivendi perdere causas;

Latèquæ *Franciscus de Petris consil. 43. numero 23.*

Undè qui suam negligit famam jure merito crudelis in se ipsum prædicatur, *Cassan. in Catal. Glor. mund. par. 1. confid. 2. num. 1. Decian. conf. 1. num. 136 lib. 3. Morott. respons. 99. nu. 19. Petr. Gregor. in synagm. jur. p. 2. lib. 38. cap. 1. num. 11.* quam præciosiorem inter temporales res dicit *Angelicus Doctor 2. 2. quæst. 73. & præciosissimam omnium rerum illam exclamat Alex. de Ales. in 2. par. sua summa, latèq; Vivius dec. 399. per tot. lib. 2. & Cravett. conf. 795. num. 5. & conf. 830. num. 8. ex tex. in l. infamia, C. de decurion. lib. 10.* tradit graviolem esse famæ jacturam quam oculorum, *Reg. Valenz. conf. 92. num. 1. tom. 1. Escob. de purit. & nobil. prop. p. 1. §. 1. per tot. Ric. in prax. for. Ecclesiast. resolut. 313. num. 2. Farinac. consil. 141. num. 30. Hermosill. in schol. ad Glos. 2. prolog. part. 5. numer. 114.*

Indè fit, ut sæpissimè generosi viri discordent
18 propter inæqualitatem honoris, quando populares homines id agunt propter inæqualitatem possessionis, cum de honore, ac dignitate contendere semper apud ingenuos homines, generosi animi fuerit inditium, & Judicis officium intentant, ut minores majoribus cedant in sedendo, procedendo, vocemferendo, & aliis, ex *l. 1. & 1. C. ut dignit. ordo servetur, l. fin. ff. de albo scribendo, Faber in §. aliam num. 2. in p. de honor. possess. Gerard. sing. 33. num. 3. Cypyc. dec. 27. num. 3. Valenz. conf. 34. num. 27. lib. 1.* Jusq; præcedentiæ etiam armata manu tueri posse, consuluit *Episc. Ricc. in sua prax. præcedentiæ. resol. 518.* præcæteris ex *Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 110. num. 20.* affirmative haud puniri posse ordinaria occidentem Adversarium prohibentem nè sedeat in loco solito, & confirmat *dec. 68. p. 1. num. 15.* prout excu-

H 2

fatür

19 fatur à pena ordinaria homicidium patrans ob moctum illius honoris violandi, *Gramm. decis. 5. Farin. conf. 2. Urfill. ad Affl. dec. 287. num. 2. Bajard. ad Clar. §. homicidium num. 118. Thor. 1. par. compend. dec. verbo Homicidium*, conferuntq; exarata per *Conf. Theodor. alleg. 19. n. 5.*

20 Ex quibus colligo id verum aded esse, ut qui suum nequiret tutari honorem, nisi occideret, procul sit ab irregularitate occidendo, ut dixit *Hieronym. Ghamas*, si vera fatetur, in suo instruct. sacerdot. p. 1. cap. 12. §. 14. prope fin. & §. 10. per tot.

Et licere nobili, honestoq; viro propria auctoritate, ac impunè ulcisci in plebeum eidem alampam inferendo, quando adeundo Judicem provocatus gravaretur, & in derisum abiret res, ex notab. *Pauli de Castro consil. 190. Gram. decis. 14. num. 11. & 23. advertit doctiss. Franc. de Petris conf. 29. num. 5. & conferunt quæ nobis insinuant Gissarel. dec. 18. Franc. Mar. Prato ad Paschal. de virib. atr. potest. p. 3. cap. 6. ad num. 1. vers. Est etiam licita, Reg. Saufelic. decis. 337. in allegat. par. 3. num. 33.*

21 Nec ut aliquid colligamus utilitatis in interiori foro, prætereo, quæ tradit *Lucas de Penna in l. filios, C. de decurion. lib. 10. vers. pro his*, quod pro his terrenis honoribus dilectores hujus sæculi multa tolerant, pro cælestibus verò pauca; & quod scriptum reliquit ex *S. Thom. quæst. quod lib. 12. art. 13. Claud. Boreaz. in addit. ad consil. crim. Bartolom. patr. §. 16. lit. C. lib. 2.* Nos pro fide, ac caritate, pro justitia, ac veritate mortem subire, imò appetere debere, honorem autem, nec negligere; imò justè appetere ad Dei gloriam, ad utilitatem spiritualem proximi, & ad propriæ animæ fructum.

RITUS SEXTUS.

Item quod causa appellationis inchoetur per aperturam processus.

SUMMARUM.

- 1 Appellatio si admittitur, non propterea Judex apud Judices accusatur. Illius usus miserorum Iovani datur. Appellationibus in libertatem vindicantur innoxii, mortem evadunt, & sua bona reparant.
- 2 Appellare licet à quolibet gravamine. Definitio appellationis traditur.
- 3 Appellatio dicitur sberiacca contra venenum Judicis. Est de Jure natura.
- 4 Princeps justam tollere nequit appellationem. Junctæ, & delegaciones, an, & quando erigi debeant? Quibus in casibus auferri possit appellatio remissivæ. Qui sint effectus clausulæ, appellatione remota.
- 5 Sententia appellationis incapaces admittunt sup-

plicationes, & reclamaciones.

Ut sunt sententia S. C. apud idem tamen Principis Concistorium.

Etiam ille Regia Camera Summaria.

6 Executio sententiarum, quæ ex his Senatibus emanant, retardatur nullitatum remedio.

Quod à decretis interlocutoriis, vel definitivis vim habentibus jure Regni deduci debet infra dies sex post illorum judicialem notificacionem.

7 Dies prædicti sint nè utiles, itant nullitates recipi debeant post nonnullos dies, lapsis illis sex, eam quo dies termini fuerunt feriasi, inquiratur.

Novissima decisio S. C. adducitur.

8 Sed an deductis nullitatibus intra limites sedè dierum, possint alia superaddi præfixo termino absoluto decisionem primariam? Affirmativè plurius decisum ostenditur.

9 Nullitates adversus sententiam S. C. vigore Reg. Pragmatica deduci debent infra decennium, si proponantur per viam actionis.

Per viam tamen exceptionis perpetuò proponi possunt, dummodo sententia non sit executæ.

Et determinationes S. C. inmedium afferuntur.

Hujusce Ritus declarationem Muscatel. & Add. tradunt, subiiciuntq; praxim.

10 Appellationis materiam à nonnullis tractari multis in locis traditur.

11 In illius instantia reproducenda esse acta prioris, alioquin non profuit, additur.

12 Illa à Vicario generali ad Episcopum prohibetur, cum ampliacionibus.

13 Restringitur si fuerit constitutus in aliqua tantum Civitate.

14 Item à sententia definitiva illius.

15 Appellanti liceat nè mutare Judicem, quem primo appellavit.

16 Decensum ad provocandum non currit, si interim de nullitate sententia dictum fuerit.

17 Ille, qui acquievit sententia, non aliter potest appellare ab illa.

Idque in eo potissimum contingit, qui solvit, vel petit dilacionem ad solvendum cum declarationibus.

18 Appellato an, & quando liceat uti Adversarii appellatione.

Illà ab uno ex condemnatis facta profuit nè omnibus eandem habentibus causam?

DE appellatione dicturus oculatissimum humani cordis inspectorem, ac testem appello Deum, me nullam hic Judicibus, quotquot sunt, & generis nobilitate præclari, & doctrinæ, summæque apud omnes, quæ in judiciis, quæ in sententiis ferendis æquitatis constantia præstantes, notam inurere voluisse. Negandum in his, aut neglectam in decretis maturitatem, aut abiectam quodam modo in consiliis sagacitatem, aut in definiendis causis præceptum judicium, mentemque nutantem, ac suspensam, aut disquirere, aut increpare ausim. Appellationes quidem admitto, at iniustitiæ Judices non redarguo. Nec si rei appellent,

lent, idcirco Judex apud Judices accusatur. Appellationis usus miserorum levamini datur, nè præcipientes, & veluti inconsideratè ad perniciem, aut in mortem ferri videantur, quilibet vel nocentissimus infontem se profitetur, quod si capite damnatur, quid ni appellet, nè inconsultò mori dicatur? quod si Reus recognoscatur, appellasse, hoc est, vires omnes ad mortis effugium intendisse, solamen erit. Sic Judicum integritas servabitur, & scelestorum facinus dilucidius apparebit. Aperire tamen pravis Judicibus meam hic sententiam non dubitaverim, quid enim iniquius, quid iniustius, quàm innocentes aliquando bonis omnibus spoliatos, libertate exutos, vinculis, & fame multum, diùque vexatos, capite denique damnatos, appellatione, hoc est humanæ vitæ præsidio privare? miserum est venenata pocula innocenti viro propinari, miserius antidotum prohiberi: acerbum inter brevia, & Syrtis, inter Charybdes, & Scyllas tempestatum nimbo jactari; acerbius effugii locum naufraganti non esse, manumque tabulam extorqueri: Funestum viventes adhuc homines in sepulchrum detrudi, funestius angustum aeris spiraculum intercludi, quo exiguam saltèm lucis usuram capere videantur, dum diù mori coguntur: durum omni ægritudinum genere laborare, durius Medicorum, ac medicamentorum ope interdici. Idem erit crudelitatis penè dixerim genus, si Rei appellatione priventur; quid enim dulcius est divitiis, quid suavius libertate, quid vita ipsa carius aestimatur? appellationibus in libertatem vindicantur innocui, mortem evadunt, & suaq; bona reparare videntur.

- 2 Idcirco sacrosancta jura omni lata sententia appellationis remedium cuicumque ex litigatoribus se gravatum sentienti, indulgere in *l. 2. ff. de appell. & in l. qui restituro 68. ibidemque Glos. ff. de rei vindicat. Cacharan. decis. 61. Præs. de Franch. decis. 556. num. 5. Ricc. coll. 166. & 167. Reg. Valenz. conf. 195. num. 1. tom. 2. ejusque definitionem, quod sit provocatio ad majorem Judicem ratione gravaminis illati, vel inferendi, indicant *Marant. in specul. par. 6. ad. 2. verbo & quandoque appellatur, Sigismund. Scacc. de appell. q. 2. num. 2. illius usum frequentem, & necessarium esse monent, ex tex. in l. 1. ff. de appellat. Ossuald. in Don. lib. 28. comm. cap. 6. lit. A. Avendan. de mot. lib. 2. cap. 25. num. 2. quæ soia judicantis improbitatem avertunt, atque depellit *Roman. conf. 224. integritatis est propugnaculum, & oppressorum levamen, cap. cum speciali §. porro eod. tit. de appellat. Cassiodor. lib. 9. var. cap. 18. Sese decis. Aragon. 93. num. 14. tom. 1. Valenz. cit. loco num. 2. ut præterea jure merito theriaces Epitheton contra Judicis venenum à Bal. adepta fuerit in *l. unic. in fin. C. de moment. possess. quem insequuntur Caroc. de except. except. 44. num. 2. & 3. Cas. Argel. tract. de acquir. possess. q. 2. artic. 4. num. 153. Franc. Mar. Prato respons. crim. 6. num. 4. & respons. 9. n. 2. & noster Caravit. rit. 256. n. 3. quem laudat Scialoya in prax. forjudicat. cap. 14. n. 1.****

Hanc pleriq; juri naturæ adscribunt, quippè cujus est defensio, *tex. vigore in Auth. ut consequenter C. de sentent. interlocut. ibidemque Fulgos. Balin l. tale pactum §. qui provocavit in 2. lect. nu.*

33. ff. de pact. Rot. Roman. dec. 16. sub rit. de dol. & contum. in nov. quæ incip. cum jura clamitent Brunon. à Sole in ejus jur. compend. verb. appellatio est defensio, Valenz. memor. loco. Unde nec statuto effici potest, nè appellare liceat, exclamat post alios *Mynsinc. lib. 1. obser. 14. cujus contrarium ex Bald. insinuant Hieron. Magon. dec. Lucens. 15. nu. 11. & 12. Petr. Caball. resol. crim. cas. 110. num. 19. quorum placita declarat Camill. Borrell. in summ. dec. tit. 33. de appell. à num. 1221. & ipsemet Princeps justam intercipere nequeat, ex tex. in c. qui scit 2. q. 6. extendit Vasq. 1. cont. usuf. 1. num. 4. & 5. & ex his liquidò emèrgit, quam tutissimè *Dom. Consil. Onupbrius de Palma tunc M. C. V. Fisci patronus solertissimus ad tuitionem fiscalium jurium, supplici legali libello hujus Regni tunc clavum sustinenti porrecto, expetiit omnes aboleri, ac suppressi junctas, & delegationes (quibus totalis transumitur appellatio) sine S. M. placito constitutas, imò contra geminatos ejus ordines erectas transcriptos per Reg. Sanfel. decis. 411. & in prax. judic. sect. 16. num. 13. Excipit tamen idem Dom. Onuf. de Palma casus, quibus illas formare Principi videtur, urgente causa, & qualitate personarum inspecta, pro uberiori cultu justitiæ in suo responso, quod cum aliis ad tanti viri laudem, & publicam eruditionem imprimendum elaboravit indissolubili familiaritatis jure ei conjunctus *Franc. Mar. Prato inter ejus respons. crim. resp. 44. Quibus autem in casibus auferri, possit appellatio, quive sint effectus clausulæ appellatione remota enumerant *Franch. in cap. Pastoralis de appellat. Vital. Gamban. in tract. claus. in claus. appellat. remot. Mynsinc. cent. 1. obser. 3. Alber. in repert. lit. C. verbo clausula appellatione remota, Mandos. in tract. de inhibit. q. 86. Duen. regul. 43. appellatio justa, Camil. Borrel. proxim. men. or. loc. à num. 659. & num. 1212. P. Fragos. de regim. Reipub. tom. 1. par. 1. lib. 8. disp. 24. §. 12. de appellatione remota per tot. aliusculè materiam exorditur, & num. 225. advertit præ tam clausulam tollere dumtaxat inanem, temerariam, ac frivolam appellationem ex communi DD. consensu, & subnectit nonnullos utiles effectus ex ea exorientes. Quod si quis argute nedum frivolam, sed quamlibet appellationem ex ea denegari astruxerit, adhuc recursum ad Superiorem non denegandus, *Imol. conf. 142. nu. 3. Gramm. dec. 35. Gallerat. de renunc. tom. 2. cent. 2. remed. 178. num. 8. Menoch. in add. ad lib. 1. de arbit. q. 70. num. 12. Sesse de inhibit. cap. 5. §. 5. & dec. 335. num. 1. Valenz. memor. conf. 195. num. 37. Avus meus ad Capyc. dec. 111. R. de Marin. lib. 1. resol. 150. num. 7. ad supplicationis instar, quæ conceditur, remota appellatione *Lancel. de attent. 2. par. cap. 19. num. 9. Casar Barz. dec. Bonon. 87. num. 22. & Summi Pontificis, sive Principis sententiæ appellationis incapaces, Caphal. conf. 314. num. 103. vol. 3. Mastril. dec. 32. num. 1. & de magistrat. lib. 3. cap. 4. num. 209. & 364. Peregrin. de jur. fsc. lib. 1. tit. 2. num. 29. Velasc. dec. Lusitan. 51. num. 4. prout sunt sententiæ nostri S. C. *Mastril. dec. 158. num. 2. Polidor. Ripa obser. 334. num. 1. supplicationes, & reclamationes ex ipsius Principis, & Senatus benignitate, atque gratia admittunt *Affl. decis. 341. sub num. 3. Didac. de Mari ad Gramm. 35. dec. cit. num. 2. & 3. apud idem tamen Principis concistorium,********

- rium, *Marant. dict. p. 6. art. 2. princip. verb. & quandoque appellatur num. 12. Boss. tract. crim. tit. de supplic. advers. rem judicatum, & realiter sententia prius executi, Affl. dec. 358. cum declarationibus, quas conglomerant Gallup. in prax. S. C. p. 3. cap. 4. num. 35. Reg. Sanfelice. in prax. judic. sect. 60. Nosque alibi attingemus, quamque prærogativam, etiam sententiis Regiæ Cameræ, prag. 37. de offic. procur. Casar. clypeo tribuit Reg. Rovit. ibidem. Franc. May. Prat. lib. 1. pract. obser. 50. num. 12.*
- 6 Tantum enim illarum executio retardatur nullitatum remedio l. 4. §. condemnatum ff. de re judic. l. 1. quando provocare non est necess. Borrel. in summ. decis. tom. 2. tit. 32. de execut. sentent. à num. 48. ex actorum inspectione apparentium Affl. decis. 283. Reg. Sanfelice. Avo meo ad Capyc. decis. 167. laudato in add. sect. 60. num. 38. quod speciem appellationis esse advertit Ifern. in cap. 1. §. bis enim non cogentibus ver. idem si agatur causa nullitatis, si de invest. inter dom. & vassall. lis oriatur, & manus Judicis ligare monent Vaut. de nullit. tit. 6. num. 16. Giurb. dec. 70. num. 7. & appellatione remota, illud competere, colligitur, ex notatis per de Franc. dec. 232. & 688. num. 3. Affl. in constit. Reg. penam eorum tit. de bannit. & forjudic. num. 55. Ann. alleg. 93. Tempus autem illud deducendi adversus decreta interlocutoria, vel definitivi vim habentia est dierum sex post illorum judicalem notificationem, sic expressè statuente Reg. prag. 4. §. 16. sub tit. de dilat. ibidemq; optimus enucleator Reg. Rovit. advertit, & observat practicus Jul. Cas. Galupp. in prax. S. C. de remed. nullit. p. 3. cap. 6. quinque copulativè requisita, ut præfatum remedium sit potens ad actum suspensivum decreti, vel sententiæ executionis producendum.
- 7 Sed an dies prædicti à prag. præfixi sint utiles, ita ut recipi debeant nullitates post nonnullos dies, lapsis illis sex, ex quo dies termini fuerunt feriat. Inveniuntur invicem pugnantes decisiones, nam D. Conf. Jo. Baptistæ Hodierna lib. 1. constr. for. 48. junctis aulis S. C. sub die 8. Martii 1652. tradit decisum fuisse recipi nullitates post lapsum dierum sex, ex quo prima dies post illarum notificationem fuerat teriat. Contrariam verò determinationem refert D. Conf. Rocca. tom. 2. responf. 2. sub num. 12. quam iterum amplexatum fuit S. C. in causa Jo. Baptistæ Cammardella cum Agnesa Tafuro sub die 18. Augusti 1659. referente Dom. Conf. D. Joanne Vallenilla, pœnes Actorum Magistrum de Neapoli.
- 8 An autem deductis nullitatibus intra limites sex dierum, possint aliæ superaddi, præfixo termino absoluto, ante decisionem primarum, in hesitationem vertitur. Et ipse pluries respondi hoc jure permitti, posseque alias non semel, sed pluries addi nullitates, cum huic assumpto non advertitur, neque resistat prag. piastata sanctio, sed illud sub juris communis dispositione omisit, quo attento absque temporis præfixione licitum est apponere, & addere alias nullitates Vaut. in tract. de nullit. rub. quoties, & intra quod tempus num. 8. quæque dum mandat in add. §. 18. hisce verbis: *Che non si possa dir de nullità, se non frà sei giorni, doppo che saranno intimati, & notificati, & proponendosi elasso il detto termine non se ne tenghi conto alcuno*, propositus nonnullis infra concessam

dilationem validè cum deposito satisfactum est illius verbis, fini, atque menti, quæ fuit refecando dilationes, litibus finem imponere, quod obtinetur quotiescunque aliæ adduntur ante decisionem in termino propositarum; non enim est dicere de nullitate de novo, sed unum est dicere de nullitate non diversum, & ex additis nullitatibus fit eadem petitio, & dispositio cum prima petitione, & dispositione, quod est propriè addere, Angel. in l. scire num. 1. Alex. num. 7. & 8. & Imol. num. 2. quiq; Alex. subdit, ex additione non fieri novum contractum, nec novum libellum, neque aliud persolvendum vestigal. Additio enim pars dicitur illius, cui additur, omniaque repetita censentur in illa, quæ in prima dispositione erant, l. sed si manente ff. de præcar. Card. Zabarell. in Clem. statutum de elect. Gozadin. conf. 79. num. 11. & nullo tempore illa prohibetur, etiam elapso termino d. etæ dispositionis, cui fit additio, ut in mutatione libelli, & similibus, loquuntur Jo. Bolognet. num. 75. Paul. de Castro num. 6. Bar. cæteri que in l. edita, C. de eden. huicque meæ assertioni subitio plures è Sacro Consilio emanatas determinationes in causa Francisci Antonii Aquavive cum Sedili Nidi, cujus memor est Mich. Ang. Gizz. ad dec. 36. num. 14. Reg. Capyc. Latro lib. 1. In causa Principissæ Scillæ cum Ducissa Atri, & in causa Principis Aicoli cum Jo. Francisco Grimaldo Marchione Giojæ, junctis duabus classibus S. C. cum adjunctis Commiss. D. Franc. Ant. Musettula, tunc Consil. amplissimo, nunc Regente meritissimo de Martino Act. M. & novissimè in causa Principis Scillæ cum ejus creditoribus super affictu ejus status fuerunt bis additæ nullitates, illæque receptæ sub die 17. Julii 1659. referente D. Conf. D. Joanne Vallenilla cum interventu Domini Præfidentis S. Conf. Zufæ, & adiunctorum in Banca Figliolæ, in qua fuit observatum, quod in primis nullitatibus fuerat potestas alias addendi reservata. Quod si de novo addantur, discussis, atq; primis decisis, nullo modo recipi possunt; hoc enim esset de novo dicere de nullitate, quod prag. omnino vetat, & hoc est quod eadem prag. statuit in §. 16. esse omnes nullitates proponendas eodem tempore, ut non amplius requiratur decretum, ut proponantur juxta verba expressa ejusdem prag. non verò, ut sine decreto, & ante decisionem deductarum, non possint aliæ addi, ex adductis per Caroc. in tract. de remed. contr. præjud. sentent. except. 47. num. 71. & declarat Mut. dec. Sicil. 15. n. 6. & 12.

Nullitates verò notoriæ, atque evidentes, maxime ex corpore decreti scæntes admittuntur, etiam elapso termino præscripto à prag. juxta communem opinionem in simili dilaudatam per Bal. conf. 119. lib. 2. & conf. 225. lib. 5. Ancharan. conf. 211. Dec. conf. 38. num. 5. Gozadin. conf. 72. num. 12. Roman. conf. 42. Roland. Cavagnol. in decret. Montisfer. decret. 139. p. Luc. Pat. in prax. cap. 1. de caus. nullit. num. 31. Azeved. lib. 4. recompil. tit. 17. l. 2. num. 31. Galganett. ad statut. Urb. lib. 1. cap. 191. ver. de nullitate post annum, & commune inquit Rodriq. de ann. reddit. lib. 1. q. 16. latèque Scacc. de appellat. q. 19. conclus. 4. num. 45. Nig. Cyriac. controuor. 499. num. 8. Fontan. dec. 16. num. 20. Cancer. var. resol. tom. 2. cap. 15. de literis vul. requiritoris

istoriis num. 42. & p. 3. cap. 17. de senten. num. 51. ad 58. Antonell. consil. 45. Reg. Rovit. decis. 81. & in terminis Reg. Sanfelice. decis. 299. nuver. 7. lib. 2. Franc. Mar. Prat. lib. 1. discept. forens. cap. 30. num. 16.

- 9 Nullitates autem adversus S. C. sententiam deduci possunt infra decennium decurrendum à die notificationis mandati de parendo, quando proponuntur per viam actionis principaliter executam jam sententia, ut expressè disponit prag. 77. de offic. S. C. vulgo dicta delli 28. capi lituata in novissimo C. pragm. sub tit. de dilat. cit. pragm. 4. restringens jus commune, quo triginta annorum spatium est elargitum, Bar. in l. si expressim ff. de appell. Vant. tit. de nullit. Rub. quoties, & intra quod tempus num. 8. Myns. pract. observat. tit. 24. num. 36. Muscatell. in prax. S. C. lib. 2. par. 1. Glos. nullitatis num. 12. Imò semper, & quandocumque ex Jason. cons. 166. num. 4. lib. 2. observat Calvol. in prax. judic. rubr. excep. quand. deb. opponi concl. 1. num. 50. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. resol. cap. 27. num. 10. quoque casu requiritur libellus ac litis contestatio, suntque declarandæ nullitatis species, Ann. alleg. 22. & nullum exquirat depositum, advertit Laganar. ad Rov. super pragm. 5. lit. A. de offic. S. C. & confirmat Reg. Sanfelice. dec. 96. num. 2. de quo memor extat Thor. in supplem. compend. dec. verba nullitates propofita.

Non parum tamen diffidii inter DD. existit, an præfata municipalis sanctio reducens dilationem annorum triginta dicendi de nullitate ad annos decem vendicet quoque locum, si nullitates exceptionis remedio opponantur. Casus eventi in Sacro Regio Consilio inter universitatem meæ Terræ Caccaboni, cujus partes tuebar cum hæredibus Francisci Marchesciano, etenim prædicti hæredes nullitatibus per Universitatem anno 1652. oppositis adversus sententiam in eorum beneficium è S. C. manatam, sub die 19. Decembris 1640. qua referente Consil. Didaco Salinas fuit condemnata rescisso contractu ad solvendum Francisco Marchesciano ducatos bis mille capitalis, una cum tertiis decursis usque ad diem litis contestatæ, & ab inde in antea cum interesse d. et capitalis ad eandem rationem tertiarum non esse locum astruebant, illis deductis post mandatum de parendo, elapso jam decennio. At ego sanctissimo illo remedio Universitatem perpetuò juvari sententia tamen realiter non exequuta, attentis maximè Supremi Senatus æquitate, evidenti ejus justitia, notoria lesione, ac paupertate, juribus, rationalibus, ac ex recepta DD. sententia rebusque decisis ostendi. Adduxi namque ad hanc sustinendam aleam ex nostratibus Consil. Carleval. tom. 2. disput. jur. lib. 1. tit. 3. disp. 16. num. 8. Gallupp. in prax. S. C. par. 3. cap. 6. num. 20. Franc. Mar. Prat. ad Muscatell. par. 1. Gl. nullitas ver. quandoque fuit dubitatum pag. 369. & lib. 1. discept. forens. cap. 29. nu. 14. & cap. 30. num. 2. & nunc addimus Dom. Consil. Rocca. tom. 1. respons. 95. & ex exteris fermocinantibus in statuto postre statutarie dispositioni conf. mi Achil. decis. 5. de constit. & decis. 6. cod. tit. Roz. divers. decis. 941. lib. 3. Paris cons. 54. num. 41. lib. 3. Soccin. cons. 46. num. 42. Ca-

cheran. dec. Senat. Pedem. 142. nu. 31. Joseph. Sesse de inhibet. cap. 2. §. 5. num. 26. quin? & rerum judicatarum autoritate illam convallabam, nempe in causa D. Alonzi Sances cum D. Aloysio Sances in qua fuerunt post viginti annos receptæ nullitates adversus sententiam per viam exceptionis deductæ, expedito mandato de parendo, ut ex decreto S. C. sub die 20. Decembris 1644. in processu dictorum de Sances fol. 557. in banca nunc de Neapoli, Gallo Scriba. Vnde juxta plenius exarata in meo responso propediem cum aliis, Deo favente, typis tradendis, decisum fuit in gratiam dictæ universitatis, quod procedatur ad discussionem nullitatum de mensè Decemb. 1652. eferente D. tunc Cons. de Aquino penès Figliolam Act. M.

- 10 Quæ autem pro hujusce Ritus declaratione adicere expediret, præter re cogimur ob Muscatell. copiosè tractantem in prax. de appell. par. 2. glos. 1. & glos. finiendum à num. 3. & ibidem Franc. Mar. Prat. doctissimè addentem quinque Muscatell. in glos. debet à num. 12. post degustatum quæsitum à Carav. trutinatum quodque de jure communi, extricant Henric. Bvich. in cap. per suas de appellat. Guid. Pap. & add. decis. 58. si ad incohendam appellationem requiratur libellus aut litis contestatio, num. 20. & 23. designat praxim Regiarum Audientiarum Magnæ Curiz Vicariæ, & Sacri Consilii, & Prat. accuratè indicat modernam. Praxim verò Curiz Archiep. Neap. ostendit Olivam ad ritum ejusdem Curiz 36. num. 13. ad eos locum relego.

Quæ verò ipsius appellationis materiam tangerent, similiter omittimus, cum non solum latiori sermone scripserint Reg. Rovit. super pragm. de appellat. Gallup. in prax. cit. S. C. par. 3. cap. 4. à num. 1. Visconti in conclus. iur. verbo appellatio Hieronym. Nicolini. in prax. judic. civil. par. 1. nu. 138. ver. inhibitoriales, Episcop. Campanil. in div. iur. can. rub. 11. cap. 13. à num. 247. Sed & nos aliqua inferius in rit. 253. & 262. summam

- 11 tim adnotamus; hinc tantum addimus, quod plerumque accidere potest, ut acta minime obtent in ipsa instantia appellationis, nisi fuerint in ea reproducta ex Retali dec. 16. n. 2. in fin. de restit. spoliat. & fufius tractat Marius Anton. variar. resol. Macerata resol. 94. n. 9. lib. 1.
- 12 Dicimus insuper, quod etsi à Vicario generalis ad Episcopum appellatio denegetur, qua de re Marant. in specul. p. 6. vers. & quandoque appellatur à num. 376. etiam incausis speciale mandatum exigentibus, & simul in litteris Vicariatus concessis quamvis speciatim ex cumalatis per Joan. Narbon. in tract. de appell. à Vicario ad Episcopum par. 1. num. 251. quin, & separatim si illa fuerint addita verba; hæc Vicario nostro committimus, ampliantes, & extendentes priorem potestatem iper nos commissam, ut ille aliorum fretus doctrinis nititur defendere num. 255. tam
- 13 men si à Vicario generali constituto in aliqua tantum Civitate, appellatio sine dubio admittitur ad ipsum Episcopum, idque pluribus adductis tutatur Garfia tract. de benefic. par. 5. cap. 8. num. 27. & 33. idemque Narb. num. 174. explorata contradicente Calder. sententia cons. 2. de appellat. & Sbroz. de off. Vic. lib. 3. q. 2. num. 5. à delegato

Reg. D. Caroli Petri Ducis Vasti Girardi, &c.

legato etiam ipsius Episcopi ad eundem itidem interponenda est, ut scripsit *Campanil. indicato cap. 13.*

Tandemque Principis generica adducta conclusio negativa citra dubium restringit procedere à sententia diffinitiva Vicarii Generalis, etenim ab illius interlocutoria non est vetitum, quo minus ad Episcopum per viam recursus à gravamine interponatur per *glos. in cap. non putamus el 2. ver. officiali de consuetudine in 6. assentiuntur inibi Lopus num. 1. Gemin. num. 3. & Franc. nu. 4. Pntens dec. 504. l. b. 2. Jacob. Laurent. tract. de judic. suspent. cap. 4. nu. 12. præfatusque Narb. num. 175. & de sententia Vicarii foranei an appelletur ad Episcopum Ricc. loquitur par. 1. dec. Cur. Archiep. 3.*

Verum si ad aliquem fuerit provocatum Judicem, quem appellavit, ab eoque variare, relegamus avidum lectorem ad cumulata super hac re per *Osasc. decis. Pedem. 131. ex quibus illud potissimum seligas, nè liceat si priori vice ad Principem fuerit appellatum, utique vero si ad inferiorem a principe, & ad eum altera vice fuerit provocatus, idque speciatim n. 14. tutatur. Haud tamen ignorare liceat decendum ad provocandum non labi aut currere, si interim de nullitate sententiæ principiter, & probabili ratione dictum fuerit, ex *Bal. in l. contra majores prope finem, C. de inoff. testam. cujus dictum extollit ac nobile esse testatur Hippol. de Marsil. singular. 152. succumbens.**

Ille vero qui acquievit sententiæ non amplius queat appellare ab illa, vulgata sunt jura, etiam si tacite idque in eo potissimum contingit *l. qui soluit, vel petiit dilationem ad solvendum, ad solutionem, C. de re judic. & conferunt tex. in l. si filius emancipatus ff. de minor, & in l. si Julia-nus §. fin. ff. ad Macedon. (etiamsi per procuratorem præfatam petierit dilationem, Marsil. singul. 186. id quod declarare *Ursill. videtur ad Affl. dec. 78. sed potius intricatè ipsum notat Aulus meus ad Gramm. dec. 103. num. 48. Innoc. per illum tex. in cap. quoad consultationem num. 1. in fine, ibiq; Abb. num. 15. de sent. & re jud. agentes procedere, respectu appellationis interpositæ, non interponendæ, si decendum nondum lapsum fuerit, cujus veritas indaganda erit apud *Cevall. copiose extricantem opin. com. 732. pag. 2. Dummodò sponte solverit, & non Judicis mandato, ex text. in l. cum ex causa judicati ff. de appellat. Guid. Pap. singul. 813. & proinde tex. ad in l. absoluteionem, locum non vendicare in solvente, vigore sententiæ S. C. quæ executionem habet paratam, advertit *Ursill. add. ad Affl. decis. 78. nu. 8. adjungens num. 9. etiam in solvente vigore laudi de quo memor est Aulus meus ad Capyc. dec. 68. num. 1. & ad Gramm. decis. add. 103. num. 48. Avendan. de met. lib. 2. cap. 25. à num. 24. Gallupp. in prax. S. C. par. 3. cap. 4. num. 13. cæteras ampliaciones, & limitationes tradit *Gabr. commun. opin. lib. 2. conclus. 3. tit. de appell. nu. 2. Evenit etiam in eo, cujus beneficii possessionem adeptus est alter, ipso sciente, nec contradicente: cui alioquin daretur tanquam possidenti de tempore motæ litis mandatum de manutendo, juxta §. retinendæ inst. de inter sit nihi-*****

lominus denegandum ob talem consensum, *Rota in illa Civitatis Castell. bonorum 8. Novembris 1589. coram Pampilio, ac Narnien. Terrarum 5. Novembris 1597. coram Litta; est etiam dec. 131. num. 1. & decis. 132. etiam num. 1. par. 1. diver.*

18 Tandemque licet appellatus uti adversarii appellatione valeat *Borreil. in summ. decis. tit. 33. de appellatione num. 1200. Trentacinq. var. resol. lib. 2. resol. 6. in eo tantum militare casu advertimus, quo ille simpliciter provocavit, secus si in parte, & partibus, & quatenus contra, quippè, quod sententia si plura contineret capita, quorum aliquod faveret appellanti, quia non diceretur ab eo provocasse utique respectu illius fecisset transitum, neque prædictus appellatus posset in eo audiri, intuitu appellationis interpositæ ab adversario, *Franc. Marc. dec. 143. nu. 13. part. 2. Magon. dec. Florent. 55. sub. num. 8. Surd. dec. 143. num. 3. Gratian. lib. 1. discep. forens. cap. 1. Visconti in conclus. juris verbo appellatione ab uno & opitulatur Rota decis. 365. alias 23. de re judic. in novis, in illis verbis, nam ex quo per unam partem fuit appellatum à tota causa, sed consule *Affl. & Ursill. decis. 141. decis. 467. num. 2. decis. 658. num. 1. Gratian. dec. 23. Jo. de Amicis conf. 92. Reg. Valenz. conf. 49. num. 19. lib. 1. Et quod in Gallia simpliciter appellans, invito appellato, renunciare valeat, testatur *Rebuff. ad constit. Gallia tom. 3. tit. de appellat. & judic. art. 15. Glos. 3. num. 17. cujus meminit *Prat. ad Muscatell. lib. 2. p. 2. glos. rescribetur ver. sed non injucunda.*****

Appellatio verò ab uno ex condemnatis facta omnibus eandem habentibus causam prodest, quamvis sententia plura, sed annexa, vel connexa contineret capitula, *Galluppus d. par. 3. cap. 4. num. 10. D. Consil. Rocc. tom. 2. respons. 17. nu. 13. Quod si unus ex condemnatis appellationi renunciaverit, an alter possit ea uti, *Ursill. ad Affl. dec. 89. n. 3. aliique adducti per *Gallupp. cit. loc. n. 12. Hæc pauca, & notabilia in ista materia, Lector, percurrere nè recuset.***

RITVS SEPTIMVS.

Officiales non exeant ab hac Civitate absq; Proregi licentia.

Item quod nullus Officialis debeat recedere à dicta Civitate Neapolis, & extra ipsam Civitatem se personaliter conferre, nec infra Regnum, nec extra Regnum sine expressa licentia Locumtenentis, seu Magistro Justitiario, si personaliter eo tempore resideret in prædicta Civitate Neapolis. Item quod in dicta Curia nullus Officialis per substitutum suum possit servire, sed debeat personaliter suum officium exercere.

SUMMA RERUM.

1 *Quæ sit communis omnium utilitas, quæ Civium*

- viam concordia si Magistratus in Urbe adfit, ostenditur.
- Damna, quæ ex illorum absentia Reipublica proveniant, demonstrantur.
- Navi similis est Reipublica.
- Rex non debet indulgere somno, nisi habet fidum & vigilem Præfectum.
- Officiales Regii, & Baronales, tum jure communi, tum Regni recedere nequaquam à loco officii.
- Etiam jure hispanico id prohibetur.
- Completo tempore debent expectare successorem.
- 3 Excellentiss. de Pinna Comes novis ordinibus discessum ex Urbe Magistratibus interdixit.
- 4 Principes multum delinquant, si absint ab Urbibus, & exemplis comprobatur.
- 5 Summus Pontifex non potest deserendo Almam Urbem alio in loco cum Curia residere.
- Cardinales à Curia abesse non valent, absq; ipsius Pape licentia.
- Qui si sint Episcopi excusantur à residentia, & fructus beneficiorum percipiunt, etiam non residentes.
- 6 Ignominiosum est militi in acie fugam capere, & quæ sit pena.
- Quid si discedat non animo deserendi militiam, sed ad finem prospiciendi parentum valetudini, an deliquisse dicatur, si post aliquot menses revertatur.
- 7 Vassallo, & servo probrosum est dominium suum in prælio periclitantem derelinquere.
- 8 Possit nè magistratus tempore pestis ex Urbe discedere, inquiritur.
- Excell. Comes de Castiglione Officiales, qui se in fugam hinc contulerant anno 1656. aliqua pena affecit extra Urbem diu retinendo.
- Per pauci tamen eo tempore fuerunt à Magistratibus qui mortis metu alio fugerint, ceteri publicæ utilitati operam navarunt, à quibus nonnulli victimas se se immolarunt.
- Magistratus nomen non est fulcissimi, sed vigilantissimi, non desidii, non socordia, sed laboris diligentia, & curæ; & alia traduntur.
- 9 Salarium debet consequi pro tempore absentia, si cum licentia discessit.
- Quid in lectore, inquiritur, atrum honorarium illi præstetur juxta determinatarum numerum disputationum, an verò annuo muneri respondeat.
- 10 Quod si tempore statuto non redierint, integro salario privantur.
- À qua multa excusantur, si casu, & justè fuerint expediti.
- Causa potens erit infirmitas.
- Sanitas, si aliter recuperari non potest, an impudè possint abire, in salutaris superiore?
- 11 Si durante absentia alius subrogetur, salarium subrogato tantum debetur.
- 12 Beneficiatus non valens percipere fructus, si non residet, illos percipit, si fuerit absens ex causa publicæ utilitatis, vel Ecclesiæ, vel ordine superioris vel ex causa studii.
- Sed an distributiones quotidianas, quæ iis, qui interjunt tantum dantur.

Tom. I.

Quid si consuetudo fuerat, & praxis Capit. Neap. remissè recensetur.

Et si factio Capituli fuerit impeditus.

- 13 Collegium Neapolitanum, quibus Senatoribus constat.
- 14 Pecuniaria munuscula illis debentur pro doctoratu, dummodo adfit in Collegio.
- 15 Officiales nostri, & aliquando alii, qui pro Regia, vel publica utilitate absunt, sunt exempti ab accessu ad Collegium, & ipsis absentibus dantur munuscula.
- 16 Eminentiss. Cardinalis Philamarinus Archiepiscopus Neapolitanus, unus ex quatuordecim senioribus jure peritis Collegii, pecunia munuscula, an consequi debeat, quamvis in Collegium non accedat.
- Casus decisus, & diploma Collateralis Consilii recensentur.
- Nonnulla de sublimi Cardinalatus dignitate traduntur.
- 17 Officialis servare non potest per substitutum.
- 18 Feudi devolutio contingat nè ex ingressu feudatarii tantummodo in Religione, an ex professione in ea emissa.
- Quid in Novitia.

1 **Q**uæ sit communis omnium utilitas, quæ Urbium faustitas, quæ civium concordia, si præsto sint Judices si Magistratus adfit, nemo audet in contentionem, aut in controversiam vertere, adeo ut nihil eorum absentia perniciosus judicetur; Præficitur ad salutis tutamen, ad vitæ propugnaculum Judex, qui si longius, at diutius absit ab Urbe, quot vitia grassabuntur in populo, tot apertæ erunt fauces ad exorbendum Civitatis cruorem, salutemque evertendam; Volitant quasi vultures ad rapinam, ad cædem scelerati homines, circumeunt furiosi in perniciem omnium inhiantes, quam assidue, vel inferunt, vel minantur, quibus dum absunt Reipublicæ Ministri, si pateat aditus in Urbem, effreni statim licentia, triumphat impietas, intereum homines diripiuntur bona, seditiones insurgunt, Religio ipsa violatur; Navi similis est Reipublica, cui si clavi gubernator desit, statim in fyrtes, in scopulos incidet; ac certum naufragium; non semper excelsa murorum fastiga, turres, & propugnacula Urbem tuentur, hostemque propulsant etenim si absint ab illa juris ministri, continuo civili bello, ac seditionibus devastatur, Magistratus præsentia lites evellit; contentiones præcidit; improborum audaciam coercet; proborum salutem consulit, pacem servat, omnes denique in publicam tranquillitatem pullulantes vitiorum stirpes averruncat; Unde Plauto lib. 3. de legib. scriptum reliquit, Magistratus in Urbibus noctu vigilantes hostibus terrori esse, & cum Philippus Rex Macedo in Castris existens obdormisset in utramq; aurem, è somno experrectus; Tutò dormui, inquit, vigilavit enim Antipater (& addit Plutarch. hoc referens) subindicans non esse Regum indulgere somno præsertim in bello, nisi habeant fidum, & vigilem Præfectum.

Quæ cum ita sint, nè officialium absentia Urbibus noceat, neu jaceat propterea veluti in tenebris

nebris Republica (soli enim similes sunt Judices, qui lucem æquitatis omnibus ad virtutem præferre debent) merito Ritus conditores expressè prohibuere Officialibus Civitatis fines excedere, absque expressa venia à Locumtenente obtenta, quem recessum jus etiam commune interdixerat ad breve quoque tempus, in l. *ilud* 15. ff. de offic. Præsid. Illud, Martianus inquit, observandum est, ne qui provinciam regit, fines ejus exc. dat, nisi voti solvendi causa: dum tamen abnoctare ei non liceat, in l. si quis decurio la priama, C. de decurion. lib. 10. cujus vigore hanc statuit resolutionem licentiatas de Pisa in sua Decur. Pisan. lib. 3. cap. 2. Rexq; Robertus in cap. Regni 211. implicite hoc prohibet cum pœnam statuit reddendi duplicata gagia si recedant absq; licentia. Cavetur insuper apud Hispanos in l. 10. tit. 16. lib. 2. ordin. Reg. quod correctores, Provinciarumq; Præsides continuo resideant, salariumque pro tempore residentia dumtaxat percipiant, neque exeant extra fines suæ Provinciæ, nec per noctem unam, de quo meminit Fragos. de regim. Reip. p. 1. lib. 4. de stipend. Magistras. debet. disp. 9. nu. 62.

Quæ nedum Principis officiales Neapoli com-
morantes, sed quoscunque alios sive Barones complectuntur, & usus, atq; observantia sic obtinuit teste Carav. hoc eodem in ritu num. 2. & confirmat Avas meus ad Capyc. dec. 125. num. 1. Gizzarell. dec. 30. qui fermocinatur de Præsidente, à Provincia sibi commissa, absente absque licentia cujus decis. rigorem moderandum arbitratur Reg. Tapia de præstant. Reg. Cancellar. tit. de potest. num. 68. Reg. Rovit. super prag. 8. num. 2. de offic. Judic. & declarat Angel Scialoya in prac. forind. cap. 19. à num. 27. Vro. dec. 356. lib. 1. non levi pœna mulctandos Baronum officiales deserentes officia, & præsertim illorum privatione advertit & de Consiliariis Regis loquitur Boer. de anth. magn. Consil. num. 153. & in Auditoribus Provinciarum fanciunt Reg. Pragmat. 7. 8. & 17. sub tit. de offic. Justit. meminitque post Carav. rit. 64. num. 3. & Tap. loco adduct. Thor. ad Jo: Grand. de bello exul. ad specul. 69. pag. mibi 51. Capibl. prag. 5. de Baron. num. 105. D. Conf. Roc. lib. 2. resp. 65. à num. 13. hunc ritum & Carav. adducens, & ordines Collateralis Consilii rescribi Danza de pugna DD. t. 1. tit. de offic. Auditor cap. 1. num. 6. quodq; servari etiam in Advocato fiscali decisum indicat Viv. decis. 37. num. 14. lib. 1. Quin? nec annualis officialis completo officio queit inde discedere, nisi post successoris adventum, juxta prag. 4. de offic. Judic. quæ insuper pœnam adjungit ipso jure incurrendam inhabilitatis ad exercenda familia officia, confirmatam postmodum prag. 10. eod. add. tit. & nos diximus in rit. 2. sub n. 49. & 54.

In continuis hujus Regni Proregis determinatū tradit Præs. de Fran. dec. 455. fuisse unum ex illis ab officio amotū ob ejus discessū extra Civitatem absque venia, dum illis discessus exactim proibetur ex prag. edita de mense Junii 1589. quæ haud redacta reperitur in vol. pragmat. & concinit text. tempora distinguens, atque de assiduis loquens qui continui appellantur in l. 3. Codic. de domestic. & protector. lib. 12. cujus meminit Amend. ad

Fran. decis. mem. 455. num. 2. Carav. in hoc ritu allegans.

Propterea Excellentissimus Prorex Comes de Pinnoranda novis ordinibus discessum ex Vrbe Magistratibus interdixit, quibus nec ad modicum tempus, & in vacationibus ejusmodi facultas, extra Urbem, scilicet se se efferendi conceditur.

Principes quoque in hoc multum delinquant, quod nimirum absint ab Urbibus, Oppidis, vel Ditionis suæ pagis, cum maximo subditorum detrimento, quibus absentes, nec providendum in egestatibus curant, neque eorum crimina puniendi, vel innocentiam defendendam suscipiunt ex quo fit, ut scelesti homines arrogantiores evadant, bonique magis opprimantur, ad quod advertens Sanctissimus Gregorius exclamat, periculosum esse proretam in tranquillitate deserere navem, & multo magis in fluctibus; Exemplo fit Hæbreorum populi, quos quadraginta annorum interstitio Moyses illorum ductor nunquam deservit, at cum per quadraginta dies accepturus à Deo legem in Monte Sinai, insigni vice sui Governatore relicto Aaron, à populo se absentasset, statim ille constans, & adorans vitulum aureum in Idololatriam lapsus est.

Christi proinde Vicario deserere Almam Urbem, non licet, aut alibi cum Curia residere, Epis. Ifern. Marc. Antou. Genuens. in opusc. Navic. Petri c. 13. à qua nec Cardinales abesse valent absq; ipsius Summi Pontificis venia, Menoch. de arbitr. Judic. cas. 185. Viv. dec. 365. Afflic. decis. 289. Avas meus ad Capyc. dec. 125. num. 1. etiam si hi sint Episcopi, excusantur enim à residentia Hieron. Gigas. de resident. Episc. cap. 17. num. 3. Augustin. German. de Card. §. tibi quoad vixeris nu. 10. & Oltrad. cons. 48. & possunt beneficiorum fructus personalem assistentiam, & curam requirentium, percipere non residentes, cap. cum dilectus de Cleric. non resident. Oldrad. cons. 46. Pavin. de visitat. q. 10. num. 38. Villad. de Cardin. q. 13. num. 62. Laudens. de Cardin. quaest. 68. tract. 20. Manfred. q. 42. privil. 6. Brunell. de potest. legat. conclus. 6.

Sic Militi quamvis vulnerato ignominiosum est, si contra disciplinam militarem, & sacramentum militiæ, ab acie profugiat, & commolitiones suos, quando hostibus est residendum, in summo vitæ periculo deserat, & capitis pœna ille mulctatur, l. 3. in fin. l. omne delictum 6. §. qui in acie ff. de re milit. l. 1. in princ. l. 2. ff. de his qui not. infam. l. cum per absentiam, Cod. quib. non obs. longa tempor. præscript. Ursill. ad Affl. decis. indic. 289. num. 1. Petr. Gregor. syntagm. par. 2. lib. 10. cap. 10. nu. 16. quod si facinus patriverit pacis tempore, Judicis arbitrio plectitur, Jo: de platea in l. 1. C. de desertor. lib. 10. quodque explicat Thor. in supplem. compen. verb. Miles aufugiens.

Quid si discedat non animo deferendi militiam, sed ad finem prospiciendi parentum valetudini, an in pœnam incurrat, si post aliquot menses revertatur? Negativam aleam in gratiam militis, ex sex. in l. qui cum eo, §. fin. ff. de re milit. sustinent Felin. in cap. cum quidam de jurejur. Roman. in l. si re-

si verò, §. de viro, ff. solut. matrim. P. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 2. capit. 3. vers. Quinto quaritur.

Affirmativè respondent Joseph de bell. Judaic. lib. 8. Claud. Cator. de jur. milit. lib. 3. c. 3. & disputato articulo Tullius Crispoltus in lib. casuum militarium cnsf. 9. tradit ita ipsum judicasse, cujus Crispolti determinationem nimis duram, & ab ea in decidendo recedendum indicat Franc. Mar. Prat. ad Paschal. de patr. potest. par. 3. cap. 3. ad num. 19. vers. Ego verò. Qua tamen poena afficiatur Capitaneus licentiam præbens stipendiario commoranti, Glos. observat in l. 1. C. de commoa.

Ad instar servi, & vassalli, cui quàm gloriosum domino suo, vel in summo, ac certo vitæ discrimine adeste, & mortem pro eo necdum timere, sed & fortiter, si res petat, oppetere: quem admodum se gessisse Philocrates C. Gracchi Optimii Consulis servus dicitur, qui comprehensus una cum Domino ab hostibus, ita corpore suo illius corpus, veluti scuto textit, totumq; complexus est, ut nullum ad eum vulnus, nisi per corpus suum antè transfossus descendere potuerit: tam probrosum, plenumq; ignominia est, dominum suum in prælio periclitantem derelinquere, c. unic. in princip. quib. mod. feud. amitt. capit. unic. §. Item qui dominum, qua fuit prim. caus. benef. amitt. & illius honorem non tueri, Rimin. jun. cnsf. 174. num. 37. Capbal. cnsf. 295. num. 21. quod in servo reprehensibile demonstrat lex. in l. 1. §. cum dominus 31. & §. misse autem 35. l. cum dominus occiditur 19. ff. ad S. C. Silan. & Claudian.

Verùm possit nè Magistratus tempore pestis ex Urbe discedere absque licentia, in controversiam revocatur; Et justam illam præbere causam excusationis, indicant Neviz. cnsf. 51. num. 10. Ricc. in prax. resol. 356. Menoch. de arbitr. lib. 2. censur. 2. casu 153. num. 11. Ripa de peste tit. de privileg. contract. num. 143. Pbilibert. Marchin. de Bello Divino p. 1. c. 5. Henric. Boich. in c. quoniam frequenter, §. ut lito non contest. Moneta de distrib. quotid. p. 2. q. 5. num. 76. Farinac. in prax. crim. q. 61. num. 85. Medices de casib. fortun. p. 2. q. 6. num. 49. ut propterea illi, etsi absentì, debeatur salarium, resolverit Senatus Cathaloniz die 24. Novembris 1654. apud Jo. Paul. Xammar. rer. judicat. definit. 51. par. 1.

At Excell. Comes de Castiglio Regni Prorex anno 1656. quo tempore funestissima lues in hac Urbe, & toto ferè Regno grassabatur, de qua meminimus in proam. sub num. 33. Magistratus, qui se in fugam hinc contulerunt sine poena esse non voluit, etenim cum ex toto pestilentia jam desivisset, diù extrà Urbem detinuit, quamvis, quæ erat tanti Principis clementia, plurimas eo tempore illis Provincias, magnaque obeunda in Regno munera demandavit. Perpauci tamen fuerunt Magistratebus, qui pestis metu, mortisq; aliò fugerunt; cæteri enim magno pietatis sensu, summoq; in patriam amorè publicæ utilitati magna omnium admiratione operam navarunt, è quibus nonnulli etiam Civium salutem quasi victimas sese immolarunt.

Equidem inficiari minimè possum magistratus, eo quod publicæ felicitàti vacare debeant, omni

Tom. I.

libertatis motu, sensuq; privari, quamobrem non suis, sed alienis commodis studere ipsos oportere; propter populos magistratum esse fatendum est, ejuisque officium illud esse, ut omnium salutem prospiciat, omnium malis medeatur. Magistratus nomen non esse felicitàti, sed vigilantissimi, non desidiz, non socordiz, non otii, non voluptatis, sed laboris, diligentiz, curæ, providentiz, nec tam honoris, quàm oneris munus esse sibi suadeant.

Quod de Marco Aurelio mirabatur Dion. quod scilicet nihil scribere, aut facere negligenter solet, sed vel in minimis rebus diem sæpè numero consumeret, ut publicæ felicitàti accuratissimè operam daret; si quid prætermisisset, vel in minimis rebus, non putabat se posse in cæteris effugere calumniam, hoc ipsum de Magistratibus affirmandum foret, ut communi bono perfectissimè consulatur.

Salarium autem deberi officiali discedenti cum licentia, etiam pro tempore absentiz defumitur, ex l. in sacris, C. de proxim. sacr. scriu. lib. 12. & determinavit multis freta auctoritatibus Rota Marchia, teste Ant. de Amat. decis. 52 præsertim sub num. 7. Gratian. decis. 200. concludit etiam Franc. de Ponte in suo tract. de potest. Proreg. tit. 7. §. 5. sub num. 16. & ex Carav. hoc in ritu num. 2. & Tapia in cap. Regni 35. tit. de offic. constit. tradit Capiblanco. to. 1. de Baron. prag. 5. num. 91. Novar. de elect. fori q. 35. num. 13. Ann. cnsf. 42. num. 25. Ricc. collect. 2466. & de Doctore ad legendum conducto, loquitur Roman. sing. 453. & insequitur Horat. Visconti in conclus. jur. verb. Absens cum licentia, Thor. tom. 2. compend. decis. verbo Absens.

Hinc modica intermissio cujusdam lectoris primarii in Florentissima Academia Neapolitana, qui ut coram daret, & acciperet ultimus vale dilectissimæ conjugis illicò ad ipsam peregrè profectus est, ansam hæsitandi præbuit, nùm scilicet Reverendissimus Academiae Præfectus possit, & valeat testari de integra illius muneris impletione an potius debeat vacationis rationem habere, adeòt in ipsa ratione habenda fructuum rata consideretur, de qua quidem ratione, rationem nullam habendam existimavi, & non immeritò, quandoquidem honorarium, quo honoratur lector, minimè præstari arbitror juxta determinatarum numerum disputationum, sed annuo muneri respondere, ut sic quid univèrsim in singulis annos debeatur, non autem quid singularitèr singulis disputationibus acquiratur, arg. l. in singulos, ff. de annu. leg. quod ex eo patet, nam in hujuscemodi honoraria præstatione cujuslibet anni ingressus consideratur, quoad acquisitionem pertinet honorarii annui in beneficium hæredum mortuo professore, ad tradita in l. 1. §. divus, ff. de var. & extraord. cognit. & in l. in diem, ff. de offic. assess. & à nobis in ritu seq. ex quo fit, ut in ineunda anni computatione, tam modicæ intercededis nulla ratio habeatur, ut quotidie videmus in Magistratibus hujus Fidelissimæ Civitatis qui annua stipendia mærent, quæ indiminuta solvuntur, etsi pluribus diebus curialibus curiam minimè rexerint. Quod tantò magis militabit, si justa causa concurrerit, quibus conferunt lepidè

I 2

exa-

exarata à Mario Giurba part. 1. integr. obser.
30.

Dummodò tamen tempore statuto redierit,
10 aliàs integro salario, tum professor, tum Mag-
gistratus privabitur, l. hac lege, C. de proxim. sacr.
scrip. lib. 12. Surd. conf. 42. Jo. Ant. Novar. post Ca-
rav. in hoc ritu, in l. Judices C. de annon. & tri-
but. lib. 10. num. 8. in fin. à qua multa excusabitur
si casu, & justè fuerit impeditus, Borgn. decis. 25.
par. 2. Capyc. dec. 125. Valenz. conf. 4. Capiblanc. de
Baron. t. 1. singul. 107. & causa potens erit infirmitas,
Luc. de Penn. in l. quicumq; vers. scias etiam,
C. de divers. offic. Cabed. 1. par. dec. 8. num. 30. Thom.
Añius in tract. legal. de infirm. p. 1. cap. 24. num. 9.
Mascard. de probat. conclus. 7. num. 11. aded ut si
morbi vis urgeat, & aliter non possit sanitatem
recuperare, impunè valeat officialis, in salutato
superiore abire, si veta fantur, Azeved. in l. 6.
cum l. sequenti num. 5. lib. 3. recop. Rebuff. in prax.
lib. 2. tit. dispensatio. de non residendo, Flor. Diez q.
8. num. 28. quos insequitur P. Fragos. de Regim.
Reipub. par. 1. lib. 5. disp. 9. num. 61. & post Reg.
Tap. in cap. Regni Caroli 35. num. 9. tradit Jo. Ant.
Novar. mem. loco post num. 8. quod nullo modo
admittit Danza de pugn. DD. tom. 2. tit. de offic.
Præs. c. 3. num. 15. tradens non licere discedere ab
officio quavis causà, sine licentia Dom. Proregis,
sub pœna etiam privationis ab officio, quæ an in-
curratur absq; declaratoria, inquit Avus meus
ad Gramm. dec. 40. n. 9.

Quod si durante absentia alius loco sui su-
11 brogetur, salarium subrogato tantùm deberi,
advertunt Surd. consil. 42. Capibl. cit. tract. sing.
137.

Hinc Beneficiatus non valens percipere fru-
12 ctus, si non residet in beneficio, ut in tot. tit. de
Cleric. non resid. in 6. illos percipit, si fuerit absens
ex causâ publicæ utilitatis, vel Ecclesiæ, vel or-
dine Superioris, c. de catero, c. ad Audientiam de
Cleric. non resid. Reg. de Ponte conf. 92. lib. 1. Reg. Va-
lenz. conf. 4. num. 154. Cald. conf. 17. de prob. Mar-
ta vot. 233. Barbof. ad Concil. Trid. sess. 24. de re-
form. cap. 12. num. 103. etiam si absit ob utilitatem
Ecclesiæ privatæ, Paris. consil. 32. num. 19. lib. 4.
latè Marefcott. lib. 2. variar. resol. cap. 32. Ricc. dec.
347. num. 8. p. 4. Mari ad Gizzar. dec. 63. num. 9.
Caball. cas. 294. num. 118. centur. 3. vel ex causâ
studii cum licentia, Ricc. dec. 220. num. 12. par. 1.
& dec. 44. num. 6. p. 3. Mut. to. 5. capit. Sicil. cap. 337.
num. 3. Danz. add. to. 2. de pugn. DD. cap. 1. de absen-
tia n. 15. Bonac. disp. 2. q. 5. punct. 4. §. 9. n. 2. Viv. dec.
311.

Non tamen distributiones quotidianas, quæ
iis tantùm, qui intersunt, dantur, ex Trid. sess.
24. cap. 12. Seraph. dec. 1131. num. 2. decis. 1140. Lu-
dovif. dec. Rot. 154. num. 4. Megal. var. resol. to. 2.
res. 175. num. 7. Episcop. Campanil. in divers. jur.
canon. rub. 7. cap. 6. num. 15. Reg. de Marinis lib. 1.
quotid. resol. c. 41. Viv. dec. 88. num. 1. Novar. qq.
forens. centur. 1. q. 45. omnem improbens contra-
riam consuetudinem, quam potiùs corruptelam
esse annuit, quamvis contrarium ipsemet Novar.
fateatur, si ita sit consuetudo licitè præscripta in
tract. de gravam. vassall. in prælud. 8. num. 37. tom.
2. memor praxis, qua utitur Rever. Cap. Neapoli-
tanum, Santarèl. var. resol. q. 10. Cened. q. Canonic.

c. 1. quas etiam deberi, si factò capituli fuerit re-
sistere impeditus, dictum fuit in Salamantina fru-
ctuum 2. Junii 1617. coràm R. P. D. Romboldo. Sunt
& alii casus, quibus absentes non amittunt quo-
tidianas distributiones, quos recensent Ricc. resol.
70. par. 2. prax. Eccles. Monet. de distribut. quotid.
p. 2. q. 7. & 11. Reg. de Marin. addit. lib. 1. ca-
pit. 40.

Et in præclarissimo Neapolitano Collegio, quod
13 sex, & viginti seniores Jureperiti constituunt,
sexdecim, videlicet, qui promovendi doctrinam,
cæterasque animi dotes pro Juris dignitate requi-
sitas cognoscunt, quatuor promotores, qui ma-
gisterii laurea donandos ex more Doctoribus ad-
scribant. Cæteri verò supra numerum, & testes
habentur, quibus omnibus pecuniaria quædam
14 munuscula distribuuntur, dummodò adfint, &
accedant, ut ex privilegio Reginæ Joannæ, satis
apertè constat, rescripto per Reg. Tap. de jur. Reg.
lib. 2. tit. de offic. magn. Cancell. pag. 407. cujus me-
minimus in proœm. num. 9. Paris de Puteo de Syn-
dic. verbo Salarium, capit. 50. column. 2. Marin.
Frecc. de subfend. tit. de offic. magn. Cancell. nu-
mer. 11.

Hæc tamen generalis dispositio restringitur in
15 Regiis Ministris, qui pro Tribunalibus sedent,
& publicæ utilitati vacant, sive id officiales ex pri-
vilegio, & immunitate consequantur, ut arbitra-
tur Reg. Sanfel. in add. ad dec. 324. num. 21. sive
ex gratia, ut fantur Conf. Theod. alleg. 49. num. 12.
Recch. in glos. priv. §. 4. num. 70. & 71. quin? sæpè
multorum beneficio, qui vel pro publica, vel Reg-
ia utilitate abfuerunt indulgetur, iiq; ab ejus-
modi lege solvantur, Consil. Theod. alleg. 49. num.
50. Reg. Valenz. add. conf. 4. Reg. de Ponte conf. 92.
num. 21. vol. 1. & alias de rigore justitiæ id ipsum
decisum fuit sub dio 27. Septemb. 1588. in bene-
ficio Jo. Francisci Severini, qui impeditus ob
electatus officium, emolumenta consequutus fuit,
etsi ad Collegium non accederet, Recch. add. §. 4.
num. 69. Quinimò Jo. Franciscus de Ponte cum
Regentis munere, seu Magistratu, summa om-
nium admiratione, ac laude sese abdicasset, ut to-
tum se Deo inter Clericos Regulares, Theatinos
vulgo dictos, religiosam in servitum consecra-
ret, istiusmodi munuscula pecuniæ recipiebat,
quamvis in Collegium minimè accederet, ipsomet
teste in tract. de pot. Proreg. tit. de Elect. official. §. 8.
num. 15.

Hinc factum est etiam, ut Eminentiss. D. Car-
dinalis Ascanius Philamarinus, pietate, doctri-
16 na, atque prudentia præclarissimus Civitatis no-
stræ Archiepiscopus, unus è quatuordecim senio-
ribus Jureperitis anno, sc. 1607. Doctoribus ad-
scriptus, prædicta pecuniæ munuscula sibi deberi
contenderit, quamvis in Collegium non accade-
ret, hocque ex Cardinalatus dignitate, quo nihil
in Ecclesia Dei sublimius est à Pontificatu, & præ-
fertur etiam omnibus Patriarchis Jacobatus de
Conciliis lib. 1. num. 172. Vwolf. apud Dominic. Aru-
meum in discursu Academico de jure publico vol.
2. discursu 30. thes. 50. lib. B. reprobato Pacian. de
probat. lib. 2. cap. 26. num. 141. affirmante Cardina-
les præferri aliis Patriarchis, exceptis Constanti-
nopolitano, Alexandrino Antiocheno, & Hiero-
solymitano. Ideoq; communibus regulis, atque
statu-

statutis subiici minimè debet, *cap. quia periculolum de sent. excumm. in 6. Laudens. de Cardin. q. 62. Mandos. de infirmis reg. 19. q. 2. Alban. de Cardinal. q. 42. German. de sacr. immunit. lib. 3. cap. 6. num. 56. Zecch. de Repub. Eccles. tit. 3. de Cardin. num. 9. priviil. 11. Cucc. lib. 2. Instit. Canonic. tit. 4. num. 77. Baldell. tom. 1. de legib. lib. 50. disp. 42. num. 4. Sebast. Cesar. de Hierarchia Ecclesiasti- p. 1. disp. 1. §. 50. num. 12. Cardin. Tusch. lit. C. conclus. 100. num. 127.* Etenim si Regiis Senatoribus, eo quod publicis occupationibus detineantur, indulgetur, ut absint à Collegio, potiori quidem ratione Cardinali Archiepiscopo id ipsum concedendum erit, qui totum se muneri suo, eique quammaximo impendit, nemo enim ignorat, quam ardenti studio, quantaq; animi vigilantia illud exerceat.

Hic ductus rationibus, aliisque quam plurimis D. Julius Caponus inter Advocatos facile primus, Vespertinæ prælectionis in hac juris Academia publicè Doctor pro Eminentissimo disertissimè ad vocationem suscepit. In contrarium verò Collegii Senatores præsupposuere nullum Cardinalis instantiæ locum esse, juxta exarata à *Conf. Theod. alleg. 49. & Montan. controuv. 31.* ideoq; decretum fuit ab eodem Collegio non debere Eminentissimum emolumenta consequi, nisi quando accesserit.

A quo decreto Eminentiss. ad S. C. in prædicti Collegii provocationibus Judicem (teste de *Franch. decis. 234. num. 9.* quem laudat *Tass. de antefat. ver. 3. obser. 3. n. 255.*) appellavit, & Dom. Consiliario Aloysio Gamboa causa demandata fuit.

Pendente adhuc in S. C. articuli decisione Excell. Comes de Piñoranda Prorex, prævia ipsius S. C. consultatione sibi habita apud Collaterale Consilium, cum cognovisset in hoc casu militare easdem rationes, propter quas Regiis Ministris indulgetur, utpotè justitiam publicè administrantibus, propterea habita ratione sublimis Cardinalatus dignitatis, iussit Prorex istiusmodi pecuniaria munuscula, quamvis non accederet, distribui Eminentiss. uti, & reliquis Collegis, dum insigne magistralis laureæ Auditoribus confertur, & privilegio Reginæ Joannæ dispensavit, quod tamen reliquis exemplo non fit, addiditque Prorex de ejusmodi deliberatione ad Regem D. N. se scripturum, à quo approbari etiam posset, ut ex diplomate liquet condito sub die 25. mensis Aprilis 1659. registrato in part. 5. at. penès Magnific. Januarium de Amico à Mandatis Scribam.

Qua quidem in re non minus admirandam existimaverim Principis pietatem, & erga Sacram Cardinalatus dignitatem reverentiam, quam ipsiusdem Cardinalis justam contentionem: neq; enim pecuniarum cupiditate, adductum eum ad ea sibi munuscula contendenda supplicari fas est, sed æquitatis potius caritatisque instinctu qui non in suam illa rem convertere valuerit sed Asceterio Capucinarum Refermatarum hujus Civitatis addixerit ubi, tres, & triginta Sacre Virginis ex eleemosinis, & divinæ Providentiæ pœna, sub auspiciis S. Francisci convivunt, maxima apud omnes sanctitatis opinione, virtutumq;

admirandis exemplis florentes.

Dum autem ritus, ibi, *Item quod in dicta Curia* denuò confirmat conclusionem, quod nullus officialis valeat per substitutum servire statutum *in ritu 2. & 309. necnon pragmat. Reg. Ferdinandi 1. sub tit. de ministr. & Imper. Carol. V. 2. eodem mox add. tit. in pragmatic. 1. sub titul. de Actuar. demumque 4. sub rub. de offic. Judic. quamque præter à nobis adductos DD. in eodem ritu 2. firmat Capiblanc. de Baron. p. 2. c. 18. n. 1. Reg. Sanfelic. dec. 362. lib. 3. & noster Carav. in prag. 1. n. 19. ad S. C. Macedon.*

Prætermittere recuso quæstionem in supremis hujus Regni pretoris alias examinatum, discussam, atque decisam; num feudatario religionem ingrediente, statim feudum immediatè successuro aperiatur, vel valeat ille servire per substitutum, & quamvis non defuere DD. asseverantes devolutionem contingere ex ingressu tantummodò in Religionem, quos laudat *Intrigliol. de feud. cent. 1. num. 135. Menoch. consil. 181. num. 60.* affirmatque *Regens de Ponte. de potest. Proreg. tit. de assensu Reg. §. 4. num. 14.* Concors tamen Jurisprudentum sententia juri, & æquitati consona tradit Novitium anno probationis durante, professione minimè emissa feuda, & alia bona retinere, ut sunt *Ardizon. in sum. feud. quib. mod. feud. amit. sub rub. utr. Vassall. amit. feud. si Cleric. eff. c. 97. fol. 107. in parv. Aluar. in cap. 1. num. 5. de milit. vass. Cuman. cons. 107. num. 1. Felin. in cap. inter dilectos num. 4. de fid. instrum. Cappy. dic. 31. num. 13. Affl. in cap. qui Clericus, & Liparul. ad Isern. ibid. lit. B. si de feud. defunct. content. fit, Carol. de Grassi. de effect. Cleric. eff. c. 4. num. 24. Camill. de la Ratha in theatro feudal par. 12. num. 139. de honorib. & onerib. util. demin. pro feud. dilucid. 73. num. 11. Sanch. in summa tom. 2. lib. 7. cap. 15. num. 34. Regens Tap. in auth. ingressi cap. 1. num. 48. C. de Sacrosf. Eccles. Octav. Bambac. in comm. ad tit. memor. si de feud. defunct. content. fit in cap. qui Clericus num. 12. quaest. 3. D. Regens de Marinis p. 1. quotid. resol. cap. 120. D. Præs. Ursin. de feud. p. 1. quaest. 9. art. 2. num. 16. & decisum referente Præs. de Jacobo Salutio memorat *Montan. controuv. 46. num. 12.* huicque opinioni suffragatur *D. Reg. Io. Franc. Marcian. disp. 62. num. 24. tom. 1.* Quin? in causa Ducis Salandriæ Hippolyti Reverterii cum Regio Fisco, instante pro solutione relevii ob mortem Ducis fratris primogeniti, qui cum ad Clericorum Regularium Religionem ingrederetur, prout fuit ingressus, præfato Hippolito ante professionem bona omnia feudalia refutaverat, adversus quam fisci prætensionem excipiebat modernus Dux ad solutionem non teneri, ex quo in dictis bonis non successerat per fratris mortem & renunciationem sibi factam priusquam profiteretur, nec aliter ob simplicem ingressum fuisse jus aliquod fisco quæsitum, & per regiam Cameram referente *Domino Præs. D. Didaco de Ulloa* viro doctissimo, & integerrimo fuit absolutus Dux prædictus sub die 18. Mensis decembris 1658. penès Laurentium de Flore. Et ipse in causa Baronis Camilli Mezzara cum Regio Fisco in Regia Camera coram D. Præs. Jo: Baptistam Amendola penès eundem de Flore, affirma-*

vi prædicta indubia esse in novitia, dum illa admisa videtur ad serviendum per substitutum, ex quo foemina habilis est facta ad servitia domino per alium præstanda, fretus auctor. Capyc. dec. 31. num. 3. & 4. & Præsid. Ursini add. loco art. 3. num. 4. At quæstionis hujus determinatio adhuc sub Judice pendet indecisa, quod si maturè faxit Deus ut decidatur, de ea responsum meum, cum aliis quamprimum in lucem (Deo aspirante) edendis, videbis.

RITUS OCTAUUS.

Duo Officia exerceri non possunt.

Item, quod nullus Officialis ipsius Curia possit in eadem Magna Curia exercere duo officia, sed uno tantum debeat esse contentus.

SUMMARERUM.

- 1 Officia duo non debet quis eodem tempore exercere, & cur?
 - 2 Restringitur regula si ambo administratione careant.
*Etiam si administrationem retinerent, dummodo ad unum concurrerent.
Vel si unum esset cupi administratione, aliud verò sine, sed cum dignitate tantam.*
 - 3 Hoc etiam permittitur ubi necessitas suaderet, & casus traditur.
Et quando officia essent compatibilia.
 - 4 Regentes, & Consiliarii munus etiam primarium, & secundarum causarum Reg. Fabrica, & in recognoscendis hujusce Urbis computationibus, retinent.
 - 5 Judex M. C. V. an possit retinere officium Primarii, & an unum, alternumque officium sint compatibilia.
*Officium Tabularii, & Primarii in quo consistat.
Decisio S.C. adducitur.*
 - 6 Text. in cap. de multa 28. de præbend. an vendicet locum in officiis.
Beneficium, & officium, an vacent ipso jure per adeptionem secundi.
 - 7 Officialis duo gerens munera ob falsitatem in uno commissam ambobus privatur.
 - 8 Duo exercens officia utriusque valet consequi salarium.
Distributiones quotidianas in duplo consequitur, qui interest ex duplici jure Divinis officiis.
 - 9 Si dua jam divisa uniantur Provincia, & unus Rector, alio remoto, remaneat, salarii additamentum ille obtinebit.
 - 10 Dieta plures, si fuerint necessaria pro subeundo munere officiali commisso, & propter laborem, & diligentiam fiant in paucioribus diebus, debetur salarium pro omnibus dietis necessariis.
Judex si unico accessu eodem tempore plures differencias videre contingat, quarum una alteri impedimentum non præstat, sed Judicis labor augetur, duplex exigit salarium.
 - 11 Labor ubi decrescit debet etiam, & salarium diminui.
- Famulo tribus servire promittenti pro certo pretio, si unus ex illis tribus moriatur, debet salarium diminui.*
- Si multi accedant ad Campanam ad comedendum, & causa facta recedant, uno dumtaxat remanente, iste non nisi pro rata solvere hospiti obstringitur.*
- 12 Provincia, qua per unum regebatur Officialens, divisa inter duos, debet etiam inter eos salarium dividi.
 - 13 Defuncto uno ex duobus legatis, salarium mortui, an vivo accrejat.
 - 14 Salarium consuetum, de quo in Officialium diplomate, an intelligi debeat de salario ultimi anni, an verò aliorum precedentium annorum, inquiritur.
De consuetudine ubi loquimur, intelligitur de longa.
 - 15 Barbolomans de Capua fuit longè ante Baldi tempora.
Doctrina, dignitatibus, officiis, atque opibus ceteros prævit DD.
 - 16 In præscriptione sunt ultima spectanda tempora.
Fama in probatione ad invicem pugnante, cui probationi sit standum.
 - 17 Judex exercens Judicis, & Gubernatoris officium, an utroque frui debent salario.
 - 18 Officiali infirmo an debeatur stipendium.
*Infirmetas est casus fortuitus.
Famulo infirmo debeatur nè salarium?
Famulo ægroto num dominus expensas erogare obstringatur.*
 - 19 An verum sit desiderium illud integrum totius anni Judicis salarium transmitti ad hæredes, si ille infra annum decesserit, inquiritur.
Quid in Advocato, Tutore, & Medico. D. Regens Donatus Antonius de Marinis laudatur, ejusque doctissima observationes ad Reg. Reverterii decisiones magno cum desiderio expectantur.
 - 20 Si alius loco Gubernatoris absentis jus ministret, an consequatur salarium.
Di officiali amoto, vel suspeso, qui deinde absolute consequatur, & ad idem officium redeat remissivè.
 - 21 Miles duas tenens militias, duo non consequitur stipendia, etiam attentis ordinibus S.M.
*Ordines prædicti respiciunt tantum militaria stipendia, non autem ea, qua Magistratibus rogatis deberi contingerit.
Salarium duplex debetur Præsidenti Regia Camera, qui Præses Provinciae destinatur.
Itidem si Præsens, vel Consiliarius exerceat etiam officium Advocati fiscalis.
Ita quoque Regio Consiliario exercenti officium Propræsidentis S. C. & Præsidentibus Reg. Cam. quando exercent officium Locumtenentis per hebdomadas.*
 - 22 Fungi vice duarum personarum quando quis possit.
*Procurator ad vendendum, an valeat sibi ipse vendere.
Quid in tutore remissivè.
In Almo Collegio Neapolitano Promotor, an possit esse Vicecancellarius, & duas portiones exigere.*

Alienum est mihi, inauditibus partibus, sententiam hic de Magistratibus dicere, gloriolæ nē ambitione ducti, an alterius generis inordinata animi cupiditate commoti plura velint munia exercere? non me Judicem in re tanta constituam, sed quod optimum est Reipublicæ aperiam; arduum mihi semper, atque usu difficile visum est, duas eodem tempore suscipere Provincias, cum multis plus nimio distentis animus nulli unquam par sit, quæque ipsum in varias distrahunt sententias, facillè, vel negligat, vel omittat; neminem lætet, quam gravi consilio, ac ponderatis rationibus opus sit ad causarum decisiones, verum gliscente utriusque muneris negotiorum, veluti exercitu, pluribus oppressa mens, aut deficit omnino, aut si uni tantum insistit, alterius discrimini, etsi illud videat, accuratius providere non potest, quoniam, vel expertissimus navium gubernator ad duplicem unquam sedeat clavum, cum inter varios undarum motus vix eadem fervetur mens, quæ firmum singulis navibus, ac diversum clavi regimen præbeat inter naufragium; Quid? horret Natura ipsa geminam hanc muneris administrationem, quæ diei solem dumtaxat præsidere iussit, nocti lunam, & licet hæc lucem mutuetur ab illo, nunquam tamen ejusdem mutuo exerceret officium, sed suo quisque fungitur; Inspice quæso rerum omnium universitatem, ut suas quælibet vires habeat, nec cum reliquis partita unquam adimpleat. Decus enim suum, & ornatum duxit rerum parens Natura, si unum singulis munus exercendum, atque unicuique in suo officio laborandum foret: ita enim accuratius, diligentiusque obiturum quamque partes suas, agente *Arist. lib. 2. & 4. politic.* quod singuli singula rectè conficere valeant, plurima verò minimè, etsi facere quis conetur in singulis deficiet, ita ut nullus egregius evadat.

Agefis verò herculeas vires habeant nonnulli, centimani sint, & Briarei humeris suis Reipublicæ machinam fulcire valeat, unusquisque pluribus officiis præsto esse, ac posse fateatur, *Aegyptiis, & Spartanis* peritiorum se jactet in jure, atque in administrando sagaciorum, quid ex eo? an non utilius ad Reipublicæ gubernationem, ad popolorum solamen commodius censeretur debuerit, singula singulis partiri officia, ut sine animorum suspitione exerceantur; quæ facillè exoriretur in causis, quando unus dumtaxat definiat, & dicat, cum cæteroqui plurium sententiis adhærere natura ipsa congaudeat.

Sed nihil hucusque sit, quæro, si Reipublicæ officia ministrare honoris, & dignitatis loco habeatur, quidni plures impertiantur, ut eorum virtus præmio affici videatur, nec diutius deliteat immeritò?

Quæ cum ita sint, si sapientiam in Urbibus efflorescere cupimus, si virtutem non opprimi, si rectè administrari Reipublicam exoptamus plures præstint officiis, ut plurimi habeantur ad communem salutem idonei, nec sit concessum cuique duobus magistratibus assidere, & duplicis Judicii curam peragere, tam nostro, quam juribus communibus attentis in *l. quisquis, C. de cohort.* ubi *Bart. lib. 1. 2. l. libertus, §. præscrip. ad mun. l. fin. C. de assessor. l. plures, ff. de pact. l. 1. §. non licet, ff. de Col-*

*leg. illic. l. ille à quo, §. tempestivum, ff. ad trebell. l. omnes omnino, & l. divum virum, C. de decurion. lib. 10. l. 1. C. de muner. non contip. l. hac parte, C. de proc. sacr. scrip. lib. 12. l. quis quis, C. de postuland. Reg. Sanfel. hivius ritus memor. dec. 328. num. 1. lib. 2. prout duas militias prohibet, text. in l. his quidem, §. in posterum, C. qui mit. poss. lib. 12. de Benedic. in cap. Raynut. verbo Duas habens filias num. 63. confirmans dicto Joans Sollevilli coram Carolo VI. se vix alteri officio satis esse posse, nec utrique inservire, prout ratio, & æquitas expostulat, & juribus, ac auctoritatibus comprobant *Guil. Dur. de mod. general. Conc. Celeb. Rub. 21. d. num. 3. Jacob. Simanc. de Cathol. Instit. tit. 41. de ministr. & eor. offic. sub num. 40. Fuscus sing. 44. l. P. adducens Jo. Franc. Scaplion. super hoc Ritum, Viscont. in conclus. jur. verbo Officiales omnes Carav. memor. Petr. Antib. de muner. 3. par. princip. nu. 6. Alber. à Ros. de stat. q. 141. num. 10. Ricc. collect. 2007. & 2012. Masbrill. latissimis habens de Magistr. lib. 2. cap. 11. ex num. 1. & ex particulari Cathalonie dispositione deducit Fontanell. ejusdem Senat. dec. 247. num. 14. lib. 1. potissimum, quia duplici onere quis gravari non debet, l. majori onusta, §. cum autem, ff. ad l. Rhod. de Jact. l. sic ubi in su. ff. de usufruct. leg. l. Titia cum testamento, §. qui in vita, ff. de legat. 2. Glosin l. 1. C. de mulier. & in quo loco, Cravest. conf. 111. num. 8. Franch. dec. 87. num. 5. Pereg. de fideicom. art. 1. num. 33. & art. 34. num. 72. Molin. de primog. lib. 1. cap. 4. num. 10. Farinac. decif. 672. num. 3. tom. 2. p. 1. Macerat. var. resol. lib. 1. resolnt. 97. num. 4. & resolnt. 111. numer. 40.**

Duo quoque, aut plura beneficia simul habere quis prohibetur in cap. de multa, & in extravaganti execrabilis de præb. Ricc. videndus p. 1. collect. 2430. Genuens. pract. cap. 651. Reg. Sanfelic. dec. 269. sub num. 2. lib. 2. id quod in Cardinali limitant *Hofstiens. in cap. Ecclesia vestra de elect. Barbatia de Cardinal. q. 2. num. 6. Sebast. Caesar. de Hierarch. Ecclesiast. p. 1. disp. 1. §. 50. n. 12. Martin. Laudens. de Cardin. q. 42. Manfred. de Cardin. num. 208.*

Insupèr Notarius, qui in contractu intervenit, si sit Judex ad contractus, simul, & semel utriusque officio in eodem instrumento fungi non valet, *Gravinens. de liquid. instrum. p. 1. decl. 4. n. 22. Reg. Rovit. sup. prag. 2. n. 4. de contract. Gallup. in method. feud. p. 1. c. 3. n. 43. An Notarius, & Doctor, Bombin. conf. 5. n. 13.*

2 Exceptioni tamen hic locus datur, si ambo administratione careant, nam tunc quem posse exercere duo officia tutatur, *Rebuff. in l. major num. 2. C. de dignitat. lib. 12. quin? etiam si administrationem retinerent, dummodo ad unum concurrerent; opitulantur insuper quæ idem Rebuff. scribit in l. 1. C. quemadm. civil. lib. 10. add. ad Mathes. sing. 1. vel si unum esset cum administratione, aliud verò sine, sed cum dignitate tantum, Carav. post Bal. in ritu 2. quem laudat Franc. Mar. Prat. lib. 1. discept. forens. cap. 46. n. 7.*

Hocque etiam permittitur, ubi necessitas aliter suaderet. Et proinde in parva terra licere alicui officio Judicis, & Aetuarii simul fungi; *Carav. autoritate suffultus, advertit Auv. meus ad Gramm. dec. 34. n. 30. ad restrictionem prag. 24. de Ba-*

de Baron. prohibentis unita concedi, *Gratin. di-*
cept. forens. cap. 184. num. 45. tom. 1. Laganar.
Rovit. ad prag. 9. lit. A. de Actu. Pascal. de patr.
test. par. 4. cap. 10. num. 11. Novar. decis. Reg. Aud.
Apulea 37. num. 7. & tom. 2. gravam. 87. Scia-
toya in prax. foriudicator. cap. 12. num. 41. & col-
limant tradita ab Ursillo ad Afflic. dec. 3. num. 8.
 quibus contradicunt exarata à Vivio dec. 48. num.
 6. & Baro duas habens terras parvas contingens
 poterit unum deputare officialem, qui in utraque
 ditione per intervallum assideat, de Franchis
 decis. 166. Capibl. tom. 1. de Baron. prag. 3. num.
 226.

Restringitur etiam principalis regula, quan-
 do bina officia essent compatibilia, nec per ad-
 ministrationem unius impeditur exercitium al-
 terius, ex *tex. in l. si consul. ff. de adop. in d. l.*
fin. in l. jubemus; §. sane, C. de sacros. Eccles. fir-
mat Bar. in h. l. num. 18. ff. de Colleg. illic. Franc.
dec. 445. Lap. alleg. 99. Novar. ad l. quisquis, C. de
roboreal. lib. 11. Covarr. tib. 3. var. 2. 13. num. 6.
Mastrill. add. loco Franch. Mar. Prat. vir. num. 8.
 tradens officium Advocatibus pauperum cum
 assessoratu esse in ista thesi compatibile.

Ipsium nunc temporis in usum; & praxim
 incidisse videmus, quandoquidem, & D. Regens
 Musettula Judicis quoque munus primarum
 causarum Reverendæ Fabricæ exercet, & pro se-
 cundis diiudicare D. Staibano item Consiliario
 demandatum est.

Eodem ferè modo actum est cum nonnullis
 Dom. Consiliariis; & Reg. Cam. Præsidentibus;
 illud adhuc retinentibus officium, quod prius
 in recognoscendis hujuscæ Urbis computatio-
 nibus, vel subductis pæcuniæ rationibus exer-
 cuerant.

Idcirco jure quidem D. Aloysius Maria Ma-
 cædonius Judex adhuc M. C. V. integerrimus;
 in eo munere primariatus, quod die 13. Septem-
 bris 1656. ipsi concessum fuerat, à Civitate reti-
 neri se summopere studebat; est namque scien-
 dum quod primarii officium tendit in revisionem
 appetitii siquidem in hoc Regno quando Judicia
 in hujus Civitatis tribunalibus agitantur, ex
prag. 2. de magist. art. bonorum sit per tabula-
rium eligendum prævia buffula, qui est unus ex
publicis extimatoribus, cujus appetitii revisio fit
à Primario; cui officium à Civitate confertur;
tertia revisio fit à Judice ordinario Causæ Consil.
Carleval de judic. tom. 1. lib. 1. tit. 3. disp. 1. sub
num. 25. Novar. collect. 3. num. 1. sup. d. prag. 2.
 Verùm quando fit revisio à causæ Commissario,
 non sit electio Tabularii cum buffula, sed pote-
 rit ille eligere, quem ex illis maluerit; & hujus-
 modi praxis extat fides omnium Tabulariorum
 exhibitâ in processu Januarii Benincasa, fol. 291.
 in S. C. pœnès Actor Mag. Lavianum) Hujus in-
 quam primariatus officii retentioni novi alterius
 regiminis, nempe Judicatus M. C. susceptionem
 nihil obesse, jure optimo D. Macædonius suppo-
 nebat.

Ex altera parte Dom. D. Thomæ Guindatus
 à Civitate electus ob promotionem præfati Ma-
 cædonii ad Judicatus munus, illam primò mune-
 re exuendum esse contendebat non modo ob mu-
 tuam officiorum repugnantiâ, qua invicem sese

expellunt, verum etiam quia Primarius particu-
 larem in S. C. locum obtinet; ut litigantes ratio-
 nes suas rei proponere queant, quod nullo prorsus
 pacto illis contingeret, si Judicis personam
 in Rota M. C. gereret illius fori causas expedi-
 endo. In accessibus quoque cum ex Vrbe Pri-
 mario discendum foret, Judicis munus nimis
 obtare asserebat, etenim sine Dom. Proregis fa-
 cultate, quæ vel nunquam, vel difficillimè con-
 cederetur, aliud iter facere Judici non licet ex ad-
 ductis in *anteced. ris.* Addebat præterea, quod
 primarius cum ex M. C. vel Judicium inferiorum
 mandato revisionem appetitii Tabulariorum face-
 re debeat, minimè deceret ipsum ei subiaci Tribu-
 nali, in quo residet, & Collegis, atque inferiori-
 bus submitti.

Et delate causa in S. C. referente D. Conf. Af-
 canio Rastano viro perspicacissimo, & doctissimo
 de anno 1649 provilum extitit, quod manute-
 neatur in possessione præfatus Judex Aloysius
 Maria Macædonius, pœnès Licetum Act. Magi-
 strum.

Etenim si vè justitia ipsius Aloysius Mariæ ef-
 fet clara, si vè obscura nullo modo esse privan-
 dum lite pendente dicebat possessione, & exerci-
 tio dicti officii, non obstante quod in ipsi obiic-
 retur de extinctione ipsò jure tituli ipsius Aloy-
 sii Mariæ de quo esset tractandum in petitorio,
Postius in tract. de manuten. observ. 64. Jo. Bap-
tist. Ciartin. cap. 129. tom. 2. per totum, nihil re-
fragante regula text. in cap. de multa 28. de præ-
bend. quem exornat Episcop. Marant. lib. 3. con-
trovers. jur. resp. 62. & cujus clypeo affirmant
 ob incompatibilitatem ipsò jure absque declara-
 tione, induci privationem primi beneficii, *Sap-*
phan de licetis Gratia 2. forma expeditivarum n.
44. Probus ad Monachum in cap. 1. de consuetud.
6. Lambertin. de jure patronat. 1. par. 2. lib. 9. 7.
art. 15. Gregor. Lopez in l. 3. tit. 16. p. 1. otro cu-
otra Telesia, Ovanes. post alios conf. 235. Gar-
sia de benefic. par. 11. tit. de vacat. per affectu-
nter. num. 182. Tiraquell. in l. si unquam, ver-
bo Revertatur num. 65. Reg. Valenz. consil. 83.
num. 65.

Siquidem præfati text. factio sermōcinatur de
 duobus beneficiis curatis, ut cuicumque receperit
 aliquod beneficium curam habens animarum
 annexam, si prius tale beneficium habebat, eo
 sit pro jure privatus, ut bene advertit *Augustin.*
Barbos. post alios, in eodem cap. de multa, à qui-
 bus beneficiis necessarò, & regularitèr arguere
 ad alia officia quamvis in quibusdam convenient,
 non licet, *Tusch. in singul. vers. argumentum de*
beneficiis ad officia non datur sing. 84. pag. mibi
 25. appellantur enim officia aliquando beneficia,
 §. *quinque advocatiam de pace tenen. & ejus vio-*
lat. quia sub hoc genere beneficii prædicatur of-
ficium secundum, ea quæ tradit Horat. Montan.
de regal. offic. num. 11. circa med. ac consequen-
tia non militat: ergo una eademque natura est
 unius & alterius, nam, & si species prædicentur
 sub eodem genere, habent tamen suas differen-
 tes specificas quibus inter se differunt in puncto
Montan. loco citat. num. 11. in fin. pag. 177. Ob
 quod dicendum necesse est, dispositionem *tex. in*
2. cap. de multa. loqui de beneficiis curatis tan-
 tum,

tum, nec ejus dispositionem esse extendendam ad officia civilia, & secularia, in quibus adsunt particulares legum dispositiones in l. fin. C. de assessor. cum aliis à nobis adductis sub num. 1. quæ Jura verbum nullum fecerunt circa ipso jure amissionem primi officii per adeptionem secundi, prout disponitur in d. cap. de multa, cujus capituli dispositio, cum sit pœnalis non defuere propterea, qui dixerint, quod si habenti beneficium Curatum conferatur aliud simplex incompatibile, scilicet quia requirat residentiam, quæ incompatibilis est in persona provisi in duobus locis eodem tempore non prepterea vacet beneficium ipso jure, sed Prælati ob non residentiam, vel incompatibilitatem agere debeat ad privationem Abb. in cap. fin. in fin. de cleric. non resident. Rebuff. in prag. sanction. Gall. tit. de collat. Glos. residentia lit. E. Oseda de incompatibilitate benef. par. 1. cap. 18. num. 30. cap. 17. num. 40. Flores Dies de Mend. var. quæst. lib. 1. quæst. 13. num. 5. Sayr. decis. 38. tit. de præbend. & dignitat. fol. mihi 45.

7 An verò Officialis duo gereas munia ob falsitatem in uno commissam ambobus privari possit affirmative resoluit Cabed. decis. 71. sub num. 2. par. 1. Et nùm debeat pro utroq; stare ad duos Syndicatus, quod sic, respondet Angel. in §. illud, Anth. ut Judic. sine quoque suffrag. coll. 2. cujus meminit Auns meus ad Capyc. dec. 125. sub num. 7.

8 Qui vero plura exercere valet officia utriusq; debet consequi salarium Bal. in l. binos, C. de Advoc. divers. & in cap. 1. col. ult. si de feud. Guard. Rebuff. in l. 1. sub num. 2. C. de propos. agent. in reb. lib. 12. & l. major. num. 4. & 5. C. de dignit. lib. 12. & in l. comperimus sub num. 4. C. de proc. sacros. scrip. lib. 12. addimus Gratian. in decis. March. 101. num. 17. Gayll. observ. 44. num. 8. lib. 1. & in simili Tusc. in suis concl. lib. 6. concl. 52. num. 5. col. 2. Consil. Carleval. perbellè materiam pertractans tom. 1. de Judic. disp. 4. per tot. & præfertim num. 21. Mastrill. tract. de magistrat. lib. 2. cap. 21. ex nu. 72. Sesse de inhb. cap. 1. §. 8. Fontanell. dec. Cathal. 247. num. 8. & dec. seq. 248. Avend. de exeq. mand. lib. 1. cap. 4. num. 45. Escob. de ratiocin. cap. 27. sub num. 12. Prout distributiones quotidianas in duplo præstari ei, qui interest ex duplici jure divinis officiis observat Bal. conf. 470. vol. 4. Cumulatis enim laboribus, & expensis, augeri, & salarium, cum laboris, & præmii, commodi, & oneris perpetua sit, & mutua proportio, advertit Glos. in cap. Charitas 12. q. 2. quam insequitur Specul. de Salar. §. 1. & probe concinit text. in l. Sejo amico ibi: cum tanta labor quàm pecunia divisionem recipiant, ff. de ann. legat. & nemo suis sumptibus laborare, §. ne autem, Anth. de Judicib. nec militare obstringitur 28. q. p. cap. jam nunc in fin. & de præscript. cap. cum ex officii, & de suo non tenetur facere beneficium 10. q. 2. cap. præcaria, & Franc. Marc. q. 449. p. 2. casum exarans de augmento factio in Delphinatu aucto laboris, ibidemque additio laudat Boer. q. 50. num. 20. & relego lectorem ad Albert. Brun. latè pertractantem de augum. 8. in fin. idemque Albert. concl. 12. prime. num. 4. ex Castr. in l. si eadem, C. de offic. assessor. affirmat, quod si

Tom. 1.

9 duæ jam divisæ uniantur Provincia, & unus Rector, alio remoto remaneat, salarii additamentum ille obtinebit, ut quotidie usus nos docet, quod eidem in aliqua Civitate Gubernii, & Judicatus officium sustinenti, utrumque debeatur salarium, quod Gubernatori, & quod Judici solvebatur, cum distinctè duo destinabantur, & per Collaterale Consilium provisum anno 1630. testatur Haliseus Dansa tom. 2. de pupis DD. tit. de Salarib. cap. 1. aliasque ejusdem supremi Senatus provisiones rescribit eodem tit. de Salar. t. 1. cap. 2. num. 25. & alias addit Reg. Sanfelice. decis. 328. num. 6. lib. 3. & in præclarissimæ Civitatis Capuæ regimine antiquitus Gubernator, & Judex divisiim à Prorege eligebantur, & Regis Catholici munificentia deinde indistinctum est ut unus ex Consiliariis Sanctæ Claræ per triennium ibi præficeretur, & Judex, & Judex, omnibus emolumentis duplicique ille potitur salario. Nostro, tamen ævo Proreges ad eorum libitum, nunc Consiliarium nunc Gubernatorem, & Judicem ad præfatæ Capuana Civitatis officium exercendum, deligunt.

10 Hinc expleto negotio Judici commissio paucioribus diebus ob ejus industriam: & magnum laborem, quod pluribus erat peragendum deberet salarium omnium dierum non tantum eorum pro quibus vacavit, ex Avil. & Alciat. Reg. Revis. in prag. 6. num. 10. de comm. non destin. & Franc. Maria. Prat. lib. 2. discept. forens. cap. 20. per tot. præceteris adductis Glos. in l. eos ff. de fals. quam ante ipsum hoc idem firmans laudavit Auns meus ad Capyc. decis. 27. num. 9. in fin. cujus minor est Dans. adduct. cap. 2. num. 49. & idem Auns meus ad Capyc. dec. 125. sub num. 7. quem refert Reg. Sanfelice. indic. dec. 328. num. 18. lib. 3. & pluribus observasse testatur Capibl. de Baron. pag. 16. num. 53. par. 1. & insinuat P. Fragos. de Regim. Reipub. par. 1. lib. 4. disp. 9. num. 57. r. 1.

Sicuti si unico accessu eodem tempore plures differentias Judicium videre contingat, quarum una alteri impedimentum non præstat, sed ejus labor tantum augetur, majorem adhibendo industriam duplex jure exigit salarium, Bovadit in politic. cap. 243. Prat. adduct. loco num. 3. D. Pras. Merlin. lib. 1. contr. forens. cap. 70. occurrens dec. 70. tom. 1. Jo. Franc. de Castillo, & dissidentibus opinionibus concordat Anichin. de præsent. inst. cap. 4. num. 89. testamentum verò patris, & substitutio pupillaris an duò reddant Notario salaria; inquit de Benedic. cap. Rayn. verbo Si adque liberis num. 56.

E converso verò diminuto labore decrescant stipendia opus esse, notat Alber. Brun. in tract. de dimin. & deterior. conclus. 11. num. 57. Inde manat quod ex memor. text. in l. Sejo, DD. quos conglobat Cepol. de servit. urban. prad. cap. 30. num. 15. astruat in famulo tribus scolaribus Teruvia præstare pro certo pretio conveniente, illorum altero defuncto, vel digresso, salarium minui debere, ea communiter expensa regula, quod illud recipit incrementum, atque decrementum ex adaucta, vel decurtata familia, itidemque in famulo recenset Pontan. in tract. de aliment. cap. 16. num. 7. quamvis contrariam su-

K

stineat

stineat aleam *Menoch. de arbitr. cas. 223.*

Iisdem oppidò suppetias fert notabile *Parif. effatum* (quod in dies accidit) *de reintegr. feud. c. 90. num. 17.* nempe, si multi scolares in hospicio comedere, & coena facta omnes recessere uno dumtaxat ex eis, quasi pro pignore, relicto, iustum, non nisi pro rata illi hospiti solvere obstringitur, & confirmat *Auus meus ad Capyc. decif. 225. num. 2.*

Et in terminis bipertitæ Provincie, quæ olim erat conjuncta, & unus ad illam regendam officialis destinabatur salarium imminui debere, & inter duos illarum gubernio addictos pro medietate refecari, tradidit *Castrens. in l. si eadem, ff. de offic. assessor. quem laudat Albert. Brun. adduct. conclus. 12. num. 4.* licet à *Castrens.* restrictione discrepet, dum voluit hoc tantum procedere in officiali novo minime verò in antiquo, quando in novo nulla cadere potest hæsitatio.

13 Prædictisque quadrat adamussum, quæ scripto docuit *Villadiego de legat. q. 4. num. 4.* quod diem functo altero ex duobus oratoribus salarium non alteri superviventi accrescat, nam ambo ad idem officium addicti erant, quod si diversis, & distinctis præsent legationibus, & utrumque unus adimpleat officium etiam utrumque consequatur salarium, & è contrà, duobus Electis ad illud quod per unum exercebatur, inter eos dividatur, ex *Bar. Bald. ibid. relatis*, quamvis eorum diploma decantarent, cum salario consueto ampliat *Parif. de Syndic. verbo An si officialis num. 1.* ex *Bar. placito*, cum ex adiectione personarum illud dicatur divisum. *l. cui fundus in fin. de condit. & demonstr. ibique Parif. calamum arripuit ad enucleandum dubium; Utrum salarium consueta ultimo anno an verò annis præcedentibus consequi valeat Officialis electus ad munus exercendum cum salario consueto; & primo inspiciendos non postremos, sed præcedentes annos arguit, ubi. n. loquimur de consuetudine de oblonga tellegimus, cap. Cumana extr. de consuet. Bar. in l. nemo est, qui nesciat. ff. de duob. Capyc. dec. 163. num. 3.* Deinde verò ultimos annos attendit *arg. l. mela §. 1. de alim. & cib. legat. & Petr. Ravenn. de statut. sect. 4. num. 25.* inquit illam quæstionem formasse, *Bal. in d. l. binos*, & post adductum *tex. in d. c. Cumana* hanc tutatus fuit sententiam ex *d. l. mela §. 1.* ex quo *tex.* corrigi præfatum *cap. Cumana* ibidem subjungit *Petr. de Ravenn.* qui miratur de *Bald.* quod non fuerit memor *d. l. mela, §. 1. in c. 1. de feud. cognit. & in d. c. Cumana*, quibus in locis inquit illud, quod de con-

fuetudine dicitur intelligi debere de præscripta, cum ante præscriptionem non consuetudo, sed voluntas consuetudinis inducendæ dicatur. Et ipse miror, quòd *Parif. de Puteo Bald.* præfatam quæstionem definientem non adducat, cum ejus ferè verba pro, & contra exemplaverit, sed admiratio cessat, dum ex errore Typograhæ evenire id potuisse mecum reputo, idque satis apparet, nam attingendo quæstionem de eo qui duo munia gerit relato *Innoc. subjungit sed Bal. in d. l. binos*, & postea subsequitur continuando sensum, nec quicquam alium addit *de Baldo in l. binos*, ubi *Bald.* quæstionem extricavit cujus decisionem singularem exclamat *Rolond. à Valle de dote quæst. 78. num. 5.* illamque modernos sectari *Vercell. advertit in d. l. diem functo num. 97. de offic. assessor. & insequitur Baribol. Bellen. de Charit subsid. q. 82. num. 12.* cum verba illa cum consueto, & solito salario, eam recipiant interpretationem, quod scilicet prædecessori fuerit solutum, *arg. tex. in cap. 15 qui §. 1. de sepultur. lib. 6. & l. si mulier in princ. ff. de Relig. & sumpt. funer. Aff. in cap. 1. num. 252. ex quib. caus. feud. amit. Jo. Guttier. hispan. de contract. jurat. cap. 64. num. 4. Aviles cap. 1. prator. in Gl. Salario num. 3. pag. 49. & prius tradidit Bartol. de Capua singul. 129. hoc menti tenendum, & determinatum, ex *text. in l. si mater, C. ne. defat. defunct. enunciatis*, & perpendit alia intra *in l. excepto ff. locati, & in d. l. mela* (verum inter solitum, & consuetum magnum discrimen adesse; insinuat *Regens Rovitus super pragm. 2. de administ. uni versitat una num. 21. & tangit Auus meus ad Capyc. dec. 163. num. 2.*)*

Hujus igitur opinionis originalis Antesignanus non fuit *Bal.* ut memorati DD. sibi persuadent, sed noster *Bartol.* qui longè ante *Bald.* vixit, nam iste floruit anno 1378. ut ipsemet dignus testis est in *l. edita lectur. perusina in fin. C. de edend. & refert Mant. de viris illustribus num. 48.* vel paulo antè scilicet anno 1365. ut tradit *Jo. Fich. de vit. recent. Juriscons. & Baribol. de Capua* (de quo admiranda res est præfatos Doctores non meminisse, cum longè Doctrina, dignitatibus officiis, atque opibus cæteros præjussit illum dumtaxat *Auus meus* adhuc adducit in *annot. ad Capyc. dec. 27. num. 9.*) obiit anno 1318. & in Archiepiscopatus hujus inclyte Civitatis templo humatus fuit in cujus urna sequens incisum Cænotaphium legebatur relatum à *Summonte in Neapol. histor. pag. 380.* ac novissimè à *Cesare Engen. in Neap. Sacra fol: 34.*

Janua legum, vitæque Regum
 Mors retrudit, terit omnia
 Sunt quasi somnia, cuncta recludii
 Summus, & Athleta Regni jacet
 Hic logotheta, Prothonotarius
 Auxiliarius, utque propheta
 Annis sub mille tercentis bis, & octo
 Quem capiat Deus, obiit bene Bartholomæus.

Et text. in memor. l. si mater, ac cætera jura à Bartol. congesta adduxit Glos. Canon. in cap. 3. in verb. ultimo extr. de caus. possess. & propr. ad 16 probandum in præscriptione ultima tempora esse spectanda, & Roman. conf. 241. sub num. 1. ex eodem text. famæ in probatione ad invicem pugnantem standum illi, quæ de posteriori concludit, præxarat; At Bal. qui ante Ludov. Roman. hoc accumulaverat in d. l. si mater num. 1. ab illo recedit placito, & illam astruit famam attendi quæ ab honestioribus originem trahit, & quæ melioribus, & credibilioribus indiciis est convalidata, & ibi peroptima Andr. Barb. additio nonnulla de fama adinvicem contraria probata subnectit, & salarium promissum operariis juxta solitum, si constet illa die in Civitate diversimodè illud fuisse solutum, minus attenditur, Guid. Pap. dec. 252.

Sed hucusque satis differuimus de duplo perfolvendo salario officiali addicto à superiore ad duo subeunda munia, transgrediamur nunc (coronidis 17 vice) ad officialem duo exercentem officia ex accidenti, nempe ob absentiam, vel aliud repentinum accidens, quibus in casibus pragmat. vulgo dicta delli 89. capi redacta sub tit. de offic. Judic. 15. §. 15. sancitur quod iudex, & gubernatoris, & Judicis substineat magistrerium, an utroque salario frui deberet, in ancipiti diu laboratum est. Et negativè primo intuitu respondi, dum ad utriusque exercendum municipali lege cogatur, & ex primordio sui officii, debere illo unico esse contentum salario sibi statuto, sibiq; imputandum, quod officium tali conditioni subiectum, nedum accepit, sed affectavit, ut in simili Regens de Ponte sermonem habens de officialibus, parvi salarii prætextu munera recipientibus contra jura, tam communia, quam municipalia argumentatur, & utriusque salarii fruitionem individualiter in proposito themate denegat, Bovadill. tom. 1. posit. cap. 21. n. 246. ex quo officium Gubernatoris uri accidentate, haud est considerabile, illud verò Judicis est primum, atque principale.

Sednè, vel umbra dubitationis circa exarata remaneat, quæ in praxi plurimum expedire credimus, certiora atque distincta constituimus capita.

Tom. I.

Primo, quando ob Gubernatoris occasum à Judice illius quoq; officium exercetur, & eo casu plures è Collaterali Consilio emanatas perlegi provisiones sancientes utrumq; deberi salarium. quamvis n. à primordio suæ promotionis J. hoc habebat annexum onus in Gubernatori utrumq; gerere officium, utrumque etiam perfolvendum fore salarium in ejus animo officii namque erectione salarium haud contentum; assuetum debetur; cum lucris gagemolumentis solitis, arg. text. in l. exceptio, Cod. cati, & in l. 1. in verbo consueta salaria, C. de latin. libert. toll. cum aliis adductis per Affl. in d. const. Justitiarios num. 7. indicatq; Paris. memor. verbo An si officialis. Et proinde principale illud officium sibi commissum, quod secum utrumque exercendi munus onus habebat annexum, habet quoque salarii duplicati conglutinatum lucrum.

Alter verò casus in adversa valetudine Gubernatore residente, ab illo propendet litigio, nùm officiali infirmo salarium debeatur; In quo resolvimus juxta Paris. placitum de Syndic. verbo salarium cap. 3. Rex concessit num. 5. quod Caravit. statutus fuit ritu 7. num. 2. & insequitur Reg. Tap. de offic. constit. cap. Regn. 35. num. 9. illi incidenti invaletudinem, quæ ipsum perpetuè ab officio removeat, salarium non deberi ex juribus perpenfis ab eodem Tapia ibid. num. 5. & ex similibus in juribus feudalibus respectu feudatariorum cap. 1. an mutus, vel surdus; quod si infirmitas foret diuturna, quæ per bimestre in Regno attenditur, ut observat R. Constaut. C. de re militar. lib. 12. num. 24. & 25. librans text. in cap. 1. de cleric. egrot. licet anni interstitio illam perdurare præsumatur, juxta Sebast. Medic. dictum de casib. fortun. q. 6. num. 8. & post bimestre, illud minimè est perfolvendum, quamvis regula sit Judici ægro illud deberi cum inter casus fortuitus ægritudo merito supputetur à Bovadill. tom. 1. polit. lib. 2. cap. 21. num. 243. ex Covarr. lib. 3. variar. resol. cap. 13. num. 18. quem ad hoc trutinat Sebast. Medic. indic. q. 6. num. 1. ubi à quibus excusetur, & quomodo probetur; & tangit Reg. Rovit. dec. 66. num. 9. remittens se ad Escobar. de ratiocin. cap. 27. num. 9. & Bovadill. adduct. loco, discrimen tradentes inter infirmitatem paucorum dierum, vel longiorum,

K 2

rum,

rum, quod comprobatur *Franc. Mar. Prat. ad Muscatell. p. 7. Gl. Conclusio in fin.* & proinde omni jure ægrotum Clericum fructus percipere, *cap. 1. de cleric. ægrot. sancivit, famuloque infirmo mercedem præstari, firmat Glos. in d. l. arboribus, §. de illo, verbo ægrotante, pluribus trutinatis juribus, illamque laudat Medic. q. 6. num. 16. post DD. in d. l. diem functo de offic. assessor. cum eo quoque tempore ministrare videatur, & per ipsum non stet, quominus serviat, ut in d. §. de illo, & peregrino tex. in l. cum hæres 4. §. stichus lo 2. verbo seruire, ff. de stat. liber. l. 1. §. divus de var. & extraord. cognit. & in l. qui operis, ff. locat. At altera Glos. in l. si uno, §. item cum quidam verb. personis 2. col. ubi se remittit ad d. §. de illo, ff. locat. ibidemque de casibus fortuitis, tam respectu conductoris, quam locatoris sermocinans, ait, illud non deberi, cum casus fortuitus conductori prodesse, & locatori nocere non debeat, & occurrit juribus in contrarium adductis, specialeque subnectit esse in Advocatis, & Judicibus, ut & ipsis infirmis illud persolvatur; His enim stipendium, quod præstatur, censendum non est, uti merces intervenit in locatione, & conductione, nec veteres crederunt inter tales personas locationem, & conductionem esse. Sed magis operam beneficii loco præberi; & id quod datur ei, ad remunerandum dari, & inde honorarium appellari, l. 1. ff. si mens. fals. mod. dixer. dict. l. 1. §. Divus, l. diem functo add. Costa de portione. rata quest. 64. Beni. de privileg. Doctor. par. 1. privileg. 22. Mendez de Ann. Civil. lib. 10. l. 1. notabil. 4. Pro quorum majori dilucidatione lectorem relegamus ad exarata per Afflict. in constit. hac edictali num. 6. & Ardix. cap. 69. pagin. 76. & respectu famuli infirmi per Bar. in l. opera testamento de usufruct. leg. Laur. Silvan. conf. 28. num. 23. Caroc. in tract. de locat. & conduct. p. 1. in tit. de famul. & Pedisseq. num. 23. Alvar. in cap. Mutus Episcop. vel Abb. Viv. opin. 275. Montan. in prag. 1. de admin. univ. num. 41. Ricc. dec. 220. p. 2. num. 11. & Medic. sapius memor. q. 6. num. 16. advertit æquitati dumtaxat consonum esse illud exigi, operis personalibus locatis minimè ob infirmitatem præstitis, ex tex. in add. §. item, & in l. in rebus, ff. commod. & novissimè ad partes questionem examinat Francisc. Mar. Prat. pract. observat. lib. 1. observ. 74. famulo verò ægroti an dominus expensas erogare obstringatur, extricat Bar. in l. si cum dotem, §. si autem, ff. solut. matrim. & ampliat Corset. in singul. verbo infirmus, Peguera decis. 149. quidque in famulis potestatis occasione officii morbo affectis, declarat idem Bar. in l. liberti, Cod. de oper. lib.*

Verùm respectu salarii officialis adhuc anceps
 19 controversia est, & unicus ille nobis occurrit scopulus DD. placito innixus, integrum totius anni Judicis hæredibus salarium transmitti, si ille infra annum decefferit, quod ex text. in d. l. diem functo, insequitur R. Const. adduct. loco laudans, Eman. de Castro de anno. civ. not. 4. num. 7. extendentem ad Doct. ad legendum conductum, quique aliter in sua Academia servari, & ratam temporis attendi advertit; & in Advocato loquitur perbellè Franc. de Petr. festiv. lect. lib. 3. c. 7. idemque Emanuel. declarat mercedem transmitti singulis annis Advocato promissam, secus verò pro

unica tantum causa, Marla in emptor. p. 1. tit. 8. q. 28. & 29. Tuscob. conclus. 8. lit. S. Avil. cap. 1. prætor. num. 18. P. Fragos. add. disp. 9. à num. 65. & ad medicum extendit Dom. Reg. de Marin. lib. 1. quor. resol. cap. 313. & ante ipsum Sepbal. conf. 70. Marant. conf. 59. & Viv. comm. opin. lib. 1. opin. 201. num. 4. huicque finitima est quæstio, quam pertractat Dambouderius in tract. de pupill. patroc. tit. de Tutor. & Curat. merc. cap. 1. à num. 26. num. Tutor, & Curator, quibus à Judice singulis annis fuit constituta merces, illam universam totius anni ad hæredes transmittat, si infra annum extremum clauserint diem. Si igitur Gubernatoris defuncti hæredibus illius anni integrum persolvitur salarium, minimè illud Judex superstes consequitur.

Hujusmodi autem dogmatis veritas pullulat ex dec. Reg. Revert. 507. quæ ad pennam circumferitur (illum, inquam, Reverterium, in cujus decisionibus observationes elegantissimè conscripsit D. Donatus Antonius de Marinis literatissimus, & tantæ integritatis vir, ut ad quinque annos ex Advocati munere, quod omnium plausu, ac præclarissimè obivit, ex arbitrio Excell. Comes Castrilli eo tempore Prorex, qui in eligendis ministris parem habuit neminem, M. C. V. in Civilibus primùm, deindè in capitalibus Judicem jussit, cumque tanti viri peritiam ad Regis nostri Invictissimi aures pervenisset, Camera Summarie Præsidentem elegerit, & ut summum gloriæ fastigium ascenderet, ocyus, atque altissimum doctrinæ apicem jampridem attingeret, ab Excell. Pinnorandæ Comite, qua pietate, qua doctrina, prudentiaque Prorege eximio, apud Regem in Regentem nominatus, ab eoque supremi pro Italia Consilii Regens creatus fuerit, ubi omnium plausu, qua pollet ingenii, consilii, atque eloquentiæ facultate, residet. Ejusmodi observationes in Reverterium, citius, quam opusculum hoc meum excudatur, in lucem edi, quammaximè cupio, ut enim elegantissimis forensium quotidianarum resolutionum doctrinis à tanto viro conscriptis lucubrationes hæc meas nunc exorno, facilius etiam prædictis observationibus, imò & illustrius, condecorarem) Reg. Reverterius enim in memor. dec. 507. observantiam tradit in Regno, cuicumque officiali, tum majori, tum minori, salarium solvi pro rata temporis tantum servitii præstiti, supremi Tribunalis scito comprobata, & confirmat Capiblanco. tom. 2. de Baron. super prag. 4. cap. 22. à num. 12. & advertit R. Tap. dec. S. C. 45. n. 6. Judex de Angel. in l. jubemus, §. ut autem iis, C. de Advocat. divers. Judic. Idque etiam in Regno Siciliae, aliisque locis servari, testatur Mastrill. cit. tract. de magistr. lib. 1. cap. 21. num. 51. & apud Lusitanos Cabed. p. 1. dec. 8. & meritò à Caravit. in ritu 9. num. 1. commendatur usus, qui invaluit in M. C. V. ut ejus officialibus singulis mensibus distribuatur salarium, quem comprobatur idem Regens Tapia ejuldem Senat. decis. 60. num. 8.

Quod si, & tertium erit caput, Gubernator absens fuerit à loco residentie, persolvi debeat salarium illi absenti, vel Judici ejus vice jus ministranti, resolvimus superiori ritu 7. Quid verò si fuerit amotus, vel suspensus deindè absolutionem

consequatur; & ad idem officium redeat; inquirunt Masull. ad Capyc. dec. 125. num. 1. Reg. Const. in l. 1. Cde re milit. num. 22. lib. 12. Dom. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. resolut. cap. 310. Franc. Marc. p. 2. dec. 676. n. 5. P. Fragos. add. disp. 9. n. 67. latèque Francisc. Maria Prat. pract. observ. lib. 1. observ. 66.

An autem miles duas tenens militias duo consequi possit stipendia, negativè determinatum tradit Reg. Reverter. dec. 308. & geminatis S. M. ordinibus expressè est vetitum Proregibus, ne permittant ea exigi à militibus duplicata de quibus testantur Regens Sansolic. d. decif. 328. lib. 3. D. Reg. Capyc. Galeot. in dissert. unic. post primum responsum fiscale à num. 71. quique acerrimè tutatur Regia mandata tantum militaria stipendia respicere, non autem ea, quæ magistratibus togatis deberi contingerit, quibus duplex exercentibus officium, duplex datur salarium juxta à nobis supra exarata, quibus addimus Thor. par. 1. compend. decif. verb. Salarium duplex, & in supplem. cod. verb. Salarium, D. Reg. de Marin. lib. 1. resolut. cap. 312.

Hinc Marchioni Casalicchi duplex salarium deberi, uti Præsidenti Reg. Camerae, & Præsidi, & Governatori Provinciarum Capitanatæ, & Comitatus Molisii determinavit Regia Camera die 31. Januarii 1652. Et binum solvi Præsidenti, vel Consiliario, si exerceat etiam officium Advocati fiscalis consuluit Regia Camera, instante Domino Præsidente D. Carolo Calà Duce Diani, sub die 25. Septembris 1655. & observatum in ejus personam tradit Reg. Tapia de jur. Regni lib. 2. tit. de offic. Judicum sup. hoc ritu pag. 378. adductus à Visconti in concl. jur. verbo Officiales omnes, & decisum memorat D. R. Capyc. Galeot. in 2. resp. fiscal. ult. tollat. in fin. cujus meminit Thor. in supplem. compend. verbo Salarium debitum, & Sansoliman. loco num. 5. prout duplex persolvitur Regio Consiliario exercenti officium Propræsidentis S. C. & Præsidentibus Regiæ Camerae, qui subeunt munus Locumtenentis per hebdomadas, teste Camillo de Curto in 2. par. compend. feud. cap. 1. à num. 156. Tasson. de antefat. vers. 14. observ. 2. num. 20. meminit Dom. Reg. de Marin. add. cap. 312. & distinguit Dom. Reg. Rovit. in prag. 15. num. 20. de offic. fiscal.

Cæterum, potest quisvis aliquando fungi vicem duarum personarum, l. 1. §. consules, ff. de offic. Consul. Sord. dec. 291. num. 5. nimirum, si jura duorum fuerint in eadem persona, illa remaneant distincta, neque confundantur, at considerentur, si duæ essent personæ, ut notat Bal. in indic. l. 1. & post alios Sord. dec. 153. num. 16. Bellug. in specul. Princip. rub. 45. §. quamvis num. 2. & ibidem Borrel. lit. A. inquirens, num Baro comparens in Parlamento nomine suo, & alterius diversas voces dare possit. Et an procurator à domino constitutus ad vendendum possit à se ipso emere, Reg. Reverter. dec. manuscript. 78. & de tutore est text. in l. cum ipse; C. de contrab. empt. quem exornant Menoch. de presumpt. lib. 3. presump. 80. num. 9. Gassier. de juram. confirm. p. 2. cap. 15. num. 6. Cald. Pereir. in l. si curatorem, verbo contractum n. 31. Cde in integ. r. p. s. in in. & in tract. de emp. & vend. cap. 17. n. 18.

Promotor in Almo Collegio Neapolitano positus esse Vicecancellarius, & duas valeat etiam portiones consequi, unam uti Vicecancellarius, & aliam uti Ordinarius, & Promotor, pertractat Tasson. de antefat. vers. 3. observ. 2. n. 262.

RITUS NONUS

Salarium officialibus statuitur ex proventibus.

Item quod Locumtenens, Judices, Magistri Actorum, & Aerarius, teneantur quolibet mense in fine ipsius mensis facere divisionem proventuum inter officiales dictæ Curie, & dare, sive dari mandare, & solvi unicuique ratam sibi contingentem, prout antiquitus in ipsa Curia facere consuetum, & observatum exit.

SUMMARIUM

- 1 Qui sint ad munia exercenda, eligendi. Judicibus stipendium persolvi debet. Id quod fuit moris apud Romanos. Fovetur virtus præmiis affecta, non corrumpitur.
- 2 Proventuum rata, vigore ritus competent, fuerit nè persoluta in computum salarii. vel potius ultra salarium.
- 3 Conjectura valida refertur convincendi officialem de extorsionibus, & an presumatur dives effectus de pecunia domini. Mustela dictum Vulpecula recensetur.
- 4 Salarium unicuique solvendum pro dietis quale sit præscriptum in Regno.
- 5 Illud solvi ante, vel post administrationem, an debeat.
- 6 Quod verò officialibus à publico solvitur, quando debeatur.
- 7 Unicuique persolvendum, si eodem decreto plures, ac si unus fuerit absolutus.
- 8 Regula, quod Artifici non fiat solutio, nisi perfecto opere, restringitur in adificatoribus domorum.
- 9 Rata significatio quotuplex, & qua sit: cum remissiva declaratione totius materia.
- 10 Proventuum nomine quid consistantur. Obventiones, qua sint. Redditi, qui dicantur. Fructus etiam, qui, & quotuplices. Omnes tamen ita dicuntur, deductis expensis.
- 11 Si legatur quicquid pervenerit ex aliqua lite, expensa deduci debent.
- 12 Encumbratorum appellatione, qua veniant.
- 13 In locatione facta de omnibus fructibus Archidiaconatus, non intercluduntur fructus in adventu Archidiaconi præstari soliti.
- 14 Universitas qua singulis annis, certo temporis interstitio, Baroni munus dedit, data demum remissione, an cogi possit ad in futurum continuandum. Determinationes S. C. afferuntur. Dom. Jo: Franciscus Capiplancus ejusque filius D. Consiliar. Antonius laudantur.

Munus

Manus prædictum debeat in Baroni locatori, an conductori fructuum oppidi.

- 15 *Proventus dicantur in fructus Jurisdictionis. An commutentur inter oppidi fructus.*
- 16 *Si illi fiant ab Officiali ante executionem remota, casus sunt.*
- 17 *Distributiones quotidianæ veniant in appellatione proventuum Ecclesiasticorum, necnè.*
- 18 *Fraudantes proventus qua pena puniantur, quæ vè subtrahentes pecuniam fiscalem, & nonnulla addantur.*
- Qua verò pena Cæterii publicorum Bancorum, qui in fisciis Gubernatoribus in proprios usus pecuniam bancalem convertunt.*

ET si noverim eos inaugurandos esse Judices, quorum primum meritum sit magistratum non appetere, secundum non petere, & quos vinæ pretio impossibile prece mirandum sit, ut *Eusebius Nerinberg. lib. 2. Theopolitici* acutissime scripsit, eosque etiam eligendos, qui nihil è munere obeundo, aut mercedis, aut lucri recipiant, cum satis quæstui sit ipsa dignitatis consecutio; Stipendium tamen à proventibus Curie illis perfolvi, ut *Ritus* iste annuit, singulis mensibus, non abnuerim. Moris fuit apud Romanos, si *Balengerio de Imperio Romano* credamus, salaria Magistratibus decernere, quod *Lambrius in Alexandro* apertissimis verbis ostendit: *Judices cum promoveret exemplo veterum, ut Cicero docet, & argento, & necessariis instruebat.* Fovetur potius, quam opprimatur virtus, si præmio affici videatur, magisque ad laborem impellit spes honestæ mercedis, quæ, nè in deteriores cupiditates ruant animi, sapientius est in causa, licere sibi autumant Magistratibus munera, & pecuniam ab alienis recipere, cum nihil ipsis subsidii conferat Curia ad vivendum. Militum alacritatem præmiis fovent in pugna Duces. Quidni stipendio etiam foveatur Judicum in obeundo munere diligentia?

Isthæc nè proventuum rata (de qua *Ritus*) debeat in computum salarii, an potius ultra salarium quod fuerit consuetum perfolvi, illorumque propterea facienda sit divisio, non explicat *Ritus*, & nos credimus in partem salarii eos fuisse perfolutos, quia sportulas, & tricesimas vetuit *rtz. 14.* cum scilicet salarium præstatur, ut ille notabimus, idè cum debentur, certè ratione salarii deberi constat. Hodie tamen indubium est ex publico cuicumque officiali subministrari salarium, quin & in Regia generali Thesauraria ex ordinatione Joanne, & Caroli Regum in *pragm. 2. §. 9. de offic. Judic.* exceptis officialibus Provinciarum, quibus Perceptores hodie salarium solvunt, ex *prag. 61. de offic. Procur.* in posse quorum proventus perveniant, altera disponit *pragm. 6. §. 21. de offic. justit.* & in *M. C. V.* voluit *pragm. 30. 15. perche, de offic. mag. justit.* juncta *pragm. 14. de offic. quest.* de quibus tamen proventibus criminalibus stipendium Judicibus *M. C. V.* perfolvi, insinuat *Afflict. in constit. cum circa num. 19. & in 7. notab.* qui si haud fiant de proprio assignari debet, *Franc. Claper. in suis dec. caus. 11. q. 1.* judicatum refert *Carrab. sing. 216. & Carav. memorato in hoc rit. num. 3.* post alios notat *Avus meus ad Capyc. dec. 27. num. 9.* ac novissime consuluit

Dom. Reg. de Matrini lib. 2. resolut. capit. 124. num. 11. vide Capibl. in pragm. 19. num. 27. de Baron.

Quò quippè stipendio debere omnino esse contentos officiales, probat *Bald. in c. cum in jureperitus num. 11. de elect. per text. in l. qui sine usuris, ff. de negot. gest. ibi: Abstinentem omni lucro, præstare fidem*, quem propterea aureum esse addit; Quamobrem perfetto locupletatos eos esse plusquam permiserint stipendia, si fisci munus, rationesque fiscales gesserint, licere Principi acquisita bona confiscare, jure præsumente à fiscalibus introitus subtraxisse, vel turpi lucro acquisivisse, notarunt, *Jo. de Platea Luc. de Penna, Rebuff. & alii in l. defensionis facultas, C. de jure fisci lib. 10. idem Bal. in l. cum oportet, Cod. de bonis qua liber. Reg. Rgvertor. dec. 71. & 380. num. 4. Reg. de Ponte cons. 146. num. 70. lib. 2. Menoch. de præsumpt. lib. 3. cap. 52. extricans articulum, & Visconti in conclus. jur. verb. Officialis*, qui multa addit. Jure igitur existimavi semper validiorem modum convincendi officiales de extorsionibus non reperiri, quam minutatim percunctari, quæ bona antequam illud muneris consequeretur possiderent, quæ tempore Syndicatus, quæ perceperint interea stipendia, quas interdum potuerint solito considerato vivendi, more erogare expensas, sicque omnibus hinc inde perpensis judicare, utrum tanta rerum copia justis artibus locupletari potuerint; an contra, per fas, ac nefas impinguat, atque obesis, illud, quod *Æsopica* olim *Vulpecula* furtivo frumento saginata, dixit *Mustela*, iis quoque dicendum sit à Fisco.

Macra corvæ repetas artium, quæ macra subisti.

Horat. lib. 1. epist. 7. Alienisque pennis, tanquam viles corniculæ decorati, non sine ignominia deplumandi videantur.

4 Salaria verò pro dietis solvenda, præscripsit *Pragm. 6. de Commis. & executor. & personas*, & summas illis, & cuiuslibet earum debitas speciatim memorans, quin dubia perplura in ea re accidere, quæ possunt *Rev. Reg.* illic inquiri, & nos aliam de salario, cum de dietis investigamus *sup. rit. 8. & 151.*

5 Illis debitum pro dietis prædictis perfolvi debeat ante, vel post servitium præstitum necnè, explicat *Havilos* distinctione utens in *lib. pratorum cap. 14. Glos. menestralos num. 3.* à quo verò sit perfolvendum declarat *Andr. in Constit. cum circa, verbo Sexagesimam, versic. quando verò potitur.*

6 Aliud autem, quod à publico debetur officialibus in anni initio, vel saltem post inchoatam administrationem, seu captos labores perfolvendum esse, per *text. in l. 2. Cod. de Advoc. Judic.* inquit *Costa in tract. de portio. & rat. q. 236. sub num. 12.* cum adductis per *Maximum in sua luculentæ distinctionum centur. 1. distinct. 90. num. 5.* videas *Duen. reg. 63. assessorii, Novell. reg. 183. salarium, necnon Avus meus ad Capyc. decis. 163. num. 1. circ. med. Carav. hoc in ritu memorem, & quæ nos notavimus rit. antecod.*

Sed quod anticipatè fuerit perfolvendum repeti possit pro tempore, quo subsequenti impedimen-

10 administrari officium impossibile fuit, Reg. Rov. alia adiungens in prag. 1. num. 6. de offic. Judic. suffultus doctrina Angel. & Cornei. in l. similiter, C. de condic. ob causam.

7 Quin? & illud notabile adnectimus (ab Actuariis tamen, Judicibusque parvipensum) unicum persolvendum esse salarium, si plures unico decreto, ac si unus, absolutus fuisset; Jo: de Plat. in l. ut autem in princ. vers. ex hoc inferunt, C. de remil. lib. 2. est tex. in §. sportularum, vers. si verò pro una, auth. de sanctiss. Episcop. assentitur Gomez. var. resol. to. 2. cap. 11. num. 16. in fin. nec non Reg. Rov. in prag. 36. num. 5. de offic. Magistr. Justit. quiquidem summopere notandum advertit, & multoties vidisse contrarium, & male observatum addit, Danz. de pugn. DD. t. 1. de offic. Actuar. num. 12. insequitur Novar. t. 2. de gravam. vassall. gravamin. 97. & peroptime tangit Amichin. de prevent. instr. c. 4. dub. 6. n. 85.

Caeterum regula, quod Artifici haud solutio fiat, nisi perfecto opere, restrictionem admittit in ædificatoribus domorum, qui complementum operis minimè expectant ex Bald. observat in l. adversus C. locati, Avus meus ad Capyc. cit. dec. 163. n. 1.

9 Rata verò significatio quotuplex, & quæ sit, explicat adamussim Costa in tract. de portion., & rata, Præmissis primo; eam dici, & accipi pro portione alicui contingente, & quomodo, atque de illius varia acceptione subdit præmis. 2. quin? & plurifariam sumi, pluribusque modis in jure passim accipi, omnibusque prædicamentis responsuram adnectit præmis. 3. Itemque ejus effectus recenset præmis. 4. clausulam insuper (ad ratam, & pro rata) non una demonstratione declarare interpretes adjungit præmis. 5. demumque sit ne idem dicere (rata, vel pro rata; pars, vel pro parte) an verò aliquid intersit subdit præmis. 6. ex cuius dictis illud, & nos seligimus ad rem præsentem constantem, ratam accipi pro portione alicui ex hominis, legis, aut æquitatis dispositione competente, juxta subiacentem materiam per l. 4. ff. si pars hered. pet. l. sic pro rata, ff. de Relig. & sumpt. funer. capit. constitutus, vers. juxta ratam de Relig. damib. Tiraquel. de retrad. liguag. §. 11, Gl. 8. postquæ alios, idem Costa cit. præmis. 2. num. 1.

10 Et tandem occasionem nacti ex proventuum nomine in Ritum adiecto, duximus adnotandum esse, reperiri complura nomina in hac ipsa specie, aliqualem tamen adinvicem dissimilitudinem habentia; Proventus nempe Obventiones, Redditus, atque fructus, teste Balzarano in constit. Reg. cum juxta num. 33. sub rub. de salar. Bajul. qui tamen non sine nota præterit aliud Emolumentorum; Proventuum igitur nomen generale esse, dicunt Rebuff. in concord. Francia rub. de collat. & volumus, vers. Proventus, atque Mandos. in Glos. facultatum prope fin. verb. Proventus; quin? & magis generale esse fructuum, & reddituum nomine adiungit memoratus Rebuff. At quoniam in antecedenti versic. dixerat reddituum nomen esse genericum generalissimum; sequitur Alberic. in l. frugem, ff. de verbor. signif. nimirum, si in calce ejusdem vers. Proventus, replicat, inquiens prædictum assumptum minime prosternere istud alte-

rum, scilicet nomen proventuum latius patere, Illi siquidem oppositioni respondet idem Rebuff. & quidem bene in suis commentariis ad eandem l. frugem; Quod verò sit magis generale, amplectiturque fructus; & redditus præportant optimus tex. in Lamnonam, ibi Uberes proventus, ff. de extraordin. crim. & Luc. de Penn. in l. litibus, col. 7. vers. Hac de redditibus, C. de agric. & censit. lib. 11. concinitque tex. in cap. grandi, cum Glos. vers. redditus de supplend. neglig. Pral. ibi: De redditibus; proventus, omnibusque Regni, Juribus, sine diminutione aliqua plenarie respondendo. Exorditur enim ab exilioribus, & augendo progreditur ad majora, nimirum, si Glos. prædicta, annuendo reddituum nomen esse generale addit exemplum, quia plus est in redditu, quam in fructu, & nos credimus fructuum, sive reddituum appellatione venire certos, atque ordinarios introitus; proventuum verò etiam incertos, eosque, qui ex multis, atque ex jurisdictione, aut alias undecunque obvenerint, ex notabili doctrina Innoc. in cap. pastoralis de donat. & cap. unic. ut Eccles. benef. sine diminut. confer. Alex. Trentacinq. cons. 2. num. 13. Utriusque insuper verba convincunt citra dubium veritatem relatæ conclusionis; quin? & tex. in cap. cum M. Ferrariensis in princ. de constit. ob quæ non immeritò dixit Balzarano. indic. constit. sub num. 8. Proventus appellationem esse generalissimam continentem omnem redditum: quod ipsum scripserat antea Pellic. in constit. Aversa cap. 8. num. 138. quippe quod refertur ad omnes fructus, naturales nempe, industriales, & artificiales, necnon Bal. in eod. cap. cum M. Ferrariensis num. 10. Obventionum verò vox itidem nimis lata apparet, l. 1. in princ. C. de pignor. ad illaque differunt à fructibus, quandoquidem fructus sunt, qui ex re ipsa immediate leguntur, obventiones autem mediate, scilicet propter rem, ut pensio, aut vectura, ex Bal. in l. vinum, ff. si cert. petat. & c. gravis Jub num. 10. de restit. spoliat. eodemque Balzarano. sub illomet num. 8. At reddituum nomen est quoque genericum, altero tamen proventuum non majus; etenim quamvis Bal. generale quoque esse autemet ad omnes proventus in cap. conquerente ante num. 1. de restit. spoliat. illis nihilominus majores esse non adiungit; Fructuum denique appellatione, licet quandoque venire actiones, constat ex l. is qui putent, §. si fundus, & illic scriptis à DD. ff. quod vi, aut clame. Bald. memorato cap. cum M. Ferrariensis num. 7. attamen regulariter, & ex propria significatione intelligi eos dumtaxat, qui coeli clementia, vitalisque toris irrigatione, adiuncta hominum industria, & labore prodeunt; quod nos prudenter docuit ipsemet Bal. in cap. in Genesi sub num. 3. de elect. corroboratque mox relatæ differentia inter fructus, & obventiones; latiori verò sumpta significatione venire quicquid possessioni accedit, sive ad perceptionem, & contactum pertinet, sive ad solum animi affectum, ut electio, existimat ipse Bal. eod. num. 3. præterea adiungens multiplices fructuum species, easque declarans in illomet c. cum M. Ferrariensis num. 2. de quibus latè Menoch. de arbitr. cas. 21. Capibl. de Barq. prag. 5. n. 48. t. 1. Dom. Reg. de Marinis lib. 1. quotid. resol. cap. 152.

Omnes

Omnes tamen ita dici, qui supersunt deductis expensis, cunctisque oneribus docent tùm *Glof. indic. c. gravis.*, tùm altera *in c. pastoralis vers. obventiones de his qua fiunt à Prælat. lo. Grazia de expens. & meliorat. cap. 1. à num. 20. Mexia de taxa panis concl. 2. num. 88. Viv. opin. comuni. lib. 3. opin. 798.* sive ab homine sive à lege nomen fructus proferatur, *Roman. singul. 336. ex tex. in l. fundus 52. ff. fam. ercisc. & in l. si à patre, vel à domino 35. §. fin. ff. de petit. hered. & an.*, ac quando illi debeantur deductis expensis extricant. *Campeg. in tract. de exact. dot. privil. 10. Duen. in tract. reg. jur. reg. 198. necnon Viv. dec. 4. quos Auus meus laudat ad Capyc. dec. 20. num. 1. in nov. & an si legetur quicquid pervenerit ex aliqua lite, expensæ deduci debeant, inquit Bal. Novell. de dot. p. 8. priv. 13. aliasq; excitat quæstiones Auus meus add. loco nu. 1. & 2.*

Emolumentorum autem nomen cujus sit virtus; idem *Mandos. latè explicat, atque Boer. dec. 224. num. 6.* subdens dubium, ad quam spectent Monachorum spolia Abbatem nè, vel fructuarium, ejusque meminit idem *Auus meus ad Gram. decis. 46. num. 2.* & cum *tex. in clem. constitutum* fanciat venire, etiam quod provenit ex jurisdictione, & sigillo Curie atque ideò pœnæ, ac multæ, juxta *decis. 230. num. 4. t. 1. p. 22. Farinacci,* nimirum si fortasse erroneum non erit dicere, proventus alio proprio nomine dici emolumenta, ob idquè nimirum si verba faciendò in eo loco *Mandos. de proventibus, inter alios text. de illis loquentes* recenset prædictam *Clementinam.*

Illorum scilicet fructuum appellatione non comprehendi præstita ex voluntate, & gratia exclamat *Iacob. in l. si proprietati, ff. de jure dot.*
 12 Ut propterea locatione facta de omnibus fructibus Archidiaconatus, non intercludi fructus in adventu Archidiaconi præstari solitos, meritò consuluerit *Oldran. cons. 129.* & autoritate posthabitis aliis, *D. R. de Marinis lib. 1. quotid. res. c. 125.* suffultus respondet *Novar. to. 2. de gravam. Vassall. præjud. 3. num. 13.*

Huic concinit quæstio sæpè sæpius in subfælis
 14 hujus Civitatis trutinata, possint nè Univeritates à Baronibus cogi ad continuandum munus, per multos retrò annos ad certum tempus ipsis præstitum, & an illud debeat Baroni locatori, vel conductori fructuum oppidi, & partes Universitatis contra Baronem tutatus fuit *lo. Franc. Capiblanco. tom. 1. de Baron. prag. 1. num. 339.* & confirmat *singul. 53. post num. 100.* cum actus ipsi voluntariæ liberalitatis existant. At ipsemet *Capiblanco.* contrariam aleam audacter sustinuit *2. tom. de Baron. super prag. 1. cap. 4. & insequitur D. Regens de Marin. add. lib. 1. cap. 78. num. 11.* maximè attentis, quod talia munera inter Barones introitus describuntur in releviis, & in exitu introituum Universitatum quamq; amplexum fuit S. C. in causa Marchionis Mureoni cum ejus Universitate, ipsa enim instante non posse deinceps obstringi ad solutionem annuorum ducatorum quinquaginta pro munere; cum restitutione exacti, sub die 27. Januarii 1645. referente *Domino Consiliario Aloysio Gamba,* decreto S. C. fuit impartitus terminus super omnibus hinc in-

de præsentis, & interim quod præfata Univerfitas continuet Marchioni solutionem annuorum ducatorum quinquaginta pro munere, fol. 128. in proc. in Banca Lombardi, quodque decretum in gradu reclamationis extitit confirmatum sub die 24. Decembris 1655. fol. 204. d. proc. & alias determinatum fuit me patrocinante in S. C. Relatore *Domino Consiliario Antonio Capiblanco,* sub die 9. Julii 1660. fol. 90. in Banca de Fusco, in causa Vespasiani de Baucio cum Ducæ Salzæ, & Universitate Terræ Pompiliani. (De quo Consiliario, homine omnium laudum numeris cumulo, illud à me pro omnibello dictum sit; paternæ eum virtutis imaginem vivam, melius moribus suis, vita, doctrinaq; præferre, quam verbis nostris, & eloquentia exprimi possit. Patrem enim habuit Joannem illum Franciscum Capiblanco, sæpius in hoc opere memoratum. Auditoris olim ac Judicis Vicariæ muneribus honestissime functum, cujus nominis memoriam (ne in cæteras ejus laudes digrediar) immortaliter veluti monumento, editis commentariis de *Baronum avaritate* consignatam, ullo unquam tempore, nec ignis, nec ferrum poterit nec edax abolere vetustas.) Videas *Novar. de gravam. vassall. tom. 1. gravam. 9. & tom. 2. gravam. 110. Thor. par. 2. compend. dec. verbo munera,* necnon *in Supplem. dec. verb. munera, & vassalli.* Illud autem Baroni, minime veso conductori competere resoluitur, ex adductis per *Rov. in prag. 1. n. 12. de salar. & eund. Capiblanco. add. tract. tom. 1. prag. 8. pag. 1. num. 156.*

15 Verum proventus dicantur nè fructus jurisdictionis, affirmativè indicant *Gramm. dec. 46. num. 1. Regens Constant. in l. 1. C. de pen. ff. cal. num. 70. lib. 10. Cenc. de censib. p. 1. cap. 3. q. 1. num. 21. Regens Sa'ern. dec. 52. num. 21. Consiliar. Theod. alleg. 47. num. 5.* àt non propriè, sed impropriè explicat *Auus meus ibid. ad Gram. num. 1.* & quod illa collata, proventus comprehendat *Steibsen. tradit. cons. 84. num. 14.* illos verò minime connumerari inter oppidi fructus advertunt *Consil. Marcell. Marçian. consil. 49. num. 15. Capan. de jur. Relev. p. 4. qu. 2. num. 13.* eosque non licere Baroni vendere simul cum officio Actuarius, *Regens Constant. addit. loco num. 17.* monet, necnon *Capibl. indic. tract. tom. 2. cap. 20. num. 17.*

16 Si illi fiant officiali remoto ante exactiorem cujus sint, inquit *Masull. ad Capyc. dec. 187. num. 7. Reg. Rovit. decis. 91. num. 30.* quos laudat *Danz. ad cit. Gramm. dec. 46. num. 16. & 17.* & an primi, & secundi usufructuarii si condemnatio sit facta tempore primi executio verò tempore secundi tangit *Gulielm. de benedict. in repet. c. rainutiis, vers. cætera bona nu. 36.* adductus ab *Avo meo ad Capyc. dec. 185. n. 2.*

Proventum Ecclesiasticorum appellatione veniant nè distributiones quotidianæ, si quærat occurrendum monemus ad *text. in cap. licet de præb. fancientem vigore indultus concessi in cap. super specula de Magistris,* ut absentes causa studii percipiant omnes proventus Ecclesiasticos, non tamen propterea potiuntur distributionibus quod fieri non adicit, quia proventus non completuntur distributiones, at potius insinuat id
 con

contingere ex defectu voluntatis concedentis, quæ nõ videatur in eo casu extendi ad distributiones dütaxat debitas servientibus, ex aliis, & quippe multis *textibus*, itaüt cõteris in casibus minimè loquentibus de assistentia chori affirmari citius possit includi distributiones sub nomine proventuum.

18 Qua tamen pœna mulstentur fraudantes proventus, recensent *Parif. de Syndic. in rubr. de mod. & form. Syndyc. §. syndicanur etiam officiales, & Campagn. ad cap. Regni scire volumus num. 14.*

Qua verò peculatores, hoc est publicam; seu fiscalem pecuniam expilantes; potissimum in Regno *Balzar. in const. officiales num. 10. de official. Reipub. Petr. Gregor. Synlagm. jur. lib. 33. cap. 29. num. 4. Rub. de lege lul. pecul. Caball. resol. crim. cap. 99. num. 2. Dom. Reg. Moles dec. 1. tit. de pan. quib. ten. official. D. Reg. de Ponte dec. 7. Dom. R. Lanar. conf. 93. Dom. Reg. de Marin. lib. 1. resol. cap. 244. & 291. tres constituens casus pro dubii resolutione, Dom. Reg. Sanfel. decis. 166. & 289. Dom. Reg. Capyc. Galeota respons. fiscal. 22. Certè apud Romanos, & si à principio capitalis ea non fuisse dicitur, postea tamen capitalis facta est, lege *Iulia*; & aqua, & igni peculatoribus interdictum. Novissimè verò deportatione, atque omnium bonorum, ac pristinorum jurium amissione eos punitus asserit *Ulpian. in l. peculatus pœna, ad l. lul. pecul.* Nulla tamen pœna tam atrox unquam reperiri potuit, quæ ad cohibendas à peculatu manus suffecerit. Quin multis publicarum pecudiarum expilatio honori, ac dignitati fuit non pœnæ: ut optimè, ac verè *M. Caso* dixerit, *Plutarcho* teste; *Privatarum rerum fures in compedibus vitam agere; publicarum verò in aureis, & purpura conspicuos incedere, & magnates haberi*: Hac ratione *Narcissus*, & *Pallas* *Claudii Cæsaris* liberti, alter ab epistolis, alter ab rationibus, ad immensam illam divitiarum magnitudinem, quæstoriaque ac prætorias dignitates pervenere ut eos *Crassio* ditiores fuisse, scripserit *Plinius*: ipsisque Principi de fisci exiguitate querenti non absurdè dictum sit: *Abundaturum fiscum, à duobus libertis in consortium reciperetur ut ait Sueton. in Claud.**

Videndum nunc est quibus pœnis afficiantur nostrorum Teloniorum, vulgò publicorum bancorum Nummularii, & Caxerii, seu Mensarii, à nummorum dispensatione hoc nomine nuncupati qui insciis Gubernatoribus Banci pecuniam in usus proprios sibi vertunt.

Et sanè in controversiam ductum hoc fuit adversus *Fulvium* de falco Caxerium nummulariæ tabulæ, *Diva Annunciata*. Is enim convictus quod ex arca nummaria maximam pecuniæ summam sibi usurpasset, à Juncta ut vitam remo publicæ triremis affixus perpetuò duceret damnatus fuit sub die 16. mensis Novembris 1652. referente *Domino Paulo Staibano*, & literis, & integritate præclarissimo viro, atque optimo Consiliario pœnès *Anellum Violam Act. Atsump. cujus sciti* memor est *Franc. Maria Prat. respons. crimin. 20. in fin.* qui ad defensionem præfati *Fulvii* calamum arripuit, triaquadrocta edidit *responsa criminalia* nempe 20. 21. & 22.

Tom. I.

Amplexi fuerit Regiæ Junctæ Judices decisionem in Vrbe Panormitana olim factam, atque à *Mastrillo* relatam *dec. 238.* quod licet *Tapezita* quidem seu *Caxerius* qui ex arca numeraria quinque millia aureorum suscepisset, à Magna Regia Curia capite damnatus fuisset, in gradu tamen revisionis à Judicibus delegatis lenior lata fuit sententia, & ad triremes perpetuò damnatus fuit.

Mitiorē hanc de *Joanne Baptista Bracciolino* sententiam ferre Junctæ Judicibus minimè visum fuit, qui ex banco *S. Eligii*, in quo pandestarii onus fuit. nebat, ingentem pecuniarum summam assumplit, & in proprios usus convertit, qua de causa Telonium illud in perniciem tot creditorum defecit, & tanti de sceleris reus, Relatore *D. R. Antonio Miroballo*, morti addictus fuit. Ab ejusmodi determinatione ad Collaterale Consilium reclamavit, & dum causa peragenda erit coram Principe ingruente tunc ante illius decisionem in carceribus *M. C. V.* diù detentus ibidem ex hac vita decessit, (& in cruciatu mortuus, dum in carcere mortem obiit, *Bal. in l. 2. num. 6. C. de his qui ad libert. Gl. in clem. 1. verbo Tormentis de heretic. Prat. respons. crim. 37. num. 12.*) cujus causam, dum terreni Judices ob peltis intercessionem absolvere nequiverant, supremus omnium Judex Deus cum eodem dijudicandam suscepit, eodem tempore divinæ Justitiæ legibus damnatus, quo humanis etiam morti addicendus erat ut causæ exemplaris gravitas postulabat, & sententia exemplo cæteris foret, atque terrori, ad *tex. in l. famosi in fin. ff. ad l. lul. Majest. l. 3. in fin. C. de Episcop. Aud. Discant ex hoc sceleresti, quod ubi humana defecerint judicia, divina evitare minime poterunt.*

Et sanè ejusmodi criminum patratores, non nisi capite puniendi sunt, cum communi bono, quàm maximè noceant, & hujusce generis furtis Civium domos depauperent, juxta *pragm. Invid. Caroli V. primam de nummular. confirmatam, ac ampliatam, ex altera 4. eod. tit. Gizzarell. dec. 80. num. 3. Novar. 1. 3. de gravam. vassall. grav. 9. num. 26. & dec. 33. num. 9. Scialoya in prax. forind. c. 10. num. 23. Caball. resol. crim. cas. 136. D. Thom. del Bene de immun. Ecclesiast. cap. 26. dubit. 11. sect. 6. num. 3. Regens Tap. de Jure Regni rubr. de nummul. Tasson. de antefat. versic. 12. observ. 2. nu. 57. Dama de pugna Doctorum to. 3. cap. 11.*

R I T U S X.

Mandat semel in hebdomada acta à Regente aliisque officialibus perquiri, ut illa quamcitus serminentur.

Item quod Locumtenens, Judices, Aerarii, & Magistri Actorum, Advocatus Fisci, & alii Fisciales, teneantur semel ad minus in hebdomada, perquirere omnia acta Curiz, & Processus, & acta fiscalia: & dare expeditionem litibus, & mandare fieri executiones secundum antiquum Ritum, & observantiam Curiz præfatæ.

L

SUM.

SUMMA RERUM.

- 1 Memoratur Reipublica status, communisque omnium calamitas, dum fori omnes litibus fervent.
Judicium cujusdam Romani Philosophi, videntis tot caudicorum millia, prima luce ad forum properantia, recensetur.
- 2 Gliscente in dies litigantium exercitu, æs, res, spes omnis consumitur, hominumque societas devastatur.
Ad Jurisperitos spectat tam gravi Reipublica incommodo providere, urbiumque columitatam servare.
- 3 Tullius Servium Sulpitium commendavit, quod litium anfractus tollere semper maleverit.
- 4 Carolus Quintus cum plurima de litibus deferentur querela, nihil sibi gratius futurum declarabat, quam si quis cito lites definiendi modum inveniret.
- 5 Factum enarratum Elzearii Comitis Sanctissimi, à Carolo Duce Regis Roberti filio, Pauperum Advocati munus adepti, qui mensam accumbiturus, oppressus à paupere, & reprehensus, relictis prandio, & sociis, miselli negotium confecit, obtinuit, & obtulit.
- 6 Ipsa lis quam grandia partiat incommoda, & detrimenta, tum litigantibus, tum Reip. Caravita & additionator ex multis Juribus, & Auctoritatibus probant.
- 7 Ex causarum controversiis corporales oriuntur inimicitia, fit amissio expensarum.
Labor animi exercetur, & multa inhonesta crimina proficiscuntur.
- 8 Lites magnum damnum afferunt.
- 9 Sententia fortuna est eventus.
- 10 Difficilis est litis exitus, sed difficilias obtinere executionem in qua stat vis, & totum victoria compendium.
- 11 Beata urbs illa, in qua nulla vigent jurgia, salixque vir, qui vivit sine eis.
Ac Jacobus Sannazarius tranquilliorum, & beatiorum sine litibus duxisse vitam, nonnullis carminibus Regi Federico testatur.
- 12 Omnium criminum omniumque malorum causa, lites sunt.
- 13 Tria sunt mala, quæ hominibus imprecari solent, uxor rixosa, lis perpetua, & extractio assidua.
Processus seu lis hic purgatorii vim obtinet.
- 14 Litium prolixitas, ut prorsus evellatur, publica est utilitatis.
- 15 Jura Regia complura extant super causis expediendis, & primum, ut illa alteram antecedit, in qua prius constat fuisse conclusum.
Judicem tamen requirentem parte, & non aliter, ac causis privilegiatis.
- 16 Comes de Olivares causas primo conclusas omnino censuit esse antea expediendas, præterquam in die Sabbati, in quo privilegiata causa terminentur, servata inter eas prioritatem conclusionis.
Et qua alia statuit Comes prædictus.
- 17 Initium Pragmatica decima emanata à Duce Alcalá mandat, primis mensium diebus à quo-

vis consiliario fieri schedulam singulorum processuum conclusorum, & in ultima hebdomada cujuslibet mensis notulam esse faciendam causarum decidendarum in mense sequenti assignandam in valuis S. C.

- 18 Duabus causis eodem tempore conclusis ceterisque partibus, num valeat Judex pecuniarum licite accipere pro altera illarum expedienda.
Cujus Ritus dispositio servatur in Magna Curia Vicar. in visitandis carceribus singulis diebus Saturni.

- 19 Ad litium extirpationem, multa ab antiquis Juriconsultis constituta fuerunt, usucapio nempe, tacita ratificatio, prescriptio, transactio, &c.

Ipsaque transactio ad lites dirimendas inventa fuit, nec in ea locum habet remedium, l. 2. C. de rescind. vendit.

- 20 In transactione ob incertum, dubiumque lites eventum, nulla deceptio, nullaque laesio considerari potest cum declarationibus.

Legatum factum ad finem evitandi litem calumniosam non tenet.

- 21 Actor Reo cur ad eandem actionem cogitur, Reus vero actori minime.

- 1 **L**iceat nunc mihi antequam præsentis Ritus explicem materiam, qui sit Reipublicæ status, quæ communis omnium calamitas, dum fori omnibus litibus fervent, dum innumeras altercationes alias ex aliis feri, & ubertim progeminare videntur, paucis exponere; obstupuit quidam Romanus Philosophus caudicorum tot millia ad forum prima luce properantia, de quibus hoc judicium ferri voluit. Cum videris forum multitudine refertum, hoc scito, illic tantumdem esse vitiorum, quantum hominum; gliscente enim in dies litigantium exercitu, æs res, spes omnis consumitur, hominumque societas devastatur, utinam tot familiæ ad incitas redactæ in integras domos lites devorasse non testarentur; eò deventum est mutuis altercationibus, ut vix innocentes cognoscantur, dum quisque aliena invadere, suo jure tueri, suo judicio stare, atque evincere cupiat. Vestrum est jurisperiti, tam gravi Reipublicæ incommodo providere, nè mutuis odiis, ac eruentis cædibus dilanietur, ad vos spectat Urbium incolumitatem servare, si lites protrudere, ac protendere nolentes intestina bella privata odia ficas inter latera versantes, compositis inter se partibus, conquiescere faciatis, si tot in litibus non queratis diverticula, tot dilationes, tot provocationes, ut in labyrinthum, & anfractus inexplicabiles homines inducere non videamini, Tullii encomium obtinebitis, qui Servium Sulpitium commendavit, quod litium anfractus tollere semper maluerit, nihil gratius nostro Principe fiet, quam si lites componendi, sapiendique rationem ineatis; habet enim hoc desiderii à majoribus factis ingenitum magnus Hispaniarum Rex, nam Carolus V., cum plurimæ de litibus querelæ deferentur, nihil sibi gratius futurum declarabat, quam si quis cito lites definiendi modum inveniret, id etiam suo filio Philippo II. commendavit quam ob causam is ad Senatum Mediolanensem literas dedit quibus sibi gratissimum, & officium, & ob-

5 & obsequium futurum exclamabat, si quis brevioris litis expediendi formam proponeret; propriis commodis parcendum est, & si quid laboris impendere oporteat, id etiam Deo gratissimum fiet. Elzearium Comitem sanctissimum imitemur qui à Carolo Duce Roberti Regis Neapolitani filio agere Advocatum Pauperum obtinuit (ut importuna est ægestas) fuit aliquando, qui comitem abluentem manus ac jam mensam accumbiturum, opprimeret, & tu quidem inquit mensam, & denicias cogitas, & ubi interea libellus meus supplex? at Elzearius comitem rectè mones respondit, amice, neque hic mihi abierit dies quin sollicitationi meæ fecerim satis, itaq; prandio, ac sociis relictis festinus palatium adit, miselli negotium confieri petit, obtinet, offert, tradit, & tandem fragili cibo attenuatum corpus refecit numquam se dulcius epulatum esse pronuncians; tantum ille miserorum causas protendere odio prosequeretur ut nobis etiam exemplo foret in expediendis litibus paratissimos esse debere, cum Republicæ salutis præfectos nos esse sciamus, quæ quamdiu litibus altercatur, tandiù ærumnas omne periclitabitur.

6 Quam tamen grandia pariat lis ipsa, tum litigantibus, tum Republicæ incommoda, & detrimenta, atque ex ea oriuntur scandala *Caravita & additionator* ex iuribus multis, & auctoritatibus probant; atque *Budeus* litium miseras recensens in *adnotat. ad l. 2. ff. de legib. Bernard. de Bussis in par. 1. Rosarii serm. 9.* & multa de forensi calamitate aliisque huc pertinentibus satis perbellè enucleant *Reg. Jo. Franch. de Ponte decis. 34. & Franc. de Petr. festiv. loc. lib. 2. cap. 9. per tot.* litem nimirum molestiam existimat *Vulpian. in l. l. l. d. vers. quid tamen, ff. de tributor. action. quin? & in l. item si res, §. itemq; ff. de alienat. Jud. mut. causa facta* non vituperandam sententiam obtestantis lites adiungit, his quippè verbis: *Non tamen ejus factum improbat Præcor, qui tantam habuit recarere, ne propter eam sæpius litigaret, hac enim verecunda cogitatio ejus, qui litem execratur non est vituperanda;* ex quibus deducit, & quidem optimè *Gl. immarginea*, eum rectum fecisse, qui tantum habuerit non litigare, ut re ipsa careret, essentitur *Felin. in cap. illud, & cap. nihil de præscript.* inquit, complures adeo execrari lites, & jus suum dimittant, & *Nevis.* complura, tum utilia tum perjucunda ad hanc rem spectantia adnectit in *sua sylva nuptial. lib. 6. à n. 8.*

7 Illud præceteris, quod ex controversiis causarum, corporales oriuntur inimicitia, fit amissio expensarum, labor animi exercetur, corpus quotidie fatigatur, multa, & inhonesta crimina profiscuntur, bona, itemque utilissima opera præmittuntur, & qui sæpè credunt obtinere, frequentius succumbant, & si quandoque obtinent, prælaboribus, & erogatis expensis, nihil eis lucri superest; Nè quis igitur pronus sit ad lites hortatur, *Florianus in l. fin. prope fin. ff. famil. ercisc. etenim*, si vè justam, si vè injustam foveat causam sine maximis sumptibus prosequi non poterit, *l. fin. ff. de alim. pupill. præst. cap. 1. verb. fatigan- sur extr. de accusation. l. petitor, ff. de liber. legat. & not. And. de Barbat. in cap. Caterum, num. 42. & 43. extr. de rescript. Buginell. præcl. qq. cap. 41.*

Tom. I.

8 *num. 10. Caballin. in add. ad Egidian. Constitut. lib. 2. cap. 21. & num. 7. Cened. in collect. ad decretales collect. 60. num. 1. & Gravac. ad Vestriam lib. 3. cap. 1. num. 13.* ex Sacra Scriptura advertit litis controversias maximum nobis damnum afferre, magnasque expensas, labores, atque molestias litigantes sequi, etiam si victores evaserint; ita de satis sit semel vinci, quam sæpius vincere, & diutius litigare, ac propterea bonos viros execrari lites, testantur *Jafon. in l. filio pater prope num. 2. de legat. 1. Corn. conf. 283. lib. 4. Montan. de tutel. cap. 33. regul. 9. num. 257.* Id quod maximè Advocati in causis propriis observare debent, Pistoris similitudine panem immittentis in cibatum, & nunquam se; peritorumque Medicorum respicientium medicamenta, si opus illis habeant, quæ aliis consilunt; ut observat *Sola in præfat. serv. Subaud. constit. num. 25.* quod si ex necessitate præcisa litigandum esset, tunc in propria causa Advocatum aliorum debere expetere parrocinisi, consulit noster *Caravita in hoc ritu num. 12. & novissimè Franc. Maria Prat. præcl. observat. lib. 1. observ. 90.* lepidè tradit hoc *Caravita.* consilium militare dumtaxat, nè Advocatus, etiam si Orator, & facultia præditus, debeat in foro causam propriam dicere, sui que desiderium coram magistratibus exponere, minimè vè se abstinere à consiliis, sed responsis, vel (uti ajunt) allegationibus edendis in causa propria.

*Dec. insuper in cap. ut debitas num. 6. de appell. partibus suadendam concordiam defendere niti- tur, Fragos. de regim. Reipub. p. 1 lib. 5. disp. 12. de form. ac partib. judic. num. 45. quin, & Monteleon. in prompt. jur. ver. tunicam, atque Mann. lib. proverb. consulto testatum reliquerunt consilium illud, cum licet fugere, nè quære lites ob quatuor, quas idem *Monteleon.* recenset rationes, atque *Paul. Jurisconsult. in l. in summa, ff. de condit. indebit.* non immeritò scripsit hoc ipsum, quod à lite disceditur, causam, & bonum esse videri, & *Salvator noster cap. 5. Matth. nonnè, ait, si quis voluerit tunicam suam tollere, & in judicio tecum contendere, dimitto ei pallium,* cujus verba referuntur *14. q. 1. in princ.* Idque præceteris fulcitur 9 ratione illa, quod sententia est fortunæ eventus, ad *tex. in §. pen. antb. de equal. dot.* ibi: *commun- nicanda actio est, ut quicquid ex eventu fortuna consequutus fuerit, id omne dividatur.* Nec dissentit *tex. in l. quicumq; C. de procur. ibi: Litis for- tæ. Cevalles tom. 3. quæst. commun. contr. commun. 799. num. 6. Coler. de proc. execut. par. 1. cap. 1. n. 8.* habent enim sua sydera causæ, *Molfes. ad consus- sud. Neapol. par. 4. de success. ab intestat. quæst. 45. num. 24. Jo. Petr. Fontanell. dec. Sevast. Catalon. 45. num. 23. lib. 1. & text. in l. quod debetur, ff. de peculio.* Probat difficilem esse litis eventum, quin? & difficilius obtinere executionem, in qua vis stat, ac totum victoriæ compendium, *Alex. & Jaf. in rubr. ff. de judic. Judicis namque imprudentia nonnunquam causa, & justa lis perditur, l. si per imprudentiam, ff. de vii.**

11 Beata igitur Urbs illa, in qua nulla vigent jurgia, & felix vir, qui vivit sine eis *Fontanell. dec. Catalon. 105. num. 16. t. 1. & felicissimam Taprobanem Insulam, & Antichthonum Indiæ gentem, descripsit lib. 6. cap. 22. quèd illic neque fora, ne- que*

que lites ullas sint, quod enarrat *Ann. Robert. rer. judicat. lib. cap. 16.* & refert Jo: *Jacob. Ansb. de prevent. instrum. cap. 2. num. 96.*

Jacobus quoque noster *Sannazarus lib. 3. Epigrammaton*, tranquillior, ac bestior sine litibus duxit vitam, his carminibus Regi Frederico manifestum facit.

Litibus abstinni semper, mihi testis Apollo est.

Et Mensa, & studiis ocia grata meis.

Nunc me nescio quis per tristia jurgia versat.

Scotius, & ranci cogit ad arma fori.

Et fateor magnus pulsus Regem inclyte Gallis.

Pelle etiam Scotos, & mihi major eris.

Ex ipsis enim rixa nascitur, *l. servus 206. Sed si aliqua, ff. de action. & oblig. Luc. de Penn. in l. amic. Codus armorum usus lib. 11. num. 9. & in l. litibus, C. de agricol. & censu. lib. 11. mala exempla oriuntur, & ad arma devenitur, quibus est occurrendum; l. acquissimum, ff. de usufruct. & confirmat Rex Carolus II. in cap. 209. incip. frequens de except. excommunic. ibidemque Jo: *Ant. de Nigr. num. 66.* paupertas, ac extrema egestas, & extra proprios lares distractio, §. 1. *Ansb. no differentes Judices, Jas. in l. quidam aestimaverunt, vol. 3. ff. si cert. petat. cui affine est celebre Chilonis Lacedemonii præceptum, quod fuisse literis aureis consecratum Delphico templo, tradit *Plin. lib. 7. cap. 32.* vis alieni, litisq; esse comitem miseriam, ut refert *Diogen. Laert. de vitis Philosophor. lib. 1. pag. 54.* & ex nostratibus *Henrig. de fid. de just. cap. 1. num. 24.* & tandem, cæteris consilio prætermisissis, omnium criminum, omniumque malorum causa illæ sunt, §. si verò, *Ansb. de orient. & semiss. Marcell. Calà de mod. articul. Glos. 2. §. 1. num. 6. Rol. à Valle lib. 2. consi. 38. num. 30. Bellef. disquisit. Clerical. tit. de disciplina clericali, §. 21. num. 28. & Thor. Carav. hoc in ritu n. 5. memor par. 3. comp. dec. verb. sequostrum, ut prætereà tria mala sunt, quæ hominibus imprecari so-***

13 leant, nempe uxor rixosa, lis perpetua, & destructio assidua, processus namque, seu lis hic purgatorii cujusdam vim obtinet, purgat enim animam ab impatentia, corpus à corpore, & bur-
sam à pecuniis, *Jodocus Dambouderius Brugensis Buchiridion Parium, aut similiarum juris, verbo uxor mala in fin. & tandem recolat Actor Seneca monitum, cujus meminit Bald. cons. 218. lib. 3. quem Ruginell. laudat præd. quæst. cap. 41. num. 10. cum pari contendere anceps esse Judicium, cum superiore furiosum, cum inferiore fordium.*

14 Isthæc perpendentes Jurisconfulti, quodq; li-

15 tium prolixitas, ut profus evellatur, publicæ est utilitatis, teste *Bar. in 1. constit. C. Paride de Puteo in tract. de sindic. cap. 6. num. 1.* ad lites ipsas, earumque dilationes amputandas enixe incumbuerunt, cujus fidiſſimus nobis est testis *Andreas in prælud. constit. ibidemque Affl. q. 12. num. 18.* & præter jura *num. 1.* cummulata per *Carav. & sancientia operam dandam esse expeditioni litium, alium text. addendum esse censemus in l. fin. ff. de fid. Instrum. alterumq; in l. fratris, ff. de transact. Jura insuper Regia, complura quoque extant*

16 farumque decisionibus, præcluderent verò confu-
sionibus, & impedimentis expeditionem ipsam re-
tardantibus. Primum, nempe, ut illa alteram an-
tecedat, in qua prius conclusum fuisse constat
juxta *prag. 10. §. 1. & 5. de offic. Sacri Regii Consi-
lii, & prag. 15. 72. de ord. Judic. & concinit jus
commune in l. pensuls. C. si pend. appell. quod intel-
ligit parte Judicem requirente, & non aliter; ex
Bovadill. lib. 3. cap. 14. num. 89. Reg. Rovis. sup. ad-
dact. prag. 10. num. 5.* Verum quia memorata *prag.
10.* subiungebat restrictionem quandam ad ipsam,
& jam traditam conclusionem constituens illam
procedere, exceptis causis privilegiatis, idque
maximum, quia afferebat incommodum decisionis
16 causarum, ideo *Comes de Olivares in sua pragm.,
superius memorata 72.* ejusmodi impedimento
mederi intendens censuit causas primo conclusas
omnino expediendas antea esse, & absque distin-
ctione aliqua, præterquam in die Sabbati, in quo
privilegiatæ ipsæ terminentur servata ipse
prioritate conclusionis. Item quod causæ inceptæ
non procrastinentur in votando, juxta *prag. 13. §.
2. 4. & 11.* demumq; quod quolibet mane diei Sab-
bati in Consilio ordinentur causæ votandæ in se-
quenti hebdomada, & de illis fiat gradatim nota-
ta, considerata qualitate causarum, adhibita for-
ma statuta in *prag. 10. §. 6.* cujus *Pragm.* initium,
17 quod emanavit à Duce de Alcalà, mandat pri-
mis mensium diebus conclusorum processuum sin-
gularum schedulam fieri à quovis Consiliario.
Unde quæ illo in mense causæ expediendæ sunt,
elici possit, in §. verò 7. jubet qualibet ultima
hebdomada, cujuslibet mensis faciendam esse no-
tulam causarum omnium decidendarum in se-
quenti mense, & affigiendam in valvis Sacri Con-
silio, hoc ipsum, paucis tamen immutatis obser-
vari sanxit *Comes de Olivares in cit. prag. 72. §. ul-
timo.*

Hujus autem Ritus dispositionem in M. C. V.
18 servari hoc modo, nam singulis diebus Saturni
quando fit visita in cognoscendis custodiis, re-
tensendiq; iis, qui in vinculis detinentur, legi-
tur liber, in quo sunt descripta ipsorum nomina,
& sit provisio circa id, quod pro expeditione cau-
sarum censetur opportunum, quæ provisiones in
actuariorum libris adnotantur, ut in sequenti vi-
sitatione, de eo, quod actum fuerit, rationem
reddant, testantur *Reg. Tapia sup. hoc ritu de jur.
Regn. lib. 2. tit. de offic. Magistr. Justit. nonnulla
advertens, de visitæ forma alloquuntur Surg. de
Neap. illustr. cap. fin. Reg. Rovis. prag. 6. de offic.
magistr. Justit. & prag. 3. de visitat. captiv. & nos
alibi.*

Ad harum litium extirpationem multa ab an-
19 tiquis jureperitis constituta fuere, nempe, usu-
capio, tacita ratificatio, præscriptio, transactio,
res judicata, exceptio litis finitæ, actionum cu-
mulatio, & alia, ut præclare observat *Sola in cit.
præfat. à num. 15. ad 20.* hanc ob rem, cum ipsa
transactio ad lites dirimendas inventa fuerit, *l.
cum te, & l. quamvis, C. de transact. de Francho.
decis. 158. num. 6. Consil. Arias de Mesa var. resol.
lib. 3. cap. 19. sub num. 8.* in ea non habere locum
remedium, *l. 2. C. de rescind. vendit.* respondit
Glosator hujus sententiæ antesignanus in *capit.
cum causa, verbo restituerent de empt. & vendit.*
addu-

adducens text. in l. *Lutius*, §. *fin.* ubi eadem *Gl.* ff. ad *Trebell.* & sequuntur *ibid.* *Innoc. Jo. Andr. Petr. de Anchar.* & cæteri, *Specul. tit. de empt. & vendit.* §. *nunc dicendum*, vers. *quid de transact.* *Bald. in l. ordo*, C. de except. rei judic. *Alex. in l. si quis cum aliter*, ff. de verbor. oblig. hanc opinionem communem dicens, & in *cons. 42. sub num. 11. lib. 1.* tradens *Gl.* opinionem esse magis communem, & ab ea in iudicando, & consulendo non recedendum, quam approbasse S. C. testis est
 20 *Affl. decis. 220. sub num. 3.* & sequitur *Capbal. consil. 210. sub num. 70.* ob enim incertum, dubiumque litis eventum nulla deceptio, nullaque læsio considerari potest; imò, & maxima utilitas ex litis terminatione, ut perpendit *Abb. in capit. in 1. & 3. de transact.* allegans text. in *d. l. Lutius*, §. *fin.* Imò speciale est in transactione, ut sit litium finis, quod locus non detur pœnitentiæ, quamvis inominatus sit contractus, *Cyn. Alex.* & cæteri in *l. quavis de transact. Caccialup. de transact. q. 5. in princip. Joseph. Ludov. dec. 18. num. 40.* Contrariæ tamen opinionis est *Bartol. in d. l. si quis cum aliter*, vers. *quæro quid si in contractu transactionis*, & in *d. l. 2. col. 3. vers. quæro utrum*, quem sequuntur *DD. conglomerati ab Alex. adduct. loc. Dec. cons. 203. num. 11. Aymon. cons. 151. incip. neminem col. penul. vers. transactio vol. 1.* quem laudat *Præs. de Franch. decis. 159. num. 7.* in hanc inclinans sententiam, *Molin. lib. 2. de primogen. cap. 3. num. 66. Mari ad Gramm. decis. 76. num. 17. Fachin. lib. 2. controuv. cap. 26. Thesaur. dec. 165. Avus meus ad Capyc. dec. 159. lit. A. & E. Ann. & add. singul. 53. Reg. Sanfel. decis. 88. t. 1. num. 11. Novar. qq. forens. q. 45. num. 9.* cum putent dubium litis eventum posse æst mari, secundum *Valasc. consil. 18. num. 7. t. 1.* & modum probandi hujusmodi litis eventum dubium, assert *Aymon cit. loco*, ex doct. *Abb. in cons. 63. lib. 1.* ut refert *Ursill. ad indicatam Affl. decis. 220. sub num. 1.* Ipse autem in hac eleganti quæstione, magis inter nostrates contentionibus agitata, *Bartoli*, & sequacium placitum admitterem, si magno in excessu quis fuerit deceptus, *Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. glos. 9. par. 5. ex num. 199. Beltr. cons. 52. & consil. 79. Fachin. lib. 2. controuv. jur. cap. 26. Fab. de error. pragmat. decad. 8. error. 10. Tasc. lit. T. conclus. 245. Marc. Sal. de pace consil. 19. Adrian. Negusan. in sua sylva respon. q. 48. sub num. 15.* potissimum, si illa facta reperitur ad evitandas lites, vexationesque iniustas: *Oldrap. consil. 280. num. 1. Roman. cons. 517. num. 17. Craver. cons. 152. num. 9. Capyc. dec. 195. num. 1.* & propterea legatum factum alicui ad effugiendam litem (quam esse calumniosam postea apparear) non subsistere, determinavit S. C. Junctis Aulis sub die 29. Octobr. 1621. referente *Consiliario Alonso Vargas Duce Cagnani*, in causa sororis *Beatricis de Aprano Monialis in Monasterio S. Crucis de Lucca*, cum *Camillo Aprano*, in Banca tunc de *Izzo*. De qua meminit *Carol. Ant. Moccia in sylv. cas. forens. cap. 51.*
 Sed an valeat legatum, ea conditione, non movendi litigium, ita quod legatarius quoquomodo illam intentans, cadat à legati commodo; affirmativè resolvit *Reg. Sanfel. dec. 167.* insequitur *Thor. in supplem. compend. verbo legatum factum.*

Hinc etiam factum putat *Campanorum Archiepiscopus lib. 1. var. ambiguit. cap. 22.* Actorem reo ad edendam actionem cogi posse, reum verò Actori minimè ad text. in *l. non est novum*, & *l. qui accusare*, C. de eden. & proinde illos ad imparia judicari, contra text. in *l. ult. C. de fruct. & lit. expens.* ut scilicet finis litibus imponatur, cujus rei eandem causam rationemque reddat *Alphan. in l. 1. num. 6. C. de edend.* itaut uter suam propriam, ac peculiarem esse contendat, ut fas sit dicere cum *Soccin. Juniore*, vel habuerunt eundem spiritum, vel alter ab altero furatus est, quod haud credendum putat *Jo. Domin. Martucc. var. explanat. lib. 1. cap. 26. num. 5.* subnectens sæpè viros doctrina præstantes in eandem sententiam convenire, altero alterius, opinionis pœnitens ignaro, ac inscio, ipseque *Martuc. num. 11.* aliam de controversia difficultate solutionem indicat.

RITVS XI.

Officiales advocacionis, & procuracionis munus, durante officio exercere non valent.

Item, quòd nullus officialis dictæ Curie audeat causas, quæ vertuntur in dicta Curia: procurare, seu procuraciones, aut advocaciones suscipere in dicta Curia, in quantumcunque civili, vel criminali causa, quæ in ipsa Curia agitur: exceptis dumtaxat, Advocatis sisci, & pauperum, qui possunt secundum formam inferius expressam.

SUMMARERUM.

1. *Antiquitus mania plus edii, quam amoris sapientibus viris ingenerabant.*
Octavius Augustus togam deiecit.
Similis præfectura se libentissime abdicavit.
Verba insculpta in ejus sepulchro recensentur.
Demosthenes, & Themistocles patrias eligere voluerunt viam ad mortem, quam qua ad dignitatem, & honorem, & alia traduntur.
2. *Meritò Ritus Conditores Officialibus M.C. Advocati, & Judicis officio fungi vetant.*
Id quod generatim prohibent pragmatica sanctiones.
Etiam tutores, & Bajulos esse.
Et arbitri, seu Arbitratoris exercere munus, nisi Princeps annuat.
3. *Quo casu, nullum consequitur officialis lucrum, sive ut vulgò dicitur, trigessimam.*
Laudum ab ejusmodi Officiali in arbitrum cum licentia electo habeat ne executionem paratam.
4. *Administrationem bonorum alicujus Principis habere non potest.*
5. *Judex, & Actuarius possit ne quis esse, maxime in eadem causa.*
6. *Completo officio, liceat ne olim Judici, Advocati munus in eadem causa exercere.*
Curavit opinio tueretur, & Autor suum consilium in hac thesi tradis.

- 7 *Advocatus nequit in eadem causa jus dicere.*
Etiam in foro poli.
Etiam si causa non sit eadem, in qua fuit Ad-
vocatus, sed eidem connexa, & ab ea depen-
dens.
- 8 *Arbiter qui fuit in causa, non potest esse Judex.*
- 9 *Simplex Consultor Judex quidem esse potest, dum-*
modo votum suum non propalaverit.
In consultante minutus contractus, de cujus va-
lidityte insurgit questio recensentur determina-
tionet S.C. in famigeratis causis.
- 10 *Pragmaticus, vulgò causa sollicitator Judex esse*
nequit, etiam si fuerit absque salario constitutus.
- 11 *Advocatus, qui suscepit patrocinium, sed non*
fuit instructus de causa, an possit in eadem cau-
sa judicare.
Quid si in Collegio expresse sententiam suam non
declaravit, sed ex coniecturis ejus opinio elicit
possit?
Vel subscripsit in causa.
- 12 *Advocatus in causa, ut in eadem sit Judex, efficit*
nequit, etiam ex partium voluntate, & quan-
docunque opponi potest, nullo currente termino
à Pragmatica prefixo.

S iis temporibus nobis, vivere contingisset, qui-
 bus Magistratus, ac Præfecturæ nihili à viris
 optimè sensatis fiebant; plus sibi publica hæc mu-
 nia odii, atque invidiæ, quam dignitatis, ac be-
 nevolentia parere intelligentibus (inter quos
 Octavius Augustus Dictaturam summo Populi
 Romani favore oblatam, genu nixus, dejecta ob
 humeris toga, nudo pectore deprecabatur; Simi-
 lis, cui similes paucos sua ætas vidit vir ille apud
Dionem Cassium lib. 69. celeberrimus septuaginta
 sex annos natus (quorum plerisque sub Adriano
 Cæsare invitatus inter dignitates, ac Petrorianorum
 Præfecturas exegerat) non se vixisse putabat, nisi
 septem annos, quos abdicata Præfectura, juri supre-
 mo confererat. Unde, & Cænotaphio suo moriens
 inscribi jussit.

**Hic jacet Similis, cujus ætas
 multorum annorum fuit.
 Ipse septem dumtaxat annos
 vixit.**

Demosthenes, & Themistocles, (Æliano, &
 Plutarcho testibus) qui duabus propositis viis, al-
 tera ad dignitatem, ac tribunal, altera ad mortem
 dotius se, quæ ad mortem quam quæ ad
 Magistratus duceret sequituros, non inepte
 affirmabant. Aded summi isti Reipub. mo-
 deratores, experientia didicerant, planam esse cu-
 rarum, laborum, molestiarum aculeis eorum vi-
 tam, qui in honore, atque imperio versantur; Si iis,
 inquam temporibus vivere contigisset nihil mihi
 impresentiarum ad Judicium cautionem dicendum
 esse putarem.

Quoniam verò officiorum ambitus multos in-
 flammat, & lucri spes ad ea consequenda stimu-
 los addit, merito cavendum est, si justè, ac san-

etè obire velint, nè plures sibi causas assumant.
 Jus sibi retinere, fas aliis tribuere debent; quid ve-
 rò, si jus omne sibi tantum arrogent causarum, &
 literatos viros, atque idoneos causarum actores
 posthabeant? profecto privata isthac judicium uti-
 litas, & nimia quæritus cupiditas sapientibus viris
 rempublicam expoliabit; Oratores, ac forensia
 nostra filebunt; quisnam legum studiis sese unquam
 addicat, & peritissimum sese profiteri velit in jure
 si nulla spes lucri ad studium ascendant. Imò, ne-
 que ob scientiæ ostentationem, ad agendas causas
 impellentur cum Judices sibi omnes arrogent
 partes, ex quo quanta sit omnibus emanatura per-
 niciet, nemo est qui non videat. Curius cum vi-
 ctis ab eo Sabinis ex Sennatu C. ampliaretur et
 modus agri, quem consummati milites accipiebant
 gregalium portione contentus fuit, malum civem
 dicens cui non esset id, quod cæteris satis malum
 Judicem dicent populi, qui quod aliis debetur,
 sibi lucri causa transcribit, proprio minimè con-
 tentos. E quo igitur jure agant Judices, nec cupi-
 ditati suæ tantum indulgeant, ut alienis commodis
 noceant.

Hæc perpendentes Ritus conditores omnibus
 2 officialibus M. C. Advocati, & Judicis officio fun-
 gi vetant, non itaque prohibent, quin extra M.
 C. aliquod officium exercens valeat patroni, vel
 procuratoris munus exercere. Imò ut Advocatus,
 & procurator fisci queat in eadem Magna Curia
 in causis tamen fiscum minimè tangentibus con-
 cedit *vit. 18.* At *prag. 2. §. 10. de offic. Judic.* com-
 muni utilitati plenius consulens generatim lo-
 quens illud omnibus, & cujuscumque Curia, ac
 Tribunalis Regii expresse interdixit; quodque
 ex *Virvio dec. 144. num. 125.* observat *Borrell. in*
Jumm. dec. lib. 1. tit. 65. num. 29. Reg. *Tapia decij.*
S. C. 40. num. 1. Marc. decif. 609. Jud. de Angel.
in l. nemo 13. C. de assessor. ita ut neque possit in
Camera consulere, extendi Avend. quem insequi-
tur Reg. Tap. lib. 2. Jur. Regn. tit. de offic. Jud. prag.
3. eod. cit. tit. vetat etiam eos esse bajulos, & tu-
tores Marcell. Convers. de tutel. tit. de Attil. tutor.
§. 4. & prag. 2. §. 13. de Commiss. & execut. altera-
que nona §. 3. ejusdem rubr. de offic. Judic. inter-
dicunt arbitri, seu Arbitratoris, aut amicabilem
compositoris exercere munus Regens Rovitus in
pragm. 1. de arbitr. num. 30. Ann. singul. 114. Fusc.
sing. 9. lit. O. memor Jo. Francisc. Scaglien. sup. rit.
8. num. 4. quæ tamen potuerit esse decidendi ra-
tio videatur Aviles in l. pratorum cap. 9. Glos. com-
promissos. Sed circa dubium quibit, ubicumque
Rex, aut Prorex assentiat, de Franc. decif. 554.
 & proinde anno 1589. S.C. referente *Consil. de Ha-*
 ro decrevit, procedendum fore coram arbitris, mi-
 nimè allegatis obstantibus, illos ascitos fuisse ad
 Consiliarii munus, stante Proregis dispensationis
 diplomate, in causa hæredum Horatii Coppulæ
 cum ejus creditoribus, penes Actor. Magistr.
 Borrell.

3 Tunc verò quod nullum possit consequi lucrum
 aut aliud quodpiam fivè trigesima nomine, fivè
 alterius cujusque causæ, & sub quovis quæsito co-
 lore subditus in eodem adducto §. 3. & concinit ju s
 commune in l. ita demum, ff. de arbitr. §. differre
 autem in princip. Aviles prator cap. 7. num. 1. P.
 Fragos.

Fragos. de regim. Reipub. tom. 1. par. 1. lib. 4. disp. 11. §. 5. num. 97. Laudum autem ab ejusmodi officiali in arbitrium dicta cum licentia electo habeat executionem patratam, necnè extricat *Regens Rovit. in d. prag. 1. num. 31. de arbitr. Quin?* neque administrationem honorum alicujus Principis exercere posset, ut testatur *Regens Tapia in annot. ad Rub. de offic. Judic. num. 1.* quem insequitur *Thorn. in compend. decis. verbo Officialis Regius par. 1.*

5 Sed Judex, & Actuarius possitnè una simul quis esse maximè in eadem causa, discutit *D. Prosp. Carav. sup. ritu. 2. num. 33.* absolute verò negant *Cavalc. decis. Fivix 41. num. 11. & 38. par. 1. Guid. Papa dec. 564. Mattesil. singul. 1. Innoc. in cap. cum à nobis de testib. deduciturque ni fallimur, ex cap. quoniam contra de probat & expressè prag. 24. sub tit. de Baromb. unita illa concedi prohibet, quod in parva terra restringit Auns meus ad Gram. dec. 30. nu. 30. & nos diximus ritu. 8. sub nu. 2. vers. Hoc etiam permittitur.*

6 Completo autem officio licere Judici Advocati munus in eademmet causa exercere *Carav. hoc in ritu num. 4.* advertit de quo valdè miratur *Flav. Amend. ad Franc. decis. 222. num. 8.* quem confuse insequitur *Danza ad Gram. decis. 80. num. 19.* At *Caravita* opinio defendi potest, ex exaratis per *Speculat. tit. de offic. legat. §. superest, vers. quid a converso, & Cappell. Tholoj. dec. 27. Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 4. num. 7. Jo. Petr. de Ala de Advocat. Christ. par. 2. quæst. 46. in fin. Sauch. conf. moral. lib. 3. cap. unic. dub. 26. num. 6. Petr. Paul. Guazzin. in tract. ad defensam animarum Advocatorum, Judicum, & Reorum lib. 1. defens. 4. lib. 2. num. 5. & lib. 2. defens. 2. cap. 21. num. 6.* necnon *Dom. Regens de Martinis lib. 1. quot. resol. cap. 5.* admittentes in causa appellationis patrociniū illius qui Judex exitit in prima instantia. Hoc autem ipse ultrò concedo, si illud suscipiatur adversus illum, qui in Judicio succumbit, nam licito jure valeat Judex ab se causam per sententiam cognitam tueri, atque defendere, quod si Judicium adhuc non obiit, nullius causam agere salubre consilium erit, *Alvaren. Pelagius de Planctu Ecclesia lib. 2. cap. 25.* quem insequitur *Borrell. in summ. decis. par. 1. tit. 65. de Advocat. offic. num. 96.*

7 Quod verò idem *Caravit. eov. addit. num. 5.* asseverat non licere ei in causis, in quibus patrociniū ademptus est, eo dimisso, judicare, & communis DD. cœtus amplectitur ex *cap. postremo de app. Glos. in cap. causam qua de offic. de leg. Avend. in cap. prator. 2. num. 23. & 24. num. 84. tract. de except. Marant. in specul. par. 6. num. 42. Giurba decis. 54. num. 5. & decis. 99. num. 7. Larrea alleg. fiscal. 118. num. 7. Fonsavel. decis. 9. num. 21. Bertax. conf. crim. 550. vol. 2. P. Dian. resol. moral. par. 3. tract. 5. miscell. resol. 56. Donadio qui post alios de Carav. meminit de renunc. c. 32. num. 88. & 89. etiam in foro poli extendit *Regens Tap. lib. 8. jur. Regn. de suspicion. official. prag. 24. num. 10. in fin. Danz. ad Gram. dec. 80. num. 19. Dom. Regens de Marinis addit. cap. 5. & in causâ connexa, & dependente ab ea ampliant, & declarant Petr. Paul. Guazzin. cit. defens. 5. cap. 2. num. 2.**

Capyc. decis. 146. num. 2. ibidemque Auns meus num. 1. Visconti in conclus. juris, verbo Advocatus Regens Tap. addit. tit. prag. 5. num. 21. Gratian. discept. forens. lib. 1. cap. 100. num. 20. idem Reg. Tap. decis. S. C. 40. Episcop. Barbof. in collect. ad text. in l. quisquis, C. de postul. num. 12. Gratian. discept. forens. cap. 106. num. 26., & perbellè Præf. Merlin. lib. 2. controvers. forens. cap. 37. etiam si fuit 9 Arbitrer, ut determinavit Sac. Conf. in causa Constantiæ Pappacoda Marchionisæ Lavelli, cum Ducissa Guardizæ, quod viso laudo, non interveniat Consultarius Marcellus Marcianus referente *Conf. Josepho Brandolino, sub die 27. Januarii 1629. penès Secretar. S. C. Sivè procurator, Masbrill. 151. num. 98. vel tantum, si fuit simplex consultol, Aufrer de recusat. cap. 19. Capyc. d. decis. 146. num. 3. de Franch. decis. 87. Farinac. 3. part. fragm. verbo Judex num. 849. lateque explanat Præf. D. Gregor. de Ganaverr. decis. 11. dummodò suum votum pro una parte propalaverit, Maranus. advertit in spec. p. 6. ver. & quandoq; appellatur. num. 53. judicaret namque pro tuitione sui consilii de quo lato, tenetur ut ratiocinatur *Auns meus in annot. ad addit. Capyc. 146. dec. num. 2.* cujus nomine suppresso exarata transcribit. *Regens Sanfelic. dec. 78. num. 2. lib. 1. & proindè fuit remotus Præf. S. C. etiam in delegando, quia consuluit contractum de quo lis pendebat, ut testatur idem Regens Sanfelic. in prax. Judic. se 3. 40. num. 17. & de consultante minutas contractus, de quo infurgit quæstio, quod non possit esse Judex, loquitur post alios *Franc. Maria Prat. lib. 3. discep. forens. cap. 47. num. 26. & in famigerata causa successione Michaelis Peretti Principis Venafri in qua calamum arripere celebres juris coniphei, inter quos Dominus Regens Marcellanus lib. 1. disput. 8. & Dominus Regens de Marinis quotid. resol. cap. 189. lib. 2. Dax Bracciani suspectum reddidit Consiliarium Camillum de Petio qui consuluit renunciationem à Ducissa Arcitiæ filia Principis in tabulis dotalibus emanatam de cujus viribus agebatur, fuitque ipse Camillus ab ipsa constitutus procurator pro impetando assensu ab invictissimo nostro Monarcha pro renunciationis convalidatione. Addidit aliud caput suspicionis, fuisse Gubernatorem Civitatis Venafri Franciscum Alexandrum de Petio consanguinè præfati Consiliarii constitutum ab ipsa Ducissa, qui proindè habebat interesse in exitu articuli possessorii, ad hoc in exercitio Gubernii manuteneretur ejus consanguineus, & subscriptis capitibus à D. D. Carolo Brancacio, Petro Caravita, & Cæsare Brancati Advocatis Ducis junctis classibus S. C. referente *Consil. Gregorio de Angulo, sub die 18. Junii 1531. fuit decretum, quod non interveniat, penès Secr. S. C. Et novissimè instante D. Laudonia de Summa ultimogenita Nicolai Mariæ de Summa senioris Principis Collis, ipsam tanquam relictam Virginem in capillis tempore obitus patris declarari illius hæredem in feudalibus, non obstante ultimo elogio in quo prædictus Nicolaus præteritis dicta Laudonia, & duabus aliis filiabus ac nepote masculino ex filia, & posthabito D. Fabricio de Summa Marchione Circelli Fratres fecundogenito, Franciscum de Summa fratrem ter-* tioge-***

Urogenitum extraneum, hoc ex à lege feudi non proximè successurum, heredem in feudalibus instituit absque domini assensu fuit allegata suspicio in personam Dom. Consil. Pauli Staibani (qui in locum Consiliarii Antonii Miroballo ad Regentis munus asciti, in aliam Aulam uti Decanus transfutum fecit) ex quo Princeps cum ejus, & aliorum consilio testatus fuit, ut ipsemet testis est in *resol. 127. num. 116. centur. 2.* & referente Domino Consiliario Hortensio Fepi meo socero, sub die 2. Octobris 1659. fuit decretum, quod non interveniat.

10 An autem pragmaticus vulgò causæ sollicitator Judex esse queat, negativè, etiam si fuerit absque salario constitutus ex *Auferer. de recus. num. 14. caus. 17. resoluit Gabriel commu. conclus. tit. de testib. conclus. 12. vers. amplia hanc partem num. 5.* prout testem esse prohibet *Cassan. cons. 37. num. 2.* etiam si ille absque mercede serviat, *Bertran. cons. 209. num. 3. vol. 2. Marian. Jun. cons. 88. num. 2. vol. 2. quod ultimum dictum, haud amplectuntur Add. ad Cappell. Tholos. dec. 204. Roman. cons. 420. Dec. cons. 94. Aulus meus ad Gramm. dec. 103. num. 21. & alii quos coacervat ad eundem Gram. dec. 73. num. 16.*

11 Quod si causæ Advocatus constitutus fuerit, & instructus minimè sit de ejus meritis intervenire in illa queat ex *Vinc. de Anna sing. 8. tuetur Aulus meus ad Capyc. decis. mem. 146. quibus concors non est Anna filius in addit. ad adduct. sing. 8. cui me scribo, quin? adhuc si quis uti Advocatus in Collegio intervenerit, & votum suum non ita apertè declaraverit, sed ex conjecturis ejus opinio elici possit, Judex minimè esse potest, Rimin. jun. cons. 100. Mustrell. decis. 151. num. 53., Decian. respons. 16. num. 9. lib. 1. & quod nequeat esse Judex qui subscripsit in causa monet Fontanell. dec. 10. n. 21. & insequitur Larrea alleg. fiscal. 118. num. 7. vers. secundo facit tom. 2. quos laudat Franc. Maria Prat. lib. 3. disc. forens. add. c. 48. n. 54. Advocatus verò, an possit esse arbiter in causa in qua patrocinatus est inquit peritus vir D. Carolus Rota in Florig. conclus. 38.*

12 Et aded isthæc causa præstiti patrocinii est zelotypa, ut illa termino non coarctetur ad proponendum nec de partium consensu Judex intervenire queat, ex *pragm. 15. de suspic. officicial. ibidemque Regens Rovit. num. 20. Thor. decilum tradens in supplem. decis. verbo suspicio quando esset notoria, Pras. Merlin. contr. forens. cap. 39. num. 6. Franc. Maria Prat. ad Muscat. Gios. sententia la 1. pag. 308. col. 1. & add. cap. 47. à num. 38. Regens Sanfelic. decis. 80. num. 12. & firmanz Merez par. 2. collat. 6. cap. de professor. Jurisperit. & Medic. vers. item nota quod qui fuit, Xamar. de offic. Judic. & Advoc. par. 2. q. 4. nu. 64. quicquid in contrarium firment de jure communi Jo. Faber. in l. quisquis, C. de postuland. Aymon cons. 199. ea freti regula, quod Judex approbatus ab approbante recusari non possit, can. fin. §. offeratur 3. q. 4. can. horrendus 32. q. 5. Covarr. pract. quæst. 26. num. 1. Giurb. decis. 99. Verum nostram memoratam municipalem functionem explanat Pras. de Ganaver. add. decis. 11.*

R I T U S XII.

Judices M. C. V. congregentur hora decimanona.

Item, quod de pulsatione Campanæ fienda in decima octava hora in S. Laurentio, & quod Judices, & alii Officiales ipsius Curie sint simul congregati in hora decimanona.

S U M M A R E R U M

- 1 Campanarum usus apud Gentiles, & Christianos affatim refertur, aliaque multa de campanis illis recensentur.
- 2 Arma deferre post duas nobis horas, pulsata campana absque lumine nemo potest, cum declarationibus.
- 3 Ad sonitum Campana pro persecutione Bannitorum omnes concurrere debent, cum limitationibus.
- 4 Eas erigere absque privilegio, aut Prasulis licentia nemo queit.
- 5 Illarum strepitus impediatur ne Ecclesiam prope alteram edificari.
- 6 Trinus illo campana sonitus in die cur, & à quo fuerit adinventus, inquitur.
- 7 Ritus observantia traditur.

Quibus in rebus Ehtnici campanas adhibere consueverint, quibusq; Christiani, tam seculares quàm Ecclesiastici non inutiliter subiicemus. Gentiles enim tinnitu campanarum uti nonnunquam solebant pro Thermarum usu, Populum in Thermas ipsas advocando, vel ex illis dimittendo ex Martiali dicente.

Redde pilam, sonat as Thermarum, ludere pergis?

Virgine vis sola, lotus abire domum.

Græci insuper pro mercatu indicando pulsabant campanam ut Guido Pancirolos, & alii volunt quin ex Plutarcho in lib. symposiacum 4. scripsit, Hieronym. Mercurial. in lib. variar. lezion. Tintinabulum à piscium venditoribus usurpatum ut emptores à longè invitarentur, Joannes etiam Zonoras in secundo Annalium tomo, memorat campanam curru triumphantis appensam fuisse, itidemque ab eis qui extremo supplicio afficiebantur gestari consuevisse; similiter cum quis à vita decedebat, æra, campanæve pulsabantur, ut Guido Pancirolos tom. 2. & alii ex Theocrati Scoliaste referunt. Ehtnicorum namque antiquitas campanarum sono spectura, & demonum ludibris credebant averti; id quod Tibullus non obscure indicat, & Crispesius in summa Campana.

Quin? in sacris, in excubiis, & in privatis Romanorum ædibus adhibitas fuisse ex antiquis deducit auctoribus Frax. Sigelus Rocca in suo de Campanis perutili, & in secundo commentario c. 3. §. Apollodorus illam pro distinguendis horibus adhibitas esse, ut merito de horologiorum ratione, & usu, atque inventione loquatür Vitruvius lib. 9. c. 9. Pancirul. to. 2. tit. 10. Magius c. 6. de tintinab. & Lucian. to. 2. Hipp.

Verum

Verum, tum campanæ inventor, tum sonantis horologii nescitur primus auctor; si Polidor. Virgil. vera fatur in lib. de inventor rer. cap. 18. Unde autem illa dicatur, extricant Abb. in cap. de offic. custod. Frecc. de subfend. lib. 1. tit. de provinc. & Civit. Regn. pagin. mihi 78. verbo Nuceria. Campana in cap. Regn. item Bovas num. 9. Fusca de Visitat. cap. 14. num. 1. Magal. in promptuar. verb. Campana num. 1. Santorell. in ejus prax. medic. cap. 32.

Et Neapoli in Campanili Sancti Laurentii extat præ ceteris campana pergrandis, ad cuius signum à prima ad secundam usque noctis horam tintinnatim pulsata monentur Cives eoque, ipsa arma ferre licere, de inceptu prohiberi, idque, & omnibus patet, & M. A. Surgens recolat de Neap. illustrat. cap. 11. num. 28. necnon Reg. Rovit. in prag. 1. num. 4. de armis, illa itaque fracta quod sæpe contingit, utrum aliquam mereretur penam, qui post secundam horam arma deferre inventus erit; Vide Bar. Bal. & alios, quos citat additio prima ad Abb. in cap. 1. adduct. tit. de offic. custod. & conferunt, quæ Ripa scripsit in tract. de noct. temp. cap. 7. num. 15. Quin? & illis diebus hebdomadæ sanctæ, in quibus campanarum tintinnus cessat, neque pœna mulctaretur, etiam si media nocte cum armis fuerit apprehensus, non obstante statuto constituyente certam pœnam adversus deferentem arma post certum campanæ sonitum, idque sequutus Clarum, & Albericum faretur, Azzor. lib. 1. institut. moral. cap. 26. in princip. eademque superius memorata additio; vide in pulchro casu Gratian. discep. forens. cap. 21. Franc. Mar. Prax. pract. observ. lib. 1. observ. 40. num. 38. Sed an sanctio memorata rescripta in prag. 1. de armis; Ecclesiasticos liget. Vide Peguer. decis. Cathal. 56. D. R. Rovit. super prag. prædicta, & an feminas, Catal. de indul. c. 2. num. 47. si quis verò inveniatur stare, vel federe, absque lumine, an incidat in pœnam prag. affirmative resolvit Marving. dec. 31.

Verum multiplex campanarum usus in sancta, & universali Dei Ecclesia receptus duobus versibus majori ex parte complexus est, illis nempe, quos post Gl. in extravag. unica de offic. Custod. rescribunt Episcop. Carol. Marant. contro. jur. canon. 2. respons. 22. num. 18. Reg. Rovit. in prag. 1. de proseq. malefact. num. 28. Danz. to. 1. de pugn. DD. cap. unico de Campan. n. 7.

Lando Deum verum, Plebem voco, congrego Clerum,

Defunctos ploro, Nimbura fugo, festaque bono.

At Butrius in eod. cap. 1. sub num. 10. de offic. custod. præter recensitos alios plures enarrat usus campanarum, quos universalis admittit Ecclesia, gentiumque mos, insequiturque eodem in tex. Abb. sub num. 2. Ac præsertim signum exeundi ad bellum præferre, dicunt iidem Butr. & Abb. vel congregandi populum, sive concilium, Fusc. ad. monet de visit. cap. 14. Rip. in tract. de noctur. temp. cap. 5. num. 4. Nig. in cap. Regni item bovas num. 8. Marant. in specul. p. 6. titul. de citat. num. 111. cum seq. Danza de pugn. DD. add. tit. de campan. cap. unico num. 7. tom. 1. ut proinde gravamen inferri subditis à Baronibus, si impediretur in

Tom. I.

Parlamentis, quin illarum tintinnus præcedat observat Navar. de gravam. vassal. libr. 3. signat. tom. 100.

3. Nec non aliud ad Bannitorum persecutionem, ad quarum sanctorum omnes cives concurrere teneant, inquit Dec. in cap. patentibus num. 2. de pugn. vel. & disponit in Regno Prag. 1. de prosequenda malefact. quo casu illos uti posse armis prohibitis admittit, Danz. t. 2. de pugn. DD. tit. de armis. per campanam cap. 8. num. 10. quem insequitur Angel. Scialoja in prax. forens. cap. 19. 2. num. 3. Excipiuntur dumtaxat à tali condictione decem & octo annis minores, ac majores sexaginta, ad laurea doctorali insigniti à Prosp. Carov. in prag. 1. num. 70. de annib. & Reg. Rovit. in mos. num. 1. ad a prag. 1. num. 5. quod declarat Jo. Franc. Capibbi de Baron. prag. 19. num. 57. De Magal. in Falora in prag. 1. crimin. ubi notatur capite de pugn. num. 46. Danz. loco proximo adduct. num. 14. vers. vel num. 1. Navar. quæst. forens. quæst. 112. etiam fœmina, ut ad earum defensam novissimè observat doctus vir Carolus Ros. de privileg. mulier. cap. 11. num. 251. ob idque nullam incurreo in pœnam Syndicos pulsantes campanam pro populo adhaeserit quondam, capiendumque facinorosos, monet Navar. de grav. vassal. 11. grav. 30. nec contrahere irregularitatem Episcopum; aut alium quempiam Ecclesiasticum audentem illam pulsari, scripsit Genuens. in prax. Archiep. cap. 22. sub num. 1. ad quem verò spectet licentia, impertiti pulsandi campanam: Danza tangit tom. 2. de pugn. DD. tit. de armis. per campan. cap. 8.

Cur autem illa pulsata tempore tempestatis, indicant Bertran. conf. 53. num. 6. vel 1. Prosp. Ren. dell. in ejus tract. de Vinea vindem. & vino cap. 17. vers. nec omittendum pag. mihi 4. col. 1. vel ad fugandos demones, Martin. del R. yb tract. disquis. magicar. lib. 6. cap. 2. sect. 3. quest. 3. lit. C. pag. 526. notabile tradens exemplum, & quod Sabbatho Sancto prius in Ecclesia Cathedrali, vel matrice illarum detur tintinnus, tradunt Navar. in sum. Bullar. t. 1. tit. de Campan. Gratian. discep. forens. lib. 3. cap. 578. num. 18. Thor. de privil. pia causæ priv. 69. Navar. in sum. Bullar. tit. de Campan. foliis 603. Inter mobilia, an verò inter immobilia illa dinumeretur, in difficultatem revocatur, quam extricant Episcop. Marant. respons. 11. tom. 2.

Illam verò in altum publicè erigere absque privilegio, aut Episcopi licentia nemo valet, ex adducto c. patentibus de privil. quin? mendicantes novissi unicam queunt habere campanam, cunctis extravag. 1. de offic. custod. Et quorum expensis sint illæ reficiendæ, declarat Genuens. pract. Eccles. q. 249. num. 6. & an illarum strepitus impediat Ecclesiam propè alteram ædificari, idem Episcop. demonstrat q. 507. num. 5. multaque de novi operis nunciacione, & quando ad emulationem ædificare quispiam videatur, compluraque de illarum usu, & effectu, non iniucundè disceptant alter Episcop. Marant. t. 2. resp. 22. & 23. Navar. q. forens. 1. p. 2. qui artipere calamum pro Patribus domus professorum Societatis Jesus, adversus quos insurrexerant Moniales Venerabilis Monasterii Sancti Sebastiani ad prosecutionem præpediendam ædificationis turris Campanariæ, & in fine resp. 23. n.

M

24. de

24. decifum ad Patrum favorem, testatur idem Maranta.

6 At quia in vespere, sive sero, in mane, atque in meridie pulsari consuevit, idem quisnam trinum campanæ sonitum, aut quibusnam de causis dictum ritum instituerit, variae sunt opinioniones. Tu perlege Roccham adduct. comment. cap. 17. & 18. & nos silentio involuere noluerimus Psalm. 54. verba illa: Vespere, & mane, & meridie narrabo, & annuntiabo, & exaudiet vocem meam. Quæ profecto tria tempora Div. Augustinus, & Hieronymus. in eo Psalm. Mysteria Passionis, & mortis Domini N. Jesu Christi, ejusdemque Resurrectionis, & Ascensionis in cælum nobis insinuant. Ter itaque ad trinum campanæ sonitum in tribus illis temporibus Angelica salutatio ad tria hæc mysteria representanda recitatur: Arnoldus autem lib. 5. emblem. 3. cap. 20. par. 2. jam dictum ritum institutum fuisse, ait ob tria mysteria, quibus Beata Virgo, ac Dei mater a Christi fidelibus honoratur. Primo scilicet ob misterium gaudiorum, quæ in Christi Incarnatione ceperunt, & hæc indicat pulsus Campanæ Vespertinus: Secundo ob misterium dolorum, qui summi fuerunt in Dominica passione, & hos memorat pulsus meridianus. Tertio denique ob misterium gloriosum, quæ in Christi resurrectione initium sumpserunt, & hæc pulsus excitat matutinus. Non tamen defant, qui pulsus campanæ vespertinum, & matutinum ad tempus illud, in quo Beata Maria ab Angelo fuit salutata, & in ejusdem Virginis utero Christus conceptus referendum esse dicant; quoniam vero quota hora Angelus Virgini apparuerit, certo non constat, ut Azor. probat par. 2. lib. 11. cap. 17. g. 4. ob id trinum campanæ pulsus pro salutatione Angelica recitanda in Sancta Dei Ecclesia fuisse institutum suadetur. Multa de campanis exarant Guliel. Duran. cap. 4. de campan. pag. 19. Boer. dec. 230. P. Megala in suo promptuario verbo campana, Episc. Ricci. in prax. Eccles. resol. 422. ver. campanarum spretores.

Hactenus de campanis? mox ad ritum deflecentes Caravit, in illius sensu titubasse, & aliqua verborum suppletionem illum indigere fatetur. Ejus tamen observantia hodiernis temporibus recessit, sed mos inolevit, ut tam S. C. quam alia Tribunalia Reg. Camerae Summariae, & M. C. V. anno 1540. iterum, & postremo ad Castrum Capuanum translata, ut diximus in Rit. 2. num. 27. singulis diebus non feriatis, de mane ad signum campanæ, circumspectione Cardinalis Zapatae Regni clavum sustinentis ordinatum sub die primo Maii 1622. pro executione hujusce ritus, ut observat Tasson. de antefat. ver. 3. observat. 3. num. 74. & in prætermis. pag. 1. at. convenient, & audito Sanctissimo Sacrificio Missæ, trium horarum curriculo causarum expeditioni vacent; vespere autem Judices criminales redeant vigore prag. 4. de offic. Magistr. Justitiar. præterquam die Mercurii, & aliis diebus, quos Reg. Tapia notat hujusmodi observantiae memor de jur. Regn. lib. 1. de offic. Magistr. Justitia. sup. add. pragm. 4. verum campana in ingressu tribunalis S. C. tantum pulsatur.

24. decifum ad Patrum favorem, testatur idem Maranta.

R. I. T. U. S. XIII.
Abbas Magistri hant in loco proprio, postquam
quam Judices federint.

Item, quod nullus ex subactuarius fisci surgat de loco suo, postquam judices federint, & similiter de aliis notaribus, qui scribunt in aliis locis Curie præfatis.

- S. U. M. M. A. R. E. R. U. M.
- 1 Natura humana se nulli subiectam esse vult, & divina tantum voluntate nutu regi, gubernariq; permittit. & c. 2.
- 2 Subactuarius Fiscatus, qui ante dicitur hodie, qui sint...
- 3 Actuarii criminales unque hodie omnia sequuntur...
- 4 Dicitur Actuarii criminales quod sunt...
- 5 Quotat Barba criminale...
- 6 Actuarius, & Scriba quando sequantur in Magist...
- 7 Ritus hujus dispositio servit de vanto...
- 8 De dictione, De, remissivi.

1 **E**A est humane nature celsitas, & magnitudo, si verum fateri non pigeat, ut, cum super premi terum omnium conditionis Dei manibus affabre factum sese jactet opus, & a divina libertate, tanquam a fonte corrivas, atque hautiliter divicias ostendet suas, modo se nulli subiectam, ac vestigalem velit, & divina tantum voluntate nutu regi, gubernariq; permittat. Etenim, cum pares iniqui homines dedignatur unius ditionis, quem excellentiorem non videat. Minus factum est, ut in eam sententiam venerint DD. potestatem scilicet jurisdictionis alteri conferendi, ut politico, ac civili superiori eliciendo nullum naturæ creatæ rationalis individuum, ejusdemque communitatem decere, eamque facultatem uni Deo apprimè competere, & si quando hominis iussa capessat, ut Dei ministrum agnoscit; Fateor, ita se res habet; Sed si Dei vires habent superiores, & Judices, quis non videat, quanto afficiendi sint à subditis obsequio, quanta prosequendi observantia? si despiciant, an non Deum parvi fecisse accusabuntur? Quinetiam, si parentes, eo quod nos in jucundissimam lucem vocaverint colere assidue tenemur, cur non Patriæ patres, qui communem nostri felicitatem servare, aut reparare student, venerationibus prosequamur? Laudabiliter igitur factum est, ut cum Judices federint, nullus è subditis exurgat subactuarius, nè justitiæ majestatem, quæ in judicum frontibus emicat, quodammodo violasse videatur, & ut presto sint in obtemperandis illorum ordinibus.

Quos autem nunc scribas appellamus, ritus tempore subactuarius fisci dictos fuisse ex ritu 91. & 242. de offic. Carav. illis in ritibus, & supra tu 35. num. 1. ac speciatim subactuarius fisci esse Scribas criminalium causarum autumat sup. hodie ritus

ritu num. 1. Verum scribas fiscales ens esse, quos, & actuarios fiscales nunc dicimus, (quorum scribas dici scribas criminales, quos potius cruminales ab emuncta rerum crumena, dicit *de Petr. fest. lect. lib. 2. cap. 9. sub num. 14. ver. maxime verb.*) existimamus, inhærentes verbis *pragm. 29. §. 2. de offic. magistr. justit.* hac utentis distinctione. Cum itaq; tunc non dum esset facta distinctio iudicium, sive actuatorum civilium, & criminalium causarum, quod aperte insinuat *pragm. 14. §. penult. cod. tit. de offic. M. Justit.* Ideo cum eo tempore tantum extarent Magistri Actorum causarum civilium, qui præterea criminalium causarum curam gererent, ipsique detinerent aliquos, qui peculiare onus subibant scribendi capitales causas; hi nimirum subactuarii fiscales appellabantur. Postmodum vero facta divisione causarum, & aucto numero delinquentium fuerunt instituti etiam actuarii criminales, qui præterea, & scribas complures fiscales detinent, quamvis, & his temporibus nequeant ejusmodi Actuarii criminales omnia exequi, & exercere, cum civilium causarum Notarii illas expleant. Sententias siquidem, & decreta omnia subscribendo, præter decreta interlocutoria, quin? & fideiussiones capiunt iisdem civiles.

Officium autem scribarum, quos vulgo iudiciorum secretarios, & notarios quoque vocant, stat in scribendis, & dirigendis his, quæ in iudicio proponuntur, hoc est actis judicialibus universis, quæ in iudicio, vel ordinario, vel extraordinario occurrunt, ut scilicet omnia, & singula illa competenti ordine conscribant, loca, tempora, & personas designando, atque eorum omnium, quæ conscripserunt originalia in iudicii scrinio, seu Archivio conservent. Adversus autem actuarios, & scribas plura, Deo favente, adnotabimus *rit. 311.* & multa, quæ officio eorum incumbunt scribere *Gregor. syntagm. jur. univers. lib. 47. cap. 41. Bovad. lib. 3. cap. 14. num. 35. num. seq.*

4 Numerus vero Actuatorum criminalium ostentarius tantum est, juxta *prag. 1. de actuar.* que tametsi simpliciter verba faciat, nihilominus loqui de criminalibus constat ex *altera & 7. ejusdem tit. Prag.* Scribarum autem criminalium numerus denarius olim erat per *prag. 2. add. tit. postea vero auctus ad 24.* cum unumquemlibet ex dictis octo Actuariis posse habere tres scribas concesserit adducta *prag. 7.* & majorem numerum deinde permiserit usus, ut insinuavimus supra *ritu 2. num. 23.*

Et veris existentibus mox enarrati, constat non eos consuevisse tunc sedere loco, ac tempore, quo Curia regebatur, qui hunc Scribæ dicuntur, cum nec his nostris sedeant temporibus, sed qui tunc subactuarii fiscales, nunc Actuarii criminales appellitantur, quando quidem eo in loco, tum civilium, tum criminalium causarum actuarii etiam nunc sedent. Nec prætermittimus festionem, de qua hic ritus fatatur, intelligi de ea, quando Curia regitur in tribus illis diebus hebdomadæ, ut *Carav. ex stimat num. 1.* Verum de illa, quæ quocunque die, tum in mane, tum in vespere fit, quoties Judices adeunt Magnam Curiam pro expediendis causis fatatur antecedens ritus in quo in-

Tom. 1.

super casu loquitur *prag. 15. de offic. Magistr. Justitiar.* hoc ipsum sanciens.

7 Ejusmodi autem ritum servire de vento, post *Carav. indicat Reg. Topia de jure Regn. lib. 2. sup. hoc ritu tit. de Actuar. M.C.V.*

8 De dictione *De*, quam *Caravit.* hoc loco *num. 1.* explicat, loquuntur *DD. in rubr. Cod. de edend. Alber. & Bertach. in diction. verb. D. Peregr. de fideicom. artic. 26. num. 27. Fusc. singul. 27. lit. D.*

R I T U S XIV.

Prohibentur Judices pro Subscriptionibus aliquid accipere, excepto pro examinatione testium.

Item, quod Judices ipsarum Curiarum, & cuiuslibet ipsarum non audeant recipere, & extorquere pro subscriptione, & manus impositione in processibus fiendis; nec pro decisione quarumcumque causarum, & pro sententiis per ipsam Curiam ferendis seu aliter modo quocunque, excepto pro examinatione testium, de tricenis causarum commissarum eisdem, tunc enim recipiant quantum eis de jure permittitur; & secundum laudabilem, & antiquum ritum Curie præfatis, & non ultra, nec alio modo. Et si contra fecerint incidant in poenam quinquaginta ducatorum auri filci commodis applicandam.

S U M M A R I U M.

- 1 Nihil à divinis humanisque legibus tam commendatum, quam munus veritas, atque abstinentia à muneribus.
Munerum, corruptela humani generis, frequenterissimum vitium.
Est Curia pestis, & contagio, Justitia lues, & longum perniciosa aliisque traduntur.
- 2 Quam ob causam iste Ritus prohibeat tricesimas, ostenditur.
- 3 Tricesima Jure Civili, aut Canonico, an debeantur & cui Judici.
In causis summaris, & miserabilibus non exiguntur.
- 4 Episcopo deberi aliquid pro impressione sigilli, traditur.
- 5 Ubicumque tricesima debetur, quando de publico stipendium Officiali solvitur illa est curia.
Defenditur propterea quod aliqui agunt Barones solventes actuariis salarium, expensasque, emolumenta vero sibi ascribunt.
- 6 In exactione tricesima standam esse pandectam, illaque non extante admittenda est, qua locis convicinis viget in quibus si difformis sit attendenda est, qua, & *M.C.V.* usitur.
- 7 Judex si renuat sportulas recipere, eo quod relaxavit videtur, possint ne à parte victa repeti.
Suspectus reddatur ne Judex, qui sportulam arbitraria parti ex adverso remisit.
- 8 Inter doctos, & virtutum gemmas, qua in Magi-

M A

S P A

- stratibus exquirunt, splendet avaritia odium, & exempla afferuntur.*
- 9 *Verum an sit Alciati effatum illud, Judicem non esse illum creandum, qui fuit Advocatus.*
- 10 *Judex qui per sordes, vel gratia, & dolo contra justitiam egit diversis multatur. panis. Memoratur factum Regis personarum adversus Judicem Sefannem.*
- 11 *Etiam de jure Regni Officiales non valent munera recipere.*
An Prælati.
Judex valet inquirere ex testamento.
- 12 *Esulentia, & poculentia exigere, utrum possint Judices habentes salarium, & qua talia dicantur.*
Sed an Judex possit recipere pecuniam pro ipsis, juxta eorum concurrentem quantitatem, non insule quaritur.
- 13 *Medici de publico stipendiati recipere possunt, quæ sani offerunt.*
Cur diversum sit jus inter alios, & Judices à publico salariatos, qui tantum propriis stipendiis contenti esse debent.
Quid in Advocato.
E. si de promissis lite, vel morbo, durantibus, nulla ratio habeatur, tamen in oblati secus est.
Vellejani beneficii favor cessat, si facti mulieres solverint.
Dare, & promittere in delictis idem esse notatur.
- 14 *Verbum extorquere quid denotet.*
Crimen concussionis à quibus, perpatretur.
Judex, an queat gratis mutuam recipere à subditis liciti, & sine nota criminis reputandarum.
- 15 *Incliti Seren. st. Alfonsi Senioris Regis Aragonum sanctio laudanda, quæ aboletis prorsus Sportulis, officialibus salarium Regio de arario constituit.*
- 16 *Stipendium Consiliariorum de S. Clara, quod prius erat annuorum ducatorum sexcentum, est autem ad ducatos mille.*
Quorum, ducati quatuorcentum solvuntur ex delictibus sententiarum, qui debentur etiam parte concordata.
Salarii augmentum evenit ex nobiliorum temporum vivendi luxu.
- 17 *Incomparabili nostri Regis liberalitate, solent largiri officialium defunctorum uxoribus partem pensionis, quæ viris in vita præstatur.*
- 18 *Detestatur officiorum venditio.*
Non Prætores, sed Mercatores, non Officiorum, sed officinarum Ministri, publica officia pecunia numerata ementes dicendi sunt.
Ementes in globo vendunt ad minutum.
- 19 *Magistratus omnes ex nobilibus, & locupletibus constituendos esse, ostenditur.*

Nihil à Divinis humanisque legibus earundem legum administris tam commendatum, quam e manuum puritas, atque abstinentia. Munerum scilicet corruptela, humani generis frequentissimum vitium: hæc Curie pestis, & contagio: hæc Justitiæ lues; hæc Legum perniciēs. Dei Opt. Max. præceptum extat ad Moysen: *Non accipies*

munera, quæ etiam excecant prudentes, & subvertunt verba justorum. Nihil est tam rectum, aut æquale, quod Auri, Argentique pondere non fiat curuum, aut iniquum. Hinc in jure merito *Plutarcho* referente, apud Thebanos Judicem imaginem sine manibus proponebantur; quod ab accipiendis muneribus alieni prorsus esse deberent. Prudentissimè Alcámenes Telecri filius apud eundem *Plutarchum* à Messenis oblata munera recusans, dixit: Si munera accepissem, cum legibus pacem habere non potuissem. Jure igitur Ritus iste huic malo occurrens Judicibus aliquid accipere pro subscriptionibus interdicat, unica pro examine testium mercede excepta.

- 2 *Quam tamen ob causam Ritus, iste prohibeat tricesimas scripsimus in Ritu 9. illud contingere, quia a publico recipiunt salarium, illoque contenti esse debent* *Ifern. in constit. constitutionum, & const. cum circa Campagn. sup. cap. 122. Avil. in cap. 9. prætor. in princip. Gaill. observat. 151. num. 6. Avend. de exequend. mandat. cap. 2. num. 5. P. denique Fragos. de Regim. Reipub. lib. 4. par. 1. disput. 10. to. 1. Alioquin recipere sportulas, & tricesimas possent in præmium laborum, & pro salario, §. illud, auth. de mandat. Princip. & §. ne autem labor., auth. de judic. & adductis in constitut. concludit Ifern. & Aff. etiam de jure canonico teste Corseto sing. verbo sportula, Cavalcau. de brach. reg. cap. 6. num. 507. Cum verò perfolvendæ essent, nilominus in causis miserabilium personarum haud deberentur, Jaf. de actione, §. omnes ver. tripli num. 55. Roland. conf. 87. vol. 2. num. 83. Rebuffus de privil. s. holar. privil. 9. Nec in causis summariis, & in quibus pars confessæ est, eò quod Judices modicum laborant. Roland. add. conf. 87. num. 22, vol. 2. quoque advertit, quin etiam dicto casu, quo præstari oporteret, si pars differret, nequiret Judex processum interea detinere, teste Boer. dec. 15. Episcopo autem pro impressione sigilli debere aliquid persolvi, firmat Petr. de Ancharan. conf. 218. Quin? ubicunque tricesima deberetur in casu, quo a publico solveretur salarium officiali illa esset Curie Ifern. in adduct. constit. cum circa, & alii, quorum autoritate defendimus quod aliqui agunt Barones solventes Actuariis salarium, expensasque, emolumenta verò sibi ascribunt.*

De tricesimis verò causarum, s. quantitatis, vel æstimationis rei petitiæ, juxta adductam R. const. constitutionum fatur Ritus, eaque sportulas alio nomine appellatas de jure canonico vetitas esse, jure autem civili permissas, probat *Campagn. super Clem. de vita, & honest. cleric.* per ipsum posita post capitula Regni, idque tractat in verbo privilegio, ac præsertim num. 55. tutatur relatam juris canonici conclusionem num. vero 84. alteram juris civilis, cum multis declarationibus respectu ordinariorum Judicum, & delegatorum. Quod si consuetudo suppeteret jure etiam canonico deberentur, ex plurium consensu quorum sententiam magis communem testatur *Viv. lib. 2. comm. opin. vers. sportula opin. 741. quin, & consuetudine ita obtentum esse dicit ex sententia Speculat. Petrus Ancar. conf. 201. sub num. 2. Molin. de justit. tom. 1. disput. 84. pag. 515. adversus quem*

morem *Gl. sequuti in clemen. statutum de election. verbo ex jurisdictione*, invehunt *Abb. in cap. cum ab omni de vit. & honest. Cleric. Ludov. Roman. singul. 183.* in quarum exactione standum est pandectæ, illaque non extante, admittenda, est quæ locis convicinis viget; in quibus si difformis sit, utendum est, qua, & Magna Cura Vicariæ utitur tum in prima, tum in secunda instantia, prout fuisse judicatum cum Marchione Lauri testatur *Capibl. de Baron. prag. 19. num. 33.* quem laudando insequitur *Mastrill. de Magist. lib. 1. cap. 22. num. 6. & Thor. in compend. decis. verb. Sportula par. 1.* Illud autem quod de confinantis loci pandectæ scripsimus, altera simili comprobatur in materia consuetudinis assertionem à nobis constituta *Rit. 2.* Alia vero multa in re pandectaria cumulabimus *Rit. 306. & Rit. 311.*

Reliquum est, ut de executionis sportula regulam saltem referamus, scilicet decimam deberi a Reo executori pro more Regionis quam copiose extrahit *Palandor. lib. 2. rer. quotid. cap. fin. 6. par. §. unico*, quem videas, nam proderunt cognitioni solutionis faciendæ pro liquidatione instrumentorum, vel Commissario pro dietis, & similibus, quibus addimus, quæ *Guttier. cogerit pract. 99. lib. 1. q. 33.* Verum si iudex renuit sportulas recipere, eo quod relaxavit Victori, aut ille peculiari privilegio fuerit immunis ab illarum præstatione possit à parte victa, scripsit *Alois. Ricc. collect. 2018. par. 5.* & decisum attestatur *de Angel. in prat. lib. 1. in Auth. sed hodie num. 3. C. de Episcop. & Cleric. & idem de expensis à Notario pro scripturis confectis remissis in gratiam Advocati fatur, Jacob. de Arena in tract. de expens. 1. vol. tractatum num. 21. & 22. & collimant tradita apud Boer. dec. 210. num. 5. Petr. Paul. Guazzin. in tract. ad defensam animarum Advocatorum Judicum, & Reorum lib. 1. defens. 4. c. 3.* Sed an suspectus reddatur iudex qui ob accessum ad locorum sportulam debitam parti remisit, videtur, quod sic, quasi major quam iudicis ordinaria affectione trahatur *Decis. Gen. 3. nu. 16.*

Quibus tamen in casibus, ex vetustissima consuetudine, & observantia iudices in Regno sportulas exigere queant; enarrat *Laganar. ad Revit. super. prag. 1. versic. Hæc tamen conclusio de numer. offic.* quod autem illas exigant Regii Officiales, & Capitanei terrarum demanialium, cum directus, & gagia loco salarii habeantur, monet *Capibl. de Baron. tom. 2. cap. 20. num. 4. qui cap. 97. num. 3. prag. 19.* advertit, maxime procedere in Baronibus officialibus nullo modo comprehensis sub *add. prag. 1.* dispositione quibus licito jure sportulas solvuntur, & aliquid pro visura processus juxta taxam seu pandectam, quam vocant teste *Regente Tap. in Constit. constitutionum lib. 2. jur. Regn. rubr. 42.* Insuper arbitri, qui salarium non habent causarum compromissarum tricesimam exigunt *Luc. de Penn. in l. in sacris nu. 18. in fin. C. de proxim. sacr. scrip. lib. 12.* quem laudat *Regens Tap. in memor. Constitut. Constitutio num. lit. T.*, præter si sint officiales, ut adnotavimus *ritu 11.*

Cæterum inter dotes, & virtutum gemmas, quæ in magistratibus exquiruntur, splendet, & refulcet non secus, atque hesperus, & lucifer in

Cælo avaritiæ odium, nè muneribus corrupti se patiantur iudices, aut lucri etiam futuri spe à recti tramite deflectant, hujuscæ virtutis egregia nobis exempla proposita sunt in Mose, qui in causa seduciosos illos Coræ, Dathan, & Abiron protestatur, quod ne asellum quidem unum ab eis acceperit, nec afflixerit quemquam ex eis *num. 16. vers. Is, & aliis, quos congerit Eberharti Speckan. qq. & decisio. jur. centur. 3. class. 3. vers. Avaritia odium nu. 6.* & in Curio, ad quem cum faminitium legati, ut refert *Valer. Max. lib. 4. cap. 3.* ingens auri pondus, publicè missum attulissent, benignis verbis imitatus, ut eo uti vellet; vultum risu soluit; ponti nusque, supervacua, inquit, nè dicam ineptæ legationis ministri narrate Sannitibus; Curium male locupletibus imperare, quam ipsum fieri locupletem, atque stud, ut pretiosum, & ita malo hominum excogitatum munus refertote, mementote me nec acie vinci, nec pecunia corrumpi posse. Phocion Atheniensis, Alexandri legatos rogans, cur cum plurimi Athenienses essent, sibi soli sui Regis nomine duo talenta offerrent; cum ex his audissent unum se illum virum bonum, & honestum judicasse: Ergo Sinite, inquit, me talem haberi, & esse, & rejecit donum; & magna hujus roboris exempla in Romanis recenset *Jo. Baptista Csalus de Urbis ac Roman. olim Imper. splendore c. 26. de prisorum Romanorum virtutibus, §. ultim.*

Hinc *Palladas Poeta, & Epigrammaticarius Græcus lib. 1. Epigram. pag. 93.* eos iudices non esse constituendos monet, etiam si Isocratem eloquentia superarent, quod semel accipiendæ mercedi assuefacti, temerè non sint ab assueti vitio temperaturi; quod *Alciat. alioquin doctissimus insequitur lib. 12. parergon. cap. ult.* merito objurgatus à perspicacissimo *Gratian. lib. 1. d. sept. forens. cap. 4. num. 9.* illiusque assertionem erroneam exclamat *Præs. Merl. cent. 2. qq. forens. c. 37. nu. 8.* & ante ipsum *Mastrill. scripsit lib. 2. de magistrat. c. 12. num. 6.*

Tenetur itaque parti iudex, qui per sordes, vel gratia, & contra iustitiam jerit, non solum ad æstimationem totius litis, & expensarum, sed amisso dignitatis circulo infamiæ quoque notam subit, mulctaturque in tripulum ejus, quod acceperit, & in duplum, quod promissum est *Bossett. de official. corrupt. pecun. post num. 10. Jul. Clar. §. fin. q. 73. à num. 2. Cassan. sup. consuet. Burg. in tit. des confiscationis §. 1. in princip. num. 21.* Et aliquando bonis confiscatis in exilium, & peregrinationem, uti Julius Cæsar repetendum convictos ordine movit; sicuti quando Marius Priscus accusatus fuit ab Afris eadem *l. Jul. repet.* quibus pro consule præfuerat, placuit Senatui 700000, quæ acceperat Marius Ærario inferenda, Mario autem Vrbe, & Italia interdictum; veluti ita refert *Jesuita Cuntzius lib. 7. Polit. cap. 22. §. 8.* Themistocles autem à Spartanis dona capiens ducatu privatus est, teste *Petr. Bizar. hist. Pers. par. 54. num. 12.* At burlesca punitiones haud Princeps permittat, sed ut verè iudices puniantur jubcat exclamant *Feder. de Sen. conf. 185. in fin. Tusc. conclus. 679. num. 9. lit. P.* Regis Persarum Campyses exemplo, cujus inventum non aedè barbarum extitit, quin æquè utilissimum foret,

ret, qui cum Judicem Sisannem in scelere deprehendisset, quod pecunia justitiam corrumperat, detrahi mox illi cutem iussit, ac pro tribunali omnibus coram extendi, quo, & ejus filius Otantes, quem eandem patris sedem occupare precepit, & ceteri in posterum Judices addiscerent, æqua jussione cunctis administrare, referente *Herodoto lib. 5. in Terpsichore, & Val. Maxim. lib. 6. memorab. cap. 4.* sciebat enim prudentissimus Princeps nihil avaro Judice perniciosius reipublicæ futurum, qui veluti ad auream messem ad Tribunal accedat ut justitiæ ferro in alienis jacturis sibi quæstus faciat, & lucra, quod diu solitum à domicilia, & stragocle inveni.

Quin? nedum jure communi prohibetur Judex aliquid ultra præfinitum salarium recipere *in l. fin. vers. & ob hoc C. ad l. Juliam repet. sed & municipali sanctione in pragmat. 1. & seq. de muner. official. & pragmat. 5. de actuar. quarum memores* 11 *sunt Scaglione & Carav. hoc in ritu. quos Thor. laudat ad Jo. Grand. de bello exul. ad prædicamentum habitus vers. questio tertia, quod ad officiales Provinciarum extendunt pragmat. 4. §. 1. & pragmat. 5. de offic. just. necnon pragmat. 3. eodem tit. adduct. de munerib. Official. ad fisci patronos altera 10. §. 6. de official. quod declarat Maur. Jun. allegat. 76. ad portulanos magistratos salis, eorumque familiares ex earundem pragmat. mente ampliat Campag. in rubr. de portulan. num. 7. An autem Secretarium Regni intercludat idem Maur. disceptat allegat. 77. Dominus Regens de Marinis resoluit. jur. lib. 2. cap. 242. num. 2. tradens non comprehendi Dom. Proregum Secretarios.*

Prælati autem, nec venia, ac munuscula querere, nec oblata respiciere debeat, *Cagnol. moniet in l. nemo inuitas, §. quodcunque num. 4. ff. de regul. jur. Valet quoque Judex acquirere legatum in testamento relictum, qui recipere ex contractu prohibetur, Tirag. ad ll. connubial. Gl. 5. n. 93. Franch. dec. 493. quem declarando insequitur Reg. Rovit. in memor. pragmat. 1. num. 4. Reg. Tap. lib. 2. jur. Regn. rub. 41. ne official. muner. recip. in Constit. apud Jusitarios num. 10. Bobad. in sua polit. lib. 2. cap. 12. num. 45. conferuntque, quæ exarat Affl. in const. communiter num. 4. quid in donatione remuneratoria Fachin. contr. jur. lib. 2. cap. 8. Gratian. discept. forens. cap. 208. num. 4. Revert. dec. 12. Hujusce autem prohibitorum munerum materiam exornant noster Carav. in pragmat. 1. §. 1. de S. C. Maced. Boer. dec. 153. num. 26. Boss. tit. de official. corrupt. pecun. num. 3. Affl. & ad eum Batus in constit. Capitaneum rub. 41. lib. 1. Foller. in constit. ad hoc volentes pagin. mibi 177. Mascartell. in prax. crim. rub. de Judic. corrupt. num. 3. Zappull. in pragmat. 5. §. 10. num. 21. & §. 18. de administr. Universitatum, Rovit. add. loco, & ceteri passim.*

Sed esculentum, & poculentum exigere utrum possint Judices salarium habentes tractat, tùm actenta dispositione juris communis, tùm Capitulorum Regni, *Affl. in d. constit. Capitaneum, vers. decimoquinto sub num. 27. & indistincte negat Rovit. repetis adduct. loco num. 3. quod Lagarr. addens ibid. liz. A. haud admittit, sed jure tantum municipali, quo attento, nec maximum*

quid à litigantibus coram ipsis, quamvis sponte dantibus, recipere valent, nec in principio, nec in medio, nec in fine litis, à cæteris verò haud litem habentibus, nec de proximo, aliquid parvi momenti maxima cum moderatione, juxta declarationem contentam *in pragmat. 5. cap. 3. de muner. official. Quæ autem dicantur effculenta, modico tempore duratura Judicis arbitrio, refert Menoch. de arbitr. Judic. lib. 2. cap. 342. num. 38. Tirag. in tract. de Jud. in reb. exig. vers. octuagesimo, Affl. in add. constit.*

Si autem Judex recipere queat, quæ consumuntur intra paucos dies, ad *tex. in l. plebiscito, ff. de offic. Præsid.* non insulse queritur, nùm possit recipere pecuniam pro ipsis, juxta eorum concurrentem quantitatem, cum enim hæc pecunia loco rei succedat, scilicet, elculenti, & poculenti, pro quibus datur, eodem jure illa erit, sicut essent, & ista, quæ recipere potuisset, *arg. l. i. rem, & pretium in fin. ff. de petis. bared. l. Imperator cum l. seq. ff. de legat. 3.* Contrarium tamen respondit *Andr. adversus magnum officialem ratione publicæ honestatis, in Const. litigator de pan. illor. quæ Jud. corrup.* An elemosyna honorior sit in specie, puta in frumento, quam in pecunia; extricat *Navar. 2. 2. com. 3. n. 19. pag. 62.*

13 Medicos tamen de publico stipendiatos recipere posse; quæ sani offerunt, jus patitur in *Archiat. C. de professor. & Medic. lib. 10. Affl. dec. 123.* cur diversum sit jus inter illos, & Judices à publico salarios, qui sanè tantum propriis stipendiis contenti esse debent, in controversiam deducitur. At diversitatis ratio in promptu est, si quidem in Judice zelantissimæ leges timent, nedum colligatores muneribus certant, ipse majoribus placeat, quod etiam, controversia finita, militat, habita consideratione ad spem, quæ non modicè valet. At secus est in medico, qui cum voluntariam (ut ita dixerim) jurisdictionem in ægrotum exerceat, magis, atque magis ad sanitatem ei restituendam totis viribus allicitur, nullo adversario contradicente. Hinc quoties timor est, nè medici infirmos spolient, vel infirmi ipsi periclitantes immensa promittant, lex præsto est, dictando, medicos durante ægitudine non posse cum infirmis pacisci, & talia promissa irrita esse decernit, *d. l. Archiat. ibidemque Luc. de Penn. & Jo. de Platea.*

Hæc omnia, quæ de Medico insinuavimus, in Advocato militant, non quod nobilissimum Advocationis officium Medicorum arti, qui paulò majores sunt obstetricibus, *Specul. de Salar. §. postremo, comparem, sed quia eadem ratio, sic tuadet Platea, & Luc. de Penn. adduct. loc. hic cadit materia pacti de quota litis, & similibus, de quo apud Speculat. ibid. §. penul. Petr. Paul. Guazzin. in tract. de defens. aniem. Advoc. Judic. & Reorum lib. 1. defens. 2. cap. 5. & nos alibi.*

Unum non omittam, quod etiam de promissis litem, vel morbo durantibus, nulla ratio habeatur; tamen in oblati secus est, inter quæ longa distat ratio; illa enim, cum à datione, sicut verba à factis inter sunt, separantur, facile immensa à periclitantibus elargiuntur, ista verò tanquam præsentis temporis non facile dantem decipiunt, quam differentiam insignis *J. C. Rebuff. in d. l. Archiat.*

notare vilius est. Hac, non alia ratione omnis Vellejani favor cessat, si factio mulieres solverint: que illo juvantur, si promissionibus, quas facile immensas faciunt, obstringantur l. 1. in fin. C. ad Vellejan. l. 8. §. mulier. ff. ad S. Richard. in rub. C. cod. num. 8. Sord. conf. 367. lib. 3. num. 3. de Frauch. det. 279. Dare tamen, & promittere in delictis, maxime in assassinio, idem esse notat Rovit. in pragm. 1. de assass. num. 16. & conferuat, quæ Bovad. scripsit lib. 2. polit. cap. 11. num. 41. Et quod Medicus stipendiatuſ recipiens, peccat mortaliter, adnotat Seb. Medic. Symm. peccat. tit. 8. q. 39. vers. dispensatio.

14 Extorquere autem verbum, de quo Ritus iste meminit, aliud non denotat, nisi intumore, & dicitur concussionis crimen, teste Gl. 1. in verbo ablatum. & vers. & non ff. de concuss. & observat post alios Farinac. vol. 3. q. 111. num. 43. quod crimen, tum à Judice, Præside, & inferiore ab eis, tum à persona privata officium non exercente peragitur, Farinac. add. loco num. 54. de quo late Gabr. conf. 171. vol. 2. & V. cons. in conclus. jur. verbo concussio. Carv. hoc rit. num. 4. & 5. memor hoc quippe extorsionis verbum, an semper malum supponat, inquirimus rit. 137.

Hinc non incongruit sollemnis, & curiosa disputatio, quam agit doctissimus atque integerrimus Consil. Carleval. in fructuoso traſ. de Judic. lib. 1. tit. 1. disput. 3. An scilicet Judex queat gratis mutuum recipere à subditis licite, & sine notæ caminis repetundarum; In qua discussio ad partes articulo, subtiliter ex more concludit ipsi licere gratuito, & sine usuris ad suas necessitates sublevandas, absque crimine repetundarum, id tamen restringendum fore admonet duobus in casibus; Primo, quod haud valeat accipere à litigantibus, vel de proximo coram ipso, & altero ut neque valeat à mercatoribus, & negotiatoribus, qui pecuniam in suis quæstuosis artibus occupant, ut n. 18. quam quæstionem extricat R. Sanf. decis. 105. & 170. lib. 1. & dec. 404. lib. 3. Subnectit item eodem lib. 1. tit. 1. disput. 5. & 6. Carleval. duas alias disceptationes acutissimo ejus ingenio dignas, an Judex delegatus, cui per commissionem designatur certum salarium exigendum à pluribus reis contra quos simul procedit executivè, vel criminaliter possit ab unoquoque, cæteris existentibus non solvendo, salarium in solidum exigere, & an Judex possit, haud obstante appellatione ad superiorem interposita, executivè exigere sua, & suorum ministrorum gagia, quæ cum facile possint contingere ob commissiones, quæ in dies expediuntur pro capiendis informationibus, placuit eas adnotare, sed nos fusius alibi

15 Laudanda denique Inclyti Serenissimi Alphonsi Senioris Aragonum Regis sanctio, qua aboletis prorsus, sportulis, & tricesimis à Judicibus omnibus in Regno exigis solitis, Officialibus ipsis stipendium, seu salarium Regio de Ærario constituit, quod deinde à Carolo V. Cæsare anno 1536. in pragm. 3. & 4. de trices. fuit confirmatum, teste Nicolao Topio de Orig. S. C. p. 2. lib. 2. cap. 13. per. rar. & ab eius successoribus Invidiosissimis Austriacis Regibus, quos Deus Opt. Maximus incolumes, atque longævos vivere annos in perpetuo dominatu sinat, omnibus Judicibus cujuscun-

que Tribunalis stipendia fuerunt perfoluta, & perfolvuntur; ad enim justitiæ administrationem, conservationemque Reges, maxime pete obstringuntur, propriis, non subditorum sumptibus, hanc enim ob causam ab illis tributa, aliaque obsequia præstantur, quod redditus, quos habent sunt ad hoc quasi stipendia constituta; Hern. in cons. sup. per incisionibus Angelici Doctor. Aquinatis auctoritate 2. 2. q. 72. art. 7. cujus verba rescribit Affl. in ead. cons. & satis amplè Luc. de Penn. de erog. milit. ord. l. ahronas à n. 2. & quantitatem etiam lumentorum enarrat Topius de Orig. Tribunalis p. 1. lib. 3. cap. 6. n. 13.

Stipendium verò Dominis de Sanctæ Clare 16 Contilio erat ducatorum sexcentum, anno verò 1626. auctum fuit ad ducatos mille, quorum ducatos sexcentum habent de Regis Ærario, & alios ducatos quatuorcentum ex derictibus sententiarum, & liberationum pecuniæ, quæ litigantibus fieri contingunt ad rationem carolenorum quindecim pro centenariis, Cujus quidem salarii augmentum evenisse fertur ex nostrorum temporum vivendi luxu multas, & longè majores expensas exquirente; retro enim temporibus legi, apud eruditum virum in tomo manuscripto, quod Consilarii, & alii Officiales non nisi, vel pedestres, vel equo, & mulo deambulabant, cum parva domo, atque paucissimis servis, & ancillis; hodie verò experientia compertum est, ducatos sexcentum vix sat esse pro domo, quam incolunt, & unius currus expensis, teste Mastrillo de magistrat. lib. 1. cap. 21. num. 14. (Atque unquam in folis equis, aut curribus luxus excrevisset! quæ hodie in vestimentis, in stragulis, in stratis, in lectis, in viridariis, in ædificiis ambitiorum Privatorum domus, Regum palatia: palatia ipsa urbes emulantur. Tarentinos, ac Massilienses corporum cultu superavimus. Asiaticas delicias in prandiis cæniisque devicimus. Timendum est, ne (ut Pythagoras aiebat) post delicias, ac saturitatem violentia, post violentiam, exitium in civitates ingrediatur.) Sed ad rem nostram redeamus. Salarium igitur præfati augmento luxus inolecens, causam iniuste non iniustam dedit. Et quamvis in disceptationem fuerit revocatum illud solvendum non fore ex litigantium pecunia, tamen re plenius cognita in Collaterali Consilio in eam itam fuit sententiam, & ab eo tempore exigatur memorati derictus, quicquid Tasson. observat. 3. vers. 3. num. 105. de antefat. provisum dicat illud exigi super datio, sed gabella unius ducati pro quolibet dolio vini, qui quidem derictus debentur, etiam si partes se post sententiam concordaverint, ex Glaf. in cap. statutum 11. §. assessorem in glos. ultima, verbo communiter de rescript. in 6. quam laudat Franc. Maria Prat. pract. observ. lib. 1. observ. 74. num. 1. 2. ad tex. in l. debitorum, C. de pactis. Imò incomparabilis nostri Regis liberalitas solet elargiri uxoribus magistratum defunctorum partem pensionis quæ vix in vita præstatur, quæ practica à jure communi ortum ducit, l. 1. C. de fil. official. lib. 12. Vidi quandoque postulatam an uxor officialis prædefuncti valeat, post multos annos pensionem petere pro annis præteritis, quasi iniuria affecta fuerit non consequendo, quod aliis conceditur, arg. l. 1. §. permissitur, ff. de aqu. quætid. est. uxoris

uxoris petitio infalsa proflus visa fuit, quando pars stipendii donatur in solatium amissi viri *Joan. de Platea in add. l. 1. & per consequens non competat actio, quæ præteritis prospiciat, Ann. conf. 93. num. 16.*

38 Et ultimo memoranda sunt præcepta Justiniani Imperatoris in *antib. ut Judic. sua quoque suffragio*, in quibus Theodoræ conjugis consilium secutus est, cujus verba uti fructuosa, & aurea rescribunt *de Ponte de potest. Præreg. tit. 3. de elect. offic. num. 14. Franc. Salern. conf. 18. §. 2. lib. 1. quibus sanctissimus Princeps improbavit omnino, irritaq; penitus reddidit magistratum venditiones, generatimque vetuit suffragii nomine, quidquam pro cingulorum perceptione, vel suffragatoribus dari, vel publicis rationibus inferri, & venati suffragio titulos magistratus, cæterasque dignitates aucupantes inter vilissimos, & abiectissimos censeret, & servili conditione hominibus comparari sanxit: Petr. Ferdinand. Navarrete in politica discursu 48. ex Arist. qui magistratus emerint, hos quæstibus assuefcere probabile esse, asserit, & S. Thom. in opusc. 21. ab omnibus adductus, & præsertim à P. Joan. Marquez de Christ. Gubernat. lib. 1. cap. 21. ad fin. inquit, quod cum officium venale disponitur, nil, nisi ad recuperandum, & ribursandum pretium attenditur, ut præterea Ducissæ Brabantiæ consuluit, nè sæculares magistratus, & officia publica venderet, ejusque verba rescribit *Guilid. de Roville de justit. & injust. cap. 4. num. 11. & inserit Foller. de contract. censual. verb. Nicol. à num. 220. Benedic. fuscè in cap. Raynutius, verbo duas habens filias. num. 54. Quærebatur sanè Romanæ eloquentiæ patens, quod Senatus C. Verri Siciliæ curam demandans, non Prætorem, sed Mercatorem in Provinciam misisset. Hoc nomine censendi sunt, qui publica officia, numerata pecunia sibi propria efficiunt. Hos non officiorum, sed officinarum ministros jurè appelles. Lucri, non justitiæ amor, invaleat necesse erit, ubi velut in fœnore pecuniæ sunt constitutæ. Nemo quippè gratis emit, neque ut æquale, sed ut majus acquirat. Tribunalia venalia, non secus, ac nundinæ habentur, in quibus semper cariori pretio merces, quam sint emptæ, iterum ementibus exponuntur.**

Quin? Romanus Pontifex in *cap. quibusdam 1. q. 1. quem refert Alphons. Narbon. ad l. Regi lib. 1. tit. 7. l. 31. Gl. 16. num. 15. subdit paratiorem esse aliis vendere, quod quis emit. Hinc Salustius in Jugurtino profert, quod ejusmodi officia ementes communiter vendunt in minuto, quod in globo emerunt Alexander Severus Imperator, ut tradit *Lamprid. in ejus vita, & post ipsum P. Jo. à S. Maria in politic. q. 10. & Alphons. Covarr. in emblem. 23. lib. 2. quos refert Regens Sanfelice. decis. 339. num. 9. lib. 3. & nos meminimus in princip. Rit. 9. omnibus magistratibus pingua salaria constituebatur, nè ullo modo vilescerent, & nullum publicum officium vendi permisit, inquiens, necessarium fore, ut qui emunt, & etiam vendant in subditorum vexationem, & Trajanus Imperator solitus dicere erat, eum, qui arborem emit, gratis non daturum ipsius fructus.**

Complures Reges, qui hujusmodi officiorum venditiones severissime extirparunt, & alia ad ma-

teriam recensent *Bened. add. loco nu. 56. Bovadill. in polit. t. 1. lib. 1. cap. 14. num. 16. Synanc. lib. 6. de republ. cap. 16. Jo. Filescus lib. 1. selectorum cap. 15. Michael Vlchur. tract. de regim. mund. p. 4. q. 1. princip. Reg. Rovit. in præm. 2. de official. Mastrill. add. tract. cap. 20. & latissimis habenis omnia dispungit Franc. Salernus Siculus conf. 26. 27. & 28. pluribus in capitibus, ac noviter Reg. Sanfel. cit. dec. 339. per tot. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. resolat. cap. 283.*

Et pro coronide, Principibus insequendum propono *Solonis* exemplum, apud *Arist. lib. 4. polit. cap. 10.* qui suis legibus magistratus omnes ex nobilibus, ac locupletibus constituit. Ille fortassis Indos, & Carthagenenses magistratos habuit, apud quos, ut referunt *Plin. lib. 6. capit. 19. & Arist. idem lib. 3. pol. cap. 9.* ditissimi quique republicam temperabant; judicia reddebant, & judiciis assidebant. Timebant scilicet sapientissimi viri, nè dum judicium inopia sublevaretur, judicia ipsa corruerent; & opulenti magistratus in justitiæ peniciem nundinationem ansam præberent. Neque enim idè pauperes subsellis excluderent, quod pauperiem vitio darent, sed quod avaritiam detestarentur. Hinc meritò ab eodem *Arist. libr. 3. Polit. cap. 34.* culpanti Lacedæmones, quod ad magistratum quendam pauperes admitterent, quasi hoc idem esset, ac latrones ad prædam advocare. Sed ubi ego Romanæ Reipublicæ Reipublicarum omnium Principis exempla prætermitto? Scipio Æmilianus cum rogaretur in Senatu uter adversus Viriatum in Hispaniam mittendus esset, Galba, an Aurelius, respondit, neutrum mihi mitti placeat, alter nihil habet, alteri nihil sat est; memorat *Val. Maxim. lib. 6. capit. 4.* ut propterea *Cicero* laudatus à *Luc. de Penn. in Idonones, C. de spec. lib. 11.* scripserit, duas esse res, quæ possunt homines ad turpe compendium commovere, inopiam, & avaritiam.

R I T U S XV.

Unus ex Magna Curia Judicibus apud Locumtenentem, seu Regentem ipse assistat, nec inde absque venia discedat.

Item, quòd unus ad minus judicium, & omnes, si voluerint debeant continuo personaliter interesse in dicta Curia, & se coram dicto Locumtenente sentire de mane, post prandium de sero, hora congrua, & ab inde non recedere licentia, & dicto Locumtenente non petita.

S U M M A R E R U M.

- 1 Memoratur notabile dictum Themistoclis bellatoris primarii.
- 2 Magistratus inutilibus negotiis detineri, & consuetis horis à foro abesse, dissonum est rationi. Miltiadis trophæa de somno Themistoclem excitabant.
- 3 Judices omnes M. C. Vicaria, vel saltem unus in ipsa Curia, continuo personaliter interesse debere.

bere, hoc ritu Regina cavit.

Dictio hac (continuo) an obliget semper, & ad semper. Dictionum, continuo, perpetuo, statim, illico, & in continenti refertur vic.

4 **Famulus, qui servire anno continuo se obstrinxit, satisfacit, si interpellatim serviat.**

Et quid de Monacho, è Religione exeunte modico temporis interstitio, vel de Novitio, mundum dimisso habitu, divagante, illumque reassumendo, remissivè.

5 **Testis depositio de possessione alicujus continuo, vel quotidie haud vitiat, si aliquo temporis intervallo non possederit.**

Et quomodo probatur continuata possessio, remissivè.

Et alia ad materiam indicantur.

Exornatur text. in l. quicumque, C. de apod. public. lib. 10.

6 **Dictio (semper) continuationem, seu perpetuitatem temporis insinuat.**

7 **Clerici salares vestes, quin, & clericales, quando excusentur, si non deserant.**

Privilegio, an potiantur, si eas non continuo deserant.

8 **Beneficium si detinent, illo gaudent, tametsi, nō laici semper incesserint.**

9 **Pensionem detinentes gaudent, ac si beneficiati.**

10 **Constitutio Sisti V. contra non deferentes habitum requirit declaratoriam.**

Dom. Consil. M. Ant. Cioffi laudatur.

11 **In tenebris minimè exercenda sunt judicia; quavis contrarium observatum fuerit in Senatu Atheniensi Areopagico.**

12 **Arbitri, & delegati, si illo die, ipsorum esset expiratura jurisdictio, no. tunc quoque tempore sententiam, & laudem ferre, & promulgare valent, tribus luminibus accensis.**

13 **Dies simpliciter prolatus quomodo accipi debeat, & quando incipiat in Urbe, & Regno Neapolis rem. sive.**

14 **Hodierna observantia hujus ritus indicatur.**

3 **P**rimarios inter Atheniensis Reipublicæ viros op. pare. convivabatur olim in Aula primarius Bellator Themistocles, cum à prandio, ut moris erat, citharam singuli Proceres convivæ ad majorem hilaritatem pulsare cæperunt, ut ad Themistoclem deventum est, citharistam esse parumper militem jubent; gnarus ipse artis tam otiosa quique in neruum iverat sag. tarius diu, non citharedus, lyram tangere constanter negavit; animadvertunt in Ducem contumelia præne affecti convivæ, & quid inquirunt, nosti, si citharam pulsare nescis? quibus tunc, ut par erat, Themistocles hæc protulit: Reipublicam ex parva magnam facere. Utinam iudices quibus communis salus innititur, non modo eam commodis augere sed vel perditam instaurare conarentur. At quam rationi dissonum est magistratus, qui Reip. naufragia gubernare debent, ut se facere affirmavit Demades Athenis, in utilibus negotiis, nē dicam citharæ sonitu detineri, & conuicti horis à foro abesse ut aliena pertractent, quibus Curie ad inotescere debet. Quid si trophæi Militiadis de fomno Themistoclem excitabant, di-

Tom. 1.

noctiq; pervigil, quod hostium Victorie memisset; qui fieri poterit, vel fori causas acturi, in quibus crimina hoc est nefariorum trophæa diudicanda sunt, inanibus curis occupati, nec statuto tempore pro tribunali esse velint, & communis felicitatis hostes scelestos dixerim, & alieni aeris detentores, triumphare longius quodammodo finant cum eorum actis recensendis tempus non sit, quod absint diebus horis iudicet.

Tam gravi Urbis, Regnique discrimini consulens Regina hoc ritu cavit omnes Judices M. C. V. vel saltem unum in ipsa Cura continuo personaliter interesse debere, & se coram Regente sentare de manè, post prandium de sero hora congrua, quod ad Actuarios quoque extendit alter. Ritus 27. ibique Carav. notat. Verum hæc dictio continuo non obligat semper, & ad semper, cum intelligatur morali modo, ut scripsimus super d. Rit. 27. Et quod ejusmodi dictiones continenti passim pro subjecta materia intelligantur. docent post *Glos. Robuff. in l. namque sine liberis ff. de verborum signif. Dec. consil. 521. num. 12. Paul. Grill. de hæretic. quæst. 5. num. 16. & 17. Gratian. discept. forens. cap. 601. num. 37. lib. 4. Danz. de pugn. DD. tom. 2. tit. de diction. vers. Dicitio semper.*

Hinc famulus, qui servire anno continuo se obstrinxit, satisfacit, si interpellatim serviat; indixit *tex. in l. Paulus respondit, §. Cajus Sejus ff. de liber. caus. confertque alter in l. interdum, §. quoties, ff. de public. quod libertatis favori tribuit Fontanell. de pact. nuptial. lib. 1. Glos. 18. par. 4. num. 47. & præ causæ inter privilegia enumerat Andr. de Besset in l. habeat num. 223. Cod. de Sacros. Ecclesia insequitur Ant. Bart. de tempor. util. & contin. cap. 3. num. 9. & collimant que exarat Cassan. in consuet. Burg. rub. 1. pag. 19. Curiosam autem questionem de Monacho Religionem exeunte modici temporis interstitio, excitat Lappus alleg. 46. & de Novitio, habitu dimisso, mundum divagante, deinde illum reassumendo sermocinantur Pat. Azor. in insit. moral. par. 1. lib. 12. cap. 2. de Novit. probat. q. 8. Rodriq. in sum. cas. conscient. tom. 2. cap. 8. conclus. 3. num. 4. Et testis depositio de possessione alicujus continuo, vel quotidie haud vitiat, si aliquo temporis intervallo ille non possederit, ut *Jas. sublinet quem laudat Anton. Capyc. dec. 37. qui nonnulla pro concordia adnotat, & copiosa serie adducit Roman. caus. 490. Modum autem probandi continuatam possessionem docent Prat. Papiens. in for. respons. rei, vers. præscriptionis à num. 16. Marcell. Calz. in tract. de mod. articul. §. 2. Glos. unic. nu. 929. & declarat Ludov. Gomez. in reg. de annuali possessor. quæst. 77. & statuto lanciente mulctari in mille florenis retinentem bannitum duobus diebus, non comprehendi, qui prius uno die, & postea alio die illum retinuit, non tamen continuo sed interpellato, notabiliter advertit Angel. in §. hæc autem, tria in proem. ff. quem laudando, insequitur Jas. in l. fridem n. 7. de jurisd. omni. jud.**

Excommunicatur periurans per certum tempus sub pœna prohibitum, ita demum illam incurrit, si illius temporis interstitio continuo non interpellato in excommunicationem permanferit, admonent *Greg. Lop. in l. 2. tit. 28. par. 7. Glos. Pri-*

N

quiera

miera vers. an verò sufficiat, Anton. Gomez. var. tom. 4. cap. 1. de delict. num. 3. Jo; Guttier. canon. quæst. lib. 1. cap. 12. num. 24. & ad intellectum l. quicumque, C. de apoc. public. lib. 10. solutionem trium annorum ut præsumatur in præteritum facta, debere esse continuam, non interpellatam; Menoch. advertit, Vincentii de Franch. dec. 137. reprobata, lib. 3. præsump. 138. num. 5. pro cuius dec. tuitione alibi exarabimus, & tandem duo dies à statuto præfizi, quibus si cessatum fuerit à prætatione alimentorum creditorem debitori pauperi facienda relaxatura carceribus debitor debeant esse continui, & non sufficiant interpellati firmat Fontanell. adduct. loco num. 52. explosa Cathal. Senatus determinatione contraria.

6 Insuper dictio illa consimilis, semper continuationem, sed perpetuitatem temporis insinuat, teste Bartol. in l. 1. num. 21. ff. solut. matrimo. probatque text. in l. cognitione, ff. ad Senat. cons. Syllan. l. semper, ff. quod vi aut clam, scribitque Aynotom. sup. instit. rubr. de usucap. sub num. 60. & nihilominus ex Concil. Trid. in cap. 18. sess. 23. de reform. quamvis sanciat, ut Clerici habitu clericali semper utantur, si privilegio gaudere voluerint, atamen civili, & morali modo intelligi debere, certum est per doctrinam Abb. in proem. Greg. verbo rex pacificus post nu. 3. Ursill. ad Affl. decis. 24. num. 8. quare excusantur, cum è domo egrediuntur, si commodè deferre non possunt talares vestes, ut tempore peregrinationis, & itineris ex Bertaz. cons. crim. 78. sub num. 9. vol. 1. & in casibus relatis per Angel. de Alex. inter cons. crim. divers. cons. 30. à num. 22. vol. 2. Gram. dec. 81. num. 16. Claud. Bertaz. in sua annot. 4. ad Genitoris cons. 78. Episcop. Campanil. in divers. Jur. canon. rub. 4. num. 14. circ. fin. Ursill. ad Affl. dec. 24. num. 7. Regens Valenz. in defens. monitorii à num. 68. Mar. Anton. var. resol. m. cerat. lib. 3. resol. 48. sub num. 7. Episcop. Ricc. decis. 606. atque in prax. resolut. variar. resol. 530. ut propterea Regens Sanfelice. decis. 13. num. 9. lib. 1. ecc. Decian. & Regens Tapia dixerit Clericum in minoribus dimisso habitu per annum, fori privilegio haud potiri, juxta adducta per Ferd. de Castr. in summ. moral. par. 2. tract. 12. disp. unic. punct. 2. num. 1180. quem laudat idem Sanfelice. decis. 247. à num. 2. lib. 2. Et quod uti Clericus judicari debeat tempore capturæ in habitu repertus, quamvis pluries, absque habitu sit probatum incessisse, tradit Angel. Scialoya in prax. foriudic. cap. 11. num. 15. attestaturque alias ex prædictis Magnæ Curie Vicariæ foriudicationis sententiam morasse, insequiturque Regens Sanfelice. decis. 352. n. 6. lib. 3.

8 Si verò Clericus beneficium habeat quamvis habitum exuerit, atque ut laicus, etiam armatus, ut milles incesserit, non utique privilegio spoliaretur, Clar. §. fin. q. 36. sub num. 16. Guttier. pract. qq. lib. 1. q. 7. de Ponte cons. 24. vol. 1. de Grass. de effect. Cler. c. effect. 1. num. 1195. Ricc. in prax. Archiepiscopal. decis. 607. num. 2. dum tamen sit in possessione beneficii, addit Clar. sub num. 18. Mascard. de probat. concl. 302. num. 16. Mastrell. decis. 113. num. 5. par. 2. idem Ricc. resol. var. resol. 251. num. 1. & indic. prax. Episcop. decis. 388. aliquibus mutatis repetita in prax. fori Eccle-

fastici res. 327. à qua sententia recedendo assentitur satis esse titulum beneficii in dec. 189. à num. 3. par. 2. ad finem fruendi privilegio; tamen non ut fiat subditus Episcopi, ad finem insigniendi de ordinibus ab illo addit; læthaliter tamē peccare nō incedentem in habitu advertit Episcop. Sperell. dec. 66. num. 12. lib. 1.

9 Pensionem Ecclesiasticam insuper retinentem fori privilegio potiri, complures affirmant, quos recolat Epif. Campan. in add. divers. c. 6. sub n. 2. & rub. 9. c. 8. sub n. 17. necnon Marius Alterius tract. de censur. disput. 16. lib. 1. cap. 1. vers. postulabis; & disput. 20. lib. 5. cap. 2. vers. secundo dubitari potest ac decifum fuisse meminit de Ponte consil. 19. num. 29. vol. 2. Martha tract. de jurisdict. cap. 32. num. 46. p. 2. & Thor. par. 1. compend. decis. verb. Clericus pensionem. Etiam si pensionem ex Regis nominatione obtinuerit de Ponte cons. 24. num. 31. vol. 1. addit, ad Quarantam in verbo Gracorum ritus, Horat. Visconti ad decis. de Franch. 189. idemque Thor. verbo Clericus qui à Rege eadem par. 1.

10 Verum vigente Constit. Sanctiss. Sixti V. qua incip. Cum Sacrosanctam, contra non deferentes habitum, eosque omni beneficio, & pensione privata, ac sine ulla alia monitione, citatione, iudicis decreto, aut ministerio ipso facto privatos declarante, videtur contrarium dicendum quamvis regula sit declaratoriam requiri adhuc in pœnis ipso jure contractis; exemplum in hæresi, ad text. in cap. cum secundum de hæretic. in 6. etenim quia Sixtus, & pœnam indixit ipso jure, & facto & ultro deinde progressus est prænarrata adiciendo verba non solum ex illis deducitur casus longè dissimilis, at illa reiiciendo monitionem, citationem, iudicis decretum, aut ministerium, scilicet actum, & factum Jud. cis, arg. l. quod metu jun. Gl. ff. de acquir. poss. expressè videtur declaratoriam quoque refutasse Sed Genoves in prax. archiep. cap. 7. sub num. 7. tutatur non obstantibus verbis illius Constit. requiri declaratoriam, ac propterea nisi illa sublecuta fuerit reputandum Clericum, Regens de Curte in divers. jur. feud. cap. 2. num. 91. pag. 59. de Grass. de effect. cleric. effect. 1. num. 1195. Barbos. in collect. DD. ad Concil. Trident. sess. 23. cap. 6. num. 13. de reformat. Nicol. Garz. de benef. par. 7. cap. 1. num. 24. conferunt tradita per Gailium lib. 2. observ. 51. relatum à Ricc. collect. 303. & satis pulchre per Grammat. decis. 15. num. 8. tradentem omnia mundi jura sancientia ipso jure pœna imponi pro aliquo crimine vindicare locum dummodo subsequuta fuerit sententia declaratoria, fuisse tale scelus perpetratum, & intrepide concludit Gratian. discept. for. cap. 440. & juxta hanc sententiam emanavit decisio è R. C. Senatu qua fuit remissus Clericus beneficiatus Ascanius de Angelis ad Judicem Ecclesiasticum conventus uti fidejussor certi arrendamenti, non obstante quod opponebatur præfatum Ascanium, etsi Clericum beneficiatum nunquam incessisse in habitu, & tonsura. Imò uti laicum contraxisse in causa prædicti Ascanii cum Regio Fisco, & Lelio Tagliavia, referente Reg. Scipione Rovito tunc Præsidente, sub die 15. mensis Aprilis 1630. penes Actuar. Stinca; (de quo scito memor est Reg. de Ma-

Marinis lib. 1. quotid. resol. cap. 56. num. 9.) Pro dicto Afcanio patrocinate Domino Marco Antonio Gioffi Patritio Salernitano, Oliveti Marchione, singulari Domino, & Magistro meo, tunc temporis Advocato Principe, magni maris Admirati Judice admirabili mox Regis Domini nostri motu proprio, pro meritorum magnitudine in Consiliarium Castru Capuani, ubi hodie Rotæ Decanus est delecto. Cujus viri singularis virtus, ac vitæ integerrimæ ratio, cum generis splendore, atque incredibili morum facilitate conjuncta, sic in omnium oculis versatur, ut nec præcone indigere videatur, nec indice; Liberi quoque, quos ex Dom. D. Hieronyma Rogeria conjunge (fæmina præstantissima, Joannis Thomæ filia, Ioannis verò Laurentii Rogerii nepte, quorum virorum virtute seculum nostrum mirè lumen recepit) suscepit, Juvenes ingenio, ac moribus patre digni D. D. D. Dominicus, & D. Thomas jam sic entent, ut maximo olim commodo, atque ornamento Reipublicæ, ac Patriæ futuri bonis omnibus sperentur. Sed hujus quæstionis veritatem perquirunt *Regens Capyc. Latr. decis. 73. lib. 1.* necnon *Regens Sanfelice. decis. 220. lib. 2.* quomodo autem in familiaribus continuis ad obtinenda beneficia vacantia prædicta vendicent locum explicat *Aug. Borons quæst. 35. num. 3.*

11 Item hora congrua, de qua fatur Ritus, ut tempore quoque Iustiniani erat in matutino meridie, & demum vespere ante tamen noctem, est §. *sedebunt aurb. de Judic.* cum namque in tenebris exercenda minimè sint judicia, *cap. consultis de offic. deleg. l. 2. §. deinde cum esset, ff. de orig. jur. noctis tempore conquirere quidem debent sub pona nullitatis ipso jure promulgandæ sententiæ, Sichard. ad l. si ut proponis §. num. 13. C. quomod. & quando Index, Anich. de prevent. instrum. cap. 3. q. 6. dub. unic. num. 15.* Contrarium tamen in Senatu Atheniensis Areopatico observatum fuit, qui noctu, & in tenebris judicabant ut non tam ad dicentes quam ipsorum dicta respicerent, teste *Luciano Hermotimo*. At idem *Sichard.* per ipsum adducta restringit dumtaxà ad ordinarios Iudices, nam arbitri, & delegati, si illo die ipsorum esset ex iratura jurisdictione, nocturno quoque tempore sententiam proferre, & laudum

12 promulgare queunt tribus luminaribus in illorum promulgatione accensis, nè opacitas loci doli fabricandi materiam faciliè alicui præbeat, *arg. l. 1. §. 10. vers. tria lumina, ff. de veter. inspic. quodque in ultimis quoque tabulis noctu confectis, exquirunt Jas. conf. 50. vol. 3. Dec. conf. 65. vol. 2. Eberhardi Speckan. q. & dec. jur. cent. 3. class. 3. q. 5. num. 8. vers. Hinc igitur.*

Quin? cur hodie potius matutina, quam vespertina hora in judiciis proferendis fuerit electa, inquit *Afflic. in cons. ne univ. num. 56.* & insequitur *Regens Rovit, in pragm. 6. nu. 3. de offic. S. R. C.*

13 Quomodo dies simpliciter prolatus accipi debeat, & quando incipiat, & terminetur in Vrbe, & Regno Neapolis miro ordine exquirunt *Anichin. add. dub. unico per tot.* & de partibus temporis legalis loquitur *Jac. Carolus Antonell. Veliternus, qui*

inregrum tract. novissimè edidit de tempore legali lib. 1. c. 30.

Hujus autem ritus observantia hodiernis temporibus est quod unus ex Iudicibus M. C. V. in criminalibus diu, noctuque in Palatio ejusdem M. C. inhebet cum ejus familia, ut quæ occurrant consilere præsto valeat. Tam Iudices verò criminales, quàm civiles de mane trium horarum iustitio expeditioni causarum in eadem M. C. vacent, & isti domi post prandium audiunt informationes Advocatorum, ac Procuratorum, *Muscatell. in prag. S. C. lib. 1. par. 1. Glor. positum, num. 41.*

R I T V S XVI.

Judices M. C. V. sibi ipsis causas minimo committant.

Item, quod Iudices prædicti non audeant, neque possint causas civiles, etiam infra libram auri sibi ipsis committere, Sed eas committere debeant in casu quo essent committendæ, aliis literatis idoneis liberè, & absque sordè.

S U M M A R E R U M

- 1 *Fabulosum narratur dictum de Canibus cum Lupis, istorumque fatibus cum ovibus, & Judicibus, qui sibi ipsis causas committunt, applicatur.*
Vix rectum videtur posse esse iudicium, quod propria cognitioni assuetum, & non aliena disquisitionis regula supponitur.
Et cur Signia postquam pepererint intentis oculis in catulos, tanquam sacras imagines intueantur.
- 2 *Commissio causarum aliis est facienda instante tamen parte vigore hujus ritus.*
- 3 *Præses Sacri Consilii, Locumtenens Regia Camera ac Regens M. C. V. non valent causas sibi ipsis committere, semelq; datam commissionem usquequò revocare.*
Index dari non debet, quem pars petit.
- 4 *Quis se ipsum eligere, seu electioni, de se facta consentire, an possit, ejusque vox nunc computetur in numero.*
- 5 *Electio si pluribus fit commissa, potest unum eligi ex ipsis Secus si uni tantum potestas eligendi esset impartita.*
Exequuntur datus ad eligendum pauperes, an valeat se ipsum, vel domum suam eligere, quavis paupertate opprimantur.
- 6 *Literatis idoneis esse causas injungendas, Ritus advertit.*
Literatus Hispanorum more dicitur, qui ad doctoratus lauream evectus est.
- 7 *Doctores habendi non sunt Nebulones, qui ante, aut ante, & consue magis, quàm sanus meritis ad honore insulas promoventur.*
Summus Pontifex eo ipso, quod Pontifex evocatur U. J. D. efficitur auctoritate, non scientia.

- Jurisprudencia solo laboris, ac sudoris caractere imprimitur.*
- 8 *Causa literatis idoneis non sine actione deleganda sunt, & Doctoribus re ipsa doctis.*
- 9 *Judex nisi legali scientia fulgeat, justitiam administrare rectè non potest.*
Lethaliter peccant, ad Magistratum evecti absq; sufficienti scientia.
Judices ignari non patres sed prædones vocantur.
- 10 *Si recta quis intentione caleret careret verò scientia, non idè Judex esse possit.*
- 11 *Judices eligendi sint tantò magno rerum usu, & experientia pollentes, quam ingenii acumine, & doctrina legum instructi utramque rationem usitator, morisq; necessaria est Theorica.*
Et qua nam scientia in Judice exquiratur, remissivè.
- 12 *Textus in l. certi juris C. de Jud. & l. expertes, C. de decur. lib. 10. dilucidantur.*
Literarum rudis jurisque ac legum Imperitus, Judex an esse possit.
- 13 *Officiales temporales non admittuntur ad exercitium, nisi prius examini subiiciantur virtuta Regia Pragmatica.*
Qua non comprehendit viros perspicuè idoneos, literatura, librisque editis insignes, ac advocatos, jam claros sed juniores tantummodo Advocati ex defensione, & peroratione causarum videntur quotidie examini se subjecisse.
Approbatà Collaterali Consilio non sunt subiiciendi examini.
Civitas propterea advocatus sive Consultor què à Principe approbatur, examinari non debet.

1 **N** Otissimùm est illud ex fabulis: Ad tollenda inter oves, luposque dissidia, datos canes obliques lupis, luporum tectus ovibus; illos à lupis necatos fuisse, hos ovium stragem sævissimam fecisse. Hoc videlicet esse puto, Judices sibi ipsis causas committere. Nisi veritè malis esse Pamphylam illam Atticam Virginem Terentiano Eunuchò Chereas commendare. Atenim integerimus est Juxta, & sequitatis cum primis amicus. Ut hoc concedam; deerit fortasse juris, legumque peritia; deerunt, & alia in cognoscendis causis necessaria: Et nihilominus quamvis universa reperirentur, suspiciosa esset hujusmodi causarum commissio. Vix enim rectum videtur, esse posse judicium illud, quod propriæ tantùm cognitioni affixum, alienæ etiam disquisitionis regulæ non supponitur: fallit nimirum unumque amor sui, & existimatio; & ut corporis, ita intellectus proprii conceptus quilibet pulcherrimos putat: *Ptolemaidis Præsul. Synesius vir. Græcus epist. 13 præclarè in rem nostram.* Simiæ (inquit) postquam pepererunt, intentis oculis in catulos, tanquam sacras imagines intuentur, admirantes ob pulchritudinem. Usque adèd natura liberos amat: factus autem aliæ aliarum simiarum quales sunt cernunt. Aliis igitur mandare, & permittere oportet de liberis judicium. Nam affectus possunt corrumpere calculos. Idcirco Lyfippus ad suas picturas Apellem introducebat, & Lyfippum Apelles. Hæc ille.

2 Hinc optimè Ritus commissionem causarum alia faciendam jubet, cui repugnare videntur rit.

124. & 138. qui de hac commissione fantur, & potestati Curie relinquunt; horum autem contrariam observantiam, ex eo prodire certum est, quod ritus iste intelligitur, cum pars instat, illi verò, cum nemo petit, sed ubicunque commissa fuit tenentur Judices Commissarii referre causam, adhibita forma præscripta in ritu 126. Sed ad omne dubium, veteremque abusum remorandum emanata peculiaris Sanctio fuit, quod Præsides S. C. Locumtenens Regiæ Cam. Regens M. C. V. non queant sibi met ipsis causas committere, sed illas inter Consiliarios, Præsidentes, & Judices respectivè distribuunt in *pragm. 9. sub tit. de offic. judic. cujus præter Carav. hoc in rit. memores sunt Pres. de Franck. dec. 86. in fin. Marant. in specul. par. 6. 2. ad. de appellat. num. 7. in fin. Reg. Tapia hujus rit. observantiam subnectens de jur. Reg. lib. 2. tit. de pedan. Judic. rub. 16. sup. hoc ritum.* Nè autem Judex is detur, quem altera pars nominatim petit, observandum esse sanxit *roc. in l. observandum 57. ff. de Judic. Carleval. de Jud. t. 1. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 7. sect. 1. num. 787. & q. 8. sect. 4. num. 1157.* & in Præside Ann. advertit *frug. 280.* subdens meritò provilium, quod hebdomatarius Regiæ Camerae haud mandet sibi causas, illasque in omnibus Tribunalibus iniungendas fore successoribus, juxta sancita in *prag. 2. §. 4. de causis decid. & semel datam commissionem nequeunt revocare ex prag. 8. §. 3. de offic. mag. justit. Carleval add. sect. 4. num. 1155.* subdit, & vigore novarum instructionum super reformatione Tribunalis M. C. V. datarum de anno 1644. per Catholicam Majestatem, post visitationem generalem Regni factam per *D. Franciscum Antonium de Alarcon cap. 39.* satis lepidè, concinnaque methodo firmat *Francisc. Maria Prat. respons. criminal. 41. num. 7.*

4 Aliquando scio hæsitatum, nùm quis possit se ipsum eligere, seu consentire electioni de se factæ, & an talis vox computetur in numero, & planè ubi duæ partes decurionum adfuerint, is quoque quem decernunt, numerari potest, *L. planè, ff. quod cujusque Universitatis nom. ibiq; Glos. Quæstionem autem excitatam ex DD. mente sic definire posse arbitror, ut quis minimè se valeat eligere, sed bene possit electioni de se factæ consentire, & in tali casu consentientis vox computetur in numero; distinguendum est proindè inter electionem, quæ fit scrutinio manifesto, & illam, quæ fit scrutinio secreto, in manifesto poterit quis consentire se eligentibus, in secreto nequaquam, qui cum aliis suffragari debeat, nequit sibi ipse suffragium præstare, nè alias duplex suffragium habere videatur; sic distinguunt DD. quos laudat Ludov. Mirand. in manual. Prælat. cont. 2. vers. sed est difficultas, Lamberr. de jur. patron. lib. 2. par. 1. q. 8. art. 1. num. 11. Velasc. consul. 193. num. 8. ex tex. in cap. cum in jure peritus 33. de elect. Azev. in add. ad Curiam Pisanam lib. 2. capit. 11.* Hinc congregatis quatuor plateis juxta solitum in electione D. Thomæ Guindani ad officium primariatus, fuit præfata electionis allegata nullitas, ex quo ipse D. Thomas representans Plateam Nidi, in illa votum protulcrit, de qua nullitate nulla fuit habita ratio, sed aliis ex causis succumbit in lite cum Judice M. C. Aloysio Maria

Maria Macedonio, cujus meminimus *Rit. 8. sub num. 5.*

Et aliàs usus inolevit, nam in electione primariatus in personam Francisci Serra anno 1632. ipsemet subscripsit ejus privilegium. In illa deputatorum anni 1641. pro agendis diligentis circa bellica tormenta, electi fuerunt Julius Cæsar Moccia, & frater Horatius Carmignanus, ipsimetque in electione intervenerunt. In alia officii Portulani in personam tunc electi popularis Judicis Jacinti Cangiani ipse interfuit. In delectu mensarii Banci S. Salvatoris in personam Aloysii Cavanigliæ pariter ipse votum præstitit. Et tandem in altera officii Justitiarum anno 1656. in personam D. Thomæ Guindatii sic fuit servatum, & hæc exempla edita fuerunt penes acta processus inter præfatos Aloysium Mariam Macedonium, & Thomam Guindatium, in Banca Licti.

5 Ex quibus liquidd conicitur regula electione pluribus commissa, posse unum ex ipsis eligi, quam firmant *Glos. Bar. cæterique in add. l. planè. Quod si uni tantum esset eligendi potestas impartita, minimè se ipsum eligere quibit, Peralta in l. unum ex familia, §. rogo num. 10. ff. de legat. 2. Gregor. Lopez. in l. 2. tit. 15. par. 2. Molin. de Hispan. primog. lib. 2. cap. 4. num. 62. & proinde indubitati est executori dato ad eligendum pauperes haud licere se ipsum, ejusque domum, deligere etiam si paupertate opprimeretur, Roman. consil. 228. atq; *Tusc. concl. 530. verbo exequutor, ex pe regr no tex. in l. si tibi mandavero, §. si tibi centum, ff. mandati, cujus text. virtute ibid. num. 1. Bal. omnem abstulit facultatem se ipsum eligendi, concessa quoque potestate dandi, cui vellet, confirmat Durand. p. 2. dec. Rot. 445. num. 3. & post alios advertit Anton. de Ripoll. variar. resol. capit. 13. de testamens. numer. 401. & novissimè observat Dom. Consil. Roca. tom. 1. resp. notab. 53. num. 147.**

6 Literatis idoneis igitur iniungendas easus Ritus advertit, verum si literatus est, qui literas scit, incassum addidit idoneis, nisi altero ex duobus modis respondeamus, quorum primus experientia comprobatur; ut multi sint perdocti viri, qui tamen Judicis officio fungi nequeant, sintque prorsus inhabiles, alter verò usu Hispanico probatur, quo literatus accipitur pro Doctore, teste *Danza de pugn. DD. lib. 1. tit. de facult. Doct. cap. 2. num. 32. & quia infinitus est numerus eorum, qui doctoratus laurea ferta susceperunt, pergrandi tamen incitia pollent, ut non satis sit Doctorem, at propterea idoneum esse oporteat, simulque Doctorem, ac doctum. Unde Doctores non habendos nebulones, qui auro, aut aura, & census magis, quam sensus meritis ad honoris insulas promoventur, Bar. monet in l. Ableta, ff. de excusat. tutor. Rebuff. in sequitur in trac. de nominat. q. 5. quos laudat Franc. de Petr. festiv. lect. lib. 1. cap. 7. num. 28. & abrogandos, ac reprobandos Doctores, aut rectius temerè doctoratos, ubi inutiles, & inhabiles comperti fuerint, indicant *sex. in l. sed & reprobari, ff. de excusat. tut. & in l. 2. ubi Bar. Cod. de professor. & Medic. lib. 10. quod olim sapientissimo Roberto Rege factum legitimus, apud de Petr. add. loco num. 29. ut præterea privilegus DD. haud potiri Doctorellos impit**

*Ripa resp. 20. num. 9. & firmat Jud. de Angel. in prat. lib. 2. Cod. l. sancimus 6. de Advoc. divers. Judic. Non enim ambitione, sed labore, honoris augmentum ad unumquemque convenit devenire, indixit *sex. in l. fin. C. de Tyron. lib. 12. solaque scientia Doctorem efficit Menoch. exclamat de arbitrar. Judic. lib. 2. cent. 5. cas. 425. num. 39. aded quod nec Cæsaris verbo ille fieret, Bal. scripsit in cap. 1. de confess. scilicet doctus, & peritus, quod pulchro quidem scommate Augustinus ille Suesanus affirmavit, coram Carolo V. solitus aliquando sedere, mox astantibus magnatibus, cum sedisset ipse solus, objurgatus à Cæsare, quod sedere ausus esset, cum videret tot Proceres astantes, ait, vel solo Imperatoris verbo Principem fieri, Philosophum non fieri, cum tamen bene poterit, quoad solum, nudumque titulum, quemadmodum dicit Bal. de Summo Pontifice, qui hoc ipso, quo Pontifex enunciatur efficitur U. J. D. auctoritate, non scientia, ut tradit *Jas. in l. in præscriptione, Codic. si contr. jus, vel util. public.***

Atqui jurisprudentia, nullo, nisi laboris, ac sudoris caractere imprimitur; Non infunditur in Doctore scientia, sed acquiritur. Sunt, qui Justinianæ Institutionibus tantum à limine salutatis, divinæ nescio quem sapientiæ radium sibi affluxisse putent, ac laurea protinus se dignos censeant, atque inter alios homines, se tanquam semideos; digni potius (ut *Synasius epist. 44. agebat*) qui se inter semiasinos jactent. Sed quemadmodum pronunciarunt sapientes; Multos salis modios antequam amicitia firmetur, absumendos esse: ita ad firmandam scientiam, ac prudentiam multos olei cados absumendos esse certo scias. Illum ego Jurisperitum verum pronunciarerim, quæ diu apud nos, noctu verò apud Antipodas (quod est in Proverbio) multis annis vitam transegerit. Certè Servius Sulpicius jam grandis natu, cum à Q. Mutio ob Juris civilis incitiam reprehenderetur, aded molestè hoc tulit, ut omninò sese à tali nota liberare statuerit. Totum sese legalis facultatis studiis addixit, nec pepercit laboribus, vigiliis, inedia, voluptatibus, ac blanditiis bellum indixit: brevi tempore, sed prolixo studio, tantum profecit, tantusque in hac scientia evasit, ut libros centum, atque octoginta, ingenii, & laboris sui monumenta reliquerit. *Digest. lib. 1. de orig. Juris.* Nota item est vox Juliani Jureconsulti clarissimi, qui dicere solebat: Quamvis alterum pedem in sepulcro habeam, discendi tamen percupidus sum. Isti discendo Doctores fiebant: Nostro verò hoc tempore non raro absque ullo disciplinæ labores, Doctores nascuntur. Quorum tamen nullam hic rationem habendam esse puto.

8 Ideò causas delegandas literatis idoneis, non sine ratione mandavit Ritus iste, & consecutivè Doctoribus re ipsa doctis, quod utinam prævaleret hodie in Orbe, quia multi non incederent rogati, neque alii plures caudam deferrent, & utilius quippè Republicæ esset, totque viri eximii, qui toto vitæ tempore studiis incumbunt, non ita demissè viverent, sed ad ea dignitatum culmina, meritò evehi essent, ad quæ earum virtutum fama extollit; tamen pacato animo ipsi viventes deri-

derideant mundi stultitiam, ejuldemq; dignitates parvipendant, easque non assequi, sed mereri procurent, & non secus, ac *Gernandes* apud *Tassum cantu 5. Rithmo 14.* persèpe respondent.

I gradi primi

Più meritar, che conseguit desio

Hanc quidem nedum ob causam oportet Judicem esse doctum, quia si legali scientia non fulgeat, justitiam administrare rectè non quibit, teste *Justiniano Imperatore in §. illi autem, auth. de Judic. quin?* & *Div. Gregor.* nimirum ait, neminem posse benè judicia proferre; si legem ignoret in *lib. 27. dialog.* ità quod non doctus, Judex esse non debet, ex *Glos. 2. in cap. fin. de re Judic. in 6.* & altera in *capit. 1. de consang. & affinit. Card. in Clement. cum sit de Magist. & latè Episcop. Campan. in divers. jur. canon. rubr. 11. capit. 14. per tot.*

Qui autem absque sufficienti scientia ad Magistratum insignia evehuntur, usque ad mortem noverint peccare, atque ad omne damnum, quod indè exortum fuerit, teneri, *cap. cum sit ars, ubi Inn. de atat. & qual. Navar. in capit. inter verba 11. q. 3. concl. 18. S. Anson. 2. par. tit. 3. cap. 6. Sair. in Clau. Reg. lib. 12. cap. 13. num. 2. Bouac. tom. 2. disput. 10. punct. 3. propos. 1. num. 1.* subnectens illum minimè à confessario posse absolutionem cōsequi, nisi prævia muneris renunciatione, vel firmo proposito illud dimittendi, & *S. Augustin. tract. 10. ser. 35. num. 299.* Judices ignaros vocat, non patres, sed prædones, quia ubique per eos pauperes apprimuntur, & non est illis, nisi scientia mundi, quæ est congregare thesauros, decipere proximum, & justitiam vendere per avaritiam, & per respectus humanos pervertere. Hæc Sanctus ille, quod vel etiam ad Principem indignos temerè promoventem, extendit *S. Thom. apud Jo. Rain. de nobil. q. 4. Jo. de Platea in l. 1. C. de dignit. & Tiraquell. de nobil. cap. 6. num. 25.* Idque aded, quod si recta intentione calleret, scientia autem careret, non idè Judex esse posset, nam tali non obstante intentione in errorem prolabi posset, remq; alicui debitam alteri tradere, teste *Bovadill. in polit. lib. 1. cap. 6. num. 2. part. 1.* adnectente majorem operari maculam in Judice ignorantiam, quam in milite pariat timiditas, ac pusillanimitas.

Quamvis autem eligendi sint Judices, tam magno rerum usu, & experientia pollentes, quam ingenii acumine, & doctrinæ legum instructi, studioque Reipublicæ indefessi, juxta *l. 1. §. sed cum C. de just. Cod. confirm.* utraque tamen utilior, magisque necessaria est theoretica, ut idem probat *Bovadill. citatomet cap. 6. num. 29.* Quæ autem scientia in eo exquiratur, explicat *Abb. Petr. Paul. Guazzin. in tract. ad defensam Advocat. & Judic. lib. 2. defn. 2. cap. 15. per tot.* Reliquas qualitates in Judice requisitas recensent idem *Bovadill. cap. 12. à num. 16. & lib. 2. cap. 2.* copiosè de judice ipso, ordineque judiciali loquens, *F. Francisc. Ortiz Lucius in suo compend. summa. cap. 7. Mastrill. de magist. lib. 2. cap. 3. Reg. Rovit. prag. 1. num. 15. sub tit. de official.*

At exarato dogmati repugnare videntur, *tex. in l. certi juris C. de judic. l. expertes, C. de decurion. lib. 10.* quibus literarum rudem, juris, legum-

que imperitum Judicem esse posse conceditur, & quippè controversi juris quæstio est, aded quod in utramque aleam jura adducantur, & tamen non incommodè sædere distinctionis conciliari possunt, si distinguamus inter majores magistratus, seu Judices, & minores, itaut illos juris, legumque peritos esse oporteat, cum de corpore juris studiosorum plerumque sumantur, hos verò etiam juris, legumq; ignaros, Judicis officio meritò fungi posse, dummodò Aseesores peritos, sibi asosciant, & consiliorum participes faciant, quæ quidè distinctio apertè probatur in *l. properandum 13. C. de judic. Franc. Hotom. illustr. q. 26. Joann. Rober. lib. 3. recep. sent. cap. 3. Schrader. de feud. par. 10. sect. 14. num. 52. Petr. Gregor. Tholos. in syntagm. jur. univers. lib. 47. cap. 10. num. 9.* & proindè Capitanei, & alii Administratores Provinciae illiterati esse quibunt, dummodò aseesorem habeant, advertunt *Mastrill. cit. cap. 3. num. 49. Borrell. de magistr. edict. lib. 1. cap. 8. Capibl. 2. 2. sup. prag. 3. de Baron. cap. 17.* subnectens, non posse eligi pœnitus legendi, & scribendi ignaros, sed juris non peritos dumtaxat, decisumq; *num. 12.* attestatur insequitur *Novar. de gravam. Vassall. lib. 1. grav. 189.* & confirmat *Thor. in supplement. compend. decis. verb. Officialis sive fuerit, & altero, officialis electus, & verbo presentia.* Quod si officialis indoctum elegerit consultorem, quamvis ob consilium excusetur à pœna, non quidem ab interesse partis, *Paris. de Syndic. verbo potestas an excusetur propè finem, & declarat Guazzin. cap. 15. num. 7.* & sequitur *Thor. par. 1. compend. dec. verbo Officialis eligens, & multa de aseesorum munere adnotabimus rit. 39.*

Hic verò, minimè mihi omittendam puto Regni hujus *pragm. 23.* situatam in *Cod. pragmat. sub tit. de official. & qua iis prohib. & meminit Tasson. de antefat. vers. 3. observ. 3. sub num. 290. & in prætermiff. vers. & meritò; qua omnes ad officia tam Regia, quam Baronalia promovendi, etiam ad Judicatus M. C. V. & ii quoq; qui Judices in hac Civitate à Baronibus eliguntur, districto examini apud Judices ab Excellentissimo Prorege Deputatos subiici, jubentur. Quod quidem examinatorium munus in præsentiarum ab integerrimis, doctissimisque triumviris Reg. D. Felice Ulloa; Consiliario Decano S. C. Jo: Baptista Jovino; & Consiliario, & Presidente Decano R. C. Jo: Baptista Amendola exercetur. Coràm his Judicibus, ad officium aliquod promovendus, duas causas proponit, ac refert, alteram in genere criminali, alteram verò civili, utramque ex processibus ab eodem D. Regente, Junctæ antefignano, pridiano die acceptis.*

Non tamen negamus hujusmodi examen ex dispensatione Exc. Proregis, ipsiusque Collateralis Consilii, jubentis Ministrum, licet non examinatum, per aliquod tempus, officii iniunctæ partes obire; omitti, nonnunquam solitum esse.

Quin? hujusmodi *Pragm. sanctionem*, non viros perspicuè idoneos, non litteratura, librisque editis insignes, non Advocatos, jam claros comprehendere; sed juniores tantummodò, nec à theoretica fatis, nec à praxi eruditos, atque instructos contendit, ac docet *Franc. Maria Prat. resp. pons.*

pons. crim. 30. qui cum ab Excell. Comite de Castigligio ad Judicatum Vicariæ criminalem, una cum tribus aliis Advocatis, Donato Antonio de Marinis nunc Regente in Curia meritissimo, Erasmo de Ponte, & Francisco Rocco hodie Consiliariis ad Judicatus civiles, cumque obiiceretur; Non esse eos approbatos; supplici ipse legali libello demonstravit; id non requiri; orans præterea Principem, ut suam, sociorum, totiusque Advocatorum cætus existimationem fovèret, ac tueretur: cum non quærendum videretur; utrum ij essent idonei ad illud munus præstandum, qui, tales iudicio Excellentia Suæ, non temerè, sed prævia de eorum idoneitate cognitione concepto, iudicati fuissent, ac proprio motu delecti; quod iudicium, pro omni approbatione esset censendum. Quamobrem justam Oratoris petitionem intelligens Exc. Prorex suo libello per scriptorium, sub die 9. Maii 1654. ad Ill. Ducem Canzani Regium Consiliarium, ac Secretarium Regni; iussit dari eis expeditiones, non obstante, quod approbati non fuissent ab Junctæ.

Qua in re, videlicet; quod Advocatus examini obnoxius neutiquam sit; quid scrupuli esse possit equidem non video. Quod enim majus, aut districtius examen de eo fieri posset semel ab Junctæ, quàm quod ipse de semet facit quotidie in publico foro, causas difficillimas, apud Judices, ac Ministros plurimos, sapientissimos, integerrimosque perorando; jura scriptis intexendo, atque explicando; Juris ipsius medullas, & articulos penitissimos, maximeque obstruosos in medium afferendo, enucleando; cum adversarii minimè ignavis contendendo, ad eorum obiecta, ac iudicium interrogationes, impigre, atque ex tempore respondendo? Quid est esse approbatum, quid sui experimentum dedisse, si hoc non est? An non quoties Advocatus causam laudabiliter orat, non toties publicè examinari, publicoque suffragio approbari videtur? An de idoneitate ejus inquiri apud paucos Judices opus sit, quem idoneum tota Civitas iudicavit? Maxime verò si quid in publicam lucem scriptis suis evulgasse constet, ab hujusmodi examine eximendus videtur J. C. Cur enim, qui libris editis, in manu, ac iudiciis omnium jam versatur comprobaturque, privato iudicio subiiciendus sit, deque ea re quærendum à paucis, quæ toti mundo, sole clariùs elucet? Quid quod? Pragmatica ipsa eos excipiente, qui à Collaterali Consilio probati sunt, jure merito dici potest ille approbatus qui libros edidit, dum in hoc Consilio, ubi omnes omnium libri edendi expendantur, ipsius libri subiere censuram?

Cujus ego *pragm.* exceptione fretus, cum à primario Regni hujus Principe, Judex secundarum causarum in hac Civitate electus fuisset in re criminali maximi momenti, nec Junctæ examen subissem, supplices Exc. Proregi libellos dedi, in quibus exponebatur; Me ab anno 1645. sub die 17. Novemb. Advocatum, & consultorem ab Urbe Neap. electum fuisse, annos tunc sextumdecimum agentem; & (quoniam Consultores non nihil jurisdictionis exercent, de officium Syndicatus cognoscunt, & ab eorum decretis ad S.C. appellatur (ubi in Relatione facienda Consultor stat, capite tamen aperto *Marc. Ant.*

Surg. de Neapol. illust. cap. fin. num. 43. pag. 312. Tasson. add. tract. de antef. vers. 3. observ. 3. num. 230.) necesse est, ut eadem electio ab Collaterali probeatur (electionem meam approbatam fuisse, Admirante Castellæ Rempubicam pro Rege tunc temporis; moderante; Ideoq; nulla alia me Junctæ, aut iudicum inferiorum approbatione indigere, quandoquidem ab Exc. Prorege, & Collaterali electio mea confirmata fuisset, imò in Consultorem Civitatis me elegerent.

Atque hac ego de re cum DD. Regentes Collateralis docuissem, placuit eis ita constituere, ut in dicta causa iudicare possem.

RITUS XVII.

Item, quod procurator fiscalis sine advocato fisci, vel econtra, nihil facere possit.

SUMMARIUM.

- 1 *Connexio demonstratur inter hac duo munera, fisci nimirum Advocati, & Procuratoris. Fisci comoditas, & forensium pax exoritur, si conveniant, & unanimes sint officiales.*
- 2 *Procurator fisci est à latere Advocati, ad instar Arva, extractus. Patroni dicitur oculus.*
- 3 *Quod Procurator fisci agit absque Advocati consilio, an semper nullitati subjaceat. Qua ille valeat facere. An possit concedere dilationem quinquennalem fisci debitori deocho. Et absente Advocato subscribere cartellas, aliasque scripturas.*
- 4 *Propriis gagiis debent esse contenti. Illos comprehendere sub pragmaticis veteribus officialibus recipere munera, ostenditur. Non tamen intelligentur prohibiti recipere ea causa legatorum, & relictorum.*
- 5 *Fisci procurator possit ne uti suspectus removeri.*
- 6 *Procurator usurpans Advocati munus peccatum mortiferum baud evitabit, cum declarationibus.*
- 7 *Advocati, & Procuratoris fscalis officia, in quibus versentur. Procuratores Principis tres esse idem fere significantes asseritur. Patrimonialium, nempe, fiscalium, & Cesaris. Multis fruitur prerogativis fisci procurator.*
- 8 *Officium procuratoris fisci, an sit venale. Advocati præstantiores assumuntur ad munus Advocati fscalis. Patrocinium fisci omni jure Advocatis debetur, & extra illorum confessum non bene splendescit.*
- 9 *Archiepiscopi Episcopi, & Barones, an habeant fscum, & procuratorem fscalem.*

3 **T**anta est inter hæc duo munera, fisci nimirum Procuratoris, & Advocati connexio, ut nulla indigeat hujus Ritus veritas probatione. Procuret enim alter quantum pro Rege libuerit, inanis erit conatus, si Advocati autoritas non faveat, invalidum quoque est, quod unus statuat, altero non approbante, quandoquidem utriusque consensus requiritur, & mutua inter se indigent conventionione; quod si quando fisci res non bene procedant, nec illius bona augeri videamus, procuratori, vel Advocato tribuendum est, qui vel secum discordant, vel alter alteri adversatur: Quæ foret Principis felicitas, & commodum, si unus esset his Magistratibus sensus, una voluntas, contraria sibi, & petere dixerim infestissima elementa mira quadam inter se conveniunt concordia, & communem nobis partunt felicitatem, elementis assimilare audeo Magistratus, quemadmodum enim sine illis non vivimus, ita sine eorum administratione Respublica non servatur, quod si conveniant, & unanimes sint, & alter alteri subiiciatur, hinc fisci commoditas, & forensium pax exoritur.

Hujus autem Ritus observantiam, & ordinationem continent alter Ritus 22. nec non *pragm.* 36. in fin. sub tit. de off. S. R. C. in quibus eadem verba repetuntur. Est namque fisci Procurator à latere Advocati, ad instar *Ævæ*, extractus, & de illius officio est particeps, quod aperte voluit *pragm. Caroli V.* quæ describens omnia ad Regis collationem spectantia officia, consulto omisit illud procuratoris fisci, veluti sub Advocati officio inreclusum, ut observat *Dom. Reg. Galeota, Carav.* hoc in ritu memor lib. 2. *controv.* 11. num. 27. & 28. qui calamum arripuit ad tuendam fisci procuratoris necessitatem, & illius præcedentiam Rationalibus Regis Camere; ut propterea dicitur Patroni oculus, & sicuti Archidiaconus oculus Episcopi, similisque illi diudicetur à *Cassan. in cathol. glor. mund. p. 7. consider.* 34. & ad *consuet. Burgund. tit. des confiscation. §. 8.* (ex cujus mente *Carav.* hic num. 10. hujusmodi procuratoris definitionem recenset) quod de simplici etiam procuratore fatur, *Jul. Cas. Imbrin. in tract. de l. 1. & 2. benef. consid. §. num. 13.* qui larga significatione etiam Advocatus denominatur, *Bald. in l. 1. ff. de procur. de Petr. festiv. lect. lib. 1. cap. 9. num. 6.* in salariisque potissimum recipiendis æquiparantur, *Guill. de Rovill. in tractat. de justit. & injustit. libr. 3. Spicul. in tit. de Sal. proc. §. 1. num. 3.*

3 Hinc quod procurator fisci agit absque Advocati consilio nullitati subiaceat, *Carav. in hoc ritu* scribit *Reg. Sanfel. dec. 85. num. 3. lib. 1.* Verum simpliciter ritum haud servari indicat *Aous meus ad Gramm. dec. 60. num. 33.* sequutus *Carav.* affirmantem non licere fisci procuratori, absque Advocato instantias facere, sed dumtaxat percunctari processus, & concernentibus ordinem Judicii incumbere, sequitur *Mauson. de caus. exec. ampliat. 8. num. 5.* & refert *Danza de pugn. DD. tom. 1. tit. de offic. procur. fiscal. cap. 1. num. 14.* necnon advertit *Tapia lib. 2. Jur. Regn. rub. 14. de offic. Advoc. & proc. fiscal.* prout venditio bonorum ad procuratorem spectat, *l. si procurator, ff. de jur. fisci cum aliis multis congestis à Peregr. de jur. fisci*

lib. 6. tit. 4. num. 9. Valeat nè procurator fisci concedere dilationem quinquennalem debitori fisci decocto, affirmative resolvit *Apicell. in tutam pauper. tit. 1. de dilat. quinquenn. num. 112.* amplians etiam passive, ut jure possit cogi ad illam concedendam debitori, & concurrentum cum creditoribus majoris summe, sicque involuisse usum fatur in *M. C. V.*

An autem absente Advocato fiscali possunt subscribi cartellæ, aliæque scripturæ à procuratore, *Novarr.* affirmative resolvit in *pragm. 10. de offic. Judic. §. 8.* sed latius dubium extricant citatus *Danza à num. 43.* necnon *Jo. Baptist. Thor. p. 3. compend. decis. sect. 2. verbo procurator fisci ad ob absentiam.* Et ambo valeant nè in aliis causis, quam fiscum tangentibus patrocinari in gratiam privatorum scripsimus *Rit. 11.*

4 In quibus verò tanquam fisci intercedunt propriis gagiis debent esse contenti, nec aliquid à partibus exigere, sic sanciente *Rit. 19. Quin? & generatim sub pragm. 2. & 4. de munr. official.* interdicens officialibus omnibus in Regno aliquid quodcumque recipere comprehendere, & fisco ipsos declaravit *pragm. 10. §. 5. de official.* cujus verba simpliciter cum loquantur de fiscalibus, non ad Advocos tantum restringenda erant, ut illic *Glos. imarginea* opinatur, sed generatim intelligenda, atque idem ex vi verbi procuratores etiam fiscales complectantur, & cum officiales non dicantur vetiti recipere ex causa legatorum, & relictorum, ut *rit. 14. sub num. 11.* ex *DD.* jure defendimus, & addimus *Mastrill. de magistr. lib. 1. cap. 21. num. 12. & par. 2. lib. 6. cap. 10. num. 146. Ricc. dec. 265. num. 5. par. 2. tanquam demque Capibl. de Baron. pragm. 4. num. 26. ita & fiscales: quin? & multo magis ipsi fiscales, quos si priores *pragmat. de officialibus* verba facientes amplexarentur ex vi rationis, tamen ex vi verborum non carebat dubio; prout asseritur in *dic. §. 3.**

5 An fisci procurator possit ut suspectus removeatur, negative scribit *Reg. Rovis. in pragm. 1. num. 4. de suspic. official.* nisi dumtaxat ex causa inimicitie. Contrarium, verò quavis legitima causa vigente resolvit *Danza. add. loc. num. 27. ex Bajard. ad. Clar. q. 43. sub num. 7.* & nos extricamus ritu seq.

6 Procurator verò usurpans Advocati munus mortiferum peccatum haud vitabit, atque ad restitutionem obstringitur, juxta qualitatem damni, quod ipse ex hoc, tam uni, quam alteri, affert *Todes. in summ. cap. 62. in fin. Reginald. lib. 25. cap. 36. num. 690.* illos procuratores damnans, qui advocatorum responsa edunt, illaque subscribi faciunt tanquam ab ipsis Advocatis edita *Filic. liuc. verò tom. 2. tract. 41. cap. 10. num. 297.* necnon *Banacin. decalog. præcep. disp. 10. q. 3. punct. 4. nu. 5.* hoc restringunt in procuratore docto, habilitate, & insequitur *Petr. Paul. Guazz. in tract. ad defensam Advocat. & Jud. lib. 1. defens. 4. cap. 6. num. 2. & 3.*

7 Ad genericam tamen cognitionem eorum, quantum patronus, tum procurator fisci ex eorum munere exercere habeant, & utriusque officium circa quæ versetur, percurrenda sunt, quæ notant *Petr. Gregor. Tholos. syntagm. jur. univers. lib.*

lib. 49. *Vest. in prax. Roman. lib. 2. cap. 8. Cevall. comm. contr. comm. q. 539. Gihrb. conf. 56. num. 26.* & illa tria nomina per *Caravit.* recensita sub num. 5. de quo meminit *Tapia lib. 2. jur. Regn. in rubr. de offic. proc. Cesar. num. 10.* nempe procurator patrimonialis, procurator fisci, & procurator Cesaris idem fere significat. At inter eos differentias demonstrat *Danz. memor. loco de offic. fisci num. 1.* & longo sermone de procuratore fisci, & Cesaris loquitur *consil. Fab. de Ann. 56.*

Sed ille fisci omnibus privatorum antecellat Advocatis dicit *Gravat. ad Vest. cap. 8. num. 5.* insequitur *Tasson. de antefat. vers. 3. observ. 3. num. 173.* multisque aliis, & honoris, & utilitatis præminentis fruitur eumque sive per Tribuna- lia incidentem, sive per Regnum, si qua fuerit necessitas euntem comitatur licet, seu apparitor vulgò *Portiero*, qui viam illi aperit inter turbas proclamando, *guarda, guarda*, ad initia officia- lium togatorum, *Surg. de Naap. illustrat. lib. 1.* & in Cappella Tribunalis obtinet locum, *Galeot. add. controu. 11. num. 36.* prout in cæteris functio- nibus *Danz. memor. loco num. 43.* illique tandem uti patri reverentiam deberi notat *Muta tom. 4. cap. Sicil. cap. 7. nu. 2.* & perpetuus est *Capiblauc. de Baronib. prag. 5. num. 84.* prout in Gallia teste *Cassan. in catal. glor. mund. par. 7. consider. 33. in fin.*

Et quamvis olim indistinctè, ac indifferenter venale illius officium in R. C. exponeretur plus offerenti candela extincta, tamen literis deindè S. M. fuit expressè vetitum, ad illudque assumi virum idoneum tanto onere dignum mandavit sicuti enim Advocati fisci munus venali suffra- gio non obtinetur, sed ex Advocatorum cætu selecti præstantiores illius consequuntur honores, servato more eligendi apud *Justin. in §. 1. vers. vetus igitur, Auth. de iudicib. teste Prat. pract. observ. 50. num. 18.* ita procurator fisci erit eli- gendus, indè verò audi vi (proh dolor) fuisse ordi- nem S. M. suspensum, verum in specie mandatum illud conferri in personam valde meritam, & scias fisci patroni sedem omni jure Advocatis debitam, & extra illorum confessum non benè splendescere antiquitus enim ex advocacione cujusque sedis, quæ certo numero definita erat, fisci patroni eli- gebantur, *Brisson. select. antiq. lib. 3. cap. 21.* hinc advocatio præfecturæ prætorianæ Orientis cen- tumquingenta togatorum numero conclude- batur, ex quibus fisci patroni assumebantur *l. cum advocatio, l. nemini, C. de Advoc. divers. Judicior. quod observatum fuit in illyricana quoque præfectura, l. iisdem C. eod.* utrobique autem se- xaginta quatuor Advocati primates ex centum quinquaginta statutis patronorum fisci beneficiis & privilegiis honorabantur, *l. post duos, C. eod. tit.* in foro Alexandrino quinquaginta statuti erant Advocati ex quibus, & fisci patronus creabatur, *l. petitionem, C. eod.* in foro Comitum Orientis qua- draginta, ex quibus, & fisci patronus assumeba- tur, *l. 3. Cod. eod. tit.* in foro præsidali Syriæ tri- ginta, ex quibus, & fisci patronus eligebatur, *l. petitiones, C. de Advocat. divers. Judicium.* Fisci igitur patrocinium Advocatis debitum videtur, & aperte ex constitutionibus colligitur, ut per tem- porum, scilicet vices advocati fisco patrocinaren-

Tom. I.

tur in *l. petitionem, C. de Advoc. divers. judicio l. 2. C. de Advoc. divers. judic.*

Quod autem *Carav. hoc ritum num. 13. in fin.* tradit Archiepiscopos Episcopos, & Barones non habere fiscum, confirmat *Marcell. Vulp. in prax. Ecclesiast. cap. 23. ad fin. Mut. tom. 4. cap. Sicil. c. 6. num. 8. Visconti in conclus. jur. verbo Baro, Ann. singul. 220. Auus meus ad Gramm. add. decis. 14. num. 9. Carav. memor. Regens Sanfelice. decis. 348. num. 51. tom. 3. Franc. Rumm. ad Affl. de jur. probom. ad ult. notab. num. 7. Novar. tom. 2. de gra- vum. vass. cap. 161. necnon *Capiblauc. de Baron. prag. 8. par. 1. num. 234.* hoc admittens nisi haberet Baro specialem prerogativam in investitura, ut Princeps *Bisliniani.* Vide *Jacobum Calicium in Margarita fisci in 2. dubio num. 4.* subnectentem etiam inferiores dominos habere procuratorem fis- calem, & fiscum de consuetudine, & observan- tia generali; quique allegat *Bal. in cap. 1. §. ad hoc quoque de pace juram firm. §. text. in cap. 1. §. post natale curæ §. seq. de pace ten. qui text. haud hoc annuunt.* Siculi quoque etiam communiter, & absolute tribuunt Baronibus fiscum, & procura- torem fiscalem, ut ex *Ant. de Bullis in pralud. prag. Regni Sicilia num. 8.* refert *Burg. de modo proced. ex abrupto quæst. 19. num. 33.* quibus in lo- cis benè sustinent disposita in fiscalibus Regiis procedere quoque in Baronibus, militante ead- em ratione cum eadem sit jurisdictio profluens à Regè ut propterea sicuti Regius in Regno à de- cretis liberatoris appellare nequit per *ritu M.C.V. 258. §. 261.* quos refert *Reg. Rovit. decis. 14. nu. 4.* tantumque de nullitate dicere valet, *Capibl. indic. loco num. 237. §. 238.* vel recursum habere in casu gravaminis, *de Franch. dec. 148.* & latius nos scripsimus *rit. seq. ita,* & Baronialis fiscus au- diri debet. In Regno nostro vindicare locum *Ca- rav.* assumptum certum est, verum Episcopi loco procuratoris fisci habent Curiz promotorem, de cujus facultatibus loquitur *Foller. in prat. Ca- non. cap. 5. num. 13.* & Barones Curiz coaudito- rem, qui loco fisci reorum jura obtinet ejusque me- minit *Petr. Fontanel. dec. 123. num. 18.* necnon *Jul. Clar. in §. fin. q. 10. num. 3. ac Giurba conf. crim. 57. num. 20.**

R I T U S XVIII.

Advocato fisci licet postulare in gratiam privatorum.

Item, quod Advocatus fisci possit, & valeat ad- vocare in causis privatorum, quæ vertuntur in ipsis Curis, tamen non tangentibus fiscum: nec causas habentibus cum Curia.

S U M M A R I U M.

- Fisci Advocatus qualis debeat esse. Dom. Hieronimus de Philippo, & Dominus Ant- nius de Gaeta laudantur. Vitia non sunt rerum, sed nostra.*
- Hodiermi fiscales ex dignitate, quam à fisco sibi mutuanti, plura consequuntur privilegia.*

3 Pag.

- 3 *Possit ne allegari suspecti, & quando.*
Expenditur pragm. 4. de suspic. offic.
- 4 *Exceptiones eadem opponi possunt contra Judicem inquirentem, quæ contra accusatorem.*
- 5 *Fisci patronus si Judex deinde fiat uti suspectus removeri potest, & an in aliis causis.*
Et ipse tam inquisitum, quam illius consanguineos officiales recusare poterit.
- 6 *Interesse fiscalibus causis debet*
Quin? & criminalibus, & in relationibus faciendis, cum ampliationibus.
- 7 *In causa appellationis, prioris instantia fiscus audiendus est.*
- 8 *Examine testium interesse utrum possit.*
Concedere an valeat saluum conductum.
- 9 *Officialis an dicatur, & sub illius nomine veniat.*
Illius officium magna est auctoritatis.
- 10 *Appellare jure communi potest.*
Non jure Regni à decretis absolutioris, nisi per viam recursus, cum declarationibus.
- 11 *Hujus ritus dispositio corrigatur ex prag.*
- 12 *Advocatus fisci propriam, filiorum & parentumque vel pupilli causam trahi potest, etiam contra fiscum.*
Et obtemperat à Superiore licentia, etiam aliarum causarum patrocinium suscipere.

ADvocatum hic volumus, Non Carnificem. At enim fisci partes tueri debeat. Non negamus: sed Justitiæ, veritatisque adversari non debet. Aliud est severum esse, & exactum, aliud iniquum. Sit Cato, non Sylla, qui fisco patrocinatur. Fisci propterea patronus vir paruum placidus, omnibus invisus parum, aut nihil æquitatis in se habens, ex *Cassaneo ad consu. Burg. de confisc. rub. 2. in princ.* appellatur à *Prosp. Carav. in præc. rit. n. 10.* quem laudat *Thor. p. 3. s. 2. 2. compend. dec. verbo Procurator fisci an ob absentiam, Amad. ad Franch. decis. 192. num. 3.* *Danz. de pign. DD. tit. de offic. procurat. fiscal. cap. 1. num. 2.* Quibus profectò Elogiis, si hodie Caravita viveret, & apud nos esset fiscales, quos habemus, nequaquam dignos existimaret: homines nimirum morum suavitate placidissimos, nulli invisos, plerisque etiã gratiosos multa æquitatis laude præstantes. Cui enim non perspecta, & aperta vitæ ac morum innocentia, humanitas, Doctrina D. Hieronimi de Philippo Summarie Camere pro Regio Patrimonio Advocati Fiscalis, quem ex privatorum Patrono eximio ad illud munus, meritorum ejus magnitudine Rex noster adductus promovit, in eoque perdurare jubet, non minoris eum operæpretii Regio Erario, quam Regno ipsi futura sciens, quippè qui non minori cura, ac diligentia regias rationes augere quam æquitate, ac moderatione contendat? Aut quem latet D. Antonii de Gaxa hominis apprimè docti probatissimæ vitæ genus ac virtus quem inter primarios causarum criminalium Actores florentem, idem Rex noster, motu suo atque instinctu, Advocatum fiscalem M. C. V. criminale esse jussit, summaque laude invisum illud alioquin munus præstare videmus? si hos Caravita quoque vidisset intellexisset, opinor, quod ait in quadam epistola Sene-

ca: Vitia non esse rerum sed nostra: ac posse ab hominibus minime inhumanis atque omni virtute ornatis, fiscalis Advocati munus, & haberi, & administrari, et si non raro, vitio hominum contingat, ut qui hæc munera obtinent, parum placidi sint omnibus invisis, parum, aut nihil æquitatis habentes.

Quin? hujuscemodi definitionem flocci pendunt hodierni fiscales cum ex dignitate quam à fisco sibi mutuunt plura privilegia consequantur, de quibus scripsere *Alphan. de jur. fisc. Glof. 16.* & *Glof. 34.* *Jo. Garf. de nobilit. Glof. in princip. & Glof. 34. num. 41.* *Peregrin. de jur. fisc. lib. 7. tit. 2. Duen. reg. 374.* *Evarard. in Topic. jur. loco à fisco ad Ecclesiam.*

Et hæc privilegia incrementum susceperunt circa suspensiones adversus illos militantes, dum literis Catholicæ Majestatis ad Illustrem Comitum Beneventi Regni clauum tunc sustentem est data certa forma proponendi suspensiones in personam fisci patroni scilicet in causis tantum criminalibus, & aliis arbitrariis ex causa, cum tamen alias per Regni pragms. sanctiones, suspensiones adversus illos militantes pari passu pertractentur cum rem reliquis contra Judicem admittis, ut in pragms. 4. de suspic. offic. Verum licet sanctio illa loquatur in utroque fisci patrono, ratio tamen quæ à jure manat, persuadet tantum in fisci patrono, qui est questor parricidii, cujus respectu dicimus easdem exceptiones opponi posse contra Judicem inquirentem, quæ contra accusatorem, & proinde inquisitor est Advocatus fisci, qui accusat, ut quilibet de populo, unde, & inquisitor dicitur acculator prout hæc omnia eruditissimus ex nostratibus *Regens Rovit. in pragms. 1. num. 57. de suspic. official.* observat, de quo meminit *Mastrill. dec. 214. num. 12.* adducens *Carav. in hodie ritus in su. & de Advocato fiscali in criminalibus non dubitatur Joan. Bott. consil. 1. in civilibus vero durum est adversarium allegare suspectum.* Sed hujus rei veritas elucet apud eundem *Rovit. in pragms. 5. num. 4. eod. add. tit. & Jo. Petr. Fontanel. decis. Senat. Cathal. 30. tom. 1.* Possit autem recusari tanquam suspectus, si deinde fiat Judex, quin? & ipse recusare tam inquisitum, quam illius consanguineos officiales, defendit *Rev. indic. pragms. 1. num. 20.* insequiturque *Amend. ad Franch. decis. 222. num. 11.* *Mastrill. dec. 151. num. 50.* *Larrea alleg. fiscal. 118.* & decisum memorat *Franc. Mar. Prat. lib. 3. discept. forens. c. 48.* *Danz. ad Gramms. decis. 33. num. 27. & 28.* Sed an ab inquisito, contra quem in causa capitali patrocinatus fuit in aliis ejus causis cum illa non connexis removeri possit, negativè determinavit S. C. in personam Consilarii Scipionis Salituri in causa Jo: Laurentii Raim Civitatis Capuæ sub die 2. Octobris 1641. referente *Dom. Consil. Andrea Frovenzali*, penès Secret. de Mercati.

Causis fiscalibus interesse Advocatus fisci debeat, alioquin sententia in fiscum lata corruat, aperit *tex. in l. si fiscus ff. de jur. fisc. l. 2. C. si advers. Fisc. & l. fin. C. de Advocat. fisci*, affatim *Peregr. cit. cap. 2. num. 2.* *Ferrer. in observ. cathal. p. 3. cap. 24. num. 4.* *Jo. Monach. in defensor. juris tit. 15. num. 21.* *Balbus decis. 267.* *Borrel. par. 1. num.*

Summ. decis. tit. 30. de sentent. diffinitio. num. 315. Larrea alleg. 71. num. 4. lib. 2. Frai. lib. 2. discept. forens. cap. 50. num. 53. Harum tamen legum sanctionem vindicare sibi locum arbitramur in causis tangentibus jura fisci; In criminalibus vero contra delinquentes id sancitum fuisse nullo jure constare videtur, maxime ad omnes actus, cum ad sententiam, tum alicubi consuetudo annuat, prout Mediolani attestatur *Clar. §. 31. sub num. 23.* atque in Regno debeat in omnibus intervenire certum est, ut propterea in agitatibus coram quovis Judge atque Tribunali nimirum, si etiam in Curia Admiratæ, Artis sericæ; & lanæ, teste *de Franch. decis. 722. num. 2. & 17. & decis. 679.* necnon *Tasson. de antefat. vers. 3. observ. 3. num. 305.* quin? & non tantum in causis expedendis, verum insuper in relationibus faciendis, tum in S.C. in revocatione decretorum super instrumentorum liquidatione aut in Collaterali in gratiam potentis indultum, juxta *pragm. §. 8. de relat. tum in omnibus compositionibus, & provisionibus interesse fisci tangentibus, ex pragm. 6. §. 23. de offic. Justit.* quam laudat *Caravit. ad pragm. ad Macedon. §. 1. num. 15.* necnon *Danza de pugna DD. tom. 1. tit. de offic. num. 101.* quod si fecus nullitate callebunt ex *pragm. 36. de offic. S. C. Rovit. in prag. 3. num. 1. de offic. Magist. Justit. Viv. decis. 37.* si contra ipsum fiscum, non si pro eo prolata fuerint *Glos. in l. non intelligitur. §. diuus. ff. jur. fisci, Borrel. add. tit. 3. 2. sub num. 315. vers. declara tamen.*

In causa vero appellationis audiendum esse fiscum prioris instantiæ censet *Carav. in ritu 260. num. 15. & Clar. quest. 94. sub num. 9.* Jure vero communi nullus videtur requirendus ex *Salyc. in l. fin. num. 7. Cod. si reus, vel accusat mortuus fuerit.*

Verum examini testium interesse, utrum possit controversum est negatque *Affl. in constit. questionem rub. 62. sub num. 5. Benintendend. dec. Bononien. 60.* & inquitur *Dianna loquens in ratificatione testium par. 4. resol. moral. tract. 8. de offic. inquisitor. resol. 17.* Utrum vero examini principalis, atque torturæ, aut votis proferendis, idem *Affl. illic num. 6.* negativè resoluit. Sed tu vide *Cavalc. de Brach. Reg. par. 3. num. 166.* necnon *Scaglioni* ad hunc ritum in omnibus dictis casibus loquentem *num. 10. Danz. memor. cap. 1. de offic. fisci num. 174. Salern. Sicul. conf. 6.* sed quod valeat in tortura intervenire usus inolevit, teste *Danz. adduct. tract. tit. de offic. Procur. fiscal. num. 26.* Verum nè ab ipso examinètur testes possit tamen interesse illorum examini, si velit deciditur in *prag. 6. §. 3. de offic. magis. Justit.* id tamen postea vetitum, & demandatum, ut interveniat tantum in examinandis testibus in causis appellationum, ut in §. 5. ejusdem *prag. 6.*

Sed positivè concedere saluum conductum, negat *Affl. decis. 4.* insequitur *Tasson. de antefat. vers. 3. observ. 3. num. 215. vers. debent fisci.* Vide fortunium *Garziam in l. conventionum ff. de pact. Remig. de Gonnii in tract. de immuni. Eccles. fallentia 26. Campagn. in cap. Regni multorum num. 8. Apicell. in tutam. pauperat. tit. 1. de dilat. quin. qua. num. 112.* dicit tamen *Anna singular. 9.*

Tom. I.

quod latrumculatores consueverunt temporales indulgere.

At sub nomine officialis veniat necnè Advocatus fiscalis, atque officialis possit dici controversatur, & quidem affirmanti favent aperta verba *Ritus 2. ac Prag. 10. §. 5. de official.* potissimum quod illa, sub rub. *de official.* legitur tandemque verba *Peregr. add. lib. 7. tit. 3. num. 9.* contradicunt verò quæ *Marcell. de Mauro* recensuit *alleg. 77. potissimum num. 9. Peregrin.* cumulativè subscribens *cod. lib. 8. tit. 2. num. 14.* Quæ tametsi titulis multis decorandum esse atque prærogativis insignuent, nullum tamen memorant Doctorem, qui inter officiales cooptari crediderit; opitulatur *Carav. rit. 11. num. 6.* cujus rationi proficiscendi ab exceptione illius Ritus quatenus assentiremur illa quippè in *ritu 2.* qui numerum officialium reducendum sancientis, deindèque perscribens, fificales duos constituit; illos itaque officiales esse citra dubium ostendit, quin? & illius officium magnæ autoritatis, dignitatisque esse, adeo quod illud exercens, ut Comes appellari queat, ex *l. 1. Cod. de Advoc. divers. Judic.* deducit *Gravat. ad Vestrium lib. 2. cap. 8. num. 4.* & titulo spectabilis condecoretur *l. in sacris §. modum, ibi: Nec pro tempore virum spectabilem fisci patronum, Cod. de sacr. scrip. lib. 12. & in aub. de Judic. §. vetus in fin. ibi: Appione viro spectabili, & fisci Advocato, & Regius Consiliarius merito nuncupetur, ex §. vetus Auth. de Judic.* deducunt *Larrea alleg. 1. num. 19. D. Franciscus Amaya in l. fin. cap. 3. num. 34. C. de decursu. lib. 10. & pars corporis Principis, l. quisquis, Cod. ad l. Juliam Majest.* ut propterea illum offendentes crimen Læse Majestatis perpatrant. *Alfar. de offic. fisc. Glos. 31. num. 12. Amaya indic. loco nu. 6.* atque ex his eluceat *con. dispositio in l. proximo, ff. de his que in testam. delent.* ibi *Calpurnius longinus Advocatus fisci dixit non potest illud testamentum valere quod heredem non habet.* Ibi namque uti Principis consiliarius votum consultivè præstitit cum alias ei vetitum foret judicium proferre, *l. si quis C. de postul. Avil. in cap. 3. prator in verbo Abogados. n. 1. & 3. pag. 85.*

Jure communi non vetatur fisci appellare, *Inol. conf. 142. vers. preterea prohibet, Gramm. decis. 14. & de Franch. decis. 148. num. 8. & decis. 170. num. 9. Paris de Putro de Syndic. verbo condemnationis, Eman. Themudo in præfat. ad p. 1. dec. Portugall. num. 53.* Jure vero Regni citra dubium prohibetur a decretis absolutoris multis quippè in ritibus quos recenset *Campagn. in cap. Regni exord. ente plerumque, & observantia demandatum fuisse vidit de Bossis in add. ad rit. 225. vers. Et ita pridie de præfenti anno, Reg. Rovit. dec. 14. num. 4. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. ref. cap. 150. Regens Capyc. Latro dec. 173. num. 2. lib. 2. Reg. Sanfel. decis. 351. num. 19. lib. 2. Borrell. in Summ. decis. tit. 33. num. 748. & 749. & in tota Italia testatur *Joseph Ludovic. decis. Lucens. 1. num. 41.* Adire vero superiorem per viam recusatus, si tamen appareat notorie gravatus, non impeditur teste *de Franch. adducta decis. 158. maxime num. 7. decis. 487. num. 11. & decis. 470. num. 10. de Ponte tract. de potest. Præreg. tit. 3. de elect. official. §. 1. num. 51. Mastrill. decis.**

dec. 158. num. 2. Imbrian. de repuls. par. 1. confid. 3. num. 9. Masull. ad Capic. decis. 144. in princip. necnon Carav. ritu. 258. nu. 15. & in praxi Danb. adduct. cap. de offic. fisci à num. 28. ac idem Reg. Cappc. Latro decis. 161. lib. 2. num. 3. & 5. conferuntque, quæ scripsit Avus meus ad Gramm. decis. 35.

Quin? & ab aliis decretis in criminalibus, & non absolutoriis scilicet remittendos esse, aut debere gaudere indultu, & aliis, quia in illis actibus non vetatur, stante dispositione prædicta juris communis, necnon sanctione legum Regni priorum in eodem cap. plerumque, appellationem simpliciter concedente fisco, non abrogato per sublequentes memoratos ritus sequentes à decreto liberatorio utique licet appellare, quod optime declarat ead. dec. de Franch. 470. num. 11, quem laudat Avus meus ad Gramm. cit. decis. 41. num. 3. & latius idem Reg. Cappc. Latr. decis. 165. ferè per tot. & 187. num. 7. ac Reg. Sanfil. decis. 4. nu. 7. vol. 1.

Imò, & ab omni decreto etiam condemnante dicantur fiscus adhæsisse ipso jure appellationi interpositæ a parte declaravit prag. 7 de appellat. Reg. Cappc. Latr. dec. 183. num. 24. lib. 2. quam propter cessare si parte existente, & non appellante scripsit de Franch. & præter necessitatem, ni fallimur in postremis verbis mem. decis. 467. & insequitur Reg. Cappc. Latr. dec. 78. num. 9. lib. 1. Quod si appellaret à minoritate pœnæ, neque ejus admitteretur provocatio, prout decisum refert Gram. in rit. 37. Item servat ipsa Curia nullam denunciatum fol. 158. et.

Hujus autem Ritus dispositio corrigitur, ex prag. emanata tempore Regis Ferdinandi anno 1481. situata sub tit. de offic. Judic. sub num. 7. §. item quoniam, confirmata per invictissimum Philippum Secundum §. 39. sambien. ordenamos de offic. magist. Justit. quæ collimat cum jure communi in l. cum te 1. C. de Advoc. divers. Judic. Pro. dec. 144. num. 5. Masrill. de Magist. lib. 5. cap. 8. num. 76. Peregr. add. lib. 7. tit. de Advoc. fiscal. nu. 8. Reg. Tap. supe hoc rit. de jur. Regn. rub. 14. de offic. Advoc. & procurat. fiscal. quas quidem prag. restringendas quotidie Advocatus fisci propriam filiorum, parentumque vel pupilli, cuius est tutor, causam tueretur, etiam contra fiscum ex tex. in l. penul. & fin. ff. de postul. putat Reg. Tap. mox adduct. loco, & Carav. hoc in ritum inlequendo confirmat Judex de Angelis in repet. cit. l. cum te in prato super 2. lib. Cod. Alfar. de offic. fisc. Glor. 17. num. 6. & 7. Reg. Sanfelix. decis. 342. num. 5. lib. 2. subnectens nonnulla de executione ratione sanguinis, & conjunctionis. Et lectorem relego ad Maur. Jun. alleg. 77. nu. 10. & Cassan. in Catal. Glor. mund. par. 7. confid. 33. ver. etiam est, materiam hujusce rit. tangentes necnon Gayll. lib. 1. observat. pract. observ. 88. num. 8. restringentem, quoties à superiori licentiam Advocatus fisci obtinisset, vel ab eo compulsus fuisset, quique nu. 6. de consimili Advocato Civitatis ab ea stipendiato idem concludit.

R I T U S XIX.

Advocatus, procuratorque fisci, ac pauperum nihil recipiant pro litigatione causarum.

Item, quod procurator, & Advocatus fisci, nec non procurator, & advocatus pauperum nihil recipiant pro defensione causarum fisci, pupillorum viduarum, & miserabilium personarum, ipsoque fisco, pupillos viduas, & miserabiles personas tangentes, sed pro causis hujusmodi gratis, debeant procurare, & advocare, ac patrocinari, & proinde sint contenti gagiis suis.

S U M M A R I U M

1. Apud Hebræos judicia in Civitatibus portis olim exercebantur, & quare. Tobani, Senatores suos. hoc est clarissimos Senes pro Tribunali depictos habebant, inter quos Supremus auctoritate Judex oculis observatis, ac truncis manibus, videbatur.
2. Judicium fisci pauperum Advocati, & Procuratoris conditio ea esse, debet ut in pauperes faciliores fuit, & in adjuvando procliviores. Commendatur Juro ille foro nostro excimita vita sanctimoniam præditus, qui à juvando nomen divinitus sibi mutuatus est.
3. Ex ritus verbis nedum pauperum patroni, sed Advocati, Procuratoresque fisci pupillarum, viduarum, ac miserabilium personarum causas gratis fovere tenentur.
4. Istæc verba ritus (miserabilis personæ tangentes) excludere ni videantur pupillos, ac viduas à numero personarum miserabilium. Et tamen eo ipso, quod vidua fuit, & pupilli, miserabiles dicantur persona.
5. Ut vidua gaudeant, & pupilli legum prærogativis, an sufficiant, tales esse, nisi, & miserabiles fuit nempe pauperes, quæ in terminis hujus Ritus. Si opponatur contra viduam aliquid, vel quod sit inbovesa, vel quod vidua minimè sit, terminus est omnino imperitendus. Probandi omnes incumbit excipienti de aliquo privilegio, aut de persona qualitate.
6. Et valent ne Judæi, eorumque descendentes, publica subire officia.
7. Miserabilium personarum, ac pauperum privilegia remissiva. Pauperes peccatorum conferunt cognitionem, virtutum conservationem, cordis quietem, & multa alia.
8. Pauperes, ac persona miserabiles Advocatum habent gratis, ac procuratorem, nedum hujus ritus, & alterius 23. Sanctione sed etiam jure communi attento. Pluribus fruuntur prærogativis, quarum nonnulla recensentur. Potissimum non obstringuntur facere depositum pro pena nullitatum adversus decreta, & Senatuum Tribunalium, nec pro pena suspicionum Judicium, cum declarationibus, praxisque indicantur.

Quam-

- 9^a Quomodo à decreto admittente, vel reiciente suspicionem nulla competat reclamatio, bene tamen competit à sanciente non recepti suspicionem, absque deposito ob paupertatem non probatam.
- 10^a Equitati, & charitati maxime consentaneum est pauperibus præcipuo studio patrocinari. Et commendatur pietas Petri Philippi Corsi, & Thomæ Mori Angli.

Utinam removeatur à Reipublicæ Reſtoribus Typus ille perſicus, mos ille ſuperbiæ aboleatur, quo, ſi non, ut olim, lege prohibetur, certe multorum conſuetudine dicam, an abuſu ſervatur, nè licitum ſit indutum ſaeco aulam Regis (nunc dixerim magiſtratus) intrare. Sed ſuæ benignitatis fores recludant pauperibus, ut ſe præ viris nobilibus, aut divitibus deſpectui haberi jure conqueri non poſſint. Hanc ſanè ob cauſam olim apud Hæbreos judicia in Civitatum portis exercebantur, ut ex multis ſcripturæ locis cognoſci poteſt, nimirum, ſi *Div. Hieronymo* credimus, ut publicis tenuiorum præſertim hominum commodos ſerviretur. Verùm, cum ſolvendo non ſint pauperes pro cauſis, nec earundem expenſis quodammodo ſufficiant, eò devenit, ut nec orphanum lites diſceptentur, nec pupillonum negotia peragantur, & nemo ſit, qui viduis aditum in aulas, vel in forum recludat, aut faciles earundem neceſſitatibus aures accomodet; ò tempora, ò mores Tebani!, ut teſtatur *Plutarchus*, Senatores ſuos, hoc eſt, clariffimos Senes pro tribunali depictos habebant, inter quos ſupremus authoritate Judex oculis obvelatis, ac truncis manibus videbatur, nimirum, ut oſtenderent, quod nulla ſpe lucri judicia ferebantur, cum ad pecuniæ receptionem manibus careret Judex, & oculis. Quod erat jus Reipub. ſpecimen, quod Civium ſolamen, quæ pauperum ſecuritas, qui incorruptum Judicem adibant, nec oculos habentem, quo tutiores erant ſe iniuriam intuitu contemptui nunquam futuros. Ea enim eſſe debet Judicum, Filii, pauperumque Advocati, & procuratoris conditio, ut in hujusce generis homines faciliores ſint, & adjuvando procliviores. (*Bal. conf. 487. vol. 5. quem refert Novar. de priv. miſerab. perſonar. privil. 104. num. 2.*) nam ſi optimi, maximique Judicis Dei vices gerunt in jure, qui orphanorum pater, & viduarum Judex in ſacris literis appellatur, quidni eorum cauſis liberalitatem exerceant, ut Deum imitentur, cujus providentia corvorum pullis, utpotè parentibus deſtitutis cæleſtem rorem imperſitur, & nutrit. Sanctum fuit in jure, quod ſi orphanorum tutor malè rem ageret, vel eorundem cauſas negligeret, ad Judicem ipſum perſicere pertinebat, ipſi onus imponebatur, & cura, nec ulla quæſtus cupiditas impellebat; legite quæſo quinquaginta Sanctorum Jurisperitorum elogia contra populare commentum, de ſolo Ivone publicata Leodii anno 1632. quorum meminit *Henricus Engelgrave Societatis Jeſu emblem. 46. in Dominica 18. poſt Pentecoſtem*, ſupra verba *Ecce quidam de Scribis Matt. 9.* in quibus pietatem in pauperes, liberalitatem in pupillis, ſummamque in viduas miſerationem excipietis, ut imitemini Ivonem illum à foro noſtro eximia vitæ ſanctimonia præditum,

qui à jure, hoc eſt à juvando nomen divinitus dixerim, mutuatus eſt ante oculos propono, ex quo amorem in pauperes tanquam ex fonte hauriamus, ut ejus exemplo ipſorum cauſas nullo pecuniæ incitamento peragamus, & Elzearii ſanctiſſimi æmulatores citiſſimè lites expdiamus.

Ex hujus autem ritus verbis, eodem pauperum patronos, ſed filium, Advocatos, procuratoresque ſiſcales, pupillonum, viduarum, ac miſerabilium perſonarum teneri gratis fovere cauſas colligitur. Quæ verò ſint perſonæ miſerabiles edicuntur *Menoch. de arbitr. caſ. 166. Aff. in conſtit. ſtatimans à verſ. ſeptimo nota ſub vv. 13. Theſaur. decif. 276. Riv. dec. 69. Nouar. in prax. elect. fori ſect. 1. q. 53. Conſil. Carleval. de Jud. 20. 1. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 6. ſect. 7. n. 529.*

4ª Iſthæc verba in ritu adieſta (*miſerabiles perſonas tangentes*) excludere videntur pupillos, & viduas à numero miſerabilium perſonarum, cum antea ſpecialim illarum meminerit Ritus iſte, poſteaſque ſubnectat præfata verba, & *miſerabiles perſonas*, quin & antea ſimilia protulerat, *pupillonum*, ſcilicet, *viduarum*, & *miſerabilium perſonarum*; Attamen quia *text.* his etiam utitur verbis in *l. 1. C. quand. Imperat. int. pupill. vel vid. vel miſerab.* dicere poterimus id eſſe, quia eo ipſo quod ſunt viduæ, & pupilli ſunt miſerabiles perſonæ, etiam ſi Regina, *de Franch. dec. 100. Theſaur. dec. 177.* & in pupillo dixite loquitur *Menoch. add. caſ. 66. num. 17.* atque ita ſatiſfactum etiam apparet argumentationi quorundam ex adductis verbis illius legis obdiſtionem, & requirentium ad effectum, ut viduæ gaudeant, & pupilli, non ſufficere viduas, & pupillos eſſe, niſi & miſerabiles ſint, nempe pauperes, ſecus ſi divites, cum *ſe vera ſatis ſit ex autediſtis viduas, ſive pupillos eſſe, idque etiam probabo ſup. rit. 130.* ad finem tamen fruendi *add. leg. prærogarivis*, non hujusce Ritus privilegio, quoad patrocinium gratis præſtandum, nam omnino paupertas concurrere debet, intuitu cujus illud eſt introductum, *de Franch. memor. dec. 100. num. 20.* inſequitur *Pafchal. de virib. patr. poteſt. p. 2. cap. 2. num. 98.* & peroptimè diſtinguit *Foller. in conſtit. Rege præſenti num. 20.* & hoc ſenſu loquuntur *Carav. hoc in ritu num. 11.* cæterique quos laudat *Conſil. Carleval. memor. loc. num. 548.* ut ipſemet *Conſil. num. 549.* advertit, & *de Carav. memor. quoque ſunt Thor. pag. 1. compend. dec. verbo reſiſitio pag. 447.* nec non *Camill. Borrell. in ſumm. dec. p. 1. tit. 56. nu. 10.* id quod privilegium, etiam ad viduas luxuriose viventes, authoritate *de Franch. dec. 233.* extendit *Avus meus*, exploſa aliquorum ſententia, in *annor. ad Capyc. dec. 160. num. 2.* confirmat *Pafchal. add. loco num. 99.* & diſputato articulo poſt *Avum meum*, cæterosque, tuetur *Conſ. Carlev. indic. loc. num. 550. cum ſeq.* Quando autem opponitur contra viduam aliquid, vel quod eſſet inhoneſta, vel quod vidua minimè exiſteret, imperitari omnino debeat terminus, in facto obtinuiſſe jactat, *Nunt. Tartagl. in prax. civil. cap. 3. ſub num. 10.* etenim onus probandi incumbit excipienti de aliquo privilegio, vel de perſonæ qualitate ad evitandas fraudes, *Urſill. ad Aff. dec. 24.* & in allegata perhorreſcentia ita deciſum refert *Capell. Teloſ. dec. 236.* & concludit *de Franch. decif. 257.*

257. num. 6. & in personis privilegiatis ita afferentibus, dixit *Muscatell. in prax. S.C. lib. 1. par. 2. Glor. competentes num. 79. de quo Thor. p. 1. compend. dec. var. probatio.*

Quid verò deducendum sit in articulis, & qualiter probandum, ut privari possit vidua legato relicto sub conditione, si castè, & honestè vixerit, *Marcel. Calà advertit in tract. de mod. artic. §. 2. Gl. unic. num. 573.* Viduæ appellatione an veniat virgo dispungunt *Covarr. pract. quæst. cap. 7. num. 2. Gayll. pract. observ. lib. 1. observ. 1. num. 41. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. resol. cap. 338. nu. 10. & lib. 2. cap. 243.* & nùm patre orbata inter miserabiles numeretur, & fori electionem habeat, affirmativè respondent *de Franch. dec. 100. & decis. 499. Fiv. dec. 65. num. 3. & 521. num. 1. lib. 4. Giurb. latè decis. 82. Paschal. mem. loco num. 94. Castill. dec. 48. num. 11.* Sed perdifficilis habita fuit controversia in virgine patrem habente, quam extricant *Regens de Marinis add. c. 338. & 243. Fran. Maria Prat. lib. 1. discep. forens. cap. 13.* qui pro virgine veriore sustinuit opinionem, quæ juxta per ipsum exarata semel, ac iterùm determinationem recepit, sed nos alibi. (Deo Dante)

Carav. hunc ritum restringit in miserabilibus Judæis, sed ad materiam videas *Fragos. de regim. Reipub. p. 1. lib. 1. disp. 2. §. 8.* lato calamo pertractantem, an possint Judæi, eorumque descendentes publica subire officia, necnon *Anichin. de prævent. instrum. cap. 6. dub. unic.* quæstionem excitantem, si valeant prævenire adversus instrumenta, ibidemque plura adnotat.

7 Multa autem miserabilium personarum, ac pauperum privilegia enarrant Doctores, inter quos, integros edidere tractatus *Jo. Maria Novar. & Anton. Leoncill.* pluries in hoc ritu, à nobis adducti; multaque paupertatis commoda, ac incommoda recensent *Luc. de Penn. in leos. C. de his qui num. lib. lib. 11. Cotta memor. paupertas, Tiraq. in tract. cap. 29. Ricc. collect. dec. 226. par. 1. Medic. in tract. mors omnia solv. p. 1. num. 103. referens Div. Thom. verba cap. 48. supra Isaiam,* ut paupertas conferat peccatorum recognitionem, virtutum conservationem, cordis quietem, desiderii completionem, spiritualium bonorum dulcedinem, meritum exaltationem, & cælestem hæreditatem, quæ rescribit *Avus meus ad Grammatic. decis. 185. num. 12.*

8 Hinc habent Advocatum, procuratoremque gratis, nedùm hujus ritus, & alterius 23. sanctione, sed jure communi attentò, *Gl. in l. 1. §. ait prator. vers. non habebunt, ff. de postul. Paschal. add. loco num. 88. Joseph. Ludov. dec. perusin. 111. num. 10.* invehens contra extorquentes salarium ab ejusmodi personis, *And. Gaill. pract. observ. in 43. obser. num. 10.* quin? & acta gratis sunt facienda, *l. nulli, C. de Episcop. & Cleric. Capiblanc. to. 1. de Baron. prag. 19. post num. 29. & Carav. clypeo hoc in ritu in 4. notab. fretus,* firmat in carceratis pauperibus *Angel. Scialoja in prax. forjudicat. c. 25. num. 12.* & ad restrictionem *prag. 2. de expens. miserabiles personas admitti ad prosequendam appellationem, minimè resectis expensis primæ instantiæ, ex Carav. sub num. 18. vers. Sextum,* determinatum recenset *Novar. de priv. miserabil. personar. privil. 14. num. 4. quique ex ead. Carav.*

vers. decimumquartum, in privil. 58. num. 9. post alios firmat Judicem debere impertiri officium suum, etiam non requisitum in causis talium personarum; & fusiùs nos *memor. rit. 23.*

Pauper expendens, vel tendens monetam mitius mulctatur, & non pœna ordinaria, *Decian. lib. 7. cap. 27. num. 5 tom. 2. Marfil. consil. 71. num. 27.* quos laudat *Danza de pugn. Doct. in tit. de fals. monet. t. 1. num. 51. Novar. add. tract. privil. 57. post Carav. prout excusatur à lenocinio, Foller. in cap. quod fuit leno uxoris, & falsi pœna proscripta in prag. 1. de fals. Novar. in d. pragm. in fin. & privil. 15. n. 4. add. tract.*

Valent, omisso medio, eligere Judicem supremum, dummodò competentem, latè *Muscatell. in prax. civil. lib. 2. par. 1. Gl. in forma num. 71. Tbesaur. dec. 177. num. 10. Visconti ad Franch. decis. 192. Caravit. num. 20. memor, & convenire eorum debitores ubique* *Jodoc. in prax. civil. c. 53. num. 18. Marcell. Calà de mod. artic. §. 1. gl. 1. n. 85.* legata ipsis relicta ad piam causam censentur *Tiraq. in præfat. tract. de privil. pia causa. Clerici & Religiosi valent pro illis postulare, Jodoc. in prax. civil. cap. 96. num. 10. Sayr. elau. Reg. lib. 12. cap. 22. num. 5. Leo dec. Valent. 107. lib. 2. Novar. priv. 88. nu. 10.* etiam contra propriam Ecclesiam *Anton. Leoncill. de privil. pauper. p. 2. privil. 6. nu. 3. & privil. 7. pro quibus; & vassallo contra dominum patrocinari licet Ricc. colle. dec. 2227. vers. & maxime, Mari ad Grammat. decis. 80. num. 3. idem Novar. privileg. 158. n. 9.*

9 Non obstringuntur facere depositum pro pœna nullitatum adversus decreta, & sententias Tribunalium collegiatorum, juxta *prag. 5. §. 3. de off. S. C. & 4. §. 16. de dilat. nec pro pœna suspicionum Judicium contenta in pragm. sub tit. de susp. official. & hoc, si impertito termino summario, fuerit probata paupertas, prævio Proregis, ejusque Collateralis Consilii rescripto, remisso Tribunali, in quo vertitur lis, quod constituto de paupertate servatis servandis justitiam faciant, ut in dies usus invaluit, illaque non probata provideatur, quod faciat depositum pro pœna, quoque non factò, quod reiciantur nullitates, & aliquando terminus ad illam probandum impertitus prorogari solet, hand obstante illius lapsu, ut servavit S. C. in causa suspicionis propositæ à Damiano Ferrigni in personam D. Consil. D. Francisci Savii, referente *Dom. Reg. tunc Consil. Francisco Antonio Mussettola, sub die 1. Junii 1635. & alias referente Dom. Consil. Marcello Marciano, sub die 12. Junii 1636.* super suspicionem deducta ab Antonio Pontecorvo, in personam præfati D. Francisci Antonii Mussettola, penès de Mercati Sec. & pertractant *Gizzar. dec. 84. Danz. de pugn. DD. tit. de contumac. c. 3. v. 3. Novar. qu. forens. q. 59. p. 2. & add. tract. de privil. miserab. priv. 133. Thor. in suppl. comp. decis. verb. pauper. allegans, & p. 3. sect. 2. eod. verb. pauper, Franc. Mar. Prat. pract. observ. centur. 1. observ. 56. à num. 4. dicens non esse impertiendum terminum memoratum, quando ex inventario in actis edito, liquet Judici paupertate non laborare nullitates proponentem, & ita resolutum indicat; sic existente illo notoriè divite, non aliter terminus conceditur, sed decretum interponitur, quod, ex quo notoriè est dives, suspicio non**

non admittatur absque deposito, ut decisum fuit in S. C. in causa Clerici Francisci Cimini suspectum allegantis D. Consil. Didacum Valera, sub die 10. Maii 1635. relatores D. Consil. *Thoma de Francibus*, proüt stante notoria paupertate, absque termino, fuit provisum per Collaterale suspitionum capita, absque deposito recipi, deducta à D. Lucretia Carrasa in personam D. Consil. Andree de Januario sub die 17. Novembris 1632. penes Tagliavia, & referente *Dom. Consil. Carleval.* confirmatum à S. C. sub die 24. ejusdem mensis Novembris, penes eundem Secret. S. C.

Verùm in suspitione allegata per Jaymen Segarra, y Prato, in personam D. Præsidis S. C. D. Bernardi Zufæ tunc Consiliiarii, cum fuisset provisum fieri depositum, haud obstante inopia allegata, & non probata, obtulit ipse Segarra omnia ejus bona S. C. & illius decreto sub die 13. Februarii 1629. fuit provisum, quod stante retrospectiva oblatione sequestrentur bona, etiam quoad præteniones ipsius Jaymi super hæreditate quondam Jaymi Prati, pro satisfacienda pœna in Reg. Prag. contenta, & procedatur ad ea, quæ incumbunt circa suspitionem propositam, referente *Dom. Consil. Scipione Theodoro*, sub die 13. Februarii 1629. penes Magnificum Secretarium. Et quamvis à decreto admittente, vel reiiciente suspitionem non competat reclamatio, aliudque remedium vigore *pragm.* tamen à sanciente, non recipi suspitionem, absque deposito ob paupertatem non probatam reclamatio conceditur, proüt fuit admittita à *Præside Ursino*, sub die 29. Januarii 1629. ut ex dictis actis suspitionis, & in causa suspitionis allegatæ à Clerico Antonio Manso in personam Consil. D. Francisci Salgado, qui fuit exclusus pro paupertate ad proponendum absq; deposito, obtinuit verbum fieri loco reclamationis, & sub die 29. Jan. 1630. referente *Dom. Bernardo Zufæ*, fuit declaratum per S. C. bene fuisse provisum, & in causa suspitionis propositæ in personam Francisci Antonii Musettula pro parte filiorum, & hæredum Stephani Cacacii pupillorum fuit obtentum fieri verbum ad finem videndi, & per Sac. Conf. sub die 6. mensis Maii 1638. fuit provisum non esse deferendum, penes Secretarium de Mercati.

Maximè verò aequitati, nedùm charitati consentaneum est, paupertatis rationem habere in jure dicendo, ac pauperibus ipsis præcipuo studio patrocinari: fecerunt hoc plures, iique sanctissimi, ac sapientissimi viri; ut superius à nobis exemplis demonstratum est, quibus addi potest Petrus Philippus Cornæus Perusinus, qui non modo doctrina, sed pecunia miserorum causas adversus potentiores tuebatur, & Thomas Morus Anglus, qui teste *Erasmo* in ejus vita, pecuniam sibi ex juris præscripto debitam, pauperibus potissimum remittebat. Utinam horum exempla nostræ ætatis Jureperiti sectarentur: vel saltem Raphaelis Fulgosi præcipui Jureconsulti factum non dedignarentur imitari, qui, cum juvenis esset, partem litis evictæ, familiaris nomine acceperat; cæterum ætate maturior, cum in *l. sumptus*, ff. de pactis. incidisset; quo loco disertè pacta ista prohibentur, quæcumq; acciperat, cum fœnore pauperibus restituit.

RITUS XX.

Item, quòd procurator Curie possit causam usurarum prosequi, & ad prosecutionem publicationis bonorum, secundum formam consilii, nullo alio crimine in judicio præcedente.

S U M M A R E R U M.

1. *Usurarium frans, ac improbitas perniciosissimum, & summum malum est Reipub. Veneno similis, aut pesti est usura. Nulla est Reipub. firmitas, ubi populus usuris opprimitur.*
2. *Principes ætario non consulunt, qui feneratoris spoliis enutriri suant. Agis Dux Arbouienfis omnes usurarium tabulas combussit, Galliaq; olim Judæos usurarios exercentes à Regni finibus exterminavit. Cato quoque omnes à Sardinia expulit usurarios.*
3. *Inter raptores, & fures usurarii connumerantur, ac scorpioni, & aspidis morsui equiparantur.*
4. *Usura omni jure prohibetur.*
5. *Jure Canonico octo pœna contra usurarios sunt iudicæ, totidemque de Jure Civili. Et qua nam præceteris in Regno. Ex Platone usurarii sunt multandi, ut sortem simul, & usuras amittant.*
6. *Pendente usurarum causa licito Jure proceditur ad sequestrum, & bonorum mobilium annotationem. Et quid in Neapolitanis, & Neapolitana extera nupta.*
7. *Defistoribus accusatoribus in hoc usurarum crimine, potest fiscus captam inquisitionem prosequi, si ex causa, si post litem contestatam, desistant. De jure Civili in delictis, in quibus imponenda venit pœna publicationis bonorum, transactio permittitur, nec Judex amplius poterit procedere, si pars recesserit. Et an de Jure Regni, mortuo accusatore, liceat fisco Judicium prosequi, accusatoque defuncto daret contra hæredes, quoad persequutionem bonorum.*
9. *In usurario crimine, quamvis publico, procurator admittitur, si speciale habet mandatum.*
10. *Usura an dicatur, si pendente dilatione data in mentio, de interesse fiat factus. Illudque certum, & uniforme à principio sit statum Interesse ex duplici causa evenit, ex danno scilicet emergenti, & lucro cessante. Navigantes, si eorum culpa damnantur præbent in retibus piscatorum census, ad ipsius refectioem tenentur, non tamen ad piscium estimationem. Lucrum certitudinariè est probandum, & actu proximum, non per possibile, & communiter accidit. Nostris calamitosis temporibus incertum est lucrum, & nil tutum. Ex lucro annuorum introituum omnis deduci debet, quod est amissio capitalis, & pactum de redimendo ad libitum venditoris. Et nam dicta facultas redimendi sit estimanda ad*

- ad rationem duorum pro centenario.
 In magnis Civitatibus inter negotiatores taxatur interesse tantum ad rationem sex pro centenario.
- Contractus, licet à principio non sit feneratorius, si tamen ex mora excessivum interesse conveniatur, fenore polluitur.
- 21 Contractus feneratoriam continens pravitate, an in totum corruat, vel sublato pacto ad equitatem reducatur?
- 22 Redditus superflue percepti, an sortem extinguant principalem, latè inquiretur.
 Bonatenentia soluta à venditore annui introitus, an extinguat capitale.
 Et num validum sit pactum, quod bonatenentia à venditore annuorum introituum solvatur.
- 23 Contractus venditionis annuorum introituum, puta centum pro capitali pretio ducatorum mille, an jure subsistat, si in illorum vicem fuerit assignata, seu locata res emptori, ex qua fructus percipiuntur, summam prædictam ducatorum centum transcendentes.
 Locatio justa mercede facta, si tamen ex causa mutui exorta sit, feneratoria nuncupatur.
 Incertitudo, & dubius eventus omnem usuram excludit, contractumque admittit.
- 24 Census num constitui possit ex sola debitoris confessione, capitale scilicet præteritum prius fuisse à creditore mutuatum, vel alia justa causa debitum?
- Contractus censualis perfici non potest, nisi præfenti, & numerata pecunia.
 In contractu censuali sufficit, si loco pecunia numerata detur cedula bancaria.
- 25 Contractus censualis, num constitui possit ex pretio bonorum mobilium?
- 26 Frumentum vetus si mutuetur, ut novum reddatur, an sit usura.
 Et an census constitui possit in frumento, sicut in pecunia.
- 27 Vendito censu annualis pensionis in frumento, si post contractum, frumenti valor nimis augeatur, an pretium census debeat ad equitatem redigi.
- 28 Nonnulla in usura detestationem adduntur.

1 **P**erniciosissimum sanè malum, ac Reipublicæ summum est usurariorum fraus, atque improbitas, quæ liberrimè sub nomine lucri cessantis, damni emergentis, & colly bistices pallio grassatur; Veneno similem, vel pesti dixerim usuram, quæ cum in Civitates illabitur, quis est, qui excisionem, inflammationem, everisionem, depopulationem, evastitatem testis omnibus, atque agris inferri dubitet? quæ enim est Reipublicæ firmitas, ubi Populus usuris opprimitur? quæ sunt urbium divitiæ, ubi feneratorios dolo, fraudeque cives exhauriunt? quæ publica utilitas, ubi fures aluntur, qui inhonesta hac negotiatio- ne subditis fortunas extorquent; non consulunt æratio Principes, qui rapaces hos, veluti vultures, civium spoliis enutrirsi sinunt; verissimum namque est, quod monet Gregor. Tholosanus, ita divitum immisericordiam fœvire, fœnus fœnori, & lucrum lucro iniici, ut si ex arbitrio feneratorum res ageretur brevi futurum sit, ut omnes fa-

cultates, patrimonia, atque ipsæ personæ in ditionem ipsorum deveniant. Quæ fœnerationis incommoda tum novissent prudentes viri, quàm maximè in usurarios animadvertunt. Tabulas eorum omnes combussit Agis Dux Atheniensis. Severior fuit Gallia, quæ olim Judæos illicitam hanc negotiationem exercentes Regni finibus exterminavit, & fœneratorum immanium fœraces dexteram detruncavit. Cato omnes usurarios Sardinia expulit. Eorum enim conditio non melior esse debet, quam furis manifesti; eadem est injuria, nisi quod hæc speciem juris induit; & Romani eos gravius, quam fures, puniebant; nam hunc in duplum, illum in quadruplum condemnabant. Inter raptores, & fures illos connumerat noster *Affl. in const. Regni usurariorum*, latrones legales prædicentes quid intendunt rapere, præconizat, *Salic. a. a. h. ad h. Cod. de usur. Muscatel. in prax. crim. de privil. & pen. usur. nu. 4. Scorpionis*, & aspidis morsuri æquiparat, *Bal. conf. 449. laudatus à Jodocho Damhonder. Encbiridion parium, a ut similitum, verbo usurarius*, quique perutilia in foro quoque poli adnectit. Propterea fraudulenta hæc congerendæ pecuniæ cupiditas sacris in paginis civilibus, & naturalibus legibus prohibetur, quas cumulant *P. Salas in tract. de usur. dub. 3. Peguer. decis. crim. 30. num. 7. Ambros. de Vign. tract. de usur. num. 28. Affl. dec. 220 num. 4. Claud. Tut. alleg. 49 nu. 2. Gayll. pract. observ. lib. 2. obser. 5. num. 5. Carol. Malinaus tract. commerc. & usurar. latè quid sit usura definit, eandem dividit, & naturam ipsius per comparationes ad bellam argentiparam, ad morsum aspidis, ad ignem, & ad latronem legalem explicat, quomodo jure, tum humano, tum divino sit prohibita ostendit, quantumque dispendium in Rempublicam afferat miro ordine, multisque documentis demonstrat, necnon advertit *Honorat. Leotard. de usur. quest. 98. nu. 19. & admonet Adam. Contenz. & Societate Jesu lib. 8. politic. cap. 17.**

5 Octo autem pœnas contra usurarios indictas de Jure Canonico, aliasque itidem octo de jure civili enarrat idem *Leotard. quest. 100. ex num. 29. Monac. ad Minad. dec. 39. num. 5. Avus meus ad Capyc. dec. 49. num. 1.*

Et præceteris in Regno est pœna publicationis omnium bonorum indicta ex *const. usurariorum sub tit. de usurar. puniend. quæ concinit huic ritui; & confirmatur prag. 1. 2. & 3. sub tit. de usur. & optima quidem ratione, nam fœneratores magis, magisque terrentur bonorum periclitatione, quàm pœnis criminalibus, quæ ob multa requisita, ac raras quærelas difficulter, irrogantur. Unde Carav. hoc in ritu nu. 2. advertit nulla alia meliori pœna coerceri potuisse, & ipso laudato rescribit *Monac. ad Minad. add. dec. 39. sub num. 5. necnon Muscatel. in prax. crim. mem. tit. de privil. & pen. usur. num. 30. & ante ipsos Mar. vant. 1. p. verb. Inquisitio num. 116. cujus meminit Avus meus ad Capyc. cit. dec. 49. nu. 1. & noviter Franc. Maria Prato respons. crim. 8. num. 16. & 1. lato ille divinus Philosophus in lib. 5. de legibus, censet illos ita esse multandos, ut fortem, usuras an vitant, quod pariter olim Romæ consultum erat per *legem Gabiniam*, quando quis ultra permissum, fœnerasset, teste *Rosin. antiquit. Roman. lib. c. 20.***

quæ id

quod si hoc apud Ethnicos, quanto justius apud Christianos est servandum, qui Evangelica luce eorum nequitiam clarius prospiciunt, prout pluribus in locis providi Principes peculiaribus constitutionibus decrevere, & Theodorici similii edicto meminit *Cassiodor. Henrici IV. Gallorum Regis, Pari. Constit. refert Filibert. de legib. abrog. lib. 6. quaest. 60.* & tale inter milites Hierosolymitanos viget, institutum, registratum in *lib. in-stit. tit. 16. cap. 4.*

6 Hinc pendente usurarum causa, licito jure procedere Curiam ad sequestrum, & annotationem bonorum mobilium, nè fisco fraus fiat, multorum autoritate fretus infert *Carav. num. 3.* & insequitur *Monac. ad Minad. dec. mem. 39. num. 5. in fin. & Muscatell. num. 32. prævio inventario, de quo Clar. lib. 5. §. fin. qu. 44. sub n. 2. & Carrab. in tract. præem. M. C. V. sub num. 106. in annot. quod Carav. effatum restringit Pratus mox add. loco, in Neapolitanis, quorum bona haud publicantur, ex peculiari privilegio, nisi dumtaxat in crimine Læsa Majestatis, tum divinæ, tum humanæ, quodque esse viridi observantia autumat, ex *Affl. in consil. Regni adulterinam 2. notab. de Franch. decis. 102. in princ. & magis in terminis dec. 213. extendente etiam ad Neapolitanam extero nuptam.**

7 Quod autem desistentibus accusatoribus, qui ad agendum ordinariè fuissent admissi, suam, suorumque injuriam prosequentes, valeat fisco, potissimum in hoc crimine usurarum, captam inquisitionem prosequi, sive ante, sive post litis contestationem, omnium consensu, & autoritate S. C. definitur apud *Minad. dec. 39.* quem laudat *Reg. Rovit. in prag. 1. de usur. nu. 28. Borrell. consil. 12. num. 5. necnon de Franchis dec. 552. Muscatel. in indic. rub. de priv. & pen. usur. num. 6. Peguera dec. 35. Thor. p. 1. compend. decis. verbo fisco instante, Carav. adducens rescribentem nu. 12. decretum S. C. penès Antonellum Falangonum tunc Secretarium, cujus determinationis memores sunt *Lud. Foller. in prag. fin. de compos. nu. 103. in fin. Petr. Foller. in fragm. prax. crim. tit. de usur. num. 55. in fin. Muscatel. & Borrell. adduct. loc. necnon Episcop. Ricc. collect. 1813. p. 5. Thor. indic. p. 1. compend. verbo fiscus an possit, necnon verbo fiscus an accusatores; Et quidem nisi ritus ita statuisset, illiusque intuitu milies decesum fuisset, certè non utique licuisset ob regulam illam juris civilis, in delictis, in quibus venit imponenda pena publicationis bonorum (sicuti in Regno pro ulura) quia permessa est transactio; Judex nequit amplius procedere, si pars recesserit, ad *tex. in l. transigere, C. de transact. ubi notant etiam Doctores, tametsi Juris Canonici sanctione perfecta id passim fisco liceret, ex cap. 2. de Collus. detegen. nisi ex charitate, non præmio illorum fuerit concordia comparata, dicitur cap. 1. illiusmet Rub. Imò, & ipso accusatore mortuo de Jure Regni fisco prosequi licebit, ipsoque accusato defuncto, judicium durabit quoad persecutionem bonorum contra hæredes, advertit *Muscatel. add. loco num. 11. quique Afflictum tuetur ab impugnatione Carav. hoc ritu num. 11. & 12.****

9 In hoc usurario crimine, etsi publico, admitti procuratorem, dummodò, ille speciale habeat mandatum, *Carav. asseverat num. 8. & 9. quem in Tom. I.*

sequitur *Muscatel. cit. num. 12.* eò nixi principio, quod quando ex delicto pœna venit imponenda pecuniaria, procurator admittatur, quod amplectuntur *Guazzin. ad defensam reorum defens. 12. cap. 1. post nu. 51. Clar. pract. crim. §. fin. qu. 32. vers. ceterum, de Angel. ad Foller. rub. audiantur excusatores num. 1. vers. duodecima declaratio, etiam si pœna privationis omnium bonorum infligatur, & præter illam, infamiae quoque minetur, advertit *Boss. pract. crim. tit. an in criminalibus Judic. num. 4. & collimant exarata per Thesaur. dec. 265. num. 8. insequiturque in terminis usurariae pravitate, ex Carav. Angel. Scialoja in prax. for. judic. cap. 8. n. 41. lateq; Franc. Mar. Prat. pract. observ. cent. 1. obser. 30. nos autem hoc plenius extricamus rit. 196.**

10 Pulchra fuit indagatio in materia fœnoris, au dicatur usura, quando pendente dilatione data in mutuo, de interesse paciscitur; Et certum, uniformeque interusurium à principio statutum in contractu mutui cohonestari, ac sustineri sub nomine interesse falsò existimant nonnulli nihil enim tam repugnat ipsius interesse naturæ, quam resignatio certæ, ac continuæ præstationis, nam si definitur, quod est accessio fortis ratione ejus, quod amifimus, vel lucrari non potuimus adversarii culpa, quomodo id certè statui potest, si incertus est exitus? pendet istud ex circumstantiis rerum, temporum, ac personarum, quæ variæ sunt, ita ut modò plus, modò minus, modo nihil intersit. Quare concluditur id, quod interest certis finibus concludi, ac definiri non posse, sed pro varietate factorum variè existimandum, ad *tex. in l. 1. C. de sent. quæ pro ea, quod interest, ut propterea probatio omninò requiratur, per quam reddatur certum, quod intersit, & quantum intersit. Hoc namque interesse ex duplici causa evenit ex damno, scilicet emergenti, & lucro cessante. Etsi ex primo capite oriatur indubitati est, quin omninò damnum specificè sit aperiendum, ut illius refectio consequatur, teste *Menoch. aliis laudatis de arbit. lib. 2. cas. 119. num. 16.* Si verò ex secundo capite provenit, tunc lucrum proventurum specificè, & certitudinariè est probandum actu proximum, non per possibile, vel solitum, ut advertit *Paul. de Castro in l. 3. §. fin. nu. 3. ff. de eo quod cert. loc. quem pluries sequuta fuit Rota Romana apud *Put. dec. 214. lib. 1. Seraphin. dec. 88. num. 3. & dec. 1246. in fin. Moedan. dec. 207. amplectuntur Lupus in l. curabit num. 116. Cod. de action. empt. Peguer. dec. 33. num. 11. Christoph. Mart. dec. 14. num. 12. Præsid. Merlin. controver. forens. lib. 1. cap. 75. num. 17. id quod deducitur ex peregrino textu in l. quemadmodum 29. §. labeo, ff. ad l. Aquilianam. ubi si navigantes eorum culpa damnum præbent in telis retibus piscatorum, tenentur ad ipsius damni refectioem, non tamen ad præstandam extimationem piscium, qui nondum capti erant, & sub incerto manebat, an capiendi forent, & tamen ad eò proximum est ex communiter accidentibus, ut ex jactu retis pisces capiantur, ut jactus extimationem recipiat ad *tex. in l. si jactum, ff. de action. emp. Tantum igitur abest, ut quis teneatur ad refectioem ipsius lucri, quod anceps est, an pervenire possit, tametsi potentia proximum sit, & juxta hæc S. C. judicavit penès *Affl. dec. 20. in interesse*****

teresse pretii non soluti tempore convento, & licet ibi per venditorem fuerit deductum solitum ex pecunia lucrum consequi, tamen supremus ille Regni Arcopagus minimè debitorem multavit ad commune interesse respectu pretij, sed solum ad interesse respectu fructuum rei venditæ, & tutatur *Anell. de Amat. conf. 58. num. 25. & conf. 65. num. 7.* quodque explanat *R. Merlin. hb. 2. contr. forens. cap. 50.*

Hocque quippè ed fortius procedere in foro poli, in quo partium assertio nullius est roboris lucrum remotum exigere est usura, sed certum, individuale, proximum, & paratum exquiritur ex *Div. Thom. 2. 2. qu. 78. ar. 2. ver. sic. ad primum,* autumant *Navar. de restit. lib. 3. cap. 21. num. 301. Bagnes qu. 78. vol. 7. vers. 7. conclusio, Lexius de justit. & jure lib. 2. cap. 20. dubit. 11. num. 82.*

Si igitur lucrum certitudinariè est probandum & actu proximum, non per possibile, & communiter accidentia sequitur, quod definitè de eo statuere a principio esset futura divinare, & id taxare juxta rationem quantitatis mutuatae, seclusa probatione, nihil differret ab usura, nisi nomine, ut propterea inrefragabile reddatur *DD. placitum mutui contractum*, in quo de certo continucque interesse fit pactum, esse feneratitium, haud obstante emptionum frequentia, quæ in magnis civitatibus quotidie paratæ esse solent ut firmat eruditissimus *Theologus*, & *J. C.* insignis *Consil. D. Thomas Carleval. 2. tom. de Judic. lib. 1. tit. 3. disp. 8. sect. 6. num. 79.* quinquaginta novem legum coriphæos subnectens, quibus, & nos adnectimus *Crass. dec. 1. de usur. Camill. de Medic. conf. 27. num. 29. & 30. Giovang. consil. 46. nu. 8. Ciardin. cap. 29. num. 30. lib. 1. contr. & lib. 2. cap. 157. Cyriac. lib. 3. contr. & cap. 549. num. 37. & 38. Mart. vot. 163. num. 1. Gratian. lib. 1. discept. cap. 67. num. 24.* fermocinantes, etiam data frequentia emptionum, hocque strictius habere locum debet hæc nostris calamitosis temporibus, in quibus nil tantum, & incertum est lucrum, quoniam si paratæ emptiones sumantur pro mercatura mercium, quæ continuè venduntur, & emuntur, & in illis nullum assignari potest lucrum solitum, quia nedum pervariè illud fit, sed aliquando etiam amittitur capitale in totum, vel in partem, potissimum, quod hæc in hujusmodi industriæ professoribus dumtaxat considerari possunt, non communiter. Si verò emptiones capiantur pro annuis introitibus, qui emuntur, & ex istis, ut experientia docet ad summum percipitur aliquid minimum, nam si dictæ emptiones sunt cum Regia Curia, vel cum Civitate super arrendamentis post abdicationem alagiorum proventus non ascendit ad duos pro centenatio, addito periculo retentionis alicujus partis, ut sæpissime evenit, & fiscalia omnino sunt inexigibilia. Si cum Bancis, & hæc non sunt adeò promptæ, ut paratæ dicantur, nam non est possibile allequi, nisi aliquo studio, vel gratiositate, & non destinantur magis, quàm quatuor pro centenatio. Si verò illæ fiant cum particularibus, ut plurimum sunt litibus involutæ, & in dies accidunt decoctiones illorum, qui ditiores ex communi opinione existimabantur, & sæpius non excedunt sex pro centenatio, & quamvis Pontificis

diplomatis vigore admittantur emptiones usque ad decem, tamen nunquam ad hanc rationem pervenire inveniuntur, nisi ab his, qui cum decoctis pertractando, de forte etiam fortiri intendunt.

Addimus non idèd, quod essent parati annui introitus ad septem, vel octo pro centenatio, admissa laxiori existimatione, tot idem in mutuo ratione interesse percipi posse, cum ex prædicto lucro annuorum introituum onus deduci debeat, quod est amissio capitalis, & pactum de redimendo ad libitum venditoris, illudque adeò est æstimabile, ut conventio reducens necessitatem census ad libitum creditoris redimendi, fœneratitium contractum reddat, ut multis *DD. & Rotæ* decisionibus fretus insinuat *P. Duard. tract. de censibus par. 1. in extravag. Pi. V. quæst. 3. num. 53. & dec. 143. num. 2. tom. 2. & Card. Mantica de tacit. lib. 4. tit. 31. num. 69.* adeò ut dicta facultas sit extimanda ad rationem duorum pro centenatio, monet idem *Carleval. add. sect. 6. num. 104.* Atque ex his desectimus, ut Doctorum contrariam alèa sustinentium ex frequentia emptionum, potissimum in Regno, qui sunt *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. 4. §. 5. cum. 77. Consil. Theod. alleg. 40. nu. 30. Consil. Marcell. Marcian. conf. 50. num. 4. lib. 1. R. Merlin. add. cap. 50. cent. 2. contr. forens. num. 27. Gait. de credit. cap. 2. tit. 7. num. 1756.* admittamus, quatenus interesse conventum intra ejus quantitatis confinia consistat, quæ verisimiliter mutuanti interesse poterit, si pecuniam ille teneret, vel in solito negotiari, *Menoch. lib. 2. de arbitr. cas. 119. num. 3.* secus si solitum, & frequens lucrum excedat, nam tunc non data alia probatione, usuram continere affirmamus. Hinc legimus in magnis Civitatibus inter negotiatores taxari interesse tantum ad sex pro centenatio, ita in Patavio *Peregr. testatur dec. 83. num. 12. in Taurin. Fab. lib. 4. C. tit. de usur. defin. 2. Romæ, Stephan. Gratian. discept. forens. lib. 2. cap. 387.* & in terris Imperii tradit *Canisius de usur. cap. 9. observat. consil. Imperat. Rodulfi II. cum qualitatibus relatis à Leotard. de usur. quæst. 3. num. 28.*

Quod si mutui contractus à principio non sit fœneratitius, cum nihil ultra sortem fuerit stipulatum, si postea ex mora excessivum interesse conveniatur, vel exigatur, fenore polluitur, ut *DD. relatis* indicat *Leotard. qu. 4. num. 16. & qu. 8. num. 4.* itaque habendum est, ac si à principio in ipso contractu de usuris fuisset initum fœdus, cum actus, qui pendet à voluntate libera, dicatur quotidie esse in fieri, non solum in illo instanti temporis, quo ordinatur, sed etiam, & postea, quia, sicut causa, quæ est in primo fieri antequam ob solvatur in scriptis dependet à partibus, ita, & postea, ut in simili arguit *Bal. in l. petens 27. nu. 49. in fin. C. de pact. & contractus*, etsi à principio perfectus, ex post facto novam recipit formam ex novi pacti adhærentia, *Salgad. in laberynt. credit. par. 1. cap. 36. num. 43.* Pactum an subsistat, quod super liquidatione fructuum, damni, & interesse partis juramento stetur, explanant *Ant. Gabriel. commun. opin. lib. 3. tit. de testib. concl. 1. nu. 31. Viv. lib. 1. commun. opin. 423. opin. limit. 3. Covarr. lib. 2. var. cap. 13. num. 1. Hermosil. in add. ad II. Hispan. Glos. 4. l. 10. tit. 1. p. 5. tom. 1. à num. 425. pag. 143. integerrimus, ac peritissimus Dom. Consil.*

*fil. Hodiern. in repetit. l. hac edictali q. 32. Cod. de se-
cund. nupt.*

An autem contractus fœnerariam pravitatem
1 continens in totum corruat, vel sublato pacto
ad æquitatem reducatur, inquirunt nostrates, &
distinctionis fœdere hanc DD. antimoniâ concii-
ant, nam in venditione annuorum introituum,
qui est contractus de per se à jure permissus, pa-
ctum excedens summam à Bulla taxatum; vel ra-
tione majori quantitatis annui interusurii, sive
anticipatæ solutionis, vel ratione injuncti one-
ris venditori, quod ad emptorem spectaret, tan-
tum vitatur, firmo in reliquo remanente contra-
ctu, tradunt de Grassis *except. 28. num. 62. tract. de
except. aliisque quos laudat, & insequitur Reg. Ca-
pyc. Latio dec. 116. num. 22. lib. 1. controv. cap. 96.
num. 19. Avus meus ad Capyc. decis. 49. num. 3. in
nov. ex tex. in l. placuit 29. in l. pecunia, & l. usuras
20. ff. de usur. & in l. si ut allegas, C. eod. & in l. si
pro mutua, C. si cert. petatur, & me patrocinante
decisum fuit per S. C. in causa creditorum Ill.
Martii de Ugno Marchionis Turricellæ, sub die
4. Martii 1653. in Banca Litti, referente D. Thoma
de Aquino tunc Regio Consiliario, deinde Emeritif-
simo Regente. Idque potius ex summa æquitate,
quam juris rigore admittit Reg. Constant. in l. 1. &
2. num. 37. C. de fiscal. usur. lib. 10. & P. Duard.
de censib. §. 2. qu. 21. num. 54. & q. 26. num. 15. quid-
quid prorsus huic sententiæ contradicant Felio. de
censib. cap. 10. num. 28. Seraphin. dec. 1006. num. 1.
Salas de contract. tit. de censib. dubit. 12. num. 7.
Philip. de Paterno de censib. lib. 1. cap. 9. num. 14. &
lib. 2. cap. 1. num. 28. Jacob. Gall. conf. 83. num. 2. &
3. Leotard. de usur. qu. 59. num. 11. Guid. Papa
consil. 180. cæterique, quos laudat Reg. Capyc. La-
tro memor. dec. 116. num. 31. & sub ipsius tutela
in primis annis advocacionis decisum in S. C. me-
moret Pras. S. C. ac Reg. Camill. de Curt. in 1. par. di-
vers. feud. cap. 8. num. 7. & eum memores sunt
Consil. de Georgio in r. pet. feud. cap. 42. num. 9. A-
mend. ad Franch. decis. 139. num. 4. Thor. par. 1.
compend. dec. verbo contractus nullus; pag. mibi
133. qui innituntur *text. in l. non dubium, C. de le-
gib. & in l. generaliter 26. ff. de verbor. obligat.* Si
verò agitur de contractu mutui, in quo usuræ
specialiter damnantur, & tunc proculdubio af-
firmare non vereor, contractum esse in totum ip-
so jure nullum, cum Peguer. dec. 33. num. 12. de-
terminationem Senatus Lusitani subnectente, Jo:
Crot. conf. 250. num. 41. lib. 2. Alciat. in l. 1. §. sed si
mibi ff. de verbor. obligat. necnon Mastrill. post a-
lios dec. 245. num. 41. ea quippè ratione, etenim,
cum mutui contractus ex usurarum conventionem
circa formam recipiat contradictionem, nam ejus
essentia describitur à Cervino in lib. 3. instit. tit.
quib. mod. re contrahit, obligatio quæsit. 1. esse con-
tractum stricti juris, quo quantitas ea lege alicui
datur, ut eadem nobis in suo genere reddatur, si
usuræ adduntur, non eadem redditur quantitas,
dum ex tempore augetur. Unde alterum ex duo-
bus naturaliter implicantibus evenit, vel perci-
pi emolumentum ex re in alienum dominium
translata, vel recipi pretium ex ente non æsti-
mabile, sic explicante Soto de justit. & jure lib. 6.
quæst. 1. art. 1. col. 9.*

Quare si ex usuris contractus forma alteratur

Tom. I.

consequens est, illum in totum corruere, cum ab
ea juxta philosophorum effatum recipiat esse, &
absolutum in jure inveniatur, ut non servata a-
ctus forma, ille haud subsistat, ad *tex. in l. 1. Cod.
de præd. curial. & confirmat Gallerat. de renunc.
cent. 1. c. 20. nu. 1. & 7.*

Atque ex his elucet responsum ad jura, in l.
placuit, & l. pecunia, cum aliis adductis, nam
cum civili jure permissæ essent usuræ usque ad
certam quantitatem, prohibitio erat tantum in
excessu statutæ quantitatis, itaque si tunc tem-
poris ipsius contractus forma per conventionem
usurarum non alterabatur, neque per illorum au-
gmentum alterari poterat, cum ex philosophi
dicto magis, & minus non mutet speciem. At
cum hodie juris canonici sanctioni usuræ omnino
prohibeantur, ac earum detegatur injustitia, nam
radicitus ab essentia abdicatur, & per illas indu-
citur nova forma, ut deduximus, & assentitur
Peguera dec. 33. indic. num. 13. Solum igitur pos-
sunt adaptari præfata jura primæ distinctionis
parti in contractibus, scilicet annuorum introi-
tuum, quorum naturæ convenit interusurium,
solumque improbat excessus, ut decisum tra-
dit quoque Thor. p. 3. compend. decis. verb. contra-
ctus, & sect. 2. verbo pactum in contractu. Quod
si objiciatur, interesse adhuc in contractu mu-
tui omni jure esse permissum, sed id, quod in-
teresse antecellit, interdici, dicimus interesse in
excessu non dari, quoniam quando conventum
superat id, quod effectivè interest, id quod ex-
cedit, minimè interesse vocari potest, & cum mu-
tet causam, in aliam speciem transit, scilicet in
usuram conventam, ex qua contractus forma de-
struitur, & hæc cum sit individua, locum non
habet regula utile per inutile non vitari, teste
subtili viro Alciat. in l. 1. §. sed si mibi, ubi Dua-
ren. ff. de verb. oblig. Quod si jura lancierunt nul-
litate callere contractum iniquitatem manifestam
continentem. l. si non fuerint 29. §. Aristo, ubi DD.
ff. pro socio, nullus proculdubio erit contractus u-
suras complectens, dum Gregor. Nissen. in Eccles.
homil. 4. inquit, usuram illum partum esse, quem
parturit quidem avaritia, parit autem iniquitas,
& obstetricatur inhumanitas. Sub silentio tamen
non involo, quod primo etiam casu, firmitatis
contractus, rejecto tantum pacto, si creditor in
totum exegerit plurium annorum curruculo, &
instrumento utatur simpliciter, non adempto il-
licite exacto, contractus nullitate scatebit, ut
advertit Grass. add. loco, & amplexantur Grat. conf.
85. num. 1. Cavalcau. dec. Fivizzan. 13. num. 38. lib.
2. Escob. de utroque foro art. 2. de defect. solemnit.
num. 192. tom. 1. Intrigl. dec. 7. num. 7. & 8. Viv. de-
cis. 369. in fin. insinuans ex declaratione per cre-
ditorem facta, quod intendit uti omnibus pactis
in contractu adjectis, illum evasisse individuum,
& proinde utile per inutile vitari.

Imò redditus illi superflue percepti sortem
principalem extinguunt, Menoch. consil. 445. de
Ponte cons. 70 nu. 25. Mastrill. ad Petr. Gregor. de
censib. qu. 10. nu. 17. Gait. de credit. cap. 2. tit. 7. nu.
1580. Marott. de collect. cap. 19. num. 23. Reg. Rovit.
in pragm. 1. de censibus nu. 31. in fin. Escob. de ra-
tiocin. comput. 14. Milanens. dec. 2. num. 163. lib. 2.
Castill. dec. 61. num. 21. Reg. Capyc. Latio dec. 25. nu.

42. *Duard. de censib. in comment. extravag. Pii V. §. 3. quæst. 21. nu. 2.* Nec huic sententiæ contradicere simpliciter videtur *Roderic. de ann. reddit. lib. 1. quæst. 9. nu. 22.* qui negavit imputationem, sed explicavit de excessu modico intelligere, sed expressius dixit excessum rationem unius excedentem in decem totum redditum facere improbum, & in fortem imputandum, *lib. 1. qu. 7. num. 9. & q. 9. nu. 22.* etsi aliquantulum dubitaverint *Anton. de Amat. resol. 44. num. 21. D. Alphons. Olea de cession. jur. tit. 6. qu. 10. nu. 38.* quique hanc voluit temperare conclusionem distinctione illa, qua dixit imputationem procedere, si contractus censualis nullus esset: contractu tamen valido, satis esse, si creditor restituat excessum exactum. Et non prævidit, quod ex eadem distinctione formari poterat argumentum contra suum dixerium, quia si veritate callet, quod imputatio sit à jure provisã ad usurarum cursum vitandum, *l. si non fortem, & l. 102. ff. de solution.* & in creditoris multam vetitum excessum exigentis, *l. eos, §. si quis autem, C. de usur.* Necessariò si conceditur in contractu nullo, quo casu, nec usuræ, nec census debentur, etiam ratione interesse, nisi de pacto expresso constaret, & interesse probaretur, ac fors versa in utilitatem debitoris appareret, ut firmat *Leotard. de usur. qu. 80. nu. 20.* fortius concedenda venit in contractu valido, & censum gignente, quia tunc necessitas urget vitandi usuras, tunc succurrendi debitori occasio, tunc casus puniendi creditorem fœnerantem.

Et primam Consultorum sententiam placuit omnibus ferè orbis Senatibus amplecti, *Federic. Campisan. in comment. Bull. Nicol. V. ad Petr. Greg. de censib. fol. 168. nu. 6.* pluries decisum à Suprema Cancellaria Vallisoleti, testatur *Olea nu. 38.* in Supremo Justitiæ Castellæ Senatu confitetur *Larr. alleg. 24. nu. 22.* multoties in Supremis Siciliæ subseillis reportant *Milanens. dec. 2. num. 64. lib. 2. Mastrell. add. num. 17.* in Curia Suprema Parisiensi refert *Papon. lib. 12. tit. 7. de contract. usur. arrest. 20. & arrest. 16.* in Concistorio Cathalonix *Fontanell. dec. 209. num. 17.* Sic Rotam Romanam decrevisse, fatur *Merlin. de pignor. lib. 5. tit. 1. qu. 51. nu. 80.* & tandem nostrum S. C. testatur *Camill. de Curte add. loco num. 7. Tbor. add. compend. dec. 10. 3. sect. 1. verbo contractus pag. mihi 226.* quibus innixum S. C. referente tunc *Consiliario*, deindè *Rege Antonio Miroballo*, decrevit, bonatenentiam extinguere capitale quolibet anno à die instrumenti, in quo fuit inhibita venditio ann introituum ab universitate ad rationem ducatorum septem pro centenariò, juxta *pragm. 5. de censib.* cum pacto immunitatis collectæ, vel bonatenentix, cujus solutio ad emptorem spectabat, haud obstante immunitate promissa, quod firmant *Lanar. conf. 31. nu. 1. Reg. Capyc. Latr. cit. dec. 116. num. 17. Reg. Sanfelic. dec. 121. nu. 7. Petr. Rixarius in add. ad Petr. Greg. de censibus pag. 206. num. 1. Mauson. de caus. execut. ampl. 29. num. 148.* quodq; S. C. scitum in terminis *memor. pragm.* non admittit *Mich. Angel. Gipt. in observat. ad indic. 116. dec. Reg. Capyc. Latro nu. 20. vers. cum ageretur lib. 1.*

Hinc videndum puto, nùm ejusmodi pactum, quod emptor annuorum introituum sit immunis

ab onere collectarum, & bonatenentix validum sit, vel repugnet substantiæ contractus, idcircoque venditor, dum ea persolvit onera, videtur excessum in decima contra formam Bullæ in venditione annuorum introituum ad rationem decem pro centenariò.

Et validum pactum tradit *Cenc. de censib. qu. 58. p. 1. aliàs par. 2. cap. 1. quæst. 3. artic. 6.* determinatum subnectens in *dec. 93. post tract. de censib. quin? Natam conf. 198. nu. 13. lib. 1. & Rolandum conf. 49. nu. 35. lib. 2.* contrarium affirmantes loqui in venditione rei immobilis cum pacto, quod onera pertineant ad venditorem, ex *Bal. conf. 311. nu. 10. lib. 5.* astruit quibus non modicum suffragatur consuetudo Regni, quam generalem, & notoriam prædicit *D. Præs. Merlin. lib. 2. quæst. forens. cap. 96. nu. 21.* à quo non discedit *Reg. Capyc. Latro memor. dec. 116. num. 1.* Et aded alii pactum de non solvendo collectas, & bonatenentiam licitum, & justum esse putarunt, ut absque ulla hæsitacione admiserint ejusmodi onerum solutionem ad venditionem annui census, non ad emptorem spectare, ex *tex. in l. baætenus, & l. si pendentes, §. si quid cloacarum, & l. quero, ff. de usur. & in l. fructus. C. de actio. empti.* quibus caveatur dominos prædiorum fructus percipere, & quidem jure proprio, undè onera ad illos pertinent, *l. 1. §. annonas C. de annon. & tribut. lib. 10.* ex quæ *text. ibidem num. 49.* colligit *Amaya* onus collectarum ad dominum rei spectare, *Bocer. de jur. collect. cap. 10. vers. ceterum,* explicans *text. in l. debet, vers. quid ergo, ff. de edit. edict.*, ut procedet in emptore corporis, nempe fundi, non juris, ut est annuus census, qui dicitur consignativus, quo quis retento rei suæ dominio, super eadem constituit annuam pensionem, quam alteri se soluturum, recepto pretio promittit *Duard. de censib. qu. 11. Menoch. confil. 983. num. 12. & de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 107. nu. 2. Leotard. conf. 162. Sor. de just. quæst. 5. Reg. de Pont. dec. 32. nu. 2. Lopez in l. 28. Glos. 3. tit. 8. par. 5. Foller. ad prag. de censibus vers. sic. & bujusmodi census nu. 5. Milan. dec. 7. nu. 54. lib. 2. Padill. in l. 3. num. 12. C. de servit. & aqu. P. Molina de contract. disput. 372. lit. B. Avendan. conf. 12. Felician. lib. 1. de censib. cap. 4. num. 2. tom. 1. & cap. 1. nu. 5. tom. 2. Franc. de Amicis in rub. feud. fol. 49. Bilotta in alleg. inserta post tract. de absol. & juram. Casar Carena resol. 174. nu. 3. invehens contra add. dec. 116. Reg. Capyc. Latr.*

Unde in jurgio inter Ducem Ardoris, & U. J. D. Octavium Parisium Baronem Paniscoculi, astruente dicto Duce debitore, non teneri ad solutionem annualitatum vigore contractus usuraria labe maculati ob excessivam censuum, ad decem pro centenariò exactionem, & bonatenentiam solutam à venditore è Sacro Consilio, sub die 24. Januarii 1661. relatore Advocato celeberrimo, & viro undique clarissimo, & nunquam satis laudato *Dom. Conf. Josepho de Rosa* manavit scitum, quod infra quatuor dies audiantur partes, non impedita interim solutione tertiarum, penes *Act. Mag. de Martino.*

Verùm, quod tale onus ad emptorem spectet, & pacta in contrarium omninò sint improbata, ac damnata, tradunt *Camill. de Curte loco add. n. 7. Marotta* decisum memorans *de collec. cap. 20. nu.*

1. cuius meminit *Tbor. in Supplem. compend. decis. verb. Creditor, seu Emptor*, & aliàs referente *D. Ferdinando Brancia*, admonet idem *Tbor. in comp. dec. p. 3. verbo contractus, pag. 226. Sanfel. decis. 121. num. 7.* & plures decisiones adducit *Gizz. ad sèpilis indic. decis. 116. Reg. Capyc. Latro*, quin? advertimus, adedò indubitata fuisse, & esse consuetudinem, ità iudicandi in Regno super hoc articulo, quod *D. Flamini Carrafa*, qui obtinuerat à *M. C. V.* sub prætectu quod erat Neapolitanus, quod conventi solverent tertias, haud refragante objecto solutionis bonatenentiæ, teste *Gizzio loco add. num. 12.* introducta causa in *S. C.* appellationis remedio, timens contrariam sententiam, elegit relaxare duas partes sui crediti, ut ex instrumenti transactionis liquet exhibitò pones acta memorati processus *Baronis Paniscoculi, fol. 52.* & anno 1629. fuit per *Regiam Cameram* in generali ordinatione injunctum in vim legis servandæ, omnibus *Regni* numeratoribus, ut emptores census describerentur in extimo universitatis pro solutione bonatenentiæ, ut patet ex partita instructionum producta in eodem processu *fol. 104.* Et hoc jure utimur, superleso tamen, quoad Neapolitanos *Capyc. Latro add. dec. 116. num. 51. Reg. Rovit. in prag. 4. de immun. Neapol. num. 2.*

Hinc in causa liquidationis instrumenti *D. Joseph de Rinaldo*, contra *Ill. Comitem Conversani*, constito de exactione ad rationem decem pro centenariò, & solutione bonatenentiæ ab ipso debitore facta fuit, junctis aulis *M. C. V.* denegata via executiva, & provisum quod agatur ordinariè sub die 14. Junii 1655. pones *Gagliard. Actuar. Famigerata* itidem sese offert indagatio, an contractus venditionis annuorum introituum, puta centum pro capitali pretio ducatorum mille, servata forma diplomatis *Nicolai Pontificis Maximi*, & *prag. 1. de censib.* in quorum vicem fuit assignata, seu locata res emptori, ex qua percipiuntur fructus transcendentés summam annuorum ducatorum centum venditorum, jure subsistat. Usurarium contractum esse, si intuitu mutui facta sit locatio minori pretio, quam fieri debuisset absque mutuo, subsistent *Ubaldo de duob. fratrib. p. 4. n. & ex nostratibus Cesar Ursill. ad Aff. dec. 20. num. 10.* cuius meminit *Avns meus ad Capyc. decis. 175. num. 1. Episcop. Ricc. collect. dec. 372.* determinatum subnectens apud *Capyc. dec. 49. Wilhelmus Radelant. dec. posthum. Cur. pro. tract. 76.* Imò in fortiori casu fermocinetus fuit *Rodrig. de ann. reddit. lib. 2. q. 11. num. 24.* locationem jura mercede factam, ratione tamen mutui exportatam, fœneratitiam nuncupari, & confirmat *q. 3. num. 17. & 52.* necnon *Menoch. conf. 343. num. 42. lib. 4.* quodque egregiè disserunt *Conf. Mastrill. dec. Sicil. num. 40. & Honor. Leotard. de usur. qu. 7. num. 34. & 35. num. 21.* At in themate nobis superioribus contractus, quo fructus prædii non omninò erant certi, sed incerta eorum quantitas, nam poterant non nasci ob sterilitatem, vel esse majoris; & minoris quantitatis; Hæc quippè incertitudo, & dubius eventus omnem uluram excludit contractumque admittit, ut ex *tex. in lin. Civitate 6. & in cap. naviganti ultimo*, & ille quoque *extr. de usur. cap. Confil. Carleval. tom. 2. de judic. dispus. 8. sect. 5.*

51. concinnitq; aptè sanctio, in *l. si ea pactione 14. & l. oleo 23. C. de usur.* & potissimum *l. si ea lege 170. Cod. eod.* quam haud correctam esse de jure canonico indicat *Cacher. dec. 143. num. 2.* & ante eum *Tirrag. de retract. convent. ad finem tituli nu. 135.* aliique laudati ab *Augustino Barbof. in collect. ad memorat. l. si ea lege;* quem quidem contractum, nò dum à jure non improbari, sed justitiorè cæteris aliis dici ob incertitudinem lucri, & damni advertit *Covar. var. resolut. lib. 3. cap. 7. num. 3.* necnon *Capyc. dec. 159. num. 16.* quique contractus Antigresis appellatur à *Francisco Balduino de pignor. cap. 16. & Mynsicer. post alios observ. 71. cent. 6.* hocque in mutui causa amplexa fuit *Rota Romana* coram *R. P. D. Verospio* in causa locationis, & mutui, unico contractu contentis, inter *Illustr. Principem Plumbini*, & *D. de Renuccinis Venæ Ferrariæ* in *Iusula Iluæ* per decennium, pretio scutorum triginta quatuor mille auri pro singulis centum ponderibus ferri, cum obligatione de mutuando dicto Principi centum septuaginta quinque millia scuta sub interesse cambiorum scutorum septem pro centenariò, quæ quamvis iudicasset hujusmodi contractum non sustineri, quia pecuniarum traditio fuit verum mutuum, cuius intuitu, deindè fuit inita locatio, quæ diminuta fuit de vero pretii valore ascendentiè respectivè in diversis temporibus usque ad summam scutorum aureorum quinquagintaquinque, sive quædam præstii anticipata solutio rei locatæ fuerit, tamen sub die 2. Maii 1659. recessit à decisis, contractumque validum censuit; pendetque ab hujusmodi decisionis reclamatio pro parte *Ill. Principis*, pro quo calamū arripuit *D. Hieronymus Pepi* in hujus Civitatis sublesus causarum patronus, *Domini Consilarii Hortensii Pepi* mei Soceri patruelis, vir doctrina, morum candore, & vitæ probitate conspicuus, qui adedò doctum, lepdatum, ac elaboratum edit responsum, ut quam mox à peritissimis *Rotæ Senatoribus* primum scitum confirmandum fore, secundo profus aboleto, in spè ducimur, stantibus multis pactis in gratiam de *Renuccinis* adjectis valdè Principi onerosis, quæ contractum omninò fœneratitium reddunt.

14. Practicabilis quoque emergit dubitatio, nùm census constitui possit ex sola debitoris confessione capitale pretium sibi prius fuisse à creditore mutuatum, vel alia justa causa debitum. Et non sufficere solam dumtaxat venditoris confessionem, cum pecuniam numeratam Pontificiæ sanctiones exquirant, voluerunt *Navar. de usur. nu. 88. Molin. de just. & jur. disp. 390. nu. 2. Ugolin. de usur. c. 51. nu. 1. Lopez de contract. lib. 1. cap. 59. Mastrill. ad Gregor. de censib. qu. 5. num. 224.* alii conglomeratum à *Reg. Capyc. Latro lib. 1. consul. 70. à nu. 34. & lib. 2. consul. 130. in princ. tùm à Leotard. de usur. quest. 59. à nu. 32. Reg. Rovit. in prag. 1. de censib. nu. 14. & 15. Confil. Staiban. resol. forens. 64. à nu. 6. lib. 1.* non quidem ex eo, quod confessio de recepto suspecta sit, & census sic contractus, in quo venditor necessitate pressus facile ad iniquas confessiones, & pactiones adstringatur, ut censent *Felician. de censib. lib. 1. cap. 8. nu. 15. & c. 9. nu. 9. Rodriq. de ann. redd. lib. 1. qu. 13. nu. 4.* nam id non sufficeret ad improbandum contractum deducitur, ex *Contractus, C. de non numer. pecun. l. pecunia. C. de solut.*

solut. l. fin. ff. de instit. act. Sed quia decretum est, nè contractus censualis perfici possit, nisi presenti, & numerata pecunia, advertunt post alios *Avend. de censib. cap. 43. num. 12. Mastrill. dec. 94. nu. 8. & add. q. 5. num. 218. Conversan. ad Intrig. q. 44. Cenc. de censib. q. 51. num. 17. Gomez. eod. tract. de censib. c. 3. num. 12. de Leo in thesaur. foro Ecclesiast. par. 2. cap. 15. num. 17. necnon Duard. in tit. extravag. Pii V. §. 2. q. 16. num. 14. exclusa quavis recunciatione exceptioni non numeratæ pecuniæ, tametsi juramenti vinculis vallata, addunt *Virgil. de Boccat. de censib. p. 1. num. 1. et 46. Ugolin. add. cap. 51. §. 2. num. 2. Duard. indic. qu. 16. num. 32. & 35. Verum fat esse, si loco pecuniæ numeratæ fuerit tradita cedula bancaria, subnectunt *Scacc. de commerc. §. 1. num. 233. et §. 3. Gl. 5. num. 63. et 64. Cenc. p. 2. cap. 2. qu. 1. art. 7. nu. 13. sic decimum attestans dec. 103. post tract. Mart. cons. 177. num. 32. Praef. Bellon. cons. 92. num. 13. Mangil. de evict. q. 84. nu. 14. Farinac. decis. 10. num. 17. Thor. vot. 99. à num. 30. Reg. Capyc. Latro tom. 2. consult. 150. à num. 7. Episcop. Carol. Marant. respons. 95. tom. 5. & in terminis dotis solutæ cum partita banci, ut nihil opponi queat, loquitur *Fontanell. de pact. nupt. claus. 14. par. 1. glof. unic. num. 16. tom. 2. quo casu fat non est sola camporis acceptatio, & ut in depositum sonet, sed necesse est, ut illius apocæ virtute vera, & actualis pretii numeratio sequatur, probat post alios *Leotard. sepè sapius cit. tract. qu. 59. num. 40. quique aliis laudatis qu. 60. à num. 4. protendit, neque ex debito antecedenti posse censum constitui, potissimum Pii V. bulla attempta, id, quod affirmant quoque *Card. de Lugo de justit. et jur. tom. 2. tit. de censib. disp. 27. sect. 5. nu. 8. Carena variar. resol. 201. à num. 1. & post cæteros insequitur *Andreol. tom. 3. controu. integr. cap. 226. et Consil. Staib. add. resol. 64. num. 11. cuique restrictioni usus non assentitur, nam constituto verè, & realiter de antecedenti debito, omni prorsus semota fraude, validè annui census contractus constituitur, ex dictis per *Castill. decis. 140. lib. 2. Roderiq. de ann. reddit. lib. 1. qu. 13. num. 4. et lib. 3. qu. 5. num. 49.********

Quod verò contractus censualis constitui nequeat ex pretio bonorum mobilium, sanxit *prag. 1. de contract. illumque nullitati subiacere, firmant *Viv. dec. 365. Mastrill. ad Gregor. q. 5. num. 224. Duard. add. §. 2. qu. 2. sub num. 43. etsi cum hujusmodi pretio fuisset commixta aliqua pecuniæ quantitas, extendit *Reg. Capyc. Latr. add. consult. 70. à num. 45. tom. 1. de frumento in herba, loquitur *Angel. in summ. verbo usura num. 45. de animalibus datis ad lucrum, fermocinatur *Laurent. Rodulph. in tract. de usur. p. 2. qu. 23. de cambiis, & de datis ad pedaticum, meminit *Reg. Rov. in prag. 1. num. 38. de usur.******

16 An usura patretur, si mutuetur frumentum vetus, ut novum restituatur, *Navarr. explicat in manual. cap. 17. num. 220. quem laudat *Avus meus ad Capyc. decis. 175. num. 1. & census an constitui possit in frumento, sicuti in pecunia, inquirunt *Cancer. var. resolut. p. 3. cap. 1. num. 153. Gait. de credit. cap. 2. tit. 5. nu. 2204. cum seq. Et vendito***

17 censu annualis pensionis in frumento solvendæ, si post contractum, illius valor nimis augeatur, ut præterea pretium census tempore contractus

justum attento supervenienti tempore iniquum fiat, debeat ad æquitatem ille redigi, pertractant *Barbos. in votis decisionis post tract. de pension. vot. 10. Theaur. dec. 154. & 226. Jo. Paul. Zamar. p. 1. rev. judic. integr. defn. 26. Et an valeat quis pecuniam mutuo dare alicui, ut ipsius sibi ex obligatione mancipet amicitiam, negativè resolvit post *Valent. Salon. Azor. Salas, cæterosque *Bonac. de contract. disp. 3. q. 3. punc. 2. prapof. 2. num. 7. ver. sed***

18 *contrarium, Cæterum in detestationem usuræ nonnulla scripsit *Plutarc. in commentariol. de vitand. are alieno, quod est redactum in ejus thesaur. pag. 407.**

Hancque pestem è Reipublicæ visceribus eijciendam curent Principes, præcor atque obtestor, etenim si impedire obstringuntur latrocinia, rapinas, furta calumnias, ac Tribunalium injurias, quanto magis, & usurarum fraudes, evellere.

RITUS XXI:

ITem, quod in hujusmodi causa usurarum procurator fisci debeat designare, quæ designare debet accusator ex tenore legis libellorum, ff. de accusa. & infra de usuris alium.

SUMMARIUM,

- 1 *Usura crimen non unum tantum est, sed multiplex, & ferè omnia complectens. Et quomodo Hebreorum, & Chaldeorum lingua dicatur usura.*
- 2 *Fisco instante procedi posse in causa usuraria, offenditur.*
- 3 *L. libellorum formam nùm recipiat hodiernus usus.*
- 4 *Pertinaciter, asseverans licitam esse usuram, bareticus est. Omni jure prohibita est usura.*
- 5 *Summus Pontifex contractum usurarium consirmare nequit.*
- 6 *In cambiis cur exactio lucri permittatur, & substantialia cambii recensentur.*

ET si ex iis, quæ ad superiorem Ritum præfati sumus adversus usurarios, satis colligi queat, quàm è Repub. fit, ut hujusmodi farinæ homines omni Jure Divino, Humano, Civili, Canonico, apud Nos, apud Ethnicos, barbarasque, ipsas nationes, proscripti, damnatique è medio tollantur, ea tamen eorum est improbitas, ut nullis satis exagitari verbis, nullis coerceri pœnis posse videatur. Neque enim crimina tantum unum est usura, sed multiplex, ac penè dixerim, omnia complectens, aded ut non immeritò, Hebræorum lingua Niscoch; idest Morfus; Chaldeorum verò, Chabulia, hoc est, perditio vocetur; quod veluti aspidis immanissimæ, venenato morfu, quæ ab horum artibus Republica vulnus acceperit; præsentissimum exitium, ac perditionem timere debeat. Nec solum latronum nomine, ac supplicio digni sunt usurarii, sed, & Parricidarum, ex *Censorini Catonis sententia, apud *Cic. lib. 2. Off. Qui interrogatus, quid**

quid esset fœnerari? quod hominem, ait, occidere. Quam rectè, ac laudabiliter facerent Principes, si aliquando Agidis exemplo, debitorum juxta, ac fœneratorum nomina, & tabulas unà in foro suarum urbium comburi juberent! Quot Agelilai jurarent; Nunquam se superiorem ignem vidisse.

Hos igitur Curix nostræ Ritus perstringit Cui ex verbo (hujusmodi) adjecto debere illi antequam ritum sequentem, juxta Carav. ordinem, optimè additionem Constant. Papa observavit, quem nos insectantes ex illis percipi posse fisci tantum cum instantia in hoc crimine procedi dicimus, concordat Ritus 196. verum dissentit Ritus 237. ubi quid hodie admittat usus, & Regni jura enarramus. Interea relego lectorem ad *Affl. in constit. usurariorum, vers. quarit, Campag. in cap. noviter num. 12. et cap. Item quod prædicti Officiales, Fusc. singul. 34. lit. C. Masull. ad Capyc. decis. 49. sub num. 1. Marcell. Calà de mod. articul. §. 2. Gl. 1. num. 569. Marant, in 5. disput. Troyf. ad memor. rit. 237. materiam hujusce ritus extricantes, necnon Muscatel. in prax. crim. rub. de privil. et pen. usur. num. 4. dictum Carav. hoc in ritu num. 3. examinantem Episcop. Ricc. collect. des. 1219. p. 4. Claud. Tardum alleg. 33. num. 46.*

Formam autem à libellorum, ff. de accusat. proscriptam non recipit hodiernus usus, qui pro accusatione admittit quærelam, ut inquit Clar. lib. 5. sentent. §. fin. qu. 10. num. 2. et Boss. tit. de accusat. num. 2. illamque citrà sollemnem illum libellum in ipsa libellorum memoratum, præsertim cum inscriptione ad pœnam tallonis, quod ex subsequenti ejusdem Clari, & Bossii dictis aperte constat: quibusdam tantum cum verbis exprimentibus quærelantis nomen, & Judicis, itidemque, annum, & mensem patratu criminis, idemque expositæ quærelæ, teste Farinacc. q. 12. num. 6.

Post Regias Constitutiones extant quoque super hac usuraria materia ritus sub propriis titulis collocati, ubi ritus ille in hoc ritu mentionatus sub rub. de usur. ponitur, & exorditur, item quod nullus admittatur, qui quidem juxta ordinem Caravit, est Rit. 237. ubi, & nos aliqua de usuris attingimus, præter memorata in præcedenti ritu, hicque adjungimus, hæreticum esse asseverantem pertinaciter, licitam esse usuram definisse Viennense Conf. sub Clem. V. Azor. p. 3. lib. 5. cap. 2. Valentin tom. 3. disp. 5. quæst. 21. punct. 1. cum omni jure illa vetita sit, teste Corset. conf. 25. int. conf. crimin. divers. t. 2. insequitur Princeps Bisiniani super collect. seu Caten. Sanctior. Patr. sup. Psal. 54. lit. A. pag. 59. tom. 2. etiam id firmans ex Arist. 1. polit. cap. 7. & etick. 4. cap. 1. ad fin. Carol. Rota de privileg. mulier. cap. 2. num. 102. & post alios Barbof. in collect. lib. 5. decretal. tit. 19. de usur. cap. 2. num. 2. tom. 3. quin nec Summus Pontifex usurarium contractum confirmare quibit, Perez in rub. tit. 3. Gl. 1. pag. 20. vers. tertio lib. 8. Sayr. in Clavi Regia lib. 3. cap. 10. num. 8. Rot. Roman. apud Farinacc. collect. 2. noviss. decis. 114. num. 3. & dec. 296. num. 4. quavis rejecta consuetudine Rodriq. de ann. redd. lib. 3. qu. 5. num. 7. Covar. lib. 3. var. cap. 1. num. 8. Ozafo. decis. 137. n. 18. Thesau. dec. 57. loquentes potissimum de cambio sicco, ex quo

tanquam ex mutuo, non licet interesse quodvis percipi, nam aperta foret usura, cum lucrum ob solam dilationem temporis acciperetur; non autem ob alium verum titulum, Bannes 2.2. q. 78. ar. 4. dub. 5. Salou. q. 4. de camb. art. 1. Tusc. verb. cambium concl. 11. num. 11. & 14. Bonac. add. tractat. disput. 3. q. 5. de camb. punct. unie. propos. 1. Bertaz. conf. 254. Reg. Rovit. in pragm. de usur. num. 42.

In cambiis etenim, ubi substantialia concurrunt, ratione incertitudinis, discriminisque, quod subeunt contrahentes, itineris præsertim causa, ob varios rerum eventus difficillimè peragendi, antequam ad destinatæ solutionis locum perveniatur: ubi institutus solutioni præpositus degit, quæ cuncta à gravissimis etiam expensis, præter superius expressa pericula, non sejunguntur, lucrum permittitur, licitumque diludicatur Div. Anton. in summ. p. 2. tit. 1. §. 48. & 49. Castrenf. conf. 51. num. 2. Roman. conf. 238. num. 6. Castill. dec. 112. num. 10. Borgaz. decis. finiz. num. 2. tom. 2. At ubi personarum concursus non intervenit, ad locum non sit accessus, ibique promissa, ac diversa pecunia non adinvenitur, institutores non adsint, ex diversis rerum contingentis pericula non subeuntur literæ non transmittuntur, cambium haud reale, sed injustum, sicco, & sub cambii colore velatum dicitur, apertamque continet usuram, nullumque parit interesse, ut tradunt præceteris Vasq. lib. 3. contro. illustr. cap. 60. à num. 7. Rodr. add. tract. lib. 3. cap. 5. num. 17. Pater August. Morl. in suo emphoe p. 1. num. 2. de reb. credit. q. 21. n. 11. & 42. Genua de script. privat. tit. de lizer. camb. num. 9. & 10. Gait. de credit. cap. 2. tit. 7. num. 1246. P. Bernard. Justinian. in tract. de camb. Italico Idiomatico typis impresso q. 2. & 3. Reg. Capyc. Latro dec. 106. num. 38. & 39. lib. 1. & consul. 125. à num. 2. lib. 2. Peguer. dec. 33. Rot. Januens. dec. 37. num. 11. Rota Romana apud Farinacc. dec. 52. Aliasque Rotæ determinationes recenset Barbof. in collect. DD. ad cap. naviganti extra de usur. num. 4. lib. 5. tit. 20. Mercad. lib. 4. de contract. c. 7. pag. 122. in 2. par. vers. de mas desto, Scacc. de commerc. & camb. §. 9. num. 52. & 53. Disceat. S. August. in tract. de præcip. jur. et justit. par. lib. 2. cap. 66. de camb. sub num. 10. recensentes cambii substantialia requisita. Sed de his hætenus.

R I T U S XXII.

Item procurator sine advocato fisci, vel contra nihil potest.

S U M M A R E R U M

1. *Advocatus, & Procurator fisci se junctim exercere queunt proprium officium.*
2. *Id tamen jure communi, & non Rituum.*

CUM aliud sit munus procuratoris aliud verò Advocati, idque adeo, ut Advocatis veterit ritus centesimus exercere ad procuratores spectantia, quæ inibi tetigit præfatus ritus, non mirum

mirum, si in iudicio adesse debent, & Procuratores & Advocati presertim nomine ut peragendis causis interfint, & quia unusquisque eorum de Jure quit sine altero proprium exercere officium ex adductis à me ipso alibi; quod fortasse cognoscens Regina Joanna non expedire Curiae, expressè mandavit in hoc ritu, ut procurator sine Advocato fisci; & è contrà nihil possit, ejusque cordi aded adhæsit isthæc conclusio, ut non contenta, quod eam scripserit in rit. 17. ubi multa notavimus, volens, magis, magisque ostendere enixam ejus voluntatem, ut prefata decreta executioni demandarentur, hoc in ritu repetere censuit, eisdemque explicare verbis, quæ illo in ritu scripserat.

R I T U S XXIII.

Advocatus pauperum potest etiam contra fiscum aliorum causas defendere.

Item, quod Advocatus pauperum contra Curiam & contra omnes, & pro omnibus quos ipse vult advocare possit, exceptis in causis Ecclesiarum viduarum, pupillorum, & miserabilium personarum, quibus necessario, & gratis Advocare tenetur, & debeat.

S U M M A R E R U M.

- 1 *Romani Senatus liberalitas laudibus extollitur, ac Gillias: Tulliusque hostilius, aliisque, & Summi Pontifices, ac Cardinales qui in pauperes liberales fuere commendantur.*
- 2 *Advocatum pauperum à Curia dandum in causis peragendis Regina nostra Joanna hoc ritu cavet, aliisque in locis. Hispaniarum Reges non modo in Tribunali Magne Curie pauperum Advocatum eligunt; sed in singulis Regni Provinciis.*
- 3 *Advocatus pauperum M. C. V. quonam stipendio potitur, & an togatus incedat, & alia ejus privilegia recensentur.*
- 4 *Pauperum patronus nùm interesse debeat, cū Judices suffragia præstant, uti intervenit fisci patronus, & an fisci procurator.*
- 5 *In pluribus locis datur à Regio foro pauperibus advocatus in criminalibus.*
- 6 *Pauperum Advocatus esset etiam eligendus, qui civiles eorum causas perageret. Et laudantur in hoc Hispanorum Jurisconsultorum mos.*
- 7 *In hac Civitate apud Clericos Regulares in Cimiterio SS. Apostolorum sodalitiis est extractum Advocatorum, qui miserorum causas, quas justas cognoverint, propriis sumptibus peragendas suscipiunt.*
- 8 *Apud patres Societ Jesu, domus professorum hujus Civitatis, alterum fuit institutum sodalitiis sub tit. S. Eleazarum ad causas pauperum defendendas ex opere charitatis. Decisio emanata è Collaterali Consilio apud Reg. Capyc. Latro decis. 169. lib. 2. in dubium revocatur.*
- 9 *Decretum Sac. Congregation. rituum præ-*

tum referente Eminentiss. Cardinali Philonardo Auctoris Avunculo, adductum à Barbosa explicatur.

- 10 *Omnes confidici patrocinari tenentur egonis, & miseris sine pretio. Judex mortiferam perpatrat labem, si inopi in necessitate de patrono non provideat. Advocatus oblatam à paupere mercede ultro, suaque sponte respuere tenetur.*
- 11 *Judices itemque Actuarii, & id genus Amanuensium, ab inope non valent tuto solarium arripere. Et cujus sumptibus teneatur Actuarius si extra iudicium pro paupere accedere habeat.*
- 12 *Medicus quoque pauperes infirmos gratis adstringitur mederi. Teneturque mederi divitem infirmum solvere rementem.*
- 13 *Advocatus pauperum gratis patrocinari pupillis, viduis, &c. ex ritu tenetur. Et multa de Advocato pauperum remissivi. Illius manus quod sit, & coram quibus teneatur, patrocinium præstare.*
- 14 *Pauperum Advocatus quem tueri adstringatur, lite orta inter duos æque miserabiles. Et an potius Actori, quam Reo.*
- 15 *Advocatus, qui à pluribus quot annis recipit salarium, si contingerit inter hos clientes litem oriri, non possit unum contra alium defendere.*

Quoties veterum Romanorum virtus ac pietas mihi venit in mentem, vix admirationi animum subripere valeo, nemo unquam erit, qui Romani Senatus liberalitatem laudibus non extulerit, cum conjugum dotem, quod ea Scipionis filiae caruissent erogare se ex asse teneri omnium votis percensuit? quis Gilliam non celebrabit, aded in miseros profusum, ut de illo Valerius affirmaverit. Ergo quod Gillias possidebat, omnium quasi commune patrimonium erat, quisnam Tullii Hostilii pietatem silentio præteribit, qui pauperibus eos agros, ac prædia imperitiit, quæ cæteri sui pares Reges luxuriei, superbiæque incitamentis donaverant, quis Cimonem Atheniensem non laudaverit, qui Urbem quotidie inter socios nummorum sacculos deferentes circumibat, ut pauperibus erogaret? quod de Leo. X. fatur Episcopus. Iserniensis Marc. Ant. Genuens. in opus. navicul. Petri cap. 4. Principes, Gentiles, atque Christianos, Summos Pontifices, Cardinales, Episcoposque magnos elemosynarios, cap. 2. 3. 4. 5. & 6. recensens.

Sed quid hos referam, aut reliquorum pietatem cum Regine nostræ pietate conferam, quæ nè vel mortua sublevandis miseris defuisse videretur.

2 *Advocatum pauperum causis peragendis à Curia dandum, quique illos non venali oratione defenderet pro Regni felicitate, ad memoriam sempiternam hoc ritu aliisque in locis cavet.*

Hos etiam pietatis igniculos jam tum fovere Invidiosissimi Hispaniarum Reges consueverunt, qui non modo in M. C. V. Tribunali pauperum Advocatum eligunt, verum etiam in singulis Regni provinciis aliquem creant Consil. Pascal. de virib. patr. potest. par. 2. c. 2. num. 88. quibus stipendia constituunt, quique M. C. V. præfident annuos duca-

3 ducatos tercentum consequitur teste erudito viro Nicolao Topio patricio Theatino de Origine Omnium Tribunalium p. 1. lib. 3. cap. 6. num. 13. quodque stipendium auctum fuisse ad usque auros quingentos, memor est R. Scipio Rovit. super prag. 15. num. 7. sub tit. de offic. quin togatus incedit, de Angel. in prat. lib. 2. C. de Advoc. divers. Judic. l. eisdem 7. num. 5. cum Judicibus sedet, ac in domibus Consiliariorum cunctis Advocatis præcedit, Reg. Tapia de Jur. Regn. lib. 2. rubr. 15. de offic. Advoc. pauper. sup. rit. 19. num. 2. In Aula etiam Judicibus confedens, in prima hora pauperum causas pertractat, Ann. singul. 269. à murene, & officio electatus est immunis, Novar. dec. 220. maximèque aliis honoribus, ac prærogativis decoratur comprehenditurque in ordine emanato anno 1617. à S. M. quo omnis fuit sublata Prorègi actio contra officiales perpetuos, cujus memores sunt Tasson. de antefat. vers. 2. obser. 2. num. 39. & 42. Regens Sanfelice. alios subnectens decis. 62. lib. 1. ipse namque officialis dicitur in constit. lege præsentis, Isern. & Afflic. ibidemque Arnon, in pract. Judic. cap. 3. Borrell. in summ. decis. tom. 1. tit. 65. de Advocatorum offic. num. 41.

4 Durum tamen esse dicere non inficior, quod cum in causis suffragia præstant Judices præsentis fisci patrono, pauperum patronus non interfit, quo nihil sanè congruentius foret, ut scilicet justitiæ pietas ubique consociata videretur.

Hinc peritissimus ille D. Ferdinandus Quadra laudibus celebrata à Consil. Paschal. add. leco num. 88. (& cujus dignissimum est pronepos nobilissimus D. Alvarus Quadra junior peritissimus, ac facundissimus causarum patronus) cum pauperum Advocati munus ageret lepidissimo responso transcripto à D. Regens Donat. Anton. de Marin. lib. 2. quotid. cap. 10. statuendum fore scripsit, ut vel uterque fisci videlicet, & egenorum advocatus interesset, vel neutri. In spem autem ducor fore aliquando, ut piissimus Rex noster cui longissimus vitæ cursum Deus Optimus Maximus largiatur, hoc statuatur ad miserorum solamen, præsertim, cum ex jure hoc privilegium fisco non tribuatur, imò, & contrarium statuatur ab Antonio Augusto in l. proximo, ff. de iis, qua in testam. delentur., ex quo id deducunt Reg. Tapia lib. 2. jur. Reg. de offic. procur. Casar. pag. 184. Francisc. Salern. Siculus. cons. 61. cujus ratione reddidit Bald. in l. placet num. 1. C. de sacrosanct. Eccl. insequitur Nicol. Boer. in tract. de Auctor. Mag. Consil. num. 153. & testatur Muta in prag. vit. 2. de offic. Judic. M. R. C. tom. 1. prag. 8. num. 21. Quod si fisco illud deferri aliis arbitrarentur inter quos Cabed. decis. Iustan. 118. num. 5. quem refert Thor. tom. 2. comp. dec. verb. procurator fscalis pag. 414. pauperum advocato denegandum adhuc non foret, quorum causa pietas triumpharet, quique Christi thesaurus sunt, Tirag. de privil. pia caus. in præfat. vers. Item relicta pauperib. Procuratorem verò fiscalem omnino non intervenire determinavit R. C. sub die 23. Julii 1561. ut testatur Dom. Regens de Marinis arrest. 240. post observat. ad tom. 2. dec. Regens Reverter. (quæ observationes dum hæc ego typis do, Lugduni edidit in hac Civitate hoc eodem anno 1661. pro-

Tom. I.

dicere duobus tomis distinctæ, continentes summa, & observationes ad quingentas octoginta duas decisiones ejusdem Reverterii, & novem supra septingenta decreta generalia Regiæ Cameræ quas ut potè doctrinæ refertissimas maximo Reip. commodo futuras, nemo dubitare potest, & adfunt prag. 23. de offic. procur. Casar. & 10. §. 16. de offic. Judic. ubi Novar. nu. 92. ac meminit Danz. tom. 1. de pug. DD. tit. de offic. procur. fscalis. c. 1. à nu. 45. restringens, quoties officium emprum fuisset ea conditione, ut sedeat ex Thor. 2. to. comp. dec. verb. procurator fscalis.

5 Datur à Regio foro advocatus iste pauperibus quique officialis Regius nuncupatur, Thom. Gramm. in constit. lege præsentis num. 4. quem Alsius laudat in tract. de infr. p. 2. verbo Advocati num. 8. Novar. de privil. miserab. person. privil. 62. num. 7. Carav. in ritu 19. memor prout servari apud Germanos, & Hispanos, meminit Martiens ad Guid. l'ap. dec. 561. in Camera Imperiali, Andr. Gayll. pract. observ. lib. 1. observ. 43. num. 15. & 19. & apud Gallos scripsit Bal. in l. magis puto, §. itemque si inops, ff. de reb. eor. à Boer. adductus dec. 324. quem insequitur Camill. Borrell. in summ. dec. tom. 1. tit. 65. num. 40. & tom. 2. tit. 38. de expens. num. 323. Franc. Marc. dec. Delphin. 127. vol. 1. Milan. dec. Sicil. 16. lib. 1. Joseph. Ludov. dec. Perusiu. 47. num. 6. Paul. Emilius Verall. dec. 18. & 19. p. 1. & perpendit P. Fragos. de regim. reip. p. 1. lib. 5. disput. 13. nu. 239. t. 1. sub tit. de advoc.

6 Hic qui in nostra M. C. præest criminales dumtaxat, capitalesque pauperum causas pertractat quapropter merito Reg. Tapia de jure Regni add. rubr. 15. de offic. Advoc. pauper. super const. lege præsentis num. 1. & 2. exclamat alterum eligi oportere; qui civiles quoque causas perageret; & Hispanorum Jurisperitorum morem laudibus celebrat, qui in oratorium quoddam conveniunt, ibique duo deleguntur, qui ad mensem aliquot pauperum lites pertractent, hoc quoque pietatis exercitium, ut Neapolitanæ Urbis Jureconsulti amplexarentur, præcabatur à Deo. Sed quid indige alienis incitamentis aptissima hæc ad omnem pietatis sensum Civitatis? ubi Advocatorum cætus in soldalitia quodam apud amplissimos Clericos Regulares in SS. Apostolorum cæmeterio sub titulo S. Juonis extructo frequens statuto tempore fit, illucque conveniunt, ac suis sumptibus miserorum causas peragendas suspicere decernunt, quas justas esse ante cognoverint; propterea singulis annis Princeps aliquis aut alterius nobilioris tituli laurea insignitus toti soldalitati præsidere decernitur, sex quoque Advocati cæteri præstantiores deliguntur, è quibus quatuor præfecturam, seu gubernium, duo fisci munus exercent, alterum è secretis crarium seu thesaurarium alterum jubent, inter quos ipse, quæ fuit soldalium benevolentia bis fiscum egi, semel præfecturam obivi. Cum misero jurganti providendum est, à præfectis uni è soldalitia in tutelam traditur, qui, & paupertatem, & acta cognoscens causam ipsis referat ut præsentibus duobus fscis pauperum favori oppositas rationes perpendentibus, rem omnem sedulo discutiant quasi pro egeno esse non viderent, prætermittunt, si favere illi, & jus aliquod

2

daci

dari statim defendendam curant suppetunt liberalissime sumptus, patronos, advocatum, procuratoremque constituunt; Die decimanona Maii qui S. Juonis laudibus sacer dies est maxima tunc illustrium virorum, tunc magistratuum frequentia in Ecclesia sacra hæc pietatis comitia celebrantur.

Incesserat anno 1646. nonnullis sodalibus cupiditas simile huic sodalitiū aliud apud Venerabiles Patres Societatis Jesu domus professæ hujus Inlytæ Civitatis sub titulo Sancti Eleazarri institueret, sed renuentibus è S. Juonis sodalitate quam plurimis, atque instantibus cognita in Collaterali Consilio etiam causam coram Excellentissimo Duce de Arcos Regni clauum tunc sustinente, novum hunc Jurisperitorum cætum impediri prorsus, fuit decretum sub die 12. Septemb. 1646. referente *Marchione Torelli Reg. Hectore Capycio Latro* qui *decis.* hujusce causæ 169. *lib. 2.* scripsit, ejusq; memor est *R. Sanfel. in increment. ad prax. Judic. sect. 16. vers. novissime.*

Equidem quid in hac re dicam, nescio. Si tamen pro pietate adversus illud Senatus Consultus orare fas esset, pace, ac venia tanti Senatus, quem piissimum, atque integerrimum, non nisi validissimis; gravissimisque rationibus ad eam sententiam adductum crediderim, eisdem fortasse Judices ad miserationem tam nobilis Rex revocaturus ex ingenuitate animi mei exclamarem. Quorsum hæc, Deus immortalis, quorsum hæc inquam, à bono opere alienatio? Locustine pietati in amplissima Civitate ita circumscribitur unus, ut alio progredi minimè possit? Unumne tantum miserorum numero ferè innumero Asylum quanta nunc ingruit pauperum turba, quanta urget egenorum præsentia? innumeras afferunt lites hoc tantum dolent, quod patronos non habebant; quid ad eorum tutamen, ad miserias sublevandas aptius esset, quam plures, qui patrocinentur advocatorum cætus adire? quid jucundius, quam è multiplici pietatis fonte corrivatam commiserationem haurire quid satius, quam pluribus in locis defensiones haberi? Utinam id ætatis tam sanctorum charismatum emulatio insurgeret; utinam ejusmodi cætus, sodalitatesque vigerent, & apud varias Religiosorum hominum familias pietatem excolerent, commiserationem auferent, profectò nulla invaderet Urbem calamitas nulla cives ad longum protracta dissentio, longissimè abesset inopia. Vos precor pauperum patronos Cælitæ, ut meis votis correspondeat Supremus Regni Arcopagus, curetis, & cognita rursus causa, tam miseris temporibus, pro egenorum subsidio vetus decretum deleatur, novosque cætus institui permittat, juxta exarata per *Doct. Franc. Mar. Prato centur. 2. discept. forens. cap. 30.* qui calamum arripuit ad tutamen soladitii erecti in domo professæ, concinna methodo omnibus objectis occurrentis quin? *num. 6.* respondet exemplo ex *Barbosa excerpto in tract. jur. Ecclesiast. univers. cap. 11. nu. 75.* decreti è Sacra Rituum Congregationi emanati, referente *Eminentissimo Avunculo meo Cardinali Philippo Philonardi*, die 6. Decembris anno 1616. quo provisum extitit haud licere Clericis Societatis Jesu in Chien. India Occidentali no-

vas Christi fidelium secularium confraternitates seu congregationes, cum usu sacrorum, absq; licentia Ordinarii, erigere.

10 Quinimò omnes Caufidici egenis, & miseris sine pretio patrocinari tenentur, §. *fit ibi*, ubi *Accurs. vers. gratis Auth. de mandat. Princ. Bal. in l. furiosi*, C. de nupt. idemque in *l. providendum*, §. 1. ex eo text. C. de postu. *Joan. Girard. epigrammaten. legal. in distichis scolio 64. Borrell. alius relatis, memor. tit. 65. num. 37. Franc. de Petris festivo. lect. lib. 2. cap. 9. num. 6. Leoucill. de de privil. paup. par. 2. privil. 4. verbo Advocatus ab 1. Reg. Rovit. in rubr. de postul. num. 9. etiam facmina, quæ ad postulandum pro miserabilibus personis legitime admittuntur, quamvis illis postulare vetitum sit, l. 1. §. 2. loco, ff. de regul. jur. *Ludovic. dec. Perus. 49. Ricc. collect. 1461.* & hac limitatione responsum fuit tenebrarum patri dicenti, non posse Virginem peccatorum refugium pro anima intervenire, quæ jura ipsius diabolus consecratæ, tuenda susceperat, ut scribit *Bart. in q. inter Virginem Mariam, & demonem num. 6. fol. 120.* & refert *Carol. Rota de privil. mulier. c. 2. nu. 104.* aded quod iusiurandum emissum de non præstando patrociniū gratis, minimè patrociniatur in causa pauperum *Bal. in l. si ad excludendam post med. C. de jur. jurand. Tiraq. de nobil. cap. 29. num. 39. Jacob. Benius de privil. l. Consultorum p. 3. priv. 71. num. 8. quin?* & Judex ipse mortiferam perpatrat labem, si inopi in necessitate de patrono non provideat, eique gratis patrocinari non præcipiat; advertit *Sylvester in verbo Advocatus num. 11.* ac observat *Gravat. ad Vestr. in prax. lib. 4. tit. 4. de dolo, & contumac. lit. I. num. 32.* & renuens hos suspicere munus Advocatus, interdictione officii multari potest, l. 1. §. cura carnis, ff. de offic. præfedi urb. l. moris, §. sunt autem, ff. de pen. l. providendum C. de postu. *Covar. pract. cap. 6. num. 4. Fragos. add. tract. p. 1. lib. 4. disp. 9. num. 89. Leoucill. cit. verb. Advocatus num. 7. Roman. sing. 26. Alvar. de privil. pau. p. 1. q. 28. num. 43. Novar. de gravam. vassal. l. 2. gravam. 173. & de privil. miser. person. priv. 62. Imò oblatam ultro, suaque spontè à paupere mercedem respuere obstringitur, Beninc. de privil. scholar. priv. 90. num. 7. Bæz. in tract. de inop. debit. cap. 12. num. 15. nonnulla pro excusandis advocatis recentent *Leoucill. indic. loco Novar. gravam. cit. 173. Fragos. memor. disp. 13. à num. 237.***

11 Quod porridge ad Judices; itemque ad Actuarios, & id genus amanuenses, qui ab inope non valent tutè salariū arripere, §. *fit ibi quoque*, *Auth. de mand. Princip. cap. statutum*, §. *insup. de rescrip. in 6. Roman. in l. si vero*, §. *de viro fallen. 25. vers. 9. ff. solut. matrim. Dec. in cap. 1. de prob. Gerard. singul. 73. Rot. in antiq. dec. 804.* & in mancipatis carceribus loquitur laudatis *Carav. in rit. 19. 4. not. & Capibl. de bargon. prax. 19. num. 15. Angel. Scialoja in prax. foriudic. cap. 25. nu. 12.* subnectens obnoxios esse Barones suis expensis illos ad Regias Audientias appellantes mittere; ampliatur *Novar. de Gravam. Vassal. tom. 3. gravam. 95. Danza de pugn. DD. tom. 1. tit. contum. sac. c. 3. per Fontanel.*

ranel. de pact. nuptial. claus. 4. Glos. 18. p. 4. num. 85. tom. 1. fermocinans necdum respectu actorum, & scripturarum processalium, sed etiam instrumentorum confectorum à notariis, quæ gratis quoque dari debent, *Franc. Maria Prat. ad Muscatell. p. 2. Glos. conceduntur vers. Et quoniam incidit sermo.* Quod si actorius extra locum Judicii accedere habeat pro paupere, non tenetur propriis sumptibus, sed fisci praticatum testatur *Avus meus ad Gram. dec. 85. n. 10.*

At pauperum, pupillorum, & impotentium causis minimè auxilium præstari, si prævium sese non offerat aurum, advertit noster *Carav. supra rit. 19. sub num. 18.* cujus memor est *Jo. Lagan. ad Reg. Rov. super pragm. 1. de appell. lit. E.* de quo valdè contristatur, & conquæritur Petri navicula apud *Episcop. Genuens. cap. 18.* consulens eligi peculiarè Judicem, necnon Notarium, Advocatumque, qui, certo salario constituto, pauperum litibus incumbant.

Medicus quoque gratis pauperem infirmum mederi obstringitur, doctrina est *Glosa* ab omnibus recepta in *cap. 1. dist. 83.* ampliantis etiam ad divitem infirmum solvere renuentem, à quo, postquam convaluerit, mercedem recuperabit, & *Beatissima Virgo Maria* in somnis apparuit patri *Marsilii Ficini Medico*, admonens, ut gratis egenis mederetur, ut ipsemet *Ficinus* refert *libr. 1. Epistolarum.*

Advocatus autem pauperum, ut gratis patrocinetur, jubet ritus, si pupillos, viduas, cæterasque personas miserabiles defendit, & contrariū agendo peccat, *Megallin. 1. sam. promptuar. verbo Advocatus num. 20. Danz. ad Gramm. dec. 85. nu. 78.* cum verò alias fovet, necdum illarum jura tueri, & pro illis advocare poterit per aperta verba hujus ritus, sed insuper mercedem ab illis consequi per verba à contrario sensu, tùm finalia præsentis ritus, tùm alia in *ritu 19.* quæ pro illis, & gratis, & necessariò comparere mandant; & de hujus ritus memor est *Consil. Pascal. cit. tract. par. 2. cap. 2. num. 88.* verùm hodie cum maximum sit pauperum Advocati onus, vix illorum causis incumbit, & in aliis non se miscet, *Reg. Tapia in add. const. lege præsentis sub num. 1.*

De Advocato ejusmodi pauperum, & procuratore multa enarrat *Rebuff. in concord. Francia tit. de elect. derog. Gl. Regium Advocatum*, quo in loco potissimum fatur de salario, & privilegiis illius, quin? & *Covarr. pract. qq. cap. 6. num. 4.* postque alios, *Bovadill. in sua politic. lib. 3. cap. 14. num. 17. & cap. 15. num. 75.* advertit, illorum munus esse assistere expeditionibus causarum ipsorum pauperum, quique, si negligentes sint, præfatis veniant spoliandi officiis, per *Cassan. in Consuet. Burg. rub. 4. §. 6. Gl. fin. num. 10. & 11. & Gratian. in regul. 319. num. 51.* dummodò patrocinium præstetur coram Judice ordinario, nam coram arbitro, seu alio jurisdictionem non habentè haud obstringitur advocatus, advertit *Avus meus ad add. Gramm. dec. 85. num. 10.* memor *Carav. hoc in ritu*, & laudato *Avo meo*, insequitur *Elisæus Danza t. 1. de pugn. DD. tit. de Advocat. num. 5.*

Quem autem tueri obstringatur pauperum Advocatus orta lite inter duos miserabiles? *Cap. Tom. 1.*

ravit. hoc in rit. num. 11. prælationem munito privilegio naturali, ut pupillo, posthabita vidua ex accidenti privilegiata, ex traditis per *Covarr. pract. qq. c. 5. num. 11.* tribuit, confertq; illud uti potentius in electione fori priores partes habere, *Marcel. Calà de mod. articul. §. 1. Gl. 1. num. 81. de Frauch. decis. 188.* & laudato *Carav. in rit. 21. & 218.* insequitur *Avus meus ad Capyc. dec. 160. n. 2.* & de concurrentia privilegiatorum loquutus est *Reg. Tap. de constit. Princip. in l. fin. cap. 8. Ricc. collect. dec. 348. & 2208.*

Quod si paribus privilegiis fruantur, simulque accesserint, ipsemet *Carav.* relata opinione, potius actori, quam Reo fore opitulandum, cum sit de respicientibus litis ordinationem, *l. de die*, ubi *Bar. ff. qui satisfac. cogant. tandem in fin. num. 11.* consulit ab utraque se Advocatum, & procuratorem abstinere. At mihi nec opinio ab ipso relata, nec ejus consilium, arrident, hoc enim repugnat illorum officio, & debito, cum ex Regis salario facti sint debitores miserabilium, ut in *Ritu*, ibi, *Teneatur, & debeat*, quibus est quæsitum jus; opes igitur auxiliares sunt præstandæ ei, qui agit de damno vitando, etiam ratione finis Regiæ nostræ, nè similes personæ magis, magisque depauperentur, favorabilioresque sunt causæ reorum, pro quibus in dubio est judicandum. Et in votorum paritate victoria stat, ut alibi diximus, & propterea inter duos pari privilegio munitos, priores sunt partes tractantis de damno vitando, *Decian. consil. 410.* potiorque est causa rei, *de Angel. ad Foller. tit. audian. excusator. numer. 82.*

Ex quibus tuum sit judicium, lector benevole, si miseræ consonum sit abstinere se Advocatum ab utriusque patrocinio, vel potius pro Actore pugnandum, qui victus, remanet in primævo inopiæ statu, & victor adversarium ad mendicandum ducit, vel defensio ad agentem de damno vitando spectet, cujus infortuniis non sunt addendæ expensæ, aliæq; litis ærumnæ.

Utri autem patrocinari debeat Advocatus à pluribus quotannis stipendiatus inter se jurgantibus, præcedenti socia concinit quæstio, & neutri fore patrocinium præstandum, indicat *Glos. in cap. fin. in verb. contra ecclesiam extr. de postuland.* insequitur *Reg. Rovit. in rub. de procur. num. 54.* quodque observasse testatur *Elisæus Danz. ad Gramm. dec. 80. num. 73.* Pro cliente antiquiore, cui primo se locavit, respondent *Alex. cons. 118. num. 15. vol. 5. Paul. de Castro in l. in operis, ff. locati*, insequitur *Novar. de gravam. Vassall. t. 2. gravam. 153. num. 10. Ala de Advoc. Christian. quæst. 23.* confirmat *P. Fragos. par. 1. lib. 5. disp. 13. §. 10. de Advocat. num. 260.* subiungens contentionem posse dirimi per sortes partibus convenientibus, ad tradita per *Tiraq. de jur. primog. q. 17. à num. 14.* & ostendunt *Oter. divers. jur. qq. par. 2. q. 31. Mut. consuetud. 68. num. 1.* Fovente verò iniustam causam primo, partes secundi defendendas, firmant post alios *Reg. de Marin. lib. 2. quotid. resol. cap. 14. Cancer. var. resolut. cap. 14. de procur. num. 75. Baron. de effect. inimic. effect. 5. num. 20.* quid in foro poli recurre, ad *Megal. in prompt. moral. verbo Advocatus num. 12. t. 1.* Et de Vassallo plurgium dominorum, aliisque similibus fermocinan-

tur *Roland. conf. 44. n. 24. & conf. 291. vol. 2.* necnon *Jacob. de Franck. in pralud. feud. n. 216. cum seq. Avus meus ad Capyc. dec. 162. n. 8. & 168. n. 1. R. Jo. Ant. Lanar. conf. 20. n. 9.*

R I T U S XXIV.

Acta, Banna, & compositiones notentur in libris destinatis, & conserventur.

I Tem, quod Magistri Actorum debeant annotare in quinterno deputato, & scribere omnia acta, quæ sunt in Curia per dies; & facere quinternos omnium bannorum, & tertiariorum, & etiam compositionum dictæ Curie, & ipsos quinternos conservare in cassono communi dictæ Curie pro tempore existente, & ad id deputato, sive deputando.

S U M M A R E R U M.

- 1 *Unica arca, quam ritus, & vulgus appellat cassonum, hodie non sufficit, & quare? Processus, tum civiles, tum criminales, ubi, & penes quem asservandi.*
- 2 *Actor, an, & quando obnoxius sit ad editionem processus in alio Tribunali agitati.*
- 3 *Acta facta in civili, an probent in criminali causa.*
- 4 *Coram uno Judice facta, an probent coram alio.*
- 5 *Facta coram arbitro, an probent coram Judice.*
- 6 *Et facta in Judicio summano, an subsistant in plenario.*
- 7 *An inter easdem personas, qua in diversa causa facta sunt.*
- 8 *Quid facta inter diversas personas.*
- 9 *Sententia cuicumque nocet, aut favet eidem, & acta.*
- 10 *Excussio, uno petente facta, prodest aliis. Sic discussio Inventarii, & sententia in causa status.*
- 11 *Cum falso procuratore facta valida sunt contra eundem procuratorem, quid cum procuratore revocato.*
- 12 *Confessio incidenter facta, an, & quando præjudicium afferat.*
- 13 *Illa qui penes se habuit, præsumitur omnia percunctatum esse. Terminus ad percunctandum, toties quoties petitur in Regno concedendus est.*
- 14 *De tertiaria remissivæ.*

H Odiernis, temporibus, aucta mole negotiorum, non sufficit unica arca, quamvis magna, quam ritus & vulgus cassonum nominat, idèd tum quinternos, seu libros hoc in ritu mentionatos, tum processus, de quibus fatur ritus 26. retinent Actuarii, juxta *prag. 13. de ordin. judic.* idq; in propria domo, in Camera, passim studium nuncupata, dummodò sunt processus civiles, quia si causarum criminalium jam expeditarum in pu-

blico archivio asservantur, ex *pragm. 4. is. præterea volumus de actuar.* & procedit doctrina *Bald. in cap. fin. de probat.* Quod si causæ nondum fuerint decisæ, in Banca penes illarum Scribam asservantur; & antequam ad Commissarium asportentur, onus est Scribarum facere perquisitionem contra inquisitum, ex *pragm. 27. de offic. magistr. Jusit. ibidemque Reg. Rovit. supradictis addo videnda, quæ scribimus ritum 96.*

Hinc in causa Equitis Neapolitani respondi ipsum Actorem haud obnoxium fore ad editionem processus originalis in S. C. agitati, dum ex illa copiam nonnullarum scripturarum exemplatarum in R. C. S. exhibuit, ex quibus suum fundabat jus, ac actori ipsi haud ad scribendam illorum amissionem, sed Actorum Magistro, ad quem originalium custodia pertinet, & meo responso arridet in terminis S. C. determinatio edita in causa Francisci Grandeza, cum Julia Candice, cujus meminit *Thor. in supplement. decis. S. C. verbo Actor an teneatur*, quind acta originalia penes actorem, & non penes actuarium causæ reperta nullam facere fidem, dixit *Reg. Revert. decis. 224. num. 2. lib. 1.*

Quæ sint acta aliaque plurima scribimus super *rit. 241.* ea autem in civili facta haud probent in criminali, communem dicit *Felin. in cap. at si Clerici num. 26. de Judic. Rip. in l. 2. num. 40. C. de odend. quem refert pract. Corrad. num. 10. in fin. Diaz. regul. 10. scilicet non plenè, Clar. §. fin. q. 54. num. 2. cujus meminit Avus meus in annos. ad Capyc. dec. 52. nu. 3. & Raymond. Pius in suis comm. opin. verbo Acta, Generatim verò cum petitur, an acta coram uno Judice facta probent coram alio, respondent *Gl. Imol. & Cyn. relati per Guid. Pap. singul. 913. num. 1. & Bal. sing. 163. Mascard. de prob. concl. 33.* tradens hujusmodi acta fidem facere, quoad præsumptionem tantum, non quoad plenam probationem, ut propterea in processu admissionis ad Almam Neapolitanam Collegium petitz ab U. J. D. Jo. Baptista Baldacchino, qui produxerat fidem Civilitatis Neapolitanæ per acta R. C. S. non fuit Civilitas sufficienter probata, sed incidenter, fuitque necesse illam probare aliis testibus in Collegio examinatis, ut ad illud admitti potuisset, & ita exequutum anno 1592. penes Anellum de Martino Actuar. Vicecancellario existente Dom. Fabio Marchesio, ut ex illis actis per spexi.*

Sed illa, quæ intercesserunt coram arbitris fidem, au faciant, & subsistant coram Judice, negativè respondent *Panor. in cap. presentata nu. 9. de testib. Bal. in l. cum antea, C. de arbitr. Borrell. de compromiss. §. 7. gl. 5. num. 1. & in summo. dec. sit. 63. de compromiss. num. 402. & 403. Fiv. dec. 131. Roman. sing. 51. Jo. Angel. Pisanel. in add. ad prag. Odia litium in vetustis exordientem ex eisdem actis fol. 462.*

Verùm facta in judicio summano, an probent in plenario, *Marfil. sing. 580. Reg. Genuens. dec. 103. num. 4. Reg. Valenz. conf. 121. num. 105. et conf. 69. num. 2. lib. 2.* Sed acta in alia causa, utrum probent in alia inter easdem personas, *Mathefil. ad eumque additio expeditur sing. 191.*

Inter alios *prag. 13. de ordin. judic.* gesta sunt, facere semi-plenam probationem, firmavit *Rot. Genuens. dec.*

77. num. 11. *cujus veritatem inquirat de Franch. dec. 158. et 355. Viv. dec. 313. num. 3. lib. 2. Domin. Consil. Staib. cent. 1. resol. forens. 98. num. 99. et 100. et cent. 2. resol. 191. num. 111. et 112. Dom. Reg. de Marin. in observ. ad dec. 64. Reg. Revert. num. 5. t. 1. sed testium jam extinctorum depositiones citra dubium, quod semiplenè probent inter alios, si qualitas ipsa, quod obierint, verificata appareat, defendit idem Franch. cit. decis. nu. 11. Mascard. de probat. conclus. 1273. num. 4. quin? & testium examinatorum depositionem ad validandum testamentum omninò prodesse, aut obesse, aliis constat ex *l. si posthumus, §. si quis ex his, ff. de inoffic. testam.* ibidemque *Castrens. sub num. 5. atque Fulgos. nu. 3. et 5.* & decisum attestatur *Anell. Amat. cons. 76.* qui præterea illam perutilem, ac prorsus veram addit conclusionem num. 2. cui-
 9 cunque nocet, aut favet sententia, similiter, & acta noceant, aut faveant, tamen nondum fuerit res judicata, quam præceteris *Innoc. constituit in cap. causam quæ de testib. illibique Felin. num. 22.* & *Franch. adnectens, id ipsum è contra, quoquè procedere dec. 345. num. 10.* eorum
 10 etiam attestaciones, quibus constat excussionem contra aliquem factam, & probatum, illum non esse solvendo, probent & excussio altero petente facta profit aliis definivit *Rot. Genuens. apud Carthar. dec. 45. à num. præsertim 3.* Sic discussio inventarii, sive bonorum hæreditariorum cum uno ex creditoribus facta, cæteris nocet, & prodest, ita ut iterata discussio nullatenus facienda sit, *Fab. def. 1. C. res inter alios acta, Regens de Ponte cons. 71. lib. 1. Reg. de Marin. lib. 2. quotid. resol. cap. 111. num. 9. et in memor. observ. 64. num. 6.* Sententia insuper in causa status cæteris quoque præjudicat, *l. ex causa, ff. de postul. l. de atate, ff. de minor. l. 1. §. fin. ff. de liber. agnoscend. l. ingenuum, ff. de stat. hominum, Couar. pract. quæst. cap. 13. nu. 5.* Acta verò facta, in uno iudicio transactione terminato non possint in alio allegari, monet *Farinac. dec. recent. Rot. 414. num. 1. quem sequitur Fontanel. dec. Cathal. 379. num. 8. tom. 2.**

Acta autem gesta cum falso procuratore nul-
 11 litati citra dubium subjacent, nempe in damnū principalis, cum in ejusdem procuratoris, quatenus principalis hæreses esset, aut illi succederet in ea re, omninò subsistant, *Gratian. probat Dec. March. 187. num. 5.* quæ tamen convalidantur rati habitatione principalis, ex notab. *tex. in l. licet, §. falsus, ff. rem rat. haber. Guid. Pap. decis. 320. Borrel. in summ. dec. lib. 1. tit. de procur. num. 29. Reg. Rev. sup. prag. rubr. de procur. num. 29. & insequitur D. Cons. Franc. Roc. lib. 1. respons. 7. num. 11.* subnectens illam fieri posse post sententiam quoque. Facta verò cum procuratore revocato subsistant, adversario de revocatione non admonito sunt jura in *cap. mandato, ubi Gl. verbo mandato de procur. l. si ante 7. ff. judicat solvi, l. si procuratorem. 65. in fin. ff. de procur. Veral. dec. 396. num. 4. p. 2. Consil. Roc. in notab. 34. de mandat. seu complem. probat Monter. à Cueba dec. 43. à num. 1. & distinctionis fædere contrarias componit sententias *Cons. Arias de Mes. lib. 3. var. cap. 42.* advertens talem procuratorem præjudicare posse, non proficere domino, eumque laudat *D. Alphons. Olea de cession. jur. tit. 1. q. 1. num. 29.* cum procuratore ve-*

ro gesta, *cujus mandatum apud acta causæ non reperitur productum fuisse, itidem nulla sint, deducitur ex dec. Præsid. de Franch. super hac re perutilia, & multa explicante.*

Sed acta facta à tutore, àn sibi nomine proprio præjudicent, *l. pater, C. de fidejuss. Gramm. cons. civil. 104.* Confessio facta in uno iudicio, an in alio noceat, *Paul. Emil. Verall. dec. 197. p. 1. Viv. 12 add. dec. 313. num. 71.* & in assertivis incidenter facta, an præjudicium inferat, negativè resolvimus, ex *tex. in cap. locum venerabilis extr. de except. & in Lepistol. quæ de pact. Capyc. decis. 71.* ibidemque *Avus meus nonnulla advertit, Hyppol. de Marfil. in rub. C. de probat. col. 2. & videas Afflic. ac Ursil. dec. 176. & Franch. dec. 695.* Verum ut noceat inter easdem partes confessio ab ipso principali, non à procuratore fieri debeat, advertit idè *Ursil. ad Afflic. decis. 83. intr. num. 4.* Qui verò
 13 acta penès se habuit præsumatur, quod illa omnia percunctatus fuerit, defendit *Henric. Bover. sing. 34. præsumptio num. 4.* At in Regno datur terminus ad illa percunctandum, & toties quoties petitur, alioquin processus esset nullus *Muscattell. par. 5. Gl. defendendum num. 39.*
 14 De tertiaria, *cujus meminit ritus, loquuntur Foller. in prax. crim. rub. annot. bona cont. in princ. Marant. in spec. verbo citatio num. 67. & 68. & alio modo accipitur in cap. Regni mulier, ubi Camp. num. 11. & 18. Carrab. sing. 30.*

R I T U S XXV.

Magistri Actorum nihil pro actis scribendis recipiant quibusdam tamen exceptis.

Item, quòd Magistri Actorum nihil in pecunia, sed aliis rebus recipere audeant à quocumq; pro actis scribendis, & faciendis in dicta Curia, excepto pro copia scripturarum, & exceptis fidejussoribus, cõpartitionibus, literis & scripturis sententiarum, nec non cassaturis, præsentationibus litterarum; & tunc sic (& prout jura volunt, & permittunt) extitit laudabiliter observatum ut suprâ.

S U M M A R E R U M.

- 1 *Actuarii aliquid recipere prohibentur, & quare.*
- 2 *Ut plurimum ultra debitum exigunt. Si aliqua Curia careat pandecta, stylus observari debet Magnæ Curia.*
- 3 *Pecunia quam latam significationem habeat.*
- 4 *In legato mobilium num. comprehendatur pecunia. An includantur libri, argentum, ac animalia, libri manuscripti, & compositiones. An specularia, vulgò vitriata.*

Vetat ritus actuariis aliquid recipere, opitulatur rit. 311. in 1. not. & ambo excipiunt aliquos casus. Verum *Cap. Regni 122.*, generalius loquens nullum prorsus, adimit casum, confirmavit *pragm. 25. de offic. S. R. C.* quia fortasse habebant gagia, & emolumenta à Regia Curia, vel salarium, quod his temporibus, cum non habeant, nimi-

nimirum si conceditur eis emolumenta capere, ut dicit *Aff. super Constit. pro scripturis sub num. 2.* fovetque regula, qua DD. omnes probant, nunquam deberi emolumenta, & Gagia officiali habenti salarium à publico, utique tamen si illud non percipiat, teste *Ifern. in const. cum circa.* Verùm quod Notarii, ut plurimum ultra debitum exigant, exclamat *Luc in l. mediterranea, Cod. de ann. & trib. lib. 10.* subdens idèd fuisse constitutam pandectam, nè in illorum potestate sit extorquere quantum velint, quam malè observari ab ipsis Actuariis conquætur, *Aff. in Constitut. Magni Camerarii nam. 16.* ut præterea in omnibus tribunalibus extet pandecta instituta, ut in *M. C. V. ex pragmat. 38. de offic. magistr. justit. et altera 5. de Actuar. in Reg. Cam. Summ. pragmat. 25. de offic. S. C. in Regia Cancellaria pragmat. 1. de offic. Secret.* sicque omnibus Regni curijs. Cæterum, si aliqua Curia illa careret, observari debeat stylus M. C. ut fuit determinatum cum Marchione Lauri, teste *Capibl. pragmat. 19. num. 33 de Baron.* & novissimè adsunt ordines S. M. sive instructiones, & inter alia injungitur, ut Actorum Magistri pecuniam, quam accipiunt, in scripturis notare habeant, quam medelam esse necessariam, dixit *Avend. de exequend. mand. Reg. par. 1. cap. 2. num. 14. vers. & ne exeat. fol. 37.* insequitur *Tasson. de antefat. vers. 3. obser. 3. sub num. 189*

Sed qualia gagia esse debeant, & pro quibus causis tum in hoc ritu exprimitur, tum etiam in relato *rit. 311.* quo in loco abundantius agimus, veritatemquè inquirimus, maximè quæ interiori foro conferunt.

- 3 Pecuniæ autem, de qua ritus fatur, appellatio latius, quam ad munismata pertinet, extenditur nempe ad rem patrimonii nostri, *l. pecunia verbum, & l. pecunia nomen, ff. de verbor. signif. Angel. Clauf. in summ. verbo pecunia, Tiraq. de retract. consuet. §. 1. Gl. 14. num. 42. Cypic. decis. 155. num. 22.* & paulò angustius ad res, quæ pondere, numero, & mensura constant *l. talis scriptura, ff. de legat. 1. & l. fin. ff. de constit. pecun.* neque tamen id mirum, cum pecunia res æstimentur, *l. si ita, ff. de fidejuss. l. propè modum, ff. de verb. signif. & ità in pecuniam reduci possint.*

- In legato verò mobilium comprehendatur nè pecunia, negativè deducitur ex *l. questum, & in l. si mihi mania de usufruct. legat.* utique tamen si dispositio facta fuerit sub signo universalis, omnium, *Bart. monet in l. Gener. §. uxor, ff. de usufruct. legat. Ursil. ad Aff. dec. 106. num. 12. Avus meus ad Gramm. dec. 4. num. 2.* adedquod hoc casu includantur libri, argentum, animalia, *Specul. extendit in tit. de fruct. & inter. vers. 30. quæritur, Dec. in individuo cons. 470. num. 5. Mant. de conject. ultim. volunt. lib. 9. tit. 3. à num. 1.* & quod magis, libri quoque manuscripti, & compositiones, determinavit Sac. Cons. anno 1626. in causa Marchonis Villæ hæredis celeberrimi poetæ Equitis Jo: Baptistæ Marini, cum Doctore physico D. Cæsare Clara, referente *Reg. Scipione Rovito, testis est Jo: Baptista Thor. p. 2. compend. dec. verb. legatum omnium mobilium, & adversus legatarium pro hærede, eruditum calamum arripuit, Franc. de Petr. cons. 6. videasque Surd. decis. 150. Petr. Ravenn. singul. 329. Barry. de success.*

lib. 9. tit. de legat. Et an specularia, vulgò vitriata, quas Plin. in epist. egregium adversus tempestatis receptaculum nuncupavit, & de his doctus Seneca de Divina Provid. inquit: Quem specularia semper à statu vendicarunt. Et Martial. cecinit:

*Hybernis objecta notis specularia paras
Admittunt Soles & sine Sole diem.*

affirmativè respondet J. C. in *l. questum 12. §. specularia 25. de fund. instruct. insequitur Surd. ibique Consil. Hodiern. decis. 134. & declarant Thesau. lib. 1. qu. forens. 84. Cephal. cons. 92. num. 28. lib. 1. necnon Mynsing. cent. 4. obser. 69. num. 3.* Vendens autem omnes res suas spem quoque vendere videtur, desumitur ex *l. nomina, ff. de hered. vel act. vend. Fran. Curt. ad Alex. in l. 1. col. 3. ff. si cert. petat. Marant. in sing. verbo rei appellatione.*

R I T U S XXVI.

*Processus, & scriptura conserventur in
Archivio communi.*

I Tem, quòd habeant dicti Magistri Actorum; & teneantur ponere omnes scripturas, & processus in dicta Curia, & in ipsa Curia tenere, & conservare in dicto cassone communi (ut supra) ad hoc, ut absentia alicujus ipsorum partibus tanguntur, & copiam ipsorum actorum quærentibus, & volentibus præjudicare non habeat, & propter alias justas, & rationabiles causas.

S U M M A R E R U M.

- 1 *Scriba à civitate discedens clavem suæ capsulae alteri relinquere tenetur.*
- 2 *Processum custodia jure communi attento ad ipsos Actuarios pertinet.*
Quomodo asservari debeat processus, forjudicatio; nis sententia lata.
- 3 *Quid sit agendum deperdito processu.*
An illius tenor probari possit testibus.
- 4 *Actorum copia parti habenti tantum interesse danda est.*
Quin? & deneganda prætendenti habere interesse nec docenti.
- 5 *Id tamen antequam asservantur in Archivio, possedè verò cuicumque petenti.*
- 6 *Pauperi concedenda est sine salario.*
- 7 *Pars verò quando teneatur alteri parti, aut fisco exhibere.*

N Edum codices, & quinterna asservari in cassone, voluit *memor. ritus 24.* sed, & omnes scripturas, ac processus præsens ampliavit Ritus, qui rationem addit, cujus non meminit præfatus *rit. 24.* atque ex ea constat, quam graviter errent Scribæ, cum à Civitate proficiscuntur, clavem propriæ capsulae non committentes alteri, & propter alias justas, & rationabiles causas subjungit ritus, quas perperit *Ebolitanus* nostre *ibid.* cujus ritus factus repugnare videtur iuri communi, quo attento custodia processuum ad ipsos Actorum Magistros pertinet, *cap. quoniam*

contra de prob. Sess. de inhibit. cap. 4. §. 2. num. 40. pagin. 266. at. Carav. hoc in loco num. 2. memor quem etiam refert Thor. in prefat. ad lect. par. 3. sect. 2. in fin., ut præterea Tabelliones ipsi creationis tempore juramenti vinculis obstringuntur quod penes se originalia custodire velint, Hostens. notet in cap. sicut 10. ne clerici, vel monach. sec. 1. se immo. sc. negot. Verum & de consuetudine servari, quod completo munere illa relinquunt in officio, testatur Paul. Castrens. in l. 2. C. de edend. cujus meminit Speckan. quaest. & decis. jur. centur. 3. claus. 3. vers. per scribas num. 4. & nostrorum Tribunalium consuetudinem notavimus mem. rit. 24. & indicant Thor. in suppl. compend. decis. verbo Actor an teneatur, Carav. hoc ritu num. 2. adducens, & Reg. Tap. lib. 2. jur. Regn. tit. de actuar. M. C. V. super prag. 4. & sup. hoc ritu. Et lecta sententia forjudicationis processus asservari in arca cum duabus clavibus, quarum una à fisco, altera à Regente detineatur, disposuit prag. 1. de sent. forjud. & monet Gramm. dec. 24. in fin. quem laudat Angel. Scialoja in prax. forjudic. cap. 12. nu. 45. Hinc in causa appellationis, nec originalia acta danda sunt appellanti, sed exemplar illorum dumtaxat, l. eos. §. super his, verbo Exempla, C. de appellat. Salyc. in l. fin. in fin. C. de relation. Affl. in const. appellationum tempora not. 5. Valenz. conf. 111. num. 34. lib. 2. & nos in rit. 96.

3 Et deperdito, sive combusto processu quid sit agendum, recurrit apud de Franch. dec. 707. nec non Thor. p. 2. compend. decis. verbo Acta causa, & par. 3. sect. 2. verbo Acta, Ricc. collect. decis. 3387. p. 8. anque illius tenor probari possit testibus, inquirunt, Dec. conf. 215. & Velasc. q. 7. num. 8.

4 Verba autem in ritu adjecta, ibi: Partibus qua tanguntur. Præferunt actorum copiam parti habenti interesse tantum dandam esse, non alteri, prout jure sancitum, quoque legitur in l. 2. C. de edend. illibique DD. Capyc. dec. 127. num. 7. & Marant. p. 6. verbo actorum editio num. 61. Imò si quis habere interesse prætendat, nec docuerit, haud habebit, ex Chartar. decis. Genuens. 125. quamvis, & illud juramento probari, addat num. 4. auctoritate Romani conf. 83. de instrumento loquentis.

5 Verum prædicta omnia substinere antequam afferantur in Archivio publico, fretus doctrina Angel. in §. præcepta in auth. de defens. Civit. dicit illic Chartar. nam postea cuicumque petenti concedenda esse addit, & vetustam cameræ Imperialis observantiam in utroque capite vigere, memorat Gayll. observat. 106. nu. 3. lib. 1. sed parti aded concedenda, ut si paupertate laboret sine salario danda sit, Cavens. rit. 290. nu. 10.

Altera tamen pars, quando alteri illam petenti teneatur exhibere, aut Fisco discutit Hieronym. de Cevalgios comun. contr. comun. q. 827. tom. 3. & aliqua respectu Fiscus adnotavit Peregr. de jur. fisc. lib. 7. tit. 3. à num. 11.

6 Tria autem requiri, ut publica scriptura ex archivio deprompta probet, ultra Affl. in Const. Cordi in 11. notab. Fusc. singul. lit. S. recenset Ludov. dec. Perus. 115. num. 9. quod scilicet sit scriptura Archivii, non autem in illo reperta, subscripta ab officiali publico ad id deputato, & ex consuetudine detur fides, id quod lato calamo explicat Gra-

tian. tom. 3. discept. forens. cap. 582. per tot.

7 Notario verò attestanti ipsum deputatum esse ad archivium conservandum fidem de stylo adhibet, post alias, idem Gratia. l. 4. cap. 736. num. 36. & quod in unaquaque Civitate archivus, in quo monumenta recondentur, adesse debeat, indixit notab. tex. in §. & judicare, vers. præcepta, Auth. de defensor. Civit. Quarant. in summ. Bullar. verbo Archivus in add. De Regis Archivi in Magno Castro Capuano hujus Urbis existentibus loquitur Nicol. Topius de orig. omn. Tribunal. par. 1. lib. 2. cap. 1. 2. cum seq. & Regiæ Siciliæ meminit Reg. Capyc. Latio consul. 74. num. 7. lib. 1. & de illo M. C. V. extat prag. 4. §. 5. de act. in quo Archivarius assertare indicitur registrum omnium tutelarum, & præambulatorum ipsi exhibitorum per Magistrorum Actorum, vigore prag. 19. §. 1. de offic. M. Just. omnesque libros contumaciarum, & in quibus describuntur obligationes vigore aliarum municipalium sanctionum 22. §. 4. & 12. & prag. 20. §. 11. eod. tit.

R I T U S XXVII.

1 Tems, quod Magistri Actorum debeant interesse in dicta Curia, sive ad minus unus ipsorum continuo permanere, & interesse, & ab ipsa Curia non discedere, licentia à dicto Locumteneute non petita.

S U M M A R E R U M.

- 1 Dictionis continuæ qua fit vis, ejusque multa referantur exempla.
- 2 Privilegio concessio illis de pago habitantibus in Civitate per decem annos continuos gaudent ii, qui tempore messium & vindemiarum, etiam cum familia iverint ad pagum, & postea redierint.
- 3 Miles, ut veteranus dicatur post vigesimum annum militia, an illius servitium debeat esse continuum, aded ut infirmitatis intermissio suppleri per aliud tempus non possit.

1 Hujusce autem Ritus observantiam indicat Carav. noster, non enim in Curia Magistri Actorum noctu, diuque tenentur morari, quandoquidem dictio illa, continuo, morali modo intelligitur, teste Felin. in prom. decret. verbo Rex pacificus, & civiliter dicit Calder. conf. 8. de offic. deleg.

2 Ubi præsertim exemplificat in obligato ad continuam residentiam, scilicet horis congruis, & salva necessitate, quin & etiam in privilegio concessio illis de pago per decem annos continuos habitantibus in Civitate, ut gaudeant, qui tempore messium, aut vindemiarum iverint ad pagum etiam cum familia, & postea redierint, tradit Imol. conf. 9. in fin. Cæterum vide, quæ notat Mandos. ad Roman. in annot. ad conf. 264. Tusc. conclus. 977. lit. D. & nos super rit. 15. & 227. inibi consimile adverbium, semper explicantes, & loquentes, præsertim in Clerico, qui ut potiat privilegio clericali semper gestare tenetur habitum, ex dispositione Concil. Trident. cap. 18. aut continuè ex consuetudine

Clerici.

Clem. VII. & Pauli III. relatis ab eod. Felin. indic. loco, cuius meminit Gratian. discept. forens. tom. 4. cap. 440. num. 6. Necnon Fra. Sid. D. Gregor. de Ganaver. dec. 12. questionem extricantem, nūm tempus viginti annorum militiæ, veterano Militi necessarium ad consequendum suum privilegium, juxta R. C. praxim deductam, ex l. fin. C. de bis qui non implet. stipend. lib. 10. l. 2. C. de re militar. lib. 12. l. 1. & ibi Glos. verbo post viginti, Cod. de excusat. tutor. debeat esse continuum; adeoūt, nec infirmitatis temporalis intermissio, suppleri per aliud tempus possit.

R I T U S XXVIII.

Magistri Actorum obstringuntur omnes contumaces notificare Judicibus.

Item, quod teneantur dicti Magistri Actorum notificare Judicibus omnes illos, qui fuerunt per dictam Curiam banniti, & condemnati; & non comparuerunt eodem sero purgaturi eorum contumaciam: necnon ipso die facere mandatum executivum, secundum quod merita causæ exigunt, & requirunt de illis videlicet, qui non comparuerunt, & purgaverunt forte contumaciam prædictam, si, & prout hætenus in ipsa Curia extitit laudabiliter observatum.

S U M M A R E R U M.

- 1 Citatis per M. C. V. aliasque Curias, ac contumacibus effectis, licet eadem die comparere usque ad primum somnum coram Regente, seu Judicibus ad finem evitandi contumacia multam, & condemnationem.
- 2 Praxis vigore hujus Ritus offenditur.
- 3 Reo non comparente in termino oportet etiam, ut accusetur contumacia, alioquin ille non erit contumax.
- 4 Etiam si fuerit citatus in causa hæresis.
- 5 Circumductus terminus, aut citatio quando dicitur.
- 6 Contumacia accusari post terminum non potest.
- 7 Etiam si Actor deduxerit iusto impedimento non potuisse venire.
- 8 In criminalibus, tūm si per accusationem, cūm per inquisitionem si proceditur, Actoris, sive Fisci requiritur præsentia, ut illam incuset.
- 9 Responso citati in calce intimatiōis, an impediat contumaciam, & sit procedendum super replicatis.
- 10 Si contineat constitutionem procuratoris, cum illo utrūm procedi possit, tanquam cum legitimo procuratore.
- 11 Contumaci succurri potest per contumacia purgationem.
- 12 Eiusmodi purgatio qua requiratur.
- 13 Ampliationes, & restrictiones aliqua remissivæ adduntur prædictæ regnla de purgatione contumacia.
- 14 In liquidatione expensarum solvendarum per contumacem statur juramento facientis.
- 15 In quo tempore concedatur purgatio contumacia.

- 13 Illa purgata, qua pana censeantur resoluta.
 - 14 Actori licere altera ex tribus viis in contumacem procedere.
 - 15 In criminalibus major est contumacia rei, quam Actoris.
- Celebre Alcibiadis effatum refertur.*

Observantia M. C. V. cæterarumq; Curiarum ex hujusce ritus dispositione inolevit licere per eas citatis, ac contumacibus effectis eadem die usque ad primum somnum eorum copiam facere coram Regente, sive Judicibus, vel actuario, ad finem evitandi contumaciæ multam, atq; condemnationem; verum actuarii obstringantur Judicibus notitiam tradere condemnatorum, qui eodem sero minimè comparuere purgaturi contumaciam, addit ipsemet Ritus, quod die sequenti, non eodem contumaciæ agendum fore Caravita noster hoc rit. advertit num. 1. addens vigore municipalis alterius sanctionis in pragm. 13. de offic. mag. Juss. vetitam esse comparitionem de sero coram actuariis, sicque in praxi receptum videmus, quod illa fieri debeat coram Judice, sive in civilibus, sive in criminalibus ille existat; de quo nos verba facimus rit. 93. & 206. & memores sunt Franch. dec. 685. in princip. Avus meus ad Gramm. decif. 50. nu. 10. Bernard. Pand. in suo tract. super ritu de liquid. instrum. p. 4. declar. 5. nu. 46. vers. illud verò, Galter. in sua prax. instrum. 2. par. tertia par. num. 3. Dom. Conf. Rocc. Carav. in hoc ritu laudans lib. 2. respons. 38. sub num. 8. corrigiturq; jus commune, quo attento contumaciæ purgatio admittitur, comparente Reo post rectam Curiam, dummodò non discesserint Judices, ex tex. in l. Divus Antonius, Cod. de in integr. restit. singulariter reputato à Bal. in ejus Margarita verbo citatio, quem insequitur Rebuff. ad Gall. constit. tit. de contum. Gl. unic. art. 5. nu. 2. tom. 3. multa subnectens, ejusque meminit Gallupp. in prax. S. C. par. 2. cap. 4. nu. 22.

Producto itaque libello apud acta, illoque legitime adversario notificato, ac reproducto cum relatione cursoris, sive nuntii, si citatus minimè comparere curaverit per se ipsum, vel per procuratorem, fit contumax, non quidem eo ipso post lapsum tempus, nec comparuerit, sed debeat contumacia incusari, & tunc dicatur, alioquin minimè ita reputetur, teste Ofsce. dec. 3. nu. 2. dec. 31. nu. 37. & dec. 71. in processu nu. 5. & 47. cujus meminit Judex de Angelis ad Foller. tit. accusentur contumacia num. 15. probatque insuper Nicol. Grav. ad Vestr. lib. 4. cap. 4. num. 17. Alferius conf. 12. num. 31. Anton. Trigon. sing. 88. Gaill. obser. 55. Nunciatus num. 7. lib. 1. Tresaur. dec. 19. etiam contra citatum in causa hæresis, & onus erit procuratoris fisci accusandi, cujus formam rescripsit Umbrian. locat. post suum opus Judiciale fol. mihi 479. & Simanch. in suo enchirid. V. iol. Religion. rub. de absentib. num. 4. quo ordine illa in Regno accusatur, ostendit Borrell. in summ. decif. de contum. tit. 46. t. 1. Si namque contumacia non accusaretur illius cessat effectus, eo ipso, quod circumductus esset terminus, & citatio propter absentiam actoris, & è contrà, juxta notata per eundem Ofsceum cit. decif. 3. nu. 4. Imol. in l. qui ante Calendas, vers. venio ad questiones, ff. de verbor. oblig. Rota dec. 744. Nota quod si Auditor. de Judic. in antiq. namque cir-

circunductus dicitur terminus, seu citatio, hoc est sublatum, vel sublata, juxta verba *Abb. in cap. oon- suluit num. 7. de offic. deleg.* ita quod omnino perit, & extinguitur *Mindanus lib. 2. cap. 28. num. 3.* & propterea citati circumducta, non amplius reputetur citatio, sed taliter, ac si facta minimè esset, dicit *de Franch. dec. 232. per ritum nu. 4.* ut autem citatio dicatur circumducta attendenda sunt, quæ scripserunt *Alber. Oliva in ritu 2. Curie Archiep. Neap. num. 5. Affl. in const. Regn. rub. 95. de exord. preparat. Judic. lib. 1. & in Const. Regorum fraudibus rub. 41. lib. 2.* qui teste *Episcopo Campani in ad. ad. ind. Olivam lit. C.* rescripsit formalia verba ab eud. *Commensatore Oliva posita in vers. non circumducitur, Reg. Sanfel. in prax. Judic. sect. 35. nu. 12. Gal- lup. in prax. S. C. par. 2. cap. 4. nu. 9.*

Præsentia itaque actoris requiritur, & inculatio contumaciæ, servato modo rescribendo *Rit. 97. quin?* & debere comparare in termino certum est, *Reg. Rovit. super prag. 3. de ordin. Judic. nu. 6.* quo elapso, nequibit inculacionem amplius facere, nisi iterum Adversarius citetur, etiam si reus comparuerit, & ut juris est in contumaciam actoris petierit l. herari, & obtinuerit, & deinde comparuerit Actor, & deduxerit impedimentum legitimum, quo nequiverit in termino comparere licet enim causa sit justa absentia, & excuset à contumacia, non tamen excusat circumductionem termini, quin citatio sit extincta, & propterea nova opus sit citatione, ut advertit *accurate, longaque seriè, And. Gayll. obser. 59. lib. 1.* nisi fuerit semel resuscitata causa post circumductum terminum, & denuò fiat contumax actor ipse, tunc namque omne jus suum amitteret, & tertio causam instituere, citationemque super eadem impetrare non possit, per *Anab. qui semel, Cod. quomod. & quand. Judic. ubique Sichard. nu. 31. & Petrus Frider. Mindan. in tract. de mandat. Judic. lib. 2. cap. 26. num. 11.* Sed Reus legitime impeditus venit restituendus ad tempus justo impedimento decursum dicit *prag. 2. de ordin. Judicior. in postremis verbis.*

Quin? & præsentia Actoris requiratur etiam in criminalibus, tum si procedatur per inquisitionem, in quibus sit accusanda contumacia per procuratorem fisci, ut asseverat *Ofasch. dec. 71. nu. 48.* sequiturque; *Tbesaur. dec. 19. prop. num. 4.* tum si per accusationem, prout Senatus definivit in ead. *dec. Tbesaur.* præterquam in duobus casibus relatis per *Gayll. obser. 55. nunciis num. 9. vol. 1.*

Verùm obiervantiam in Regno nostro recenset *Angel. Scialoya in prax. forjudic. cap. 7. num. 4.* & adsunt *prag. sanction. sub tit. de citat. ibidemque Rovit.* & per multi etiam extant Ritus, qui de accusandis contumaciis loquuntur, quos sub vetustu numero commemorat *Marant. adjungens formam illas accusandi in prax. Judic. p. 6. sub rubric. de citat. à num. 67. & 68.* necnon *Pras. de Franch. dec. 639. magnifica vol. 4.* & nos delibavimus *rit. 82.*

Sed questio, eaque non exilis plerumquè contingit, an responsio citati in calce libelli, seu alterius primæ petitionis, aut mandati sibi intimati tantæ virtutis sit, ut faciat non dici contumacem, at procedi debeat super exceptione proposita, nempe declinatoria, aut simili, alioquin acta facta

in illius contumaciam sint nulla, & quamvis non comparuerit apud acta per seipsum, aut suum procuratorem? Hanc quæstionem non semel in nostris Tribunalibus evenisse scio, & semper responsum acta minimè valida esse, sed debere procedi in contumaciam, non obstante illius replicatione, præsertim quod legitime comparere tenebatur in Judicio, quare *Muscatest. id ipsum firmat, atque ita decisum per M. C. ac in appellationis instantia S. C. decreto approbatum memorat in prax. civil. p. 2. Gl. veniens à num. 7.* quem sequitur *Hieronym. Nicolini in prax. Judic. civil. num. 34.* idque comprobati credimus, ex aliis per nos cumulatis in altera consimili quæstione, quæ itidem multoties evenit, & quotidie posthac contingere posse non debemus, ut expedire plurimum censuerimus, & quæstionem ipsam, & quæ super ea notavimus subicere. Casus evenit inter Lelium de Ambrosio, & Hieronymum Cimino, cum enim Lelius esset creditor dicti de Cimino, & propterea insolutum habuisset quandam illius domum, super qua deinde, & aliis bonis petiisset ipsius Hieronymi uxor assecurationem dotium, ejusque libellus intimaretur eidem Lelio, qui in illius calce replicasset int. mari N. suum procuratorem, vigore cujus replicationis sic per Lelium factæ, cum ex tunc prosecutum fuerit Judicium cum dicto asserto procuratore, tale Judicium omnium assensu nullum, & invalidum existimatum, destitit pars ipsa prosequi, cum nullum esse Lelius opposuisset, mandato siquidem legitimo non constabat, neque enim instrumentum aderat, neque constitutio penes acta. At simplex tantum illa responsio, quæ non utique valida, & sufficiens judicata fuit ad constituendum procuratorem, non solum stante universali Curiarum, usu, requirente constitutionem procuratoris, altero ex prædictis modis, & improbante jam relatam simplicem replicationem, quem quidem usum etiam Franciæ vigere testatur *Guidon Papa dec. 140.* sed etiam ex multis quoque relatis illic per eundem *Guidonem*, necnon ex resolutione illa, quod legitime constare debet de procuratoris deputatione alioquin censeatur falsus procurator, quam statuit *Anan. conf. 96. viso dubi. sub num. 1.* & subfragantur verba *Surdi dec. 240. licet nu. 13.* & apertiora verba *Jason. in l. quod te num. 35. ibi: Sed oportet ostend. re instrumentum publicum, ff. si certum petat* concinit præterea quæstionis paulò antè relatæ *resolutio* cum *dec. roborata. Quibus non obstat text. in l. ne satisfatio. ff. rem ratam haberi, & auctoritas DD. maxime Glos. in clem. 1. verbo, vel literis de procurat.* quam laudat *Reg. Rovit. super rubr. de procur. num. 52.* necnon *Romani conf. 63. & Boer. dec. 281. num. 1.* non tantum quia de procuratore actoris fatur; *text. ille: adductus autem casus de procuratore ipsius Lelii conventi, sed ex generali, & veriòri ratione, quod literis illius, cujus asseritur procurator ad Principem, seu Judicem datis, in quibus à scribente constituitur aliquis procurator, aut asseritur alias fuisse per eum deputatum dicatur validè probatum mandatum. Hoc enim est diversum, & non sine ratione, cum literæ subscriptæ sint, atque ut plurimum sigillo subscriptæ, ita, quod fidem faciant ex aliquorum sententia, ac propterea sicuti præsentatio ad beneficium potest fieri penes*

nēs acta cum à patrono, tum ab ejus procuratore, atque ut alii credunt, etiam per instrumentum, ita quoque per literas scripsit *Lap. alleg. 75. num. 7.* quæ omnia cessant in proposito facti themate, præterquod neq; in terminis præfati text. dicatur probatum mandatum, defendit *Signorol. licet illius nullam faciat mentionem in conf. 118. vers. venio ad secundum.* Aliud tandem non adversatur dictum quorundam Doctorum, quod si dominus videat causam suam agi, aut defendi ab aliquo uti procuratore, nec contradicat, credatur, præcedente mandato, facere, & tenet *Cassad. decis. 3. num. 5. de procurat.* etenim non est vera assertio. Verum supradictis obstant, quæ scripsit *Thor. determinationes subnectens p. 1. comp. dec. verbo mandatum de procuratore, & p. 3. sect. 2. verbo mandatum procuratorium.*

Ejusmodi verò contumaci non erit penitus preclusa via, nè amplius possit comparere, & sua jura tueri, si quidem purgari sine dubio potest quævis contumacia. tribus illis concurrentibus requisitis, ut nempe solvat pœnam ipsi Curia, præstet cautionem de judicio Sisti, atque in civilibus reficiat etiam expensas, *Specul. in tit. de satisf. §. 1. in fin. Affl. in constit. sue reali notab. 3. & 5. atque in constit. concumacem sub nu. 9. quin? & duas posteriores condiciones requirit prag. 3. de ord. Judic. quod verò ad expensas attinet illæ integræ, & antea persolvi debent, tum à verò, tum à ficto contumace, ut probat *Oliua super ritu 18. Curia Archie. Neap. à num. 7. quo quidem in loco num. 12. multa cumulat Episcop. Campani. addens, extatque Regni constitutio Clementia, ibidemque Affl. explicat sub num. 27. Nicol. Gravet. videndus in suis annot. ad præf. Vestrii lib. 4. cap. 4. num. 16. & 20. Qfasc. dec. 9. Reus quidam num. 2. Marsil. in l. de unoquoque num. 197. ff. de re judic. Jas. in Aubagna res. C. de sacros. Eccl. & copiosius in l. sancimus, C. de Judic. imbi hanc constituens regulam, eique duodecim ampliationes appendens, & alias paucas**

10 restrictiones, quarum præcipuam censemus, ut tunc persolvere antea teneatur, alioquin audiendus non sit, cum expensæ liquidæ sunt, & a Judice taxatæ, alias admittatur ad purgandam contumaciam, si tantum eas persolvere ipondeat, ac juret, quam limitationem sequitur præfatus *Gravat. indic. loc. post nu. 20. quin? & sideojustionem præstando, tunc esse credimus, & procedere arbitramur verba rit. 211. illa nempe, & det sideojustores de Judicio Sisti, & de reficiendis expensis Adversario, alioquin si generatim intelligerentur, semperque vendicarent sibi locum, insinuarent sanè expensas nusquam antea suppeditandas esse, & sufficere cautionem de illis persolvendis, cum regulariter ex superioribus dictis sit contrarium verius, id quod in praxi servari, memorat *Carav. in d. rit. 211. num. 3.**

11 In ejusmodi autem liquidatione expensarum facienda adversus contumacem standum est juramento partis illas facientis, ut testatur *Marsil. sing. 239. Ripa in l. 1. num. 8. ff. de re judic. idemque Gravat. ad Vestri. lib. 3. cap. 2. num. 25. & declarat Reg. Sausel. add. sect. 38. num. 4. quare de facili posse liquidari non dubito, & propterea cautius aget Judex, & fortasse justius, si ad tempus dilata admissione ad moram purgationem antea taxet,*

& præstari faciat, quin, & purgare debeat, etiam si citatio caruisset adverbio illo peremptoriè, juxta *12 decis. Vivii 11. à num. 6. Cæterum de restitutione contumacis, & qualiter intra annum se possit purgare, Boer. dec. 63. 64. & 326. num. 3. & nulum requiri hoc casu partis consensum, probabat Gayll. obser. 11. num. 4. cent. 5. quamvis antea in casu tractæ pacis disquiri scripserit. Rationem verò ob quam isthæc conceditur purgatio, recenset *13 Mynsinger. observ. 88. cent. 2. Ipsaque purgata contumacia recuperet nè bona, explanant Clar. q. 44. n. 4. de Frauobis decis. 213. à n. 51.**

Imò, & tunc censeantur etiam resolutæ omnes pœnæ contumaciales, & in illa contentæ, quemadmodum deducitur ex l. 1. §. si frater, vers. & si quidem per contumaciam, ff. de Collat. bonor. cap. ex literis, inibique *Felin. de constit. Farinac. q. 11. num. 90. illæ scilicet, quæ successivæ sunt, non autem momentanæ, ut post Abb. indic. cap. ex literis num. 10. & alios, docet Tiraq. in tract. cessante causa p. 1. num. 68. & Farinac. ead. q. 11. n. 98. ac notabiliter observat Avus meus ad Gram. dec. 11. n. 12.*

An fructus inquirat *Ann. in repet. cap. 1. num. 246. de Vassall. decrep. atat. & nonnulla ad materiam idem Avus meus coacervat ad Capyc. decis. 131. n. 2.*

Reo itaque effecto contumace poterit actor *14* tribus viis incedere, atque in contumacem illum procedere, optionemque habebit eligendi, quam illarum maluerit, ut est videre apud *Gayll. obser. 60. ex ordinatione Camera cent. 1. & pœnas pro contumacia, contra quos illæ locum vendicent, quique ab iis excusentur miro ordine recenset ex nostratibus Reg. Sausel. ind. prax. Judic. sect. 36. cum seq. & de illis, quibus afficitur contumax in causa criminali anni circulo persistens, fermocimaneur de Ponte conf. 94. vol. 1. Reg. Rovis. in prag. 1. de contumac. & conf. 85. tom. 1. Thor. par. 1. compend. dec. verbo contumace in criminibus, Scialoja add. c. 7. n. 14.*

Nec præterea in contumaciæ materia *Carav. d. rit. 202. num. 3. in criminalibus majorem esse rei contumaciam, quam Actoris, quod insequitur Judex de Angel. ad Foller. add. tit. accusantur contumacia num. 16. in fin. Verùm recordeo, Reum à Grecis dictum esse εὐνοῦται quod libenter fugiat, & celebre illud Akhiadis effatum, teste Aeliano var. histor. lib. 3. quam ab Atheniensibus ex Sicilia in judicium ille revocaretur, stultum esse Reum, licet iniuste accusatum, inquit, qui cum liceat fugere, quærat absolvi, & liberari, refert Jo: Domin. Martuc. var. explanat. lib. 1. c. 30. num. 11. in fin. cumque ei perfamiliaris dixisset, non confidis patriæ tuæ de te ipso judicium, respondit, nè matri quidem, nè fortè ignorans, pro calculo albo nigrum ferat, refert *Constant. Papa in prag. arbitrar. M. C. V. capit. 4. num. 25.**

R I T V S XXIX.

Expediantur citationes contra inquisitos, & in ultimo peremptorio procedatur contra eos ad incumbentiâ.

Item, quod teneantur fiscales facta, aut data eis denunciatione per quemcumque denunciatores facere citationem contra denunciatum registrari facere in quaterno Locumtenentis, & in ultimo peremptorio citationum predictarum facere interrogatoria, seu capita consueta, & non permitti labi terminos consuetos.

S U M M A R E R U M.

- 1 Principatus optimus non erit, si Princeps delatoribus, & auriculariis facile credet. Immatura credulitas mater est erroris, & noverca consilii. Laudatur Elujus Pertinax. Vespasianus Imperator nummis suis anchoram cum Delphino imprimebat, & cur?
- 2 Hujus ritus sanctio quod ex sola denunciatione delicti citatio ad informandum contra denunciatum relaxetur, intelligitur prævia informatione, illaque per Judicem bene prospecta.
- 3 Delicti titulus sive inscriptio non est attendenda, sed indicia ex informativo resultantia sunt inspicienda.
- 4 Peremptorium antecedere oportet incusationem contumacia in criminibus.
- 5 Illud quid insinuet.
- 6 Citatio peremptoria, ut quis dicatur, trina requiritur monitio.
- 7 Unica sufficit, si in ea fuerit additum peremptorium. Aut clausula comminativa insinuans procedendum esse. Vel si dictum fuerit hac una pro trina, &c.
- 8 Quibus in casibus sit necessarium addendum peremptorium, aut altera dictarum clausularum.
- 9 Effectus qui sint ejusdem peremptorii.
- 10 Hujus Ritus dispositioni concinunt prag. sanctiones.

Pincipatus tunc optimus erit, cum Princeps virtutem, propter quam ad illum est elatus adservaverit, colet, & reget, quamoptimus. At non ita erit, si delatoribus, & auriculariis facile credet: immatura enim credulitas mater est erroris, & noverca consilii, quis enim innocens esse potest, si sufficit accusasse? notandum est Seneca præceptum 2. de ira cap. 22. nè sint aures criminantibus faciles; hoc humanum naturæ vitium suspectum, notumque nobis sit, quod quæ inviti audimus libenter credimus, & antequam judicemus irascimur; merito laudatur Elujus Pertinax relatus ab eruditissimo Duce Hadriæ Andrea Matthæo Aquaviva in commentar. ad Plut. de virt. mor. pag. 103. quod delatores ab Urbe pepulerit, nè alicui de vanis criminibus periculum immineret. Et jure in Creta Insula simulacrum Jovis, cui hoc nomen à juvando inditum est, sine auribus

Tom. I.

pingebatur, ut ea scilicet effigie Principes admonerentur, non oportere eos præbere aures delatoribus. At Mida Rex a finibus auribus deformabatur, quia delatores circum se, & consultos habebat. Verum in hoc majus versabitur discrimen, si non modò credet, sed illicò ad puniendum descendet? qui enim poterit esse eadem res festinata simul, & examinata? quare Corbulonis præcepto compositius cuncta, quam festinatius agenda, teste Tacit. 15. ann. festinationem namque improvidam esse, & cæcam, refert Liv. lib. 2. dec. 4. ad quod respiciens Vespasianus Imperator nummis suis anchoram cum delphino imprimebat; anchora, quoniam navim remoratur, tarditatem; delphino, quod nando velocissimum sit animal, celeritatem exprimens, atque ita ex duobus contrariis maturitatem significabat, binis, & verbis designabat, festina lentè.

- 2 Jure igitur merito hujusce Ritus sanctionem, quod ex sola denunciatione alicujus delicti citatio ad informandum contra denunciatum relaxetur, Prosper Caravita noster Athleta, intelligit prævia informatione, illaque per Judicem bene prospecta, non enim jus patitur per nudam denunciationem procedi posse ad citationem, condemnationemque, quod confirmat ex Pragm. Inviçtissimi Caroli V. 2. de citat. Viv. dec. 121. num. 4. memor prag. 37. de offic. Magistr. Justit. hoc expressè vetantis, sequitur Clar. §. fin. q. 20. vers. ad formandum, & Bajard. ad ipsam q. 28. num. 16. Visconti ad Franç. decis. 329. vers. in ead. decis. Carav. hoc in ritu laudans, Camp. in cap. subditorum num. 128. & in add. nova, Foller. in prax. crim. Rub. vel eos verb. citar. fac. in princ. Muscatel. in prax. crim. tit. de homic. num. 42. Ricc. decis. 104. p. 2. Danz. ad Gramm. decis. 60. num. 20. quin? & jure communi hoc firmat Intrigl. sing. 22. lib. 1. ut propterea citationem aliter expeditam, haud inditiis præcedentibus, contumaciaque incusata nullitate calere certum sit, observat Reg. Rovit. super d. prag. 37. Visconti add. loco vers. an. si. de Angel. ad Foller. mox memor. num. 2. Quin? albo lapillo advertant Judices, delicti inscriptionem, sive titulum in processu non esse attendendum, ex eo etenim nemo Reus efficitur, ni indicia ex informativo resultantia inspiciantur, reique veritatem non titulum in capitalibus fore inspiciendū, monet J. C. in l. famosi, vers. Hoc tamen crimen, ff. ad l. Juli. Majest. & l. quoad statum, ff. de pau. de Franç. dec. 330. Masstril. de Indult. cap. 29. num. 19. vers. tertio confirmatur. Et adamussim irruit acriter adversus Judices illos, qui facinoris veritate minimè perpensa, sola tituli lectura, ad carcerationem procedunt, Reg. Rovit. in comment. ad prag. 1. num. 4. & 5. de custod. reor. inscquitur Novar. de gravam. vassall. grav. 37. to. 3. & novissimè exclamat Franc. Mar. Prat. resp. crim. 15. num. 9. & 10.

Citatio autem cum peremptorio, de qua fatur Rit. procedit in causis criminalibus, in quibus, quia moris est una simul non comparentes declarare contumaces, & condemnare ad poenam in mandato contentam, indè fit, citationem cum ipso peremptorio antecedere omninò debere ipsam contumaciam, alioquin condemnatio sit prorsus nulla juxta terminos, l. ad peremptorium, ubi

R 2

Gl.

Gl. & DD. ff. de Judic. & optimè *Farinac. q. 18. num. 44.*

5 Generatim verò si loquamur peremptorium præportat termini præfixionem, & futuram processus comminationem, teste *Oltrad. conf. 3. num. 9.* quo transacto, nemò quippè audiendus est, l. & post editum, ff. de Judic. quod inferius latius demonstrabitur, nisi beneficio restitutionis, si equitas suadeat, cap. coram de restit. in integr. ut idem *Oldran. dicit mem. conf. 3. sub n. 5. & conf. 167. sub num. 4.*

6 Ut autem quis peremptoriè dicatur citatus, tribus citationibus interpellatum fuisse, oportet l. nonnunquam, l. ad peremptorium, ff. de Judic. l. contumacia, ff. de re judic. l. consentaneum, C. quomod. & quand. Judex, aliquando verò, & quarta opus est citatione ad convincendam rei absentis malitiam, l. & post edit. cit. ff. de Judic. *Mynsing.* complura in hac re annectens observat, 9. centur. 6.

7 Quod si in ipsa citatione peremptorium exprimitur certè, & unica sufficit, ex *Bal. conf. 214. Conf. quarto quia vol. 3. Castrenf. conf. 369. num. 2. vol. 1.* Itidem si in unica ipsa citatione addatur clausula illa comminatoria; Alias procedatur in causa, illorum non obstante contumacia: sive illa, procedatur in contumacia ad expeditionem causæ: aut aliis verbis exprimentibus protestationem ulterioris processus, *Vital. Gamban. tractat. clausularum rub. an sollemnitatibus Juris possit renunciari sub num. 10.* ejusmodi siquidem clausulam habere vim peremptorii, docet *Viv. dec. 11. præsertim sub num. 6.* ubi præterea intellectum dictæ clausulæ recenset, verùm non sufficere si apponantur illa verba alias, procederetur, ut juris ex *Franch. d. c. 357.* notat *Avus meus ad Cypri. decis. 1. num. 11.* Similiter si in ea dictum fuerit hac unica pro trina (sive pro omnibus) citatione præmissa; nam, & isthæc quoque clausula habeat vim peremptorii, & æquipolleat jam dictæ comminativæ, inquit omnes, *Bar. indic. l. ad peremptorium, Ostiens. in cap. consulari de offic. de legat. Butr. in cap. causam de rescript.*

8 Quibus autem in casibus sit addendum peremptorium, vel altera ex recensitis clausulis illud insinuantibus, congerit *Catellianus Cotta in suis memor. verbo peremptorii jura obtinet, & Masfil. singul. 130. & 131. & utrobique addent. & Ludov. Roman. post Bar. in l. si finita. §. Julianus, ff. de damn. infect. sequutus Innoc. in c. ad petitionem de accusat. scriptum reliquit in quatuor casibus requiri peremptorium. Primò, in sententia definitiva, quod insuper idem *Gamban.* defendit multas subnectens limitationes adduct. loco vers. extra hos casus. Secundò, quando pervenitur ad primum, & secundum decretum, idque maxime per *Gl. in ipso §. Julianus.* Tertio, in casu, cap. sacro de sentent. excommunic. insuperque probat ipsemet *Innoc. in capit. Venerabilis de dol. & contumac.* Quarto, in sententia absolutoria ab observatione Judicii, in qua id ipsum præterea idem *Innoc.* constituit memor. cap. *Venerabilis*, fretus verbis textus in l. properandum, ff. de Judic. extra quos casus dicit *Bar. insequiturque indic. vers. citatus Vital. Gambanus*, quod quælibet citatio dicitur habere vim peremptorii, & foyet *Spreng. add. tit. de citat.**

§. viso, vers. dicunt etiam quidam, & concinunt exarata per *Consil. Paul. Stalb. resolut. forens. 107. centur. 2.* Sed in causa hæresis utrum plures requirantur citationes, & si una, addi utrum in ea debeat peremptorium dissentio est inter DD., quos *Farinac.* recenset in *tract. de hæres. q. 185. num. 117.*

9 Effectus autem peremptorii, sive clausulæ comminativæ ille judicatur præcipuus, ut tali elapso termino adversarius excludatur, nè amplius audiatur, & consecutivè perimat omnem disceptationem, omnemque viam opponendi; ut advertit *Oldran. adducto conf. num. 5.* Item præfixum ad dandum articulos in causa est, nè postmodum dari amplius possint, idem *Oldr. conf. 244. num. 28.* Item statuto termino ad probandum, & producendum elapso, facta probatio, aut productio corruat, nihilque relevet ex *Bal. consil. 67. vers. ac etiam quia vol. 3. Fulgos. conf. 162. num. 2. Gemin. conf. 91. num. 6. & 7. tandemque Oldradi verba in add. conf. 167. sub num. 1.* recolimus, eaque sunt. Hinc est quod cum virtus peremptorii hoc in omnibus operetur, ut post peremptorium quis non audiatur ad id, quod intra peremptorium fieri debuerit, ex his profectò verbis colliget quiscumque quàm generalis sit peremptorii effectus.

10 Hujus ritus dispositioni circa denunciationum registrum, concinunt *pragm. 19. §. 3. & prag. 27. §. 15. & 30. de offic. Mag. Justit.*

R I T U S XXX.

Scribis fiscalibus non licet pro scriptura aliquid accipere, nisi in casibus in Ritum expressis.

Item, quòd dicti fiscales non audeant recipere aliquid pro aliqua scriptura, exceptis de præsentatione instrumentorum, & examinatione testimonium, ad petitionem partium, & significatoriis, scripturis, & copiis, quæ dantur partibus de comparisonibus in ultimo termino dato ad probandum, & de aliis (proùt consuetum est,) & de jure eis permittitur, ut supra.

S U M M A R I U M.

- 1 *Præsentatio in scripturis ab actuario tantum, an etiam à Scriba fieri possit.*
- 2 *Pro examinatione testimonium, quid, & quando perfolvi debeat.*
- 3 *Significatorialium multa species, & ultima præsertim comprobatur.*
- 4 *Inhibitionis materia remissiva. An illa concedatur absque causa cognitione.*
- 5 *Acta in vim probationis absque citatione, an produci possint.*

SI verba in hujus Ritus initio posita illa, scilicet, quòd dicti fiscales, intelligamus de scribis fiscalibus, utique insinuarent præsentationem scripturarum apud ipsos scribas fieri posse, quòd irodie

hodiè non subsisteret, cum si jus commune attendamus tantum apud Actuarium fiat, si Bar. vera fateretur in l. eos, §. super his num. 3. C. de appell. & si verior erit additionis ad eundem Bar. negativa sententia, neque apud ipsos actuarios fieri posse, concludens, & si Regni legem perscrutemur, apud ipsum Actuarium faciendam esse permittentem, qui sua tantum propria manu scribat, atque ut moris est dicat, præsentata die tali per J. Orni igitur jure excludantur scribæ, nisi dicamus licuisse virtute hujus Ritus, sive, & validius fortasse, ut intelligantur de scribis fiscalibus, quos subactuarios tunc dictos fuisse, nunc verò actuarios criminales defendimus *Ritu 13. & seq. rit. 31.*

Pro examinatione testium ad partium petitionem quid perfolvi debeat, quoque in casu sanxit, altera *prag. præter illam à Carav. recensitam, 22. §. 3. 7. & 8. sub rit. de offic. Mag. Justit.* nihil tamen cum ad fisci instantiam, idque utrum scribæ fiscales admittant, omnibus innotescit, ac quod est pejus, quandoque, ut inquisitum magis convincant, nonnunquam verò illi, ut saveant, sicque velocius, aut tardius currit calamus, ut causæ conformes reddantur subministratæ pecuniæ.

Quod autem stipendiatum à Curia, ab illaque gagia habens in aliquo loco, si exire oporteat pro ipsius Curia beneficio tantum expensas assequatur, monet *Aff. in const. cum juxta in 6. notab.* Et barattariam committeret recipiendo pecuniam à partibus, ut opus suum expleret, *Lomnes ff. ad l. Jul. repetund. Angel. in Auth. ut Judices sine quoque suffrag. Paris. de syndic. verbo Barattaria num. 7. Nell. de bandit. 2. par. 2. temp. num. 12.* Significatoriarum autem, de quibus Ritus fatetur, multas species rescribit *Carav. sub num. 2. & meminit Alber. Oltva in rit. 38. Cur. Archiep. Neap. num. 1. & quod ad eam attinet speciem ultimo à Carav. relatam in vers. ut quando aliquis, adde jure etiam communi probari, & defendit Feder. de Senis conf. 235. vers. tertio queritur sub num. 2. Franck. in cap. si Judex §. fin. post num. 5. de sensant. excomm. in 6. Bal. in l. si qua per calumniam nu. 5. C. de Episcop. & Cleric. Alex. conf. 149 num. 5. lib. 6. & Aff. dec. 206. num. 1. ad stipulatur Butr. in alio per ipsum relato casu in cap. suam nu. 9. de ordin. cogn. adductus Lapi verbis in alleg. 58. quos refert, sequiturque Alex. adduct. conf. 149. num. 3. Capoll. conf. crims. 10. num. 6. & conf. 11. num. 2. Barb. conf. 45. vers. secundo dico sub num. 19. vol. 2.*

Inhibitionum verò materiam extricant *Cevall. qu. comm. 879. à num. 744. tom. 4. Nicol. Boët. dec. 114. num. 2. Menoch. lib. 2. de arbitr. Judic. cas. 430. num. 2. demumque in hac specie R. Valenzuel. in defensione monitorii par. 4. num. 74. Et de inhibitione Pontificis, & Rotæ Romanæ, loquitur Gratian. discept. forens. cap. 17. num. 3. & cap. 84. num. 6. lib. 1. anque concedatur absque causæ cognitione, idem Gratian. extricat cap. 914. nu. 23. & 27. lib. 5. quique alia ad materiam, adjungit, cap. 61. & cap. 90. lib. 1. necnon lib. 2. cap. 349. nu. 3. & cap. 383. num. 2. & insuper lib. 3. cap. 503. & lib. 4. cap. 631. & 658. num. 14.*

Quando autem acta in vim probationis absque citatione produci valeant præter *Carav. hoc rit.*

num. 3. explanat *Muscattell. in pract. S. C. lib. 1. par. 7. Gl. presentatas num. 30. & seqq.*

R I T U S XXXI.

Scribæ fiscales sint in Curia horis consuetis, & Capitula faciant cum consilio procuratoris & advocati fisci.

Item, quod fiscales præd. etiam debeant interesse in ipsa Curia horis consuetis, & debitis: & omnia dicta capitula, & denunciations facere, & scribere de consilio procuratoris, & advocati fisci dictæ Curia.

S V M M A R I U M.

- 1 *Fiscalis nomine qui utatur.*
- 2 *Capitula à repertis an distent.*
An & quando in Judicio temporali, & Ecclesiastico dentur capitula, & repertorum copia.
- 3 *Copiam repertorum non concedi, nisi præcedente declaratione, quod habet inquisitus testes præcitatis, &c. demonstratur.*
Post presentatam comparitionem, per quam habet Reus testes pro legitime repetitis, recipitur, re integra, revocatio.
- 4 *Quid si fiscus contradicat, an sit danda copia, facta prædicta declaratoria.*
- 5 *In causa verò hæresis concedenda est, suppressis nominibus, & cognominibus testium, & accusatoris.*

Complures alios reperimus hoc nomine (*fiscus*) utentes *ritus* nempe 13. 29. 30. & 32. quo quippè nomine intelligi scribas olim subactuarios, nunc dictos Actuarios criminales diximus *Rit. 13.* insinuantque nostri ritus aperta verba injungentia fiscalibus ipsis scribere de consilio procuratoris, & Advocati fisci: Itaque fiscales ante memorati, non ij sunt, quos procuratorem, & Advocatum fiscale appellamus. Istorum omnium horis consuetis in M. C. assistentiâ, *prag. sanxit 13. §. 2. nec non altera 27. §. 28. de offic. Magistr. Instit.* Et quomodo ab illis servetur, explanat *Carav. hoc Ritu.*

Capitula verò, de quibus Ritus alloquitur, à repertis distare constat dilucidè ex *tex. in cap. qualiter, & quando el. 2. §. debet de accusat.* quo in loco utriusque mentio fit, ut propterea in errorem labantur, qui capitula dari in judicio temporali tantum autumant; reperta verò in Ecclesiastico, cujus sententiæ videtur *Marant. in pract. Judic. par. 6. rubr. & pervenitur aliquando per viâ inquisitionis num. 10.* tum quia ex ipso §. *debet*, apertè deducitur jure canonum utraque danda esse: tum quia non semper jure Regni danda esse capitula; sed in maximis tantum criminibus concedenda, post *Bartol. de Capua, & And. in consil. hi qui*, docet *Campagn. in cap. Regni 143. subjungendo num. 14.* quare in certis, & gravibus sceleribus primum dari capitula, deinde verò copiam repertorum in eadem causa existimamus, & deducimus ex *ead. Campagn. necnon aliis mox citandis*

dis, ea tamen considerata distinctione, ut capitula ante litem contestatam, reperta verò, seu eorum copia post litem contestatam, idque carpitur, ni fallimur, ex traditis per *Foller. in prax. crim. rub. detur copia capitulorum inquisitis, vers. cum congrua ratio propè num. 2.* atque ex *Puteo de Syndic. verbo inquisitio cap. 2. in princ.* ac dilucidius ex *Affl. in const. si damna sub num. 36.* ibi: *Sed oportet ut Judex formet capitula, rursus sub num. 37. & Marant. dict. rub. sub num. 8.* nisi dicamus semel atque iterum formanda capitula, nempe ante contestationem, super quibus examinatur principalis, & quorum meminit *Affl. super dict. num. 36.* & post litem, quorum meminit *Foller. indic. locorum num. 1.* inquit; Perfecta jam litem contestatione, & concessio termino ad probandum, debet dari inquisito copia capitulorum, & consecutivè sustineant vicem repertorum, quæ similiter duabus vicibus concedenda esse, si vè eorum copiam, probat *Clar. q. 45. num. 8.* de priori verba faciens, de posteriori verò in *q. 49.* Vt cumque tamen sit, si è concedatur copia repertorum, si vè articulorum post litem contestationem neutra danda est, nisi præmissa comparitione ipsius inquisiti declarantis habere testes Curie pro citatis, examinatis, & legitimè repetitis, non quidem ex juris communis, aut Regni lege, sed continuo usu ab hinc multis lustis vigente, ut asserunt præcitati *Foller. Marant. & Paris de Puteo,* necnon *Capyc. decis. 74. Vulpell. conf. 78. num. 7.* Si verò addita in ea fuerit clausula, præter mortuos, & absentes jus non vetat dari copiam, tametsi contradicat praxis, & fiscus soleat impedire, & nulla fretus ratione dicit *Foller. sub ood. num. 5.* quem laudat *Avus meus ad Capyc. add. dec. 74. num. 2.*

Meminimus tamen versutia cujusdam procuratoris criminalis fuisse invalidatam sententiam condemnatoriam, eò quod in comparitione petitionis prædictæ copiarum dictum fuerat, habendo testes Curie legitimè citatos pro legitimè juratis, examinatis, ac legitimè repetitis, nam pars vocanda erat, ut legitimè dicerentur citati testes, *l. si quando, & Auth. sed, & si quis, Cod. de testib. Paul. Emil. lib. 2. dec. 207. num. 9. Reg. Valens. conf. 90. num. 115. t. 1. Osasc. decis. Pedem. 79. num. 18. Farinac. de testib. q. 72. cap. 2. num. 89. Mascar. de probat. conclus. 1368. num. 5. Escob. de nobil. & puris. proband. p. 4. qu. 13. §. 4. num. 27. R. Merlin. contur. 1. controvers. forens. cap. 42.*

Facta autem per Reum declaratione habere testes pro legitimè repetitis, re integra, antequam sit data copia, & perquisitus processus, admitti revocationem, & repeti testes, autoritate *Avi mei ad Gramm. dec. 28. num. 14. vers. verum nota.* & aliorum DD. suffultus, decisum memorat *Reg. Sanfel. dec. 259. lib. 2. insequiturque Franc. Mar. Prat. respons. crim. 18. num. 7.* insinuans unde ortum habuerit copia capitulorum, scilicet repertorum danda inquisitis, quid operetur repetitio testium respectu fisci, quidque respectu inquisiti indicatque causam, qua author ipse minimè proclivis fuerit ad consulendum clientibus, nè passim habeant testes fisci pro repetitis.

Verùm fisco reluctante sit deneganda prædicta copia, etiam cum inquisitus declaraverit habere

pro repetitis, in illo casu determinatum meminit *Vincent. de Franch. dec. 629.* quem insequitur *Thor. par. 1. compend. dec. verb. copia repertorum,* cum regulariter dari debeat copia repertorum, cum nominibus, & cognominibus, ut defendit *Gustier. alleg. 13.* præterquam in causis gravibus *Affl. decis. 341. num. 10.* quoniam in crimine lætæ Majestatis, nec repertorum, neque capitulorum copia concedatur, nisi facta relatione S. M. indicat idem *Affl. in const. bi qui col. 2. & 6. notab. 12. & 15.* At dari in causa hæresis suppressis tamen nominibus, & cognominibus testium, & accusatoris, deducitur ex *Farinac. in contract. de hæres. quæst. 185. num. 112. & 221.* dum tamen expeditus antea fuerit processus offensivus, & defensivus, ut dicit *Locat. in suo oper. inquisit. verbo processus sub nu. 5. discedit verò Farinac. & jure quidem, in ea parte, in qua locatus credit, quod etiam processus defensivus finiri debeat antea, indic. q. 185. sub num. 224.*

R I T U S XXXII.

*Acta fiscum tangentia notificentur statim
Judicibus.*

Item, quòd teneantur fiscales notificare Judicibus omnia acta facienda per Curiam prælibatam in omnibus causis fiscum tangentibus: & in præmissis nullam moram, sed tarditatem committere;

S V M M A R I U M.

1. *Lento pede, & nimis serò capitis Judicium ferendum est, & curi*
2. *Celeri difficiliter potest, quod à multis scitur.*
3. *Ad fraudem Scribarum criminalium evitandam, qua fuerint emanata peculiari sanctiones.*
4. *Actorum Magistri quem codicem conficere debeant.*

Ignum sanè laudibus extitit sapientis Viri effatum, ac celebranda Anassandrinæ sententia, quam interroganti cuidam protulit, cur tam lento veluti gressu, ac nimis serò capitis judicium ferrent judices, & Reo defensionem promitterent, ac post latam sententiam ejusdem mortem ad longum tempus differrent; Quia non est, inquit Anassandrina, correctio errori, nimirum, ut doceret in damnatorum capite, non præceps, sed firmum Judicium opus esse, nec ab illis tam brevi mentem excutere, qui in amentiam sempiternam incasuri forent, serò agendum esse, in quibus vitæ alea luditur. Laudarem equidem nostrorum scribarum morem, qui in tradendis Judicibus acta diutius morarentur, ut solertius illa excuterent, sed indignum justitiæ assessoribus foret actorum cognitionem ad multos dies, & ad mentes ipsos differre, quia lucri spes allicit ad dilatandum, quasi verò nefariorum crimina non percensere quæstui sibi esse velint, & ex civium ruinis sibi commoda lucrari, Notificent, docet *Ritus,* Judicibus acta, nulla commissa mora, illa pervolvant, sed non aurum lucem

præ-

præferat ad dignoscenda, non argenti splendor oculos illustret, qui eos perstringere sæpius novit, sed iustitia tantum faces præferat ad videndum; Has fraudes evellere conabantur, consuetudines, si vè observantix M.C., & Vicariæ Curularum, nimirum si plures legimus *Ritus* demandantes, nè quid ab uno tantum fieret, animadvertentes *difficiliter celeri, aut vitari posse, quod à multis scitur, norunt scribæ criminales, præsertim quæ, & quanta committant, potissimum in depositionibus testium pro fisco examinatum: norunt, si accervo pecuniarum subornatorum dicta rescripserint; ut non raro, quæ antea satis erant ad conviciendum inquisitum, ac morti damnandum, neque ad torquendum adinventata deinde fuerint valida: quin? & interdum, si concordata parte siluit informatio, & quandoque lacerata fuit.*

Necnon ad omnem prorsus horum fraudem vitandum multas alias emanatas peculiare sanctiones legimus, præsertim *prag. 4. §. Rursus de Actuar. demandantem actorem magistris, quod conficere debeant codicem omnium actorem, & quolibet die, quæ occurrerint Regenti ipsius M. C. seu Advocato fisci notificent, nè, inquit, prag. fiscalia negotia in locum protrahantur, nec subtrahantur, & defraudentur, atque occupentur, necnon alteram id ipsum sancientem 27. §. 12. de offic. Magistr. Just.*

R I T V S XXXIII

Fideiussiones capta eodem die, vel sequenti notificentur Regenti, Judicibus, vel Perceptoribus.

Item, quod teneantur omnes qui recipiunt fideiussiones eodem die quo recipiunt, revelare Locum tenenti, & Judicibus, seu uni ex ipsis Judicibus, & Actuario, & ad tardius, sequenti die, ad hoc, ut exequenda circa præmissa possint executioni demandari.

S V M M A R E R V M

1. *Author dictum Carav. in hoc ritu non admittit.*
2. *Revelare verbum cuius sit virtutis.*
3. *Ritus concordat cum prag. 18. de offic. Magistr. Just. & praxi ostenditur.*

Haud servari hujus Ritus sanctionem dicit *Caravit.* ob illam rationem, quod cum Jud. cum sine mandato, Actuarii non recipiant fideiussiones illarum notitiam habent, ac propterea revelationis vis abest, quæ subsistit in incognitis; **E**jus autem dictum non admitto, quia Judices mole negotiorum gravati nunquam consueverunt notare fideiussiones, & de illis codicem, seu quinternum conficere, potissimum, quia non omnes, quas decernunt recipi, deinde cum affectu præstantur, aut saltè à memoria fugiunt, ut propterea jam dictum verbum, *revelare*, tanquam genericum extendatur ad omnes casus, etiam ad casum memoriæ reducendi.

Concordat *Ritus* iste cum *Pragm. 18. §. 1. de of-*

3 *fic. Mag. Justit.* Verum quia omnes fideiussiones; tam civiles, quam criminales, capiuntur per Actuarios civiles, fuit sancitum, ut actuarii ipsi denuncient actuariis criminalibus fideiussiones captas, ut in *mem. prag. 18. §. 2. & 19. §. 7. eod. tit.* quod non tantum in eriminalibus, sed etiam in obligationibus incusandis, elapso tempore eadem denunciationis sollemnitas exigitur, sic disponente eadem *pragm. 19. §. 23.* ut fiscus de pœnis notitiam habeat, nè jure suo fraudetur.

R I T V S XXXIV.

Actuarii acta per alios scribant, sententias per seipsos.

Item, quod eidem Curix, & qualibet ipsarum Notarius Actorem scribat acta per scriptores suos instrumenta verò sententiarum scribat manu propria. Item, quod scriptor fisci debeat scribere omnes processus causarum fiscum tangentium.

S V M M A R E R V M

1. *Actuarii possunt manu scribæ extendere acta, ipsi verò tenentur subscribere.*
2. *Subscribens dicitur omnia in scriptura contenta virtualiter scripsisse.*
3. *Sententia emanata forjudicationis: ac lecta lata, num reus adversus illam audiri debeat, et si postea ex veris probationibus innocens appareat.*
4. *Notarius, num valeat per alium Instrumentum scribere, remissive.*
5. *Instrumenti reassumptio Notario, Judice, ac testibus defunctis, quomodo concedatur. Quid si in falsa Notarii fuerit repertum cum aliis ad materiam.*

Admittit Ritus Actuariis licere manu scribæ, acta extendere, ipsis tantum illa subscriptibus, isthac consuetudo triplicatur, nempe in *ritu 36. & 161.* ubi pauca quædam super ea re notavimus; & protendit usus quoque in sententiis, quin? & *pragm. 10. §. 12. de offic. id confirmatur, necnon altera 21. §. 18. de offic. Mag. Just. Mascatell. in prax. S. C. lib. 1. Glos. presentato nu. 5. nec sine ratione videtur cōcessum, cum subscribens dicatur omnia in præcedenti scriptura contenta virtualiter scripsisse, ut post *Angel. dicit Alex. in l. si ita stipulatus, §. Chrisogonus, ff. de Verb. signific. & complures id ipsum tutantes commemorant Surd. conf. 61. num. 31. & dec. 265. nu. 26. necnon Auz. meus ad Gramm. dec. 50. num. 4. vel ut prioribus utamur verbis in hac specie sententiarum, satis sit, si manu propria scribat actuarius diem prolatae sententiæ, juxta verba *rit. 37.* qui tamen utens dictione, *saltem*, insinuet totam propria manu scribere debere sententiam, patitur nihilominus, ut saltè diem lecturæ scribat, & consecutivè ipse legat, eandemque scribat lecturam, ut eo in *ritu* avvertimus, & cum sententia jam manavit, intermedia prædicta lectura, certè succumbens, nedum amplius non auditur coram eodem Judice, ut alias laxioribus habentis adnotavimus, verum, & illud usque adeo pro-**

protenditur, ut in casu etiam foriudicationis vendicet sibi locum; quamvis innocens postmodum appareat ex veris probationibus, ita quod adversus sententiam audiri nequeat, si *Aret. vera factur conf. 146. & Menoch. illum sequens de presump. lib. 1. presump. 95. num. 9.* demumque *Reg. Rovit. in rubr. de sent. foriud. num. 7. & 31.* nisi tamen Judice ipso adhuc sedente pro tribunali, comparverit idem Reus, ut illemet subdir *num. 35.* Quod si ejus agnatus tunc venerit, & cum supplicat. one habente clausulam, dummodò non sit lecta, lata, contentio fuit, nùm debuerit audiri non tamen decisum eodem *Rovito teste add. loco nu. 36.* adnectente complures in utramque partem rationes, & auctoritates, quibus, & alias appendit *Thor. par. 2. in compend. decis. verbo sententia foriudicationis.* Alia verò permulta in hac materia Actuarii, an scribere, vel scribere possint, asseremus *ritu 36.*

4 Valeatne Notarius per alium instrumentum scribere, exarat *Ursil. ad Affl. dec. 6.* indicans subscribentem obnoxium esse dicere, ob impedimentum Notarii *num 5.* quin? in Regno peculiaris extat sanctio; qua Notarii obstringuntur librum conficere, juxta normam *in prag. 2. de Notar. adjectam*, quem protocolum appellant, ibique redigere contractus, & rogationes manu propria, *Gram. dec. 106. num. 36.* ut propterea nè fides instrumento adhibeatur in protocollo non apperto, 5 suadet idem *Gramm. add. loco num. 37.* Quomodo autem instrumenti reassumptio, diem functis Notario, Judice ac testibus concedatur, quique usus inoleverit instrumento haud in protocollo scripto vel in cartula, vel filza Notarii reperto inter ejus scripturis inquiri novissimè *D. Conf. Franc. Rocce. respons. 12. cent. 1.* quique alia adducit *respons. 13.* Verùm non omnium DD. una est sententia. posse instrumentum taliter in filza repertum reassumi in forma probante, quos *Reg. Rovit. indic. prag. 2.* commemorat inter quos *Pereg. decis. 33.* septem casus distinguit, & *Gram. decis. 106.* testatur fuisse à S. C. hujusmodi reassumptionem concessam, quodque in praxi receptum *Pater Molfes. indicat ad Consuetud. Neapo. par. 10. quast. 13. num. 14.* insequiturque *Jo. Dominus Gait. de Credit. cap. 3. tit. 1. num. 792.* in quo si deficient feudalium hypotheca, constitutum, præcarium, cæteræque clausule posse Judicis mandato entendi per alium Notarium, declarant *Praj. Merlin. lib. 1. contr. cap. 35. num. 15. Joseph. Vsla dissert. 20. num. 21.* idemque *Gait. memor. tract. cap. 4. q. 6. num. 234. cum seq. & in addit. ad idem caput. 4. pag. 431.* quod autem reassumptio contractus à protocollo Notarii vita functi facta ab alio privilegium, reassumendi habente legitima judicetur; & quoque possit ille ad formam Ritus exhiberi, nos docent *Affl. in Const. Bajulos num. 49. & Berardin. Pandus in prax. instrum. p. 1. decl. 8. num. 45.* autoritate suffultus styli Cancellariæ, memor *Antonii de Alexandro in Ledita, C. de edendo*, (cujus celeberrimi viri vitam ac egregia gesta recenset *Top. de orig. S. C. p. 2. lib. 3. cap. 1. nu. 14.* ipsiusque lecturas calamo exaratas in pergameno *sup. 2. ff. vetus servat D. Consil. Hortentius Pepi focer meus*,) necnon *Pandum insequuntur Jiv. dec. 5. Borrell. in summ. decis. de fid. instrum.*

num. 226. cum seq. Galter. in prax. p. 2. verbo reassumptum num. 27. Montan. de regal. verbo potestas sub num. 11. Minad. decis. 11. de qua tamen licentia reassumendi impartita liqueat necesse sit ut instrumentum vim habeat colligit *Guid. Papa decis. 404.*

R I T U S XXXV.

Subactuarii non capiant fidejussiones, nec obligationes nisi de voluntate Magistri Actorum.

Item, quod omnes subactuarii non audeant recipere fidejussiones, & obligationes, nisi de conscientia, & voluntate actorum magistrorum seu alterius eorundem, & eo casu registrari faciant in communi quintero, & ponant, ac scribant in actis. Item scriptor fisci debet scribere omnes processus, & causas fiscum tangentes.

S U M M A R I U M.

- 1 Subactuarii quos sint in M. C. & qua gerere possint.
- 2 Actuarius signare potest actum à Scriba rogatum. *Prag. 9. de Actuariis, & Reg. Rovit. ibidem effatum expenditur.*
- 3 Obligationes penes acta capere minime actorum magistris possunt absq; Judicis mandato. *Observantia in M. C. V. traditur.*

Subactuarios in Ritu mentionatos esse scribas *Carav. Commentator* dicit, quia subsunt actuariis. At ipse scio decem, & octo extare subactuarios in Magna Curia qui sunt ad instar actorum, & unusquisque præsidet suis scribis, & bancam retinet, non secus ac actuarii non tamen omnia, quæ, & actuarii, retinent exercendi potestatem, potissimumque recipiendi fidejussionem juxta nostri rit. observantiam, si eorum erectionem inquiramus, quamvis progressu temporis inceperint paulatim in omnibus manus apponere etiam recipiendo fidejussiones causarum tamen ab ipsis agitarum subactuarios autem illos, quos scribas peculiari nomine appellamus, prorsus prohiberi fidejussiones recipere certum est, ut notat *Fusc. singul. 61. Judex lit. I. Carav. hoc rit. laudans & procedit nostri ritus dispositio concinque Pragm. 9. de actuar. tametsi jure communi valeat actuarius signare actum rogatum à suo scriba, quem substituit, ac si ipsemet rogasset, decidit *Mobedan. dec. 347.* cui derogasse adductam *pragm. memorat Reg. Rovit. super eadem pragmat. ibidemque Novar. quoque advertit, quoad obligationes tentū in reliquis verò adhuc servari jus commune. At ipse Roviti sententiæ, non adhæreo quandoquidem cit. pragmat. recipi obligationes per scribas vetat hoc est per ipsos capi, & extendi ad instar actuarii, sed capi tantum ex delegatione actuarii non intercedit quin? adusque nostra tempora videmus observari ut scribæ ipsi audeant domum aliqujus, ejusque voluntatem explorent, atq; ut vul-**

go dicitur (*Pigliano la parola*) quam renunciant actuario, illeque obligationem extendit, aut scribit, ac si ipse rogatus fuisset, & hoc præferunt verba adducta *dec. Mohedan.*

Quod autem obligationes pænes acta minimè magistri actorum capere queant, absque Judicis mandato, advertit *Affl. in conslit. Regni Magistri Justitiarum*, quippe qui absque illius ordine aliquid scribere non valent, *Bal. in l. hac consultissima, §. si quis autem, C. de testam. Alex. cons. 104. col. 5. Boer. decis. 250. nu. 1.* hocque mandatum Actuarii M. C. habere à Judicibus, dicuntur teste *Ant. Ursill. ad Affl. dec. 3. n. 8.*

R I T U S XXXVI

Item, in eadem Curia Notarius Actorum præfens vel absens scribat acta per scriptores suos instrumenta verò sententiarum ipse propria manu scribat.

S U M M A R E R U M

- 1 Actuarius Notarius actorum, & Magister Actorum idem sunt.
- 2 Quibus debeant fulciri, qualitatibus, & cuius ætatis esse debeant.
- 3 Per eorum scriptorem acta scribere valent.
- 3 Notarii scilicet Tabelliones non nisi propria manu scribere, & reassumere instrumenta possunt, dubius tamen exceptis casibus.

Notarii actorum nomine etiam ad hunc effectum utitur *ritus 34.* At nostris his temporibus Actuarium, ita concedente usu omnium gentium, quin, & *ritu 37. & 161.* ibi *Magister actorum*, necnon *Conslit. Bajulos*, cum alioquin Notarius dicatur qui iudex chartularius est, & jurisdictionem exercet voluntariam ut notat *Corn. cons. 138. vol. 3. specul. in rit. de feriis §. sequitur, vers. quid si in feriis, & Marant. p. 4. distict. 18. num. 3.* quique alio nomine Tabellio nuncupatur, verum ubicumque sumitur priori modo, quibus debeat fulciri qualitatibus edisertamus indicato *rit 161.* cuius ætatis esse debeat inquirat *Borrell. de magistr. edict. lib. 2. cap. 15. num. 13. quique num. 4. & 6.* advertit, non requiri hodiernis temporibus exercentem officium actuarii debere esse Notarium, concinuntque per ipsum *Borrell. exarata cons. 6. num. 1. necnon Reg. Valenz. cons. 43. num. 28. to. 1.* sufficere illum personam esse legalem, admonet.

- 2 Hic per eorum scriptorem scribere acta valet ex hoc *ritu & altero 34. & 167.* id ipsum fancientibus, super quibus multa scriplimus.
- 3 Alii verò Notarii, scilicet Tabelliones, non nisi propria manu scribere instrumenta, aut reassumere queunt nisi privilegio fruerentur, scribendi etiam aliena manu vel urgenti ex impedimento, de quo præterea attestati sint in subscriptione, ex latè deductis, per *Affl. indic. conslit. Bajulos num. 37. & 38. Ursill. ad Affl. dec. 6.* nosque deliberavimus *rit. 34.* ibidemque advertimus continuis moribus receptum esse, satis esse subscribere Actuarium

Tom. I.

sententiam, quicquid tam præfens *ritus* tam *memor. 24.* disponant per eadem ferè verba, ut propterea *Carav.* nihil super hoc *ritu* commentatus fuerit sed tacitus pertransierit, tantummodò remittendo se ad ea; quæ in illo *ritu 34.* scripserat, prout & nos quoque ob eandem rationem libenter facimus, nè dicamur eadem cantare.

R I T U S XXXVII

- Magister actorum, vel qui loco sui est, saltem scribat manu propria diuina lata sententia.

Item servat ipsa Curia, quod Magister actorum ejusdem Curia, vel ejus Locumtenens ponat, solum saltem manu propria, diem quo proferuntur sententiæ definitivæ, & ipsa sententia, quæ legatur non autem expedit, cum ponere, nisi diem, non autem mensem, vel annum, vel ubi expedit necessario: nisi diem tantum in principio sententiæ, idest circa principium, ubi ponitur dies quæ fertur sententia in præsentia magistri actorum, vel ponit dictam manū, qui loco dicti magistri est juxta scripta, infra de fidejussoribus, ubi omnino vide.

S U M M A R E R U M

- 1 Sententia, & scribi, & legi debet.
- 2 Si careat lecta lata, an subsistat.
- 3 Lata contra stylum, & consuetudinem notoriam est nulla.
- 4 Judicis subscriptione an indigent.
- 5 Judici pro tribunali sedente legi, necnò debeat

Regnicolæ hujus *Ritus* verbis: (*Et ipsa sententia, qua legitur*) adducti dicunt scribendam primo, legendam postmodum esse sententiam, quod exteri de jure quoque affirmant *Marian. Jun. cons. 80. nu. 6. vol. 1. Card. Paleot. dec. noviss. Roman. 705. lib. 3. vol. 3. Franc. Milanen. decis. Sicil. 2. num. 3. lib. 1.* legi autem quamvis jure communi per Judicem deberet, *l. 2. & fin. C. de sentent. en priv. recitand. juncto cap. fin. de re judic. in 6.* attamen jure municipali proficicente ex hoc *ritu* per Actuarium tantum legi introductum est, quod præsertim scribit *Paris de Puteo tract. de Sydic. verbo sententia cap. 2. nu. 12. Vincens. de Ann. sing. 473.* & hodiernus usus approbat. Verùm illæ, prout decreta per Secretarium registrantur, juxta *Calii* scriptum apud *Ciceronem lib. 8. epist. 9.* cujus meminit *Janus Langlens ocii semestris lib. 17. cap. 13.* & stylum Senatus Tholosani recenset *Maynard. dec. ejusdem Senot. 74. lib. 1.*

Imò ex generali consuetudine Italiae prodire, dixit *Marant. par 6. verbo, & demum fertur citatio nu. 56.* suffultus verbis *Gemin. in eod. cap. fin. & Flandriae, & Gallia testatur Jodoc. in prax. civili cap. 219. num. 4. Suarez int. comm. opin. nu. 212. sub tit. de re judic. Faber lib. 3. tit. 11. definit. 1. nu. 2.* quidvè in criminalibus dispungit *Bonac. int. comm. opin. lib. 7. memor. tit. ita quod, si ejusmodi lectura omitteretur, vel potius ista clausula, lecta lata omitteretur, vitiaretur sententia, eaque nul-*

S

nul-

nullitati subiaceret, ut defendit *Muscattell. in prax. p. 7. Gl. condemnando à nu. 20.* per aperta verba Bar. in d. l. fin. C. de sentent. ex brivil. recitand. & Bal. in l. fideicommissa, §. quoties de legat. 3. insequitur *Ann. cit. singul. 473. Prax. ad Muscatell. loc. cit. vers. quarit*, restitutionem tradens in sententia Regia, ex *Soccin. Juniore conf. 80. num. 6. vol. 1.* & conferunt tradita à *Camillo de Medic. conf. 51. nu. 56.* tamen *Muscattell. num. 19.* complures retulerit contrarium tutantes sententiam, quibus addimus *Marth. in tract. clausul. par. 1. claus. 302.* siquidem prior fulcit veritate, eo præsertim assumpto, quod sententia lata contra stylum, & consuetudinem notoriam sit omnino nulla, teste *Afflic. in Consil. Universaliis sub nu. 33.* insequiturque *Carav. rit. 72. num. 10.* cujus memor est *Avus meus ad Capyc. dec. 1. nu. 5. in fin.* Si tamen constet sententia literè promulgatam, præsumi lectam, latamque existimat, probatque *Bertach. in verb. clausula sententiarum, vers. lecta*; quæ lecta est Judicis scriptione non indiget, si illa careat, nihilominus, quod subsistat sententia dicit *Rotæ judicio definitum, Caputag. decis. 139. p. 3.* cujus vigore respondi validam esse sententiam carentem Judicis subscriptione, non tamen lecta lata; & tradunt *Paul. Aemil. Verall. dec. 139. par. 3. Corduba dec. Rom. 46. num. 2. par. 1. tom. 1.* Dictam verò clausulam illis debere concipi verbis, meminimus; scilicet lecta lata, die tali, præsentibus, &c. Verum pro Tribunali sedente legi, necne debeat, addi pro tribunali lectam fuisse, an hinc *Carav. nam. 6. & 9.* quem laudat insequiturque *Borrell. par. 1. summ. dec. tit. 30. de sent. definitiv. dissentit verò Muscatell. & quippe justius adducta Gl. condemnando à num. 24.*

in prax. criminis. rubi accusantur consummac. nam. 8. Judiciorum nuncium, qui ea, quæ in Judicio fieri debent ex Judicis commissione litigantibus, aliisque denunciat, viatoremque alio nomine appellari, constat ex *l. magis. puto, sine tamen 13. ff. de reb. eor. qui sub tutel. vel cur. sine sine decreto non alien. vel supponend. l. fin. ff. de Judic. l. is cui §. vixissis 27. ff. ut in poss. legat. vel fideicommiss. ser. vund. caus. esse lic. quin? & apparitor, & litium executor quoque nuncupatur, §. tripli. in fin. de action. l. fin. quod. me. caus. gest. erit l. omnes 33. §. executoribus, C. de episc. & cler. l. 1. l. omnes 3. C. de sportul. & sumptib. in divers. Judic. faciend. & vulgus curforem, & pedetulum appellat, teste *Eberharto Speckan. cent. 3. qu. 5. dec. jurat. l. 3. num. 7.* sub nomine ex *Tiraquell. de retract. lignag. consanguinitatis, §. 8. Gl. 9. num. 2.* placito ad simile officium eligi viles, & abjectæ conditionis homines, confirmat *Marant. in specul. p. 6. princ. vers. de citationum. 42.* haud vere infames observat *Foller. in Consil. Regn. Rub. de offic. Justitiar. verbo tractat text. nu. 2. 3. & 4.* necnon declarat *Soccin. in tract. de citat. artic. 10. nu. 1.* insequitur *Cassan. ad Consuet. Burgund. Rub. 1. §. 7. nu. 46.* & in birriviariis dixere *Pitel. Marl. lib. 1. contror. for. cap. 66. num. 12. Thor. vot. 78. nu. 5., Gramm. vol. 21. nu. 1. Giaz. de cap. for. 44. nu. 1.* multa verò spectantia ad officium Tubitæ, dicemus rit. 110.*

Quod autem in proclamatione requisatur mandatum Judicis, deducitur ex verbis *Ritus*, ibi: *De mandato dictæ Curia*, defendit *Ruin. conf. 69. circa processum lib. 1.* idque pro conclusione in citatione statuit *Carbin. Tusc. concl. 230. tit. C. Duem. regul. 97. Marant. in spec. p. 6. rub. de citat. sub. nu. 45. & 46. Foller. in prax. crim. rub. vel eos citat. fac. nu. 17. Muscatell. lib. 1. par. 2. Gl. intimato num. 12.* idem in executione *l. neminem*, ubi notant omnes *C. de exhib. & transmitt. reis*, nisi repertus aliquis fuerit in flagranti delicto, juxta Doctorum omnium veram conclusionem, quam præsertim scripsit *Angel. in §. selecta in amb. ut sine quoque suffrag. Paris de Part. in tract. de fundic. verbo captura cap. 1. nu. 15. Gramm. theorema 19. sub. num. 2. Campagn. sup. pap. 6. num. 133. Lanfranch. dec. 29. Farinac. q. 32. nu. 35. & copiosius *qu. 21. nu. 138. Ricc. collect. 470. nu. 4. Brun. in tract. de iudic. & tortur. q. 9. 2. par. sub. nu. 6. Franc. Cason. qu. crimin. 9. nu. 3. Jul. Clar. §. fin. q. 28. in Carav. laudans in ritu seq. nu. 3.* id ipsum firmantem, *Boss. tit. de citat. num. 11.**

Quin etiam, & in captura requiri jam dictum mandatum, probat *Farinac. qu. 27. nu. 8.* præterquam, ut in superioribus dictum est, si in flagranti reperitur; idem *Farin. eodem qu. 21. num. 137.* quod addo verum est, ut propterea captus abique mandato Judicis se ipsum è manibus librorum possit impune eximere, idem *Farinac. ead. qu. 32. num. 32.* non secus, ac, & alii possent, ut ille addit *nu. 33. Avus meus ad Gramm. doc. 41. num. 1.* etiam si dixissent satellites se habere mandatum, nam ostendere videntur, *l. prohibitorum, & in d. l. in summ. & nu. 1. C. de jur. fsc. Boer. dec. 1. num. 2. atque Farinac. sub. num. 31.*

Quamobrem non debent illos gestare insignia satellitum, quod sit satellites, nisi præterea, & mandatum capiendi habuerint, quod expressè dicitur in verba ejusdem *Farinac. verba in d. l. in summ. & nu. 1. C. de jur. fsc. Boer. dec. 1. num. 2. atque Caball. centur. 3. cas.*

R I T U S XXXVIII.

Item, quod dictus Tubita non audeat vocare aliquem ad petitionem partium, seu procuratorum, quando regitur Curia; excepto de mandato dictæ Curia.

S U M M A R E R U M.

- 1 Tubita quis nam sit, & alio nomine appellatur viator, apparitor, & litium executor.
- 2 Ad hoc officium eliguntur viles, & abjectæ conditionis homines.
- 3 Mandatum Judicis requiri in citatione, siue executione, captura, & aliis, probatur, nisi fuerit aliquis repertus in flagranti.
- 4 Satellites tenentur ostendere mandatum.
- 5 Præterea mandare debitores capi non possunt.
- 6 Judicii male exequenti licet resistere.
- 7 Soli Nuncio, an, & quando credendum sit. De cursoribus Curia Archiepiscopalis, remissive. Et an ad probandam cum armis prohibitis apprehensionem testes idonei reputentur Scriba fcales, & Capitanei Justitiæ.

Tubitam præconem esse, cujus ministerio utitur Curia in vocandis personis per edictum, indicat ex text. in auth. qui semel. Cod. quomod. & quand. Judex, Jo. Franc. Scaglioni, hoc in ritu, Foller.

cas. 294. num. 181. Ferret. ab eodem relatus de milit. just. & de pœn. desert. nu. 72. ignorans enim haud contemnit militarem disciplinam, l. si ignorans ff. locat. arident tradita per Alberic. de Resat. de statut. lib. 1. qu. 34. in princ. quod injuriam inferens potestatis familiari gestanti vestes designatas operas aliis pannis pœna statuti haud multetur; ut propterea magistraliter loquens Luc. de Penna in l. quoties sub nu. 7. C. de ex act. tribut. lib. 10. dixerit, tunc non solum a peccato, & pœna esse immunes eripientes, verum etiam peccare, qui non eripient, aliaque cumulat D. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. resol. cap. 115. quique quatuor selegit conclusiones huic materiae adaptatas, ex responso à Dom. Reg. Scipione Rovito tunc Advocato, quod ad penam fervat, edito, in beneficium Marchionis Burgensia inquisiti de exceptione Octavii Rotuli; ipse tamen D. Reg. de Marinis illius articuli, nullam determinationem recenset. At illa in calce allegationis quam ipse quoque habeo, propria manu ipse R. D. Rov. indicatur, v3. Die 25. Junii 1596. Marchio Burgensia fuit definitivè liberatus, referente Judice Paolo de Mayo Cause commissario, cum interventu Joannis de Mestanza, & Fabii Riccardi Rectorum Consiliariorum, & Judicum ac Anelli Longhi, & Caroli Tapia Judicum annualium ejusdem M. C. & die 14. Octobris 1596. fuit sententia prædicta confirmata per S. C. referente Fulvio de Costantio, cum interventu D. Petri de Vera ab Aragonia, Nicolai Antonii Gizzarelli, Scipionis de Curte, Ascanii Musceptulæ, & D. Francisci Bernaldi à Guiros Rectorum Consiliariorum, Bruno Act.

Imò, qui captum eriperet de mandato Judicis incompetentis, vel potestatem haud habentis, neque teneretur, l. 1. & 2. §. 1. ff. ne quis eum qui in jus vocat. non erit. Cathalan. de indulg. cap. 40. nu. 96. tamen Angel. in l. 1. mox cit. in princ. & Alex. conf. 35. lib. 5. num. 2. pariter eximentem multari debere uti jurisdictionis turbatorem, sive justè, sive injustè exemptus mancipatus fuerit, autument, quorum conclusio locorum vendicat, si ty injustè defectum justitiæ respiciat, veluti carcerationem justam fuisse de facto, nullis indiciis præcedentibus, vel nullo prævio crimine, sed per calumniam, quin? & horum sententiæ contradicunt Afflicti. in const. pacis cultum nu. 55. Paris de Puteo de Syndicat. verbo resistentia cap. 1. Jul. Clar. §. fin. qu. 29. versic. bic incidenter, & tex. in cit. leg. prohibitum de jur. fisci, & l. contra, C. de exact. lib. 12. cumulatque multa de Aug. ad Foller. in prax. crim. tit. notarios capiat de persona à num. 59. Si verò ty injustè jurisdictionis defectum respiciat, de mandato, scilicet Judicis incompetentis ereptum fuisse falsitate callet Angeli, necnon cæterorum brocardicum, teste insigni Farinac. qu. 32. num. 70. & subtilis distinguit Fachin. contrav. jur. lib. 9. cap. 70.

Quamobrem cum Ærarii demandare nequeant capturam pro actionibus baronalibus Capibl. de Baron. prag. 16. nu. 74. curavi, ut ab impostis absolveretur Senninus de Francisco imputatus de exemptione Cæsaris fratris à manibus multorum, qui illum devixerant, idque tùm ex eo, quod capientes ipsi non solum non gestabant insignia solita, ad tradita per eundem Avus meus ad

Tom. I.

Gramm. dec. 41. num. 13. sed certum erat minimè fungilictorum officio, tùm etiam quod ullum non modò non ostenderant mandatum, sed illo in scriptis carere respondeant, tùm demùm, quod interrogati ab ipso eximente, quo jure fratrem vinctum tenebant, dixerunt ex jussu Ærarii; Justè itaque meruit, absolvi per M. C. sub die 10. Aprilis 1658., penès Jo: Baptistam de Bello Act. 6 Magist. quia neque officiali licere, nisi Judicis antecedente mandato, scripsit adducto num. 8. Farinac. & sic neque fisco, qui nec valet alterius bonæ tanquam ad fiscum devoluta capere sine literis, & mandato Principis, & Rectorum suorum, illique volenti capere, licebit possessori impunè resistere, ad tex. singularem in d. l. prohibitum, C. de jur. fisci. lib. 20. & Peregr. de jur. fisci. lib. 7. tit. 3. nu. 9.

Cæterum controversi juris est soli, nè Nuncio credendum sit, necnè: quod alii simpliciter negant, alii affirmant, alii adhibendam esse fidem, si à parte adversa id negatum minimè fuerit admittunt, alii in citationibus tantùm, non etiam in cæteris distinguunt, & in actibus modici, & parvi præjudicii, non majoris, & nisi fuerit homo suspectæ fidei, & tandem cæteri, totum id Judicis discreti arbitrio relinquendum censet; quam questionem extricant, atque examinant Menoch. de arbitr. Jud. quest. lib. 2. cas. 112. laudatus à Reg. Sanfel. in prax. Judic. sect. 35. nu. 11. Tiraq. add. §. 8. Gl. 9. nu. 2. necnon Carpan. ad Statut. Mediol. cap. 205. incip. Quilibet verbo suam relationem, Avus meus ad Gram. dec. 60. nu. 21. Prat. ad Muscatel. p. 2. lib. 1. Glos. veniens ad num. 9. tamen certum sit, illi fidem non adhiberi, attestanti se citasse de Judicis commissione, ubi de ea non liquet Napod. in Consuet. Neap. tit. 16. in quib. casib. vers. non creditur num. 26. Tiraq. cit. Gl. 9. num. 20. Marsil. in l. de unoquoque nu. 141. ff. de re judic. Bursat. conf. 188. nu. 29. vol. 2. Afu. sua prax. Judic. §. 9. cap. 3. n. 7. & de barricellis, an eorum dictis credatur, termocinatur Joseph. decis. Lucens. 1. nu. 4. de Curforibus Curia Archiepiscopalis loquitur Genuens. in prax. ejusdem Curia cap. 8. de birruariis Paul. Grannt. theorem. 19. num. 4. de Franch. dec. 379. idem Avus meus cit. dec. 41. nu. 12. & quod non credatur, nisi ad inquirendum, probat mihi optimè text. in l. 1. Cod. de curios. & stationar. lib. 12. sed peroptimè distinguit Danza ad Gramm. memor. dec. 41. anque idonei testes reputentur fiscales scribæ ad probandam cum armis prohibitis apprehensionem, affirmativam tuetur aleam Reg. Sanfel. decis. 98. lib. 1. & in Capitaneis Justitiæ, vulgo Capitani di Guardia firmant Ricc. p. 4. dec. 1. Novar. q. 16. par. 1. qq. forens. Formam autem relationis in praxi receptam, recenset post Rovit. in prag. 3. nu. 15. de citat. idem Avus meus in add. ad conf. 1. Gramm. post decis. 4. num. 12.

S 2

Ri.

Regens M.C.V. non potest aliquem carcerare sine consilio unius ex Judicibus ipsius, & si carceravit, non potest detinere.

Item, quod Locumtenens dictæ Magnæ Curie non mandet, nec faciat aliquem capi de persona, prætextu cujuscunque excessus, seu delicti, aut alia quacunque causa, absque consilio saltem unius judicum ipsarum curiarum, & si faceret, non posset eum captum detinere, vel relaxare absque consilio unius judicum prædictorum, excepto si de Regalis Majestatis expresse procederet mandato inscriptis facto dicto locumtenenti.

S U M M A R E R U M.

- 1 Capitaneus, aut alius officialis sine voto assessoris procedere nequit.
- 2 Sed quando teneatur assessorem sibi adjungere.
- 3 Assessoris officium involvit ad supplendum Judicis imperitiam.
- 4 Assessor, cujus peritia esse debeat, & an doctor.
- 5 Ut sit, Advocati munere fungi nequit.
- 6 Cujus expensis requirendus sit.
- 7 Non est fraudulentè eligendus.
- 8 An possit nisi suspectus recusari, cum declarationibus.
- 9 Judicis est relevare partes ab excessivis expensis assessorum, & actuariorum.
- 10 Assessoris consilio stare, an teneatur potestas. *Disum Carav. num. 11. perpenditur.*
- 11 Si videat potestatem non exequi suum votum, aut non querere, quid agere debeat, nè teneatur in syndicato.
- 12 Quæ attendere debeat in dando voto.
- 13 Nihil potest absque Judice.
- 14 Præptum quod, aliquid cum alicujus intervenitu agatur, quid importet.

Isthæc sanctio ab altera, ni fallimur, proficiscitur Regina Joannæ in *cap. Regni 280. sub. rub. de non capiend. aliquem absque consil. Judic.* quo in loco non solum, & generatim interdicit Justitiariis, & Capitaneis aliquem capere, aut capi mandare, nisi accedente consilio Judicis, & assessoris sibi à Curia dati, verum insuper vetat actum alii quemlibet judicarium exercere, præfato non accedente Judicis, & assessoris consilio, confirmatur ex altero *cap. 16. concesso Neap. à R. Ferdinando anno 1476. & cap. 14. Imperatoris Caroli V. anno 1550. quin ? & jure communi ordinariam, vel delegatam jurisdictionem habentes, nè in causis finientis eorum imperitia aliquis ex adverso lædatur, sancitur, ut assessores jurisperitos secum habeant, à quibus instrui possint, qui ab ipsis agendum sit, ut duo illi probant *tit. ff. & C. de off. assessorum.**

Juris etiam Canonici, cuicumque Judici assessorem adjungi, concedit sanctio in aperto *cap. statutum, §. assessorem de rescript. in 2. tex. in l. novo, C. de assessor.*

Sed quando teneatur Potestas assessorem sibi adjungere adducta jura, & DD. non explanant; tametsi ex illis summis labiis delibantibus, præ-

sertim ex *Gl. in vers. indigeat*, deduci faciè possit ad id teneri, qui peritus non fuerit, ut convenit, ad universa punta causæ rimandæ, & dilucidius loquens *Sbroza*. affirmat quemlibet juris imperitum obligari in *tract. de offic. Vicar. lib. 3. q. 15. sub nn. 4. insequitur Eberharti Speckan centur. 3. quæst. & decis. jur. class. 3. verbo assessores pag. 884.*

3 Assessorum siquidem officium inolenisse ad supplendum Judicis imperitiam, ostendit *Angel. cons. 274.* & eam ob causam inventos fuisse assessores, quia Præsides sunt illiterati, testatur *Paris de Puteo in tract. de Syndic. verbo assessor. cap. 2. sub num. 22. adductus l. certi juris, C. de Judic. R. de Ponte de potest. Proreg. tit. 18. de deleg. caus. num. 25. Gallup. in prax. S.C. in pralud. p. 3. num. 4. & 5. ut propterea credamus Doctorem etiam in sacra pagina, aliisque scientiis teneri illum sibi asumere, cum nequeat sine illo Judex esse, & in causa adhuc delegata pronunciare, nisi cum voto assessoris, & consultoris, ex *Leon. X. sanctione 8. & dec. Ricc. 619. in prax. Episcop.**

4 Cuius tamen peritiæ debeat esse ille, inquit *Affl. in c. 1. sub num. 21. ex quib. caus. feud. amit. in usib. feud.* ubi tandem assentitur Judicis arbitrio remittendum, insectatur *Mench. de arbitr. Judic. cas. 253. num. 3.* adjungens, quod si diligentem, & peritum eliget, erit sibi benè consultum, & si fuerit à Superiore constitutus, nè ipse teneatur Judex, rectè concludit *Paris de Puteo verbo Assessor cap. 1. num. 11. latè Giurb. cons. crim. 31. num. 10. Maur. alleg. 93. de Angel. in Prato super l. Præsides. 2. Cod. de assessor. quæ quidem distinctio semper arrisit animo meo.*

Doctoratus autem gradu decoratus an esse debeat Assessor, contentio est non exigua inter Doctores, & plurimorum calculo in eam itum fuisse sententiam constat, nè jure communi necessariò requiratur doctoratus dignitas, sed peritia tantum, & praxi polleat satis sit, ita *Salyc. in l. 1. Cod. de pæn. Judic. qui malè judic. Purpur. in l. 1. nu. 72. ff. de offic. assessor. Borrell. de magistr. edit. lib. 1. cap. 8. num. 39. Capiblan. de Baron. tom. 1. prag. 3. num. 213. Franc. de Petr. festivo. de lib. 1. cap. 8. num. 1. quin ? & Bologneta. in indic. l. 1. de offic. assessor. allegatus à *Mench. de arbitr. Judic. lib. 2. cont. 3. casu 253. num. 7.* attestatur, ita consuetudine obtentum esse in hoc Regno Neapolitano, ad instar Advocatorum, qui in eo possunt Advocati munere fungi non Doctores, ob idque redarguens *Marcum Mantuam* attestantem universæ Italiæ usu introductum esse Doctores dumtaxat admitti ad advocati officium, cujus fidem neq; in Regno aberrare dicimus, cum nonnisi Doctores eligi certum sit, quamvis, & tunc fortasse à veritate procul esset, quia, Advocati quoque poterant esse non Doctores, aliis tamen requisitis concurrentibus, de quo alibi, Deo Duce, erit sermo, postmodum verò mos ille abiit, & accipiendo Doctoratus lauream patrocinandam, & judicandi muneribus funguntur, ut propterea concludendum omninò sit, tum in Regno, tum aliis quibuscunque in locis, in quibus non viget usus aliisque certis conditionibus, & qualitatibus adhibitis, licentiare, & habilitare ad munera judicialia, & jurisdictionalia oportet doctoratus insigniis frui, qui assessora-*

eum gerere velit, maximè ob *cap. Regni 273.* demandans de cœtero non ordinari Judices, & assessores, qui saltè non studuerint per annos quinque, & nisi fuerint examinati per Prothonotarium, seu Locumtenentem, & aliquos de Consilio, & ab eis fuerint reperti idonei, quod quippè *cap.* aliquibus mutatis fuit per *pragm.* confirmatum, modo à nobis indicato *ritu 16. num. 13.* quapropterea cessante diligentia, non erit reprehendus *Manticus*, quod attestatus sit requiri doctoratum ex usu totius Italiæ, id quod declarat *Danz. lib. 1. de pugn. Doctor sit. de facult. Doct. cap. 2. à num. 57.*

Nè autem qui advocatus est, assessoratus queat exercere officium, sanxit perjudicatus *teso. in L. nemo 13. C. de assessor.* & nè quis putet vendicare sibi locum in eadem causa, ut nobiscum colloquens doctus quidam Advocatus supplicabatur, & postea reperimus *Specul. in tit. de assessor. §. fin. num. 3.* idem sententem, quem laudat *Gratian. lib. 1. disc. forens. cap. 4. num. 5.* advertat id profus vanum esse, si rationem ejusdem *textus* attentis oculis perscrutemur, illam nempe, cum satis abundeque sufficiat, vel per advocacionem causis perfectissimè patrocinari, vel assessoris officio fungitur, cum ad utrinque festinat, neutrum bonè peragat; sed siue advocatus esse maluerit, hoc cum debita solertia impleri possit, vel si assessorium elegerit in ea videlicet permaneat: ita tamen, ut post Consiliarii sollicitudinem depositam, liceat ei ad munus advocacionis reverti: & quæ mox sequuntur apertiora verba illustrius præportant hanc sententiam, ex qua præterea desectendum videtur ad alteram quæstionem illam, an nullitate calleant decreta, & sententiæ prolatae à Potestate, cujus assessor advocatus sit, cum *text.* perulgatus in *l. non dubium, C. de legib.* jusserit, ea, quæ legifieri prohibentur, si fuerint facta, non solum inutilia, sed pro infectis etiam haberi: licet legislator fieri prohibuerit tantum, nec specialiter addiderit inutile esse debere, quicquid in contrarium fuerit attentum.

Nunc ad aliam progrediendo quæstionem, inquirimus, cujus expensis, requirendus sit consultor; & illius votum expetendum, & sese nobis offert *text. in adduct. §. assessorem*, inquiens, quod si Judex assessore non indigeat, sibi nequaquam adjungat, alioquin de suo proprio providere teneatur eidem; si autem indigeat, ipsum neutri parti suspectum assumens, ei de competenti salario providè moderando ab eo, faciat à quibus communiter provideri, & *Bar. in l. si postulaverit num. 2. ff. ad l. Jul. de adult.* in ea est sententia, ut parte petente consultorem, ipsa suppeditet salarium. Imò illa non expetente causas expedire, absque consultoris consilio valeat Judex, determinatum recenset *Jo. Maria Nouar. de dation. insol. qu. 25. num. 23. in postrema edis.* à *Jo. Baptista Thoro* laudatus in *supplem. decis. verbo Judex qui tenetur*, quæ si veritate calleant recurre ad *Capiblanco. de baron. 1. 2. cap. 17. in princ.* necnon eundem *Thor. cit. supplem. verbo officialis siue fuerit*, quod si Judex assumat, tunc partes pro æquilibrio subministrent. Verum *Specul. indic. tit. de assessor. sub num. 4. §. salarium*, opinatur etiam alterutra petente, mercedem ab utraque tribuendam assessorum,

si quod utrique prodesse poterit exposcat quemadmodum, ni fallimur, erit omne decretum, aut sententia, cujus tenor utri suffragatus sit ignoratur, quod quidem non contingeret, si aliquid certum peteret, & anceps esse Judex, utrum deberet annuere, ille verò instaret consulendum assessorem, eo siquidem casu procedere credit *Speculator*, ut ille subministret sumptus, in quem profectò sensum intelligenda fortasse erit prior pars distinctionis *Bar.* sed prædicta in delegato subsistere ejusdem *§. assessorem*, insinuant verba de delegato loquentia. In ordinario verò tametsi fuerit dubitatum, procedere nihilominus verior est sententia comendata ab eodem *Specul. §. 5. num. 4. Jo. Andr. in cap. cum ab omni de vit. & honest. cleric.* quos sequitur *Jo. de Vanquel. in suo breviario, scilicet in d. §. assessorem vers. quarta conclusio.* Et constitutis inter se discordantibus, tertio eligendo subministrandum est salarium ab eisdem antea deputatis, idem *Specul.* declarat *eod. §. num. 3.* idemque *Jo. Andr. eodem cap. statutum num. 26.* Caveat tamen potestas, nè partes gravet ejusmodi salariis Consultorum, potissimum in mittendo ad diversa loca pro consilio, ut idem *Specul. in postremis verbis d. §. 5.* admonet.

Et quoniam ex *eod. §. assessorem*, complures desumuntur conclusiones, hanc rem dilucidantes, illas adnectere, cum declarationibus multis opere pretium esse duximus: earum prima sit, nè fraudulentè Judex assumat assessorem, innuens fortasse, nè eligat causa exigendi illius nomine stipendium, sibi que adscribat, hoc enim est, quod Judici interdicitur in *illo cap. cum ab omni de vit. honest. cleric.*

Altera quod suæ conscientie relinquatur cognitio indigeat; vel nè, eique eligenti nequeat pars replicare, non indiges, & quæstionem super ea re movere, scilicet appellando per *Gl. inibi vers. relinquatur*, & *Joan. de Vanquel. vers. Secunda conclusio.* Etenim quivis Judex alterius votum exquirere potest, quamvis non opus habeat, deduciturque ex illiusmet *text.* relatis verbis, tuncque militent cunctæ illæ juris conclusiones, ut ejus officium sit consulere, non judicare *Calcan. conf. 38. num. 4. Bellon. de jurisdic. cap. 6. q. 5. num. 7. Scrad. de feud. p. 10. sect. 13. num. 53. Giurb. alleg. conf. 31. num. 3.* quod consulere valeat adhuc absentibus, & non citatis partibus, neque oporteat, eidem consignari in jure allegationes, *Gabriel. Rub. de citation. concl. 1. num. 501. lib. 2.* quodque eligi valeat etiam inaudita parte, à qua tanquam suspectus recusari nequeat, aut illum suppeditandum salarium, quod *Mantic.* testatum reliquit *eod. dec. 5. à num. 3.* si quidem ille potest sibi alium adjungere, quem maluerit teste *Innoc. in cap. super quæstionum num. 6. & Abb. num. 5. de offic. deleg. cum nempe propria sponte eligit, declarat Mantic. sub num. 4.*

Tertia verò, quæ ex *eod. §. assessorem*, depromitur conclusio, illa cernitur esse, ut Judex assumat neutri parti suspectum, quæ nè dicatur cum altera mox relata pugnare assertionem, dicimus procedere, ubi coactus eligit, scilicet juris sanctione impulsus, quia imperitus, ut initio diximus, vel statuto, consuetudine, aut commissiōis tenore, ut illic subdit idem *Mantic.* locumque

que sibi vindicare ait, doctrinam *Philippi Fran-*
chi in cap. cum speciali num. 39. de appellat. tunc
namque consultorem refutari posse tanquam su-
spectum non dubitamus, etiamque probat *An-*
gel. conf. 182. Bal. in eod. cap. super questionum nu.
2. & post alios Marches. in commiss. de Judic. su-
spect. p. 2. §. 1. num. 71. ut propterea non nisi præce-
dente lista suspectorum, crediderit *Bal. in l. 1. sub*
num. 1. C. de relat. si tamen ad specificam causam,
non si generatim ad omnes eligi contingat, ejus-
dem *Bal.* est sententia in *l. 1. repet. 2. de offic. Asses.*
Votum autem Consultoris electi, prædicta non
antecedente notula, neque termino ad illam dan-
dam, fuisse nullum, & invalidum pronunciavit
Audientia Barenfis, teste *Vivio decis. 366. in ejus*
calce.

9 Quarta tandem ex eo *text.* desumpta conclu-
sio erit illa, quod si assessor sit importunus in exa-
ctiōe immoderati salarii. Idem Judex moderetur,
& competens statuatur, idque admittit *Specul.*
in eod. §. 5. num. 2. & tit. de Salar. §. 2. num. 4. illam
propterea statuens conclusionem genericam of-
ficii Judicis, coram quo actum est pertinere,
partes relevare à gravamine Curialium, & ex-
cessivis expensis, quod itidem *Oinot.* admonet in
§. tripli sub num. 5. inst. de action. & si quærat,ur
num assessor jurisdictione fungatur recurrendum
est, ad notata per *Dec. conf. 8. viso puncto num. 4.*
copiosè tractantem, & negantem, & *Bar. in l.*
præcipimus, §. quod si, C. de appellat. illa enim om-
nis pœnès magistratum residet *Jo. de Amic. conf.*
109. Capibl. Baron. t. 2. cap. 17. sup. prag. 4. num. 3.
Anton. Govean. de jurisd. lib. 2. num. 47. Scacc. de
Judic. cap. 13. num. 5. & 6. quin? in assessoris of-
ficio, si aliquid reperiatur malefactum, id ex im-
peritia assessoris contigisse, defendit *Roman.*
singul. 299.

An verò semper assessor ipse teneatur de con-
silio, & potestas, dum illi confidit, excusetur,
extricat *Paris de Puteo memor. cap. 1. à num. 10.*
& quod ille repetat à prætore, ejus culpa solu-
tum, & è contrà, si tamen participatio absit, ex
Campagn. in cap. pridem de non pon. ign. in restup.
indicat *Avus meus ad Gramm. decis. 72. num. 11.*

Insuper teneatur nè assessoris voto stare pote-
stas, tametsi dissentio videatur inter DD. ut alii
negent, præsertim *Mandos.* aliorum fretus aucto-
ritatibus *conf. 53. num. 7.* alii verò annuant, ut
videre licet apud *Gabriel. Sara yn. ad mem. singul.*
Romani 289. ubi dissentientes postremò concil-
ians sententias, inquit, teneri stare, si à Prin-
cipe deputatus fuerit, neutiquam verò, si ab
alio, & in Regno certum esse apparet, ex ad-
ducto in princip. *cap. 280.* expressè sanciente, nè
aliquem devincere faciat, aut actum exercent
judiciarium, sine illius consilio. Imò sancitum le-
gitur in *prag. 15. de Official.* nè ullus Capitaneus,
aut alius officialis procedere valeat in causis, tum
civilibus, tum in criminalibus, sine voto in scrip-
tis sui ordinarii assessoris, ac speciatim, nè rigo-
roso examini supponere reum valeat, incon-
sulto assessore, dixit *cap. Regn. 147.* neque ban-
dum edicere scripsit *Paris de Put. cit. cap. 1. nu. 21.*
sine cujus voto, nec magistri jurati tempore nun-
dinarum diffinitivam quæunt, ferre sententiam in
causis criminalibus, ex *prag. 1. de jurisd. magistr.*

jurat. neque etiam balius, cujus assessor, & No-
tarius, quibus qualitatibus fulgere debant, *Ass.*
asserit in const. magistr. Camer. num. 1.

Quivis autem assessor pati haud debet, ut ali-
quis vinculis, & carceribus mancipetur, antequam
incipiat constare de delicto, si idoneè velit ille
cavere, juxta *pragm. 1. de custod. reor. & assessor*
si alioquin consilium dederit puniretur arbitrariè,
& potestas excusaretur, juxta *cap. Regn. 43.* quod
explicant *Bajard. ad Clar. §. fin. qu. 38. Mari. ad*
Gramm. dec. 40. num. 27. ibidemque *Danza à n.*
10. ambo memores plures *Carav. hoc ritu;* qui qui-
dem *Danza à num. 17.* citationem, quoque ad
informandum esse prohibitam, indicis non præ-
cedentibus, tametsi *Carav. num. 11.* illam modici
esse præjudicii, & reparari posse in diffinitivo au-
tomet insequaturque *Vivc. de Franck. dec. 121.*

11 Quod si Justitiani nullo cum assessoris consi-
lio, aut contra illius votum facere tentaverint
pertinaciter resistere tenetur, etsi ejus spreta
renitentia contrafaciant superiori nunciare cele-
riter obnoxius est, ex *eod. Regn. cap. & illic. not*
per Campagn. Franc. Marc. decis. 689. vol. 1. Capibl.
prag. 1. num. 37. de Baron. Scialoya in prax. forjudi-
cat. cap. 20. num. 13. satis autem suum exequere-
retur munus, si verbo tantum resistat non mani-
bus, aut vi, (quæ potius cum feris, ac brutis ani-
mantibus adhibenda est, quam cum hominibus
ratione utentibus; apud quos minus sæpè profici-
as verberum asperitate, quam verborum lenitu-
dine, atque agendi humanitate) *Luc. de Penn. in*
l. omnes. C. de decurion. lib. 10. & Campagn. in cap.
107. num. 17. lepido tamen illo modo à suavissima
Reg. Tapia enarrato lib. 2. jur. Regn. tit. de offic. Reg.
M. C. V. Rub. 13. sup. hoc ritu., cujusque ritus obser-
vantia ibidem ostenditur, atque aded protestari
saltem debet, alioquin teneatur in syndicato, ita
commonente *Par. de Puteo eod. cap. 1. num. 12. &*
Marant. disp. 1. num. 23. & an acta facta absque
illius consilio nullitate calleant; exquirunt *Bar-*
tol. de Capua sing. 130. Capibl. add. cap. 17. t. 2. de Ba-
ron. in dubio enim ipsius assessoris consilio actum
esse, quod officialis eligit, voluit *Bar. in l. quo-*
niam Iudices, Cod. de appell. necnon conf. 8. nu.
2. Giurb. conf. 31. num. 9. Jul. Casar. Calvin. commun.
in dub. jur. conclus. verbo assessoris consilio concl. 78.

12 Illud demum præ oculis habeat semper consultor
duo præcipuè debere attendere, primum, nempè
responsum scribere, & votum, aut illud subscri-
bere manu propria; alterum, ut illud clausum,
& sigillo munitum Judici mittat, ex DD. sen-
tentia in *l. 1. §. si quis ita, ff. de verbor. oblig.* aper-
tisque verbis *Zapat. lib. 1. sentent. Rub. de offic. asses.*
§. 8. at quod ipsius assessoris præsentia in prolatio-
ne sententiæ exquiratur, firmat *Thor. in suppl. de-*
cif. verb. præsentia. Cæterum in quibus versetur
consultoris officium à laicis minimè percipi, notat
in cap. 2. sub. num. 13. de Judic. quare monuit vi-
dendum *Specul. in tit. de offic. assessor.* ipse tantum
13 pauca subiiciens. Tu verò lector, interea nè igno-
res illum nihil posse sine Judice, ex *Gl. in l. 1. ff. de*
offic. possess. ac speciatim non torquere; Id enim ad
Judicem spectare deducitur ex *§. Illud in auth. ut*
defunct. funer. & in Regente M. C. observat *Con-*
stant. Papa ad arbitr. M. C. cap. 2. num. 78. alia itidem
pauca subiicimus *ritu 63.*

4 Præceptum verò, quod aliquid cum alicujus interventu agatur, voti tantum vim habet, ac hujusmodi consultor ad nihilum obstringitur, nisi dolo intercedente, *l. idemque, §. si quis ex; ff. mandat. determinatum per S. C. refert Thor. p. 2. compend. dec. verb. interventus par. 2. memorat Reg. Sanfelix, dec. 150. & peroptima distinctione utitur Dom. Regens Capyc. Litr. consult. 58. lib. 1. nn. 22.*

RITUS XXXX.

Item, quod si procedatur per dictam Curiam contra aliquem, vel aliquam de aliquo crimine per accusationem, vel ex officio: quod constet de crimine contra eum, aut eam, & propterea carceri mancipent, facta publicatione in causa, quantuncunque allegetur per advocatos dicti carcerati, seu carceratæ, quod ipse carceratus, seu carcerata probaverit exceptiones suas, propter quas probationes est à dicto carcere liberandus, aut liberanda de jure, nullo modo ab eodem carcere liberentur, nisi facta prius conclusione in causa.

SUMMA RERUM.

- 1 Carcer unde dictus sit.
Ille ante Ancum Martium Romæ non fuit. Apud alias nationes multò antiquior fuit carceris usus.
- 2 Jure communi attentò carceri mancipatus, si non culpabilis delicti imputati, pendente processu appareat, relaxatur.
Observantia, quæ ex hoc ritu inolevit traditur.
- 3 Reorum habitationes triplici modo sunt in M. C. V.
- 4 Conclusio in Regno fit in causis criminalibus, non jure communi.
Neque in beneficialibus, illomet jure communi attentò.
- 5 Et si illa omitteretur in aliis, an vitaretur sententia.
Nonnullorum essatum, an verum sit, illam recepisse ab aula.
- 6 Conclusionis forma insinuat.
Illà facta, si producantur scripturæ privatae, an sit concedendus terminus ad illas comprobandas, & qua concurrente protestatione.
- 7 Illa si abesset protestatio, circumduceretur conclusio, & nova opus esset.
- 8 Stylus alicubi extans operari potest, ut citatio ad sententiam non requiratur, si conclusio intercessit.
- 9 In Regno de stylo omnium Tribunalium requiritur citatio ad dicendum.

Carcer, juxta Isidori ethymologiam lib. 5. Originum, à coercendo, quod eo scilicet homines noxii coerceantur nomen accepit. Ego dixerim à carendo, & cælo; ut sit idem carcer, ac locus Carens cælo, & aspectu hujus aeris, & solis jucundissimo. Atque adèd sepulcrum hominis vivi appellaverim, ubi quasi luce defunctus in ærumnis, ac profunda nocte degere cogitur. Aut

potius Tartaræ stationis imaginem quandam, cum sepulcra ad requiem, & honorem mortuis, carcer ad supplicium, atque ignominiam vitis tribuatur. Ante Ancum Martium Romæ non fuit, teste Livio lib. 1. qui Rex, ingenti incremento rebus auctis, cum in tanta multitudine hominum, discrimine rectè, an perperam facti confuso, facinora clandestina fierent, carcerem ad terrorem crescentis aulaciæ, media urbe imminentem foro ædificari jussit. Apud alias verò nationes multo antiquior carceris usus. Inter memorabiles carceres legimus apud Auctores, Latomias Siracusanas, Geramonem Cyprium, Lethen Persicam, Barathrum Atheniense, tam nomine Inferis affines, quàm tenebris, ac pædore, centumque aliis malis, quibus ibi degentes obnoxii sunt. Neque enim unum supplicium est carcer, sed varium, ac multiplex, ubi cæli aspectu, ac vitæ, & ugendi libertate amissa, inter vincula, & tenebras, situ marcescere, atque omne ærumnarum genus pati, miseri fontes coguntur.

- 2 Quamobrem, jure communi attentò carceri mancipatus se non culpabilis delicti imputati pendente processu appareat, relaxatur teste apost. Bill. ad Bal. in l. nullus sub num. 2. C. de exhib. reis attestante Florentiæ praticari insequitur Cassan. ad Consuet. Burg. pag. 50. num. 170. & admonet in hoc Judices Grillan. in tract. de relaxat. carcerat. tit. de absolut. Innoc. Jodoc. in prax. crimin. cap. 16. in princip. cum cautione tamen inolevit usus cujus testis est Jul. Clar. §. fin. lib. 5. qu. 46. num. 10. non approbans praxim à Carav. hoc ritu recensitam, & in hoc Regno receptam, minimè fidejussori relaxandum reum, etiam si facta publicatione, de illis constet innocentia, nisi dumtaxat in crimine valde enormi, vel quando nova indicia sperantur. Verùm hujusmodi ritus jus commune restringentis functionem in viridi esse observantia, tum in M. C. ac S. C. Tribunalibus tum in Regiis Audienciis, testatur Reg. Carol. Tapia de jur. Regu. lib. 5. tit. de carcer. sup. hoc ritu Quod autem triplici modo eorum habitationes in M. C. V. hant demonstrat D. Reg. de Marin. lib. 3. quotid. resolut. cap. 134. nu. 2.

- 3 Ex verbis verò Ritus, conclusione in causa, colligitur in causis criminalibus in Regno concludi, & confirmat Afflic. in Constit. hac lege nn. 11. cum alioquin in illis omittatur conclusio de jure teste Capyc. decis. 81. num. 5. & præter alios, quos cumulat Aius meus in annotat. ad præfatam Capyc. decis. affirmant Gayll. observ. 81. centur. 4. Gregor. syntagmat. jur. universi lib. 48. cap. 17. sub num. 5. Hi ron. Magon. decis. Lucen. 42. num. 32. cæterique, quos Camill. Borrell. laudat lib. 2. suum. decis. tit. 26. de conclusio in causa num. 13. & 48.
- 4 sed illam in Regno quoque in criminalibus haud fervari contra Afflic. concludit Regens Rovit. ad prag. 13. num. 5. de ordin. Judic. atque testatur Borrell. add. lib. 2. tit. 2. num. 52. cum seq. de probat quemadmodum etiam in causis beneficialibus, neque necessaria est, teste Rota decis. 1. de testib. in nov. ex vulg. clement. sæpè verbo Conclusione de verb. signif. quin? & in aliis, si illa omitteretur haud propterea vitaretur sententia, aut nulla diceretur Mysing. observ. 17. cent. 3. Carav. rit. 75. nam illam esse de justitia non autem de substantia actus

tutatur *Oliva ad ritum 32. Cur. Archiep. Neap. num. 1. Capyc. decis. 1. Marant. in 4. par. 9. dist. de judic. num. 23. Roman. cons. 176.* tamen illam de consuetudine, & stylo Curiarum semper fieri certum fit, *Marant. add. loco & p. 6. act. 15. num. 9. Sanfelice. Reg. in prax. judic. sect. 58. num. 27. vers. at conclusio ratione cujus illam minimè prætermittendam esse observat Episcop. Campanil. in annos. ad Oliva. memor. lit. B. num. 10. redarguens Berard. Fann. sup. prag. 1. de ordin. judic. num. 153. asseverantem conclusionem processus recessisse ab aula cujus effatum admittit dumtaxat in summaris causis, cumque in Regno omnes causæ sint summariz, ex dictis per nos *rit. 288.* illam de necessitate non præexigi censet, quod ante ipsum dixerat *Carav. noster rit. 75. num. 1. meritò improbatum à Borrello add. tit. 26. num. 17.* Conclusionis autem formam insinuat *Episcop. Campanil. num. 11.* & expressius idem *Oliva* ante scripserat *num. 6.* illam fieri informam, idest salva præsentatione scripturarum, & post *Affl. asseverat Gnyll. obsev. 17. num. 15. lib. 1. Præf. de Frano. decis. 631. sub vers. an verb. Jud. de Angel. ad Gizzarell. decis. 41. num. 7. Gallupp. in prax. S. C. par. 2. cap. 29. num. 9.* Quorum quippè verborum intuitu scripturas produci posse publicas tamen non dubitatur, atque ex notatis per *Affl. dec. 271.* & novissimè per *Reg. Sanfelice. sect. 57. num. 22.* carpitur de privatis verbò dubitatum fuit, nùm petitus terminus ad illas comprobandas per testes concedendus esset, & **6** *decisum affirmativè constat illis additis verbis non tamen rescissa conclusione, & aliis illis nempe, & ponatur receptio testium extra, processum pro veritate inquirenda, & habeatur ea ratio quæ de jure habenda erit, Affl. in cap. 1. num. 44. si de feud. invest. int. domo, & vassall. Muscatell. in prax. civil. par. 7. Glos. presentatos num. 14. Thor. par. 1. compend. decis. verbo conclusione facta, cujus meminit Borrell. cit. tit. 26. num. 83. & laudato Carav. rit. 238. insequitur Sanfelice. loco mox cit. nu. 22. in fin. Imò, & adversarium, qui illas scriptis recognoscere teneri, scribit *Gizzarell. dec. 41. & quidem verba illa non tamen rescissa conclusione, matura præhabita consideratione videntur, adjuncta, cum alioquin conclusio in causa circumducta***

7 *dicatur per productionem novarum scripturarum, & nova propterea opus esset conclusione. Rot. dec. 1. de testib. in novis, & 12. de renunciat in antiquis apertioribusque verbis in Tolz. decimarum 1. Junii 1590. coram Bubalo iterum in causa Pampilonem Parochiali 3. Julii 1600. coram Decano, & aliis multis relatis, & commendatis in Casarengust. dedicationis 1. Martii 1610. coram Anonienf. sup. num. 2. quæ inter recolletas à Farinac. est decis. 227. par. 1. inter quas extat altera 100. par. 6. no. 1. id tamen, si aliquod decretum Judicis interfuit inter scripturarum novarum productionem, aut circa illas dicitur propè *num. 3.* ac propterea *in dec. 451. nu. 11. par. 2. tom. 1.* dicitur per novam productionem, & admissionem. Quod si decretum adesset, versaretur tamen in consignanda copia scripturarum ad effectum informandi in facto, & in jure, non utique operaretur circumductionem, cum illa, vel novam productionem requirat, vel consignationem copie novarum scripturarum, *juxta decis. 617. num. 5. par. 2. tom. 1.* inter recolle-*

8 *etas ab eod. Farinac. Et si alicubi stylus patiatur illa suppleret defectum citationis ad sententiam, & nos dicimus, citationis ad dicendum, juxta decis. 227. num. 1. & decis. 412. num. 3. par. 1. tom. 1. alteramque 129. num. 1. & 486. num. 6. par. 2. tom. 1. & probat aliis relatis, Borrell. cit. tit. 26. nu. 40.*

In Regno verò exquiri citationem ad dicendum de stylo omnium Tribunalium, inquit *Reg. Rov. in add. prag. 13. num. 9. vers. & licet ex hoc prag. de ord. Judic. Gallup. cap. 30. par. 2. cit. Cætera prohibita post conclusionis actum recenset Capyc. dec. 35. Ricc. collect. 85. necnon Borrell. Gallupp. & Sanfelice in add. loc. & nos dubitamus alio in ritu.*

RITUS XXXI.

Item, si accusetur aliquis, vel ex officio contra eum procedatur de aliquo crimine: statim quod constat per unum testem contra eum de visu, & persona aliàs de fama publica, detineatur in talibus tamen in quibus ipsa Curia consuevit ponere ad torturam Reum.

SUMMARERUM,

- 1** *Jure Regni plena requiratur an semiplena sufficiat ad carcerandum probata. Quid jure communi.*
- 2** *Dictum unius testis an faciat indicium ad torturam.*
- 3** *Ex fama an tale oriatur indicium, & nonnulla de ipsa forma traduntur.*
- 4** *Jure communi, & Regni, quibus in casibus quis carceribus carcerari possit, quæque indicia requiruntur remissivè.*
- 5** *Pro causa ingerente, penam pecuniariam non potest quis in carcerem conjici. Quando pena à principio est incerta, si personalis sit, vel pecuniaria, donec declaratur, judicatur, an si capitalis foret.*
- 6** *Captus relaxari fidejussoribus quando possit.*

Hujus Ritus vigore restringitur generaliter antecedentis observantia plenam insinuans requiri probationem ad carcerandum dum hujus intuitu satis apparet unius testis despositio, quod ex hujusmet verbis deducit etiam *Reg. Rovit. super prag. 1. de Custod. Reor.* ac propterea concludens semiplenam requiri probationem, quamvis autem plena etiam requiratur attentata *constit. Regni humanitate, & cap. Regni ab illo incobandum.* Parum tamen, necnon præcedentis Ritus parvipensis nostri Ritus sanctio, eaque usu continuo etiam fovetur, *Viu. decis. 121. num. 5. & dec. 341. nu. 14. Foller. verbo notatos capiat de persona num. 1. & iterum verbo examinatis liberent num. 17. Visconti ad Franch. decis. 328. vers. item adde, Capyc. decis. 30. Marant. in Specul. par. 6. memb. 8. sub nu. 10. Camp. in cap. ut qua ab occellentia num. 21. Ricc. dec. Cur. Archiep. 104. p. 2. Mari ad Gramm. dec. 40. num. 19.*

2 Dictum verò unius testis faciat nè indicium ad torturam dissentio est in subselliis, & affirmativè resoluit Jo: Milleus in *prax. crim. cap. incip. Apelles num. 27. pag. 27.* quod non admittunt existente teste omni exceptione majori juxta *Carav. hoc ritu* restrictionem, *Campan. in cap. vulgaris num. 29. & 50. Jul. Clar. §. fin. q. 21. vers. unus testis, Gram. dec. 28. num. 24. Carrer. in prax. crim. tract. de indit. & tortur. vers. quas autem, fol. 41. Franc. Cason. tract. de indit. & tortur. cap. 1. num. 3. Marc. Ant. Blanc. in eod. tract. num. 311. Peguer. dec. Catal. 18. num. 1.*

Fama verò, malum quo non aliud velocius ullum, & tam facti pravique tenax, quam nuncia veri, ut est apud *Poetam lib. 4. Æneid.* nullum faciat inditium ad torturam, minimum quippè abest à mendacio, nec plus (*Thales aiebat Pbylosoph lib. 8. Apoph.*) quam oculi distent ab auribus, optimè tamen ad inquirendum, *Carav. hoc in ritu, Gram. conf. crim. 57. num. 17. & melius conf. 32. num. 7. necnon decif. 34. nu. 52. Fusc. fmg. 12. lit. F. Innoc. Vital. in conf. unic. crim. 1. & 21. Trivis. dec. 50. num. 9. lib. 2. Borrrel. conf. 45. Scialoya in prax. foriudic. cap. 4. à num. 35.* nullum enim ex ea exoritur inditium, sed dumtaxat aliæ confirmantur probationes, teste *Gramm. conf. crim. 42. num. 15.* & nos monet *Tertul. in apologetico adversus gentes c. 8.* non esse credendum famæ cujus diffinitionem tradit *Fab. Quintil. lib. 5. instit. orator cap. 3. & de clamat. 11. & 18.* esse sermonem sine ullo certo auctore dispersum, cui malignitas dedit initium, & credulitas incrementum ex falsa inimicorum vulgantium fraude, nam sæpè illa veritatem opprimit nequè certi quiquam affert teste *Nicot. Choniate in annalibus lib. 2. de gestis Alexii Commeni.* Hinc illam, aliis destitutam adminiculis, in causa quoque levis præjudicii nec simplicem probationem facere, quicquid dicant *Caphal. conf. 108. num. 7. vol. 1. Cappell. Tholosan. q. 380. num. 14.* concludunt *Dec. in cap. veniens num. 23. de testim. Rot. dec. 16. de præbend. in novis & Reg. Valenz. multa perbellè cumulans conf. 90. per tot. & præsertim num. 186.*

Jure autem communi si petatur, quando vinculis, & carceribus mancipari quis possit, quæque indicia requirantur, adeundus est *Clar. late extricans in prax. crim. q. 5. 6. & 28.* & latius more solito *Farinac. q. 27. num. 111. Scialoya cit. c. 2.* Hodiernus autem usus Judicis arbitrio hæc omnia remittit, lateque extricat *de Angel. ad Foller. add. sit. notatos capiat de persona à num. 7.* præsertim in delictis occultis *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. 1. de provis. fier. solit. num. 19.* cujus arbitrium, an ad mortem extendere queat, explicant *Auus meus ad Gram. decif. 36. num. 1. Nicol. Ans. de Palma in divers. jur. commun. & Regn. Glos. 1. num. 27.* memores *Carav. in hoc ritu num. 16. Gjurrb. conf. crim. 6. & declarat idem Auus meus ad Capyc. dec. 149. ann. ult.*

Verùm pro causa incerente pœnam pecuniariam, nè possit quis in carcerem conici, ex *Carav. hoc in ritu num. 17.* tuetur *Auus meus ad Capyc. dec. memor. 40. num. 1.* quando tamen pœna à principio incerta redditur si personalis fit, vel pœna à principio incerta redditur, si personalis fit,

Tom. I.

vel pecuniaria, & sic arbitraria, donec declaretur judicatur, ac si capitalis foret *Bar. & Bal. in l. fin. ff. & eod. de injur. ut propterea in hujusmodi casibus non fit locus habilitationi, ex Gramm. conf. 55. num. 7. & Carav. num. 15.* indicat idem *Auus meus ad Capyc. dec. 5. num. 2. vers. pana enim Capibl. de Barod. p. 1. prag. 8. num. 267. Ricc. in prax. Eccles. dec. 603. num. 4. vers. limita octavo, Carav. laudans Scialoya in prax. torquend. reos cap. 5. num. 25.*

6 Captus verò quando veniat relaxandus fidejussoribus, explicant *Menoch. de arbitrar. judic. cas. 302. Marant. & addit. in spec. p. 6. memb. 8. pag. 304. Capiblanc. prag. 19. num. 19. & 21. memor. tract. de Baron. latoque calamo Episcop. Campanil. sup. rit. Cur. Archiepisc. 6. num. 11. necnon Scialoya add. cap. 5.*

R I T U S XXXXII

Alguzerii nihil recipiant à partibus quando instante Curia exequutionem realem, & personalem faciant.

Item, quod servientes, vel Notarii Curie qui capiunt aliquem de mandato ipsius Curie, vel aliam quamcunque examinationem, vel exequutionem faciunt, nihil recipiant à captivo, vel alio, contra quem exequutionem ipsam faciunt sub pœna exigenda ab eis per dictam Curiam arbitrio ipsius Curie.

S U M M A R E R U M.

- 1 *Ut nihil recipiant à captivis servientes, vel ad Alguzerii statuit Ritus.*
- 2 *Ejus observantia non subsistit in causis civilibus: Servientes valent propria auctoritate sibi satisfacere.*
Ujus Tribunalium hujus Civitatis, & Regni, ad Curia Romana indicatur.
- 3 *In causis verò criminalibus, ad instantiam fisci, hujus ritus sanctio procedit.*
- 4 *Expensas pro captura, vel exequutione quis persolvat?*
- 5 *Quis etiam militibus custodientibus aliquem?*
- 6 *Graviter multandi aliquid à partibus existentes qui à fisco sunt salariati.*
- 7 *Carnificis ministerium, & si illicitum, & ominosum tamen est necessarium, & potest quis cogi ad illud exercendum, cum salario justo, in quo attenditur loci consuetudo.*
Tex. in l. diuus, ff. de bon. damn. perperam allegatur a Bajard. ad Clar.
- 8 *Furtum committit Carnifex recipiendo pecuniam à partibus, ut non tollat vestes à damnatis.*
Et pana etiam mortis punitur, ac exemplum traditur.
- 9 *In hac Civitate fuit laqueo suspensus Antonius Sabatinus carnifex, qui contra præscriptam formam sententiarum, non unico icu, sed pluribus.*

T

ribus confodiendo vulneribus damnatam; ex dolo, & proposito prucidavit, à reis quoque pecuniam pro recto munere exercendo extorquens.

10 Carnifices ab idu aberrantes apud Saxones saxis obruebantur.

Carolus Quintus prohibuit privatos in carnifices sapere,

1 **U**T nihil recipiant à captivo servientes, vel Notarii Curiae, quos astuarios dicimus, statuit praesens Ritus, cujus observantiam, si loquimur in causis civilibus non subsistere existimamus, & procedit doctrina Jo; Fab. in §. quadrupli num. 9. vers. & nota instit. de actio. dicentis in nonnullis locis substineri abusum, ut servientes valeant sibi satisfacere, & de pignorationibus, quas faciunt recipere pignora autoritate propria pro suis salariis, insequitur Jacob. de Belvis in §. illud quoque, auth. de exhib. & introduc. reis, Honufr. Cigala in §. tripli num. 6. inst. de act. Muscat. in prax. S.C. lib. 2. par. 3. Glos. servata num. 132. & de observantia in Flandria, testatur Jacob. in prax. civil. cap. 258. num. 19. Unde inolevit usus in hujus Civitatis Tribunalibus, & totius Regni Curiae, amplexatus etiam à Curia Romana, quod quando relaxantur literae executoriales dicitur executio etiam fiat inductis tot pro praesentibus literis executorialibus, & pro vestro justo, & competentis salario (& loquitur Judex viatori, sive executori) testibus Quintiliano Mandos. in prax. commiss. formul. vigesima, in verbo factas, Berres. p. 2. summ. dec. tit. 39. de expensis num. 300. & Avomeo ad Capyc. decis. 124. sub num. 1. memore Caravit. in hoc ritu, & videtur affirmare Reg. Tap. libr. 2. jur. Reg. tit. de Alguaz. sup. hoc ritu pag. 347.

3 In causis criminalibus, ad instantiam fisci, hujus Ritus sanctionem procedere existimamus, nec non cap. Regni 58. id ipsum sanciens, quibus addimus text. peregrinum, & perpetua mente tenendum cum Gl. 1. Bar. & alijs in l. fin. C. de erogat. milit. lib. 12. mandantem militibus, qui aliquem obsessum teneant, nè sumptus ab illo consequantur; itidem nè pro captura cujusvis criminosi, nam illas erogare, quin? erogatas tenetur restituere fiscus, ex Bal. in cap. 1. sub num. 3. hic finitur lex, nam ubicunque publica consideratur utilitas fiscus solvit pecuniam, ut Andr. Ifern. concludit in const. Regn. Justitiarum non per Kalendas, vers. non peccat. Quod si petente eodem custodito teneant obsessum, tunc ille suppeditare debeat sumptus, concludit Rebuff. in d. l. fin. n. 2. & Bar. in l. sanctum, ff. de ver. div.

Hinc graviter multandi, si à partibus aliquid 6 receperint, dum salarium habent, Boss. monet de offic. pecun. corrupt. n. 12. Menoch. de arbitr. cas. 342. à n. 10.

7 Quin? carnificis ministerium necessarium esse in bene instituta Republica, non dubitamus, etsi illicitum sit ministerium, l. illicitas, §. illicita, ff. de offic. Praef. quamvis etiam non modo Civis Romanus esse non possit, sed nec in Urbe quidem domicilium habeat, & moreretur prius acerbissima morte millies Gracchus, quam in eius concione carnifex consisteret, quem non solum foro, sed

etiam Caelo hoc, ac spiritu censoriae leges carere voluerunt, teste Lipsio comment. lib. 2. Annual. Taciti num. 62. & adeo necessarium; ut quem cogi posse pariter non ignoremus, Paris de Puteo de syndic. verbo manivoldus, & ante ipsum Bart. in l. fin. §. Titius num. 3. ff. de pignorat. action. Gaspar Valaf. in repet. l. Imperium post num. 17. ff. de jurisdict. omnium Judicium, Foller. in pract. erimin. rub. panis debitis feriatur num. 19. Salario tamen justo mediante, quod ad quinque aureos ascendere voluit, Jul. Clar. in pract. crim. §. fin. q. 99. sub num. 4. ex mente Divi Adriani in l. divus, ff. de bon. damn. qui nihilomagus de carnifice cogitavit, & perperam allegatur à Bajard. ad Clar. ibid. num. 4. Guazzin. ad defens. reor. defens. 38. cap. 5. num. 38. (loci tamen consuetudo est attendenda.)

8 Propterea ille furtum quoque perpetrat, cum sub praetextu quod non expoliabit, nec vestimenta detrahet damnatis, pecuniam sibi dari exigit, Paris add. verbo manivoldus, atque adeo pro hujusmodi crimine capitali sententiae subiicitur, ut tradit Berlich. consil. 48. num. 3. & 14. legitur autem apud Ammianum Marcell. lib. 28. histor. pro immani scelere existimatum fuisse, idemque carnificem vivum exustum, quod Claritae, cum Maximini jussu Caeris duceretur ad mortem, indumento, quo vestita erat, abrepto, ne velamen quidem secreto membrorum sufficiens retinere permisisset, & rationem observat Petr. Gregor. syntagm. jur. libr. 32. part. 3. capit. 28. num. 1. & tradit Bovadil. in polit. lib. 3. capit. 15. num. 138. in fin.

Apud nos in quaestione vocatus olim magister Antonius Sabatinus carnifex hujus Civitatis Neapolis, quod non solum sapissime à damnatis pecuniam accepisset pro recta muneris sui administratione, sed (quod immanissimum, audituque horrendum, nè tyrannus quidam dirissimis usitatum) ab Adversario damnati cujusdam pretium accepisset, nè muneris sui partes recte obiret, hoc est, ut in ipsum damnatum crudeliter deserviret, nè semel mortem, sed millies pati ille cogeretur, adversarii que oculos crudelissima miseri hominis laniena, ac longioris exitii spectaculo satiare; M. C. V. uti delegatae sententia (facta de ea re relatione S. E. in Collaterali Consilio per Consiliarium Anellum Portium tunc ipsius M. C. Judicem) sub die 23. Aprilis 1651. damnatus ipse, in mercatum, plaustro duci jussus, ibi suspendio vitam finire, cadaver in frustra concidi; caput ferrea crate inclusum pro M. C. V. foribus suspendi, penes Battimell. Act. quod decretum, ac duo simul responsa Consil. Honufr. de Palma in dictum Antonium edita pro Regio Fisco, cujus tunc temporis erat Advocatus, rescribit Franc. Maria Prat. respons. crim. 45. & 46. nec non refert Angel. Scialoja in nova edit. prax. forjudicat. capit. 26. sub num. 20.

Quod si lege Saxonica constitutum legimus, ut 10 dilapidarentur carnifices, cujus ictus ferientis forte aberrasset, nec statim necem intulisset, teste Magio 4. miscell. cap. 16. & ex Lubeci Historia apud Justinum Globerum testatur Petr. Greg. p. 3. lib. 31. cap. 38. num. 7. Episcop. Ricciull. in tract. de person. qua in stat. reprob. versant. lib. 12. cap.

11. num. 5. (quod indè prohibuit Carolus V. ut eo casu nullus privatorum in eos violentas manus iniicerent, *Jodoch. Enchyr. cap. ult. de carnifice*) quod supplicium excogitari in eos queat, qui non fortè, sed dedita opera, ac dolo malo, ictus geminavit, in damnatorum, tum corporis, tum animæ, ac salutis æternæ perniciem, eos trucidantes, sanguinarii pretii cupiditate addicti, quos complecti, & Christianæ charitatis visceribus eorum summæ calamitati, & compati, & opem ferre dignum esset.

R I T U S XXXIII.

Item, quod carcerarius nihil recipiat à carceratis non pernoctantibus, & si pernoctaverint; recipiant grana tredecim, quanto tempore steterint in carcere, prout cavetur in capitulis Regni.

S U M M A R E R U M.

- 1 Carceris Præfectus à Reo, qui noctu in carcere detentus non sit, nil pretii exigere potest.
- 2 Jus Portelli, est de genere prohibitorum, idedq; Baronibus non debetur.
- 3 In Regno Jus carceris à carcerato persolvendum diversimodè est introductum.
- 4 Commentariensis nùm possit de jure retinere captum, jam decreto absolutum pro expensis antea illi erogatis.
- 5 Jus Portelli à carceratis pro debitis fiscalibus non debet persolvi, & pro aliis causis, qua recensentur.
- 6 Carcer ad homines custodiendos, non eos puniendos haberi debet.
Et qua pœna puniantur custodes, si eorum negligentia captivi à custodia evaserint.
- 7 Carceris pœna usufrequens est in pluribus Italia locis.
Excusatur carcerum custos detinendo nobilem extrà carceres, si ille aufugerit.
De panis effringentis carceres remissivè.
- 8 Carcerum custos qua pœna multetur captum relaxans absque Judicis licentia, vel debitorem cum consensu creditoris.
Baro nùm mandare possit, nè aliquis absque sua licentia carcere extrahatur.
- 9 Carcer species est servitutis, mala mansio, & ab ea invitus quis liberari potest, & continet carceratio actum irrevocabilem.
- 10 Relaxatus à carceribus, si jurejurando redire sponderit, & deindè nolens regredi ad Ecclesiam confugerit nùm ab ea extrahi possit.
- 11 Vinculus à Regia cohorte, & ductus per Ecclesiam, aliumque exceptum locum, & indè egredi reuens, an possit abduci invitus.
- 12 Inimunitatis beneficio nùm gaudere debeat, qui dum vinculis alligatus rapitur ad carceres perveniens propè fores alicujus Ecclesiæ, & eam ingreditur, quamvis ministri restem ipsam, suamque teneant.
- 13 Condemnatus ad trirèmes, ab illis aufugiens, nùm sit tutus in ea basilica, in quam confugit.

Tom. I.

14 An à carceribus fugiens in Ecclesiâ illius exemptione gaudeat.

Nihil pretii à Reo, qui noctu in carcere detentus non sit, exigere Præfectum, jubet hic Ritus; justissimè quidem factum existimo; etenim cum nihil incommodi, nihil damni, tam brevi temporis intervallo inferre potuerit, nihilque etiam eorum, quæ ad usum devinctis concedi solent, consumpsit, nec privatos, nec publicos sumptus adauxerit, non est cur custodi pretium solvere captivus obligetur? Utinam, & Ritus, & rei veritas id temporis staret, & quæ à Regni Capitibus præscribitur custodibus summa ea dumtaxat exigeretur, & nova miseris vectigalia privata autoritate ipsi minimè imponerent, cum interim custodia eò crudeliores experiantur catenas, quo carius emunt.

Sed nè pluribus utar, & quod longè abest à foro, & ministris nostris, quæ pietas ipsorum est, videar huc revocare, exponam tantum; ex verbis hujus Ritus, quin? ex hac regula negativa simpliciter repetita in c. 36. comprobari sententiam R. Rov. in prag. 19. num. 5. de Baron. quod jus portelli; scilicet illa summa, quam exigere præ-

2 tendunt carcerarii ab ipsis carceratis, sit de genere prohibitorum, ac propterea non deberi Baroni, conclusit in ead. prag. num. 4. & 7. occurritque dictis hic per Carav. num. 6. & multoties decisum attestatur Capibl. de Baron. ead. prag. 19. num. 39. dummodò ille non habeat privilegium, aut consuetudinem temporis vetustate vallatam.

In Regno autem hoc jus carceris à carcerato 3 persolvendum diversimodè introductum est, illud namque persolvitur à pernoctantibus ad rationem unius caroleni tantum pro toto tempore per Const. exordientem Castellani, & servientes, aut granorum tresdecim ex hujus Ritus observantia, additis tamen duobus denariis autoritate prag. 33. §. 4. de offic. magist. justit. nulla habita consideratione rit. 303. permittentis tarenum exigi, quia id contingere in Civitate Amalphie tantum adiungit, quin? ubi generatim exactionem unius tarenii concedebat cap. 193. ob prædictum rit. 303. ad Civitatem tantum Amalphie restringentem, videtur sublata antecedens, & præfati capituli generica facultas. Videas Troys. in prag. 41. secundum ejus ordinem de carcerat. Capyc. in investit. feud. rubr. feudor. claus. vers. forelitiis, Capibl. add. loco sub n. 31.

Istud verò jus portelli jure communi incognitum arbitror, juxta cujus dispositionem expensæ carcerum, & hujuscemodi videntur spectare ad dominum, cujus est jurisdictio, Boer. decis. 303. Cappel. Tholos. q. 41. Sed verius quod salarium pro custodia sit solvendum à carcerato, nam licet commentariensis non possit de jure retinere captum jam decreto relaxatum, vel absolutum, donec solverit jus portelli, aut expensas pro ipso erogatas, Guid. Pap. decis. 448. Jodoc. c. 17. sua prax. Episcop. Ricc. collect. 191. p. 1. Carpan. ad cap. Mediol. 192. lit. D. de Angelis in prato. Cod. de Episcop. Audient. l. Judices 10. num. 6. (cui consuetudo non assentitur, teste Clar. q. 62. num. 10. Mauson. de caus. exequut. ampl. 26. num. 6. & 8.) potest tamen contra ipsum agere, Sol. in constit. antiq.

T 2

Sabaud.

Subaud. tit. de captiv. debit. in Gl. 3. par. casus autem in quibus retentio conceditur perbellè, extricat Avus meus ad Capyc. decis. 11. n. 1.

5 Illud autem à carceratis pro debitis fiscalibus perfolvi, & ipsis carcerariis, seu Castellanis exigere vetitum est, prout non semel decisum fuisse attestatur citatus *Capibl. ead. prag. 19. num. 41. nec pro debitis infra duos angustales, neque pro animalibus interceptis, & carceratis, idem Capibl. admonet, sic neque ab indebitè capto, qui relaxari, absque impensa debet, Boss. in tit. de captiv. n. 4. De Angel. ad Foller. prax. crim. in fragm. de reorum custodia num. 162. alios casus, in quibus illud haud perfolvitur, enumerat Bovad. lib. 3. cap. 15. n. 64. & 69.*

Cæterum insignis est casus in *Federici Const. Custodes de captiv.* Jure enim Romano carcer ad custodiendos homines, non ad puniendos haberi debet, *l. aut damnatum, §. solent, ff. de pœn. l. 1. C. de custod. reor. Farin. de carcer. & carcerat. q. 27. nu. 95. Suar. in legib. fori tit. de fidejuss. in caus. crim. num. 6. Avendan. de met. lib. 2. capit. 46. num. 14.*

6 Imperator tamen Fridericus custodes, de quorum custodia captivi per negligentiam ipsorum evaserint, per annum squaliore carceris macerari decernit, & hoc ea ratione, ut carcerem degentes ipsimet non deserant, qui in captivis custodiendis aliis negligentiam commiserint, vel ex regula, quæ dicitur, unumquemque puniri in eo, in quo deliquit, prout pulcherrimum exemplum in hac ipsa carceris materia tradit *And. de pac. tenend. & ejus violat. cap. si vero vesp. manus amputetur.* Sciendum est tamen de consuetudine servari contrarium, ut scilicet pœna carceris sit usufrequens in pluribus Italiae locis, multorum testimonio, quos laudat *Farinacc. de delict. & pœn. q. 19. num. 31. Reg. Rovit. add. prag. 19. num. 6. de Baron.* Sed cavendum omnino à *Farinac. d. q. 27. num. 104. dum Vulp. responsum in d. l. aut damnatum, §. solent, intelligit tantum, quoad punitionem infra tempus cognitionis delicti; ducto forsan ex præcedentibus verbis, cum Jureconsultus totaliter carcerem à pœnarum generibus excluderit, Prat. respons. crim. 37. n. 3.*

Materiam autem custodis, qua pœna plectatur, captivo fugiente, latissimè tractavit doctissimus, ex nostratibus *Ann. consi. 31. Farinac. add. trac. de carcer. & carcerat. q. 31. Mausonius de Caus. executivis ampliat. 25. Scialoya in prax. forjudicator. cap. 20. a num. 27. quique excusetur detinendo nobilem extra carcerem, si ille aufugerit, observat Bajard. ad Clar. q. 68. n. 26. Danza ad Gramm. dec. 14. num. 8. & quod nobili, qui semel aufugit, non sit amplius præstanda fides, monent *Marsil. singul. 74. Avus meus ad Gram. dec. 33. num. 16. pœnas effringentis carceres, enarrant Peguer. dec. seu cap. 6. Caball. resol. crim. 8. Reg. Sanfelic. decis. 47. t. 1. Scialoya add. loco num. 40. & pro causa civili explicat Reg. Capyc. Latro dec. 76. to. 1. Ricc. nonnulla adnectens collect. dec. 586. p. 3. & 2215. & valeat hoc fieri citra peccatum, Viv. dec. 201. & captum, qui de muro defilit cum spe evadendi, etsi moriatur, mortiferam maculam non incurrere fermocinatur *Amesc. de potest. in seips. lib. 1. c. 11. num. 5.***

Et an ille multetur spontè reversus negativam

sustinent aleam *Ricc. decis. 100. num. 7. insequitur Scialoya memor loco num. 37. vel si ad superiorem confugiat, Ann. sing. 561. Guazzin. ad defens. reor. defens. 6. capit. 1. num. 71. Scialoya ibidem num. 36.*

8 Qua verò pœna multetur carcerum custos, relaxans captum, absque Judicis licentia, vel debitorem cum consensu creditoris, extricant *Paris de syndic. verb. carcer. & carcerat. Boer. decis. 215. & 217. Prax. in epitom. delict. cap. 3. & in praxi observantiam indicat Avus meus ad Gramm. dec. 41. num. 14. Reg. Sanfelic. decis. 46. num. 4. lib. 1. Ricc. collect. 830. v. dec. 202. & 26. Baldus dec. 33. nec non Novar. sup. prag. 31. num. 2. de offic. magistr. justit. Gipt. ad Capyc. Latro dec. 76. tom. 1. indubitati enim est, haud id licere carcerario absque magistratus in scriptis licentia habita, *August. de Angel. de Malef. verb. quod fama pub. præced. num. 92. Carrab. sing. 47. v. dec. 202. Balb. decis. 33. extatque in Regno prag. 34. §. 7. & altera 33. num. 15. de offic. magistr. justit. formam subscriptionis tradentes, etiam accedente consensu creditoris, Capibl. prag. 7. nu. 24. de Baron. Scialoya add. loco nu. 29. Uter autem, Judex, vel potestas schedulam subscribere habeat, annuit *Paris. in verbo licet dicatur nu. 2. in Judicis partes possitque; nè Baro mandare, nè aliquis absque ejus licentia custodia educatur, resolvit negativè Capiblanc. prag. 3. de Baron. nu. 106. At captivum sub verbo custodis descendentem asserentis licentiam obtinuisse à Judice excusari, fidejussionemque haud frangere justa crudelitate motum, observat *Bertaz. conf. crim. 80. vol. 1. ibidemque additio, nec non conf. 257. & 421. to. 2. Avus meus ad Gram. dec. 15. n. 1. confert dec. apud Tap. ... Quod carcer species servitutis sit Viv. monet dec. 201. Mag. dec. Luc. 90. ac mala mansio dicatur *l. bi qui 4. C. de apo. Forner. lib. 2. select. c. 1. Avus meus ad Capyc. dec. 154. n. 2. Ricc. coll. dec. 3404. nec non sepultura vivorum Farinac. in tit. de carcerib. & carcer. num. 2. & continet carceratio præjudicium irretractabile, ex *Carav. rit. 166. nu. 53. tradit Prat. resp. crim. 32. nu. 18. quidquid in contrarium dicat Benint. decis. Bononiens. 81. col. fin. quin? & infert gravamen continuum, Ricc. dec. Cur. Archiep. 145. & 176. p. 2. & collect. 3474. p. 8. Cyriac. forens. controu. 172. tom. 2. à qua mala mansione, tametsi invitus liberari quis possit, indicat *Amesc. cit. tract. lib. 1. cap. 16. num. 12.*******

9 Sed an qui è carceribus per ipsum ruptis profugerit in Ecclesiam illius exemptione gaudeat, negativè notat ex *Archid. in cap. sicut antiquitus 17. qu. 4. & Cassan. in consuet. Burgund. in tit. des justices col. 4. Reg. Tap. lib. 1. jur. Reg. rub. de his, qui ad Eccles. confug. num. 44. à quorum assertione recedunt alii, quos laudant, & insequuntur *Clar. §. fin. qu. 30. num. 18. Farinac. qu. 28. à nu. 41. sub. tit. de immunit. eccles. nec non Decian. lib. 6. tract. crim. cap. 28. nu. 28. Boer. dec. 215. num. 18. & decis. 349. num. 8. hancque opinionem veram omnino esse admonet ipsemet *Cassan. Is enim in illa rubr. 1. §. 5. sub num. 116. Tametsi usum Curie ita esse testetur, de jure enim non subsistere ait, hancque resolutionem repetitis verbis comprobat; primum quippe per illa verba, & non video quomodo ex hujusmodi effractione, seu fractura, qua tendit ad effectum consequendi immunitatem pri-***

vetur immunitate rursus per illa; quod non video bene fundatum de jure, demumque pro alia, sed non credo has duas decisiones esse veras, ne illis standum esse.

10 Illum præterea, qui relaxatus à carceribus fuerit, quia jurejurando redire sponderit, si deinde regredi nolens ad Ecclesiam se conferat expelli posse, arbitratur idem Reg. Tap. num. 46. secutus Covarr. lib. 2. variar. cap. 20. nu. 13. & Decianum eod. cap. 28. sub num. 21. quorum neuter sibi simpliciter assentitur; Deciani siquidem verba distinguunt, inter injustè carceribus mancipatum, vel justè, primo casu incolumem illic esse, & regredi non teneri asseverat, altero verò obligatum esse redire, quamvis tutè inhabitet, foveturque doctrina Jo. Anbr. ad Speculat. in rub. de jurejur. qui ita fatur Covar. etiam in eod. cap. 20. vers. 18. sub num. 13. loquens de eo, qui carceres confregit, & aufugit in Ecclesiam, dicit omni eum metu, & periculo vacuum vivere; licet in Gallia contrarium observari memoret, ex autoritate Cassani, quam proximè ex eo etiam improbari, ait, quia captivus relaxatus sub juramento de redeundo, fugerit ad Ecclesiam, non potest inde invitatus extrahi, secundum Barth. Brixian. q. domin. 38. Alberic. in l. fideli, C. de his, qui ad Eccles. confug. Henric. in cap. Ecclesia in fin. de immun. Eccl. Prapof. in cap. jus gentium num. 10. dist. 1. & Aufrev. in add. Cappell. Tholos. decis. 422. Verum postea subiicit antedictos Auctores censuisse abduci illum posse, si justè fuerat in carceres confectus, dum tamen cautum illi sit, nè corporali plectatur pœna, insequitur Suar. de Relig. lib. 3. c. 11. num. 20.

11 Vincitum quoque à Regia cohorte, & ductum per Ecclesia, aliumque exemptum locum, & inde egredi renuentem abduci invitum posse demonstrat, idem Reg. Tap. num. 45. Eo, quod Ecclesia eum non liberum recepit, sed captum, per Decian. num. 30. ob quam rationem adversus eundem Decian. 28. idem tenendum concludit in eo, qui effugiens manus satellitum, cum ipsum ad patibulum trahebant, ingressus est Ecclesiam, insequentibus satellitibus. At contrariam sustinent partem in primo casu, Barthol. Soccin. in l. plerique num. 67. ff. de in jus vocand. adjungens eandem sequi in eo loco Jo. de Monte, quam Marian etiam Soccin. admittit in tract. de citat. art. 17. nu. 2. Joannes de Vischis in tract. de immun. eccl. nu. 52. Marcus de Mantua conf. 60. nu. 17. & Navarr. cap. 25. sub num. 19. Posteriori verò casu similiter affirmativam commendant Remig. de Gonnii in tract. de immun. Eccl. fallent. 30. & Clar. q. 30. nu. 21. ambo addentes communibus votis approbari, quin & usu ipso comprobari, referunt Cassan. add. loco num. 121. & Boer. indic. dec. 110. nu. 9.

12 Ex quibus respondi in publico lyceo, dum Principis vicem gerebam, perditum quendam debere gaudere beneficio immunitatis, qui dum vinculis obligatus raperetur ad carceres, & pervenisset prope fores cujusdam Ecclesiæ, in eam, è manibus familiæ exiliens, ingressus erat, quamvis iidem ministri restim ipsam, funemque tenerent; si enim, qui illac pertransit, quia ducitur ad carceres, gaudet privilegio, juxta nonnul-

lorum DD. placitum, & tamen non in eam intra vit animo confugiendi, multò magis, & iste, qui in eam convolvit hac intentione obtinendi libertatem, hanc quæstionem delibavit Suarez. add. tract. de Relig. lib. 3. cap. 11. ver. unde à fortiori, & Guttier. præd. qq. lib. 3. qu. 6. licet sub obscure loquatur, præsertim nu. 3. cum credit evenire posse, aliquem vinculis, & cathenis ligatum esse, & liberum dici, tuncque immunitate potiri, nisi dicamus ejus intentionem eò tendere, ut quamvis ita devinctus ingrediatur, tamen liber sit, quia non tantum persona fugit è manibus satellitum, sed vincula, ipsa suffragantur aptiora verba Marri Italia in tract. de immun. cap. 6. §. 2. a nu. 70. in ista specie constituentis casum, & fortasse magis dubium, cum de eo loquatur vincito, qui si non velocitate ad cursum, viribus tamen ad luctandum adeò valet, ut ipsis vim intulerit satellitibus, dum omnes se invicem complectens, alter alterum, & alijs alios in Ecclesiam transportare, ac deferre conati sunt; non igitur erat solutus, quia si vinculis levatus erat, manibus nihilominus tenebatur; quem tamen inde abduci non posse, edisserit multis fretus juribus, eoque fundamento, quod satis est in loco jam reperiri ex empto, insequitur Castro Palao in opere morali tom. 2. de immun. disp. unica punct. 7. num. 11. & reprobato Navar. aliter sentiente in summ. bullarum tit. de immun. Eccl. num. 14. iterum confirmat P. Diana p. 4. resol. moral. tract. 1. de immun. Eccl. qu. 106. & decisum memorat Joan. Paul. Xamar. p. 2. rer. judicat. defen. 129. & tradunt Thom. del Ben. de immun. Eccl. lib. 2. cap. 16. dub. 10. sect. 7. nu. 2. & dub. 33. à num. 22. Scialoya in nov. ed. prax. forjud. cap. 21. sub nu. 47.

13 Condemnatum verò ad T. remes ab illis a fugientem, esse tutum in ea basilica, quam inhabitat, opinantur Giurb. conf. crim. 36. nu. 21. & P. Dian. in suis resolut. moral. par. 1. tract. 2. de immun. Eccl. sup. Bull. Gregor. XIV. qu. 40. Megal. in 3. par. lib. 4. cap. 2. qu. 1. nu. 33. cæterosque, & proximè in Regno receptam ostendit D. Reg. de Marin. cap. 177. lib. 1. quotid. resol. & laudato eodem de Marin. iterum indistinctè firmat idem P. Diana add. tract. 1. par. 4. resol. 47.

R I T U S XLIV.

I Tem servat ipsa Curia, quod quando liberatus aliquis per Curiam aliquo die feriato, ita quod Curia regi illa die non posset; tunc si ille liberandus debet iterum venire ad Curiam, quia fidejussio tali die recipi non potest tenetur iste modus, videlicet, quod Regens personaliter assignat per clamidem liberandum aliquibus, vel alicui pro captivo, & ille promittit primo die juridico eum præsentare in Curia ad certam pœnam, arbitrio Regentis, puta, centum unciarum, & de hac assignatione cum ista pœna specificata, vel majori, vel minori secundum delicti quantitatem, sit publicum instrumentum inter Dominum Regentem, tanquam officialem, & personam publicam, stipulantem nomine, & pro parte dictæ Curix, & illum, cui dictus captivus assignatur ex alia & dein-

communi, nam Honorii, & Theodosii Cæsarum temporibus Judices, Dominicis diebus productos Reos de custodia carcerali videbant. & interrogabant, nè ipsis humanitas clausis per corruptos carcerum custodes denegaretur. Viciualem substantiam non habentibus faciebant ministrari libellis duobus, aut tribus diuturnis, vel quot existimassent commentarienses decretis; Item, & similia visitationem concernentia peragebant, de quibus in præfatorum Imperatorum sanctione registrata in l. Judices 10. Cod. de Episcop. Audient. Cavebatur etiã Gratiani, Valentini, & Theodosii rescripto in l. fin. Cod. de custod. reor, ut intra trigessimam diem semper commentariensis iungeret Judici numerum personarum, varietatem delictorum, clausorum ordines, ætatemque vincitorum, hæc omnia felicissimè observavit consumatissimus, ex nostratibus Reg. Rovit. in add. prag. 6. de offic. magistrj justit. & inquit post Avenud. de exeq. mandat. p. 2. cap. 19. solertissimus Reg. de Ponte de potest. proreg. tit. 16. de divers. provis. cap. dispensant nu. 10. pag. 473. & nonnulla notat peritissimus Reg. Constant. in l. unic. num. 47. Cod. de classicis.

- Text. explicatur in l. 4. §. si bona, ff. de fideicom. libert.*
- 8 *Ærarius constitutus in propria patria non nisi feudales fructus exigere, & custodire tenetur.*
 - 9 *Utrum teneatur pro inexactis fructibus, & illas de proprio persolvere.*
 - 10 *Quando possit expleto officio exigere fructus antecedentis anni.*
 - 11 *Conductor, si mutavit statum pro tannis maturatis post annum sui officii, uter obnoxius sit. Erarius, qui locavit, an successor.*
 - 12 *Consentire non dicitur, qui sine periculo dissentire nequit.*
Marmor tacitus interrupt praescriptionem.
 - 13 *Consuetudines à Baronibus allegatae per usurpationem in dubio quasita creduntur.*
Barones, lite pendente sunt in possessione manutendi.
 - 14 *Ærarius capifacere debitorem, aut in ejus bonis exequi, num valeat sine Judicis mandato.*
 - 15 *Ærarii officium anno durat, cum declarationibus.*
 - 16 *Redditio computorum, quando ab illo fieri debeat.*
Ille, quæ comprehendat, cum declarationibus.
 - 17 *Judex, qui fuit revisionis computorum erit etiã executionis.*
 - 18 *In loco gesta administrationis rationes reddenda sunt.*
 - 19 *Personæ privilegiatae administratores trahere non valent, electionis fori privilegio, extra administrationis locum.*
 - 20 *Ratiociniis obnoxius, an immunitate Ecclesiastica gaudeat.*
Executio capitalis sententiæ retardatur, donec reddita fuerint à condemnato administrationis rationes.

RITUS XXXV.

Faciat Ærarius librum proventuum.

Item, quod Ærarius teneatur facere quaternum proventuum lucidum, & distinctum in debita forma, necnon de omnibus actis de quibus possit commodum provenire Curiz prælibatæ.

SUMMARIVM.

- 1 *Inter ceteras communium calamitatum causas adscribenda potissimum est, negligere rerum publicarum administrationem.*
- 2 *Ærarius librum efficere debet, & quæ ille continere habeat.*
Ærarius qui præst in Magna Curia, Regius Perceptor nuncupatur.
Ærarius procurator domini dicitur, habetque procuratorem omnium ejus bonorum.
Rationem reddere tenetur de commissis, & omisissis, ut ceteri administratores.
- 3 *Ærarium invitum eligit Baro.*
Sed an baro jurisdictionis criminalis, & adducitur S. C. determinatio.
Et an simpliciter Baro eligat, & cogat, vel unus sit universitatis habiles eligere.
- 4 *Qui anno antecedenti fuit Syndicus, num possit in Ærarium eligi; vel e contra.*
- 5 *Baro si eligat vassallum ad onus electus omnid, cui potius ille deservire habeat.*
- 6 *Idoneus, habilis est in ærarium eligendus, ac attentio solito.*
Et an si eligatur inhabilis propter infirmitatem, excusandus sit, & adducitur S. C. decisio.
- 6 *Senex an excusetur.*
- 7 *Baro non potest illum cogere, ut extra propriam patriam illud exerceat munus.*
Neque generalem sui status constituere posse potest.

Inter ceteras communium calamitatum causas, quibus Regna devastari formè videmus, ea potissimè adscribenda censetur, rerum scilicet publicarum administrationem negligere; num eo pervenimus incuriæ, ut Urbium fortunas, quoniam publicæ sunt, nemo sit, qui, vel augeat, vel procuret? & Præfetti suis potius, quàm Civitatum rebus prospiciant, pro domo sua quisque curam omnem adhibeat, pro communi bono laboris quidquam impendere molestissimum censcat? Eo quidem (ubi ita res agantur) quid Regnorum statui calamitosius, quid funestius esse possit, nec video, nec intelligo; dolemus exhaustum inopinatè ærarium, at quæ ipsum prius diminuerint causas examinare debemus; Quod si prætermittatur, hinc in Urbes penuria, Civium fames, avaritiæ caritas oritur. Si æconomiam negligat Princeps statim domus evertitur, cui si attendat, procul ab eo, & inopia, & ægestas. Quamobrem si Urbes servare, & summa omnium rerum abundantia auctas quisquam desiderat, ærarium publicum, & communes fortunas solertissimè curet, his enim, & exterorum invasionibus, & civilibus damnis providebitur.

Verùm, ut solertiam in suo munere exercendo Ærarius ostendat, & qui sit proventuum cumulus, ut facilius augeatur industria, si liceat, vel diminutus incuria, instauretur, librum, sed quintænam vulgò dictum, proventibus distinctè notatarum

actis, ac fide medicorum, necnon aliis scripturis presentatis ab utraque parte, visaque persona Polidorii Piconi à Mag. causæ Commissario, necnon ab aliis medicis circa concernentia cecitatem, habitaque ipsius relatione oretenus, fuit provisum, quod stante inhabilitate prædicti Polidorii, ex quo quasi cæcus, spectabilis Comes Montis Militum, & utilis dominus Casalis Malicalziatorum procedat ad electionem alterius vassalli pro exercendo officium ærariatus, prædictus verò Polidorius excusetur à munere prædicto, penes Actuarium de Mondellis, nunc Lelium Clavelli.

Senectutem verò concurrente bona electi valetudine illum haud excusare, consuluit Domin. Consil. Rocc. tom. 2. resp. 82. Hinc senex robustus torqueri potest, Jul. Clar. qu. 64. vers. non etiam, Gramm. dec. 32. num. 5. Tartagl. in præct. crimin. cap. 12. num. 1. Reg. Sanfelice. dec. 355. id, quod arbitrio Judicis remittitur, Scialoya in præct. torquend. Reos cap. 13. num. 20. Verum Ærarius sciens electionem si taceat, & immunitatem habeat, sibi præjudicat Fontanell. de pact. nupt. tom. 1. clau. 4. G. of. 10. par. 1. num. 130. Io. Paul. Xamarr. par. 2. rer. judic. defn. 54.

Eligere autem, & compellere vassallum ad illud exercendum extra propriam illius patriam, nullatenus potest ex altero decreto lato in eodem processu sub die 3 Julii 1617. sub his verbis: Provisum est, quod infra quatuor dies partes deducant eorum incumbentia, & interim citrà præjudicium jurium ambarum partium Fabritius Piconus cogatur exercere munus ærariatus pro feudo Malicalziatorum, prævio salario liquidando per idem S. C. salva provisione facienda, si tenetur servire etiam pro feudo Serrarum explicanda partibus plenius auditis. Rem itaque pro absoluto habuit S. C. illum non teneri ultra propriam patriam, quamvis subsequenti decreto lato die 3. ejusdem mensis provisum fuerit, explicando provisionem reservatam, sub prædicta die 3 Julii, Fabritium præfatum cogi ad exercendum etiam officium Ærariatus pro Terra Serra, & salario pro nunc liquidatum in ducatis triginta. Id tamen contigit, non quia crediderint circumspecti tanti Senatus Patres posse constringi illud obire munus extra propriam patriam, sed quia procurator utilis domini post primum jam dictum decretum deduxit, fol. 53. Casale Malicalziatorum ex vetusta consuetudine, atque privilegiis unitum esse cum dicta Terra, & Baronia Serrarum, illiusque Casale, ut propterea ex eo constet ratione Ærariatus in propria patria gesti, compelli extra patriam nequeat, idque pluries decisum etiam fuisse in aliis casibus testatur Capiblanco, illos præterea rescribens à num. 70. cum. seq. nè scilicet teneatur fructus extra patriam solum exigere, eorumque bonorum illic existentium curam gerere, arg. notatorum per And. Ifern. in cap. 1. §. nec alio col. 4. rub. quæ sit prim. caus. benefic. amitt. & apertis verbis Thor. par. 1. compend. decis. verbo Ærarii an curam. Id tamen D. Consil. Staib. lib. 1. forens. 27. autoritate fretus ejusdem Capiblanco num. 69. in fin. in parv. necnon Annæ sing. 560. in vers. Sed vide, restringit quando Ærarius parùm extra feudum operaretur.

Ex quibus multoties interrogatus in curren-
Tom. I.

casu, dixi non posse multorum locorum dominum in uno illorum eligere Ærarium generalem totius status, & ipsum recusantem cogere ad exercendum introitus aliorum locorum ab illorum tantum Ærariis; maxime quod revera, & ab Ærariis, & ab ipsismet debitoribus exigendi potestatem tribuebat dominus, sive ejus Locumtenens generalis, quem propterea significare solet debitorem pro summis ab ipsis terrarum Ærariis non exactis, aut exactis, & ejusdem Ærariis de coctis, sicque vult habere plures obligatos, nempe debitores ipsos, item Ærarios locorum, tandemque generalem ipsum. Neque foveri poterat text. in l. 4. §. si bona, ff. de fideicommiss. libert. Vbi Præfectus Ærarii legitur fuisse, atque idem videatur alius præponi posse Ærariis. Quippe quod in Principe supremo loquitur, itemque tunc temporis subsistebat, ut hoc in Ritu, inquit Carav. num. 4. Ac tertio, & fortasse verius dicemus, illo textu non probari renuentem cogendum, ut propterea non negemus, quemlibet Baronem posse illud munus concedere volenti suscipere, ne utique verò recusanti, eumque astringere, potissimum, quod neque probatur jure communi posse ad Ærariatum compellere aliquem, ut multi etiam ex nostratibus crediderint prorsus nequire, & qui assentiuntur, ac decisum memorant usu citius, quam generali, aut municipali lege suffulciuntur.

Verum, ut illuc redeat, unde digressa est oratio, dicimus, nec fructus in territorio exactos teneri Ærarium per se ipsum alio deferre, cum 8 mittere dumtaxat obnoxius fit, & Baronis expensis, atque periculo, ut iidem Capiblanco. & Thor. inquirunt, ac decisum adjungunt, quin neque omnium fructuum intra territorium exactorem, & curam habere debet, sed feudalium tantum, tamen si ex industria Baronis collectorum ex feudo, ut decisum fuisse contra Civitatem Laquedoniae, testatur de Franch. dec. 128. inferiturque Avus meus ad Capyc. decis. 118. annot. 2. & iterum ad Gramm. decis. 67. num. 10. necnon declarant Capibl. add. tom. 2. cap. 90. & Consil. Staib. lib. 1. resol. forens. cap. 22. num. 24. Carav. allegans.

Ex qua de Franchis decis. duo potissimum colligimus, primum non cogi ærarium curam habere territorii, aut vineæ feudalis, scilicet illud colere, sed ex eo provenientes fructus tantum percipere, & custodire. Alterum cogi vassallos colere territoria multò minùs posse, quod simpliciter verum dicimus in rebus non feudalibus, in feudalibus verò posse, ubi salarium solvi consuetum inter Cives, præstatur, ipse Præsid. de Franch. addit. dec. 526. num. 2. Avus meus ad Gramm. cit. dec. 67. num. 1. Novar. de grav. lib. 3. grav. 71. & dec. 188. num. 2. Reg. Rov. in pragm. 1. & 2. num. 6. & 7. de salar. eor. qui mitt. pro negot. Gizzarel. dec. 21. latèque Reg. de Marin. lib. 2. quotid. resol. cap. 37. quavis consuetudine haud salarium solvendi non obstante, juxta S. C. placitum in causa Universitatis Petreæ Paganæ, contra Michaelem Jesualdum de quo testari Pisanell. ad Capyc. decis. 118. inquit Decius Favilla in add. ad Franch. manu exaratis, quas servo, decis. 128. quique Favilla relegat lectorem ad per Frecc. tradita aut. 15. pag. 348.

9 An verò teneatur introitus inexactos persolvere nulla videtur de jure cadere dubitatio, ut propterea millies admirati sumus, passim observari, videntes ob ærariatus officium penitus eradicatorum domos, & familias. Quippe quod feudales redditus, aut sunt ordinarii, & invariabiles, puta census in pecunia, aliisque rebus consistentes, & nullum potest in ærario considerari delictum, sive culpa, nisi cum ille, à solvendo non exigit, etenim, cum solvendo non est, certè quævis culpa abest, ut propterea exemptus omnino sit ab illis persolvendis, prout in casibus fortioribus mox dicemus, & in Sindicis, atque aliis verba faciens, concludit *Montanar. super prag. 4. §. 10. num. 1. de administr. univers. quod ex illius quoque text. verbis aperte constat.* Aut verò sunt variabiles, tùm respectu personarum, satis erit eidem ærario, ut non teneatur de proprio, si consueto more hætenus, observato in locandis Baronialibus rebus usus sit, nec alium aptiorem invenerit conductorem, ut firmat *Escobar. in tract. de ratiocin. administr. cap. 16. num. 22.* & antea *Iodoc. Damaud. in tract. de subhastat. cap. 4. num. 3.* quin? & si antea erat idoneus debitor, & deinceps evasit, ad solvendum inhabilis, & census idcirco facti sunt inexigibiles sine culpa ærarii, Baronis damno cedere, decisum fuisse in gratiam Univerſitatis Theani contra Principem, recolat post *Capib. & Novar. de gravam. Vassall. tom. 1. gravam. 169. in princip. Thor. in supplem. dec. verbo Ærarius an teneatur & favet Lauarii conf. 99.* neque pugnat conclusio DD. in *l. missi opinatores, Cod. de exact. trib. lib. 10.* ac præsertim *Rebuffi* in postremis verbis, illa nempe; *Item nota, quod ille qui tenetur aliquid exigere ad certum tempus, si non faciat tenetur solvere de suo, & sic facit, contra Sindicos Communitatum, & similes,* Etenim si generatim subliteret ejus dictum contradiceret aperto *textui in l. susceptores la 2. Cod. de suscept. Præpos. & Archar. lib. 10.* ex cujus verbis omnes colligunt, necnon idem *Rebuff. & And. de Barulo, ac Bar.* quod novi exactores debet non modo exigere illius anni debita, sed alia præteritorum annorum, nimirum si ex eo propterea notant, fieri debere solutionem ei, qui munere fungitur tempore solutionis, non qui fuit officialis tempore, quo cessit dies, & solutio fieri debebat, & tamen revera non contradicit. Propterea quod adductum *textum in l. susceptores,* dumtaxat procedere affirmat ipsemet *Rebuff. super ead. l. missi opinatores sub num. 6.* cum non sunt persoluta debita propter paupertatem debitorum, quæ remanere debeant sequenti exactori, *tex. verò in d. l. missi opinatores,* cum negligentia exactoris minime fuerunt persoluta, quo casu onus illius erit solvere, & exigere, quod repetit in initio ejusdem *l. susceptores,* inquiring, antiquo exactori solvendum esse, quod ille propria pecunia solverat, quia non exigit universum debitum, & consecutivè probat, non nisi, cum negligentia interfuit, teneri, alioquin si propter inopiam remaneant successori, ut exigat, si quandoque poterit, & sic deinceps: cum verò persolvit de sua

30 substantia non tantum ut illic *Rebuff.* ait, exigere post annum valet, sed eodem modo post annum quibit, quo, & antecedenti pro fisco potuif-

set, ut in postremis verbis *d. l. missi opinatores,* affirmat *Jo: de Platea,* nempe summarie, & executive, si debitum est liquidum, ut idem *Jo: de Platea* antea dixerat *sub not. 3. per l. sacrigelii §. fin. ff. ad l. Jul. pecul. & latius Montanar. prag. 4. de administr. univers. §. 10. num. 2. & 3.*

Atque ut isthæc illustrius pateant censemus expedire plurimum adnectere quæstionem altcræ & aliis hætenus resolutis affinem, quæ tùm prædictis suffragabitur plurimum, tùm indigentibus in contingenti casu, & passim inter ipsosmet ærarios evenientem.

11 Ea siquidem est, si ærarius locaverit Barones redditus ad plures, & expressos annos, an ipse, vel successor tenebitur, maximè pro decurrendis tannis post finitum ab ipso locante officium? pro cujus vera resolutione obvenerunt nobis complura jura, ut dicamus locantem devinciri, *l. prior, §. in eum, ff. de administr. rer. ad Civit. pertin.* nisi successor illius nominis periculum agnoverit, *l. Titio, §. Titius, §. ad municipal. l. si probatum, ff. de tutel. & ration. distrab. l. qui nominibus, ff. de administr. tutor.* quando verò dicatur agnoscere post *Glextricat Bar. indicata l. qui nominibus, suffultus, si filius, ff. de tutel. & tunc dici ait, cum verbo, aut alio signo insinuavit nomina illa esse idonea, ut propterea non sit satis simplicem recipere assignationem, & ab illis aliquas exigere summas, etenim non videri illo casu talia nomina agnovisse dicit; quin? subdit agnoscendo teneri de periculo inopie, tunc (scilicet tempore agnitionis) existentis de subsequenti verò haud quaquam, nisi aliqua culpa notari possit, neque adversatur *tex. in l. quod si nolit §. iniquum, ff. de edict. edict.* nam ibi recipiendo agnovit rem habitam, non debitum, & debitoris nomen, de quo hic agitur. Isthæc itaque præferunt in primis eatenus ærarium teneri, quatenus illos approbavit, atque idoneos esse dixit, & non nisi tunc sint inhabiles, non autem si postmodum depauperentur, & statum mutaverint, & consecutivè validatam esse hætenus probatam conclusionem, ne unquam teneatur ærarius, si culpa absit. Præferunt insuper quid agendum sit inter priores, & subsequentes ærarios; Quibus *l. tutor, sive curator, ff. de administr. tutor.* addimus perjudicandam sanctionem, ut tutor, sive curator nomina, quæ iuste putat non esse idonea à tutore priore, vel curatore suspicere quidem cogatur, non tamen executionem periculo suo facere. Idemque in alio quovis administratore, sindico nempe, & ærario militare censemus, deducimusque ex *Bar. summario ad illum textum,* atque ex doctrina *Guid. Papa decis. 68. sub num. 2.* Sindicos, & tutores æquiparantis: ex his itaque valide constitutis liquet, an iuste oderimus semper, & tanquam iniqua non semel reprehenderimus multa, quæ invitis ipsis ærariis, nec conqueri audentibus observari vidimus illorum, & propriæ domus perniciem, nonnulli namque Barones (bonis exceptis) perquirunt conductores bonorum, & inventis quamvis summa egestate laborantibus majorè tamen pensionem offerentibus, aut locant, aut locari saltem oretenus mandant, ac multoties exteris, quamvis suspicentur, aut etiam certò credant, non illos persoluturos pollicitam quantitatem*

tatem, siquidem eis sufficit habere ærarios à quibus exigant, imò, & debitoribus ipsis nonnunquam prorogant tempus, & pauperrimi ærarii luunt damna; Et si interea conductores fiant impotentes, aut moriantur, sive fugam arripiant, non perpendentibus Baronibus in nullo prædictorum casuum devinciri ærarios ex hæcenus cumulatim.

Alia insuper gravamina ab aliquibus Baronibus inferri solita in hac specie ærariorum, recenset citatus *Capibl.* & quod pejus in his, & aliis gravaminibus, quia miserrimi vassalli tacuerunt, nec 12 contradicere ausi sunt, consuetudinem statim allegant, eique innituntur, & usu; Eiusmodi autem consuetudines non utique erunt approbandæ à Zelotypis Judicibus, ea non tantum ratione, quia omnis abest consensus, etiam tacitus ex eo, quod tacitus affirmare non dicitur, si reclamare sine discrimine non valet, per doctr. *Ifern. in cap. unico num. 3. quæ sint Regal.* quodque non concurrunt tria illa copulativè requisita ad tacitum inducendum consensum, & recensita per *Menoch. conf. 226. num. 45. vol. 3.* sed aliis relatis à *Squillant. de privileg. Cleric. cap. 8. vers. 2.* Illa præsertim quod si proclamare non audent, si superiores adire Judices ob timorem, aut aliam causam omittunt; aliquale tamen, & lenè murmur, & sub labiis continua omnium quærela lamentatio non abest, quæ ex singulari doctrina ejusdem *Ifern. in eod. cap. unico num. 62.* interrumpit præscriptionem sequiturque *Affl. inibi, §. & extraordinaria in fin. Natia conf. 80. vers. septimo additur sub nu. 8. vol. 2. & Fulvius Pacctan. tract. de probat. negat. sub num. 80. lib. 1.* Cavetote igitur prudentissimi iudicantes à consuetudinibus in vassallos à Baronibus paulisper serpentibus acquisitis admittendis, scilicet, nè quæso illis statim assentiatis, sed usurpatione, aut si introductas credatis, nisi sumus vestros offendat oculos, odorque nars de bono illarum jure, & nè dicamur somnari, referre censuimus verba perutilia, ac perjudicanda, quæ in hac re rescripsit eximius Jurisconsultus *Joannes de Londris Pictaviensis in suo Breviario, Is enim sup. cap. quod latenter de regul. jur. fretus autoritate Host. inibi, ejusque ferè verbis omnibus usus, sic alloquitur: Notat hic Host. quod hæc litera est satis expressa contra Civitates, & dominos, tam Ecclesiasticos, quam temporales, qui violenter consueverunt occupare loca, tallias, & exactiones, & annua servitia extorquere, ad idem 10. q. 3. cap. quia cognovimus extra de cen. cap. pervenit de immunit. Eccles. cap. non minus, & cap. adversus, & si dicatur, quod sic habuerunt à tempore, cujus non est memoria extr. de verb. signific. cap. super quibusdam, considera, si hoc gratis, pacifice, & quietè perceperint, & habuerunt, & tunc pro eis, aut clam, vel volenter, seu aliàs illicitè, & tunc contra eos, ut his. In dubio tamen pro subditis judicari debet: quia magis præsumitur, quod hoc initi præstiterunt, quam voluntarii arg. ff. de probat. l. cum in debito, §. si verò ab initio de donat. l. filius, nam, & si pignora capiantur, & redimantur, vel subditi probabiliter timeant, seu vexationem suam redimant, per talem præstationem non acquiritur jus, ut hic, et arg. infra eod. cap. qui ex timore, C. quod*

Tom. I.

met. caus. l. fin. extr. 59. cap. dilectus, de excess. prælat. cap. ad aures, et cap. cave, et cap. cum ad quorundam de restit. spoliat. cap. olim el 3. Hæc illis.

Verùm Baronem lite pendente in possessione esse manutenendum, decisum tradit in terminis *Ann. sing. 556.* cujus meminit *Amendol. ad Franc. dec. 526. num. 1.* & in materia jurium incorporatum fermocinatur *Reg. Rovit. in prag. 9. num. 10. de feud.* quamvis, & Baroni possidenti jus ipsum resistat, concludit cum *dec. S. C. Conf. Statib. sapius memor. resol. 27. & iterum centur. 2. resol. 175. n. 54.* quæque tamen in eorum præscriptione requirantur, extricant *Menoch. de arbitr. Judic. cas. 160. Aous meus ad Capyc. decis. 57. num. 1.*

Conqueruntur insuper sæpè subditi multis in casibus observari, non quæ à jure sancita, sed 14 dominorum, quæ tantum arrident voluntati, ac super ea ipsos non dolere, ut pejora evitent, inter quos numerant nequire ærarios exequi in debitores fiscales, aut illos capi facere sine Judicis mandato, ex *Franc. Marc. dec. Delphinat. 204. in princ. p. 2. & decis. S. C. in Banca Gioffi in gratiam Univerſitatis Lauri à Thoro memorata in compend. decis. par. 1. verbo Ærarii non possunt, & tamen id pluries attentare audeant, freti consuetudine longi temporis, & Barones permittunt, & si fulciri vellent, doctrina *Andrea de Barulo in d. l. missi opinatores* in illius calce existimantis, licere collectoribus homines devincire, quia exactio cui est commissa, & quoddam imperium commissum videtur; ad *tex. in l. 2. ff. de jurisd. omn. Judic.* addunt *Barolum* loqui in terminis *d. l. missi opinatores*, ubi Præsides, & sic Judices retinent jus exigendi, non autem in ærariis, qui procuratores potius dicuntur, ex notatis per nos supra sub *num. 2. & per eundem Franc. Marc. decis. 207.**

Sed parvipensis prædictis, jure contendunt Barones in eorum ærariis licere, dum, & ipsæ queunt subditos carceribus mancipare, etiam non citatos, pro jurium Baronialium exactione, *Bal. in l. 1. num. 31. C. unde vi placito* firmat *Aous meus ad Capyc. decis. 124. num. 1. in nov. qui Ursill.* videndum ad *Affl. dec. 265.* adjungit, *Muscatel. lib. 1. p. 7. Glos. sententiam num. 15.* & sic in viridi cense observantia indubitanter affirmat *Novar. to. 1. gravam. 165. tom. 2. grava. 117. et tom. 3. gravam. 40. num. 1.* conferunt quæ *Reg. Sanfel. scripsit dec. 64. num. 31. lib. 1.*

Aliud subijciunt gravamen ad rem præsentem propiùs tangens, in ærarios, ditiones eligi per Barones, non per annum, sed in perpetuum, donec decocti, & exangues fiant, de quo exclamat *Franc. Severin. apud Novar. add. gravam. 130. num. 14. lib. 2.* cum anno tantum illorum duret officium, neque cogi possint ultra illum exercere, id apertè sancientibus juribus multis relatis per *Franc. Marc. dec. 202. num. 5.* idque aded, ut nec fructus quidem in eo anno exactos custodire, & vendere devincti sint, cum successorio ærario consignandos esse determinaverit S. C. pro Univerſitate Pisticii, contra Baronem, In Banca de Felice, ut memorati *Capiblanc. super ead. prag. 16. nu. 67. et Thor. par. 1. verbo Ærarius teneatur*, asserunt, dum tamen (subijciunt) consuetudo In contrariū non vigeat per *l. neminem, C. de susceptor. lib. 10.* quem singularem esse advertit *de Ponte de potest.*

V a

Proreg.

reddiderit, Caball. resol. crim. cas. 146. nu. 7. Guaz-
zin. ad defenf. 38. cap. 13. num. 2. Scialoya in prax.
forjudic. cap. 26. num. 21. id quod de consuetudi-
ne non servari, testatur Paris de Puteo de Syndic.
verb. pena cap. 2. in princip. contra cujus Parid.
effatum invehunt Clar. §. fin. q. 97. in princ. Carrer.
prax. crimin. tit. de homicid. ver. circa itaque n. 21.
pag. 244. Hinc ratio ciniis obnoxii ab ordinum su-
ceptione repelluntur, quousque à rationibus red-
dendis eximantur, Reg. de Marin. lib. 2. resol. cap.
177. nec religionem ingredi valeat, Escob. add. tra-
ctat. de ratioc. c. 4. num. 3. idem Reg. de Marin. ad
Reg. Reverter. dec. mem. 29. num. 2.

RITUS XXXVI

Magnus Curia Vicaria habet jurisdictionem in toto
Regno, cognoscitque de causis vicularum
& Baronum Regni non obstanti-
bus exemptionibus à
Regibus concessis.

IN primis, cum non humana constitutioni, sed
divinae potius inherentes, in lege divina scri-
ptum noverimus ita magnum judicabis, ut pa-
rum: nec erit apud te exceptio personarum no-
strarum constitutionum edicto, & de certa nostra
scientia, motuque proprio, & maturo nostri con-
silio deliberatione, jubemus, decernimus, volu-
mus, & mandamus, quod omnes Principes, Du-
ces, Comites, & Barones, & alii subditi hujus
nostri Regni cujuscunque status, gradus, condi-
tionis, dignitatis, & præminentie fuerint: ac
ejus univertitates, terrarum, civitatum, castro-
rum, & locorum quorumcunque hujus Regni no-
stri, ac homines singulares ipsarum, & ipsorum quos
subditos personas, Civitates, Terras, Castra, & lo-
ca præsentibus pro expressis, specificis, ac singula-
riter declaratis haberi volumus, mandamus, &
decernimus, quod possint, & valeant conveniri,
accusari, trahi, & evocari a quibuscunque ipsos, &
quemlibet ipsorum, & ipsarum convenire: citate
trahere, & revocare volentibus in præfatis nostris
Magnæ, & Vicariæ Curie; & qualibet ipsarum
& etiam quod prædictæ nostræ Curie, & quelibet
ipsarum, possint contra tales prænominos
procedere sive per accusationem, sive per denun-
tationem inquisitionem, & ex officio, (pro ut
alias a Jure Regni, Constitutionibus, & Capitu-
lis declaratur, & permittitur) non obstantibus
quibuscunque privilegiis, & indulgis præfati Uni-
vertitibus, hominibus, & alicui ipsorum, &
ipsarum de non trahendis, & conveniendis eisdem
in dictis Curie concessis; sive per clares memoros
D. Regem Carolum Tertium, & D. Reginam
Margaritham proximos parentes, & Dominum Re-
gem Ladislaum, Reverendissimum fratrem no-
strum, ac per nostram Celsitudinem, sive per
quosvis alio illustres Regni nostri prædecessores,
cujuscunque prætextu, etiam pro statu Reipubli-
cæ, & motu proprio, & considerationibus aliis
quibuscunque concessis cum quibusvis clausulis
derogatoriis, etiam si de illis, vel aliqua ipsarum

effet hio de verbo ad verbum, expressa mentio, &
notitia facienda, seu totius illorum, & illarum
tenor præsentibus inferendus; quæ privilegia, &
indulta, & ipsorum tenores; de dicta certa nostra
scientia, & motu proprio nostro, ac plenitudine
nostræ dominicæ potestatis, cum dicti nostri con-
silio deliberatione totaliter revocamus, ac annulla-
mus cassamus, & tollimus viribusque, & effica-
cia vacuumus, ac nullius esse roboris decernimus,
vel vigoris: exceptis dumtaxat familiaribus nostris
& commensalibus domesticis, & actu servientibus
qui in eisdem Curie nequeant citari, cogi com-
pelli, aut quomodolibet revocari.

SUMMA RERUM

- 1 Carolus V. Imperator Urbes studians solebat in
eis inquirere ritus & que.
- 2 Curia domus justitie est, qua sumo Civitatum con-
decorat, quando consibus ex aquo sine persona-
rum exceptione administratur.
- 3 Lex quid sit juxta Solomonem.
- 4 Equalitas est servanda, nullaque excipienda per-
sona.
- 5 Karitatis quoque ratio in contractibus est servan-
da.
- 6 Quin? & in Judiciis.
- 7 Omnes Barones, & Universitates, ac omnes perso-
nae possunt in M. C. conveniri.
- 8 Baronibus competit jurisdictio privative à domi-
no, non cumalative.
- 9 Jurisdictio, ut plurimum conceditur altero, ea
duobus, scilicet, in officium, vel proprietatem, &
Baronibus intelligitur tributa in proprietatem.
- 10 Vassallis oppressis à Baronibus, nam liceat ad Prin-
cipem, Regemque ipsum recurrere.
- 11 Regulariter censetur jurisdictio concessa cumula-
tive.
- 12 Author assentitur in una parte opinioni Camilli
de Curte, in altera Marthe.
- 13 Vassallus non potest in præjudicium Baronis com-
parari in Tribunalibus Regiis.
- 14 Barones à contra tenentur pesere ejus subditorum
causarum remissiones.
- 15 Baronibus communicatum fuisse à Rege Alphon-
so. apertum, & mixtum Imperium demonstrat-
ur.
- 16 Ex ejusmodi communicatione passanda fuit ju-
risdictio M. C. V.
- 17 Decretum per S. C. interponi solitum, ut causa
remaneat pro hac vice, an fieri possit.
- 18 Rex tenetur stare contractui.
- 19 Feudum, quavis pecunia emptum, esse proprie-
tatum, ac gratiam ostenditur.
- 20 Regia Majestatis est succurrere subjectis.
- 21 Barones feudo, jurisditioneque abutentes, penis
multantur.
- 22 Regis interest locupletes habere Vassallos.
- 23 Refellitur Nic. Macchiavelli execrabile remedium
ad publicam libertatem conservandam pluri-
mum interesse, ne Cives opibus admodum aug-
antur.
- 24 Monarchia vim, ac robur ex illustribus, ac nobi-
lium familiarum dignitate reputat.
- 25 An liceat Principi pro manufectura illustris do-
mus.

- mus, etiam in foro poli, dilationem debitori im-
partiri ad solvendum.
Decisio apud Reg. Capyc. Lacro 192. lib. 2. fuit
revocata à Supremo Italia Consilio.
- 20 Vassalli Baronum utrum gaudeant generali iud-
icatu.
- 21 Vassallus extrahi à propria patria non potest, tunc
in civilibus, tunc in criminalibus, cum exten-
sionibus, & declarationibus.
- 22 Assessor in prima, vel secunda instantia, ubi sit eli-
gendus à Baronibus.
Dicitur Capiblanco in prag. 3. num. 181. de Baron.
perpenditur.
Carceratus in secunda instantia extrahi, necno
possit.
- 23 Dispositio nostri Ritus subsistit adhuc usque tempo-
ra, respectu Principum Ducum, &c.
Procedit contra prefatos ad liquidationem in-
strumentorum, etiam contra supremos Magi-
stratus, Magnates, & Regios Consiliarios.
- 24 Regii Consilarii non valent inhibitiones agere M.
C.V. nisi in causis criminalibus, & liquidationis
procedant.
- 25 M. C. indistinctè procedit in criminalibus con-
tra quovis titulo insignitos, etiam Principe
inconsulto.
- 26 Parium iudicio, an hodie terminanda sit causa
privationis feudi inter dominum, & vassallum
inquiritur.
Paras qui dicantur.
Memoratur consultatio Regis Camera facta Ex-
cellent. Regni proregi, in causa Marchionis Val-
va.
Parium interventus, nisi necessario sit expeten-
dus ante sententia prolationem.
Examinatur Andr. dictum in Constant. ut Uni-
versis.
- 27 Ethymologia, & origo Ducum, Marchionum, Consi-
liariorum, & Baronum, remissio.
- 28 Dignitates olim erant ad nutum Imperatoris, &
qua ratione.
- 29 Hujus ritus dispositio, ut Regis familiares, dome-
stici, Commensales, & actu servientes sint exempti
à jurisdictione M.C. an hodie subsistat.
Familiaritatis probatio quomodo fiat.
Familiars, an, & quando dominorum preroga-
tivos fruuntur.
Familia appellatione qui veniant.

3 **C**arolus V. Imperator invictissimus (qui in-
gressus fuit hanc Civitatem die Sanctæ Ca-
tarinæ 25. Novembris 1545. teste Jo. Angelo Pi-
senello, laudato à Dom. Reg. de Marinis lib. 2. quo-
tid. resolut. cap. 37. num. 4.) Urbes obiens solebat
in iis inquirente tria P, & quis, videlicet, effec-
tor, Pastor, Præceptor, ex his enim tribus
capitibus iudicabat cives, & quasi à totidem
curribus statim deprehendebat, quæ pietas, quæ
politia in civibus, quæ in inventute esset disci-
plina; tamdiù Urbes florere videntur, quamdiù
optimos magistratus habent, qui iustitiam non
aliorum moribus administrant. Curia domus ju-
stitiæ est, quæ tunc Civitatem condecorat, quan-
do omnibus ex æquo sine personarum exceptione

administratur. Representavit hoc Galanus philo-
sophus Alexandro M. in corio sicco, illi enim in
limitibus dum insisteret, subsiliebat, dum verò
in medio id calcabat, totum conqueescebat. Non
quiescet civitas, non acquiescet magistratui nisi
in medio is constitutus jus ex æquo omnibus di-
cat, quod si prætereat nulla est legum dignitas,
nulla majestas Solon teste Laertio rogatus, quid
esset lex respondit, Araneæ tela, quia si quid in
eam inciderit debile retinetur, grave autem per-
transit, tela rescissa, pauperes violantes legem,
plectuntur divites impunè agunt quodlibet. Cu-
ria pauperibus clausa est dat census honores. Gen-
sus amicitias pauperi ubique jacet; Hæc scripsit
Ovidius. Accipite exempla nullas excipientium
personas. Papinianus jurisconsultus à Caracalla
Imperatore iustus ejus parricidium, quo fratrem
Getam occiderat, in Senatu diluere recusavit, di-
cens, non tam facile parricidium excusari posses-
quam patrum. Epaminundas filium corona dona-
tum, deinde securi ferri iussit, quod præcepti
paterni contemptor cum hoste conflixisset eum-
que vicisset, hic quoque cum custodias circumi-
ret, sopitum, & dormientem militem gla-
dio interemit, & proclamantibus id inclemens
fuisse factum respondit qualem inveni, talem
reliqui, Claud. Cotoreus in tract. de jure, & pri-
vileg. milit. cap. 37. Ann. cons. 31. num. 31. lib. 1.
His concinit, quod de Trajano Imperatore me-
morat Jo. Salisber lib. 5. in Polier. de Curial. Nug.
cap. 8. Hic cum equo ascendidisset, ad bellum
profecturus, vidua apprehenso pede ejus misera-
biliter luhens sibi iustitiam fieri rogavit contra
Principem, qui filium optimum, & innocentem
invenem occiderat tu inquit, Auguste Imperas,
& Ego tam atrocem injuriam patior, & cum Im-
perator dixisset satisfaciam cum rediero quid?
(inquit illa) si non redieris successor meus (ait Tra-
janus) satisfaciet tibi, & illa, quid tibi proderit
si alius benefecerit, tu mihi debitor es, & secun-
dum opera mercedem recepturus; fraus utique est
nolle reddere, quod debetur, successor tuus in-
juriam patientibus pro se tenebitur, te non li-
berabit iustitia aliene, benè agetur cum succes-
sore tuo, si liberaverit seipsum; Itaut, his verbis
motus imperator de eo descenderit, causa præsen-
tialiter examinata, contra Principem iustitiam
ministraverit. Qua de causa, si credi potest, nec,
quod videtur, Gregorio sanctissimo Pontifici nar-
ratio, affingitur Trajanus licet ethnicus, & à ve-
ra fide alienus salutem æternam dicitur consecu-
tus, ut ex Archiep. Florent. par. 1. Histor. tit. 7.
cap. 3. §. fin. Luc. de Pen. in l. 2. col. 3. C. de exac-
trib. lib. 10. Rebuff. in princ. proem. ad concord.
Franc. tradit Reg. Valenz. cons. 70. num. 70. vol. 1.
& rescribit Novar. de gravam. vassal. tom. 2. præ-
lud. 10. num. 10. & his minimè laudatis meminit
Reg. Capyc. Lacro decis. 192. num. 41. lib. 2. Ze-
leucus Locrensis, lege in adulteros lata, qua
oculos iis detrahi jubebatur; cum paulo post ip-
sius filius adulterii deferretur, nullis præcibus
populo nullo affectu paterno adduci potuit, ut à
lege lata recederet, duos oculos exigente; Illud
unum exorari potuit, ut dimidium pænæ à filio
in se transferret, unumque illi oculum, suo effo-
to,

so, fervaret : nè acceptione personæ lex violari videretur.

Quamque personarum exceptionem, ac delectum non esse apud Deum, & sacra eloquia zelantur, & vates, cecinit Ovid, nempe lib. 4. de Ponte el 8.

Nec qua de parva pauper Diis libast acerca.

Thra miunus grandi, quavis data lauce valent.

necnon Virgil. *Aeneid.* 10.

Jurpiter omnibus idem.

4 Paritatis quoque rationem in contractibus servandam suadent *tex. in l. fin. C. de jud. vid. toll. & in l. fin. C. de prox. sacr. lib. 12. Frat. lib. 1. discept. forens. cap. 12. num. 40.* cujus rationis æqualitatis servandæ plura permittuntur, quæ alias non conceduntur, *Amatus conf. 76. num. 2.* quin & in judiciis indixit *text. in cap. 1. de re judic. in 6.* & præter alios à *Carav. num. 1.* recensitos confirmant *lodoc. in ejus prax. civil. in princ. oper. Juris humanæ explicationem subnectens, de Petr. festiv. lect. lib. 3. cap. 2. Affi. dec. 33. nu 1. Gratian. decis. 200. num. 12. Auis meus ad Capyc. decis. 97. num. 2. Visconti ad Franch. decis. 136. ambo Carav. memores Foller. nonnulla ad hujusce Ritus exornatum, subjungit super eod. rit. pag. 150.*

5 Ad cujus explicationem nos desectentes admirandum supramodum dicimus decretum istud fanciens omnes Barones, omnes Universitates, omneseq; personas earum posse conveniri, & accusari in M. C. V. (quod *Carav.* nedum ad capitales, sed pecuniarias quoque causas protendit Ritus verbo, *conveniri*, fretus, quod proprie ad civiles refertur, cujus effatum *Foller. ad loco vers. Notat etiam num. 9.* non amplectitur, dum præfatum verbum, & si aptius ad causas civiles, non est, quin, & criminales conveniat) cum aliquo non solum personæ, nulli Baroni subiectæ extrahi nequirent à propria patria, ut inferius, & alibi probabitur. Verum; quæ Baronibus subsunt prædicta non tantum ratione, sed altera privilegiorum, & jurium eorundem Baronum trahi ultra non possit nam vassallo investito de jurisdictione illa competit privative quoad dominum,

6 *Bal. in l. 1. qu. 43. num. 35. ff. de rer. divers. Jacob. in tra. de feud. verbo Vicarius num. mihi 7. Vella conf. 21. num. 10. 11. & 16. lib. 4. Fress. de feud. lib. 2. autb. 9. Tbes. decis. 266. num. 4. R. Lanar. conf. 52. num. 6. Camillus de Curia in 1. par. divers. f. u. l. §. potest pag. 28. sub num. 11. Ann. ad fin. par. 63. 1. Auis meus ad Capyc. dec. 9. num. 3. Mastrill. de magist. lib. 4. cap. 15. num. 26. & c. 16. per tot Praef. Merlin. lib. 1. controuv. forens. cap. 69. num. 1. & cap. 86. nu. 15. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. resolut. cap. 34. num. 2. ac propterea illæsa servari debet prima instantia infeudato, in qua princeps in nihilo se intromittere debet, *Bossit. de Princip. num. 148. Capiblanc. de Baron. prag. 8. sub num. 76. & 82. Auis meus ad Gram. decis. 30. num. 1.* & eomplures opiculantur rationes, illa præsertim quod Rex tribuit Baronibus jurisdictionem in proprietatem; Ait enim idem *Camill.* altero ex duobus modis ut plurimum il-*

lam à Rege concedi vel in officium, seu administrationem, vel in titulum, sive proprietatem aut dominium, quam prius constituerant *Brun. conf. 120. Ann. allegat. 44. de Franch. dec. 370. n. 2.* & alii plures quos iidem adducti auctores commemorant, necnon *Reg. Tapa decis. S. C. 7. num. 6. Reg. Sanfelice. dec. 73. num. 19. tom. 1. Regens de Marin. ad Rever. decis. 446. num. 2. tom. 2. Primò quippe largitur creando officiales per *And. in cap. 1. de probib. feud. alien. per Loeban. in c. quoniam qua sunt regal. & Affi. decis. 265. num. 30. eundemque de Franch. add. decis. 370. num. 5.**

7 Altero autem modo, cum venditur, vel donatur, & conceditur castrum cum jurisdictione; nulum tamen adducit id comprobantem, at ratione dumtaxat fulcitur, & Doctoribus illam admittentibus, quod illis intelligitur concessa jurisdictione privative à concedente, cujus sententiæ selectatores fuerunt, *Abb. in cap. ceterum vers. fateor tamen sub num. 7. de Judic. ibique Dec. nu. 27. & Felin. in cap. pastor. is nu. 3. de offic. Judic. ordin. aliique suffragantur, quos paulò ante recensuimus: quibus, præceteris, addimus *Reguer. Sixtin. de Regalib. lib. 1. cap. 5. num. 56. Rosental. de feud. c. 5. concl. 10. Montan. de regal. verbo via publica pag. 54. num. 7. & clariùs pag. 144. num. 25. & 26. Verum *Martha in tract. clausul. par. 2. claus. 7. à num. 12. impugnat, tùm assertionem prædictam de jurisdictione tributa in proprietatem, tùm rationem de illa concessa privative, & utramque suam impugnationem multis defendere nititur, deinde***

8 que ex impugnationibus prædictis desectit ad eam conclusionem licere, propterea vassallis oppressis à suis Baronibus ad Principem, Regemque ipsum recurrere, ab eoque etiam in prima instantia petere relevari, cujus illatio eo veritati nitatur, inferius investigabimus, Nunc verò à priori impugnatione exordientes advertimus, quod eam videtur admittere *De Franch. indic. 370. cum num. 6.* Barones etiam titulo insignitos inter magistratus numerat, eosque officiales perpetuos asserit, quos ad instar aliorum habere jurisdictionem in administrationem insinuat. Secundam verò impugnationem *Martha nu. 17.* assumpto illo, & regula, quod semper jurisdictione cumulativè censetur concessa, non privative, dictamq; regulam complurimis tutatur auctoribus, quibus nos addimus *Carav. rit. seq. sub nu. 1. de Franch. dec. 417.* & post alios triginta, quos recenset auctores amplectatur, ac veram esse ostendit *Schrader. de feud. par. 10. sect. 1. sub num. 125. Consil. Staiban. centur. 2. resolut. forens. 188. nu. 62. Novar. sup. prag. 2. de Baron. nu. 30. collect. 28.*

Nos autem ex cujusque opinionibus seligentes, assentimur *Camillo* in ea parte, in qua primo loco asserit Barones habere jurisdictionem in proprietate ipsi verò *Martha* in altera, in qua illativè tenet licere concedenti ex causa manus apponere quo verò ad posterius *de Curia* suppositum ab eodem *Martha* impugnatum de jurisdictione privativa, utriusque dictum in suo casu amplectemur; nam *Martha* regulam omninò veram esse assentimur, prout iidem *Abb. Dec. & Felin.* ab ipomet *de Curia* adducti, cæterique mox à nobis cumulati esse statuunt, liquitari verò adjungunt.

in hoc specifico casu; cui propterea non obstat jam dicta regula, à qua allevanda potuisset *Martha* ob exceptionem, ad cuius rejectionem ipse nihil speciatim allegat, & in terminis observant *Consil. Carleval. de judic. tom. 1. tit. 1. disp. 2. q. 7. sect. 3. nu. 794. Reg. Galeot. lib. 2. controu. 57. nu. 21.* & videntur sunt *Gram. dec. 30. & voto 28. nu. 6. Capibl. de Baron. t. 1. prag. 1. nu. 219. & tom. 2. cap. 39. de Baron. Ann. pater alleg. 44. ejusque filius ad singul. 631. Amend. ad Franch. memor. decis. 417. num. 1. Foller. in prax. crim. rub. aud. excus. num. 67. & 68. Maur. jun. alleg. 72. de Ponte de potest. Proreg. tit. de elect. official. §. 1. nu. 17. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. resolut. cap. 213. à num. 2.*

Insuper quando pati vellemus illorum jurisdictionem esse cumulativam, intraret altera regula, quod in cumulativis datur præventio, ex *l. si quis possed. in fin. & illic Bar. ff. de judic. & post alios Carav. rit. 295. nu. 18. affirmat atque Milanensis dec. Sicilia §. sub num. 20. lib. 2.* Et consequenter Rex, ejusque Tribunalia possent prævenire, & præveniendo turbarent Baronum possessionem, & absque causa possent in illius jurisdictione se ingerere, quod nemo ausus est hucusque dicere.

Cumque certò certius sit convento venienti, ac petenti remissionem annuendum esse, quin, & ipse consentiendo cognosci, præjudicare Baroni non valeat, & remissio nihilominus facienda ex eadem *de Franch. dec. 526. necnon cons. Reg. Rovit. 88. nu. 11. lib. 1. & dec. Reg. Sanfelice. 29. nu. 4. lib. 1. Bal. in cap. Imperialem, §. præterea de probib. feud. alienat. per Federic. atque aliis congestis per Ambrosinum tract. de immunis. ecclesiast. cap. 8. nu. 49. & sequitur Molfes. ad Consue. Neap. to. 2. par. 2. tit. de person. qu. 8. in fin. ampliatque Consil. Staibaw. centur. 2. resol. 133. num. 5. Imò ipsosmet Barones haud denegare posse, vassallis instantibus, illorum causarum remissionem exposcere, ex altera *de Franch. dec. 541. de qua memor est Franco. Mar. Prat. ad Muscatel. p. 2. glos. competentes ad nu. 48. & altera cit. dec. 29. Reg. Sanfelice. nu. 5.* deducitur, sumptibus tamen subditum, *Ann. monet. singul. 271. Ex quibus Molfes. tract. pag. mihi 145. nu. 29. quasi per se deducit, exhibito Baroni diploma à vassallo, ipsomet Baroni remissione, ea ductus rationibus cogi, quodque restringit in eadem, apud adductos *de Franch. dec. 541. & de Ponte nu. 21. quibus addit. de Sanfelice. dec. 56. nu. 10. lib. 1.***

Quod verò attinet ad primam ejusdem *de Curte* assertionem, ut illi retineant jurisdictionem in proprietatem, dicimus eam affluenter comprobari verbis *Lanarii judic. cons. 52. necnon verbis ejusdem *de Franchis in illamet dec. 370. cum à num. 8. Affl. Carav. & Belluga* auctoritatibus, defendit Baronibus Regni à Rege Alphonso communicatum fuisse merum imperium, deindeq; *Cathalan. de Indult. cap. 46. nu. 33. Reg. de Marin. quotid. resolut. lib. 1. cap. 33. nu. 2. & cap. 115. nu. 4. lib. 2. Reg. Sanfel. add. dec. 55. nu. 3. Pras. Merlin. controu. foronsi. cap. 86. in princip. lib. 1. exclamans, deplorandam semper fore ejusmodi communicationem, ex qua M. C. V. jurisdicatio pessundata fuit, insequiturque Franco. Maria Prat. discip. foxons. cap. 47. nu. 2. p. 1. & replicat tom. 1. observ. pract. 3. nu. 12. Et**

consecutive præfert habere dominium in jurisdictione, non amplius exercitium jurisdictionis, ut antea habebant, atque idèò distinctione, qua antea usus erat respectu jurisdictionis in exercitium, & in proprietatem admittit hodie in officialibus. At Baronibus ipsis, quamvis ante communicationem propendisset apud illos residere exercitium, cum virtute communicationis ab ea profilierit, supponit apud illos extare jurisdictionem secundæ speciei: illam nempe, quam scripserat in proprietate esse, quod apertioribus verbis ostendit, idem *Franch. dec. 510. ubi verba faciens de privilegio Comitissæ Sereni, cum mero, & mixto imperio omnimoda jurisdictione gladii potestate, & cognitione primarum, & secundarum causarum, & primarum appellationum num. 6. dicit justitios, & alios officiales demaniales hujus Regni habentes jurisdictionem in officium, & non in perpetuum, habere jurisdictionem longè distantem à jurisdictione, quæ habetur in proprietate, itaq; apertè præportat, quin? apertè marte affirmat quemlibet Baronem, qui privilegio cum tali potestate potitur, jurisdictionem in proprietate habere, prout vigore talis communicationis unumquemlibet illo gaudere, atque in eum dici, & censeri traslatum feudum ostendunt hætenus adducta, idemque *Cathal. nu. 31.**

Quod si veritate fovetur, prout fovere existimavimus, ex eo necessariò videtur nasci sequela, quod privatur, ut idem *Camill. de Curte* sentit, non cumulativè, ut idem *Martha* credit, & consequitivè cesset conclusio, seu potius illatio *Martha*, ut verior censenda contradicens *de Curte* sententia, nè Princeps valeat Baronis jurisdictionem quomodo turbare, nec S. C. justè interponere possit decretum illud, quod interponere hætenus consuevit, ut citra præjudicium privilegiorum pro hac vice tantum causa remaneat, quod quamvis collaudat *Martha à num. 1. improbat, & omnino respuit de Curte num. 12. potissimum ob rationem illam, quod Princeps, aut Rex alienando contractum cum jurisdictione contrahit, cui contractui stare decet eundem Regem; ad text. in l. digna voc. C. de legib. cum aliis, quos illemet adducit à num. 14. obligatur enim Princeps ad instar privati ex suo contractu, Dec. in cap. 1. de probat. & Ripa in respons. 18. etiam si contrahat cum subdito, teste *Laudens. in suo tract. de Princip. conclus. 454. & lat. illimis habenis pertractat Reg. Capyc. Lat. dec. 188. lib. 2. cujus quidem rationem enervare, intendens idem *Martha à num. 20. multa in medium profert, & feudum etiam pecunia emptum esse propriè feudum, & gratiam, defendit per Andr. Bal. Alvarot. Præposit. & alios in cap. 1. de natur. feud. tum illius text. virtute, tum cap. 1. de benefic. fratrum, & qual. frat. succed. in feud. cap. 1. qualis. feud. ad frat. pertin. cap. 1. de investit. in marit. facta, & aliorum jurium, & communem esse opinionem probat Guerinus Pisonus in prælud. feudor. §. sequantur illa verba, ac propterea discedendum esse ab opinione *Odofr. quam pluribi sequitur Andr. ut omne feudum emptum sit hæreditarium, ex quo sua pecunia, & non ex providentia dantis primus acquisivit pro omnibus admonet *Camemar, qui præterea maxime dolet, quod nostrum Aurigan in hoc errasse dicere compella-*****

tur. Ille igitur in cap. Imperialem, §. propter Ducatus, vers. Quinta, & ultima species, fol. 47. col. 4. prorsus verum reputat omne feudum, quamvis pecuniâ habitum ab ipsius Principis gratia pendere, & rex opitulatur insignis in l. Titius, ff. de obseq. prest. dum dicit manumissionem beneficium esse, licet gratuitum non sit, ubi Glos. in verbo beneficium, dicit, beneficium esse, quia sponte fit, ex quo corrolariè infert Camerar. atque nimirum ergo feudum datum pecuniâ, non minus feudatarii beneficio dantis habebunt, licet non gratuito, & quando vellemus citra præjudicium veritatis fati esse contractum, nihilominus quia feudum non est sine investitura, Ruin. conf. 34. num. 7. vol. 1. Soccin. Junior. conf. 102. nu. 26. vol. 2. Affl. dec. 124. nu. 3. & Rolan. conf. 50. nu. 10. vol. 3. investitura autem licet gratia per Andr. in cap. 1. de investit. de re alien. fact. ergo infert Marsha prævaleret gratia, præsertim quod ubicunque solvitur præteritum non æquivalens concessioni, tota concessio dicitur gratiosa, neque ut contractus, sed tanquam gratia consideratur, illaq; tantum, & non contractus attenditur, Soccin. conf. 4. nu. 59. & conf. 37. nu. 12. vol. 3. Boss. indic. tit. de Princip. nu. 153. tandemque Rot. dec. 457. nu. 17. par. 1. divers. sed gratia tanetli respectu concedentis, & cui conceditur latam admittat interpretationem, strictam tamen respectu tertii, cui noceret, teste Reg. Rovit. in pragm. 1. nu. 17. ubi de delict. agi oportet.

Idem dicendum arbitratur, idem Marsha, cujus arbitrio nos inhæremus, quod feudum alienatum cum mero, & mixto imperio, atque memoratis facultatibus, non aded præjudicare potuerit subditis Regis, quin oppressi ab eorum Baronibus nequeant eundem adire Regem, ab eoque iuribus precibus impetrare, ut eorū causa in ejus prætorio cognoscatur, non tantum vigore appellationis, cum Baronis Tribunal pronunciauit, vel in prima, vel in altera, in qua fuit Judex intuitu privilegiorum, in quibus terminis loquitur de Franch. eadem decis. 510. Verum in ea imitatio, in qua idem Baro Judex esset, hoc enim præportant postrema verba Freccia in ead. d. d. 9. ne unusquisque à suo Judice judicetur, neque Rex, aut alius superior cognoscit, cum alteri delata est jurisdictio, nisi ex causa, per quam prima jurisdictio à lege restringitur, secundum Bal. in l. fin. C. de Senat. Hoc etiam est, quod altera præportat dec. de Franch. 529. affirmans audiendum Baronem, eque petenti remittendum delinquentem, non obstante illius consensu in Iudicem, si probet justè processum in sua Curia; insinuat itaque per argumentum à contrario, eidem non deducenti iuste processum haud remittendum, & sic ni factor, optime habet locum memoratum decretum interponi solitum, quod causa remaneat, ejusdem quoq; Casbalan. verba à num. 55. supp. tunc, illaq; præsertim, quibus utitur num. 75. & 78. & aperto ore defendit v. iv. dec. 237. nu. 1.

Huc insuper tendunt, quæ scribunt Thor. in compend. dec. verbo Baro §. 6. 7. & 29. par. 1. & par. 2. verbo Remissio alicujus vassalli, Montan. add. pag. 245. num. 29. Reg. Tap. 1. Jur. Regn. lib. 2. tit. de offic. Mag. Jusit. num. 33. Prat. add. observ. 3. num. 5.

Quin? cum proprium sit Regiæ Majestatis subjectis succurrere, illosque ab omni op-

pressionem tueri, Campag. in cap. ad Regale fastigiis & cap. salubrem de Bened. in cap. Rainutius, verbo Et uxore nomine, Adelsiam dec. 5. nu. 408. & observat in terminis Avus meus ad Gramm. add. dec. 30. num. 3. qua in re Dominus noster Rex tam diligens est, ut subditos suos, non omnes modò, sed singulos, non uno, sed centum oculis, semper apertis respicere, ac tueri videatur, quibus Barones, quos exemplo Regis humanissimi deceret in vassallos suos potius se præferre; ad text. in l. 2. vers. ideoque cura, C. de debitor. C. 1. 1. Guid. Pap. dec. 63. nu. 9. quam Dominos, tam ab omni feritate, & superbia alienos, quam par est eos esse qui ejusdem naturæ hominibus præsumunt, non jumentis, aut agrestibus feris, Novar. tom. 2. de gravam. vassall. pralud. 2. & 3. Quibus, inquam, feudo, jurisdictioneque abutentes, pœnis multare, sive privatione illius, Lanar. conf. 5. Gram. dec. 104. v. iv. dec. 447. Boer. dec. 55. Gaill. lib. 1. observ. 17. Cancer. var. resol. lib. 2. cap. 2. tit. de jurisdiction. omn. jud. nu. 186. Amend. ad Franch. dec. 56. nu. 13. Paschal. de patr. potest. par. 3. cap. 4. num. 35. vel ad illud vendendum cogere Franc. Marc. dec. 374. par. 2. Achill. de Grass. decis. Rot. Roman. 16. de privileg. Novar. de gravam. pralud. 6. p. 1. necnon alii, quos coacervat Franc. Mar. Prat. lib. 1. discep. foren. cap. 11. & centur. 2. cap. 1. nu. 8. & iterum ad Paschal. de patr. potest. p. 1. cap. 2. ad num. 93. Reg. Sanfel. dec. 322. nu. 8. tom. 2. etenim ejus interest locupletes habere vassallos, ne ii ad pauperiem redacti impotentes reddantur, præsertim ad onera fiscalia sustinenda, sic advertente Reg. de Ponte dec. 34. num. 33. in fin. necnon in terminis Ritus, indicat Avus meus ad Capyc. decis. 18. nu. 1. quique cum divitiis magis decenter eorum Principi deservire valeant, Mirrez. p. 1. q. 1. num. 9. in tract. de majorat. Molin. de primog. lib. 2. cap. 1. num. 3. ibidemque Gilmon de la Motta add. Hothom. conf. 1. col. 2. & 3. Parvipenso Nicol. Macchiavelli, impiissimi illius capitis, Aphorismo Politico, non subditis minus iniquo, quam Principi ipsi pernicioso, atque exitiabili lib. 3. de Republ. cap. 17. & cap. 25. ad publicam libertatem conservandam plurimum interesse, ne Cives opibus admodum augeantur, quem meritò reprehendit Boter. lib. 7. de illustr. status cap. 20. & pluribus politicorum placitis fretus tuetur Carpovius in suo Asylo debitorum proposit. 6. pag. 1029. Monarchia namque vim robur, ac regalis potentia firmamentum ex illustrium, ac nobilium familiarum dignitate reputat, teste Ann. Roberto rer. judic. lib. 2. cap. 4. firmatq; Reg. Capyc. Latr. lib. 2. dec. 192. Subnectens licere Principi pro manutentione illustris domus, etiam in foro poli, dilationem debitori impertiri ad solvendum, & quod valeat paulatim solvere, etiam contra contractus formam, decisionemque Collateralis Consilii suo die 17. Junii 1643. recenset in famigerata causa Exc. Principissæ Hostiliani, Medinæ, & Sablionatæ Ducissæ, hujus Regni Neap. Reginae tunc vicem sustinentis, cum Joanne Stephano, & aliis de Oria, quod tamen Summi Senatus decretum fuit per Supremum Italiæ Consilium in Hispania suspensum, Verum non habita illius notitiâ D. Lucas Spinola Jo. Stephani creditofis, procurator se transegit cum Exc. Duce Medinæ viro, recepitq; pro omnibus in pecuniâ

numerata ducatos centum septuaginta mille.

Respectu verò generalis indulgentiæ, si illa
20 gaudeant vassalli Baronum ardua est contentio
inter Doctores, quandoquidem nè Princeps gra-
tiam, aut compositionem facere valeat in vassalli
præjudicium, asseverat *Amod. de Ponte de lau-
dem. q. 24.* adjungens fuisse judicatum per Sena-
tum, insequiturque *cit. Thesaur. nu. 10.* necnon
*Franc. Marc. quaest. 243. in princ. par. 2. Sola in com-
mentar. ad Constit. Sabaud. de Indulgent. Gl. 2. num.
8.* verum copiosè extricant *Lamar. cons. 52. de Cur-
te à num. 16.* præfatusque *Cathalan. integro prædi-
cto cap. 46. idem Martha ead. claus. 7. necnon claus.
11. à nu. 9.* quod plenè explanat *Reg. Sanfelix. in-
dic. dec. 55. à nu. 11.*

His omnibus hætenus relatis, convincitur ve-
01 ritas nostri suppositi, in hujus ritus initio te-
stans ejusdem sanctionem per duram esse, nunc-
que adjungimus: justè propterea abrogatam fuisse
per *prag. 2. ubi de delict. quis conven. debet, &
prag. 3. §. nos autem de offic. S. C. sancientes,* nè ca-
ptivus evocetur extra terminos propriæ patriæ
in prima instantia, in secunda autem instantia
extracta Provinciam, quarum verba devinciunt,
etiam Barones, nè carceratos extrahant à propria
patria, quin? & in aliud etiam oppidum pro-
prium, eorundem Baronum pluries, & quotidie
decisum fuisse in S. C. testatur *de Franch. dec. 526.
num. 8. Campagn. in cap. Regni 23. num. 94. & Ca-
ball. resol. crim. casu 120.* & fuisset etiam atten-
to jure communi, ac propterea determinatum in
Senatu Pedemontano, testatur *Osasch. dec. 138. in
fin.* Non igitur causa, aut persona extrahi poterit,
sivè persona, sivè causa ex prædictis, idque in
causis quoque civilibus, ac multò magis vendica-
re sibi locum, certum est *Capibl. de Baron. prag. 3.
sub nu. 176. Reg. Rov. sup. d. prag. 2. ubi de delict. quis
conven. deb. & in prag. 3. §. nos autem nu. 6.* non-
nullos excipiens casus, instante quoque quovis
privilegiato, nisi causa privilegii in citatione ex-
pressa fuerit vigore *prag. 8. incip. Per questa fidelis-
sima, de citation. ut propterea teneatur Baro,
etiam in secunda instantia, si habeat cognitionem
secundarum caularum deputare Judicem, & as-
22 sessorem in eadem Terra, Viv. decis. 356. idemque
Capiblanc. nu. 136. aut etiam in altera Terra, si
duo concurrant, Primum, quod fit ejusdem Ba-
ronis, alterum quod non longè distet à propria
Terra, ut inquit *de Franch. add. decis. 426. in fin.*
& antea pluries decisum fuisse testatur *Ann. sing.
560. in fin.* ac præsertim, nè ultra Provinciam
queat, hætenus relata præporta, quin? & di-
stantiam prædictam sex, vel octo miliaria exce-
dere non posse, etiam intra Provinciam addunt
præcitati *Ann. & Capiblanc. nu. 184. necnon Avus
meus in ead. dec. Capyc. 18.* alioquin gravent teste
Campagn. eod. nu. 95. in cujus capitis commentariis
recenset casus sexaginta septem, in quibus Baro-
nes gravant subditos.*

Illud autem, quod idem *Capibl.* asseverat *num.
181.* de extrahendo carcerato in secunda instan-
tia, & propterea dubitet si observari possit, quod
dictum est de eligendo Judicem vicinum, & in
Provincia, si aliam Terram in ea non possideat
Baro, in altera verò alterius Baronis nequeat, ni-
si illius accedat consensus, advertimus non esse
tantæ efficacæ, ut eundem *Capiblanc.* potuerit

constituere ancipitem; etenim negamus in pri-
mis juris veritate niti, quod asserit, ut extrahi
debeat carceratus in secunda instantia, tùm per
*decis. Guid. Pap. 236. & alteram Præsid. de Franch.
510.* tùm per *addit. 1. ad Bart. in l. 1. ff. de custod.
reor. vers. cave,* & fortasse inhæret *Bar. in l. eos, §.
super his sub num. 1. ff. de appellat.* dicens illum te-
neri debere apud Judicem appellationis, scilicet
ad ejus instantiam, & *Bajard. ad Jul. Clar. non in
9. 54. nu. 10.* quam *Capiblanc.* allegat, *sed 94. n. 50.*
quo in loco hujus rei meminit, consuetudine ci-
tius fulcitur, necnon in Regiis Judicibus loquitur,
nec addit si parte renuente, & præcedente
discussione viderit contigisse, quando non dice-
retur cognitum, & judicatum, prout in consimi-
libus terminis scripsit idem *de Franchis add. dec.
510. nu. 8.* præter quod ubi illius dictum iustitia
foveretur in Judicibus Regiis, adhuc contrarium
dicendum esset in Baronibus, nam Rex suos de-
putat Judices, ad quos gradatim itur in locis, in
quibus resident. At Barones possunt (prout in
more est) deputare assessorem in loco alterius
Baronis, qui, & partes audire quibit, & vota de-
scribere, absque quod dicatur inibi jurisdictione
uti, si attendantur, quæ retulimus *rit. 39.* & quan-
do etiam oporteret devinctum alloqui, aut alia
ex causa illius persona opus haberet, non secus,
ac facit Assessor, si Potestas non esset togatus
in prima instantia, ita quippè, & ipse locum, in
quo vinculis ille mancipatur adire potest, atque
ita legi, & parti satisfaceret, unaque simul ipsius
Capiblanc. titubatio cessaret. At de his hætenus.

Cæterum dispositio nostri Ritus subsistit ad
23 hæc usque tempora, respectu Principum, Du-
cum, Marchionum, Comitum, aliorumque Ba-
ronum, quorum Judex est M. C. teste *Reg. Tap.
lib. 2. Jur. Regn. super hoc rit. sub tit. de offic. magistr.
justit. Reg. Rovit. in prag. 2. nu. 7. de offic. S. C. ex tex.
in l. Curiales qui honorariam, C. de decurion. lib. 10.
Masull. ad Capyc. dec. 90. quin? & ipsa contra præ-
fatos ad liquidationem instrumentorum procedit,
etiam contra supremos Magistratus, Regios
Consiliarios, cæterosque magnates, si quoque po-
trentur aliquo ex septem officiis Regni, ut in
magno Admirato deduxit *Reg. Rovit. cons. 90. num.
4. lib. 2.* celebrem subnectens quæstionem num
dignitas superveniens eximat à Judicis or-
dinaris jurisdictione, & in quo restringatur re-
gula, quod par in parem minimè Imperium ha-
bear, ad *tex. in l. nam magistratus, ff. de recept.
arbitr. Muscat. in prax. S. C. gl. competentes p. 2. nu.
11. Tasson. de antefat. vers. 3. obser. 3. num. 102. Reg.
de Ponte de potest. Proreg. tit. 7. per tot. Reg. Tap. dec.
Suprem. Senat. Ital. 3. nu. 34.* idem *Reg. Rovit. super
prag. 1. detit. abusu à num. 1. ad 23. Laganar. ad
eund. Rovit. in rubr. ad instrum. liquid. lit. A. Ca-
rav. hoc in rit. memor Reg. Tapia dec. S. C. 43. de
Ponte cons. 48. nu. 5. vol. 2.* coram tamen Judicibus
Civilibus *Foller. in prax. crimin. verb. Audiantur
excusatores nu. 174. R. Capyc. Latr. consult. 48. num.
58. p. 1. & dec. 200. lib. 2.* cujus rei latior erit fermo
in *rit. 301.* ut propterea Regii Consiliarii non
24 queant inhibitiones agere M. C. V. nè in causis
criminalibus, & liquidationis instrumentorum
procedant, ex *prag. 8. de instrum. liquid.* cujus ve-
ritatem extricat *P. Gaetan. de Afflist. controvers.
jur.**

jur. resolut. cap. 30. num. 65. & in add. supplement: ad dict. cap. 30. & nos inquirimus in ritu 166.

Imò ipsimet titulo insigniti, & dignitate fulciti, in criminalibus quoque sub illius subsunt potestate, illaque indistinctè procedit, Principe quoque inconsulto, abiitque namque in desuetudinem, quod *Marin. Frecc. de subfeud. tit. quis dicat. March. num. 9.* astruit hoc casu licentiam expetendam esse ab Excell. Regni Prorege, teste *Reg. Sanfelic. dec. 290. num. 8. vers. Necnon lib. 2. & tangit Thor. in compend. dec. verbo Officiales an dici possint in fin. quod haud admittit, sed improbat. Franc. Mar. Prat. pract. observ. cap. 81. per tot. & iterum respons. crimin. 31. num. 79.* quique ad ejus tutandum assumptum titulos Regni in judicio criminali non citari, nisi prævia licentia Excellentissimi nitur auctor. *Ann. conf. 122. num. 39. vol. 2. Mastr. de magistr. cap. 13. num. 5. Surg. de Neap. Illustr. cap. 23. num. 3. & in dubium revocat Capi-blanc. de Baron. in rub. 20. lib. 1.*

Hic opportunum existimo expendere: Utrum, hujus Regni praxis hodiè ferat, quod disponunt feudalia jura in cap. 1. §. si inter dominum de alienat. feud. patern. & in cap. 1. de contro. feud. inter. par. term. & Imperialis lex in cap. Imperial. §. præterea si inter duos de probib. feud. alien. per *Federic. necnon Regni Constit. Ut universis, & singulis sub tit. de servand. honor. Comit. Baron. & milit. quod causa inter dominum, & vassallum, dum agitur de feudi privatione, terminanda sit cum Judicio Parium Curiz, id quod firman-
6 Andr. in memor. cap. 1. num. 7. & in Constit. Regni si vassallus à domino, Jacob. de Belvis in cap. 1. tit. de investit. in marit. facta Jo: de Imol. in cap. ceterum extra de judic. Jacob. de S. Georg. in invest. feud. in verbo Et dicti vassalli pro dictis rebus feudalibus num. 2. Jo: Ferrar. Montan. in usus feudorum lib. 5. cap. 1. vers. Secundo quando controversia est. (Illos tamen pares dicimus, qui habent patria feuda, *Freccia lib. 3. de subfeud. tit. different. inter feud. regalia num. 12. pag. 428. Franc. Soubeci par. 14. num. 2. Petr. Nicol. Mozzius in tit. de naturalibus feudorum sub num. 115. Ludolphus Schrader. de feud. p. 10. section. num. 1. Jacobus de Franch. in rub. feud. num. 3. quorum usum apud Germanos servari testatur Udalrichus Zasius in feudorum Epithome p. 11. & meminit Renat. Choppinus de Demanio Francia lib. 3. tit. 7. num. 2. & in Gallia Joannes Bodinus de Republica lib. 3. cap. 1. Stephan. Forcatulus de jur. feudor. cap. 12. num. 15. vers. quinam autem, Marian. Socin. senior. consil. 12. versiculo primo quia si questio esset vol. 1.)**

Illud primùm constat, hodiè in hoc Regno non intervenire Pares in causis feudalibus, sed eas agitari, & decidi in Regiæ Cameræ Tribunali, quando de interesse fisci agitur, & inter partes in S. R. C. vigore prag. *Ferdinandi Primi*, quæ est 3. de offic. S. R. C. id, quod nos pluribus in locis advertimus, potissimum in ritu 50.

In causis verò criminalibus, quando de privatione feudi tractatur, id controversi video. Alii verò negant eos intervenire necessarium esse, alii affirmant.

Primam aleam sustinent *Lanar. conf. 88. num. 28.* tradens hodie sublatum esse hoc Judicium pa-

Tom. I.

rium, *Reg. Tapia dec. Suprem. Senat. Ital. 24. afferens, quod illi recesserunt ab Aula, Borrel. in summa. decis. par. 2. tit. 33. de appellat. num. 1326.* annuens, neque in casu criminis Læsz Majestatis debere intervenire, & videtur etiam firmare in tract. de Reg. Cath. pract. cap. 64. num. 79. sermocinans de feudo ligio, verum subnectit feudum nunquam dici debet ligium, nisi in investiturâ expressè dicatur, fretus *Bal. autoritate, necnon Costa effato in suis memorab. verb. feudum ligium.* Affirmativam partem sustineat *Jo: Tho. Gramm. in Constit. prosequentes sub tit. de pugn. subl. num. 3. fol. 69.* subdens etiam in receptatore bannitorum, & participante de latrocinii fuisse memoratam *Constit. servatam, quod in condemnatione Baronis, & Comitis intervehiat Judicium Parium, Marin. Frecc. lib. 2. deffer. 6. num. 11. pag. 245 Jo: Thom. de Marin. in tract. feudor. lib. 1. tit. de feudo ex pacto, & provident. nov. num. 14.* dicens hoc hodie non esse usu receptum, nisi in causis criminis Læsz Majestatis, hancq; opinionem insequitur *Borrel. in tract. de magistrat. editis lib. 1. cap. 1. num. 6.* indistinctè sermonem faciens, nullum constituendo discrimen, si sit causa civilis, aut criminalis, & pro indubitato tradit *Taffon. de antefat. vers. 3. observ. 4. num. 97. & vers. 14. observ. 1. à num. 88.* multa exempla adducens, quin? *num. 92.* occurrit *memor. Reg. Tap. decis. illam debere intelligi in terminis, in quibus loquitur, quando nempe controversia est de feudo inter dominum, & vassallum coram Imperatore, quo casu Pares Curiz minimè sunt adhibendi, Camill. de la Ratha cons. 5. num. 145.*

Et *Reg. Sausel. in sua prac. Judic. sect. 22. num. 10. fol. 60.* tamquam rem certem, astruit, quod in causa imputationis perduellionis debeant intervenire Pares cum Judicibus delegatis. Ita sua ætate actum testatur anno 1616. & 1636. adversus duos Principes liberos, & anno 1640. adversus Principem Regnicolam Equitem ex ordine S. Jacobi, in quem coram Prorege, ubi Regentes, alii-que Adjuncti, Pares, & Advocatus Fiscalis convenerant, equestribus ornamentis ademptis, mortis sententia, ac bonorum omnium confiscationis pronunciata est.

Hinc factum est, ut accersitus D. Hieronymus de nobilissima familia Valva, Valvæ Marchio Perduellionis Reus, quippè qui alimenta ministrasset, domique excepisset Carolum Petrellam, & Paulum Fioretti insignes Bannitos, cum aliis eorum affectis, contra edictum S. E. ejusque Collateralis Consilii emanatum in hac Civitate sub die 20. Julii 1657. quo continebatur, ut receptatores eorum, eidem pœnz essent obnoxii, qua Læsz Majestatis rei se obstringunt, capitis ille quidem ab Juncta damnatus fuerit, bona verò ipsius fisco adjudicata, sub die 5. Octobris 1658. referente *Consiliario Anello Portio.*

Et extincto dicto Marchione, cum instetisset fiscus Realis patrimonii pro confiscatione, & sequestro bonorum in Regia Camera, obtulit D. Beatrix Caracciola illius conjux, & mater, ac tutrix Marchionis filiorum prædictæ sententiæ, nullitatibus in Regiâ Camera notoriis adversus illam allatis, inter quas ea fuit, quod in sententia prædicta Pares non intervenissent contra jura feud-

feudalia, & Regni Constit. Quibus nullitatibus Regia Camera animadversis, sententiæ executionem dare noluit, sed iudicavit, quod exhiberetur processus integer, ad hoc, ut eo viso, super petita sententiæ executione de iustitia providere posset.

Quamobrem cum E. S. rescripto sub die 19. Octobris 1658. illi præcipitur, ut omnia bona dicti Marchionis, juxta sententiam Junctæ, confiscaret, replicavit Regia ipsa Camera die 25. ejusdem mensis, quod licet fiscus pluries instetisset pro confiscatione, & sequestro bonorum, Cameræ tamen visum plenum difficultatis negotiū, quandoquidem sententia publicationis bonorum ab eo Tribunali non exierat, nec poterat propterea ab eo executioni mandari, nisi prius recognosceret, acta, & nullitates, quæ, si instaret, recipi deberent. Cameram enim non esse merum exequutorem, sed mixtum, illique recognoscendum esse, quod iudicatum est, cum non deceat tanti Tribunalis auctoritatem alienas sententias exequi, nisi causæ merita ante cognoscat, ad traditā per *Consil. Carleval. tom. 2. de iudic. lib. 1. tit. 3. disp. 17. Præsid. Merlin. centur. 2. controu. forens. cap. 98. Reg. Capyc. Latro decis. 82. to. 1. & in terminis per Consil. Marcell. Marcian. conf. 18. to. 2. qui sermocinatur in causa Principis Avetransæ à Judice delegato forjudicati, & exhibitis nullitatibus adversus sententiam in Regia Camera ad remorandum publicationem bonorum pro parte D. Francisci Albritii interesse habentis, fuerunt illæ receptæ.*

Et quamvis meri executoris partibus fungeretur, non potuisse, addidit in ejus consultatione S. E. facta Regia Camera, non respicere propositas evidentes nullitates, juxta exarata à Reg. Sanfelice. *decis. 293. & Reg. de Marin. quotid. resolut. lib. 1. cap. 204. & lib. 2. cap. 212.* inter quas admodum clara, atque indubitata deprehensa erat ex lectura sententiæ, quia non poterat dictus Marchio damnari sine Parium interventu, ita communi Jure feudali, & Constitutionibus Regni disponentibus, atque ex aliis casibus hoc usitatum apparense.

Et quamvis Excell. Prorex, ejusque Collaterale Consilium rescripto Ill. Ducis Canzani Regni Secretarii sub die 16. Novembris 1658. iterum dictam bonorum publicationem fieri jussisset, haud obstantibus replicatis à Regia Camera, adiciens, illud falsum esse, & alienum ab Regiis rationibus, quod de nullitate sententiæ obiciebatur, ob defectum Parium; nam etsi aliquando ita practicum fuisset, ut duo Titulati pro paribus intervenirent, id tamen factum ad majorem cautelam, non ex necessitate: in aliis enim, ac non paucis causis contrarium usitatum inveniri. Hanc porro exceptionem opponendam fuisse ante sententiam, quæ ad Judicis incompetentiam pertineret. His tamen Regia Camera adduci non potuit, ut quicquam in ea re provideret, teste D. Reg. Donato Ant. de Marinis, qui tunc uti Præses intervenit in R. C. S. in aureis observ. ad dec. Revert. 502. sub num. 1. vers. annuimus tom. 2. & rescribit decretum à R. C. emanatum eod. tom. 2. arrest. 689.

Quod verò ex *Isernia super memor. Constit. U*

universis num. 60. verbo, ibi: Valet sententia lata sine Baronibus, & Nobilibus si non fuerint petiti, quia non tenetur cognitor divinare si sit Baro, vel nobilis. Dicitur esse expetendum Parium interventum ante sententiæ publicationem, cujus propterea beneficio exceptionique Judicis incompetentiæ renunciatum per non oppositionem censeatur, veritate simpliciter non nititur, tum quia pro forma parium interventus exquiritur à Consil. ex dictione illa formæ inductiva, Non nisi, quæ deficiente actus corrumpit, l. Julianus, ff. ad exhibend. Menoch. de adipisc. possess. remed. 4. n. 710. tum quia Andrea sermo fuit in non notoriis, quando scilicet tempore latæ sententiæ Judicis non innotuerat, condemnatum, esse Baronem, & sic ex supervenienti, secus quando satis, superque notorium est, Judicique plenè constat, id quod nobis clarius ostendit ab eo adductus text. in l. 2. ff. de itinere actuque priv. nam dicit ibi J. C. quod quæ ritè, rectèque processerunt ex supervenientibus non sunt infirmanda.

De Ducum, Marchionum, Comitum, & Baronum, ethymologia, & origine agunt, *Isern. in 27 cap. 1. quis dicatur Dux, Frecc. de subfeud. lib. 1. tit. quis dicatur Comes, tit. quis dicatur Marchio, tit. quis dicatur Dux, Reg. de Pont. lect. feudal. 6. num. 43. & lect. 7. in princip. Reg. de Curte in suo divers. p. 1. pag. 11. Conradus in templo Judicium lib. 1. de magnis. Reg. cap. 4. 5. 6. & 7. Stefan. Forcatula de feud. c. 3. Renatus Choppin. de Zeman. Francia lib. 3. tit. à quo creatur Dux Marchio, vel Comes, Andr. Knichen. de Saffonico non provocando jure, verb. Ducum Saffonia cap. 1. & 4. Forasterius de jurisdict. Romana p. 2. sect. 3. num. 10. Ripolla de regal. cap. 5. Mastrill. de Magistr. lib. 4. cap. 5. 6. & 7. Reg. Rovit. & Capibl. in rub. prag. de Baron. Avn. in rubr. de vassall. decrepit. atat. num. 34. & 37. Fontanell. de pact. nuptial. tom. 1. Glos. 10. par. 1. Laratha in theatr. feudal. tom. 1. par. 5. dilucid. 26. Avns meus ad Gram. dec. 34. num. 2. & 3.*

• Istæ quippe dignitates hoc nostro ævo non 28 sunt, ut olim temporaneæ cum nonnisi præcario Imperatoris nomine tenebantur, mutatâ enim voluntate, quandocumque Imperatori licebat dignitatem illam renovare, ne per longum, & stabile Imperium permittendi Civitates, & Castra, Ducem, Marchionem, vel Comitem, illic subditæ venerantur, ei assuescerent, tam constantè illum esse præfectum, quam concedentem dominum intelligerent; imò, & proprius ille Civibus incumberet, propius urgeret affectus, nè butgenfium voluntas, adeò istis in dignitate constitutis, spe, convictu, consuetudine capta accederet, ut deindè vix in concedentè promissam fidem exercerent, & nè Duces, Comites, & Marchiones dulcedine imperandi sibi dominatum arriperent, quare inter arcana Imperii magistratum ad longum, vel breve tempus duraturum, reposuit polythycorum *Magister Annal. lib. 2. qua ratione in antiqua Romana Republica, quia Dictatori summa potestas erat, idèò Reipublicæ periculosissimum munus ultra sextum mensem potestas data non fuit in l. 2. §. populo, ff. de orig. jur. & in terminis sentium Forcatula loc. cit. num. 5. Foraster. eod. tit. cap. 1. num. 15. deindè sive Carolus Magnus,*

gnus, ut nonnulli, sive Otho Primus Imperator, ut alii astruunt, translato ad germanos Imperio, territorium his connexum dignitatibus clientari, fide hæreditariè concessit, Bodin. de Repub. lib. 3. cap. 5. num. 303. Connanus comment. jur. civil. lib. 2. c. 9. num. 5. Gentilis de jurisdic. lib. 3. cap. 23. Addition. ad Donell. jur. civil. lib. 17. cap. 9. lit. H. cum non argentum, & aurum, sed amici Regno- rum sint præsidia, Marth. Lopez de Rege, & re- gendi ratio. lib. 1. capit. de liberalit. Cannet. in ex- travag. si aliquem pag. 272. vers. & quia offert. nu. 23. Ideò Principis devotis feuda ad hæredes pro- roganda, scribit, ex Tacito in vita Agricola Arn. Claap. de Arc. Imper. lib. 2. cap. 19. & de Proceri- bus, & Magnatibus, fermocinatur Giptius ad Capyc. Latr. dec. 35. num. 1. lib. 1. sed de his satis sumpta occasione dictorum à Caravit. hoc ritu num. 36.

Quod autem hujus Ritus dispositio; ut Regis familiarès, & domestici, commensales, & actu servientes exempti sint à Jurisdictione M. C. recesserit ab usu non solum Carav. in hoc ritu fate- tur, & insuper Frecc. & post omnes R. Rovit. prag. 11. num. 50. de militib. vigere tamen, & servari in familiaribus, actuq; servientibus Proregi, idem Rovit. scripsit num. 52. & atq; Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de assens. Reg. §. 7. num. 12. quo- rum assertio, si veritate fulcitur, non amplius licet demirari de viro illo prudenti, qui Carolum V. Imperatorem, & hujus Regni Regem allo- quens, fertur dixisse: *Te posse vedere Vicerè di Napoli.* Verùm aded constans illorum sententia non est, Tap. viro insigni, teste in cap. Reg. 13. de offic. magn. Admir. eumque sequendo recenset Cons. Matthæus Patignus in suo tractatulo de ju- dic. & privileg. milit. num. 25. in postremis ver- bis, quem tractatum verbatim transcripsit sum- mus, J. C. Scipio Rovitus cit. prag. 11. de mili- tib. Et quod habentes literas familiaritatis haud sint exempti, decisum refert Aun. sing. 321. at va- leat nè fieri familiaritatis probatio, alio modo .s. per testes deficientibus literis examinat etiam mo- dum probationis, Marcell. Calà. de mod. artic. §. 2. gl. unica num. 683. Familiares, an, & quando do- minorum prærogativis fruantur, Thesaur. decis. 116. & filius q. forens. 78. lib. 3. Masull. ad Capyc. dec. 12. Episc. Ricc. in pract. Eccl. Rubr. Episc. dec. 549. num. 7. allegans Carav. & dec. Cur. Archiep. 69. par. 1. Carol. de Grass. in tract. de effect. cleric. effect. 1. num. 146. & 149. Marant. sing. verbo Fa- miliares, & de clericorum familia, Campagn. in cap. item statuimus num. 4. Marant. in specul. 4. par. dict. r. 1. num. 4. Clar. lib. 5. §. fin. q. 35. num. 12. de Grass. add. effect. 1. num. 209. & effect. 3. num. 92. Squillan. de privileg. Cler. cap. 6. num. 22. cap. 7. num. 57. & cap. 8. num. 19. Reg. Sanfelice. dec. 1. lib. 1. qui verò sint familiares, ac unde dicantur, exquirunt Angel. Clavas. in summ. verb. Familia- ris, Marant. in specul. p. 6. vers. appellatio num. 29. Marc. Ant. Blan. de indit. num. 363. Ricc. col- le. 7. 131. & 231. inibique hunc Ritus exornans, August. Berou. q. 35. num. 4. Antonin. resol. 77. lib. 1. quique familiæ appellatione comprehendantur, Campagn. in capit. item quod Justitiarii num. 13. Clavas. in summ. verbo Familia in princ. Reg. Va- lenz. conf. 17. lib. 1. Seraphin. dec. 1251. Canon. No-

var. in summ. Bullar. tit. de famil. Fontanejl. de pact. nupt. c. aus. 4. Glof. 10. par. 2. num. 68. Franc. Rummus ad Afflic. de jur. prothomis. ad 3. notab. §. 3. pag. 145. An Amicus familiaris domesticus dica- tur, Borrell. de compromiss. §. 1. glof. 3. per tot. de Grass. de effect. amic. n. 288.

R I T U S. XXXXVII.

Describantur aliq; præmunitio
M. C. P.

Item, quòd Curiz ipsæ, & quælibet ipsarum cognoscant, & cognoscere possunt de guerra mo- ta, privato carcere, & omnibus alijs pœnis fisca- libus, nullus verò deferens de præfatis, admitta- tur: nisi Curiz ad certam pœnam se obliget de probando, & prosequendo, & idem ubi cunq; ali- quid fiscale eidem Curis nunciatur, conventio tamen istius pœnæ fieri debeat cum Advocato, & Procuratore fisci.

S V M M A R E R V M.

- 1 Humana natura vitium est, ut homines sapien- tissimi videant meliora, probentque, deteriora tamen sequi pertinacissime velint.
- 2 Bellorum multa sunt mala, Pacis verò infinita bona.
- 3 Hispaniarum Aquila Ludovici Galliarum Regis Christianissimi aureis liliis, ita connubiali vin- culo conjuncta est, ut omnium antiquarum fe- multatum semina prorsus extinxiserit.
- 4 Bella movere, quando, & cui liceat.
- 5 Qua requirantur, nè bellum iniustum reputet- zar.
- 6 Bellum in duellum resolveri, an possit.
- 7 Duellum omni jure est prohibitum.
- 8 Bellum indictum à Principe justum præsumi- tur.
- 9 Princeps, bello saviente, Regnum collectare qui- bit.
- 10 Ejus simplici attestationi in necessitate ipsum esse constitutum, plena est adhibenda fides, potissi- mum nostri Monarchæ, optimi, clementissi- mi.
- 11 Belli definitio, & quotuplex sit, ac differentia in- ter illud, prælium, duellum, guerram, seditionem, ac rixam remissivè.
Illud inter casus fortuitos connumeratur.
- 12 Bona in bello acquisita cujus sint.
De bonis naufragatis remissivè.
- 13 Politica quæstiones ex sacra scriptura depromptæ circa bellum à P. Jo. Stephano Menochio traduntur.
- 14 De privato carcere remissivè.
- 15 Pœnæ fiscales in Regno de regalibus dicuntur.
Maleficiorum pœna ad Principem spectant, & ad Barones in eorum terris, cum declarationi- bus.
- 16 Casus omnes remissivè tanguntur ad cognitionem Magna Curia.
- 17 Appellatio à Curis inferioribus ad S. C. omissa M. C. an teneat.

18 Calumniator præsumps quis dicatur, quis autem verus.

19 Pœna talionis aliqua tangatur.

20 Illa verò in causis fidei; & hodie vigeant.

Humanæ naturæ vitio hoc plerùmque fieri videmus, ut homines etiam sapientissimi vident meliora, probentque, deteriora tamen se qui pertinacissimè velint. Bellorum, quot, quanta sint mala, nemo non videt atque procul quam maximè habenda omnes consentiunt. Contrà Pacis bona dilaudant, nihil inter homines melius affirmant, maximis votis expetendam censet. At bella ferè perpetua geruntur, Pax rarissima est. Ad ea suscipienda, unica, & levissima sæpius causa incitamentum maximum existimatur; ad hanc colendam, conservandamque plurimæ gravissimæque minimum valent. Vident Principes Martiali incendio, regna sua conflagrare; arva cædibus, ac sanguine suorum feri; urbes in solitudines mutari; ipsa ædificia solo adæquari; opes publicas, privataeque, vel maximas dilabi: bonas artes ac disciplinas; ac disciplinas deperdi annonæ caritate, milleque aliis ærumnis fædè vexatos subditos suos interire: hæc omnia inquam, vident; & tamen in bellis semper ac toti sunt, spreta pace, & concordia, quarum ope vident ex altera parte, omnia florere; cultu arva nitescere: urbes amplissimè habitari nova ædificia consurgere, ret etiam minimas, maximum in modum auferret: liberales disciplinas, artesque omnes clarescere, annonæ abundantia horrera rumpi omnes denique in urbe, in agro, maxima alacritate suis officiis defungi. Vnde hæc iudicii tanta perveritas? Cur.

———— Pax optima rerum

Quas homini novissime datum est, Pax una triphitis.

Innumeris potior.

Silius Italic. lib. 11.

respuitur: bellum quo nihil horridius, nihil privatis, publicisq; rebus pestilentius, amatur ac placet? Nam si propter pacem bella geruntur? cur quam sine bellis certam servare possunt, per bella querere incertam laborent? Quam pulchritus nunc duo amplissima Europæ regna flores videremus, si quot annis inter Hispanos nostros Gallosque continuata sunt bella; tot Pax integra incorruptaque extitisset! quam dives ærarium; quam plenæ gentibus civitates; quam mercium, terra, marique tutis commutationibus abundantes essent. Enimvero cessent jam tandem aliquando quærelæ, & gratiæ immortales cælesti numini agantur, quod licet serò, pax illa tandè exoptata, tandè petita.

Virgil. Ecl. 1.

Respexit tamen, & longo post tempore venit.

3 Postquam Hispaniarum Aquila, Maria Theresia Ludovici Galliarum Regis Christianissimi aureis liliis, ita connubiali vinculo conjuncta est; ut omnem antiquarum simultatum semina profus extinxerit; quodque de Isabella Clara Eugenia Alberto Austriaco Principi, Pio, & integerrimo tradita antè Senatus, Populusque Antuerpiensis

inter ipsius laudes ascripsit, non minùs verè de hac Regina Infante dici queat.

Famina blanda potest animos lenire feroces.

Armasque virum conciliare manus

Majus opus sexu est: quaque hoc facit illa virilis.

Corpore famineo pectora mentis habet.

Jamque illud Probi optimi Imperatoris dictum à Flavio Vopisco relatum, in ore utriusque Regis esse videatur: Brevi milites necessarios non habebimus. Utriusque enim natura ab omni injuria alienissima, tantam promittit post hac fore inter hæc amplissima Christianis Orbis Regina conjunctionem, ac pacem, ut nihil opus esse exercitu possit. Vti nam faxit Deus, ut hos Principes æternos pacem quoque æternam habeamus. At:

———— dira ferro, & compagibus ardis.

• Claudantur Belli porta furor impius intus.

Sæva sedens super arma, & centum vinctus abenis.

• Post tergum nodis fremat horridus ore cruento.

Virg. Æn. lib. 1.

Quod monstrum, quam perniciosum Civitati sit; Ritus noster animadvertens, in Judicium Magnæ Curie venire illud (si quando moveri contingat) ibique diligentissimè de eo haberi questionem jubet, nè cives simul, ac Civitatem malignitate sua neglectum prius opprimat, quam depelli possit. Nihil enim est perniciosius, quam hostes facilè admittere, difficilius verò nihil, quam admissos expellere; præsertim cum *l. Julia Majestatis* teneatur, qui injussu Principis bellum gesserit, delictumvè habuerit, *l. 3. ff. ad l. Majest. Foller. in fragm. tit. de crimin. Las. Majest. num. 59. Ludovic. Carrer in prac. crim. tit. de homic. & assass. vers. undecimo num. 15. & 26. Fab. Montell. in prac. arbitr. p. 4. num. 108. Borrell. de Magistrat. edict. lib. 1. cap. 8. num. 56. Cevall. com. opin. 578. num. 27. Reg. de Fonte cons. 15. num. 11. tom. 2. Joan. Grand. de Bello exul. in pradic. substant. q. 1. num. 10. & spec. 6. num. 1. Jodoc. in pract. crim. cap. 151. num. 2. & quando in terminis Ritus explicat Reg. Constant. in l. 2. Cod. de armorum usus lib. 11. laudatur à Tasson. de antefat. vers. 3. num. 166. etenim nè injustum bellum reputetur, Principis mandato gerendum est, *D. Th. 2. q. 40. art. 1. Alfons. à Castro de justa hæretic. punis. c. 14. vers. ut bellum, Molin. de justit. & jure tract. 2. disput. 100. cum seq. quique alteram præexigunt conditionem, ut nempe legitima præcedat causa, quæ veluti caput bonæ spei in bello erigit animum, virtutem, & fortitudinem extricat, & pro justitia, & ratione militantem, semper optima spes concomitatur, Jo. Boter. lib. 9. de ration. stat. cap. de justit. causa, & multas ejusmodi esse citati DD. advertunt, quin & ultimam tradunt conditionem circa bellantium intentionem, ut illa recta sit quaque intendatur,**

datur, ut bonum promoveatur, aut malum vite-
tur, id quod tetigit, & compendiosis verbis ex-
plicat *Episcop. Campanil. in divers. jur. canon. rub.*
11. cap. 24. num. 11. & post ipsum rescribit *P. Fra-*
gos. de regimin. Reipubl. p. 3. lib. 10. de exception.
servor. disp. 22. §. 1. num. 13. tom. 3. & ante eos
perpendit *Afflic. in constit. Comes, & Baro num.*
65. nosque adjungimus *Ciceronis præcepta lib. 1.*
offic. cujus auctoritatem minimè displicere existi-
amus, si quidem, & legum corypheos id fecisse
animadvertimus ut Vulpian. in l. fulcinus, §.
quid si autem latitare ff. ex quibus causis in poss.
eat. Tripbon. in l. Cicero ff. de pœnis Pompon. in l.
2. ff. de orig. jur. & memor quoque ejus extitit
Papinian. in l. in questionibus ff. ad l. Jul. Majest.
5. Is Cicero, inquit ut bellum ita suspiciatur, ut
nihil aliud nisi pax quæ sita videatur, atque alte-
rum, bella suspicienda sunt ob eam causam, ut
sine injuria in pace vivatur, & advertunt Siman.
lib. 9. de Republic. cap. 5. num. 4. Paris. de Puteo
de re milit. vers. an Rex num. 7. bona enim exi-
stente causa pugnanti belli exitus malus esse
non poterit, quia prospera eveniunt colentibus
Deum, adversa spernentibus, sic advertente Di-
vo Bernardo laudato à Reg. Valens. in defens. con-
tra Venet par. 7. num. 114. & Euripides in erect.
exclamans, dixit iniqua bellans bella salvus haud
redit, ejusque meminit Lisf. lib. 5. civilis doctri-
næ cap. 3.

6 An verò bellum in duellum resoluì possit ex-
quitit, distinctè, *P. Fragos. cit. tract. par. 1. lib.*
1. disp. 2. §. 10. num. 24. licentia Principis an in
duello exquiratur; affirmativè respondet *Alciat.*

7 in tract. de singul. certam. cap. 25. cum sit omni
jure illud prohibitum, *Fusc. sing. 134. lit. D. Sca-*
glion. in prag. 1. de duello num. 14. Jodoc. in prax.
crimin. cap. 42. Cagnol. in leg. favorab. liores
ff. de regul. juris num. 16. & 17. haud obstante
quavis contraria consuetudine, Dec. conf. 487. &
686. in foro quoque poli sub anathematis vincu-
lo, ex Concil. Trident. sess. 25. cap. 19. Quod fa-
bricante Diabolo introductum, ut cruenta cor-
portum morte, animarum etiam perniciem lucre-
tur, affirmant. Tanto armorum suorum fabro
gaudeant Duellantes; tam nobili parente se ja-
ctent! segregati interea à communione fidelium;
æternis infamix notis compuncti parricidarum ti-
tulis decorati, sepulturæ asinorum addicti, qui
æquos, & equestre nomen dehonestarint, qui-
que ex vanissima potius ex sui capitis opinione,
quam ex veritate divina; ex Sanctorum pontifi-
cum, & Conciliorum scitis ex Imperatorum, ac
Regum decretis nobilitatis rationem haben-
dam putarint, horum ignavia, timiditatisque e-
logia videnda, apud Nic. Caussinum. lib. cui titu-
lus, Il Cavaliero della Corte Santa, & Lectorem
relego ad Reg. Rov. in dicta prag. 1. Novar. in ma-
nuali c. 15. n. 9. & Petr. Jacob. in sua prax. multa
addentem tit. de duello, seu pugna.

8 Bellum autem semper justè indictum à Princi-
pe præsumi, autamant *Reg. Constant. in l. 1. Cod. ut*
armorum usus, Franc. Marc. dec. 45. p. 1. Petrus Ca-
listus Ramires in tract. de lege Regia §. 26. num. 64.
Ferret. tract. de justo, & injusto bello, quem lau-
dat Avus meus ad Capyc. dec. 162. num. 4. Ut præ-
9 terea illo sæviante Regnum collectare quibit Ca-

pibl. lib. 2. de Baron. prag. 1. cap. 1. integr. necnon
Reg. Sanfelic. in discept. unic. post decis. tom. 1. qui-
bus tamen mediis quovè moderamine, & à quibus
personis exigere valeat subsidia, subnectens ob-
jectis validè, & concludenter occurrens, firmat-
que Consil. Staib. centur. 2. resol. 200. Cujus simpli-
10 *ci attestatiõni, in necessitate ipsum esse constitu-*
tum plena adhibenda fides, Anchar. conf. 96. Reg.
Rovit. in respons. post sua. consil. lib. 1. num. 3. Zecch.
lib. 2. de Princip. cap. 2. num. 5. Reg. Valenz. conf.
99. num. 1. Jo: Bapt. Larrea alleg. fiscal. 3. num. 8. &
alleg. 60. num. 2. par. 1. Ursil. ad Affl. decis. 24. num.
12. Francisc. Mar. Prat. observ. pract. 100. lit. A. &
X. quibus contradicit Novar. to. 3. de gravamin.
vassall. gravam. 39. Cui tamen magis credere di-
gnum est, quam Monarchæ nostro optimo, cle-
mentissimo, ac subditorum suorum Patri potius,
quam Regi, si quando pro Regni indigentis, sub-
sidia exigit privatorum? Nam, cum Regna sint,
velut corpora, quæ quo majora sunt, eò major
indigent cibo, ne deficiant; Quod Regnum in
terris, ipsius Regno grandius inveniri possit? Cu-
jus amplitudine laxiora validioribus pecuniarum
nervis indigere nemo negabit, ut in unum quasi
corpus Regni, colligata retineri, ut tot exerci-
tos ali; tot Provincias, ac Regnis consuli; tot
bella contra Christianæ fidei hostes geri, tot de-
nique Reip. necessaria cum dignitate admini-
strari valeant.

Belli definitionem, & quotuplex sit, ostendit
11 *Angel. Clavas. in summ. verb. Bellum, necnon E-*
piscop. D. Greg. Carrasa. de monomac. seu duello q.
3. sect. 1. differentiam inter illud, prælium, duel-
lum, guerram seditionem, ac rixam, tradunt Af-
fluct. in add. constit. Comes post num. 77. Paul. Lay-
man. in theolog. moral. lib. 2. tract. 13. cap. 12. de
charit. et opposit. vitis, Scaglioni. in prag. 1. ad-
duc. nu. 56. quodque inter casus fortuitos enume-
rat Fusc. in singul. 19. lit. B. & illud idem operari,
quod timor belli scriptum reliquit Ann. alleg. 21.
num. 24. et alleg. 92 num. 9.

12 Cujus bona in bello acquisita sint, agunt *Fran-*
ch. decis. 268. ibique addentes Grammat. decis. 71
& ad eum Avus meus, Ricc. collect. dec. 1614. Ca-
ball. resol. crim. cas. 1440. & de naufragatis sermo-
cinantur Reg. de Ponte dec. 21. Thor. par. 1. compen-
verb. Bona, & ea, quæ propter tempestatem maris
pervenerunt ex navibus, ex personis, ac bonis i-
nimicorum Regis, & fidei Christianæ non effici
capientium, sed Regis judicavit Senat. Carbal.
apud Jo: Paul. Xammar. rer. judic. p. 2. definit. 13.
An liceat tempore belli deferre merces prohibi-
tas ad infideles pro redemptione captivorum, ne-
gative respondent Abb. in cap. significavit de jud.
Sracha de Decretor. 2. p. num. 41. Amend. ad Franc.
decis. 190. num. 6.

Verum an licitum sit aliquando bellum gere-
13 re, an Principi utile sit neutrum contra alterum
juvare, cum bellum inter finitimos exarserit, quæ-
que conditiones requirantur, ut bellum jure sus-
cipiatur, de fœcialibus mittendis, & rebus inju-
ste ablatis, aut occupatis, antequam ad arma ve-
niatur, repetendis, & tandem an perpetuo in-
eunda sit pax; an verò ad tempus tantum, subtili-
tèr inquit *P. Jo: Stephan. Menoch, à societate Jesu*
in hieropolitico, sive de politicis instit. de promptis

ex Sacra Scriptura lib. 3. integro cap. 10. pag. 865.
 Quo verò ad priyatam carcerem, quia verba
 14 tim præfens Ritus rescribitur inferius rit. 56. ibi
 pauca notavi, illiusque pertractant materiam,
Bon fac. in rubr. de carcer. privat. num. 1. Jul. Clar.
lib. 5. §. fin. q. 68. vers. privatam carcerem, Fab.
Montel. in prax. arbitr. p. 4. num. 870. hic verò de
 15 aliis eloquat, & præsertim de pœnis fiscalibus,
 quæ in Regno de regalibus dicuntur, *Anton. Capyc.*
in sua invest. feud. rub. feudorum regalia, cum
sint jurisdictionis fructus, Boss. in tit. de pœnis nu.
15. Anue alleg. 53. num. 22. Macer. jun. alleg. 87.
Capiblauc. in pragm. sup. num. 25. de Baron, ut
 propterea maleficiorum pœnæ ad Principem spe-
 ctent, *Gratian. cons. crim. 6. num. 10. & ad Barones*
 in eorum terris, idem *Capiblauc. add. prag. fin. n. 25.*
 & addo *Fuscum singul. 97. lit. I.*, qui uti investiti
 de mero imperio, cum concessionibus pœnarum,
 & conventuum in locum succedunt fisci, *Cam-*
pagn. in cap. exercere num. 3. Capyc. decis. 27. & de-
cis. 183. num. 4. Thesaur. decis. 32. Capybanc. add.
prag. 6. sub num. 14. & prag. 8. num. 113. par. 1. multa
 adnectens etiam *num. 212. Carav. adducens, de*
Angelis in pract. super 1. lib. C. de modo multarum
5. Carav. hoc in ritu memor, quique restringit in
 penis perventis ex edictis Proregum, quæ ip-
 sius fisci, & non Baronis sunt, fictus authorita-
 te *Surd. cons. 152. vol. 4. & de Franch. decis. 434. de-*
 claratque idem *Capib. nu. 213. prag. 8. quælibet-*
 que pœna pecuniaria, quoque fisco applicatur,
 tametsi dictum non fuerit, *Joc. Milleus in prax.*
crim. in tract. pan. cit. mor. num. 40. Clar. §. fin. q. 80.
in fin. Borrel. cons. 1. num. 6. Reg. Constans. in sis.
pan. fiscal. credit. præferr. num. 7. pag. 41. differen-
 tiamque inter pœnam, & multam indicant *Jodoc.*
in prax. civil. cap. 217. Peguer. decis. Cathal. 6. num.
 18. *Carrab. in tra. de Syndic. par. 2. sub num. 59.*
 Cæterum *Procc.* hos, & alios casus coacervat ad
 cognitionem ipsius M.C. tantum spectante, &
 tangunt *de Franchis dec. 274. & 407. Capybanc. de*
Baron. add. prag. 7. par. 1. & num. 75. quique num. 85.
 advertit hosce casus omnes communicatos esse
 Regiis Audientibus; quæ in eis procedunt, teste
 nostro *Caravit. quem laudat rit. 45. & 252. nu. 5.*
 & dixerat idem *Capibanc. eod. tom. 1. nu. 447. prag-*
 5. author *Carav. in hoc ritu* similiter fretus, &
 quia inter alios numeratur causa appellationis,
 16 addo id, ad eam veritate niti, quod si contingeret
 à Curia inferioribus appellari ad S. C. ommissa M.
 C. non teneret appellatio; imò causa esset remit-
 tendæ ad M.C. tum de jure communi per *decis.*
Bononiens. Benintend. 96. tum Regni in prag. 3. de
Offic. S.C. quod potestatem respectu causarum
 criminalium, non autem civilium interpretatus
 est usus, teste *Reg. Rovit. super adduc. prag. 3. sub*
num. 1. & favent prag. 37. & 47. eod. adduc. tit. de
offic. S.C.

Et tandem advertimus, quod præsentis nostri
 Ritus decretum pœnam talionis haud admittere
 viderunt, sed tantum obligationem requirit ad
 certam pœnam Curie solvendam de probando, &
 quando, neque in omnibus delictis procedere
 debet, sed in eo memoratis solum, nempe, pro
 guerra mota privato carcere, & omnibus aliis
 cœnis fiscalibus. At illud non servari memorat
Reg. Tapia, qui præterea nil addit sup. hoc rit. lib.

1. *jur. Regn. tit. de offic. magistr. instit. & antea simpli-*
 citer declarat *Carav. hoc rit. num. 7. tradens ipsum*
 in desuetudinem abisse. Nos tantum nonnulla-
 17 alia adjungimus ad illius ornamentum, quisquis
 enim delictum in alterum ab ipso injectum non
 probat, aut non persequitur præsumptus dicitur
 calumniator à DD. cum aliquin per malitiam,
 & scienter falsa crimina si quis intenderit verus
 calumniator esse reputetur, ita quippe distinguen-
 tes concludunt *Glos. in l. 1. §. calumniari, ff. ad*
Turpill. inibique communiter DD. & post alios
Claud. Bertaz. in cons. 212. lit. A. num. 1. vers. qui te-
 statur de communi. Firmantes autem omnes, quia
 calumniantes ad vindictam poscit similitudo sup-
 plicii, ad *l. fin. §. sed quisquis, Cod. de accusat. & leg.*
fin. Cod. de calumniat. quam pœnam talionis appel-
 litant omnes, & videre licet apud *Jul. Clar. qu. 12*
num. 11. atque Farinac. lat. oribus habentis totam
 18 hanc pœnæ talionis materiam extricantem *quæst.*
16. necnon Borrell. de magistrat. edict. lib. 2. cap. 8.
num. 255. cum seq. illam tamen abolitam, & usus
 probat, & mille auctores affirmant, quos idem
Farinac. num. 3. commemorat. Excipimus causam
 19 hæresis, in qua tametsi dissentio sit inter DD.
 nec ne accusator teneatur hodie se subscribere,
 nihilominus falsum denunciatores ejusmodi ta-
 lionis pœna multari, affirmat *Farinac. tract. de*
hæretic. q. 188. num. 45. accusatorem verò non
 probantem, aut desistentem, tanquam calumnia-
 torem puniri, insinuant *Simanch. de Cathol. instit.*
tit. 4. rub. de accus. num. 7. Decian. lib. 6. tract. crim.
cap. 28. num. 12. Joann. à Royas singul. 8. Pegna. ad Ey-
mer. in direct. inquisit. par. 3. rub. de primo modo
proced. in caus. fidei per accusator. vers. ex his reddi-
tur valde dubia, idemque Farinac. eodem tract. de
hæret. q. 185. num. 37.

Verum non prætereo legem, quæ pœnam ta-
 talionis præferat, quam memorat *Camill. Borrel.*
p. 3. summ. decis. tit. 13. de fidejuss. caut. satisf. dat. nu.
 260. quod denunciantes in judicio crimina, sub
 pœna pecuniaria arbitrio Curie imponenda se
 obligent de crimen denunciatum probando, &
 non se absque licentia concordando juxta hunc
 Ritus, cui concinnit alter 199. hoc voluit *Prosp.*
Carav. in ritu 108. num. 4. & non contradicit Affi-
in constit. presenti lege, & subdit idem Borrell.
num. 261. obstringi accusatorem, si velit partem
 facere in judicio ad expensarum fidejussionem
 præstandam, ex *Robert. Marant. in spec. par. 6. &*
ult. par. princ. sub num. 12. & Foller. in pract. crim.
verba audiantur exceptiones num. 2. & 3. prout
 illam præstari Jure Saxonico, testantur *Konning.*
in process. cap. 47. sub tit. Vompeintchen. Verstau-
de num. 2. Zobell. par. 4. different. 28. Matthias
Goleri in decis. German. 116. num. 5. & 6. quod
 optimè invictissimus *Karol. Vin. Germania cavie*
in constit. penal. art. 2. & art. 13. & 14. ut quam-
 diù accusator idoneam expensarum satisfactionem
 dare nequiverit, vel ab instituta actione desiste-
 re noluerit, tamdiù in carcere cum reo detinea-
 tur, donec adimpleverit, de quo memores sunt
Nicolaus Vigellius ad Constitutiones Carolinas c. 3.
quæst. 1. regula 15. Georgius Remus in. Nemesi Ca-
rolina cap. 12.

RITUS XXXXVIII.

Cætera Curia sunt, ob reverentiam Magnæ Curia Vicaria.

Item, quod Curia ipsa, & quælibet ipsarum dum sunt extra Civitatem Neapolis: cognoscant ibi de causis civilibus, & criminalibus quandocumque, & ubicumque commissis, & causa ipsa incipiant per litis contestationem, & non aliter, etiam si Curia inde recedant antequam causa ipsa, terminetur: & dum est in loco; civiles, & criminales taceant, & non reddant jus nisi per Curiam hoc eis permittatur,

SUMMA RERUM.

- 1 Laudabiliter factum est, ut fileant reliquæ Curia, cum M. C. V. adest.
- 2 Hujus Ritus observantia indicatur.
- 3 Ritus decretum restringitur in causis inceptis.
- 4 Lis in Regno non contestatur.
- 5 Litis contestatio tacita à quo actu pendeat.
- 6 Instantia executionis petita, & transacta in rem judicatam an pereat.
- 7 An pereat in causis feudilibus, & Ecclesiasticis.
- 8 In fidejussione de Judicio fieri perimit triennio.
- 9 Idem in altero de representando.
- 10 Nulla in materia fidejussionis ad representandum traduntur.

Equidem non inficior, quod hanc quoque habuerit rationem effector mundi molitorque Deus, cum universum ipsum ornavit, absolutaque elegantia perfecit, ut politicæ nimirum gubernationis methodum, vel exemplar aliquod designaret; quorsum terræ, marique cælos, eosque aliis alios superiores præfecit? omnesque simul supremo tantum subjecit? quorsum sydera, & Lunam ab uno luminis fonte Sole corrvatam lucem haurire jusit? etque non nisi splendoris sui jactura stellas oblequi mandavit? Hoc quidem intendit supremum scilicet, vel Regni, vel Republicæ Magistratum, cæteris inferioribus præesse debere, quo præsentem reliqui Judices auctoritatem minimè exerceant, omnesque uni pareant, ut par est etiam populi: Laudabiliter igitur factum est, ut fileant reliquæ cum M. C. V. ubilibet adfuerit. Concinnit jus commune in l. fin. in princip. C. de his qui ad Eccles. confu. & confirmat Regni Constit. Honorem debitum Contradicunt verò tex. in l. 4. C. de palatin. sacr. largition lib. 12. l. in hac sacratissima, verbo Publicare, C. de donation. cum aliis concordantibus à Gl. ibidem adductis: Luminare namque majus minus occupat, proindèque cessat ordinarii jurisdictionis ex superioris præsentia, argum. cap. denique 21. cap. volentes de offic. legat. & præter Aff. & Isern. in add. Const. Honorem, & in Const. statumimus quaest. 11. firmant Mastrill. de magist. lib. 5. cap. 8. num. 6. & decis. 261. num. 11. Reg. Sanfel. decis. 290. in alleg. num. 4. tom. 2. necnon Regens Tap. decis. S. C. 43. num. 4. vers. Inzò quod, ambo hujusce Ritus memores, ejus

Tom. I.

præminentiam adhuc usque nostra tempora M. C. retinere, quando totum Tribunal ad aliquod Regni oppidum accederet, autumat, Reg. Tap. lib. 2. jur. Reg. tit. de offic. Mag. Justit. sup. hoc ritu, minimè verò, si unus tantum ex Judicibus adveniret addit, ut præterea optimè Carav. noster factum cujusdam Judicis criminalis, qui Ebolum accessit, tali præminentia titentis, improbet quod refert, insequiturque Horat. Visconti in conclus. jur. verbo Episcopus potest. et i. ac conferunt quæ exarant Foller. in d. Constit. Honorem num. 6. Jacob. Sbroz. de offic. Vicar. q. 26. num. 17. Hoc verò Ritus decretum restringit

3 Carav. in causis inceptis ex text. regula in l. ubi captum ff. de iudic. quem insequitur Foller. sup. hoc ritu 1. par. ejus comment. tit. de magistro justitiar. quæque tex. regula, quomodo, quibusvè in casibus vendicet locum, inquirunt Ann. alleg. 59. num. 6. Carol. de Grass. de effect. cleric. 1. effect. num. 285. Marcell. Calà de modo artic. Glos. l. §. 1. num. 34. Regens Rovit. conf. 88. & 89. lib. 1. quin in criminalibus Bombin. conf. 8. num. 5. sed de his satis? & relego Lectorem ad rit. 59. ubi aliqua subiicemus.

4 Modò ad litis contestationem, de qua fatur progredientes, dicimus ea minimè uti in Regno nostris his temporibus vigore cap. detestantes, cujus verba rescribuntur in rit. 288. & vigore prag. dispendia litium de ordin. judic. Muscat. in prax. par. 2. Gl. petitur à num. 4. Nusquam igitur contestatur lis in Regnicolæ omnes etiam probant, præsertim Reg. Tapia. in add. cap. detestantes lib. 3. jur. Regn. sub tit. de summar. Judic. & decis. Sacr. Consil. 38. num. 4. Dominus Regens Rovit. in pragmat. 1. de inst. caus. non resist. num. 2. Muscatell. in prax. lib. 1. part. 5. Glos. defendendum num. 2. Marant. in specul. part. 7. verb. litis contestatio num. 1. Ricc. collect. 402. par. 2. Donad. tractat. de renunciation. cap. 32. num. 235. Carav. hoc rit. num. 3. adducens, Gallup. in prax. Sacri Consilii part. 2. cap. 16. num. 5. quodque servari in Regno Cathaluniæ meminit Ludov. Peguer. in prax. ad jud. cap. 11. num. 2. & in Curia Parlamenti Delphin. testatur Guid. Papa decis. 58. necnon Marc. decis. 579. par. 2. & consequenter dicendum videtur falsum esse, quod in hoc Ritu asseritur, ut instantia à litis contestatione initium, sumat, & affirmant DD. apud Sigismund. Scacc. de appell. quaest. 155. sub num. 339. de Vergil. de legitim. person. cap. 32. num. 95. Amend. ad Franch. decis. 250. num. 6. cum namque lis nunquam contestetur, nunquam etiam incipit instantia. Verum responsio facilis erit, ni fallimur si primitus supponamus litem contestari, vel expressè, vel tacitè eorumque alterum necessario evenire debere, ut quamvis expressa cesset in Regno, quin, & omni in loco, ubi causæ sunt summarie teste Franc. Marcian. decis. 719. par. 1. non tamen tacita, idè nostri Ritus verba minimè loqui de solemnè, & expressa litis contestatione, sed de altera tacita affirmamus, & deduci potest, ex verbis Muscatel. par. 1. add. Glos. petitur sub num. 44. Ut propterea investigandum sit quando intelligatur facta ejusmodi tacita litis contestatio, quod quidem tetigimus indicat rit. 248. & copiosè respondet Mi-

Y

16-

*lanens Siculus decis. 20. lib. 1. complurium, & adinvicem dissimiles concervans DD. sententias, constituens in primis conclusionem illam tunc factam censeri cum actus gestus, est à quo exorditur instantia nam qualis est hujusmodi actus, id à Doctoribus controversitur, & ipso affirmo unam esse omnium in Regno sententiam ab eo actu exordiri, qui in causis ordinariis immediate subsequi solet litis contestationem nempe à termino, per *Afflic. in Constitut. dilationes sub num. 6. Constitut. exceptionis num. 5. & Constitut. hac lege num. 10. necnon decis. 356. num. 5. Capyc. decis. 48. sub num. 4. Oliva ritu Cur. Archiepisc. Neap. 28. num. 5. Ann. constit. Diva Memoria num. 264. etiamli ille datus foret in contumaciam ex *Præsid. de Franch. decis. 457. deducit Regens Rovit. in d. prag. dispendia litium nu 10. quin, & attenta juris sanctione id ipsum defendit Lopus alleg. 112. n. 3. & Roman cons. 124. vers. quod autem sub num. 5. idemque Milan. nu. 10. Tusc. lit. 1. conclus. 203. à nu. 4. & concl. 206. num. 9.***

At quoniam plura solent accidere, quibus impediatur lapsus termini, dubitat citatus *Ann. si à primo decreto termini currat instantia, an citius ab altero declarante, quod terminus datus currat dubiumque haud resoluatur, alibi se dicturum dicens, quod hucusque non invenisse actum indicavit *Annus meus ad Capyc. decis. 11. num. 3. quique addit illud extricari posse ex adductis per Capyc. ibidem. & post ipsum adnotat Reg. Rovit. super. pragmat. 7. num. 35. de ordin. judic. in nominationis termini materia, quæ currere à die secundi termini dati autumat, & insequitur *Prat. ad Muscatell. in praxi lib. 1. par. 5. Glos. suspectorum ad nu. 18.***

- 6 Sed an pereat instantia petita executionis transacta in judicatum, *Afflic. dec. 356. utrum in causis feudilibus *Barroth. in summa decis. lib. 1. rit. 64. de instantia causa num. 98. Gallupp. in prax. S. C. par. 2. cap. 18. num. 4. & scribimus in rit. 244. quid in causa reconventionali, & alia adjungimus in rit. 248. inibi loquentes præterea de insufflatione spiritus.**

In Curis verò Ecclesiasticis nè pereat instantia advertunt *Barbat. cons. 1. num. 67. vol. 3. Glos. in h. properandam vers. triennii in fin. & ibi DD. C. de Judic. Marc. Anton. Eugon. cons. 2. vol. 1. num. 19. restringens tamen num. 20. procedere in civilibus dumtaxat, secus in criminalibus causis, quod admittunt etiam *Ann. in c. qualiter, & quando §. licet autem nu. 6. de accusat. Henrich. Boech. in cap. venerabilis de accusat. ibique Beron. num. 8. & sub num. 37. Clar. qn. 51. num. 8. Scacc. de Judic. cap. 2. num. 687. in tract. de appellat. q. 15. n. 275. Reg. Capyc. Last. post alios dec. 68. n. 35. lib. 1. Annich. de prævens. instr. c. 2. q. 5. dub. unic. nu. 64. & 65. Regens Sanfelic. in prax. judic. fol. 35. num. 20.**

- 8 In fidejussore verò de judicio Sisti primi triennio, scribit *Eugon. add. cons. 2. num. 21. idemque in fidejussione de representando, Bar. in l. si quis rem ff. de custod. rer. nam instantia perempta, fidejussores non amplius tenentur, Bar. in l. cum lite mortua, ff. judic. solui. Marc. Mansua, singul. 333. muscat. in tract. de fidejor. par. 1. mod. 1.*

num. 17. præterea compluta, & utilia adnectit huic rei fidejussoria de representando opitulanti, *sad. 1. modo 4. par. cum aliis quatuor sequentibus, ut utile crediderimus illius scripta percurrenda esse monere. Cætera peremptionis materiam tangentia delibamus super rit. 245.*

R I T U S XXXIX.

Ipsa M. C. cognoscat de excessibus officialium.

Item quod Curia ipsa, & qualibet ipsarum cognoscat de excessibus officialium, & aliorum delinquentium in eorum officiis ea exercendo, & non aliter.

S U M M A R E R U M.

- 1 Magistratum crimina Republica perniciosissima sunt. Qui ceteris dignitate præstant, publicumque munus exercent præcæulis omnium sunt, eorumque gesta accuratius examinantur.
- 2 Optime factum, ut M. C. officialium excessus, & crimina dignoscant, & cur?
- 3 Active, & passive.
- 4 Ritus decretum, ne dum officiales Regios, sed Baronum quoque complectitur.
- 5 Cognoscat tamen de delictis active, & passive commissis in exercitio officii. Etiam, & officio expleto, & private ab aliis Judicibus, & Baronibus. Sed an private quoad Regias Audientias.
- 6 Non amplectatur Ritus officiales delinquentes ante officii adeptam possessionem.
- 7 In dubio non præsumitur delictum insuitu officii patratum. Et quando illud insuitu, colore, calore, prætextu, vel autoritate officii commissum dicatur. Quid si extra officii materiam deliquerint, an queat Bar. informationem capere, illosque mulctare.
- 8 Ritus non comprehendit officialium supernumerariorum delicta. Sed an Baronum, inquiritur. Quid de Camerariis, seu magistris juratorum.
- 9 Et an delicta Actuariorum, aliorumque inferiorum. Et Praefecti vigiliæ hodie nuncupati, Capitaneus della Guardia.
- 10 Adversus majores officiales, & Auditores Provinciales, non potest M. C. manus apponere absque Proregis licentia.
- 11 Famuli Curia veniant nè appellatione officialium. Servientes Judici Ecclesiastico, si laici existant, & in officio delinquant, à quo puniendi veniant, remissive.
- 12 Cives, qui associantur cum familia officialis pro capiendo fortasse malefactorem hujus ritus gaudent privilegio.
- 13 Si in aliquo loco plures sint officiales queat nè ille, qui est officialis domini merum habentis imperium.

rium cognoscere de delictis ab altero extra officium patratum.

Capitaneis juris dictionis criminalis liceat in punire alterum jurisdictionis civilis extra officium delinquentem.

14 Ritus sanctio num comprehendat Sindicos, Electos, remissive.

15 Qui potuit privilegio cognoscendi de delictis ad solam M. C. spectantibus, an delictorum Judex esse possit, qua ejusmodi privilegiati officiales patrant.

Simile privilegium concessum Principi Bisniani, & Duci Suesse, minime transit in Baronem feudum eminentem, non data personarum paritate.

3 **N**emo vestrum est, ut arbitror, Lectores, quin magistratum crimina Reipublicæ perniciosissima esse censeat, plurimasque sibi pedisequas populorum culpas habere. Solis maculas, quia nemini vultum tegit suum, intuetur quisque, eclipsis, ejusque defectus in ore omnium sunt, deficientes verò sæpè stellulas, nec miratur quispiam, nec cogitat; aded verum est, eos, qui cæteris dignitate præsumunt, publicumque munus aliquod exercent præ oculis omnium esse, eorumque gesta accuratius examinari; quod si à recto unquam declinant, vel scelus aliquod patrent, plaudunt, pœnè dixerim, populi, quodque sibi à magistratibus pateat aditus ad crimina, gaudent, ni fallor. Ex quo facillè dignoscetis, quam infantes, quamque assidua vitæ integritate regere debeant Reipublicæ Præfecti. Verùm cum vel ambitu, vel habendi cupiditate, vel natura ipsa ad scelus aliquando ministros etiam, ac Judices trahi facillè sit, optimè factum censeo, ut ipsa M. C. eorum excessus, & crimina dignoscat, ut ostendatur non in populos modo ipsam animadvertere, sed magistratus etiam puniri, quique aliis sententiam proferunt, eos quoque ab uno foro damnari, neque ex eo quod jura pertractent, iniusta ipsis licere videantur; leges enim non Cives tantum, sed ministros quoque constringunt, & Curia justitiæ aula est, non scelerum domiciliu, æqui, bonique patronos habet, non criminum defensores. Ipsa igitur puniat Judices, dignoscat officialium errores, si qui pullulent unquam, scilicet, tam activè, quam passivè judicavit S. C. teste Vinc. de Franch. decis. 274. num. 4. Avus meus ad Capyc. decis. 27. num. 6. aliisque in casibus relatis per Amend. ad alteram dec. ipsius de Franch. 407. num. 11. Gall. p. in prax. S. C. par. 2. cap. 6. num. 98. Novar. de elect. fori q. 35. num. 7. sect. 4. in ult. impress. Caball. resol. crimin. cas. 148. num. 9. Consil. Carleval tom. 1. de Judic. disp. 2. quest. 7. sect. 1. num. 791. Carav. allegans, Montan. de regal. pag. 78. num. 5. Nec tantum Ritus de officialibus Regiis, verum etiam Baronum loqui, intellexit idem S. C. quod propterea admisit sententiam Carav. in hoc ritu à num. 3. prout ipso referente attestatur de Bottis in sua addit. ad hunc ritum, citatus de Franch. ead. add. dec. 407. num. 2. & Carav. clypeo indicavit Avus meus ad Capyc. memor. dec. 27. necnon Reg. Capyc. Latro lib. 2. consult. 130. num. 15. Reg. Tapia dec. S. C. 11. num. 1. Capiblan. in pragm. 8. num. 121. de Baron. part. 1. amplians, etiam officiales ipsi Baronum vassalli fo-

Tom. I.

rent, quamvis contradicere ipsum Capyc. repererim in ead. decis. 27. propè num. 12. cum respondendo oppositionibus ait, quod hic Ritus videtur loqui in Officialibus Regiis, & inclinat Foller. quoque sup. Constit. Regni exordiente magister justitiarius num. 36. & 38. de quo miram in modum miratur adductus Reg. Tap. hanc sustinuisse eam, & confirmat in ead. constit. magister justitiarius num. 5.

5 Declaramus autem illud activè, scilicet, commissis tantum in exercitio officii, Franch. dec. 274. & 326. & probant aperta verba hujus rit. & alterius § 1. id tamen etiam officio expleto, & privativè ab aliis Judicibus, & Baronibus, quod speciatim etiam scripserunt Ifern. & Ass. in ead. constit. Magister Justitiarius, & decisum attestatur Capiblan. adduct. tract. pragm. 5. num. 40. & scribit de Franch. dec. 505. num. 8. & 9. sed an privativè, quoad Regias quoque Audientias, latè inquirat Dans. videndus de pugn. DD. tit. de præem. Reg. Aud. integ. cap. 1. passivè itidem ratione officii, & illud exercendo, De Franch. dec. 274. num. 7. Vid. decis. 8. non obstante altera decis. in Aula Olzignani, qua declaratum fuisse memorat Amend. d. decis. 407. num. 5. Ritus istum non privativè ad Barones, & quamvis pendente syndicatu, tamen ex causa tantum præteriti officii, teste de Franch. dec. 505. num. 8. Thor. par. 2. compend. dec. verbo remissio vassalli alicujus Baronis, subcinit conclusio altera per eundem de Franch. tradita dec. 403. num. 1. atque alia in causa Perfi de Aranda, relata per Amend. loc. cit. num. 11. & probat Paris de Puteo de syndic. in rub. de offic. synd. cap. 2. num. 16. & comprobatur ex adductis per ipsummet in verb. Durante officio, vers. honor, necnon tradunt Avus meus ad Capyc. sapius cit. dec. 27. num. 6. de Angelis ad Foller. tit. de fruct. & laudib. officior. num. 16. Caball. resol. crim. cas. 111. Mastrill. de indul. cap. 36. num. 9. P. Fregos. add. loco num. 155. inquiringes ided hoc esse, quia adhuc remanent reliquæ officii idest appendices, arg. l. 1. Cod. ut caus. post publ. Bovadill. lib. 5. polit. c. 1. num. 55. Ut præterea non amplexetur officiales delinquentes ante officii adeptam possessionem tuetur Capyc. Latro add. consult. 130. à num. 14. to. 2. & loquitur Sanfelix. dec. 63. p. 1. In dubio autem non præsumi delictum intuitu officii patratum, tradunt Capyc. decis. 130. num. 12. Roland. cons. 1. lib. 3. Bajard. ad Clar. q. 35. num. 34. Mastrill. de magistrat. p. 2. cap. 40. num. 10. Grev. ad Gayll. in pract. Camer. Imperial. lib. 1. concl. 39. à num. 5. & novissimè Jul. Cesar. Calvinus commun. in dub. jur. conclus. capit. 720. idque in omni crimine procedere autumat, P. Fregos. de Regimin. Reipub. Christ. p. 1. lib. 4. desp. 6. num. 155. quod in dubio delictum judicari non debeat, ad tex. in cap. estote de regul. jur. in 6. l. merito, ff. pro socio, & observat Franc. Maria Prat. ad Paschal. par. 1. cap. 10. vers. præcedenti collimat. Et quando illud intuitu colore, calore, prætextu, vel autoritate officii commissum dicatur, sive ob illud offensio facta officiali, extricant Fariuac. in tit. de delict. & pæn. q. 19. n. 41. & q. 24. num. 59. Rot. Roman. dec. 754. 1. par. in noviss. Joseph Sesse de inhibit. cap. 30. num. 158. cum seq. usque ad finem, Præf. Merlin. lib. 2. controuv. forens. cap. 28. num. 3. Carav. hoc ritu num.

X 2

27.

27. memor, *Reg. de Marin. quotid. resolut. lib. 1. cap. 17. num. 4. Catalan. de Indultu cap. 42. num. 12.* Quod si extra officii materiam deliquerint Baro quibit informationem capere, illosque mulctare, *Reg. Tap. in Constit. Magist. Justitarius lit. C. cod. de offic. magistr. justit. Rovit. rubr. de official. num. 10. de quo dubitat Capiblan. cit. pragm. 5. num. 66.*

8 An verò hujus Ritus decretum officialium supernumerariorum delicta comprehendat, negativè resolvit Jo: Mar. Novar. *de elect. & variat. fori sect. 4. quest. 35. num. 7.* quem insequitur *Reg. de Marin. lib. 2. quotid. resolut. cap. 113. sub num. 10.* tradens tales Judices supernumerarios non potiri beneficiis, & immunitatibus, quibus ordinarii gaudent. Barones quoque an amplectetur, ardua est quæstio, dum, & ipsi officiales quoq; Regii, perpetuique nuncupantur magistratus, teste *Affl. in tit. qua sint regalia, verb. Potestas in princip. & in Constit. Capitaneorum 5. notab. laudato à de Franch. dec. 211. num. 7. & dec. 274. num. 3.* Ut præterea illorum offensores indultu non gaudeant, *Mastrill. de magistr. lib. 4. c. 15.* Attamen minimè illos complecti, tradunt *Capiblan. tom. 2. de Baron. prag. 12. cap. 85. à num. 4. Reg. Sanfelix. dec. 65. lib. 2.* scitum S.C. subæctens in causa Baronis Petri Petronxi, cujus memores sunt *Pras. Merlin. tom. 1. controu. forens. cap. 69. & Jo: Bapt. Thor. in supplem. dec. verbo Baro, quiq; hanc quoque dispungit quæstionem par. 3. compend. verbo Baro.* Ritus enim non Barones habentes dominium in jurisdictione, sed eos tantum officiales, qui officium in administratione tenent, comprehendit, ut probat *Mastrill. dec. 219. num. 22.* quin? attento communi loquendi usu, qui sermonis proprietati antepositur, *1. librorum, §. quod tamen Cassius ff. de legat. 3. ibique Glos. & Bar. Ferrest. causal. 92. num. 1. Covarr. var. resolut. lib. 3. cap. 5. num. 5. Roland. à Valle de lucro dot. p. 6. num. 7. & 8. Menoch. de arbitr. judic. cas. 489. num. 1.* Barones hæud Regii officiales, dicuntur *Alphan. in rub. de offic. ejus num. 126. & 130. Jo: Franc. de Leonard. de magistrat. Regni Neapol. cap. 5. de Baron. num. 14. & 16.* minusq; veritati adhæret, quod idem *Capiblan. astruit prag. 12. num. 4.* ilios Cives nuncupari Neapolitanos, qui ex *rit. 301.* privilegio M.C.V. tantum forum sortiuntur, ut ipsemet *Capiblan. advertit cit. cap. 85. num. 7.* & notat *Consil. Carlev. de judic. & foro comp. disp. 2. q. 6. sec. 8. n. 697. vers. dum verò.*

Quid de Camerariis, sive Magistris juratorum, per S. C. in Aula Domini de Franchis, fuit judicatum quod illi non includantur sub hoc ritu, licet M. C. decrevisset contrarium in causa Nicolai Margaritæ Terræ Casalis Novi, qui fuit remissus ad Ill. Marchionem Oriæ in Banca Aloysii de Cuntio, de qua *decis. sub his verbis testatur Reg. Rovit. in apostilla propria ejus manus, & extare prag. Comit. Olivares id sancientem, indicat Avus meus add. loco num. 6.* protendens ad bajulos, qui delinquentes à Baronibus mulctantur, tamen jurisdictionem exerceant, *Campag. in cap. Regni ad quietem num. 13. in fin. quodq; explicat Capiblan. add. prag. 5. nu. 69. & Rovit. in adduct. rub. n. 11.*

9 Sed hunc Ritus minimè complecti actuarios,

sbirruarios, carcerarios, similesque inferiores ministris, probat *de Franch. decis. 407.* quamvis referat contrarium per M.C. decisum, sequitur *Ann. cons. 107. propò finem, Bajard. ad Clar. q. 16. num. 10. Capiblan. add. prag. 5. num. 39.* necnon *Carav. in hoc ritu à num. 22. de Ponte de potest. Proreg. tit. de elect. official. in princip. num. 3.* tamen *Anna senior sing. 48.* attestetur M. C. cognoscere de delictis actuariorum, & sæpius ita fuisse in S.C. judicatum, At diversimodè recenset *Tap. in add. constit. magistr. justit.* Verum recepta est opinio, communisque est sermo in nostris Tribunalibus illos complecti, omnesque servientes Curiarum Baronialium delinquentes dumtaxat intuitu officii, & sic in sequelam exercitii jurisdictionis, *Reg. Rovit. in memor. rub. de offic. & qua iis prohib. num. 4. ex Gizzarel. præsertim dec. 24. Thor. in compend. decis. par. 1. verbo Officialium delicta, & par. 2. verbo Remissio petita, Sempron. Ascia determin. 107. Visconti in conclus. jur. verbo Actuarius, Ricc. par. 6. collect. 2285. & ad Scribas ampliatur idem Thor. par. 2. compend. verb. Actuarius in fin. & declarat p. 3. sect. 2. verb. Officialis an dici possit, & verb. missio, quibus respectu servientium contradicunt, quæ adnotant *Avus meus ad Capyc. loco cit. Fab. de Ann. cons. 107. col. fin. reprobato Afm. in prax. judic. par. 2. §. 4. cap. 12. num. 9.* aliter sentiente, & *Annam* insequitur *Visconti ad Franch. decis. 274. vers. An cognoscat, & de Præfecto Vigili, hodie nuncupato Alguxerio Majore, seu Capitaneo Guardie, meminit Thor. add. par. 3. sect. 2. verb. Officialis an dici, & de famulo bajuli idem Thor. loquitur to. 2. compend. verb. Remissio causa.* Subdit autem illic *Capibl.* non propterea posse adversus*

10 majores Officiales, & sic etiam adversus Auditores Provinciales manus apponere, absque Proregis licentia, dixeratq; antea *Marc. Antonio Surg. in tract. de Neap. illustr. cap. 17. à num. 38.* Hæc tamen pugnant cum aliis à nobis alibi scriptis.

11 Qua verò pœna mulctetur famulos Curie verberans, & hi veniant Officialium appellatione, inquit *Thor. p. 3. sect. 13. vers. verberans.* Et servientes Judici Ecclesiastico si laici existant, & in officio delinquant, à quo puniendi veniant, extricant *Oliiva, ibidemque Episcop. Campanil. ad rit. Cur. Archiep. 38. lit. A. Jul. Clar. §. fin. q. 35. num. 12. Marant. in spec. par. 4. dist. 11. num. 4. & videas Foller. in Constit. Capitaneorum n. 154.*

12 At quia multoties cum familia ordinarii officialis locorum, associantur alij Cives, quorum auxilium invocatur pro capiendo fortasse malefactorem, an hi etiam gaudebunt hujus Ritus privilegio in delictis per eos, sive in eos commissis in illo actu, inquit *Aviles in cap. 4. Prætorum in Gl. Sea obligado num. 26. & affirmativè concludunt de Franchis decis. 274. Capiblan. d. prag. 5. n. 66. Rov. in d. rubr. n. 4. & 5.*

13 Cum verò aliquo in loco plures sunt officiales, queat ille, qui est officialis domini merum habentis imperium cognoscere de delictis ab altero extra officium patris, decidit *Capyc. antedicta dec. 27. Bajard. ad Clar. §. fin. q. 38. num. 10. Capiblan. prag. 8. num. 260. par. 2. Ricc. adduct. collect. 2285. par. 6. Thor. compend. tom. 3. verb. Baro an cognoscere possit, Pras. Merlin. lib. 1. controu. forens. cap. 69. num. 24. Reg. Tap. tom. 1. jur. Regn. it. add.*

add. *Constit. magist. Justit. num. 20. Novar. de elect. for. 20. 1. sect. 2. q. 34. num. 13. de Angel. ad l. 4. C. de offic. Praef. Prator. num. 9. quod protendit Capiblanco. sing. 45. num. 87. ut officialis criminalis cognoscat Judicem secundarum causarum delinquentem, quod tetigit Danz. de pugn. DD. tit. de qualis. official. cap. 1. num. 34. Ex his desecit idem Ricc. collect. 433. par. 2. ad statuendam conclusionem, licere Capitaneo jurisdictionis criminalis punire alterum jurisdictionis civilis extra officium delinquentem, de quo primo aspectu dubitamus ob decis. de Franch. 388. ubi semota consuetudine videtur propendere in sententiam Antonii Ursilli, quod procedat Capitaneus jurisdictionis civilis, verum illam omnino subsistere, probat idem de Franch. dec. jam dicta 274. num. 5. anteaque Capyc. ead. dec. 27. à num. 9. Maxill. ad Consuet. Baren. tit. de immum. Eccles. §. neque à Comitibus n. 40. & seq.*

24. An vero Ritus sanctio comprehendat Sindicos, Electos, & Camerarios, explanat Danz. tom. 1. de pugn. DD. cap. 1. & 2. de official. in gener. & de Portulanis, Capitaneis Grassiæ, & Dohaneriis loquitur prag. 82. §. 20. de offic. procur. Casar. Thor. par. 2. compend. decis. verb. Remissio alicujus vassalli.

Qui vero eo insuper potiretur privilegio cognoscendi de delictis ad solam M. C. spectantibus citrà dubium, & delictorum Judex esset, que ejusmodi privilegiati officiales patrasent, ex dec. de Franch. 505. num. 8. suffulciuntur Reg. Tapia dec. S. C. 11. Danza tom. 1. de pugn. DD. tit. de remiss. causar. cap. 1. num. 1. & Reg. Sanfelice. 345. tom. 3. explosis per Carav. hoc ritu, in contrarium adductis, advertantibus privilegio Principis Bisiniani, Verum contradicit *Confl. Honofrius de Palma in allegat.* edita in gratiam Regii Fisci transcripta per Franc. Maria Prato respons. crimin. 50. per tot. & præsertim num. 51. fundans, requiri in privilegio, ut dicatur in specie de delictis officialium.

Silentio tamen haud prætereo, quæ Capiblanco. in memor. prag. 5. num. 63. astruit ex Carav. & Reg. Tapia, simile privilegium Principi Bisiniani, & Duci Sueffæ concessum, minimè transire in Baronem feudum eminentem, quod decisum tradit de Franch. decis. 275. in princ. & magis specificè contra Ducem Cayanelli habentem privilegia Ducis Sueffæ determinatum refert idem de Franc. altera dec. 407. num. 2. Verum recordor legisse in quodam processu inquisitionis criminalis, remissos fuisse Gubernatorem, Judicem, ac Actuarium Civitatis Theani, intinctos de extorsionum delictis, Principi Hostiliani, præfatam Civitatem possidenti titulo emptionis, sive in pignus à Duce Sueffæ talia privilegia habente, ea quippè ratione, cum concessio casuum reservatorum haud transeat de persona in personam inferiorem, teste de Franchis ibid. num. 7. & judicatum tradit Reg. de Ponte de potest. Prærog. tit. de elect. official. §. 1. num. 34. secus verò data personarum paritate.

RITUS L.

Curia ipsa cognoscat de feudis.

Item quod Curie ipsæ, & qualibet ipsarum cognoscant, & cognoscere possint, tam de toto feudo, quam de quacunque particula castri, vel alterius feudi quaternati, & quota etiam transeunte ad tripondium. De feudis verò non quaternatis, vel singulari re feudi quaternati, Curia ipsa ex privilegio non cognoscat.

SUMMA RERUM.

1. *Justi factum est, ut feuda Regem habeant Principes, quamvis alios experiantur dominos. Consuetanens quoque est feuda, quorum Princeps adscribitur Rex, ejusdem forum, & Magnam Curiam recognoscere.*
2. *Cap. 1. de controu. feud. apud pares termin. ex hujusmodi Ritus decreto restringitur, quod solum M. C. cognitionem tribuit, decidendi feudales quaestiones. Regis Audiensis exclusis. Præter illam hydruntinam, & cur?*
3. *Carav. effatum sub num. 6. hodie ex Pragm. 3. de offic. S. C. feudorum quaternatorum, ad solius S. C. decisionem spectare, non amplius ad M. C. in dubium revocatur.*
4. *Sententia Magna Curia infra summam ducatum 150. sub fidejussione demandatur executioni.*
5. *Regulariter Regia Camera Tribunal de feudis pertractat, Regii Fisci interesse concurrens. Fiscales Judices avocant ad se omnes causas, cum toto processu, etiam quando Fiscus in jus privati succedit, cum declarationibus.*
6. *Fiscus, si unius ex litigantibus in S. C. existat creditor, minimè ad ejus Tribunal causam trahere potest.*
7. *Feudum, cujus qualitatis sit, ad Regiam Camera judicandum remittitur.*
8. *Causarum feudalium prohibetur fieri compromissum, assento Jure Regni. Quid Jure Communi.*
9. *Quaestio de vita, & militia sit, ne feudalis, & compromitti an possit?*
10. *Causa dotis de paragio debita super feudis judicanda, an sit ad instar causarum feudalium, lati inquiritur. Memoratur novissima decisio S. C. in causa Ducis Adria, cum Ducissa Laurentiana sorore. Dom. Conf. Joseph de Rosa laudatur.*
11. *Compromissum de re feudali est nullum, absque Regio assensu, nec sat est, si ille postmodum impetretur super laudo. Auctor occurrit objectis excitatis à doctiss. Dom. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. resol. forens. 67. pro validitate compromissi absque assensu.*
12. *Feudum quaternatum, de jure communi haud cognitum, & quid sit.*
13. *Ut ita dicatur quid concurrere oporteat.*
14. *Quomodo Castrum dicitur in Regno feudum quaternatum.*

ternatum, cum restrictione tamen, qua additur,

- 15 Quare feudum quaternatum dicatur,
 26 Secundum quid, & improprie illud denominatur, quod à Barone in capite, & immediate tenetur; licet mediate à Rege,
 Regius assensus, qui in alienatione intervenit, an dicatur feudum quaternare.
 17 Barones nequeunt in feudum dare, que sunt de dynastio,
 Quæ sunt feuda plana, rufficana, athenasia, censualia, & similia, remissive,
 18 Feuda nobilitatem conferunt,
 19 Pecunia emptio an conferat an nobilitatem,
 Titularii an sint, qui titulum emerunt,
 20 Ruffici ex illius emptio nobilitatem assequuntur,
 Quid si modicum illud sit, & an illo distracto,

Quemadmodum rerum hæc universitas creaturarum, ut feliciter conservetur, naturæ Parentis leges servat, eique alacriter obtemperat, ita tanquam politica gubernationis status, ut integer habeatur, uni se, suæque omnium Principi subdere debet ejusque statuta etiam adimplere; quam enim patitur creata quælibet, ejusque statuta res violentiam, si naturalem, atque ingentiam servandi sui normam, & dependentiam à naturæ ipsi adimant contraria; eandem ferè, vel non longè dissimilem sustinet quoque vim civilis supplicis, quæ etsi plures habeat immediatos dominos, cum mutabiles sint, naturalem, ut ita dicam, proprietatem habet ad unum invariabilem politicum Principem, ac dominum, ut firmius conservetur. Atque in factum existimo, ut feuda Regem habeant Principem, quamvis alios experiantur dominos, ut scilicet, deficientibus his alterum supremum sortirentur auctorem firmum, ac stabilem. Preterea si quid adversi accidat creatoris statim naturæ forem petunt, appellant, reclamant, quæ ut sublevet sætus suos, ut adjuvet, ut quamlibet in pristinum statum rem ponat, quid faciat non ignoratur: debere enim se quodammodo advertit natura illius consulere, quorum est Domina, & Parentis, & dedecet è contra creaturas alienum fors petere dum natura eorundem causas dignoscendas tam alacriter suscipit. Consentaneum similiter equidem, arbitror feuda, quorum Princeps adscribitur Rex, ejusdem forum, & Magnam Curiam recognoscere. Laudo igitur Ritus quod feudatarios eò adire jubeat, si secus enim fiat, & Curia jurisdictionis suæ privilegia negliget, & feudatarii controversiarum nodum inespicabilem omnino reddent, si inferioris soli enssem petant; Ut præterea Jus Commune feudorum in cap. 1. de contr. feud. apud pares terminandi, quo attento feudales questionibus coram paribus terminandæ erant, ex hujusmodi Ritus decreto restringatur, quod solum M. C. cognitionem tribuit, & concinnunt constit. Statuimus de offic. Magistr. Justitiar. & altera justitiarum de offic. justitiarum in fin. qua cognitio feudorum, non quaternatorum tantum Justitiariis Regni tribuebatur, quos fuisse Præ-

fidés Provinciarum non ambigitur, Comp. Fr. des Provinciarum tit. 65. Paris de reintegr. feud. cap. incipi an possident bona n. 3. Thor. in presat. comped. decis. par. 1. Hocquæ inter M. C. privilegia recenset Marin. Frecc. de subfeud. lib. 1. de offic. Mag. Just. num. 40. & lib. 3. de differ. inter feud. quatern. & de capal. num. 8. Dom. Reg. de Marinis lib. 1. quotid. resol. cap. 338. num. 4. lib. 1. præter Regis Audientis exclusis præter illam Hydruntinam, teste Frecc. de subfeud. lib. 1. ver. Episcopus Licensis, ex privilegio forsitan impartito per Serenissimum Federicum Aragoncum quæ antequam hujus Regni esset Rex, in illa Provincia tunc conjuncta cum Barensi, Protex extitit, ut propterea præfate Audientis sacro nuncupentur, Bilota advertit in conclus. feud. 21. num. 12.

3 Hinc quod scribit Carav. sub. num. 6. & insequitur Mascatell. in prax. S. C. lib. 1. par. 2. Glof. competentes num. 96. necnon lib. 2. par. 1. Glof. tenebitur num. 14. hodie per prag. 3. de offic. S. C. feudorum quaternatorum ad solius S. C. decisionem spectare non amplius ad M. C. dubito si subsistat, tunc ex regula per eundem posita, atque à me ipso comprobata rit. 46. ut jurisdictio alicui concessa intelligatur cumulativè non privativè, ab ordinario, tunc ex verbis illius prag. non solum feudales delegantes causas eidem S. C. sed alias multas speciatim in ejus initio memoratas & alias postmodum generatim, ea namque sunt; Aliorumque omnium, de quibus cognoscere superiori tempore consuevit M. C. V. nisi de minori viginti quinque unciarum agatur. Si igitur adducta prag. intelligeretur privativè à M. C. non solum in feudalibus, sed in omnibus excellentibus viginti quinque unciarum subisteret, quod tamen alienum est à verò, quia cognoscit etiam de causis majoris summæ, quamvis sententias super illis prolatas exequi nequeat, pendentem appellacione, sed tantum latas infra minorem summam præstita tamen fidejussione, ut illic sanctur, §. in aliis autem inibi Regens Rovit. §. num. 8. multa congerit plurimum conferentia huic conclusioni executionis faciendæ pro summa infra ducatos centum quinquaginta, quæque illam declarant, nosque attingimus alio in ritu.

5 Regulariter tamen Regia Cameta Summaria de feudis pertractat, Regii Fiscus interesse concurrente, quæque Regalia, Jurisdictionalia, meri mixtique Imperii feudorum investituras, feudatarii fidelitatem, ipsius successoris cognitionem qui illius mortem denunciare tenetur, omnesque tandem causas ubi fiscus est Actor, sive Reus habetque formatum interesse, & de jure communi est text. in l. fin. Cod. si adversus fisc. Pergrinde jur. fisc. lib. 7. tit. 1. Cassan. in Catal. glof. num. par. 7. considerat. 15. Sthard. de feud. par. 10. sess. 5. & 6. aut de evicione tenetur, cognoscit vigore prag. 62. num. 3. de offic. Cesar. Bilot. acta conclus. feud. 21. num. 12. duplicat Top. de origin. omn. Trib. de R. C. §. 4. cap. 4. num. 9. & explanant Reg. Rovit. super dicta prag. 6. Consil. Carleval. lib. 1. de Judic. num. 703. ut præterea fiscales

sciales Judices avocent ad se omnes causas cum toto processu etiam quando fiscus in Jus privati succedit, quique haud obstringitur instantiæ, vel liti captæ per eum, vel contra Actorem suum stare, ex l. si constante, §. fin. ff. solut. matrim. & servari autumat Perogr. de jur. fisc. lib. 7. cap. 1. num. 12. Id quod restringit, lata sententia in causa appellationis in qua illam coram Judice appellationis prosequi tenetur, Salic. in l. 1. Cod. si pendente appellat. Reg. Sanfelice. decis. 70. num. 27. Reg. Capyc. Latro. decis. 175. num. 25. lib. 2. Quod si fiscus unius, ex litigantibus in S. C. creditor existat, minimè remissionem obtinebit apud suos Judices, & tantùm poterit assistere in quo lis agitur, filii patronus Perogr. add. tract. lib. 4. tit. 6. num. 47. Franch. decis. 117. circa finem, Reg. Rov. determinatum rececens in memor. pragmat. 62. num. 2. Consiliar. Carleval. add. tom. 1. num. 705. Novar. in sua prax. sect. 2. quest. 15. num. 3. & ad pragmat. collect. 165. num. 2. & collect. 267. num. 1. Reg. Sanfelice. nedùm adduct. dec. 70. sed in addit. ad eam, ibidemque memor est deo ipso referente, manatæ à Collaterali Consilio in causa hæredum Portiæ Caracciolo, & Regii fisci cum Astorgio Agnesio, quamque memorant Reg. Capyc. Latro. consult. 65. num. 28. Joan Bapt. Thor. in supplem. compend. verbo Fiscus creditor Consil. Marcell. Marciand. cons. 5. lib. 1. & iterum confirmat Reg. Capyc. Latro. decis. 175. num. 39. & dec. 186. num. 9. lib. 2. Et me patrocinate de Mense Maii 1656. pro creditoribus Patrimonii Antonelli Mazzella, & Andrea Pappagallo, decrevit contra Regium Fiscum, cessionarium Augustini Airoidi unius ex creditoribus, Collaterale Consilium coram Exc. Comite de Castrillo hujus Regni clam tunc sustinente, referente Reg. D. Thom. Martino, cum interventu quoque Regiæ Camere pœnès Barilium.

Si verò dubium exoriatur in S. C. feudalis sit res, aut non articulus merus decidendus remittitur ad Regiam Cameram, quo terminato S. C. ad ulteriora procedit, Reg. Rovit. in sapius memor. pragmat. 62. num. 2. Gallup. in prax. S. C. par. 2. cap. 6. num. 75. Consil. Carleval. add. loco nu. 75. Consil. de Georg. in lect. foud. cap. 49. num. 11. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. resolut. cap. 146. num. 4. Reges Galeor. controu. 24. lib. 1. Decisum tradens in causa Eminentiss. Cardinalis Altobandini cum Duce Andriæ, in qua disceptatum fuit si feudum Torcini esset quaternatum simpliciter, vel secundum quid, an planum Reg. Tap. decis. S. C. 18 & in feudo Andredochi, an in eo vivatur Jure Francorum, vel Jure Longobardorum, calamum arripuerunt legum Coriphei Reg. Capyc. Latro. consult. 3. tom. 1. & Reg. Galeor. controu. 1. tom. 2. ut ipsemet Reg. Capyc. Latro. testis est decis. 186. num. 9. lib. 2. hanc veritatem explanans Reg. Constant. in l. 1. num. 38. C. de consulib. lib. 12. Reg. Sanfelice. decis. 70. lib. 1. quorum doctrina frætus optinui in causa propria in S. C. referente Dom. Consil. Antonio Capiblanco, sub die 22. Octobris 1654. cum hæredibus Gulielmi Melucii, penès Jacobum Figliola fuitque decisum procedi in S. C. haud obstante partis objectione, remittendam fore causam ad R. C. Sic S. C. co-

gnoscit an feudum novum, vel antiquum sit, De Franchis decis. 7. in fin. Galor. indic. controu. 24. nu. 35.

8 Caularum verò feudalium fuisse prohibitum compromissum, ex Constit. Regni Constitutione Divæ Memoria, compertum est, quarum scilicet cognitio solummodo ad Magnam Curiam, sive ad Justitarios spectabat, vis verbis: Arbitria etiam ex compromisso super præmissis facta nulla esse censemus, cum de eis constitutione nostra, Magistro Justitiariorum, & Justitia, tantum cognitio sit delata. Magistro scilicet Justitiariorum si agebatur de feudis quaternatis. Justitiæ verò si de feudis non quaternatis, ut ibi explicant Glos. verbo Justitia, & Afflic. in eadem constitut. num. 58. ubi ideo dixit cognitionem hujusmodi caularum non alia ratione fuisse denegatam arbitris, quam, quia auctoritate Regia eorum jurisdictione certis tantum personis reperiebatur commissa. Quæ ratione Andr. de Ifern. in cap. 1. §. si inter partes de l. Corradi num. 6 voluit, ut etiam attentio communi jure feudorum, non liceat compromittere de causis feudalibus quod per cap. Imperialem de prob. feud. alien. per Fed. designati sint Judices, qui de ejusmodi causis debeant cognoscere, cui se subscribit, ibi Liparulus lit. N. Etsi magna de hac re sit quæstio inter juris feudorum peritos, ut constat ex traditis per Schraderum de feud. par. 10. sect. 1. num. 166. qui pro negativa quindecim DD. assertit pro affirmativa verò tresdecim latiusque per Camil. de la Ratha in suo theatro feud. par. 12. dilucid. 80. qui innumeros DD. utramque aleam sustinentes assertit, Ursil. ad Affl. dec. 42. num. 2. 3.

9 Quæstio verò de vita, & militia, sit nè feudalis extricant Troys. super hoc rit. Campan. qu. 33. de vita, & militia, & propterea an illa compromitti queat inquirat Ann. in constit. Constitu. num. 284. & 285. Divæ Memoriae Petr. de Gregor. in tract. de vit. milit. q. 8. tradens causam vitæ militiæ judicandam ad instar caularum feudalium, Ann. cons. 75. At compromitti posse quando non negatur eam deberi sed tantum agitur de illius quantitate liquidanda, ex Affl. dec. 138. Tapia in pragmat. odia litium num. 13. Ricc. collect. 26. & 79. Reg. Capyc. Latro. decis. 33. num. 10. lib. 1. deducit Consil. Rocc. respons. 51. nu. 2. tom. 2. Borrell. de compromiss. §. 2. Glos. 1. num. 132. vers. quamquam & indifferenter hodie causas vitæ militiæ compromitti, testatur Campan. add. tract. quest. 43. Novar. super pragmat. 1. de arbitr. collect. 107. nu. 18. & hoc capitur ex cautela tradita à Dime de Mariconda in constit. Comitibus post Petr. de Montefort. de qua tamen cogitandum scripsit Gramm. in ead. Constit. Comitibus nu. 4. in fin.

Hinc novissimè in S. C. disceptatum fuit, nùm causa dotis deparagio debita super feudis, sive illorum prætio judicanda sit ad instar caularum feudalium, in causa Ill. Ducis Andriæ, cum Ill. D. Cecilia Acquaviva Ducissa Laurentianæ ejus sorore. Siquidem nihil prohibere quin petitio dotis de paragio quantumvis debita super feudis debeat compromitti servata forma Reg. Pragmat. qdialitium sub tit. de arbitr. astruebat Dux ex Andrea

Andrea de Barulo, qui cum docuisset in eadem constitutione in aliquibus, masculos eatenus fuisse prælatos, feminis in successione communium Parentum, quatenus eas juxta paragium nuptui collocassent, ex his verbis. *Dum tamen sorores, aut amita: pro modo facultatum suarum, & filiorum superstitum numero, secundum paragium debeant maritare*. Credidit postmodum, ut quotiescunque frater non paruisset ejusmodi conditioni, haud vetitum esset forori petere partem successione, etiam quoad bona feudalia à qua eatenus postea repellenda esset; quatenus frater promptum se diceret ad ei dandum dotem juxta paragium, *Et secundum illam viam*, inquit, scilicet secundum justum modum agendi si non petat dotem de paragio, sed petat successionem in feudis, *causa ista ventilari, & tractari ac terminari poterit in Magna Curia si ex causa successione petatur feudum seu pars feudi quaternari*. Quibus verbis non potuit manifestius ostendere causam dotis de paragio his temporibus haud fuisse habitam tanquam feudalem, ac proinde nec de ea dubitari potuisse, an posse compromitti, dum eatenus ea trahi poterat ad Magnam Curiam quatenus non paragium, sed successio petita, nec tantum fuisset petita, successio sed actum quoque fuisset de feudis quaternatis quippe quorum solum jurisdictio spectabat ad Magnam Curiam, cum de feudis non quaternatis coram Justitiariis Regni esset agendum: Cujusmodi praxim, ut scilicet causa dotis de paragio non posset tractari coram Judicibus feudalibus, obtinuisse usque ad tempora *Isernia*, qui centum post annos floruit, colligere licet ex eodem *Isernia in d. constitur. in aliquibus loco superius citato* ubi ipsa *Andrea de Barulo* verba retulit pluraque circa ejusmodi opinionis veritatem disputavit; Imò, & obtinuisse usque ad tempora *Afflicti*, vel saltim nihil circa eam cognitionem fuisse immutatum, constat ex eodem *Afflicto ibid. num. 25. & 26.* etsi ob malè interpunctum Textum *Isernia*, prædicta verba *Andrea de Barulo*, fuerint ab eo attributa ipsi *Isernia*, cum inquit, & subdit (loquens de *Isernia*) *quod secundum istam viam, causa ista tractabitur, & determinabitur in Magna Curia Vicaria*.

Ex quo apparet quod quamvis prædicta sententia *Andrea de Barulo*, qua voluit posse sororem petere partem successione feudorum, si frater sit contumax in præstanda dote de paragio, aut sit omnino falsa, ut censuit *Petrus de Monteforte in additionibus ad eandem constitutionem*, aut non habeat locum, nisi solum in feudis Longobardis ut voluisse visus est *Isernia memor. loco*, tamen quod eatenus causa posset spectare ad Judices causarum feudalium, quatenus tractaretur de successione feudorum, non verò quatenus ageretur de petenda dote de paragio.

Hinc apud *Consiliarium de Georgio in allegat. 11.* apparet questionem, an deberetur paragium forori defunctæ ante ætatem nubilem itaut transmiçteretur ad hæredes fuisse compromissam in arbitros in causa Marchionissæ Bracilianæ, contra Marchionem Iliceti, coram quibus pro affirmativa opinione scripsit idem *de Georgio*, qui victoriam obtinuit; cujus decisionis factæ ab arbitris

mentio quoque est *Dom. Reg. Galeota controu. to. 1. contr. 16. nu. 44.*

Et apud *Dom. Reg. Capic. Latro consult. 25. to. 1.* questio an pars prætii, quæ debetur forori secundogenitæ, in feudo novo, debeat estimari habitore respectu ad prætium verè solutum an verò ad rei valorem tempore mortis, & an saltem super ejusmodi augmento valoris deberetur paragium, apparet fuisse compromissam in Arbitros, eoque doctissimos; fuerunt enim eximii viri *Joan. Vincentius Macedonius*, postmodum Collateralis Consiliarius, ac Marchio Rugiani, *Vincentius Corcionus*, Regius inde Coconsiliarius & postea Regii Fiscii patronus, Præsidentisque Regiæ Camere; *Fulvius Lanarius* Regii item Fiscii patronus ac Regiæ Camere Præsidentis, & peritissimus ille juris feudorum interpret *Andreas Marchesius* Regius postmodum Consiliarius, ac nostri Sac. Conf. Præses, coram quibus cum res trium annorum spatio, prout ex originali processu constat, fuisset acriter disputata; fuit demum promulgatum laudum in favorem primogenitæ, pro qua *Reg. Cappc. Latro* scripserat, ut scilicet non teneretur nisi ad partem prætii soluti, & à petitione paragii super eo, quod feudum pluris valebat, esse absolvenda, fuitque laudum confirmatum per S. C.

Et moderni Siculi quoque scripsere causam paragii non esse feudalem, ex eo quia vigore *cap. 117. Regni Sicil.* dispositum sit, quod similis causa sit summaria, *Muta sup. c. 389. n. 4. to. 5. Franc. Salern. conf. 33. §. 4. n. 15.*

Eadem certè ratione, nec dubitari jure poterit, quin ejusmodi actio pro dote de paragio possit fratri primogenito absque assensu etiam si age remus de cessione translative, ut decisum præcis temporibus testatur *Præs. de Franck. decis. 119. num. 21.* latèq; probant *Reg. de Ponte consil. 50. to. 2. num. 5. & 6. & Consil. Minadous conf. 2. num. 6. & seq.* Jus enim quod competit forori pro dote de paragio ut rectè inquit *Minadous loc. cit.* *Non est quid feudale, datur enim ad consecutionem cujusdam legitime, seu paragii in quantitate, pro quo paragio datur actio personalis contra fratrem, &c.*

Et quod actio pro dote de paragio non sit actio ad feudum, sed tantum ad pecuniam, ac ideo non debeat judicari ad instar actionis ad feudum, docuit expressè *Isernia in constit. honorem nostri diadema is, vers. Sed si ipsa lib. 3. Et in constit. in aliquibus, fol. 330. col. 1.* cum tractat questionem an pro dote de paragio possit dari feudum in dote. *Verius* inquit *videtur quod non possit, cum jus petendi paragium sit personale, & actio personalis, scilicet conditio ex hac constitutione ad petendum pecuniam pro dote recipienda; Quod procedere ait etiam si in causam judicati, condemnatione facta, capiantur res feudales quia, inquit manebunt solum pænès sororem loco pignoris, ad hoc ut de fructibus ei satisfiat de dote de paragio Et quod pro dote de paragio non possit fieri executio super feudo sed tantum super fructibus, post *Iserniam* docuit *Petrus de Gregor. de dote de paragio q. 38. num. 7. & post Reg. Rovitum in pragmat. 24. de feud. num. 62.* & alios scripsit novissimè *Bottilierius tract. de success. tit. de ex-**

clufione, & parag. theorem. 17. num. 14. in fin. Imò, nec poffe fieri exequutionem super feudo, nifi facta prius, diffufione omnium bonorum burgenfaticorum, ex doctrina *Andræ in d. confit. in aliquibus, & in conf. fi quis post litem de penis contumac. & aliis in locis*, docuit optimè *Petrus de Gregorio dict. tract. de dote de parag. qu. 12. num. 6.* Et idè onus paragii non poffe dici propriè onus feudi, valdeque differre à vita militia, quæ debetur tantum ex feudo eleganter ostendit *Præf. Amatus conf. 11. num. 14.* per plures fequentes; Vita enim militia, inquit ipfe, est onus respiciens tantum ipsum feudum. Quod non idem est in dote de paragio: *Paragium enim non est onus intrinsecum feudi itaut jus aliquod pro eo fit caufatum super ipso feudo, cum nullo pro eo competat realis actio, sed tantum in personam.* Adèd ut *nu. 23.* dicat, quod si paragium in genere, sive in abtracto consideretur non poffet dici magis onus feudatarii, quam burgenfis, cum nedum debeat respectivè ad feudalia, prout, & vita militia, sed etiam ad burgenfatica.

E contra verò, *Duciffa Laurenzani* nullo modo caufam de paragio, uti feudalem, poffe compromitti, dicebat ex *Ann. conf. 75. Reg. Rovito in d. prag. odia litium num. 38. de arbitr. Petr. de Greg. de dote de parag. q. 37. qui num. 6.* occurrit argumento defumpto à contrario sensu, ex apoftilla *Andr. de Barulo, & in tract. de cauf. feud. lib. 9. 3. Intrig. de feud. cent. 1. q. 45. num. 90. Hier. de Leon. decis. Valent. 77. num. 19. tom. 1. Milan. decis. 6. à num. 40. lib. 1.* Etenim femper actio prædicta tangit feudum, cum experiatur conditione, ex *l. confit. Constitutionem Divæ Memorix*, quæ est rei perfecutoria, *Affl. decis. 162. Amat. conf. 11. 12. 42. Maftril. dec. 200. num. 29. Anton. de Amat. variar. cap. 2. num. 49. lib. 1. Conf. Theodor. alleg. 7. Reg. Rqv. in prag. 25. in fin. de feud.* Et proinde fit executio contra tertium possessorem super fructibus feudi, ut ex illis satisfiat paragium, quod præfertur creditoribus fratris cum assensu super feudo, *Regens Capyc. Latr. consult. 121. num. 17. Reg. Marcian. disp. 77. num. 8. lib. 2. Reg. Tapia dec. 48. Vivius decis. 285 num. 8.* Et quamvis fructus feudi dicantur accessorii, tamen habent naturam feudalem uti subrogati satisfactioni portionis feudi, à qua femina dicitur remota, loco cujus successit paragium, *Andr. in dict. confit. Constitutionem, Montan. in repet. l. Imperialis, §. præterè ducatus num. 107. Bambac. in cap. omnes filii q. 6. num. 70. & 71. si de feud. defun. & contro. fuer. qui de communi testatur, dicens, vitam, & militiam, non admittere compromiffum, quia est loco portionis feudi, prout est paragium, quod debetur etiam ratione privationis feudi. Unde lis feudalis dicitur, sive fit mota in actione personali, sive reali, sive mixta, sive in rem scripta, vel officio Judicis, ex lege feudi, vel ratione feudi dependens, *Schrader. p. 10. sess. 1. num. 68. tom. 2. Petr. Gregor. addit. quæst. 37. & in tract. caufar. feud. q. 5. & 7.**

Unde sub die 20. Decemb. 1660. relatore *Confil. D. Josepho de Rosa* (qui ex Advocato primario, Confiliarius creatus, haud multo post Regis jussu cui optimè tanti viri indoles, doctrinæ præstantia, virtutum copia pernotuerat, sui que patrimo-

nii Regii rebus, ac subditis populis, maximè utilem fore intelligebat *Advocatus Fiscalis* delectus est, & possessionem cepit die 14. Novembris 1661.) è S. C. manavit decretum, quod procedatur in S. C. petito compromisso non obstante, penès *Actuar. de Liçto*; quod altero decreto sub die 4. Junii 1661. confirmatum extitit, ipsomet referente, cum interventu *Reg. Confiliarii Erasmi de Ponte* ad-juncti.

Sed num proferri possit laudum per Arbitros, quamvis super compromisso non fuerit impetratus assensus, & fat fit, si ille postmodum impetratur super laudo.

Dom. Reg. de Marinis lib. 1. quotid. resolut. cap. 67. tuetur assensum poffe validè expediri super laudo, quamvis super compromisso nullus fuisset antea impetratus.

Verum tanti viri opinio mihi non arridet, & communi omnium nostratum traditioni, perpetuoque rerum judicatarum usui adverfatur, *Affl. in confit. Constitutionem D. M. num. 52.* manifestè docuit compromiffum de re feudali esse nullum, absque Regio assensu, quia expressè reperitur prohibitum per eam *Constitutionem*. Undè cum laudum sit sequela compromiffi (ut nostri dicunt) si latum sit ab iis, qui nullam habeant jurisdictionem arbitrandi, consequens est, ut nullum sit ipso jure, ac minimè idèd poffit per ullum supervenientem assensum confirmari, & propterea idem *Affl. in dec. 285. num. 16.* testatur nos hoc jure uti, ut assensus debeat impetrari super compromisso, nec satis sit illum impetrari super laudo, dum inquit: *Super compromisso de re feudali debet intervenire Regius assensus, & non super laudo, & hoc jure utimur, quia laudum descendit ex compromisso, & est exequutio compromiffi.* Unde cum in caufa Principis Sulmonis, cum Universitate, fuisset impetratus Regius assensus, quamvis (quod magis est) antequam laudum ferretur, fuisset facta relatio per Arbitros in *Coll. Confil.* adhuc tamen fuit judicatum laudum fuiffe nullum, ut decisum per *Camcram*, facta relatione in *Collateral. Confil.* testatur *Dom. Reg. Moles decis. 163.* quia assensus nil aliud agit, quàm remove obftaculum, quod oritur ex prohibitione Regis, at non idèd dat ullam validitatem actui, qui alioquin fuisset nullus, prout nullum fuisset laudum, si à non habente potestatem fuisset prolatum, quam sententiam optimè probat *Dom. Reg. de Ponte to. 2. conf. 52.* qui ita respondit in caufa *D. Ferdinandi Gonzaghæ*, cum *Reg. Fisco*.

Quod sanè adèd verum esset, ut scilicèt assensus debeat impetrari super compromisso, & non super laudo, ut inoleverit praxis in *Collateral. Confilio* concedendi assensum cum clausula, dummodò ante promulgationem laudi fieret prius relatio in eodem Confilio, ut testatur *Dom. Reg. Loffredus in sua paraphrasi feudor. fol. 57. ver. compromiffum*, his verbis: *Hodiè in Regia Cancellaria signamus supplicationem assensus cum reservatione, quod laudum proferatur facta prius relatione Majestati Regiæ, vel, ea absente, Ill. D. Locumtenenti.* In eandemque sententiam *Camerarius in repet. l. Imperialem, fol. 51. lit. Q.* cum inquit: *Nè super sententia censetur præstitus assensus, quando præstatur in compromisso, Regentes in assensu dicere so-*

lent, ita tamen, ut ante prolationem sententia Arbitri referant, quid inde determinare volunt. Prout etiam testati sunt *Quintil. Mandos. ad Lupum alleg. 102. verb. Vassallus in fin. Jo. Vincens. de Anna in constit. Constitutionem Div. Mem. num. 180. & Laratha par. 8. dilucid. 57. num. 5. & 6.* ubi refert *Bammacarium in cap. si vassallus si de feud. def. controv. fuer. num. 16.* qui inquit, ita se pluries vidisse scrivari, & hanc opinionem insectantur *Urfill. ad Affl. dec. 143. & 138. Roman. conf. 369.* quos, reprobato *Bal. in l. fin. Cod. commun. de leg. insequitur Avus meus ad Capyc. dec. 93. num. 1. Cornaz. dec. 66. Milan. dec. Sicil. 1. Schrader. de feud. tom. 2. par. 10. sect. 1. Monac. ad Minad. dec. 3. num. 3. Thor. par. 1. compend. verb. compromissum, Roland. à Vall. consil. 22. num. 1. vol. 4. Reg. Lanar. conf. 33. n. 5. & 6. Borrell. in summ. decis. tit. 163. num. 109. Consil. Staib. resolut. for. lib. 1. cap. 57. num. 39.*

Nec rationibus in contrarium adductis difficile nimis esset respondere; Nam quod dicitur certum esse, communi feudorum Jure attento, assensum super compromisso facto de re feudali nullatenus esse necessarium, ac *Iserniam*, qui contrarium scripserat, communiter fuisse reprobatum, id non videmus; quo pacto possit sustineri, cum pro *Andrea* frequentior stet Feudistarum omnium consensus, ut colligere licet ex dinumeratione Doctorum, qui pro utraque sententia allegantur per *Schraderum d. par. 10. sect. 1. n. 166.* & per *Laratham d. par. 12. dilucid. 80.*

Quod additur, in Regno nostro, non fuisse prohibitum compromissum, sed tantum Arbitria ex compromisso; quasi ob id assensus non debeat requiri super compromisso, sed super laudo, Id falsum dignoscitur, si advertatur ad causam illius prohibitionis, quod scilicet hujusmodi causarum cognitio Magistro Justitiario, & Justitiæ tantum ex Regiis Constitutionibus esset delata; quo fit ut non minus compromissum, quam laudum censeatur prohibitum, cum non possint partes sub quibusvis clausulis firmare jurisdictionem ubi Jus denegat, ut in propriis terminis, inquit *Afflic. in dist. constit. Constitut. Div. Mem. num. 56. versic. Quinto quaero. Quin?* verbum illud *Arbitria*, in *constit.* adiectum, debet intelligi de ipso compromisso, non de laudo, cum regulariter illud denotet compromissum, ut probat *rubr. de recept. arbitr. & qui arbitr. recip. & sentent. dica. cum tex. in l. 3. §. 1. ff. eod. tit. & aliis concordantibus.* ubi arbitrium, tam respectu Judicium, quam partium dicitur compromissum, *Alciat. lib. 1. par. cap. 45. Coras. lib. miscellan. 2. cap. 11.*

Et demum quod subjungitur, rationem prohibitionis non vigere in compromisso, sed in laudo, quod res transferatur per laudum, non per compromissum, id parum obstabit, nedum ex ea regula, quod prohibito aliquo, censeatur prohibitum omne id, per quod pervenitur ad illud, sed etiam quia ratio prohibitionis non pendet ex rei translatione, ut modò diximus, sed ex concessione Jurisdictionis facta certis Judicibus, quam noluit lex ex partium consensu aliis posse demandari. Ex quo apparet prohibitionem compromissi in Regno nostro respectu feudalium, esse magis arctam, quam prohibitionem alienationis; Alie-

natio enim non aliter est prohibita, quam nisi de speciali Regis licentia confirmetur, quam ideò communis est Feudistarum traditio, non posse à Principe denegari absque iusta causa. Arbitria verò ex compromisso super feudalibus facta, absque ulla reservatione nulla esse censentur, nec credimus regulariter teneri Regem assentiri super compromisso de re feudali, quando ejusmodi jurisdictionem soli M. C. vel S. C. concessit, eamque cunctis aliis Regni Magistratibus ademit.

Ut hinc constet nil in causa esse, cur magis nos movere debeat illorum Advocatorum auctoritas, qui in prædicta causa Principis Sulmonis responderunt pro validitate laudi, quam auctoritas longè major totius Regiæ Cameræ, quæ facta relatione in Collater. Consil. laudum illud nullum esse declaravit. Præcipue cum doctissimus ille cùm Romani, tùm feudorum J. C. *Jo. Franc. de Ponte*, quem tanquam unum ex prædictis Advocatis nominat idem *Regens de Marinis in cit. loco*, post Reg. Cam. decisionem sententiam mutaverit, ut constat ex *d. consil. 52. to. 2.* Imò in causa illa contra Principem pro Universalitate doctissimi quoque viri calamum arripuerunt, nempe *Sylvester Alselmus P. Paulus Theodorus, Octavius Niger, & Bartholomæus Baldinus*, quorum manuscriptaervo.

- 12 Feudum quaternatum de quo Ritus, de jure communi haud cognitum, teste *Capyc. in investit. feudal. verb. quaternatum*, quem insequitur *Capyc. Latr. consult. 74. num. 1. lib. 1.* & advertit *Reg. Rovit. in rubr. pragmat. de feud. num. 51.* & post eum *Reg. de Marinis lib. 1. quotid. resolut. cap. 233. num. 28.* est illud, cujus concessio spectat ad Regem, *Isern. in cap. Imperialem, vers. quaternatum de prohibita feud. alien. per Feder. & cap. 1. vers. Sed nonni quo temp. miles*, sequiturque *Jacobus. de Franch. in pralud. feud. num. 174. Afflic. dec. 282. num. 1.* ibidemque *Urfill. num. etiam. 1. Maur. sen. allegat. 21. Marant. in singul. verbo Feudum quaternatum, Fusc. sing. 4. lit. F.* Nam eo ipso, quod Rex concessit in feudum, dicatur quaternatum, multorum est sententia quos idem memorat *Affl. num. 3.* & iterum addit *num. 4.* si alterum
- 13 de duobus concurrat; Primum nempe, quod expressè, sive per æquipollens concesserit in feudum quaternatum, & sequitur *Franc. de Amicis in tit. de iis, qui feud. dar. poss. §. secundum autem num. 2. & §. tertia differentia pag. 56. ac Reg. de Ponte de potest. Prorog. tit. 7. num. 5.* necnon alii plures citandi *rit. 52. num. 2.* Alterum verò, ut sit ca-
- 14 strum, ea suffultus ratione, quod in Regno omne castrum censeatur feudum quaternatum, idque deducitur ex *Glos. ordinaria in Constit. Regni Justitiariis nomen, & normam, vers. prator*, ibidemque *Isern. ad verb. de sen. aliisq. additionantes, Frecc. indic. auctor. 29. num. 3. Vivius dec. 401. num. 11.* atque *Reg. Galeos. lib. 1. controv. 7. num. 2.* nisi tamen esset castrum ab Ecclesia possessum, quia non in feudum sed in allodium datum censeatur, teste *Isern. super adduct. constit. & Affl. num. 29. Capyc. in investit. feud. vers. feudales appellationes in ultimis verbis*, iterumque in *verb. Feudum clausula, vers. & castra omnia in Regno, ac tertio in rubr. Imperialem, vers. quarta conclusio est, quod is, qui tenet à Barone, Frecc. ead. auct.*

auth. 29. sub num. 5. & lib. 3. vers. inter quaternata feuda sub num. 34. addentes ad Ifern. in cap. 1. vers. item si sit de controvers. int. mascul. & femin. de Ponte conf. 30. arbitror nu. 6. vol. 1. Jo. Andreas Georgius vir apprime eruditus, alleg. 10. à num. 6. Intrigl. centur. 1. de feud. cap. 43. num. 62. Ac speciatim in castro cum jurisdictione, scribit citatus Freccia in dict. lib. 3. vers. inter quaternata feuda sub num. 34. ubi rem pro comperto habet, ex Ifern. & peritis Regni, cujus Freccia auctoritatem citat, & sequitur Peregr. conf. 1. propè num. 23. vol. 1. atque ita fuisse judicatum, & passim observari, dicit idem de Ponte in dec. 2. num. 19. Thor. par. 1. compend. dec. verb. feudum quaternatum, & declarat Reg. Galeot. add. controv. 7. num. 3. & nonnulla adnotat Laganar. ad Rovit. sup. prag. 3. lit. A. de ordin. Judic. Dicitur autem simpliciter quaternatum, quia descriptum in quinternionibus Regiæ Curix, teste Andr. Ifernien. multis in locis, inlequiturque Jacobut. num. 176. dictorum pralud. Ann. conf. 44. num. 53. & Frecc. memor. author. 29. Consil. Paul. Staiban. centur. 2. resol. forens. 175. num. 13. necnon Reg. Capyc. Latio consult. 74. num. 4. lib. 1. ibique nonnulla de quinternionibus quoque subnectens, Jo. Andr. de Georg. add. alleg. 10. num. 4. Camill. de Medic. conf. 49. nu. 4. Reg. Galeot. controv. jur. memor. controv. 7. num. 2. & controv. 24. Reg. de Marin. in observat. ad Reverter. dec. 69. num. 1. lib. 1. & indic. cap. 233. nu. 18. Novar. de gravamin. vassall. lib. 3. gravam. 83. At secundum quid, & improprie illud denominatur, quod à Barone in capite, & immediate tenetur, licet mediate à Rege, Camer. in cap. Imperialem, fol. 69. Affl. decis. 282. Reg. Constant. in l. 1. C. de vendit. rer. fiscal. lib. 10. post num. 34. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. resolut. cap. 126. num. 83. Quin? in Regno semper dici quaternatum, quamvis in quinternionibus Regiæ Cameræ descriptum non reperiatur, dummodo constet non teneri à Barone, & proinde in eo succedi secundum Constit. Regni ut de successioneibus, quæ bonorum feudaliū successionem ad tertium gradum restrinxit, decisum tradit Reg. Revert. decis. 399. & ibidem observat Reg. de Marin. num. 1. & dixerat observ. 60. num. 1. quamvis contrarium scripserit Jacob. Anton. de Maur. in suis allegat. 20. & 21. Nam in aliis feudis non quaternatis, & sic in escadentialibus succeditur usque ad septimum gradū, sive geniculum, Staib. sen. conf. 62. num. 4. & 5. & junior centur. 2. resol. forens. 104. num. 50. Et quando Regis assensus, qui in alienatione intervenit, dicatur feudum quaternare ad interpretationem Ifern. in Constit. Regni. si quis Baro, & in capit. 1. §. similiter de Capit. qui cur vendid. lato calamo inquit Capyc. Latio. addit. consult. 74.

Barones autem nequire in feudum dare, quæ sunt de demanio, colligit Ifern. in cap. 1. de controv. feud. sub num. 10. sed tantum quibus excadentias, quando scilicet quæ in baronia sua excidunt, & vacant l. fin. C. de bonis vacant. lib. 10. l. omnes Cod. de delat. eod. lib. Franc. de Amic. in cap. 1. de his qui feud. dar. poss. & in hoc discursu subnectens, excadentiarum nomine complecti, feuda plana rusticana, athenasia, censua-

Tom. I.

lia, & his similia, quæ in feudum dari posse à Barone insinuat, Petr. de Gregor. de concess. feud. par. 1. qu. 2. Ann. in cap. 1. num. 247. de vassall. decrep. atatis Reg. de Curte in suo divers. par. 1. num. 27. pag. 12. quod nec mirum, cum ea legibus feudorum haud regantur, Glos. in constit. de successioneibus, ibidemque Andr. qui idem asseverat in cap. 1. num. 14. de natur. succ. feud. Luc. de Penn. in l. unic. C. de impon. lucr. descript. Frecc. de subfeud. lib. 3. de diff. int. feud. quatern. & alia quæ de tab. nu. 3. & 4.

18 Feuda verò nobilitatem conferre, & paradoxium, vulgatum est apud nostrates, Andr. in cap. 1. §. persona per quos fiat invest. Capyc. in invest. feudal. verb. Feudum nobile, Tiraq. de nobil. cap. 7. Luc. de Penn. in l. mulieres C. de dignit. lib. 12. Marant. in suis singul. verb. Feudum quaternatum, Hieronym. de Rosis in alleg. impr. post dec. Viv. 225. n. 133. Reg. de Marinis ad cit. dec. Revert. 69. nu. 4.

Id autem, an in feudo empto obtineat, non infusè queri potest; feuda etenim emi posse, & emptæ esse propria feuda alterata tantum in hoc feudi natura, non dubitatur, Andr. in cap. 1. de invest. in marit., facta in cap. 1. circa fin. de frater. de nov. benefic. invest. Camill. de Curte add. par. 1. divers. feud. vers. tenet ergo investit n. 42. cum seq. licet pluribus placuerit feudum pecunia quæsitum, etsi adit verbum concedimus dici allodium, Camill. de Curte loco adduct. vers. licet autem diffinitio proposita in princip. Videamus ergò, num, & in eo quoque alteretur natura, quoad nobilitatem, & paradoxium pertinet, & videtur affirmandum, & per consequens negandum, feudum emptum nobilitatem emptori asserre posse; quandoquidem nobilitas pecuniis comparari minimè potest, ut, & in hac ipsa facti specie est observatum à Tiraq. qui proinde intra dentes sentit feudum pecunia emptum minimè emptorem nobilitare, addi cap. inlequiturque Mastrill. de Magistrat. lib. 4. cap. 2. num. 3. Garzia de nocilit. Glos. 18. nu. 28. Paschal de patr. potest. par. 4. cap. 2. num. 40. Huc fortè spectat Parid. effatum de reintegr. feud. vers. fuit alias pag. 31. ater. feudum novum non nobilitare. Hæ autem subtilitates, etsi satis coloratæ compareant omninò tamen nobilitatem à feudis, etsi emptis, auferre non valent, siquidem, aut opponimus feuda emptæ à Rege, vel alio Principe, qui jus conferendæ nobilitatis habeat, & eo ipso nobilitas concessa videatur, Angel. in l. quidam consulebant, ff. de re judic. Tiraq. ibidem, aut verè feuda emptæ dicimus ab aliis feudatariis, puta vendentibus, & eo casu, licet non videamus, quomodo emens nobiletur, cum vendenti id jus non sit, assensus tamen Regis, seu Principis, qui intervenit supplet ex vi confirmationis, nobilitatis defectum, ex his apparet periculosum esse qui titulum emerint, Surg. de Neap. illustrat. cap. 13. secundum quod numerus titulariorum hujus Regni reduceretur ad nihilum, quomodocunque sit negari non potest hujuscemodi nobilitatem, & paradoxium non habentem veram naturam nobilitatis & paradoxii Andr. in cap. 1. §. si verò de nat. feud. vel ex eo nam ex aditu passim omnibus,

Z 2

etiam

etiam vilissimis ad prædicta concessio, Princeps videretur inferre injuriam non concedendo, quod omnibus concedere solet *l. 1. §. promittitur, ff. de aqua pluvia, & estin.* Tandem non potest quis per pecuniam lucrari nobilitatem, sed bene emere, & sic nobilis dicitur titulo oneroso non lucrativo, ut præterea rusticos ex illius emptione nobilitatem assequi, adversus *Lucam*, amplectitur *Andr.* quem laudat *Franch. de Petr. festivar. lect. lib. 1. cap. 7. num. 11.* modo illi sordidos exuant mores tametsi modicum, illud sit, plus enim, & minus specie minimè differunt, cujus ultimo assumpto *auth. Ifern. & Luc. fretus* contradicit *Anus meus ad Capyc. dec. 32.* quin pro feudo exiguo, nec juramentum fidelitatis deberi, *ex Ardix. in summ. und. dicat feud.* subnectit aliaque modicitatem concernentia cumulat, nec non ad *Gramm. dec. 34. num. 2.* Sed an feudatarius, qui nobilis fuit effectus ex feudo acquisito, deinde illo vendito; vel aliter dimisso nobilitatem amittat. Negativè tradunt *Reg. Rouit. tit. de merc. cat. official. prohib. prag. 1. num. 9. Giurba de success. feud. pralud. 3. num. 9. vers. contrarium & affirmativè Tiraq. add. tract. de nobilit. cap. 7. nu. 18. Card. Mantica de tacit. & ambig. lib. 23. tit. 3. num. 28.* quos refert *Franc. Mar. Prat. ad l'aschal. loco cit. nu. 40.*

R I T U S L I.

Item, quod Curia ipsa, & quilibet ipsarum, cognoscant de excessibus officialium, si deliquerint in officiis eorum, ea exercendo, & non aliter.

S U M M A R E R U M.

- 1 Eadem in hoc ritu relata verba habentur rit. 49. & 61.
- 2 Quorum dispositio ea est ratio, quia injuria facta officiali fit domino.
- 3 Clausula non aliter, quid operetur.
- 4 Quid verò cum addita sunt alia verba, alias, & alio modo potissimum in legato.
Casus, in quibus ob alienationem invito domino, emphyteota minimè jure suo privetur, remissive.

Eadem in hoc Ritu relata verba habentur in rit. 49. necnon rit. 61. ut propterea dispositio ista nedum appareat duplicata, sed triplicata, & de his Ritibus memor excipit *Pras. de Franc. decis. 407.* subnectens salam M.C. cognoscere de excessibus officialium, tametsi in nullo ex tribus prædictis hoc verbum, sola, adfit, ut observat *Reg. Tap. lib. 2. jur. Regni de offic. Magistr. Justiciar. in consil. magister justitarius num. 7.* & latè inquirat *Dans. tom. 1. de pugn. DD. de præmin. Reg. Aud. cap. 1. potissimum num. 15.* cujus dispositionis ea est ratio, quia injuria facta officiali fit domino, cujus personam representat, & sic Regi, *Andr. in consil. beneficium,* & proinde de injuria facta Regni non convenit, quod

alius cognoscat, præterquam M. C. quin, & Baronum officiales Regii etiam dicuntur, ut probat *Caravit. in memor. rit. 49. num. 7.* & in terminis perpendit *Reg. Rouit. in rubr. pragmat. de official. num. 8.* & an activè, & passivè *Carleval. lib. 1. de judic. tit. 1. disput. 2. qu. 7. sect. 1. nu. 796. Pras. Merl n. lib. 2. controuv. foren. cap. 71. num. 31.* quodque nos longa serie scripsimus ritu 49. quare nè dicamur eandem canere cantilenam, tacitè super ea re transimus, lectoremque relegamus ad ibidem notata. Nosq; ad clausulam non aliter ultimo positam advolamus, quamq; multum operari omnium est consensus, tantæque virtutis esse monemus, quantæ, & altera, aliis additis verbis concepta, illis nempe, *alias, & alio modo,* teste *Cavalc. decis. 8. num. 22. par. 2.* exemplum recensens in alienatione facta reservato consensu domini nec aliter, nec alio modo, quando nec directus dominus possit declarare caducitatem venditori, verioremq; magisque communem opinionem esse probat, explosa contradicente *Grammat. sententia in decis. 49.* quam amplecti videntur *Pras. de Franc. decis. 267. Episcop. Ifern. Genuens. in prax. Archiep. cap. 44. insequitur Minad. decis. 24. Costa de retrotract. cas. 1. cap. 8. num. 23. Molin. disp. 459. nu. 9. Galganet. de condit. & demonstr. p. 1. q. 52. nu. 3. Intrigliol. cons. 21. num. 35. Thesaur. latè lib. 1. quæst. forens. qu. 53. Trentaciaq. var. res. lib. 3. tit. de jur. emphyt. resol. 8. num. 3. Anton. Gamma. decis. Lusit. 147. num. 4. ibidemque Diaz. de Men. Reg. de Marin. determinationes Rotæ subnectens lib. 2. quotid. resolut. cap. 73. quæque verba conditionem important formæque inducunt *Cons. Georg. alleg. 31. num. 3. Montan. de regal. offic. num. 65. pag. 238. Consil. Marcian. cons. 25. num. 8. cæterique quos laudat Barbosa de claus. usufru. quæ. claus. 81. num. 18. Gratian. lib. 3. discept. forens. cap. 587. num. 10. quique eod. lib. 3. cap. 515. num. 1. & 18. ex tali clausula resolutionem contractus oriri absque moræ purgatione, subjungit *Borrel. p. 3. summ. decis. tit. 13. de fidejuss. caut. num. 154.* necnon potentiam negant, consensusque, remouent ita ut si aliter contra tenorem gestum fuerit nullitate careat *Reg. Capyc. Galeota lib. 1. controver. illustr. 11. num. 31. Gratian. lib. 3. discept. forens. cap. 532. num. 21.* Scribit idem *Cavalc. add. decis. 8.* id ipsum subsistere, si dictū dumtaxat fuisse accedente consensu domini, & non aliter fretus præsertim *cons. Caphal. 118. num. 9. & 10. Rimin. jun. cons. 285. num. 5.* opitulatur ejusdem *Cavalc. conclusio,* quæ (nostra sententia) vim rationis sustinebit ad probandam statutam paritatem ei enim, quia protestatio salvo jure domini, & non aliter operatur reservationem prioris juris directi *in dec. 41. num. 15. par. 5. authorit. Baverii sing. verb. protestatio nu. 3.* & aliorum complurium. Ut propterea dicendum existimemus clausulam non alias, aliter, aut alio modo non esse majoris virtutis, quam simplicem relata, non aliter, aut cum adjunctis memoratis illis verbis, aut alio modo atque idè aut simplicibus aut geminatis verbis ut supra concepta sit, adèd præcisa erit, ut non recipiat alienam interpretationem, nec aliam modificationem**

nem à verbis separatam, ex Bal. in l. si quidam num. 3. C. de except. & cap. 1. §. denique prope finem, quæ sit prima caus. ben. amitt. admisi quæ Rota in Bououien. de Bocciis 20. Febr. 1598. coram Cardinali Mellino, atque altera in Romana domus 9. Decembris 1588. coram Seraphino quorum autoritates insequutus Martha, & quidem perutili sermone id ipsum scripsit in tract. claus. 76. & in terminis feudalibus par. 2. claus. 37. & iterum vato 196. & in rub. F. solut. matrim. q. 2. num. 23. aliqua adjungit. Casus verò nonnullos in quibus ob alienationem invito domino emphytheothæ jure suo minimè priuentur, extricant Avus meus ad Gramm. memor. decis. 49. nu. 8. de Marin. add. cap. 37. necnon alia conferentia addunt Novar. decis. 177. Episcopus Maranza lib. 4. respons. 85. & præfata clausula, non aliter, nec alio modo, quid in legato operetur, indicat Giptius ad decis. lib. 1. Reg. Capyc. Latr. 99. num. 11.

R I T U S L I I

Nullitates, & appellationes inferiorum Judicum ad ipsam M. C. devoluantur immediatè, idest ommissis mediis.

Item quod Curia ipsa, & quælibet ipsarum cognoscant, & cognoscere possint de appellationibus, & nullitatibus omnium processuum inferiorum Judicum immediatè, & etiam si inferiorum res ipsi Judices fuerint officiales prælatorum in terris Ecclesiarum; dum tamen terræ ipsa teneantur in feudum à Curia, vel alio domino temporali.

S V M M A R I U M.

- 1 An sit vera sententia, quod tempore Reginae Joannæ distincta fuerint Magna, & Curia Vicaria.
 - 2 Jurisdictionis gradus sunt distincti, & quilibet infra suos limites jurisdictionem sibi demandatam exercere compellitur.
 - 3 Septima præminentia M. C. V. tributa cognoscendi immediatè de appellationibus à Curia inferioribus restringitur in causis Baronum, qui privilegium cognitionis secundarum causarum retinent.
 - 4 Barones possunt edicere pœnalis banna, nè vassalli Regia adeant Tribunalia, ommissa eorum Curia. Sed an valeant pœnas exigere.
 - 5 Vassalli nullo modo quibunt, invito Barone, ad Regias Curias confugere.
 - 6 Barones non valent ad eorum libitum in præjudicium subditi, causas à suo officiali avocare, alteri delegando.
 - 7 Nec in præjudicium ipsius dumtaxat officialis.
 - 7 Textus dispositio in l. Judicium solvitur, ff. de Judic. restringitur in superiore demandante, dato Judici totaliter vices suas. Vendicat ille locum in Judice delegato, non in ordinario.
- Procedit in Judice jurisdictionem habente ad nuntium revocabilem.

8 Marchiones, Duces, & ceterique jura Imperii habentes, & hujus Regni Proreges, an possint ad nutum sine causa cognitionis, Judices, non completo officio destituere, & quid in foro poli.

9 Cognoscit M. C. V. hujus Ritus vigore de sententiis Judicum inferiorum, tamen si illi officiales fuerint Prælatorum.

Officiales Episcopi Baronis, teneantur stare Syndicati, ut alii.

Appellationis materia ab illis, remissivè tangitur.

10 Feudalis sit res non sufficit, nisi probetur, datam fuisse in feudum.

11 In dubio res, quæ possidetur ab Ecclesia, præsumitur libera, & allodialis, & non in feudum.

12 Cavendum à Cavensi, qui vel terra teneatur in feudum, vel in allodium, vel finis in dubio, semper ab officialibus, & Curia prælatorum Baronum, appellatur ad Curias Regias.

Quamvis sit vera nostra sententia in ritu 1. quod tempore Reginae Joannæ distincta fuerint Magna, & Curia Vicaria, eas tamen illius mandato unitas fuisse, aperte probant nostri Ritus verba: Item quod Curia ipsa, & rit. 49. ut insuper dicamus, etiam tempore compositionis horum rituum separatas perdurasse, neque tunc ipse Reginae Joannæ, & Compilatorum rituum intentionem fuisse unendi; cum illis, & cuivis ipsarum tunc jurisdictionem concedant, ut propterea credamus, expleta compilatione prædicta decrevisse unire illas, & effecisse in postremo Ritu, atque idè in illorum emanatione apposuisse titulum, qui in eis legitur: Ritus Magna Curia Vicaria, quare potuissent compilatores, nisi labori, & expensis in illis rescribendis parere voluissent, ex his ritibus delere verba illa, & quælibet ipsarum, tantumque dicere: Item quod Curia ipsa, quemadmodum, & in rit. 61. hoc idem statuente asseritur, ut merito illos negligentia, nota censuerimus dignos in rit. 64. & 192.

Cum autem jurisdictionum gradus sint distincti, & quilibet infra suos limites demandatam sibi jurisdictionem exercere compellatur, ut ordinis confusio cesset cap. de personis 11. q. 1. septimam præminentiam M. C. tributam cognoscendi immediatè de appellationibus à Curia inferioribus, tum ex hoc Ritu, tum ex Const. Renni cum nova & altera appellationum tempora, cuius Rit. præceteris memor extat Sigismund. Scacc. de appellat. qu. 7. nu. 99. limitat. 9. Carav. recensens cujus nomine suppresso firmat Borrell. in summa decis. tom. 1. tit. 33. de appellat. num. 55. teste Francisc. Maria Prat. ad Muscat. par. 2. Glos. debet ad num. 20. necnon Maranz. par. 6. art. 2. tit. de appellat. num. 344. hujus ritus & alterius 62. non recordatur, quod admirationem tribuit Muscatel. in prax. par. 1. lib. 2. Glos. tenebitur num. 4. quique insignis Athleta omnes limitationes traditas per Carav. dispungit, nonnullaque memorabilia tradit Capiblauc. in prag. 8. à num. 95. de Baron. jure restringit, præceteris idem Carav. in causis Curiarum Baronum, qui privilegium cognitionis secundarum causarum retinent, & in hujusce ritus terminis perpendit Gallupp. in prax. S. C. par. 3. cap. 4. num. 16. Caravit. memor. ut pro-

propterea valeant ipsi ædicere pœnalia banna, ne ipsorum declinent jurisdictionem, & Regia adeant Tribunalia, omisso eorum Judice primarum, secundarum causarum *Marin. Execc. de subfeu. in autor. baron. 9. & 10. Capyc. decis. 9. num. 14. Capiblanc. de baron. prag. 3. num. 127. & post Parid. inquitur Foller. in pract. censuali ver. & submissione cujusunque fori num. 4. & in pract. crimin. ver. audiantur excusatores num. 162. Ursill. ad dec. 154. Affiët. num. 4. Boer. dec. 114. Ann. singul. 62. Giurba decis. 96. nu. 22. Cancr. var. resol. cap. 10. tit. de content. jurisd. nu. 31. Reg. Tap. 1. tom. jur. Reg. lib. 2. tit. de off. Magistr. Justitiarum num. 33. ver. recursum habuerunt Manlos. in tract. de inhibition. q. 123. Franc. Maria Pract. observ. 3. per tot. qui quo in casu esse accipiendum Anna dictum, add. singul. 62. insinuat Consil. Hodiern. ad Sura. decis. 147. Novar. de gravam. vassall. tom. 3. gravam. 21. pœnas tamen in casu contraventionis applicantur Baroni, Barbat. de divis. fruct. par. 1. cap. 2. à num. 71. ex Capibl. in memor. prag. 3. num. 129. Prat. add. observ. 3. num. 18. illas tamen exigere, nequire Barones, advertit Tarragl. in pract. cap. 2. quem insequitur *Crimald. additionator*, & servari testatur *Auus meus ad Gramm. decis. 30. num. 2. Thor. par. 1. compend. verbo vassallus baronis* quasque quoque evitabunt si pœniterint ante litis contestationem, *glos. in cap. si diligenti verb. perdat ubi Innu. & Joan. Andr. de for. compet. & explicat de Ang. ad foller. in fragm. num. 161. alios adducens*, & sicuti nullo modo quibunt invito Barone ad illa confugere, *Franc. dec. 417. num. 2. & 541. num. 3. Reg. Sanfelice. decis. 20. num. 4. lib. 1. Horat. Montan. de regal. pag. 144. num. 27. ita nec ipsi Baroni ad sui libitum in prædictum locum licebit causas à suo officiali avocare, nec delegando, de Franch. decis. 511. Avend. de excep. num. 12. Reg. cap. 5. num. 12. Schrader. consil. 16. inter consil. Borcboli. par. 2. col. antepend. ver. antepen. Auus meus ad Gram. decis. 30. num. 56. Reg. Rovit. distinctione utens in prag. 5. num. 22. de suspic. official. Reg. Sanfelice. dec. 29. sub num. 5. lib. 1. & decis. 244. num. 3. lib. 2. quem laudat Halif. Danza ad Gramm. decis. 104. num. 11. quodque protendent citati auctores nec licere in prejudicium officialis duntaxat ipsius, haud refragante *tex. regula in l. judicium soluis ff. de judic. & cap. ut nostrum de appellat. judicis soluitur* vetante eo qui judicare iusserat quicquid illi inherentes *Alber. ibidem num. 2. Bal. in 1. le. Codarr. pract. 99. cap. 9. num. 4. & post alios Garf. Mastrill. de magist. lib. 4. cap. 17. num. 15. in contrarium astruant, restringitur siquidem *textus prefata l. Judicium* in superiore demandante dato Judicii totaliter vices suas, ut cantat in Regno communis forma literarum commissionalium, quas Barones faciunt, advertit *Angel. ibidem sub nu. 1. & non dissentit Castrens. sub num. 3. & concinunt per Felin. exarata in cap. si quis contra num. 5. de foro competent. in delegato*, qui si recusatus alteri commiserit causam in totum, ad eum appellari minime poterit, licet *interdictum esset*, non commissa cum dicta clausula in totum: *Inter* vendicat ille locum in Judice delegato, non in ordinario, qualis est Ca-***

pitaneus, & quilibet in dubio præsumitur ab *Affiet. in Const. autoritate num. 3. Castr. in l. nemo C. de jurisd. omnium Judic. alique quos laudat Capiblanc. add. prag. 3. num. 128. quin procedit in Judice jurisdictionem habente ad nutum revocabilem, advertit Frezza add. autor. 9. jam diu versatus in decidendis gravaminibus vassallorum contra Barones teste Rovito sup. pragm. 5. num. 19. de suspic. official. Electus autem in Regno officialis, durante anni curriculo amoveri haud poterit, *Franch. decis. 216. & 409. Auus meus ad Capyc. decis. 121. 3. notab. & latè diximus rit. 2. & proinde nec pro parte, ut eveniret, si ex universitate causarum, quæ ex vi generalis commissionis ad illud spectant, subtraheret Baro aliquas, vel non adhuc cœptas delegando, vel cœptas avocando, arg. l. quæ de tota ff. de rei vendic. cum jurisdictione illa indivisa indimutè sit conservanda usque ad officii finem, arguit Capibl. de Baron. prag. 3. num. 138. & prag. 6. num. 4. quique distinctionem doctè subnectit, juxta quam sensum recipiunt tradita per *Consil. Marcian. cons. 43. sub num. 5. tom. 1. DD. verò ad diversam aleam iustinentes fateri certum est de Marchionibus, Ducibus, cœterisque jura Imperii habentibus, ac legis condendæ autoritatem, prout generaliter de non habentibus superiorem, saltom de facto loquitur Felin. in cap. quæ in Ecclesiarum sua num. 32. de consil. in Ducè Mediolani, tradit Castrens. cons. 34. sup. 1. dub. num. 3. in fix. Ducis Mantuæ memores extant Alex. cons. 15. lib. 4. num. 5. Dec. in cap. pastoralis sub num. 2. & 3. Ducis Mediolani meminit, cœteris omisissis, *Rolan. à Valle cons. 29. num. 26. lib. 1. post Brun. cons. 45. id quod protendimus ad Proregem Regis Vicarium, Mastrill. de magist. lib. 5. cap. 6. num. 1. Borrell. de praesent. Reg. Cathal. in praesent. num. 6. qui ad nutum sine causæ cognitione suos Judices privare, eosque non completo officio destituere quibit, Gramm. decis. 46. Franch. dec. 45. num. 2. Jo. Redin. de Majest. Princip. ver. sed etiam per legitimos tramites à num. 177. tom. 16. tract. pag. 166. aliq; laudati à Reg. Cap. Latro tom. 1. consult. 47. à nu. 20. quodque tamen in foro poli absque causa non admittunt, post alios Mastrill. lib. 1. cap. 27. num. 16. nec non P. Fragos. Jesuita Lusitanus de regim. Reipub. Christ. part. 1. lib. 3. disp. 5. num. 42. quæ nullo pacto ad Barones, cœterosque inferiores adaptari possunt.****

9 Cognoscit quoque M. C. hujus ritus vigore de sententiis judicum inferiorum, tametsi illi Officiales fuerunt Prælatorum, ad quod vide *textum, & ejus decisionem in cap. Romana, §. debet de appell. in 6. & cap. si duobus §. denique de appell. Glos. fin. in cap. fin. de delict. puer. Specul. in tit. de appell. §. 4. num. 22. & quæ Capibl. scripsit ex hoc ritu in prag. 1. num. 33. de baron. nec non Reg. de Ponte dec. 2. quod verò ad syndicatum attinet, non secus ac reliqui syndicantur, *Ann. singul. 460. cui se remittit Reg. Rovit. in prag. 1. sub num. 2. de Eccles. personis, nec non Thorus in compend. decis. verb. officiales clerici, quorum insuper officialium deputatorum à Baronibus Ecclesiasticis, aliqua scribunt Zerul. in prax. Episcop. verbo Judex §. 12. & 13. atque Carruba sing. 60. & 171. neuter verò aliquid addit, quod pertineat ad hanc speciem, si**

tenet

teneantur, ut cœteri stare syndicatui apud eandem Universitatem.

10. *Dum tamen teneantur terra in feudum subnectitur ritus* namque satis non est rem esse feudalem, nisi in feudum datam fuisse pateat ex notatis à nobis ritu 50. colligiturque pariter ex *Aucharano in mem. cap. Romana vers. decimo quarto sub num. 4. Franch. in §. debet post num. 2. Gemin. post num. 3. citat. capit. Romana de appell. in 6. Innoc. in cap. solitæ ibique Panorm. num. 9. Bellam. 10. Felin. num. 8. de major. & obed. Franch. in Rub. de appell. num. 36. & Prapof. nu. 53. Panor. in cap. 2. in finib. verb. de delict. puer. in cap. veniens num. 4. de accusat. & cap. licet in suscepto num. 15. & cap. verum num. 25. de foro compet. Franc. Marc. si bene considerentur ejus verba dec. 233. num. 1. & 2. Confil. de Georg. alleg. 10. Carol. de Grass. de effect. cleric. effect. 1. num. 510. & 512. Maur. sen. alleg. 2. num. 19. & alleg. 26. Angel. Clavaf. in sum. verbo Episcopus num. 25. Reg. de Ponte indic. decis. 2. sub num. 19. in qua latè agit de jurisdictione, quæ possidetur ab Ecclesia, & subtilitèr fundat in dubio præsumi liberam, & allodiam, & non in feudum, tradit etiam egregia in utroque casu, & semper appellandum esse ad Superiorem Regium, quod etiam comprobatur peritissimus Præs. Regiæ Camerae Fulv. Lanar. in addit. ad repet. Reg. patrui in cap. 1. de his, qui feud. dai poss. sub num. 90. & 91. & ita in hoc Regno servatur. Sed tu cave à Cavenli in hoc ritu, relato à Caravit. num. 8. quia vel terra teneatur in feudum, vel in allodium, vel simus in dubio, semper ab officialibus, & curiis Prælatorum Baronum appellatur ad M. C. vel ad Regiam Audientiam, & ita observatum vidisse testatur insignis vir Reg. Scipio Rovit. in apostill. ejus manu, quam servo, præsertim in Curia Terræ Carboni, quæ erat Eminentissimi Cardinalis Pamphili Abbatis Sancti Eliæ quoad jurisdictionem civilem, criminalem, & mixtam, exceptis tantum tribus casibus, scilicet mortis naturalis, civilis, & abscissionis membri, & Terræ Bosci, quæ era Reverendissimi Capituli Canonorum Sancti Petri de Urbe, nec non in Curia Sancti Joannis ad Pirum possessæ à Reverendissimo Prælepio de Urbe. Videas *Amod. de Ponte in tit. quis sit Jud. in caus. feud. in princ. post tract. de laudem.* & an possit ad Papam provocari à sententia Regis Siciliæ, inquit *Abb. in pralud. Constitut. q. 21. num. 2.**

RITUS LIII.

Regens M. C. V. cum uno Judice potest causas expedire.

Item quod in curiis ipsis magister justitarius, & ejus locumtenens cognoscat, & pronunciet, & cognoscere, & pronunciare debeat cum uno ex iudicibus ad minus, tamen cum duobus qui inveniuntur in curia, aliorum absentia non obstante, nec in aliquo alio exinde requisito, & expectato.

SUMMARERUM,

- 1 *Proceres nonnulli Censorem aliquem apud se continuo esse jubebant, & cur?*
Rationi est consentaneum, ut Regens M. C. cum uno ad minus ex Iudicibus sententias proferat. Dedit Præsidem juris ignarum arbitrio suo tantum aliquid agere.
- 2 *Judicum numerus quis olim, quis verò hodie sit.*
- 3 *Hujus ritus decreti ratio non videtur illa, qua Caravita utitur, quod Judicum officium sit auctoritate, & utilitate publicum.*
- 4 *Judices omnes, tum ordinarii, tum delegati conjuncti, ac simul consedentes judicare regulariter debent.*
- 5 *Laudum prolatum per duos ex tribus arbitris electis absque tertii interventu nullitati subjacere juribus, DD. & novissima rei judicata auctoritate in famigerata causa auctor ostendit.*
Nec non occurrit in contrarium auctis à peritissimò viro Reg. Donato Antonio de Marinis lib. 1. resol. 239. quin? illum loqui in arbitro malo animo, & voluntariè absente, demonstrat.
- 6 *Judex & arbiter votare tenentur, quamvis alii in unam juverint sententiam cum ratione id decidendi.*
Solet aliquando in rescripto delegatorio aliqua clausularum addi, quæ præportat, eorum aliquem posse.
- 7 *Præsidentes Regiæ Camerae, & Iudices M. C. V. funguntur jurisdictione ordinaria.*
Eis facta commissio dicitur potius partitio, & quid operetur.
- 8 *Causæ quando expediendæ à Consiliariis unius, vel plurium Aularum.*
Unio Aularum, quo tempore fiat.
Ordo illas uniendi jure Romano minimè ignotus.
Si unus ex Consiliariis alterius Aula tantum adfit, ipse solus, qui alioquin separatis aulis inutilis esset, aulam constituit.
- 9 *Votum in scriptis dari ab absente, nec ne possit.*
- 10 *Vota cum sunt paria, quid agendum.*
- 11 *Quid in causa suspicionis.*
Decisio R. C. apud R. Tap. super prag. 22. de offic. S. C. etsi primo aspectu videatur dura omni tamen jure prolata fuit.
- 12 *Judicibus omnibus, & Auditoribus licet causis omnibus finem imponere absq. Regentis, & Præsidis presentia.*
- 13 *Quæ M. C. Regens valeat terminare cum voto unius Judicis, & Præsides cum voto Auditoris, remissive.*

Si quem virum ante oculos nobis propositum, nostraque gesta accuratè scrutantem intueremur, mirum sanè quantum nos juvaret ad mores, arceret à vitiis, impelleret ad virtutes, inflammaret ad gloriam, aiebat morum Præceptor, & vitæ integritatis Dux *Seneca*; Pudet nos coram aliis inhonestè operari; hinc fit, ut unius viri presentia intra humanitatis limites detineat homines, & privatis affectionibus indulgeri vetet. Quamobrem sapientissimi nonnulli Proceres Censorem aliquem apud

apud se, continuò esse jubebant, ut si quid ab ipsis, aut immoderatè factum, vel non prudenter excogitatum, ac dictum fuisset consilio hic, & vobis demonstraret. Coniicitur hinc facillè, quàm par sit, & rationi consentaneum, ut in foro locumtenens Magistri justitiarum, hodie nuncupatus Regens Magnam Curiam cum uno ad minimum ex Judicibus sententis proferat, ac pronunciet, non .n. ex jure dicere existimatur is, qui arceat à se Judices, & privatus agat in causis, quæ Judicum discussiones expostulant, si testem actionum suarum quilibet habere debet, quantò sanè decentius erit & testem & Judicem apud se esse in judicando publicæ felicitatis amatori, nè privatis animi propensionibus indulgere dicatur; dedecet namque Præsidentem juris ignarum (qualis ferè semper eligi consuevit) arbitrio suo aliquid agere, cum tot, tantosque Judices sibi per curiam constitutos habeat, arg. l. nemo C. de decurion. l. prohibitum C. de jure fisci. & in terminis nostri ritus, advertit Constant. Papa ad arbitr. M. C. V. cap. 2. num. 78. & 79. nec non Danz. tom. 1. de pugna DD. tit. de offic. Præsidi.

At cum ipse Regens præesse consueverit semper Rotæ criminali, atque interesse decisionibus dictarum causarum, jure hujusce ritus verba intelligere debemus, procedere, in decidendis Causis capitalibus, verum cum adauctus deinde fuerit numerus Judicum criminalium ad quinque, civilium verò ad sex juxta prag. 28. §. nunc verò de offic. S. C. imò postremis his nostris temporibus octo incumbant expeditioni causarum criminalium, sex verò civilium, quod plenius annotavi super ritu 2. porò nunquam, aut perrarò evenire poterit, quod in hoc ritu disponitur. Cujus ritus decreti, licere Regenti cum uno ex Judicibus ad minus pronunciare, ratio videtur, quia sic Principi placuit disponere, non illa, qua Prosp. Carav. utitur sub num. 2. laudatus à Danz. de pugna DD. tit. de offic. Auditor. num. 4. & 58. tit. 1. quod eorum officium est auctoritate, & utilitate publicum; etenim illam tametsi veritate niti alibi copiosè scripserimus; ea tamen huic casui quomodo adaptari possit, non videmus probabilem rationem ab aperta jura in hoc specifico fancientia omnès tùm ordinarios tùm delegatos Judices debere, ut saltem omnes adsint decisioni causarum tametsi plurium tunc sententia prevaleat, l. Pomponius cum duabus sequent. ff. de re judic. id ipsum in procuratoribus Glos. in l. pluribus ff. de procurat. tùm in cap. si duo de procurat. atque in arbitris statuens est tex. qui tergiversari nequit in l. si interes ff. de receptis arbitr. concinnunt l. item si unus §. fin. eod. tit. l. duo ex tribus ibiq; Bar. Alex. Jas. & cæteri ff. de re judicat. quibus fretus in famigerata illa disceptatione successione Josephi Præite nullis confectis tabulis supremis, nec susceptis liberis, defuncti orta inter Jacobum Figliola actorum Magistrum Sacr. Conf. & Elionoram Preite conjuges, & mortui sororem, quæ in fratris gratiam amplam emiserat renunciationem omnibus clausulis vallatam, & Antoniam Preite uxorem Hyeronimi Petrone Josephi prædefuncti quoque sororem, quæ minimè renunciaverat compromissa in personas U. J. D. D. Julio Cæsaribus Cajafa, D. Jose-

phi Caravita, & D. Fulvii Caracciolo fuit per duos ex tribus absque Doctoris Julii Cæsaris interventu prolatum laudum in beneficium Elionoræ, aperto Marte contendere, illud nullitate scaterere, ex Blanc. de commiss. quæst. 9. num. 35. Abb. conf. 77. num. 3. Specul. tit. de arbitr. §. sequitur vers. sed pone, Marant. in Specul. tit. an sit judic. civil. vel crimin. num. 32. Bal. conf. 6. vol. 6. & conf. 32. vol. 4. præcisè sermocinante de laudotrium quarto absente, Cardin. Tusc. pract. conclus. lit. A. concl. 464. autumante non esse satis legitima citatione fuisse tertium interpellatum, cum omninò de jure civili illius exquiratur intervenus, Jo: Bapt. Ciarlino controvers. forens. cap. 27. num. 1. Anton. Fabr. decisum attestante in ejus Senatu lib. 2. tit. 38. de arbitr. diffinit. 3. quique advertit interpellationem minimè sufficere, sed dùm compromissum receperat cogendum non interpellandum fore, & tandem adduxi Vivii dec. 280. necnon Nigrum Ciriac. contrav. 559. tom. 1. & cap. 471. Borrell. in summ. decis. tit. 63. num. 346. haud refragante Brogardico illo contumaciam pro præsentia haberi, ad text. in Authen. qua in provincia vers. sed si nec ipse, C. ubi de crim. agi oport. quod locum vendicare in ipsiusmet contumacis damnum, non in tertii præjudicium certum est; Nostroque arbitrio haud refragatur canonicum jus legitimam tantum interpellationem exquirens, in cap. fin. de arbitr. in 6. Abb. conf. 77. col. 3. lib. 2. Tusc. add. conclus. 464. num. 13. cum illud servandum sit in terris Ecclesiæ, non Imperii, peculiari Juris civilis sanctione repugnante, & cumque de animæ præjudicio non agatur ut Glos. Abb. Anchar. aliisque laudatis, perpendit citatus Viv. nec non insequitur memoratus Ciarlino cap. 27. quin Bar. in indic. l. item si unus §. item si plures Jus Canonicum in arbitris tantùm necessariis admittit non voluntariis, ut erat nostri facti species Bar distinctionem amplectuntur, Bal. Franch. & alii à Vivio laudati, pluries indic. decis. 280. num. 16. & in praxi receptam exclamat Cavens. in commentar. prag. odia col. 3. vers. electo tertio.

Hinc contra rerum judicatarum auctoritates dicebam esse quod doctissimus Reg. Donat. Anton. de Marin. quotid. resolut. lib. 1. cap. 239. num. 9. animadvertit jus civile haud adversari Juris Canonici Sanctioni, cum illud nitatur regulæ ordinariæ hoc vero malitiôsæ absentiæ, & propterea utroque jure attento, existente voluntaria coarbitri latitudine posse ex tribus electis duos compromissis controversiis finem imponere, ea quippe ratione, quod latitudo, & contumacia arbitri parti damnum afferre non valeat, teste Fabro cit. definit. 3. num. 3. quamque idem eruditiss. Vir. Regens de Marinis agnoscens difficultatem num. 14. præbet regulam, quam observatam testatur à majoribus, quod in compromisso facultas arbitris concedatur, ut valeant duo ex tribus electis altero votum dare renuente laudum proferre; Quid quod? ipsum peritissimum D. R. ab U. J. DD. Julio Capone, & Antonio de Ponteparis ex adverso patronis adductum, si rectè intueretur, justitiam Antonie Preite solidissime comprobare affirmabam loquitur ille namque in arbitro, qui cum fuerit requisitus, intervenire

abnuit; & malo animo ac voluntariè abest, & data opera, ut conveniri nequiret, fecus verò in arbitro impedimento detento, vel qui non latitat sed de facili à iudice cogi potest ad arbitrium pferendum *arg. l. §. 1. de recept. arbitr.* Tandem die 10. mensis Octobris 1657. facta relatione in S. Conf. per *Dominum Consiliarium Aloysium Gamboa* votantibus D. D. Consiliariis Antonio Capiblanco, Erasmo de Ponte, & Francisco Rocco, fuit ejusmodi latum decretum S. C. declarat, laudum esse nullum, & proindè procedatur in S. C. pœnès actorum Magistrum Anellum de Fusco.

6 Nec tantum arbiter, ut Judex interesse debent, sed votum proferre, idque dato quod priores votantes in unam ivcrint sententiam, cujus contrariam ipse sectetur, & nolit proferre ob majoris partis in unam sententiam; quandoquidem, & suum tenetur dicere votum, quia fieri potest quod eos trahat in aliam à se proditam sententiam ex ultimis, & perjucundis verbis adductæ *legis si in tres*, idque pluries mihi accidit in circulo cum collegis meis, cum primo illic juniores quoque votum proferant, mihi que post, & meam, & aliorum recensitas sententias, motivum addere competiisset, doctissimi viri illi dedignati haud fuerunt ab eorum, quod dixerant arbitrio profelire meæq; opinioni adhærere.

Solet tamen in rescripto delegatario nonnunquam aliqua clausularum addi, quæ præportat eorum aliquem posse, quarum congruentiori loco erit sermo, ac præceteris illa est, *quatenus vos, vel duo vestrum*, &c. scujus veritatem declarat *Martha tractat. de clausul. part. 1. claus. 274. & Borgnin. Cavalc. de ea scribens respectu brevis, si in evidentem, in decis. Fivizana 46. à num. 381. par. 1.*

Quamobrèm ubicunque cætus adest judicantiū in loco aliquo, prout in Regiis Audientiis, Magna Curia, Regia Camera Summaria, & Sacro Consilio, qui quidè omnes constituunt respectivè unum corpus in eodem Tribunali, quod insuper omnes Consiliarii facerent, nisi Regis mandato in plures aulas distincti essent, in duas quippe antiquitus per *Cæsar. Majest. Caroli V. in prag. 41. ver. quamobrem de off. S. R. C.* in quatuor verò postmodum aucto numero Consiliariorum, ex *pragm. 73. eod. tit. itidemque Judices civiles Magnæ Curiz in duas, ex ead. pragmat. num. 3. & etiam Judices M. C. V. in criminalibus ex pragmat. 48. de offic. Mag. Just.* atque idè omnes Judices unius aulæ, tanquam unum corpus convenire debeant, & jus conjunctim dicere, eorumque duo saltè vota conformia concurrant in causa ductorum citrà ducentorum; tria verò abinde supra, ut eadem in *pr. 41. sancitur §. 3. Reg. Rovit. decis. 81.* tametsi uni eorum committatur, qui illam finiat ex altera *prag. 8. §. 3. de officio Magist. Justit.*

7 quæ partitio citius, quam commissio dicitur, teste *de Franch. dec. 143.* loquente in Judicibus Magnæ Curiz, quia ordinaria funguntur jurisdictione, necnon *Visconti in addit. ad eand. 143. Præsid. decis. in nov. ver. 3.* memorè *Carav. hoc in ritu*, qui hoc ipsum insinuat *rit. 165. num. 28. Reg. Rovit. in prag. 1. de offic. M. Justit.* quæ cum subsistat etiam in Præsidentibus Regiæ Camerae, *Rovit. in prag.*

Tom. I.

1. *sub num. 3. de caus. decidend.* id ipsum dicendum quoque in causis à Locumtenente Regiæ Camerae distributis inter eisdem Præsides, de quo latè nos alibi, quin? aliquando causæ, quas circumspetus S. C. Præses pro earum qualitate, junctis aulis S. C. ad partis supplicationem determinari jubet, juxta *pragm. 4. 41. & 65. de offic. S. C.* quod ibidem declarat *Reg. Rovit. nec non Thor. par. 2. compend. decis. verb. unio aularum*, expediuntur junctis Consiliariis duarum aularum. Unde moris est in Sacro Regio Consilio, statutis per singulas hebdomadas diebus aulas jungi, simulq; convenire duarum, aut plurium aularum Consiliarios, qui causis prædictis expediendis vacent, ex mem. *pragm. 41. num. 8.* Ordo sanè pulcherrimus est, quando infra quindecim dierum spatium univærse, quatuor Sacri Regii Consilii aulæ, invicem, altera alteram audiente, mutuo quoque altera alteram sectando alloquuntur. Romano autem jure minimè ignotus, quo quidem jure societate in judicando sæpè sæpiùs contingente diversarum Curiarum Judices simul conveniebant, *l. 1. C. de offic. Vicar.* Id quoque in aularum unione observatum animadverti, & si unus tantum ex Consiliariis alterius Aulæ adsit, ipse solus, (quæ alioquin, separatis aulis, inutilis esset) tunc aulam constituat, quod ex jure descendit, exemplo Universitatis, & Collegii, quæ, & in uno supersunt, *l. sicut municipum 7. §. in decurionibus*, ubi *Glos. & DD. ff. quod cujusque univers. nom. &* nos tangimus in *rit. 60.* Ex quibus sic breviter collectis, deducit quisquam multos constitutos officiales in aliquo Senatu una simul convenire debere, & judicare, atque ita statutum fuisse à *D. Petro à Toledo* anno 1532. refert *Foller. sup. hoc rit. sub tit. de magist. Justitiar.* subnectens ex hoc limitari hujus ritus dispositionem. Idque adè, ne quidè in scriptis dare queant absentes, ut notavit *Reg. Rovit. in prag. 7. num. 1. & 8. de suspicion. official.* nisi legitimo impedimento detentus sit, & intra Regnum reperiat *Judex*, juxta *pragm. Comit. de Lemos Junioris*, quæ est *77. de off. Sac. Conf.* & tangimus *rit. 98.* Quàm sit igitur minus stabilis Caravitæ ratio, ex hætenùs recensitis facile diudicabitur, & quod si, vera esset, illa militaret etiam in omnibus Senatibus, & tamen cessare probavimus, quamvis vendicet sibi locum sanctio præfata *l. Pomponius*, eique annexarum.

10 Quod si vota paria sint, quid fieri debeat, *Thessaur. explicat dec. 1. Molfes. ad consuet. Neap. p. 10. q. 22.* demumque veritas est, etiam nostris temporibus, quod si dissonæ sententiæ in S. C. proferantur, alii adiunguntur Judices, si verò in R. C. S. Tribunali reus actori præfertur, ex juris communis dispositione in *l. inter pares ff. de re judic. teste Vincen. de Franch. dec. 252.* hicque reorum favor protenditur etiam ad reum, qui per accidens est actor, *Menoch. lib. 2. præf. cap. 90.* ut præterea primo aspectu dura videatur decisio in Regia Camera facta, dum in articulo suspicionis, propositæ per reum principaliter conventum, adversus unum ex Judicibus, paribus votis prolatis, sententia lata fuit contra suspicionem, cujus memor extat *R. Tapia de jur. Reoni sup. prag. 22. de off. procur. Cæsar. tantò magis cum hujuscemodi suspicionum*

A a

pro-

propositiones legitimæ vocentur exceptiones, *Muscattell. in prax. S. C. par. 2. Glos. competens à n. 17.* quæ propriæ sunt reorum, Verum cum indifferenter, & reis, & actoribus competant, omni jure sunt omnino separatæ à judicio principali proprio judicio conclusæ, ut ipse *Reg. differit.* Ad dimus etiam talem favorem, quo rei donantur, cessare quoties dubitatur super jurisdictione Judicis, *Alex. & Jaf. in l. de die ff. qui satisfac. cogant. Alciat. de præsumption. regul. 3. præsumpt. 44. Menoch. adduct. capit. 90.* Merito igitur suspitio non militavit, atque ad exornatum *tex. in l. inter pares*, quique actor, vel reus sit, relego lectorem ad *Covar. var. lib. 1. capit. 2. num. 6. Cujac. lib. 12. observat. cap. 16. Reg. de Pont. dec. 31. num. 6. Ofsasc. decis. 151. Posth. de manuten. observ. 5. num. 13. Anell. Amat. conf. 27. Cavalcan. dec. 17. Rot. Roman. dec. 417.*

12 Et tandem adverte licere Judicibus omnibus causis finem imponere, absque Regentis præsentia, quidquid autemet *Petr. de Monseforte in Constitut. justitiarum non per Calendar*, Judicis multa modica causarum civilium, & criminalium expedire sine magistro Justitiario, teste *Parid. de Syndic. verbo Assessor sub num. 27.* sicuti, & Auditores quibunt absente Præsede, ut quoque advertit *Caravit. rit. 64. num. 3.* & in praxi receptum memorat *Judex de Angelis in prato sup. l. tres 4. C. de Episcop. audient. n. 9. extantque pragmat. nona de offic. Justit. & altera 1. de caus. decid.*

13 Quæ autem M. C. Regens valeat terminare cum voto unius Judicis, & Præsides cum voto auditoris, explanant *Muscattell. in prax. lib. 1. par. 1. glos. petitur sub num. 41. Carav. ritu 168. sub num. 5. vers. & ideo testificatur Tbor. ad Jo. Grand. de Bello exul. in 53. specul. vers. ibi num. 2. pag. 45.* & quod *Carav. tradit hoc licere Præsidi, ceteri pars petat expectari adventum alterius Auditoris absentis, non admittit de facto, Foller. sup. hoc ritu pagin. 151. at. dicens sæpius M. C. V. rescribere, quod expectetur adventus alterius Auditoris, & non contradicit Tbor. ad Joann. Grand. addit. loco in fin. & de Prorege Regni loquitur Reg. de Ponte in tractat. de potestat. Proreg. tit. 12. per tot. & num. 25.*

R I T U S. LIV.

Magna Curia cognoscit de presentationibus instrumentorum.

Item quod nulla alia, præter ipsam Curiam Magnam Vicariæ, cognoscere possit, & valeat de presentationibus instrumentorum: & interrogationibus, fiendis super ipsis, & circa præfata servetur laudabilis Ritus dictæ Curie hætenus observatus, & superius expressus.

S U M M A R E R U M.

1 Octava præeminentia M. C. V. est cognoscendi de presentationibus Instrumentorum privative, quod omnia Tribunalia.

2 Prag. 72. de offic. S. C. inter præter. uti directæ &

C. non comprehendit supremum Collaterale Consilium.

2 Instrumentum liquidari in Curia Baronum de consuetudine potest.

Dispositio Prag. 1. de Instrum. liquidat. examinatur.

Decisio adducta à Dom. Reg. Rovito sup. ead. prag. 1. in dubium revocatur.

3 Regiales Curia Regni, nùm cognoscant de ejusmodi causis liquidationis instrumentorum.

4 In Curia bajulorum non liquidantur instrumenta.

5 Utique verò in Curia Admiratia.

Quid in Curia Nundinaria.

An in S. C. contra Magistros Actorum.

Contra porteros S. C. sint nè liquidanda instrumenta in ipso S. C. vel coram illius Præsede.

De delictis per ipsos patratis est Judex Præsides privative ad M. C.

6 Arque etiam in Curia Regiarum Audientiarum liquidari possunt.

Verus intellectus add. pragmat. 1. circa hoc traditur.

7 Clausula de potestate liquidandi in omni Curia, & foro, quid operetur, & an sit valida.

Cedens, qui sibi reservavit jus liquidandi instrumentum contra debitorem, ad omnem instantiam Cessionarii, invitatus an cogatur id agere in loco per ipsum Cessionarium petito.

Non obstante facultate impartita creditori in omni Curia liquidandi instrumentum, debitor conveniendus est loco, in quo fuit solutio promissa.

8 Nona præeminentia M. C. est, quod sit Judex apocarum, etiam contra Vassallos Baronum inibi conventos, cum declarationibus.

Via executiva an protendatur ad apocas bancarias, alteri giratas.

Et an ad giratarium giratarii.

9 Undecima præeminentia M. C. est in dando torturam ex processu informativo.

Qua non utitur contra Neapolitanos, & homines Casalium, nisi communicato negotio Collaterali Consilio.

Nec contra Barones, sive Regnicolas, sive exteros in Regno fenda possidentes.

10 Hoc arbitrium an sit denegatum Curia Baronum.

Non Regiis Audientiarum.

11 Vigora præeminentie repetatur nè tortura ex processu informativo.

Quibus in causis, & personis hoc arbitrium locum habeat, & an sit favorabile, vel odiosum, remissive.

12 Ardua, magnaque res est questio, præcipue ex processu informativo.

Facile evenire potest, ut quis in tormentis deficiat, vel quod innocens delicta confiteatur.

Pulchra dicta Quintil. & Ciceron. & exemplum, apud Valer. Maximum adducuntur.

3 Octava præeminentia M. C. V. in hoc Ritu describitur, ut scilicet ipsa sola, & nulla alia Curia de presentationibus instrumentorum cognoscat contra quolibet etiam personas quovis titulo, & dignitate decoratas, *Reg. Rovit. in cons. 90. vol. 2. Reg. de Ponte de potestat. Proreg. tit. de assens.*

affus. Reg. §. 7. per tot. & conf. 48. num. 5. vol. 2. Tasson. de antefat. vers. 3. observ. 3. num. 162. Reg. Capyc. Lacro tom. 2. decis. 200. num. 42. hujusce Ritus memor, illæque privativè pertinent ad M. C. V. nedùm quoad Baronum Curias, sed etiã quoad Tribunalia suprema in Regno, S. C. nimirùm, Regiæ Camerae, & Consilii Collateralis, Anichin. de prævent. instrum. cap. 3. sub num. 4. idque confirmatur ex prag. 72. de offic. Sac. Consil. int. prætor. Verùm hanc prag. uti Sac. Consil. directam non comprehendere Collaterale Consilium, quod est Tribunal Supremum, & in concernentibus justitiam habet omnimodam, & absolutam potestatem, advertit Reg. Capyc. Lacro add. decis. 200. à num. 46.

2 Itidèm consuetudine obtentum esse, ut Baronales Curia cognoscant de instrumentorum liquidatione probant complures Regnicolæ, adducti per Caravitam, qui memorat Paridem de Puteo inter alios, ut propterea Constantinus Papa eundem allegare non debuerit, maximè cum nihil aliud addiderit huic ritui, ipse verò Muscatell. adjungo hanc consuetudinem attestantem in prax. civil. par. 2. Glos. competentes sub num. 100. Carleval. de Judic. to. 2. disp. jur. lib. 1. tit. 3. disput. 14. num. 20. Reg. Tap. ad rit. 166. Glos. 1. ad verb. Item quod si debitores, vers. adde quod presentatio, & num. 6. lib. 3. Jur. Regn. rub. 5. Galter. in prax. instrum. 3. par. rubr. presentet instrumentum num. 4. Reg. Rovit. in prag. 1. de offic. Bajuli sub num. 33. vers. primum igitur motivum, Danz. de pugn. DD. to. 1. tit. de remiss. causar. cap. 2. & c. 1. de præemin. Reg. Audient. n. 48. Carol. Rot. in florileg. practic. conclus. 19. num. 23. & certi juris hodie esse deduco, ex prag. 1. sub rub. de instrum. liquid. de qua infra eloquar, & meminit Carav. in ritu 166. 12. quæst. num. 75. Nam prohibet remissionem fieri in causa liquidationis à Regia Audientia ad Baronem, illam ob causam, quia asseritur Regiam Audientiam esse in possessione cognoscendi, qua possessione innixa, sanxit super sedendum esse in remissione, donec aliter fuerit provisum; ergo, non quia, in Curia Baronis præsentari nequit, ut potius concedat liquidationem in illis fieri. Imò ejusdem Muscatelli scripta nos insequentibus advertimus usum prædictum, & Baronum privilegia restringenda esse, ubi quis comparuit in Baronali Curia super tenore instrumenti, quod si in Magna Curia præsentasset, non posset propterea peti remissio ad Curiam Baronalem, idque neque ex persona propria ejusdem citati ob renunciationem facti passim solitam apponi in obligationibus omnibus: neque ex persona Baronum ob citatam prag. 1. prohibentem remissionem in materia ista liquidationis instrumenti, nisi tamen virtute privilegiorum haberent specificam auctoritatem cognoscendi de causis liquidationis instrumentorum, eo etenim casu non obstante adducta prag. ei esse remittendam causam, dicit Reg. Rovit. adiungens obtinuisse in Sacro Consilio super ipsa prag. 1. in fine, quamque decisionem rescribit Novar. sup. ead. prag. quiq; meminit in prax. elect. & variat. fori q. 27. sect. 2. factò tamen deposito, vel constituto debitore in vinculis, juxta prag. 63. de offic. Procur. Cesar. advertit Lagana. ad Rovit. super d. prag. 1. lit. A, & notat Capiblan. in prag. 8. part.

Tom. I.

1. num. 84. de Baron. At ipse vehementer dubito, si præfata decisio iustitia innitatur, quandoquidem Doctores omnes, inter quos Freccia, Paris de Puteo, Carav. & Muscatell. concludentes dispositionem hujus Ritus recessisse ab aula, suffulcuntur usu proficiscente ex privilegiis: illo itaque deficiente non modo remissio cessabit, verùm, & ipsa cognitio ex illorum sententia, ut propterea dicamus, quod ubi citata prag. inhibet remissionem, intelligatur in casu, quo virtute privilegiorum cognoscunt, alioqui si jure cognoscendi carerent, multo magis, & jure petendi remissionem carerent sine prohibitione pragmaticæ; Ob quam eandem rationem dubito, si aliæ reginales Curia Regni cognoscere possint de ejusmodi causis liquidationis instrumentorum, accedente præsertim dispositione ritus 302. interdicente Curia Capitanei Neapolis cognoscere super tenoribus instrumentorum, & miror, quomodo Freccia relatus, & commendatus à Caravit. in princip. suorum commentariorum, ad hunc ritum statim post illa verba, quod Curia Baronum cognoscant ex forma privilegiorum suorum, adnectit alia, & sic etiam omnes aliæ Curia Capitaneorum Regionum, cum istas nullum obtinere privilegium non ignoremus, etsi de consuetudine quoque hac prærogativa fruantur. Quo verò ad bajulos nequire pronuntiavit Regia Camera, teste Rovito, qui in gratiam bajuli scripserat, & videre licet in suis comment. ad prag. 1. de offic. bajuli à num. 32. conferuntque quæ tradit Horat. Persius cons. ult. crim. ejus meminit Thor. in supplem. compend. decis. verb. liquidatio instrumenti. In curia etiam admittat licere decreto S. C. decisum fuisse memorat Frecc. de subfeud. lib. 1. de offic. Magn. Admirati num. 31. sequiturque Thor. in compend. decis. ver. instrumentum an presentari, Reg. Sanfelic. decis. 419. num. 22. lib. 3. Reg. Tap. sup. hoc ritu pag. 281. Non secus, & in Sacro Consilio contra illius magistratos actorum. prout decisum ait Reg. Tap. in annot. ad prag. 24. num. 3. de off. Sac. C. & sup. hoc ritu lib. 2. jur. Regn. d. pag. 281. n. etiam 3. idemque Thor. part. 1. ver. instrumenta an possint liquidari.

Id quod ipse protenderem ad porteros Sacri Regii Consilii, contra quos liquidanda sunt instrumenta in ipso S. C. seu apud ipsius Præsidentem; Etenim de delictis ab ipsis porteriis patratibus, ipse Præses cognoscit privativè, quoad M. C. indecens enim visum fuit Collaterali Consilio apud Reg. de Ponte dec. 36. quam refert Reg. Sanfelic. dec. 260. num. 2. & dec. 291. num. 19. lib. 2. quod M. C. V. cognosceret de Porteriis addictis Tribunali S. C. quiq; sunt appendices officii Præsidentis, cujus officii jura, illud tunc obeunte D. Petro de Vera ab Aragonia, tutatus fuit R. Scipio Rovitus, qui divorum Valentiani Theodosii, ac Archadii Cesarum rescriptum allegavit, quo cautum, si quis curialem de auferendis privilegiis putaverit lite pulsandum, intelligat se Curia interpellare debere Judicem in l. 1. C. de curialib. Urb. Rom. lib. 11. cujus rescripti tenor insertus est in Cod. Theodosiano lib. 18. l. 3. §. fin. interpres glos. in d. l. 1. verbo Judicem, gratiosissimè verbum Judicem, exponit, idest Præsidentem, qui præest curia, & hujus tex. meminit Sanfelic. add. dec. 299. num. 23. de

A a 2

cujus

- cujus intellectu quid sentiam, aliàs fortasse monstravero. An verò debeat fieri in S. C. vel coram Præsidente, tangit *Franc. Mar. Prat. lib. 2. disceptat. forens. cap. 10.* firmans causas scribarum S. C. de terminationi subesse Regiorum Consiliarium, non autem Præsidis S. C. jurisdictioni subiacere, & memor extitit *num. 21. indic. decis. 36. Reg. de Ponte*, & quid in Curia nundinaria, extricat *Marant. in specul. 4. par. dist. 9. num. 133.* Possè autem liquidationes fieri in Curiis Regiarum Auditoriarum, constat ex *prag. 6. §. 14. de off. justit.* si tamen sint in possessione, deducitur ex adducta *prag. 1.* nisi dicamus possessionem illic non respicere potestatem Audientie procedendi, sed possessionem procedendi contra vassallos baronum, non obstante remissione petita, qui, ni fallimur, videtur verus intellectus, cum regulariter possit ob aliam supradictam pragmaticam.
- 7 Quod autem in instrumentis prædictis asseritur de facultate liquidandi in quacumque curia, loco, & foro; restringitur ad omnem curiam habentem facultatem liquidandi, & competentem, scilicet habentem jurisdictionem in loco stipulati instrumenti, ut in materia electionis fori scribit *Capiblan. tom. 1. sup. add. prag. 9. de baron. num. 165.* quod si creditum fuerit alteri cessum cum omnibus juribus reservata tantum cedenti instrumentum liquidandi facultate, ad cessionarii simplicem instantiam, valeat cogi cedens à cessionario ad liquidandum in loco, & foro domicilii debitoris, vigore mentionati pacti, an verò jus foveat cedens astruens velle liquidare in curia loci ubi ipsemet inhabitat, dispungit *Carol. Anton. Moccia in sylva casuum forens. cap. 10.* subnectens M. C. & S. C. decisionem in gratiam cessionarii emanatam sub die 24. Novemb. 1614. quin *num. 4.* tradit tali facultate impartita creditori in omni curia liquidandi haud obstante debitorem conveniendum fore in loco, in quo fuit solutio promissa, ad evitandum inutilem circuitum, nam ille conventus in alio foro excipere quibus pecuniam promptam, & paratam in loco promissæ soluti omnis habere, conferunt tradita à *Jo. Bapt. Thor. par. 2. compend. decis. ver. remissio cause liquidationis*, quod ipse non admitto dum quotidie contrarium servari videmus, & num subsistat memoratum pactum, ut possit debitor conveniri omni curia, loco & foro, inquit *Franch. de Petris*, tradens nullam à S. C. fuisse declaratam incusationem, *conf. 25. insequitur Thor. par. 3. compend. decis. verb. instrumentum, & voto 84. num. 155. Jo. Mar. Novar. add. prag. 1. nu. 4. de instrum. liquid. & conferunt scripta à Carthar. decis. Rot. Gen. 6. & à Dom. Reg. de Marin. lib. 3. quotidian. resolut. cap. 108.* firmante instrumentum incusari posse in foro creditoris ex pacto precedente, sed de his hætenus.
- 8 Convolemus modò ad novam præminentiam M. C. V. juxta *Carav. ordinem*, quæ est Judex apocarum, etiam contra vassallos baronum inibi conventos, qui non recognitis priùs apocis haud remissionem ad Baronem consequuntur, id, quod peroptimè distinctione explanat *Reg. Rovit. in prag. 64. à 39. cum seq. de offic. procur. Casar. ultra Præs. de Franch. decis. 590. nu. 3. Tartagl. in*

- prag. civil. cap. 2. num. 19. & Carav. hoc in ritu à quo recedit Foller. sup. hoc ritu pag. 152. & quid, expetente Barone privilegium habente recognoscendi, etiam causas, de quibus sola M. C. decisum memorat Thor. in supplem. compen. ver. remissio causa apodixaria, quique alia cumulaverat p. 3. compend. sect. 3. verbo recognitio apoca. Sed prædicta, prout, & via executiva, an protendantur ad apocas bancarias alteri giratas, ita ut, quæ in gratiam creditorum contra debitorem jura municipalia indulgere, amplectantur quoque creditorum giratarios, quæstio est inter nostrates, & affirmativè resolvit *Laganar. ad Rovit. in add. prag. 64. lit. A.* amplians etiam ad secundum, tertium, & deinceps giratarium, quod non admittit *Bursat. si rectè perpendatur conf. 374. num. 6.* & contra secundum giratarium determinatum in S. C. tradit *Avus meus in annot. novis ad Cappyc. decis. 75. num. 1.* hoc idem firmans, etiam in literis cambii, pluriès decisum memorat *Jo. Jacobus Annecbinus in prævent. instrum. cap. 1. num. 58.* & ostendit *Barbat. in prag. de assistentia glos. 7. n. 75. & 76.* & advertit *Thor. ad Reg. Salernit. decis. 46. num. 27.* & ego obtinui in Regia Camera Summaria.*
- 9 Undecima, quam *Carav.* recenset, præminentiam M. C. in dando torturam ex processu informativo usque ad hæc nostra tempora invaluit, *Campagn. in cap. si cum sceleratis num. 3. Grammat. consil. crimin. 64. num. 4. voto 3. num. 24. & voto 30. num. 23. Carrer. in prax. crimin. tit. de indit. & sortur. ver. qua autem num. 15. pag. 40. Fab. Monzell. in prax. arbitr. p. 7. num. 11. Const. Papa in sua opusc. ad arbitr. M. C. V. cap. 4. Capiblan. prag. 8. num. 54. de Baron. qua tamen non utitur contra Neapolitanos, & homines, teste *Præs. de Franch. dec. 316. & 459.* nisi, communicato negotio in Collaterali Consilio, eodem *Præs. attestante dec. 143.* quem insequitur *Avus meus ad Cappyc. decis. 145. num. 2. in fin. & ad Grammat. dec. 34. sub n. 37. Thor. par. 1. compend. ver. appellatio, Præs. Merlin. controver. forens. lib. 1. cap. 51. num. 5.* nec contra Barones, sive Regnicolas, sive exteros in Regno feuda possidentes absq; Proregis licentia, *Tasson. de an. ofat. vers. 3. observat. 4. num. 157. & 162. vigore prag. fin. de Baron. quam laudat Avus meus ad Cappyc. in memor. decis. 145. in novis*, quique sub *num. 1.* meminit de Dom. Jo. Leonardo Petra Barone Vasti Girardi ejus patre, meoque proavo, qui obiit die Jovis 20. Martii 1586. ipsum adhuc puerum relinquens, Hoc autem arbitrium*
- 10 prorsus Curiis Baronum denegatur, *Tapia dec. S. C. 22. qui num. 5.* hujusmodi torquendi ex processu informativo modum in Etruria, Civitate Lucana, & Regno Hispaniarum servari subnectit, quod scripserat quoque *Avus meus add. loco ad Grammat. in fin.* ut ibidem observat *Danza nu. 19.* Regiis verò Audientis indistinctè talis facultas est elargita, *Avus meus add. loco num. 4. & in fin. Caravit. ritu 259. num. 10.* nec non citat. *Danza num. 20.* Attamen *Carol. Rot. in memor. conclus. 19. ejus florilegium num. 14.* veriore existimat opinionem, *sup. probato Campagn.* ut in enormibus per quoscumque Judices possit ad torturam procedi ex informativo processu, ex
- Gram-

Grammat. voto 3. num. 26. conf. 17. num. 16. conf. 34. num. 12. & conf. 40. num. 5. optimum tamen idem *Rota* reputat *Regens Tapia*, & *Capiblanco*. consilium ut priusquam minores officiales ad torturam ex informativo deveniant, impetrent à Collaterali Consilio assensum, seu licentiam.

11. Quod autem vigore præminentia repetatur ex processu informativo, post *Campagn. voluit. Vivius decis. 143.* quibus *Ausus meus ad Grammat. indic. decis. 24. num. 5.* autoritate *Regen. Tapia in cap. cum sceleratis*, fretus contradicit, quibus autem in casibus, atque personis hoc arbitrium locum habeat & an favorabile, vel odiosum judicari debeat disceptant idem *Const. Papa cap. 3. Jacob. Gall. conf. 115.* quem laudat *Tborus compend. decis. par. 2. verbo Tortura Mansou. de controbund. quæst. 10. & 13. Maur. Burg. de mod. proced. ex abrupt. qu. 24. num. 7. & 8. & qu. 100. num. 34. Crrab. singul. 245. Nouar. in pragmat. colleçt. 197. & de gravam. vassall. tom. 1. gravam. 181. & 182. & iterum tom. 2. gravam. 200. Taffon. add. tract. vers. 12. observ. 1. num. 51. Baldass. de Angel. ad Foller. pract. crimin. tit. rei indurati*

12. torqueatur; Et tandem recordor arduam quippe, magnamque rem esse quæstionem, & præcipuè ex processu informativo, appellationeque minimè recepta, tametsi S. C. sæpè læpius illam admittat etiam à comm. nata tortura *Caravit. rit. 259. Tbor. par. 1. compend. verbo appellatio à decreto, Ausus meus ad Grammat. add. decis. 34. num. 38.* cum faciliè evenire possit, ut quis in tormentis deficiat, *Lakt dama ff. de panis*, vel quod innocens delicta, quæ ne cogitaverit quidem confiteatur, id quod *Quinsil. lib. 5. inf. orat. 640.* restrinxit dilemmate. Mentietur, qui tormenta ferre potest, mentietur, qui non potest, quia, aliis patientia faciliè mendacium facit aliis infirmitas necessarium, & I. C. aureis scriptum reliquit in *l. 1. §. quæstioni ff. de quæstion.* cu jus effecti ratio traditur à patre eloquentiæ latinæ *Cic. pro Sylla*; *Tortura illa gubernat dolor, moderatur natura cuiuscumque tam animi tum corporis, regit quæstio, scilicet libido corrumpit spes, infirmitat metus, ut in tot rerum angustiis nihil veritati loci relinquatur* exemplum etiam abemus apud *Valer. um Maxim. lib. 8. tit. de quæst. cap. 3.* Magri Argentari servus, Alexandrum Titi Fannii servum occidisse, infirmulatus est eoque nomine tortus à domino, admisisse id facinus constantissimè a severavit, itaque Fannio deditus, supplicio adfectus est, paruulo deinde tempore interiecto, ille cujus de nece creditum erat, reddiit. Ut propterea non mirum, si perraro M. C. hoc utatur arbitrio, & non torqueat ex processu solo informativo, nisi dumtaxat maleficos insignes, & latrones valdè diffamatos, & in notoriis criminibus deprehensos teste *Parid. desyndic. ver. tortura, §. & an si quis nu. 8. & 9. Affl. & decis. 391.* & remissivè in *Constit. Regni super incisionibus. num. 26.* & ita innunt verba capitulorum Regni in cap. *provisio Juris sanctio*, ibi *Frequentissimisque peccantibus in cap. crescit culpa*, *Aggressiones ingeminant, & in cap. si cum sceleratis. Quos crebra*

commissio criminum dat insignes Masbrill. dec. 166. Guassin. ad defens. reor. defens. 21. c. 1. nu. 6. Ricc. colleçt. dec. 641.

Auferretur enim ex illo defensio (quod nec à Principe fieri valet juribus apud *Affi. add. decis. 391. & Pras. Merlin. centur. 2. controvers. forens. 33.*) Nec quemquam movere debet illud quod ajunt DD. apud eundem *Merlin. tit. oap. num. 26.* nempe non auferri, sed differri, eo quod valeant Reus post tormenta seipsum defendere nam brachia retorqueri non possunt: fert Reus pro incerto scelere certissimos acerbissimos cruciatus, & majus est tormentum torture, quam utriusque manus abscissio dicebat *Marsil. in pract. crim. §. expedita n. 59.*

Miror itaque à *Pras. Merlino loco cit. num. 29.* rideri *Regentem Roustem*, qui in *prag. 1. de bon. prodit.* doctissimè more suo, juxta rationem & æquitatem defendit torquere Reum ex processu informativo esse illi auferre defensionem cujus *Regens Rousti* sententiam amplectitur *Franc. Mar. Prat. lib. 3. disceptat. forens. cap. 45. num. 23.* tametsi *num. 25.* recuset inter *Rouit. & Merlin.* suum interponere iudicium, & pollicetur in *2. vol. respons. crim.* illorum dissidentes opiniones dispungere. *Nec nos inquit Pontifex in cap. 1. de caus. poss. & propriet. contra inauditam partem possumus aliquid diffinire.* Quo pacto namque quispiam, aut jus rectè dicere, aut homines rectè judicare potest si utrumque litigatorem non audierit? *Siquidem fieri posset: inquit Lilius, ut quod justum est ex priori ratione cognoscere-tur, nihil opus esset Reos causam dicere, sed causa indicta mori; verum quia fieri potest, ut accusatores, ut testes mendacia dicant, sanè convenit, ut audita utraque parte, iia demum justitia feramus suffragium; nam id proprie decretum dicitur, quod causa utrinque cognita pronunciatur à Judice.* Hinc *Ammianus* ait; *Nec visum hominem, nec auditum damnare, nefas ultimum est.* *Menander* verò: *Qui statuit aliquid parte inaudita altera, æquum licet statuerit band aquas fuit.*

Boni viri igitur arbitrio hoc liberum remittitur arbitrium, *Jas. in l. si legatum num. 24. ff. de legat. 1. Marsil. consil. 40. num. 9. conf. 50. num. 3. conf. 53. num. 6. & conf. 93. num. 4. Bal. in tract. de statut. verb. arbitrium* monetque *Menoch. de arbi. q. 9. n. 5.* hoc esse notandum ad interpretationem statuti concedentis liberum arbitrium in quæstionibus adhibendis.

Requisita verò decem, & octo ad hoc, ut tortura ex processu informativo inferri possit, enumerat *Jo Anton. de Nigr. in memor. cap. si cum sceleratis*, quem refert *Jo. Grand. de Bello exul. pag. mibi 27. nu. 14.* duo sufficere tradit *de Franc. add. decis. 143.* nempe urgentiam Judiciorum, & gravitatem delicti, sed *Tap. decis. S. C. 42. cit.* advertit, attendi etiam quantitatem personarum, & ita hodie servari, tam in M. C. V. quam in S. C. subdit, & insequitur *Pras. Merlin. dict. cap. 43. num. 2.* & dixerat *Scac. de Judic. caus. civil. & crimin. cap. 97. nu. 88. Farinac. de indit. & tortur. q. 39. nu. 31.*

Hinc inquisito, & carceribus mancipato U. J. D. Pom-

D. Pompilio Gagliano utili domino Terræ Sancti Mauri in M. C. V. de homicidiis patris à Barone Marianellæ, & complicibus in personam illorum de Carrafa prodiit scitum à Regia Junctâ deputata, ex rescripto Excell. Regni Proregis, referente *Doms. Consil. Antonio Capiblanco*, esse questionem sive torturæ subjecendum dictum Pompilium ex processu informativo, adversus, quod decretum propositis nullitatibus, ex quo non concurrebant, requisita prædicta, facta relatione per *Doms. Consil. Franc. Roccum*, in Junctâ, scissa fuerunt vota, ad quorum conciliationem idem Excell. Dominus selegit D. D. Consiliarios D. Didacum Soria, & Joseph de Rosa, ac D. Judicem M. C. in criminalibus Octavium de Palma, & tandem die 27. mensis Octobris 1660. coram eodem Excell. Prorege fuit direpta paritas in beneficium inquisiti, nempe nullitates obviare pœnens Scribam fiscalem de Piatta, qua in causa duo extant responsa peritissimi *Francisci Maria Prat. lib. 3. disceptat. forens. cap. 46. & 47.* & alterum edidit eruditissimus *Dominicus de Rubéis.*

R I T U S LV.

Item, quod Capitaneus Civitatis Neapol. non possit cognoscere, nec se aliquatenus intromittere de causis merè civilibus, cum non debeat neque possit.

S U M M A R I U M.

- 1 *Essatum Caravit. insinuans Capitaneum Civitatis Neapolis præsedisse M. C. V. an veritati congruat, remissivè.*
- 2 *Præsens ritus onus interdicti prædicto Capitaneo procedere in causis merè civilibus. Quid in causis liquidationis instrumentorum.*
- 3 *Ejusmodi causa liquidationis instrumentorum sint nè criminales, mixta saltè, an civiles.*
- 4 *Ille competunt habenti tantam jurisdictionem civilem.*
- 5 *Adversus clericum conjugatum exerceri an possit iudicium liquidationis instrumenti.*
- 6 *Nuntius Apostolicus in Regno cognoscit causas criminales subcollektorum, etiam finito officio.*

Caravita hoc in ritu num. 1. insinuat Capitaneum ejusmodi Civitatis Neapolis præsedisse Curie Vicariæ, an verò illius assertio veritati congruat sermo erit ritu 302. ibique prolixè ratiocinabimur tamen ad notata per eundem *Caravitam num. 1. & 3.* videas *Gramm. in cap. Regni si cum sceleratis nu. 6. Frecc. de præsent. instrum. par. 15. num. 8. Constant. Papa in tract. ad arbitr. M. C. V. cap. 2. num. 81. Capibl. Carav. memorem prag. 8. num. 55. & 221. de Baron. Jo. Crispin. in add. ad cap. in accusatis in fin. Thor. in præfat. ad 1. som. compend. fol. 6. at. de potestate Vicarii olim Regni, ejusque prærogativis, loquitur *Camerar. in l. imperialem de prohibis. alienat. feud.**

per Imper. lit. P. & O. pag. 79.

- 2 **Q**uam tamen enixe præsens *Ritus* interdicat Capitaneo prædicto procedere in causis merè civilibus præferunt non tantum *Ritus* verba, nec se aliquatenus intromittere de causis merè civilibus, scilicet, *dictio, nec & aliquatenus, item* quo subsequens illud verbum, *non debet*; verum etiam, & alia, quæ subiciunt, illa nempe, *cum non debeat neque possit*; Grandis quippè res est, ut credere possimus altercationem maximam super ea re fuisse cum Capitaneo ipso, prætendente posse in eis manus apponere; Verùm isthæc prohibitio non exilem admirationem nobis præbet: quandoquidem, si cognitionem non habebat causarum merè civilium, utique criminalium, & mixtarum, & tamen *Ritus* 302. neque illis manus apponere licere sanxit in causis liquidationis instrumentorum quas criminales esse tutatur *Aff. decis. 64. insequiturque Marcus Anton. Pulverin. in sua add. ad eandem Aff. decis. & denique resolutioni inhæret; de Franch. sub num. 16.* postquam ad probandum esse civiles multa jura compluresque ritus retulerat in *decis. 162. num. 6. Frecc. de præsent. Instrum. par. 6. num. 1. & par. 11. q. 3. num. 4. Caravit. in ritu 182. num. 9. & 309. Minad. decis. 2. Galter. de præsent. instrum. verbo audiantur excusatores num. 1. pag. 132. Muscatell. de fidejussor. p. 2. q. 2. num. 12. Ricc. decis. Cur. Archiep. par. 3. Novar. qq. forens. q. 79. num. 6. & 7. Doms. Regens de Marinis resolut. quotid. lib. 1. cap. 58. num. 15. Reg. Galeota contro ver. 54. num. 17. lib. 1. Reg. Capyc. Lacro decis. 45. num. 17. & decis. 58. num. 5. vol. 1. & consult. 48. num. 10. vol. 1. Episcopus Teanenensis Squillant. de privil. Cleric. cap. 7. num. 27. vers. est tamen, Præf. Merlin. tom. 2. controvers. forens. cap. 22. num. 2. & cap. 24. num. 16. & 17. Franc. Maria Prat. lib. 1. discept. for. cap. 15. à num. 72. & ad Pascal. de patr. post. p. 2. cap. 9. vers. quod autem; vel saltè mixtas esse deducitur apertè ex ejusdem de *Franchis verbis num. 15.* & alterutrum sit verior sententia, de quo alibi, si fata sinent, erit sermo certum videri debet non abdicari jus liquidandi à potestate Capitanei Neapolis, cujus manus obligatæ erant dumtaxat virtute hujus ritus circa cognitionem merè civilium nisi dicamus, & hoc ideo contingere, quia merè civiles sunt juxta *Rit.* alios eosque per plures id præportantes, quos idem de *Franchis* memorat *ead. decis. 162. à num. 6.* idque toto pectore conatur defendere *Reg. Rovit. in pragmat. 1. de offic. Bajuli à num. 34. sub num. 38.* Regnicolas omnes quotquot de hac re scripsere, concedere propterea cognitionem tantum causarum habenti jurisdictionem civilium tantum, quique *Rovit. in gratiam Cæsaris de Nobilibus Civitatis Cantazarii bajuli scripsit* cujus objectis in eademmet causa occurrens *Camill. Villanus* contrariâ alè sustinuit in *responso transcripto à R. Tap. lib. 3. Jur. Reg. in Rub. de Instr. liquid. n. 20. cum seq.* Nos autem assentimur esse criminales, cui, & idem *Rovit. inhæret sub num. 42. vers. prag. 4. num. 33. & apertius sub num. 42. vers. denique de instrum. liquid. vel saltè mixtas non tamen propterea improbamus illorum cognitionem, cui cæteri adducti se subscribunt, potissimum**

mum *Foller. in prax crimin. verbo audiantur excusatores num. 174. Reg. Capyc. Latro tom. 1. consult. 39. num. 58. & 59. & tom. 1. decis. 58. & tom. 2. decis. add. 200. num. 42. Regens de Marinis videndus ad Reverter decis. 568. sub num. 2.* idque propter usum sic vigentem à tempore antiquo, cujus causa sancitum fuisse credimus in illo ritu 302. minimè licere Capitaneo Civitatis Neapolis in illis aliquatenus se ingerere, cui procedendi auctoritas in causis merè civilibus interdicta erat hujus ritus sanctione. Hinc ut criminale hoc judicium exerceri haud posse adversus clericum conjugatum ex nostratibus respondere, *Ricc. decis. 170. par. 3. Novar. q. forens. 79. num. 7. & in prag. 1. de Cleric. salvat. nu. 12. Squillant. ad tract. cap. 7. num. 28. Mari ad Gramm. decis. 10. num. 3. Reg. de Marinis lib. 1. quotid. cap. 58. num. 15. necnon Jo. Franc. Capiblan. pragmat. 8. de Baron. par. 3. n. 58. quique se corrigere tametsi in nova impressione videatur, hoc ex impressoris menda ad levitatem evitandam emanasse fatemur hujusque questionis veritatem alio in loco investigabimus.*

6 His etiam fulciri minimè posse Curiam Nunciaturæ in hoc Regno in consensu doctissimorum virorum respondimus, prætendentem contra sub collectores Apostolicos procedere ad liquidationem instrumentorum, contra quos vigore Brevis Gregorii XIII. procedere dumtaxat potest in causis criminalibus quamvis, & post functum officium in eos jus dicendi quoque retineat ejusdem brevis virtute; Etenim quotquot hætenus recensuimus, vel Ritus sunt Magnæ Curia vel Doctores illius innixi, vel consuetudines in laicalibus Curia existentes, ut propterea in Ecclesiasticis recurrendum sit ad jura communia, quorum sanctio cui saveat opinioni nostrum non est intentum hic adicere.

RITUS LVI.

Item Curia ipsa cognoscat de guerra mota, privato carcere, & omnibus aliis pœnis fiscalibus, nullus verò deferens de præfatis, admittitur, nisi Curia ad certam pœnam se obliget de probando, & prosequendo, & idem ubicunq; aliquid fiscale eidem Curia nunciatur, conventio tamen ipsius pœnæ fieri debeat cum avvocato, & procuratore.

SUMMARERVM.

- 1 *Civilis seditio grande malum, belloq; est calamitosius.*
Majora in seditione scelera, quam in Bello committuntur, nihilque civili bello detestabilius.
- 2 *Deploranda illa mensum interstitia, in quibus nonnullorum Urbis Neapolitanæ plebicularium plus aequò sese offerentium audacia ea devenit, ut confuso Civitatis jure, in commotionem venerit, recensentur.*
Summatim memoratur, quid illis temporibus, Auctoribus domui contingerit.
- 3 *Acta facta plebicularibus commotionibus duranti-*

- bus, an, iis cessantibus, habeant subsistentiam.*
- Ethymologia Tyranni unde ortum habuerit, quis talis proprie dicatur, quamque tetros, tyrannis pariat effectu, remissivè?*
- 4 *Inquilinus an teneatur ad integram pensionem, si in domo conducta habitare non potuerit, integro locationis anno, absque ejus culpa.*
Quid si amplissimis clausulis ille omnes casus fortuitos in se susceperit.
 - 5 *Pensio domus an integra à conductoribus propter pestem, vel alio justo periculi timore emigrantibus, solvenda sit.*
Examinatur decisio Affl. 258.
 - 6 *Seditiosi, & turbantes pacificum statum Civitatis, qua pœna mulcentur, remissivè.*
Statutum puniens elevantem rumorem haud includit inimicum, cujus causa rumor elevatus est.
 - 7 *Pœna privati carceris, quæ sit à jure statuta.*
 - 8 *Illam aufugit committens privatam carcerem, in multis casibus, qui recensentur.*
Potissimum excusantur detinentes furem, aut alium delinquentem paucis horis, ut Superiori consignarent.
 - Itidem Vir Zelotipus, & Amasius, & nonnulla de amore viri erga uxorem traduntur.*
 - 9 *Qui valeant uti carcere privato, & an tale jus cedi possit, remissivè.*
 - 10 *Pœna pecuniaria, & transactiones factæ, & faciendæ in Juncta contrabannorum applicari debeant fisco, vel consignatariis, inquiritur.*
Pœna fraudatæ Gabellæ firmariis, sive Gabellariis, applicatur.
Dom. Consil. & Præses R. C. Ascanius Raetanus laudibus celebratur.
D. Consil. Decanus Aloysius Gamboa, & D. Antonius ejus filius laudantur.

Sermocinati sumus rit. 47. de bello, nunc aliqua de civili seditione subiiciemus, quæ, ut omnium fert opinio, Grande malum, eoque est calamitosius, cum pars Scilicet Reipublicæ contra partem, aut contra Principem insurgit. Unius enim corporis membra, quæ nisi consensu salva esse non possunt, inter se colliduntur, mutuoque pressu sese interimunt; Majora sanè in seditione scelera, quam Bello committi sapientium testatur Judicium; consulat quilibet Romanæ historiæ vetustatem, nihil civili bello, detestabilius memoriæ proditum est; Reducat in mentem, quæ Nicetas de Adronico Imperatore civilibus armis acriter vexato, ipsaque orbato lucis usura, literis obsignavit, nullum quod meministis, calamitatis monumentum horribilius posteritati reliquisse civilem furorem pervestigabit; adhuc Urbium cadavera civili ferro dirutarum suismet ruderibus conspulta non sicis inspeçantur oculis.

2 Sed quid prisca commemorem? viva adhuc seminecis hujusce Inclytæ Urbis Imago vestros ante oculos obverfatur; Quis vestrum in memoriæ paginis civiles tumultus obliteravit? cum è piscatoria arundine ad Urbis sceptrum tractandum homuncionem cætarumque illum terræ filium, Mas^o Aniello, vulgò nuncupatum, temerario

rio ausu, & ad insaniam manus transtulisse, & contemptis retibus, & velis è navicula folio, fascibus, ac purpuræ inhiasse vidimus; quæ tunc fuit rerum f. c. quæ calamitatum illuvies? Septima Julii dies infelicioris anni 1647. seditioni initium attulit; vidisses hominem, non pisces amplius, sed nobiles viros ad necem venari, non hamiotam amplius, sed conchyta divitum margaritas deprædari, non retia minutis pisciculis, sed vincula magistratibus intexentem, qui, ut seditionis libertatem ostenderet, obtruncari Proceres, vectigalia abrumpi, magistratuum domos incendio, atque armis vastari iussit. Verùm dum cæteros designabat ad cædem, ut tanti sceleris pœnas lueret, ad sextum diem à civibus, quos ad Urbis exitum inflammarat, ex inopinato funestissimè interficitur. Resederant jam res sceleris antesignani cæde; cum excitari denuo tumultus; & insultari cives Augusti mensis conspeximus; Corruisset ad exitum Urbs, n. Joannes Austriæ cognomento, Srenissimus, cui Deus, & potiri semper hostium, & victoriam consequi dedit pro pietate bellantis, opem attulisset. Is enim, ut Cives armatos opprimeret; aded gravem commisit pugnam, ut alii à Rege starent, alii verò partes plebis tuerentur.

Domi ego meæ cum parentibus habitabam extra januam Regiam, cum rebellis populus in D. Domini è Suriano Conventu stationem posuit; Nos nè à Rege nostro deficere diceremur, ultrò Regiis militibus domum tradidimus, quibus cum aliquot dies degimus; tandem ut belli exitus postulabat, fugere illinc statuimus, domum nostram, fortunas omnes, suppellectilem, & bona omnia, quæ summa decem millia aureorum colligebat, reliquimus, quam, & incendio, & direptionibus depopulati sunt, non sine magno tamen, & totius Urbis, & Regiæ militiæ emolumento, quæ & domui meæ stationem posuit, ut hostes, vel cives refractarios opprimeret, & ex eadem domo rebellantium obtudit vim, indeque nè majores in seditione progressus facerent hostes, facillimè impedivit, quod totum fidei nostræ, ac amoris erga Invisissimum Regem significationem præferre volumus.

Octavo idus Aprilis, qui Dominico Palmarum triumpho dies facer erat, seditioni interpositus est finis, cum Hispani Milites, & Patritii homines cæteri; nobilitate clari, pientissimo Joanne Duce triumphum suum supremi exercituum omnium domini trophæis conjunxerunt, oppressis interim hostibus, & Guisæ Duce, qui Roma rebellibus frustra venerat opem laturus, in fugam sese conicere adacto.

Id quoque civilium bellorum crudelitatem ostendit, quod omnia victis solatia auferuntur à seditionis: in bellis externis crudelitatis aciem obtundit utilitas servitutis, cum malint apud se victores, ut sibi serviant, quam eorum calcare cadavera, sic Persas, & Getas ad cyathos statuunt, Ethyopes faciunt Atrienses, Alemanni Equites currum ante ambulant; seditionis sola cæde triumphent. Nobilitati, & virtuti parcere, sæpè solent hostes, Alexander Porum victum regnare mandavit; Darii filias, matremque consolatus non inferius sua dignitate matrimonium sperare, iussit. Civilis

furor bonos insequitur, nobiles, ac divites designat ad necem, virtutem tanquam veneficia persequitur. Adderem hoc loco, si vacaret, rationes alias, quibus seditionis immanitas innotesceret, ut acrius Principes ad hoc malum eliminandum, arandumque inflammarentur; subnecterem eruditissima seditionum exempla, sed nè historicus dicar, cui vacat *Adamum Contzen è Societate Jesu lib. 9. politicor.* videat, qui à Romanis exordium ducens ad nostrum ferè sæculum atrociores tumultus, ac seditiones elegantissimè describit.

Nos dumtaxat nonnulla usui forensi perutiles 3 quæstiones casticabimus, & primo, acta facta plebicularibus commotionibus durantibus coram Judicibus ab ipso populo; vel Duce Guisæ, ipsius malo Duce, deputatis, nullam habuisse substantiam, iis cessantibus, coram Regiis Magistratibus, non inconcinne expedit *Franc. Maria Prato observat. 46.* insinuans determinationem è Supremo Collaterali Consilio emanatam, quin disertè tradit unde ortum habuerit ethymologia Tyranni, quis talis propriè dicatur, quæq; mala ingerat, quamq; tetros tyrannis pariat effectus. Fuit quoque per id tempus, excitata controversia inter inquilinos, & domorum dominos, an illi obstringerentur ad integram pensionem, dum in domo conducta habitare non potuissent, integro locationis anno, absque eorum culpa, pro quibus adversus dominos calamum arripuit, idem *Franc. Maria Prato altera observ. 73.* summam faciens memoriam ærumnarum, quæ ex plebis commotione irrepperint, de quibus memor extitit quoque in *epist. ad lectorem in 2. discipulat. forens. vol. 2.* & casus perstringendo *dec. compilavit Reg. Cappyc. Lacro 162. lib. 2.* Conductori namque regulariter pensionis diminutionem fieri, si re conducta frui non valuerit ob tempestates, ac calamitates insolitas, insinuant *Carondas respons. lib. 10. resp. 58. & lib. 4. respons. 102. Renatus Coppinus ad leges Andagarenses lib. 3. cap. 2. tit. 2. num. 20. & de Sacra Politia lib. 3. cap. 7. Christineus in Consuet. Mechlinensibus tit. 8. artic. 14. in addit. pag. 309. Surd. decis. 326. Card. Mantic. decis. 35. num. 5. Franc. de Claperis in centur. causar. fiscal. caus. 44. quæst. unica, Conf. Marcian. conf. 69. num. 5. to. 1. quibus non contradicunt *Cabed. dec. 92. par. 1. Camill. de Laratha conf. 57. Novar. in prag. de locato num. 21. necnon Thor. in compend. decis. par. 3. to. 1. fol. 392. & in supplem. verb. conductor, conferuntq; quæ de computo ad beneficium debitoris tempore mutationis monetarum scripsere Reg. Cappyc. Galeota respons. fiscal. 17. Reg. Cappyc. Lacro consult. 40. par. 1. & ante ipsos notavit Reg. Revert. decis. 473. insequitur Larrea resp. fiscal. to. 1. allegat. 18. confirmatq; Thor. par. 1. compend. verbo Excomptum, & verbo conductor.**

Et nedum illam in gratiam conductorum emigrantium, sed & illorum quoque, qui domus inhabitaverunt, absque tamen ullo commercio, & negotiis propriis, ad quæ sanè negotia gerenda eas conduxerant, fieri, respondimus ea quippè ratione, quia uti illas non valent ad destinatum usum, ex l. ex conducto, §. si viis tempestatis, ff. locati, ibidemque in terminis *Paul. de Castro à Camill. de Medices laudato conf. 141.* quod antea observaverat *Boss. de remiss. merced. num. 40.* & protendit

tendit *Ancharan. conf. 88.* cefsante bello, fed ipfius timore adhuc perfeverante, comprobatur Jo: Baptista Gargiareus 1. tom. conf. 96. à num. 79. concinnunt optimè tradita per *Giurb. integr. observ. 24. Ripoll. var. resol. cap. 12. à num. 325. Mastrill. dec. 299. tom. 3. Viv. commun. opin. in opin. 131. & Jo. Bapt. Costa conf. 6.* Quamvis, & peculiari pacto, ampliffimis cum claufulis, conductor in se omnes casus fortuitos fufceperit, cum infoliti, & penitus inopinati non veniant, *Bar. antesignana est doctrina in l. sed & si quis §. quæsitum, ff. si quis cant. necnon Bal. in l. falsus, Cod. de furtis ex l. fistulas §. fin. ff. de contrah. empt. ampliatur Alex. conf. 28. num. 9. vers. capio secundum vol. 1. tametsi claufula existat (de omnibus aliis casibus, qui cogitari possent) Bar. author. fretus in l. seio, §. medico, ff. de ann. legat. insequuntur *Gomes. variar. resol. tom. 2. cap. 3. num. 9. Gratian. discept. forens. cap. 134. n. 45. par. 2. Franc. Marc. dec. 62. Pauscham. pract. 99. par. 1. q. 12. num. 21. Reg. Capyc. Latro consult. 135. Cyriac. controu. 166. num. 34. Averdand. de met. lib. 2. cap. 32. num. 36. Peguer. decis. 214. num. 15. Cavall. comm. contr. com. q. 702. lib. 1. & determinatum in S. C. anno 1573. referente eximio Viro Vincentio de Franchis in causa Hieronymi Montenegro, cum Jo. Andrea de Oria, testatur *Consil. de Bottis in memorat. l. sed & si quis §. quæsitum, Anton. de Amato latè tradit resol. 18. Conf. Staiban. resol. forens. centur. 2. resolut. 148. & Reg. de Marin. lib. 2. quotid. resol. capit. 186. num. 6.***

5 Hoc ipsum in iis, qui ob pestis timorem anni 1656. è domibus conductis emigrarunt censuit statuendum, *P. de Afflict. controu. jur. in supplem. add. ad cap. 22.* tametsi mobilia, vel famuli in domo remanserint, vel ipsi quoque conductores habitaverint, quoties principale intentum habitationis finem consequi non valuerunt, explosa *Matth. de Affl. decis. 258. quin? in calce supplem. fol. 35.* allegationes insignis Advocati *Ferdinandi de Afflictio* in themate proprio editas rescribit, tandemque in fine testatur ipsum Ferdinandum palmam reportasse cum RR. PP. S. Mariæ Majoris, necnon Judicem M. C. Alexandrum Confalonum in alia causa, in Banca Liçti, At confiteri oportet me acta percunctasse, & causa minimè discussa, in illa thæsi fuisse tantum domi per *Consil. Jo. Bapt. Muscettula* decretum provisionale emanatum, licere inquilinis prædictis extractare cum obligatione de solvendo, & proinde decisum dici haud potest, quod minimè discussum fuit. Quod scio est me in causa propria, aliorumque Clientum, & Advocatos longè me præstantiores, nunquam obtinere potuisse, ex *add. Affl. dec. 258.* quæ tametsi juri communi adverfetur, juxta tradita à *P. Philiber. Marchino de Bello Divino, seu Peste par. 9. cap. 3. & Francis. Ansaldo conf. 88.* illius tamen authoritas terruit jus dicentes.

Cæterum, quod probato saccomanno, depopulatione, incendio, naufragio, juramento partitis de scripturis, illarumque tenore, ac amissione stetur; scripsi in causa propria fretus *Affl. dec. 13. num. 10. Surd. conf. 245. num. 30. volum. 2. Thor. par. 1. compend. vers. probatio scripturæ, Tapat. var. sentent. tit. 323. cap. 9. vol. 1. Gratian. discept. forens. cap. 262. tom. 2. Thesaur. qq. forens. lib. 3.*

Tom. 1.

q. 94. Dom. Reg. de Marinis in observ. ad decis. 180. Reg. Revert. num. 2. maximè aliis concurrentibus adminiculis, ad *l. 1. C. locati, Specul. lib. 4. tit. de pignor. num. 15.*

6 Qua verò pœna seditiosi mulcentur, indicat *Carrer. in pract. crim. in l. observare n. 97. necnon Boss. in tit. de seditio. Capyc. dec. 130. Gram. voto 19. Clar. §. fin. q. 98. ibidemque Bajard. & præsertim de Religiosis loquitur Menoch. de arbitr. Jud. casu 437. quique casu 266. num. 5. extricat pœnam contra turbantem pacificum statum Civitatis, aliasque adjungit *Fab. de Monteleone in prax. sua arbitr. par. 4. num. 879.* Verum in hac materia notabiliter defleçit *Marsil. sing. 247.* ad statutum mulctans elevantem rumorem, quod haud includat inimicum, cujus causa rumor elevatus est, ejusque meminit *Avus meus ad Capyc. decis. 62. num. 4.**

7 Et ut stemus promissis rit. 47. num. 14. pauca de privato carcere, de quo fatur *Rizus* adnotabimus, qui nedum Jure Regni vetitus est in *cap. incip. contr. effrenatas*, & in altero *incip. amplius nulli, Rub. de non capiend. vassall. atque in capit. incip. Terrerii rub. de Terrer. Affl. in Constit. Regn. duram. num. 7. Campagn. in add. cap. contra effrenatas, & in cap. incip. quod de Vicariis num. 16.* sed, & jure quoque communi *l. 1. C. de privat. carcer. quæ pœnam etiam statuit adversus contrafacientes, quam non observari astruit Clar. §. fin. q. 68. vers. privatam carcerem, nonnulla advertunt *Bar. in l. capite quinto, ff. de adulter. Boss. tit. de carcer. num. 26. & Castill. scribit luculentè conf. 13. sub num. 24.* reliqua huc spectantia congerunt *Farinac. in prax. crimin. quæst. 27. à num. 8. tit. de carcer. & carcerat. & Tusch. conclus. 94. lit. C.* non tamen pœnam aliquam mereri recorder, qui justa 8 causa adductus, constrinxerit aliquem, puta furem, aut alium delinquentem, eumque detinuerit viginti horis, & superiori consignaverit, teste *Julio Claro add. q. 68. sub num. 33. Paris. de Synd. §. officiales destinati, Laderch. conf. 205. Rovit. in rub. de exul. num. 3. Franc. Mar. Prat. resp. crimin. 7. num. 26. adducens num. 37. præceteris *Carav. in ritu 47. num. 14. in 2. quæst. Illud insuper, & pulchrum quippè dictum, præterire nolo, licere scilicet viro zelotipo, & citra pœnam, detinere privatim carceratam uxorem, per *Glosas orem statutorum Bononiæ, cum de privato carcere fatur, insequitur *Jodoc. in pract. crimin. cap. 64. pag. 156.* laudatus à *Bajard. ad memor. Clari q. 68. num. 101.* confirmatque *Avus meus ad Gram. decis. 34. num. 11.* subnectens, non licere ipsi viro acriter illam verberare, & verberatam posse illam agere ad thori separationem; pluraque contra similes viros invehunt *Sylv. nupt. in princ. num. 36. Reg. Valenz. conf. 41. à num. 14. lib. 1. & tradunt idem *Avus meus ad Capyc. dec. 7. num. 4. *Giurb. conf. crim. 43. Reg. Galeot. tom. 2. controu. 61. num. 46.* Hinc illud in Barbaris reprehenditur ab *Arist. lib. 1. polit. cap. 1.* quod fœminas, & servos pari habeant gradu, & Numidæ ab Historicis, ob id male audiunt, quod uxoribus perindè ac servis utantur, ut scribit *Heraclides in polit. apud Apul. in lib. 1. metam.* Hoc & Ethnici præcipiebant, ex quorum institutis, qui Junoni sacrificabant, felin sacris non adhibebant, sed è victima exemptum,******

B b

juxta

juxta aram infodiebant, quare ostendebatur, bilem prorsus, iramque atque odium, & amaritudinem a conjugali jucunditate esse sequestrandam. Juno enim Dea nuptialis erat, virique, ac mulieris conjunctam vitam significabat, cujus rei auctor est *Plutarch. in lib. de præcept. connub.* Proinde Summus Pontifex quempiam Tyrannum vocat, qui uxorem severius tractaret *in capit. 1. extr. de his, qua vi met. caus. sunt*, cujus rei rationem autumat *Plutarch. add. loco cap. 34.* in illis verbis: *Præesse maritum uxori par est, non ut dominum pecoribus, sed ut animam corpori conspiratione quadam naturali per benevolentiam cum ipso coniunctam.*

Licebitque quoque, & Amasio meretricem retinere privatim carceratam, *Salycet. in l. unica n. 5. Cod. de rapt. virg. & illic Marfil. num. 19. & 26.* atque *Bar. in l. verum, ff. de furtis. Nevizzan. in Sylva nuptial. lib. 4. num. 46.* quas duas novissime relatas restrictiones complexus est præcitus *Tusch. num. 11. & 13.* quamvis, & in secundo casu de amasio puniendum illum esse pœna extraordinaria, eamque extendi posse ad mortem usque dicat *Carrer. in præct. pag. 453.* cujus dictum reii-citur facillè, quia ordinaria pœna est mortis, juxta *Aviles* effatum *in lib. Prætor. cap. 5. Glos. Muerte*, ubi omnes etiam subnectit casus morte dignos. Patri quoque licebit filium retinere *Ursill. ad Aff. decis. 149. num. 4. Jodoc. in add. prax. crim. capit. 64. num. 2.* etiam si Clericus ille foret, *Rayn. in summ. tit. de sentent. excommunic. §. sequitur, & in tract. carcer. 6. coll. Ricc. dec. Cur. Archiep. 141. & 186. par. 1.* qui autem uti valeant carcere privato, & tale jus an cedi possit, aliaque feriosè congerunt *Decian. in trac. cri. lib. 7. c. 10. t. 2. Boer. dec. 275. Gig. de crim. Lase Majest. lib. 1. tit. qualiter, & à quibus cap. 35.* octo restrictiones regulæ *add. l. 1. addens, Grl. in tract. de relax. carcer. sub rubr. de fug. in carcer. num. 164.* necnon *Barjard. ad Clar. cit. quæst. 68. num. 85. Carav. rit. 47. memor.*

10 Cùm de pœnis quoque Fiscalibus in hoc Ritu sermo sit; excitatam novissimè quæstionem indicare non omittam. Utri pœnæ pecuniariæ, & transactiones, tam factæ, quam faciendæ in Juncta contrabannorum applicari debeant fisco, nè, an Consignatariis?

Hoc pro factò supposito, quod cùm Regia Curia teneretur correspondere Consignatariis, qui ipsius Arrendamenta emerant, ad rationem ducatorum septem pro singulis centenariis, hac conditione, ut si Arrendamenta oneri Consignatariorum pro rata non responderent, deberet ipsa Curia ex aliis suis bonis supplere hujusmodi defectum: eadem Curia Arrendamenta jam dicta insolutum Consignatariis, non sine suo maximo emolumento, assignavit, seque omnino eo vinculo, atque obligatione supplendi de suo exemit.

Hinc est, quod Governatores Arrendamentorum, ac præsertim ejus, quo vulgò dicitur *delle fozze di Calabria* propter continua contrabanna, quæ in iis Provinciis contingunt, maximopere extenuati, atque exhausti, contenderunt, ut omnes mûltæ ex contrabannis exactæ, aut exigendæ per condemnationes, aut transactiones ad

Arrendamentum prædictum, ipsiusque Consignatarios spectarent.

Hanc suam contentionem fulcientes, *text. in l. fin. §. divus, ff. de publican. in l. si quis sine C. de vectigal.* quibus statuitur, ut tam res, quæ in contrabanno capitur, quam mûltæ, conductoris sit, quod multò magis intelligendum videtur de eo, qui non solum conductor est, sed in solum acceptit, & *Baldi* est sententia *in dict. l. si quis, mûltam*, etiam statuto impositam, vectigalium locatori, sive firmariis, sive Gabellariis deberis: ipsum insequuntur *Cyn. & Salicet. ibidem, Bar. in l. Creditor ff. de action. empt. in l. si provinc. §. si ego, ff. de nov. oper. nunciat. Afflic. in capit. 1. qua sint Regal. a, verb. vectigal. num. 36.* adducens *Bal. in Rub. C. de rer. divis. 3. col. dicentem*, quod qui emit Gabellam, videtur emisse pœnam delinquentium, idem *Bal. in cap. 1. §. sciendum, num. 2. de feud. cognit. & in l. 1. C. si advers. Fisc. Roman. in l. commissa, ff. de public. & vectigal. Arg. in l. ut ubi, ff. de petit. hered. Alex. in l. si quis id quod, ff. de jurisd. omn. Judic. Bertacch. in tractat. de gabell. part. 2. quæst. 9. Dec. cons. 36. num. 12. Boss. in tit. de fraudant. Gabell. num. 17 Schrader. de feud. part. 3. cap. 4. num. 16.* tradens, quod vectigalibus concessis in feudum, etiam pœnæ videntur concessæ, quas illi incurrun, qui illas, quas vehunt, aut portant, merces non profitentur, vel de professis vectigal non solvunt, latè *Boer. decis. 180. Guid. Papa in suo singul. 455. Peregr. de jure ffici. tit. de panis, & mûltis, num. 6. vers. limita, & in tit. de conduct. Gabellar. num. 31. & 32. Rosenth. de feudis capit. 5. de Regal. conclus. 40.* tradens, quod commissa, & pœnæ, ob omisam professionem, & vectigalium non factam solutionem fisco applicantur, si per tuos exigit vectigal, sed si aliis locavit, aut vendidit conductoribus, & emptoribus debentur, *R. Reverter. decis. 18. part. 1. Passet. cons. 109. sub num. 1. Farinac. in prax. crim. tit. de furt. quæst. 172. num. 2. Mastrill. de Magistrat. lib. 3. cap. 10. num. 132. Barbof. in Colloc. ad d. l. si quis sine num. 5. C. de vectigal. & commiss.*

Contrario D. Ascanius Raetanus, qui pro Fisco calamum arripuit, & noviter ex Consiliario (quod munus per aliquot annos dignissimè objerat) admirabili doctrina, vitæ probitate, morum suavitate prædito, Regii patrimonii administrator cum Præsidentis R. C. dignitate, ab ipso Rege D. N. constitui meruit, illiusque possessionem cæpit in hoc mense Novemb. 1661. contendebat etiam stante præfatæ opinionis veritate, cui tamen *Angel. in dict. l. si quis id quod*, & alii plures contradicunt) id solum evenire quando civiliter agitur pro consecutione rei, vel mercis commissæ, sive pretii illius, non quando criminaliter agitur ad criminis vindictam, ad tradita per *DD. in Rub. extr. de Judic. & in l. 3. ff. de sepul. viol. Gl. in l. aut damnata, ff. de pœn. & in l. 1. C. de rapt. Virgin. d. Reg. Moter. decis. 36. quæst. 7.* qui dicit, Regiam Cameram semper judicasse causas intercepti esse civiles, & probari in *dict. l. commissa ff. de public. & in l. fraudati vectigalis, & l. Cajus, ff. ad Sillan. & ideo datur actio contra heredem ad rei, vel pretii persecutionem, licet debitæ ex præcedenti factò contra legem, ex *Barf. in l. ex judicis,**

ciis, num. 7. ff. de accusat. l. 3. §. quod autem, ff. quod cuiusq; jur. in l. 1. ff. de privat. delict. & perpenditur tex. in l. 2. §. item divi fratres, ff. de Jure Fisci.

At Regia Juncta Contrabannorum Fisco instante procedit criminaliter, & ad publicam vindictam contra inquisitos nedum fraudati vectigalis, sed illicitarum extractionum contra quos ultra pœnam commissi, per *Reg. Pragm. 25. 27. 38. 39. & 40. sub tit. de exact.* sunt inflictæ pœnæ nedum pecuniariæ, sed corporales, relegationis nimirum, vel tiremiùm, vel contra nonnullos etiam mortis, & contra Barones suspensionis jurisdictionis, & cum inquisitis fiunt compositiones, sive transactiones de dubio criminis statu, pro quantitate pecuniæ pro patrato crimine oblato, ut advertit *Mauson. de contraband. qu. 16. num. 4. 5. & 26.* quæ pecuniarum quantitates ad fiscum pertinent, si quidem succedunt in locum pœnæ legali, & statutariæ, & ejus vice fungi debent, *l. si donat. §. v. de donat. int. vir. & uxor. Paris. de syndic. verbo compositio cap. 5. nu. 5.* quæ, vel quia respiciunt publicam vindictam, & constituunt judicium criminale, ut ex *Bar. in finuavimus in l. 3. ff. de sepulcr. viol. Alber. & Sali. in t. 1. Sod. eod. Peregr. de jur. fisc. tit. 8. de multis, & pœnis num. 8.* vel quia expressè pœnæ pecuniariæ pro crimine inducuntur, quale est feudali vectigalis, *add. l. commissa, ff. de publicis & vectigal. l. 1. ff. de his, quæ pro non script. habent.* semper ad fiscum pertinent, ut *in tit. ff. de privat. delict. de furtis, & de vi honor. raptor & l. fin. §. fin ff. de injur.* vel quia quando statutum pro aliquo facto pœnam imponit, si non exprimit cui sit applicanda, pertinet ad Fiscum, *Bar. in l. Agraria, ff. de term. mon. Rosental, de feud. conclus. 50. de regal.*

Instabant verò Consignatarii, ea ratione quòd dictæ multæ dependent ex bannis Proregum, & banna sunt fructus jurisdictionis, quia jurisdictionis est eorum productiva, toties, quoties expedit, qui præ aliis Consignatariis attributi intelliguntur, quibus insolutum Arrendamentum ipsum tributum est una cum omnibus ejusdem redditibus: atque aded etiam multas attributas intelligi oportere; cum nullum aliud discrimen sit inter redditus, qui percipiuntur ex rebus concessis, atque eos, qui ex vectigalium fraudationis hoc est multis nisi quod illi immediate, mediate isti percipiuntur, Emptores propterea Gabellarum lucrantur pœnas, & banna, quia sunt in fructu & reddito *l. creditor & ibi Bar. ff. de action. emp. Bar. in l. 1. num. 15. C. de fructib. & lit. expens. Bar. & alii in l. fin. ff. solut. matr. & istæ pœnæ ex quo quotidie possunt imponi, censentur quotidie renasci, Bar. in l. si. & in l. quada §. 1. & in l. si quis ex argentariis, §. fin. ff. de edend. Peregr. add. tract. & empt. Gabellar. nu. 3. add. tit. de pœn. & mult. num. 9. & pœna in dubio illi applicanda venit qui principaliter offenditur, *l. fin. ff. de litig. Gulielm. de Cur. in l. si Ecclesia, C. de Episcop. & Cleric.* offenduntur itaque consignatarii, quibus data est in solum habella, eis propterea debet pœna applicari, *l. post legatum, §. admittere de coll. bo-**

Tom. I.

norum l. si legatarius, C. de leg. l. fin. ff. de publ. maximè quia tales pœnæ dependent ex novo delicto invento à statuto, quo casu parti læsæ applicari debent, Bal. in d. l. Ecclesiæ, C. de Episc. & Cler. ibique advertit Gulielm. de Cuneo pœnam legalem, etiam, quod non explicetur, cui applicanda sit, semper spectare ad illum, qui leditur ex illo actu, propter quem pœna imponitur, ex l. fin. ff. de litig. Bal. in l. jubemus, §. sanè num. 2. C. de Sac. Eccles.

Addebant ipsi Consignatarii hoc rescriptis Regni Proregum R. C. S. directis decisum reperiri sub die 2. Decembris 1644. & 7. Januarii 1645. per R. C. executoriatis die 6. Mensis Martii 1650. ut licet ex *Registro par. 15. Regiæ Dobanæ fol. 64.* quod conservatur, pœnæ Act. Franciscum Mancum.

Alia pro Arrendamento scripsit Antonius Gamboa Advocatus apprimè doctus Aloysii consilarii Decani filius, qui vitæ candore doctrinæ præstantia morum suavitate omnium sibi amorem conciliaverat altius gradum facturus nisi mors præpedisset exoptus nobis est die 6. Martii 1658. omniumque, qui eum notant animos multa mestitudine affectos relinquens, in celebri Basilica S. Claræ hujus Urbis omnium Ministrorum multitudine, ac frequenti nobilitatis caterva funus prosequente, humatus est ante aræ Deiparæ Virginis Imaginem, cui à Gratia miraculorum, ac beneficiorum multitudo nomen fecit insignem quam vivens aded coluerat, ut nullum diem præterire unquam passus fuerit, quin ad eam piissimi animi sui obsequium non deferret.

Hæc porrò quæstio, cum in Juncta Contrabannorum discutienda esset, *Commissario Dom. Consiliario Francisco Rocco,* cumque Exc. Sua ipsius gravitatem rei, & Consignatariorum ingentia damna optimè intelligeret, mandavit ab eadem Regia Juncta una cum Collaterali Consilio agi, ac decidendi. Nihil tamen ad hanc diem decisum scimus; si quid interea, dum hæc in lucem damus, decidetur, alius non deerit memorandi locus.

Illud unum Ministros obsecro, atque obtestor ut ad Arrendamenta ipsa respicere velint ad nihilum jam tandem redacta, nullumque fructum reddentia: animadvertant innumeram hominum multitudinem damnis maximis afficit tot Orphanos, tot Religiosos, tot pia loca, quorum in eisdem Arrendamentis tota vitæ ac rei familiaris ratio posita erat, quibusque jam superest nihil, unde summæ egestatis, ac necessitati consulant Respirare autem aliquantulum videbuntur, si ad Consignatarios prædictarum multarum emolumenta spectare fuerit decisum. Quod licet in ambigua controversia versaremur pro Arrendamento tamen oporteret fieri decisio: annuente Rege Domino nostro (quem superi nobis diu servant) ut in rebus dubiis, contra se feratur judicium pro sua incredibili erga hanc Urbem, ac Regnum, clementia, munificentia, charitate.

Ejusmodi verò pœnæ pecuniariæ provenientes ex interceptis fraudati vectigalis, sive ex contraventione bannorum, nùm sub generali Regia abolitione comprehendantur tractat *Regens Rever-*

decif. 549. decifum tradens esse remissas confirmant Masfrill. de indulg. cap. 19. à nu. 10. D. Berrardinus de Sancta Cruce qui in memorata decif. fuit unus ex Judicibus in voto impresso, apud D. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. resol. cap. 183. & refert idem Reg. in observ. ad mem. Rever. dec. 549. & nùm per generalem abolitionem censentur remissæ pœnæ pecuniariæ provenientes ex incusationibus instrumentorum, & obligationum penès acta M.C.V. inquirunt, Reg. Moles dec. manuscript. 25. & 27. tit. de jur. Dobana in alleg. 32. divers. post dec. Reg. Salernis. Reg. de Marin. in add. observ. 549.

An pœnæ maleficiorum in fructu esse censentur, adedut in feudi alienatione nulla declarata ob Regii assensu defectum, in restitutione fructuum facienda venditori veniant pœnæ pecuniariæ, quas emptor ex jurisdictione consequutus est, affirmative lepidè resolvit *Dom. Reg. Donat. Ant. de Marinis lib. 2. quotid. resol. cap. 84. & meminit in observat. ad decif. 28. Rever. num. 2. etsi nullatenus veniant in liquidatione relevii Dominus Reg. Constant. in l. 1. num. 67. Cod. de pan. fisc. cred. prefer. Dom. Reg. Moles decif. 9. in tit. de Relev.*

R I T U S LVII.

M. C. non cognoscit causas adversus Curiam absque licentia.

Item in Curia ipsa non moventur quæstiones reales contra Curiam, sed procuratores sine mandato.

S U M M A R E R U M

- 1 *Magistri Camerarii in Provinciis, de quibus causis antiquitus cognoscebant; Et usquequo.*
- 2 *Quid statuat hic ritus, ostenditur.*
- 3 *Illius dispositio in usu id temporis minimè versatur.*
- 4 *Ad Regiam Cameram spectat cognitio litium inter fiscum, & privatos contractarum, & non ad M. C. V.*
- 5 *Tribunal Regia Camera Summaria olim vocabatur Audientia rationum.*
- 6 *Regii patrimonii cura ab usque Regis Ladislai temporibus ad rationales Sicilæ pertinebat.*
- 7 *Regia Camera Summaria à Carolo Primo translata fuit.*
- 8 *Sententia à Tribunali Regia Camera prolata in appellationibus ab eodem recognoscuntur.*
- 9 *Sacri titulo rectè nominari illud Tribunal, indicatur.*
- 10 *Supremum Collaterale Tribunal non avocatur ad se causas in Regia Camera vertentes, vocatur tantum illud Tribunal, ut illas ipsi referat.*
- 11 *Quando Collaterale Consilium valeat causas avocare, remissivè tangitur.*
- 12 *Regia Camere Summarie Præsidentes laudantur, illorum bonitas, ac prudentia recensentur.*

- 13 *Quibus exorsum illud Tribunal videatur.*
- 14 *Fisci pecunia conservanda pro publico bono.*
- 15 *Tributa nova imponendi, defectus reddituum regalis patrimonii necessitatem inducit.*
- 16 *Philippus II. Rex gloriosa memoriæ contra Fiscum, ac contra se ipsam in dubio responderi, pluries præcepit, ejusq; præceptum observari desideratur.*
- 17 *Ita quoque Innocentius IX. & contra Cameram mandavit.*
- 18 *Id prius Trajanus, Adrianus, & Justinianus statutis, Constitutionibus decreverit.*
- 19 *Modestini verba in l. non puto ff. de jure fisci recensentur.*
- 20 *Andr. de Isernia veracissimus scriptor, & feudorum Evangelista pluries confirmavit dictum, in dubio contra fiscum pronuncianandum, ejusque effatum alii insecuntur.*
- 21 *Nonnulli à finctionis fadere antinomiam conciliant, si agatur de lucro captando, vel damno vitando.*
- 22 *Isernia à Præs. D. Gregor. de Ganaverro decif. 1. inceptus, defenditur. Novus intellectus ex Alberici lectura traditus text. in l. non puto de jure fisci reicitur. In dubiis contra fiscum judicare, nedum crimini non tribuitur, sed oppositum facere est illicitum. Fiscus, quamvis sit Respublica, & contra causam publicam illicitum sit respondere, non sequitur pro fisco pronuncianandum fore, cum incomparabiles sint termini, ratioque redditur.*
- 23 *Principes Romani, nedum dubia, sed proprias suas fortunas ad populorum felicitatem donavere.*
- 24 *Invidiosissimus noster Philippus IV. suorum amulatus vestigia, qui innumeras subditis conferret gratias, largitur munera, in dubiis contra seipsum pronunciare optat.*
- 25 *Quæ de Trajano testatus est Plinius, nos de nostro Rege plenius, & alacrius dicere debemus. Pulchrum Constantini effatum, Diocletiano obii-cienti, quod cum subditis parceret, nihil in thesauris conditum haberet, memoratur. Theoderici egregium dictum recensetur. Regnantis facultas tunc fit divitior, cum remittit, & acquirit nobiles thesauros fama, neglecta pecuniæ utilitate. Hac optime Catholicus Monarcha novit, eumq; qua dubia sunt subditis remissionem dubitare non licet.*

SI quæ olim vel reales, vel personales disceptationes inter fiscum, & privatum ortæ fuissent, vigore Regni Constitutionis causas, usque ad sententiam per magistrum Camerarios, qui in provinciis residebant cum eorundem iustitiaro cognosci poterant, dum nè lites de feudis, aut feudilibus rebus, vel etiam burgenfaticis, & quæ magni momenti forent immobilibus inferrentur. Mobilia enim, vel immobilia, quæ parvi fierent, dumtaxat agebant, in quibus neque institutæ rei exitum expedire licitum fuerat, sed ex Regio foro exquirendum linguebant. Regem igitur adire oportebat, si gravis alicujus causæ exitus optaretur. Id ipsum statuere videtur hic Ritus, dum

dum reales quæstiones, quæ adversus Curiam haberentur à M. C. cognosci vetat absque licentia, quod tamen de immobilibus magni ponderis rebus intelligendum est; mobilibus enim, vel immobilibus parvi momenti Magistri Camerarii decreti sunt, ut ex *Aff. in memor. constit. causas* 1. nos. admonet noster *Caravit. num. 1.* Hujusce Ritus dispositio in usu id temporis minimè versatur, dum nullas inter fiscum, & privatos contractas lites Vicariæ forum cognoscit; Spectant enim ad Regiæ Cameræ Tribunal absque speciali mandato, nimirum ad hunc finem instructum, 4 *Reg. Tap. lib. 2. de jur. Reg. sup. hoc rit pag. 178.* Quod olim Audientia rationum appellabatur, 5 etenim Regii patrimonii cura ad Rationales Siciliæ pertinebat Ladislai Regis temporibus, postea 6 à Carolo. Primo in Regia Camera Summaria translata fuit si *Marc. Ant. Surg. vera sator de Neap. illustr. lib. 1. cap. 7. num. 2.* insequutus à *Reg. Tapia de jur. Regn. lib. 2. rub. 6. de off. procur. Cesar. & Reg. Galeot. repons. fiscal. 1. nu. 48.* nosque alibi diximus.

Plurima sunt hujusce Tribunalis privilegia, 8 inter, quæ illud est præclarissimum, ut prolata ab ipso semel sententiæ, in reclamationibus ab eodem recognoscantur à Ferdinando Serenissimo tributum in *pragm. 37. §. 10.* ibidemque *Reg. Rov. de offic. procur. Cesar. de Franck. decis. 60. num. 8.* Mari ad *Grammat. decis. 9. num. 8.* Regens *Galeot. ad Consil. Camill. de Medic. 103. lit. A. de Angel. in ejus prato C. de præc. Imper. offeren. l. si quis 5. num. 2.* *Mastrill. decis. 158. num. 2.* *D. Reg. Galeot. in dissertatione unica in calce primi responsi fiscalis n. 55.* Propterea non minùs 9 lepidè, quam doctè *Franc. Maria Peat. lib. 1. obser. 50.* Tribunal hoc Sacrum appellat magna Vincentii Anni autoritate innixus in *repet. cap. 1. de vassall. decrepit atat. num. 217. & decis. Reg. Reverter. 7.* cujus memor est *Reg. Rov. dec. 74. num. 7.* & eos laudat *Reg. Sanfel. decis. 291. sub num. 9. tom. 2.* in qua examinatum articulum, nùm Regia Camera summaria jurisdictione privativè habeat de cognoscendis s. scribis extraordinariis, etiam de de istis commissis extra officium, & meminit *D. Reg. de Marin. in observat ad cit. dec. 7. Regens Reverter.*

Quamvis verò Supremum Collaterale Tribunal, in quo residet Prorex, cum imminet expeditio causæ, ad se referri à Camera litem præcipiat, 10 nihil tamen ei derogatur, quia vocat Tribunal Cameræ, non avocat ab eo causam, quam utrique discutiendam suscipiunt, teste *Præside D. Gregorio de Ganaver. decis. 30.* Quando verò Collaterale 11 Consilium omnimodam, & absolutam retinens potestatem valeat ad se causas avocare, inquirunt *Reg. Sanfel. decis. 299. & in sua præc. judiciar. sect. 3. num. 3.* necnon *Reg. Capyc? Lat. dec. 200. à num. 46. tom. 2.* Resident in Camera præstantiores 12 integritate morum, & politioris literaturæ Viri, adèd ut nihil; quod grave, quod justum, quod 13 sanctum non sit, constantia summa consilii, prudentiaque decernatur, & quod de S. C. dixit *Dec. territum se fuisse illius veneranda autoritate cons. 379.* de quo optimum perhibent testimonium *Reg. Carolus Tapia in ejus epist. ad dec. S. C. Præs. Merlin. cap. 5. num. 58. to. 2. controuv. forens. Franc.*

Mar. Prat. obser. 32. num. 1. & 3. & lib. 3. discept. forens. cap. 41. nu. 1. de hoc tribunali optimè etiam dici potest, cujus autoritas veneranda, & metuenda est. Ex quo fit, ut scelestis hominibus, quique indulgeri sibi vellent in vitiis, iis etiam, qui commodis suis vacant, asperum nimis, ac severum illud videatur, eique indocti, & Principis facultatis parùm studiosi impudentissimè obtrecent, ut tradit peritissimus, ac summæ religionis vir *P. Cesar. de Afflicto controuv. jur. 6. num. 14.* 14 Nesciunt enim hi, quæ habenda sit Regii patrimonii cura, nè scilicet minuatur, dilapidetur, effundatur, pereat, sed totum ad fidei Christianæ, & populorum tutamen servetur, nam si partæ obliguriantur fortunæ, & Principis Ærarium ex- 15 hauriatur, novis vestigalibus ad publicæ felicitatis perniciem cives opprimere oportebit; vel ut invadentes arceat hostes, vel alterius mali vim funestius ingruentem facile retundat, ad *lex. in l. nominem in fin. C. de Sacros. Eccles. Natta consil. 183. num. 11.* & alii tradunt, quos enarrat *Jo. Bapt. Larrea alleg. fiscal. 59. num. 7.* & dixerat *alleg. 8. per tot.* confirmatque *D. Francisc. de Alfa. de offic. fiscal. glos. 9. num. 15. & Oforius lib. 1. de Reb. Emmanuelis*, inquit: *Nec bellum geri, nec pacem consistui, nec jus administrare commodò licet, ubi Regis pecunia, qua debet esse publica salutis instrumentum, aut à privatis avertitur, aut ab ipso Rege sine ullo fructu consumitur.* Et *Tacit. lib. 2. annal.* dicit: *Si Ærarium exhauserimus, per scolora supplendum erit*, quin *Aff. in Constit. Regni scire volumus* admonet, constitutionem illam bona Regis patrimonii tuentem, non avaritiæ intuitu, sed ob publicam utilitatem conditam fuisse, cujus meminit *Tasson. de antefat. vers. 3. obser. 3. num. 56.*

Præceptum tamen illud magni Regis Philippi II. cujus animæ felix, faustumque sit, indiscrimi- 16 natim ab omnibus observari vellem, cum Cardinalem Spinofam Consilii Regalis Præsidentem in dubiis quæstionibus contra Fiscum, ac contra seipsum sententiam proferre jussit, & Valasco Jurisperito Consilii Supremi, & Cameræ Senatori, causam semel, qua Regium patrimonium augebatur ad ipsum relaturò, respondit anno 1570. cum degeret in Villa de Escorial. *Scito legum perite, atq; hoc etiam Senatui denuncia.* In dubiis contra me semper judicandum fore. O dignam tanto Rege sententiam memoratam à *Porreno de didis, & factis Philippi II. cap. 10. vers. Estando*, necnon ab *Episcop. Marant. par. 5. controuv. jur. resp. 79. num. 67. & Franc. Mar. Prato ad Paschal. de patr. potest. p. 1. cap. 2. vers. cxi modo initeudam*, ut meritò exclamaverit *Larrea in proœm. alleg. Fiscal. tit. de Fisco nu. 9. in fin. O pulchrum dictum! Utinam Principes hodie imitarentur!*

Id ipsum Innocentius IX. Pontifex Maximus, 17 decretum jam literis consignavit, mandavitque Cameræ Apostolicæ Ministris, ut in dubio contra Cameram dicerent, referente *Botero in apophegmatibus, verb. Justitia lib. 1. to. 2. pag. 42.* quæ ipse Italica lingua sub titulo *Detti memorabili*, prælo præssit.

Idemque priores his Trajanus, Adrianus, Justinianus statutis, & constitutionibus decrevere, *Simanc. de Catbol. institut. 11. num. 54.* ut præterea *Mode-*

Modestinus in l. non puto 10. ff. de jure fisci, non sine acri judicio acclamet: Non puto delinquere eum, qui in dubiis questionibus contra fiscum facile responderit, quod pluribus in locis veracissimus scriptor, ac feudorum Evangelista Andreas de Isernia (à cujus opinione hodiè in Regno nō discedimus, testibus de Franch. decis. 100. num. 4. Camil. de Cur. in divers. feud. par. 1. fol. mihi 58. in princ. Gramm. decis. 28. num. 17. Ann. alleg. 67. num. 42. qua de re invaluit enunciatum illud, non expetimus, quod Isern. dixerit, sed àn dixerit Ann. in rub. de vassall. decrepit. atat. num. 122.) elegantissimè pluries confirmavit in §. sed, & plures num. 10. per quos fiat investitur. & per quos recipiat, hocque effatum in illius ore frequentissimum erat, teste Liparulo Episcopo apud eundem Isern. ibid. lit. P. amplexatum à Peregr. de jur. fisci lib. 6. tit. 6. num. 22. Alex. Turamin. in l. 1. ff. soluto matrim. Covar. var. resol. lib. 1. cap. 10. Auneo Robert. lib. 1. rer. judic. c. 12. vers. quod si criminis pag. 213 Menoch. conf. 230. nu. 131. Gioagn. conf. 58. num. 48. quod alii admittunt, quando

20 Fiscus agit de lucro captando, videlicet de penna, cui in dubio haud favendum esse, non verò si de damno vitando, probant Menoch. conf. 1007. num. 49. Mastrill. dec. 44. num. 59. par. 1. Jaf. in §. si quis agens sub num. 11. vers. sed contra, inst. de action. aliique, quos conglomerat Emin. Mantic. de tacit. & ambig. lib. 11. tit. 25. à num. 19. Im-

22 meritò quidè a Pras. D. Greg. Ganaver. decis. supr. Trib. R.C.S. 1. à num. 104. Isern. reprehenditur, teste Franc. Mar. Prat. respons. crim. 24. à num. 51. quique Pras. Ganaver. contrariam secutus opinionem ex lectura Alberici laudati ab Aragonensi Anton. Augusti lib. 1. emendatio. capit. 3. pag. penult. textum illum in d. l. non puto, sic explicat, non puto facile, idest, sed graviter delinquere, quæ declaratio contra communem sensum videtur, dum ly facile, intelligitur, ut sonat tex. facile contra fiscum responderit, quidquid laborent in dando alios intellectus textui Dec. in l. in ambiguis la 1. num. 2. ff. de regul. jur. & Merend. lib. 3. controver. jur. cap. 18. par. 1. & non solum in dubiis contra fiscum judicare criminis minimè tribuitur, sed etiam oppositum facere, illicitum arbitraretur, tametsi aliter servari in Regia Camera insinuet Reg. Rovit. conf. 102. num. 18. lib. 2. neque ex eo, quod Respublica fiscus est, & contra publicam causam pronunciare in dubio prohibetur, sequitur pro fisco decernendum fore, ne scilicet minoris conditionis sit hic, quam privatus ipse, à quo in dubiis vinceretur, incomparabiles enim inter se videntur, ejusmodi termini, dum adversus se ipsum dispositionem

23 istam in dubiis haberi Princeps constituit, ut animi sui magnitudinem, pietatem, ac liberalitatem in populos exerceret.

Legerat quoque, ut arbitror, sapientissimus Rex Philippus II. Romanorum historias, eorumque Principum imitatus munificentiam, non modo, quæ sibi dubia forent, sed veras fortunas suas ad populorum felicitatem amantissimè donandas esse in animo habuit.

Id ipsum sensurum quoque Inviectissimum Philippum IV. cui Deus, & vitam, & Regna fortunet semper, facile coniiicitur, suorum namque

emulatus majorum vestigia, dum innumeras confert subditis gratias, largitur munera, totumque in populos se se profundit, quis unquam inficias eat, velle liberalissimum Regem in dubiis contra se judicari? in sublimi enim locavit illum natura, ut magnitudinem suam beneficiendo demonstraret, & quæ de Trajano testatus est Plinius in panegyri. de Rege nostro facilè intelliguntur, nimirum,

25 qua præcipua tua gloria est sapè vincitur fiscus, cujus mala causa nunquam est, nisi sub bono Principe, adderem ego, sub amantissimo, & optimo parente pessissima erit. Constantini paupertatem exprobat Diocletianus, eique obiciebat, quod cum subditis parceret, nihil in thesauris conditum haberet, respondit Constantinus, facile divitem fore Principem benevolum Theodoricus Rex dixit illud, amplius nostris utilitatibus applicamus, quod misericordie humanitate concedimus. Regnantis enim facultas tunc fit divitior, cum remittit, & acquirit nobiles thesauros famæ, neglecta utilitate pecuniæ. Novit hæc optimè Philippus noster Rex, tantisque munificentie monumentis superiorem se præstat, quanto satius. Igitur quæ dubia sunt, eum subditis remissurum dubitare poterimus?

R I T U S LVIII.

Item de donis Curie in Curia ipsa non cognoscitur sine speciali mandato: & cum causa ipsa agitur, ostenso privilegio donatarii: non autem procurator, & Advocatus Curie donatario tenentur assistere, & Advocatum donatarius sibi habeat aliunde: si habet undè solvat eidem, alioquin Advocatus Curie gratis patrocinetur eidem, sed ubi solvendo est, & vult quod Advocatus Curie pro ipso principaliter advocet, debet sibi salarium solvere: quod potest cum ipso convenire.

S U M M A R E R U M.

- 1 Quanti fuerit semper apud jura, & Doctores Advocatorum munus, ostenditur.
- 2 Illud ea animi magnitudine suscipi debet à Patronis, ut non auri, argenti qui fulgor, ad obvium alliceret.
Ex Advocatorum catu tanquam ex equo Trojano innumerabiles prodierunt viri, & Heroes.
- 3 Majores Romani legem Cinciam, seu Titiam constituere, qua neminem ex Advocatis unum, aut pecunia, aut domi aliquid accipere jubebant. Nonnulla in laudem lingua traduntur.
- 4 Advocatis patere semper Principis domus debet.
- 5 Qui primus patrocinantibus justam mercedem instituit.
- 6 Nulla ab Advocatis contrabenda sunt lites pro patrocinio.
Satius putare debent pro modica quantitate liti pro palmario instituto cedere, quam odiofam disputationem sustinere.
- 7 Salarium Advocatis qualiter constituasur, tum de Jure Communi, tum Regni.
Computatio quantitatis centum aureorum pecunie antiquæ

- antiqua advocato debita remissive,*
Hodie stipendium excedere, an possit summam au-
reorum centum, cum declarationibus.
Attendendum est tempus, quo lis agitata fuit, non
autem quo conquievit.
- 8 *Civilis sapientia quemadmodum numerario pro-*
tio dehonestatur, ita, & vili honorario vilescit.
Advocati, hodiernis temporibus, pluribus indigent,
& max mis expensis.
Magnum est Clientum ingratitude, illi modibus
comparantur.
- 9 *Advocato stipendium debetur, etsi pro Principe*
oret.
Etiam ex pacto nudo, vel si causa transactione ter-
minetur.
- 10 *Totius quoque anni salarium annuum certum*
ad heredes transmittit, etsi infra annum mo-
ri contingerit.
Etiam si nullas eo anno defenderit causas.
- 11 *Debetur isidem merces, imò major, tamen si litens*
amiserit.
Distinctio Speckh. cent. 2. concl. 4. num. 42. in
causa habente plura capitula, reicitur.
- 12 *Palmarium, ultra salarium debetur pro victoria*
causa dumtaxat principalis, non puri incidem-
tis.
- 13 *Legi cavendum esset, ne quid à Clientibus patro-*
ni acciperent, priusquam lis finem sortita fo-
ret.
Advocatus vi pecunia promissa, an teneatur pro-
sequi causam in iudicio appellationis.
- 14 *Possunt Advocati in principio anni salarium ex-*
petere.
- 15 *Habent Advocati pro eorum salarii tacitam*
hypotecam, cum privilegio prelationis, eti-
am si bona obnoxia sint fideicommissa, & feu-
dalia illa sint, juxta communem DD. senten-
tiam
Necdotis privilegia summa juvant, nisi deductis
expensis necessariis pro re reparanda, & ser-
vanda.
Creditor qui dedit pecuniam ad rem rescindendam
preferatur ne doti.
- 16 *Advocati ex causa eorum salarii ob præstitum*
laborem in casu liberationis depositi non tenen-
tur prestare cautionem de restituendo cui, qui-
bus, & quando.
- 17 *Salarium Advocato, tamen si non promissum de-*
betur.
Quid autem Procuratori ad lites, & sollicita-
tori.
Utrum verò Vicario Episcopis, famulis, & tuto-
ri, inquiritur.
- 18 *Emptor à Fisco, & conventus à privato, an jure pe-*
tat causam cognosci in Regia Camera.
- 19 *Fiscus nempe tenetur tueri emptorem rei Fisca-*
lis, sed etiam ejus donatarium à quavis molestia
cum declarationibus.
- 20 *Absque Proregis licentia informatio capi nequis*
de servitiis præstitis à militibus petentibus re-
munerari.
Donatio Regis à concessione in feudum satis dif-
fert.
- 1 **Q**uanti fuerit semper apud Jura, & Docto-
 res Advocatorum munus, quantisque lau-

dibus celebratum, & leges testantur, & omnium admiratione probatur, ex quo fit, ut imminuere potius ejus dignitatem, quam luculentius commendare, visurus ego sim, siquid iis addere velim, laudabile 4. C. de Advoc. divers. Judicium, l. Advocati 14. Cod. de Advocat. diversorum Judiciorum cap. quia Episcopus. ibi: Laudabiles actus supra, quæst. 3. Bar. in l. miles num. 2. ff. de re judic. & in l. penul. C. de postulan. Jas. in l. 1. §. hujus studii num. 8. ff. de justit. & jur. Bal. in l. 1. §. ait prætor n. 3. ff. de postul. & in ead. l. Advocati num. 1. Alex. in add. l. miles num. 2. & in l. centurio num. 6. ff. de vulgar. Alber. de Rosatis in rub. ff. novi n. 23. & in rub. num. 6. de offic. Proconsulis, & Legati, & in l. si qui num. 16. Cod. de suffragio, Odo-fred. in l. providendum, C. de postulando, Anton. de Alexandr. in l. quisquis, ff. de postuland. Gulielm. Roville in rit. de justit. & jur. cap. 5. de Advocatis, Speculat. rit. de Advocat. §. sequenti circa princip. Luc. de Penn. Jo. de Platea, ac Rebuff. in l. Sacris num. 3. & 4. Cod. de proximis sacror. scriniorum lib. 12. Bovadill. cap. 14. lib. 3. num. 60. & 61. Cas-jan. in catal. Gloria Mundi par. 7. consider. 29. Ti-raquel. de nobilit. cap. 29. num. 10. Grazian. discept. 284. num. 60. Guid. Papa quæst. 88. & 388. Franc. Marcus quæst. 649. Fab. in Cod. lib. 1. §. tit. 28. de fin. 9. & 10. Surd. conf. 122. Tepat. var. sentent. to. 1. tit. 86. Marta in compend. decis. tom. 1. verb. Advocatas, Schenar. integro conf. 1. lib. 2. Paal. Chris-tin. decis. Belgic. tom. 2. tit. 6. dec. 99. num. 9. usque ad 20. Ann. Robert. rer. judic. lib. 2. cap. 19. Fredericus Olotropius in suo processu judiciario par. 2. tit. de Advocatis, Tobias Laurmeisterius de jurisdic. Imper. Romani lib. 2. cap. 10. Jo. Pauli Kammar. in tit. de offic. Judic. par. 2. q. 2. de prerogativ. Advocat. Eronius de jur. publico to. 2. cap. 27. pag. 821. in fi-ne, Caballin. milleloq. 540. Reg. Rovit. in rub. de pos-tul. ibidemque Novar. Barbof. in collect. C. lib. 2. tit. 6. in add. l. providendum l. Advocati, & l. lauda-bile, Franc. de Petr. festiv. le §. lib. 1. cap. 8. sub n. 7. & integro conf. 1. Conf. Petrus Caravita in resp. edito pro M. Cancellario, quod transcribit Laganar. ad Rovit. prag. 22. de offic. S. R. C. num. 10. quiq; La-ganar. multa cumulat Franc. Maria Prat. ad Mus-cat. in prax. tit. de doct. quidditat. & dignit. cap. 2. vers. Est etenim.

Illud optarem ea animi magnitudine munus
 hoc aded præclarum suspicerent Patroni, ut non
 auri argentique fulgor, qui mentem magis,
 quam oculos perstringit ad obeundum allicere;
 sed veræ gloriæ laudisque amor, quæ immortali-
 tatem hominibus imperitur, facillimè impelleret,
 cecinit Ovid.

Si modo non census, nec clarum nomen
avorum,

Sed magnum probitas, ingeniumque
facit.

Et Ann. Robert. add. loco inquit: Etenim ex hoc Ad-
 vocatorum Curia catu, tanquam ex equo Trojano
 innumerabiles prodierunt viri aut Heroes potius
 quos ardens evexit ad æthera virtus.

Hancq; Advocati dignitatem noverant majo-
 res Romani; quam ne pecuniæ cupiditas adum-
 braret, legem Cinciam, vel ut Cornel. Tac. lib. 11.
 & lib. 13. annal. septit legem Titiam constitue-
 re, qua neminem de Advocatis unum, aut pec-
 uniæ

cuniae, aut doni aliquid accipere jubebant, ut notant *Alex. ab Alex. ex Tacito, dierum genialium lib. 6. c. 11. vers. Marcus Cinius, Tiraq. in add. Petr. Greg. in syntagm. jur. univers. par. 3. lib. 49. cap. 8. nu. 6.* propterea *Plinius lib. 5. epist. à Caravit. laudatus ris. 99. num. 3.* ad Valerianum scribens gaudet ipsum majorum leges secutum, orationes suas venales esse nunquam voluisse, & in eod. lib. idem *Rufo* significavit, priscis nimirum temporibus, qui negotia tractabant, jurare, priusquam agere jubebantur, nihil se ob advocacionem cuiquam dedisse, cujus memores sunt *Quintil. lib. 2. cap. 7. orator. Tiraq. memcr. tit. de nobilit. cap. 9. num. 23. Bovadill. add. loco nu. 69. & 99. & Cassignan. confid. 29.* quod jure optimo quidem factum existimo, ut enim preclarior est hominis pars lingua, ita, & Reipublicæ Advocatus, proinde nec venalem esse nec pretio, lucroq; subjectam oportet, quæ ad gloriosiora facinora destinatur. Unde *Ovid. lib. 1. elegiar.*

Turpe reos empta miseros defendere lingua.

Quod faciat magnas turpe Tribunal opes.

Et *Ecclesiast. Dedit enim mihi Dominus premio linguam, qua laudo ipsum, Et Isajas, Dominus dedit mihi linguam eruditam.* Et *Beatus Jacobus Minor, Lingua modicum quidem membrum est, & magna exaltat.* Et *Ugo lib. 3. de anima lingua dicitur quia lingit.* Et propterea ob linguæ Excellentiam Sanctissimum Paraclytum in formam linguæ ignis in Apostolos descendisse, advertit *Ambros. Sanctus lib. 1. de offic.*

4 Hinc patere advocatis semper, & Principum domus, Regumque aula debere, exclamant *Martha loco cit. cap. 7. & Franc. Marc. decis. 650.* ipsi enim, & Reipublicæ causas, & Civium salutem defendunt, ipsi pacem animorumque concordiam servant inter æquales, ipsi miseris solam egeiis subsidium, perditisq; hominibus vitam, honoremq; restituunt inter orandum.

5 Noverunt deinde posteri necessarios esse pro Advocato sumptus, hinc Nero, crudelem ne in hoc etiam, an pietatis specie indultum, dixerim justum pretium ac mercedem Advocatos suscipere jussit, teste *Sueton. in Neron. cap. 17.* eoque priorem *Claudium Cæsarem* pecuniarum pro advocacione instituisse effirmant *Tacit. lib. 11. annal. & post ipsum Alex. ab Alex. cit. primusque omnium Antufus Rannusinus* quæstibus orationes addixit, & confirmant, aliis laudatis *Menoch. de arbitr. Judic. lib. 2. cent. 6. c. 513. & Borrell. in summ. dec. tit. 65. lib. 1. per tot.*

Hinc factum est etiam, ut sacrosanctæ leges certa stipendia constituerent, plurimaque in hac re decreta sancirent Primum videlicet nullas ab

6 Advocato contrahendas esse lites pro patrocinio, sed quod liberaliter darent pro mercede reciperent, *Fontanell. decis. Cathal. 426. nu. 19. par. 2. ex l. quisquis, C. de postuland. §. nemo ex iis, ibi: Nemo ex iis, quos licebit accipere, vel decebit aspernantem habeat, quod sibi semel officii gratia libero arbitrio obtulerit litigator, & addit, nemo ex industria protrahat jurgium* reddit rationem Imperator ibidem *Nemo si lucro pecuniaque capiatur*

veluti abjecti atque degeneres inter vilissimos numerabuntur, & satius putare debet pro modica quantitate liti pro palmario institutæ cedere, quam odiosam disputationem sustinere Jo; *Petr. Fontanell. add. dec. 426. num. 10. par. 2. Franc. Mar. Prat. pract. observ. 65. num. 34.* infertque Jo. *Barclai in Icone animorum cap. 15. Merces autem propter gloriam magnificæ rei, & subdit Moxa publico vitio os quoque, & deinde saltem modum constituerent certamque pro mercenaria eloquentia pensionem, & Ann. Robert. ex Lamprid. add. loco, inquit, Gloria finis fit, non avaritia.*

7 Propterea *Ulpianus in l. 1. §. in honorariis, ff. de var. & extraord. cognit. loquens de magnitudine causæ de Advocati facultate, ac Tribunalium consuetudine apposuit, dummodò licitum honorarium quantitas non egrediatur, licita autem quantitas, subdit in §. si cui tantum est, intelligitur pro singulis causis usque ad centum aureos quos ut *Bodei de Asse lib. 5. sententia refert, ducentorum centussium summa collegerat Alciatus* veto lib. 3. *disputation. cap. 9.* affirmat mille liras amplecti, liræ enim viginti solidis, hoc est semestre illud aut annum æs, quod singulis militibus dabatur, subductæ, plus pretii, minusvè ducentis centussibus summa conficiebant, *Gasp. Tbesaur. de augum. & diminut. monetar. par. 1. nu. 43.* quo tempore nondum cambiis corrupto quatuor, & viginti asse è lira subducebantur.*

Ejusmodi summam justissimam esse, asseruit *Menoch. add. centur. 6. cap. 513. num. 6.* insequitur *Alciat. memor. cap. 9. lib. 3.* majorem hac execrandam, ac turpem appellavit *Anton. Confus disp. lib. 1. cap. 15. in fin.* necnon *Guido Papa decis. 190. ibidemque Ranchin. add. Gulielm. de Roviel. indic. tit. de justit. & jur. tit. de Advoc. cap. 5. n. 8.* Imò, & restitutioni obnoxiam esse idem de *Roviel. protendit, Paul. Crispin. confirmat decis. 99. vol. 2. num. 32. Jo; Paponius in collect. arrestor. lib. 6. tit. 3. arresto 20. Schenard. conf. 1. lib. 2. nu. 16. Anus meus, ad Capyc. dec. 5. num. 2.* restringens in causis criminalibus, in quibus cum de hominis vita agatur merces laboris extimari nequit Verùm de computatione quantitatis centum aureorum pecuniæ antiquæ advocato debitæ fuffis fermocinantur *Christofor. de Pace ad l. stylii textu 18. schol. 1. & 2. vers. hodie autem Fontanella decis. Cathal. 327. à n. 13.*

Ex jure vero *Constitutionis Regni Hac adisali,* à *Federico Imperatore* emanatæ Advocatos pro honorario sexagesimam habere mandatum est, & *Glof. inquit: Addit quod sales non debent excedere summam centum florenorum Bal. & Gl. auctoritate freta in rub. C. mandati, & affirmat Affl. in ead. Const. num. 4. & 7.* subditque *num. 8.* quod Judici debetur trigesima, Advocato Autem sexagesima, quia Judex est dignior Advocato, *Reg. Rovit. in prag. 1. num. 6. de postul. quamque Constitutionem hac adisali, haud servari scripsit Casill. decis. 226.*

Communione hujuscæ, & municipalis legis severitas, ut mea fert opinio patitur exceptionem in causis quoque civilibus, cum plus nimio laborat Orator in causa, cujus articuli, vel acta implicatissima forent, & rationes utriusque partis addo

ad eam æqua lance starent, ut ex advocati dumtaxat ingenio litis victoria dependeret, quo casu, & stipendium, & palmarium longè majus esse deberent, cum neque loquacitatis, neque multum scriptionis habeatur ratio, sed nimius solum labor, summaque doctrina, atque ingenii præstantia præstanda sit.

Unde *Freder. Oldoprius in cit. ejus process. informativo tit. de Salaris Advocator. num. 19.* palmarium deberi inquit; non quia multum scripserat sed ingenii, & eximii laboris, & *Gayll. lib. 1. observ. 151. num. 3.* scripsit, non habetur foliorum & loquacitatis ratio annulatis rugis pagina turgescat, quoad *Reg. Tap. de Jur. Reg. lib. 2. fol. 402. Tasson. de antefat. vers. 3. observ. 3. num. 218. vers. nota tamen.* Hoc igitur pendere ex Judicis arbitrio dicimus, qui statuatur salarium correspondivum tum ad laborem, ex *Rot. decis. 291.* rescripta per *Farin. tom. 1. par. 2.* atque altera *Romana salarii 17. Novemb. 1568. coram Seraphino Castili. decis. 226. tom. 2.* tum ad tempus quo lis perduravit ex *Toletan. mercedis 14. Maii 1568. coram Aldobrand. alteraque Leodien. salarii 19. Decembr. 1610. coram Pirovano,* eo scilicet tempore perspecto quo lis agitata fuit non quo conquievit, nihilque in ea ille gessit nullamque impedit operam, *Surd. conf. 42. num. 9. & 10. lib. 1.* aliisque suffulta auctoribus *ead. decis. 191. sub num. 3. Menoch. de arbitr. cas. 513.* quodque extra ordinem parte quoque non citata Judicis officium taxabit, *Milan. decis. 5. num. 25. Muta decis. Sicil. 66. num. 15.* mentiri propterea quæso faciant Patroni *Bud. in adnot. ad l. solet, §. quantum ad Xenia, ff. de offic. Proconsul. qui dixit hodie non honorarium, sed necessarium dici debere, quasi statuatur arbitratu eorum qui accipiunt, non eorum, qui præbent, & fallax reddant effatum Leoncill. de privileg. pauper. par. 1. q. 2. num. 24.* quod clientis chiragra, sit Causidici podagra,

8 Unum tamen addam, quod quemadmodum civilis sapientia nummario pretio dehonoretur, ita, & utili honorario vilescit, Unde *glos. in cap. infames vers. nam si lucro 3. q. 7. verb. pecunia,* dixit, vilescit facere Advocatum juris insignem prudentiam, qui pecuniam, sed parvam & modicam, quasi tantæ rei competens, & adequatum præmium accipiat. Hinc legimus *Calcanium* pro una quæstione lucratum fuisse mille, ipso teste, *conf. 81. Jas. quoque, & Alciat parerg. 12. c. ult. millenis aureis se a clientibus donatos gloriantur, Roman. præterea singul. 441.* duabus tantum legibus adductis scutos aureos coronatos octo percipisse tradit.

Potissimum his nostris temporibus ex quo maximas Advocati subeunt expensas; ut eorum scientiam nobilitent, & domum conspicuam sustineant, & sæpè sæpius à clientibus pro susceptis laboribus rependantur ingratitude, quod detestabatur *Hypol. de Marsil. in tract. de fidejuss. in fin. cujus verba rescribit Franc. Mar. Prat. pract. obser. 65. num. 36.* necnon *Urfill. ad Afflic. decis. 123. in princip. Magon. decis. Floren. 11. num. 3. Andr. Knichen. in commen. de Saxebnic. non provoc. jur. cap. 2. num. 162.* & obiter (non tamen extra

thesim) rescribamque legali epistola mensibus decursis cuidam eximio Advocato meo familiari conquerenti de clientis ingratitude obliquavi. Advocatus mulioni comparatur, nam quemadmodum mulionem si propter imperitiam imperitiam impetum mularum retinere non potuerit, culpæ nomine teneri, vulgò dicitur, *l. idem juris §. 1. ff. ad leg. Aquil.* idem juris esse in Advocato qui per imperitiam, vel negligentiam perdit causam, ad instar mulionis voluere *Hostien. in cap. calumniam de pen. Novar. in manual. conf. cap. 25. num. 29.* Advocatus ergo, qui impetum nescit retinere mularum culpæ nomine tenentur, nec mireris clientes mulabus comparari; quemadmodum enim hædentium mortu, vel pedum ictu offendunt, vel cauda saltim mulionis candelam extinguunt, ita clientes verbositate, & ingratitude Advocatos lædunt, vel saltim sui quadam præsumptione Advocati consilium negant.

Ejusmodi verò stipendium Advocato debetur 9 tamen pro Principe oret, *Paris de Puteo de Syndic. verbo potestas, num. 3.* etiam ex pacto nudo, *Bald. in l. 1. C. de suffrag. vel causa si transactione terminetur ex Bart. Alex. & Speculat. Bertachin. par. 1. verb. Advocatus pag. 77. in princip. de Franck. decis. 265. num. 1. Gayll. observ. 44. lib. 1. nu. 12.* Totius quoque anni salarium annum 10 certum, etsi infra annum mori contingerit, *Petr. Roivius decis. Lusitan. 4. num. 384. Natta conf. 452. Gayll. observat. 44. lib. 1. num. 12. Reg. Rovit. in pragmat. 1. de postuland. num. 9. Farinac. decis. 339.* aut si nullas eodem anno defenderit causas *Reg. de Marinis lib. 2. quotid. resol. cap. 15.* quamvis ille fuerit infirmitatibus detentus, *Affl. in dict. Const. hac ædificati num. 6.* debetur itidem 11 merces, tamen si litem amiserit: idem *Affl. num. 4. Mut. in cap. Sicil. cap. 62. tom. 7. & cap. 243. tom. 5. num. 10.* Quin, imò major tunc esse debet cum enim vicerit causam victoria maximum illi præmium est, è contra verò que ex jactura oritur verecundia, opprobrium ipsi eò intolerabilius esset, quod, & honorem, & patrocinium simul amiserit *Xamar. add. tract. par. 2. quest. 9. de salar. Advocat. num. 8. & in fine,* ut proinde haud amplectendam distinctionem dicimus, qua *Speckhan. cent. 2. concl. 4. num. 42.* & refert *Vvalterm. in tract. jurid. histor. politic. ac stat. & privil. DD. omn. facul. cap. 18. quest. 84.* utitur in quæstione illa, si causa plura habeat capitula, & in uno vicerit, & in altero succumbuerit patronus integram nè, an partem salarii accipiat? quod si capitulum in quo vicit majus sit cæteris, & prævaleat, totum lucretur in minus, nihil habeat, ex *l. domum 57. ff. de contrab. empt. l. Scio 4. ff. de integr. restit. cum & hoc casu integrum debere, certum sit.*

Palmarium verò ultra salarium non dari ultro 12 affirmamus, pro victoria puri incidentis, & decreti, quod vocant, provisionalis, sed causæ dumtaxat principalis, vel incidentis magni momenti & colligimus ex *Navar. conf. 4. num. 1. de pact. Farinac. quest. 106. num. 48. Barbof. in collect. super C. lib. 2. tit. 6. de postuland. num. 19. Petr. Ruzio decis. Lusit. 5. num. 6. & 34. & Erumeo decis. lib.*

lib. 2. dec. 11. num. 65. si enim pro meris incidentibus, citra salarium, palmarium quoque dari deberet, gravius putarem cum *Joan. Barcl. in Argen. pag. 341.* sic vincere quam confestim damnari, articulatim, & lentè discesserentur, qui semel perire putuerant, sic lites senescerent, sic anni abirent nec adhuc lites contestatio audiretur, hærent, forsân causarum patroni in causis minoribus, quæ nunc sponte, nunc eorum studio nascerentur è prima, sic dubia ex dubiis fererentur, sic immani dilatione perirent litigantes, in summa tam sumptuoso itinere conficerentur, ut procumberent deniquè lassè

Salutare igitur suadebat *Ibburanes* apud *Bare-*
 13 *lai in dict. Arg. fol. 342.* Regi, lege cavendum esse, nè quid a clientibus acciperent, priusquam lis finem sortia foret, id quod exclamat *Fontanell. dec. Catal. 278. num. 5.* sed non placuit *Casari Ur-*
fillo ad Afflic. decis. 123. in princip. & magon. decis. Florens. 11. num. 3. quos memorat *Andreas Knichen in commentar. de Saxonie. non provocan. jur. cap. 2. num. 161.* quin *Bonacina disput. 10. quæst. propof. 4. num. 10. in 8. precept. decal.* scripsit teneri Advocatum vi pecuniæ promissæ, non solum prosequi causam in primo iudicio verùm etiã interposita appellatione, quamvis enim inquit, hæc sint distincta iudicia, tamen clientis nondum causam vicisse censetur cum interposita appellatione suspendatur jus primæ sententiæ concinitque *Glof. responsum in l. inuitus Cod. de procur. quam communem fatur Curt. jun. in l. Imperium, ff. de Jurisd. omn. Jud. quibus contradicit Cavall. quæst. 597.* affirmans, pomittentem patrocinium teneri etiã præstare in causa appellationis, ea quippè ratione, quia cum sepids causa appellationis ventiletur in alio loco, & iudicio, non videtur quis se obligasse prosequi alibi hancque opinionem dubiam esse apud *Legistas, asserunt Glof. in l. 1. Cod. ut caus. post pub. tut. adst. Dyn. sing. 45. Roman. singul. 273.* Quando autem hæc ratio cessat, cum appellationis iudicium in eodem loco, & coram eisdem iudicibus agitur, prima affirmantium erit sequenda opinio, videas verò *Xamar. p. 2. q. 9. nu. 59. Annichin. de pravent. inf. cap. 2. dub. unic. nu. 52. fol. 194.*

14 Valent etiã in principio anni Advocati salarium expetere, *Cagnol. in l. diem functo, ff. de offic. assess. num. 56. Franc. de Petr. fest. lect. lib. 3. cap. 7.* Habent quoque omni jure hypothecata bona ab ipsi patrocinata, cum privilegio
 15 prelationis cæteris habentibus expressa, & anteriorem, quin hypotheca hæc assensu pro feudalibus indiget, nec vinculum, vel fideicommissum, aut quælibet prohibitio legis, vel hominis in ea operatur, ut concludunt DD. omnes laudati è *Reg. Capyc. Latro consult. 117. lib. 2. & Reg. Sanfel. decis. 113. vol. 1. Donad. de renunc. c. 27. à num. 29.* & ultra ipsos revideri possunt *Christof. Mart. dec. Sen. 19. Paul. Durad. dec. Rot. Roman. 53. vol. 1. Gratian. cap. 257. à num. 35. discept. forens. Castil. decis. 64. post. Ann. sing. 203. Barlich. decis. 124. num. 9. 1. par. Peregr. de fideicommiss. art. 50. num. 12.* præ indubitato firmat super feudalibus absque assensu, & tametsi contrarium in illa thesi iudicatum subnectat

id provenit, quia non fuit plenè deductum fuisse pecuniam verè, & realiter expensam pro litis sumptibus, firmat *Girba decis. 108. num. 10.* latiusque more suo prosequitur *Anton. de Amato var. resol. cap. 3.* & allegat *Larrea alleg. 105. num. 2.* necnon *Borrel. in summ. dec. tit. 65. num. 104. Castil. decis. 64. num. 32. Mercurial. Merlin. de pignor. lib. 3. tit. 1. quæst. 5. nu. 33.* Unde nec dotis privilegia summa juvant, ex *vulg. l. assiduis, & §. is consequens, Auth. de aequal. dot.* nisi deductis expensis necessariis pro re servanda reparanda, aut reproducenda, sunt jura expressa in *l. 1. & seq. & l. quod dicitur, & penè tot. tit. ff. de impens. in reb. dot. fact.* ex quibus prorsus nescimus, quomodo in casu reparatæ rei cum requisitis à parte creditoris dantis pecuniam ad id dubitari possit de opinione magis communi, de qua *Cevall. comm. contr. comm. q. 744. Anton. de Amat. add. cap. 3. Fontanel. de pact. nuptial. claus. 6. Glof. 2. par. 9. nu. 14. Rodrig. de privil. creditor. par. 1. art. 7. num. 15. Parlador. quotid. lib. 1. q. 18. num. 3. & alii,* quod recenset *Reg. Capyc. Latro add. consul. 117. à num. 41.* ut creditor qui dedit pecuniam ad rem reficiendam, vel servandam, & voluit dando, rem sibi obligatam servare, juxta terminos *l. interdum, ff. qui potior. in pign. habeant.* præferatur etiã doti habenti anteriorem expressam, si res illa, vel non esset, vel peritura absque impensa cum illius pecunia, qui ad recuperandum venit, quod impendit.

Inde fit ut in concursu creditorum solitam
 16 cautionem sicuti cæteri creditoris de restituendo pecuniam, cui quibus, & quando, & ad omnem ordinem Tribunalis, sive Commissarii præstare in liberatione pecuniæ pro patrocinio haud patroni obstringantur, cum cæteris aliis ipsi sint semper anteriores, *Franc. Mar. Prat. add. observ. 65. ex num. 23. & iterum ad Pascal. de patr. potest. par. 4. cap. 6. ad num. 67.* quidquid dicant *Florez. Diez de Mena var. qu. lib. 1. q. 8. §. 1. nu. 70. 14. concl. cæterique ab eodem Prato laudati, d. observ. 85. nu. 11. vers. negant tamen, & à Castillo contrav. jur. tom. 4. cap. 61. necnon Reg. Reverter. dec. 270.*

Et tandem desistentes ad nostri Ritus verba,
 17 *quod potest cum ipso convenire,* quorum occasio placuit adducta adnotare, dicimus tum ante, tum post litem quandoquidem conventionem salarii antecedere non oportet, cum Advocato debeat etiam non promissum, *l. 1. §. Advocatis, ff. de var. & extraord. cognit. Puteus decis. 44. lib. 2. & decis. 11. lib. 2. & decis. 11. lib. 3. Matthias Berlic. decis. 134. num. 9. part. 1.* & altera ejusdem *Rot. decis. apud Farinac. decis. 124. Feder. de Senis cons. 118. Tusch. verb. Advocatus concl. 230.* quodque ex taciturnitate, neque remissum ceterum post alios indicat *Franc. Maria Prat. lib. 2. discept. forens. cap. 5. num. 78.* Aliis vero ministris, sive famulis utrum debeat non pollicitum, relego Lectorem ad *Granutium in theoramate 12. decisionem presertim rotalè in una Tholosana mercedis 14. Maii 1658.* rescribentem *Jac. Bapt. Antonellum cons. 17.* sed procuratori ad lites debeat nè salarium non promissum, contentio inter DD. videtur esse, teste *Rota in Valentina salarii 22.*

Februarii 1611. num. 1. coram Lugdonensi, & re-
scripta per Farinac. add. to. 1. p. 2. dec. 291. & ne-
gativè respondet *Glos. in d. l. 1. §. Advocatus*, &
eruitur ex *l. qui mutuum, §. salarium, i. salarium,*
C. mandati, Guid. Pap. dec. 68. relato per *Surd de*
aliment. tit. 1. q. 61. num. 6. Reg. Revert. decis.
571. subdunt verò præfati Authores, cæterique,
contentionem ipsam cessare, ubi sit in Civitate
consuetudo, in qua salaria procuratoribus solent
persolvi, aliasque *Rota*, & plures idipsum firman-
tes recenset *decisiones*, illam præsertim in *Oscen.*
salarii 21. Maii 1600. coram Cardinali Lanceloto,
quæ in *eod. to. 1. Farinac. est dec. 238.* cujus verba
legantur quæso, *Golin. de procurat. par. 4. cap. 5.*
num. 18. Ricc. decis. Cur. Archiepisc. 85. part. 1.
quem refert *Reg. de Marin. in observ. ad mem. dec.*
Reverter. 571. idque ad sollicitatorem causæ ex-
tendit, *decisumq; refert Hipp. Maja Siculus in*
suo conf. 19. per tot.

De Vicario Episcopi, quod salarium illi debeat-
tur, etsi à principio non constitutum, loquitur
Rota apud *Seraphin. dec. 74. Reg. de Marin. lib. 1.*
quotid. resol. cap. 3 11. num. 11. & quid in famulo,
idem *Reg. de Marinis extricat add. cap. 3 11. nu. 4.*
Tutori verò quod non debeat, si ab initio non
fuit à tutore, vel Judice constitutum, *decisum*
tradit *Præs. Vincent. de Franch. decis. 122.* &
scripsere *Viv. dec. 40. num. 4. Menoch. de arbitr. Ju-*
dic. lib. 2. cent. 6. cas. 5 12. num. 1. & conf. 228. nu.
37. lib. 3. R. de Marin. add. obser. 572. adversus
quam *Præs. decis. calamum arripuit Franc. Maria*
Præs. (quem non meminit Reg. de Marin. in add.
noviss. obser.) lib. 2. discep. forens. c. 5. sigillatim
occurrentis fundamentis omnibus, quibus *decisio*
prædicta substinere fecernitur, enucleatis *text. in*
l. à tutoribus, §. quemadmodum, ff. de administr.
tutor. & in l. eos, ff. de tutelis à Præs. adductis,
necnon *text. in l. qui negotium in fin. ff. de admin.*
tutor. & in l. si is qui, ff. de eo qui pro tutor. negot.
ger. allegatis per Guttier. in tract. de tutel. & cur.
par. 3. cap. 2.

Caveat tandem *Advocatus à Glos. effato*, nec-
non *Erman. de Claris Aquis sing. 253. ac Marc. de*
Mant. sing. 286. autumantium, ipsi licere ad aliã
partem tuendum transire, ea ratione, quia sibi sa-
larium solutum non sit, nam prævaricatoris no-
tam non effugiet, sed de his satis?

18 Cæterum ad *Ritus* ornatum observo emptori à
Fisco, convento à privato licere petere causam
cognosci à Cæsaris Procuratore, seu in Regia
Camera, *Cappyc. dec. 197. in princ. ibidemque Ma-*
sull. Ursill. ad Afflic. dec. 366. num. 3. Amend. ad
Franch. decis. 377. potest namque Fiscus nedum
tueri emptorem rei fiscalis remedio, *l. benè à Ze-*
19 *none C. de quatr. præscript. sed etiam ejus donata-*
rium à quavis molestia, quæ ei infertur à persona
quoque Ecclesiastica, *Affl. dec. 2. num. 3. Gram.*
decis. 65. potissimum num. 35. Videas *R. de Ponte*
de potest. Proreg. tit. de regal. impos. §. 6. Avum
meum ad Gramm. add. dec. 65. num. 3 1. subnecen-
tes à pari passu procedere præfatam *l. benè à Zeno-*
ne cum prag. edita Thori, registrata sub tit. de
poss. non turb. & est quarta, ad cujus intellectum
relego Lectorem ad *Ursil. decis. 128. 396. & 403.*
Ann. alleg. 53. & 64. Reg. Rovit. sup. dict. prag. &
an habeat locum contra dotem, inquit *Lipar. ad*

Tom. I.

Ufern. in cap. unico quæ sint regalia, vers. & bona
20 *committentium num. 78.* nonnullas tradens re-
gulæ restrictiones, qualque enarrat *Duena regul.*
238. Verum quod absque Proregis venia de fer-
vitiis præstitis à Militibus, petentibus remunera-
ri, informatio capi nequeat, cavit *pragm. 3. de of-*
ficio. Secret. & quod donatio Regis à concessione
in feudum satis differat, monet Foller. super hoc
ritu pag. 152.

R I T U S L I X.

I Tem Curia ipsa cum est in loco: cognoscit, &
pronunciat ibi de causis civilibus, & criminali-
bus quandocunque commissis, sed dum est in lo-
co: causa in Curia ipsa incipit per contestatio-
nem, non aliter: etiam si Curia inde recedit an-
tequam causa in eadem Curia terminetur: & dum
est in loco: & civiles, & criminales tacent, &
non reddunt jus, nisi per ipsam Curiam permit-
tatur eis.

S V M M A R E R V M.

- 1 Magna Curia Vicaria adventu in aliquem locum
sileat Tribunalia illius, quod altero ex duobus
modis intelligi poterit.
- 2 Causæ civiles quæ sint, quæ criminales, quæ
mixtæ.

O Lim Magna Curia Vicariæ secedere in Regni
Provincias tenebatur, inibiquè morari aliquo
temporis interstitio, ex decreto Caroli II. in *cap.*
Regni 184. exordiente, *in super*, de quo memor
extat *Tasson. de antefat. vers. 3. observ. 3. num. 157.*
Verum non accedebat ad Provinciam Calabriae,
ex quo ibi residebat Dux Calabriae, qui erat pri-
mogenitus, & Vicarius Regis, idem *Tasson. vers.*
12. observ. 1. num. 105. & vers. 14. observ. 1. hanc
nimirum ob causam sancitur hoc in Ritu, & rit.
48. ut in illius adventu in aliquem locum, & Pro-
vinciam reliqua Tribunalia sileant, quod altero
ex duobus modis intelligi poterit. Primò quippè,
ut sileant, quia cesset jurisdictio ordinariorum, ex
sententia *Cavensis in add. rit. 48. num. 1.* & hoc
modo intellectus contradiceret doctrinæ *Bart. in*
l. 4. §. penult. ff. de damno infecto; nisi replicemus
id contingere ob reverentiam majori Judici debi-
tam, *Mastrill. dec. 261. num. 11. & in tractat. de*
magistrat. lib. 5. cap. 8. num. 6. Reg. Sanfelice. dec.
290. num. 4. in alleg. ob quam id ipsum sanxit
Frideric. Imperator in Constit. Honorem, cujus ver-
ba sunt, honorem debitum, atque præcipuum no-
stræ Curia reservantes, edidimus, ut si quando
etiam prædictus Magister Justitiarius Civitatem
aliquam, vel locum intraverit, quousque in eodem
loco Magister Justitiarius ipse, una cum Judicibus
nostris, Curiam nostram venerit; Justitiarum Re-
gionum, qui illic inventi fuerint, silere debebunt;
atque minori lumine, per luminare majus super-
veniens obscurato; Hactenus verba memor. Constit.
cujus sanctio, in quibus pugnet cum jure com-
muni, in quibus verò conveniat, facilis erit in-
dagatio, si *Glos. verba in ead. Constit. percurrantur,*

C c 2

tur,

tur, ac si ubique subsistat, ut minoris Judicis conquiret jurisdictionem, ob majoris presentiam, perfunctorie scripsit super ea *Const. Affl.* Imò, & *Canones loquentes de insigniis*, id ipsum præferre videntur, & quidem in delatione crucis legitur apertus *text. in cap. antiqua de privil.* Secundus verò intellectus presentis Ritus videtur, ut fileant Curie ordinariorum, ut procedat Magna Curia, præterquam in cæptis apud ordinariorum, ita quippe dicit *Carav. ritu 48. num. 1.* quem insequitur *Foller super eod. ritu 48. pag. 150. at.* & quidem benè, si intelligit, ut in illis minime procedat Magna Curia; si verò ut tunc procedat Ordinarius, negamus, cum illius Tribunal prorsus dormitet, in tempore, quo illic existit Curia, nisi habita licentia ejusdem Curie, idemq; *Carav. admittit à vers. Tertio noto sub nu. 3.* Quamobrem in hanc sententiam libenter descendimus ex antedictis, ac priori intellectui promptè assentimur, quem re vera ipsemet *Carav.* amplectatur à *prædict. notab. 3.*

2 Quæ verò sint causæ civiles, quæ criminales, tandemque, quæ mixtæ annecteremus, & quidem libenter, cum rem esse perutilem agnoscamus, Attamen quia eandem extricare, vel melius, vel abundantius, vel distinctius, quam fecerit *Prof. Farinac.* non posse confitemur, quo peritiorum, aut solidiorum, potissimum criminalis materię authorem inter nuperos non inveniri, fatetur *Franc. Maria Prat. ad Muscat. in prax. crimin. tit. de cognit. seu prob. delict. in proem. ad num. 4.* idèd nè queso negligentie nostræ ascribatur, sed recto judicio noscendi nos ipsos, illius verò scripta referre, & tacito authore, quamvis paucis immutatis, quia puderet, semperque horruimus, in eosque similes fures excandimus pluries, Idèd relegamus ad eundem *Farinac. adamussim q. 100. cap. 1.* quinquaginta septem numeris explicantem occasionem nactum ex illa controversa questione fit, nè supersedendum in Judicio civili, donec pendeat criminale? quin, & *cap. 2.* alia multa prodit impulsus altera contradicente questione; criminali causa pendente an, & quando supersedendum sit in civili. Videtote igitur avidi, studiosique lectores illius scripta, nam quicquid menti in ea tractatione obvenerit, explicatum, ac delibatum saltem reperietis.

RITUS LX.

Item Curia cognoscit, de quacunque particula castri, vel alterius feudi quaternati, dummodò agatur de quota etiam transeunte ad tripondium. De feudis verò non quaternatis, vel singulari re feudi quaternati, Curia ipsa ex privilegio etiam non cognoscit.

SUMMA RERUM.

1 Hac præminentia ad hæc usque tempora gaudet M.C.V.
An illa procedat in re particulari.
Quæ sit natura, & constitutio feudi quaternati, remissivè.

- 2 Castri significatio refertur.
- 3 Illud separatum si fuerit non est de Civitate, aut districtu.
- 4 Et tunc an amittat privilegium concessum Castro cui erat unitum.
Vnio Casalium, & Castrorum non præsumitur.
- 5 Illud edificare an liceat.
- 6 Illius venditio aut donatio, quid contineat.
- 7 Solet concedi ea addita clausula, cum omnimoda jurisdictione, & tunc quid veniat in tali concessione, explicatur.
Fiscales functiones particulari titulo quasitæ, an veniant in venditione Castri, cum omnibus introitibus feudalibus, & allodialibus.
- 8 Illius possessio apud illum esse dicitur, quem vasalli, & Coloni recognoscunt.
- 9 Dirutum si fuerit, an retineat jura, & si reedificatur teneantur nè homines, in quibus prius.
- 10 Si nomen Castri perdidit, & Civitatis assumpserit, eadem potitur exemptione, qua antea gauderat.
- 11 Alienatum, quando dicatur, si in contractu aservatur pro pretio ab expertis æstimando.
Concessum cum facultate alienandi, cui dederit, mutare statum, & fieri allodiale, si alienetur, probatur, cum aliis similibus.

Hujusce præminentie memores sunt *Reg. de Marinis lib. 1. quotid. resolut. cap. 338. num. 4.* *Reg. Sanfelici. decis. 290. in alleg. num. 12. r. 2.* In quo traditur ad hæc usque tempora M. C. cognoscere de omnibus causis feudalibus, exceptis dumtaxat illis, in quibus agitur de interesse Fisci, & comprobatur, quod adversus *Caravit.* & *Muscatell.* insinuavimus in *ritu 50. num. 3.* eadem, quæ iste rescribente verba, & super eo reliqua ad hunc ritum spectantia notavimus. An autem hæc præminentia procedat in re particulari feudi, negat *Carav. memor. ritu 50.* reprobatis *Affl. & Cavens.* sed distinguit *Foller. sup. eod. ritu à num. 1. pag. mibi 151.* qui *num. 2.* quota pars, quæ dicitur, declarat; quæ sit verò natura, ac constitutio feudi quaternati, tradunt *Reg. Rovit. in rub. de feud. à num. 66.* *Montan. in cap. Imperialem in princ. à num. 81.* *Lanar. conf. 60.* *Reg. Capyc. Galeota in addit. ad consil. Camill. de Medic. 152.* Feudum ex pluribus membris, & juribus consistit *Consil. de Georg. alleg. 8. num. 3.* dicitur universitas rerum, idem *alleg. 4. num. 6.* & facti idem *alleg. 6. num. 17.* non autem juris, *Fusc. fing. 70. lit. F.* & successivè est quid universum continens sub se plura membra, idem *alleg. 50. à num. 2.* *Reg. de Ponte in lect. 1. feud. num. 7.* & *lect. 21. num. 7.* in quibus rebus constitui potest, *Reg. de Curt. in divers. feud. §. in hoc igitur*, libellus in materia feudali super conditione ex moribus quomodo formetur, *Petr. Jacob. in sua prax. tit. de cond. ex mor. num. 1.*

- 2 Quid verò sit Castrum, ac de multiplici illius significatione, dicit *Boer. dec. 212.* & *dec. 320.* quid ejus appellatione veniat, *Oldrad. conf. 121.* & *Menoch. conf. 498. num. 34. lib. 1.* quam jurisdictionem habeat; latè *Tusch. conclus. 117. lit. C.*, illud separatum si fuerit, non est de Civitate, aut districtu; Idem *Tusch. conclus. 118.* Concesso verò pri-
- 4 vile-

4 privilegio alicui Castro, cui concessionis tempore aliud erat unitum, si postea hoc separetur ab illo, non idè amittere privilegium, firmat Jo: Paul. Xammar. par. 1. rer. judic. definit. 20. de diversis verbè speciebus unionis, & quando veniat ad aliquid accessoriè, vel principaliter, & de illarum differentis, & effectibus, Sesse loquitur tom. 3. dec. 323. Unio verbè casualium, castrorum, & vicorum, non coherentium Civitatis, & Oppidi muris non præsumitur, sed potius independentia, & realis eorum distinctio, ex tex. in l. cum qui ades §. fin. & l. rerum mixtura de usucap. cap. quia sæpè de præbend. in 6. l. in rem, §. item quacunquè vers. in iis de rei vendic. Bar. num. 7. Cagnol. num. 178. in l. Imperium, ff. de jurisd. omn. Judic. Glos. & Bar. in l. si hæres jussus 76. §. in vicis de legat. 1. Reg. Rovit. in prag. 1. à num. 78. de tit. abusu sublat. Reg. Tap. decis. 4. Reg. de Ponte conf. 75. lib. 1. & conf. 12. à num. 42. lib. 2. Eras. Gokhier de jurisdic. in exemptos par. 1. q. 5. num. 22. & par. 4. q. 54. à num. 1.

5 Illud reædificare, utrùm liceat, & quando, discutit præcitus Tusc. concl. 121. & Boer. eadem decis. 320. Reg. de Marin. lib. 2. quotid. resol. cap. 214. num. 6. Avus meus ad Capyc. decis. 1. num. 1. & dec. 27. num. 22. potest tamen habitantes in villis sub se existentibus, ad ipsius custodiam asciscere, Calderin. conf. 446. alias 4. de censib. sed vendito, legato, aut donato Castro, etiam Jurisdic. tione, aut ut uno verbo dicam, pertinentiæ venditæ, legatæ, aut donatæ videatur, inquit Petr. Frider. de continent. causarum cap. 20. §. 5. n. 9. Affl. dec. 122. & inibi addentes, Boer. dec. 50. num. 11. & Ann. alleg. 29. & 52.

7 Quia autem Castrum est quid diversum à Jurisdictione Castri, juxta decis. Bononiens. inter collectas à Farinac. est decis. 384. par. 2. tom. 1. n. 1. nimirum, in illius concessionem addi consueverunt verba illa, cum omnimoda Jurisdictione, quæ quidem ob dictionem illam universalem adiectam, tanquam genus complectitur merum, & mixtum imperium, Glos. in clementina unica, verb. omnimodam, de foro compet. Abb. in cap. conquestus n. 4. eod. tit. & post alios Balzaran. in constit. ea quæ sub rub. quod nullus Prælati, & c. sub num. 27. cujus initio dixerat non venire si esset concessum cum omni jurisdictione, assentitur Arnou dialogo 55. quæ an vera sint, examinant Camill. de Medic. conf. 57. num. 2. Reg. Rovit. in prag. 2. num. 42. de jurisdic. invic. non turb. Reg. Tap. dec. S. C. 10. num. 13. Reg. Capyc. Galeot. controvers. lib. 1. contr. 8. num. 7. Reg. Revert. dec. 468. & ibi Reg. de Marinis in observat. Giurb. conf. crim. 24.

Quin, & priora verba comprehendant redditus omnes causarum civilium, & criminalium, atquè idè pœnas, & multas, omnesquè propterea competant habenti ejusmodi concessionem, dicit Bald. in l. 3. vers. item nota quod si Princeps sub num. 3. ff. de constit. Princip. & decis. 230. Attrebaten. in eod. tom. Farinac. n. 4. & 5.

Et vendito castro, cum omnibus introitibus feudilibus, & allodialibus, veniant functiones fiscales particulari titulo quæsitæ; Negativè contra emptorem decisum tradit Reg. Capyc. Latro decis. 37. lib. 1. & quamvis contrarium videatur fuisse decisum in causa Serenissimi Regis Polo-

niæ, in cujus gratiam calamum arripere DD. Fabius Marchesius, Reg. de Ponte conf. 63. Consil. de Anna conf. 100. & Consil. Georg. alleg. 50. cum Marchione Capursii Legatario Sereniss. Regina Bonæ Sfortiæ de Polonia, cujus partes tuebatur D. Camill. de Medic. conf. 7. non tamen quæstionem illam ex solùm juris articulo determinatam fuisse, itaut ad exemplum illa adduci posset, post eundem Reg. Capyc. Latro advertit Gipt. in observ. ad ejusdem Capyc. Latro memor. dec. 37. num. 5. id comprobans ex voto manuscripto D. Consil. Morra, quod ibidem rescribit, & miratur D. Carolum Antonium Mocciam, qui in ejus sylva forens. cap. 18. 19. 20. & 21. recolligendo ea, quæ in illa causa allegata fuerunt per D. Marchesium, immemorem fuisse de decisione lata contra Serenissimum Regem.

8 Et cum disceptatur de possessione Castri dicitur apud illum esse quem Vassalli recognoverunt in dominum talisque recognitio sola sufficiat, ut recognitus dicatur verus possessor, testatur Affl. decis. 325. num. 3. Ruin. conf. 58. num. 22. lib. 1. & Mantica decis. 127. num. 7. atque in dec. Lugdunensi quæ inter rescriptas per Farinac. est decis. 135. par. 1. tom. 1. sub num. 2. eo autem diruto utrum retineat Jura, & Privilegia, Ursill. ad Affl. decis. 192. num. 3. Avus meus ad Capyc. dec. 109. nu. 2.

9 Illo postmodum reædificato teneantur homines ad custodiam, ut antea obnoxii edant, assermat idem Ursill. ead. decis. num. 8. & citatus Boer. dec. memor. 212. num. 14. illud si exemptionis potitur privilegio, gaudebit quippè, si nomen Castri perdidit, nomenquè Civitatis assumpserit, ejusque populus creverit, Bald. in l. cum fundus nu. 2. ff. de leg. 2. & Laudens. tract. de Castellanis concl. 32. & concessio Castri intelligatur concessum omne, & totum auctum deinde territorium, & jurisdictione in eos, qui novis constructis ædificiis illud ampliarunt Suar. alleg. 6. num. 8. Covarr. pract. qq. cap. 2. num. 1. & 8. Menoch. conf. 201. num. 146. lib. 3. & Anna conf. 61. nu. 24. Sed Castrum alienatum pro pretio ab æstimatoribus æstimando utrum Dicatur venditum, & quando, decidit Marta voto 208.

12 Illud si fuerit concessum in feudum, cum facultate alienandi, cui dederit feudatarius, & propterea donatum irrevocabiliter intervivos fuerit mutare statum, & fieri allodiale probat copiosè idem Martha vot. 110. & vot. 132. num. 12. adjungit tamen num. 13. id minimè si non constaret feudatarios ipsos voluisse, ut propterea mutaret statum illudque retinere in allodialium, quia tunc non delineret feudale esse; quin, & tunc etiam ad hæredes extraneos transeat, juxta naturam præfata clausulæ, deducitur, ex his, quæ longa serie congerit, idem Martha in tract. claus. par. 1. claus. 126. sed in specie ipsa feudali latior est ejusdem Martha sermo in eod. tract. p. 2. claus. 58, de cujus veritate nos alibi.

R I T U S LXI.

Item Curia ipsa cognoscit, & pronunciat de exceptione excommunicationis. Item Curia cognoscit de excessibus officialium, si delinquant in officiis, ea exercendo, & non aliter.

S U M M A R E R U M.

- 1 *Hic Ritus ecclesiastico foro aliquid non detrahit, & quid intendat ostenditur.*
- 2 *Excommunicatus repellitur à Judicio, sive Actor sive testis, sive defensor; sive Judex sit.*
- 3 *Excommunicatio non est Juris Canonici Inventio, sed censura ab ipso Christo relicta Ecclesiae.*
- 4 *Barone publicè excommunicato, non possunt ejus officiales ad justitiam deputati jus dicere in causis vassallorum ipsius Baronis.*
- 5 *Uxor an teneatur cohabitare cum Marito excommunicato.*
- 6 *Excommunicationis exceptio opponenda necessario est, alioqui acta valida.*
- 7 *Quin, & quocumque tempore opponi potest.*
- 8 *Illaque opposita removendus est etiam non denunciatus.*

Videtur prima facie hic Ritus Ecclesiastico foro aliquid detrahere, cum scilicet excommunicationis exceptionem recognoscendum Curiae committit, quæ ad illud pertinere debet Tribunal, à quo profertur. Verum si finem inspiciamus, quo decretus est Ritus, summam in ipsius authorem, & in juris integritatem, ac justitiæ decus, laudem refundet, non eum præcipitur, ut excommunicationis validitas apud Judices expendatur, neque si devinciat, necne perinde quasi Ecclesiasticos Magistratus in re tam gravi, vel negligentia velint arguere, vel imprudentia, hoc namque foret toti Ecclesiae notam inurere, quæ divino afflatur numine, vel alienis mersibus, ut vulgò dicam, falcem immittere; quod intendit Ritus est ut. M. C. aliaque laicalia tribunalia cognoscant incidenter dumtaxat ad finem se informandi super facto, & summarie videndi, si revera sit excommunicatus declaratus, aut in illo decreta excommunicatio, & ita repellat agentem à Judicio, prout in consimili materia relaxationis à juramento, scripsit *Episcop. Campanil. in divers. Jur. canon. rub. 11. cap. 19. num. 32.* Quid honestius hoc quid magis sanctum? quam eos qui fidelium conversatione privantur, à finibus quoque juris arcere, ne videlicet eorum actionibus ac presentia, justitiæ sanctimonia quodammodo violetur; Quæ rerum perturbatio foret si excommunicationibus adstricti ad jus accederent deque eorum causis sanciretur, & cum censuris ligatos fuisse constaret validitas in actis in controversiam adduceretur, & quod pejus est, Judices inscitia accusaretur qui ejusmodi actores apud se fuisse permiserint. Cognoscit itaque ut reiciat servata forma concordantis *rit. 238.* tum testes, ut illic dicitur, tum principalem, ut utrobique asseritur, & probatur multis Canonibus

nempè *cap. intelleximus de Judic. cap. exceptionem de exception. cap. excommunicavimus, §. credentes de heret. cap. pia de exception. in 6.* interdicente excommunicato esse in judicio, & receptissimam Doctorem sententiam inquit *Plaza in emptione delict. cap. 44. num. 10. lib. 1. & Soccin.* qui aliis fusiùs hanc extricat tractationem quot quot excogitari possunt in ea re proponens quaestiones multis columnis digestas in *cap. sacris nu. 283. de senten. excommun.* Nostram itaque Principem conclusionem, ut à Judicio repellatur excommunicatus, in foro ipso seculari, observandam quoque esse monet *Clarus §. fin. q. 14. sub num. 16. & Marius Alterius tract. de censur. tom. 1. disput. 3. lib. 3. cap. 1. vers. Tertio notandum,* illa potissimum ratione quod excommunicatio non est Juris Canonici inventio, sed censura ab ipso Christo relicta Ecclesiae, idque probat *Tiraq. de utroq. retract. §. 1. Glos. 8. num. 275.* atque adeo quod si repellere minus curaverint ab Ecclesiasticis Judicibus compelli possint per censuras repellere excommunicatos ab agendo, patrocinando & testificando in suis curiis sanxerit apertis verbis *rex. in cap. decernimus de senten. excomm. in 6. Reg. Rovit. in rubr. de postuland. num. 15. sup. pragm. Anton. de Padill. in l. 1. num. 51. C. de jur. & fact. ignor. quin, & Judex quoque esse nequeat, aut constitui quivis censura excommunicationis ligatus reperitur, & constitutus ob illam supervenientem censuram repellatur, dicit multisque Doctoribus probat *Reg. Rovit. in prag. 1. de Ecclesiast. person. num. 5. ibidemque Lagannar. in add. lit. A. Anus meus ad Gramm. decis. 65. num. 21.* ad arbitrum quoque protendens, & restringens, ut per *Blanc. de compromiss. q. 2. num. 9.**

- 4 Imò Barone ipso publicè excommunicato minimè licere ipsius officialibus ad justitiam constitutis, jus dicere in subditorum causis expendit disertè *Franc. Maria Prat. pract. observ. centur. 1. observ. cujus meminit Giptius in observ. ad decis. Cappc. Latro 90. sub num. 3. tom. 1. quique Prat. num. 31.* autumat inter excommunicationis effectus computari, quod haud tali vinculo adstrictus valeat eligere, neque eligi sub pœna nullitatis electionis, præsertim *Caravit.* auctoritate fretus in *rit. 256.* quem insignem Doctorem; ac Juris Regni solertissimum enucleatorem præconixat.
- 5 Teneatur ne uxor cohabitare cum marito excommunicato, tangit *Masull. ad Cappc. decis. 134. num. 2.* remittens se ad *Boss. tit. de honor. publicat. nu. 75.* qui sustinet teneri ex *c. inter alia de senten. excommunic.* quod duobus in causis restringit *Danz. ad Grammat. decis. 92. sub num. 62.* post *Sayr. cas. conscient. lib. 2. cap. 14. num. 5. & Ricciull. de jur. person. lib. 4. cap. 38. num. 40. & 41.*
- 6 Expedi autem, imò, & necesse est, ut aperte opponatur excommunicatio, alioqui valida sint cuncta acta, *cap. 1. de except. in 6.* & rejectis contrariis in hanc propendet resolutionem citatus *Alex. eod. vers. 1. Quamobrem,* & multis comprobatur *Anus meus ad Grammat. decis. 66. à num. 1. of-*

1. officio tamen Judicis repelli nonnunquam posse ille idem *Alter. ostendit in vers. Notandum est secundo.*

7 Sed opponi jam dictam exceptionem quocunque tempore posse, docet *Suar. tom. 5. de censur. disput. 16. sect. 3. num. 1.* ut proinde anomola nuncupetur advertit *Muscattell. ibidemque Prat. in prax. S. C. lib. 1. part. 3. Glos. similes num. 2.* & ante ipsum *Marant. in specul. par. 6. in 9. membro nu. 5. necnon Foller. in prax. crim. rub. aud. excusat. nu. 50.*

8 Illamque proposita removendum prorsus esse excommunicatum ipsum à judicio, licet non denunciatum, etiam his nostris temporibus, nihil pugnante in contrarium vulgata constitutione ad evitanda scandala, si vera tradunt (ut credimus) idem *Suar. ead. sect. 3. num. 2. & 5. & Marcus Alterius eod. cap. 1. vers. Et hæc propositio, & vers. notandum est secundo.* Quandoquidem constitutio illa publicæ utilitatis causa, non ejusdem excommunicari manavit, ut illi addunt, ut merito idem *Epicop. Campan. in cit. divers. rub. 11. cap. 15. num. 54.* scripsit, teneri quemquam tali censura devinctum vitare seipsum à communionem fidelium, etiam excommunicationem, & nos adjungimus eundem peccare petendo Judicem, & coram eo judicialiter comparendo, eod quod sacros canones id sibi interdcentes violat, tamen non semper mortiferum committat peccatum ex eod. *Alter. indic. cap. 1. vers. finali;* Nec tantum propria illius persona prohibetur esse in Judicio, & alter quoque; ejus nomine, nempe procurator, et non excommunicatus, *Gl. in c. cum inter de exceptionibus.*

Quid verò dicendum sit respectu rei tractat idem *Alter. cap. 2. de procuratore autem, & advocato censuratis cap. 3. de actuario, seu rebellionis cap. 3. cap. verò 5. de teste quod extricat quoque Gabriel. comm. opiu. tit. de testib. concl. 19.* Et de validitate rescripti impetrati ab excommunicato, fermocinantur *Risco. collect. decis. 1184. Gratian. discop. forens. cap. 118. num. 32. tom. 1.*

R I T U S LXII.

Item Curia ipsa cognoscit de appellationibus, & nullitate omnium processuum inferiorum Judicium, etiam immediatè, & etiam si inferiores ipsi Judices sint officiales prælatorum in terris Ecclesiarum.

S U M M A R E R U M.

- 1 Appellatio interponenda est ab inferiori ad superiorem proximum.
- 2 Restringi multis modis præfatam regulam subicitur.
- 3 Præsertim, si interponatur ad Papam.
- 4 Et in Regno ad magnam Curiam

Concordat *Ritus 52.* resistit autem regula juris, quam constituit *Marant. par. 6. act. 2. nu.*

368. illa nempe, ut appellatio interponatur ab inferiori ad superiorem proximum, non autem ad longinquum, etiam ad principem, omisso medio, quam præterea tutatur, *Specul. in tit. de appellat. §. nunc tractamus in princip. & Anan. cons. 51. num. 1.* opitulaturque *text. vulgat. in l. Imperatores, ff. de appellat.* quæ quidem regula plures admittit restrictiones videndas apud *Rebuff. tom. 3. constit. Franc. tit. de appellat. art. 2.* illaque præsertim, ut tantum jure civili inspecto procedat teste *Franc. Marco decis. Delfin. 346. & num. 1. par. 1. & decis. 419. num. 3.* Nam attento Jure Canonico valide provocatur ad Papam ex eisdem mox adductis autoritatibus, atque etiam in Regno, ubi prætermisso immediato superiore, cuiquam provocare licet ad Magnam Curiam ex eodem *Marant. num. 377. & Const. Regni cum nova, ibidemque Aff. nu. 6. & const. Officiorum periculosa num. 13.* aperteque constat ex nostro præsentis ritu, alteroque prædicto 52. ubi declaravimus; neque pugnat dictio illa, *immediate*, qua uterque utitur, quasi velint præfati rit. insinuare ad ipsam Curiam appellandum esse ab inferiori immediato; nam præter intellectum traditum à *Muscattello in prax. appellat. par. 1. Gl. tenebitur num. 9.* interpretaremur immediatè, scilicet recta via, sive illic ad ipsam Curiam, tamen inferiores immediati non sint ob antecedentia verba illa *omnium processuum inferiorum Judicium*; nam qui omne dicit, neminem excludit. Cæterum alia, quæ ad hunc Ritus spectant pertingimus in *add. rit. 52.*

R I T U S LXIII.

Item in Curia ipsa, Magister Justitiarius, vel ejus Locumtenens cognoscit, & pronunciat cum illo, & cum illis Judicibus, qui inveniuntur in Curia, aliorum absentia non obstante, nec aliquo exinde requisito.

S U M M A R E R U M.

- 1 Regens Magnam Curiam dicitur Locumtenens Magni Justitiiarii.
- 2 Illum tamen, neque idem Justitiarius neque Rex ipse eligit sed Prorex.
- 3 Esse non potest Aduena Neapolitanus, cum declarationibus.
- 4 Si Deputetur Decurionibus competit jus oppugnandi.
- 5 Si receperunt nãm eisdem liceat postea obstare, ut removeatur.
- 6 Aliquando Patricii Neapolitani præfederalant in M. C. *D. Fabritius Caracciulus Dux Girifalci laudatur.*
- 7 Officium in propria Patria exercere nemini licet. *Etiã assessoris, & Commissarii, seu Executoris & Fiscii Advocati.*
- 8 Nonnulli exceptantur casus.

Potif.

- Potissimum in viro eminentis scientiæ, & bonitatis.*
- D. Prosper Petra Authoris mosu proprio Excell. Lemerfium Comitatus convocatus fuit Auditor Provincia Comitatus Moliffi, quamvis in illa terram Vasti Girardi possideret, quæ sub dominatu Authoris domus est annis centum viginti, & nonnulla de illius vita, & morte traduntur.*
- 9 *Advena Doctor eminentis scientiæ, an admittatur ad collegium, in quo vigeat statutum, ut non nisi orti in Civitate admittantur.*
 - 10 *Forenses majorem partem bonorum possidentes non possunt ibi exercere officium.*
 - 11 *Assessoris officio possit ne Clericus fungi in Curia laicali.*
 - 12 *Utrum verò laicus in Curia Ecclesiastica.*
 - 13 *Actuarii nequeunt in propria patria esse universitate tamen contradicente.*
 - 14 *Locumtenens verò utrum possit esse in sua propria patria, latè discutitur.*
 - 15 *In subsidium licet substituere aliquem de Provincia si alienigena non existat.*
 - 16 *Civis potest judicare in proprio oppido parvo.*
 - 17 *Cives in hac Civitate possunt esse officiales, prout in multis aliis locis.*
Maximè accedente loci consuetudine.
 - 18 *In multis hujus Regni partibus viget consuetudo, quod ob Capitanei absentiam Aerarii Cives illius munus exercent.*

Nonnulla hujusce Ritus occasionem nactus de Magistri Justitiarum Locumtenente delibabimus, qui pro priori nomine dicitur Locumtenens Magnæ Curie, ut dicemus *rit. seq.* constatque aperte ex *const. Regni statuimus, ut Magna Curia*, certè illius Locumtenens, cujus mentio fit in hoc Ritu erit ille idem, qui in prædicto *rit. 39.* nuncupatur Locumtenens Magnæ Curie, quique alio nomine dicitur his nostris temporibus Regens M. C. ut eodem in *ritu 39.* ostendimus.

- 2 *Ipsam verò Regentem non eligit, constituitque idem Magnus Justitiarius, vulgò dicitur, il Giustinsiero, sed Rex tantum, id attestante Aff. indic. Constit. num. 7. cujus attestationis secundam partem eo tempore viguisse credimus ob Regis interessentiam, quando Prorex tanta cum auctoritate non aderat: nunc Prorex eligit, nam inter officia ad Regis nominationem convenientia, non inferuntur in *prag. 2. de offic. ad Regis nominat. reservat.* maximè inter officia Magnæ Curie, memorata in §. 5. comprobaturque continuus usus, quo à Prorege deputari, atque ad sex saltem menses, deinceps verò ad beneplacitum*
- 3 *experimur, dum tamen non Advenam Neapolitanum, qui si constitueretur, ejusdem Civitatis*
- 4 *decuriones, vulgò Electi nuncupati haberent jus*
- 5 *contradicendi, qui si reciperent advenam, nec tunc resisterent, dubitatum quandoque fuit, si deinde oppugnare liceret, ita quod illis instantibus, effet removendus, ut est videre apud Capyc. dec. 178. & cum eorum contradictio intervenire debuisset tempore electionis, seu potius receptionis, ex deductis per *Ann. alleg. 15.* utique postmodum non amplius licuit, neque posthac licebit,*

si casus iterum eveniret, pro tempore tamen concessio à jure ad illud exercendum, existimamus, secus tamen pro tempore, quo beneplacitum intrat, ex tunc namque instare possent, ut removeretur, nam ita intelligi sententiam credimus, factò verbo in Collaterali Consilio prolatam decimo Februarii 1520. & rescriptam inter *Capitula Regni fol. 80. at.* cum enim reperiretur Regens ille in officio, accedente voluntate eorundem electorum, decisum fuit, quod perduraret in eo exercendo per totum mensem Augusti octavæ indictionis, & ab inde in antea Civitas ipsa conservaretur in quasi possessione, quod nullus Civis sit Regens dictæ Magnæ Curie, quæ quidem possessio initium habuit ex supplicatione ejusdem Civitatis Neapolis, quæ cum inde anno 1558. petiisset revocari, ut in *capit. 18. pag. 162. at. in privil. & cap. Neap.* obtinere non valuit, ex quo per prius supplicaverat contrarium; laborando contra propria commoda, ut adsolet, sic exclamante *Tass. de antef. vers. 3. obs. 3. num. 206.* Verùm isthæc possessio, non tanti est, quin aliquando non præfererint in M. C. cum Regentis titulo Cives, patriciique Neapolitani, & præsertim anno 1586. exortis plebicularibus turbinibus ob mortem Vincentii Staracii Electi Populi, Carolus Spinellus Patricius Neapolitanus ad præfatum munus ascitus fuit, teste *eod. Tasson. add. num. 206. cujus meminit Top. par. 1. de Origin. Tribunal. lib. 3. cap. 9. de M. C. V.* quodque hæc nostris temporibus, vir ille morum candore, & integritate conspicuus Fabricius Caracciolus Miles Neapolitanus sessionis Capuanæ Dux Girifalci à die 12. Julii 1653. magna cum laude omniumque plausu exercuit, & de Prorege loquitur *Masull. ad Capyc. dec. 98.*

- 7 *Prima verò Civitatis Neapolis petitio jure communi quoque innititur, prohibente incolis, atque etiam oriundis aliquod gerere in propria patria, vel Provincia officium, l. fin. C. de crimin. Sacril. l. 3. C. de divers. official. lib. 12. & l. hi qui in Provincia, ff. ex quib. caus. major. Sola in Consuet. Sabaud. tit. de Castell. §. prætereà num. 1. Franc. Marc. decis. 624. vol. 1. Lancellot. Corrad. de offic. Prætor. num. 17. Bovadill. lib. 1. politic. cap. 12. num. 23. quin, & juribus quoque Regni in Constit. Justitiarum per Provincias, & Constit. Magistri Camerarii, idque idè sancitum, nè amicis prodesse, & inimicis obesse possint, ex *Gl. in l. fin. ff. de offic. assess. Foller. in add. constit. Justitiarum per Provincias num. 6. Alciat. in tract. de præsumpt. par. 1. præsumpt. 37. Reg. Rovit. in prag. 9. §. item statuimus de offic. jud. atque idè, tùm Justitiarius, idèst Judex, tùm Assessor, tùm Bajulus, esse nequit ejusdem loci, namque in his omnibus loquentes, ita concludunt scribentes super adductis constitution. potissimum *Aff. Foller. Gramm. Balzaran. & Tapia, Reg. Rovit. in prag. 1. num. 16. de official. Thor. p. 2. compend. decis. verbo Officialis in propria patria, Avus meus ad Capyc. decis. 121. protendens ex Rovito ad Commissarium quemcumque, & executorem publici, vel privati negotii, Danz. de pugn. DD. r. 1. cap. 6. de official. in genere num. 10. Bovadill. tom. 1. politic. lib. 1. cap. 12. num. 23. ad Fisci Advocatum extendens, quod extricat idem *Danz. add. tit.****

tit. 1. tit. de offic. fisci cap. 2.

- 8 Quibusdam tamen exceptis casibus recensitis per *Affl. indic. constit. Justitiarum, Thesaur. decis. 268.* cæterosque, potissimum in viro eminentis scientiæ, & bonitatis, *Bal. in l. sed & reprobari, §. amplius, ff. de excusat. tutor. Mysinger. centur. 3. observ. 30. Masull. ad Capyc. decis. 168. num. 11.* Quod, nè longè abeam, exemplo planum facio domestico. Idem enim, Avus meus Prosper Petra, ob singularem vitæ probitatem, ac doctrinæ, jurisque præstantiam, ab Exc. Lemensium Comite, Regni hujus tunc temporis clavum moderante, motu proprio accitus, quamvis ille repugnaret, Molisii tamen Comitatus Provinciæ Auditor esse justus est: (ut ipsemet ad *Capyc. decis. 121. nu. 3. in novis testatum reliquit*) in qua sanè Provincia, Oppidum Vasti Girardi est, cujus per annos centum, ac viginti, ditio, in familia, ac domo mea perseverat. Quod honoris genus, ut diù vellet retinere, nullo unquam modo potuit adduci: sed Collateralis Consilii fultus diplomate resignavit, die 10. Julii 1617. registrato in *Cancell. in part. 17. fol. 20.* De quo viro quoniam plurimum, ac nobilissimorum Doctorem testimonia, atq; elogia extant, quorum aliqua novissimè *Nicolaus Topius de Orig. Tribun. par. 2. de Orig. S. C. lib. 5. cap. 1. num. 16.* collegit, ac recensuit, non est, quod ego multa dicam. Hæc pauca ab Nepote de eo memoriæ tradi, non jactantiæ, sed pietati, Lector dato. Vitam ille auspiciatus est anno salutifero 1572. clausit anno 1622. de mense Martii. Vitæ verò stadium ita decurrit, ut summam innocentiam, cum summa doctrina comites semper habuerit. Adolescentia, flosculis humanioris litteraturæ, quantum satis erat, colorata, Jurisprudentiæ mox candidatus esse cæpit; adeoque in e brevi profecit, ut Doctoratus Laurea decimo octavo ætatis anno decorari meruerit die 25. Junii 1590. quod ipsemet ad *Capyc. decis. 209. nu. 3.* testatus est. A quo tempore, ad vitæ usq; suæ finem, Republicæ juvandæ, non indefensè minus, quam gloriose operam navavit; adeo ut inter viros sui temporis doctissimos nomen habuerit. Deniquè, cum multa præclare gessisset, multa scripsisset, in Oppidum suum Vasti Girardi, animi, ac quietis causâ se recepit: ubi cum ageret, ad munus Consiliiarii S. Claræ vocatur. Illud tamen antequam obire incipit, vita ipsa mortali defungitur; immortalẽ gloriam, optimè de republica, optimè de pietate, omniquè virtutum genere meritis, consecuturus. Eodemq; loco honorificè sepellitur; Nunc ad restrictionem redeo, cui concinit *Catelliani*, aliorumq; ab eo relatorum memor. *jur. verb. statuto cavetur*, arbitrantium, advenam Doctorem eminentis tamen scientiæ rectè ad collegium admitti, tametsi in eo vigeat statutum, ut non nisi orti in Civitate admittantur, quorum sententiam duram præconizat *Franc. de Petr. festiv. lect. lib. 1. cap. 6. num. 29.*
- 9 Dictarum verò *Constit. Regni Justitiarum, & Magistri Camerarii* vigore ampliari juris communis prohibitionem in duobus casibus advertimus, scilicet, ut non tantum prædicti habentes jurisdictionem contentiosam, verum insuper Notarius Actorum, idest Magister Actorum; ac secundò, non tantum Cives, & Incolæ, sed etiam foren-

ses, in loco, in quo larem, vel majorem partem bonorum possideant, si verba earundem *Constit. & illas commentantium* perlegantur, quorum vigore cavendum erit à doctrina *Parid. tract. de Syndicatu verbo Assessor cap. 1. num. 19.* existimantis, domiciliatum posse Assessoris fungi officio, in loco domicilii. Verùm non poterit esse assessor ultra quatuor menses, utique verò intra illos, *l. in Consiliariis, C. de assessorib.* Principe tamen permittente, inquit *eod. in cap. 1. Paris. n. 16.* Et nisi sit Assessor Cæsaris addit *n. 17.*

- 11 Sed Clericus poterit nè illo fungi in Curia laicali? & annuit primum, denegat postmodum *Specul. tit. de Assessore §. 3. num. 3.* quia sæpè oporteret ipsum interesse in consilio causarum sanguinis, ubicumque igitur ejusmodi ratio abesset, & conclusio quoque cessaret, ut omninò dicamus in causis, & Tribunalibus civilibus licere, & credimus opitulari verba *Jo. Andr. ad eundem Specul.* dum explicando verba illa (*In Curia*, inquit, *non dicit in causa civili*, insinuat itaque non posse esse in Curia civili, scilicet Tribunali laicali, utique verò in causa civili, quod sine dubio usus admittit; potissimum in Tribunalibus Universalitatum.
- 12 Verùm in casu contrario, si laico liceat esse in Curia Ecclesiasticis, & quamvis *Gemin. in cap. statutum, §. Assessore de rescript. in 6.* abnuat, tamen *Bal. assentitur in l. 1. repet. 2. num. 1. de offic. assessor. Archid. in cap. plures 16. q. 1. Roman. in l. 2. ff. de offic. assessor. & Felin. in cap. decernimus sub num. 6. de Judic. ubi add.* adjungit hanc esse communem opinionem.

Ad Actuarium modò redeuntẽs recolimus, etiã

13 aliis auctoribus comprobari in superioribus statutam conclusionem, nè queat in propria patria esse, ac pluriès decisum fuisse, memorat *Franch. decis. 98.* & aliis vicibus, *Amend. in annot. ad eand. dec. de Franchis, Capiblan. pragmat. 5. num. 164. de Baron. Episc. Ricc. collect. 1358. Amend. de exeq. mand. Reg. cap. 2. num. 1. Thor. par. 1. compend. decis. verb. Actuarius.* Universalitate tamen contradicente, ut ex eadem *de Franch. decis. 98. observat Dom. Reg. de Marin. lib. 2. quotid. resol. cap. 149. sub num. 7.* Ratio autem, qua prohibeatur esse Actuarius, videtur eadem, quin, & omnes illæmet, quibus, & officiales, admonet idem *de Franch. adjugens, & alias plures, atque majores considerari posse in actuariis, quam in Judicibus, quarum aliquas commemorat n. 2.* Ratio verò diversitatis, quare Actuarius, & non Tabellio videatur, si deduci possit, ex notatis per *Affl. ead. Constit. Justitiarum n. 5.*

- 14 Dubitari etiam, quia potest, ut alias dubitatum fuit, si Civis possit esse Locumtenens in propria patria, multa in utramque partem cumulat *l. in l. si eadem a num. 7. ibiquè Dec. num. 8. de offic. assessor.* Additio verò *Iacobi Anelli de Bottis ad Glos. in ead. Constit. Justitiarum*, cui inibi assentitur *Bald. in l. Parabolani, C. de Episcop. & Cleric. quemque insequitur Affl. in constit. Magni Camerarii num. 10. & dixerat Bovad. tom. 1. polit. lib. 1. cap. 12. num. 23.* quod notandum esse advertit ipse de *Bottis* contra Capitaneos substituentes, & quidem male, Locumtenens ejusmo-

di loci, atque decisum attestatur in S. C. referente perdocto viro illo Jo: Andrea de Curte tunc Consiliario, postmodum ejusdem Consilii Præsidi de meritissimo, die 16. Decembris 1560. in gratiam Universitatis Carinolæ, & contra Principem Hostiliani, ut longè magis veram censeamus ejusmodi decisionem, quam decreta alterius eximii viri S. C. quoque Præsidis Vincentii de Franch. dec. 98. sub num. 4. quem insequitur Reg. Rovit. in pragmat. 4. de judic. official. nu. 3. permittentia, subdelegari ad modicum tempus ad longum verò denegantia: quandoquidem negativa relata decisio est ipsius S. C. votis omnium Consiliariorum accedentibus, sivè auditis pleneque discusso negotio decreta, personam insuper Judicis aliqualem presertim considerationem, atque altera Principis, contra quem illa manavit, animadversionem quoque præbet, sanguine Illustrissimi ac ditissimi viri, frequentibus vassallis, multis nempe dum Terris, & Castris, at Civitatibus quoque dominantis, Nec temporis exiguitas tantæ erit virtutis, ut ratio, qua ita decisum asseruimus, cesset, tantumque militet, cum longiori tempore præfset in brevi namque nonne amicis professe, & inimicis obesse quibit? ut propterea dicamus, noluisse peritissimum de Franch. decidere quæstionem, attentis terminis juris, quod ipsiusmet verba manifestant illa nempe, *Non providi explicitè sed dixi quod Civis substituatur in casu, quo absentia est modico tempore duratura* Citius enim amicabili, quam judiciario decreto providit. Perlegimus quoque Aviles in lib. Prætor. cap. 4. in Glos. Tierra, num. 4. Avendan. 1. par. cap. 3. Prætor. sub num. 5. & Azeved. ad l. 4. Tauri tit. 6. lib. 3. num. 5. atque Joan. Gutierrez. integra quæst. 34. lib. 1. præf. qq. discutientem, omnesque in eadem desectentes sententiam distinguentes, & admittentes subrogari ad modicum tempus confirmant Borrell. de Magist. edic. lib. 1. cap. 5. num. 39. Capibl. decisum tradens in prag. 5. num. 16. de Baron. to. 1. de Angel. in prat. l. 2. C. de defensor. Civit. num. 8. Reg. Sanfelic. dec. 362. Verum animadvertendum esse monemus illa ex causa adductum esse Gutierrez ad id firmandum, quia difficile invenire extraneum, vel non sine maximo sumptu, quoquidem in casu non subsistere doctrinam Bal. in d. l. Parabolani affirmat, Nos quoque assentimur, (prout diximus in rit. 2. num. 49.) insequentes eundem Baldum, qui id ipsum concluderat in l. certa forma, C. de jure fisci lib. 12. inquiring licere in subsidium substituere aliquem de Provincia: si alienigena non existat qui officialis velit gerere vices, quam postremam Bal. opinionem collaudat Ass. in d. Constit. Magistri Justitiarum sub num. 10. observat Prat. lib. 1. discept. forens. cap. 46. num. 15. insequunturque in parvis terris ob ante dictam rationem, Episcop. Ricc. ad memor. de Franch. 98. dec. Anus meus ad Grammat. decis. 34. num. 28. laudatus à Danz. indic. tom. 1. de pugn. DD. cap. 1. de offic. actuar. num. 20. de Angel. in ejus prat. l. magistratus municipalib. vel si in contrarium vigeret loci consuetudo, quam omnino esset servandam indicant Capiblanc. tom. 1. pragmat. 3. num. 121. de Baron. & Danz. cit. tit. de official. in ge-

17 nere num. 10. & altero cap. de offic. a. f. num. 26. Eamque vigere in hac Neapolis Civitate, advertit Ricc. collect. 1358. & decis. 180. part. 4. & in alma Urbe Romæ admonet Amend. ad Franch. decis. sepiùs cit. 98. num. 1. in quibus Cives in Senatores alliciuntur, multisque in hujus Regni locis ea viget, quod ob Capitanei absentiam
18 Ararii Cives illius exerceant munus, & propterea quotidie expediantur à Baronibus patentes in personam Arariorum cum præfata prærogativa; Observari propterea multis aliis in locis, maxime apud Venetos, ut magistratus civibus dumtaxat conferantur, testatur Cassan. in Cathal. glor. mund. par. 11. consider. 22. & in Hispania refert Gregor. Lopez Glos. 10. lib. 9. tit. 19. par. 2. Burg. de Pax in l. 2. thauri num. 83. & ampliant etiam si exteri concurrentes doctrina, & moribus celsiores essent, Imbrian. de Judico Regni parte posteriori nu. 1. Reg. Valenz. cons. 34. num. 73. Gulielm. de Bened. in cap. Rainurius verb. Et uxorem nomine Adelasiam in 5. dec. num. 489. Petr. Gregor. Tholos. lib. 47. syntagmat. jur. cap. 10. num. 13. Mastril. de magistrat. lib. 2. cap. 7. & conferunt tradita à Reg. Tapia dec. 14. super Ital. Consil. & Glor. itio resp. 11. Prorex ne possit quis esse in Regno, in quo habet feuda inquit Mastril. de magistrat. d. f. lib. 2. c. 7. uu. 3.

RITUS LXIV.

Curia regitur etiam absente Locumtenente, secus absentibus Judicibus & Notariis.

Item Curia ipsa ante, & in medio intelligitur, ubi tantum Magister Justitiarius, vel ejus Locumtenes mutatur de mutatione Judicium, & Notariorum Actorum Magnæ Curie.

SUMMARERUM.

- 1 Huic Ritui nullam prorsus accomodari posse intellectum ostenditur.
- 2 Curia nomen quid significet, & quomodo in hoc Ritui sumatur.
- 3 Magni Justitiarum potestas remissivè tangitur.
- 4 Qui dicantur Justitiarum.
- 5 Regnum an pro una Provincia reputetur.
- 6 Recensentur DD. qui ratiocinantur de Justitiarum munere.
- 7 Valent Auditores absente præfide à loco Judicium, causas terminare, quid verò eo infirmo, dispungitur.
- 8 Liceat ne ipsis Auditoribus per Provinciam vagantibus in causis præter commissas sese intromittere.
- 9 Non possunt discedere absque Proregis licentia.
- 10 Nec obscurentur, & proculenta recipere.
- 11 Excusantur, si perceperint aliquid tenue, etiam ob Universitate.
- 12 Quæ ipsos majores numerum equitum ducentes excusent.

SI vera scripserim *in ritu* & 192. clarescunt perplexa, diminuta, & obscura verba præsentis Ritus, qui nullum profus admittit intellectum, ut optimè additionator *Constant. Papa* inquit, & quem *Prosper Caravita* somniavit, insequutus à *R. Tap. lib. 2. Jur. Reg. tit. de offic. Mag. Justit. sup. hoc rit., & Foller. super eod. ritu pag. 152.* haud recipiendum infinuat.

Quid sit Curia quidvè significet, latè *Affl. sup. const. statuimus la 2. à num. 50.* & diximus fusè *rit. 1. à num. 1.* hoc autem in ritu fumitur pro Magna Curia, quæ tunc temporis distincta, & sejuncta erat ab altera Vicariæ, postmodum ambo unitæ ex his quæ scripsimus *eod. rit. 1. à num. 1.*

Magistri vero Justitiarum potestas, & auctoritas describitur in *const. statuimus ut Magna, & const. Magna Curia, & const. Post Magister Justitiarum*, & de eo fantur *Frezz. de subfeud. lib. 1. de Magistr. Justit. Regni fidelium num. 6. Capyc. in invest. feud. rub. feud. offic. verbo Magister Justitiarum, Muscat. in prax. S. C. tract. de doct. dignif. & decor. par. 3. num. 61. Tasson. de Antefat. vers. 3. observ. 3. a num. 198. Nicol. Top. par. 1. de orig. tribun. de M. C. V. lib. 3. cap. 7. miro ordine Magistros Justitiarum, & cap. 8. & 9. eos, qui in eodem tribunali cum Capitanei, sive Regentis titulo præsidere ad hæc usque tempora recensens, & quod unus debeat ille esse in Regno, *Affl. advertit in Constit. occupatis in 9. notab. & ita illius Curia a Curia Justitiarum differt sicut Respublica Romanorum ab aliarum Civitatum, idem Affl. monet in const. statuimus, sub num. 54. Justitiarum verò dicuntur Gubernatores sive Præsides provinciarum, Frecc. add. loco nu. 13. & 14. Affl. in const. Præsides provinciarum, num. 1. & in const. beneficium in 4. notab. Reg. Rovit. in prag. 3. num. 1. de offic. Justit. de Angel. ad Foller. prax. crimin. in fragm. num. 33. & quamvis totum Regnum pro una provincia haberi afferant *Luc. de Penn. in l. fin. Cod. de discussione l. omne C. de censib. & censit. lib. 10. Andr. in const. constitutionum, Capyc. in invest. feud. add. loco, & in l. Imperialem, de prohib. feud. pag. 32. tamen hodiè illud dividi in duodecim provincias, notat Frecc. de subfeud. lib. 1. vers. Regnum Neapolitanum & advertimus nos in proem. num. 31. & in unaquaque residet unus Præsides, Affl. in const. occupatis nu. 4. 5. & 6.***

De Justitiaro, & ejus munere sermocinantur *R. Rovit. in prag. de offic. justit. Danz. to. 1. de pug. Doct. tit. de offic. Præsides. cap. 1. Thor. de Magistrat. Reg. tit. de Justit., & Præsides provinc. post Jo. Grand. de bello exul.*

Quod verò liceat Auditoribus omnes causas expedire absente Præsidente à loco judicii pro indubitato tradit *Danz. tom. 1. de pug. Doct. tit. de offic. Audit. à num. 4.* quæstionem extricans, si illi obstringantur domum Præsidis infirmi adire ad ibi causas terminandas dictumque *Carav. hoc in ritu num. 3.* expendens. Videas *Prag. 7. & 9. de offic. Magistr. Justitiar.* quibus disponitur in Aula Reg. Audientia causas definiendas Fisco audito insequitur *Borrel. par. 2. sum. dec. tit. 30. de sent. diffin. num. 415. Viv. dec. 37. num. 1. & 401. nu. 1. & in quibus negotiis, non aliter sibi commissis*

Tom. I.

8 Auditores provinciam equitantes se intromittere valeant, explanat *Danza add. loco num. 14. ad 18.*

9 Hodiè verò absque Proregis licentia non licere discedere certum est, ex *pragm. sanctione 7. de offic. Justitiar. & pragm. 10. de offic. Jud. & notavimus latè in rit. 7. & in itinere non percipiant es-*

10 culenta, & proculenta, altera statuit *prag. 1. de offic. Justit.* sed non nisi expensas à Curia, *Affl. in const. cum juxta, num. 6. in 5. notab. Foller. in prax. crim. in fragm. num. 102.* excusantur tamen, si in transitu itineris receperint aliquid co-

11 mestibile, moderatè tantum, etiam ab Universitate, à *Bovadil. lib. 5. politit. cap. 4. num. 48. insequiturque jud. de Angel. ad Foller. add. loco, ad n. 31. in fin.* Et ad excusandum Auditores vagan-

12 tes per provinciam, si duxerint majorem numerum equitum, nonnulla congerit *Joseph. Ludovic. dec. Perus. 105. nu. 11. & 12.*

R I T U S LXV.

Citatus per Curiam, si dicat se Clericum, debet comparere, & de Clericatu docere, ut ad suum Judicem remittatur.

Item si aliquis Clericus citatus fuerit, ut laicus de mandato dictæ Curia, pro aliqua criminali causa, vel civili, bannitus, vel foriudicatus, & voluerit postea suam purgare contumaciam: ad purgandum suam contumaciam, debet in eadem Curia personaliter comparere, & ipsa Curia cognosce de suo clericatu prædicto cum habitu, & tonsura demonstrato, & constituto ipsi Curia de clericatu hujusmodi eadem Curia remittit ipsum ad suum Judicem competentem, & hoc quotidie observatur.

S U M M A R E R U M

- 1 *Ritus iste etsi prima specie severus, & Ecclesiastico statui repugnare videatur tamen illius finis, & scopus justus, & laudabilis est.*
 - 2 *Valeatne secularis Judex vigora hujus Ritus aliquid summam cognoscere de Clericatu.*
 - 3 *Ritus non procedit in Clerico, qui uti clericus citatus.*
 - 4 *Clerico jam comparente, si aliquid dubii ad spiritualitatem pertineus insurgeret, Ecclesiastico Judici decernendum id traditur.*
 - 5 *Dispositio Ritus locum vendicat in Clericis habentibus Ordines minores, non in illis qui sacros ordines susceperunt.*
 - 6 *Possitne secularis Judex diplomatum falsitatem cognoscere.*
 - 7 *Clericus literis testimonialibus ab Episcopo expeditis super clericatu illum validè probat, si sint in publicam formam redacta.*
 - 8 *Testium depositionibus ordinum collatio probari an possit.*
- Author affirmat etiam attento Ritus vigore, concludenter clericatum probari posse per testes ad interpretationem Rit. 235.*

D d 2

Hinc

- Haic opinioni non refragari decisionem R. Sanfel. 7. tom. 1. offenditur.*
- 9 *Testibus standum esse, quoties Bulla Clericatus sunt deperdita, communiter DD. concludunt, & ratio redditur. Probata amissione Bullarum satisfactum est Ritui, & cur? Amissio scripturarum an solo juramento probetur.*
 - 10 *Clericus citatus non comparens, an possit contumax reputari cum declarationibus.*
 - 11 *Agnalus admittitur ad presentandum Bullas clericatus ad finem impediendi foriudicationem. Enucleatur decisio 328. Praesid. Vinc. de Franchis.*
 - 12 *Caravit. malè reprehendit Gramens. tanquam hujus Ritus immemorem.*
 - 13 *Multa à Clerico contumace, an, & quando exigi possit. Decis. 237. & 277. apud Reg. Sanfelic. adducuntur. Dom. Praes. Reg. Camera D. Joseph Filiu laudatur.*
 - 14 *Franc. Maria Prat. respons. crim. 53. tradit exceptionem declinatoriam fori per procuratorem in terminis ritus non admitti.*
 - 15 *Clericus num in causa civili contumax possit à Judice seculari cogi, ad expensas parti solvendas. Notabilis Decii restrictio in cons. 241. adducitur.*
 - 16 *Author monet Judicos, ut in ejusmodi re, quae per est circumspeditione, prudentia, atque integritate se gerant, & quam citissime examinent, Reus sit clericus necnè.*
 - 17 *Author protestatur, ut ab ipso in hoc ritu dicta, ita accipiantur, ut si quid non benè dictum videatur, ipso volente, ac jubente omninò indictum habeatur.*
- 1 **R**itus iste quod statuitur non audiendum esse Clericum, qui Judicis secularis forum declinare velit, nisi personaliter cum documentis compareat, prima facie severus nimis, & Ecclesiastico statui repugnare videtur, etenim à laicali foro prorsus immunis est, nullisque illius Curiae legibus subiicitur clericus, adeò nec Princeps quidem oppositum praestare valeat, ut post alios admonet *Grammat. decis. 29. & 61. Praes. Merlin. lib. 1. controu. forens. cap. 49. num. 8. Reg. Rot. decis. 44. num. 1. de Grass. de effect. cleric. effect. 1. à num. 500. cum seq.* Verùm si quis rectè, & qua par est sapientia hujusce Ritus finem examinare velit fatebitur sanè istiusmodi dispositionem, sanctam justam, & laudabilem esse; qui quidem finis, ac scopus nullus alius fuit ut nisi fraudes evitarentur, quamplures enim à criminibus patrandis nunquam abstinuissent, si cum clericos se esse faterentur, à pœnis fuissent immunes quas seculares Principes imposuissent. Quamobrem dici potest ex hoc Ritu secularem Judicem de Clericatu posse aliquid summatim cognoscere, cum scilicet cognitio eo tantum versaretur ut inquireret secularis nè, an Clericus existat

sceleris Reus, adeò statim ac in clericali statu cum esse cognoverit sine mora Judici suo tradat *de Franch. decis. 189. num. 1. de Grass. add. loco num. 1559.* In dubio enim quisque laicus praesumitur, quia talis nascitur, *Glos. in l. 2. verbo intervenisse, C. de error. Advoc. Fulv. Pacian. de probat. lib. 2. cap. 34. num. 72. Decian. tract. crim. cap. 9. num. 127. lib. 4. part. 3. Regens Sanfelic. decis. 143. num. 4. part. 1. Francisc. Maria Prat. in semicent. disceptat. forens. cap. 35. num. 20. lib. 2. & ad Muscatell. in pract. part. 2. Glos. competentes ad num. 13. Reg. Sanfel. decis. 143. num. 4. par. 1.*

3 Non procedit igitur Ritus in Clerico, qui uti Clericus citatur, in hoc enim casu laicus Judex nihil juris habet, cum ipsi innoceat nam clericum esse agitur itaque in hoc, & in altero ritu 235. cum laicus citatur, aut capitur, qui clericum esse se fatetur, his namque sistere se, diplomata praesentare, & à carceribus remissionem exoptulare tenetur, ut testatur *Reg. Tapia lib. 1. Jur. Regn. de Episcop. & Cleric. saper hoc Ritu subnectens num. 3. extrajudicalem hanc cognitionem, nedum in Regno isto ex antiquissima, & immemorabili praescriptione haberi, sed à pluribus DD. exteris quoque admitti, inter quos Archidiacon. in cap. frequens 54. dist. Bal. in l. se qua per calumniam, Cod. de Episcop. & Clericis Petr. Bellug. in Specul. Princip. §. videmus rub. 11. tit. de proposit. num. 5. vers. Et hac videtur veritas Gnid. Papa dec. 138. Decian. add. cap. 9. num. 111.*

4 Praeterea, si cum ille jam comparuerit, aliquid dubii ad spiritualitatem pertinens, insurgeret, nimirum in recogoscendo, ritene, rectèquè ad ordines promotus fuerit Reus Ecclesiastico Judici decernendum id traditur, cò interim in vineulis retento, qui Clericum se esse affirmat *de Franch. de Cis. 189. Reg. Tap. add. tit. sup. rit. 235. num. 6.*

5 Quae diximus locum vendicant, cum de Clericatu in tonsuris, & de primis Ordinibus difficultas est, in quo casu nemo remitti potest, nisi ea, quae ex *Concil. Trident.* requiruntur, is habeat tonsuram, .s. habitum ac servitium, & dum extrinseca probatione haec indigent, Clericus dici non potest, qui talem se esse solum fateatur, & donec id probet, justè ipsum retinet laicus Judex Verum cum de eo agitur, qui sacros ordines susceperit, immunis semper hic est nec alienis probationibus indiget satis enim est diplomata dumtaxat representare, nihilque officiet, si illegitimè ob aliquem defectum ad ordines promotus esse dicatur, cum impressus jam sit nunquam debilis character.

6 Possitnè secularis Judex diplomatum falsitatem cognoscere, in controversiam dictum fuit, cum hoc ritu 235. non exprimat, & diversimodè *sup. eod. ritu* decisum refert *memor. Reg. Tap. qua in re nihil ego diffinio.*

7 Disputatum insuper fuit utrum Clericatus probari possit literis testimonialibus Episcopi, qui ad ordines hominem promovisse testatur, & affirmativè determinatum reperio, quòd sanè procedit, cum in publicam formam testimonialium reda-

redacta sit, quæ re vera eadem Bullæ sunt, *Episcop. Sperell. decis. 17. num. 23.* quarum formam rescripsit *Rebuff. in prax benef. tit. de form. liter. conf.* alterius verò generis fides, etsi testibus confirmata, minimè satis est, nec per testes probari quidquam suffragabitur, cum scripturam postulet lex, alioquin negotium hoc de Clericatu quod tanti est præjudicii in suspensionem venit cum diplomata non exhibentur.

8 Hinc *Præs. Merlin. centur. 2. controuv. forens. cap. 91.* asseveranter firmat Clericatum, stante ritu probari non posse principaliter per testes, casumque figurat in Clerico qui nunquam habuit Bullas, & probare intendebat suum Clericatum per septem testes de visu, qui in ordinatione interfuerunt cujus aleam sectati fuerunt *Scaglian. super hoc ritu num. 1. Ignatius Lopez de Salzedo in pract. crimin. cap. 62. num. 18. Jo. Bapt. Thor. to. 3. par. 3. compend. dec. verb. Remissio.* Verùm ipse absque ullo Ritus timore crederem Clericatum concludenter probari per testes, ex regula *text. in l. in exercendis, C. de fid. instrument. & Glos. in cap. cum venisset super verbo testimonium extra de testib. in princip. æquiparantur enim testes, & instrumenta, DD. in cap. cum Joannes extr. de fid. & instrum. & in terminis firmarunt Bellam. conf. 10. num. 3. Guideon. Papeus decis. 474. Ignatius Lopez ed Diazam. cap. 62. num. 16. lateque explanat Mascard. concl. 303. num. 1. cum seq. Farinac. qu. 8. num. 91. & concinit *text. in in cap. tua de cleric. Peregrin. Bal. in l. licet el 1. post num. 4. de testib. Marfill. in l. 1. §. idem Cornelia num. 4. de quest. Petr. Gerard. sing. 49. Boer. decis. 171. num. 24. Rebuff. in tract. nominat. qu. 24. num. 32. Carol. de Grassis in pralud. ad suum tract. de effect. cleric. à num. 197. Covarr. pract. quest. cap. 33. num. 2. & ex nostratibus Carav. rit. 275. num. 8. quin Affl. in const. Regni rub. 3. nu. 12. Ausus fuit dicere, quod sufficit unus testis idoneus, & *text. est capitalis in cap. si Judex laicus de sent. excommun. in 6. & ibi Glos. singul. & in cap. tua fraternitatis de Cleric. Peregr. Ann. sing. 40. quem insequitur Masull. ad Capyc. decis. 162. num. 2. ipse verò effatum Carav. loco cit. infectatus dicerem unicum testem sufficere in summaria tantummodò cognitione clericatus, quæ attento jure communi canónico fit per Judicem Ecclesiasticum juxta ritum in add. can. expressum non verò in præjudicium Regiæ Jurisdictionis, Bajard. ad Clar. q. 36. nu. 23.***

Imò *Thomas Grammaticus* criminalium rerum, & Regni Jurium per optimus enucleator absque ullo Ritus timore decisum refert *decis. 81.* nedum plenam probationem per testes, sed solam possessionem habitus, & clericalis tonsuræ sufficere ad fori privilegium, adeoque Jus Regni non timuit, ut in Regnicola memoratam conclusionem locum vindicare docuerit, non autem in ultramontano, qui docere debet, ex *Boer. decis. 171. Joan. Gaill. in arrest. quest. 11. & aliis quos laudat, & hoc pariter si possederit beneficium subdit ex dec. Rot. 312. quæ possessio, & tolerantia infra limites decem, vel viginti annorum continetur ex solemnè doctrina Innoc. in cap. super his de accus. relata ab eod. Autore, & quod de-*

num est mirandum, Clericus, qui nuda, clericatus possessione remissionem obtinuit, erat illegitimè natus, & in habitu captus laicali ut videre est *in mem. decis. Grammat. quem insequuntur Aufser. ad Cappell. Tholosan. decis. 118. Mascard. conclus. 302. num. 7. Menoch. de pras. lib. 2. præsup. 76. num. 11. Tepat. var. sent. lib. 1. tit. 3. pag. 5.*

Præterea ex mentis legislatoris in *d. rit. 235.* per illa verba; *Cum documentis*; deduci debet non sufficere nudam possessionem clericatus, & famam publicam, ut *in indicato cap. si Judex laicus* decidebatur, sed requiri titulum. Unde *ly. documenta*, intelligi debet ad exclusionem possessionis, secus verò ad exclusionem testium, ut docet *Prosp. Carav. ibid. num. 20.* Et proinde Ritus non requirit documenta, ut scripturas, sed ut titulum, adedq; verum est legislatorem titulum clericatus, si minus scripturam affectasse, ut non proprio, & stricto Bullarum nomine, sed latiori vocabulo, documentorum, nempe, loquutus fuerit potissimum in hoc Ritu illis verbis, *ibi Demonstrato, & constituto*, quibus genericè loquutus fuit de genere probationis,

Hicque non refragatur *decis. Reg. Sanfelice. 7. tom. 1.* quia ibi docet non sufficere quali possessionem clericatus, ut voluit *Grammat.* (quem quoque refellunt *Pacian. in tract. cui incumb. onus prob. neg. lib. 2. cap. 34. num. 53. Cravet. de antiq. temp. rub. solemn. extrin. ex temp. diutur. num. 34. Mar. ad eand. Grammat. decis. 81. num. 14.*) sed necesse esse titulum probatum per Bullas. Qua de re *Reg. Sanfelice.* dicta tendunt potius ad impugnandum probationem per possessionem, sed non per testes, nam alias, contradicerent expressè per ipsummet *Reg. exarata in decis. 143. num. 9.* in qua voluit, quod si testes ad informationem Curiz advocati dicerent inquisitum esse Clericum, non per hoc sufficienter probatum fuisse Clericatum; ex eo quòd incidenter, & enunciativè de clericatu deposuerint. Verùm si Judex interrogaret illos de causa scientiæ, illamque illi redderent, liquido constare de clericatu igitur in sententiæ *Reg. Sanfelice.* clericatus probatur per scripturam pariterq; per testes, titulus proinde clericatus requiritur ex Rituum dispositione, sed non repugnat titulum probari, posse etiam per testes.

Et hoc est, quod docuit *Anton. Capic. decis. 77. num. 9.* dicens Clericum, ut evadat Judicem secularem debere in primis docere de titulo clericatus, & quia dubium erat circa modum probandi, subdit, ut notatur *in cap. si Judex laicus de sent. excommun. in 6.* quasi diceret per testes, quia *in d. cap. probatio per testes* admittitur.

9 Sed quidquid sit de veritate excitatæ questionis, omnes tamen DD. conveniunt probari posse per testes Bullarum amissionem, *Præs. Merlin. add. cap. 91. à num. 3. Ursill. ad Affl. dec. 274. num. 5. ex Cassan. in consuet. Burg. des judges rub. 1. §. 7. num. 11. Boer. decis. 171. Ant. Faber in C. lib. 4. tit. 14. definit. 11. de probat. Gidon. Pap. dec. 474. Covarr. pract. quest. cap. 33. num. 3. Mascard. de probat. conclus. 303. Decian. adduct. cap. 9. nu.*

114. to. 1. *Farinac. in prax. crimin. titul. de inquisit. quest. 8. num. 41. Francisc. Marc. dec. 1006. nu. 3. volum. 1. Grass. de effect. cleric. in pralud. nu. 206. & 207. Viv. comms. opin. 974. num. 2. Sempron. Ascia determ. 201. Borrell. in summ. decis. tom. 1. tit. 7. num. 21. Foller. & Reg. Tap. super hoc ritu, ex juribus vulgaribus in l. testium facilitatem, §. siu verò. C. de testibus, l. sicut l. in emancipatione, C. de fide instrum. l. 2. C. de testam. Ratioque est in promptu: non enim tam ad chartam debet attendi quam ad rei veritatem quæ cum nullis casibus, aut infortuniis obnoxia fit, charta, aut scripto pereunte, perire neuti- quam potest: Contrà verò quam facile, quam non rarò usu venire solet, ut scripturæ nobis, etiam maximi momenti quasque mille clavibus, mille scriniis diligentissime custodimus, depereant Quis locus adeò tutus esse aut reperiri possit, quo non ignis, non pluviam non tineæ, non denique tempus omnium edacissimum irrupere queat? quot Bibliothecæ nobilissimæ, quot Archivia refertissima, vel de Cælo tacta vel incendio fortuito conflagrarunt? quot instrumenta tabulas, protocolla, inobservatum nonnunquam stititium corruptit? quot in civili tumultu, hostilivè impressione interire? quot etiam exiguus mus atq; hujusmodi pestes corrodere? & mirum videbitur si cui brevis chartula, per incuriam exciderit, tan- tique ponderis hæc culpa censetur, ut omnem rei veritatem simul opprimat, nec remedii jam quicquam in humana fide, in auctoritate, in testibus reliquum sit? An magis levi papyro affir- manti, quam gravissimorum testium vivæ voci credendum?*

Quinimò probata amissione Bullarum, adhuc ritui satisfactum est, si quidem ipsarum tenore probato verum erit dicere clericatum in tali casu non ex testium depositionibus sed ex Bullarum lectura probari sicuti, deperdito testamento, duo testes sufficiunt ad probandum illius solemnitatē licet septem requirantur pro solemnitate, *Bald. in l. 2. Cod. de honor. possess. secund. tabul.* quia ultima voluntas non recipit solemnitatem ex illis duobus testibus, sed tantum ab illis declaratur solemnitas, & *Bar. magistraliter tradidit in l. 1. penul. col. ff. si certum pot.* quod quando testes depo- nunt in hac materia non probant factum, sed probant instrumentum, & instrumentum, sic probatum, probat factum.

Hinc in themate exarato à *Præs. Merlino* dif- ficultas erat ex quo testes deponebant de visu in- ordinatione, non autem de tenore Bullarum si quidem de collatione ordinis per negligentiam non fuit Bulla expedita, & intrat *Bald. doctrina in l. emancipatione in printip. C. de fide instrum. dicentis*, quod si scriptura actorum est deperdi- ta, potest probari testibus, secus si nunquam fue- runt scripta.

Quin in casu deperditionis Bullarum, cessare videtur Ritus, & proinde recurrendum est ad jus commune, quo cavetur clericatum probari per possessionem, vel famam *in add. cap. si Judex laicus.*

Probari autem scripturarum amissionem solo juramento voluit *Glos. in cap. cum olim de privile.*

& deducitur ex l. si quando, C. unde vi, & in l. fin. C. de fid. instrum. & advertit *Guid. Papa dec. 244. ubi Ranch. Ascia loco cit. num. 12.* concur- rentibus tamen conjecturis declarat *Affl. decis. 374. in fin. nu. 6. Mascard. de probat. vol. 2. conclus. 909.* & probatione casus fortuiti addit *Gaspar. The- saur. q. forens. lib. 2. cap. 94. num. 2.* & quomodo deponere habeant testes de tenore scripturæ *Mas- card. de probat. concl. 908. Jaf. conf. 42. lib. 1. Dec. conf. 82.*

Redeamus nunc ad *Ritum*; Ille cum altero 235: Clericum documenta clericatus per procuratorem 10 præsentantem, & personaliter non comparen- tem, remitti non debere disponit sed non audeat ultra procedere, & non dicit quod si clericus non compareat, possit M. C. procedere contra ipsum citatum ad ulteriora, & contumacem reputare; id enim minimè facere potuisset, eo quod, nec Judex laicus, nec princeps valeat legem personis Ecclesiasticis imponere, cum non sit nec esse pos- sint de jurisdictione laici ut tradit *Gramm. conf. 1. post. decis. num. 26. & voto 18. 12. vers. nec mili- tat* qua autoritate motum S. C. apud *Præs. de Franchis decis. 329.* determinavit recipiendas esse Bullas de manu Procuratoris ad impediendam forjudicationem non ex eo tantum quia forjudi- catio est actus irreparabilis, sed quia exhibitis Bullis non licet Judici ad ulteriora procedere quia effet animadvertere in Clericum quod om- nia jura detestantur, *cap. nullus Judicum 11. q. 1. & de Franch. decis. in sequuntur Reg. Tap. in add. rit. 235. Amend. ad eund. de Franch.* sed de illa mirantur *Michael Ferrer. observ. 173. Masfrill. decis. 143. num. 8. Moderni Hispani in commen- tar. ad dict. rit. 234. num. 281. par. 2.* & viden- di sunt *Præs. Merlin. lib. 1. contro. forens. c. 48. Prat. ad Muscat. in prax. par. 2. Glos. veniens ad num. 28.*

Malè propterea *Carav. hoc in ritu num. 3.* re- 12 prendit *Gramm.* tanquam hujus rit. immemo- rem, quia Ritus sermocinatur de Clerico cita- to non comparente, nec Bullas præsentante, quo casu indubium est posse banniri, & forjudicari *Gramm.* verò loquitur de Clerico, etsi non comparente, personaliter, Bullas tamen per Procura- torem exhibente, quo casu, Ritus non audeat inquit, ultra procedere, quod si veritate nite- retur *Carav.* argumentum sequeretur Bullarum productione per excusatorem, forjudicationem non impediri quod minimè observatur. Etenim si Clericis coram Judice seculari non est licita comparitio, nec possibilis prorogatio, ex supra traditis, nunquam contumaciæ obnoxii dijudi- candi erunt, quia *contumaces non videntur, nisi qui, cum obedire deberent, non obsequuntur, id est, qui ad jurisdictionem ejus, cui negant obsequi per- tinent*, inquit *Hermogenianus in l. contumacia, ff. de re judicat.* nec latitare videtur qui præsens suscipere judicium non compellitur, *l. non vide- tur ff. de Judic.* & cum minimè obstringatur Cle- ricus citatus à Judice seculare coram eo compa- reputari ex quo contumacia ipsa haud tenet, rere non potest contumax, si non compareat *Abb. in cap. si diligenti de foro compet. cum con- tumacia sit delictum, Glos. in l. si filius, ff. de in-*

interrog. action. glos. in cap. fin. 111. q. 11. & Gl. in l. 1. ff. si quis jus dicent non obtemperav. verbo moram idedque non valet Judex secularis pœnam contumaciæ in Clericum infligere, *cap. 1. extr. de cleric. conjugat in 7. et si contumax reputetur & ex ea contumacia in banno deducta, non debet timere Bald. in l. si quis ex consensu 3. col. vers. demum. C. de Episc. audient.*

Hinc idem *Carav. hoc in ritu* solemniter defendit Clericum citatum, ut laicum à Judice ignorante illum esse Clericum, & contumacem reputatum, multari non posse quam sententiam tueretur *Guid. Papa decis. 450. & ita conclusum refert Grammat. voto 27. suspensio decreto M. C. imò pi gnora depositata per ipsum Clericum, & aurea in manu Perceptoris, fuerunt eidem Clerico restituta de mandato M. C. & idem Gramm. confirmat in voto 18. num. 15. in cons.posito post decis. num. 27. & in decis. 29. num. 4. & decis. 61. num. 15. id quod probatur ex ritu 235. disponente esse Clerico personaliter comparenti cum documentis audientiam denegandam, non tamen esse multam solvendam dicit, quin *Gramm. in cons. civil. 108. patrociniū præstante pro Magno Admirato, dicit se in M. C. V. obtinuisse remissionem recommendatorum ipsius Admiratie absque contumaciæ purgatione, tanquam nullæ & Carav. opinionem insectantur politicis Bovad. lib. 2. cap. 19. cas. 92. num. 186. quamplurimos DD. allegans fermocinantes circa pœnam ex contumacia incursum non autem circa expensas parti reficiendas de quibus ipse loquitur in figuratone casus, Gratian. disceptat. forens. 190. nu. 18. ex Ignat. ad Diaz c. 62. nu. 6.**

Et *Reg. Saufelic. dec. 237. & 277. p. 2. decisum* autumat in Clerico reputato jam contumace, ut laico, fuisse admissum excusatorem ad impediendam pœnam ducatorum decem mille contractam jam ex contumacia.

Ut propterea mandato domi injuncto Clericis *D. Rodolpho Mastrillo, & D. Francisco de Januario Moccia, à D. D. Josepho Filiu Nobili Hispano, ex Equestri Ordine Calatraux, viro interrigerrimo, singulari doctrina, admirabili religione, ac pietate, ut ex opusculis ab eo in lucem editis, satis apparet, eo temporis M. C. V. in criminalibus Judice, (post enim ad Reg. Cameræ Præsidentis munus ab Rege ipso ultro evocante gradu facto, in eo etiam nunc ita se gerit ut nihil ab se officii, nihil dignitatis desiderari permittat) ab hoc inquam Judice injuncto mandato, præfatis, ex auctoritate Excellentissimi Regni Proregis, ut sub pœna ducatorum mille ab unoquoque ipsorum Fisco Regio applicanda viginti quatuor horarum intercapedine comparere deberent in Palatio M. C. V. comparuit procurator dictorum Clericorum, & Judicis officium implorando, produxit bullas Clericatus, & beneficiorum ad contumaciæ cursum multaque ea consequentem impediendum, & recusante Regio Fisco illas de manu Procuratoris recipere personaliter comparere debere privilegium clericatus allegantes, *Ritu M. C. V. 235. ejusque viridi observantia dictante, post longum certamen, non sine magno Fisci Patroni strepitu, Regia**

Juncta pro Clericis pronuntiavit, verum absque decreto, nè in posterum exemplo cæteris esset, de mense Junii 1651. pœnes Actuarium assumptum Augustinum Punzo, pro illis patrocinate *D. Antonio de Gaeta. inter Principes tunc temporis advocatos rerum criminalium conspicuo; hodie vero in M. C. V. Regias defendente causas non minori diligentia, quam laude.*

Adversus tamen prædicta multa in medium
14 *Franc. Mar. Prat. resp. crim. 43. tradens exceptionem declinatoriæ fori per procuratores non admitti in terminis ritus, nec ad remorandum pœnæ multam, quicquid de jure communi Romanorum aliter reperiatum dispositum, decisionemque Rotæ M. C. ac pleraque alia ad rem peculiaris adnotat, quæ verò sit verior, & tutior opinio nostrum non est inquirere.*

Sed num Clericus in causa civili contumax,
15 debeat prius ad expensas parti solvendas adstringi, alias ipsi sit audientia deneganda, juxta commune fori adagium, quod contumax non auditur, nisi refectis expensis, *Camill. Salern. in addit. ad Napod. in proem. Consuet. pag. mibi 28. lit. A. ver. & successivè si Clericus affirmative respondet ex cap. exceptionem de except. & ibi Felin. Bal. in l. generaliter C. de Episcop. & Cleric. ubi idem de parte, quæ usque ad finem litis instrumenta producere distulit, verum postea pro illarum solutione, & coactione Ecclesiasticus Judex adiri debeat, Gramm. voto 18. nu. 19. cujus meminit Carav. in hoc ritu nu. 8. & Ursill. ad Aff. dec. 2. num. 3. & 4.*

Unum tamen refert casum *Dec. in cons. 241. incip. scripsi alias, in quo est opinionis, ut nec coram seculari, nec coram Ecclesiastico ad expensarum solutionem teneatur clericus nempe quando clericus fidem clericatus pœnès acta produxisset, & nihilominus actor ad ulteriora procedere voluit, quia tunc dolus cum dolo compensatur, cujus dictum Camill. Salern. loco cit. posse procedere dicit, quoad expensas factas post illius fidei in actis editionem non autem quoad illas erogatas ab Actore antequam clericus fori declinatoriam opposuisset, ex quo frustratio per Clericum facta impunita esse non debet, arg. l. 3. §. fin. ff. de pan.*

Sed quod tam in multa, quam in expensis nequeat Clericus per Judicem secularem condemnari, dicit expressè *Farin. q. 8. de inquis. num. 17. adducens Grammat. vot. 27. non facta mentione de ipso in voto 18. ubi num. 15. multis adductis rationibus, de expensarum refectioe loquitur quia sicuti principalem causam laicus decidere nequit, ita nec incidententem, Farinac. & alios eiusdem opinionis laudat Gratian. addit. discep. 190. num. 18. & 19. Ann. singul. 131. Carol. de Grass. addit. tract. de effect. Cleric. effect. 1. num. 885.*

Illud postremò moneo ut in ejusmodi re, qua
16 par est, circumspeditione prudentia, atque integritate Judices se gerant, ut quam citissimè examinent, R. us sit Clericus necnè? cumque Clericum esse illum deprehenderint, extemplo nulla interposita mora ut res postulat libentissimè remittant, & quo tempore in vinculis detinebitur, cum

cum eo benè agi, & pietatis significationem exhiberi curent; gratissimum enim Deo facient liberalissimè ipsos remuneraturo, justitiæ leges adimplebunt, & sacri Canones atque Ecclesiæ Jura, quæ decet sanctimonia observari videbuntur. Curent præterea Notorios Clericos, vel Monachos minimè citandos eorumque honoris cognomina, aut titulos *domnum* s. aut *fratrem*, minimè prætereundos in citationibus, ne quid culpæ ex ejusmodi omissione patrare velint, & peccati notam sibi aliquam inurant. Malè etiam sese gerunt scribæ, cum in capiendis informationibus id scribere omittunt, quod Reus presbyter sit, ut afferunt testes, tenentur enim omnia per extensum litteris exarare, quæ à testibus afferuntur, quamvis hæc contra fiscum facere eique ob esse videbuntur, juxta *Prag. 9. sub tit. de Actuar. & scri-Niger. in cap. Regni si cum sceleratis num. 37. Gravac. ad vestr. lib. 7. cap. 2. num. 44. Bajard. ad Clar. §. fin. q. 23. Guazzin. de Reor. defens. cap. 2. defens. 14. Farinac. in pract. crim. q. 74. num. 16. Episcop. Ricc. decis. Cur. Archiep. Neap. 88. par. 4. Novar. de gravam. vassall. tom. 2. gravam. 60. alioquin divinæ supremi Judicis sententiæ obnoxios sese ipsi præstabant.*

Hæc pauca de utraque Regia ac pontificia Jurisdictione, ex iis, quæ viri docti fusiùs scripserunt, mihi delibasse satis esto auribus (ut in veteri Proverbio est) Lupum tenere coacto; quandoquidem nec dimittere illa ratio Operis hujus ut Ritus interpretatio sine injuria nec tenere, hoc est stylo persequi sine summo offensæ periculo, res ipsa pateretur. Nequè enim me fugit quam difficile sit, ut inter hos limites tamen rectè quis progrediatur, quin pede in alterutram offendant; quamque periculosum in hoc æstuanti Jurisdictionum freto ut incidat in scyllam cupiens vitare Charybdim. Ego verò his quæstionibus, aliorum stylo, & judicio meo præstantiori libenter dimissis, ea solum tetigi, quæ certa videbantur, & plana; in quibus ita neutram partem offendere nolui, ut pro utraque devovere caput, mortemque non unam oppetere, paratissimus sim; ut optè fidelissimus, & Ecclesiæ Catholicæ filius, & Regis Catholici subditus, quorum alteri summam religionem, ac pietatem, alteri obsequi, fidelitatem, & reverentiam, sempiternam debeo, & profiteor. Quamobrem hæc ipsa à me dicta ita accipias velim, candide Lector, ut si quid in alterutram partem non benè dictum videatur, id me volente, ac jubente omnino habeas inductum cum mei non fuerit consilii in has messes falcem meam inferre, Principibus viris, summisque Doctõribus reservatas sed Ritui tantummodo explicationem aliquatenus.

R I T U S LXVI.

Clericus conjugatus non remittitur ad Judicem Ecclesiasticum.

Item si aliquis citatus fuerit de mandato dictæ Curia, & ad citationem ipsam compareat in dicta Curia, allegans se esse Clericum conjugatum, & quod gaudeat propterea privilegio Clericali: hujusmodi privilegium per dictam Curiam sibi non admittatur, sed tanquam contra laicum, contra eum proceditur per Curiam memoratam.

S U M M A R E R U M

- 1 *Ritui huic an contradicat Tex. in c. 1. de Cleric. conjug. in 6. Illius verba intelligenda sunt in causis criminalibus.*
- 2 *Sanctio hujus Ritus procedat nè etiam in causis civilibus. Et quid nostris temporibus, vigore Concil. Trident. sess. 23. c. 6.*
- 3 *Clericus conjugatus in Regno nostro potitur tantum privilegio can. Si quis suadente diabolo, & fori prærogativa in criminalibus, etiam civiliter intentatis. Et an contra illum ritè procedat instrumenti liquidatio in foro seculari.*
- 4 *In Civilibus quoque quoad personalem districtiorem gaudet prærogativa fori.*
- 5 *Clerici conjugati, ut ceteri laici, universitatibus onera subeunt, functionesque fiscales, collectas, & gabellas persolunt.*
- 6 *Clerici conjugati dignitatis Ecclesiasticæ sunt incapaces, & beneficio cap. Odoardus de solution. minimè fruuntur.*
- 7 *Clericus, qui celebravit sponsalia de futuro, dicitur nè conjugatus, ita ut beneficium amittat, & privilegium exemptionis à gabellis, aliisque muneribus.*
- 8 *Clericus conjugatus, ut privilegio Canonis, & fori fruatur, præter tonsuram, vestes, & servitium in divinis, requiritur etiam, quod non sit bigamus, & a qua specie bigamiæ procul esse debeat.*
- 9 *Bigamus nùm sit, quia uxorem cognoverit adulteram, etiam reddendo debitum, Judice mandante. Et nùm Clericus ita bigamus supradictis spoliatur privilegiis.*
- 10 *Pro delictis tempore Clericatus patratæ, cujus Judicis Jurisdictionem subibit tempore quo Clericus unicam duxerit & virginem.*
- 11 *Ad forum legitimandum inspiciendum nè sit tempus delicti.*
- 12 *Pro delicto commisso à Clerico, dum Clericus erat, & antequam nuptias celebraret, an Ecclesiasticus tantum sumat penam, latè inquiritur.*
- 13 *Delicta patrata à laico, effecto deinde Clerico Eccle-*

- Ecclesiasticus cognoscit, & cur?*
- 14 Pro contractibus, & obligationibus, ante Clericatum initis, num Judicium subeat ejusdem Ecclesiastici.
Et quid in obstricto vigore instrumenti guarantee, tempore quo erat laicus.
- 15 Fidejussio de Judicio fisci præstita à laico an extinguatur, illo effecto Clerico.
Et an obligatus penes acta M. C. si effectus sit clericus, remittendus sit, quo ad personam detinendus vero quo ad bona.
- 16 Obligatio, ut exequatur, licet libellus non requiratur, nec partis citatio, requiritur tamen creditoris contra debitorem ipsius obligationis incusatio.
- 17 Laicus certo tempore relegatus, si clericatum assumpserit, & deinde fines relegationis non servaverit, pro hoc delicto noviter patrato, debeat nè ab Ecclesiastico multari.
- 18 Uxor clerici conjugatiformi gaudet privilegio, viro tamen vivo secus illo mortuo.
- 19 Clericis orientales gaudeant nè privilegiis clericorum conjugatorum.
- 20 Equites Militiæ S. Jacobi de Spada Alcantaræ, & Calatravæ an gaudeant immunitatibus vectigalium, aliarum, que impositionum, uti milites S. Joannis Hierosolymitani.
Adducitur determinatio Collateralis Consilii.

Hujusce Ritus functioni contradicit text. in cap. de cleric. conjug. in 6. quidquid aliqui concordare conentur, quorum dicta esse divinationes merito Prosper Caravita hoc in Ritum advertit tametsi illud Nigri, reprobato Carav. amplectatur Petr. Foller. in cap. Regis Roberti Justitiaris num. 1. sub tit. de episcop. & cleric. clara namque sunt tergiversationemque haud admittunt verba Ritus, quin intelligenda sint in causis criminalibus, dum dicunt, ad citationem ipsam compareant in ipsa curia, quæ criminalis judicii vocationem prorsus indicant, l. pen. §. ad finem ff. de pub. Jud. & conferunt tradita a Capicio, & Avo meo ibidem decis. 5. nec non declaratio Carav. in ritu 235. in princip. quam ipse ad alium finem perpendit in hoc rit. teste eodem Avo meo ad Grammat. decis. 10. sub num. 1. ver. secundum est qui miratur Carav. versatum in Provinciis Principatus citra, & Basilicatæ, dixisse in Regno minime clericos conjugatos adesse, quando pluribus in locis, & potissimum in illis perplures inveniuntur. Juris canonici dispositionem confirmavit, Trid. Synod. in cap. nullus 23. session. de refor. nec non jura Regni ampexata sunt, idque deducitur ex cap. Regni non exigit, quod est 248. sub rubr. de cler. conjug. & pragmat. Regis Ferdin. nuper ad Majestatem, quæ tametsi sub determinato numero minimè à Grammat. decis. 10. adducatur, & à Carav. registrata dicatur sub tit. de vectigal. inter tamen noviter impressas est prag. 1. de cler. seu diacon salvat cujus meminit Muscatell. videndus in prax. par. 2. glos. intimato in add. lit. D. quin, & omnium gentium mos, atque ita decisum memorat Grammat. indic. dec. 10. Foller. in prax. crim. rubr. audiantur. excusatores num. 165. Episcop. Ricc. in prax. eccles. decis. Tom. I.

292. num. 1. præceteris Carav. adducens, & collectan. decis. 308. de Grass. de effect. cleric. effect. 1. à num. 79. ad 88. Reg. Rovit. in d. prag. 1. in princip.

- 2 Verùm id procedat nè in civilibus negant Marian cap. 1. prope finem de foro compet. Germanon. de sacror. immun. lib. 3. cap. 15. à num. 46. & fufius Covar. prac. 99. lib. 1. q. 5. num. 4. Ansal. de jurisd. lib. 2. tit. 11. cap. 8. num. 46. & 39. & alii innumeri laudati à Dom. Consil. Rocco respons. legal. lib. 2. resp. 58. à num. 1. memore Avi meæ add. loco, & Caravit. rit. 166. Annunt tamen Lopus alleg. 41. sibi contrarius alleg. 118. de quo miratur Danz. tom. 1. de pugn. DD. cap. unic. de cleric. conjug. num. 8. Mandos. in addit. ad Lap. 1. Specul. in rub. de compet. judic. edit. §. 1. num. 4. neenon Borrell. ad Belluc. in specul. princip. rub. 11. §. videamus, & alii mille, quos memorat, commendatque Cevaglios q. 593. idque summota omni prorsus contradictione certissimum esse his nostris temporibus vigore dispositionis conciliaris in add. sess. 23. asseverat Carol. de Grass. indic. effect. 1. sub num. 83. credens illius textus verbis sopitam esse quæstionem antea existentem inter DD. quorum insuper communiori sententia tunc etiam probari ostendit, Joan. Garfia de Hispan. nobil glos. 9. nu. 50. nec non Duard. in comment. ad bull. cæn. cap. 15. q. 4. num. 14. concl. 3. Ricc. decis. 170. num. 1. part. 3. & decis. 320. num. 5. par. 4. Squillant. de privil. cleric. cap. 7. num. 27. P. Diana resol. moral. part. 1. tract. 2. resol. 59. Verum certum est in Regno potiori illum privilegiis dumtaxat can. si quis suadente diabolo, & fori prærogativa in criminalibus, etiam civiliiter intentatis, firmat Avus meus ad sæpius memor. Grammat. decis. 10. num. 4. Lap. & Reg. Rovit. autoritate frerus, quin objurgat Borrell. loco cit. contrariam opinionem in Regno praticari attestantem, ut præterea nec contra illum haud instrumenti liquidatio, ut potè criminalitatem sapiens, ritè, recteque procedat, respondet Ricc. decis. alleg. 170. par. 3. Novar. quest. forens. 79. num. 7. & in dicta prag. 1. num. 12. necnon singular. 73. Mari ad Grammat. decis. 10. num. 3. Reg. de Marin. lib. 1. quotidian. resolut. cap. 58. num. 15. Capiblanc. prag. 8. par. 3. num. 58. de Baron. in 1. impress. quibus contradicit Consil. Rocco. memor. respons. 58. potissimum num. 5. & 15. autoritate Capiblanc. in cit. prag. 8. num. 52. noviss. impres. innixius, necnon Campag. circumscripta tamen executione personali, annuentis & Reg. Sanfel. decis. 230. tom. 2. cujus meminit
- 4 Thor. in supplem. compend. verb. clericus conjugatus in civilibus quoque quoad personalem restrictionem Episcop. Campau. in diver. jur. can. tit. 11. cap. 12. num. 16. ampliat, & determinasse, Sac. Congr. regul. die 13. Febr. 1610. & 10. ejusdem Februarii mensis anni 1618. ex Barbof. in coll. ac Concil. Tridentin. cap. 6. sect. 23. cit. num. 49. de format. meminit Reg. de Marin. d. c. 58. num. 13. videas Danz. add. cap. unic. de cler. conjug. nu. 12. declarationem Collateralis Consilii subnestentem.

- 5 Hinc uti cæteri laici Universitatum onera subeunt, functiones fiscales collectas, & gabel-

las perfoluunt, *Guid. Papa decis.* 384. *Auus meus loco citato*, num. 2. *de Marin. resol.* 58. *Grass. eff.* 3. num. 44. *Ricc. loco cit.* num. 8. *Ricc. p.* 3. *resolut. add.* 166. post alios tradens, exceptis dumtaxat duobus memoratis privilegiis, in cæteris promerè laicus haberi, quidquid contrarium asseveret impius ille vir *Gaspar Clok de contribut. c.* 12. à num. 9. qui sub colore ampliandi clericorum exemptionem, multa contra illorum celibatum blasphemavit, *Dignitatis Ecclesiasticæ sunt incapaces*, *Ricc. decis.* 29. par. 2. *Borrel. in summ. decis.* tom. 1. tit. 8. num. 29. *Carlin. controver. forens. lib. 1. cap. 53. num. 40.* & beneficio c. *Odoardus*, de solut. minimè fruuntur, *Avil. in proem. prator à num. 20. Guttier. de juram. confirm. par. 1. cap. 17. num. 11. Ricc. pract. resolut.* 292. & *decis.* 174. num. 4. par. 4. *Domad. de renunc. cap. 46. num. 49. tom. 1. an vero beneficia assequi valeant*, inquirunt *Vivian. in pract. jur. par. lib. 6. cap. 1. num. 8. & 9. Ricc. in pract. resolut.* 118. tom. 3.

7 Sed qui clericus celebravit sponsalia de futuro, dicatur ne clericus conjugatus, itaut amittat beneficium aut privilegium exemptionis à gabelis aliisque muneribus, sicuti, & Clerici conjugati extricat multaque cumulat *Guttier. in tract. de sponsal. cad. 97. num. 1. tum Sancitum*, tum

8 alios DD. commemorans. Præcipuum verò, ut clericus conjugatus potiatur illis duobus privilegiis, præter tonsuram, vestes, & servitium in divinis necessaria requisita, teste *Rovit. super dicta pragmat. 1. num. 2. necnon Ambrs. de immun. Eccles. cap. 122. num. 9. ex Trident.* quoque *dispos. & Bonificii Pontificis Maximi IX. diplom. incip. Clerici, qui cum unicus*, numeratur illud in *add. c. ne sit bigamus*, aliis laudatis recensent ex nostratibus *Roc. respons.* 58. à num. 9. necnon *Francis. Maria Prat. lib. 1. discept. forens. cap. 35. à num. 11. & ante ipsos Reg. Sanfelic. decis.* 13. & 14. tom. 1. practicabilia subnectens, investigandum est, à qua specie bigamiæ procul esse debet & consequutivè cum bigamus sit, qui cognovit

9 uxorem adulteram, etiam si debitum reddidit, ut Judici mandati pareret juxta casum quem retulit *Episcop. Campanil. in cit. divers. rub. 11. cap. 6. num. 8. an tunc ita bigamus dicatur*, ut etiam illis spoliatur privilegiis? & reperimus decisum in *Cappell. Tholof. decis.* 64. non amittere deindeq; *Ricc. adinvenimus insequentem eandem resolutionem in collect.* 1864. p. 5. & ante ipsum firmaverat *Clar. in §. fi. q. 35. n. 10. & Cappel. Thol. meminit Auus*

10 *meus ad Gram. cit. n. 5.* quiquoruplex bigamia sit, latè adnectit, necnon insinuat dictus *Reg. de Marin. libr. 1. quotidian. cap. 38.* At pro delictis patris tempore clericatus, cujus Judicis jurisdictionem subibit tempore, quo uxorem unicam, & virginem duxerit, idque altero ex duobus modis quia contingere potest, vel ducendo uxorem dimisso clericatu, scilicet habitu, & tonsura, vel perdurando in clericatu, & quidem hoc secundo casu citra omnem difficultatem Ecclesiastici Judicis sustinebit punitionem, quia etiam si tunc pareret, pœna mulctaretur à Judice Ecclesiastico, & juxta præcalendatos canones, & Doctores, & miror de *Carav.* qui de hoc num. 9. dubitaverit, nisi dicamus ipsum, cæterosq; loqui in clerico biga-

mo, ut explicat *Borrell. in sum. dec. tit. 43. num. 72. insequentiq; Didac. de Mari. ad Gram. dec. 10. num. 7. & advertit Consil. Carleval. de judic. tom. 1. lib. 1. tit. 1. disput. 2. qu. 7. sect. 3. num. 924. versu- que quidquam*, tradens Sacrum *Constitutum in sumigerata illa determinatione à Gram. loc. cit. recensita* inixum haud fuisse ad remittendum clericum futili *Baldi doctrinæ in l. affinitatis n. 11. 4. in fin. C. comm. de success.* inspiciendum scilicet esse tempus delicti ad forum legitimandum, sed quia fori privilegium adhuc perdurabat in clerico cum virgine uxorato. In priori verò tametsi videatur anceps idem *Caravit. sub eodem num. 9.* in alio sensu intellectus, nihilominus Ecclesiasticus tantum sumat ab illo pœnam pro crimine

12 commisso, dum eras clericus, & antequam nuptias celebraret, docent *Bal. & ad eum Adent. in d. Affinitatis in fin. Hippol. de Marfil. sing. 480. in fin. Grammat. dec. 10. subnectens decisum fuisse per Consilium Neap. atque iterum decisum attestatur de Franch. decis.* 417. *Casar. Polimemus n. 4. evidentiusq; vers. idem dicebatur, sub num. 6. assentiturq; Alexan. generatim loquens cons. 8. in fin. lib. 1. ibidemq; Nat. Grammat. dec. memor. Bajard. ad Clar. q. 36. num. 46. Alvar. Valasc. cons. 48. num. 2. Reg. Valenz. cons. 4. num. 21. Gratian. discept. forens. cap. 226. num. 2. Episcop. Genuens. in sua pract. cap. 8. Bovadill. in polit. lib. 2. cap. 17. num. 34. Capiblanc. pragmat. 8. num. 53. de Baron. Gallup. in pract. Sac. Consil. par. 2. cap. 2. num. 43. Giurb. cons. 15. num. 17. Thor. in compen. decis. part. 1. verbo clericus dimisso, Reg. Tap. lib. 1. Jur. Reg. sub tit. de Episcop. & cleric. super hoc ritu, Reg. Capyc. Latr. dec. 45. libr. 1. Caravit. adducens*

13 num. 32. restringens in causa civili, quorum sententiæ acerrimus est contradictor *Consil. Carleval. loco proximi add. collaudans Caravit. ponderationem hoc in ritu num. 9. & 10. At Carav. sensum dari hoc casu præventionem inter Judicem Eccle-*

14 *siasticum, & secularem, adeo quod primò præveniens, cognoscat, improbant Gratian. add. cap. 226. num. 13. Borgnin. Cavalcan. dec. 10. num. 28. in fine lib. 5. Giurb. memor. cons. 15. num. 36. Ricc. dec. 596. num. 6. necnon Consil. Paul. Staiban. con-*

15 *tur. 2. resolut. forens. 109. à num. 30. Insequitur verò Reg. Sanfelic. decis. 218. à num. 8. lib. 2. & juxta illum decisum de mense Novembris 1627. per Magnam Curiam Delegatam subdit num. 11. & Caravit. tueri videtur Auus meus ad Gramm. dec. 10. à num. 10. Delicta verò patrata à laico effectu deinde clerico, citra dubium Ecclesiasticus Judex cognoscet, & prorsus à seculari jurisdictione liberatur ille, atque eximitur, Blas. libr. 1. delict. cap. 35. num. 5. Caball. resolut. cr. m. cas. 108. num. 1. & cas. 147. num. 5. Snacc. de judic. cap. 12. num. 26. Cancer. 2. var. capit. 10. num. 5. Giurb. alios laudans cit. cons. crim. 15. num. 32. rationemque discriminis inter unum, alterumq; casum reddit memoratus *Consil. Staiban. num. 37. & ante ipsum dixerant Gratian. dicto cap. 226. et num. 20. & num. 40. Giurb. cons. 15. num. 31. Ricc. ad dec. de Franch. 656. quos obiurgat Carleval. eit. num. 920. quin & pro contractibus, & obligationibus initis ante clericatum ejusdem Ecclesiastici judicium subire voluerunt Jacob. Butrig. in l. quisquis, C. de Episcop. & clericis, Federic. de sen.**

de sen. conf. 97. Alex. in l. cum quadam puella nu. 3. ff. de iurisd. omnium Judic. & alii relati à Doctore Marthæ (nobis per licentiam Pontificiam permisso) auctore damnati tractatus de iurisdic. par. 4. cent. 2. cas. 121. num. 5. de Grass. de effect. clericat. effect. 1. num. 1250. autumans hoc quoque in obstricto vigore instrumenti guarentigati, tempore quo erat laicus, multis fretus auctoritatibus, & practicari in Regno Siciliæ subnectens, prout in hoc Regno tradit adducta Prax. Curiz Archiep. Neap. apud Januens. cap. 16. num. 2. & determinatum recenset Dom. Reg. Donatus Ant. de Marinis lib. 1. quotid. resolut. cap. 189. vol. 1. contra ea, quæ ipsemet scripserat, & consuluerat Fab. de Ann. conf. 140. num. 1. & de fidejussore obligato coram Judice laico, effecto postea clerico, loquitur Marta loc. cit. cas. 105. num. 5. resolvens fidejussionem de iudicio fisti præstitam à laico extinguere, illo effecto clerico, auctoritate

36 Cardin. Zabarell. in clem. 1. q. 9. de censib. quo casu conveniendum esse coram Ecclesiastico, rectius sentit de Grass. num. 10008. & 10009. post Balb. dec. 168. & Surd. conf. 396. num. 20. lib. 3. id quod explanat Genuens. in prax. capit. 5. num. 3. quibus minimè refragatur, quæ in contrarium iudicavit M. C. in laico obligato penès acta illius Tribunalis, remisso quo ad distinctionem personalem, quo verò ad bona retento, quasi quod ex obligatione esset præventa causa, & non persona, cuius meminit Vinc. de Franch. dec. 656. num. 1. ex doctrina Mar. Soccin. in cap. proposuisti col. pen. vers. & adverse quicquid dixi, de foro compet. sufficientis auctoritate dec. Rotæ 552. data obligatione penès acta, vel instrumentaria vim rei iudicatæ habente, inductam esse præventionem, idem namque Præs. de Franch. formans præfatam decif. 656. de eadem causa per M. C. iudicata, denuò appellationis remedio in S. C. discussa, quamvis minimè decisa, videtur indicare ipsum, & supremum Senatam non inclinasse decreto M. C. & contrariæ alexæ fuisse sectatores, cum dicat illi iudicationi difficultatem obstare; ut enim obligatio

37 exequatur, tametsi libellus non exquiratur, nec partis citatio, requiritur tamen creditoris contra debitorem illius inculatio postquam solutionis cesserit dies, ut relaxari postmodum valeant literæ exequutoriales, teste Affl. dec. 3. num. 1. & in Constit. edictorum num. 33. necnon nostro Carav. rit. 128. num. 2. & 3. cumque igitur præcedere debeat obligationis inculatio, necnon citatio pro instrumenti liquidatione, juxta rit. 166. illæ nullo pacto fieri tunc permittuntur penès laicorum Tribunal contra Clericum, ut advertit individualitèr Carleval à num. 913. & determinatum in S. C. recenset Præs. Merlin. centur. 2. controuv. forens. cap. 66. id quod aperte suadet alia decisio ejusdem de Franch. decif. 395. comprobata à Reg. Tapia, cæterisque quos laudat Squillant. de privil. cleric. cap. 7. num. 107. quod si laicus certi temporis interstitio relegatus, clericatum assumpserit, deinde fines relegationis non servaverit, de hoc delicto noviter patrato debeat ab Ecclesiastico multari, meminit Thor. p. 1. compend. dec. verbo Relegatus, & contra decretum M. C. à Franch. recensitum calamum arripuit Episc. Ricc. in annot. ad eand. de Franch. decif. 656. concinuntque exarata à Mar-

Tom. I.

chione Torelli, Reg. Capyc. Latro add. dec. 45. nu. 31. lib. 1.

19 Uxor autem ipsius Clerici conjugati fori quoque gaudet privilegio, quæ & mariti conditionem, & forum sectatur, l. cum quadam puella, ff. de iurisd. omn. Judic. Glos. in cap. clericum el. 1. 11. q. 1. Gemin. in cap. 1. §. fin. de cleric. conjugat. lib. 6. Franc. Milan. dec. 10. num. 9. lib. 1. Ricc. collect. 2140. par. 6. quibus contradicit Avendan. in cap. pratorum de exequend. mandat. cap. 22. num. 7. ea quippe ratione quam intinuat R. Tap. in præsent. ritu lib. 1. jur. Regn. superius indicat. dubitans de illius effato, & tandem cogitandum relinquit, Primam verò opinionem insequuntur, viro tamen vivo, secus illo mortuo Jo. Aloys. de Leo in l. 1. nu. 17. & 18. Cod. de Episc. & Cleric. Villaut in tract. de extens. privil. num. 66. de Grass. effect. 1. num. 185. de Franch. decif. 363. & in alio casu hoc dubium in vidua extricant Milan. dec. 10. num. 8. & 9. & D. Reg. de Marin. lib. 2. quotid. resolut. cap. 250. In Clericis verò orientalibus, si queratur, gaudeant nè privilegiis clericorum conjugatorum, adeas Cottam explicantem in sing. verb. Clerici non possunt, vers. sed quid in Clericis, nam fretus doctrina Bal. conf. 33 lib. 3. negat gaudere. Tuscus autem in concl. 595. lit. C. ubi totam ferè de Clericis conjugatis extricat tractationem aliter legit, intelligitque præcitatum Bal. confil. & Carol. de Grass. eod. effect. 1. num. 82. gaudere dicit, tametsi Ecclesiæ non interserviant fretus verbis de Curte in divers. feudaf. par. 2. cap. 2. num. 90. & de oblati Ecclesiarum, & Monasteriorum loquuntur Capyc. in investit. feud. verbo Oblati ex capit. Regni privilegia, Gramm. conf. civil. 102. Episcop. Marant. controuv. jur. par. 4. respons. 6. & de Clericis Hierosolymitanis sermocinantur Aegypt. Thomat. de collect. ver. si quispiam in hac classe pag. 269. Reg. Valenz. conf. 95. num. 53. lib. 1. quique de Jesuitis meminit conf. 81. num. 5. & de Cappellanis Sacræ Religionis S. Joannis Hierosolymitani, affabrè pertractat idem Episcop. Marant. ead. par. 4. resp. 80. quin inter Ecclesiasticos connumerantur Ricc. dec. 321. par. 3. Cuselli de donat. prim. tract. discurs. 2. par. 3. num. 10. Carleval de iudic. disput. 12. q. 6. sect. 3. num. 473. Thor. in compend. decif. Cur. Archiepisc. tom. 3. sect. 2. verb. Milites Hierosolimitani. Incapaces sunt feudorum, Ann. sing. 207. Præs. Ursin. de success. feud. par. 1. quest. 9. art. 4. n. 2.

21 An verò Equites militiæ Sancti Jacobi de Spada, Alcantaræ, & Calatravæ gaudeant immunitatibus vectigalium, aliarumque impositionum uti memorati Sancti Joannis, in dubium revocarunt Decuriones, sive electi hujus inclylæ Civitatis, ut præterea ipsis Equitibus instantibus, Collaterale Consilium, referente Reg. Didaco Lopez Suarez sub die 22. mensis Martii 1627. decrevit supradictis Equitibus concedendam immunitatem declarandam, audita Civitate, ipsaque tandem audita sub die 30. Junii 1628. eod. Reg. relatore, declaravit, quod gaudeant immunitate, prout gaudent Equites Sancti Joannis Hierosolymitani, votantibus eodem Cause Commiss. necnon Regentibus Tapia, & Enriquez, penès Hieronimum de Amico Regium Scribam à mandatis, quorum decretorum copia authentica edita est in

E e 2 actis

actis litis vertentis in S. C. inter D. Antonium, & D. Beatricem Moles, fol. 156. in Banca de Fusco.

R I T U S LXVII.

Clericus cateriq; privilegiati possunt reconveniri in eadem Curia.

Item quod si clericus in majoribus, vel minoribus ordinibus constitutus, vel alius privilegiatus, ut pupillus, vel vidua eligat forum ipsius Curia: agendo contra aliquem in ipsa Curia, compellatur per modum reconventionis, in eadem Curia adversario respondere.

S U M M A R E R U M.

- 1 Clericalis ordo, ac status plurimus fuit apud Reges, ac Imperatores ipsos.
- 2 Nihil ad Regnorum felicitatem aptius, nihilq; ad Reipub. bonum, quam clericalem ordinem honore prosequi, & omnibus eximere oneribus.
- 3 Regina Joanna iussit, ut clerici fori electionem haberent.
Alcibiades olim se apud Arsopagum sibi renniti, & quare.
- 4 Privilegium huiusmodi electionis fori, & pupillis, & viduis etiam impertiri voluit Regina.
- 5 Merito Jure Ricus sanxit posse illos à Reo in eadem Curia reconveniri.
- 6 Reconventio tunc subsistit, cum actio fuerit prius intentata, & parsi notificata.
- 7 Nec libellus præjudicat antequam fuerit Adversarius citatus.
- 8 Ante citationem licet libellanti, non solum emendare libellum, sed prorsus mutare, & à Judio desistere.
Causa, & processus verè incipit per citationem.
- 9 Reconventio post citationem tantum proponi potest & non antea.
- 10 Judicium tribus constat personis, Judice scilicet Actore, & Reo.
Et quisnam sit Reus.
- 11 Reconventionis ea est virtus, ut ejus intuitu Judo fiat, qui alioquin esse nequiret.
- 12 Coram laico, clericus reconveniri an possit.
Quid jure Regni.
- 13 Ecclesiasticus ad removendam molestiam comparere potest coram laico absque quod reconveniri coram illo liceat.
Exempla molestia recensentur, si colonus, scilicet, vel emphyteuta clerici molestia afficerentur.
- 14 Si litis renunciaret clericus, an, & quando valide posset reconveniri, inquiritur.
- 15 Ecclesiasticus coram laico reconveniri in quibus casibus prohibetur.
In Summariis, & in executivis, ac tandem in possessorio possit à Ecclesiastico coram laico reconveniri.
- 16 In criminalibus valeat à accusator civiliter reconveniri.

Superfedendum nè sit in causa civili, adveniente criminali.

Nec jure communi nec Regni, accusator in causa criminali, civiliter reconveniri potest.

Et an coram alio, & competente, possit accusatus principaliter agere.

Et num adveniente criminali sit in causa civili superfedendum.

17 Reconventio possitne fieri coram Arbitris.

Coram Judice prorogato vel delegato.

18 Tempus reconventionis proponenda remissive. Tunc tamen est fieri ante litis contestationem, nè pari passu utraque lis terminetur.

19 Tutor clericus conventus tutorio nomine coram Judice Ecclesiastico, possitne proprio, & principali nomine coram eodem Judice Actorem reconvenire.

Et an clericus alieno nomine agens coram Judice laico reconveniat proprio suo nomine, coram eodem.

20 Clericus heres, si primo instet in Sacro Consilio condemnari creditores ad recipiendum insolutum bona hereditaria, conventus deinde ab aliquo ex creditoribus, valeat petere, causam remitti ad Judicem Ecclesiasticum.

21 Solemnes determinationes S. C. adducuntur in articulo, an creditores possint cogi ab herede cum b. l. & l. ad recipiendum bona hereditaria in solutum, non reperto justo illorum emptore.

Quid fuerit decisum in feudi adjudicatione ostenditur.

22 Clericus si litem habuit coram eodem Judice ad salarium præstandum, num fori declinatoriam opponere possit.

23 Reus contra actorem pro alia causa experiri intendens, tenetur coram eodem Judice reconvenire, atque constringi ad id potest.

Quanti fuerit apud Reges, atque Imperatores iplos clericalis ordo, ac status nemo est, qui ignoret, Quemlibet, vel citra mediocritatem

- 1 tem jureperitium non præterit, quot leges illi faveant, quot Cæsarum statuta defendant, quotque etiam textus canonicè adscripti ejusdem dignitatem promoveant, decebat enim ut jura Regum id potissimum intenderent, ministros scilicet Dei à plebe discernere, & privilegiis digniores efficere, cum nihil ad Regnorum felicitatem
- 2 nihil ad Reipublicæ bonum sit aptius, quam clericalem ordinem honore prosequi, & omnibus eximere oneribus; cum clericali statui favetur suæ Principes tunc cum maximè consulunt utilitati; sexcenta mihi hac in re suppeterent historiarum exempla, quæ nè longior sim, quam par est, libens omitto. Quæ cum ita sese habere cognoverit, nondum satis laudata Regnatrici Joanna, ut
- 3 Regni hujusce commodis provideret, hoc privilegio clericos affici iussit, ut scilicet fori electionem haberent. Quod quale sit, quantique faciendum quique agnoscit, qui enim fori electionem habet, unius Curia legibus ac statutis non subjacet, unius Judicis sententiæ non addicitur. Quanta hinc electori commoditas, utilitas, atque animi voluptas insurgit. Si Reo forum mutare liceat appellationibus, hoc est misero solatium peti-

periclitanti subsidium, quanto favorabilius existimabitur nondum ad judicata causa, quod lubet forum adire, in quo vel Judicis integritatem, vel magistratus lenitatem: aut denique in expediendis litibus facilitatem summam, & celeritatem inveniet? Renuit olim Alcibiades apud Arcepagum se sistere, ut crimine quo accusatus fuerat sese expiaret, & miranti cuidam, quod civibus suis, à quibus judicandus erat, ipse non fideret, respondit cum capite pereclitatur, nec Patriæ, nec parenti fides habenda, ut hinc intelligeremus, quanti facienda sit hæc facultas, quæ fori electionem cōcedit, ut ubi securius res suas agere possit quis, libenter pertractet, sed non indiget majori probatione res satis manifesta hoc addam, quod ejusmodi privilegium pupillis, & viduis etiam impertiri voluit Regina, ut in utriusque pietas clarius elucesceret.

Verum cujus in agendo observant arbitrium, eum habere contra se Judicem dedignari minime debent, ut propterea merito jure Ritus Sanxerit posse à Reo in eadem Curia illos reconveniri. Reconventio verò, quia dicitur respectu conventionis, idè ubi non est conventio, non potest esse reconventio, quæ sunt aperta verba *Soccini in rub. de mut. petit. art. 1. sub num. 1.* ut autem quis dicatur conventus, & facta conventio oportet, quod petitio fuerit legitime per exequutorem intimata Reo, ex *text. notabili in l. ficti, vers. nec sufficiat, C. de prescript. 30. vel 40. annor. & probat Affl. in constit. consuetudinem* ubi post illa verba *per conventionem legitimam*, declarat *num. 14.* & inquit *si facta fuit legitime citatio per executorem in qua citatione erat insertus libellus conventionalis* ac propterea non mirum, si *text. in hac materia conventionali loquens in cap. 1. de mut. petition.* supponit tunc subsistere reconventionem, cum actio fuit prius intentata, & parti notificata. Præterea est etiam decisum in jure, nullam adesse pendentiam, & existentiam litis, ubi à Judice non emanasset citatio, & ad partem citandam non pervenisset *in clem. 2. ut lite pend. latè Surd. decis. 5. num. 3. & add. 1. ad Affl. decis. 294.* quin nè libellus præjudicet antequam fuerit citatus Adversarius eo quod est adhuc in fieri, & demonstratiuus tantum futuræ litis dicit *Bal. in l. edita per illum text. C. de edend. inibique Dec. num. 9. & Soccin. conf. 41. sub nu. 14. vol. 1.* adjungens licere propterea libellanti ante citationem non solum emendare libellum, sed prorsus mutare, & à judicio desistere per *Rub. & Nigrum, C. ut nemo inuitus*, & affirmat *Bar. in d. l. edita*, quin, & illo producto Actuarius, ab eoque descripta in illo præsentatio, cum appositione diei possit actor instare, ut sibi restituatur teneaturque Actuarius restituere, defendit *Muscatell. in prax. civili par. 2. Glos. 1. à num. 6.* quæ præterea subsistant etiam in rescripto, quo propterea Reus uti nequeat, nisi post citationem dicit *Hofstiens. Butr. & alii in cap. ex conquestione de restit. spoliat. ubi Abb. sub num. 10.* testatur communem esse opinionem & *Magon. decis. Florent. 90. num. 9.* eamque aliorum autoritatibus, atque etiam decisionibus comprobatur *Marescot. variar. res. lib. 1. cap. 20. num. 10.* supplicatio enim non porrigitur, ut Adversarius coram Præsede

aut Principe cui datur, conveniatur, sed ut Judex delegetur, juxta *Glos. 1. & singularem in l. libertus, ff. de in jus vocan.* Accedit quod causa, si vè processus vera incipit per citationem, §. *fin. & ibidem Aretin. in 1. notab. insit. de pen. temper. litig. & Carav. rit. 299. num. 2.* Ibidem præventio non nisi citatione inducitur, teste *Carav. ritu 205. num. 16.* non autem sola libelli præsentatione, ut ille addit super *ritu 189. num. 2.* ubi multa huic rei faventia congerit; demum reconventionem tantum post citationem proponi posse, & non antea in terminis probat *Marant. in 4. membror. & Muscatell. par. 3. Glos. Actorem sub num. 18.* & actor est *Specul. in tit. de reconvent. §. 4. sub num. 2.* & cæteris clarius *Vifconti. in addit. ad dec. de Franch. 596. Rodul. Schradex. in 5. Miscell. c. 4. n. 6. Donn. Reg. Marcian. to. 2. disput. forens. 73. num. 17.* ratioque suppetit, quia reconventio non permittitur, ubi Judicium non existit *Bal. in cap. 1. num. 6. de controvers. inter pares termin. & Aud. Siculus in rub. de mut. petit. vers. & unum pondera sub nu. 6.* sed judicium tribus constat personis, Judice, scilicet actore, & Reo ergo non est Judicium, ubi deficit Reus. Reus autem cum sit, qui pulsatus est scilicet, citatus itaque nullus Reus, & consequenter non adest judicium, illudque cum non adsit in materia *Capitulorum Regni*, illis intentatis, non datur reconventio, respondent *Franch. decis. 193. Ann. singul. 432. Muscatell. in prax. civil. par. 3. Glos. Actorem nu. 13. Tartagl. in praxi Magna Curia civil. par. 2. n. 48. Ricc. collect. 112. Quis meus ad Capyc. dec. 8. num. 3. in fin. Fras. Marlin. controvers. forens. centur. 2. cap. 24. num. 72. Franc. Mar. Krat. præct. observ. 57. n. 43.*

11. Isthæc autem reconventionis faciendæ coram Judice conventionis non tantum subsistit, ut posset Judex esse citra reconventionem, at insuper, si aliter, neque est, neque esse posset, etenim reconventionis ea est virtus, ut ejus intuitu fiat Judex, qui alioqui esse nequiret, l. *si idem, §. quod si mutuo, ff. de jurisd. omni. judic.* aliaque post jura, & Doctores; *Cevaglios opinio commun. quæst. 776. num. 5. Jo. Baptista Schuarz in suo process. judic. lib. 1. cap. 6. num. 48. Ant. Fab. in Cod. tit. de Judic. defm. 39.* nimirum igitur si coram Judice feudali mutua petitione sit. vocandus adhuc pro re allodiali, Doctorum magis communis annuet sententia, tametsi incompetens alioqui esset, *Rosental. de feud. cap. 12. concl. 5. n. 33. & 64. Mysing. observ. 10. & observ. 90. centur. 1. & Gapll. observ. 1. num. 57. lib. 1.* Ibidem coram Conservatoribus, quamvis habentibus de jure etiam conciliari Jurisdictionem, teste *Sbrozz. (aliis præteritis) in tract. de offic. Vicar. lib. 2. q. 27.* demumque coram mercatorum Consulibus, *Benuen. Stracc. trac. de mercat. tit. quomodo in caus. mercat. procedatur 1. particul. ult. part. princip. num. 21.* quin, & coram laico clericus, *Caracciu tract. de except. excep. 22. q. 5. num. 6. Carav. hoc ritu n. 3.* ibidemque *Cavens. num. 1. Ursin. de reconvent. cap. 29. Carol. de Grass. de effect. cleric. effect. 1. num. 747. memor Carav. & rationum ad eo adductarum, de Franch. dec. 193. in fin. Unfill. ad Afflic. decis. 173. Marant. in spec. par. 4. dist. 6. num. 53. Muscatell. lib. 1. par. 2. Gl. intimato num. 35. & par. 3. Gl.*

- Gl. auctorem, Squillante de privileg. cleric. cap. 7. num. 61. Joseph. Ludovic. conclus. 38. vers. infertur, Episcop. Ricc. in collect. 2287. sup. hoc rit. par. 6. Visconti in conclus. jur. hujusce ritus memor verbo reconveniri potest, fol. 245. & explanant Thesaur. qq. forens. lib. 1. q. 98. Hugo Celsus conf. 46. num. 4. Thor. par. 1. compend. decis. verbo Clericus an possit, & in suppl. verbo remissio causa reconventionis, & alii, quos memorat Donadeo lib. 1. de renunciat. cap. 25. num. 91. Larrea decis. Granat. 4. num. 11. à qua conclusione recedunt multi relati ab eod. de Grass. num. 747. Reg. Marciano add. disp. 73. num. 6. tradentes reconventionem, quæ jurisdictionis prorogationem operatur, solum tollere Judicis incompetentiam, non autem incapacitatem. Loci tamèn consuetudinem in hoc attendi alii voluerunt, & proindè stantè hujusce rit. sanctione non esse de hoc amplius ambigendum in Regno, tradunt Capyc. decis. 18. Viv. dec. 49. Gallup. in praxi S.C. par. 2. cap. 14. n. 6. Reg. Marcian. memor. disput. 73. sub num. 7. Apicell. alleg. 4. dummodò non provocatus à laico, quandoquidem ad hunc effectum censura excommunicationis devincendus est, cap. relatum, §. 13. fin. de jur. patronat. & Ecclesiasticus ad removendam molestiam comparere posset coram laico, absque quod reconveniri coram illo liceat, ut omnium est sententia, præsertim Angeli, & Baldi in auth. & consequenter, C. de sentent. & interlocution. omn. Judic. Specul. in tit. de reconvent. §. 1. vers. quid si laicus, Abb. in cap. dilectus de arbitr. Soccin. in cap. 1. art. 5. num. 28. de mut. petit. Glos. penult. in eod. §. fin. de jur. patron. & prima in cap. 1. 3. q. 8. Alex. Trentacinq. var. resol. vol. 1. lib. 2. tit. de mutuis petit. resol. 1. sub num. 33. Exempla verò molestiæ, duo inter alia recenset Jo. Baptist. Costa in tract. de remed. subsid. remed. 120. à n. 25. quorum postremum num. 27. scribit, si colonus, vel emphyteuta afficeretur molestia.*
- 14 Quod si liti renunciaret idem Clericus, tempus attendi monemus, si namq; reconventionem subsequeretur renunciatio, vana illa esset, scilicet, causativè, idest, si in causa sua conventionali iudicium prosequi vellet, prout ad mentem Gulielm. de Bened. concludit de Franch. dec. 193. num. 15, collaudatque citat. Costa eod. remed. 120. num. 23. Carpan. ad stat. Mediol. par. 1. cap. 44. num. 95. Nicolaus Carbon. in pract. lib. 3. cap. 4. num. 10. & Carav. laudato Donad. add. cap. 25. num. 98. Rodulf. Schrader. in miscell. cap. 4. num. 6. Si verò antecederet, adiungit Costa, posteriorem prorsus excludere reconventionem, utpotè causa reducta ad non causam; sic namque interpretandam esse opinatur, Afflic. dec. 173. ex eod. dec. de Franch. num. 12. & 13. alteraque dec. 349. nu. 3. Marant. distinct. 9. num. 55. Menoch. de arbitr. Judic. q. 44. num. 5. Viv. dec. 128. num. 4. de Grass. num. 748. Caravit. adducens, Camill. Borrell. in summ. dec. tit. 7. num. 108. Squillante. add. cap. 7. num. 66. Marcian. loco cit. num. 8. firmans in illa thesi, clericum, antequam per actum positivum reconvenitur, posse à reconventionem recedere, etiam in iudicis duplici, puta, familiæ erciscundæ, communis div. & pro socio, & similibus, idem Trentacinq. var. hęc conclusio sub num. 33. ubi addit casus aliquos, in quibus Clericus re-
- 15 conveniri prohibetur coram laico, generatim verò, cum loquimur, in quibus casibus interdicitur reconventio, idem Costa edocet, paucos quosdam rescribendo Arnou. in pract. Judiciar. cap. 35. cum tribus sequent. decem & octo Soccin. recenset in reg. quæ incip. reconventio auctoris pagin. 758. Jac. Novell. in reg. quæ incip. reconventio an locum habeat, alios verò plures ipse Trentacinq. à num. 11. distinctione utens, vel queri in civilibus, vel in criminalibus. In civilibus dubitari posse affirmat, quid dicendum in summariis, quid in exequutivis, quid tandem in possessorio, nosque pro exequutivis, ut adversus instrumentum Guarentigiatum adducimus decis. Carthari Genuens. 2. & negantem, necnon Tiber. Decian. resp. 98. vol. 2. de Grass. num. 671. multa addentem, ceterosq; laudatos à Consil. Carleval. tom. 2. de Judic. lib. 1. tit. 2. disp. 7. num. 9. quique nonnullas adducit restrictiones, memorquè extat Carav. hoc in rit. num. 7. & fermocinantur Præs. Merlin. latè contrav. forens. centur. 2. cap. 24. Jo. Baptist. Thor. in supplement. compend. decis. d. verbo Remissio causa reconventionis pag. 541. Jo. Laganar. ad Rot. sup. rubr. de instrum. liquid. lit. D., ac idem Alex. Trentacinq. à num. 38. in criminalibus qua-
- 16 tuor subdistinguit casus, quibus ille quidem inseritur, si vigente iudicio criminali accusator valeat reconveniri civiliter, ut dubitare liceat, quomodo id evenire possit, civili quæstione intermissa, sæpè fit, ut prius de crimine iudicetur, quod utpotè majus meritò minori præfertur; ex ten. in l. fin. C. de ordin. judic. cujus verbis suffuti DD. omnes ajunt superledendum esse in civili, adveniente causa criminali, & laxioribus habenis tutatur adiciendo explicationes mille, Farinacc. q. 100. cap. 2. à num. 58. & jure meritò communem esse sententiam, testatum reliquit Clar. q. 92. sub num. 4. & explicat abundè Carleval. add. tractat. integra disp. 6. Franc. Mar. Prat. respons. crimin. 14. Mari ad Gramma. dec. 60. num. 6. & longè magis existente criminali videatur, non intentanda civilis. Huic tamen quæsitui satisfacimus luculentè, si in primis fateamur haud permitti reconventionem in eo casu, tum jure communi perspecto, tum Regni; teste eodem Trentacinq. num. 39. anteaq; Marant. par. 4. disp. 6. num. 66. Carpan. ad stat. Mediolan. cap. 44. num. 119. lib. 1. Gregor. Sair. in Clavi Regia lib. 12. cap. 7. num. 9. de Grass. num. 763. scilicet coram eodem iudice causæ criminalis, coram alio verò, & competente principaliter agere non vetabitur, non obstante tradita regula prædicta l. fin. & DD. omnium tantum superfederi in definiendo demandantis, non in procedendo, teste Capyc. decis. 25. sub num. 1. ut propterea agere similiter non impediatur, & prosequi.
- 17 Reconventionem verò fieri haud posse coram arbitris, deducitur ex cap. cum dilectus extr. de arbitr. explicat Ifern. in cap. 1. num. 3. de contrav. feud. apud pares termin. ubi reprehendit quoque Glos. in auth. & consequenter, vers. eundem iudicem, subnectentem procedere reconventionem de re criminali, & cap. cum dilectus, dispositionem amplexantur Muscatel. lib. 1. par. 2. Gl. intimo num. 5. Jodoc. in prax. civil. cap. 141. num. 7. de Grass. off. 1. num. 779. Amend. ad Franch. dec.

193. num. 12. *Myfing. abferv. 90. num. 3. Ricc. collect. 1159. Ann. fing. 426. Roman. fing. 150. & restringit de Grass. num. 780. in arbitris eligendis ex dispositione statuti, insequitur Squillans. num. 68. Donad. add. cap. 25. num. 118. nec coram Judice prorogato, Roman. fing. 150. bene tamen coram Judice delegato, cap. 1. de mut. petit. Gerard. Mazzol. conf. 89. n. 98. Roman. fing. 150. de Grass. num. 751. Squillante num. 62. Lagana. cit. loco, indistinctè firmans, quamvis Carav. in hoc ritu n. 5. distinguat inter delegatum impetratum ab actore, & impetratum ab utroque actore, scilicet, & Reo, quod in Curia Romana non observari, tradit Roz. in dec. 2. de mut. petit. incip. si quis impetrat in antiq. nec illam dari in causa appellatiouis, advertunt Amend. ad Franch. dec. 376. num. 3. Ricc. collect. 112. & 2287. Mastrill. decif. 136. Ann. fingul. 430. in causa depositi, Muscat. num. 26. Jodoc. num. 13. Squillans. num. 71. de Grass. num. 720. in locis memoratis, alios perstringentes casus à Carav. num. 16. 17. 18. & 19. recensitos. Tempus autem proponendæ reconventionis, enarrant DD. diversimodè apud Carlev. indic. disp. 7. num. 5. Muscat. Marant. Ricc. cæteri; adducti. Tutius tamen erit fieri ante litis contestationem, vel paulò post, ut pari passu, simultaneo processu, ac unica sententia utraque listerminetur, Franch. ibidemque Amend. decif. 376. num. 5. & 6. Giurb. dec. Sicil. 74. num. 3. Marza voto 152. num. 2. Fusc. fing. 8. lit. R. Avus meus ad Cypc. dec. 48. num. 3. de Grass. num. 762. Illam verò fieri posse usque ad conclusum in causa, imò usque ad sententiam, non ad finem, ut pari passu procedatur, sed ut teneatur actor reconventus stare juri coram illo Judice, quem elegit, decifum in actore Clerico, refert Thor. in compend. decif. par. 3. verbo Reconventio, cujus meminit Reg. de Marinis in observ. ad decif. 413. Reg. Revert. tom. 2. Carav. in hoc ritu adducens num. 2. & lepidè casus distinguendo, explanat Pras. Merlin. centur. 2. controvers. forens. cap. 23. examinata memor. Pras. de Franch. decif. 376.*

Prædictis omnibus adnectere censuimus duas perbreves in frequenti dubio conclusiones. Alteram, de qua interrogati fuimus; Cum quidam Clericus tutor conventus tutorio nomine coram Judice Ecclesiastico volebat mutua petitione apud eundem Judicem agere proprio, & principali nomine contra actorem, qui eundem uti tutorem impetierat. Nos enim non contenti genericis regulis, & rationibus, perquirere semper curavimus doctrinas individuales; Idq; in hac etiam dubitatione facere non omisimus, tandemq; adinvenimus Soccinum negantem in rub. de mutuis petitionib. sub num. 27. & 38. art. 5. Non secus, ac in contrario casu, cum alieno nomine agens reconvenitur proprio suo nomine, auctoritate Francisci Leonis in thesaur. fori Ecclesiast. par. 3. cap. 38. sub num. 77. concludit Costa in tract. de remed. subsidiar. remed. 120. num. 30. & tradunt Alex. de Nevo in cap. at si clerici n. 39. vers. quartus est casus de Jud. Hieronym. Pappon. conf. 58. n. 51. & 52. lib. 1.

20 Altera quæstio evenit annis decursis in causa hæredum Sancti de Santis Baronis terræ Aquævivæ meorum vassallorum; Hi enim insteterunt

in S. C. condemnari eorum hæredes ad recipiendum bona hæreditaria insolutum, non reperto justo emptore, & citatis creditoribus omnibus certis, atque incertis per proclama, unus ex eis petiit dictos hæredes cogi ad sibi solvendum aliquas summas à dicto Sancto vigore contractus debitas, & alter ex dictis hæredibus Clericus causam remitti ad Ecclesiasticum, exclamavit, eo prætextu esse illud novum judicium, altioni indagine indigens, & quod tantùm convenerat creditores liquida, ac indubitata habentes credita, tandem à fori declinatoria fuit exclusus tanquam actor voluntarius vi oblationis factæ in S. C. dationis insolutum, aliisque ex causis in terminis indicatis à D. Pras. Merlino centur. 2. controvers. forens. cap. 66. num. 12. Verùm præterire non audeo sollemnem determinationem in famigerata illa thesi principali S. C. manatam, siquidem pro hæredibus adversus creditores calamum arripui, fretus, atque innixus auctoritatibus Pauli de Castro in l. fin. §. nisi præfatam num. 5. C. de jur. deliber. Angel. in l. 1. §. hac stipulatio, ff. ad l. fulcid. Surd. decif. 318. ibidemque D. Consil. Hodierna decifum attestantis, Jacob. Cancer. variar. resol. cap. 2. de inuent. par. 3. num. 139. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 116. num. 14. Joseph. Sesse dec. Senat. Arag. 88. num. 12. Reg. Galeota controvers. jur. lib. 2. controvers. 5. num. 12. Consil. Paschal. de virib. patr. potest. par. 2. cap. 9. qui, & aliorum Jurconsultorum responsa subnectit, scripsitque in eademmet causa, in qua contrarium firmavit Reg. Rovit. in cons. 18. quod est idem, ac cons. 78. 1. vol. quem insequitur Reg. Sanfelic. dec. 111. par. 1. quæ est eadem, ac altera 268. 2. vol. (sicque fatale hujusce articuli videtur duplicatio consiliorum, ac decifionum) idemque Paschalis, qui curator patrimonii Comitis de Loreto extitit, attestatur num. 80. articulum in illa causa minimè decifum fuisse, ex quo inventi fuerunt emptores, & tandem adduxit decif. 7. consil. Gizzarelli exornatam à Laurent. Ursell. tom. 2. concil. legal. 92. & Reg. Cypc. Latr. tom. 2. decif. 192. num. 19. & 20. necnon Novar. de dation. in solut. sect. 3. num. 4. in postrema editione. Quin, & sustinui Terram Aquævivæ, quæ non poterat dividi adiudicandam fore creditori majoris pecuniæ, cum onere deducto ejus credito, depositandi extimationem majoris valoris ex And. in cap. 1. num. 2. de duob. frater de no. benef. invest. laudato à Paschal. ad l. loco nu. 101. quibus addimus Rosental. de feud. par. 1. c. 6. concl. 76. num. 15. Jacob. de Beluis. in d. cap. 1. ibidemque Jacob. Alvar. num. 1. Lac. de Penn. in l. in qualibet Cod. de metat. & opidennat. lib. 12. num. 5. & Matib. Berlicch. decif. 306. num. 4. par. 2. concinnuntque text. in l. 1. ff. de privil. credit. in l. cum. plures in fin. ff. de reb. auctor. judic. possid. & in l. si is qui 79. §. quodam, ff. ad l. fulcid. & die 16. Januarii 1651. prodiit scitum S. C. referente Marckione Oliveto Domino Consiliario Marco Antonio Cioffi, quod bona tam burgensatica, quam feudalia, adjudicentur illis de Sardo, pro concurrenti summa eis debita ad eorundem electionem pro pretio declarando per S. C. cum onere solvendi cæteris creditoribus patrimonii Sancti de Sanctis ad rationem simiiter declarandam per idem S. C. votantibus DD. spectabili

Re-

Regenti D. Bernardo Zuffa Præside Dignissimo, & Consiliariis Carolo Brancaccio, Antonio Capiblanco, & Spectabili Domino Regenti D. Felice Ulloa tunc Consiliario, quæque decisio liquet ex *process. d. patrimonii 2. vol. pag. 320. ad pœnes Julium de Vennitto Actorum Magistrum & de Mercati Secretarium*; In contrarium patrocinante Domino Hortensio Pepi deinde Consiliario, & meo Socero: Quin, & in illa causa filiorum, & hæredum Julii de Luca, cujus memor est *Præs. Morli. memor. cap. 66. nu. 12. cent. 2. idem fuit per S. C. determinatus articulus dationis in solutum bonorum hæreditariorum, juxta appetitum, referente eodem Præs. Marliano tunc Consiliario, sub die 9. Julii 1639. ut videre est in actis creditorum quodnam Julii de Luca in Banca de Avitabile nunc de Amico, & registro sententiarum S. C. anni prædicti 1639. fol. 75. pœnes eundem Secretarium, cujus meminit *Thor. par. 3. compendio verbo creditor. Contrarias verò decisiones referunt idem Thor. in supplement. compend. verb. Hæres cum b. l. & l. Reg. Joan. Franc. Marcian. to. 2. disput. 81. Donad. de renunciat. c. 36. à nu. 16.**

22 Sed pulchra est indagatio, nùm Clericus, qui uti actor coram Judice laico litem habuit, possit ab ejus avvocato, vel Procuratore pro constituto salario coram eodem Judice convenire, negativè resoluit *Domini Regens de Marinis lib. 2. quotid. resolut. cap. 52. explora decis. 176. lib. 2. Hierony. Leo.*

23 Cæterùm meminisse oportet, non solum posse quem reconveniri coram eodem Judice coram quo alium impetiverat; verum debere conveniri, si casus eveniat, & coram alio Judice conveniri ab eodem convento non posse adeo quod, si alium adeat Judicem instare valeat ipse qui actor prius fuit, nunc verò Reus, & petere remitti causam ad Judicem in prima deputatum, quod non omnes perpendunt nimirùm si coram diversis Judicibus lites compelluntur prosequi, & tamen jura sunt aperta in *auth. & consequenter, C. de sent. & interlocut. omn. judic. & cap. dispendia de rescript. in 6. preterquam in executivis insinuat Flam. Carth. dec. Gemuens. 2.*

R I T U S LXVIII.

Magna Curia non procedit ex mero officio, vel ad denunciationem, ubicunq; feret aliqua percussio cum aliquo instrumento nocivo, non ferreo.

Item fervat ipsa Curia non procedere ad denunciationem, nec ex mero officio, de percussione illata cum aliquo instrumento nocivo, sicut esset planella pedis corrigia à luta, & similia: secus si cum bastone, vel simili; quia tunc proceditur juxta capitulum Regni; sed fuit quæsitum tempore meo, de quodam fatuo Judice, qui percussit quemdam cum libro tabulato, quem honoris causa, non nomino. Sed tunc fuit dictum quod superederetur, & quod dictum est de percussione supra idem intelligas de insultu secus est in Curia

magistri Justitiarum, in qua proceditur per eum in omni crimine,

S U M M A R E R U M.

- 1 Quam noxia terrarum Orbi extiterit armorum inventio ostenditur.
- 2 Tubalchaim primus arma invenisse fertur.
- 3 Quamvis pro vita tutamine permissa fuerint aliquando arma, nihilominus ad majora discrimina vitanda, plurimas delinquentibus cum eis pœnas statuerunt leges, & pragmaticæ.
- 4 Mortis pœnam an incurrat, qui nocendi studio scopittis usus fuit, etsi nihil mali evenierit. Memorantur *pragm. edita ab Excell. Duce de Arcos, & Comite Ognatti sub diebus 28. Maii 1647. & 15. mensis Novembris 1650.*
- 5 Armorum appellatione qua veniant, an lapides, & fusiles, castelli ad panem incidendum, aut aptandos calamos. Nùm arma ruralia, ferramenta, dentes, & ungues, ensis, pugio, pallotta, & planella pedis. Abusus quidam Juvenum in Ecclesiarum jannis reprehenditur.
- 6 Qua pœna multetur percussus cum armis non aptis ad nocendum, cum panno ensis, cum pede, baculo, & alapa. De expilante barbaram manibus, vel alio instrumento, remissivè.
- 7 Insultus cum Armis, si contra aliquem factus fuerit; vulneribus non sequentis, an ex officio sit procedendum. Vis publica etiam per unum hominem armatum committitur. Pœna insultus quamam sit, & hodie est arbitraria.
- 8 Arma portantes, præter alias pœnas, illis spoliantur, etiam Clerici.
- 9 Ut autem quis incidat in pœnam statutam contra deferentes arma, oporteatne, ut sit repertus cum armis, an satis sit, ea gessisse, inquiretur. Standumne sit ministrorum assertioni, quod aliquem repererint cum armis.
- 10 Valeantne Barones armorum delationem vassallis interdicerè. Talem prohibitionem facere sit jurisdictionis civilis, vel criminalis. Licentiam illa deferendi quis concedere possit, remissivè, & in hac Civitate. Illa debeat esse expressa, & in scriptis, an verbo, vel tacita sufficiat.
- 11 Casus plures, in quibus licet cuiquam incedere armato, recensentur. Potissimum illi, qui à Civitate egreditur, & agrorum custodibus. Advocatis, medicis, faminis, & servis officialium, an sit licita armorum delatio.
- 12 Delinquens cum armis prohibitis multari nè debeat utraque pœna, gestationis, scilicet, armorum, & delicti.
- 13 Habens licentiam deferendi arma, non valet illa deferre coram potestate. Sacrum Consilium ingredi cum armis non licet, nec titulatis. An autem R. C. M. C. V. & Collaterale Consil.

14 Epi-

14 *Episcopi an valeant tenere familiam armatam.*

15 *Denunciatio quotuplex sit, & à quibus facienda.*

1 **Q**Uam noxia terrarum Orbi extiterit armorum inventio, nemo est, qui in dubium vocet, quæ ex ipsis experti sint homines damna, quæ subjerint pericula, ad utramque paginam conscriptæ historiæ satis, apertèque testantur; Vidimus, quæ fuit nostri omnium calamitas, ferro dirutas Urbes, armisque Provincias, & Regna vastari. Novimus quoque altissimas familiarum arbores ferro excisas, & nobilium coronariam laurum ensibus obruncatam. Tubalchaim primus arma invenisse fertur, testibus *Gulielm. de Bened. in repet. cap. Raynutius, verbo Mortuo itaque testatore nu. 16. Foller. in pragmat. de icu scoppitti num. 16. Danz. tom. 2. de pugn. DD. tit. de homicid. num. 1. & 3. & tom. 3. tit. de arm. cap. 1. num. 1. ex cap. 4. Sacra Genesios; Avitæ feritatis hæres, Caim, scilicet, Nepos, à quo primùm homicidia in Orbem investa sunt, hæredis sui ingenio funestius confovenda, & malæ artis opifici veluti in segetem uberrimè disseminanda.*

3 *Quamvis verò pro vitæ tutamine permiffa fuerint aliquando arma, Borrell. de magistrat. lib. 3. cap. 17. Novar. tom. 1. de gravam. vassall. gravamin. 323. num. 6. de Angel. in l. unic. num. 1. C. de Justin. C. confirm. nihilominus, ut majora, quæ ex ipsis evenire facillè possent, discrimina vitarentur, plurimas, easque gravissimas pœnas statuerunt leges adversus eos, qui arma gerere deprehensi fuissent. Ac de hujusmodi re Proreges nostri pluriès nova decreta, & pragmaticas instituere regiltras sub tit. de arm. in 1. & 2. volu. prag.*

4 *Quamobrem D. Raimundus de Cardona, justitiam eum naturalis mortis pœnam incurrere, qui nocendi studio scopictis, arcibus, vulgo dictis, & balistis, uteretur, etsi nihil mali, nec vulneris quidquam è sclopis eveniret, nimirum propter atrocitatem delicti, affectus deductus ad actum proximum pro effectu consumato punitur ut advertunt Gramm. decis. 36. num. 12. & Confil. Gizzarell. decis. 25. in terminis pragmat. cujus sanctionem etiam servari in Regno Siciliae, testatur Mastrill. decis. 155. & in Lusitania, Gram. decis. illius Senatus 170. Ricc. collect. 1367. Caball. ref. crim. cas. 88. advertens illam non procedere, si in actu defensionis fuerit ictus emissus, confirmat de Angel. ad Foller. tit. recipian. defension. num. 16. & in fragm. num. 277. ex Franc. Marc. dec. 776. par. 1. & licet Reg. Rovit. in comment. pag. 1. de icu scoppicta, dicat illam non observari idipsum anno 1614. ex pragmat. 3. eod. tit. de icu scopie. confirmatum fuisse idem Author affirmat, & enarrat Thor. p. 2. compend. verbo Pragmatica de icu scoppicti pag. 472. cujus meminit Franc. Mar. Prat. ad Muscatell. add. loco Ictu scoppicti, archibusii, & balista, vers. Et licet. Quæque non otiosam excitat quæstionem, nùm exonerans archibusium contra eum, cum quo fuit facta pax cum pœna in fidejussione contenta de non offendendo, quem tamen non percussit, nec tetigit personam, commississe dicatur stipulatio-*

Tom. 1.

nem, illamque plenius examinat *prag. observ. 61. multa verò ad intellectum prag. mem. 1. & 3. scribit Confil. Campana resolut. select. ad mater. forindicat. resol. 1.*

Dux Arcos die 28. Maii 1647 hoc etiam ampliavit, jussitque præsentis, auxiliores, qui in criminibus interfuissent, quæ fistulis, sclopulisque, vel aliis istius generis verè igneis tormentis patrata essent, eundem subire capitissimam pœnam.

Et Comes Ognatti pragmatica sua die 15. mensis Novembris 1650. conscripta, constitutiones, edicta pragmaticasque a Prædecessoribus suis de armorum gestatione, usu, detentione, eorumdemque molimine aureorum pœnam adversus igneis armis delinquentes impositam à presentibus quoque atque ab auxiliatoribus exigimandavit.

Idem delicta omnia, quæ istiusmodi armis patrarentur M. C. V. delegavit tradiditque agnoscenda, quod altera *prag. sub die 27. Martii 1638. dispositum fuit, ad cui intellectum nonnulla tradit Reg. Sanfelice. decis. 261. tom. 2. & pro armorum gestamine in hac Urbe suburbis, & pagis, sclopos tres citra palmos oblongos cum ferreis rotulis, & duplici sclopetario forcipe instructos prohibuit, quin etiam manubrium, quo ferrea fistula continetur sclopos quatuor circiter palmos oblongos altero tantum igniario chalybe ad explodendum fabricatos prohibuit.*

Præcepit etiam intus habitationes ferreas gestari fistulas, sed inermes adempto igniario, incomptis rotulis ac nullo nitrati pulveris, ac glandum temperamento quod collimat jure communi, *Berzaz. cons. 74. num. 12. lib. 1. Danz. to. 1. de pugn. DD. cap. 3. de remiss. causar. num. 3. Armorum appellatione quæ veniant de jure communi, docent text. in l. armorum, ff. de verbor. signif. in l. armatos, ff. ad l. Julianam de vi public. in §. armorum instit. de interd. Glos. in d. l. armorum ff. de verbor. signific. Scaglione. in pragmat. 1. à nu. 58. sub tit. de duello, Ventrigl. in prax. rer. notab. annot. 43. §. unico num. 12. Farinac. cons. 45. & in addit. cons. 169. lib. 2. & q. 108. num. 87. Franc. Marc. decis. 251. num. 2. par. 2. In Regno nostro Neapolitano aliud statuit constitutio Intentionis nostræ, & præsertim non venire lapides & fustes, notant scribentes in ead. cons. & Jo. Anton. de Nigr. in cap. Regni, qui cum Ronca num. 4. quin ex universalis consuetudine in generali bannimento non venire saxa, atque cultellos, firmant Clar. q. 82. vers. statutum 6. nu. 4. Anton. Sala ad decret. Subaud. tit. 10. de Capit. Justit. Glos. 1. & propterea sub his non comprehendendi cultellos ad panem incidendum, aut aptandos calamos, dixerat Glos. antepenult. in Auth. de armis quam singularem comendant Jo. de Anan. in cap. lator sub. num. 1. de homicid. Felin. in cap. ita quorundam sub num. 2. de Judais, Angel. in l. si pignora, §. furem, ff. de furtis, quos refert Episcop. Campan. in divers. jur. canon. rub. 4. sub num. 22. Paul. Merend. cons. 9. num. 16. par. 1. Judicis arbitrio remittit Menoch. de arbitr. cas. 394. num. 77. & distinguit Giurba cons. crim. 73. nec arma ruralia, & ferramenta exercitii, Novar. de Gravam. vassall. to. 2. gravam. 61. nec illorum*

F f

ap-

appellatione venire dentes , & ungues , dixere *Caball. resolut. crimin. cas. 63. num. 19. & 20. Murta in compilat. decis. tom. 2. verbo Arma, c. 5. Laurent. Ursell. tom. 2. conclus. legal. 143. sub num. 21. Novar. in rubr. de arm. à num. 1. Danz. cap. 1. tom. 3. sub num. 1. sed an ensis , & pugio Caball. cas. 288 num. 36. Arnon. epit. 34. Bovadill. lib. 1. politic. cap. 13. num. 60. an pallotta plumbea , Arnon. epit. 46. & planella pedis . Abusus grandis inolevit in tota Italia , ut diebus quibusdam solemnibus consueverint juvenes morari , vel in Januis Ecclesiarum , vel propè fontem aquæ benedictæ , ut venientes mulieres aspicerent , verbaque aerea proferrent. Evenit in quadam Civitate , ut quidam ausus fuerit eodem tempore quo matrona quædam integerrima in aqua digitos intingebat , fronte signandi causa manum suam extenderet , ejusdemque matronæ manum tangeret , quod sagax mulier prospiciens non fortuito factum inclinata ad pedes planellam accipiens cum illa juvenis caput lethaliter percussit , & nullam pœnam , sed magnam laudem mulier consequuta est.*

- 6 Qua verò pœna multetur percussus cum armis non aptis ad nocendum , inquirunt *Clar. §. homicidium, Caball. tract. de homini genere homic. num. 233. & quid habens enses , vel pugionem & non percussit cum puncta , sed tantum cum pomo Pegura decis. 14. Danza ad Grammat. decis. 17. num. 22. & de percussione cum pede facta erga mulierem prænantem loquitur idem Caball. cit. loco num. 234. Cavalcan. par. 4. num. 167. de Bracch. Regio Grammat. voto 23. fermocinans de muliere , quæ percussit in capite cum baculo ancillam , quam credebatur esse prænantem ex viro ex qua percussione mortua ancilla est . Et percussione cum baculo sermo est apud eundem Grammat. decis. par. 1. verbo percussus , Paschal. Carav. laudans de virib. patr. potest. par. 1. cap. 10. num. 62. Carrer. in præm. crim. tit. de homicid. cap. undecimo excusat ur num. 22. Carrab. in tract. de Syndic. par. 2. sub num. 49. & sing. 187. & in personam Clerici , Thesaur. ipsius Grammat. memos decis. 224. Quamvis verò levem esse injuriam percussione cum baculo , seu cum manu vacua factam , dicant Grammat. ead. decis. 17. Viv. decis. 46. quorum meminit Avus meus ad eundem Grammat. decis. 98. sub num. 2. verbo contrarium , Balb. decis. 21. Lopus allegat. 76. quem refert idem Avus meus ad Capyc. decis. 161. num. 2. illa tamen graviolem , & mænis ignominiosam , quam si fuissent vulnera illata voluere Farinac. quæst. 104. Castill. decis. Sicil. 171. num. 72. Ricc. decis. 249. part. 2. Petr. Bell. de rapit. par. 19. tit. 2. num. 39. Mari ad Grammat. decisum tradens decis. 17. num. 5. graviusque delictum est alapa , seu palma , quam pugno percutere , nam ea offensus videtur pueriliter tractari , Campag. in cap. 149. num. 13. de injur. Theor. par. 1. compend. verbo alapa , Garou. var. resolut. verbo Injuria , num. 24. Tassou. versic. 7. observat. 3. sub num. 72. tract. de antefat. de explante barbam manibus , vel alio instrumento , Viv. ead. decis. 46. Grammat. in mem. decis. 17. & vot. 15. Roman. singul. 169. Arnon. dialog. 61. Prat. respons. crim. 39. num. 2. Novar.*

de gravamin. vassall. tom. 2. gravamin. 116. tradens vassallos regularitèr gravari si ipsius , uti reis , tondatur barba ad finem faciendi à testibus recognitionem , sed an barba sit membrum , & sub statuto de abscindente membrum comprehendatur , Cassan. in consuetud. Burgen. rubr. 1. §. 5. num. 3. Bajard. ad Clar. quæst. 69. num. 3.

- Inultus verò quilibet cum armis factus , etiam si percussio non fuerit sequuta , ob solam armorum delationem quamvis jure communi pœna l. Jul. de vi publica , puniatur ut Viv. post alios advertit decis. 161. non tamen de jure Regni , nisi percussio sequuta sit , ex Crust. Justitiarj nomen & ibi Petr. de Montefort. Reg. Rovit. in pragmat. 2. num. 13. de abolit. Verùm non est necessaria coactio , sed coadjuvatio hominum armatorum ad inducendam vim publicam , quia unus solus cum armis tenetur de vi publica , Muscatell. in tract. de cognit. seu probat. delict. rub. de vulner. lethal. num. 55. Thesaur. decis. 35. Ricc. collect. decis. 2325. par. 6. Grammat. decis. 17. quem refert Carav. in hoc ritu sub num. 12. hoc declarans ipsoque Carav. laudato admonet Avus meus ad Grammat. mox relatam decis. num. 5. à Vivio decis. 46. num. 7. male in contrarium allegari Caravitam , Givrb. conf. 73. Capibl. de Barou. tom. 2. super pragmat. 8. num. 17. & declarat Muscatell. in prax. crim. add. tit. de vulner. letal. lib. num. 55.

At pœna de vi publica , & privata hodiernis temporibus arbitraria Judici est , attentis personarum , loci , & temporis qualitatis casuumque varietatibus , ut testatur Muscat. cit. tit. de cognit. seu prob. delict. sub rub. de privil. & pan. præd. nu. 30. cujus meminit Mari ad dec. 17. Gram. num. 15.

- 8 Præter verò pœnas a lege , vel statutis committas adversus arma portantes , certum est incurri in alteram , scilicet , ut illis spoliatur , Bart. & Alex. in l. 1. ff. ad l. Jul. de vi publ. Gos. & Bal. in cap. 1. §. si quis rusticus de pac. tenen. in usib. feud. Jaf. in §. ex maleficiis num. 31. inst. de action. Plaxa in epitoma. delict. lib. 1. cap. 8. num. 22. Jo. Anton. de Nigr. in cap. Regni ut inter subiectos num. 36. etiam vagina armis , gemmisque pretiosis ornata , Aff. in d. §. si quis rusticus , num. 11. ampliatur , insequitur Reg. Rovit. in pragmat. 6. de Clerico. & Diacon. salvat. Danz. cit. t. 3. cap. 3. de arm. num. 14. Campanil. add. loco sub num. 31. ut propterea si à laicis ministris clericus armatus reperitur esse illum armis spoliandum , probent Jacob. Grass. lib. 9. decis. aur. cap. 19. num. 158. Covar. lib. 2. variar. resol. cap. 20. in fin. q. 36. num. 22. Guttier. lib. 1. quæst. pract. q. 12. num. 6. Jo. Garzia de nobilit. glos. 9. nu. 53. Pereira de man. Regia 2. par. cap. 43. num. 2. Ambrosen. de immun. Eccles. cap. 18. num. 26. Borrel. de Reg. Cathol. præstant. c. 71. à num. 45. & in summa. decis. tit. 43. num. 136. de Grass. de effect. clericat. effect. 1. num. 862. & effect. 20. num. 20. Conf. Carleval. tom. 1. de Judic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 3. num. 158. & determinatum à Senatu Cathalunice refert Jo. Paul. Xammar. par. 2. rer. judicat. definit. 99. id quod declarat Episcop. Campanil. in divers. rub. 4. sub num. 19. armorum enim delationis prohibitio propter publicam quietem , &

utilitatem Clericos quoque ligat, *Clar. §. fin. quæst. 36. num. 26. Sayr. dec. 45. Decian. tract. crimin. tom. 2. lib. 8. cap. 3. num. 1. Gratian. disceptat. forens. cap. 149. num. 14. Grass. effect. 2. num. 268. & effect. 20. num. 73. Ludovic. Post resolut. 151. num. 12. Tasson. de antef. vers. 1. observ. 3. num. 24.* quin ad Clericorum vitæ honestatem etiam pertinet, nè ipsi armati incedant, *cap. Clerici el. primo, de vita, & honest. cleric. Campanil. add. loco num. 16.* & potestas secularis nùm valeat fugientem ad Ecclesiam armis spoliare, inquirunt *Episc. Marant. con troverf. lib. 2. respons. 37.* & alii, quos refert *D. Franc. Baron. de effect. inim. tom. 2. effect. 166. num. 1.*

9 Ut autem quis incidat in pœnam statutam contra deferentes arma, oportet, ut sit repertus cum armis, & non satis sit ea gessisse, probare, *Bar. in l. si Barsatorem num. 1. Cod. de fidejuss. de Marsil. in pract. crim. §. pro complemento num. 24. Amod. de Ponte de Syndic. num. 90. Nicol. Bellon. conf. 49. num. 4. Peguer. dec. crim. 55. Covarr. pract. q. 33. in fin. Ursill. ad Affl. dec. 21. num. 17. Scacc. de jud. causar. crim. tit. de apprehensione, seu inventione delinquent. inflagrant. capit. 78. num. 2. Franc. Mar. Prat. ad Muscatell. tit. de cognit. seu prob. delict. rub. de probib. arm. asport. ad num. 8. & respons. crim. 9. à num. 49. & de æquitate M. C. V. procedere, firmat *Reg. Sanfelic. decis. 43. lib. 1. cujus meminit Thor. in supplens. compend. decis. verbo Arma prohibita, quamvis Episcop. Campanil. in 4. indic. rubric. sub num. 20. vers. non tamen, dicat, deferentem arma per hanc Civitatem Neapolitanam venire plectendum pœna deferentium arma, statim quod illa detulisse convincatur, & in vers. similiter regulam restringit extra hanc Civitatem, si ille in actu fugæ, familia insequente, fuisset visus deicere arma in terram, aut etiam post capturam in actu perquisitionis, alteri clam subministrare conatus fuisset, & alii intellexerint, & perspexerint, videas *Danz. tom. 3. de pugn. DD. cap. 5. de arm. Et armis prohibitis per familiam Curia repertis, juxta unum, vel plures, qua pœna illi puniri debeant, refert casum decisum idem *Reg. Sanfelic. dec. 255. to. 2. de qua est memor *Th. in suppl. compon. verb. Arma, & quæstionem extricant *Vsconti in conclus. jur. verb. Arma portans, Paul. Merend. conf. 97. nu. 8. Danz. tom. 1. de pugn. DD. tit. de remiss. caus. cap. 3. n. 10. sed an standum sit ministrorum assertioni, quod aliquem repererint cum telo, aut alio quovis armorum genere, explicant *Mascard. conclus. 189. vol. 1. de Frauchis dec. 379. Campanil. mem. loco n. 21. Danz. ad lib. cap. 13. de arm. tom. 3. num. 16. Vermigl. conf. crim. 114. n. 1. Prat. respons. crim. 16. n. 49. Novar. lib. 1. quæst. forens. 16. & nos delibavimus alibi.*******

10 Sed valeant nè Barones armorum delationem vassallis interdiceret, affirmativè resolvunt *Surd. conf. 210. num. 11. vol. 2. Becc. conf. 4. num. 1. Bertaz. conf. crim. 46. post num. 2. lib. 1. Bajard. ad Clar. q. 82. num. 51. Borrel. de magistr. edit. lib. 3. cap. 17. Cancer. tom. 3. variar. resolut. cap. 13. de jurib. castror. num. 185. Boadill. lib. 2. polit. cap. 56. num. 311. Danz. add. tit. de arm. cap. 2. num. 10. Capiblan. de Baron. tom. 1. prag. 14. num. 57.* licentiam verò illa deferendi quis concedere possit,

Tom. I.

*Jo. Grand. de Bello exul. special. 14. num. 2. Reg. Rovit. in rub. de arm. nu. 15. & an Barones, Danza add. tom. 3. tit. de arm. cap. 2. num. 5. & 10. illa verò debeat esse in scriptis, & expressa, non autem verbo, vel tacita, monet *Farinac. q. 108. nu. 25. quem refert idem *Danza capit. 7. num. 1. sed contradicunt *Borrell. conf. 45. num. 25. Giurb. conf. 63. num. 23. ex l. fin. Cod. de fabricens. lib. 10. In hac Civitate, & districtu hanc licentiam concedit Regens Magnæ Curia Vicaria, Tasson. de antef. vers. 3. observ. 3. num. 205. & proindè nec enssem, & gladium deferre sine illius licentia licet, præterquam Equitibus, & Baronibus, quod, & ad ipsorum servos extenditur. Imò his temporibus cuilibet nobili, enssem, & gladium deferre minimè inrerdicitur.****

11 Casus verò plures, in quibus licet cuiquam incedere armato, recenset *Soccin. regul. 30. sub lit. A.*, quorum præcipuus est in illo, qui è Civitate egreditur ad aliena loca se conferre, intendens *Nicol. de Neapol. in lult. C. de proxim. sacror. scrip. lib. 12. Barbat. in tract. de pract. Cardin. quæst. 5. col. 3. & ultim. 2. par. col. 1. Farinac. quæst. 108. nu. 16. Paul. Merend. conf. 25. num. 18. part. 1. Reg. Rovit. in pragm. 1. de arm. num. 8. Cotta suis memor. verb. armorum, vers. & notabis, circa finem, Danz. tom. 1. de pugn. DD. tit. de prærog. frat. jurat. cap. 1. num. 8. Anton. Scappa de jure non script. lib. 5. cap. 161. num. 1. & de agrorum custodibus, ut illi non comprehendantur sub statuto Ferraria de pœna rustici, vel forensis arma portantis, fantur *Barthol. Bertaz. & add. conf. crim. 329. lib. 2. Muta tom. 3. cap. Sicil. capit. 51. num. 62. Novar. de gravam. vassall. tom. 2. gravam. 61. num. 1.**

Advocatis, & DD. an sit licita armorum delatio; affirmativè respondent *Clar. q. 82. num. 77. Muta in prag. Reg. Sicil. de arm. prohib. tit. 41. num. 53. negant verò *Menoch. cas. 394. num. 79. Caball. cas. 228. à num. 7. de Ang. in l. quisquis, C. de postul. & in l. nemini, Cod. de Advocat. divers. Judic. & ad Gizzarell. dec. 10. Garon. var. resolut. cap. 2. verb. Doctor n. 50. Videas *Baron. de effect. inimic. effect. 37. à num. 1. tom. 1. affirmantem num. 10. licere quoque Medicis arma portare; sceminis quoq; non est permillum, quin pro ipsorum delatione magis sunt puniendæ, dum fragilitate abutuntur, *Decian. tract. crim. lib. 8. cap. 3. n. 37. Mut. super pragm. tit. 41. de arm. prohib. num. 13. Baron. de effect. inimic. tom. 2. effect. 166. num. 2. & quæ pœna multentur *Danz. add. tit. de arm. cap. 7. n. 4. An servi officialium valeant illa deferre *Novar. dec. 170.******

12 Delinquentis cum armis prohibitis multari habeat utraque pœna delationis scilicet armorum, & delicti; tradit *Reg. Rovit. super pragm. 4. nu. 5. de armis. Contrarium firmant *Reg. Sanfelic. dec. 43. part. 1. num. 1. Reg. Capyc. Latr. decis. 78. tom. 1. & in Curia Archiepiscopali sic servari indicat *Episcop. Ricc. decis. 57. par. 2. & plures distinguunt casus *Laguar. ad Reg. Rovit. loco citat. lit. A. & Danz. mem. tom. 3. de arm. cap. 8.****

13 Habens verò licentiam deferendi arma non valeat illa deferre coram potestate, observant *Glof. in l. qui dolo, ff. ad l. Jul. de vi public. Hippol. in pract.*

Ff 2

pract. §. & pro complemento num. 7. Vivius decis. 287. Affl. in Constit. Regni intentionis nostræ num. 14. ex tex. in l. qui dolo, §. item qui cum telo, ff. de vi publ.

In Tribunalibus verò residentibus in Castro Capuano hujus Civitatis, in Audientiam publicam, & secretam S. C. quo tempore ibi jus dicitur, armatos gladio, aut ense ingredi, nefas est, ex prag. 19. de offic. S. C. etiã titulos, & magnatos, teste Jo: Vinc. de Ann. in repet. Const. Regn. si quis aliquem, num. 32. quæ est in fin. 1. vol. Conj. Fab. de Anna ejus filii. In M. C. V. & Reg. Cam. quoq; ex altera prag. 5. de arm. non itã in Collaterale Consilium, in Proregis Palatio erectum, Tasson. add. tract. de antef. vers. 7. observ. 3. num. 68. cujus meminit Danz. add. tom. 3. c. 4. de arm. inquirens, an possint illa deferri in Tribunali Regiæ Audientiæ.

14. Valeant nẽ Episcopi tenere familiam armatam; Vide Fusc. de visitat. lib. 2. c. 32. num. 16. Campag. in clem. 1. num. 34. de vit. & bon. cleric. Annum meum ad Capyc. dec. 12. sub num. 2. Ann. sing. 171. & nota, quod licentia deferendi arma debet esse in scriptis, & expressa, non autem verbo, vel tacita, Farin. qn. 108. num. 25. Danz. tom. 3. de pugn. DD. c. 7. add. tit. de arm. num. 1.

15. Ceterum, quotuplex sit denunciatio, & qui teneantur denunciare, explicant Angel. de malefic. rubr. Necnon ad denunciationem, num. 2. & ibi August. Bonicont. in tract. de accusat. num. 8. Marant. in specul. par. 6. vers. denunciatur. à num. 1. Muscat. in prax. crimin. add. tit. de vult. lethal. num. 3. & 37. Francisc. Cason. in tract. malefic. in fin. in singul. q. cap. 7. in princ. Jul. Clar. §. fin. q. 7. num. 4. Joseph. Ludovic. decis. Perus. 3. num. 2. & nos latè diximus in Rit. 4. & quibus in casibus Judex ex officio procedere, possit, Fab. Montel. in prax. arbitr. par. 3. & 4.

R I T U S LXIX.

Terminus arbitrio Judicis secundum causam, & locorum distantiam, est dandus, & testes infra illum examinandi, nisi aliter justa causa suadeat.

IN primis detur terminus ad ponendum, & probandum in qualibet causa, tam civili, quam criminali, competens juxta materiam causæ, & locorum distantiam: & quod in dicto termino, ad probandum, duo testes producti jurati, examinari debeant infra ipsum terminum: aliàs de cætero non audiantur, nisi justa, & rationabilis causa moverit Judices, ad concedendum, ut testes jurati examinentur, ultra dictum terminum: & cum datur terminus ad probandum: fiat commissio examinationis testium, & idem Ritus servatur in causis commissis, & de cætero committendis.

S U M M A R I U M.

- 1 Romana Civitas initio paucas habuit leges. Vespasianus quare elegerit, qui Iudicia extra ordinem dijudicaret.
- Europam affligere atate hac nihil magis dicitur, quam litium immortalitas.
- Dissentionum germina, & civilis hydra capita reciderentur, si certum temporis spatium litigantibus præscriberetur.
- 2 Ex hujus Ritus sanctione, & Regni Constitutione, unicus in causa datur terminus, & non nimis longus.
- Et non datur ad producendum articulos, à in eodem termino illi præsentantur.
- 3 Quot dierum esse debeat, maxime si extra Provinciam, aut Regnum sit faciendum examen.
- 4 Jure Pontificio arbitraria sunt omnes dilationes.
- Quid verò Jure Regni.
- 5 Terminus concessus sit nẽ dilatandus, cum multis adjunctis.
- 6 Inter prorogationem, & termini reintegrationem extat differentia, & qua.
- 7 Reformatio magistratus inter administrati tempora non dicitur novum officium, sed veteris continuatio.
- Prorogato officio, Syndicatus non est locus, nisi in fine temporis prorogati.
- 8 Mentio fit de celeberrima Civitate Salerni, Gloriosissima Agatha, & Evangelista Matthæo, & de Nardinis, qua in ea celebrantur.
- 9 Nundinarum prorogatio, an eadem sit cum primo termino eammodis, inquiritur.
- D. Marcus Antonius Cioffi Marchio Oliveti Reg. Consiliarius memoratur.
- D. Abb. D. Mercurius Brynnetti laudatur.
- 10 Terminus datur, donec discatur, nisi de aliquâ opposita objectione.
- 11 Passus, ut currat, an requiratur decretum, quod terminus currat.
- 12 In singulis causis est concedendus terminus. Illo petito, & denegato, sententia evidenti pollet nullitate.
- An verò, illo non petito, probationes, absque illo facta, subsistant.
- 13 In causa articuli meri juris terminus non imperatur.
- Præcatori nũm licent termino renunciare.
- Universitas Caccaboni, Terra Authoris fuit admissa ad officium pralationem, absque termino.
- 14 Articulum, nũm creditores reionis olim cantantis Andrea Pappagallo, & Antonelli Mazzella præferantur creditoribus propriis, mandavit S. C. determinari absque termino.
- Pro creditoribus societatis, Author respondit.
- 15 Deficiente probatione, deficit quoque substantia causa.
- 16 Id quod nedum in affirmativis, sed in negativis locum quoque vendicat.
- Fideicommissario incumbat nẽ onus probandi conditionem, si sine liberis, fuisse adimpletam, ad

exornatum text. in l. ex facto, §. si quis autem, ff. ad Trebell.

17 *Terminus ad denunciandum, cui, & quando, sit concedendus.*

18 *Testes examinari, necnè debeant infra terminum, an satis sit, in eo fuisse citatos.*

1 **P**Aucas habuit Romana Civitas initio leges, omnesque Republicæ exordio sui, quæ deindè labentibus ad deteriora moribus, cum viciis ipsis creverunt, & auctis pariter litibus, edictorum multitudo invaluit, quibus componendis, sedandisque mirum quot tùm libros Majores nostri, tùm leges conscribere. Vespasianus, quoniàm ab Augusto accusandi, calumniandi, omnia pervertendi rabies quædam excrevisse fortè elegit, ut ait *Suetonius*, qui judicia, quibus peragendis vix suffectura litigatorum ætas videbatur, extrà ordinem dijudicarent, redigerentque ad brevissimum numerum; Verùm nihil fuit, quod litigandi vias pœnitens occluderet, ut meritò quidem, nihil magis Europam affligere id ætatis dicatur, quam litium immortalitas, nunc enim multi litigant, quia litem superstitem relicturos se sperant. Enim verò vitam deplorandi mali causam inspicere velimus, ea mihi inter cæteras adscribenda videtur, quod nullus agendi terminus, ac defendendi sui constituatur litigantibus, facillimè dissentionum germinæ, & litium, hoc est civilis hydræ capita, reciderentur, si certum, & quàm par est temporis spatium diffidentibus præscriberetur, quo, & testes, & scripturas in medium adducere, et probationibus rem suam confirmare, quodque ad defensionem magis conferre viderint singuli proferre valeant. Ne igitur expediendis causis longior, atque importunior mora fieret, reseratis dilationibus sapientissimè unicum dari terminum in causa sanxit Ritus, expressiusque præferunt *Constit. lite legitime contestata*, alteraque in pecuniariis & super illis notant *Ifern. & Affl. concinitque Pragmat. 7. de ordin. judic.* abundantiusque exarant *Maxil. ad consuetud. Barenf. rub. de dilat. à num. 11. Muta decis. 99. num. 33. de Franch. decis. 221. & 262. Ann. singul. 470. Gratian. disceptat. forens. cap. 536. num. 19.* & unicus est dandus tam ad ponendum, idest articulandum, quam etiam ad probandum super eis teste *Carav. in hoc ritu num. 5.* quem insequitur *Reg. Sanfelic. in prax. sect. 47. num. 1.* tradens vigore hujus Ritus non servari, quod *DD.* ab eodem *Carav.* adducti dicunt ut detur terminus ad producendum articulos, ipsique productis, ad probandum, sed in eodemmet termino presentari articulos, quin, & terminus ille longus esse nimis, vetatur, nè causarum decisio differatur, eam ob causam legislatores permulti, termini dies statuere nonnunquàm voluerunt, potissimum videmus in *l. per intervallum ff. de Judic.* decem dierum saltem definiti; At in Regno viginti diebus constare, ex *prag. 8. de ord. Judic.* nisi, & testium nominatio concurreret, tunc siquidem considerata locorum distantia concederetur arbitrio judicantis, per *l. dearevis la prima, C. de dilation.* jusque Regni probat in *add. prag. 7.*

3 *Istud tamen arbitrium ad summum excedere*

nequiret menses tres, si in eadem Provincia testes examinandi, aut instrumenta transumptanda essent; sex verò, si ex continentibus, ac novem, si ultramarina, quod ex eadem *l. & prag.* carpitur simulque ex eis deducitur, tot mensium dilationes passim dandas esse non illic sanciri, verùm ad summam ad illud usque tempus dilatari, quod etiam *Gl. & DD.* super eo *text.* advertunt, & explanat *Reg. Sanfelic. add. loco sect. 66. à num. 12.*

4 *Quamobrem brevior dari posse, ac nonnunquam deberi, certum est, maximè quod Jure Pontificio arbitrarias esse dilationes omnes probat text. in cap. cum sit Romana, inibique Felin. num. 1. de appellat. Glos. in cap. 1. & illic Abb. nu. 1. de dilat. Specul. in tit. de citat. §. nunc de tempore, vers. nam omnes & Gravac. ad Vestrum lib. 1. cap. 1. num. 4.* cui quidam resolutioni adversari quamvis videantur aliqua per *Menoch. adducta lib. 2. de arbitr. cas. 52. à num. 2.* attamen, & illi subscribo libentius eique continuus optulatur usus omnium Curiarum, aded quod ab illa recedere non liceat, nisi peculiariter lege alicujus loci esset certus præscriptus terminus sicuti in Regno esse diximus, vigore relatæ *pram. 8.* quin, & eodem Regno, hoc tradunt nostrates, non obstante Regni memorata sanctione, attenta litis qualitate, potissimum *Galup. in prax. S. C. p. 2. cap. 18. nu. 2. Reg. Sanfel. in add. sect. 46. nu. 2.* hujusce ritus memor, ut præterea aliqua ex causa ampliare, & moderari valeat Judex, & causas prædictas enumerant *Doctores in cap. 1. de dilat. Menoch. mention. cas. 52. à num. 8. Bouintend. decis. Bonon. 45. Thom. Trivis. decis. Venet. 37. lib. 1. Affl. & addent. decis. 29. & 50. Signor. de Homodeis integr. cons. 19. tandemque Borrell. in sum. decis. tit. de dilat. num. 46. & seq. tom. 1. Reg. Sanfelic. sect. 47. à num. 7. & Luc. de Penna in l. quamvis col. penul. vers. facit, C. de decurion. lib. 10. objurgat Judices nimis arctantes Reos ad probandum eorum defensiones, illiusque auctoritati innixus *Andr. in constit. penam eorum in 4. coll. in fin.* autumat idem esse nolle Reum defendi, & ipsum arctare in termino ut se tueri nequeat, atque hinc factum est, ut à nimis longa, & brevi dilatione locus sit appellationi, teste *Lanfran. in prax. ibique addit. tit. de dilat. cap. 11. num. 18.* & extat *decis. Bononiensis 40.* apud *Benintend.**

Et demum illa repeti, aut prorogari interdicitur, cum terminus omnis, non nisi semel concedendus sit, juxta *l. 1. C. de dilat.* neque pugnant *text. in cap. in causis, & cap. penult. de testib.* dum inhihent quartam elargiri dilationem, & propterea videantur insinuare primam non tantum, ac secundam, & tertiam quoque dari posse, siquidem attentius intuenti patebit ea jura ad minimè præportare, si *Glosa* super ambobus vera fatetur, ut intelligantur cum aliqua ex causa plures concessæ fuerint dilationes, ac propterea approbent potius, quam improbent nostrum assumptum, nè sit repetenda dilatio, præterquam urgente causa, quod evidentius liquet ex *l. fin. ff. de feriis; & Gramm. super constit. in aliquibus sub n. 5.* idemque militare certum est, non solum, cum de novo concedendo

cedendo termino agitur, verùm præterea cum tractaretur de reintegrando in termino, & probat *Capyc. decis. 82.* nam eo quoque casu nova esset dilatio, teste *Lanfranc. de Oriano in repet. cap. quoniam contra de probat. cap. 2. num. 15. Gratian. & aliis inferius adducendis*, dum tamen integraliter fuerit concessus terminus Juris, ut optimè advertit *Avus meus add. 1. ad eandem Capycii de cisionem 82.* ipseque comprobo auctoritate ejusdem *Maxilla sub num. 12.*

Prorogari verò ob leviolem causam licere non dubito, impulsus Doctoribus, & *Glosa in Constit. Regni in pecuniariis*, atque ita conciliantur opiniones illæ, quæ videntur adinvicem dissentire, cum prorogationem haud concedendam esse, scripserit in *ead. Constit. tùm Glos. tùm Affl. num. 22.* nisi partis protestatio de brevitate termini antecesserit illius finem, & lapsus; abnuerint tamen idem *Affl. in constit. lite legitime contestata num. 23.* atque *Caravit. in hoc ritu sub num. 12.* etiam non præmissa protestatione dari posse affirmantes, nam addo, si causa suppetat, quamvis exilior altera requisita ad novam impartendam; Differentiam tamen extare inter prorogationem, & reintegrationem termini sub iudicio, quandoquidem illa dicitur, quæ conceditur, antequam terminus præterierit, ista verò postquam lapsus est, *Lanfranc. indicato num. 15. & Gratian. in dec. March. 31. n. 1. in add. Bal. in l. Aemilius num. 6. ff. de minor. Alex. in l. 4. num. 2. ff. de damn. infect. Marant. in prax. par. 4. dist. 12. num. 2. Ant. de Butr. in cap. præterea num. 25. de dilation. Felin. in cap. cum causis num. 1. de offic. Judic. deleg. Gail. lib. 1. ob serv. 91. num. 21. quin, & eadem dicitur illa dilatio, idemque terminus, ex *Glos. in ipsa constit. in pecuniariis, vers. prorogatio*, per *tex. in l. sed si manente, ff. de præcario.* Nova autem appellatur ista ex ipsiusmet *Lanfranc. verbis*, & propterea nè lapsus terminus prorogari possit, dixit *Gasp. Gulielm. decis. 99. Rota Spirensis part. 4.**

Hinc reformatio magistratus intra administrati tempora, non dicitur novum officium, sed veteris continuatio, *Bart. in l. dies, ubi Paul. de Cassr. ff. de damn. infect. & in l. 1. §. is qui, ff. de legib. ea propter non est opus præstare novum juramentum, cum illud in principio magistratus præstitum extendatur ad tempus prorogatum, Hostiens. Jo. Anbr. in cap. præterea requisisti de appellat. & alii adducti per Borrell. in tract. de magistr. edict. libr. 1. capit. 12. num. 57. usque ad num. 61.*

Et prorogato officio, syndicatui non est locus, nisi in fine temporis prorogati, idem *Borrell. ubi sup. num. 59.* subdens in hoc Regno Neapolitano esse expeditum, ex *pragm. Regis Ferdinandi, incip. Regiæ Dignitati*; qua cavetur, officialem, si ultra annum contigerit confirmari, non syndicari, nisi totius officii expleto tempore.

Hinc de Salernitanis Nundinis dubitatum est. Est autem Salernum, Civitas ab hac Urbe millia passum triginta distans, omnium facile antiquissima, quippe quæ originem suam ad Semum Noemi filium referat: inter Romanorum olim Colonias celeberrima; Virorum omni ætate illustrium parens fecundissima, ac virtutum nobilissimum fem-

per Emporium: Ubi per annorum 859. continuatam periodum, à Carolo scilicet Magno, ad hæc usque tempora, Artium omnium bonarum domicilium, Philosophiæ præsertim, ac Medicinæ florentissimis Lyceis perseveravit, ac viguit. Quam tamen ejus gloriam multis ea numeris superare videtur, quæ ex Gloriosissimi Apostoli, & Evangelistæ Matthæi sacro corpore accessit, postquam ex Britannia, quod primum ex Ethyopia, ubi martyrium consummaverat, translatum fuerat anno 954. ad eam deportatum, atq; in ejus Cathedrali Ecclesia conditum, summa omnium Piorum veneratione, incredibili huc, undique gentium, frequentia confluentium colitur, ac veneratur. Cujus frequentia causa, Nundinæ in eadem Civitate celeberrimæ mense Septembri institutæ sunt; de quarum immunitate fiet à nobis alibi sermo, præter ea, quæ registravit Marchio Torrelli *Reg. Capyc. Latro in 2. to. decis. S.R.C. 191. à n. 26. usque ad num. 48.*

De his igitur Nundinis dubitatum, ut paulò antè dicebam, est: An earum prorogatio eadem foret cum primo termino earumdem; Præclarissima enim familia de Gioffi in dicta Urbe Salerni, potitur omnibus, & quibuscunque immunitatibus ex Regio Diplomate impertito in remunerationem servitorum, & expensarum erogatarum per Scipionem Gioffi strenuum militem, ejusque majores erga Serenissimos Regni Principes ab anno 1496. necnon ex Privilegio concessio à Serenissimis Ludovico, & Joanna Regibus de anno 1353. Matthæo de Porta Militi, Regii Collateralis Conf. Magistro Rationali Curia, & Prothonotario Regni Sicilia, cujus legitimus successor, & meritorum, & bonorum est Dom. Marcus Antonius Gioffi Marchio Oliveti, & Reg. Conf. (de quo Viro alibi in his Commentariis, non ut volui, pro plurimis ejus in me, universamque Rempublicam meritis, amplissimè, sed, ut styli mei tenuitas valuit, obiter memoravi) per intermedias personas Comitum de Ayello antiquissimæ Familia de Ayello ejusdem Civitatis possidet, cum Nobilissima Familia de Pinto maritimam, in qua dictæ Nundinæ habentur, vigore memorati Privilegii dicti anni 1353. cum facultate ibidem construendi facere dicto Nundinarum tempore Pergulas, & apothecas, ac etiam exigendi à mercatoribus, aliisque in dicta maritima commorantibus dictis diebus, pro rebus, & mercimoniis, quæ contractant, quidquid cum ejusdem melius convenire possunt, & cum jure prohibendi, aliisque juribus, & jurisdictionibus, de quibus latè per singulari morum probitate, doctrinæque copia præstantem virum, ac de utroque jure optimè meritum Doctorem Abb. Dom. D. Mercurium Brunetti in suo libello habes.

Possident etiam cum eadem Familia de Pinto territorium quoddam extra mœnia dictæ Civitatis situm, in quo tenent nonnullas apothecas de fabrica, ibique residet Curia Magistri Nundinarum, cum vexillo immunitatis, ubi prædicti in possessione existunt, exigere facere jus mensuræ, quod vulgò denominatur, *del tumulo*, pro quibuscunque rebus mensurabilibus, quæ dicto tempore contractantur, tam intra, quam extra Civitatem, prout dicta Civitas illud exercet extra dictum tempus Nundi-

Nundinarum; & similiter vectigal quoddam per eandem Civitatem indictum, prævio Regio beneplacito, & assensu, pro qualibet salma frumenti, aliorumq; victualium, quæ invehuntur diebus Nundinariis in Civitate prædicta; Ex eo quia frumentaria comercia exerceri debent extra mænia ejusdem, & in territorio prædicto (*del tarcinario*) proprio, & particulari eorundem Dominorum de Cioffi, & Pintis, cum ejisdem juribus, & facultatibus, quibus præfata Civitas dictum jus salmarum exigit extra dies Nundinarum.

Et prorogatis Nundinis de ordine Excell. Domini Proregis, urgente necessitate, juxta dispositionem *pragm. 2. sub tit. de Nundinis*; prædicti de Cioffi, et Pinto continuabant exactionem dictorum jurium.

Ex adverfo se opposuit dicta Civitas, prætendendo dicto prorogationis tempore, quod exactio illa cedere deberet ad sui commodum, & beneficium, exclusis prædictis, cum jam transactus esset terminus ordinarius Nundinarum prædictarum.

Sed introducta causa in Regia Audientia, testatur *Capiblanc. de auth. Baron. uti unus ex Regiis Assessoribus par. 2. pragm. 8. cap. 47.* fuisse judicatum ad favorem dictorum de Cioffi, & Pinto,

Et cum iterum fuisset de hac ipsa re hæsitatum in anno 1649. ab eadem Fidelissima Civitate, prorogatis denuò dictis Nundinis, cum intendebat turbare eosdem in possessione exigendi dicta jura solita gabellæ salmarum, & tumuli; instructo processu, & causa plenius discussa, mihi innotuit ex supradictis, & aliis fuisse ab integro declaratum per idem Tribunal Reg. Audientix, quod pro observantia aliorum decretorum dictæ Regiæ Audientix manuteneantur actores de Cioffi, & Pinto, in possessione, seu quasi exigendi jura solita, etiam tempore prorogationis Nundinarum, & super eis nihil innovetur; ut ex decreto edito apud Acta S. R. C. in Banca Magistri Actor. de Vendictio in process. pro Regio Consiliario Marco Antonio Cioffi, & aliis de Pinto, cum Fidelissima Civitate Salerni.

10 Ubi verò concessio termino, fuerit aliquid obiectum, nè ille gradiatur, donec de obiecto disceptatum erit, constat ex *l. si cum ipse, ff. de excusat. tutor. probantque Alex. conf. 42. num. 12. vol. 3. late Jas. conf. 35. lib. 1. atq; in l. properandum in ejus initio, Cod. de Judic. postq; alios, & manifestis verbis Natta in sua adnot. ad prædictum Alex. conf. 42. sub num. 11. Viv. dec. 286. Michalor. in tract. de posit. cap. 36. à num. 5. quin, & postea*

11 opus sit decreto Judicis mandantis terminum currere affirmat, necnon continuò comprobari usu, adjungit *Carav. hoc in ritu sub num. 5. & decisum in S. C. meminit Thor. par. 1. compend. decis. verbo Terminus in causa datus, & advertit Dom. Reg. Sanfel. sect. 47. sub n. 8. vers. quarto limita.*

Nos autem credimus ex multis, atq; variis in eo processu deductis annullata fuisse acta, non speciatim decisum requiri decretum prædictum, maxime cum multa obstant, quæ *Muscatell. congerit in sua prax. par. 5. Glos. defendendum num. 12. adiunctis aliis, quæ addidit in annot. 4. ex quibus*

haud oportere intercedere memoratum individuale decretum, ut jure probat, & Regni usu, cujus sententiæ favent evidenter auctoritates hæctenus relatæ ad convincendam principem conclusionem nè durante oppositione, dilatio currat, itaq; illa perempta, inlinuant nullum amplius requiri decretum, ut terminus ultra progrediatur, nisi cum elisa oppositione, adhuc pars protervè pugnaret, nè dilatio currat, ut idem *Muscatell. declarando adnectit sub eod. illo num. 12. Verum Avus meus add. dec. 82. nulla cum distinctione, at simpliciter inhæret Carav. sententiæ, juxta quàm pluries prædicatum vidimus.*

12 Atque ex hoc ritu illam elicimus regulam in singulis causis terminum impartendum, & parti notificandum, *Novar. decis. 190. adeò quod illo petito, & denegato evidenti nullitate, sententia polleat Bald. & Bart. advertunt in l. prolatam, Cod. de sentent. Afflict. in consitut. si quis in posterum 9. notab. Reg. de Ponte consil. 59. lib. 1. num. 1. Præs. de Franch. dec. 221. num. 12. in fin. Reg. Rovit. in add. pragm. 7. num. 8. & 9. necnon Reg. Sanfel. memor. sect. 46. num. 7. Reg. Capyc. Latr. decis. 189. num. 2. lib. 2. Visc. in conclus. juris, verbo Terminus, si est petitus, quamque perbellè extricant idem Præs. de Franch. Carav. hoc in Ritu memor decis. 628. præsertim num. 2. quin, illo non dato à Judice ex officio, processus esset nullus de jure Regni, in quo terminus est loco litis contestationis, qua omiſsa nullitati ille subjacet, c. 1. & ibi Jo. Andr. & reliqui Canonist. extr. ut lit. non contest. tamen aliter fit de jure communi, Cyn. & DD. l. 1. c. de dilation. verum etiã in Regno probationes receptas, absque termino non petito, valere, firmanant *Affl. & Ursill. decis. 55. & 283. Chartar. decis. 123. Cavens. in hoc Rit. num. 1. de Franch. add. decis. 628. Capyc. decis. 1. Reg. Sanfel. mem. sect. 46. num. 6. Reg. Reverter. decis. 263. & ad eum Dom. Reg. de Marin. num. 1. præterquam si de mero uris articulo agatur, subnectunt memorati Doctores, quos insequitur Gallupp. add. cap. 18. num. 7. Ann. singul. 470. Mastrill. decis. 217. num. 4. confirmat Reg. de Marin. lib. 1. quotid. resolut. cap. 66. num. 6. in terminis hujusce Rit. tradens non licere procuratori, absque speciali mandato, termino renunciare, & tradit *Capiblanc. fo. 2. de Baron. cap. 49. num. 9. cap. 80. num. 9. & obtinui in gratiam Universitatis, meæ Terræ Caccaboni, quæ fuit admisa per M. C. ad affectus prælationem absque termino, relatoretunc Judice Joan. Baptista Muscettula deinde Consiliario emeritissimo de mensè Settembris 1646. in banca Salerni ex exaratis per *Thesaur. decis. 257. ab Avo meo laudatum ad Capyc. dec. 4. in novis, Fab. de Ann. conf. 55. num. 26. lib. 1. Anell. de Amat. conf. 89. num. 27. necnon Reg. Galeot. lib. 1. contror. in addit. ad controrers. 53. num. 32. Camill. de Medic. conf. 164. num. 5. & Reg. Sanfel. dec. 17. lib. 1. & in prax. Judic. sect. 47. num. 10. necnon per eundem Reg. de Marin. lib. 2. quotid. resolut. cap. 231. & Reg. Capyc. Latr. add. decis. 189. num. 3. qui loquuntur in articulo prælationis, & alias in S. C. de mensè Maii 1648. referente Marchione Oliveti Demino Consiliario Marco Antonio Cioffi, in causa creditorum de Mazzella & Pap-****

- 14 & Pappagallo, fuit provifum, abfque termino procedi ad decisionem articuli, fi creditores rationis olim cantantis Andreae Pappagallo, & Antonelli Mazzella, præferantur creditoribus propriis dicti Antonelli, etiam hypothecariis ad finem providendi, in banca Licci, & ad exclusionem hypothecam habentium in beneficium illorum in actione personali, in bonis tamen socialibus, calamum arripui, innixus, *Roman. fingul. 575. Magon. decif. Lucenf. 1. Strac. decoct. par. ult. nu. 2. Felic. de Societ. cap. 31. num. 24. Gratian. difcent. forens. cap. 948. & 964. Fontanell. de pact. nuptial. clauf. 4. Glos. 9. par. 2. num. 51. tom. 1. Merlin. de pignor. l. 2. tit. 1. quæst. 47. & lib. 4. tit. 1. quæst. 41. à num. 25. Salgad. in labyrinth. concurs. credit. par. 1. cap. 9. à num. 48. quibus addo Dom. Confil. Rocco tom. 2. respons. 86. & notab. 88. cum quatuor fequent. de decoction. mercator.*
- 15 Quod verò deficiente probatione, deficiat quoque substantia causæ, necesse fit *Fulv. Pancian. admonet de prob. lib. 1. cap. 5. num. 5. necnon Dom. Jud. Franc. Mar. Prat. in novis add. ad Muscatell. in cit. Glos. ad defendendum, in princ. testis est in dies observare, quamplurimos bonum jus foventes, propter probationum inopiam succubuisse, ad tex. in l. qui accusare, Cod. de edendo, tametsi ipse Reus nil præstaret, l. frustra, Cod. de probat. quodque nedum in affirmativis quoque locum vendicare, adjungimus, ex*
- 16 *l. eum qui novissimus. ff. ad trebell. Franc. Aretin. in l. sed etsi de sua, num. 3. in fin. vers. Tu verò dec. de acquir. hered. Alex. conf. 124. num. 2. vol. 7. Mantica de conjecturis ult. volunt. lib. 11. tit. 4. num. 4. ut propterea fideicommissario onus incumbat, probandi conditionem, si sine liberis, adimpletam fuisse, voluerunt Jacob. de Aren. & Alber. in l. ex facta, §. si quis autem ff. ad Trebell. ibidemque Imol. jub. num. 24. Cuman. num. 2. consuluit Alexand. conf. 117. num. 1. vol. 5. num. 4. insequitur Gozadin. conf. 4. num. 12. à Nicol. Areletan. in add. ad Alciat. de præsumpt. reg. 1. præsumpt. 49. num. 3. & Diaz regul. 488. quibus Bart. antesignanus alique contradicunt quos recenset Covarr. resol. lib. 2. cap. 6. num. 6. Cardin. Mantica. citn. & Menoch. de præsumpt. tom. 2. lib. 4. cap. 182. num. 5. innixi regulæ memorati text. in l. ex facta §. si quis autem, præsumptis filios hæud esse superstites ut locus fiat fideicommissario, à defuncto prædilecto, quique text. cum varios recipiat intellectus, teste Alex. in l. is potest, num. 15. ff. de acquir. hered. Paris. conf. 36. num. 45. vol. 2. incassum adducitur pro quæfiti decisione adnotata per Bar. in l. in ambiguo, num. 2. ff. de reb. dub. quin nè tex. extendendus dum tantum fermocinatur, quando naufragio, ruina, vel aliquo modo filii cum patre gravato perierint, quo casu non defecisse conditionem, arbitratur I. C. quia non est verifimile filios ejus supervixisse, ut ex Rip. concludit Mantica. num. 6. nosq; alibi.*
- 17 Cæterum, nè pigeat benevole lector, perlegere, quæ Muscatell. scripsit in d. l. Glos. defendendum maximè à num. 26. explicans, quot soleant concedi dilationes in unaquaque causa, & quæ sint, & quomodo concedendæ, quot verò termini dandi procuratoribus, ad denunciandum

fuis principalibus, juxta *tex. in Auth. quia in Provincia, C. ubi de crim. agi oport. & de quo idem fatur Muscatell. ead. Gl. num. 8. Nolo omittere pro ipsius conclusionis declaratione, quod ipsemet Muscatell. advertit par. 3. Glos. fin. à num. 5. & in add. 3. illum dumtaxat concedi posse procuratori generatim tantum constituto non autem speciatim deputato, & concordat Rota dec. univ. de dilation. in antiquior. per tex. cum notatis illic ab Innoc. in cap. dilectus, de procur. & cap. in pertractandis de juram. calumn. & iterum decisum in una strigonien. violationis testam. 4. Decembris 1595. coram Mantica, inter decif. ipsius Mantica. est decif. 353. nisi tamèn huic procuratori ad certam causam constituto notificaretur nova petitio, seu prætentio per viam cumulationis aut alterius cujusvis modi à jure permiffi, succinit idem Muscat. opitulaturque mem. decif. Mantica. potissimum, num. 2. At si defensor reculans contestari litem, nisi prius certiorato principali absente, si terminum jam dictum ad denunciandum petierit, contentio quandoque fuit si concedi deberet, demumque affirmativè decisum, teste Barthol. de Capua in constit. Regni, dilationes, vers. quæsitum fuit.*

Infrà autem ipsum terminum examinari debeant testes addit *Ritus, & concordat Pragmat. 9. de ord. Judic. in illis verbis: Ad examinationem testium procedatur infrà dilationem, expressam scilicet, vel tacitam per pragmat. 7. eod. tit. de Franch. decif. 628. sed jure communi recepi testes in termino citatos, posse, etiam eo elapso, probant aliqui præsertim Viv. decif. 170. lib. 1. alii verò negant, quos recenset Farinac. quæst. 80. num. 78. illud tamen mihi certum est, univèrsali praxi introductam, & receptam esse priorem, & affirmativam sententiam Cappell. Tolos. decif. 116. Rota Bononiens. concl. 2. num. 5. Cornazzan. decif. 55. num. 2. Gramm. super pragmat. crim. de ord. Judic. num. 3. Alfan. in aush. si quis in aliquo documento num. 20. Cod. de edend. Chartar. decif. Genuens. 121. num. 2. Imò & in omnibus Regni Curis rejecta dispositione hujus Ritus post aliquos, ex recensitis, & post Carav. scribit Imbrian. in tractat. de repuls. p. 2. consider. 1. sub num. 82. necnon Muscatell. in prax. lib. 1. par. 5. Glos. citati num. 4. & per totam Carol. Grimal. ad Tarragl. in prax. civil. cap. 4. incip. quilib. agere, Carav. memores necnon idem Viv. in sylu commun. opin. in 897. opin. Carrab. fingul. 232. Visconti ad Cappyc. decif. 90. in princip. Magon. decif. Lucenf. 55. num. 8. Benintend. decif. 11. quin, & jure communi attentò, restringi in multis casibus, probat Chart. à num. 3. ac potissimum subsistere priorem sententiam, ubi terminus fuerit datus ad probandum alteram verò si præterea fuerit concessus ad probatum habendum scribit Maxilla ad Consuet. Barenf. rubr. de dilation. num. 6. & 9. probatque Ritus 152. & quæ illic notavi quo quidem secundo casu, neque scripturas produci posse, docet Philip. Decius in cap. licet causam de probat. maximè si addita legantur verba illa, per omne genus probationis, teste eodem Maxilla post num. 10. Rippol. var. resolut. cap. 5. num. 199. Quid verò servetur in causa criminali, inquirunt Novar. de gravam. vassal. gravam. 46. Reg. Sanfelice. decif.*

Decif. 22. lib. 1. Scialoja in prax. foriudicat. cap. 14. num. 22. Clar. in §. fin. q. 44. vers. quæro etiam, & q. 65. vers. sed quæro, Mari ad Gram. conf. 1. n. 33. Carrab. in tract. de syndic. 2. par. num. 29. & syn- gnl. 199. ac 288. Muscat. in prax. crimin. rub. de injur. nu. 38.

R I T U S L X X .

Principales deponere infra terminum tenentur.

Item quod infra ipsum terminum ad probandum, fieri debeant responsiones, tam super articulis, quam super exceptionibus oblati in causa Principali, & in causa beneficiorum, in causis ipsius petitorum per principales, seu procuratores eorum habentes speciale mandatum ad prædicta, & responsiones ipsæ assignatæ in dicto tempore, scribantur in actis in fine uniuscuiusq; articulorum, seu exceptionum per subactarios actorum, & si, infra dictum terminum ad probandum datum non fierent dictæ responsiones in articulis, per quem steterit dictarum partium principalium, incidat in pœnam tærenorum 15. dictæ Curia applicandam, qua pœna soluta, datur alius terminus ad dictas responsiones faciendas, juxta provisionem Judicum, in quo termino dando, si non fuerint factæ dictæ responsiones, & in actis dictæ Curia assignatæ, ut supra, habebuntur articuli ipsi, seu exceptiones pro confessatis, nisi de consensu partium, infra dictum terminum primum, vel secundum fuerit dictis responsionibus expressè renunciatum, Curia ipsa pro Tribunali sedente.

S U M M A R E R U M .

- 1 *Veritas è terrarum finibus exulat, & nullus est, qui ei reditum procuret.*
- 2 *Litibus statim imponetur finis, si principales veritatem testentur.*
- 3 *Principalis depositio, quando, & quoties fieri possit.*
- 4 *Si semel deposuit, rursus teneatur nè deponere, super aliis articulis.*
- 5 *An super articulis impertinentibus deponere obstringatur, in causis summariis, liquidationis instrumenti, & literarum cambii.*
- 6 *Si instetur fieri à prodigo, an Judex repellat petentem.*
Monachus, an Monasterium, depositionem facere debeat.
Quid in causa Universitatis, & pupilli.
Cedens deponere, an teneatur.
- 7 *Donc fiat petita depositio, terminus non currit.*
Ulla offerri debet in calce termini ad probandum impartiti.
Facta depositione Judicis, an requiratur decretum, ut illa gradiatur.
- 8 *Depositio super quibus fit facienda.*
- 9 *Principalis, si simpliciter deponat super articulis continentibus verba dispositiva, & enunciativa.*

Tom. 1.

videtur tantum confiteri dispositiva.

- 10 *Petita depositio, si non fiat, articuli, & exceptiones habentur pro confessatis.*
- 11 *Ulla Jure Regni debet fieri, per verbum credo, & non credo.*
- 12 *Actor, an Reus, prius deponere teneatur.*
- 13 *Pars recusans formiter declarare, si intendit uti testibus, vel scripturis, interponitur quandoquæ decretum, quod habeatur pro confesso.*
Quo non interposito decreto, aut declaratione non facta, non tenetur producens falsos testes, aut scripturas.
- 14 *Tria remedia practicabilia contra non curantes exhibere, remissivè.*
- 15 *Si quis respondeat, refere me instrumento, an formiter respondere dicatur.*

Exulat jam pridem veritas è terrarum finibus quique ei reditum procuret, ferè nullus est veracem virum Philolphi lucerna nunquam fortasse invenies: quid mirum, si lites plurimas diffentionesque experimur? Utinam in Judiciis veritati locus daretur, quæ patefaceret crimina quot innocentes absolvere; & quamdiu exulabit hæc omnium Regina virtus? Amplectantur, quæso, eam qui in causis interesse student id persuadet Ritus, id jubent Principes, Reges commendant; statim litibus imponetur finis si principales veritatem testentur; ne probationes suas in longum protrahere teneatur agens.

Merito igitur præsens Ritus agit de depositio principalium infra terminum datum ad probandum, facienda, qui uti legaliores, & scientes magis veritatem deponere obstringuntur super unoquoque capitulo articulorum exhibitorum, Carrab. *ing. 33. Vestr. in ejus praxi lib. 5. cap. 14. num. 14. Gallupp. in prax. S. C. par. 2. cap. 19. nu. 8. Michalor. de position. cap. 5. num. 2.* In qua autem Judiciis parte instare liceat pro ista depositione principalis, præter eundem Muscatellum, rescribentem diversos Rit. de illa sermocinantes in *praxi lib. 1. p. 4. Gl. legaliores n. 3. rescribimus in rit. 93.*

4 Si semel deposuit, rursus teneatur nè deponere super aliis articulis inquit *Ann. singular. 407.*

5 Super articulis vero impertinentibus, nunquam tenetur, idem *Ann. sing. 449. & Capyc. dec. 5. sed contrarium tradit de Franch. decif. 200. laudatus ab Avo meo ad Capyc. decif. 15. num. 1. sermocinans de positionibus captiosis. Illaque necnè facienda sit in causis summariis scribit *Ann. singular. 405. ac præsertim in causa liquidationis instrumenti, idem Capyc. ead. decif. 15. quid in materia literarum cambii, Masull. ad Capyc. decif. 145. sub num. 6. affirmativè decifum asserit, & jure subsistere ait decif. 15. sub num. 3. quamvis illic contrarium decifum fuisse adjungat, nisi dicamus utrobique loqui in has materia, in casibus tamen diversis, & quia mutile loquitur in d. dec. 145. expediret perlegere processum.**

6 Quid, si instetur fieri à prodigo, an Judex repellat petentem, refert *Bambac. in alleg. typis data post comment. ad tit. si de feud. def. & controu. incip. circa negot. num. 3. Quando agit Monasterium*

G 8

rium

- rium ex persona Monaci, à quo sit expetenda depositio, à Monasterio ipso, vel, à Monacho, inquirat *Reg. Rovit. in pragm. 8. add. de ord. Judic. num. 36. Gallupp. in prax. S.C. par. 2. cap. 19. num. 9.* & an per Abbatissam Monasterii, an per omnes, vel majorem partem monialium, explanat *Reg. Capyc. Latr. dec. 86. par. 1.* de qua memores sunt *Reg. de Marin. lib. 2. quotid. resolut. cap. 235. num. 2. Thor. in supplem. compend. decis. par. 1. verbo Depositio sola*, & de depositione in causa Vniversitatis, à quibus fieri illa debeat, declarant *Reg. Rovit. in d. prag. 8. num. 33. Michalor. de position cap. 68. num. 24. Gizz. ad mem. decis. 86. Reg. Capic. Latr. num. 14.* & an tutor teneatur deponere nomine principalis in causa pupilli tractant idem *Reg. Capyc. Latr. decis. 88. tom. 1.* & ibi *Gizz. Thor. par. 2. compend. decis. verb. Tutor an cogi possit*, *Reg. de Marin. add. cap. 235. num. 4. Michalor. de position. cap. 68.* & an cedens teneatur in causa cessionarii *Reg. Rovit. in d. prag. 8. num. 30. Marilian. decis. 21. Gizz. loco cit. à num. 7.* Donèc autem fiat petita depositio, terminus minimè currit ex *pragm. 8. de ordine Judic. & de Franch. decis. 220. num. 7.* eaque depositio offerri debet in calce ipsius termini, in causa impartiti, ad probandum, aliàs terminus non currit *Gizz. ad Capyc. Latr. dec. 86. num. 2.* Sed illa facta neque gradiatur, sed requiri Judicis interloquutoriam, mandantem ut terminus currat ait *Caravita in anteceden. rit. sub num. 5.* cui adhæret, *Auus meus in add. ad Capyc. decis. 82.* explosa quorundam modernorum contradicente sententia.
- 7
- 8 Dicta autem depositio super quibus sit facienda, dicitur in hoc Ritu quod super articulis, & exceptionibus *Ritus* verò 79. generalius loquens, concedit etiam super quibuscunque aliis positionibus tangentibus factum, & differentiam inter articulos, & positiones, scribit idem *Muscattell. add. par. 5. Gl. imperinantes num. 1. & 4.* necnon *Reg. Sanfelice. in prax. Judic. sect. 48. à n. 1.* Vbi verò principalis deponeret simpliciter super articulis, sed positionibus continentibus aliqua verba principalia, & dispositiva, & alia enunciativa, dicatur confiteri tantum dispositiva, scribit *Vivvius decis. 370. num. 5. lib. 2.* Alia verò rescribimus multa, & utilissima quippè in hac materia depositionis principali *super ritu 79. & 93.* præsertim de mandato ad deponendum.
- 9
- 10 Quod, si illa non fiat haberi articulos, & exceptiones pro confessatis, succinit *Ritus*, & concordat *Rit. 79. & 120.* necnon *pragm. 8. de ordin. Judic. concurrentibus tamen notatis per Afflic. in constitut. Partes in Judicio, & Ann. singul. 406.* nosque longo sermone scripsimus eod. *add. Rit. 79.*
- 11 Prædictam verò depositionem faciendam esse per verbum credo, & non credo, adjungit eadem *pran. 8. Muscattell. in prax. lib. 1. par. 5. Glos. legat. liores num. 9. Marant. in specul. par. 6. tit. de depos. num. 14. Tartagl. in prax. civil. cap. 4. num. 6. Reg. Rovit. in d. prag. 8. num. 2. & post Carav. in in hoc ritu num. 4. Gallupp. loco cit. num. 5.* cum alioquin de jure forsan certitudinariè respondendum esset in facto proprio, juxta notata per *Joseph Ludov. decis. Perus. 8. præsertim num. 15. & 17. Guid. Pap. dec. 334. Jodoc. in prax. civil. cap. 154. num. 32. Rocc. in pract. quæst. lib. 4. Rub. deposit. articul. verb. Responso, Surd. decis. Mans. 17.* & tali modo facta in Regno depositio relevat adversarium, & ab onere probandi post *Afflic. & Caravit. in hoc ritu num. 4.* indicat *Dom. Reg. Sanfelice. add. loco n. 19. vers. Et non est silentio, & simplicem reipositionem ac veritatem importat Michalor. in tract. de posit. c. 50.*
- 12 Sed uter debeat prius deponere Actor, vel Reus edisertat *Petr. Benintend. decis. Bonon. 32.* tradens, quod prius Actor indistinctè deponere teneatur, inlequitur *Reg. Rovit. in memor. prag. 8. num. 6. Gallupp. verò cap. 19. num. 10.* sentit ut prius Reus teneatur, nisi tamen articuli Rei essent præjuiciales illis actoris. At *Michalor. cap. 5. num. 7. adduct. tract. concludit promiscuè Judicem illos admittere debere ad deponendum, cum nulla consideretur prioritas inter ipsos; sed Virgil. de legitim. person. accusat. cap. 32. sub num. 68.* firmat quod si Reus instet, quod actor declarat, si intendit uti testibus, & actor idem postea petat ille primo declarare teneatur, à quo prius petitum est, & idè inventa est cautela, ut ille qui primo loco declarat, dicat, quod non habeatur pro facta donec pars alia non declaraverit formiter, *Ball. lib. 3. de licet. dispond. cas. 12. num. 3.* & inlequitur *D. Franc. Baron. in racemationib. ad 3. libr. de citat. ad num. 15. pag. 313. post tract. de effect. inimic. & advertit post Annam singul. 454. Auus meus ad Capyc. decis. 67. num. 4.* Nonnunquam etiam tenetur pars declarare, si intendit uti testibus, vel scripturis, juxta *pragmat. 1. de falsis, & inibi copiosè, Reg. Rovit. in suis commentariis necnon Muscattell. præsertim formatam rescribens, qua uti debet, declarans in dict. prax. civili par. 6. Gl. termino, à num. 6.* & aliqua de *Franch. decis. 173. num. 7. Marant. 6. par. de instrument. product. & nolenti uti datur cautela, nè dicat, nosse uti, sed quod non expedit Aymon. conf. 134. Affl. in const. qui falso, & decis. 189. Auus meus ad cit. decis. Capyc. 67. num. 4.* qui si recusaverit formiter declarare interponitur decretum condemnans haberi prout deterius idem *Viv. cit. decis. 138. num. 55. Reg. Sanfel. add. sect. 48. num. 11. Michalor. cap. 61. à num. 4.* a quo decreto admitti appellationem cum distinctione notat idem *Michalor. cap. 48.* & si Reus & Actor fuerint contumaces in deponendo, & sic confessatis habeantur, quis obtinere debeat in causa, scribit ipsemet *Michalor. cap. 62.* quo non interposito decreto, aut declaratione non facta non tenetur producens, falsos testes, aut scripturas, quod post *Afflic. dec. 189. num. 2. & 4.* affirmat *cit. Rovit. num. 4.* & fortasse ex *decis. Laurentii Bononiensi 50.* tametli ex vigore verborum *pragm. 6. de ordin. judicior.* videbatur dicendum in Regno nullum requiri decretum, ubi Reus declarare recusaverit; Item ut declaret si tenet, & possidet servata forma *l. fin. ff. de rei vendic.* de qua scripsit *rit. 300.* latequè *Neviz. conf. 5. & Marc. Ant. Cuccus in tract. de mentien. circa possess. nu. 373.* qui præterea declarat *nu. 379.* axioma illud quod respondere non curans, habeatur pro confessio.

Item

Item, ut declaret, si, vel nē, est hæres, teste *Menoch. præsump. 99. num. 16. lib. 4. eademque prag. 6.* Qui verò se hæredem confiteretur prodesset dumtaxat interrogandi, non alteri, *Gabriel lib. 9. rub. de confess. concl. 1. & de Franc. declarat decis. 694. Reg. Rovit. in d. prag. 6. num. 9. & Gallup. memorat. nu. 16. Reg. Sanfel. in prax. sect. 45. num. 18.*

14. Tria autem remedia practicabilia contra non curantes exhibere, memorat *de Franch. decis. 271. num. 9. & 14. & adversus non parentes decretis, & lententiis, quod cogi valeant, captis pignori- bus, illisque distractis, idem Præs. indicat altera dec. 310. num. 1. & tangit materiam Anna alleg. 5.* Si quis verò respondeat, refero me instrumen- 15 to, formiter respondere dicatur, inquirunt *My- singer. centur. 6. observ. 81. Tiraq. ad ll. connub. Gl. 2. Guid. Papa dec. 334. & 459.* quid verò si dicat verum est, ut liquet ex tali instrumento, illo non reperto, erronea, vel bona sit hujusmodi confessio, *Anus meus subcinit ad memor. Capyc. dec. 15. nu. 2. in nov.*

R I T U S LXXI.

In causis privilegiorum conceduntur beneficia.

Item quòd in causis in quibus petuntur beneficia restitutionis in integrum, & peti possunt, detur terminus in primo beneficio petito, & concessio ad probandum medietas, videlicet termini dati in primo beneficio: & quod testes jurati examinentur infra terminum datum, tam super primo, quam super secundo beneficio, ita quod de cætero non audiantur.

S U M M A R E R U M

- 1 Privilegia permulta, ac singularia sunt, quæ in pupillorum, minorum, miserorumque favorem à legibus constituta sunt.
- 2 Beneficia restitutionis in integrum illis impartuntur.
- 3 Beneficium, quod in Regno dicitur, de jure vocatur restitutio.
- 4 Quibus, quoties, & quando, concedantur beneficia, remissive.
- 5 Conceditur prodigis, Ecclesiis, Xenodochiis, & Clerico pro bonis patrimonialibus, ad quorum titulum fuit ordinatus.
- 6 An competant in causis possessoriis manutenenda, re assumptionis instrumenti, Capitulorum Regni, & Salarii.
- 7 Beneficium concessum uni ex colligantibus, extenditur ad alios, & cogi potest illo uti.
- 8 An fit concedendum post conclusionem.
- 9 An postquam fuit introducta causa.
- 10 Terminus petendi primum, & secundum beneficium à prag. præfixus, indicatur.
- 11 Stante prag. sanctione hodie Judex non valet partes cogere ad illa petendum.
- 12 Illa concessa in causa principali, denegantur in causa appellationis, & liquidationis, & quando.
- 13 Tempora à prag. præfixa currant nē in damnum hæreditatis jacentis.

Tom. 1.

- Et in damnum, tam Actoris, quam Rei.*
- 9 Quibus personis beneficia concedantur, remissive.
 - 10 In termino beneficii, an articuli impertinentes, sive prioribus aperte contradicentes, admittantur.
 - 11 Testes non amplius examinantur, didicisti testificatis, cum restrictionibus.
 - 12 Mulieres indistincte gaudent beneficiis, sed an valeant eadem, vel contraria in illorum termino deducere.
 - 13 Affl. à DD. alienigenis minus considerantibus illius verba, nequiter fuit reprehensus, & ab illorum morsu defenditur.
 - 14 Articuli impertinentes qui dicantur.
 - 15 Testificata didicisse quando quis dicatur, ut propterea ab ulteriori probatione reiiciatur.
 - 16 Senibus beneficia an concedantur.
 - 17 An Universitati.
 - 18 Illis fruuntur privilegiati, quamvis majori, lite capta, succedant, in actibus tamen cum privilegiatis gestis, explosa Caravita contrarium asseverantis, sententia.
 - 19 In causis criminalibus an concedantur.
 - 20 Restitutio in integrum, an competat privilegiatis adversus testium repulsam, in termino non petitam, latè inquiritur.
 - 21 Partem affirmativam in beneficium Universitatis ejus Terræ Caccaboni, tutatus fuit Author.
 - 22 Contrarium verò judicavit S. C.
 - 23 Memoratur decisio Senatus Cathalonie.
 - 24 Quæ dilatio sit concedenda in terminis beneficiorum, & Regni praxis indicatur.

Privilegia permulta, ac singularia ea esse, quæ in Pupillorum, Minorum, Miserorumque favorem, jure, ac legibus constituta sunt, quis aded, nihil scit, ut ignoret? Et sanè hæc Republicæ pars infirmior, atque ope sua destitutor, alienæ tutelæ tantum nixa, ac suffulta, præcipuis, majoribusque præsidis adversus improborum vim, ac potentiam juvanda fuit, nē a quovis facillimè opprimi, pessumdarique posset. Exularet enim à foro pietas, majorum nostrorum exemplis, ac studiis diligentissimè semper culta, ac servata, si in hac re, quæ ad miserorum causas spectat, negligentiores nos, remissioresque præstaremus. Etenim quam absurdum, quam rationi, veterumque institutis alienum videatur, si cum nullas ij pro se, suisque causis in termino defensiones, ac probationes attulerint, cogantur idcirco succumbere, causasque ipsas amittere? Prudenter itaque, & ut justitiæ par erat, provisum est legibus plus solito litem comperendinare, & beneficia restitutionis in integrum illis impartiri.

Quod nomen beneficium Canonum jure agnatum haud reperitur, cum restitutio eo jure appellatur. Regni verò, primum, & secundum beneficium, scilicet prima, & secunda restitutio ad pinguius probandum, *Affl. dec. 35. & 210. Novar. in prag. 6. de ordin. judic. collect. 14.* & tali nomine ex communi pragmaticorum vocabulo nuncupantur, eo quod, non actionum rigorositate, sed Judicis solo officio, bonitate, ac naturali fundantur æquitate, qua lapsis, & circumventis consulitur, teste *Muscarell. in prax. Gl. in integrum in princip. lib. 1. par. 6. ibidemque Franc.*

G g 2

Mar.

Mar. Prat. vers. Indicat Author, absque alia Inſſonis probationem, sed ad simplicem privilegiati petitionem, *Reg. Rovit. in prag. 11. num. 25. de ordin. Judicior. Gallup. in prax. S. C. par. 2. cap. 28.* quando autem, quibus in casibus, aut quot vicibus, concedantur, atque alia edifertat, *Imbrian. in suo perutili tract. de primo, & secundo benefic. & compendiose loquens Ricc. collect. 186.* & conceditur prodigis, speciatim afferit idem de *Franch. decis. 598.* atq; *Ofav. Bambacar. in sua alleg. typis data post repet. rubr. 5. si de feud. defuncti controvers. incip. circa negot. num. 23.* Et nedum Ecclesiis, sed, & Hospitalibus Xenodochiis, & Confratariis competat, deducitur ex exaratis per *Præs. Merlin. controuv. forens. lib. 1. cap. 65. Mastrill. dec. 110. num. 16. Cabed. dec. 51. num. 8. par. 1. Gizz. ad Capyc. dec. 95. n. 15.* distinguentem, & etiam Clerico pro ejus bonis patrimonialibus, ad quorum titulum fuit ordinatus, *Novar. dec. 87.*

5 An illa peti possint, & concedi in causa possessorii manutenendæ, & re assumptionis instrumenti, & quando agitur remedio Capitulum Regni, inquit *Ann. alleg. 84.* cujus memor est *Avus meus ad Grammat. dec. 58. n. 21.* & *Pratus obser. 57.* qui multa lepide, & doctè de Capitulis Regni subnectit.

Et in causa præambuli, affirmativè decrevit S. C. teste *Reg. Rovito in apostilla ejus manu*, quam servo his verbis: *Ego obtinui in causa Monasterii Sancta Maria Magdalena, contra Fratres de Olgiaſo, in qua licet per M. C. fuerit denegatum beneficium, factò verbo in S. C. sub die 12. Januarii 1612. in Aula D. Jo. Sanchez de Luna, fuit decretum, quod concedatur petendum beneficium in causa præambuli, in qua fuit collega doctissimus, & acutissimus Juraconsultus Partonius Petagna.* Hæc ille. Et in causa salarii, tametsi illa summaria fit, ex *Bal. in Auth. nisi breviores, C. de sen. & brevicul. recitand. Marant. in pract. par. 4. vers. ut judicium mercatorum num. 197.* impartitum fuit de mense Maii 1648. in M. C. V. in causa Vincentii Collecta, cum Laura Cigala, in Banca Merollæ.

6 Quin, & alterum illorum concessum uni ex colligantibus, extendatur ad alios, iique cogi, illo uti, possint, semel, atque iterum judicatum memorat *Reg. Tap. de jur. Regn. super Conſtit. Minorum jura num. 7.* quem sequitur *Tbor. par. 1. compend. decis. verbo Beneficium*, multis in §. §. complura notatu digna in hac re, quæque in praxi persæpè evenire solent, proponit, & extricat, dubia. Illa autem consorti litis, non tamen privilegiato, per minorem petita, quamvis renunciata, tribuunt in causa individua, *Franch. decis. 269. Prat. observ. 52. num. 12. centur. 1. Gizz. ad Capyc. Latr. decis. 79. num. 3.* quibus contradicit *Montan. controuv. 79.*

7 Illud autem, quod *Reg. de Ponte* docuit *conf. 62. sub num. 9. vol. 2.* præterire nolimus, nempe, si conclusum fuerit, videri dicendum, non esse concedenda beneficia, tùm jurc communi inspecto, denegante tunc dilationes in *l. cum à nobis, C. de dilat.* tùm etiam usu S. C. abnuente beneficium elargiri post relatam causam, teste *Affl. in Conſtit. Regn. obscuritatem sub num. 15.* sequitur *Minad. dec. 15. Ann. conf. 115. num. 2. Tap. in conſtit. minorum jura num. 12.* quam quidem relatio-

nem habere vim conclusionis, inquit *Capyc. decis. 180. num. 10.* Verùm, ut conclusione facta concedantur, verior est conclusio, quam defendit *Andr. in d. Conſtit. obscuritatem*, ipsumque, & alios insequens, *Affl. num. 12.* omnesque usu comprobati asseverant in eodem S. C. Introducta verò causa, ejusque relatione facta dissentiunt *Regnicolæ*, in attestando usu, aliqui enim concedi, alii denegari fatentur vidisse; *Minad. enim decis. 15.* in ejus initio denegatum fuisse ait, in causa Sancti Laurentii de Apadula, & in causa Scipionis Brancaii; *De Franch.* etiam in aliis causis id ipsum contingisse, affirmat in *dec. 261. sub num. 2. & 10. Caravit. hoc in ritu 71. num. 6. & rit. 296. Reg. Rovit. in prag. 53. num. 1. de offic. S. C. & prag. 11. num. 28. de ordin. judic.* tametsi utrobique addat vidisse quandoq; concessum, & in Senatu Pedemontano *Theſaur. dec. 43.* necnon *Conſil. Stai-ban. centur. resol. 191. num. 100.* Alii verò non desunt affirmantes, dandum esse, atque ita obtentum vidisse, nempe idem *cit. Rovit.* in illis, quos recenset casus (tametsi priori ipse inhæreat sententiæ) Itemque conveniunt *Imbrian. tractat. de primo, & secundo benefic. par. 1. confid. 5. num. 16. Muscat. in prax. par. 6. Glos. privilegiata num. 12. Masull. ad Capyc. decis. 209. num. 12. Tartagl. in prax. ver. civil. cap. 4. num. 22. Giurb. decis. Sicil. 36. num. 9. Ricc. collect. 85. Reg. de Ponte add. conf. 62. sub num. 10. Carrab. de syndis. par. 2. num. 26. Conſil. Anna confil. 115. num. 2.* quam maximam Contradictionem aufugere cupientes aliqui Consiliarii in causa U. J. D. Hortensii Petii, cum Universitate Gifoni, fuit introducta causa cum reservatione petendi beneficia, ac producendi scripturas, teste *Visconti Gifunensi in sua annot. 6. ad memoratam decis. 262. de Franch.* Nostris autem temporibus hæc prorsus cessat disceptatio ex *pragm. edita, tempore quo Regnum moderabatur Emin. Cardin. Zapata de anno 1621.* redacta in *rit. de ordin. Judic. pragm. 16.* siquidem in illa est præfixus terminus, in quo illa peti debeant, scilicet, primum beneficium peti debeat infra triginta dies post publicationem factam, legitimèq; notificatam, & in causa, ubi non fuerit facta publicatio, debeat peti infra triginta dies, post conclusionem validè intimatam, & secundum beneficium infra alios dies triginta immediatè sequentes, quibus elapsis, sit præclusa via amplius petendi, etiam sanctissimo in integrum restitutionis remedio, & sic expressè est sancitum, quod minimè audiantur ii, quibus beneficia competunt pro illorum concessione, tempore prædicto effluxo; *Reg. Rovit. in d. pragm. Reg. Capyc. Latro dec. 91. num. 7. lib. 1. & decis. 136. num. 6. lib. 2. Reg. Sanfel. explicat decis. 144. lib. 1. Gizz. ad Capyc. Latro dec. 91. num. 1.* quin stante illius sanctione, non est, cur hodie valeat Judex partes cogere ad illa petendum, teste *Franc. Mar. Prato ad Muscatel. in add. Glos. in integrum, vers. an autem.* Illa verò concessa in causa principali, denegari in causa liquidationis, vel appellationis, monet *Affl. dec. 35. & 114.* esse tamen illa indulgenda, si in causa principali fuerunt illa petita, & non concessa ob temporis lapsum, decisum tradit *D. Reg. Marcian. t. 1. disp. 19. num. 13.* & advertit *de Angelis in prat. in l. quamquam, C. si sapius in integ. rest. post.*

Quid

Quid verb dicendum sit in hæreditate jacente, etiam si curator sit illi datus, an, inquam, ei curant tempora prædicta, & post illorum lapsum admittatur ad illa, & licet ex mentionatæ pragmat. generalitate excludi deberet, attamen judicavit contrarium S.C. & sic illa concedenda, apud Reg. Revit. in famig. dec. 41. ex tex. in l. ea qua, §. fin. C. de tempor. in integr. restit. ubi Bal. Bar. cæteri que communiter admittunt, duplicemque decisionis rationem num. 2. & 4. succinit, insequitur Conf. Staib. resol. forens. cent. 2. resolnt. 140. num. 13. & resol. 176. num. 28. quique terminus à prag. præfixus curat in damnum tam Actoris, quam Rei, decisum fuit per S.C. apud Reg. Capyc. Latr. mem. decis. 91. num. 11 lib. 1. & iterum tradit add. dec. 136. num. 7. lib. 2. reprobato Thoro in 2. part. compend. verb. beneficia, contrarium attestantes quem excusat Giss. in add. ad Capyc. Latr. decis. 71. num. 7.

9 Quibus autem personis concedi memorata beneficia indulgeant municipales leges, aditus patet ad notata per Afflic. in cons. jurisperitorum, & quæ scripserunt Carav. hoc in rit. num. 2. rit. 152. num. 3. Imbrian. copiosius extricans in tract. de primo, & secundo benefic. à num. 1. Muscatel. lib. 1. p. 6. Glos. privileg. ata num. 1. Nunt. Tartagl. in prax. civil. cap. 4. sub num. 21. & 22. Præsid. Merlin. lib. 2. controu. forens. c. 52. n. 34.

10 In cujus termino articulos impertinentes, sive prioribus apertè contradicentes producere, ac super illis eisdem, vel alios examinare testes, necnè liceat, si quæretur. Nos volentes rem ipsam intimius perscrutari, ante responsum complura prænotare duximus; atq; à conclusione illa exordientes, nonnulla recolimus jura, tum communia, regulariter examen respuere testium, didicistis testificatis in cap. fraternitatis de testib. & Clem. 2. eod. tit. tum Regni in cons. jurisperitorum, atq; prag. 12. de ordin. judic. Episcop. Campanil. in divers. jur. canon. rub. 11. cap. 27. à num. 98. qui illic subjunxit num. 99. neque in causa appellationis super eisdem articulis, aut de directo contrariis, nosque alibi attingimus, in superque Affl. asserit dec. 216. num. 1. Gabriel concl. ult. sub tit. de testib. Viv. opin. 896. & de Franck. dec. 668. aliiq; plures. Omnes tamèn illam in multis coarctant casibus, necnon Marfil. in l. 1. §. fin. ff. de quaest. inibi novem rescribens restrictiones, & octo Menoch. de arbitr. judic. q. 34. viginti autem Specul. in tit. de testib. §. satis utiliter, sexdecim verb, Afflic. ead. consil. jurisperitorum à num. 2. quas pro arbitratu quivis perlegere quibit. Nos enim ad eam properamus, quam illi præterierunt, quamque præfenti tractationi favere comperimus, atque in superioribus tetigimus, si, scilicet, testes examinari liceat super dictis articulis in beneficii termino, & quia indubitata est responsio, licere, ex ea nascitur sequela, illam esse restrictionem antecedentæ regulæ negativæ. Quod autem veritate fulciatur isthæc limitatio, advertimus sanxisse, adductam prag. 12. eademq; Consil. Regni obscuritatem, & Affl. Ipeciatim probat in dec. 216. sub num. 2. demumq; Imbrian. eod. memor. tract. 1. & 2. benefic. cons. 2. num. 99. tametsi ex illo cap. fraternitatis, in contrarium pugnans argumentum depro-matur, ut propterea videre expediat, quæ Menoch.

perpendit cons. 188. num. 1. hocque, post alios firmant de Franck. decij. 683. in fin. Reg. Capyc. Latr. post Carav. lib. 2. consil. 115. num. 28. Reg. Sarfcl. in prax. judic. sect. 58. num. 9. hanc prærogativam ad privatum privilegiati adversarium protendens, dummodò ille privilegiatus beneficio non petierit limitatè, succinit vers. tunc namque, Affl. dec. 89. Capyc. dec. 170. Franck. dec. 269. in fin. aliorumq; suffultus auctoritatibus, & tangit Amend. ad Franck. dec. 421. num. 2.

11 Verùm, attento jure Regni, deprehendimus dissentientes Doctores, respectu mulieris, quam, etsi gaudere prædictis beneficiis, una sit omnium voluntas regnicolarum, dissimilis tamen in eo, si aliorum ad instar queat super articulis ipsis impertinentibus, aliisque recensitis, producere testes, quippe Affl. quamvis annuat eod. mentionat. loco in d. cons. & communem esse sententiam dicat Orosius in Lubi n. 2. ff. de edond. Contradicit tamen Osafo. decis. Pedamons. 87. Gratian. decis. March. 219. sub num. 1. Anton. de Amat. decij. March. 78. Sud. decis. 104. num. 25. Mascard. conclus. 1080. n. 24. Guttier. præd. quaest. lib. 1. q. 70. n. 7. ut propterea quæstio prædicta existimetur difficilis admodum, nisi triplici distinctione utendum, dicamus. Prima, si mulieri competat de jure restitutio; ac de jure Regni beneficium. Altera si competat, an etiam, ut contraria deducat, aut eadem. Tertia demùm, quid usus admittat. In priori capite, perpenfa dictorum opinione, videtur communior sententia, negans mulieri restitutionem de jure, in quo casu loqui prædictos Auctores constat ex eorum verbis. Beneficium verb, attento jure Regni, dari, nemo Regnicolarum impugnat, at omnes, assentiuntur, etiam Carav. atque alii relati, deduciturque ex Consil. Regni obscuritatem, & pragmatic. 11. de ordin. Judic. Marant. in prax. par. 6. vers. Et quandoque appellatur num. 77. & confirmat Consil. Staiban. resolnt. forens. centur. 2. resolnt. 155. num. 4. Avus meus ad Capyc. decis. 109. sub num. 2. subnectens, hoc privilegium cuilibet mulieri competere, illud verb, variationis fori tantum viduis, ac virginibus, & firmat Jo. Mar. Novar. decis. 240. & proinde adversus probationes omisfas, beneficium ipsis competit, minimè verb, adversus sententias, seu decreta, Urfill. ad Affl. decis. 356. num. 5. Reg. Revit. in pragmat. 1. num. 22. de minor. de Franck. dec. 284. num. 2. Staib. add. resol. 155. num. 6. nonnullas restrictiones iudicans à num. 39. & iterum resolnt. 199. num. 4. ead. centur. 2. In secundo casu, aliqui prædictorum miscentes terminos negant, alii taciti pertranscunt; Jurisconsulti verb, Regni passim admittunt, aded quod in alio, & tertio capite loquens Affl. nulla addita dubietate, concludit, praxi obtentum esse id mulieri licere, ut propterea ab alienigenis minus considerantibus illius verba, fuerit nequiter reprehensus, scilicet ab eodem Osafo. propi num. 10. & Anton. de Amat. sub n. 7. & contra Affl. insequitur Guttier. lib. 1. præd. quaest. cap. 70. n. 7. Stephan. Gratian. dec. 219. nec Affl. postea subicit Bars. & alios plures idem probare, sed praxim illam desumptam esse, ex theoricis illorum, inquit, scilicet ex illorum conclusione in aliis, nempè Minore, Ecclesia, aut Universitate, produsse ejusmodi usum in Regno, ut mulieri quoque restituo

tio concedatur, & in illius termino probet, sicut & alii, quodquæ ista fuerit *Affl.* intentio constat ex illius verbis in eadem *Constit. obscuritatem sub num. 3.* ut illius vigore detur mulieri restitutio, non jure communi, quo quippè jure non reperiri mulieribus concessam, affirmat; posthac igitur ita faciendum esse in Regno, nemo prorsus dubitabit, prout, & de hac re interrogati plures officiales, iique eximii viri, non semel responderunt, quin, & aliqui, ut amico exposcenti satisfacerent, in Aula discutientes relâtam contradictionem DD. retulerunt, unanimes fuisse omnes in approbanda *Affl.* sententia, ab eoque attestata praxi, teste *Visconti ad Franch. decis. 668. in novis. vers. An mulier.*

12 Superest modò, ut duo investigemus ad perfectam hujus rei cognitionem. Alterum qui dicantur articuli impertinentes. Alterum verò, quando dicatur aliquis didicisse testificata ad finem, ut amplius probare non valeat. Ad primum, dilucidius explicat idem *Imbrian. tract. de repul. par. 1. consid. 2. à num. 120. de Franch. decis. 220.* & illic addentes *Cavens. rit. 282. Episc. Campanil. sup. rit. 39. Cur. Archiepiscop. post num. 17. Avus meus ad Capyc. decis. 15. num. 1. Reg. Rovit. in prag. 12. num. 1. de ord. Jud. Ricc. p. 4. collect. 1312. p. 5. collect. 18011. & par. 9. collect. 2091. Valenz. conf. 129. num. 61. vol. 2.* Ad secundum videndi sunt *Ursill. ad Affl. in dict. decis. 216. num. 6. Mascard. concl. 1236. num. 29. & 30. Surd. decis. 53. num. 1. 2. & 3. Marcell. Calà in tractat. de mod. articul. num. 1294. Muscatel. ead. Glos. causa num. 6. & Visconti ad Franch. decis. cit. 668. vers. item possunt.*

13 Senibus verò, an dentur beneficia, quæstionem in praxi quoque frequentem pertractat *Pres. Merlin. add. c. 52. cent. 2. controu. forens. quamq; examinat Prat. ad Muscat. in add. Gl. privilegiata, vers. sed pulchra est quæstio,* & conferunt tradita à *Confil. Rocco tom. 2. respons. 82. Pascal. de patr. potest. par. 2. cap. 2. num. 91. Novar. de privileg. miserabil. person. in prefat. num. 3. Narbona de atat. anno. 80. q. 3. num. 2. Valajc. de privileg. pauper. par. 3. q. 18. Reg. Marcian. lib. 1. disput. 19. num. 8. & 9. Qui omnes admittunt senes ad beneficia restitutionis in integrum, quando cum senectute concurrat perpetua, & gravis infirmitas, ex *Pres. de Franch. dec. 608. Confil. Staib. lib. 2. ref. 155. n. 84.* Verùm in causa D. Alonfi Sanchez de Luna, cum Duce Balneoli, super successione hæreditatis Joannis Vincentii Capicii Piscelli pestifera lue contacti anno 1656. defuncti ab intestato, lata sententia per S. C. relatores *Dom. Conf. Paulo Staibano,* sub die 1. Junii 1661. declarando hæreditatem prædictam spectare ad dictum Ducem hæredem Violantis Sanfelicii, petiit adversus illam restitutionem in integrum dictus D. Alonfus, non solum ex senili, & gravescente ætate, ultra annos sexaginta tres, sed etiam ex continuo, & gravissimo morbo, quo, deturpatis sensibus, laborabat, producendo fidem ætatis, & hujusmodi morbi, factam à Prothomedico, & decreto Spectabilis Dom. Præs. S. C. fuit exclusus, à quo reclamavit ad Supremum Collaterale Consilium, & facta relatione de mense Augusti 1661. referente *Spectabili Dom. Regente Navarra,* illud confirmatum fuit, penès Mag. Amicum Scribam à manda-*

tis. An Universitati, affirmativè resolvit *Affl. in pralud. constit. q. 5.* tametsi in illa unus civis remanserit, ampliat *Freco. de subfeud. lib. 2. quest. 12.* quem refert *Avus meus ad memor. Capyc. decis. 109. sub num. 2. Reg. de Marin. ad Reverter. decis. 156. num. 2.*

14 Quin, & illis fruuntur talitèr privilegiati, quamvis majori, lite cæpta, succedant, in actibus tamen cum ipso pupillo gestis, explicat *Avus meus ad Gram. dec. 52. ex Affl. & Ursill. decis. 212. & Riv. decis. 250. explosa Carav. hoc in ritu sententia simpliciter num. 6. contrarium asseverante, & etiam minoribus lite pendente effectus majoribus, illa competunt Revert. decis. 115. & ibi D. Reg. de Marin. alios adducens.*

15 Nec in causis criminalibus illa conceduntur, dummodò ad vindictam agatur; *De Franch. dec. 421. Rov. in prag. 11. num. 35. de ordin. Judic. Imbrian. de repul. repul. p. 1. consid. 1. num. 128. Muscat. in Gl. adversa in addit. Ricc. collect. dec. 10. Capyc. Latro add. consul. 115. n. 12. Reg. Reverter. dec. 341. & ibid. Reg. de Marin.*

16 Sed pulchra fuit quæstio agitata in S. C. inter Universitatem meæ Terræ Caccaboni, cum hæredibus Francisci Antonii Marchesciano, an scilicet Universitas ipsa restituatur adversus repulsam testium in termino non petitam, in qua, cum adhuc puer essem, calamum in gratiam Universitatis arripui, fretus auctoritatibus *Nicol. Boer. decis. 245. num. 5. decilum in illo Senatu subnecientis, Cald. Peregr. in tract. de restit. in integr. quem fecit super l. si curatorem habens, ff. de in integr. restit. minor. super verbo Lasis, num. 5. & ex nostratibus firmant Foller. in prax. crim. clausul. concedatur repulsa num. 23. Imbrian. de repul. par. 1. consider. 1. num. 133. quamque insequi opinionem videtur De Franch. d. dec. 421. num. 9. licet de ea dubitaverit, Capyc. decis. 62. Muscatell. in d. Glos. adversa in add. lit. B. vers. tertius casus, quibus, & addimus *Reg. Sanfel. in prax. Judic. sect. 57. nu. 10. Ripoll. var. resol. cap. 5. num. 74. de dilazionib. & ad prax. civil. Ludovic. à Peguer. rub. 20. nu. 9. Ventrigl. in prax. tit. de repul. test. annot. 32. §. 2. num. 24. lib. 1. Reg. Capyc. Latr. d. consult. 115. & quamvis contrarium asserunt Cappell. Tholof. dec. 53. Lopez de donat. inter vir & uxor. in cap. per vestras §. 26. in fin. relatus ab Avo meo ad Capyc. dec. 62. num. 2. Carav. hoc in ritu nu. 5. Ifern. in const. obscuritatem, ubi Affl. q. 3. num. 8. Reg. Rovit. in cit. prag. 11. num. 20. de ord. judic. ea quippè ratione, quod terminus repulæ uti odiosæ concernentis testium reprobationes, & objectus criminum de momento ad momentum currens, nullam admittat restitutionem, dixit *Oldran. consil. 3. post Gl. in clem. non potest, verb. electi extr. de procur. & ex tes. in l. auxilium, ff. de minor. annuit Carav. eod. num. 5.* etenim replicabamus regulam præfatam locum vindicare dumtaxat, quando minor læsus, vel qui læderetur, ex alterius delicto lucrum consequi vellet, secus verò, quando restitutio principalitèr petita respicit commodum, & lucrum minoris, tametsi secundario insequatur Adversarii injuria, hoc namque casu restitutionem competere, optimè distinguendo tradit *Sforz. Odd. in tract. de integr. restit. par. 1. quest. 4. art. 9. pag. 39. quem comprobant de Franch. decis. add.***

421. num. 9. addit. *Muscatel. in d. Gl. adversa lit. B.* & conferunt exarata à R. Rever. mem. dec. 241. lib. 1. & *Afflicti. decis. 390. in fin.* & in primo casu sermocinantur *Carav.* cæteri; dum *rex. præfatum in l. auxilium*, adducunt, qui procedit, quando principaliter ex delicto, vel ad vindictam illa petitur; Imò, & prima quoq; distinctionis parte attendita, simpliciter minorem restitui adversus exceptiones criminosas non oppositas, voluit *Jo. Mauritius Bolanus in tract. de restit. in integr. cap. 262. §. 5. vol. tract. pag. 179.* quin addebam regulam prædictam locum vindicare in odiosa personarum reprobatione, non in ea, quæ adversus dicta concipienda esset, ex *Imbrian. sup. num. 135. & Cappyc. decis. 62.* concinitque axioma illud, quod quamvis repulsare non valeam testem partis, quæ pro me examinavi, *Glos. in cap. constitutus de testib. illum tamen reprobare possum quoad dicta, ut advertit idem Cappyc. dec. cit. 62. num. 6. ex Salic. in l. si quis testibus, Cod. de testib. dec. Avenion. 33. num. 14. Reg. Rovit. prag. 2. num. 24. de ordin. Judic. Avus meus ad Cappyc. decis. 39.* minusque officit, quod *Reg. Rovit. add. prag. 11. ex de Franch. decis. 421.* scripserat, nam illic *Præf. in diverso casu loquutus fuit, teste Muscatel. d. par. 6. Glos. terminus in add. lit. B.* Et haud obstantibus à nobis perpensis, contrarium judicavit S.C. in mense Julii 1645. decrevitque procedi ad ulteriora, oppositis non obstantibus, referente *D. Consil. Scipione Theodoro, Actorum Magistro Figliola.* Habent sua sydera causæ. Verùm restitui minorem, si illius causæ victoria dependeret ex testium reprobatione, determinavit *Senat. Cathal. apud Cæcer. var. par. 2. cap. 1. n. 302. Jo; Paul. Xammars. rer. judicat. par. 1. defin. 23. n. 23.*

An Collegio Scolariū, vel alicujus artis illa competant, *Imbrian. affirmativam sustinet partem confid. 4. num. 98. & Reg. Salernit. dec. 23. & ibi Thor. & Montibus hujus Civitatis, pro mulieribus maritandis, erectis, ampliatur Thor. par. 3. compend. decis. verb. Beneficium, non verò Sedilibus Nobilium hujus Civitatis in causis nobilitatis, Reg. Rovit. in conf. 32. & altero 33. lib. 2. Thor. 1. par. compend. decis. verb. Restitutio in integrum, Galupp. par. 2. cap. 31. num. 9. ejus prax.*

17 Quam autem dilationem beneficia exquirant, *prag. 11. de ordin. Judic. non explicat, sed bene nolter Ritus, quem esse correctum, ex S.C. dec. apud Affl. dec. 214. indicat Carav. num. 8. autumans terminum in primo beneficio dandum non esse medietatem termini dati ad probandum, ut ritus sanxit, sed esse arbitrandum secundum locorum distantiam. At Carav. assumptum, impugnatur à Muscatel. par. 6. Gl. adversa num. 1. iploque non laudato, insequitur Reg. Rovit. in d. prag. 11. num. 31, & praxis eorum dicta observant. Videas Maxill. ad consuetud. Barenf. rubric. de dilationib. sub nu. 21. Imbrian. add. tract. de primo, & secundo benefic. confid. 1. n. 112.*

R I T U S LXXII.

Publicatio peti debet elapso termino quatuor dierum, siquo ipso jure, si non petatur, & ea facta, datur terminus ad recipiendam copiam processus.

Item quod elapso termino, tam in causa civili quàm in causa beneficiorū dato, infra dies quatuor à die dicti elapsi termini, petatur per partes principales seu procuratores earū, publicatio in causa: & si infra dictum terminū non peteretur: habeatur ex tunc pro publicato in causa, & scribatur in actis publicatio, tanquam esset facta de consensu utriusque partis, & facta publicatione, eodem die datur terminus ad recipiendum copiam processus dictæ causæ, juxta provisionem Judicum, & naturam ipsius causæ. Itaque elapso dicto termino ad recipiendam copiam dato, de cætero non audiantur, nisi steterit per Magistrum Actorum, vel Substantuarios Curiz, quo casu teneatur Magister Actorum, seu ille, qui fuerit negligens in dando dictam copiam ad pœnam tarenorum decem excomputandorum in gagus ejus, quod nota.

S U M M A R E R U M.

- 1 *Judicia forensia in Civitate, cur constituta sint.*
- 2 *Publicatio in causa quando fiat, & quid sit.*
- 3 *In Romana Curia illa haud est in usu.*
- 4 *In hujus Regni, ac Civitatis Tribunalibus facienda est publicatio, eaque omissa, an sint acta nulla.*
- 5 *Caravita adversus Borrellum defenditur.*
- 6 *Publicatio fiat ne ipso jure in Regno, eo ipso, quod terminus probationis labatur.*
- 7 *Dato termino, si nullus fuerit receptus testis, omittitur publicatio, & proceditur ad conclusionem, quavis scriptura in termino producta fuerint.*
- 8 *Doctrina Caravit. in ritu 149. sub num. 4. declaratur.*
- 9 *Sola publicatio, absque testificatorum scientia, haud impedit testium receptionem, cum declarationibus.*
- 10 *In causis summaris, in quibus terminus juris haud impartitur, loco publicationis fit facultas ad dicendum.*
- 11 *In criminalibus causis publicatio fit ne pernecessaria.*
- 12 *Publicatio facta die feriato, licet processum non videret, quid tamen operetur.*
- 13 *Testes ex incuria, errore, vel aliter, nulliter recepti, num valeant facta publicatione, iterum examinari.*
- 14 *Et hoc casu eorum dicta sunt extendenda, & non sufficit, quod se referant ad depositionem in illa, vel alia causa factam.*
- 15 *Advocatis, & Procuratoribus, quæ in considerandis probationibus advertere debeant, satis edocentur.*

CUM eam maximè ob causam judicia in Civitate, forensia constituta sint, ut veritas, & justitia, ventis quasi contrariis agitatae clarius tan-

tandem elucescant; Calumnia, atque improbitas detectæ damnentur, atque opprimantur, ideoque sedeant Judices, orent Advocati, admittantur accusatores, audiantur testes juramenta accipiantur, tabulæ, ac processus conficiantur; illud minimè ferendum in iisdem videtur, quod tamen aliquando nonnullius improbitate, ac negligentia fieri nimis perperam solet, ut auditis jam testibus, testimonia in obscuro jaceant, & quid in eis pro innocentia sit, quid contra audaciam, poenitentia ignoretur, qua sanè re, quid indignius? quid ab Judice incorrupto alienius? quid republicæ pestilentius excogitari queat? Ita enim fit; ut judiciâ ipsa sine suo careant: Veritati sua lux detrahatur; improbitas sua poena non afficiatur. Illaque turpiter læsa hujusmodi inter latibula ignominiosè ingemiscat; ista audacissimè insultet, atque impune jactabunda quodammodo trisphet. Huic malo Ritus, de quo nunc agimus consuluit: qui effluxis dilationibus impartitis, tum in termino, tum in beneficiis, ac factò examine per partes, & causam, & testes citissimè palam omnibus, & publicationem fieri jubet, cujus publicationis definitio, quod sit attestatum secretè depositarum sollempnis, & deliberata per Judicem partibus facta ostensio, traditur à Mariano Soccino Sen. in cap. fraternitatis sub num. 22. extr. de testibus; illius actum servari in Gallia, in parlamento Parisiensi, & Delphinali scripserunt Guid. Pad. decis. 589. num. 1. Gayll. pract. observ. lib. 1. obser. 105. num. 2. in Consiliis Regis Hollandiæ, & Brabantis, vigore sâctionis Regis Catholici Philippi Austrii II. memores sunt Jodocus Dambouderius in prax. rer. civil. cap. 182. Nicol. Rensner. decis. 15. num. 31. lib. 3. minimè verò in usu esse in Romana Curia, advertunt Nell. de Sanct. Geminian. in tract. de testib. par. 2. num. 121. & Rota in antiq. decis. 16. nisi in tertia instantia notavit Octav. Vestr. in prax. Roman. Cur. lib. 7. cap. 1. num. 4. At in hujus Regni, & Civitatis Tribunalibus, tum Regiis, tum Baronalibus, in omni causa, quantumvis summaria, faciendam esse publicationem; eaque omissa injustè processum ad ulteriora, instanteque parte revocanda, postmodum gesta, advertit Viv. decis. 32. lib. 1. & testatur Borrell. in summ. decis. tit. 24. de public. process. tom. 2. Thor. par. 3. compend. decis. verbo sententia nulla: Si tamen petita fuerit, alioquin non impedire compilationem processus sub num. 12. subnectit idem Viv. per Glos. insignem in cap. fin. vers. Judicis de heret. in 6. collaudatam inibi per Gem. Franc. Anchar. & alios alibi prefertim Afm. in prax. §. 3. cap. 10. num. 5. quin eximius Doctor Matt. de Afflict. in constit. Regni incip. pacis cultum 6. notab. num. 53. hujusce Ritus necnon tenore prag. 11. incip. Cursu dilationum sub tit. de ord. judic. scripsit illam simpliciter esse de Judicis substantia illiusque omissione, sententiam vitari insequiturque Annib. Troyf. sup. ead. prag. num. 4. quorum effatum exploso prorsus illo Caravit. hoc in ritu num. 9. amplexatur Borrell. cit. loco num. 42. inquiring studiosè hoc Caravit. egisse, ut Annibali contradiceret. At Carav. sententiam tumentur Bal. in cap. 1. si de invest. int. domin. &

vassall. lis oriat. Gl. f. in cap. fin. verb. Judicis de heretic. in 6. Joseph. Cum. in rit. Sicil. cap. 39. num. 35. Thom. Trivisan. decis. Venet. 53. & dec. 54. lib. 1. idem Gid. Papa decis. 586. Menoch. de arbitr. Jud. lib. 1. q. 33. superinde multa scribit atque Mattienz. in dialog. Relat. & Advoc. par. 3. cap. 45. num. 6. Lanfranch. in prax. cap. 2. sub num. 38. idem Afflict. in cap. 1. §. idem si vassallus num. 4. de contro. investit. & ex eodem Afflict. notat Gallup. in prax. S. C. tit. de public. in caus. par. 2. cap. 26. num. 2. & post Carav. tradit Reg. Rovit. in d. prag. 11. num. 2. & super prag. 4. nu. 6. de dilat. Aus. meus ad Capyc. deris. 55. num. 2. Reg. de Marin. quotid. res. c. 45. num. 2. lib. 1. & ad Rever. decis. 263. num. 2. Novar. in alleg. post grav. 100. num. 5. lib. 3. & de priv. miserab. pers. priv. 125. Reg. Sanfelice. in prax. Judic. sect. 57. num. 2. eamque veriore censeo, & communiter receptam observo, teste quoque I. C. summo practico D. Franc. Mar. Prato ad Muscatell. in par. 6. Glos. partes in fin. An illa fiat in Regno ipso jure, eo ipso, quod labatur terminus probationis dissentiant nostrates nam annuunt Marant. par. 6. 11. actu nu. 7. ex Reg. Pragm. disposit. Calà de modo articul. Glos. 3. §. 1. num. 35. abnuunt tamen Muscatell. lib. 1. par. 6. Glos. partes n. 5. dicens illam pragmat. ab aula recessisse, talemque actum fieri, parte expente, & instante, & usus Tribunalium inolevit Thor. par. 2. compend. verbo Sententia nulla vers. estque verum, inlequiturque Reg. Sanfelice. add. sect. 57. num. 1. Illam vero omitti, si fuerit datus terminus, & nullus testis receptus, diuturna introduxit provida consuetudo etiam, si scripturæ in eo fuerint productæ, nam lapsò termino, proceditur ad conclusionem neque pugnat doctrina Carav. sup. rit. 149. sub num. 4. etenim fatur cum aliqui se examinandi; tunc quippè ait publicationem fieri debere cum termino aliquorum dierum, & reservatione infra eundem terminum examinandi prædictos testes in termino citatos quam resolutionem comprobant insuper verba rit. 86. in initio, & alia circa medium illa nempe, & idem intellige de responsionibus partium. Reliqua etiam in fine posita, scilicet, quod publicatio potest fieri de quolibet actu, intelliguntur non quidem de quolibet actu circa examen, sed de quolibet actu priori, vel posteriori contingente examen testium receptorum ad instantiam unius, vel alterius parti & quod adjungitur de responsionibus, explicatur de depositionibus principalium, illarum siquidem fit etiam publicatio.

7 Solam publicationem atque testificatorum scientiam haud impedire testium receptionem; apud Parin. de testib. q. 75. cap. 4. & verior æsequior DD. resoluit opinio, & proinde habita fide ab Actuario, & scriba, examen non fuisse percontatum, examinantur testes in termino citati, teste Muscatell. glos. causa num. 11. Ventrigl. in prax. rer. notab. tit. de publicatione annot. 32. §. 1. nu. 21. & confirmant Gratian. discept. forens. 158. num. 20. Fontanel. decis. Cathal. 102. num. 13. p. 1. & in praxi servari attestantur Prat. ad Muscatell. ibidem vers. quatenus, tametsi fuerint attestations percontatæ per transcursum; quicquid

quid in hoc contrarium asseveret *Reg. Rovit. in 2. prag. 11. num. 6.* In dubio autem visas fuisse præsumitur, & contrarium probandum foret, teste eodem *Gratian. num. 21.* laudato à *Ventrigl. add. loco num. 24.* etiamsi pars juraret non percontasse, adnectit *Prat. loco indicat vers. Pulchrum tamen.*

8 In causis autem summaris, in quibus haud terminus juris impartitur, sed vice ipsius fit decretum, quod capiat informatio illam omitti & fieri ejus loco, actum, qui vocatur facultas ad dicendum, ex *Carav. hoc ritu num. 13. & Guid. Pap. decis. 369. in fin. observat memorat. Gallup. sub num. 1. & addo Marant. in specul. par. 6. in 11. act. num. 7.* In causis vero criminalibus sit, nè, perneccessaria, & alia longè utilia in ejusmodi publicationis materia prædictas causas tangentes, explicat *Jul. Clar. qu. 49. & 61.* & nos etiam in *rit. 74. & 86. necnon Cappc. decis. 82. Cappc. Lacro decis. 178. lib. 2. Episcop. Ricc. par. 5. collect. 1768. quique collect. seq. 1769. in causa matrimoniali sermocinatur, & recipi posse annuit, ex decis. Senat. Pedemontan. apud Antonius Fabr. decis. 6. C. de testib. restrictiones regulæ adnectens.*

9 Facta vero die feriata, tamen processum non vitiet, operatur tamen, quod pars contra quam est facta, valeant testes examinare didicis non testificatis advertit *Carav. hoc. in ritu num. 14.* quem refert *Ventrigl. num. 29.* id quod semper licebit, non viso examine partis, vsque ad causæ expeditionem, in producendo testes in termino citatos, ut diximus. Unde inolevit canteilena decretorum passim, quæ interponuntur, quod recipiantur testes in termino citati, & habeatur ea ratio, quæ de jure habenda erit, cujus rationem reddit *Guttior. pract. lib. 1. q. 54. Surd. cons. 8. per tot. & quando testes possint examinari post publicationem, Ricc. par. 5. in add. collect. decis. 1768. & 1769.*

10 Testes verò ex incuria, errore, vel aliter, nulliter recepti, valeant nè facta publicatione iterum examinari inquit noster *Carav. num. 14.* & miscendo res civiles cum criminalibus, affirmativè inhæret opinioni quamque insequi videtur *Muscattoll. add. Glos. causa, par. 6. num. 12.* & hoc quippe casu non sufficit, si testes se referant ad depositionem in alia, vel eadem causa factam, sed eorum dicta extendi debeant, & non per viam simplicis repetitionis, decisum tradit *Reg. Rovit. super pragm. 9. de ordin. judic. num. 23. Auns meus ad Gramm. decis. 103. num. 53. num. 53. Fiv. opin. 911. ejus sylvæ comm. opin. Judex de Angelis ad Gizzarell. dec. 63. num. 6. redarguens Carav. contrarium sustinentem in facto asseverans illum uti non versatur in nostris Tribunalibus haud esse integrum testem illorum praxis, teste *Gizzarell. decis. 27. num. 6.* At *Carav. sensum comprobant, Thomat. decis. 56. Gratian. discop. forens. 890. num. 14. & extricat Reg. Sanfel. videndus decis. 97. lib. 1. Qualiter autem se gerere debeat Advocatus in considerandis probationibus facta publicatione, instruunt Suar de Paz in prax. par. 1. tom. 1. temp. 9. num. 5. & 7. Farinac. pract. crimin. tract. de testib. tit. de oppos. conera person. test. q. 62. & cæteris quos laudat**

Tom. I.

Franc. Maria Prat. Carav. hoc in ritu memor ad Muscat. p. 6. Glos. momentum vers. Ad hanc autem materiam.

11 Hoc unum tamèn in tam gravi negotio veli m ut Advocati, Procuratores advertant, nimirum, ut sedulo, nè per fugam acta cognoscant, sed perlegant, meditentur, testium depositiones ad integritatis trutinam, non semel, aut bis, rem totam perpendant, intentissimè recognoscant, ut utriusque partis rationibus, & probationibus præponderatis, causæ veritas elucescat, & quæ clienti favere, quæ adversari judicaverint, firmiter pronuncient; postremò cedendum nè sit illi, aut pro victoria standum, sine mora decernant, quæ cum ita servaverint, & dissentionibus occluderetur aditus, & litigantium sumptibus parcetur, pax summa, concordiaque inter Civis habebitur.

R I T U S LXXIII.

Facta publicatione, terminus ad repulsam à die assignata copia infra decem dies petatur, infra quem examinantur testes, alias non audiatur.

I Tem quod facta publicatione in causa, si partes, vel aliqua ipsarum voluerint petere terminum ad repulsam testium, petere debeant infra decem dies numerandos à die assignatæ copię processus dictæ causæ, plus, vel minus ad arbitrium Judicum juxta quantitatem processus, & quod detur terminus ad probandum juxta materiam causæ, & locorum distantiam, & dicta repulsa concedatur utrique parti per dationem unius termini, & infra terminum datum ad probandum in causa repulsæ, jam dicti testes jurati examinantur, ita quod de cætero non audiantur: nisi justa causa.

S U M M A R I U M.

- 1 Nihil est pro seculi pravitate, quod facilius obtineatur, quàm hominum de quavis re testimonium.
- 2 Jure optimo hic ritus inscriptus est, quo ejusmodi hominum testimonia recusari conceditur.
- 3 Inter cæteros attestationum publicationis effectus principem tenet locum isthac testimonii reprobatio.
- 4 Repulsa concedi cum clausula, si indiget haud debet.
- 5 In ejus termino recipi necnè possint articuli impertinentes.
Vel de directo contrarii.
Verba pragm. 12. ordine judic. declarantur.
- 6 In quibus causis deneganda sit.
- 7 In causa appellationis, an concedenda veniat testimonium in prima instantia examinatorum.
- 8 An testes citati in termino, & non examinati possint post terminum recipi in causa repulsæ.
Quid in judicio summario.
- 9 In causis criminalibus, an concedatur.
Quid ex capite inimicitia.
Inimicitia quomodo probetur.
- 10 Testes ab ipsomet litigante producti absolentur repulsa.

H b

puisa-

- pulsari, an possint, sive persona, sive dicta.
- 11 Infra quem terminum peti debeat repulsa, facta publicatione.
Hodie attento usu S. C. conceditur, dummodo sit petita, etiam in actu conclusionis.
 - 12 Si conclusio fuerit recissa primi, vel secundi beneficii remedio, sit ne ista concedenda, ad tradita per Capyc. decis. 65. inquiritur.
 - 13 Protestatio contra testes, si non antecesserit illorum attestations, repulsa non conceditur.
Causidicoprocuratores, qua cautela uti debeant in tali protestatione.
 - 14 Terminus ad repulsam brevis esse debet, & quid bodie? servetur.
 - 15 Quomodo se gerere debeant causidici in reiiciendis testibus.

Nihil est pro seculi pravitate, quod facilis obvineatur, quam hominum de quavis re testimonium; alliciuntur sæpè ad testificationes perhibendas pravis animi propensionibus, sæpids, vel pecunia, vel amicitie stimulis impelluntur, verum, nè sit, an falsum, quod proferant, nomine curant, voluntatis ductum, non rationis lucem sequuntur, quæ cum ita se habeant, quis non improbat testimonium simulationem, eorumque dicta refellet. Jure optimo hic Ritus inscriptus est, quo ejusmodi hominum testimonia reiici, omniumque semper testium verba in suspitione adduci, ac recusari conceditur, idque defensionis loco habeatur. cap. sapè, de verbor. signific. cap. presentium de testib. Afflic. dec. 351. num. 3. Borrell. in summ. dec. par. 2. tit. 25. de repulsa num. 2. & principem tenet locum inter ceteros attestatorum publicationis effectus, quos recenset Jodoch. Dambondorius in pract. rer. civil. c. 182. num. 11. 12. & 13. necnon Nicol. Rousner. decis. 15. num. 31. lib. 3. isthæc testium reprobatio, impugnatio, ac repulatio, quæ partibus impartitur ipsius publicationis actu facto, legitimeq; notificato, Joseph. Ludov. dec. Perus. 73. num. 1. Capyc. decis. 55. nu. 3. Jacob. Philip. Port. in tract. concl. lib. 1. concl. 39. limit. 6. Petr. Rebuff. ad Const. Gall. tit. de publ. art. 1. num. 12. Andr. Gayl. pract. obser. 105. num. 8. cuius repulsæ materiam cum Imbrianus, aded copiosè, ac perdoctè explicaverit in suo de repulsa tract. duabus partibus distincto, ut aliquid addere vanum existimem, satisque erit, Lectorem relegare ad ea, quæ præfatus Doctor accuratè congregit, necnon peritissimus æquè, ac doctissimus Reg. Rovit. super pragmatic. 11. de ordin. Judic. quamvis pauca quædam potissimùm inspecto Jure Regni deliberare haud censeamus supervacuum esse.

- 4 Illam itaque peti, aut concedi cum clausula, si indiget, vetuit Regium decretum cujus meminit prag. 63. de offic. S. C.
- 5 In ejus autem termino produci minimè posse articulos impertinentes, statuit prag. 12. ead. add. tit. de ord. Jud. utique verò alios de directo contrarios, teste ead. Imbrian. in tract. de primo, & secundo benefic. confid. 3. num. 99. dummodo tendant ad reprobationem testium reprobatoriorum, non autem examinatorum in primo termino, ut post Capyc. dec. 62. atq; Surd. dec. 126. num. 8. & dec. 296. per tot. monet idem Imbrian. indic. tract. de

repuls. par. 1. confid. 29 num. 144. & post Capyc. observat Reg. Revert. dec. 393. neque adverari opinamur verba citatæ prag. 12. atque idè Muscatell. illis suffultum non jure contradicere, existimantem illius prag. verbis improbari articulos de directo contrarios in termino repulsæ in par. 6. Glos. momentum, maxime post num. 18. quandoquidem, præter alias ab eodem (cum rectius consideravit) deductas responsiones in sua additione ultima, credimus congruere, quod licet dicta prag. in primo termino verba faciat de impertinentibus, ac de directo contrariis, in dispositiva verò loquitur tantum de impertinentibus.

- 6 Causas verò, in quibus concedenda, aut deneganda sit repulsa, enarrant Farinac. copiosè more solito, ac distinctè quest. 62. à num. 163. Reg. Rov. in prag. 11. memor. n. 9. & 22. nonnulla in praxi, & theorica recensens, Reg. Sanfel. in prax. Judic. sect. 57.
- 7 Sed in causa appellationis repulsari non possint testes examinati in prima instantia, defendit Affl. decis. 266. Avus meus ad Capyc. decis. 157. quem refert Dom. Reg. de Maris. ad decis. 262. num. 3. D. Reg. Revert. Ripoll. variar. resolut. cap. 5. num. 30. & Masbrill. dec. 97. multas alias commemorans decisiones, insequitur Cancr. lib. 1. var. resol. cap. 20. num. 48. de testibus, Avendan. respons. 21. in fin. necnon Guetier. lib. 1. pract. q. cap. 64. num. 2. nisi tamen in priori instantia petierit, nec obtinuerit terminum ad repulsam, subdit idem Affl. aut si ex capite falsitatis, ille idem ait, citatusq; Masbrill. amboque decisum attestantur, Avus meus ad Gramm. decis. 59. num. 3. multoque magis si fuerint petita repulsa, concessus terminus, & producta capita repulsæ, non tamen probata, juxta decis. Pedam. Thesaur. 259. num. 6. Reg. Capyc. Latratom. 2. consul. 115. num. 11. quemadmodum si consuetudo suffragaretur, nam liceret Gaid. Pap. dec. 500. Reg. Rovit. in prag. 11. num. 10. de ordin. judicior. Imbrian. add. tract. par. 1. consider. 5. num. 70. Ricc. collect. decis. 10. & 834. Verum tamen est, nulla existente prædictarum causarum, obtinuisse D. Dianam Mirollam in anno 1553. facultatem respucendi testes examinatos in prima instantia, memorat Ann. singul. 442. insinuat fortè evenisse, quia impedimento detenta erat. Sed an testes in termino repulsæ citati, sed minimè recepti, possint post terminum recipi, prout recipiuntur testes in termino citati in causa principali, ex dictis per Vivium dec. 127. n. 8. Ripoll. adduct. cap. 5. de dilation. num. 177. & per nos alibi, potissimum in rit. 69. in qua questione Carav. in hoc ritu 4. notab. contra ea, quæ scripserat in mem. rit. 69. in 3. notab. firmat, non esse illos recipiendos, & proindè in termino repulsæ, debeant testes citari, jurari, & examinari, cum ille currat de momento ad momentum, Carav. refert Muscatell. in prax. lib. 1. par. 6. Glos. momentum, num. 14. At contra Carav. opinionem, decisum fuit per M. C. V. & per S. C. sub die 24. Augusti 1654. referente Dom. Reg. de Marinis, tunc ipsius M. C. Judice, ut ipsemet testatur ad Revert. decis. 262. n. 4. tom. 1. & provisum fuit, recipi testes in termino repulsæ citatos.
- 8 In judiciis autem summaris, competat nè repulsa, adinvicem dissentientes fuere Doctores, quando-

quandoquidem alii negant, alii annuunt, atque Anna præsertim negat alleg. 84. num. 10. per dec. Capyc. 55. necnon Imbrian. confid. 1. & 2. Thor. par. 1. compend. decis. verbo Repulsa, Reg. Tapia decis. S.C. 24. num. 8. etsi veritate inniteretur, incassum tot leges, atque Doctores in Regno de repulsa loquerentur, ubi causas omnes summarias esse constat, & nos alibi probavimus. Nec decisio Capycii adversatur, cum verba faciat in Judicio summariissimo ob timorem armorum, quis manutendendus sit lite pendente. Imò apertis verbis num. 2. ostendit DD. contradicentes loqui in judicio summano, nisi replicetur aliud esse judicium summario; aliud autem causas summarias; cum causas ipsas etiam ordinariè agitandas esse, in judicio verò non ita procedendum; supponatur. Quid igitur verius sit in proposita questione, si percipere volueritis, videtote Covar. pract. 99. cap. 17. num. 4. Bocat. in tract. de interd. uti possidet. cap. 14. à num. 43. Menoch. de arbitrar. Judic. quæst. 32. Ripoll. addu. cap. 5. num. 247. Nos enim assentimur concedi debere, nisi calumniosè petitam fuisse, pateat, juxta decis. Affl. 351. præsertim sub num. 5. & 6. ibidemque Ursill. in princ. alteramque Perusinanam Josephi Ludovici 86. maxime num. 14. loquentem in materia attentatorum; sicuti, & Troyf. in pragmat. cursu dilationum, num. 15. de ordin. Judic. Hieronym. de Laurent. decis. Avenion. 8. num. 7. Vestrius in prax. lib. 8. cap. 4. num. 21. Imbrian. indic. tract. part. 1. consider. 1. num. 32. & consider. 3. num. 22. Lancell. de attent. par. 3. cap. 26. num. 120. Scacc. de judic. caus. civil. & crimin. cap. 97. num. 91. Farinac. quæst. 62. à n. 195. & q. 68. à n. 81. Marant. in Specul. par. 6. in 13. actu num. 14. Thor. par. 1. compend. decis. Regni, verbo Repulsa.

9 In causis verò criminalibus concedatur nè illa, negativè post Parid. in crimine blasphemie, & Læse Majestatis, respondet Carav. noster num. 5. nisi, ex capite inimicitie, subdit, & amplexantur Foller. in prax. crim. rubr. conced. repuls. num. 4. Vermigl. conf. 90. num. 20. Hippol. Maja consult. 22. num. 32. Ricc. dec. Cur. Archiep. Neap. par. 3. dec. 29. num. 5. Jul. Cartar. decis. 33. num. 4. latequè D. Francisc. Baron. de effect. inimic. effect. 113. lib. 1. Ann. sing. 67. idem Ricc. collect. 834. Gram. conf. crimin. 15. num. 12. Muscatell. in prax. crim. rub. de blasphem. num. 26. Avus meus ad Capyc. dec. 55. num. 4. & ad Gram. dec. 50. num. 17. tanta enim est repulsa inimicitiam tangens vis, ut, cæteris aliis, sit major, & nunquam excepta dicatur, teste Carav. hoc in ritu num. 8. quæ autem debet esse talis inimicitia, explanant Camp. in cap. vulgaris num. 19. & 26. Clar. §. fin. q. 24. vers. item quæro, Thor. ad Jo. Grand. de bello exul. ad prædicam. substant. q. 3. ad num. 9. Ricc. collect. 453. Nepos de Monto Albano in tractat. de except. rub. de except. contr. testes, vers. item si testis inimicus, Foller. in prax. crim. rubr. concedatur repuls. num. 19. Borrell. add. tit. 15. num. 287. & exempla enarrant Cicero in orat. pro M. Fontejo, Valer. lib. 8. cap. 5. Inquisito enim Q. Pompeo repetundarum, Cajuus, & Q. Servilii Cepiones, & Q. & L. Metelli testes in illum à sapientissimis Judicibus repulsi fuerunt in gratiam inimicorum damnatum fuisse crederetur, absolutus fuit, non obstantibus summis

Tom. I.

testium virtutibus, refert Petr. Aerodius decretor. lib. 4. tit. 11. cap. 24. & post ipsum, Petr. Gregor. syntagm. jur. lib. 48. cap. 3. num. 34. Inimicitia autem, ut probata dicatur, quæ requirantur Intrigl. singul. 176. num. 62. lib. 2. & sing. 80. num. 11. lib. 3. Cyriac. controu. 409. num. 70. Muza super pragmat. tit. 20. num. 6. Lel. Zanch. de duell. inter mil. Sac. & Secul. lib. 1. cap. 27. num. 9. Prukman. conf. 43. Testai alleg. 6. num. 156. Thor. par. 3. compend. dec. verbo inimicitia, Baron. in prælud. adduc. tract. n. 9. & 11.

10 Testes verò ab ipsomet litigante producti ab eodem repulsari non possunt, l. si quis testibus, Cod. de testibus, l. Pomponius 10. in princip. ff. de negot. gest. Robert. Maranta conf. 143. num. 9. Episcop. Carol. Marant. controu. jur. lib. 5. respons. 76. num. 28. quamvis non examinati, sed in calce tantum suæ citationis ad testes annotati, qua usus non fuit, tradunt Rubbin. decis. 122. Ricc. collect. 834. Avus meus, Carav. hoc in ritu num. 5. laudato ad Capyc. dec. 39. num. 2. Jodoc. in prax. civil. cap. 186. num. 4. Beg. de Marin. ad Revert. dec. 343. num. 3. tom. 1. latèq; Episcop. Campanil. ad Oliv. rit. Archiepisc. Neap. 33. num. 6. lit. A. id confirmans auctoritate ejus prædecessorum, in legali scientia præstantissimorum, quin, & ejusdem Avi mei ejus Sororini, qui idem decidit anno 1599. cum tres, & viginti annos agens, munus judicatus Suevæ exercebat, postquam officio Auditoris generalium Commissariorum, cum omnimoda potestate contra exules in Aprutiensi Provincia bis functus erat, ipso Episcopo attestante eod. loc.

Quod peroptimè idem Avus meus eundem sequutus Carav. intelligit, quoad illorum personas, secus verò quoad dicta, si nova non superfit causa, innixus quoque Gram. dec. 34. Ursill. ad Affl. dec. 216. & Capyc. dec. 62. in fin. & post ipsum firmavit Reg. Rovit. sup. sapius memor. prag. 1. num. 24. ampliatis hujusmodi approbationem operari, nedùm quoad futurum examen, sed etiam, quoad præcedens antè approbationem, necnon Reg. Sanfelic. in prax. judiciar. sect. 57. num. 17. & 18. Reg. de Marin. ad Revert. dec. 393. num. 1 tom. 1.

Infra tamen decem dies peti debeat repulsa facta publicatione, statuit Ritus, cujus dispositioni, contradicit pragmat. 11. de ordin. Judic. quæ processum consignari mandat infra dies octo numerandos à publicatione, ut amodò infra dies octo immediatè sequentes, tùm Procurator, tùm Advocatus valeant illum percontari, quibus ultimis octo diebus elapsis, si aliqua partium die sequenti repulsam petierit, ipso jure concessa intelligatur, quin his nostris temporibus adversari usum S.R. C. attestatur præcitatus Rovit. ead. pragmat. 11. num. 14. quò introductum esse affirmat, concedi repulsam quancumque, dummodo petitam in actu conclusionis, & ex Carav. confirmat Borrell. lib. 2. summ. decis. tit. 25. de repuls. num. 9. Quò si talis conclusio fuerit rescissa primi aut secundi beneficii remedio, sit nè illa concedenda, variè determinasse S. C. constat apud Capyc. decis. 55. num. 4. ibidemque peroptimè adnotat Avus meus fuisse in causa Princi-

H h 2

pis

pis Bifiniani, cum Duce Neritoni denegatam, quia à repulsam petente nil erat examinatum in primo termino quidquid *Anno mens* divinare dicat sed malè, *Borrell. add. tit. 25. nu. 35. Anno me um*, siquidem insequuntur *Imbrian. tract. de primo, & secundo beneficio, num. 112. Nouar. de ordin. Judic. num. 2. pragm. 11. & D. Reg. Capyc. Latr. casus à Capyc. enunciatos recensens add. consult. 115. à num. 31. lib. 2. Videas Maxill. ad Consuet. Bari tit. de dilation. num. 23. Ursill. dec. 266. in fin. Thor. par. 1. compend. decis. verb. repulsa concedenda, & verbo Respulsa an concedi, necnon Dom. Reg. Reverter. decis. 262. qui dubiam fore concedendam Capyc. decisionem annuit, & contrarium concludit, illiq; inhæret Dom. Reg. de Marin. in observat.*

Affid. insuper dicit, quod si protestatio contra testes non antecesserit attestaciones illorum videlicet *protestor contra testes, & dicenda per eos*, non liceat post publicationem illos reprobari in *decis. 351. num. 8. insequitur Anus meus ad Capyc. decis. 55. num. 4. & ad Grammat. decis. 24. num. 8. Gallupp. in prax. S. C. par. 2. cap. 28. num. 4. Reg. Saufelic. in prax. judic. sect. 57. nu. 11. Borrell. add. lib. 2. summa. decis. latè tit. 15. de test. reprobat. seu repuls. num. 16. Ventrigl. in prax. tit. de repuls. annot. 32. §. 2. à num. 1. regulæ præfatæ restrictiones adducens. Cauti tamen procuratores addunt protestationi, quatenus contra *principalem, & non aliter*, & sic cessabit titubatio *Carav. quam ex Marant. indicat sub num. 4. vers. ideo videmus*, nam tunc testium ex adverso dicta in favorem protestantis illi proderint, ut ad vertit *Muscattell. par. 9. Glos. momentum, num. 5. & dixerat Oliva ad rit. cit. Archiep. Neapolit. 33. num. 1. Hanc tamen protestationem non fieri in Camera Imperiali scripsit Gaill. practic. observat. lib. 1. observat. 87. num. 5. & observat. 105. num. 17.**

Quod verò terminus ad repulsam brevis esse debeat arbitrio Judicis de Jure Canonico, voluit *Jo. Andr. in cap. licet et 3. de testib. num. 3. cum quo noster convenit Ritus, tamen ex pragm. prædicta 11. incip. Cursu dilati onum*, ille sit medietas termini probatorii dati ad probandum, cujus *pragm. dispositionem non servari, sed illam Ritus, indicat Carav. in 2. notab. quamvis abnuant, & pragm. servari asseverent, Muscattell. d. Gl. momentum. num. 12. Borrell. add. tit. 24. nu. 12. & hoc jure utimur Reg. de Marin. in observat. ad mem. dec. 393. Reg. Revert. num. 1. Et in Curriis quoque Ecclesiasticis Regni, advertit Ventrigl. idic. annot. 32. num. 2.*

Illud moneo caudicos, cum reiiciendi sunt testes, modestissime id faciant, & iniuriosis verbis, quæ pietati maxime nocent, & urbanitati, minime utantur, expresse fateantur, & protestentur in rubricis articulorum, seu positionum, se non testibus notam inurere, exceptiones repulsatorias opponendo, sed veritatem rationibus tueri velle, ut advertit *Soccin. cons. 118. col. 3. vol. 1. Marant. in specul. par. 6. ad. 13. num. 3. & 15. Suarez de Pax in sua prax. 5. par. tom. tempor. 9. num. 12. Peguer. in prax. civili rub. 20. num. 4. ex hoc non odia, non contumeliæ, nec diffentiones ori-*

entur, omnibusque humanitatis, & justitiæ significationem præbere, videbuntur.

R I T U S LXXIV.

Repulsa repulsa conceditur.

Item quod elapso termino dato ad dictam repulsam, infra quatuor dies, petatur, & fiat publicatio dictæ repulsæ, & si peteretur post dictam publicationem, repulsa repulsæ concedatur utique parti per dationem unius termini infra sex tantum dies numerandos à die assignatæ copiam dictæ repulsæ, & petatur, ut fiat publicatio ut supra, & si infra datum terminum, non fuerit petita ipsa publicatio, habeatur pro publicato, ut supra quod servatur.

S V M M A R E R V M.

- 1 *Æqualitas in Judiciis facienda est, & æqua lance pro omnibus pendendum est.*
- 2 *Repulsa repulsa concedenda est, & non amplius.*
- 3 *Hæc ritui concordat prag. 11. de ordi. Judic. in concedenda repulsa repulsa, dissentit tamen in modo concedendi, cum declarationibus.*
- 4 *In illius causa unicus tantum datur terminus, & est medietas termini dati in repulsa.*
- 5 *Prædicta secunda dilatio repulsa, num. concedenda fit in causa criminali ad favorem fisci, vel accusatoris.*
- 6 *Publicatio, non nisi parte petente, facienda est.*
- 7 *Judices in hac re attendere debent conditionem testium examinatorum, eorumque mores inspicere, nobiles nō sunt, an plebei, &c.*
- 8 *Quomodo testes repellendi sunt, & quibus in causis, remissivè.*
- 9 *Vera an sit sententia illa, viles, & pauperes in testes non admitti.*
- 10 *Pauper ab accusando repellitur, & facillimè periturus est.*
- 11 *Histrion, qui mercede recepta, scenam agit, an in testes admittatur.*
- 12 *Ejusmodi persona inter humiles, & sordidas connumerantur.*
- 13 *Histrionia munus, num. inter malas artes numeretur.*
- 14 *Publica spectacula omni jure sunt permissa, cum declarationibus.*
- 15 *Comica spectacula exhiberi, an possint prope Monasterium.*
- 16 *Decisio in causa Venerabilis Monasterii Sancti Francisci de Paula extra Portam Capuanam hujus Civitatis, cum Petro Paulo Cimino, recensetur.*

Quanti facienda sit in Judiciis æqualitas, æquitatis amator facile intelligit, & à nobis exarata rit. 46. in princ. manifestè ostendunt. Id potissimum Judicis munus est, ita æquis oculis res in controversiam positas intueri, ut in neutram partem, aliquo suo vel affectu, vel odio, vel emolumento abripi se patiat. Hoc enim esset

autoritate abuti, ac maximis commune bonum incommodis perturbare; cum nulla re adeo homines offendantur, quam hujuscemodi inæqualitate judicii. Etenim cum pares nos fecerit natura, ex æquo nobiscum agi ardentissime exoptamus. Molestè fert animus, si quis nobis præfertur, igitur æqua lance pro omnibus pendendum est, ex quo, & jura, & hujusmodi ritus sanctionem, quam maximè laudo, quæ pro singulis eandem servari mensuram expressis verbis patefaciunt, quapropter si litiganti adversæ partis testes reprobare licuerit, huic etiam, & illius testes reicere concedendum erit.

2 Atque idèd elargitur terminus ad repulsam repulsæ, at deinceps litigantibus nefas sit amplius ad reprobationem testium aspirare, nè si producendi quartos contra tertios, & sic deinceps, partibus facultas impatiatur negotium diutius protractari contingat, ad *tex. in cap. licet dilectus de testib. cap. presentium eod. tit. in 6.* & super eis *DD. omnes Episcop. Campanil. ad Oliv. rit. Cur. Archiepiscop. 33. num. 7. lit. B. Jo. Bapti Ventrigl. in prax. notabil. annos. 32. §. 2. num. 6.* quin, & plures Civilistæ tradunt multis in locis, præsertim *Bal. in l. si quis testibus num. 12. C. de testib. Roman. singul. 388. reprobatio solertissimus scriptor Imbrian. in tractat. de repuls. par. 1. considerat. 1. sub num. 13.* quique sub duplici subordinata dilatione utriusquæ repulsæ vim extricat.

3 Huic ritui concinit etiam in ipsa concedenda repulsæ repulsæ, *pragmat. 11. de ordin. Judic.* dissentit verò in modo concedendi quamvis neutrius forma his postremis temporibus in omnibus attendatur, teste *Caravit. ad hunc rit.* etenim in aliquibus reicitur proscripita ab ipsa *pragmat.* in aliis verò in hoc *Ritu* & in more habemus constitutum à *Muscatell. in prax. civil. par. 6. in tex. in Glos. verò repulsæ sub num. 2.* apertè ostendit in quo altera ab altera distet, & utraque à moderno usu; Idemque causam inquirit, hujus intuitu isthæc secunda dilatio repulsæ introducta fuit *in seq. Glos. termino num. 1.* & non secus ac in prima dilatioe unicus tantùm conceditur terminus utrique parti ita in causa hujus secundæ dilatioe, teste *Scaglion. super ead. pragmat. 11. num. 14.* inter sua tamen *commentaria* tenet duodecimum locum *sub rub. de public. process.* ipsumque *Muscatell.* asseverantem medietatem termini primæ repulsæ esse terminum sæpulsæ repulsæ, insequitur idem *Imbrian. add. confid. 1. nu. 25.* irruens contra *Caravit. hoc in ritu.* Ude si in repulsæ fuerit datus terminus dierum sex, in ista dabitur terminus dierum trium, *Marant. p. 7. act. 13. num. 1. Borrell. par. 2. sum. decis. tit. 25. de repulsæ, num. 14. Reg. de Marin. in observat. ad decis. Reg. Reverter. 393. num. 2. tom. 2. hujus rit. memor.*

4 Prædicta secunda dilatio fit nè concedenda in causa criminali ad favorè fisci, vel accusatoris, discutit *Parif. de syndic. verbo inquisiti, cap. 2. vers. ita videbitur sub num. 1.* & quod attinet ad fiscum nullatenus tribuenda facultatem illi reprobandi testes defendit etiam *Imbrian. eod. tract. p. 1. confid. 2. num. 6.* & is, atq; *Grammat. decis. 45. num. 14.*

Quod si infra terminum secunda dilatio repulsæ petita non fuerit, habeatur pro publicato, disponit *Ritus*, & concinit adhuc *pragmat. 11. de ordin. judicior.* & neutrius dispositionem admittit usus Tribunalium Regni, idque præter *Carav. Muscatell. par. 6. Glos. partes, sub num. 4.* subjungens tantum parte vetente faciendam, additque formam *num. 5.* eamque esse, quam jus commune admittit *cap. consuluit, de offic. delegat. & Glos. in consit. Regni universos, vers. Publicatorum.* Alia verò de publicatione ista congerimus *sup. rit. 72. 86. & 97.*

6 Illud in hac re, Judices advertant scilicet, ut testium examinatorum conditionem attendant eorumque mores inspiciant nobiles nè fuerint, àn plebei, integram nè, an pravam sceleribus duxerint vitam, pauperes an divites sint, amicitia notant cum litigantibus subiverint; Vera ne àn similitudine fugata, & nihil de re affirmativa eorum dicta censeantur, quæ omnia, si accuratè examinentur, mirum, quantum ad commune bonum conducerent, id enim ad prudentis Judicis arbitrium referendum esse, jura voluerut, *l. 1. 2. & 3. ac tot. tit. de testib.* quorum meminit *Prad. ad Muscat. par. 6. Gl. termino repulsæ, vers. ut imperfectum nihil,* & ante ipsum *Borrell. par. 2. sum. dec. tit. 15. de testib. reprobat. n. 2.*

7 Quomodo autem testes repellendi sint, & ex quibus causis *Maranta 6. par. tit. de repulsæ test. Ferrar. in sua prax. in form. juram. testium, §. protestante, & in forma opponendi contra testium Thesaurus decis. 258. Afnius in sua praxi §. 20. Farinac. in lib. de opposit. contra examen testium, maximè qu. 75. potissimùm si viles, & pauperes illi sint.*

8 Quamvis enim impium videatur velle nos animi adimere, quibus fortunæ lusus bona corporis ademit *Claud. Bertazz. in add. ad patris conf. 210. num. 7. lit. B.* tamen communiò fertur sententia viles, & pauperes non admitti in testes *Glos. in d. l. 3. & in cap. si testes, §. si testes, §. testium fides 4. quest. 3. Farinac. quest. 57. num. 4. Thom. Grammat. conf. crimin. 26. num. 13. & conf. 58. num. 11. Laderch. conf. 181. num. 10. vol. 1. Borrell. tom. 2. sum. decis. tit. 15. de testib. reprobat. à num. 330.* & clarius voluit *Hermogenianus in lib. 6. juris epitom. l. nonnulli, ff. de accus. docens pauperem ab accusando repelli ergo multò magis à testificando, dicere namque testimonium majoris est præjudicii, quam accusare, ut arguunt *Crot. de test. p. 3. nu. 24.* & alii apud *Farinac. num. 16.* regulam restringentem, ac ampliantem, præsertim in causa civili ardua, *num. 26.* in causa matrimoniali, *num. 28.* in inventarii confectioe, *num. 34.* atque consonum rationi hoc esse videtur; pauper enim facillimè per iurus est ut ait *Salomon*, relatus à *Glos. in cit. cap. si testes*, nullus miseris est pudor *Seneca in Oed. scripsit, sceleri proclivis est egestas, Syll. lib. 3. dixit.**

Et in quadam causa fuit objectum cuidam testi quod esset histrio, sed quod mercede recepta, scenam argeret; ad *text. in l. 1. & 2. §. eos, ff. de his qui not. infam. l. 1. §. denique ff. de postuland. Borrell. in terminis par. 2. sum. decis. tit. 15. de test. reprobat. num. 222.* Quamobrem nonnulla quas

quæ in hanc rem tunc temporis adnotavi, libet mihi nunc hic adnectere; Eiusmodi enim personæ inter humiles, & fordidas connumeratur *l. humililes, §. humiles, C. de incest. nupt.* ac in dubio famosi de jure existimantur, *d. l. 2. §. ait Prætor & l. 3. ff. his qui notant infam. §. fin. ff. ad l. Jul. de adul. l. quadam delicto 14. ff. de pen. l. 1. §. item Senatus consulto, ff. de postul. l. lege Julia 44. §. & is ff. de rit. nupt. l. penul. Cod. ex quibus causis infamia irrogat. l. Imperialis cum auth. seq. Cod. de nupt. §. 1. auth. senic. non sol. can. 14. q. 1. can. per dilect. de consecrat. dist. 2. DD. passim in d. can. 14. q. 1. & in cap. cum decorem, de vit. & honest. cleric. Bart. in l. 1. ff. de in jus vocando Tiraq. in add. tract. de nobilit. c. 34. num. 6. 7. & 11. in tract. de pen. temp. in præfat. num. 19. Belluc. inspect. princip. rub. 11. §. videndum, nu. 31. ibique Camill. Borrell. in add. lit. N. Lambert. de Jur. Patr. lib. 1. quæst. 26. art. 9. num. 1. & 2. Forner. rer. quotid. lib. 5. cap. 29. Car. de Grassis de effect. cleric. effect. 1. num. 1235. & cap. 10. num. 8. Maiol. de irregular. lib. 2. cap. 5. num. 17. lib. 3. Coler. de process. exequent. par. 1. cap. 9. num. 10. & 11. Bellet. disquis. cleric. par. 1. Gratian. discept. forens. cap. 185. num. 43. & 46. Episcop. Ricciul. de person., quæ in statu reprobo versantur, lib. 5. cap. 8. n. 2. & Amaya ad l. unic. n. 34. 35. & 36. de infamibus lib. 10.*

Hinc Antisthenes, teste Plutarcho, cum de Ismenia quodam audisset, optimum eum esse tibicinem, Authomo dixisse fertur: Nequam illum esse oportere: neque enim, virum probum, & tibicinem aliquem esse posse; quod etiam perbellè collineat, quod ex eod. Plutarch. de Antea scytharum Rege, tradit Tiraq. cap. 34. de nobilit. num. 7. jurejurando, scilicet eum affirmasse, se libentius hinnientem equum, quam Ismeniam ipsum bello, tunc captum, fore auditurum, & Senatusconsulto Augustus Cæsar inhiberi dignus fuit; quod (ut Suetonius in ejus vita scripsit) ad scenicas quoque, & gladiatorias operas equitibus Romanis aliquando uteretur: quæ res, & Neroni vitio data est, eod. Suet. teste, in vita Ner. cap. 4.

9 Et nostro jure, tam improbum, atque inhonestum, hoc histrionæ munus, non inter malas solum artes numeratur, *l. 1. ff. de serv. compend.* sed peculiaribus penis illud exercentes plectendos esse sancitum fuit. Pagani enim infamæ nota, milites capitali pœna multentur, *l. quadam 14. de pen.* mulieres malæ conditiois, atque inhonestatis macula notantur, *l. Imperialis 24. C. de n. u. rtialis* Uxores ad scenicas agendas operans locantes de adulterio damnantur, *l. mater ff. ad l. mater 10. §. mulier ff. ad l. Jul. de adul.* atque à maritis id prohibentibus, licitè repudiantur, *l. consensu §. vir. C. de repud.* filii, qui preter parentum mores, scenicis associantur, justissimè exheredantur *l. in arenam C. de inoff. testam. §. causas, vers. si prætor, Auth. ut cum de appellat.* Clerici Clericali orbantur privilegio, *cap. unic. de vit. & honest. cleric. Cened. collect. 37. ad decret. num. 20. Bovadill. cæteros casus congerens lib. 2. politic. cap. 18. num. 44. Amaya ad l. unic. C. de infant. lib. 10. nu. 36. Episcop. Ricciul. lib. 5. tract. de person. quæ in statu repr. versant. cap. 12. num. 1.*

Quinimò aded illicitum, & detestabile existimatur, ut legatam Civitati pecuniam, ut ex ea spectacula quotannis edantur in eam causam, tanquam illicitam, non deberi, responderit *l. C. in l. legatum Civitati 16. ff. de usu, & usufruct. legat. l. legatum 5. ff. de administ. hered. ad Civit. pertin.*

In contrarium verò opponeretur, comedias; seu publica spectacula omni jure esse permessa, *l. 1. 2. & toto tit. C. de spectac. public. lib. 11. l. unica, C. de majuma eod. lib. & pro eis posse legari Glos. in l. Civitatib. de legat. & Guliel. de bened. in cap. Rainutius, in verbo Absque liberis il secondo, sub num. 11. de testam. refert quendam Tololanum, ut continuo representarentur comedie maximum aliquibus histrionibus legatum reliquisset. Ideoque Terentii Poetæ scenicum opus non modo non illicitum, sed quodammodo Reipublicæ haud inutilè existimatum fuisse, ejusdem sequens sepulchralis testatur inscriptio.*

Descripti mores hominum, Juvenumque, Senumque.

Qualiter à servis decipiantur veri.

Quid meretricis, quid leno, dolis configat avaris.

Hac quicumque legit, sic putoo cautus erit.

Hinc comædiæ, quæ initium à Græcis habuerunt, & inventæ, pro votis, tunc offerendis falsis Numinibus ad fertilitatem impetrandam, teste Polidor. Virg. de rer. invent. lib. 1. necnon Tit. Liv. decad. 1. lib. 7. in maxima apud ipsos Græcos, & Romanos fuerunt æstimatione, & Romani sæpè sæpius eas exercebant, & Augustus sæpissimè eis delectabatur, ut ait Sueton. in vita Augusti cap. 88. & testatur Textor in officin. in cap. ludi, & spectacula diversa, & propterea à Domitiano Imperatore edita fuisse theatra magnifica, & sumptuosa, scripsere Blod. in lib. 2. & 3. de Roma triumphante, Cassan. in Cathal. Glor. mund. part. 11. confid. 52. Cassiod. var. lect. lib. 4. Imò Cicero vocat, histriones veritatis imitatores, in lib. 3. de orator. num. 119. & Roscius, vir doctus, librum scripsit, in quo eloquentiam cum Histrionia comparavit, Cassan. loc. cit. & eas permittendas esse Angelicus Doctor notavit in 2. 2. quæst. 86. & in microcosmia par. 1. dialogo 12. pag. mibi 149.

At prædicta, dicebatur, locum vendicare in iis spectaculis, quæ à Principibus populo ad solatium fiunt, & in quibus honestas, ac modestia primum sibi obtinet locum ut, in l. unica, C. de majuma lib. 11. & advertit Episc. Ricciull. addit. tract. lib. 5. cap. 2. num. 11. non autem in his, de quibus agitur scenicis representationibus, quæ à Mimis, Histrionibusq; publicè, receptaque mercede peraguntur, & in quibus scenicæ mulieres, nulla sibi patrocinate modestia, nec verecundia ornata, liberè agentes, scenam alloquentes, ac multotiès psallentes, ac tripudiantes populo, ac præsertim incautis sese juvenibus ostentant, Marrian. in tract. de spectac. cap. 12. Bovad. lib. 5. cap. 4. num. 24. Bulenger. de theatr. lib. 1. cap. 50. Pantoja lib. 2. de aleator. num. 5. Unde nedum Roma, sed universa Italia Tiberius scenicos, Histrionesq; pepulit Nero Pantomimos omnes relegavit. Domitianus eisdem scenam interdixit. Masilienses nullum aditum juventuti in scenam, theatrumq; tri-

tribuebant, nè per motus obscenos impudicitia Juvenes lascivirent, ut eruditè, post alios notat Ricciull. *add. trac. cap. 7. num. 4. P. Fragos. de Regim. Reipub. par. 1. disput. 2. §. 4. n. 189.*

Propterea, paucis antè annis, contenderunt Religiosi viri Monasterii Divi Francisci de Paula, extra Portam Capuanam hujus Civitatis (sub cujus Magni Patriarchæ auspiciis, ac patrocinio, Urbem, ac Regnum suum gens nostra esse voluit) contendebant, inquam, Comica Spectacula in ædibus Petri Pauli Cimini exhiberi non posse, quia propè idem Monasterium eæ sitæ essent, auctoritate freti *Episcop. Ricc. in decis. Cur. Archiep. 254. num. 8. par. 2. Novar. in collect. ad prag. 5. n. 3. ni quid in loco publico*, in specie firmantium, scenicas repræsentationes honestis in locis fieri non posse.

Et factò accessu, referente Consiliario Aloysio Gamboa die 20. Octobris 1655. fuit per S. C. provisum, quod respectu repræsentationis comædiæ, partes atendant Delegatum, in Banca tunc de Scacciavento.

Delegatus autem Hospitalis Incurabilium tunc Reg. Hektor Capycius Latro (in cujus Hospitalis commodum, atque ægrorum, quorum inibi maximâ multitudo est, ac summa Christianæ pietatis (quod nulli obscurum) laude, curantur, alimenta, pleraque pars Comicorum stipendiorum cedit, causam suscepit: deciditq; licere Comicis, comædias repræsentare. Cognito scilicet, nullo id cum scandalo fieri posse, cum ædes prædictæ, ubi fabulæ agebantur, trecentos à Monasterio passus distarent, ac viæ publicæ interjectu dividissentur.

R I T U S LXXV.

Facta publicatione fit conclusio, & datur terminus ad allegandum, quo elapso, ad expeditionem causæ proceditur.

Item facta publicatione dictæ repulsæ, & omnium astitutorum prædictorum in dicta causâ, ita quod nil restet fiendum: fiat conclusio infra quatuor dies numerandos à die factæ publicationis, detur terminus procuratoribus dictæ causæ, quod producant in dicta causâ allegationes in scriptis, cum rubricis assumptis brevius (ut melius potest) infra quindecim dies, numerandos à die factæ conclusionis, & alias ad arbitrium Judicum, considerata qualitate, & natura causæ, quo termino elapso, sive fuerunt præsentatæ ipsæ allegationes, sive non, Judices dictæ Curiz procedant ad diffinitivam sententiam ferendam, brevius, quam potuerint, juxta naturam causæ prædictæ.

S U M M A R E R U M.

- 1 Testibus reprobatis, probationibus, ac defensionibus explicatis, fit conclusio in causa.
- 2 Et appellatur tum conclusio, tum exclusio, pariaque sunt, esse conclusum in causa, & latam esse sententiam.
- 3 Conclusio hæc cuius sit vis, & effectus.

- 4 Conclusio, quamvis non sit de substantia Judicii, de consuetudine tamen omnium Regni Tribunalium semper fit. *Ulla fieri debet in causis Ordinariis, in Summariis verò arbitraria est.*
- 5 Conclusio, si ommissa sit, hæc vitiat acta, quamvis de substantia foret.
- 6 Conclusio vigore prag. 11. de ordij. Judic. fiat nò in Regnò ipso Jure.
- 7 In criminalibus minimè fit conclusio. *Reo liceat nè termino renunciare defensionibus.*
- 8 Testes semel examinati, & publicati post conclusum in causa, valent iterum examinari ex Judicis officio.
- 9 Conclusio facta, brevius quam possunt Judices ad causæ expeditionem procedere debent.
- 10 Terminus ad allegandum in jure utrum sit concedendus.
- 11 Redarguitur Marant. à Muscatell. & malè, & Carav. in hoc ritu num. 5. dictum memoratur. *Privilegium per non usum, an perdatur.*
- 12 Allegationes ut planæ sint, dilucidæ, & veritatis splendore conspicuæ quàm maximè curandæ est.
- 13 Auctores in allegationibus nominandi non sunt, qui nunquam de ea re disputaverint, vel contrariam potiùs opinionem defenderint. *Et quomodo Advocati aperire debeant rationes omnes, aliam tennes.*
- 14 Ubi Advocatorum defuerit solertia, & studium, Judicum ingenia providere debent. *Et commendantur Advocati nostræ Urbis, & dicitur Præs. Merlin. cap. 36. cent. 2. simpliciter acceptum à veritate est alienum.*
- 15 Allegationes commodare parti adversæ, an possit Judex. *Parva in causa opus est parvis allegationibus.*

- 1 **I**mplicatissimus sanè nodus est unius causæ exolutio, ut facilis è labyrinthi recessibus se quis expediat, quam uni tantum negotio finis imponatur, ut igitur obvius de hac re querelis consulerent Principes, hoc Ritu statutum est, ut reprobatis testibus, probationibus, ac defensionibus explicatis, ad exitum perducatur causa, & suprema tandem manus liti imponatur, conclusioque in causa fiat, per quam præcluditur via regularitèr cæteris probationibus, *cap. cum dilectus, verb. Conclusus, de fide instrum. Marant. in specul. aur. par. 6. act. 15. nu. 1. Jo: Bapt. Af. in pract. in pract. civil. §. 23. cap. 1. Giurb. decis. 26. nu. 11. Iodoch. Doanboudier. in pract. rer. civil. cap. 191. num. 1. & 2. Retr. Gregor. syntagmat. juris univers. lib. 4. cap. 17. nu. 1. Jo: Paul. Xammor. par. 2. rer. judicat. de 2. fin. 136. eamque tum conclusionem, tum exclusionem, ut quia excludat aliud produci non posse, appellat Jo: Berberii in viatorio juris, par. 4. tit. de probat. nu. 98. pariaque idèd judicentur, conclusum esse in causa, & latam esse sententiam, dicunt Baro. in l. mater §. eandem in fin. ff. de except. rei judic. Mantua singul. 25. n. 4. Mastrill. decis. Sicil. 137. sub nu. 19. Gratian. decis. March. 198. nu. 12. Franc. Marc. decis. 761. num. 3. vol. 1. Muta ad consuet. Panhorni cap. 5. num. 30. Præs. Merlin. centur. 2. contr. forens. cap. 23. num. 14. Prat. ad Muscat. par. 7. Glos. Scripturæ, vers. unde cum ad paria. Eius quæ sint vis, & effectus, an illa possit revocari, & ea facta utrum*

utrum recipi testes possint, & quando scribunt *Gratian. dec. Marchia* 198. à num. 10. *Muscate. lib. 1. par. 7. Glos. Scriptura in princ. & Gl. de jure in add. lit. B., & Gl. sententiam nu. 26. Jodoc. in prax. civil. add. c. 191. Borrell. par. 2. sum. decis. tit. 26. de concl. in causa, Pater Fragos. de regim. Reipub. tom. 1. par. 1. lib. 5. disp. 13. de conclusione in causa, Reg. Sanfelici. in prax. judic. scilicet. 58. à nu. 27. Gallup. in prax. S. C. par. 2. cap. 29.*

4 Sit ne de substantia Judicii, *Capyc. dec. 1. nu. 32. annuit, necnon Masull. ad eundem Capyc. dec. 82. nu. 6., & quamvis non esset de substantia judicii, juxta Roman. conf. 176. num. 1. Reg. Rovit. sup. prag. 4. de dilat. nu. 6. Caravit. memoris nu. 6. Reg. de Marin. in observ. ad Revert. decis. 263. num. 2. Gaill. observ. 107. num. 1., & aliorum effatum, tamen de consuetudine omnium Regni Tribunalium semper fieri, testis est Marant. par. 4. dist. 9. nu. 23., & par. 6. act. 15. num. 9., ut propterea asseverandum sit, ratione consuetudinis, illam minimè prætermittendam esse, eamque debere fieri in ordinariis causis, in summariis verò sit arbitrarium, in eisq; regulariter non exigi, *Afflic. decis. 272. num. 4. Menoch. de arbitr. Judic. lib. 1. qu. 35. num. 11. Marc. decis. Delphinal. 796. num. 6. vol. 2. Giurb. dec. Sicil. 74. in princ. Ricc. collect. decis. 85. Marcell. Cal. de mod. ar. sic. 5. 1. Gl. 3. nu. 38. ut præterea in causis miserabilium personarum, utpotè summariis, illa non præexigatur, concludit Novar. de privil. miserab. person. privil. 128. non tamen omiffa vitiat, etiam fide substantia foret Nicol. Gravot. ad Vestr. lib. 7. c. 2. num. 30. advertit, Jodoc. in prax. civil. add. cap. 191. nu. 8. Reg. de Marin. quotid. resol. cap. 45. nu. 2. lib. 1. Ripol. var. resol. cap. 16. nu. 2. & Carav. laudato insequitur Novar. de gravam. vassall. lib. 3. gravam. 100. nu. 55. vers. Nec ille.**

5 Veritate igitur minimè nititur Berardini Pandi effatum super prag. 1. num. 153. de ordin. Judic. conclusionem processus recessisse ab Aula; Insuper male Borrell. add. tit. 26. num. 19. redarguit Carav. nam si benè perpendatur, hanc Carav. confitetur veritatem, Illa verò vigore prag. 11. de ord. judic. fiat in Regno ipso jure, ut haud oporteat esse factam, Marant. monet adduc. act. 15. nu. 1. Usus tamen contritum observat, nam communiter illa fit per Judicis interlocutoriam, & prævia citatione ad concludendum in S. C. in cæteris verò Tribunalibus, absque actu ad concludendum, fit conclusio, ut observasse ex plurimorum processuum revolutione, fatur *Episcop. Campanil. ad Oliv. rit. Cu. Archiep. 32. nu. 11. cujus meminit Ventrigl. in prax. rer. notab. de conclus. annot. 33. §. unico nu. 4. lib. 1. & attestatur Muscatell. par. 6. Gl. Scriptura, num. 11., & nos tradimus in rit. 98.*

7 Verùm in criminalibus, ne fiat, communem dicit *Marfill. in prax. crimin. §. sequens num. 1. Char. qu. 61. nu. 5. concinit Rovit. prag. 13. nu. 5. de ordin. Judic. P. Fragos. add. disp. 13. sub num. 241. Borrell. post alios cit. tit. 26. de conclus. num. 13. fovetque ratio, quod indefensus mori nemo debet, cujus tanta est virtus, ut neque propterea liceat Reo renunciare termino defensionum, teste eod. Claro q. 49. num. 16. & pertingimus inferiùs rit. 83. Sed an post conclusum in causa testes semel examinati, & publicati, valeant iterum in causa examinari ex Judicis officio, orta fuit contentio, & affirmativè*

respondi, ex *Bal. & Bar. in Auth. qui semel, Cod. de probat. Greg. lib. 48. cap. 17. num. 5. quibus inhæret Fragos. add. loco num. 150. & ante ipsum dixerat Borrell. indic. tit. 26. num. 87. & tradit Gallup. citat. par. 2. cap. 29. nu. 4.*

9 Qua facta conclusione, brevius, quàm potuerint, Judices ad expeditionem causæ procedant, sanxit insuper Ritus consimilisque extat in Provincia Marchiæ constitutio, & utraque operari debet aliquid ultra jus commune, & majorem imponere necessitatem Jud. ci, ut conclusione acta, nullam admittat probationem, deducitur apertè, ex *decis. ejusdem Provincia Marchiæ, teste Gratian. decis. cit. 198. sub num. 12. Bellam. dec. 55. nu. 2. de Judic. Mascard. de probat. conclus. 1279. nu. 12.*

10 Dilationem verò statuendam, ambabus partibus, ad allegandum in jure, à Judicibus, permittit ipse Ritus, quod nulla ipsius sanctionis facta mentione, servari, testatur *Marant. in 2. par. 6. par. princ. act. 16. improbat tamen Muscat. in prax. S. C. par. 6. Glos. sententiam nu. 24. & tamen hujus Ritus meminit, ut longè magis oporteat mirari, quod*

11 *Marantam* redarguere ausus fuerit, neque ipsius fidei attestanti nunquam vidisse concedi prædictum terminum ad produendum allegationes in jure, aded standum erit, ut propterea credendum sit, non esse concedendum, tùm quia nulla aboletur sanctio per non usum, tametsi in privilegio contentio sit videnda, apud *Reg. de Ponte conf. 121. num. 5. vol. 2. tùm quia id contingere potuit, ex quo pars non instetit pro tali dilatione, nam si petierit, nè dum illa haud denegati potuisset, à insuper concedi ad tres menses debuisset, ex solenni textu in §. sed, & hoc præsentii addimus, Auth. cum de appell. cognosc. collaudatq; solertissimus Auctor Regens Rovit. super prag. 13. num. 10. de ordin. Judic., & concinunt tradita per eruditissimum Franc. de Petr. festivo. lection. lib. 2. cap. 11. sub nu. 5. potissimum, quia contradicentem nostræ Caravitæ fidem conspicimus in quo, & vidisse concedi, & ipsum quoque impetrasse, fatetur sub nu. 5. Et hæc Ritus sanctio juris communis dispositioni concinit, *Ludov. Roman. conf. 176. Petr. Gregor. cit. lib. 48. cap. 13. sub num. 15. Misinger. observ. 17. centur. 3. Afm. in prax. Judic. §. 23. cap. 6. limit. 8. Giurb. Sicil. dec. 68. nu. 2. Borrell. par. 2. add. sum. decis. tit. 26. nu. 61. de conclus. in caus.**

12 Allegationes autem, ut planæ sint dilucidæ, & veritatis splendore conspicuæ, quæ maximè curandum est; firmas, verasque doctrinas, & quæ ad rem plurimum conferant, non in contrarium sensum extortas, auctoritate aliqua legis, vel Glosæ, aut alicujus Doctoris munitas, palam proferrant Jureconfulti *Jas. in lillam num. 5. cum seq. C. de coltus. licet non exprimaturs specificus locus, dummodò titulus non omittatur, imitati Lapum ità observantem in alleg. 89. sub num. 3. atque in initio nu. 4. quas, ut in libris legant, & è quonam fonte promanent sententiæ, studiosè perquirant, oportet, nec aliorum dictis, aut aliensæ fidei*

13 acquiescere debent. Cavendum quoque illis est, nè eos pro causæ defensione authores nominent, qui, vel nihil unquam de ea re disputaverint, vel contrariam potius opinionem defenderint, sed sint in terminis casus, de quo disceptatur *Franciscus Maria Prat. ad Muscate l. add. Glos. sententiam, vers.*

vers. quatenus author. Rationes omnes, etsi tenues, & non subsistentes, aperire debent, dum justam foveant causam; infirmæ enim, ac leves defensiones Judicium animos ad sententiam aliquando impellunt, *Franc. Maria Prat. ad Muscatell. lib. 2. par. 3. Glos. dilatorias ad num. 10. ex Jo. Franc. de Ponte in trac. de potest. Proreg. tit. 6. de assens. Reg. sup. dor. num. 56. & admonet P. C. Jetaurus Andr. in saculo Casar de Aff. controuv. Jur. resolut. c. 12. n. 1. & dixerat Matr. Aff. in Cons. Regni hac editali, q. 2. n. 3.*

14 Ubi verò Advocatorum solertia, studiumque defuerit, eorumdem Judicium ingenia provideant, opem ferant, articulis studeant, & quæ in confirmationem jurisperiti inconsulto prætermiserint, pari æquitate, ut justitiæ, ac veritatis ratio habeatur; ad summam Dei gloriam, facile pronuncient, *Jodoc. in prax. civil. cap. 218. num. 14. Mifinger. centar. 4. obs. 55. num. 6. Jo. de Deo in sua praxi lib. 1. cap. 10. num. 2. & lib. 5. cap. 8. n. 7.* Hinc etiam Judici permissum est partes interrogare in iis, quæ consistunt in facto, *Jodoc. in mem. prax. cap. 191. num. 6. & cap. 197. num. 2.* notabiliter dixit, quod si processus consisteret in facto, consulendi sunt testes, si verò in jure consulendi sunt libri, & qualiter Advocati facti seriem proponere debeant, *Jo. de Deo add. libr. 1. integro cap. 6.*

Quæ cum omnia servari videam in hac Urbe, mihi gaudeo, eos pro Tribunali Magistratus præsidere, qui, & doctrinæ, & pietatis specimen maximum, ac præclarissimum præbeant, quique exemplo in judiciorum æquitate servanda cæteris Urbibus esse possint. Adhuc tamèn hic, & ad communem felicitatem diutissime vivant, Advocati, non modò, & sapientia, & nobilitate præclari, sed qui imperium ipsum regere facillimè possent. Ex quo fit, ut causæ accuratissime defendantur, earumque articuli sæpius examinentur, & qua decet studii opera, dijudicentur, ac jus suum unicuique justissime tribuatur, quos non complectitur dicterium illud *Dom. Præsid. D. Franc. Merlin. centar. 2. controuv. forens. c. 46. sub num. 32.* necnon *Vincentii de Anna, ex ore Andrea Pons de Leon. Reg. Cam. Locumtenentis alleg. 79. num. 4. in fin.* omnes hodiè esse Advocatos, paucos verò Doctores, & Advocatos, quod simpliciter, & acerbè acceptum, à veritate prorsus est alienum, teste *Franc. Maria Prat. ad Muscat. p. 3. & ultim. de doctor. quiddit. & essent. ad num. 12.*

15 Sed liceat nè Judici allegationes parti Adversæ commodare, aut copiam tradere, explicat *Marant. par. 6. act. 10. num. 58. & Apostill. ad Guid. Pap. decis. 242.*

At parva in causâ opus esse parvis allegationibus, nè te lateat, & scripsit *Natta cons. 94. in fin. & Magon. decis. Lucens. 44. num. 16.* Ministri enim ex multitudine negotiorum, quibus præmuntur, satis exhorrescunt longas cantilenas, idem *Franc. Mar. Prat. ad Muscatell. mox add. tit. par. 2. vers. Tertium caveat.*

RITUS LXXVI.

Item quod quodocunque de fero proponerentur aliquæ causæ, sive fiscales, sive privatorum, in quibus requirerentur disputationes; sive allegationes, quod transferantur in sequentem diem de mane.

SUMMARIUM.

- 1 Causa decisio transferenda est in diem sequentem de mane, & quartè.
- 2 Duobus sacris ordinibus non secus eodem die insigniri prohibetur, ita, & duobus diebus continuato jejunio.

Videbatur satis, quod hic Ritus statuerat, transferendam decisionem causæ in sequentem diem, cur addidit de mane, sicquè restrinxit ad subsequens mane? & rationem investigatum sum, quod cum causæ illæ, Curia sedente, decidenda essent, nec fieri posset, ob disputationes, & dubias allegationes supervenientes, prorogando terminum ad sequens mane, duo fierent. Primum namque concederetur tempus Judicibus considerandi, & nocte sequenti studendi. Alterum verò, quod propterea, eadem Curia sedente, eodemque præcedenti fero, decisæ videntur, cum *Genesis cap. 1.* dicatur: *Factum est vespere, & mane dies unus.* Concinitque *tex. in cap. literas de tempor. ordin. ob idq; prohibitionem tex. in cap. dilectus eod. tit. de temp. ordin.* Nè quis duobus valeat eodem die insigniri sacris ordinibus, extendi ad duos dies, scilicet, nè uno die unum suscipiat, alterumque sequenti die de mane, & continuato jejunio, per *Abb. antiquum, eiq; addentem in eod. cap. literas num. 1.* scripsit *Episcop. Campanil. in divers. jur. Canon. rub. 6. cap. 3. sub num. 11.* Observantiam autem hujusce Ritus, peroptimè indicat *Caravit.* cui aliquid addere superfluum existimo.

RITUS LXXVII.

Item quod quolibet fero, postquam Advocati compleverint propositiones eorum, audiantur procuratores ad actus per eos faciendos in causis.

SUMMARIUM.

- 1 Quolibet fero audiendos esse procuratores sanximus Verùm nec tunc semper observatum fuisse ostenditur.
- 2 Procuratoris persona ante omnia legitimanda est.
- 3 Acta facta ante præductum, sed post receptum mandatum, subsistunt.
- 4 Acta præsumuntur in vim præcedentis mandati.

Dominus principalis, an, & quando valeat ratificare processum, & sententiam latam in favorem falsi procuratoris.

- 5 Observantia hujusce Ritus, tam in M. C.

*Vicar. quàm in cæteris Regni partibus obser-
datur.*

- 1** Præterit tempus, quo isthæc servabantur in Magna Curia, quin etiam tempore horum rituum, neque omni serò audiebantur procuratores, at semel tantum in hebdomada ob dispositionem ritus 111. in illius calce, quidquid tamen sit in tempore tunc statuta, ad procuratores audiendos, sat nunc est audiri omnino debere, quoties opus erit, in primis tamen legitimata ejus persona, quæ ante omnia legitimanda venit, *l. licet, C. de procurat. & Grav. ad Vestr. in prac. lib. 4. cap. 5. num. 25.* qui quidem antea dixerat n. 23. repellendum alioqui esse à judicio etiam verum procuratorem, si mandatum non exhibuerit. Id tamen veritate niti existimamus, si conventi nomine venerit, quod si actoris, non, nisi pars opposuerit, quamvis aliqui crediderint ex Judicis officio tunc repellendum esse, communiori sententia Doctorum id reprobante, teste Felino in cap. causam num. 5. de Judic. quin, etsi ultro progressum fuerit, acta omnia ejus nomine à mandato, aut potius à die receptionis illius facta subsistunt, quippè quod ex tunc in illum transfertur potestas, teste *Glos. in Clem. 1. verbo Receptis, de procurat.* nimirum si, & acta valida, quamvis non producto mandato, de eo tamen postmodum si constiterit, quod ex auctoritate *Specul. & aliorum* carpsit idem *Grav. sub num. 29.* assatimque probat *Alex. cons. 78. lib. 5. atq; Bart. cons. 73. Rota decis. 19. de procurat. in antiq. Put. decis. 283. num. 8. lib. 2. & inter recollectas per Farinac. dec. 305. num. 4. par. 1. tom. 1. & decis. 530. num. 15. tom. 2. ejusdem partis prima.* Illa siquidem gesta præsumuntur procuratorio nomine in vim præcedentis mandati Domini, ex *Bart. in l. ita stipulatus, §. chrisogonus, ff. de verbor. oblig. & l. qui servum, ff. de interrog. act. & Rota Lucensis dec. 200. num. 10.* Imò defendit eadem *decis. 530.* quod cum hætenus fuerit lis cum illo tanquam tali, nec unquam oppositum, censeatur approbatus, atque unus probandi, non esse procurator, esse ejusdem opponentis post litem contestatam, ad *Glos. in d. licet, vers. inveniatur, in cap. de al. num. 10. Salic. Fulgos. & Castrens.* quod innotat *Alex. nu. 3. Felin. in cap. quoniam contra, vers. septimo quoque, sub num. 53. de probat. Natta cons. 126. num. 8.* subdens, communem esse sententiam, atque etiam *cons. 162. num. 7. & conferunt tradita ab Accoramb. dec. 23. lib. 1. Oliver. Boltram. ad decis. 44. Ludovisi num. 9. Je. Paul. Zammar. rer. judicat. par. 1. defn. 6.*

An verò valeat dominus principalis ratificare tam processum, quam sententiam latam in favorem falsi procuratoris, sive sit minor, sive major, sive fuerit admissus ad procurandum sine mandato, sive cum falso mandato, tametsi omnia ab illo gesta nullitatis labefciscant, & affirmative resolvunt scribentes, quos refcribit *Cardos. in summ. seu prac. judic. & advoc. verbo procurator num. 10. ex l. licet, ibidemque Bar. ff. de judic. & l. cum minor, §. falsus, ff. rer. ratam habet.* quin *Cardos.* enarrat tresdecim fallentias à *Jasone* adductas in *add. l. licet, C. de procurat.*

- 2** Observantiam autem hujusce Ritus servas M.

C. in qualibet hebdomada tribus vicibus Curiam regere, pro incusatione contumaciarum, ac instrumentis liquidandis, ut *Carav. meminit in rit. 111. in fin.* quamvis hodiernus usus bis in hebdomada Curiam regi permittat in die, s. Lunæ, & Veneris. In cæteris verò Regni partibus, juxta Curiarum stylum, aliquando tribus vicibus, aliquando duabus, & aliquando, quando occasio se præbet, & sic continuè, in quibus quoque expediuntur processus, & causæ, ut de hoc testatur idem *Carav. hoc in rit. in fin.* quid verò injunctum sit Judicibus M.C.V. tam de mane, quam de sero, legimus in *pragm. 3. & 4. de offic. Mag. Justit.* quæ concinit hujusce Ritus dispositioni, nosque annotavimus alibi.

RITUS LXXVIII.

Dato termino ad probandum, debet peti terminus, ad examinari faciendum in ultima die ipsius.

Item quod cum datur terminus ad probandum, & ponendum in ultimo die ipsius termini, vel sequenti ad plus, petatur terminus ad examinari faciendum pro parte actrice, vel conventa, si testes jurati, non examinati tunc essent: alius de cætero dictus terminus ad examinari faciendum, peti non potest, nec conceditur: quod obtinet locum tam in causis principalibus, quam in appellationibus. Qui terminus ad examinari faciendum in superscripto termino, & tempore, peti potest, & conceditur in Banca, & extra Bancam, die feriata, vel non feriata, de conscientia tamen duorum Judicum.

SUMMA RERUM.

- 1 Testes in termino juratos, illo elapso, examinari posse, probatur.
- 2 Imò, & juratos tantum admittere usum, ostenditur.
- 3 Testes non citati deponentes, minimè probant, ratioque redditur.
- 4 Testes etsi citati deponentes super fidibus, quas ante ipsi conscripserunt, fidem non faciunt.
- 5 Quomodo fides ordine Judicis non fuerint subscripta.

Hujusce Ritus verba (in ultimo die ipsius termini) restrictionem constituunt ad regulam in rit. 69. traditam, negantem, examinari testes post terminum, quamvis in termino juratos, nisi ex causa, etenim in ultima die termini peti posse alium terminum ad examinandum testes in priori juratos, concedit Ritus iste. Verùm cum in illo Ritu statuta regula abolita fuerit ob contradicentem usum, annuentem etiam absque nova dilatione, aut prioris prorogatione, illos examinari posse, elapso termino, ex his, quæ illic notavimus, longè magis prosterrenda est jam dicta præsentis Ritus limitatio.

- 2** Imò non tantum, si in termino juraverint, prout verba

SUMMARUM

verba sonant utriusque *Ritus*, nempe præsentis, alteriusque prædicti 69. & servari in Cathalunia, tradit *Fontanell. decis. 22. num. 17. p. 1.* at quoque, si citati dumtaxat fuerint, ut multorum Doctorum sententia illic comprobavimus, atque usus continuis admissus temporibus nos edocet, ut propterea de ea re in Regno dubitare non amplius liceat, *Viv. decis. 170. Muscatell. latè in prax. par. 5. Glo. citati per tot. quiq; ead. par. 5. Gl. defendendum à num. 19. juncta addit. penult. extricat,* possit nè terminus prorogari, vel de novò concedi. Dummodò de ordine Judicis citatos illos appareat, & ordo citationem præcederet, *Sesse decis. 315. p. 3. Novar. dec. 155.* advertunt, quiq; *Novar. in dec. 77.* memoratam regulam restringit, ut testes in termino citati non possint examinari, decurso termino concessio, & assignato à lege, statuto, vel pragmatica, & illam solum militare, decurso termino concessio, & assignato à Judice, & confirmant *Flamin. Chartar. dec. Gen. 4. Fontanell. dec. add. 22. Præterea in memor. Glof. citati;* Præterea addimus, testem non citatum minimè probare, cum præsumatur spontè se offerre, ex quo affectatio oritur, causa inimicitia cum parte ex adverso, *Alex. cons. 172. num. 25. lib. 6. Cardin. Tusc. pract. conclus. jur. conclus. 165. verbo Testes, vol. 8.* quamq; spontaneitatis præsumptionem citatio prorsus tollit, teste *Francisc. Maria Prat. ad Muscat. par. 5. Glof. juramenta, vers. quatenus modo, & etiam memorat. Gl. citati vers. Tractat Athleta,* ut propterea testes, etsi citati examinatique super fidibus, quas ante conscripserunt, non probant, ex *Clement. 3. in cap. à nobis 2. qui matrimonium accus. poss. vel contr. illud testificari,* quia nimirum videntur spontè deponere, *Cacheran. dec. 128. num. 9. Boer. dec. 1. num. 38. Marta voto 138. num. 12. & alii, quos coacervat Episc. Marant. contr. jur. par. 5. resp. 55. num. 13. & 78. num. 45. quem insequitur Franc. Mar. Prat. resp. crim. 2. n. 104.* nosque restringimus, propterea, si fides fuerint ordine Judicis factæ.

RITUS LXXIX.

Principalis tenetur respondere sine consilio Advocatorum, ejusque depositio in scriptis redigatur sub sacro tam in causis civilibus, quam in criminalibus.

Item quod quodcumque partes principales Actorum, & conventorum citantur, & requiruntur tamquam legaliores, & scientes exinde melius veritatem: Respondeant super articulis, exceptionibus, & quibuscunq; alijs positionibus tangentibus proprium factum: responsiones ipsæ fiant statim per ipsas principales personas sine consilio procuratorum, & advocatorum in secreto, & sub silentio coram Judicibus dictæ Curiz, vel eis, aut ei, quibus, seu cui, causa est commissa, & responsiones ipsarum partium per eosdem Judices, seu Commissarios in scriptis redigi mandantur. Quod habeat locum, tam in causis civilibus, quam in criminalibus, tam principalibus, quam appellationibus, absque tamen periculo pœne varietatis, & perjurij.

Par. 1.

- 1 Positiones, & articuli se junctim olim offerebantur, nunc verò conjunctim.
- 2 Depositio principalis quando, quomodo, quo instante, à quo, & quoties fit faciendâ, remissivè.
- 3 Traditur cautela excerpta ex doctissimorum virorum placito, nè articulus articulata confiteri videatur.
- 4 Confessio in Judicio, ut vocat necesse est fiat in positionibus, non in articulis, illaque in illis facta, absente parte, præjudicium quoque affert.
- 5 Tria reperiri nomina, nempe articulos, exceptiones, & positiones, cum declarationibus, adnectitur.
- 6 Positionibus, & articulis utitur Actor, exceptionibus Reus.
- 7 Tum Reus, tum Actor respondere tenentur super articulis, exceptionibus, & quibuscunq; alijs positionibus.
- 8 Ipsorum principalium depositio, quas requirat condiciones.
- 9 Illaque debet fieri statim, scilicet tempore competentis, & intra terminum, & pœna conventionis traditur.
- 10 Ea si non fiat quando positiones habeantur pro confessatis ipso jure, vel requiratur Judicis decretum.
- 11 Intellectus traditur verbis prag. 8. de ordin. Judic. & respondetur prag. 6. eod. tit.
- 12 Quando Index properare debeat ad ejusmodi decretum, quod habeantur pro confessatis, & praxis, cum restrictione, memoratur.
- 13 Ab ejusmodi decreto appellatio non admittitur.
- 14 A procuratore quando fieri possit, & notatur Cavensis Afflictum redarguens.
- 15 Qui alium increpare vult omni culpa carere debet.
- 16 Quale debeat esse instrumentum procuratoris continens tenorem responsionis.
- 17 In quibus causis faciendâ omnino fit ab ipsomet principali, tanquam legaliori, & melius informato, & declaratur Afflict. Consis. partes in Judicio.
- 18 Ob solam principalis petitam depositionem, omnis præsumptionis calumnia cessante, supersedendum est in causa.
- 19 Pragm. Regni statuens tempus petendæ depositionis memoratur.
- 20 Quisquis respondere de jure communi debet positionibus absque Advocati, & Procuratoris interventu, at præcedente illorum consilio tantum.
- 21 Hujus Ritus vigore, nec cum illorum consilio, respondere valet.
- 22 Dummodò examinandus principalis non sit rusticus, & persona idiota.
- 23 Quid verò in muliere, Universitate, & infanti, ostenditur.
- 24 Copia articulorum in Tribunalibus hujusce Civitatis Regniq; Curiz non datur.
- 25 Depositiones non semper coram Judicibus, & Commissarijs recipiuntur, sed in quolibet Tribunali à personis ad id deputatis.
- 26 Qualitas, & probitas examinatorum S. C. qualiter esse debeat.
- 27 Responsiones ab ipsis redigi debent in scriptis.

I. a

28 Dec

- 28 Depositiones sunt tam in causis civilibus, quam in criminalibus, & quid servet usus.
- 29 An etiam in causis appellationis, declaratur.
- 30 An illius causa possit poni per ipsam idem principalem puniri, remissive tangitur.
- 31 Memoratur ad hoc pragmat. s. decorantes de ord. Judic.
- 32 Peritiam, et ad idem perna, remissive traduntur.
- 33 Casus, in quibus principales minime obstringuntur positionibus respondere, enumerantur, possimonia, si juris sit articulus.
- 34 An, & quando procurator respondere tenetur per verbum credo, vel non, facta depositione per principalem.

Memoria legentium repetenda esse summam duximus, quod iure attentio communitiones, & articuli se junctim offerbantur, ille antecederent, isti subsequerentur, super illis interrogabatur principalis adversarius, super istis interrogabantur testes, qui per iuramentum deponerent. Ad quod minime desisteretur, si ex principalis depositione alter releveretur. Verum Jure Regni ambo eodem contextu produci, ostendunt *Ritus 69.* atque *Pragm. 7. de ordin. Judic.* ex quo inolevisse communem illam observantiam in articulis conficiendis, dicitur: *Item, Pone, e vuol provare.* Primum namque vice positionis funguntur, & super illis deponit ipse principalis, deinde vero subeunt articulum vices, si principalis nihil, quod alteri prosit, factus sit, atque super eis testes examinantur. Quamobrem principalis depositio, cujus paulo ante meminimus, quando, quomodo, quo instante, & quoties sit facienda, aliaque complura artillima congestimus, & breviliquo sermone, indicato *ritu 69. & ritu 93.* Lectorem illuc relegamus.

Unum tamen preferere non valeo, quod ad evitandum dubium, si articulans, dum dicit, ponit, & probare intendit, fateri videatur, necne, in articulis enunciata, tutius sit, simpliciter dicatur, probare intendit, non addito verbo, ponit, quamque cautelam habuisse ab Octavio Vitaliano, sua tempestate Advocato principe, memorat *D. Franc. Mar. Prat. ad Mascatell. in prax. civil. lib. 2. par. 3. Gles. partis. vers. redoleat hac, Gl. in fin. & dixerat lib. 1. par. 5. Gl. impertinentes, in princ. addit.*

ut præterea peroptime tradidit *Posth. in decis. Rota de manutenendo dec. 166. num. 51.* quod confessio in Judicio, ut noceat, necesse sit, fiat in positionibus, non in articulis, in quibus non censentur fateri articulata, prout fatetur ponens, *Marant. in 6. par. sui specul. a. 4. n. 6. & 7. idem Posth. de manutenend. observ. 19. num. 39. Paul. Duran. decis. Rota Romanae 33. num. 17. Reg. Rovit. super prag. 8. n. 13. de ord. Judic. & quamvis confessio in Judicio facta, parte absente, nullum afferat præjudicium, noceat tamen, si facta fuerit in positionibus, adverte *Anton. Gabriel. commun. conclus. rit. de confess. conclus. 1. num. 3.**

Ad alia hujus Ritus verba, nos desidentes, cum dicunt: *Respondent super articulis, exceptionibus, & quibuscunque alijs positionibus,* dicimus, tria reperiri nomina aliqualem inter se habentia differentiam, attentio juris rigore, nempe positiones, articulos, & exceptiones, specificam vero distantiam inter articulos, & exceptiones, scripsit

Episcop. Campanil. super rit. 29. Cur. Archiepiscop. Naap. num. 16. inter articulos vero, & positiones, subjungit n. 17. necnon memorant *Jodoc. in prax. civil. cap. 154. num. 6. & 7. Reg. Rovit. in prag. 8. num. 13. de ordin. Judic. Gaill. lib. 1. p. 1. observat. 79. num. 1. Misfuger. centur. 5. observ. 54. num. 1. Mascatell. lib. 1. par. 5. Gles. impertinentes. num. 1.* proprie itaque dum loquimur, positionum, & articulum nomine utitur actor, exceptionum vero Reus, & quis utraque pars tanquam principalis tenetur deponere, tam Reus, super positionibus, & articulis Actoris, quam Actor super ipsius Rei exceptionibus, ob id, præfens Ritus sanxit, quod quaecumque partes principales actorum, & conventorum citantur, & requiruntur, tanquam legaliores, & scientes exinde melius veritatem; Respondent super articulis, exceptionibus, & quibuscunque alijs positionibus, tangentibus proprium factum, vult itaque ab utraque parte responderi, & depositionem fieri, subdit postmodum conditiones requisitas in illis faciendis earumque prima est, ut fiat statim, altera ut fiat per principales personas ipsas. Tertia sine consilio procuratorum, & Advocatorum in secreto, & sub silentio. Quarta, ut fiat coram Judicibus, sive Commissarijs causæ. Quinta, ut ille in scriptis redigi faciat responsiones ipsas. Demum fieri mandat, tam in causis civilibus, quam criminalibus, tam principalibus, quam appellationibus, & sine periculo pænæ varietatis, & periurij, & propterea expedire credamus aliqua super conditionibus ipsis adnectere, necnon super extensionibus, & declarationibus subsequenteribus.

Primum itaque ut fiat statim, scilicet in tempore competenti, ex notatis ab *Episcop. Campanil. in divers. jur. cap. 13. rub. 12.* & speciatim, ut fiat intra terminum concessum ad probandum statuit *rit. 70.* subdens prædicto termino elapso, & depositione minime facta, incidat pars illa in pœnam tærenorum 15. Curia applicandam, qua pœna soluta, datur alius terminus ad dictas responsiones faciendas ad Judicis arbitrium, in quo, si nec responderit, habebuntur articuli ipsi, sive exceptiones, (ut Ritus loquitur) pro confessatis. Notandum igitur est, non dici in illo Ritu, quod habeantur pro confessatis, & sic ipso jure ita sint post terminum, sed habebuntur, inveniunt per Judicem, ejusque interposito decreto, idque in more est, & jure defendit *Marant. in tract. de multiplici alienat. n. 355.* collaudatque *Reg. Rovit. in add. prag. 8. atque Vin. dec. 138.* quorum sententiam amplexamur, non obstantibus verbis *memor. prag. 8. de ordin. Judic. in fin.* quippe quod eorum verborum rigor ostendit ipso jure pro confessata haberi positionem, cui non fuerit responsum per verbum credit, vel non credit, & sic, quando fuit responsum, sed non formiter, non autem quando nulliter fuit responsum, & rationes diversitatis plures cumulari possent, nisi invincibilis adesset, quod tunc ita Principi placuit statuere, & non expresserit in alio. Neque obstant verba *prag. 6. eod. illo tit.* etenim loquitur in eadem declaratione, cujus loquitur *in rit. 70.* quin, & non nisi aliquibus concurrentibus, debeat Judex ad ejusmodi decretum properare, refert *Assl. in Constit. partes in Judicio sub num. 4. & in prax. obser-*

observatum vidisse testatur *Anna singul.* 406. & paucis immutatis, *Caravit. ritu* 120. à quibus relata praxim restringendam esse ad casum depositionis faciendæ per absentem à Judicio, opinatur *Muscattell. in prax. par. 5. Gl. legaliores, num. 15.* quod si à præsentem, alteram commemorat *in ead. Gl. nu. 16.* quam, & nos retulimus *rit. 120.* & pluribus in causis usu probatam cognovimus, clientum processus percontantes, à quo quidem decreto nunquam appellari posse, statuit idem *Ritus 120.*

14. Secunda conditio, ut fiat per ipsa sines personas principales, semper, & ad semper non continere præceptum, nam, & procuratorem habentem ad id speciale mandatum concedit fieri, & generatim loquens prædictus *Ritus 70.* ad quem profecto Ritus non advertit *Cavensis*, cum super *Rit. 93.* redarguit *Afflicti. indicata Constit. Partes in Judicio sub num. 4.* hanc proponentem quæstionem, & annuentem, ex doctrina *Jacobi Butric. in l. fin. C. de procurat.* Ait enim *Cavens. Affl.* non advertisse ad verba dicti *Rit. 93.* & lapsus est, etenim affirmare citius debuisset ad prædictum *Rit. 70.* simpliciter, ac generatim loquentem, cum *Rit. 93.* permittat, si Curia fieri debere arbitretur, qui enim alium increpare vult, omni culpa carere debet, ut *Cicero* aiebat; dicimus itaque licere, in 16. termedia persona procuratoris, deponere, addimus tamen, requiri præterà instrumentum continens tenorem responsionis, ut in *Ritu 93.* explicamus.

17. Itemquæ, nisi pars instet per depositione principalis, tanquam legalioris, & melius informati, eo namque casu tantum principalem admittendum, præportant hujus *rit.* verba, & procedere existimamus primum requisitum ab *Afflicti, in eadem Constit. Partes in Judicio*, nempe, quod positio sit jurata ab ipso ponente, saltè per juramentum calumnie, credimus itaque debere jurare, non calumniosè instare pro ipsiusmet principalis examine, at quia certò credit majus ex ejus, quam procuratoris examine se consequiturum juvamen.

18. Imò, & solam ob instantiam principalis, si nulla adest præsumptio calumnie, esse supersedendum in causa, & expectandam depositionem principalis, dicit *de Franch. decis. 220. n. 7.* ac foveri potest verbis ejusdem *Rit. 93.* relaxantibus arbitrio Judicis; quibus adnectit idem *de Franch.* ad ipsum tunc fieri, etiam si longè ille absit, anteaque scripserat *Gramm. conf. 44. civili à num. 17. decisum* in Collaterali attestans; atquæ iterum decisum fuisse, refert *Ther. in compend. decis. verb. Principalis an cogendus.*

19. Vestim hunc viget *praxim* *de offi. 9. 2.* *scilicet in novissimo compilatione prax. sub tit. de Martia.* & est 4. vulgo *de Martia ad capt.* cujus meminit *Francisco. Mar. Prax. ad Muscattell. lib. 1. par. 7. Gl. Conclusio, vers. Quartus casus, & p. 5. Gl. novissimo ad p. 1. & adducens tempus petendæ depositionis.*

20. Tercia conditio, ut sine consilio Advocatorum, & Procuratorum, ita quòd de jure, quamvis respondere debeat quisque absq; interventu alterius, præsertim Advocati, & Procuratoris, ut dicit *Bart. in l. si postulaverit, & Quæstioni ff. de edict. licet tam procedente illorum consilio,*

ut advertit *Luc. de Pon. in l. in sacris 2. col. 5. C. de prox. sac. scriu. lib. 12.* attestans observantiam in Curia Vicarij Regis, quamvis contrarium sustineat *Vestrius in ejus prax. lib. 5. cap. 14. num. 8.*

21. Hujus Ritus vigore rigidius procedendum esse constat, & consecutivè non solum in secreto, & sub silentio, atque ita, nullo interveniente, sed insuper, sine consilio procuratorum, & Advocatorum, ut propterea crederemus interrogari posse, si super depositione faciendâ illos consulverit: nisi *prax. 6.* extaret, prohibens præsentiam illorum, *sub rubr. de ordin. Judicior.* addimus tamen, quod, si examinandus principalis sit Rusticus, & persona Idiota, queat habere suum Advocatum, sive procuratorem, qui eum instruat, ex doctrina *Hofst. in cap. dilecti de Judic. Marant. in Prax. Judic. par. 6. vers. quartus casus num. 16. rit. de deposit. seu articul. probat. Hieronym. Laurent. dec. 79. & post alios, Menoch. de arbitr. Judic. casu 194. num. 79. lib. 2. cent. 2.* Quod verò dicendum sit in muliere, explicat *Joseph. Ludovic. decis. Perus. 81.* inibi distinctione utens, & insequitur *Ripoll. var. resolut. cap. 5. de dilation. nu. 60. & 61.* & de Universitate, infante, & alio multum simplici, termocinantur *Musull. ad Cappc. decis. 143. sub nu. 7. Gravari. add. loco num. 30. Reg. Rovit. in mem. prag. 8. num. 33. & 34.* ponderans in Senes quoque 70. annorum, *nu. 35.* Ut præterea usus inoleverit in S. C. non dari principalibus examinandis articulorum copiam, ante eorum depositiones, quemque S. C. stylum cæteras Urbis, & Regni Curias imitari, testatur *Carav. nu. 12. necnon Muscattell. lib. 1. par. 5. Gl. legaliores num. 33.* illius subnectens rationem, & dixerat *Præf. de Franch. dec. 220. Campan. ad Oliv. rit. 29. nu. 14. Visconti ad Franch. decis. 220. ambo Carav. memores, Reg. Saufel. in prax. sect. 47. Reg. de Martia ad Rever. dec. 521. nu. 1.* At vidisse illos dari in multis Regni Curijs, *Anus meus attestatur ad Cappc. decis. 62. num. 2.* ipsoquæ laudato, indistinctè fatetur *Danz. ad Gramm. decis. 45. num. 34.*

25. Quarta conditio, ut deponat coram Judicibus, aut saltem Commissario cause; quam tamen non ita passim admittit usus, nisi quatenus pars protestetur, & instet, quia tunc Judex, juxta ejus arbitrium, agnoscens causæ pondus jubet coram ipso illam fieri *Thes. decis. 30. in fin.* quo casu sat esse, si coram Judice juramentum præstetur, ut coram ipso testium receptio, & depositio facta dicatur *Ifern. in cap. 1. si de invest. int. Dom. & vassal. sub num. 5.* cum regularitèr absque Consiliatorum interventu depositiones in S. C. recipiantur per examinatores, ad hunc finem destinatos, ut meminit *Franc. Maria Prat. ad Muscattell. lib. 1. par. 5. Gl. Susceptorum vers. inquit Author.* & iterum *Gl. Susceptorum vers. post datum;* adnectens, in M. C. illas recipi à scribis, vel actuariis causæ, quibus passim, etiam testium receptio à Judice Commissario committitur, *Gizz. ad decis. Cappc. Latino decis. 86. num. 7. lib. 1. & ante ipsum adnotavit Gallup. in prax. S. C. par. 2. cap. 25. nu. 12.*

26. Qualitèr verò debeat esse examinatorum Sacri Consilii probitas, qualitas, & sufficientia, tradit *D. Reg. Tap. in rit. 146. & in Constit. pecuniariis;* Ex quibus quinta deducitur conditio,

- 27 ut Judex redigi faciat in scripti; responsiones ipsas.
- 28 Ad declarationes modò nos conferimus, atque à priori exordientes, ut fiant, tam in causis civilibus quam criminalibus, advertimus, aboluisse, nec hodierno usù comprobari, ut etiam *Carav.* attestatur non secus, ac, & in declaratione cujus meminimus *eod. rit. 70.*
- 29 Altera declaratio, ut habeat locù adhuc in causa appellationis, videtur intelligenda, si in prima non deposuit, & si in priori deposuit, an articuli sint iidem qui in priori, an idem continentur, si namque deposuerit, & iidem sunt articuli, intrat *dec. Cappyc. 15. n. 3.* nè teneatur insequiturque *Muscatell. lib. 2. p. 3. Gl. infantia, n. 33.* quin & altera quæstio extricata per *Annam*, si pluries deponere teneatur, & nos tetigimus *eod. rit. 70.*
- 30 Demum, quæ postremo loco assertio extat in hoc Ritu, ut fiat absque periculo pænæ, & periurii, si hodiè militet, ac veritate innitatur non inquirimus, cum *Carav.* noster prolixo sermone tractaverit a *num. 7.* quem laudando, declarat *Claud. Bertazol. in add. conf. crimin. 124. lit. A. tom. 1. Barthol. patris.* Miramur tamen quod, neq; ipse
- 31 neque alii Regnicolæ, de hac re verba facientes, meminerint *prax. 8. §. docerentes, de ordin. Judic.* hisce verbis loquentis: *Decerentes partem negantem calumniosè factam propriam, matrimonium filiarionem, consanguinitatem, affinitatem, vel notariatù de quibus vvisimiliter notitia habere possit, si de eis per probationes confisierit condemnari debere pro qualibet positione negata, & probata, ad pœnam arbitrio Judicis moderandam, personarumque qualitate considerata, &c.* tametsi illam allegaverint aliqui ad probandum modum in illius initio constitutum ad depositionem faciendam, per verbum, credo, & non credo, Materiam verò si incurrant principales pœnam variationis, & periurii, inquirunt *Jodoc. num. 29. Marant. num. 17. Rovit. num. 37. loco add. Fusc. sing. 84. lit. P., & sing. 2. lit. V., Claud. Tutius alleg. 37. num. 24. & alleg. 45. num. 44. Jul. Clar. §. periurium, num. 11. Foller. in prax. crim. rub. c. comp. ante contumac. num. 12. Anus meus ad Cappyc. decis. 142. num. 4. memor Carav. in fin. rit. & in criminalibus Guid. de Suzar. in tract. de indit. & tortur. num. 33. Franc. Brun. de indit. 3. p. q. 1. num. 30. Blanc. eod. tract. num. 120. & 259. Gond. ff. de heretic. q. 13. num. 6. pœnas periurii indicant Foller. in fragm. n. 203. & in prax. censual. verbo Nicolaus Episcop. num. 70. Montell. in prax. arbit. par. 4. quest. 8. num. 23. Clar. §. periurium, num. 2. Ricc. collect. 1316. de Franch. decis. 366. nu. 16. & mendacii congerunt Franc. Berard. in addit. ad Ambros. in suo process. informat. lib. 1. cap. 4. Ricc. collect. 265. Anus meus ad Cappyc. decis. 19. num. 7. nosque alibi attingemus; Et si principalis, receptus etiam ut testis, falsum dixerit, pœna mulctetur, voluit *Carav. nu. 14. in fine* umquæ insequitur *Reg. Solfatic. decis. 231. num. 5. lib. 2. & casus, in quibus principales. haud obstringantur positionibus respondere, enarrant Jodoc. add. cap. 154. num. 3. omnes subnectens, qui simbolizant cum traditis per Carav. necnon Menoch. congerit de presumps. lib. 1. q. 62. Mall. ad Cappyc. dec. 145. num. 2. Carpval. ad Castren.**

lib. 5. cap. 14. nu. 19. Gaill. lib. 1. observ. 82. nu. 2. potissimum si juris sit articulus Tartagl. in prax. civil. cap. 4. sub num. 6. Albor. Galeot. in margarit. cap. 18. nu. 7.

- 34 Et an & quando, procurator respondere teneatur, per verbum credit, vel non, decisus refert *Vilhelmus Radelausius dec. posthum. 60. in illa Curia Provinciali Trajectina, obnoxium procuratorem, respondere articulis suum factum continentibus, & sibi magis quam ulli alii notis nequicquam obstantibus, quod iidem articulis dominus responderat. Sed an convictus de mendacio in respondendo aliquibus positionibus, in pœnam periurii, convictus intelligatur de jure communi, quoad ceteras negatas, affirmativè tradunt Castrenf. consil. 302. lib. 2. Nat. consil. 59. num. 16. quos improbant in re dividua *Gratian. decis. 237. num. 14. Joach. Scayn. decis. Bonon. 92. sub nu. 57. & Andreoli par. 3. controu. for. rurs. 104.**

R I T U S LXXX.

Actus, qui debet fieri die non feriata, si illa dies fuerit feriata, fit in sequenti non feriata.

Item servat ipsa Curia: quod (sicut de jure communi) ubi debet fieri aliquis actus uno die, quæ reperitur esse festivus, seu feriatas, tunc sequenti die juridico fit ille actus, & dicitur pro eo, quod tali die non potuit fieri per tale festum, quibus diebus Curia ipsa recta non fuit.

S U M M A R I U M

- 1 Cum divino juri vacandum est, civili minimè navandum.
- 2 Apud Ethnicos festi dies diligentissimè insistent, servatique fuere.
- 3 Actus explendus, si incidat in diem feriatum, protelari in diem sequentem, sancitur.
- 4 Uter habeat latiorens significationem festivus, an feriatas dies.
- 5 Rituum compositores, ut omnem prorsus evertent dubietatem, voluerunt hoc in ritu utroque nomine uti relatans statuendo regulam, ut actus explendus, si incidat in diem festivum, seu feriatum, fiat in sequenti.
- 6 Citatio expresse pro die festivo facta non differitur, sed nullitatis labe scatur.
- 7 Regula prefata restringitur, quando periculum esset in mora in retempore peritura, in causis, quæ agitantur in nundinis, & illis insignium latronum, & in causis Capitulorum Regni.
- 8 Recensentur remissivè ceteri casus, in quibus strepitus judiciarius diebus festivis, & feriatas, non conquiescit.
- 9 Contumacia accusanda die prima feriatas ob dilationem prædictam, qua verba continere debeant.
- 10 Dies festi indicendi, & servandi quomodo & quando, remissivè tangitur.
- 11 Episcopus nunc possit decerere in sua diocesi aliquæ

quem Sanctum venerari, & feriari, sine populi consensu, inquiritur.

Indignum proculdubio juris institutoribus, & justitiæ planè absonum foret, si quod cuique debitum est, æqua lance tribui præscribentes, illud supremo legum omnium latiori Deo Optimo Maximo, negligentius tribui permetterent, cultum, scilicet, & honorem diebus ipsius festis, omni jure, ac ratione maximopere debitum; Declinaret à suis finibus justitia, si, cum divino juri vacandum est, quo veneratione a nobis exposcit Deus, civili etiam navandum statueret, & quem nobis diem ad sui gloriam festum superemus omnium Arbiter dixit illum pro forensibus causis civibus dicendum decrevisset. Enim verò, si à Deo facultatem omnem potestatemque desumunt Reges, & Prætores (*per me Reges regnant, & conditores legum justam decernunt, Proverb. 8.*) desciscerent à munere suo Dei ministri, nimirum, qui potestatem exercerent, si debitum illi cultum in festis ex affe solvendum non curarent, quanto nunc magis, si diem civilibus negotiis statuerent quem animarum saluti, & celestibus dumtaxat causis peragendis decrevit Deus? Hujus rei causa, optimi quique legumlatores precipuam semper rationem habuisse visi sunt, ut Deo sacris diebus sua jura sacra tecta tuerentur, quodnè à barbaris quidem Ethnicis prætermisum unquam, aut neglectum, apud quos festos dies diligentissimè institutos, servatosque, neminem esse puto, qui ignoret. Quod si id à nobis, qui Christianum nomen, veramque pietatem profiteamur, præstandum esse persuadere vellem, vererem, nè ineptè laborem absumerem, cum à nemine prætermittatur, atque in luce ipsa meridiana lucernam ferre viderem, cum neminem res apud omnes certissima fugere possit. Sancitum id in omni Reipub. sancitum, & in nostra, tum præsentis Ritu, tum cæteris, quos memorat *Carav.* quibus omnibus, nè actus ullus die festivo, sèd feriato expleatur, statuitur, illumque protelari in sequentem diem non festivum, sive feriatum expressiùs hoc Ritu sancitur, ususque obtinuit, ut testatur *Præs. de Franch Carav. memor. dec. 639. num. 4. Marant. in specul. par. 6. de citat. num. 120. Jadoc. in prax. civil. cap. 60. num. 7. Muscatel. in prax. civil. S. C. lib. 1. par. 2. Glos. intimato, num. 22.*

3 Verum, quamvis festivus dies videatur præferre latiore significationem, quam alter feriatum, eò quod omnis festivus est feriatum, non tamen omnis feriatum est festivus; nihilominus experientia comperimus sub feriarum titulo contineri festivos dies, idque videre licet *in rubr. extr. de feriis*; ut propterea credendum sit latius extendi ferias, quam nomen ipsum festivum, & profectò veritate nititur quoad effectum, nam si festivus, ergo feriatum, nec potest esse festivus, qui non sit feriatum, & consecutivè necessariò sequitur, ut ferie complectantur festivos, quia ferie sunt, tam si feriatum, quam festivus sit, non autem quoad essentiam, ut ferie esse nequeant, nisi sit festivus, nam eo respectu nomen festivus latius protenditur, quia festivus ergo feriatum, nec potest esse festivus, qui non sit feriatum; propriè tamen loquendo festivus explicatur in sollempni

festo ab Ecclesia in Dei, & Sanctorum honorem indicto; feriatum verò pro tempore a lege in Dei honorem, aut hominum utilitatem statuto, illius memor est, *Episcop. Campanil. in divers. Jur. Canon. Rub. 12. cap. 13.* hujus verò nos latè meminimus *in ritu 92.* in illo abstinendum esse ab omnibus, & quidem multis ab ipsomet *Campanil. relatis eod. cap. 13. à nu. 90.* necnon à *Luc. de Penn. in Lunic. C. ne op. à coll. exig. lib. 10. & Navarr. in manual. cap. 13.* In isto verò à judicialibus tantum, ut *eod. in rit. 92.* & alibi, scripsimus.

4 Hancque profectò perplexam explicationem perpendentes horum Rituum compositores, ut omnem profus everterent dubietatem, voluerunt hoc in Ritu utroque nomine uti, atque in amobus verba faciendo, relatum statuere regulam, ut actus explendus, si incidat in diem festivum, sive feriatum proteletur in sequentem, & in illo fiat. Quam insupèr differentiam attendi monemus ad veram intelligentiam aliorum complurium rituum persèpè eorum altero dumtaxat utentium.

5 Ipsamque regulam peroptimè *Carav.* intelligit, si in citatione non fuerit expressus dies festivus, nam si fuerit dictum, compareat die dominico, non differtur, sed citatio profus nullitatis labe scætet, *Carav. refert, & insequitur Muscatel. add. loco nu. 20. Jodoc. in memor. prax. cap. 6. nu. 7. Foller. in prax. crim. Rubr. vel eos cit. fac. verb. nu. 35. Angel. in sum. verbo Ferie, Galter. in prax. inst. par. 3. rub. 3. num. 4. Gaill. lib. 1. præf. observ. 53. num. 1.* quin præfata regula, quod actus fiendi die feriatum differantur in diem non feriatum, restringitur in multis casibus, qui non differuntur, sed eodem die tractantur, ut si periculum immineret, urgente necessitate, *Gizar. decis. 58. Cardos. in sum. seu prax. Judic. & advocat. verb. Ferie, §. 2. & §. 8. Franc. Maria Pratus observ. 47. nu. 35. R. Donat. Ant. de Marin. lib. 1. quotid. resol. cap. 118. & in debitoris fugitivi captura, Marant. p. 4. dist. 16. nu. 91. & 92. & ex Carav. hoc ritu num. 3. tradit Avus meus ad Gram. dec. 58. num. 22. in re tempore peritura, Miles. firmat in repert. verb. feriatis diebus, & quando talis dicatur, inquirit Grat. decis. March. 5. num. 16. in causis, quæ agitantur in nundinis, idem Gratian. advertit decis. 21. Antonell. conf. 91. In illis insignium latronum, admonent citati *Marant. & Carav. Avus meus ad Gram. decis. 32. num. 2. & iterum add. decis. 58. nu. 22. Paris. de syndic. verbo Latro cum fama, Clar. §. fin. q. 97. in princ. Muscatel. in prax. crim. rubr. de privil. furt. num. 52. Fab. Montel. in prax. arb. par. 3. sexta partis, n. 7. Tartagl. in margar. fisci c. 16. Jo: Grand. de Bello exul. in prædic. quando qu. 2. ibidemque Thor. in add. decisum pluriès memorat Reg. Sanfelice. decis. 173. n. 2. lib. 2. in causis quoque capitulorum Regni, diximus, freti Alberici doctrina, in l. 1. §. sed excipiuntur, ff. de feriis, sub num. 4. & 5. in interdicto uti possidetis tempore quoque feriarum procedi posse, quia in possessione existens tueri à Judice omni tempore debet, nè vis illi fiat, l. illicitas de offic. Præs. & quæ Judicis officio expediuntur, non comprehenduntur sub feriis, *Marant. disp. 16. n. 8.* cæterisque casus memorat *Jo: Bapt. Ventrigl. in prax. rev. notab. lib. 1. tit. de dieb. festiv. annot. 16. §. 2. per tot.***

7. Cæteros verò casus, in quibus strepitus judiciarius diebus festivis, & feriatis, non conquiescit, enarrant *Episc. Ricc. collect. 124. Gaill. observ. 53. Reg. de Marin. lib. 1. quot. ref. add. cap. 118. Jo. Bapt. Antonel. mem. conf. 91.* potissimum subnectens in causis carceratorum, aliarumque miserabilium, personarum, & ubi necessitas urgeat, pietasque suadeat.
8. Quod verò postrema verba hujus Ritus præportant, in accusatione contumaciæ faciendâ die proximè sequenti, apponenda esse illa verba, quod tali die non potuit fieri ob tale festum, subsistere in pluribus continuis festivis diebus adnectimus vigore *Rit. 224.* & super eo notamus.
9. Cæterum, ad materiam hujus Ritus, loquentis de festivitate adveniente in ultimo die, videantur quæ adnotavimus super *Rit. 221. 222. 224. & 226.* quod verò ad ipsos festos dies attinet indicendos, nempe, & servandos, congerit *Campanil. rub. 12. cap. 13. à num. 81. & Orsinius in compend. summar. cap. 16. à num. 64.*
10. quæsitum etiam fuit aliquando inter Doctores, num Episcopus possit decernere in sua diocesi aliquem Sanctum venerari, feriari, seu sollempnitatem celebrari sine populo, & in diversas itum est sententias *Archiep. Bonon. Card. Paleot. de administr. Eccles. Bonon. par. 4. de venerat. Sanct.* in synodo provinciali specialem ponit tractatum *De Veneratione Sanctorum*, Gregorij IX. decretalis epistola in cap. fin. extr. de feriis, jubet eas sollempnitates coli, quas singuli Episcopi in suis diocesis cum clero, & populo duxerint venerandas, ut sic populi consensum requiri cognoscamus, & si accessorium ad Episcopum, qui in spiritualibus est principalis; *cap. omnes basilicæ 16. qu. 7. Cassan. in catal. Glor. mundi par. 3. consid. 48.* non enim bene adaptatur intellectus *Bal. à Cassan. laudati ibid.*, ut scilicet festivitates Sanctorum sint venerandæ per Episcopum cum clero, & populo, nam cum dictio, *Cum*, jungat, & si accessorie, l. 1. 2. ff. de pen. leg. §. si quis ancillas, instit. de legat. relativa ad venerationem, minimè conjunctionis effectum operaretur, quando Episcopi nomen in re-cto casu collocatur. At quæsitum claritas elucescit, ex verbis *Concilij Lugdunensis à Gratiano relatis de consecr. dist. 3. princ.* dum cavetur, eas festivitates observari, quas singuli Episcopi in suis Episcopatus cum populo collaudaverint; Hæc porro quæstio superflua apud nos est, cum aliis, & Regni, & Civitatis Neapolis populus, adeo religiosus sit, ut minimè contradicat Præsulum voluntati, imò, & ipse sæpè sæpius Summo Pontifici supplicaverit, ut plures sanctos Patronos concederet, eorumquè diem festive celebrare posset.

RITUS LXXXI.

Item servat ipsa Curia, ante publicationem dare terminum de exceptionibus, & articulis, & hoc, postquam oblatis sunt articuli, & exceptiones, & non ante, sed post publicationem, datur de omnibus, etiam de instrumentis cum die, & consule. De responsionibus autem dic, ut in quadam alia observantia hujus Curie, quæ est hic:

SUMMARIUM.

1. *Judex an debeat admittere articulos impertinentes, cum qua cautela, & quando.*
2. *Dicuntur impertinentes, qui nullo modo, nec directe, nec indirectè causæ conferunt, non verò, si illi adminiculentur.*
3. *Scriptura impugnantur, testes repellantur.*
4. *Responsiones, de quibus in ritu, esse easdem illas, quæ, & depositiones principalium dicuntur.*

- O**bservantiam vigore hujus Ritus meminisse *Præs. de Franch. decis. 220. in fin. & decis. 683. num. 2.* quod, scilicet data petitione de impertinentibus articulis, Judicis sit arbitrio illos, vel statim rejicere, vel interponere decretum, cum clausula, salvo jure impertinentium, & non admittendorum ex nunc, prout ex tunc, facta publicatione, subnectitque idem *Præs. mem. decis. 220.* quem insequitur *Avnis meus ad Gramm. dec. 45. num. 4.* tutius esse, publicatione peracta instare pro reali rejectione, quam Judex, vel statim decernet, vel ad decisionem causæ reservabit. Quid verò hodiernus servet, usus, *Musc. adnotat in prax. civil. lib. 1. par. 5. Glos. impertinentes num. 25.* necnon *Reg. Tap. in 3. tom. jur. Regn. pag. 130.* Et quidem ii, qui nullo modo, nec directe, nec indirectè conferunt causæ, vel qui probati non relevant, reiciuntur *Rip. in l. 1. num. 41.*
2. ff. si cert. petat. *Dec. conf. 84. Mut. to. 4. capit. Sicil. cap. 135. num. 127. Ann. & add. ad singul. 622. Sess. dec. Aragon. 84. Gallup. in prax. S.C. par. 2. cap. 25. num. 6.* cum verò notorie impertinentes non sunt, sed justè dubitatur; sint nè tales, necnè, cum ejusmodi memorata clausula admittuntur *Affl. dec. 33. Guid. Pap. decis. 347.* vel si alio quovis modo ad causam pertineant, & illi adminiculentur *Gaill. observ. 81. lib. 1. Anna alleg. 77. num. 9. de Laurent. dec. Avon. 70. num. 9. Thom. Trivis. decis. 4. Mari ad Gram. cit. dec. 45. num. 8. & 9. Videas Valen. conf. 129. num. 61. vol. 2. Cost. de scient. & ignorant. inspect. 31. num. 9. Conf. Marc. cell. Marcian. conf. 13. num. 4. Reg. Rov. in pragmat. 12. de ordin. Judic. num. 6. & 7.* Num verò protestatio de articulis impertinentibus extendatur ad scripturas impertinentes, inquirat *Ursil. decis. 193.* & an principalis respondere obstringatur impertinentibus articulis, negativè resolvit *Ann. singul. 449.* cui contradicit *De Franch. add. decis. 220.* insequutus *ab Avo meo ad Capyc. dec. 15. n. 1. in fin.* Cæterum, terminum post publicationem dari de omnibus, sanxit Ritus, scilicet, contra testes, & scripturas, ad repellendum illos, ad impugnandum istas, *Capyc. decis. 268. num. 5. Scaglioni. ad rit. 276. num. 4. Ursil. decis. 115. num. 2. Muscat. par. 7. Glos. presentatas, num. 6. Ricc. collect. 847. Thor. in comp. decis. verbo Repulsa terminus, par. 1. allegans Episcop. Campanil. eandem constituentem differentiam in Rit. Cur. Archiepiscop. Neap. 33. num. 10. de repulsa scripturis in rit. 73. & 74. de termino verò ad impugnandum eloquimur super ritu 281. ibi quoque loquentes de termino ad concomitandum. De responsionibus, idest partium depositionibus, quas responsiones vocat etiam *Rit. 86.* sermocinamur ibidem, & probamus esse illas, quas, & depositiones principalium*

lum his nostris temporibus dicimus, observantiamque in hoc Ritu indicatam continent *ritus*. 93. & alii, quos eo in Ritu cumulavimus.

RITUS LXXXII.

Citatio debet presentari apud actadicos sive dies feriata, & postea accusari prima die juridica, etiam si Curia non regatur.

Item servat ipsa Curia, ut si die, quo debet assignare responsale, nè spiret citatio, prima, dicto undecimo die, & ipso die undecimo sit festum: & per ipsam Curiam celebratur: sufficit, si assignetur magistro actorum, vel alicui ex subactariis, qui ibi scribat, presentata die illo festivo, non tamen dicit ipse Notarius, quod presentatum fuit in iudicio, sed apud acta tantum, quia tali die non potest esse iudicium: & ita diu servavit ipsa Curia: & servat ad presens, quia quando potest esse iudicium, die non feriata, scilicet die primo, quo prima contumacia accusatur: licet Curia: (ut hic dicitur) non regatur, dicitur die tali talis presens in iudicio, & apud acta, accusavit contumaciam dicti talis in dicta Curia vocati, & non comparentis, & hoc semper servavit, & servat ipsa Curia, & primo die juridico debet accusari contumacia prima, licet Curia non regatur, quia sive regatur Curia, sive non, dummodò non sit dies feriatus, in omni casu accusatur, & accusari potest prima contumacia, presente magistro actorum, vel aliquibus subactariis, licet non sit presens Regens, vel alius officialis, vel alius ex iudicibus, quo die similiter non feriato, in presentia, ut supra possunt recipi fidei iures, & offerri articuli, exceptiones, instrumenta, & alia iura, ad quæ producenda terminus datus erat, licet ipsa Curia non regatur, & hoc etiam servant alie Curie Regni.

SUMMARIUM.

- 1 Ritus M.C.V. servare debent alie Regni Curie laicales, non autem Ecclesiastica.
- 2 Ista an receperint sancita per Ritus M. C. de liquidatione instrumentorum.
- 3 Consuetudines Neapolitanas an admiserit Curia Archiepiscopalis Neapolis.
- 4 Contumacia incusari debent die juridico, & quomodo sancitur.
- 5 An possit fieri absente Iudice apud magistrum actorum.
- 6 Relatio Nuntii die feriata, an valide fieri possit.
- 7 Scriptura exhibentur coram actariis, non iudicibus.
- 8 An post in causa conclusum, ut recipiantur, Iudicis exquiratur mandatum, quidque receperit usus.
- 9 Contumaciam non ipsemet principalis accusat, sed actarius, instante Actore.
- 10 Illo non insistente non est illa incusanda.

Tom. I.

- 1 **C**lamitant omnes Regnicolæ, ajunteque Ritus M.C.V. aliis in curiis Regni observari debere, præsertim *Luc. de Pen. in l. 1. C. de profess. qui in Urb. const. Capyc. in investit. verbo Rex Sicilia, §. Magister Justitarius, Ifern. in Constit. se quis in posterum, Viv. decif. 378. num. 6. Galter. in prax. instrum. 3. par. princ. num. 6. Anton. de Ball. var. tract. lib. 5. in præjud. ad pragm. num. 170. & alii omnes, quin, & Ritus ejusmodi facere in Regno jus commune, dixit de Franch. dec. 148. num. 5. & nos scripsimus in rit. 1. quorum assertio, si veritate fulcitur, cur adjunguntur in hoc Ritu verba, *Et hoc servant alie Curie Regni*: quin id exprimendo in casu hujus Ritus excludere videtur in aliis, Vtrum; sit, dubitare non licet de relata conclusione Doctorum Regni, scilicet respectu Curiarum laicalium, non autem Ecclesiasticarum, teste *Afflic. in Constit. memor. si quis in posterum num. 8. 10. & 26.* quibus adde, quæ eruditè exarat *Ifern. Præsul. Genuens. in prax. Archiep. cap. 16.* ac speciatim, ut neque Ritus de liquidatione instrumentorum, *Vivus* insuper defendit *decif. 326.* adiungens ita resolutum in congregatione doctissimorum virorum, licet observantiam *Rit. 166.* receperit, paucis tamen immutatis, Curia Archiepiscopalis Neapolitana in *Constit. Synodali 54. idem Episcop. Genuens. cap. 15. Episcop. Rice, dec. 188. num. 4. par. 3. Consil. Rocc. respons. 90. num. 9 tom. 2.* non secus, ac Consuetudines Salinarum per Ritus ejusdem Curie Archiepiscopalis Neapolitanæ 22. quod illic probat *Episcop. Campani. in annotat. nu. 20. & tradit Reg. Capyc. Latro dec. 157. num. 2. lib. 2.**
- 2 Hujusce verò Ritus meminit *Marant. par. 6. vers. rectè concipiatur citatio num. 68.* quem in vetustis fuisse *Ritus 203.* insinuat, & complures commemorat Ritus de eadem re tractante, atque in primis contumaciam incusandam esse die juridico, etiam si illo Curia non regatur, sed potuerit regi, quia non feriatus, dictaque incusatio, absente Iudice, & apud magistrum actorum dumtaxat fieri possit, idquæ ex verbis hujus Ritus deducit, atq; alterius 214. qui inter recollectos à *Garav. est rit. 227.* quibus, & alij plures inhærent, præsertim *rit. 225.* & insequitur *Galter. in prax. instrum. 3. par. princ. rub. 3. per tot. & num. 6.* quod si fuerit dies feriata, dilatatur ad primum sequentem non feriatum, prout tetigimus *sup. rit. 84.* atque alij illic mentionatis.
- 3 Verum, tum ex hujus Ritus, tum alterius 95. sanctione deducimus, quod die festivo potest actuario assignari per nuntium responsale, hoc est citatio nuntij cum relatione, & de ea potest fieri presentata illo die, ad hoc, ut postea die sequenti juridico accusetur contumacia, & quamvis *Garav.* annuat hoc hodiè non esse necessarium, quia, etiam si citatio nuntij cum relatione non presentetur die festivo, ad hanc contumacia accusari potest primo die juridico, quia si ultimus dies termini festivus sit, satis est, quod accusetur contumacia primo die juridico, absque quod relatio nuntij presentetur illo die festivo, tamen vigore horum Rituum validè quoquæ fieri potest presentata die festivo, qui sit ultimus dies termini, ex quibus determinatum tradit in Regia Audientia Aquilana, *Cons. Campana resol. 18. ad materiam*

K k

forin-

forindicas. sub num. 3. contumaciam subistere tametsi relatio fuerit scripta die primo Octobris, quo celebratur festum Sancti Angeli Custodis, vigore adductorum Riturum, cum de jure talis relatio die feriata facta sit nulla, Salyc. in l. fin. C. de ferijs, Maranta in verb. Recte concipiatur. citatio num. 55. Bajard. ad Clar. qu. 31. num. 61. Guazzin. ad def. n. 10. cap. 3. num. 8.

Verum advertas in omnibus causis inolevisse morem, ut presententur scripturae coram actuarijs, non vero Judicibus, dummodo exhibeantur ante processum conclusum, post namque conclusionem, cum poni illae debeant extra processum, ut advertit *Marant. memor. par. 6. actu 8. num. 47. insequutus à Rovit. in prag. 2. de jurisd. invicem non turbat. Viv. decis. 371. Fontanell. de praxi Cataloniae attestans dec. ejusdem Senat. 371. num. 9. lib. 2. multa subnectens. Ex mera Judicis aequitate, ejusque jussu interveniente, recipi debent, Vestr. admonet in prax. lib. 6. cap. 1. num. 3. & hoc etiam ab Aula recessit, nam semper ante causae expeditionem, absque Judicis placito, exhibentur, & recipiuntur instrumenta, teste *Mascatel. in prax. lib. 1. par. 7. Glos. Scriptura, num. 5. quin, & tempore expeditionis causae, advertit Gizzarel. dec. 42. num. 1. absque juramento partis instrumenta praedicta, post conclusum pervenisse ad ejus notitiam, ut etiam in Catalonia servari testatur Fontanell. dec. 370. num. 18. lib. 2. quamvis de jure communi recipiantur, cum juriliurandi religione novae notitiae, ex adductis à *Mascarda conclus. 926. num. 8. Asin. in prax. Judic. §. 23. cap. 6. limit. 3.***

Contumacias vero non ipsemet Actor accusat, quasi quod eisdem formalibus Ritus verbis uti debeat, cum satis, superque fuerit comparuisse in ultimo preemtorio, & iustitiae contumaciam inculari, teste *Reg. Rovit. in prag. 3. num. 6. de ordin. Judic. qui praeterea asseverat, quod, actor re non insistente, haudquaquam esset inculanda: contumacia, per Andam cap. 1. num. 11. de controvers. int. Vassall. & alium de benefc.*

RITUS LXXXIII.

Duo Iudices qualibet hebdomada designentur, pro examinandis testibus, & illis causa omnes committantur.

Ordinationes factae in Magna Curia, in Anno Domini M.CCCC. die mensis Septemb. 8. indic. Regnante Serenissimo Domino nostro Rege Ladislao Dei gratia.

IN primis qualibet hebdomada eligantur duo ex Judicibus dictae Curiae, qui Iudices hebdomarij nuncupentur, & facient audientiam in banca de omnibus causis civilibus, & criminalibus, ordinarijs, & extraordinarijs, occurrentibus in hebdomada ipsa, & infra, & omnes causas ex eis, quae committi solent, & debent juxta Riturum, & observantiam dictae Magnae Curiae ipsis duobus hebdomadarijs committant & examinationes testium, & alia hebdomada ipsarum causarum committantur.

occurentium ipsis Judicibus, vel hebdomadarijs applicentur.

SUMMARERUM

1 Testes ad defensionem examinari debent coram Judice, etiam in informatione recipienda contra inquisitos.

Vel si testes examinati essent repetendi.

2 Confessio emanata coram Scriba, Judice absente, non dicitur Judicialis.

3 An si fuerit facta coram Judice, sed recepta à Scriba, cui interdictum erat officium.

4 Confessio verbalis in scriptis non redacta, statim revocari potest.

Non vero, illa facta in Aula S. C.

5 Reo licet etiam post publicationem, & conclusionem in causa, se defendere, & propriam ostendere innocentiam.

Chricorum, & Sacerdotum testimonium, & si praferatur illis laicorum, in causis tamen defensionum praefertur illud laicorum.

6 Christiano utrum liceat jura sua tueri cum auxilio infidelium.

1. **P** Robat Ritus iste testes ad defensiones, examinandos esse coram Judice, quod postmodum approbavit nonnullae Regni pragmatice, quae à pluribus emanarunt Proregibus, una simul typis datae sub tit. de offic. Magistr. Justitiar. quoniam, & jus commune, in §. illud etiam, & Auth. ut defuncti, seu fumer. eorum, ibique Glos. in vers. Testibus, Jul. Clar. lib. 5. sent. §. fin. q. 26. in princ. & alij mille, quos congerit *Farinac. regulam* constituens praedictam, cum ampliationibus, & restrictionibus, in *quest. 77. à num. 175. expressè loquens de testibus examinandis in loco Judicij, cum de alijs extra; tractaverit, ante num. 2. contradicentem statuens conclusionem, de qua nos ipsi scripsimus in rit. 156. & 157. Insuper, & in informatione recipienda contra inquisitos, pariter coram Judice esse testes recipiendos, admonet *Ambrosin. in suo process. informat. lib. 1. cap. 2. num. 4. etiam si contingerit: alias examinatos ad informandum, contra Reum repeti, nisi ex causa justa Notario, seu Scribae Judicis commiserit, Gramm. voto 3. sub num. 42. Fald. in prax. crimin. rub. & si consuebantur, num. 47. & rub. & demum repet. test. cur. num. 2. Jo. Millens in ejus prax. crim. in cap. incip. Revocatus, per totum, pag. 103. Borrell. latè de Magistr. edict. lib. 2. tit. 15. Fasc. sing. 36. lit. T.**

2 Hinc confessio, si emanata fuerit coram Scriba, Judice absente, non dicitur Judicialis, nec ad condemnandum sufficit, *Mascard. de probat. concl. 348. num. 62. & 349. num. 6. Farinac. q. 81 de re confesso, & convicto, num. 48. Sed dumtaxat indicium ad torturam factum, Bajard. q. 21. num. 137. Guid. Pap. sing. 573. Ravenn. singul. 67. nisi revocata fuerit, monet Bar. in l. cum soimus 21. Cod. de agris. & cens. lib. 11. num. 6.*

3 Quid vero, si fuerit illa facta coram Judice, sed recepta à Scriba, cui interdictum erat officium, contenti noceatne, inquit *Novar. q. forens. 89. lib. 1. & nota, quod tametsi confessio verbalis in scriptis non redacta, statim revocari valeat, fal-*

fallit, si fuerit illa emanata in Aula S. C. ut singulariter advertit *Ann. sing.* 87. cujus meminit *Avus meus ad Capyc. dec.* 71. in fin.

Cæterum multa de testibus ad instantiam inquisiti examinandis, qui noluerit ignorare, adeat *Farinac. in tract. de testib.* & percurrat illius *repositorium* verbo *defensio*, & præter illic notata, scribit in *quæst.* 39. ubi potissimum *nu.* 82. affirmat, defenditque etiam post publicationem, & conclusionem licere Reo se defendere, & propriam ostendere innocentiam, quibus adde *Capyc. dec.* 81. & tetigimus supra *ritu* 75. quin, tametsi Clericorum, & Sacerdotum testimonium, laicorum præferatur depositionibus, *Alex. conf.* 43. *num.* 4. *lib.* 6. cum singulorum illorum dictum vim duorum testium sustineat *Honed. conf.* 77. *n.* 38. *vol.* 1. *Reg. Capyc. Larr. consul.* 35. *num.* 104. *lib.* 1. privilegium est defensionis, quod pro ea testes laici Clericis sint potiores, *Hippol. de Marsil. consul.* 2. *num.* 19. *conf.* 51. *num.* 42. & *conf.* 65. *num.* 45. *Roland. à Vall. conf.* 63. *num.* 45. *vol.* 3. *Borrel. in summ. decis. par.* 2. *tit.* 14. *num.* 5. & 6. & conferunt tradita per eundem *Reg. Capyc. Laro lib.* 2. *consult.* 129. *num.* 11. & 12.

Alia verò, & generica super defensione ista, scribit *Tusc. conclus.* 129. *cum sex alijs subseq. lit. D.*, illudque potissimum nescire, pudet, quod an si liceret, hæsitatum fuit, edocetque *Oldrand. conf.* 71. fas cuiquam esse jura sua tueri, cum alieno auxilio, etiam, infidelium, si aliter se defendere nequit, cujus sententiam insequuntur complures relati per *Cacheran. in sua perutili dubitatione posita post ejus decis. sub num.* 8. At ipse piissimus Author invehit in Authores allatæ conclusionis, eorum prosternit rationes, illisque contradicentes; easque sine dubio validas adducit, & Doctores multos recenset, ejus verissimam commendantes doctrinam; & vide, quæ super illa quæstione cumulat *Tusch. conclus.* 123. *lit.* 1, cum ait infideles posse vocari in auxilium, & quando secus, *Abulenfs* insuper *1. Regum cap.* 28. ubi rejiciendo excusationem Lyrensis circa personam David, respondet, quod si ille voluisset uti Philistinis, peccasset certè, inducendo hostes Israelitarum in adiutores suos contra Israel; *Bannos* autem *sup.* 2. 2. *quæst.* 40. *art.* 1. *dub.* 3. utitur distinctione illa, absolute, & per accidens, ut primo casu liceat, posteriori verò nequaquam, scilicet ratione adjuncti, nempe scandali, & aliorum, cujus distinctio quando veritate fulciretur, adhuc nostræ faveret sententiæ: quis enim fidelium scandalum non sentiret ex hac convocazione infidelium contra Christianos? aut saltè ira compulsi ob eorundem infidelium deindè patrata scelera, in imagines, loca, & personas Ecclesiasticas: ipsi norunt; meisq; vox faucibus hæsit. An verò prohibita sit communicatio cum infidelibus, latè casus diversos, extricat *Bonacin. in theolog. moral. tom.* 2. *disp.* 3. *quæst.* 2. *punct.* 6. Videas circa memoratam quæstionem *Cels. Mancin. in tract. de jurib. Princ. lib.* 6. *cap.* 13. *Martin. Laudens. de Bello q.* 3. *Ann. conf.* 7. *num.* 12. *de Ponte conf.* 131. *num.* 79. *lib.* 2.

RITUS LXXXIV.

Item, quod ferventur omnia capitula, & constitutiones Regni edita, & editæ ad administrationem Regni, & pro statu pacifico subjectorum.

SUMMARIUM.

- 1 Digna admiratione extitit semper, & in omni ætate celebranda, legum institutorum visa fuit industria, atque sagacitas. Omnes nationes legum suarum originem ad aliquod Numen retulerunt.
- 2 Id nunc deventum est, ut etiam si optimarum Constitutionum auctores probentur, eorum tamen inventa, atque instituta impudenti inobservantia violentur.
- 3 Hoc tempore Constitutiones suas, & Privilegia, Neapolitana Civitas, ejusque Regnum, quam maxime servata intuentur, dum moderatorem omni pietatis officio, summaque justitia exornatissimum, Excell. Pegnaranda Comitum, hoc est Mercurium caduceo insignitum, optata pacis Nuncium, & Authorem vocati sumus.
- 4 Extincti Regij infantis maestitudinem, nova fecunditatis Regia caelesti beneficio consecuta latitia, ex animis nostris absterfit. Illudque Virgil. *Aeneid. lib.* 6. de Regia Arbore Austruca verissimum comprobavit.
- 5 Constitutiones, & Capitula Regni speciatim in aliquibus Ritibus revocatas, non confirmat præsens Ritus.
- 6 Regis munus est curare, ut subditi pacifice vivant.
- 7 Pacis encomia recensentur.
- 8 Illa custoditur, præsertim, si justitia administratur.
- 9 Principibus utilia, recensentur duo monita.
- 10 Quæ duo, quasi avita, atque hereditaria, in Rege nostro, verè Catholico, verè pio, ita eminent, ut ab eo Christiani omnes Principes discere possint, & ad conscientia rationes Imperij magnitudinem collimare, & rectè factorum gloria sempiternas laudes promereri.

Digna quidem admiratione extitit semper, & in omni ætate celebranda legum institutorum visa fuit industria, atque sagacitas, qui, ut homines à ferinis moribus ad humanitatem redigerent, consentaneos rationi modos vivendi, & regulas quasdam, quibus rectum, justumque singuli metiamur, non sine omnium plausu invenerunt, & legibus, veluti quibusdam repagulis effrenatam hominum licentiam constrinxerunt, nè amplius in alienam perniciem excurrerent. Hinc non humanum, sed divinum inventum leges, non in Hæbreorum tantum Repub. cui ab ipso Deo descriptas olim, ac per Moysen traditas, divino testimonio accepimus, nec ullus unquam pius revocavit in dubium; verum etiam apud barbaras ipsas nationes, ita percrebuit, ut nulla ex his ferè extiterit, quæ legum suarum originem ad aliquod Numen non retulerit; cujus instinctu Nomothetas suos afflatos excogitasse illas, ac tulisse putabant. Ita Ægyptij, gens antiquissima Osiram à Mercurio: Scythæ Xamolsum à Vesta: K k 2 Cre.

Crotenses Minoem; Athenicenses Solonem ab Jove; Lacedemonij, Lycurgum ab Apolline: Romani Numam ab Aegeria; Arabes Mahometem ab Angelo Gabriele; alijque ab alijs Numinibus, leges, quibus uterentur, legumlatores suos accepisse, contendere. Unde planum fit quanta, & legum ipsamur fit dignitas, & legumlatorum auctoritas, qui alloquio, & consuetudine Divinitatis, ac Divinae Sapientiae instinctu, per quam Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt, usi fuisse videantur, ut eas concedere, ac tradere hominibus servandas valerent. Quid verò ad humanæ Reip. incolumitatem, Civitatum securitatem, vitæ societatem servandam legibus ipsis, aut melius, aut magis necessarium? Merito Lycurgus Spartam suam optimis legibus munitam, mœnibus, ac propugnaculis non indigere, judicabat. Urbium enim mœnia, ex Heracliti sententia leges esse, nec mori eas posse, vivis legibus, quas Animam Civitatis, Demosthenes Græcorum Oratorum lumen, appellavit, vir ille sapientissimus intelligebat. Nec minori quidem suis auctoribus honori, ac dignitati leges, quam Reip. bono, ac firmitati fuisse quispiam negaverit.

Verùm eò nunc devenit, ut etiam si optimarum Constitutionum auctores probentur, eorum tamen inventa, atque instituta impudenti inobservantia violentur, laudantur quidem Regnorum Constitutiones, eorundem tutamini necessariæ, sed quæ sit institutorum servandi norma, negligitur; quid mirum, si Urbes ruere, Regna ipsa civium ruinis conspeliari videantur?

Tam gravi hujusce Regni periculo consulit Ritus. Et nos, si unquam alias, hoc certè quam maximè tempore, suas illi Constitutiones, & Privilegia, cum integra esse videmus, tum fore æternum confidimus, solidissimis optatæ diu pacis fundamentis innixa, cujus Excellentiss. D. Gaspar de Bracamonte, & Gusman, Pegnarandæ Comes, fecialis, conciliatorque inter Christianos Principes præcipuus, atque idem nobis veluti caduceator missus; Regni hujus habenas, pro Rege Catholico, justissimè, ac sapientissimè temperando, eandem ita contuetur, ac fovet, ut nihil jam in Civitate, ac Regno, quod eam turbare possit, reliquum esse patiatur. Hinc studijs pacis, omnia lætari, ac resurgere in dies conspicamur, eo cumulatius, quo extincti nuper Regij infantis mœstitudinem (cujus antè exortu, Regnum totum exhilaratum fuisse in præmio sub num. 32. diximus) nova fecunditatis Regiæ, cœlesti beneficio, consecuta lætitia, ex animis nostris absterfit. Illudque de Regia Arbore Austriaca verissimum comprobavit.

— primo avulso non deficit alter
Aureus, & simili frondescit virga metallo.

Virgil. Aeneid. lib. 6.

Servandæ igitur sunt omnes Regni Constitutiones, & Capitula; pro statu pacifico subjectorum, præter annullatas, & annullata per aliquem ex his Ritibus, quibus non obstat generica præsentis Ritibus confirmatio, ob regulam, tum illam vulgatam, quod generi per speciem derogatur, tum alteram, quod dispositio quantumvis generalis, non amplexatur casus speciatim decisos, l. fin. c. de Silent. lib. 19. de Franch. decis. 262. num. 14.

& multa super illa congerit Felin. in cap. 200. vers. valat, & vers. 2. dispositio de rescript.

6 Munus verò est Regis totis viribus incumbere, ut subditi pacificè vivant. Affl. in Constit. post mundi machinam num. 35. nulli enim magis convenit salutem Reipublicæ, tueri, quam Principi, nihilque ad eum æque pertinet, quam studium concordiæ, cap. 1. de prohib. feud. alien. per Frederic. l. nam salutem, ff. de offic. Præf. vigl. Tassol. de antefas. vers. 3. observ. 3. sub num. 50. & vers. 1. observ. 2. num. 18. Avus meus ad Capp. dec. 69. num. 1. illum, nimirum in Republica: esse oportet, quod oculus in corpore, quod in anima ratio, idedque sollicitè advigilare debet, ut pax ubique facta testâ conservetur, §. 1. de pac. tenend. omnia enim pacis tempore pulcherrimè pullulant, florent, atque incrementum accipiunt, coluntur agri, vernant horti, pascuntur lætæ fetes, ædificantur villæ, extruuntur oppida; instaurantur collapsa, ornantur, & augentur. extructa, crescunt opes, aluntur voluptates, vigent leges, floret Reipublicæ disciplina, servet Religio, valet æquitas, pollet humanitas, calent artes opificum, uberior est quæstus pauperum, splendidior opulentia divitum, efflorescunt honestissimarum disciplinarum studia, eruditur juvenus, tranquillo fruuntur ocio senes, bonis auspicijs nubunt virgines, laudantur simili prole puerperæ, florent boni, minus peccant mali. Hos pacis fructus, & encomia alterius docti quidem, nec minus prudentis viri auctoritate fretus, enarrat Gayll. num. 4. capit. primi libri primi tractatus de pace, & poterat mea sententia Cicero, multis in locis de ea re loquentem amplexatus, dicere; in pace, & ocio copias parari; pacemque non nisi tranquillam libertatem esse, eamque, vel injustam utiliore, quam justissimum bellum in civibus, ut merito proclamaverit sæpè, & nomen pacis dulcè esse, & rem ipsam salutarem: iterumque nomen pacis dulcissimum, & pulcherrimum esse, illique propterea (quæ tamen nihil habitura sit insidiarum) semper esse consulendum, non incassum admonet in lib. offic. 8.

8 Illa autem eripitur, ni fallor, si justitia absit, & citrà dubium custoditur, si eam, vel Principes, vel eorum gerentes administrant, l. congruis, ff. de offic. Præf. ubi Glos. concordantes allegat, legieurque nimirum cap. 10. Ecclesiast. Quod Regnum à gente in gentem transferretur propter injurias, & injurias, & contumelias, & diversos dolos. Joannes Salib. & riensis etiam in prolaticum lib. 4. cap. 12. non immeritò dicit, quod si recolatur historiarum memoria, patebit liquidò, quot, & quam magna Regna ruinam fuerint ea de causa perpeffa, & Libri Sapientia caput 1. omnes Judicis munere fungentes admonens, inquit: Diligite justitiam, qui judicatis terram.

Alia insuper Simancas lib. 3. de Rep. cap. 9. Ludovic. Torres in lib. 7. philosoph. moral. cap. 2. Ribadeneus lib. 2. de Princ. Christ. cap. 5. & lib. 1. cap. 16. congerunt, ipseque reliqua præteriens, duo tantum recensere salubria monita hoc in loco contentus ero, alterum Boteri viri in paucis prudentis in lib. 2. de ration. status cap. pen. quo in loco de Religione fatur, & inquit, necessarium esse Principem, non debere aliquid decidi facere in con-

in consilio status, quod prius perspectum, visum, atque consideratum non fuerit in altero conscientie, in quo non unus, sed plures, & Sacræ Theologiæ, & Juris Pontificii, Cæsareique Doctores considerant eminentes, dicente *Philone de creatione Principis*. Summæ potestatis officium est eligere aliquos administrationis, reddendique juris socios, unum enim non sufficit, refert *Simanc.* alia subnectens de *Repub. lib. 7. cap. 4.* & Alexandrum Imperatorem nihil magis moliri unquam ausum, nisi viginti Jurisperitissimis, ac integerrimis consulentibus, retulit *Aelius Spartianus*, de quo memor est *Angel. Matthæacius de via*, & *xatione artificiosa juris universi lib. 2. cap. 26. num. 3.* & inter Principis requirit hoc recensent *Cappyc. de probib. feud. alien. col. 140.* *Ifern. in cap. 1. eod. tit. de prob. feud. alien. Vasq. controu. illustr. cap. 1. Bellug. in specul. rub. 10. num. 7. Capiblan. in rub. de Baron. num. 101. & in prag. 1. num. 11.* alioqui propriam gravaret conscientiam, ni postmodum vellet consultationes, & inde secuta rescindere; & Cæsarem omnium speciminis Caroli V. effatum recenset *Saavedr. symb. polit. 65.* cum enim ille, nescio quod privilegium manu sua consignasset, monereturque justitiæ legibus non sat esse consentaneum, mox reddi sibi voluit, & dilaceravit. Malo, inquit, meam lacerare scripturam, quam animam.

Alterum *Cassiod. lib. 10. variarum*, ipsumque infrequentis *Lipsij lib. 2. Polit. sive civilis doctrina cap. 10.* Boni Principis esse credere sibi solum licere laudanda, quin si ea agere negligeret, ad quæ jure tenetur, non mortiferi modò criminis labe animam aspergeret; sed damna subditis propterea obvenientia relacire etiam teneretur; sic ait, aliorum fretus auctoritatibus, *Molfes. in qu. 8. provinciali à num. 8. tom. 2.*

Quæ duo, quasi avita, atque hæreditaria, in Rege nostro, verè Catholico, verè pio, ita eminent, ut ab eo Christiani omnes. Principes discere possint, & ad conscientie rationes Imperij magnitudinem collimare, & rectè factorum gloria sempiternas laudes promereri:

RITUS LXXXV.

Orta lite inter cives Neapolitanos, si extraordinariè procedatur duobus civibus, & uni ex Advocatis Curia deciso committitur, forma hic adhibita.

Item servat ipsa Curia, quòd si proceditur extraordinariè de mandato ipsius Curie per duos Curiales Neapolitanos communiter electos per partes, & per unum Advocatum per ipsam Curiam datum, fiat processus inter Cives, & incolas ipsius Civitatis de constituendis muris, vel aperturis, & servitutibus quibuscunque, & quòd ipsius processus copia partibus non datur ad tollendum subterfugia, & cavillationes Advocatorum, sed juxta relationem ipsorum Curialium, & Advocati facere mandata per ipsam Curiam partibus ipsis, nec aliqua appellatio admittatur adversus ipsum mandatum.

SUMMARIUM.

- 1 Complura reperiri nomina ad iddem tendentia, ad invicem tamen distantiam aliquam habentia, recensentur, nempe orti, oriundi, originarij Municipis, cives, incolæ, & Accolæ.
- 2 Civis præsertim, qui dicantur, atque alia multa de illis aduocantur.
- 3 Qui in Civem receptus fuit, dicatur nè Civis originarius, & privilegijs potiatur originarijs ipse concessis?
- 4 In vico, & suburbio natus Civitatis dicitur Civis. Casalia de comprehendantur sub Civitatis nomine. Legatum de maritandis civibus complectitur etiam comitatenses. Indultus, dummodo non accedat ad Civitatem Neapolis, an comprehendat etiam suburbia.
- 5 Jus originis quamvis sit immutabile, hoc non est quoad jurisdictionem qua facit quem subditum loci domicilij, cum declarationibus. Naturalis Hispania, si se transferat in aliam Provinciam, veluti in Galliam, ibique constituat domicilium, nequibit tanquam Hispania naturalis in illa obtinere beneficia, ad qua obtinenda, non nisi naturales admittuntur.
- 6 Universitas queat nè creare Cives.
- 7 Incola quis dicatur. Ille gaudeat nè privilegijs Civium?
- 8 Servitutis materia tangitur.
- 9 Acquisitiones quando censeantur feudales, ac feudi assumant naturam.
- 10 Differentia refertur inter feudum, & allodium. Res dicatur nè feudalis in dubio, an citius allodialis.
- 10 Apertura facta, & clausura fenestrarum, nonnulla aduocantur. Fenestrarum apertura, & clausura utrum parias servitutem. Illaque præsertim si, vel nè in muro deversorio exiire possint ad lumen capiendum.
- 11 Propositio illa, quæ apud nostrates circumfertur, aperturas sine canionibus claudendas esse, restituerique illas non posse, an consuetudine, & aliquo fundamento nitatur, latè inquiritur. Consuet. incip. & ubicumque sub tit. de servit. expenditur. Dissidia quæ dicatur. Et rotum rotundum.
- 12 Cons. si quis habet, cum alijs explicantur.
- 13 Ex dictis Cons. an jus commune immutetur.
- 14 DD. effata intelliguntur, juxta jura quæ laudant.
- 15 Ass. cateriq; perfunctorie loquuntur, & S. C. de deciso adducitur, cum alijs ad materiam.

Complura reperiri nomina in iddem tendentia comminiscimur, & aliqualem inter se distantiam habentia; sunt namque in primis orti, oriundi, sive originarij, eos namque ad invicem differre, & qua in re tradit *Foller. in cons. Regni Justitiarum per Provincias num. 9. & 10.* extant insuper Municeps, Civis, Incola, Advena, & Accolæ, quorum, & *Glos. meminit*, & differentiam inter eos vigentem, recenset in *l. pupillus, vers. consulit, ff. de verbor. signific. ac remissivè* con-

commemoratur *Balzan. add. constit. Justitiarum num. 3. sub rub. de Justit. Assess. Actuar. &c.* Verum noster sermo dumtaxat Civis, & Incolae attinget, quorum mentio fit in hoc Ritu. Civis igitur dicitur, qui natus est in Civitate, *l. Civis. Cod. de incol. lib. 10.* ut propterea, si mentio fiat, de cive, intelligatur tantum de originario, tametsi quandoque etiam de Incolis existimet, *Alex. cons. 10. num. 8. lib. 5.* potissimum in materia stricta, *Aretin. cons. 77. in princ. & Natta cons. 253. lib. 2.*

Idem ad evitandas ambages juris, Ritus iste ambos complecti volens, meminit Civium, & Incolarum. Ceterum, qui sint Cives, & qui comprehendantur Civium appellatione, insinuat *Tusch. concl. 274. & seq. lit. C.* & conferunt, quae nos scripsimus de privilegijs Neapolitanorum loquentes super *Ritu 301.* ac respectu ordinum suscipiendorum, adnotavit *Episc. Campanil. in divers. Jur. Canon. rubr. 9. cap. 8.*

Qui vero in Civem receptus fuerit, dicatur ne Civis originarius, & privilegijs potiatur originarijs ipsis concessis, affirmat *Sesse decis. Aragon. 90. Dom. Reg. Reverter. & Dom. Reg. de Marin. dec. 297. Ricc. collect. 3290.* nisi de statuti, vel consuetudinis interpretatione agatur, quae stricta semper, quia fieri debet, originarios tantum esse oportet, scilicet ibi natos, ex *Glos. ult. in l. 1. in fin. ff. de tutor. & curat. datis ab his,* quam singularem dicit, *Bal. in Auth. sed omnino, Cod. ut uxor pro marito, Boer. decis. 13. num. 14. & Anton. Faber definit. 17. de verbor. signific. Qui autem in Vico, & suburbio natus est, & Civitatis dicitur civis, Boer. inibi num. 20. citatusque Faber, *Silvan. cons. 1. qu. 6. dub. 2. Reg. Valenz. cons. 79. num. 58. ex l. qui ex vico 30. ff. ad municip. D. Franc. Maria Prat. discept. forens. lib. 1. cap. 16.* subnectens, Casalia comprehendit quoque sub Civitatis nomine, explosis *Joc. Angel. Pisanell. ad Ass. decis. 74. in fin. & Avo mod. ad Gramm. decis. 10. num. 10.* contrariam aliam sustinentibus *Angeli in §. si quis igitur, Auth. quib. mod. naturi offic. sui, placito innixis,* de quo alibi erit noster proximus sermo; atque idem legatum relietum pro maritandis civibus comprehendere etiam Comitatenfes, affirmat *Marta deci. 365. favet tex. in l. 2. l. adificia, l. qui in continentibus, & l. Collegarum, §. 1. ff. de verbor. signific. quoniam, & decisum memorat *Gratian. decis. March. 96.* respondens contradicenti resolutioni, excludenti Comitativos a Civibus, & *num. 4.* concludit, illam vendicare sibi locum in odiosis, quamque distinctionem amplectitur *Reg. de Ponte cons. 55. num. 35. lib. 1.***

Quamobrem licet attenda Regula primitivae constituta, indultu concessa cum clausula, dummodo non accedat ad Civitatem Neapolis, locumque partis adversae, gaudere nequirit respectu suburbiorum Neapolis; atque in illa se conferre minime posset inquisitus; attamen supposita *Gratian* recensita distinctione, favorabilium, & odiosorum, utique poterit in suburbia commeari, quod, & speciatim ob eandem rationem decisum tradit *Thor. par. 1. compend. decis. verbo Suburbia,* etenim Indultus jam dictus continet rem favorabilem casus vero in illo excepti rem praeportant odiosam, teste *de Franch. decis. 403. num. 11.*

decis. 330. num. 4. Ann. senul. 239. & Caball. casus 111. nimirum, si exceptionem non accedendi ad Civitatem Neapolis tanquam odiosam, non extendi ad suburbia, dictum fuerit in casu per eundem *Thorum* relato, atque decisum haud illum contravenisse indultui, qui in uno illorum reperiatur, & devinctus fuerat.

5 Originis vero jus quamvis sit immutabile, hoc non quoad jurisdictionem, quae facit quem subditum loci domicilii; cuius magistratui ille sufficit, & videtur propriae Civitati renunciare, *Gayll. observ. 36. Amaya in comment. ad l. Civis de Incol. lib. 10. Ass. decis. 384. Roland. cons. 79. Mascard. concl. 1146. Vivius decis. 477. Vuessem. cons. 1.* praecipue autem id verum est, quando quis, propria origine derelicta, in aliam provinciam se confert, quae sub ejusdem Praesidis ditione non sit, tunc enim originaria amittitur naturalitas, *Amaya mem. loco, Onded. cons. 5. Azon. in l. 19. lib. 1. recep. tit. 3.* Impossibile enim est aliquem duarum distinctarum Civitatum communi capiti non subjectarum, simul Civem censeri, ut praeterea naturalis Hispaniae, si se transferat in aliam Provinciam, veluti in Galliam, ibique constituat domicilium, nequirit tanquam Hispaniae naturalis in illa obtinere beneficia, ad quae obtinenda non nisi naturales admittuntur *Garz. Cevald. Gabeld. caeterique ab Amaya num. 33.* laudati etenim Provinciales constitunt domicilium, non origo, vide *Giurb. obser. 18. & 78. Montan. contrav. 68.*

6 Sed Universitas queat ne creare Cives discutit *Joseph. Ludovic. dec. Lucens. 60. Thor. in supplement. compend. decis. verbo civis allectus.*

7 Quis vero dicatur proprie Incola *Bertrand. docet cons. 75. lib. 2.* alios plures cumulans ad eandem rem, nec non scribunt *Avendan. & alii,* quos recenset *Covarr. pract. quest. cap. 37. sub num. 1.* qui cavendum monet, ne Incolarum nomen, late in hac specie assumatur propter praepudicium, & damnum, quod alioqui veris immineret habitatoribus potissimum quod *Pomponius in l. Pupillus, §. incol. ff. de verbor. signific.* Incolae definitionem tradens inquit: *Incola est, qui in aliquam Regionem domicilium contulit.* Nec tantum hi, qui in oppido morantur Incolae sunt, sed qui in alicujus oppidi finibus, ita agrum habent, & in eum se quasi in aliquam sedem recipiant, *Alciar.* etiam declarat inibi, atque *Decius cons. 283. Abb. in cap. ultim. de Paroch. lateq; Soccin. cons. 179. lib. 1.* Ipse vero Incola gaudeatne de jure privilegijs Civium. Vide *Molfes. in 2. par. ad Consuet. Neapol. tit. de person. qu. 1. a num. 4. tom. 2. Consil. Carleval. lib. 1. tit. 1. disp. 2. qu. 2. a n. 80.*

8 De servitute modo aliqua adnotabimus, quae quomodo constituitur, & alia multa de ea scribit *Ann. alieg. 48. & Medices decis. Marchia 49.* illa autem super certa re feudali, non nisi per centenariam acquiritur, *Viv. dec. 226. num. 3.* quae vero continua, vel discontinua censetur, decem annorum-curriculo inter praesentes, viginti autem inter absentes praescribitur, ex sententia longae veriori Doctorum, quos memorat, insequiturque *Emmanuel Suarez in thesaur. receptar. sentent. verbo Servitutis,* explosa altera affirmante, illas tantum praescribi tempore hominum memoriam supergresso: consentio tamen, ut illa, quae nec con-

tinuata

tinuam, nec discontinuam causam haberet, immemorabilem requirat possessionem, amplexatus *Viv. ead. adduct. decis. 226. num. 2.* quin illa feudo, necnè accedat, & tanquam feudi pars iudicetur, investigat oculatissimus, & eximij ingenij vir *Casar Argel. in suo itidem perjurando, & utili tract. de legitimo contradicatore q. 20. n. 33.* in eo articulo, quando acquisitiones censeantur feudales, feudiquè assumant naturam, ut cum ipso feudo transeant, & unà simul cum illo devoluantur, omni prohibita separatione. An potius ad vassalli commodum, ejusque hæredum spectare dicantur, super qua re scripsit *Episcop. Campanil. in add. divers. rub. 11. cap. 13. num. postremo.* Ipsam verò servitutem non præsumi, quin rem liberam reputari, ac bona omnia allodialia judicari, defendit idem *Argel. q. 18. à num. 2.* videndus tamen *Par. à Puteo in tract. de reintegr. feud. capit. 22.* idèò, qui differentiam vellet addiscere inter feudum, & allodialium, adeat *Schurfum conf. 63. nu. 5. cent. 2. & cons. 10. num. 43. centur. 3. agentem,* bona feudalia dici, quæ cognoscuntur ab aliquo domino, pœnes quem remanet illorum directum dominium, allodialia verò à nemine recognosci, eò quod allodium dicitur res propria, & libera, juxta *cap. 2. cum seq. si de feud. defunct. contro. sit inter Dom. & agnat. vassall.* Verùm *Par. de Puteo indic. tract. tit. de verb. signif. verbo Allodium,* dicit, idem esse, quod libellarium ex eod. *adduct. cap. 2. & 3. si de feud. fuerit contro. & quod notat Gl. in l. penult. Cod. de ingen. & manum. l. etsi quis, §. sed interdum, ff. de relig. & sumpt. funer. & §. ad hæc, de pace juram. firm.* adjungitquè, quod licet sit nomen libertatem significans, non tamen excludit superioritatem, vel jurisdictionem alterius, juxta sententiam *Jacobi de Belviso in eod. §. Ad hæc,* addit præterea idem *Argel. num. 5.* infinitos congerens auctores, ad eam comprobendam resolutionem, ut talis præsumptio libertatis transferat onus probandi servitutem in adversarium illam proponentem.

10 Respectu verò aperturæ factæ, aut clausuræ fenestrarum præter *Caravit. in hoc Ritu,* scribit affatim *Medices,* cujus scripta videantur quæso, in *adduct. decis. 49.* etenim multorum meminit ad ipsam praxim spectantium, necnon *Capoll. in tract. de servit. Urban. præd. cap. 25.* alias simile servitute subnectens, & *cap. 34. ac altero 62.* perlegantur insuper allegationes *Zappulli,* quas transcripsit *Thorius,* & loquuntur in terminis servitutis, nè luminibus officiat, an competat vicino habenti fenestras in pariete diversorio, itaut censeatur præscripsisse servitutem ipsam, ob quam vicino ædificare ambienti potuerint instare illi interdici, nè luminibus officiat suis ut est videre in illius *compend. decis. verb. Servitus par. 1.* in qua præterea contentione recolimus, & nos, quod cum præfamiliaris noster emisset in Burgo nuncupato Chiajæ quandam domum, necnon hortum arboribus consitum eidem domui adiunctum, & illius pomarii in circuitu, extarent complures domuncula, & apothecæ, omnesque ad lumen accipiendum retinerent fenestrucculas quasdam ex parte dicti jardeni, illasque, & jure, & totis viribus claudi procurasset, assequi nequivit: ad-

versariquè, tametsi favoribus prorsus destituti, prævaluerunt, & nunc oculis cernimus dictas omnes extare apertas fenestras, & forsàn, per notata ab *Vrsill. in annot. ad Affl. decis. 265. à num. 115.*

Quando verò in illis ferrea extaret cancella, similiter decisum fuit non esse claudendas, per *Affl. dec. 225.* quod si essent cum cantonibus, sic perdurare citra dubium deberent ob *Consuetudinem Neapolitanam exordientem si quis habet, de jure congrui.*

11 Verùm nullo nititur fundamento, nè *Consuet.* propositio illa, quæ circumfertur apud nostrates, aperturas sine cantonibus claudendas esse, retineriquè illas non posse, tametsi *Affl. add. decis. 225.* & alii adducant *Consuet.* incipientem, *Et ubicumque, sub tit. de servit.* etenim si illius text. expendatur sanctio non aliter, *Affl. &* aliorum sancitur effatum, aperturam scilicet debere esse cum cantonibus, quando est supra solum vicini adhoc, ut retineri possit, sed in illa dumtaxat explicatur, quid veniat sub nomine aperturæ, & ulterius quomodo solvi debeat æstimatio ab eo, qui immittit onera in parietem vicini. Nec quidquam novi in ea sancitur, sed tantummodò addicitur explicatio præcedentium Consuetudinum. Dum verò exponitur, quid veniat sub nomine aperturæ, ait *text. Et ubicumque fit mentio de apertura, intelligitur dossitia, Rotum rotundum, vel apertura ad modum fenestræ, cum cantonibus facta.* Quorum verborum sensus est, quod ubicumque fit mentio de apertura includitur sub nomine aperturæ dossitia (quæ dicitur fenestra arcta ad lumen recipiendum, teste *Napod. in consuet. ult. sub tit. de apertur. non facien.*) Rotum rotundum (quæ est apertura spherica, juxta formam oculi) & apertura ad modum fenestræ factæ cum cantonibus, æquè, ac si diceretur: sub nomine, Aperturæ, nedùm venit illa ad modum fenestræ factæ cum cantonibus, sed etiam Dossitia, & Rotum rotundum. Et *Cantones* non referuntur ad dossitiam, & Rotum rotundum, sed solum ad aperturam ad modum fenestræ. Nec verba illa, *facta cum cantonibus,* referri possunt generaliter ad omnes aperturas, quasi dossitia, rotum, & fenestra deberent esse factæ cum cantonibus; Hic namquè sensus absque barbarici nota recipi haud posset, cum non conveniat singulare, *intelligitur,* cum plurali, *factæ,* opulvè fuisset dici, *intelliguntur,* sed verè genitivo, *fenestræ,* collimat, *factæ,* in numero singulari, & quippè, si consuetudinis conditores id statuere voluissent, sat erat dicere, ubicumque fit mentio de apertura, intelliguntur illæ, quæ sunt cum cantonibus.

Quin cum nulla prorsus possit discriminis ratio perpendi inter jus, quod acquiritur ex apertura cum cantonibus, & illud quod acquiritur ex apertura sine cantonibus, non erat cur diversa induceretur dispositio, & Dossitia, vel rarò, vel nunquam fieri videtur cum cantonibus. Nè autem obliçiat, quod si *cantones* non referrentur ad singulas aperturas, frustratorium fuisset addere, quod sub nomine aperturæ, veniret etiam fenestra cum cantonibus; si enim comprehendebatur Dossitia, & Rotum, quod est minus, dubitari haud

aud poterat, quin comprehenderetur etiam fenestra. Ne inquam, id opponatur, observari ulterius preceor, sancitum in *Consuet. si quis habet parietem*, quod ædificans contra parietem vicini, in quo adsit apertura, debet se elongare per palmos cannæ duodecim, & in *Consuet. etsi ex latere*, quod ædificans ex latere, debet se elongare per palmos duos cum dimidio. Poterat itaque tergiversari, an sub nomine apertura veniret etiam fenestra cum cantonibus; quasi quod major distantia palmorum servanda esset in fenestra, ut potè apertura magis conspicua, quam in dositiis, & roto; statuit propterea consuetudo sub nomine apertura comprehendere equaliter, dositiarum, rotarum, & fenestram, adeo ut equalis sit servanda in omnibus distantia.

Præterea, quamvis concedatur in *Consuet. Et ubicumque*, id sanciri, ut quoties fit mentio de apertura, intelligatur de illis cum cantonibus; adhuc tamen nullibi probatur, aperturas sine cantonibus protinus fore claudendas. Etenim in *Consuet. est. si quis habet parietem, cum seq.* tantummodo statuitur, quod ædificans contra parietem vicini, in quo adsit apertura, relinquere debeat spatium palmorum duodecim, & ædificans ex latere, palmorum duorum cum dimidio. Ex quibus, vel à contrario sensu aliud elici non posset, nisi quod existente apertura sine cantonibus non debeat memoratum spatium palmorum duodecim relinqui, sed servari jus commune. Cæterum erui nequaquam poterit, quod illæ sint illic claudendæ: quod ex illis non queratur servitus; & quod respectu illarum non detur præscriptio.

Nec ex dictis consuetudinibus in alio jus communitate immutatur, nisi quoad spatium relinquendum ab ædificare volente, & quoad præscriptionem, duobus tantum in casibus prohibetur; quando videlicet servitus acquiritur super Casalenum, & quando adest instrumentum divisionis inter consortes, ut in *Consuet. contra habentem casalanum*, & altera, ubi reperitur, sub tit. de apertura non faciend. ac in altera proxima subsequenti, incip. *Amplius*, & inibi *Napod. in Glos.* Quo verò ad reliqua juris communis sanctioni pareatur, quo attentato, dari præscriptionem dubitari nequit, ex l. 2. C. de servit. & aqua, cum concord. & instructo processu judicatur, ut evenit in themate exantlati *cons. Auelli de Amato 40.* in quo Reus ob defectum probationum præscriptionis deductæ, & stantibus iis Actoris in contrarium concludentibus, succumbit; condemnatusque fuit ad aperturas claudendum non de facto, sed compilato processu, & interim lite pendente conservatus extitit in quasi possessione servitutis. Hinc ex prædictis perspicuo deducimus, nec in *Consuet. Et ubicumque*, nec alibi, probari præfatam conclusionem, cumque Doctorum effata sint intelligenda juxta jura, quæ laudant, *Bar. in l. cum quidam, ff. de his quib. ut indign. Dec. cons. 622. num. 5. Affl. dec. 73. num. 4.* inficias iri nequit, quod si consuetudo id non probat, nullam merentur fidem Auctores illi innixi, & licet plurimi semper apud me fuerit doctissimi *Affl. &* aliorum, auctoritas, ratio tamen non patitur, ut illis de indicatæ consuetudinis interpretatione assentiar. Nec mirandum per celebres Jureconsultos,

interdum graviter errare, continuo etenim experimento liquet, etiam doctissimis errores plurimos excidere, teste *Ennan. lib. 10. comment. cap. 4. sub n. 8. circ. med. pagomihii 768.*

Immo *Affl. add. decis. 225.* cæteri que perfunctio sic fermocinantur magis supponunt, quam firmant conclusionem. Nec *Affl. dicto suffragatur illud Capyc. in dict. Consuet. si quis habet parietem in add. incip. Nota quia Tabularii*, cuius meminit *Reg. Capyc. Litt. dec. 66. sub num. 4. lib. 1.* Quod Tabularii claudere faciunt fenestras sine cantonibus, nullo namque jure innitur, nulla quæ ratione movetur, sed tantum videtur de præxi testari, de qua tamen, neque ille quidquam affirmat, sed tantum recenset aliorum dictum, & quidem hæsitanter cum subdat, *si male non recordor.* Quinimò astruit rem omnino inverisimilem; Afferit enim Tabularios facere claudere fenestras, & tamen exploratissimum est illos ejusmodi iudicandi facultatem non habere, illorumque relationem instar rei judicatæ non obtinere, nisi Judicis sententia confirmante, l. 2. C. de jur. fist. lib. 10. merito igitur *Cesar Vrsill. ad Affl. add. decis. 265. à num. 115. cum seq.* obiurgat memoratam conclusionem, testaturque præve fuisse ab aliquibus consuetudinem intellectam subnectens pluris decisum pro retentione aperturarum sine cantonibus, prout determinatum fuit per S. C. in causa Ursinæ Cerqua, cum Vincentio Apicella, etenim cum præfatus Vincentius claudere cepisset aperturas in muro domus superioris Ursinæ, sitæ in Platea Divi Josephi, necnon parvam fenestram, ex qua lumen ad eisdem schalas ingrediebatur, instante Ursina, decreto Judicis tunc M. C. V. D. Caroli de Amato, fuit Vincentio iniunctum mandatum, nè quid innovaret, interpositoque deinde alio decreto domi, quod clauderentur aperturæ absque cantonibus, & liceret Apicellæ ædificium extollere, fuit postmodum per M. C. impartitus terminus in causa, & intercessit provisum, nè quid fabricando, innovaretur, à quo decreto utraq; pars provocavit ad S. C. prætendens Ursina interim mandari debere, quod innovata, & attentata per Apicellam ad pristinum reducerentur, & proinde, quod demoliretur fabrica in muris, & fenestris, è quibus lumen ingrediebatur, facto verbo in S. C. in aula D. Consilarii tunc Thomæ de Aquino, de mense Octobris 1652. per eundem Judicem de Amato, confirmatum extitit M. C. scitum, & nihilominus provisum, quod Aperturæ reducerentur ad pristinum, penes M. C. Actuarium de Gaudio, patrocinante per Ursina docto viro, & famigerato Advocato Marco Antonio Rasio.

Verum, admissio *Affl. dictorio*, illud restringimus, quando ex apertura clausura, scala, seu membrum domus remaneret sine lumine, ex *Anton. Capyc. in d. cons. si quis habet parietem in ead. add. incip. nota quia, in fin. & Vrsill. add. loc. num. 116.* quoniam nec de jure, licet propè scalas alterius ædificare, si illius luminibus officiat, restricta facultate concessa ad libitum ædificia extollendi; egregie tradit *Cepoll. de servit. Urban. præd. c. 39. sub num. 4.* insequuntur *Duen. regul. 33. in fin. Scipio Januar. regul. 77. fallent. penult. Potius Imolens. cons. 17. num. 21. Riminal. jun. cons.*

*cons. 421. num. 70. vol. 4. Episcop. Sperelli dec. 55. num. 47. & probat tex. in l. binas ades 9. alias Gaurus, §. fin. ff. de servit. urban. prædior. cui concinit alter in l. si is qui binas, in fin. ff. de usufruct. & quemadm. quis utat. fruatur. & docet Vigel. lib. 25. Digest. cap. 1. tit. de causa ex qua actio competit except. 4. replicat. 2. Imò, et si lumen aliunde accipere nequit domus, nisi apertura fiat in muro divisorio, teneatur vicinus consentire, & illi aerem vendere tutatur *Ursill. ad mem. decis. 265. num. 116. neq; prædictis adversatur decis. Ricc. 266. par. 2. postmodum visa, tùm quia ipsemet priorem subscribit in col. 1510. par. 5. tùm quia in casu decisionis, non constabat de præscriptione, idquæ deducitur ex illius verbis num. 13. insuper *Affl. effatum limitat Episcop. Ricc. in addit. ad mem. decis. 225. vers. tamen ego limitarem, quoties fenestra detinetur tantùm ad lumen ingrediendum, vel quando dominus superioris vendit inferiori, & tempore venditionis adsunt in superiore fenestræ sine cantonibus, tunc namque transit res cum sua causa, & domus retineri debet in eodem statu, teste *Napod. in consuet. Amplius, sub tit. de apertur. non faciend. verbo Inveniantur, num. 40. in casu magis dubio fermocinante, sequitur *Capyc. dec. 187. num. 11. Ursill. ad *Affl. decis. 298. num. 2. Vinc. de Franch. in d. consuet. Amplius, in add. incip. Vid. Capycium, & conferunt *Mantic. de tacit. & ambig. lib. 4. tit. 15. num. 21. Ruin. cons. 90. lib. 4. The-saur. dec. 216. Magon. decis. 136. num. 4. Boer. decis. 322. num. 5. Cyriac. lib. 1. controu. 27. nu. 2. & 4. probaturque ex *tex. in l. 1. C. de servit. legat. Existencia autem fenestræ, quod fuerit tempore venditionis, non opus habet præsidio testium, sed ex vi rationis ostenditur, quoties domus sine fenestra esset inutilis, & cum fenestra utilis notabiliter admonet *Riminald. jun. legendus cons. 421. num. 22. vol. 4. An verò vendita domo, cessa, & translata in emptorem videatur quæcumq; servitus, sive jus ad eam, quæ venditori illius domus ratione pertinebat, extricant *Anell. de Amat. cons. 93. à num. 73. *Surd. cons. 17. à num. 23. Noalis de transmiss. casu 67. & noviter *D. Alphonsi. de Olea de cess. jur. tit. 4. q. 7. à num. 8.************

Hunc Ritum hodiè non servari, sed in hujusmodi causis procedi per S. C. vel M. C. advertit *Reg. Tapia lib. 4. jur. Regni, tit. de communione territor. fol. 66.*

RITUS LXXXVI.

Publicatio fieri potest attestatum unius partis, deinde alterius, idemque fieri potest de responsionibus contra dicta testium.

Item servat ipsa Curia, quod si examinationes testium, scilicet unius partis sunt præsentatæ in actis, & non examinationes alterius puta, quia examinati sunt testes citius unius partis, quam alterius: tunc si Curia vult, & hoc petatur, fiat publicatio attestatum illius partis, quæ sunt in actis, deinde venientibus alijs attestantibus, sit publicatio de eis venientibus,

Tom. I.

vel præsentantibus, de alijs autem quæ primo venerunt, de quibus jam publicatio facta fuit, non fiet iterùm & idem intellige de responsionibus partium, nam fit multoties publicatio responsionum unius partis tantùm, multoties alterius tantùm, quandoquæ fit publicatio simul attestatum, & responsionum, & omnium aliorum actuatorum, unde notandum est, quod publicatio potest fieri de quolibet actu per se si quis vellet, tamen præfata sunt in usu. Copiæ tamen responsionum dantur, prout in quadam alia observantia Curie.

SUMMARIUM.

- 1 *Publicationis materia delibatur.*
- 2 *Testes recipi possunt, non obstante publicatione jam facta, qui vel Judicis, vel examinatoris culpa non deposuerint.*
- 3 *Ad concomitandum instrumentum etiam recipiuntur.*
- 4 *Quid in criminalibus.*
- 5 *An super articulo producto, & admisso cum clausula, salvo jure impertinentium.*
- 6 *Publicatio debet fieri de omni actu.*
- 7 *Depositio principalis non secus, ac testis publicatur.*
- 8 *Ritus observantia indicatur, remissivi.*

- 1 **H**ic propriè cadit materia publicationis, tamen si ejus meminerint alij quamplures Ritus, nempe *Rit. 72. super quo notavimus plura, & Muscatell. de ea loquens fusè scripsit, ac potissimum illa omnia congestit, quæ continuis sunt recepta moribus in 6. par. sua prax. civil. Glos. causa, & Glos. partes, ibidemq; num. 11. Carav. ritu 72. num. 8. redarguens; necnon *Mazbesil. & Sarain. sing. 38. & cop. osiùs Farinac. universam publicationis materiam explicans qu. 75. Dom. Cons. Jo. Bapt. Hodiern. ad *Surd. decis. 59. num. 3. Jo. Bapt. Ciarlin. controu. forens. cap. 96. num. 11.***
- 2 **U**trum testes recipi possint, non obstante publicatione jam facta, qui vel Judicis, vel examinatoris, culpa non deposuerint, affirmativè decidit *de Franch. dec. 371. & dixerat *Guid. Papa dec. 24. insequiturq; idem *Muscatel. par. 3. Gl. partis, num. 92. Gallupp. in prax. S. C. par. 2. cap. 26. num. 7.***
- 3 **I**dem, si instrumentum productum fuerit, quod indigebat probatione testium ad concomitantiam; teste *Affl. decis. 216. num. 5. non si privata scripturæ, *Pisanell. ad eund. *Affl. dec. 272.***
- 4 **Q**uin, & non repetiti in criminalibus, possunt post publicationem, & didicitis testificatis, repeti, dum tamen non differatur ultra quindecim dies, *Ann. sing. 423. publicatio, Masull. ad *Capyc. decis. 15. num. 4. Reg. Rovit. in prag. 2. num. 4. de refrenat. testium, Avus meus ad *Gramm. decis. 27. & Car-raba de syndic. par. 2. num. 28.***
- 5 **S**uper articulo verò producto, & admisso, cum clausula, salvo jure impertinentium, si contrarium ejus contineret, quod ab altera parte probatum fuerat, an testes recipi post publicationem possint, saltem ad concomitantiam scripturæ, negant *Affl. decis. 33. Gramm. decis. 93. num. 5. Sigismund. Scacc. de Judic. causar. civil. & criminal. cap. 100. num. 13. Carroc. casu 49. num. 19. Gallupp. add. loco num. 10. demùmq; *Dom. Consil. He-dierna**

6 *diurna mem. loco num. 5.*

Quod verò illa fieri debeat de quolibet actu, scilicet de quolibet examine testium ad instantiam unius, vel alterius partis, scripsimus *rit. 72.* & concinunt verba *Carav. boc in ritu sub num. 2.* quæ explicat *Muscato. adu. Gl. partes, num. 8.*

7 Responsiones verò partium, illarum depositiones sunt, quæ non secus, ac testium dicta publicantur, & *Carav.* etiam ait in *calce commentariorum ad hunc Ritus*, quas profectò depositiones *Rit. 81.* appellat quoque responsiones.

8 Quomodo verò in praxi Ritus servetur, indicat *Reg. Tap. de jur. Reg. lib. 3. de public. sup. boc ritu.*

RITUS LXXXVII

Testibus citatis, & non venientibus, Curia ad alteriora procedit, tam in causa civili, quam in causa criminali.

Item servat ipsa Curia, quod citatis testibus, & ipsis condemnatis ad pœnam in citatione mandatoria contentam, licet non veniant, nihilominus Curia ipsa ad posteriora procedit, quamvis Constitutione Regni forma, videatur aliquantum refragari, & ita fuit servatum in denuncia-tione facta per egregium virum militem Fran-ciscellum Galliotum pridè, quando denuncia-vit Buffillum Brancatium de certis, in qua causa, quia testes non venerunt, fuit idem Buffillus ab-solutus, de hoc præsentis anno septimo indictionis, primo tamen condemnatis testibus ad quatuor uncias, ut fit.

SUMMARIUM.

- 1 *Testes non citati, si fuerint examinati, non probant, & quarè.*
An satis si domi citentur, cum aliis ad mate-riam.
- 2 *Testes quibus modis cogi possint testificari.*
- 3 *Et si nemini eorum sit locus, an liceat interponere decretam, ut habeantur pro examinatis in beneficium producentis.*
- 4 *Testes nimis à remotis dogentes, an evocentur ad testificandum.*
De Semibus, vale iudicariis, catorisque remissi-ve.

Isthæc *Ritus* verba, citatis testibus sæpius à nobis memoratam conclusionem comprobant, testes non citatos haud fidem facere, cum si videantur sponte deponere, & se ingerere, *Jacob. de Bekvis. in §. si vero ignoti, auth. de testib. Cambr. reg. 167. in prax. Farinac. q. 72. & 80. à num. 8.* ubi declarationes adjungit, *Guazzin. ad defens. reor. tom. 2. defens. 28. cap. 6. num. 7. Gasp. Camb. millelog. 938. Reg. Valenz. conf. 108. num. 13. tom. 2. Fontanell. decis. 533. tom. 2. Prat. ob-sor. 79. num. 1. Marfil. in l. & liber num. 7. ff. de quæst. subnectens, testem ultropeum torquendum tanquam suspectum, & idem voluit *l. unius, §. servo qui ultro, ff. eod. tit. Roman. conf. 420. num. 3. Alex. conf. 68. num. 17. vol. 2. Mascard. de pro-**

bat. conclus. 1364. & hoc casu inimicos illos præsumunt *Bald. sing. 144. Petr. Reb. in tract. de testib. art. 1. Glos. 4. num. 21.* nec satis esse, si domi citentur *Farinac. num. 161. & Guazz. loc. cit. dixerunt, quod usus non probat, quin etiam citatus, & privilegium, quod forsitan habet, minime allegans, spontè deponere dicitur Bald. in l. libertorum, ubi Salicet. num. 4. de test. Grat. discep. 227. num. 2. Decian. respons. 48. num. 16. Surd. conf. 132. num. 28. vol. 1. subdens, quod sponte diceretur deponere, tametsi Notarius asseret (testis juratus monitus,) *Guazzin. cit. num. 4.* Nec citati præsumuntur, quia in judicio reperiuntur, juxta *Felin. effatum in cap. 2. de testib. quod admittunt, quando testes venient de longinquo, non verò, si existerent in loco in quo examinantur, Butr. in cap. 1. de jud. Alex. in l. de unoquoque col. 2. ff. de Jud. Roman. & Jaf. apud Mascard. conclus. 1364. n. 70.**

2 Testes verò posse evocari, & compelli pœna indicta, ut testimonium ferant, colligitur ex hoc Ritu, illamque esse quatuor unciarum, ultima illius verba ostendunt, & alia in *ritu 206.* vel tertie partis bonorum mobilium, juxta *rit. 155.* idque non obstante conclusione illa, quod nostris his temporibus supradicta pœna exigi minime consuevi, sed capi dumtaxat pignora post terminum eis præfixum juxta formam traditam per *Carav. in cit. ritu 206. sub num. 3.* quod vero usus receperit, extricant *Muscato. in prax. S. C. lib. 1. par. 5. Glos. juramenta num. 8. & de Angel. ad Foller. cit. cap. inform. num. 89. Carav. memor. & suppetit juris communis decisio in tot. rit. de testib. cogend. affatimque discutit, cum ampli-ationibus *Farinac. quæst. 78. à num. 3. Jodoc. in prax. civil. cap. 163. num. 9.* tùm in civilibus tùm in criminalibus, *Gravat. ad Vestr. lib. 6. cap. 2. num. 26. Jo: de Deo in sua praxi lib. 5. cap. 6. num. 3. & 4. Foller. in prax. crim. add. rub. inform. num. 83. Tartagl. in Margar. fisci, cap. 6. num. 2. Jul. Clar. lib. 5. §. fin. q. 24. num. 19. Ambros. in proc. informat. lib. 1. cap. 2. num. 3.* ibidemque additio *num. 7. Visconti in conclus. jur. verbo Testis, qui non deponit, Novar. decis. 167. tradens, quod testes citati pro faciendis defensionibus reorum, si renuant venire, cogi possint, etiam laici per Ecclesiasticum, cap. fin. eod. adduct. tit. & Gennens. cap. 10. scilicet per censuras, dicit *Lanfranch. de Oriano in repet. cap. quoniam contra. de probat. c. 8. sub num. 28.* & præbiteri coram Judice Ecclesiastico, *Carol. de Grass. in tract. de offi. do-ric. effect. 10. num. 1. 4. & 27.* Ubi vero aliquid abesset publicare depretur, quod modum constringendi præscriberet utendum esset statuto à jure communi, quo itaque jure, quæ sit forma compellendi testes, quique modus, & an carceribus mancipando, enodat *Lanfranch. iudicato num. 28.* quo etiam in capite sed *num. 6.* eam constituit regulam, omnem posse cogi ad testificandum, nisi fuerit expressè vetitus, & vetitos omnes deinde enumerat à *num. 11.* necnon *Azeved. lib. 6. tit. 6. lib. 4. nova recollet. num. 4. Novarr. in recollet. num. 4. Navar. in manual. cap. 45. num. 48.* & nonnulla admonet *Reg. Tap. lib. 3. jur. Regn. super hoc ritu tit. de testib.*, quod si nullo modo à jure præscripto cogi possunt, utrum in-**

ter-

terponi liceat decretum, ut habeantur pro examinatis in beneficium producentis, extricamus *sup. rit. 127.* Aliquando verò per torturam compelli possunt *Foller. add. loco num. 53. Ricc. casus enumerans collect. 1146. Farinac. q. 33. num. 39. Reg. Sanfel. in prax. Judic. sect. 50. nu. 16. & sect. 55. nu. 13.*

- 4 Et an testes nimis à remotis degentes evocentur ad testificandum, vel eorum receptio locorum officialibus committi debeat, inquirunt in criminalibus *Camp. in cap. si cum sceleratis, num. 27. Foller. in prax. tit. de testib. num. 95. Ambros. add. cap. 3. num. 9. & in civilibus Muscatell. lib. 1. par. 5. Glos. suspectorum num. 9. Ricc. collect. decis. 220. Jos. Mill. in ejus prax. crim. cap. conquerruntur, num. 66. pag. 247. ac nos alibi delibamus, & de senibus, & valetudinariis, cæterisque, loquuntur *Foller. rub. cit. capiat. inform. num. 50. & in rub. & facta lit. contest. num. 7. & in fram. num. 99. Alberic. Galvot. in margor. cap. 19. in princip. Bovadill. tom. 2. politic. lib. 5. cap. 2. pag. 775. lit. A. Carav. hoc in ritu num. 5. memor.**

attributiones, & altera non, termino elapso, fit publicatio in causa instante illa cum reservatione, quod quodocunque venerit examen recipiatur, & habeatur ea ratio, quæ de jure habenda erit memor *Reg. Sanfel. Carav. memor in prax. Jud. sect. 57. n. 4. & 5. Auns mens ad Capyci dec. 90. nu. 2.*

- 2 Commissiones verò, de quibus fatur Ritus, à Canonistis Remissoriz appellitantur, ut est videre in tractatulo de literis remissoriis, per Virgilium de Bocatiis erudite compilato. In Regno verò, Audientia testium passim nuncupatur, de qua loquitur *rit. 141. & 156. cum duobus sequentibus*: ejusmodi remissoria concessa denegatur in altera etiam super novis articulis admissibilibus, *Rota decis. 16. de testib. in novis. Milis in suo rept. verb. Remissio, & Vestrius in sua prax. lib. 6. rurbr. de remission. ad partes vers. eadem quoque* quod si concessa non fuerit, aut non exequutioni demandata, poterit in alia concedi instantia, *Rota decis. 20. eod. tit. & lib.* Utriusque resolutionis nimirum ratio illa erit, quod non nisi semel est concedenda ex *Rotali decis. 29. de Judic. in antiq. Zabarel. clem. sèpe, §. quia, num. 7. de verb. signific. quorum meminit Episcop. Campan. ad Oliv. rit. Cur. Archiep. Neap. 22. num. 24. quique subnectit rit. 30. num. 3. quin si calumniosè peti suspicari posset, nec semel daretur, Roman. conf. 273. in fin. quem post alios sequitur *Rota dec. 620. num. 3. apud Farinac. Rursus verò, si jam dicta cessaret suspicio, Ægid. conclus. 427. de dilat. & Cassad. decis. 3. eod. adduct. tit. idquè lique- re potest juramento petentis, Vestr. in loco citato num. 4. ibidemque Gravac. atque in Regno probat Ritus 140. quin remissoriam pendere ut plurimum ex arbitrio Judicis, qui ex variis causis, & personis solet calumniam concipere, ex dec. Rota 26. centur. 7. num. 8. apud Farinac. & antea decisum fuerat in Regiensi Sancti Thomæ 10. Decembris 1579. coram Oriolensi: Illa tamen frequentius conceditur ad loca remota, ut sumptibus parcatur; & expensis, *Zubarell. locomet. in superiorioribus citato; eam in super concedi posse cum clausula, sine retardatione ulterioris processus in causa probatur decis. 247. & decis. 142. n. 1. apud Farinac. Quid vero servetur in Regno alibi enarramus, & memorat Reg. Sanfel. in prax. sect. 26. à n. 12.***

RITUS LXXXVIII.

Testium depositiones receptæ post terminum, exhiberi possunt usque ad conclusionem.

Item servat ipsa Curia, quod quando fiunt commissiones examinationum testium illæ attestaciones possunt produci in ipsa causa per partem usque ad conclusionem cum sigillis examinatorum per quod testes juraverint infra terminum juxta Constit. Regni hoc diu servavit, & servat ipsa Curia, & quando præsentantur, fit actus per subactarios in principio earum ubi subscribitur dies præsentationis earum.

SUMMARIUM.

- 1 *Observantiam de qua testatur Carav. in hoc Ritu hodiernus amplectitur usus. Publicatio potest fieri instante una parte, quæ præsentat examen, si alterius partis examen non venerit, cum reservatione tamen.*
- 2 *Remissoria à Canonistis appellitantur, quæ in Regno audientia testium nuncupatur.*
- 3 *Et quando, & quibus in casibus illa concedi, vel denegari debeat?*
- 4 *Remissoriam concedi posse, cum clausula, sine præjudicio ulterioris processus, ostenditur.*

1 **O**bservantiam de qua testatur *Carav. in hoc Ritu, & dixerat in ritu 86. 1. not. hodiernus amplectitur usus, & ejus memores sunt Muscat. in prax. S. C. p. 5. Glos. citati à num. 7. lib. 1. & par. 6. Glos. causa, necnon par. 7. Glos. Scriptura num. 4. & seq. & Reg. Tap. de jur. Regni lib. 4. rub. 29. & attestacion. sup. rit. 86. pag. 170. Etenim, si una partium præsentaverit suas*

Tom. I.

RITUS LXXXIX.

Articuli, & exceptiones, tam in causa civili, quam in criminali debent infra certam terminum præsentari, post litis contestationem.

Item servat ipsa Curia, quod in civilibus, & in criminalibus partes principales debent speciales articulos, positiones, & exceptiones ponere usque, & pertotum sequentem diem, qui sequitur post data capitula, seu post libellum accusatorium, vel civilem, in civilibus tamen procurator sufficit, si infra biduum præfatum det ex-

L I 2 ce-

ceptiones generales, vel si est procurator actoris articulos generales, fecus in criminali. Sed circa hanc materiam, de ponendo infra biduum vide in hac eadem carta ex alio latere, maxime in ultima observantia, ubi omnino vide ubi habes, quod in termino dato super capitulis, & quando fit actus repulsæ, & quando datur terminus ad probandum in causa appellationis, & quando datur terminus ad probandum in petitione restitutionum in integrum debet omnino in istis quatuor casibus specificari, quod ponant per totum diem sequentem, sed in libello civili, & criminali dictum est, quod non specificatur, quia subintelligitur, item in causis, quæ committuntur de voluntate partium per ipsam Curiam alicui literato super summam quatuor unciarum, si est de voluntate: & his quæ ad summam, quatuor unciarum, etiam partibus contradicentibus juxta aliam observantiam ejusdem Curie, tunc coram commissario tali non ponitur de necessitate infra biduum juxta aliam observantiam; & Nota, quod in actu, qui fit per notarium, actorum, seu aliquem ex subactariis, quando datur terminus ad probandum, non fit mentio, quod debeant ponere infra præfatum biduum, quia intelligitur, etiam si non dicatur.

S U M M A R E R U M.

- 1 *Articuli positiones, & exceptiones qualem admittant intelligentiam, quamque differentiam inter ea.*
- 2 *Quando articuli producendi sunt, attentio hoc Ritui, & pragmat. sanctionum, & quid recipere ritus usus.*
- 3 *In casu quo testes examinare licet post terminum, licet etiam articulos ipsos, & positiones præsentare.*
- 4 *Termino ad probandum elapso an, & quando concedi possit reintegratio.*

1 **A**rticuli positiones, & exceptiones qualem admittant intelligentiam, & unumquodque prædictorum, quid sit pertingimus super ritu 79. num. 1. & explicat Episcopus Campanil. sup. Rit. Cur. Archiep. Neap. 29. num. 16. quæque fit differentia inter articulos, & exceptiones in ipso num. 16. advertit, quæ autem inter articulos, positiones, & capitula in eod. rit. num. 17. addit atque adnectit multa ad ornatum, & intelligentiam eorum Muscatell. lib. 1. par. 5. Glos. impertinentes num. 1. & inter positiones, & interrogaciones, Jodoc. in prax. civil. cap. 152. num. 6. Apicell. alleg. 4. num. 4.

2 Huius verò ritui de ponendo infra biduum ad stipulatur Constitutio Regni lite legitimè contestata. Sed vigore Pragmatica 8. de ordin. judic. infra quinque dies postmodum verò non admittunt ex sententia scribentium super illam et pragmat. his tamen omnibus legibus contradicere usum vetustis temporibus ortum à subsequenteribus comprobatum, articulos ipsos positiones, & exceptiones omnes producendos esse in termino probatorio, testatur Afflicti. indicata Constit. lite legitimè contestata, sub num. 9. & advertit Carav. rit. 69. nu. 5. quorum meminit Muscatell. in prax.

lib. 1. cap. 5. Glos. defendendum, num. 8. accipit Reg. Sanfelix. in prax. judic. scilicet. 47. num. 1. & advertit Campan. in dicto Rit. 29. sub num. 17. & nos scripsimus rit. 69. & inferius rit. 283. quoniam & in casu, quo testes examinare licet post terminum, licere etiam articulos ipsos, & positiones præsentare, defendit Muscatell. p. 5. d. Glos. impertinentes, sub n. 16.

4 Verum si terminus ad probandum sit elapsus & neutra pars quicquam probaverit, non propterea poterit actor reintegrari ad terminum ex his, quæ diximus in eod. rit. 69. & absoluto tradunt Cappoc. decis. 82. Reg. Rovit. sup. pragmat. 7. num. 14. de ord. Judic. nisi tamen magna causa advertit Borrell. in sum. decis. tit. 47. de dilation. num. 21. qui multa cumulavit de probatione termini, & ex quibus causis concedi illa debeat, & conferunt tradita a Fontanell. dec. 561. n. 12. & 43.

R I T U S LXXX.

Fisco raro solet dari terminus ad examinandum.

1 **T**erminus servat ipsa, raro dare terminum ad examinandum fisco, sed aliis datur; quando Curie videtur, & talis terminus quandoque scribitur in actis quandoque non secundum quod partes insistent, & prout Curie videtur. Sed pro majori parte semper scribitur, & quamvis unus habeat, vel petat terminum ad examinandum faciendum, semper datur ipse terminus ambabus partibus.

S U M M A R E R U M.

- 1 *Instante Fisco recipiuntur semper testes, usque ad sententiam. Et quandoque ad instantiam inquirunt. Testes ex officio repeti possunt post publicationem. Illi post conclusionem in causa, sub preterito nova notitia, an audiendi.*
- 2 *Terminus datur Actori ad probandum, Raro verò ad se defendendum.*
- 3 *Utrique parti datus intelligitur, tametsi expressum non fuerit, aut ab altera tantum petitus.*
- 4 *Sed valent ut major uti cum eodem privilegio termino minori dato, ex causa speciali, & proinde deducere illud idem, & de directo contrarium articulis minoris, inquiritur.*
- 5 *Minores renunciare non valent petitis beneficiis.*
- 6 *Terminus an ipso jure impertitus intelligatur, vel parte expetente, dari debeat.*

1 **I**stante Fisco, semper recipi testes, usque ad sententiam, & Carav. testatur, & usus inolevit, cujus memor extitit Bellug. in spec. Princip. tit. de mater. fiscal. rub. 33. §. non non novum, num. 35. vers. unum tamen, Reg. Tap. lib. 3. jur. Regn. de termino sup. hoc. Rit. quique subnectit licere quoque fisco in termino impertito ad faciendum defensiones, suos examinare testes, Foller. in prax. crim. rub. fiat publicatio proc. num. 2. Camp. in cap. ab illo num. 45. & 59. Jo. Mill. in prax.

prax. crimin. in cap. incip. atatis sua tresdecim num. 35. quandoquæ etiam ad instantiam inquisiti, facta publicatione in causa, recipiuntur testes in ejus favorem, nè veritas pereat, & innocens patiatur, & non datur novus terminus pro eo, nè causa retardetur, illiusque impediatur cursus, & sic unico contextu, proceditur in causa ad publicationem, ad dicendum, & ad alia, & recipiuntur ejus testes, ut testatur *Carav. hoc ritu num. 2.* quin testes ex officio bene possunt repeti post publicationem, nè delicta remaneant impunita, *Carav. rit. 69. Affl. in Const. terminum vita, Thef. decis. 262. Avus meus ad Gram. dec. 28. num. 4.* Imò testes, post conclusionem in causa, sub prætextu novæ notitiæ, esse audiendos, docent DD. apud *Farinac. de testib. q. 75. num. 190. Asin. in prax. Judic. §. 23. cap. 15. Reg. Sanfelice. in prax. Judic. sect. 58. num. 26.* id quod, alij non admittunt, quos recenset *Fontanell. dec. 370. num. 19. lib. 2.* tradentes didicisti testimoniatum non posse iterum testes examinari, sive ex officio, sive ad instantiam fisci, & insequitur *Francisc. Mar. Prat. respons. crim. 20. num. 63. Avus meus ad Capyc. decis. 47. num. 1. & dec. 81. num. 3.*

2 Ambabus verò partibus, scilicet, & Reo, & Actori ad probandum, Reo autem ad se defendendum, juxta *Constit. Regni lite legitime contestata, & Bar. in l. in sacris, C. de proxim. sacror. serin. lib. 12. & l. exceptionem, Cod. de probat.* id quæ, multis ex rationibus, relatis per *Affl. in dicta Constit. sub num. 19.* illa potissimum, quod quilibet terminus est communis utriq; parti, etiam ab una tantum petitus, juxta *rit. 92.* etiamquæ, si expressum minimè fuerit, utriquæ parti, ex *tex. in l. petenda, ibiq; Bart. & alijs Cod. de tempor. in integr. restit.* adhuc in termino beneficij, *Affl. decis. 89. in fin. Imbrian. de 1. & 2. benefic. considerat. 1. num. 42. & consider. 3. num. 52. Barthol. de Capua singul. 154.* & in terminis etiam Ritus observat *Dom. Franc. Mar. Prat. observ. 52. num. 11.* ut præterea valeat major uti cum eodem privilegio termino minori dato ex causa speciali, advertit *Muscate. in prax. lib. 1. par. 6. Glos. communis, num. 4. Prat. add. loco num. 12.* & proinde deducere illud idem, & de directo contrarium articulis minoris, nisi minor limitatè petierit beneficium, nempe ad producendum de novo tantum, nam non poterit addere probatis per ipsum, & ponere de directo contraria, *De Franch. decis. 141. num. 6. & decis. 269. num. 7.* cujus meminit *Avus meus ad Capyc. dec. 170.* subnectens ratione connexitatis multa concessa, ad *decis. 273. Reg. Rovit. in prag. 11. de ordin. Judic. num. 27. Affl. dec. 313. Capyc. d. dec. 170. Reg. Capyc. Latr. dec. 79. num. 10. lib. 1. Thor. in compend. dec. verb. Restitutio in integrum competens minori, & servari in Senatu Cathalonix, testatur *Fontanel. dec. 102. num. 26. lib. 1. Guti. ier. qu. 22. num. 3. & 5. par. 1. Alber. Oliva in rit. Cur. Archiep. 28. Visconti ad Franch. memor. decis. 141. num. 6. & dec. 269. num. 3.* utrobique *Carav. vita memor. D. Reg. de Marin. ad Revert. dec. 164. tom. 1. Salgad. in laberynt. credit. par. 1. cap. 4. §. 3. num. 28. Ricc. collect. 639. Lara de vita homin. cap. 25. num. 50.* qui tradunt, quando restitutio concessa minori, pro fit consortibus majoribus non privilegiatis, & nos delibavimus in *rit.**

71. etiamsi ille, ad cujus instantiam fuit datus terminus, illi renunciaverit, *Muscate. lib. 1. par. 6. Gl. defendendum num. 3. ex Bar. in l. si post §. hi quoque, ff. de bonor. possess. contr. tabul.* sicuti, nec minores renunciare quibunt petitis beneficijs, *Affl. mem. dec. 79. ubi Ursill. de Franch. add. decis. 269. Gallup. in prax. S. C. par. 2. cap. 31. num. 14.*

5 Cæterum, qui plura de termino scire peroptat, percurrat a nobis coacervata in *rit. 69.* & adeat *Muscate. par. 5. Glos. defendendum, quiq; num. 6.* effectum *Carav. hoc in rit.* examinant, quod terminus nunquam intelligatur ipso jure impetitissimus, nisi à Judice concedatur, parte quoquæ expetente, & hoc ultimum subnectit, à veritate esse alienum, nam etiam, non petente parte, datur terminus, cujus rationem affert quoq; *Reg. Rovit. super prag. 7. post prædictas de ordin. Judic. num. 7. & 8.* esse hoc dispositum causa citius terminandi lites.

RITUS XCI.

Item servat ipsa Curia declarare in termino, qui datur ad probandum, multoties, quod per totum sequentem diem ponat quicquid competit, &c. ut in repulsa, & beneficio restitutionis in integrum, non restitutionis dierum feriatorum, etiam in termino, qui datur in criminalibus super capitulis: nam super actione ordinaria non declaratur sed intelligitur, licet in prædictis posset intelligi. Sed sic servat hæc Curia, ubique tamen sufficit, ubi intervenit procurator, quod infra prædictum biduum offerantur generalia, ubi procurator, intervenit, qui habet justam ignorantiam, puta, quia contestata est lis per procuratorem actoris, vel rei, vel statim post contestationem litis per dominum, fuit ibidem procurator constitutus pœnes acta, (ut fit aliquoties.) Qui procurator potest intervenire, etiam in criminalibus, & ingerentibus pœnam infra relegationem, ut habetur per *Doc. in l. pen. §. ad crimen, ff. de publi. judi. excepto tamen crimine injuriarum, in quo non intervenit procuratur, ut C. de injur. l. fin. & hoc servatur per Magnam Curiam Vicariis Nota, quod hoc biduum est commune, aded continuum, quod etiam Pascalem, vel Dominicum comprehendit, ut, si volo die sequenti ponere exceptiones, vel articulos, vel positiones, debeo eas dare, & offerre magistro actorum, vel uni ex subactarijs, & in oblati die feriata, dicitur oblati apud acta, non autem dicit in judicio, cum ille dies fuerit dies feriatu.*

SUMMARIUM.

- 1 Procurator intervenire potest, ubi pœna infligitur infra relegationem, vigore hujus Ritus.
- 2 De jure verò communi à relegatione infra.
- 3 A litera est separationis nota, cum declarationibus.
Expenditur text. in cap. 1. de pace juram. firmi. Quid disposuerit prag. 41. §. 3. de offic. S. C.
- 4 Fallentiam à Carav. in hoc ritu num. 2. memoratam, in crimine injuriarum criminaliter notam.

moto, alij ample suntur DD.

2 De subactuarijs, seu scribis, remissis.

1 Procuratorem posse intervenire regulariter in causis capitalibus ingerentibus poenam infra relegationem, ex hoc ceditur Ritu, qui concinit *textui in l. pana, §. ad crimen, ff. de public. Judic. Jul. Clar. lib. 5. sententiar. §. fin. integra q. 32. Foller. in prax. crim. rub. audiantur excusatores, num. 1. & seq. Jodoc. in prax. crim. cap. 24. num. 3. Alexand. Rub. latè in tract. de potest. procur. in caus. crimin. Carav. in hoc ritu, & ritu 108. num. 1. necnon rit. 260. num. 8. Marant. in specul. par. 4. dist. 1. num. 31. Alfons. Montalvus in legib. fori lib. 1. tit. 10. de los Personeros l. 7. verbo Ninguno; Cyrill. Fulgeon. in summul. crim. par. 1. tit. de Procurat. §. unico, num. 1. Ant. Scappus de jure non scripto lib. 5. cap. 61. num. 5. Banaroff. commun. opin. crimin. par. 1. §. Procurator, Cevall. pract. opin. commun. contra commun. q. 289. Prosper Pafeshus cons. 197. num. 6. cum speciali tamen mandato in tali causa criminali, admonent Guid. Papa decis. 338. num. 6. Menoch. de arbitr. Judic. lib. 1. q. 80. num. 145. non attem., si supra relegationem, quod abundanter probat, more solito Anton. Gabriel. commun. conclus. lib. 7. concl. 9. Farinac. q. 99. Dionysius Armaeus decis. Januens. 9. num. 1. Parlador. rer. quotid. cap. 20. lib. 1. num. 2. Nicolaus Reusnerus decis. 24. num. 14. lib. 1. Vir. dec. 112. num. 1. Casar. Barz. decis. Bonon. 152. nu. 1. Affl. decis. 64. num. 2. Bellug. in specul. Princip. rub. 4. num. 3. Verùm, ubi principalis relegationis ipsius multaretur poena, quid agendum, aperit Clar. d. qu. 32. à num. 5. & communi opinione fulciri conclusionem illa concedentem, ut procurator interveniat; sed illa militet nē in Regno vacillat animus, ob expressa verba nostri Ritus, scilicet *infra relegationem*, & sic excludit poenam relegationis, illi namq; uti debuisset à relegatione *infra*, quibus Capyc. utitur in calce dec. 143. ubi nē quidem minimum addit verbum, quo inlinuaret loqui de Jure Regni, idē jure communi attento facere non dubitamus, maxime ob Doctores, quos memorat, in quo insuper casu loquitur idem Clar. id ipsum consulens, Carav. memor num. 5. qui propterea clariùs loquutus, quam Capyc. illius enim verba sunt: *Quod si agatur de delicto, pro quo tantummodo veniat imponenda poena relegationis, vel alia relegatione minor, poterit procurator intervenire.* Et consecutivè implicat poenam relegationis, & illa minorem Capyc. verò asseverat, posse procuratorem comparere à relegatione, infra, quo casu dubium est, si relegationis poena contineatur propter antecedentem literam, A, quæ est separationis nota, ob quam non computatur, vel tempus, vel aliud quippiam primo expressum, Corn. cons. 279. hac consultatione sub num. 1. & propriè num. vol. 4. Alex. cons. 42. num. 5. vol. 3. Gratian. decis. Marchie 124. à num. 4. optimè Paris de Puteo de reintegr. feud. tit. de verb. signific. in princ. pag. mibi 327. & recolimus textum in studiorum initijs in re gravi à nobis adductum de vassallis à decimo octavo anno, usq; ad septuagesimum jurare debentibus de pace tenenda, in cap. 1. de pac. juram. firmand. ubi Glos. in vers. à decimo octavo, insinuat teneri postquam excefferit decimum octavum, ut merito pragmat. 41. §. 3. de offic. S. C. vo-*

lens statuere numerum votorum adhibendorum in uavis causis, eaque ex summa, & valore causarum rimari intendens, sanxit in qualibet, tam condemnatoria, quam absolutoria sententia summa seu valoris ducatorum ducentorum usualis monetae prius Regni, aut inde supra, tria vota conformia interesse debeant, duo verò, si citra valorem ducatorum ducentorum. Illud igitur constituit primum in summa ducatorum ducentorum, deinde addidit, aut inde supra, cognoscens legislator, quod nisi, ita locutus esset, non comprehendisset sententias ducatorum ducentorum, sed tantum eam summam excedentes, & volens quoque eas complecti, quæ valoris essent prædictorum ducatorum ducentorum ulus est præfato loquendi modo, ut advertit etiam Reg. Rovis. illic nu. 6.

4 Fallentiam verò hujus rit. regulæ à Carav. num. 2. memoratam, in crimine injuriarum criminaliter motò, amplectuntur Jodoc. add. cap. 24. sub num. 2. Bajard. ad Clar. indic. q. 32. num. 12. & alibi notiter prolixius erit sermo.

5 De subactuarijs hoc Ritu memoratis, ibi: *Vel uni ex subactuarijs*, verba facit Lucas de Penna in l. comperimus, in ejus calce, C. de proxim. sacr. scrip. lib. 12. & ipsi, hoc nomine subactuariorum, eos comprehendi opinamur, quos alio peculiari scribas appellamus ex notatis à nobis ipsis in ritu 13. quin, & ejusmodi scribis offerri posse, eisq; consignari scripturas, probat etiam rit. 242. Ceterum multa de ipsis scribis congerit Petr. Gregor. Tholos. syntagm. jur. universi. lib. 47. cap. 41.

R I T U S XCII.

Item nota, quod in beneficio restitutionis dierum feriatarum non datur terminus, nec quod debeat per diem totum sequentem nec ad probandum in petitione, quæ de hoc offertur, quia notorium est Curie ferias incidisse, & terminum datum tali fuisse, de quo termino restituuntur dies, qui fuerint feriati, & intelligitur, quod restituuntur dies, qui fuerint feriati, intelligitur, quod restituuntur dies, qui fuerint feriati quando inducuntur ferie de mense Julii, & Augusti tantum: puta, datus fuit mihi terminus ad probandum per duos menses: de quibus duobus mensibus fuerint feriati quinquaginta dies: certe isti quinquaginta dies restituuntur mihi per restitutionem in integrum ex illa clausula generali, si qua justa mihi causa videbitur. Et quia terminus est communis, restituuntur etiam adversario & una petitio sufficit, sive ego primò petam, sive adversarius, nam ex una petitione restituuntur mihi, & adversario propter actum, qui fit in ea, quia actus duo fiunt in ea per ipsam Curiam, qui sunt primi duo actus huic in observantia restitutionis in integrum, id est quod utrique parti conceditur, quod petit una pars tantum propter actum secundum in ordinē dictæ observantiæ restitutionis in integrum, quæ incipit forma actorum, & sufficit una petitio, ut dictum est.

SUMMARIUM

- 1 Ferie à quibus fuerint iudicia, & de earum origine, & ethymologia, remissive.
Quomodo sint observanda, & quibus in causis procedi possit, illis non obstantibus.
- 2 Appellans, si tempore feriarum appellationem non prosequitur, an excusetur, vel appellatio deserta declarari possit.
- 3 Constit. Regni incip. appellationum tempora indistincte loquitur, & proinde generaliter est intelligenda.
Æstas, & Autumnus est indulgentior anni pars.
- 4 Feriati dies in tempore exercenda appellationis an includantur.
- 5 Appellans post appellationem processus, an teneatur feriis non obstantibus appellationem prosequi.
- 6 Universitas citata, an feriarum exceptionem opponere possit.
Milites, Clerici, & Scholares, an tempore feriarum in jus vocari possunt.
- 7 Cessante causa impulsiva, non cessat dispositio.
Calpurniasuit causa impulsiva sancioni, ut à pectulando arcerentur mulieres.
- 8 Actus juridici incumbentes ad compilationem processus expediuntur in diebus feriatis, obtemperata dispensatione à Supremo Collaterali Consilio, quod procedatur feriis non obstantibus.
- 9 Acta facta feriarum tempore, absque Regia dispensatione, nulla facta oppositione de feriis, an sint valida.
- 10 Huiusmodi dispensatio Romæ etiam est in usu.
- 11 Episcopi dispensare utram possint, ut feriis non obstantibus procedatur.
- 12 Ferie ordinariæ in Regno, quo tempore iudicantur.
- 13 Ille introducta sunt in gratiam litigantium.
Actor proinde illarum exceptionem opponere valet.
- 14 Illarum objectio potest fieri in quacunque parte iudicii.
- 15 Renunciatio feriarum, an sit valida.
Quid si fuerit facta à procuratore.
- 16 Memoriale expeditum, quod, feriis non obstantibus, procedatur, tacitam in se continet conditionem, si alter ex colligatoribus non dissentiat.
Juri per alterum quesito non presumitur, Principem derogare velle.
- 17 Frustratoria an sit dispensatio, illam amplectens conditionem, si altera pars non reluctaverit.
- 18 Iudices, & arbitri infra ferias, an jus dicere teneantur, partibus consentientibus.
Doctor sibi contrarius ad causarum decisiones allegari non potest.
Doctori magis est credendum in lecturis, quam in Consiliis.
- 19 Ferie menses, & viduarum allegari possunt, tam à teste, quam ab Advocato.
- 20 Iudices in nostris Tribunalibus nulla admissa excusatione, procedunt tempore feriarum, menses

& vindemia, habita Dom. Protegis dispensatione.

- 21 Sicuti memorialia, qua expediuntur pro causa expeditione, feriis non obstantibus, continent illam clausulam, parte non reluctante, ita illam continere debent, qua expediuntur pro causa cursu, & processu compilatione.

1 **O** Riginem, ethymologiamque feriarum, faustorumque dierum prolixo sermone, commemorant *Episcop. Barbos. in collect. ad Cod. tit. de fer. lib. 2. decretal. fol. 400. Episcop. Ricc. coll. 7. dec. 124. p. 1. Petr. Gregor. syntagm. jur. lib. 2. cap. 18. cap. de fer. & cap. 17. de vigil. Ecclesiast. The-saur. decis. 39. Aretin. in §. appellatur num. 4. inst. de except. Gratian. decis. March. 124. num. 2. & decis. 144. tangitque Oliva ad rit. 19. Cur. Archiep. num. 1. remissive Reg. Rovit. in prag. 1. de feriis Novar. super ead. prag. 1. & tom. 2. de gravam. vassall. gravamin. 187. Borrel. tom. 2. Summar. decis. tit. de feriis, & ceteri quos laudat Franc. Maria Prato centur. 1. observ. 47. quique miro ordine, ac pleno agit calamo de feriis, tum inductis in honorem Dei, cum repentinis, ac ad utilitatem hominum introductis, aliaque veterum, & recentiorum repetitis calculis, & qualiter practicentur toto terrarum Orbe, potissimum in hujusce Civitatis subfellis; adnotat, & meminit lib. 3. discept. for. 50. num. 12. Ille verò quomodo sint observandæ, ac quo jure introductæ, edisertat. *Germon. de Sacrosanct. Immunitat. lib. 3. cap. 20.* ac multa in illis fieri vetita, atque permessa delibavit præcæ-tus *Oliva ille in loco, & copiose Mandaf. indic. commiss. 13.* quindecim proponens quæsitæ, eisque longa ferie respondens, & *Mileus in reporter. verbo Feriatis diebus,* pauca quædam delibavit, & alia adnotavit *Episcop. Campanil. in divers. Jur. Canon. rubr. 12. cap. 13. à num. 92.* inquirens potissimum duobus festivis, num molari liceat molitori num. 96. nundinæ sint nè tunc permittantur num. 97. Agasones, & alii jumentorum vectores utrum possint inceptum iter perficere, aut illud etiam incipere his diebus num. 98. sententia tunc proferri nè possit, an in causa hæresis, capi quis nè possit pro causa civili, necnon executio in bonis aut intimatio fieri num. 100. absolutio à juramento concedi utrum possit, quidvè in causis miserabilium personarum, *Novar. de privileg. illorum privileg. 52. Calvol. in sua prax. judiciar. §. feria, conclus. 2. Ricc. ad m. rit. 19. Cur. Archiep. In causa infirmorum, Actius in tract. de infirm. par. 2. vers. festis diebus, & in omnibus aliis, in quibus periculum est in mora, The-s. mem. dec. 95. Novar. dec. 17.* verba faciens in debitore suspecto de fuga.*

- 2 An autem feriarum tempore æstivo, quas æstivas ferias nuncupat, *Dominus Reg. Rovit. add. prag. de feriis num. 6. & in prag. 19. de offic. Procurat. Cesar. valeat appellans se excusare à non prosecutione appellationis, & proinde declarari appellatio deserta an possit, in dubium revocatur, quamque quæstionem tangit Glos. occasione nacta, text. in cap. cum dilecti de dolo, & const. mac. verbo Caloris, & in Regno attentæ dispositio.*

g tione, peculiaris *text. in const. incip. appellatio-
num tempora*, negativam sustinendam aeam me-
moramus, Illa enim indistinctè, & generalitèr
sanxit appellationem prosequendam infra quin-
quaginta dies ab interpositæ appellationis die,
nullaq; propterea facta distinctione de feriarum,
vel non feriarum tempore est intelligenda, *l. de
pretio, ff. de public. l. generaliter de offic. Præsid.
& tametsi feriarum tempore appellationem exer-
ceri negaverint jura, in l. 1. Cod. de feriis, &
adnotat Specul. in tit. de feriis, § sequitur, nu.
2. quiquè *text.* quamvis amplexetur ferias solem-
nes, & repentinas, non verò messium, & vindem-
iarum, quarum Imperator meminit in l. 1. ff. de
feriis, tamen ut advertit Ason. in summ. ejusdem
tit. num. 2. sub illarum solemnium nuncupatione
comprehenduntur, subnectens sub num. 4. Æsta-
tem, & Autumnum esse in luigentiorum anni
partem, ex J. C. in l. omnes dies, Cod. de feriis,
non tamen negatur, quin in tempore appella-
tionis exercendæ dies feriati includantur, cum di-
stinctione indicata ab Odofred. & Bald. in aud. l.
1. Cod. de fer. & in l. 2. Cod. de temp. appellat. ut
scilicet, si feriæ intra fatale tempus incidant, nul-
la ad eas fiat prorogatio, appellansque diligens
4 esse debeat illam in reliquo tempore juridico ex-
ercendo; quod si in fine temporis illæ incidant,
tunc non ipso jure, sed in integrum restitutionis
ope sit facienda prorogatio, de qua restitutione
sermocinantur hic Ritus, & alter 284. & decla-
rant noster Carav. ibid. Aff. in Constit. exceptio-
nes sub num. 18. in 4. quæst. Fab. Monsel. in prac-
t. p. 6. tertia par. num. 8. & ad materiam loquitur
Fontanell. dec. Cathalon. 410. tom. 2.*

Cæterum, cum appellationis prosecutio infra
g statutum à Constit. tempus non sit ipsius appella-
tionis exercitatio, sed tantummodò actorum
transmissio ad appellationis Judicem, non est da-
re causam, cur in illis feriatis diebus se tueri va-
leat, hoc modo appellationis prosecutionem non
fecisse, juxta *Glof. in d. cap. cum diserti, verbo
Calorus*, ut propterea post processus exhibitionem
non liceat uni ex partibus, altera oppugnante,
appellationis judicium tali tempore exercere, ad-
vertunt Salyc. & cæteri in d. l. 1. Cod. de feriis nu.
2. & 3.

Feriarum verò tempore in multis causis, etiam,
una ex partibus reluctante, procedi potest, &
singularitèr admonet Lucc. de Penn. in l. tam col-
labores, num. 14. Cod. de re militar. ex Innoc. in
cap. significavit extr. de Judic. quod si universitas
6 citetur, hanc feriarum exceptionem opponere
non valeat, id, quod decidere *text. in d. cap. si-
gnificavit*, videtur ad quem se refert Bal. in l. 5.
Cod. de fer. & tradit Cos. de jur. univers. cap. 1. n.
47. laudatus à Josepho Mele ad Gizzarell. decis. 58.
quorum opinionioni contradicit Angelan l. mox cit.
l. 1. num. 4. ut etiam in causis universitatis feriæ
currant, etsi illa per syndicos respondeat, ex
Bald. in eadem l. 1. vers. ex illa, *Glof. Collige*, &
aliis DD. quin objurgat Angel. nonnullos Cano-
nistas contrarium sustententes, confirmat Cast. in
ead. l. 1. num. 4. & concinunt, quæ adnotat ibi-
dem Odofred. sub num. 1. vers. quid ergo dicemus,
in questione illa, an milites, clerici, & schola-
res, qui rurales non sunt harum feriarum tem-

pore in jus vocari possunt, ex quo cessat effectus
prohibitionis, & concludit negativè, fretus au-
thoritate Jo. & Ason. insequitur Pylæus in suis
quæst. q. 123. Barthol. Brixens. inter Venerales. q.
28. tit. de feriis, licet enim ipsi talibus non impli-
centur, alii tamen, quibus indigent, ut Advo-
cati, testes, &c. impedimento detinentur, arg. l.
interdum de Judic. & l. 1. Cod. de dilat. quin talis
occupatio circa rusticalia, haud causa extitit fi-
nalis, sed dumtaxat impulsiva, illaque propterea
7 cessante, dispositio non remoratur, & Calphur-
niæ Odofred. meminit, quæ à postulando, ut arce-
rentur mulieres, causam dedit, l. 1. §. origo de po-
stuland. nam licet ad præsens non essent fœminæ,
adèd improbæ, ut Calphurnia, non tamen ad
postulandum admitterentur, nam illa fuit causa
impulsiva.

Hinc inolevit praxis, quod quando partes Ju-
8 dicium ciptum, vel appellationem prosequi in-
tendunt, obtinent dispensationem ab Excellen-
tissimo Regni Prorege, quod procedatur, feriis
non obstantibus, cuius vigore, etiam convento
inuito, proceditur, processusquè compilatur, te-
ste Conf. Gizzar. decis. 58. quem insequitur Prat.
add. observat. 47. num. 55. quique Gizzar. pertra-
9 ctat articulum, an acta tali tempore facta sustineat-
ur, non opposita ab altera ex parte feriarum ex-
ceptione, & affirmativè concludit, quem exami-
nat Prat. ibid. num. 60. atque idèd, si Proregis
dispensatio absit, una contradicente, nequeant
in causa Judices procedere, teneanturq; in syndi-
catu; post Bal. cons. 6. vol. 3. & consil. 467. vol. 1.
10 docet Ann. singul. 192. quam dispensationem, ut
feriis non obstantibus, procedatur Romæ etiam
usitari, colligimus ex commissione relata per Man-
dos. in sua practi. commission. & propriè commiss.
13. quin, & Episcopus quoquè validè dispensa-
11 bit, si probatum fuerit, consuevisse facere; non
tamen impediretur altera pars appellare, nisi præ-
terea constiterit consuevisse derogare feriis, etiam
altera parte inuita, juxta notata per Sebastian.
Medic. dec. Marchia 63. à vers. non obstat deroga-
tio, sub n. 21.

Verùm circa memoratam dispensationem, ob-
12 servo hujusmodi ferias æstivas indictas in Regno
à die 14. Julii cujuslibet anni usque ad diem 8.
mensis Septembris, expetentibus Electis hujus
Civitatis, prorogatas per alios dies, aliquando
usq; ad 4. diem Octobris, & ut plurimum ad
diem 18. ejusdem mensis Octob. in quibus inclu-
duntur, tam feriæ Cæriales, sive messium, quam
13 vindemiales, in gratiam litigantium introductas
esse non ipsorum Judicium, ut scribit Thesaur. dec.
39. post num. 3. Actoris scilicet, & Rei, & pro-
pterea utriusque consensum necessarium fore; ut
tali tempore procedi possit, habetur in sæpè cit. l.
1. de feriis, sub illis verbis, *hique spontè venerint,*
& deindè, & *spontè litigantibus*; quæquè verba
cautè per J. C. rescripta fuisse, admonet ibidem
Alberic. num. 2. & in specie, quod Actor quoquè
feriarum exceptionem opponere queat, dixit Bal.
in d. l. 2. §. excipiuntur num. 3. ubi Angel. num. 4.
14 subnectit, hanc obiectionem fieri posse in qua-
cumque parte Judicii, quamvis exceptio sit dilato-
ria, ex l. 2. ff. de except. Menoch. de arbitr. Ju-
dic. lib. 1. contr. 3. cas. 140. num. 3. quæ ante litis
con-

contestationem est opponenda, *Glos.* est magistralis in cap. *exceptionem de except. in verb. In dilatoris*, quod verum esse, inquit, respectu effectus consummati, non verò consummandi, cum enim singulares iudiciorum actus sint de per se, sequitur quod ille, qui in uno actu non allegavit, valeat in alio.

Quod si expressè, ac simpliciter feriis aliquando renunciaverit, illas amplius allegare nequit, *Glos. in cap. sapè, de verbor. signific. in Clem. verbo per plurare*, quæ renunciatio, an fieri possit per procuratorem, inquit *Pras. citat. à num. 62.*

Unde si utriusque hanc feriarum exceptionem allegare licet, utriusque exquiritur assensus, ut illis minime obstantibus, procedi possit, indubitati est, quod quando una ex partibus expetit diplomata dispensationis, procedendi in his feriatis diebus, illam tacitam conditionem continere, si altera nempe pars non dissentiat, cum juri per alterum quæsito Principem derogare haud præsumatur, *l. 2. si quis à Principe, ff. no quid in loco publico, l. nec Avus, C. de Eman.* quæ jura ad hoc adducit *Isern. in cap. 1. num. 5. qualis. vassall. jurar. deb. fidelit. ibidemque Episcop. Liparul. in verbo Si quis à Principe, Rebuff. laudans in pract. beneficiar. in reg. de non toll. jus quasit. aded quod si derogaret, deceptus præsumeretur, Dec. cons. 11. in 3. col. in fin. & cons. 468. num. 20. & 544.* Nec frustratoria iudicanda erit hujusmodi dispensatio, illam amplectens conditionem, si altera non reluctaverit pars, cum iudicium validum infra ferias existat, partibus assentientibus, si quidem has decretationes à nostris Practicis inventas credimus ad remorandum antinomiam enasci solitam, si partes istis feriis renunciare voluissent, ad tradita per *DD. in cit. l. 1. & in cap. conquestus de feriis*, pot. flimùm, cum illæ statutarim dicantur ex calore æstivo introductæ, *Jas. ibidem*, quæ major cautela adhiberi solet ad omnem tollendam dubitationem, quæ poterat subesse, ut dicit *Surd. decis. 13. num. 14.* Vel illæ impetrantur respectu iudicium, qui infra ferias jus dicere non obstringuntur partibus quoque volentibus, *Theaur. add. dec. 39. vers. adverse*, nihil adducens pro ejus dicti tutione, quod expressè tradit *Bal. in d. l. 1. num. 5. de feriis*, & est de mente *Glos. in Clem. sapè, verbo Valeat, de verbor. signific. & Speculat. de arbitr. vers. Sed nunquid tunc sedere*, subdit verba: *Sed nunquid tenetur sedere, & audire diebus feriatis, quibus audire potest ex pacto partium, ex quo partes renunciaverunt. Responde, non, sicuti, & Judex, quia hoc pactum non ligat arbitros, vel Judicem, potest tamen, si velit, inducendo eas leges, quas ibi laudat, & quamvis Bal. cons. 6. num. 2. autumet, Speculatoris effectum non tueri, nec ratione, neque lege, ejusque dictis occurrat, ibi, & in cons. 467. num. 2. ajens, neminem ex DD. tangere aliquid, quod Judex ferias allegare queat, Bal. insequitur Anna singul. 192. & Borrell. in summ. decis. tit. 28. de feriis, num. 119. in 18. declarat. attamen Baldi dictum non sustentabile reddidit, uti parum sibi constans, cum aliter dixerit in l. 2. de feriis loco mox adducto, ut propterea ad decisionem causarum allegari nequeat, teste *Pras.**

Tom. 1.

de Francb. decis. 240. num. 16. magisq; illi fidei adhibeatur in lectionibus, quam in consiliis, sæpè sæpiùs editis, ut causæ consulatur, *Ant. Mar. Corat. de elect. opin. tit. de auctor. DD. inspect. 9. nu. 71. & tit. qui Doct. faciant commun. opin. à nu. 43.* & etsi ipsemet *Bald. in 2. lectur. ad memor. l. 1. de feriis num. 4.* dicat: *Nota, quod Judex non potest dissentire, si partes consentiant, ut procedatur die feriata ob messem*, tamen parum refert, innititur namque *elem. sapè*, quæ hoc minimè sancit, sed ibi deciditur, quod ubi causæ committuntur, ut procedatur simpliciter, & de plano absq; iudicii figura, procedi tali tempore possit, quod ultro affirmamus, imò *Glos. ibid.* negat in *Judice, & arbitro*, dum se refert ad *Speculat. loco cit. & Innoc.* quem omnino legendum admonet in *capit. significaverunt, de testib. in fin.* quinimò *Paul. de Castro ead. in l. 1. §. 1.* tradit expressè feriarum renunciationem arbitris præjudicium haud inferre, nisi in documento dictum sit, procedi etiam tempore feriarum, eo namque casu acceptando compromissum, arbitri consentire videntur, *l. 3. §. 1. de a. bitr. Ang. & Bal. in d. l. 1. §. 1.* declarat *Balzaran. in Const. Bajulos num. 16.* & hanc aliam sustinet *Reg. Rovit. in pragm. de feriis, num. 6.* etiam si dispensatio obtineatur, quæ iudicibus haud præjudicat, insequitur *Joseph Mole ad Gizar. dec. 58. num. 15. & 25. Novar. in collect. 95. num. 2. pragm. de Angel. ad eand. decis. Gizarrell. num. 6.* advertens, talem consensum non afferre iudicibus præjudicium, ex *Ann. sing. 192.* qui totum oppositum astruit, quasque ferias nedum partes, sed testes, & Advocati allegare possunt, *Cathrens. in d. l. 1. num. 5. Theaur. cit. decis. 39. num. 2. Prat. supr. cit. num. 90. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. cap. 118.* Igitur, si vè indubitati sit partium consensum præjudicare iudicibus, si vè dubium sit, utroque casu dispensatio verificari potest respectu illorum, & haud frustratoria redditur.

Non reticeam tamen, quod quandò in hisce supremis Tribunalibus versatus fui, nunquam vidi à iudicibus in controversiam hoc deduci, qui etiam supremi de causis nunquam stomachati, ut isto utar vocabulo, fuerunt, sed causarum commissiones semper anhelantes ex nimia eorum charitate litigantes audiunt, eisque jus dicunt, ut indicat *Pras. ad Muscatel. par. 3. Glos. dilatorias, & memor. observ. 47. num. 91.*

Et si obtenta dispensatione, ut procedatur, feriis non obstantibus ad expeditionem alicujus causæ, instructo jam processu, vel ad decisionem articuli juris, ad instantiam partis reventis, aliud memoriale expeditur, quod ipsa reluctante, non procedatur, cur eadem servari non debet regula in causæ cursu, & processus compilatione, eadem, imò majori, vigente ratione, cum majus tempus, majorque occupatio in compilando processum, quam in proferenda sententia exquirantur, & decreta fieri contingunt in cursu causæ, quæ tale præjudicium causæ parant, quod per sententiam reparari non possit. Tu cogita, nam contrario jure utimur.

Ad exornatum hujus Ritus, & pro ejus praxi. Videas *Aff. in const. exceptiones, sub num. 18. in 4. g. Foller. in pract. crim. rub. accus. consum. num.*

M m

A. Fab.

4. *Fab. Montell. in prax. arbitr. p. 6. 3. par. num.*
 8. *Marant. in specul. par. 4. dist. 16. num. 83. Jodoc.*
in prax. civil. cap. 119. Ricc. collect. dec. 74. Gallup,
in prax. S.C. cap. 4. de contumac. n. 5.

R I T U S X C I I I.

Item servat ipsa Curia, quod responsiones partium, quæ sunt super articulis, exceptionibus, & positionibus: possunt fieri usque ad conclusionem exclusivè: sive infra terminum præcessit citatio, quod veniat ad respondendum, sive non: & sive sint reprobatorie exceptiones, sive non: & quandoque etiam procuratores respondent, quando essent informati à principalibus per instrumentum exinde confectum, ad sic respondendum hoc tamen scilicet respondere per procuratorem est in arbitrio Curie. Item nota, quod quando aliquis compareret eadem die usque ad primum somnum, revocatur bannum, vel condemnatio ad tertiam, & licet non comparuerit Curia pro Tribunali sedente, dicitur in actu, comparuit Curia pro Tribunali sedente,

S U M M A R E R U M.

- 1 *Depositio principalis, quo tempore peti possit, discutitur, tam attentò Jure quàm Rituum sanctionis, & pragmat. Regni.*
- 2 *Procurator effectus Dominus, litis à se teneatur respondere, facta depositione per principalem. Cedens teneatur ne deponere.*
- 3 *Procurator respondere potest nomine principalis, si habeat speciale mandatum.*
- 4 *Quod sufficiat ne ad respondendum vel ad sic respondendum.*
- 5 *Procuratores absq; speciali mandato declarationes circa usum testium, & scripturarum, facere non possunt. Nec compromittere, & terminum prorogare, cum declarationibus.*
- 6 *De interrogationibus faciendis, & comparitione de sero, remissivè.*

In hac parte sunt plures Ritus ad invicem sibi contrarii, quandoquidem *Rit. 70.* sanxit depositionem principalis faciendam infra terminum datum ad probandum *Rit. autem 79.* disponit faciendam esse quandocumque fuerit ab altera parte petita: hoc verò in *Ritu* usque ad conclusionem, quorum concordia erit usque ad conclusionem permitti, si instante parte facienda erit, quod si officio Judicis quandocumque, etiam post conclusionem, teste *Afflic. in rub. 25. Constit. Regni de interrog. litigator. lib. 2. Ursill. dec. 115. nu. 2. Michalor. in tract. de pos. cap. 27. Ricc. collect. decif. 141. Muscatell. in prax. civil. lib. 1. par. 5. Glos. legaliores, quamvis usus, tùm S.C. tùm reliquorum Tribunalium Regni permittat fieri dictam petitionem posse, quandocumque, adhuc post conclusionem, teste *Dom. de Franch. dec. 220. n. 5. & dec. 263. num. 11. opitulaturq; Sayr. dec. 3. de fide instrum. Ann. singul. 501. Mastrill. de Magistr. par. 2. lib. 5. cap. 13. num. 6. eò quod in Regno so-**

la facti veritate inspecta proceditur, ex *pragm. 1. de ordin. Judic. & rit. 288. & 289. Muscatell. add. loco num. 11. Marcell. Cala de mod. articul. Glos. 7. §. 1. num. 47. Dom. Consil. Hodiern. ad Sard. decif. 17. num. 6. & Carav. memorat Reg. Sanfel. in prax. sect. 2. num. 2. Thor. par. 2. compend. decif. verbo Tutor an cogi, Reg. Capyc. Latro dec. 88. num. 1. in fin. lib. 1. Gizzar. dec. 66. Jure autem communi attento, utrum possit post publicationem, extat *decif. Rotæ Pedemontana distinctione utens apud Osachum dec. 10. Thesaur. decif. 93. Peregr. decif. Patav. 126. n. 9.**

Verùm his nostris temporibus extat in Regno *prag. 77. de offic. S. C. §. 7.* quæ concinit huic Ritui, de quo meminit *Apicell. alleg. 4. num. 2.* novissime situata *sub rit. de dilat. & est 4. cap. 7.* cujus memores sunt *Prax. ad Muscatell. loco cit. ad num. 11. Regnes de Marinis lib. 2. quotidian. resolut. cap. 235. num. 3. Gizzarell. ad Regnes Capyc. Latr. decif. 86. num. 3. lib. 1.* quæ sancitur, illam ad conclusionem usque posse, dummodo de positio non petatur super novis post conclusionem supervenientibus, absque tamen calumnia, cui collimat singulare *Glos. dictum in l. in contractibus, §. illo verbo Offerre, in fine vers. Sed potest responderi & de non numer. pecun. & quot modis dicitur conclusum in causa ad concludendam memoratam depositionem notat in eadem *pragm. Reg. Rovit. nu. 2. ex Peguera decif. 231. & num. 3.**

Personas autem omnes, quæ tanquam principales coguntur deponere enumerat *Reg. Rovit. in prag. 8. nu. 30. de ordin. Judic.*

2 Et quod procurator effectus dominus litis teneatur respondere quamvis principalis deposuerit *Dal. autoritate fretus obtinuisse autumat Apicell. cit. alleg. 4. num. 18.* necnon confirmat ex *Scaglione rit. 119. & ait Reg. Sanfel. in prax. judiciar. sect. 48. num. 14.* à cedens obstringatur inquit *Ursill. ad Afflic. decif. 79. num. 5. & pertractat Reg. Sanfelic. decif. 169. lib. 2. & de Cessionario constituto in rem propriam, sermocinantur Marant. in l. si actor. num. 63. ff. de procur. Thor. in compend. decif. verb. Principalis, par. 1. & diximus Rit. 70.*

3 Ex his vero *Ritus* verbis ad sic respondendum non tantum à nobis relata in *rit. 79.* comprobantur, ut principalis depositio expleri valeat, & fieri ab illius procuratore, verum eorum virtute autumat eximus *vir Rovitus*, non satis esse mandatum speciale ad deponendum, nisi etiam expresse in mandato additus fuerit modus, respondendi, affirmativus, scilicet, vel negativus, in *prag. 8. num. 21. de ordin. Judic.* quum idem *Regens* longiori manu hoc examinat in *decif. 34.* in qua agit de intellectu, tùm *rit. 79.* tum hujusce 93. & ex *DD. traditionibus rerumque judicatarum* exemplis liquido convicini veriolem illam esse opinionem, specialissimum requiri mandatum, ad sic, & sic, respondendum, juxta hunc Ritum, nec sat esse, quod sit simpliciter constitutus procurator in causa, absque potestate deponendi, vel quod habeat mandatum ad omnes causas, & potestatem jurandi, & ad deponendum, aut elargita talis facultas deponendi in aliqua causa particulari, & non in genere ad om-

nes causas subnectit item aliquas restrictiones pro denegatione hujusce depositionis, veluti si calumniosa, vel non, elevans foret; & *Reviti decis. memores sunt Gallup. in prax. S. C. par. 2. cap. 19. num. 17. Dom. Reg. de Marin. ad Revit. decis. 139. nu. 2. Prat. ad Muscat. add. Gl. legatioris ad nu. 30. quod dixerat par. 3. Gl. hereditaria, vers. sed notabilis, & advertit Ams meus ad Gramm. decis. 28. sub nu. 11.*

4 Hinc procuratores, absque speciali mandato declarationes circa usum testium, & scripturatum facere non valent, idem *Ams meus add. loco eod. num. 11. & ad Cappc. decis. 67. à num. 4. Thor. par. 1. compend. decis. verb. Declaratio, & verbo Procurator, nec compromittere, l. transactio, C. de transact. si voluntarie fiat compromissum, non si ex statuti necessitate, quo casu non possunt eligere arbitros, Blanc. de comprom. q. 3. num. 56. Cavens. in pragm. odia litium de arbit. ibidemquæ Regens Revit. nec terminum prorogare possunt, Amenel. singul. 19. Caroc. in reg. curæ quid, par. 1. vers. limitatur tertio, num. 27.*

5 Numquid autem interrogatio facienda à principalibus fieri debeat super articulis, an super interrogatoriis. Videas eundem *Reg. Revit. in d. pragm. 8. num. 4. Carav. laudantem Marant. in specul. par. 6. actu 4. num. 6. & 12. Jodoc. in prax. civil. cap. 152. num. 7. & de interrogatoriis loquitur Fontanell. decis. Cathal. 193. num. 8. lib. 1. & decis. 487. lib. 2. & de interrogatoriis faciendis ex officio per Judicem, fermocinantur, Gayll. lib. 1. prax. observ. 95. num. 8. Jodoc. in d. prax. cap. 191. num. 6. Alber. Galeor. in margar. c. 18. nu. 2. De comparitione contumacis usque ad primum somnum vigore hujus Ritus meminit *Ams meus ad Gramm. decis. 52. num. 10. & nos alibi tractamus.**

R I T U S X C I V .

Item servat ipsa Curia in principali causa civiliter, vel criminaliter, & in fidejussoribus suis quando citantur ad aliquem actum post contestationem litis, quod illo sero, quo debuit comparere ad citationem factam, accusatur contumacia tantum, & sequenti sero fit condemnatio, & deinde ipso sequenti die fit ille actus, ad quem fuit citatus, & abinde in antea quodcumquæ, in testibus autem servatur alius modus, quia illo sero, quo debuerunt comparere, accusatur contumacia contra eos non comparentes per fiscum, si causa erat ex officio, vel per accusatorem, vel per alium agentem civiliter, & deinde expectantur triduo ipsi testes, & postea condemnantur; immò solet eis testibus servari æquitas, ut durante termino, infra quem jurare possunt, non condemnentur, potest etiam fieri contra eos condemnatio ante ultimum diem termini (ut dictum est,) per quod sciant diem, quo debuerunt comparere, & sit accusata consumacja.

S U M M A R E R U M

- 1 Citationem à jure divino prodire, ostenditur. Jus naturale idem ac divinum est.
- 2 Illius defectus insanabilis est, etiam si constet de bono jure.
- 3 Illa ubicunque requiritur, actum precedere oportet.
- 4 Quæ continere debeat. Per edictum fieri quando possit.
- 5 Personalis requiritur ad residendum, alias ad privandum.
- 6 Citatio personalis in civilibus causis, an semper sit necessaria, an sufficiat, si fiat domi. Quid in causis criminalibus.
- 7 Jure attento Regni, an domi facta subsistat, non constituto de diligentia pro reperiendo citandum de persona, late inquiritur. Exornatur prag. 2. de ord. Judic. quæ an alternative loquatur personaliter, scilicet, vel domi, ostenditur.
- 8 Illa subsistat, non adjecta clausula in relatione, sua solita habitationis.
- 9 Facta non in domo propria inquisiti sed in aliena, ubi degere inquisitus non solet, non tenet, quid si fuerit facta in apotheca, vel in domicilio viri, uxor. notificata, & Clerico in loco beneficii, & Baroni in loco feudi.
- 10 Eam fecisse Nuncio dicenti, an potius parti neganti, credendum sit.
- 11 Generalis citatio ad totam causam, an subsistat, & procedi possit ad sententiam.
- 12 Alia citationis materia tangenti, recensentur remissive.
- 13 Illa auferri, & prohiberi à Principe, an possit. Exquiratur ne in Principis sententia.
- 14 Quæ sit forma faciendi citationem in Regno traditur.
- 15 Relatio facienda per Nuncium de citatione facta extra locum Judicii, an requirat subscriptionem testium, an verò sufficiat dicere, se citasse coram testibus, cum nomine, & cognomine. Expenduntur prag. 2. de ord. judic. & prag. 28. de offic. S. C. Nonnulla de porteriis S. C. & alguxeriis notantur.
- 16 Citatio in loco judicii facta, cum Nuncii renunciatione, fuisse presentem unum testem, an valida sit. Decisio apud Tom. Præs. de Franch. 560. in dubium revocatur, & adductis per eundem Præs. Auctor occurrit. Utile per inutile non vitiatur. Superflua non nocet. Assensus qui non est necessarius, si ritus non fuerit impetratus, contractum non vitiat, cum aliis ad materiam.
- 17 Citationem absuisse probatur, eo ipso, quod in actis non apparet intercessisse.
- 18 Contumacia quo die incusanda sit, & hujus ritus praxis indicatur.

A Jure Divino prodire citationem, de qua meminit *Ritus* noster, ibi: *ad citationem Genesis cap. 3.* præportat, necnon *caput 4.* quorum priori instrumur, quod Deus Omnipotens antequam Adamum judicaret, ascivit, illis quippe verbis: *Adams ubi es*, posteriori verò, dùm Cain in jus vocavit, inquit: *Ubi est Abel frater tuus?* itaque unumquemlibet citandum, etiam diabolum certum est, idque adèd quod ipsius citationis defectus insanabilis est, eo quod naturalem aufert defensionem de jure naturali, & Divino competentem, *Rota* coram *Cavalerio* in *dec. 179. num. 2. par. 1. tom. 1.* apud *Farinac* ut propterea de Jure Divino illam prodire, firmant *Menoch. de arbitr. Judic. lib. 1. quæst. 17. num. 5.* *Jo. Bapt. Aſſa. in præct. civil. §. 1. cap. 1. num. 27. addit. ad Vest. lib. 5. cap. 12. num. 7.* *Cevall. commun. controuv. commun. lib. 1. quæst. 175.* *Regens Tapia decis. Supr. Consil. 5. num. 2.* *Camil. de la Rasba conf. 100.* *Giurba consil. crimin. 39. num. 42.* *Regens Valenz. consil. 6. num. 7.* *Regens Galoata lib. 2. controvers. 12. num. 27.* *Frauciscus Mar. Præct. in addit. ad Muscatell. lib. 1. par. 7. Glos. sententiam, Consiliar. Rocc. tom. 1. responso 52. num. 1.* quidquid autemet *Sarmiento selectar. interpretat. lib. 2. cap. 14. sub num. 7.* ridiculum esse, ex illa Adami vocatione inferri, citationem de Jure esse Divino, solumque admittit de jure naturæ. At author iste ingenii tam perspicacis haud perpendit jus naturale, idem ac divinum esse, ex exaratis à *Borrell. de magistrat. edit. lib. 2. cap. 1. num. 11.* hancque veritatem confitetur *Ambros. Samsus in lib. de Paradis. cap. 14.* dum inquit. *Non enim ignotam domino erat, ubi esset Adamus, dicendo, ubi es? voluit sua misericordia, ne indefensus periret, illam citare, refert Borrell. in summ. decis. tit. 44. de citat. num. 1.*

3 Et illa requiritur, quamvis constet de bono jure ipsius partis, subdit *Rota memor. num. 3.* Imò unumquemque actum parti notificandum esse monet vulgatus *text. in l. de unoquoque, ff. de re judicat. & alii quos Gabriel memorat conclus. 1. num. 1. tit. de citation.* necnon *Ricc.* qui infinitos cumulat casus, sive actus necessarios requirentes citationem *collect. 2103. 2145. 2299. & 2412. par. 6. Reg. Valenzuol. conf. 6. tom. 1.* quin & illa ubicumque requiritur, actum præcedere oporteret, nec sufficeret, si ille postmodum intimaretur, ex eadem *Rota decis. 274. num. 3. eod. tom. 1.*

4 Citatio autem ipsa, quæ continere debeat, extruit *Gayll. observ. 48. cum multis sequent. lib. 1. potissimumque diem, tempus, atque horam ita quod si, illis omissis, subsistat nè, an citius perimat, inquit Cevaglios qu. 809. tom. 3. per editum verò fieri, quando permittitur, vide eundem *Cevagl. num. 22. & q. 898. num. 29.* *Gayll. observ. 52. eod. lib. 1. Ricc. par. 6. collect. 3106. 2212. & 2290.* *Auum meum ad Gramm. decis. 26. num. 13.* potissimum, quod citandus degit in loco infidelium *Consil. Franck. Rocc. tom. 1. respons. 29. sub num. 1.* lateque pertractat *Jo. Bapt. Ventriglia in præct. notab. rer. annot. 7. §. unico de cit. per editum lib. 1.**

5 Verùm non nisi personaliter citandum esse ab-

sentem ad personaliter residendum, vel privandum beneficio, ex *Federic. de Senis conf. 109.* deducit *Cevagl. & usu comprobati memorat ead. q. 809. num. 17. & 18.* suppetitque *Caputaq. decis. 114. par. 1.* Et alijs in causis, decidit, absentem citari posse ad residendum, tribus publicis edictis, & expectari per sex menses antequam properetur ad sententiam privatoriam, ut est videre in *decis. Seraphini 1346. & 1366. par. 2.* atque in *Mediolanens. Cappell. 9. Maij 1614. coram Coccino num. 2.* adducta insuper *Caputaq. decisio generatim loquens, concludit citationem personalem præmittendam esse ubicunque agitur de privatione alicujus juris*

6 Regulariter verò, jure communi attento, in civilibus causis non esse necessariam personalem citationem, sed domi sufficere deducitur, ex *text. in l. 1. §. permittitur, ff. de delibe. agnos. l. aut quædam Innoc. in cap. si adversarius de eo qui mittitur in possess. caus. rei serv. ac Bal. in l. aut perfectius, super Glos. in verbo Domicilium, col. 2. C. de ann. except. laudat Mandos. de inhibition. q. 67. num. 2. & in tract. monit. qu. 26. num. 6.* In causis verò capitalibus discordes sunt jurisprudentes, nam alij relati à *Farinac. 1 loco de inquisit. q. 11.* fat effc, si inquisitus citetur domi suæ solitæ habitationis, alij verò sub *eod. num. à vers. & licet nonnulli,* hoc tunc demum admittunt, quando; adhibitis diligentijs, Nuncius refert illum invenire nequiffe.

7 Jure verò nostri Regni *Aſſ. in Constit. citationis litera,* ipsi *Const. innixus,* autumat, domi factam non sufficere, nisi prius, adhibita per Civitatem diligentia illius copia omnino haberi non possit, id quod fuit de mente *Bart. in l. 4. §. prætor ait, de damn. infect. insequuti ab Abb. in cap. causam, de dolo, & contumac. Afflic. verò contradicit Foller. in præct. crim. verbo Vel eos verbalis. citar. fac. num. 28. ex prag. incip. quilibet, quæ est 2. de ordin. Judic. alternativè loquente; personaliter, scilicet; vel domi, ut propterà Nuntio permissum videatur, ut directò ad domum citandi, non aliter facta perquisitione, accedere queat, quaque *pragm. approbatur Bal. sententia in l. consentaneum, col. ult. C. quom. & quando Judex, & ubiq; servari subnehit Foller. & admonet Marant. in specul. tit. de cit. num. 103. & tradit Reg. de Marin. lib. 1. quotid. ref. cap. 340. nu. 2.* in quo ostendit modum citandi Capitulum, Collegium, Universitatem, &c. aliaque ad exornatum *memor. prag. 2.* subnehit *Reg. Cappc. Latr. decis. 161. num. 8. lib. 2.**

Verùm adversus *Follerij* effatum, ut ex alternativa in *pragm. 2.* contenta minimè inducta sit, electio citandi, sed potiùs citationis ordo positus, concinunt jura adducta à *Lanfranch. de citat. nu. 3.* ad probandum illam fieri debere, vel personaliter vel domi, in *add. l. 1. §. 1. de lib. agnos. in l. scire oportet, §. sufficiat, de excusat. tur. & in l. aut qui aliter, §. certè, ff. quod vi, aut clam, ac in cap. causam qua, de dol. & consum. quin *Lanfranch.* subjungit alternativam in præfatis juribus enunciata, intelligi, quod quis personaliter, si reperiatur, sin autem domi citandus sit, quamque aleam fuisse sectatum, *Riccard. de Malumb. & Dyn. in d. l. 4. §. prætor, de damn. infect. Inn. Bart. & Imol.**

• *Invol.* Attamen, quia isthæc alternatîva in pragmatica, seu statuto adjecta est, meritò non ad citandi ordinem, sed ad citantis electionem respexisse affirmandum est, ut statutum ultra jus commune aliquid operetur, ut ibidem perpendit *Lanfranch. arg. l. si quando, de legat. 1.* hocq; servari in Statu Ecclesiastico, vigore *Aegidiana Const.* testatur *Cartar. de exec. sent. cap. fin. num. 180. vers. tamen & de jure communi*, & refert *add. Farinac.* quod licet fat sit domi citasse, tamen in Urbe servari, ut ultra schedulam, seu citationis copiam domi per Nuncium dimissam, sit de stylo, ut consimilis copia in Curiz valuis affigatur, nisi Judex in forma citationis expresserit, personaliter citetis, si de persona reperiri contingat, tunc namquè Nuncij relatio adhibitæ diligentiz antevire debeat, ipsemet *Farinac.* subnectit, & inolevisse stylum Auditoris Camerae, meminit *Foller. in prax. canonic. verbo Reperiti culpabiles num. 18.* admonens hoc quippè casu Nuncio referente se domi citasse, non consisto de diligentia pro repertiendo de persona, nullaque concurrente ipsiusmet Nuncij de illa attestazione, cui cum juramento adhibetur fides, ex *Bellam. dec. 200. & 319.* citationem nullitate evidentè pollere, quod albo lapillo notandum memoro, quia in citationibus ad informandum, & ad capitula, hujusmodi citandi formam vidi, & communiter fieri fatetur *Pras. de Franch. dec. 322. in princ.* videlicet citetis personaliter, si reperiri personaliter contegerit, sin autem domi suæ solitæ habitationis.

8 An verò illa subsistat non adjecta clausula in relatione, suæ solitæ habitationis; affirmativè resoluit *Reg. Sanfel. dec. 225. num. 8.* tradens, nulla lege esse provisum, quod in relatione exprimat clausula illa, & meminit *Thor. in supplens. compend. verb. citatio an viziatur*, & quid si diceret domi, sed tantum citasse forma, & modo sibi commissis, extricat *Avus meus ad Gramm. conf. 1. sub num. 2. post decis.* & notabilem causam dispungit *Laganar. ad Rovit. super prag. 2. lit. A. de citat.*

9 Ut autem citatio domi facta, subsistat, opus est, Nuncius referat, inquisitum citasse domi propriæ, si namquè in aliena fieret; ubi degere inquisitus non solet, haud tenet, ut ex *Abb. Nell. Clar. Cart. Farin. advertit adduct. q. 21. num. 41. vers. & in proposito advertas*, quibus fretus respondi in causa *Pompilij Lombardi*, literas exquitoriales relaxatas vigore apocæ banci, effectum fortiri non posse, ut audiri nequivisset, nisi in vinculis, vel facto deposito, juxta Regni sanctionem, ex quo *Pompilius* fuerat in quodam hospitiò citatus, non de persona, sed relictâ cartella à *Porterio* (ita enim *Neapoli* Nuncios nuncupamus, quos citatores alij vocant, de quibus *Spec. in tit. de citat. §. sequitur, num. 5. Schrad. de feud. tom. 2. par. 10. lect. 16. verb. Nuncius, nu. 40.*) & inspecie adduxi *Alex. Apostill. in add. §. ait prator, num. 8.* quia locus hospitij non est locus, ubi degit, l. 1. §. habitare de his, qui vi offud. & *Lanfranc. indic. tract. de citat. num. 5.* idem affirmantem de citatione facta in apotheca, insequitur *Tross. in prag. 2. de ord. judic. num. 4.* cujus memor est *Avus meus ad Gramm. conf. 1. sub num. 2. post. decis.* & confirmat *Reg. Sanfel. in*

prax. Judic. sect. 32. num. 9. Novar. de gravam. vass. fall. 10. 3. gravam. 55. num. 8. & dixerat latè in *prag. 3. de citat. & in altera §. num. 21. de ordin. Judic.* indubitatum esse in Regno validitatem citationis factæ domi solitæ habitationis, videas *decis. de Franch. 514.*

Sufficit etiam, quod notificetur uxori in domicilio, viri, *Guid. Pap. decis. 445. Mysing. obser. 37. centur. 3.* & feudatarius in loco feudi, *Reg. Rovit. in prag. 3. num. 2. de citat. Reg. Sanfel. decis. 239. num. 1. & in prax. Judic. sect. 12. num. 5.* quod restringunt *Pras. Merlin. lib. 1. controvers. forens. cap. 41. Thor. in supplens. compend. decis. verbo citatio notificata, Danz. tom. 3. de pugn. D.D. tit. de var. crimin. cognit. num. 46. & de sentent. foriudicat. num. 16.* Et Clericus rectè citatur in loco beneficij, quando esset tale, quod requireret residentiam, *Ann. sing. 135. circa medium* cujus meminit *Prat. ad Mascatel. par. 2. Gl. intimato ad num. 28.* & habitans ratione officij ibi sit citandus, *Boer. dec. 11.* monet, laudatus ab *Armed. ad Franch. dec. 322. num. 8.* qui alia tradit in *dec. 515.* & meminit *Mari ad Gram. conf. 1. num. 12.* & an citari possit verbaliter Reus criminis confugiens ad Ecclesiam intus eam; affirmativè decisum tradit *Reg. Sanfel. decis. 141.* cujus meminit *Thor. in supplens. compend. vers. citari, Dom. Reg. de Marius. lib. 1. quotid. resol. cap. 44.*

10 Sed cum Nuncius dicit citasse, pars verò negat, cujus assertioni potius assentiendum sit, vide *Hieronym. de Cevagl. abundè tractantem, & duas ad invicem referentem contradicentes opiniones in q. 381.*

11 Sed generalis citatio, si in exordio causæ decreta fuerit, & ad omnes actus, ad totam causam, usque ad sententiam definitivam inclusivè, procedi potest contra contumacem, absque alia nova citatione ad sententiam, *Balb. decis. 42. Bursat. conf. 73. num. 17. vol. 2. Episc. Campanil. sup. ritum 2. num. 7. Cur. Archiep. Neap. & Cevagl. q. 22.* hocquè procedit, quoties idem causæ Commissarius jus dicit, at si eo absente, vel mortuo, alter substitueretur, esset quippè contumax semel saltem citandus, *Minad. decis. 28.* & ibi *Monac. num. 1. Pras. de Franch. decis. 457.* & enodat *Gratian. decis. March. 108. Reg. Rovit. in prag. 4. num. 2. de ordin. Judic. Reg. Constant. in rub. C. de jure fisci lib. 10.* & decisum memorat *Thor. in supplens. compend. verbo citatio super expeditione causæ*, sive ordinariè, sive summarè, & extrajudicialiter, solaq; facti veritate inspecta procedatur, *Reg. Capyc. Latro dec. 69. num. 13. lib. 1. Reg. Sanfel. in prax. sect. 59. num. 6.*

Prima verò citatio, àn principali necessario notificari debeat, vel possit incipere à procuratore, inquit *D. Reg. Rovit. in rub. prag. de citation. num. 5.* & praxim nostrorum tribunalium recenset *Dom. Reg. de Marin. ad Revertar. decis. 224. num. 3.*

12 Cæterùm videre qui conspiciat alia citationis materiam tangentia, adeat *Rebuff. in consil. Franc. tit. de citat. tom. 3. Villadieg. foro Judic. lib. 2. tit. 1. l. 17. num. 25. Tirag. de retract. signag. §. 9. Glos. 2. Paz in sua prax. par. 1. tom. 3. tempor. à num. 31. Memoch. de arbitr. Judic. lib. 2. casu 463. Gabr. add. concl. 1. cum aliis, sub dicto tit. de citat. D. Peres.*

Perez in l. 1. tit. 9. lib. 2. ordinat. Glos. 1. q. 23. Reg. Capyc. Latr. dec. 167. & 188. lib. 1. D. Franc. Baron. & Gratioli Uberti, qui duo, doctissimi, ac eruditissimos tractatus edidere.

13 Ac præsertim si illa auferri, & prohiberi à Principe possit, extruit idem *Cevagl. q. 575.* & negativè resolvit, *Consil. Rocc. respons. 78. num. 9. tom. 1.* & an illa in sententia Principis exquiratur, negativè *Capyc. scripsit dec. 1. num. 11.* & ante ipsum *Marfil. in l. de unoquoq; num. 20. ff. de re judic. in sequiturque Affl. in pralud. Const. Reg. q. 6.* quibus *Alex. post alios conf. 87. vol. 2. Gramm. decis. 105. num. 4. Boer. dec. 247. & de Marfil. singul. 75. Trivis. dec. 6. in fin. Gallupp. in prax. S. C. p. 2. cap. 30. idem Capyc. dec. 69. num. 36. Riccius collect. 4007. par. 9. Ruginell. pract. quaest. 1. n. 92. Giurb. conf. crim. 18. num. 10.* contrad. cunt, in sententiis quoq; emanatis à Summo Pontifice, & Imperatore, quod Maximi Præfules Pius V. & Sixtus V. servaverunt, dum antequam Regno privarent, & investirent de eo Anglico Philippum Regem Catholicum, Elixabetham monuerunt, teste *Nicol. Sanderi de schif. Argitan. lib. 3. Linderberg. lib. 7. Borrell. de præf. Reg. Carol. cap. 47. num. 189.* quod restringit, si adversus Imperii rebelles procedatur, *Muscattell. in prax. lib. 1. part. 7. Glos. sententiarum, num. 14. ex Ancharan. consil. 277.*

Formam autem exequendi citationem in Regno, & faciendi relationem præscripsit, tùm Regni *Constitutio litera*, tùm *pragm. 2. de ordin. Judic.* ut nempe citatio fiat coram duobus testibus, si sit, citandus, extra locum, ubi Judex residet, & testes illi in relatione nominentur, sat enim est nominatio, nec est necessaria subscriptio, tametsi subscriptionem verba *add. pragm. exigant*, quæ taliter praxis interpretata est, teste *Cavens. ibid. num. 31. Foller in cap. Regni remedia studiosè, num. 8. in fine, Reg. Sanfelici. in prax. Judic. in summ. ordin. procedend. num. 7.* quamque consuetudinem minime à jure improbatam, præconizat *Reg. Rovit. in ead. prag. num. 4. Glos. fretus in l. in donationibus, Cod. de donation. Muscattell. in prax. par. 2. Glos. intimato, n. 18. Præf. de Franch. decis. 560. num. 3.* illamq; *pragm. à Rege Ferdinando editam cum consilio legum coriphæorum*, depromptam esse ex *Ifern. verbis in memorat. consil. citationis litera, & Luc. de Penn. in l. 1. de curiosis l. b. 12. meminit Afflicti. in consil. adiciorum, num. 5. 4. notab. absurdum esset Ifern. sub num. 80. inquit, fidem præstare in re magni ponderis soli servienti, qui viles personæ esse solent, quosque omni vitiorum genere sperfos, nuncupat *Farinac. in tit. de testib. q. 56. num. 370. & de Franch. memor. decis. 560. num. 1. Ifern. laudans, subnequentem publicam personam vice duarum personarum haberi, ob idquæ existimo emanatam fuisse pragm. 28. in fin. de offic. S. C. fancientem, sufficere Porterios S. C. referre citasse domi, vel de persona, ut advertit *Reg. Rovit. in prag. 3. de citation. num. 15. relatus ab Avo meo ad Gramm. conf. 1. post decis. num. 15. & à Frac. Mar. Præf. ad Muscat. add. par. 2. Glos. intimato, ad num. 19. in fin. quin Rovit. malè à Porterius servari, admonet, qui notificationis diem tantum describunt, non autem horam, ut pragm.***

sanxit, itemque malè servari circa relatione à Magistris Astorum scribendas, nam ab ipsismet Porterius scribuntur, & sæpè sæpius literis hæbraicis scriptæ videntur, cum ut plurimum sint personæ illiteratæ, atque scribere nescientes, & vix illas paucas literarum pingere notas noverint, ex *pragm. altera pragm. 38. num. 8. de offic. Magistr. Justit. Iniunx t, ut Porterii, ac Alguzerii scribere, & legere sciant, & propria manu relationes faciant, majoris namq; cæteris Nunciis auctoritatis sunt Porterii S. C. ex tanti supremi Senatus præmi-nentia, quiquè quando extra Neapolim, accedunt mazzam de piltro cum armis Regiis portant, ut iidem utar barbaris verbis, Affl. in sèpius. cit. consil. citationis litera num. 6.*

Cum duorum testium descriptionem requirè diximus, dum citatio extra locum jurisdictionis 16 transmittitur, non verò in loco ubi residet citationis Judex, si in illo Judicii Nuntius referat Titium citasse, præsentem unico teste, valida sit citatio, exquirente *prag. saltim duorum testium præsentiam.* Accidit trutinanda quæstio apud *de Franch. add. dec. 560.* sustinentem nullitatem citationis adversus fisci fundamentum, ex DD. attestationibus non esse in loco Judicii opus testium descriptionis. At, pace tanti Viri legum oraculi, si vera fari licet, prorsus non agnosco, cur contra fiscum ibi fuerit conclusum, cum regulariter utile perinutile haud vitietur, *l. poeditus, ff. de arbitr. l. 1. §. Trebatius, ff. de aqu. quosid. & astiv. cap. cum super, de offic. delegat. Bar. in l. grege, §. illud, num. 3. ff. de fidejuss. Alex. consil. 143. num. 3. lib. 7. & peroptimè collimat *text. in d. l. sancimus, Cod. de donat. necnon Gl. in l. non solent, ff. de regul. jur. juribus comprobans, quod abundans cautela scripturam non vitiet, superflua enim non nocent *text. inquit in l. in testamentis, Cod. de testam. Sic cum obtinetur assensus non necessarius, si ille ritè impetratus non fuerit, alienatio nullitate propterea non scætet, sed illud dicendum erit de verbis superfluis in stipulatione adiectis, ut arma, virumque cano, quæ nihil addunt, l. qua extrinsecus, de verb. oblig. Camer. in capit. Imperialem, fol. 18. lit. S., & confirmat *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. 8. §. 5. num. 4. & in pralud. num. 76. quin si ex ante dictis intus Civitatem sustinetur citatio, absque testium subscriptione, certo certius Nuntio erit adhibenda fides ex unius testis descriptione, qui junctus cum eodem Nuntio vim duorum habebit, & satisfactum crit, *text. in l. jurisjurandum, Cod. de testib. quibus naufragium non faciunt rationes in ead. de Franc. dec. adducta, prima nempe, quod Andr. in ea resideat sententia, in loco quoq; Judicii duorum debeat adhiberi nominatio, causa vitandi absurdum, nè in re gravi uni credi contingat, id quod confirmatur in *reperitor. ad Consil. Regni, sive illud sit Andr. sive alterius; Nam, quidquid sit de Ifern. & ejus reperitorio, ac generalitate verborum Consil. & Pragm. satis est, quod à tempore Afflicti. usque ad tempora Foller. deindè Troyssi, Muscattell. & usque ad tempus, in quo scripsit *Reg. Rovit. in anno 1616. in secunda impressione commentus ad pragm. & ad nostram usq; ætatem contraria vigeat observantia, consuetudo namquæ est actus practicus ad unguem servandus, Bal. in l. qui-*******

Junquo, col. 5. C. de serv. fugit. de Franch. decis. 240. num. 11. quin hæc observantia originem trahit ex pragmat. 36. num. 8. de offic. Mag. Justit. sanctione, ut in quolibet Tribunali Alguxeriorum, & Porteriorum, qui legere, & scribere sciant, certus statuatur numerus, ut per eos, & non per alios scribantur relationes, in qua pragmat. cum nihil de subscriptione, vel descriptione testium dicatur, putarunt legislatores illam non necessariam, nec amplius requisitam esse in citationibus faciendis in Civitate, nam alias dixissent, prout dictum fuit in d. prag. 2. quam censeo, emanatam fuisse ante memoratam prag. 36. ad tex. in l. unica, §. fin autem lo 2. C. de caduc. tollen. & remota prag. hæc consuetudo optimo jure originem quoque habet ex Judicis autoritate, quæ magis terret Alguxerios, ad falsum perpetrandum in loco Judicii, quam extra. Minusque officit altera adducta ratio num. 8. desumpta ex tex. in l. fin, §. fin autem hoc aliquis fecerit, C. de jur. deliber. ubi Imperator statuit, quod si is, qui beneficio illius legis uti poterat in inventarium conficiendo, juxta præfatæ l. formam, petierit terminum ad deliberandum juxta formam legis antiquæ, etiam quod confecerit inventarium, tenebitur in solidum creditoribus quia sibi imputet, quod pro novo beneficio, vetus elegerit gravamen, quam rationem, Imperator in eod. tex. non autem Odofr. perpendit. Siquidem ratio, cum regulis excerptis à DD. in dicit. §. 5. fin autem, de quibus Franch. meminit à num. 8. amplectitur illum, qui una via dimissa, aliam eligit, sed in illo facti themate non fiscus, ut putat de Franch. num. 7. viam citandi, cum præsentia testium elegit, quod foret, si in literis citatorijs illum citari cum præsentia testium indicasset, hoc que casu ipsi fisco hanc viam eligenti imputari debeat, & Nuntius præscriptam formam evertere non poterat, & coram uno teste citando, fines mandati non observasset, ad tex. in cap. cum venerabilis, de offic. deleg. cap. cum dilecti, de rescript. & alijs adductis à Foller. add. verb. fiat relatio nu. 11. quique ex Gl. fin. in clem. 2. de lit. non contest. & Archid. 24. q. 3. cap. de illicita, subnectit citationem non arctare, Nuntio aliter, quam Judex commiserit, citante. At in illo themate, nec Judex, nec Fiscus hujusmodi viam in citatione eligit, sed expedita citatione in forma, & Nuntius citare poterat præsentibus, vel non præsentibus testibus, & utroque casu ei integra data esset fides, ut propterea, nescio videre quomodo casus tex. in add. §. fin autem, cum regulis inde sumptis adaptari possit contra fiscum; Imò nec contra Nuntium, qui cum dixit citasse coram illo teste, puram facti contingentiam retulit, quod in citando ille interfuit, non verò voluit se ad illam viam arctare, prout egit hæres in d. §. fin autem, spernendo novam viam, & veterem eligendo, atque ex his, sub omnium censura in alia facti contingentia pro fisco judicandum fore existimo.

87 Citationem verò abfuisse probari ex inspectione actorum, & probatam dici, eo ipso, quod de illa non constat, idque, reiecta omni præsumptione contraria, cui non esse locum, cum de veritate constet per adductam negativam, decidit Rota dec. 207. num. 20. 4. par. divers. & dicit. 167. sub num. 42. apud Farinac. par. 1. tom. 1.

quas allegavimus adversus quemdam Advocatum, prætendentem monitoria ad convincendum nobis intimatam fuisse fidem asserti depositi, quæ apud Actuarium Magnæ Curia reperiebatur, nulla cum relatione intimationis.

Cæterum, ad hujusce Ritus praxim nota-18 mus contumaciam incusandam esse eodem die, quo tenentur Rei comparere ex hoc Ritu, & 97. & 225. At rit. 223. aperte dicit, illam incusandam esse, proximo die, quo tenentur comparere, scilicet primo die sequenti, & hujus Ritus dispositioni concinit jus commune admittens, incusationem primæ contumaciæ eodem die faciendam, comparent tamen Actore, & illam petente, ut scribit Andr. de Ifern. in cap. 1. à nu. 11. de contro. inter vassall. & alium de benef. atq; in Regno viget, prag. 3. de ordin. Judic. tametsi continuo more obtentum videremus proximo subsequenti die incusari. Videtote præterea, quæ congerimus sup. rit. 97. & indicant post Afflic. in constit. Regni panam novem unciarum sub num. 15. Foller. in prax. crim. rub. accusentur contumacia, Thor. Carav. memor in hoc ritu in med. col. vers. dispositio istorum rituum, par. 1. compens. decis. verbo Contumacia ex jure, à quo Thor. mutuavit verba, Novar. de gravam. vassallor. par. 3. gravam. 49. à num. 5. quo verò ad fidejussores, observantiam ostendit Muscatell. in prax. fidejuss. in 4. modo num. 8. quique de hoc formam concipiendi citationem deduxit.

RITUS XCV.

Item servat ipsa Curia, quòd illa dies qua debuit accusari contumacia prima, si fuit dies feriata etiam Pasqualis, debet assignari, nihilominus ipso die responsale Magistro Actorum, vel alicui ex subactariis de voluntate Magistri Actorum prædicti, & in ipso responsali scribitur, præsentata, scilicet, die illo festivo, quo fuit præsentatum ipsum responsale, & primo die juridico accusatur prima contumacia, & proceditur ad ulteriora, justitia mediante, & potest accusari prima contumacia, etiam si Curia non regitur, dummodò coram Magistro Actorum, vel aliquibus ex subactariis in Curia esistenti, vel existentibus. Et Nota, quòd quando dies est feriatus, assignatur prædictum responsale, & fit præsentata in eo, non dicitur quòd fuit præsentata in judicio, sed apud acta tantum, quia non est judicium tali die, sed acta semper sunt, & ita observat ipsa Curia quando tali die fierent, quo Judicium esse non potest, sed quando accusatur prima contumacia, scilicet hora, qua accusatur, si non regatur, dicitur tali die, tali ind., & talis mensis, talis in Judicio præfens, & apud acta dictæ Curia accusavit contumaciam dicti talis vocati in dicta Curia, & non comparentis, & ita servatur, & dum esset questio de hoc tempore fælicis memoriæ, & recolendæ Domini Caroli Ducis Calabria, fuit facta terminatio per Judices ipsius Curia, (ut dictum est) præsentate Magistro Lancea dictæ Curia Actorum Magistro, tunc subactario, sed scriptore in eadem Curia. &c. & ipse retulit.

SUMMARIUM.

- 1 Reproducio libello intimato, & reo in tempore præfixo non comparente, accusatur contumacia.
- 2 Tempus prolapsurum esse non sufficit, ut dicatur contumax Reus, quavis non comparuerit, nisi contumacia fuerit etiam inquisita.
- 3 Actor, si post tempus venerit, contumaciam accusare nequit, quia citationis effectus perit.
- 4 Citatio semel, atque iterum circumducta ob contumaciam Actoris, causam tertio, an valeat Actor ipse intentare.
- 5 Fiscus procuratoris presentia, an requiratur in accusandis contumaciis.
Quid Jure Regni.
- 6 Tempus incusandi contumaciam, remissivè tangitur.
- 7 Actor habet tres vias incidendi adversus Regnum contumacem.

Produco, & deinde intimato libello, & cum relatione Curforis, sed Nuntii reproducto, sive alia petitione, aut mandato, si Reus minime curaverit per se vel procuratorem comparere, contumacia accusabitur in tempore, cujus meminimus *Ritu* 94. 97. & 225. qua non facta accusatione, quavis præterierit tempus, haud diceretur ipse citatus contumax, non enim sufficit tempus prolapsurum esse, ex doctrina *Osaschi decis. 3. num. 2. & dec. 71. n. 47.* probatque insuper *Nicolaus Gravatus ad Vestrum lib. 4. cap. 4. nu. 14. Alfer. conf. 12. num. 31. Anton. Trigon. sing. 88. atque Andr. Gayll. observ. 55. num. 7. lib. 1. Thoming. decis. Lipsenf. 24. num. 19.* aliisque quos laudat *Borrell. in summ. decis. tit. de citat. nu. 509. tom. 1. Amen. ad Franch. dec. 516. nu. 9.* aufertur liquidem citationis effectus statim & propter Actoris, & Rei absentiam, ac circumductus est terminus, & citatio, ex notatis per eundem *Osach. adducta, decis. 3. num. 4. Imol. in l. qui ante Calendas, vers. Penio ad quaestiones, ff. de verbor. obligat. & Rotam dec. 744. fin. 6. de Judic. in antiq. Caball. resol. crim. casu 110. Chart. de exequut. sentent. cap. fin. num. 167.* quin presentia, non tantum Actoris, & accusatio requiritur, sed in tempore, ut citatis in *ritibus* diximus, quia si postmodum, neque posset amplius accusare illam, & si accusaret, frustra quidem esset, & invalida incusatio ita facta, nisi iterum citaretur adversarius, quo quidem casu etiam si prima vice comparuisset Reus, & juxta *ritum* 226. petisset in contumaciam Actoris liberari, & obtinuerit, quibit, & Actor, si in termino hujus secundæ citationis venerit incusare contumaciam ex infra adducendis Auctoribus, edocetque *Caravit. rit. 123. num. 6.* Quod si post tempus primæ citationis comparuerit Actor, & probando legitimum impedimentum, quo detentus, venire nequiverit ad incusandam contumaciam, instet velle tunc incusare, non propterea audiretur, quandoquidem relevans impedimentum prædictum excusabit ipsum à contumacia, non tamen in causa erit, ut terminus citationis juxta *Ritum* 225. non sit circumductus, ipsaque citatio extincta, *Petr. Frider. Mindan. de mandat. & monit. Judicium lib. 2. cap. 20. num. 2.* quamobrem nova citatio dubium opus esse citatione, notat copiose *Andr. Gayll. observ.*

4 *59. lib. 1.* idemque *Mindan. nu. 1.* annectens, quod si Actor prædictus, qui semel circumducto termino causam ut supra de novo instituendo resuscitavit, si denuò fiat contumax, omne jus suum amittat, itaut circumductione termini cessante, tertio causam intentare, & citationem super eadem impetrare non valeat, ex *text. in auth. qui semel in fin. & quomodo, & quando Judex, ibidemque Sichard. nu. 31.* quod postremum *Mindan.* effatum usus non amplectitur.

Supradicta verò Actoris presentia usque adeò vera est, ut in causis ipsis capitalibus, si fisci procurator voluerit accusare, debeat personaliter, & presentialiter facere, tam si vigore inquisitionis procedatur, teste *Osasco dicta decis. 71. num. 48.* sequiturque *Thef. decis. 19. propè num. 4.* quam si per accusationem, ex decreto Senatus in ead. *Thef. decis.* quamvis duobus in casibus restringatur, quos recenset *Gayll. observ. 55. nu. 9. vol. 1.*

Jure verò Regni in accusandis contumaciis delinquentium, fisci nunquam constituitur in mora, itaut citatis inquisitis, nec in præfixo termino comparentibus, accusata contumaciæ intelligantur in tempore, taliter ut procedi valeat, ac si in tempore contumaciæ essent incusatae, ex *pragm. 6. de citat.* cujus meminit *Novar. de gravam. vassall. par. 3. gravam. 53. num. 3.* & tangit *anteced. grav. 52. lateq; extricat Angel. Scialoja in prax. for. judic. integro cap. 7. hujus Ritus sub num. 1. memor.* & nonnulla notat *Carol. Rot. in florileg. concl. 9.*

5 Tempus autem, & modos incusandi contumaciam scribo in *rit. 224.* necnon aliqua delibavi *Ritu* 80. 94. & 99. & etiam *ritu* 218. & advertunt *Carol. Rota in florileg. memor. conclus. 9. num. 15. Foller. pract. crim. rubr. accusentur contumaciæ, num. 5. Carrerius pract. crimin. tit. de appellat. vers. Septimus casus est, nu. 39.* & cujus sit major contumacia Actoris, nempe, an Rei, scribo super *Ritu* 226. quin habere Actorem tres vias incidendi adversus Reum contumacem, quia notat *Gayll. observat. 60. lib. 1.* idem electionem sibi competere eligendi quam maluerit, aliorum fultus auctoritatibus annectit, idem *Gayll.*

RITUS XCVI.

Originales processus conserventur in Curia, copia partibus, si voluerint, data.

Item quod processus originales in dicta Curia agitati, & facti, ac faciendi, non possint, nec debeant ad petitionem partium ab ipsa Curia tolli, & elevari, sed si ipse partes voluerint Reginali Majestati, vel alteri Judicio producere, & presentare, teneantur recipere copiam de eisdem (ut solitum est fieri,) & dicti processus originales, in ipsa Magna Curia conserventur, sicut, de jure conservari debent.

SUMMARIUM.

- 1 Processus in Regno, apud quem observari debeant, Actuarium, nempe, vel Judicem.
- 2 Judex ad quem Judicia à quo mandare non possit, ut

ut originale processum, sed authenticam copiam tantum, transmittat, cum limitationibus.

In causis criminalibus appellationum à M. C. ad S. C. à quibus Actuariis actentur.

Actorum unio apud quem fit facienda, & quomodo.

Processus quomodo hodie Neapoli conserventur.

Instrumenta originalia in quibus casibus retenta copia, restituantur.

Processu originali deperdito, quid agendum.

P. Gaetanus Andreas, in seculo Cesar de Afflicto, laudibus extollitur.

Processus originales perpetuo debeant asservari pœnès Magistrum Actorum, a lter disponit Rit. 26. & pragm. 13. de ord. Judic. & sic cessat in Regno quæstio illa, si apud Magistrum Actorum, juxta cap. quoniam contra de probat. vel Judicem juxta cap. fin. eod. tit. quin, ambobus contententibus, uter præferatur, scribunt Speculat. in tit. de instrum. edit. §. videndum, Joann. Andr. & Abb. in eod. cap. quoniam contra, omnesque Notarii, seu Actuarii partes fovent, sed Bal. in eod. mon. add. cap. pœnès Curiam detinendum esse credit, quibus addo, quæ congressi in Rit. 24. ipsi autem Actuarii, si processus ipsos originales consignarent, pœnam falsi luerent, ex adducta pragm. ut neque Judici appellationis exhibere possint, sed tantum copiam, quod sequitur DD. in d. cap. quoniam contra, de probat. Bar. & alios in l. 105. §. super bis, C. de appellat. admittit Marant. par. 6. adu 10. num. 64. Afflicto. in Const. appellationum tempora num. 17. Muscat. in prax. S. C. lib. 2. par. 1. Glos. prosequendum, num. 69. Prat. ad eund. Muscat. loc. cit. & par. 1. Glos. tenebitur, in fin. Carav. hoc in Rit. laudans, in aliquando verò ordine Judicis appellationis transmittuntur originales, relictis copiis concurrente falsitatis suspicione, ut optimè additionator Constant. Papa. admonet hoc rit. lit. A., & multoties prævia partium concordia cum Actorum Magistris primæ instantiæ originales dantur processus illis secundæ instantiæ, teste Reg. Tapia lib. 2. in Regn. tit. de Actuar. M. C. V. pag. 318. sup. hoc Rit.

In causis verò capitalibus acta appellationum, quæ à M. C. ad S. C., fiunt, actitantur ab Actuariis criminalibus vigore pragm. 25. de offic. Mag. Justit. & alterius 44. de offic. S. C. idemque in causis reclamatorum, altera disponit 13. de Actuariis processus namque post appellationem regularitè remanere debet apud primum Judicem, Boer. decis. 15. num. 4. Jodoc. in prax. civil. cap. 125. num. 23.

Sed cum accumulatio Actorum facienda est pœnès aliquem Magistrum Actorum, tunc originalia acta transferenda sunt, ad quem pertinet accumulatio, nullis eo nomine persolutis sportulis; idque copiosè probat Parlador. rer. quotid. lib. 2. cap. 9. ubi duas illas extruit quæstiones, quando scilicet Actorum fieri debeat accumulatio, necnon ad quem ex Notariis accumulata monumenta attineant, & praxim indicat Prat. ad Musc. gl. tribunali, ad num. 3.

Hinc ex prædictis Prasf. Merl. lib. 1. controuv. forens. cap. 88. num. 10. observavit, Actorum Magistrum obstringi ad Actorum originalium exhibitionem, ut præterea in hujusce Civitatis Tribunalibus admirabilis manavit obser-

vantia, nam Magistri Actorum Archivia tenent, in quibus originales processus conservantur, serie alphabetica dispositi, & præponitur aliquis, qui Archivarius nuncupatur, eique incumbit adnotare processus, pœnès quos existunt, sive pœnès Judices, sive Advocatos, sive procuratores, ut quoque debavimus rit. 24. & 26.

Instrumenta autem originalia, in quibus casibus, retenta copia, restituantur, præter Carav. adnotat Muscatell. lib. 1. par. 3. Glos. respondendum, num. 14. præsertim si exhibita, seu præsentata fuerint, cum potestate relaxandi copiam, & recuperandi originalia, nam alias restitui minimè possunt, ut idem Carav. confirmat in ritu 176. & 185. necnon usus amplectitur, dummodo non sint instrumenta, quæ producuntur, ut liquidentur juxta formam Rit. 166. nam illa originalia rehaventur, tamen si præsentata absque memorata protestatione, teste eodem Carav. hoc in ritu num. 4. ipsumque insequitur Avus meus ad Capyc. decis. 40. sub num. 1. & de Angel. in ejusprato l. 2. num. 5. Cod. de edend. adventens, hujusmodi instrumenta originalia præsentata ad effectum prædictum liquidandi, restitui partibus, elapso termino duorum mensium à die præsentationis, vel liquidationis;

Processu verò originali deperdito quid agendum, quando novus compilari debeat, & quid si culpa unius ex partibus, vel casu, inquirunt Thor. p. 3. compend. decis. sect. 2. verbo Processus si fuerit deperditus, pag. 340. & in supplement. compend. verb. processus deperditus, & D. Cesar de Afflicto, qui per vestigia majorum litterarium curriculum ingressus, æquis passibus ad eorum gloriam pervenit, nisi etiam grandioribus superavit. Certè Jureconsultos plurimos infra se reliquit; supra aut paucissimos habuit, aut nullos. Summis proindè honoribus, ac magistratibus ornari in Civitate meruisset, nisi iis sese ultro, eorumque spe, sapientiori consilio exivisset: Nihil enim, homini doctissimo, tanti fuit, quam suæ ipsius salutis, atque æternorum ratio: quorum causa, forensi strepitu, Religiosæ quieti, honorum mortalium securitati posthabito, Polo maluit fervire, quam foro, ac Clericorum Regularium Theatrorum numero ascriptus Cæsaris nomine in Cajetani Andreae mutato, vitæ sanctissimæ exemplis, non minus Reipublicæ prodest, quam suis doctissimis controversiis forensibus in lucem datis, in quam, controuv. jur. resol. cap. 3. num. 7. declarans decis. Præs. de Franch. 707. decisionem S. C. Junctis Aulis, subnectit num. 10.

R I T U S XCVII.

Item servat ipsa Curia: in primis citationibus expectare triduum: & ejus elapsum antequam condemnet, vel aliquem banniat, in aliis autem citationibus, quæ in processu causæ fiunt, lite contestata, ut quando citantur fidejussores, vel quando citatur quis ad publicandum, & similibus, nunquam expectatur triduum: sed condemnantur hoc modo, si hodie debet compareri; accusatur hodie coram eum contumacia: & cras

condemnetur ad pœnam unciarum quatuor, seu ad tertiam partem bonorum ipsius mobilium, si dicta tertia major pars dictæ pœnæ existat: & facta dicta condemnatione per interlocutoriam, fit dictus actus, oportet enim de necessitate, ut primo fiat condemnatio, ad hoc ut fiat actus in contumacia: & fit citatio isto modo: scilicet, post litem contestatam, mandamus, quatenus citetis dictum talem ad pœnam unciarum quatuor auri, non tamen in citatione dicitur, seu tertiam partem bonorum mobilium, ut supra, & quamvis in citatione non dicatur, sic, (ut dictum est) & condemnatur: fidejussores autem requiruntur, ut fiant principalem, & ad pœnam fidejussionis, non expectando triduum, sed testes, qui citantur ad pœnam unciarum auri quatuor tantum, & non veniunt ad deponendum testimonium veritatis; expectantur per ipsam Curiam triduo, & elapso, ab eo tempore cujus memoria hominum in contrarium non existit,

SUMMARIUM.

- 1 Citatio ad publicandum, an præcedere debeat publicationem.
- 2 Usus M.C.V.S.C. & Curia Archiepiscopalis Neapolitana indicantur. Verba Muscatelli lib. 1. par. 6. Gl. partes, nu. 6. perpenduntur.
- 3 Publicatio hodie fit absque interlocutoria, quod fiat publicatio.
- 4 Pœna tertiae partis mobilium ante contumacia inculpationem, fit nō hodie in usu.

Citationem ad publicandum; quam Ritus indicat, adhibendam esse jura mandant, affirmantque Bart. in Auth. at qui semel, Cod. de proprobat. Alex. Soccin. Imol. Felin. & Dec. citati, & collaudati ab Antonio Gabriel. in suis communibus conclusionibus tit. de citation. conclus. 1. nu. 122. & 125. ea tamen non utitur hac tempestate

- 2 Magna Curia, verum publicationem facit, illamque parti insinuat. At Sacrum Consilium jam dictam præmittit citationem ad publicandum atque idem vera fatetur Muscatell. in prax. lib. 1. par. 6. Gl. partes num. 6. si respectivè ad S. C. & M. C. referantur ejus verba, & scripserat ante Episcop. Campanil. sup. ritu 32. Curia Archiep. Neap. nu. 9.

In Curia quoque Ecclesiasticis dissimilis invenit superindè mos atque in Archiepiscopatu Neapolitano citatio ipsa præcedit ad publicandum ut in dicto Ritu 32. asseritur; quin hodiernus usus non admittit interlocutoriam in Ritu memoratam, sed illa prætermissa, si citatur hodie ad publicandum, aut aliud faciendum, Reus autem nihil replicet, quod relevet, fit sequenti die publicatio, nulla præcedente inculpatione contumaciæ, quod Thor. par. 1. compend. decis. assererat verbo contumax ex jure, tametsi ipsa publicatio fiat quandoque eum reservatione ex causa, idque docet Scagl. post sua commentaria ad hoc M. C. ritus vers. citatio ad publicandum, & nos alibi scripsimus. Citatus verò Thorus ibidem explanat, si isthæc Ritus sanctio, quoad pœnam tertiæ partis bonorum mobilium, desciscat, vel

conveniat cum aliis sanctionibus procedentibus ex Regni Constitutionibus, & in quibus citationibus militet, numquæ nostris his temporibus subsistat id quod extricat D. Carolus Rosa in floril. practic. conclus. 9. & nos alibi tangimus.

RITUS XCVIII.

Item servat ipsa Curia quando disputatus est processus, & deinde secundum ordinem dictæ Curia est visus per omnes Judices, seu examinatus in Camera, Judices, qui debent dare sententiam simul cum Regente (prout continetur in alia observatia) ponunt manum suam in processu hoc modo, in fine processus: videlicet, fiat sententia condemnatoria, per quam dictus talis conventus condemnatur ad dandum tradendum, & assignandum dicto tali convento in prædicta causa, demum prædictam, & ita videtur mihi Francisco Berapolano de Senis legum Doctori dictæ Curiae Judici, & ego Henricus Aconzajocus Judex dictæ Curiae concurreo, quod nota,

SUMMARIUM.

- 1 In causis votandis qualis ordo, & numerus attendatur.
- 2 Modus votandi in causis remissivè traditur.
- 3 Adjuncti qualiter proferre debeant vota, cum aliis ad materiam.
- 4 Auditoribus dissidentibus in votando, quid agendum. Quis fuit introduktor votorum in decisione causarum, remissivè.
- 5 Vota sunt paria, quid agendum.
- 6 Votum in processu manu Judicis scribitur, deinde in quinterno registratur.
- 7 Illud adnotatum tantum manu Judicis super processu fidem non facit etiamsi Judex finito officio de illo fidem faciat.
- 8 Quot vota intervenire debeant in causa ducatorum ducentorum, & ab inde supra.
- 9 Ultimus Judex votum proferre debet, quamvis alii omnes simul in unam convenerint sententiam.
- 10 Post votum datum, & rationem decidendi adhibitam, acquiescere Judices debent, & non se pertinaces ostendere.
- 11 Novissimus Consiliarius vota omnium in S. C. describere debet distinctè, & exquisitè.
- 12 Judices absentes an possint dare votum in scriptis late inquiritur.

Um noster Prosper Caravita commendator, tùm Costantinus Papa additionator, tractant super hoc Ritu materiam proferendæ sententiæ, ac votandi causas; scilicet quo ordine, & qualis numerus attendatur, nemo tamen eorum adduxit Bodin. lib. 3. de Repub. c. 3. Osaschum in proem. decis. à num. 11. Anton. Gama decis. 1. num. 11. atque Thesaur. decis. 1. per totam. nec miror de Caravita, quia ejus ætate fortasse ejusmodi liberi non-

non dùm typis dati erant, sed vehementer de ad-
ditionant; Tu igitur (studiosè lector) cum in-
digebis, adeat prædicatos ~~fructores~~, maxime
Theſaurum copioſiſſimè exhibentem non ſolùm
ſed alia multa quæ ſine ~~deſu~~ contingere poſſunt
& utilitati, & honori ~~ſua~~ erunt. Nos verò ef-
fugere cupientes, ~~non~~ apprehenſione dignam,
quod prædictos tantùm recenſuerimus Doctores
~~de re cogentes, commiſcimus ab Afflic.~~ re-
cenſeri antiquum morem in M.C.V. in votis cau-
ſarum in *Conſtitut. literas*, ſub num. 2. & à Ma-
ranta in *ſpecul. par. 6. 2. act. de appellat. ſub*
num. 7.

Modum verò votandi in cauſis, in S. C. tra-
dit *prag. 13. de offic. S. C. & ibi Reg. Tap. lib. 2. jur.*
Regn. pag. 154 & in omnibus Tribunalibus
hujus Civitatis enarrant poſt *Caravit. in hoc ritu,*
Molſes. ad Conſuetud. Neap. tom. 2. p. 10. q. 22. à
num. 5. *Reg. Rovit. conf. 102. num. 18. tom. 2. No-*
var. in prag. de offic. juſticiar. à num. 3. ad 9. de
obſervantia in Regno Sicilia, teſtatur *Muta ſo. 6.*
cap. 11. nu. 107.

De votis proferendis ab adjunctis, qui an
teneantur inherere votis aliorum, vel de per ſe
votare vota diverſa proferendo; loquuntur *Taf-*
ſon. verſ. 3. obſerv. 6. num. 116. Thor. tom. 2. com-
pend. deciſ. verbo vota Judicium, & tom. 3. par. 1.
verbo adjuncti, & qualiter ſe habeant adjuncti,
ſi concedantur ad ſupplementum legitimum
numerum votantium, qualiter, ſi ad derimendam
votum parietatem, pertractat *Reg. Rovit. deciſ.*
52.

Et de illis, quæ proferuntur per Auditores,
quibus diſſidentibus in votando, an debeat di-
ſparitas transmitti ad Excell. Regni Proregem,
vel debeat expectari tertius, ſermocinantur idem
Thor. tom. 1. verbo Votorum paritas, Avus meus
ad Gramm. deciſ. 41. num. 15. Danz. tom. 3. tit.
de vot. à num. 6. necnon ad Gramm. deciſ. 65.
& adest *prag. 5. de offic. Juſt. cujus meminit*
Taſſon. de antefat. in prætermiſſis ad prag. 52. qui
fuit introductor votorum in deciſione cauſa-
rum *Bovadill. oſtendit tom. 1. polit. lib. 2. cap. 6.*
num. 18.

Data paritate votorum in S.C. dantur adjun-
cti, ſed in R.C. profertur votum pro Reo, juxta
terminos *l. inter pares 38. ff. de re judic. cap. fin. de*
ſentent. & re judic. de Franch. deciſ. 252. R. Rovit.
ſuper prag. 1. num. 18. lib. 2. & nos diximus in cit.
rit. 53. nu. 10. necnon tradunt Reg. de Ponte deciſ.
31. nu. 7. Reg. Tap. deciſ. S.C. 46. nu. 1. Praſ. de Amat.
conf. 27. num. 2. Episcop. Ricc. collect. 512. Thor. in
compend. deciſ. p. 3. ſect. 3. verbo Sententia proferen-
da, Taſſon. de antefat. verſ. 3. obſerv. 3. nu. 112.
verſ. 5. ſi in votando, ubi id deciſum refert, etſi Re-
gia Camera in Collaterali Conſilio vota referret
proût, ſi cum Regiis Conſiliariis ſibi adjunctis
ſuffragia daret, *Taſſon. cit. loco in fin. & ante eum*
Reg. Rovit. add. conf. 102. num. 18. lib. 2. idquæ etiam
in criminalibus actionibus ſancitum fuit Hispani-
ca lege, *par. 3. tit. 22. l. 18. Diſpoſitio enim add. l.*
inter pares. Reorum favori proſpexit, proût
etiam in eundem ſenſum Reorum, ſcilicet gratia,
intelligendum I.C. reſponſum in *l. ſi pars, ff. de in-*
offic. teſtam. probavit Cujac. obſerv. l. b. 12. cap. 16. in-
quiens: *Non favore quadam, ut plerique putant*
Tom. 1.

ultima voluntatis, ſed reorum miſeratione com-
muni, qua enim pars pro teſtamento facit, pro Reo
facit, idque ex Philoſ. lib. quaſt. 29. cap. 17. proba-
vit Tiraquel. de privileg. pia cauſ. cap. 147. in princ.
& ex quampluribus, tum Græcorum, tum Lati-
norum monumentis; tradit idem *Cujac. add. cap.*
16. & in comment. lib. 17. Pauli ad edictum ad d. l.
inter pares. Sed an diſpar ſententia pro Eccleſia
ſilco, & aliis privilegiatis ſit proferenda contra.
Reum, inquirunt *Covar. var. reſol. cap. 16. num. 3.*
Perugin. de jure ſci lib. 1. tit. 3. num. 43. Buccar-
de different. int. Judic. crim. & civil. diſſer. 164. nu.
7. Farinac. in frag. crim. par. 1. verbo Fijcus, nu. 192.
Auguſt. Barboſ. in collect. ad cap. fin. de ſent. et re ju-
dic. lib. 2. tit. 27. nu. 8. verſ. 1. Novar. de privileg. miſer-
perſon. privileg. 53. nu. 2. Ricc. & Thor. ad Tiraq. in
cit. privileg. 147. & alii paſſim.

Votum itaquæ in proceſſu manu ipſius Judicis,
6 ſubſcribebatur, deindè regiſtrabatur in quinterno
de quo hic Autor meminit, & continuus uſus
approbat, juxta *prag. 5. §. 4. de offic. magiſtr. Juſt. &*
notata à *R. Tapia lib. 2. jur. Regni, ſub eod. tit. de*
magiſtr. Juſt. illudque adnotatum ſuper proceſſu
tantùm manu Judicis fidem non facere judicavit
S.C. apud *Franch. dec. 185. inſequuntur Conſil. de*
Ann. conf. 61. nu. 24. Petr. Caball. reſol. crim. cent. 2.
caſu 133. nu. 6. Ricc. collect. deciſ. 149. Thor. vot. 1. nu.
48. & vot. 59. nu. 8. etiam ſi Judex finito officio de
eo faciat fidem, *Anna ſing. 322. Avus meus ad*
Gramm. deciſ. 24. num. 6. Danz. de pugn. DD. tom. 2.
de elect. frii cap. 10. Thor. par. 1. compend. verbo Vo-
tum Judicis.

In cauſa ducatorum ducentorum, & abindè ſu-
7 pra requiruntur in S.C. tria vota, duo autem ſi ci-
tra valorem ducatorum ducentorum ſit, juxta
prag. 41. §. 2. de offic. S.C. & ibidem Reg. Rovit. de-
clarat, quin, & poſtremus Judex votum proferre
debeat, quamvis priores omnes Judices conveni-
rint in unam ſententiam, & ſic negotium majori
numero votantium deciſum cognoverit, idque
ſcripſimus *rit. 53. num. 6. adducti ratione, ac lege*
inibi citata, & memorata per *Reg. Rovitum in*
prag. 8. num. 4. de ſuſpic. official. nunc addimus, quod
ſi tacitus pertranſiret, aut annuerit illorum ſen-
tentia, & propriam tacuerit opinionem, quam
juſtam credebat, quamvis ob eam tantùm ratio-
nem, quod vidit à majore parte deciſam cauſam,
nihilominùs peccavit, ac propterea tenetur per
Innoc. in cap. continebatur, & illic Abb. de his qua
ſunt à prelat. & Felin. in cap. cum omnes, ſub nu.
12. de conſtit. necnon Marcum Mant. conf. 289.

Verùm poſt votum datum, & rationem vo-
tandi adhibitam, acquieſcere, nec pertinaces fe-
ſe oſtendere debent, *Taſſon. de antefat. verſ. 3. ob-*
ſerv. 3. num. 61. obſerventq; Epicteti Philoſophi di-
ctum, quod idem *Taſſon. refert ſub num. 92. Ne*
velis, qua ſunt, fieri ut velis, ſed velis, qua ſunt,
10 fieri ut ſunt, et propter eris. Taliſ enim ſua opi-
nioni inhærens ab omnibus odio habetur, *Bova-*
dill. in polit. tom. 1. lib. 2. cap. 7. in princ. Quod ſi vo-
tari fuerit incæptum, non valeat unus ex Judici-
bus à votando deſiſtere, & diſcedere, notat *Danz.*
tom. 2. tit. de offic. deleg. cap. 1. nu. 43. & valere ſen-
tentiam ab aliis ſuperſtitibus Iudicibus latam, uno
ſe abſentante, ſcribit *Zammar. de offic. Judic. et*
Advocat. par. 1. qu. 22. nu. 113. & tangit Bovadill. to.

politie lib. 3. cap. 8. num. 65.

11 Novissimus verò Consiliarius vota omnium scribat in S.C. disposuit *prag. 13. §. 3. de offic. S.C.* meminitque *Præs. de Franck. decis. 411. num. 6.* annuens omnia Consiliariorum vota scribenda fore, tametsi illi concordēs sint, imò distinctè, & exquisitè adnotanda, subnectit *dec. § 24. num. 4.* quod si error contingerit in illa scribendo quid agendum sit, idem de *Franck. extricat decis. 398. num. 7.*

Vota etiam in decisione faciendā à pluribus Judicibus, tam ordinariis, quàm delegatis in actu judicandi proferri debere collegialiter, & non privatim, ac separatim deducitur, ex *l. si l. si in tres, cum l. sequi. ff. de recept. arbitr. l. duo ex tribus, ff. de re judic. l. cum magistratus, Cod. quando provoc. non est necess. cap. causam matrimonii de offic. deleg. cap. uno deleg. de offic. deleg. in 6. cap. cum ab uno de sent. et re judic. in 6. idquè ratione individui exercitij jurisdictionis, prout dicit *Bal. ad Specul. de Jud. deleg. ver. si committitur causa tribus, Socc. sen. conf. 54. in princ. lib. 1. Ursill. ad Afflic. dec. 1. num. 3. et 4. multa que cumulavit Fant. in tra. nullit. tit. de nullit. em. defec. juris. d. num. 175. & nos ipsi in add. rit. 53. à num. 4.* Idèquè nec in scriptis absentes, vel infirmi 12 vota transmittere possunt eodem in ritu *num. 9.* diximus, ni tamen tria concurrant, quodd sit destinata dies pro causæ expeditione, quodd ipse Judex interfuerit relationi factæ per causæ Commissarium, & quodd non remanserit sufficiens numerus Judicum, hoc namque casu validè illud transmitti statuit *pragm. 8. de suspic. ibique Reg. Rovit. dicens, hanc pragmaticam habere oculos ad illos officiales, qui licet sint absentes, aut aliter impediti, sunt tamen intra Regnum, & sic in ipso Regno retinent jurisdictionem ex prag. 78. de offic. S.C.**

Hinc dum adversa valetudine quidam officialis laboraret, haud intervenire poterat decisioni articuli incidenter vertentis inter duos hujus Regni magnates, proindè votum in scriptis transmisit, prævia Principis licentia, cujus articuli dec. sio eo die non pertracta, sed alium diem prorogata, ansam hæsitandi præbuit, nùm in decisione faciendā possit, & debeat haberi ratio de voto ab illo transmissio, & negandum existimavit inlignis quidam advocatus, quasi votum emiserit irretractabile, quod tamen debet esse deambulatorium usque ad sui prolationem, ex quo, & suspectum illum fore putavit, ita ut amplius non interveniret; ipse tamen nihil video, cur votare prohibeatur, ita ut de voto transmissio nulla habeatur ratio, nisi quatenus denuò ejusdem voti esset, & planè si licet arguere ab arbitris ad Judices, cum redacta sint arbitria ad instar Judiciorum, *l. 1. ff. de recept. arbitr.* omnino sic fatendum duco, nam, si quis de pluribus controversiis sumptus est arbiter, nihil sibi communibus, & de una sententiam dixit, de aliis nondum, nunquid desit esse arbiter, item an in prima controversia possit mutare sententiam, de qua jam dixerat, & multum interest de omnibus simul, ut dicat sententiam compromissum sit, an non; nam si ut de omnibus poterit mutare, nondum enim dixit sententiam, quod si ut separatim, quasi plura sunt compromissa, & idè (quantum ad illam controversiam pertinet)

arbiter esse desit, sic loquitur *l. 1. quid tamen. ff. de recept. arbitr.* quæ verba optime congruunt huic, de qua quæritur dubitationi, quando promaturè super omnibus votum, ille formavit, non igitur prohibetur, quin denuò sententiam dicat. Hodie autem viget *pragm. 2. de caus. decid.* qua sancitur suffragia ab absentibus non mitti,

RITUS XCIX.

Advocati boni aequaliter litigantibus distribuantur, Judicis arbitrio.

Item quod in Curijs ipsis fiat, & fieri debeat distributio Advocatorum, non habentium salarium, etiam de publico.

SUMMARERUM.

- 1 *Advocati Neapolitani ex sola consilij præstatione, qua fortè quædam Advocatum non facit in alteram ex partibus collata, renuntiant alterius partibus patrocinium suscipere.*
 - 2 *Advocatus, cui fuerunt secreta causa mandata, an valeat contra Advocare.*
 - 3 *Advocatos partibus à Judice distribui, sancit Ritus, qui juri communi est conformis.*
 - 4 *Advocatorum Neapolitanorum laudes remissivè, recensentur.*
 - 5 *Est tamen, facta distributione, persolvendum salarium, attenda facundia Advocati, & forè consuetudine.*
 - 6 *Dummodò ille pauper non sit, nam gratis defendere tenetur, non secus, ac, & medicus curare.*
 - 7 *Ad id etiam Judicis auctoritate compelli posset.*
 - 8 *Quin, & ab Ecclesia.*
 - 9 *Nostri temporibus Advocatis, non suppeditatur merces à publico, nisi fisci, aut pauperum illi sit, sed persolvitur à clientibus, adhuc præcedente stipendij conventionione.*
 - 10 *Illorum absentia justum præstat impedimentum decisioni causarum.*
 - 11 *Competens dilatio concedi debet ad eligendum aliium.*
 - 12 *Juramento probatur illorum absentia.*
 - 13 *Illis quo tempore persolvendum sit salarium, qualiterque constituitur.*
 - 14 *Medico quando illud persolvendum sit*
 - 15 *Quando, & quoties medicus visitare infirmum debeat de jure Regni.*
 - 16 *Medicus ob imperitiam gravius peccat, quàm Jurisconsultus.*
 - 17 *Medicorum est promittere.*
 - 18 *Medici parabolani notantur.*
 - 19 *Teneatur nè subsidij Civitatum contribuere.*
 - 20 *Carcerari nè possint proære alieno.*
 - 21 *Gaudent privilegij DD.*
 - 22 *Operarij ob pluviam nequentibus, tota die laborare, integrum non est persolvendum salarium.*
 - 23 *Tutori, an salarium non petitum, nec à Judice constitutum debeat.*
- Dom. Francisc. Maria Pratus Judex M.C.V. in criminalibus, laudatur.*

- 24 An curatori ad lites, pueris, vulgo, paggi, & cantoribus merces præstanda sit.
25 Hujus Ritus dispositio hodie non viget.

Dies semper mali fuerunt, teste *Augustino*, quin pejora fuisse secula, quam nunc sint, contendit *Franc. de Petris festivar. lect. lib. 2. cap. 9. & in Problem. Accadem. Problem. 7.* idè quàm nunc experimur fallaciam, ex hoc Ritu antiquitus quoque observatam agnoscimus. Scio enim, quàm sapientissimè à litigatoribus, magis versutis, quam iustitiæ fidentibus in liti initio, & antea quoque electos fuisse omnes Civitatis insigniores Advocatos, ut causæ faverent, atque ita in causa sit, ut non nisi inferioris ordinis Doctores, ex adversò contententis partis jura defendant, quando Neapolitani Advocati ob publicam honestatem, & decoram circumspèctionem, ex sola consilij præstatione (quæ fortè quem Advocatum non facit, *Glos. in consuet. utilitati, ut null. ad præf. idem de Parr. festiv. lib. 1. cap. 11. sub num. 6.*) in alteram ex partibus collata, renuunt alterius, & adversæ partis patrocinium suscipere, cùm tamen de jure constet, quod licet tuæ causæ secreta mihi mandaveris, nihilominus tamen contra te advocacy munere fungi potest in eadem causa, prout *Accursij* temporibus judicatum fuit in *l. fin. ff. de postul. quod quidem judicatum, diversimodè acceptum habemus apud Cora. de commun. opin. lib. 1. tit. 6. inspect. 2.* Quibus fraudibus ad obvian-
3 dum, censuit Ritus iste constituere, faciendam esse per Judicem distributionem Advocatorum, atque idè, instante parte debeat Judex ex Advocatis insignibus ab altera electis se jungere aliquos eis que mandare, ut alterius jura teneatur, maxime accedente juris sanctione, tùm prohibitum postulare concedente cogi, tùm recusantem ambitione, seù potentia adversarij, vel metu, ob que alius patronum non inveniatur, in *l. 1. §. ait Prætor et l. ff. de postuland. juncta l. providendum, §. si quis verò, C. de postuland.* notatque *Bal. in l. invidius, sub nu. 1. C. de procurat. Guttier. præf. 99. lib. 1. cap. 30. Azén lib. 2. recop. ll. Hisp. tit. 16. l. 17. Avus meus ad Grammat. decis. 103. num. 35. Ala de advoc. q. 44.* inquirens, an subtrahens omne, & mæliores Advocos peccat, *Greg. Lop. sup. partit. leg. Hisp. par. 3. tit. 6. l. 10. Xammar. de offic. Judic. & Advoc. par. 2. quæst. 3. num. 7. D. Franc. Baron. de effect. inimicit. effect. 5. num. 5. & effect. 146. num. 1.* (& Neapolitanorum Advocatorum laudes recenset *Viv. opin. 27. num. 10. & 11. lib. 1.*) dummodò causa justa sit, & non evidenter injusta, *Lun. in add. cons. 15. in addit. ad num. 6. num. 4. Musa consuetud. 68. num. 20. & sup. pragm. de offic. advoc. procur. & solic. M.R.C. num. 8.* Non
5 quidem gratis, sed illius salario persolvendo, at- tenta facundia Advocati, & fori consuetudine, inquit *Glos. in ead. l. 1. vers. non habebunt, nisi,*
6 & ille pauper sit, etenim tunc gratis, quia defendere debet, etiam sub pœna peccati, *Gravat. ad Vestrum in sua prax. lib. 4. cap. 4. num. 32. Angel. Clavas. in summa, verbo Advocatus, num. 10. Fontanell. de pact. nuptial. lib. 1. claus. 4. Glos. 18. par. 4. num. 85. & decis. Cathal. 425. lib. 2. non secus, ac,*
7 & medicus curare, uterque ad id, etiam Judicis auctoritate compelli posset, *Ripa in tract. de peste,*

*tit. de remed. ad curandam pestem, num. 88. Amnell. sing. 169. Viv. lib. 2. opin. 494. verbo Medicus, num. 14. & decis. 159. lib. 1. Foller. in consuet. lege præsentis, num. 1. Carpan. ad Consuetud. Mediolan. cap. 432. lit. L. quin quoque, & ab Ecclesia, tanquam reculantes illis elemosynam præstare, Tiraq. de nobilit. cap. 29. num. 46. & laudato Caravita hoc in ritu num. 10. & 11. insequitur Claud. Bortaz. ad sui patris consil. crimin. 321. lit. B. lib. 2. Cassan. in catal. glor. mundi par. 7. cons. 32. Amend. ad Franc. dec. 222. in fin. Marchisiel. in quæst. 27. Gayll. lib. 1. observat. 43. num. 14. & de procuratoribus loquitur *Mysinger. singul. obser. centur. 4. observ. 32. num. 4.*
8 Etiam si à publico non consequantur salarium, subnectit Ritus. His verò nostris temporibus, quia nulli Advocato suppeditatur merces à publico, nisi fisci, aut pauperum ille sit, *Afflic. in consuet. si quando in fine, idè persolvitur à clientibus, adhuc nulla præcedente conventionè stipendij, Federic. de Senis cons. 218. in princ. Granus. thor. 17. num. 9. Castill. decis. Sicil. 226. num. 2. lib. 3. Cancr. var. resol. 2. par. cap. 14. de procurat. à num. 111. Fontanell. dec. Cathal. 376. num. 10. lib. 1. & copiosè nos scripsimus ritum 58.*
10 Et quia plerumquè abesse solent ejusmodi Advocati, eorum absentia justum præstat impedimentum decisioni causæ, idem *Federic. cons. 154* ut præterea sententia probata tempore, quo omnes Civitatis patroni ad Judicia accedere renuere, causa, non præstandi juramentum de calumnia, (cujus duritiem, & absurditatem. Advocatorumquè dignitatem, & pervetustam tot seculorum consuetudinem, ac præscriptam libertatem, novis inventis, ostendit tuuc *Francisc. de Petr. cons. 1. & nonnulla adnotavit Camill. Tambur. in ejus opusculo & advertit Tasson. ordines rescribens de antef. vers. 7. obser. 2. num. 11. nullitate polleat, tuetur Thor. p. 3. comp. dec. verbo Sententia prolata.*
11 Imò competens dilatio concedi debet ad eligendum alium, ut inquit *Apostill. in Bar. in extravag. ad reprimendum, verbo Sine strepitu, & vers. advocatus, latius Jaf. in l. fin. ff. de feriis, & Mascard. concl. 10. ubi præterea docet juramento*
12 probari advocati absentiam, quin, & aliam concedendam dilationem ad instruendum novum Advocatum in causa ascitum, docet *Gl. in cap. 2. vers. Advocatus ut lite contest.*
13 Salarium verò, quod, & quo tempore persolvendum sit, qualiterque constituatur, vacillant DD. ut est videre apud *Bar. in l. pen. ff. de Advocat. divers. Judic. Jaf. in §. omnes num. 59. de action. Gaball. milleloq. 694. Magon. decis. Florent. 12. num. 12. num. 5. Petrus Roy decis. 4. Lituania num. 384. tom. 2. in decis. divers. Cappell. Tholos. decis. 10. 269. 426. & 448. Guid. Papa dec. 190. & cons. 205. num. 9. & illic *Anfrer. Gayll. observ. 44. lib. 1. n. 12. Natta cons. 452. latè Reg. Carolus Tapia decis. S.C. 60. Thor. par. 1. compend. decis. Regni, verbo Salarium ultra, Jo. de Deo in sua praxi lib. 5. cap. 17. num. 4. & juxta mentem Carav. hoc ritum 5. loquitur Tunzol. in Judic. 6. num. 33. & Judic. 16. num. 4. de Franc. decis. 264. num. 22. Masull. ad Cayc. dec. 11. num. 2. Bero. qu. 90. num. 7. Petr. de Monteforte in Consuet. hac editali, & aliis omissis, Franc. de Petr. festiv. lect. lib. 3. cap. 7. nosque memorato in Ritu indi-***

indicavimus, ibiquè illam excitavimus controversiam, nùm salaria Advocatorum, & procuratorum tacitam habeant hypothecam cum jure prælationis, quamque extricat Jo. Petr. Fontan. *dec. Cathal. 426. & 427. lib. 2. affirmativè respondens*

14 In eo tamen quod medico nihil recipienti à publico, debeat a partibus affirmari *Vivius attendendum esse tempus peractæ, non initiatæ curæ, opin. prædicta 494. num. 1. inibi multis confirmans auctoritatibus, quibus contradicunt alij præsertim Zafius in §. tripli, instit. de action. adjungens, quod si veritate inniteretur, non semper rubeis vestibus induerentur, cum sive moriatur, sive sanetur infirmus, æqualiter triumphent, traduntque Barbat. in rubr. de solut. in fin. Tirag. de retract. convent. §. 7. Glos. 1. num. 10. & de nobilit. cap. 6. num. 31. Emmanuel Themudo dec. 243. num. 3. Novar. dec. 411. Fontanell. decis. 423. num. 8. tom. 2. eorum tamen utra sit verior sententia, non inquisimus ubi *Const. Regni exordientem, quia nunquam sciri potest, sub rub. de medicis, cujus compendiosa est sanctio, à paucis perpensa: disponit enim, medicum requisitum ab infirmo, teneri bis in die visitare illum, & semel in nocte, & recipere tantum debet medium tarenum in die, & intra Civitatem, aut Castrum, extra verò consequatur tarenos tres, & expensas, aut quatuor sine expensis; Illud autem pro diebus festivis, in quibus ad infirmum accessit, consequi non debet, ex resolutione Magon. resol. Florent. 11. num. 8. Ipsi verò, qui pacta mercede infirmum curavit, si reincidit in morbum, unum debetur salarium, Fragos. de repub. Christ. par. 1. lib. 5. disp. 13. n. 21. Themudo add. loco num. 6. dicunt, sed hæc utinam servarentur**

15 Medicum verò gravius peccare, quam juristam, ex imperitia minus probè agentem, monet *Caietan. in summa, verb. Doctorari, & discriminis causam præter à Caietan. traditam, tribuit de Petr. superius citato lib. 1. festinar. lectio. cap. 6. sub nu. 17. sed an medicus valeat sequi opinionem probabilem, relicta tutiori, in adhibendis, & applicandis remediis, inquirat R. P. Sacc. in fasc. flor. lib. 1. præf. 4. cap. 4. de consc. dub. num. 92. & quod medicorum sit promittere, indicat text. in l. medicus de var. & extraord. cognit. & cecinit Horat. ep. 1. lib. 2. promittunt medici, tractant fabrilis Fabri, & in ipsos circuitores multas habentes parabolas, & in ipsos circuitores multas habentes parabolas, invehit text. in l. si duas, §. 1. ff. de excus. tutor. necnon in l. Parabolani, Cod. de Episc. & Cleric.*

16 Alia multa de medicis cumulavit *Guid. Papeus decis. 394. ac præsertim, si teneantur contribuere subsidiis Civitatum, seu Collectis; anquè in carceribus pro ære alieno mancipari possint; negativè respondent in eorum gratiam Phabus decis. 2. tom. 1. Cons. Paschal. de patr. potest. d. par. 2. cap. 5. num. 25. Novar. de elect. fori, q. 26. sect. 2. num. 20. & ipsis eadem DD. privilegia tribuunt, Caput. de regimin. Reipubl. cap. 4. num. 38. & 43. Pras. de Franch. decis. 564. num. 13. & cæteri, quos laudat Cons. Rocc. tom. 2. respons. 89. n. 24.*

17 Cæterum, operariis promissum salarium, quod Civis persolvunt, intelligitur promissa infirma quantitas persoluta, *Guid. Papa dec. 252. Natta conf. 277. Capon. lib. 6. tit. 12. arreso 9. & Avus meus de Capyc. doc. 163. sub num. 1. & si aqua de*

22 celo decedente madefierent, laborem ferre in-

termiserint, diequè integro continue nequiverint, neque integram, sed pro rata tantum recipient mercedem, *Andr. de Capua sing. 5. cujus meminit Avus meus add. loco, & Natta conf. 229. vol. 1.*

Illud verò non deberi tutiori non petenti in principio administrationis, nec à Judice constitutum, decisum memorat *de Franch. decis. 122. & firmant Granut. theorem. 12. num. 3. Viv. decis. 40. Fontanell. add. decis. 276. num. 1. Montor. decis. Aragon. 29. num. 21. quibus contradicit Francisc. Maria Prat. to. 2. discept. forens. cap. 5. omnibus adductis obiectis per Dom. de Franch. occurrens, ut notavimus etiam in Ritu 58. sub num. 17. vers. tutiori verò, quamvis in illa facti specio relata per Prat. articulus, superveniente extremo fato clientis, determinationem non habuerit, teste eodem Franc. Maria Prat. ad Paschal. de patr. potest. par. 1. cap. 3. vers. curiosa in primis, qui Franciscus Maria Pratus Judicis M. C. V. criminalis munere, jussu Excell. Comitum de Castrillo perfunctus, pro fisci quoque Advocatus, ac mox Vicariæ Judex civilis cum extitisset, eaque munerera, singulari diligentia, incorrupta fide, mirabili probitate obiisset, syndicatum tamen non effugit. At Juncta adversus eum, æmuloꝝ ipsius malignitate, constituta, pronunciatum fuit, die 14. Novembris 1659. Quod non procedatur, stante quod non adsunt quærelæ, nec delictum aliquod, pro quo possit procedi contra U. J. D. Franciscum Maria Prato, ut ex decreto, quod ipsemet transcripsit lib. 3. discept. forens. cap. 52. num. 56. satis liquet. Quamobrem, cognita tanti viri innocentia, ac singulari doctrina, editis in lucem libris contestata, Excell. D. Comes Pegnaranda à Rege in hoc Regno secundus, denud, omnium bonorum studijs, ac plausu, Judicem M. C. V. criminalem illum esse jussit. An salarium de-*

23 beatur curatori ad lites dato minori, inquirunt *Fontanell. add. dec. 276. Guttier. de tutel. & Cur. 3. par. cap. 18. num. 3.*

Sed an merces pueris, vulgò, paggi, debeat, quæstio fuit in Senatu Lusitano, apud *Cabedum decis. 162. num. 5. par. 1. & manavit scitum, non deberi, nisi completo anno decimoquarto, cujus meminit Pater Fragos. de regim. Reip. Christ. par. 3. lib. 10. de conjug. fidelium, §. 5. disput. 22. de salario famulorum, num. 108. subnectens, in puellis expleto anno duodecimo, quique num. 114 quæstionem excitat, an illa præstari debeat cantoribus, citharedis, nimis, saltatoribus, & similibus, qui inserviunt dominis ad exhilarationem, & negativè resolvit ex *Coler. de process. execut. par. 1. cap. 6. num. 12. nisi ipsa merces in partem deducatur, Gratian. discept. forens. cap. 185. num. 41.**

Hunc Ritu hodiernis temporibus minimè servari indicat *Reg. Tap. lib. 2. jur. Regn. tit. de offic. Advoc.*

R I T U S C.

Advocati non accedant ad Bancam, nisi vocato, nec se intromittant circa ordinem processus, duasque tantum causas proponant.

O Rdo per Curiam datus Advocatis sedentibus, per subscriptum ordinem habeant loca, qui quidem Advocati non audeant accedere ad Bancam, nisi vocati, servato dicto ordine, & quod non intromittant se de actis ordinariis spectantibus ad ordinem causarum, sicut est publicatio, petitio repulsæ, conclusio, & alii ejusmodi actus qui actus fiant per procuratores (ut spectat ad officium ipsorum) & quod quilibet Advocatus qualibet vice, qua veniat ad Bancam: ponat duas causas tantum. Item in Curia ipsa fiat distributio advocatorum non habentium etiam salarium publicum.

S U M M A R I U M.

- 1 *Advocati quo ordine sedant coram Judicibus in Aula, & extra Aulam.*
- 2 *Advocati non immisceant se actis ordinariis.*
- 3 *Quæ ad procuratoris officium spectant.*
- 4 *Cujus ratio redditur, & efficacior est illa à Cavavita recensita sub nu. 4.*
- 5 *Procuratoris officium esse artem vilem vilique officium, ostenditur, & Advocatos exercentes illud nobilitatem omittere idque longo themate comprobatur.*
- 6 *Traduntur intellectus Juribus in contrarium adductis.*
- 7 *Adducuntur Jura, & DD. hanc sententiam confirmantes.*
- 8 *Procuratores exercere artem vilem ex Baldo, aliisque DD. etiam in decisionibus, traditur.*
- 9 *Quod confirmavit Tiracellus in tract. de nobilitate, qui summa est autoritatis, dum conscripsit tractatum de nobilitate, & præfertur aliis contrarium sentientibus in lecturis.*
- 10 *Procuratoris officium ex Dyni, & aliorum mente licet infami exercere.*
- 11 *Bona Procuratore quaesita non sunt castrensia, sed adventitia.*
- 12 *Procurator est Notario inferior.*
- 13 *DD. administrantes procuracionem indignos esse prærogativis DD. probatur.*
- 14 *Nobiles judicum domus adire non cogendi, ut testimonium ferant, ac præsertim DD.*
- 15 *DD. nihilominus procuracionis officium gerentes utique illuc ire coguntur.*
- 16 *Nobilis sanguine exereens notariatum, nobilitatem amittit.*
- 17 *Cavalcan. & aliorum adversa sententia innititur consuetudine Civitatis Florentiæ, Romæ, & Camera Imperii, & protestatione DD. procuracionem exercentium.*
- 18 *Regni more nobili genere ortus, & insignis Doctor, hujusmodi ministerio, minimè fungitur.*
- 19 *Procuratores ad Doctoratus gradum evediti, resu-*
- 20 *tant illud exercere, ex quo doctoratus laurea decorati.*
- 20 *Nobilium, & ignobilium dissimiles sunt punna.*
- 21 *Licentiatas, & professus, qua pena puniatur, & quando licentiatas, qui dicatur.*
- 22 *Causidicus ex honestis parentibus ortus dicitur nobilis respectu qualitates pena irroganda.*
- 23 *Jura allegare procuratores noqueunt, sed tantum factum proponere.*
- 24 *Præsente Advocato non loquuntur.*
- 25 *Nec nullitates proponere, capita suspicionum, & supplicationes subscribere possunt.*
- 26 *Procuratores ab Almo DD. Collegio Neapolitano, Doctoratus lauream recipiunt.*
- 27 *Vilibus portæ dignitas non interdicitur, sed infamibus tantum.*
- 28 *Affertio Dyni, & aliorum, procuratoris officium esse infame veritate non pollet.*
- 29 *Exemplis non est judicandum, & nec attendendum, quod fit, sed quod fieri debet.*
- 30 *Spurii tanquam infames Doctorari non possunt, id quod re ipsa non servatur.*
- 31 *Privilegio Reginae Joannæ Secundæ prohibetur doctoralis dignitatis gradum impartiri accuminicatis illegitimis infamibus, ceterisque hujus generis.*
- 32 *Hinc privilegio respectu legitimorum Collaterale Consilium dispensare solet, & adducuntur scita, sive decreta Almi Collegii.*
- 33 *Dispensationis diploma clausulam revocatoriam memorati privilegii continere debet.*
- 34 *Covarr. & Guttier. non negant procuratoris de Jure vile esse officium.*
- 35 *Reg. Rovitus, Franc. de Petris, & ceteri loquuntur in iis, qui Advocati, & procuratoris munere eadem in causa fideliter funguntur.*
- 36 *Officium Advocati, & procuratoris, tametsi distincta, hodie tamen usque pratico, nempe Neapoli, sed alibi conjunctim illa exercentur.*
- 37 *Adducuntur verba Regentis Roviti propria manu exarata, contra detur pantes officium procuratoris, & qui sordibus dediti improbe se gerunt.*
- 38 *In gratiam procuratorum supremorum Tribunalium, nonnulli Doctores, qui adducuntur, respondent.*
- 39 *Actuarii, & examinatores vile exercent officium.*
- 40 *Ad dijudicandum nobile, an sordidum sit exercitium nationis consuetudo, mos, & communis patria reputatio, sunt attendenda.*
- 41 *Non eadem omnibus gentibus sunt honesta, aut turpia.*
- 42 *In Regno à viris tantum popularibus, dicta exercentur officia.*
- 43 *A Follerio una simul proponitur quaesitum, de Actuariis, Berroariis, Carcerariis, Castellanis, & similibus.*
- 44 *Examinatores S. C. possunt esse iidem, qui scribae sunt in eodem S. C. qui examinare nequeunt in eadem causa, quam actitant.*
- 45 *Scribarum officium toto orbe terrarum vile est.*
- 46 *Ritus hujusce observantia ab Aula recessit.*

- I** Sicut verba: *Servato dicto ordine*. In Ritu adjecta, præportant antecedentia de Advocatis sententibus, attento ordine illic prescripto non esse intelligenda coram Judicibus in Banca, sed extra Bancam, scilicet Aulam duo namque exprimit; Primum nempè, ut sedeant data præcedentia subscribenda; Alterum verò, ut vocati accedant eadem attenda præcedentia, & consecutivè antecedens intelligitur in tempore, quo nondum iverunt ad Bancam, nequè fuerant adhuc vocati, & pro majori dilucidatione videre, nè gravetur Lector, quæ congerimus in *rit. 102.* iuribus multis veritatem demonstrantes.
- 2 Prohibet insuper Ritus, nè Advocati immisceant se actis ordinarijs, scilicet ordinatorijs, cum subjungat spectantibus ad ordinem causarum, de quo meminit *Borrell. tom. 2. summ. dec. tit. 25. num. 41.* ratioquè suppetit illa, quod ad procuratoris officium spectant, quod idem noster hic Ritus declarativè addit, & nos scribimus in *Rit. seq. & 17.*
- 4 Rationem verò, si investigare velimus, quæ ita decernitur, vel non aliam, vel non efficaciorum invenimus illa, quem & *Carav. sub num. 4.* commemorat, quia ab illis cavere debent Advocati, nè eorum nobilitatem deturpent, cum namque ad procuratoris officium illa spectare sãxerit, atque in eis se intromittere Advocatos vetaverit, fateri debemus cum eodem *Carav. id contigisse*, quia Ritus procuratoris officium vile, & infimum esse supposuit, ab eoquè abstinere debere ipsos Advocatos, alioqui nobilitatem perdere, atque inter plebejos numerari, illisque injuncta onera subire, teneri, & nobilium amittere privilegia, & summa affectus sum lætitia, cum ipsissimam rationem reperi, scripsisse *Bart. in l. universus, & l. si quis procurationem, C. de decurion. lib. 10.* quod scilicet procuratoris officium sit vile, ex quo Advocati illud exercere non debent, & sequitur *Avillos in lib. Prætorum, cap. 3. Glos. Procuratores, sub num. 2.* necnon *Cassan. cons. 64. sub num. 34.*
- 6 Has ambas *Carav.* assertiones omninò veras, & Jure fulcitas affirmo, semotis divinativis intellectibus ad jura multa apertè huic parti faventia ab aliquibus adductis, quod namquè illorum Jurium verba sũapte natura aliquid importantia aliud insinuent Arghatis, (ut vulgò fertur) trahentes, quid aliud est est, nisi dipare? & tot jurisperitos, tũ antiquos, tũ modernos redarguere, dum ea jura adversus procuratores ipsos adduxerunt; Priorem itaque superius, traditam conclusionem, quod scilicet procuratoris officium sit vile, probat *text. in dicta l. si quis procurationem*, illicquè ajunt *Gl. Bart. Rebuff. Andr. de Barolo & alij, insuperquè Glos. fin. in cap. infamibus, de reg. jur. in 6. Jo. Monachus in cap. quamvis, de offic. deleg. in 6. Archid. in cap. is qui, de procur. eod. lib. 6. Bal. in l. invitus, sub num. 1. C. de procur. Andr. Gaill. observ. 43. num. 5. censur. 1. Calvalc. decis. 41. sub num. 29. par. 1. citatuluq; Cassan. eod. memorato loco, Gravac. ad Veshrium in praxi lib. 2. cap. 19. num. 3. quin, & cap. 8. sub num. 5. scripletat, procuratorum, secundum regulam, vile esse munus, *Gratian. etiam quæst. forensi 57. sub num. 39. tom. 1. & Bong. Cursile in tract. de nobilitate, par. 3. num. 142. Matth. Coler. decis. German. 115. num.**

11. *Franc. Caldas de in integrum restit. mta. verbo Lasis, num. 101.* necnon alij mille, & decisiones mox adducendæ ad comprobendam secundum conclusionem, quis artem vilem exercere procuratores, testatur *Bal. in cap. Imperatorum, sub num. 8. ut lite non contest. & quod magis urget, pro conclusione statuit eruditissimus Tirac. tract. de nobil. cap. 30. num. 1.* qui cum integrum conscripserit tractatum de nobilitate, summæ eum esse in ea re auctoritatis, ac cæteris preferendum etiam alijs contrarium sentientibus in lectionis, ex *Bartol. Scysell. Nevilan. & alijs, quos sequitur Farinac. q. 103. sub num. 164.* Non secus, ac de *Lambertino loquentes Doctores in materia Jurispatronatus dixerunt, nequè exilis considerationis, videntur eisdem Tirac. verba, illa scilicet quæ res minime dubia est; nam omnium calculis quisquis id munus obit, nobilitatem amittit, ut potè cum sit infamissima vilitas; Dynus etiam in eod. cap. infamibus; infamissimum reputat exercitium, illudquè propterea licere infami exercere probat; necnon *text. in §. fin. Jusit. de except. Jas. Glos. & Bal. in locis, per eundem Gaill. eodem num. 5. re. relatis, atquè Mandos. in 4. regul. Cancell. q. 8. num. 5. & Gravac. sub num. 12. Capituli postremi inferius citandi, quasi quod propter infamiam, non amplius dehonestetur illius officij vilitas; Ejusmodi quoq; ex causis non castrensia bona esse, sed adventitia, quæ procurator acquirit, jure defendimus super *ritu 201.* quin, & procuratorem esse Notario inferiore, docet præfatus**
- 12 *Mandos. idemq; Gratian. num. 40. ejusdem q. 57.* Posteriorem verò conclusionem, tũ Ius commune, tũ Regni mos approbant, tũ non tantum primam partem, sed postremam quoque, ut scilicet ab illius exercitio abstineant Doctores, alioquin indigni sint prærogativis, honoribus, & imunitatibus Doctoribus concessis, Jure namquè tutatur utramquè assertionem, *Guid. Papa tribus in decisionibus, nempè decis. 88. 89. & 90.* adjungens, ita decisum, aliquè multi Doctores amplexantur, quos idem *Carav. recenset, quibus addimus alios insequentis, nempè Sarayn. in annot. ad Matthesil. singul. 58. & 814. Hartm. cap. 14. de procurat. lib. 1. additionem ad Rebuff. in dict. l. si quis procurationem, ubi optimè probat idem Rebuff. in illis verbis, quia hic exercebatur per illum, qui erat in dignitate, idè infamat, necnon aperta & finalia verba *Joan. Fab. in §. fin. in tit. de except. sunt namque. Quare dic, quod recipere procurationis officium infamia infamia, est vile homini existenti in dignitate, sicut curiali, sed alij pauperi non & idè Doctores, & licentiati videtur infames, qui onus procurationis recipiant, & Cavalc. etiam decis. Firiz. 41. par. 1. à num. 1. usque ad 13. annuit, necnon *text. peregrinus in l. ne quis ex corpore, C. de Advoc. divers. Judic. Doctores interdici, ministeria exercere vitia, additquè inibi rationem Gl. 2. quia fieret injuria toti ordini doctorali, ex quibus desectit ad individuum nostrum casum Signor. de Gomod. in suo tract. utrum præferatur Doctor, an miles n. 55. & se. & inquit, quod Doctor propterea exercere vetetur officium Tabellionatus, vel procuratoris, Assentitur *Franc. Marc. dec. 324. par. 1.* inquiring, Advocato, cujus officium nobile est, prohibitum esse,***

Tabellionis, & procuratoris officium, eo quod vile utrumque est; sequitur *Martha tom. 1. juris controu. tit. de Advocato, c. 9.* ob id nimirum regulam illam omnium ore voluntatem, ut egregie personæ Judicis domum petere non cogantur, testimonium dicturæ, sed Notarius earum debeat adire domos, recepturus illarum, testificata, constitutam, & affluenter probatam per *Farinac. qu. 77. à nu. 202.* ad Doctores ipsos deinde extensam, multorumque auctoritatibus, corroboratam à *nu. 214.* Restringendam nihilominus esse in Doctore exercente procuracionem, affirmat *num. 221.* anteaque firmaverant *Gravat. ad Vestrium in praxi lib. 1. cap. fin. vers. quamquidem sub nu. 12. & Jacob. Berur. in tract. de privil. Jurisconsul. par. 2. nu. 10. in præfat. omnesque ea suffulciuntur ratione, quia officium procuracionis vile esse ajunt, utique eo, ut nobilitas amittatur, quod etiam perpenfa ratione *Rota in causa Comensis habitus*, semel, atque iterum deciderit nobilem sanguine gerentem notariatum, perdidisse nobilitatem in *dec. f. 297.**

16 præsertim *nu. 3. par. 1. to. 1. & decis. 504. sub num. 8. par. 1. to. 2.* apud novissimè recollectas à *Farinac.* quin, & aliud præmaximè notandum, propterea concluderunt, quod quamvis illa in Civitate notariatus officium, minimè quiescat, minimeque antiquam nobilitatem devenisset; in officiis tamen, ac dignitatibus extrâ illam assequendis ejus natura, & vilitas omninò attendatur. Quibus omnibus hætenus constitutis, & alia, quæ *Rit. seq. cumulamur, opitulantur, & quippe plurimum, ni fallimur, & contradicentia pro adversa sententia ab ipfomet *Cavale. relata jam dicta decis. 41. à. n. 13.* huic verisimè non refrangatur conclusioni, innuntur enim protestatione eorumdè DD. exercentium procuracionem, quin, & consuetudine Civitatis Florentiæ existimant procuratoris officium honorabile, sicuti, & in Camera Imperii, testatur *Gayll. præcitata observat. 43. num. 7. & Romæ Vestrius in praxi lib. 2. cap. 19. nu. 1.* Ubi itaque jam dicta cessat consuetudo, omninò subsistere jam relatam conclusionem præferunt, iidem *Ceval. Gayll. & alii.**

18 Regni etiam more certo certius constat de veritate assertorum, omneque cessare dubium, ac subsistere à me firmatam conclusionem, cum nemo veridicus fateri justè possit, illud pro officio honorabilis in eo haberi, consuetudinèque extare eisdem procuratoribus favorabilem, at prorsus contrariam, nullum enim unquam vidimus nobili genere ortum, nullamque insignem Doctorem hujusmodi factitasse ministerium, scimus tamen, & quotidie experimur, procuratoris munus in causis gerentes ad gradum doctoratus evectos, in eisdem causis citatos, refutasse protequi, ac replicasse, non amplius posse intervenire, ex quo doctoratus laurea decorati, Alios multos noscimus, clientes ammittere nolentes, qui aliquos suos commensales, aut intimos, curarunt apparenter citari, & procuratores depurari, nè, & ipsi procuratores esse dicerentur, quamvis re ipsa præfati, ita constituti, aut substituti nihil agant, nec sibi notificatis scripturis respondeant, quod iidem non dicent, moneantque Doctores; atque de his plenæ sunt processuum paginæ, & nisi vile existimaretur in Regno officium, utique tot inventio-

Tom. I.

nibus, ac versutiis non uterentur, at manifestè gererent, omniaque per se ipsos agerent, ab illis tamen cavent, sicut ab igne, qui nobilitè vivere intendunt, quia certo sciunt vile ab omnibus reputari, & laudat *Borrell. in summ. decis. par. 1. tit. 66. num. 66.*

Quod, & aliis apertiora præportant argumenta, illud nempe, quod si delictum mortè dignum patrarent, non nobilium, sed ignobilium, multarentur pœna, quippe quod furcis suspenderentur, 20 qua ignobiles plectuntur, *De Franch. decis. 240. nu. 8. & decis. 630. Farinac. q. 98. à nu. 98.* quin in professo, & licentiatò deciderat antea S. C. teste *de Franch. dec. 111. declarat Reg. Revit. in rub. de Scholar. doctorand. num. 24.* & quando quis licentiatò dicatur, explanant *Gomes leg. 2. tauri nu. 9. Muscat. de Doctor. dignit. par. 1. num. 48.* Verùm quod etiam caudicus ex honestis parentibus ortus dicatur nobilis, respectu qualitatis pœnæ irrogandæ, decisum tradit per S. C. revocando decretum *M. C. Francisc. de Petris conf. 35. num. 3. insequitur Reg. Capyc. Latr. dec. 183. n. 19. lib. 2.*

23 Jura etiam a Negare procuratores nequeunt, sed tantum factum proponere, *Lanfranch. in praxi c. 8. sub nu. 94. eumque sequitur Avilles add. cap. 3. gl. Sollicitadores, sub num. 2. quin, & præfente Ad-*

24 vocato loqui, vetat *prag. 4. §. 24. de dilat. nullitates subscribi debeant ab Advocatis, aut procuratoribus, attamen ex altera *prag. 5. ejusdem tituli* sancitum fuit, nullitates contra casum legis debere subscribi ab Advocatis, *Thor. amplians etiam ad procuratorem Doctorem, in supplens. compend. decis. verb. Doctor qui officium.* Neque supplicationes subscribere valent, quas Advocati manu in extrema pagina signatas, exquirunt *pragm. 26. §. 3. de offic. S. R. C. & servari in Catalonia, testatur Jo. Paul. Xammar. par. 2. rer. judicat. de fin. 127. hujus observantiæ rationem tradens. Capita itidem suspicionum contra Iudices ab Advocatis proponantur, & subscribantur, disponit *pragm. 10. §. 4. de suspic. official. prout quoque servari in Regno Portugalliæ, refert Georg. de Cabe. decis. 45. nu. 8. par. 1. & in Catalonia, testatur Foxtanell. dec. 4. nu. 17. lib. 1.***

Illud autem, quod Almu Doctorum Collegium pati consueverit procuratores in signiri doctoratu, non efficit, quin propterea dicantur vile Neapoli administrare exercitium, etenim vilibus interdici portas dignitatum, non reperi, sed infamibus tantum, in *cap. infamibus, de regul. jur. Jo. doc. in prax. civil. cap. 96. num. 6. Angel. Clavas. in summ. verbo Advocatus, num. 1. 2. & 3.* quamvis infames eos crederit *Dyn. aliique multi, eorum*

28 tamen non ita communis, & vera videtur assertio, sicuti, & illorum, qui vile censent, nec mirum si procuratores assumere ad doctoratum, soleat Collegium prædictum Neapolitanum; Accedit assertio altera, quod minimè judicandum exemplis est, minimèque attendendum quod fit, sed quod fieri debet, atque in his terminis non immeritò legimus spurios, tanquam infames, doctorari non posse, id tamen re ipsa non servari, teste *Affli. & in consil. incip. constitutione præfenti, num. 3.* Id ipsum igitur in hoc, de quo agimus casu, dicendum videtur, non autem ex eo inferre, quod si vile esset procuratoris exercitium, denegaret

O p

Nea-

Neapolitanum Collegium procuratoribus, assumere doctoratum, nam si spurios admittunt complura Collegia, apud *Jacobum Benium in tract. de privileg. jureconsult. par. 3. privileg. 64. nu. 6. Carpan. ad statut. Mediol. cap. 349.* quid mirum, si Neapolitanum etiam procuratores?

- Verum privilegio Serenissimæ nostræ Heroïnæ
- 31 Joannæ II. almo Neapolitano Collegio elargito, rescripto à Reg. *Tapia de Jure Regni, sub tit. de offic. Magn. Cancell. fol. 407.* prohibetur, doctoralis dignitatis gradum impertiri excommunicatis, infamibus, aut turpi vita, & moribus apud bonos, & graves publicè diffamatis, spuris, & aliter illegitimè natis, illosquè ad illud admitti, cui quippè privilegio respectu legitimorum solet Collaterale Consilium dispensare, quodque servavit in gratiam Scipionis Fazali, sub die 15. Aprilis 1652. pœnès Scribam à mandatis Lombardum, manavitquè scitum, sivè decretum ex almo Collegio, his verbis: *Die nono Novembris 1652. Neap. Visa informatione capta de nativitate Mag. U. J. D. Scipionis Fazari, visisque scripturis presentatis, ac Regia dispensatione S. E. factaque de omnibus relatione in Almo Collegio Neapolitano, & coram Domino U. J. D. Mutio Borrello Vicegerente pro Ill. Domino Marchione Sancti Sebastiani Antonio Caracciolo Regiam Cancellariam Regente, & Vicecancellario. Per Dominum U. J. D. ac Regium Consiliarium Thomam de Aquino causa Commissarium, & quia constat prædictum Magnificum Scipionem esse ortum in hac Civitate Neapolitana, ideò per dictum Almam Collegium fuit provisum, & decretum, eundem Magnificum Scipionem esse admittendum, prout presenti decreto admittitur ad prædictum Almam Collegium, & inielligatur admissus à die sui doctoratus, qua die petiit admitti: citra tamen præjudicium jurium aliorum prætendentium admissionem ad Collegium.* Reg. *Caracciolus, pro Cancellario. Thomas de Aquino, Notarius Jacobus Manfredi ob absentiam Not. Januarii Miloni Secretarii, & Actorum Magistri.*

- 33 Quod si privilegii diploma clausula expressè revocatoria careret, non admittitur legitimatus, ut idem Collegium declaravit die 20. Augusti 1651, referente Senatore *Muzio Recco*, in causa Francisci Roma, qui tametsi natus ex soluto, & soluta sub matrimonii colore, inde non contracti ob sponsi mortem, legitimatus absque clausula derogante Regiæ Joannæ Privilegio, non fuit admissus, sed decretum fuit audiri interesse habentes, pœnès Milonem Secretarium; Videas *Ann. in rub. de vassall. decrep. etat. sub nu. 225. Monta. controvers. forens. contr. 30. sub nu. 8.*

- Omnibus itaque prostratis argumentis in contrarium ab aliquibus pensatis, subsistit citra dubium conclusio jure, rationibus, auctoritatibusque probata procuratoris officium vile esse, cui haud adversatur, *Covarr. pract. qq. cap. 19. sub num. 7.* ipsumquè insequens *Gutierrez pract. qq. cap. 137. à nu. 15.* etiam si nulla extaret consuetudo, quan-
- 34 doquidem non negat vile esse de jure officium, quamvis non propterea spoliari privilegio immunitatis gabellarum, concessio nobilibus adjungat, & ea ratione, quia ad nobilium immunitatem tantum, exemptonemquè ab onere solvendi tributa pertinet, non autem ad publicum nobi-

lium, aut familiæ decorem, ergo concessa immunitate, aut alio beneficio, & commodo ad hunc effectum majoris decoris privari infirmat, nostræquè inhæret sententiæ, & si ita sentit attento jure communi libentius id ipsum concludisset eo in loco, in quo tale exercitium dehonestare opinio esset.

- 35 Quis verò peritissimi viri, Reg. *Scipio Rovit. in rubr. de procurat. à num. 2. Tasson. de antef. vers. 3. observat. 3. num. 177.* quos insequitur *Golinus de procurat. par. 1. cap. 4. num. 49.* necnon *Franc. de Petr. festiv. lect. lib. 1. cap. 8. & conf. 35.* scripsere, vendicare locum credimus, in his, qui tùm Advocati, tùm procuratoris munere eadem in causa fidelitèr, maximaquè circumspèctione funguntur, ratione, per eundem *Rovit. memorata num. 22.* & quamvis alterum ab altero, officia ita sint distincta, ut qui Advocatus esset, idem procurator esse nequiret, & vice versa, hodie tamen usque practico aliter servatur, nedum Neapoli, teste *Prato ad Mascat. in practi lib. 1. part. 2. Gl. exceptions, in fine, sed, & alibi, Eric. Hødemann. disp. 8. th. 1. & 2. Arnold. de Regg. disp. process. Judic. 1. th. 63. & 64. Eberkarti Speckbau qq. & decis. jur. cent. 3. class. 3. 5. Advocasi, nu. 6. qui conf. 1. q. 69.* inter ipsos differentias subnectit, quin ipse *Reg. Rovit.* in quadam apostilla, 37 ejus manu propria scripta, quam servo, inquit hæc; *Fator (quod vehemensissime doleo) nobile, honestumque procuratoris officium per accidens posse vile, & inhonestum videri, seu majori viliter, & sordidè exerceri per nonnullos improbos, qui sordibus dediti improbe se gerunt, & vilescunt, non solum mendacis, & cantilanis, quas miseris clientibus parant, & vendunt, prout Poeta de iis cecinit, (In vender paralette, anzi menzogne), sed etiam aliquando eosdem infelices clientes pravari-cantes produunt; Credo tamen hos esse perpaucos quibus exceptis reliquos omnes summo cum decore eorum officio fungi, ideòq; summo honore, & laude sunt afficiendi, & nobilium privilegiis decorandi.* Hactenus *Rovit.* & in gratiam procuratorum supremorum Tribunalium, respondens *Gregor. syn. tag. jur. univ. lib. 49. cap. 4. num. 5. Gabriel Berrart. in specul. visitat. cap. 12. tit. de Fiscis, Advoc. & Procur. fiscal. num. 5. Jacob. Schultes ad Colerum, decis. Germania 115. num. 31. Peregrin. conf. 111. num. 3. vol. 3. Joan. Papon. arrestor. curia, lib. 6. tit. 4. arresto 4.*

- Firmata verò conclusio fortitèr tenenda est in Actuariis, examinatoribusquè ex juribus non tantum, & Doctoribus ita affirmantibus, quos recenset, commendatq; *Tiraquell. cod. c. 30. nu. 9.* necnon *Avenda. in sua dictionar. verbo Caval. vers. Item miles, & Joan. Mauris. in repet. l. unica, Cod. de mulier. quo loco, fol. mihi 243.* Sed insuper assertione illa verissima, hac in re observandam esse cujuslibet nationis consuetudinem, moremquè, & communem patriæ reputationem, ad dijudicandum sordidum, nè, & vile, an honestum, & nobile sit exercitium, quam post *Barr. & alios* probat, idem *Tiraq. cap. 34. sub num. 1. & cap. 10. num.* etiam 1. Ita quòd debeamus primùm inquirere, quid patriæ mos, & communis existimatio credat, deindè verò quid jura decernant ex 41 omnium sententiâ, etenim non eadem omnibus gen.

gentibus esse honesta, atque turpia, scribit Probus Aemilius in suo vitarum virorum excellentiæ initio, & quidem in Regno lucernis perquirere veritatem non erit opus, cum à viris tantum popularibus jam dicta officia exerceri, & exercitio alicujus ex illis vilescere personam, innotescat omnibus. Hanc ob causam, non immerito Foller. in praxi crim. verbo Audiantur excusatores, una simul proponit quæsitum, de Actuariis, Berroariis, Carcerariis, Castellanis, & similibus, num. 138. itidemquæ Bajard. ad Clar. q. 16. num. 10. quin examinatores ordinarii Regii Consilii possunt esse iidem, qui scribæ sunt in eodem Sacro Consilio, quamvis examinare nequeant in eadem causa, quam actitant, juxta pragmat. 58. de offic. S. C. quam verò sit infimum eorundem scribarum officium in hoc Regno, neminem latet, quin, & toto in orbe terrarum, credo, & audivi.

Hujulmodi Ritus observantiam ab Aula recepisse, fatetur Reg. Tap. de jur. Regn. Neapolitan. libr. 2. tit. de offic. Advoc. illa vigente, tempore, quo M. C. V. juxta antiquum stylum regebatur.

RITUS CL.

Advocatus antiquior præcedat Advocatum juniorem.

IN primis Doctores fedeant hoc modo: videlicet, quod ille qui est antiquior in doctoratu præcedat. alii Advocati servent ordinem, quod antiquior Advocatus præcedat in sedendo alium Advocatum.

SUMMARIUM.

- 1 Jurisconsultorum virtus, atque scientia extollitur, multisquæ privilegiis ab Imperatoribus fuerunt illi decorati, & in Aula Imperiali sedem obtinuerunt.
- 2 Doctores nobiles sunt, multisquæ titulis decorantur, & indignitate constituti dicuntur.
- 3 Henricus Rex, magis doctoratus titulo gloriabatur, quam Regio.
- 4 Doctoratus est honor.
- 5 Dom. Consil. Petrus Caravita Jureconsultus consultius inter Advocatos, tunc Princeps, & feudorum interpres acutissimus, Dom. Prosperi Caravita eius filia nepos, laudibus extollitur.
- 6 Doctores admittuntur ad officia, ad quæ nobiles tantum.
- 7 Privilegiis permixtis, quibus gaudent DD. actu tantum legentes, quoquæ Advocatos potiri, concluditur, ex communi DD. placito, etiam ex Bartol. quicquid alii sentiant.
- 8 Otiose tamen viventibus, & doctoratum minimè exercentibus, illa denegari probatur, explosis Mezochio, & Ambrosino.
- 9 Doctor non est, qui Doctoris ten. locum, sed qui illius exercet opera.
- 10 Illis non gaudet, qui aliud Doctoratus exercet contrarium exercitium.

Tuz. I.

- 11 Advocati militant, & gaudent privilegiis, quibus milites.
- 12 Hodierni milites, an excusentur à tutela.
- 13 Doctor actu legens, Advocatus, & Judex expellunt Fabrum malleatorem à vicino domus. Quo casu, cujus damno debet cedere pensio. Lector, an possit expelli à vicino bono.
- 14 Advocatus incedit togatus, quod usus non admittit.
- 15 Officiales Regii dumtaxat togam gestant.
- 16 Jura in l. medicos, Cod. de professor. & medicis, lib. 10. in l. sancimus la prima, Cod. de Advocatis divers. Judic. perpenduntur.
- 17 Advocatus immunis est ab omni munere personalit & à tutela excusatur.
- 18 Memoratur decretum manatum in gratiam famigerati, & facundissimi Advocati D. Jo: Thomæ de Rogerio anno 1619. & ipse, ejusque pater. D. Joan. Laurentio laudibus celebrantur.
- 19 Aliasque Judicarias recenset, Dom. Consil. Franc. Roccus.
- 20 Contrarium firmant nonnulli DD.
- 21 Non solum in falsis verbis, sed in simalatis operibus, mendaciam consistit.
- 22 Baronibus indultum privilegium, amittit, qui ut Baro non vivit.
- 23 Legis favor, ac privilegium potentius est altero quovis favore, & privilegio hominis.
- 24 Donatum alicui si Doctoratum assumat, an recipiat, & obtineat, qui post Doctoratum exercet ministeria infima.
- 25 Legatum pro doctoratu, an debeatur propiniori Monaco.
- 26 Legatarius, cui fuerunt relictae expensa pro studio, potest illas recuperare, si de proprio erogaverit.
- 27 Illud pro studiis legum relictum, debetur pro studiis grammatica, & humanitatis.
- 28 Relictum si voluerit studere, præstatur ex solo proposito studendi.
- 29 Si legibus studuerit, intelligitur, si Doctoratus insignia adeptus fuerit.
- 30 Illud consequitur à Principe Doctoratus.
- 31 Princeps, seu Pontifex solo verbo faciunt Doctores, & servavit Urbanus VIII. in personam Religiosissimi Episcopi Aloysii Riccii.
- 32 Usus prævaleat in materia sedendi, ostenditur.
- 33 Inter Episcopos attenditur præconizatio in Concistorio.
- 34 Data privilegii, vel actus possessionis, attendatur.
- 35 In officiis tria sunt inspicienda, electio, acceptatio & ingressus.
- 36 Decisio Collateralis Consilii emanata in causa præcedentia, inter DD. Consil. Erasmus de Ponte, Franciscum Roccum, & Honorium de Palma, memoratur.
- 37 Infirmitas absens, non est in culpa.
- 38 Absens metu morbi, pro presente habetur.
- 39 Recensetur casus decisionis inter Doctores D. Benedictum Trelles tunc Consiliarium, nunc Eminentissimum Regentem apud Catholicam Majestatem, & Consiliarium Jo: Baptistam Jovinum.

O o 2

Ad Epi:

- 40 *Episcopus antecedit alios Seniores antea creatos.*
- 41 *Etiā Titulatos.*
- 42 *Vicarius Capituli, Sed evocante, in præcedat canonicos, & alios de Capitulo.*
- 43 *Antiquior Doctor præcellit.*
- 44 *Etiā si in licentiatura junior antecessit.*
- 45 *Paritatis temporis concurrente, senior præfertur.*
- 46 *In honoribus deferendis antiquior, vel magis idoneus, potiores partes habeat.*
- 47 *Junior præfertur seniori, si aliqua prerogativa polleat.*
- 48 *Doctor aliu docens præferendus est antiquiori simplicis Doctori.*
- 49 *Cæteris paribus, antecedit, qui libros immortalitati commendavit.*
- 50 *Librorum-Scriptores non sunt vocandi subicendi, & radii solis dicuntur.*
- 51 *Doctor notus, & Scholaris doctus examine non indiget.*
- 52 *Nubilio es ex sanguine in cæteris pares plebeo antecedit, traditur exoptato Barbato, ignobili prælationem tribuens.*
- 53 *Nobiles ad dignitatum fastigia promovendos est Divo Thoma, cæterisq; demonstratur.*
- 54 *Principes male agunt, qui ad magistratus assumunt humili, & abiecto genere natos.*
- 55 *Cives Magna Civitatis non præferuntur illis paribus, & locus non nobilitat hominem sed homo locum ut propterea natus in terra, in qua cretus est Christus non majori gaudet privilegio, quam alius.*
- 56 *Præferendus an sit Doctor, sive Advocatus, qui ornatius, & honestioribus vestibus induitur.*
- 57 *Stultus est, qui hominum eos veste, aut ex conditione, quomodo vestis, circumdata est æstimat.*
- 58 *DD. & Advocati indui debent vestibus decorantibus, non dissolutis, neque fractis.*
- 59 *Vestis Doctori proxima nobilis, & honesta præstari debet.*
- 60 *Legatarius, quo tempore consequatur hyemales vestes, & æstivas relictas.*
- 61 *Non exigua est differentia inter Advocatos, & Doctores, cum non omnis Doctor sit Advocatus, neque omnis Advocatus sit Doctor.*
- 62 *Advocati est stare, Judicis sedere.*
- 63 *Advocati partes, & conditiones, & qua in inferiori foro servare debeant, remissive tanguntur.*
- 64 *Audor triū potissimum in parando in Advocatis requiritur, maturitatem nimiram in vultu, in gestu, in voce, quod plena manu lepidè ostendit.*
- 65 *Advocati sua opinione non delectentur, & in Judicem inflammentur.*
- 66 *Maledicendi flagitium in Advocatis præsertim est vendicandum.*
- 67 *Ita debent patrociniari jurgantibus, ut in maledicendi temeritatem non prorumpant.*
- 68 *Qualiter debeant se habere cum Advocatis alterius partis.*
- 69 *Aliquando excusatur Advocatus, si eloquentiavi in rebus arduis in adversarium aliqua verba pergat.*
- 70 *Perpenditur Tem. in l. si quis C. de postulando.*
- 71 *Adversus Advocatos contra Judices invehentes, insurgit Afflicti, quod contra modernos Judices dicendum advocat Follerius.*
- 72 *Et si plures Advocacionis munere dignè fungantur, sintque viri lætissimi, sunt tamen complures qui in patrociniis numerum perveniunt, non tamen Advocati usurpant, modo laquei sint.*
- 73 *Hicq; sunt negantes piper esse nigrum, & de his loquitur Pres. Merliq; & Henricus Husanus, cujus Epigramma rescribitur.*
- 74 *Advocatis nomen sanctis an competere possit.*
- 75 *Utique verò Beata Virgini.*
- 76 *An verò Jesu Christo Domino Nostrò.*
- 77 *Sanctis pro nobis orans oratione expressa, & interpretativa.*
- 78 *Præsens Ritus, dumtaxat servatur, quando Advocati congregantur, & conveniunt pro colligandis causis.*

¶ **I**psa quidem virtus (Claudian. de Cons. Mall. Theod.) præcium sibi solaque lætè.

Fortuna secunda nitet, nec fascibus ullis.

Erigitur, plausurè petis clarescere vulgi.

Nel opis externa cupiens, nil indige laudis.

Divitiis animosa suis immotaque curis.

Castus, seu alta mortalia despicit arce

Hanc tamen invitam blandè vestigat, & alterè.

Ambit bonos.

Quo sublato, & si virtus integra futura sit, paucos tamen amatores inveniat, paucos, qui ipsius pulchritudinem demerentur, eoque capiantur. Honor enim alit artes; (Tullii verba sunt i. Tuscul.) omnesque incenduntur ad studia, gloria: jacentque ea semper, quæ apud quosque improbantur. Quamobrem in omni optime, sanctissimeque constituta Republica, id semper diligentissime, sapientissimeque à legumlatoribus provisum fuisse videmus, ut quemadmodum vitium cum sua familia ignominia, ac probros ita vitus, virtutisque genus Artes, facultatesque ingenue summis honoribus, gloriaque axornarentur. His quippe maxime peruis, ac vinculis, præmiis, scilicet, ac pœnis quorum alteris honores, ac dignitates optimis civibus decernuntur alteris infamia pudendæque improbitate inuruntur, Civitatem consistere; servarique posse intelligebant. Nulla verò bonarum Artium ac liberalium facultatum ad Rempublicam servandam] valida, augendam, illustrandam, tam propria, tam necessaria, quam Jurisprudencia, apud optimos puosque Imperatores summo semper in prætio habita amplissimisque honoribus exornata: Jurisperitis enim permulta, præclaraque privilegia concesserunt; omnem Reipublicæ administrandæ curam demandarunt; in Aula eos imperiali sedem habere, cæterisque præesse voluerunt. Quid quod iidem in dignitate constituti, dicuntur Paschal. post alios de patr. potest. par. 2. cap. 5. num. 68. Pa.

68. Valenz. conf. 34. ex num. 60. Thor. par. 1. compend. decis. verbo Doctor. Fontanell. decis. Cathal. 503. sub num. 34. tom. 2. Regens Sanfelice. decis. 56. num. 1. lib. 1. Imo suprema, teste Muscatell. in peculiari tract. de Doctor. quidditate par. 2. nu. 30. quin doctoratus ipse dignitas est, si Signorvelli, vera fatetur in tract. utrum præferatur Doctor an miles, sub num. 51. Masrill. de Magistrat. lib. 4. cap. 10. num. 90. Christin. dec. Belgic. 132. num. 7. Reg. Valenz. mem. conf. 34. num. 61. Reg. Sanfel. dict. dec. 56. num. 1. par. 1. Franc. Maria Prat. respons. crimin. 21. num. 2. hocque titulo Henricus Rex magis gloriabatur, quam Regis autumans hunc illi fortuito, illum propria virtute comparatum, Paul. Christin. decis. 126. nu. 14. vol. 1. Nobilitatem insuper nacti sunt statim, ac doctoratus insignia assumpserunt, virique nobiles propterea appellantur, quod ex Bar. Angel. aliisque deducit, Christoph. Lanfranch. in simili suo tract. utrum sit præferendus doctor an miles, n. 19. Imò, & celsi viri dicuntur in l. 1. juncta Glos. 1. Cod. de offic. divers. Judic. atque citatus Lanfranchin. num. 18. itidemque, & viri honesti in l. 3. eodem adduct. tit. inibique Glosa, adeo quod magna Comitissa nubens Doctori non dicitur nubere indigno, Lopex in cap. per vestras §. 7. nu. 12. Auis meus ad Gramm. dec. 60. num. 26. ut non immerito doctoratum esse honorem dixerint Cardin. in cap. perpendimus, de sentent. excomm. Felin. in cap. 2. de Magistris & Anna allegat. 123. num. 3. tituloque illustrium, nimirum decorantur, ex sententia Bal. commendata per eundem Lanfranchin. eod. num. 18. ac aliis prærogativis, quas recenset Franc. de Petris integro conf. 1. cuius meminit Fontanell. add. decis. 503. num. 29. & 30. ipsum etiam allegans in conf. 55. ubi illam percelebrem, & antiquam pertractat controversiam præcedentiæ inter arma, & litteras, & in favorem litterarum resoluit, quin Fontanell. num. 31. satisfacit Doctori Jo: Paulo Xamarr. de offic. Judic. par. 3. q. 2. per tot. ipsum reprehendentem dum lib. 1. de pact. nuptialib. claus. 3. Glos. 1. simpliciter dixerat militiam non esse dignitatem, necnon Petrus Caravita vir nobilitate generis, & doctrina in primis clarus, Prosperi nostri Caravita ex filia nepos, cujus Petri animi, ac vitæ ornamenta; nemo non novit, inter jurisconsultos eum honoris, ac famæ locum obtinuit; ut à Duce de Arcos, per ea tempora ab Rege in hujus Regni administratione secundo, feudorum lector, in publico hujus Civitatis Lyceo; Andree Marchesio S. C. Præsidi viro eximio è vivis sublato suffectus fuerit, quam Cathedram, nemo ferè unquam obtinere solitus fuit, qui in dignitate, ac Magistartu non esset. Quamobrem haud ita multo post diem 13. Novembris 1648. Consiliarii munere decoratus: lectionem tamen illam, dum vixit retinuit. Obiit autem die ultima Januarii 1649. dum virtus, & meritum altius illum evehere durarent; Huic equidem viro plurimum me debere non diffitear: cujus adhuc puer voluntatem in me optimam, atque amorem expertus fui. Advocatus enim domus meæ erat; ac singulariter nobis (cæteris omnibus abnudentibus) patrocinari, non dubitavit, in ea causa,

quam cum Domino Consiliario, & Præsidi R. C. Jo: Baptista Amendola, & Dom. D. Julia Tortelli conjugibus susceperamus. Quid quod pœnè præfargivit, fore, ut neptem suam conjugem ducerem, Dominam scilicet, D. Cæciam, D. Hortensii Pepi Regii Consiliarii, & Dom. D. Victoriz de Urlo ex Barone Gricignani U. J. D. D. Carolo, & D. Beatrice de Nicaltro filiz procreata, filiam; cum eidem Petro nupta esset D. Portia ejusdem Victoriz germana soror? Hic, inquam, Petrus. In responso edito pro tuitione jurium Ill. Principis Abellinatum Magni Regni Cancellarii, rescripto à Joanne Laganario in add. ad Reg. Rovit. in prag. 22. de offic. S. C. Doctorum dignitatem, & præstantiam, & non esse Advocatos examini subiiciendos, miro ordine, ac satis lepide ostendit.

6 Ita quod DD. admittantur ad officia, ad quæ nobiles tantum, probat Aviles in lib. Prætorum in progm. sub num. 23. ejusque propterea complura induxerunt jura privilegia, teste Petro Lenauderio in suo tractat. de privil. Doctor. par. 2. §. 7. num. 8. & Joan. de Vanquel. in Breviar. Sexti, & Clementinarum, super clem. cum sit de magistris.

7 Illa tamen generatim loquendo, si Doctoribus tantum actu legentibus, àn etiam non legentibus competant, duas ad invicem pugnantibus adinvenimus sententias, & utra sit verior, ex professo non inquirimus, ed quod nihil ad nostram præsentem tractationem, cumquæ multa in utramque partem cumulent Laurent. Silvan. integro suo conf. 88. & Ambros. dec. s. Perusina 12. sub nu. 2. Etenim nobis sat est ferè omnes convenire, ut sive legentes juxta sonum verborum, l. medicos, C. de profess. & medic. lib. 10. sive advocantes ex vi comprehensiva eorundem verborum, semper privilegiis fruantur eisdem idque præsertim ex Bart. optimè deduci, cum aliis insignibus proclamatoribus mox recensendis, affirmamus, ut propterea memorandi Auctores justè crediderint illos errore lapsos, qui Bar. in contrariam pugnaire arbitrati sunt ille namque in eadem l. medicos id aperte insinuat, si Aver. vera fatur, ut credimus, in §. item Roma, sub num. 3. instit. de excusat. tutor. atque Anton. de Alex. in l. 1. C. de quest. insequiturque Grammat. voto civili 25. sub num. 2. idemque Silvan. sub num. 10. dum una voce fatentur Bar. constituere differentiam inter legentem, seu advocantem, & non legentem, neque advocantem, non autem inter legentem, & advocantem, cujus sententiæ diversis tamen probatæ verbis fuit quoque Natta consil. 65. sub num. 1. inquens, quod dum Bart. intelligit prædictam l. medicos, in Doctoribus actu legentibus, ejus intentionem fuisse excludere eos, qui litteris non vacant ac solo nomine sunt Doctores; eos autem qui patrocinium præstando, publiceque declamando legalem scientiam exercent non utique, in quibus terminis loqui eundem Nattam, aliis suis in consiliis nempe 1. & 486. aperte liquet ex eorum contextu nedum, àt expressus in additione ipsiusmet Auctoris ad prædictum conf. 486. quamobrem erroneè citatum fuisse à Menoch. quam-

titat. post tract. de effect. inim. num. 165. Reg. Sanfel. decis. 127. sub num. 3. lib. 1. sed in praxi admitti appellationem ab expulsiōe; testatur Jo. Baptista Mucci var. quæst. forens. dilucid. 7. q. 7. ubi examinat doctissime controversiam illam, nūm Lector expellendus sit à locis honestis, agitatum in causa eximij, & eruditi I. C. D. Blasij Cufani ex primarijs jura edocentis in publico hujus Civitatis Lyceō, in qua arbitratum fuit S. C. referente Domino Hortensio Pepi mzo Socero, clausis nonnullis fenestris, Blasium non expellendum, Acta sunt penes Lelium Clavelli Actorum Magistrum S. C. Utrum Doctor alta voce legens valeat prohiberi, Menoch. de arbitr. Judic. casu 237. quo casu damno locatoris, & non conductoris cedere debere pensionem, ostendit Avus meus ad cit. Grammat. dec. 58. num. 9.

34 Imò, & togatus, ipse Advocatus incidere debet, ad instar Judicis, Francif. Marc. teste in dec. 649. ead. par. 1. glos. in l. 1. Cod. nulli licere. Inde Sueton. in Augusto cap. 40. Oratores toga usos fuisse scribit, Menoch. de arbitr. Judic. casu 561. num. 2. concinitque prag. 1. de Doctor. habit. cujus meminit Muscat. de Doctorat. quidditat. par. 3. sub num. 3. Reg. Rovit. in prag. 13. num. 2. de official. quod usus non admittit, illam dumtaxat

35 officialibus Regijs gestare permittens, teste Reg. Tap. super eadem prag. lib. 2. Jur. Regni, tit. de vestib. DD. Palm. in ejus diversor. pag. 288.

Adnectimus insuper, quod ubi virtute præcælentatæ sanctionis, Constantini in d. l. medicos, aliqua appareret contrarietas inter Doctores nonne, & illa prorsus cessare deberet virtute alterius sanctionis ejus non tantum vi comprehensiva, sed expressiva, scilicet in l. sancimus la prima, C. de Advoc. divers. Judic. constituentis, ut Advocatis nulla penitus injungatur sollicitudo, nulla inspectio, nulla peræquatio, nulla operis instructio, nulla discussio, nullum ratiocinium imponatur, nullum denique aliud eis mandetur, præterquam arbitrium in eodem dumtaxat loco, in quo advocacionis exercent officium, quod sane rescriptum cuncti DD. adeo generatim loqui intelligunt, ut regulam itidem genericam, ex eo deducant, illiusque intuitu concluderint Advocatum exemptum, potius esse, & immunem ab omni munere personali, nec aliud illis injungi posse, quam judicandi, arbitrandi, & consulendi officium, ita quippe dicunt Bart. & alij, super eadem l. sancimus, necnon Petr. Lenauder, eod. n. 8. Aloyf. de Leo in l. 1. num. 28. eod. add. tit. de Advoc. divers. Jud. Viv. dec. 162. Thes. lib. 1. q. for. 93. Novar. par. 1. q. for. 90. & de priv. mis. pers. pri. 103.

Ex quibus in contingenti casu communi consulentium voto, resolutum fuit, ob id à tutelæ munere excusari, tum quod alioqui falsa redderetur universalis in superioribus negativa enunciata assertio, quæ habet, nullum personale munus posse, vel debere Advocatis iniungi, tum quod ab immunitate universaliter concessa, si aliqua excipiantur, à reliquis sine dubio oneribus tributa immunitas, teste Jacob. Mandell. conf. 290. num. 1. & 2. vol. 2. idcirco præter munus judicandi supra exceptum ab universali immunitate, cæterorum omnium personalium, atque etiam tute-

læ expressim Advocatis censenda est concessa immunitas, per Alex. conf. 30. num. 14. vol. 5. tum demum, quod illa includens omne omnino munus, necessariò, & illud tutelæ includit, l. 1. §. aq. personale, & l. final. in princ. §. de muner. & honor. glos. in l. Præbyteros, verba personalium, C. de Episcop. & Cleric. qua de re Vuesonisti eodem conf. 40. num. 32. & Fontanell. ead. claus. 4. §. 1. & par. 1. num. 127. aliorum suffulti auctoritate asseverant Advocatos ipsos excusari ab officiorum acceptatione, cum namque sancitum in illa l. medicos, ad Advocatos extendi interpretativè probatum abundè fuerit, eosque sub legentium nomine comprehendi, certè à tutelæ munere excusari fatendum est, l. sed, & reprobari, §. amplius, ff. de excus. tutor. dictoque §. item Roma, necnon Jacob. Benn. loco cit. docet par. 2. priv. 12. & consecutivè Advocati excusari itidem quibunt, & nè punctualis, atque individualis decisio ablit, Portium memoramus indicato §. item Roma, num. 3. speciatim in tutelæ onere loquentem, in hæc verba: Si tamen Doctor in Roma, vel Patria propria exerceat practicam, nemo sani capitis dixerit, ipsum non excusari, si magistri scholarium excusantur. Et nos addimus rationem, quod isthæc immunitas non generica, non à muneribus simpliciter, vel à muneribus civilibus, ac publicis, sed specifica à muneribus personalibus, concessa legitur, quæ quidem immunitatem præportat à tutelæ, & curæ onere, & consecutivè à muneribus personalibus quivis immunis est, similiter, & ab onere tutelæ, sive curæ exemptus erit, ad text. junctâ glosa in verbo personalium, l. Præbyteros, C. de Episcop. & Cleric. cujus profectò Teoc. verba, Clericos personalium munerum expertos esse dicunt, nec aliquid vel minimum adest, quod id ipsum ad tutelam extendat, illamvè expressè completatur, & tamen jam d. glosa exemplificat in tutela, & cura, conveniunt inibi Gulielm. de Cuneo, & Odofr. qui præterea sic fatur num. 1. isti non vocantur inuiti ad opera, ut ad tutelam, & curam, sed volentes admittuntur, quia tutela est munus personale; quin, & Salic. atque Bal. etiam num. 1. opitulantur, ratioque illa quod tutela non est simpliciter, vel absolute munus publicum, sed auctoritate solum, utilitate verò privatam, ex Glosa communiter recepta, indic. §. 1. de excusat. tutor. divers. publicum munus, & l. 1. §. aq. vers. munus, ff. de muner. & honor. est tamen simpliciter, & absolute munus personale, cum sit ita personale, ac reliqua munera personalia, d. l. 1. §. aq. personale, l. Abbleta, §. tutela, ff. de excus. tutor. quam ob causam factum est, idque favore pupillorum, nè privilegium immunitatis ab oneribus publicis, amplexetur, præter ea, quæ sunt utroque modo, & absolute publica, & consecutivè, neque tutelam, neque curam, nisi specialiter sit dictum; juxta Tex. in l. spadonem, §. qui accipit, & l. non tantum, §. non omnia, ff. de excus. tutor. quorum intellectum non alium esse, quam enarratum, suadet glos. in ipso §. qui accipit, illudque Dyn. cujus doctrina fretus, id ipsum Barr. asserit num. 1. Baldi insuper ratiocinatio favet illa potissimum, quod verbum (publici muneris) absolute prolaturum, intelligitur de eo, quod est simpliciter tale, secus de eo, quod est secundum quid tale,

tale, quod præterea aliorum votis corroborat, *Cravett. conf. 835. num. 6. vol. 5. & Riminal. junior conf. 558. num. 68. & num. 70. vol. 5. eandem nostram assertionem, constituit quoq; glos. indic. §. 1. vers. publicum, illicq; Jo: de Platea num. 3. & Aretin. num. 4. iniquens, generalem immunitatem Titio concessam non ei prodesse, quo ad munus publicum auctoritate, & utilitate personale, nec ad realia ordinaria, sed extraordinaria, monetq; notandum, assentiuntur etiam Jaf. ad Portium lit. F. cantiuucula in paraphrasi, & Nicafius num. 9. Cum verò est à muneribus personalibus, quamvis indefinitè, quia genus verificatur in quavis sua specie, nimirum, & à tutela, atque cura, quarum unaquævis onus est personale ex antedictis, ut propterea supervacuum censuerimus, illa nos uti præsumptione, & plurium assertione, probata per *Surd. consil. 234. num. 20. vol. 2. in dubio pro immunitate judicandum esse, nam præcedentes eaq; evidentes rationes, adeò validæ sunt, ut plurius M. C. ac Sacri Consilii judicio, ita decisum fuerit, potissimum sollempniter discusso puncto anno 1619. in gratiam U. J. D. &*
 18. quippè famigerati, & facundissimi Advocati Joannis Thomæ de Rogerio, tutoris relictæ ab U. J. D. Jo: Francisco Macedonio, quamvis in ea facti specie alterum itidem efficax concurrerit Privilegium, ex persona insignis illius Parentis, prodeunte, Joannis nempe Laurentii, viri inter viros, atque Principis inter Jurisperitos Primævam tunc tenentis cathedram in celeberrimo Gymnasio Neapolitano, hora vespertina actu legentis (quorum patris, & filii laudes, indicat *Avus meus ad Grammat. decis. 103. num. 94.*) quo casu intrant termini, quibus, & *Portius, & Mysingtr.* utuntur eodem §. *item Roma.* Censemus tamen illud ex abundanti additum, atque in priori dumtaxat infudatum fuisse, eoquè innixos judicantes, admisisse excusationem à tutela prædicta, ut liquet ex edito responso in illo facti themate, apud *Paschalem in fin. cap. 5. par. 2. pluriusq; determinatum*
 19. memorat in simplici Advocato, *Consil. Rocc. respons. tom. 2. respon. 32. contrarium tamen firmat*
 20. *Marcell. Conversan. in tract. de tutel. tit. de excus. tutor. §. 13. num. 12. decisumquè subnectit Thor. par. 2. compend. decis. verbo Tutor, an esse possit Advocatus, quos laudat Novar. decis. 220. num. 4. & opiniones conciliat Judex de Angei. in prato super 2. lib. Cod. de Advoc. divers. Judic. l. sancimus 6. num. 9.**

Quod si doctoratum, nequè exercent, ed quod laxati curis animo vacui, nimio affluunt otio, nullo eorum potiri privilegio, quæ actu legentibus elargita leguntur, idquè, præter in superioribus mentionatos Auctores, insinuant *Ludovic. decis. Lucens. 6. Fontanell. indicato loco, vers. in reliquis autem, sub num. 16. Gaspar Bæz vers. Quarto adducit sub num. 130. memor. tract. de inope debit. & post alios Gratian. adducto loco n. 3. Doctoresq; communiter in illo §. item Roma.*

Ex quibus, per argumentum in jure efficax, à multo magis, illa suboritur validissima sequela, ut multo magis dicantur illis spoliati. qui non tantum cura vacui, & negotio vivunt, sed alicui muneris, & exercitio incumbere doctoratu inferiori, in quibus cessaret utiq; omne dubium, ac ci-

tra difficultatem amitterent. quodcumquè ratione Doctoratus concessum privilegium, nam si hæc adducti Auctores requirunt exercitium Doctoratus, ut beneficio, & favore illo fruantur, insinuant quippè illo spoliari, si otiosè vivant, & nominatenus Doctorum, & Advocatorum nomina sibi usurpent, *Ripa respons. 20. num. 90. doctores ipsos præconizans, insequitur Borrel. add. loco num. 28. & legum dolores. ex Carav. rit. 166. num. 30. appellat Avus meus ad Gram. decis. 60. num. 15.*

Et longè magis, si actum contrarium Doctoratui gerant, hisque suffragatur primùm assertio
 21. à nobis latè comprobata super *Ritu 100.* scilicet, quod adeptam per Doctoratum nobilitatem, tunc perdit, & privilegia, quibus nunc addimus, ipsum mentiri, se esse Doctorem affirmans, dum contraria opera tractat, cum non solum in falsis verbis, sed in simulatis operibus mendacium consistat, *cap. cavetote 22. q. 5. & sicuti mendax est, qui Episcopum, Sacerdotem, aut Clericum profitetur, & contraria huic ordini operatur, ex eodem textu, ita, & qui Doctorem, & re ipsa in Procuratoris, Actuarii, Tabellionis, aut examinatoris versatur officio; quamobrem Baronibus, aut militibus indultum privilegium, amittat, qui*
 22. ut Baro, aut miles non vivit, sed alia, vel fordidâ, vel rusticalia exercet, optimè probat *Lucas de Penna, atque ex verbis ejus tex. carpit in d. l. 4. C. de mancip. & Colon. lib. 11. cujus præsertim opululantur verba illa, Tela siquidam in usum vomeris, ligonisquè convertere non placet; ex quo præterea Textu desumunt, Bart. & Rebuff. notabile contra DD. qui, derelicta lectura, se dedicant aliis negotiis dehonestando sanctissimi, ac nobilissimi Juris scientiam.*

Hæcque si militant in legis dispositione, certè
 23. multò magis in altera hominis, cujus virtute, si aliquid debeat cuivis assumenti doctoratum, non tantum ex prædictis indignus erit vili alicui exercitio addictus post doctoratum, at insuper assertionibus aliis, atque illa in primis, quod legis favor, ac privilegium potentius est altero quovis favore, ac privilegio hominis, *Purpur. conf. 483. num. 9. firmioremq; & latiore admittit interpretationem, quam concessa ab homine, ex Joann. Thoma major. inter consil. Mandell. consil. 794. & si juris privilegio non potitur, qui docto-*
 24. ratus ad vilia descendit ministeria recensita in antecedenti *Ritu*, certè minus, qui hominis favore uti vellet,

Accedit præsumpta intentio disponentis, maximè si is ex familia sit, qui apponendo conditionem doctoratus, eam ob causam addidisse credendum est, ut ille per doctoratum eveheretur ad majora, familiamque suam, vel honestaret magis, vel in nobili, quo reperitur statu, conservaret, ille namque si tunc interrogatus fuisset, num ejus voluntati satisfaceret, qui post doctoratum aliquid non doctorali dignitati correspondens administraret officium, posset privilegio, constituto ascendenti ad doctoratum, potiri, & gaudere, omnis namque rationis non expers judicabit facillimè, quod promptè respondisset, hunc, non obstante doctoratu, indignum esse, & inhabilem ad consequendam rem, quam ratione doctoratus adi-

adipisci meruisset, quin, & habita spoliari, in quam sententiam omnium voto itum est, cum die 6. Aprilis 1658. septem alii per celebres Jurisconsulti, una nobiscum congregati, & multos post dies, quibus gratia perquirendi veram conclusionem ad eos transmiseramus notulam continentem istud dubium.

25 Cæterum, an legatum pro doctoratu debeat proximiori monaco ad Doctoratus dignitatem pervenire anhelanti, inquit *Thorius* affirmativam aleam sustinens, in *allegat. 16. impressa post comment. super pragmat. Jo: Franc. Scaglion.*

26 quin ibidem extricat articulum, si valeat Legatarius impensas erogatas pro studio recuperare ab hærede, vigore legati ipsi relictas, & affirmativè concludit, nolquè addimus *Cancer. variar. resolut. tom. 3. cap. 2. à num. 155. tit. de legat. ex Paul. de Castr. in l. publicus Mevius, ff. de condit. & demonstrat. & in l. filia, in fin. ubi Bal. C. de legat. & Jason. in l. hujusmodi, §. cum pater, num. 23. & 158. de legat. 1.*

27 Illud verò expensarum relictum pro studiis legum, seu medicinæ, præstari etiam debet pro studiis grammaticæ, & humanitatis, ex traditis per *Honded. conf. 37. num. 4. vol. 2. amplexaturquè illas pro necessariis libris, victu, & doctoratu, idem Honded. conf. 57. num. 40. vol. 2. & relictum alicui,*

28 si voluerit studere, præstatur ex solo proposito studendi, *Honded. conf. 57. num. 2. vol. 2. & si legibus studuerit, intelligitur, si doctoratus insignia*

29 adeptus fuerit: *Mantic. de tacit. & ambig. convention. lib. 14. tit. 44. num. 14. conferuntque tradita à Monoch. de arbitr. casu 131. Hieron. de Laurent. in repet. l. si emancipati, num. 292. C. de collat. Molfes. in ejus summa tom. 2. capit. 5. num. 161.*

30 An verò illud consequatur lauream doctoratus à Principe suscipiens, negativè respondet *Gratian. discept. forens. cap. 186. num. 78. at contrarium in illa facti specie decisum recenset Thor. in supplens. compend. decis. verb. Legatum factum pro doctoratu, & concinunt scripta per Joseph de Januario par. 1. resol. moral. in 1. resoius. & an Doctor ex privilegio, vel rescripto gaudeat prærogativis DD. inquirunt Guid. Papa decis. 88. num. 3. & decis. 388. Novar. qq. forens. par. 1. q. 143.*

31 Et quod Princeps, sivè Pontifex solo verbo faciant Doctores, admonent *Mastrill. de magistr. lib. 3. cap. 10. num. 88. Franc. de Petr. festiv. lectio. lib. 11. cap. 7. num. 12. quod ab Urbano Octavo Pontifice Maximo, servatum est, cum Jo: Aloyso Riccio, viro illi insigni, ac de Republica, editis pluribus, ac doctissimis lucubrationibus optimè merito, de quo, præter vitæ absolutissimas rationes, illud memoriæ prodigium memoratur; solitum fuisse Collectaneas suas memoritè dictare, in quibus innumeræ Doctorum allegationes, ac topica loca congeruntur, quod Virginei candoris præmium ei cælitus tributum creditum est. Hic cum Pontifici Episcopatum Vici offerenti, se Doctorem non esse dixisset; respondit Pontifex, Papa solo verbo facit Doctores, & nos te Doctorem facimus, teste *Pyrrho Corrado in prax. dispensat. Apostolic. lib. 1. cap. 6. num. 5.**

Explicat insuper *Ritus* modum in antecedenti Tom. 1.

Ritu insinuat, illis verbis, per *subscriptum ordinem*, ubi tamen sedere debeant, & utrùm coram Judice privatim audiente causas, an etiam in banca; Vide quæ in *sequenti Ritu à num. 1. cum seq.* annotavimus; modus autem hoc in *Ritu* Doctoribus præscriptus sedendi, considerata prioritatem doctoratus, in aliis etiam quibusq; personis, atq; actibus subsistere reor, nisi consuetudo 32 contradicat, illi, siquidem parendum semper esset, *Tesaurus lib. 1. quest. forens. 48. quamobrem scripsimus, nimirum in preferendis votis præcedere juniores, in Ritu 98. & advertit Nicolin. in prax. Judic. crim. num. 660. tradens rationem, cur in Collaterali Consilio, primus ad votandum sit decanus, ex Ann. sing. 7. Thor. par. 1. compend. decis. verbo Judex senior.*

Quin, & in hac specie sedendi prævaleat usus, decisum inter Capitaneum criminalem, & civilem, attestatur *De Franch. decis. 388. in illius calce, subcinit Anna conf. 40. num. 1. & conf. 122. itidem num. 1. vol. 2. qui, & multos concordantes allegat Auctores, & præter eos, memoro *Surdum in tract. de aliment. tit. 2. q. 15. à num. 86. necnon tit. 4. q. 16. num. 24. & q. 19. à num. 3. demumquè conf. 94. num. 22. vol. 1. Inter Episcopos attenditur promotio (scilicet præconizatio in Concistorio, cap. Episcoporum 64. dist. Felin. in rubr. de major. & obed. & post alios Ann. conf. 42. num. 5.**

34 Quod si contentio in præcedendo esset inter officiales promotionis tempus, ac data privilegii attendatur, nulla habita consideratione possessionis antea captæ ex cumulatis per *Annam conf. 42. Reg. Capyc. Latr. decis. 153. num. 17. La Rath. conf. 87. à num. 49. idque si verum dubito ob exarata à De Franch. decis. 393. num. 3. Regens Rever. ter. decis. 54. n. 5. Ricc. cap. 580. sua praxis, Reg. Sanfel. scribens in causa propria decis. 296. num. 2. Reg. Galeot. lib. 2. controvers. cap. 45. n. 8. Pater Molfes. conf. 15. n. 15. Mastrill. de Magistr. lib. 5. c. 4. Castill. Sotomayor. de ter. debit. tom. 7. cap. 41. Reg. Rovit. decis. 65. quique autumant in officiis tria 35 esse inspicienda electionem, ceptationem, & ingressum, insequitur *Surgens de Neapoli Illustrata lib. 1. cap. 4. nu. 28. Sed utra fit verior sententia non inquiri, cum sit extra rem.**

Scitum tamen addam manatum è Supremo Collaterali Consilio, *Marchione Matonti Regente Regiam Cancellariam, & Prasidente S.C.D. D. Bernardo Zufa, in famigerata causa præcedentis ortæ inter D. Consiliarium Honofrium de Palma olim Mag. Cur. Vic. Judicem, Commissarium Campanæ plurium annorum curticulo, & Fisci Patronum ejusdem M. C. & D. D. Erasmus de Ponte, & Franciscum Roccum; hi enim ad idem Consilii munus allekti insimul cum dicto Palma, primum locum obtinere extetebant, eo colore, quod ipsi prius possessionem, seu quasi obtinuerant, quibus obicem faciebat Consiliarius Palma, prælationem prætendens uti dignitates anteriores consequutus, primo nominatus, privilegium habens antè ac illius ceptationem, & Odæum cum collegis ingtedi non valuit, eo tempore gravi correptus morbo, quo casu nulla 37 sibi potuit culpa imputari, Thor. par. 2. compend. verbo præcedere quis debeat, ex duobus official. &*

- ad Reg. *Salernitanum decis.* 11. num. 9. part. 1. *disceps. forens. cap.* 49. num. 35. & de absente metu morbi, quod pro presente habeatur *Mascard. lo-*
- 38 quitur *concl.* 7. num. 1. & *Thom. A. tius in tract. de infirmit. cap.* 23. num. 9. par. 1. quin addebat, eundem ferme casum accidisse in perso-
- 39 nam Consiliarii D. Don Benedicti Trelles, nunc emeritissimi Regentis apud Catholicam Majestatem de anno 1644. qui dum fuisset electus in Consiliarium ipso existente in Curia Regis, D. Conf. Joan. Baptista Jovinus, cepit possessionem ante ipsum, sed D. Trelles præcedentiæ sedem obtinuit. His tamen non refragantibus, fuit in possessorio data præcedentiæ manutentia memoratis DD. Conf. de Ponte, & Rocco, sub die 18. Martii 1659. penès Jo: Baptistam Pisanum, hodiè Nicolaum Villanò, à mandatis scribam.
- 40 In Episcopo verò Senatoria alteravè dignitate insignito, & si novus, postremusque ille sit, post alios sedere minimè debeat, sed eos etiam antiquiores, anteat declaravit, *Senatus Sabaudia* in eo qui acciderat casu loquens, ejusque meminit *Anton. Fab. in juo Cod. lib.* 1. tit. 3. *definit.* 13. & simpliciter affirmant *Ann. conf.* 40. nu. 39. *Molfes. ad consuet. Neapolit. par.* 1. c. 5. sub num. 40. to. 1. atque decisum fuisse attestatur *De Franch. decis.* 138. sub num. 3. *de Ponte de potest. Proreg. decis.* 8. num. 7. idem *Anna conf.* 122. num. 23. miror autem quod nullus ipsorum citaverit *Caputaquens. decis.* 307. præsertim nu. 4. par. 1. & *dec.* 357. potissimum sub n. 4. & *decis.* 358. par. 2. videas *Reg. Constant. in l.* 1. C. de consulib. num. 18. & 33. lib. 10. *Bovadill. tom.* 2. lib. 3. cap. 8. nu. 20. *Gratian. discept.* 298. nu. 34. to. 2. *Danza de pugn. DD. tom.* 2. tit. de præcedentiâ, nu. 5. *R. Sanfel. dec.* 180. nu. 6.
- Titulatis insuper omnibus præcellant Antisti-
- 41 tes, scripsit *Episcop. Campanil. in diversor. Jur. Canon. rub.* 12. cap. 11. num. postremo, probatq; *Text.* ab illo non adductus in *auth. habita*, C. ne filius pro parte, necnon *Const. Regni quamplurimum sub rub. de Auditor. exigendis ab hominibus*,
- 42 an verò Vicarius Capituli sede vacante præcedat Canonicis, extricat *Episcop. Ricc. in prax. resol.* 598. *Michael Ferr. Mariquez in tract. de præceden. Vicar. cap.* 52. num. 15. & an Vicarius Episcopi anteat omnibus de Capitulo, idem *Episc. inquiri par.* 4. *resol.* 389. num. 6. & 7. *Ludovic. Bellus conf.* 27. & de Vicario Episcopi Canoniceo, fermocinantur *Regens Valenz. conf.* 101. num. 94. tom. 2. *Episcop. Marant. resp.* 79. num. 42. par. 3.
- 43 Quod vero inter concurrentes is digniorem obtineat locum, quem doctoratus insignia priorem accepisse constitit; probat *Bart. in l.* 1. ff. de obseq. *Menach. conf.* 51. sub num. 39. *Marant. in proxm. nu.* 9. *Puteus decis.* 359. num. 3. par. 2. *Reg. Valenz. conf.* 1. num. 39. vol. 1. & *Text.* extat notabilis in *l.* 1. *Cod. de consul.* & alter in *l.* 1. *Cod. de Præposit. Sacr. Cubic. lib.* 12. in fin. ampliatur
- 44 etiam si junior antecessisset eundem antiquiorem in licentiatuza, per *Rom. conf.* 333. *Frecc. de sub feud. fol. mibi* 135. num. 58. *Reg. Rovit. in prag.* 1. sub tit. de Scholar. Doctor. limitatur tamen jam firmata conclusio in multis casibus memoratis per
- Dec. in l. cum quid, post num.* 17. ff. si cert. petition. ubi præterea copiosè de ea fatur *Jas. à num.* 13.
- 45 Paritate verò temporis concurrente ætate senior præfertur, *Duen. reg.* 208. *Præs. de Franch. decis.* 144. num. 2. *Ann. singul.* 6. multaq; de senectute enarrant *Fusc. singul.* 19. lit. S. *Ricc. col. lect. decis.* 1623. & 1862. *Reg. Valenz. conf.* 142. num. 126. tom. 1. *Auus meus ad Gramm. decis.* 34. sub num. 1. *Reg. Merlin. controu. ferens. cent.* 2. cap. 52. an verò in honoribus deferendis antiquior, vel magis idoneus, potiores partes habeat
- 46 cumulat *Ricc. colle. dec.* 712.
- Quod si junior aliqua prærogativa polleat,
- 47 præferendus sit, *Gellius docet lib.* 2. no. 2. artic. 15. cujus locum exornat *Amaya in l. Curiales* 66. *Cod. de decurion. lib.* 10. cap. 1. num. 37. pluresque decisos casus exarant *de Franch. decis.* 144. *Valenz. conf.* 34. num. 84. *Tap. decis. Supre Senat.* 21. *Reg. Constant. adducto loco* ut præterea *Reg. Rovitum* vincitum fuisse legimus in ipsius *decis.* 65. à *Conf. Jo: Baptista Meliore*, eo quod quamvis gradu esset, & ætate anterior, impar tamen judicabatur ob Auditoratus officium, quod penès Meliorem erat, concinnunt tradita ab eodem *de Franch. decis.* 365. & *Ursill. ad Affl. dec.* 1. n. 20.
- Quin Doctorem actu docentem præferendum
- 48 antiquiori simplici Doctori scripserunt *Boer. & additio in tract. de Auth. Mag. Consil. num.* 90. in fin. *Cassan. in Catbal. glor. mund. p.* 10. *confid.* 26. *Menoch. conf.* 784. num. 2. *Thomas Lasius de Academ. par.* 24. *Reinkingk de regim. secul. & Eccles. conclus.* 5. cap. 11. num. 53. *Georg. Christoph. Vuale. in tract. Juridicopol. histor. de stat. & priv. DD. omn. facult. cap.* 14. § 77. q. 53. *Mich. Ferr. tract. de præced. q.* 23. num. 5. *Solorzan. ab ipso relatus in alleg. pro præcedentiâ Supremi indiarum Senatus num.* 56.
- 49 Cæteris vero paribus, is arcedit, qui libros immortalitati cõmendavit, typisq; edidit *Cassan. add. p.* 10. *confid.* 28. *Marth. vol.* 93. num. 23. & laudato *Carav. in hoc rit. num.* 6. insequitur *Cyrus Masbrill. inter Cons. Fab. de Ann. conf.* 137. num. 52. lib. 2. *Reg. Rovit. add. decis.* 65. num. 2. *Franc. Mar. Prat. pract. observ.* 75. num. 9. *Carav. in hoc ritum* memor, quin ad filium ipsius Doctoris, *Cyr. relato conf.* 137. n. 60. protendit ex *Menoch. conf.* 127. n. 35. vol. 2. *Thor. p.* 3. *sect.* 2. *compend. dec. verb. præcedente quis debet. fol.* 301.
- 50 Insuper *Novarius* tuetur librorum scriptores nò examini subiiciendos, in *tra. de grav. valles. to.* 1. *gravam.* 161. num. 3. confirmat *Prat. resp. crim.* 30. à num. 23. sunt enim hi quasi radij solis, cap. *multi, de panis. distinct.* 2. & veluti luminaria in orbe splendescere dicuntur, cap. 1. *de reliq. & vener. sanct. Sayr. ad Matthes. sing.* 59. num. 4. *Reg. Valenz. conf.* 34. num. 62. *Jo: Carol. Antonel. de tempore legal. lib.* 1. cap. 39. num. 59. quorum laudes recinit *Carol. Scriban. in tract. de instit. politic. Christian. lib.* 1. cap. 14. in fin. relatus à *Larrea alleg. fiscal.* 118. num. 23. lib. 2. quin Doctor notus examine non indigeat, voluit *Glos. in cap. de Petro, verbo ignota* 47. *distin.* & de scholari docto, quod sine examine doctorari possit, loquitur *Benius de privil. Jur. Consul. par.* 2. in princ. num. 7. *Cuzell. in*
- ejus

vjus Cod. ad leges Siciliae cap. 41. sub nu. 1. & Bor-
gn. tangit decis. 41. num. 14. par. 1. & quod Ad-
vocatus cognitus examinari non debeat, scripsit
Franc. Marc. decis. Delphin. 648. num. 2. Ant. Scapp.
de jure non script. lib. 5. cap. 112. num. 4. Reg. Rovit.
in responso rescripto à Lagnar. ad eund. Rovit. sup.
pragm. 22. num. 40. de offic. S. R. C. & nos alibi
notanimus.

52 Et ubi in cæteris pares extiterint, nobiliores
 ex sanguine plebeo anteeant, ex *Cassan. par. 10.*
confid. 35. admonet *Carav. expulso merito Barbato,*
 ignobili prælationem tribuente, cujus *Barbati,*
 forsân ignobili orti genere, sophisma, improbat
Franc. de Petr. festiv. lect. lib. 1. cap. 6. num. 50.
 quiquè *cap. 7. seq. à num. 32.* nobili, & genero-
 so prognatos sanguine potius, quàm ignobiles ad
 honorum, & dignitatum fastigia promovendos,

53 lepido subnectit calamo, concinitq; *rex. in l. si*
cohortalis, C. de cohortal. lib. 2. ibi. ut omnis honor,
atq; militia à contagione hujusmodi segregetur. Et
Angelius Doctor Thomas de Aquino ad Hebreos
cap. 1. lect. 2. inquit: Tria requiruntur, quæ faciunt
facilitatem ad dignitatem aliquam administran-
dam: primum quidem sapientia, nè erret in gu-
bernando; secundum ex generis prosapia, ne con-
temnatur, præcipiendo; tertium virtutis poten-
tiam exaquando, confirmat Reg. Sanfel. decis. 288.
lib. 2. ut propterea Paris de syndic. inter Princi-

54 pum excessus, illum in primis derectatur, quod
 interdum ad magistratus, dignitatesque prove-
 hanc humili, & abjecto genere natos, qui natura-
 lem rusticitatem, feritatemq; vix unquam exeun-
 tes, sapiùs protervè agunt.

55 An verò Cives magnæ Civitatis præferantur
 illis parvæ, *Tiraq. examinat de nobilit. cap. 12. &*
de Petris, memor. cap. 7. à num. 15. & conf. 35. nu.
33. & planè novum est prorsùs, locum nobilitare
 hominem, imò homo locum nobilitat, exemplo
Dionysii, & Agesilai, & aliorum, Tiraq. firmat,
 hinc natus in terra, in qua ortus est Christus, non
 mejori gaudet privilegio, quàm alius, *gl. in l.*
unic. C. de colo. pale lib. 11. Rom. in l. si verò, §. de
viro in 14. falk. ff. soluto matrim. Alex. ad Bart. in
l. 1. C. de Alexan. prim. lib. 11. notabileq; est Demo-
criti effatum, apud Diogenem Laertium, qui
 non ex loco gloriam aucupari volebat, sed loco
 gloriam imponere; aliaquè, hujusmodi generis, ad-
 notat *Tiraq. mox citatus cap. 7. num. 10. neq; fæ-*
 minæ existimantur dagniores maribus, quod est
 in paradiso mares extra Paradisum creati fuerint,
cap. illud 40. distict. Glos. in dict. l. uxix. verbo
suffragetur, Cod. de colo. pale. lib. 11. Franc. de Petr.
add. cap. 7. sub num. 16.

56 Cum autem toga Advocatum demonstrat,
 quemadmodum chlamys Militem, purpura Re-
 gem, stola Sacerdotem, & cuculla Monacum,
 ostendit *Bald. in cap. causam, de probat. Cassan. in*
catalog. par. 1. consider. 23. Panciroli. in suo the-
sauro var. lect. lib. 1. cap. 12. jure Speculator in tit.
de Advocatis, §. sequitur videre, quærit, quales
 vestes debeant Advocati, & DD. habere, &
 quæstio exoritur, nùm præferendus videatur, qui
 magis ornatis, & honestioribus vestibus induitur
 & sanè inter alias Advocatorum prærogativas,
 isthæc notatur à *Cassan. consil. 44. par. 7. quem*
Carav. insequitur hoc in rit. num. 7. (& de viro

Tom. I.

benè vestito loquitur *Tiraq. ad ll. comub. pag. 33.*
num. 38. & at.) verùm Seneca testimonio, quem-
 57 admodum stultus est, qui equum empturus, ipsum
 non inspicit, sed sellam, & frenos sic stultissi-
 mus est, qui hominem ex veste, aut ex conditio-
 ne, quomodo vestis circumdata est, extimat, *Luc.*
de Penn. in l. 2. Cod. de vestib. olob. & aurat. lib. 11.
 sanè igitur intelligere debemus DD. Advoca-
 tosquè ornari debere, atq; indui vestibus ipsis de-
 58 centibus, cum vestis esse debeat, conveniens
 statuti, ordini, & officio, *Specul. ibid. è contra*
 autem affectatæ in vestibus sordes laudem non pa-
 riunt, *cap. 1. 41. dist. & cap. 2. de custod. Euchar.*
 nam dissolutos, & fractos in vestibus non reci-
 pitimus, inquit *text. in cap. parsimoniam 41. dist.*
Muscat. in tract. de doctorat. dignit. post prax. à
num. 31.

59 Hinc vestem Doctori promissam, nobilem, &
 honestam præstandam esse scripsit *Bart. in l. fortis-*
simis, C. de mil. veste, lib. 12. Bologn. tradit in auth.
habita, num. 30. Cod. ne fil. pro patr. quos memorat
Jacob. Benius Eugubinus de priv. J. C. priv. 36.
num. 2. Advocatorum vestibus, consule Francisc.
Marc. decis. 649. Roman. sing. 366. & Jo: Andr. ad
Spec. reprehendentes scholares vestibus, DD.
 utentes ex *Nebriss. de mod. studendi nu. 4. Magos.*
de rect. patroc. ration. cap. 2. Jo: de Deo de castel. Ad-
 voc. *cap. 2. Rebuff. de priv. Scholar. q. 4. Brisson se-*
lect. antiq. lib. 1. cap. 4. de vestibus Consularibus,
Platin l. 1. Cod. de Consul. de habitu Clericorum,
Foler. in prax. verbo Audiantur excusatores, nu. 12.
 De multiplici Monacorum habitu, *Fab. lib. 3.*
semest. cap. 21. De vestium generibus, & divisio-
 ne, plura *Alex. ab Alex. lib. genial. 5. cap. 18. mul-*
 tiplicem vestem habes, apud *Fabr. lib. 2. semest.*
cap. 10. & de injuria facta vestibus, Gul. de Cun.
in l. si qua per calumniam, C. de Episc. & Cleric. Ro-
 vit. *in pragm. 11. de abolit. & alimentarius, qui*
 60 debet habere hyemales vestes, & æstivas, quò
 tempore eas consequatur, inquit *Molfes. ad Con-*
suet. Neap. par. 5. de alim. q. 9. num. 9.

Quia verò præsens *Ritus* distinctè loquitur de
 Advocatis, & Doctoribus, constat differentiam
 non exiguam inter eos extare, atq; non omnem
 61 Doctorem esse Advocatum, neque omnem Ad-
 vocatum esse Doctorem, cum Advocati munere
 fungi possit, qui Doctoratu insignitus non fuerit
Bolog. in l. 1. num. 13. ff. de offic. assess. Menoch. de
arbitr. Judic. lib. 2. cent. 3. casu 233. num. 7. de
Petr. festiv. lect. lib. 1. cap. 8. num. 1. & cap. 11. sub
num. 5. cujus meminit Danz. tom. 1. de pug. DD.
tit. de facult. DD. cap. 2. num. 8. insinuans, posse
 in Regno eligi Consultorem non Doctorem,
 Dummodò sit ille in jure versatus, ex *Capibl. in*
prag. 3. de Baron. num. 213. tom. 1. & Borrell. de
magistrat. lib. 1. cap. 8. num. 39. Advocati verò
 nomen est officij, & honoris, *l. laudabile, C. Ad-*
voc. divers. Judic. quin, & multa illis concedun-
 tur privilegia, in *l. sancimus eod. adducto tit. quo-*
 rum aliqua recensent *Marant. conf. 25. Mascard.*
conclus. 558. num. 16. Ricc. collect. 611. Francisc.
Maria Prato observ. 65. & 80. Danz. add. tit. de fa-
cult. DD. integr. cap. 1. potissimum num. 25. tra-
 dens, esse Advocatos immunes ab excubijs, &
 custodia murorum, & portarum Civitatis, etiam
 pestis tempore, ex *Ripa in tract. de peste, tit. de*
 reined.

remed. præserv. contr. pestens, num. 110. Mar. Mag. ta in cap. Sicil. tom. 5. cap. 474. quibus contradicunt *Annaus Robert. rer. judicat. lib. 3. cap. 11. vers. pro majore*, & quæ eruditè exaravit *D. Judex Frauc. Mbr. Præs. obser. 38.* memoriam faciens observantia habitæ plebicularibus illis vigentibus commotionibus in hac Civitate de anno 1647. & 1648. circa excubias, & custodias à nobilibus faciendas.

Hac ratione infames advocare nequeunt, ac prohibentur, *cap. infamos. 3. quæst. 7. de Petr. conf. 36. num. 16.* & quia advocare non aliud est, quam postulare, postulare autem, idem quod desiderium suum, vel amici sui in Jure, apud eum, qui Jurisdictioni præest exponere, *l. 1. §. postulare, ff. de postul. l. dias, §. hoc autem, ff. de damn. infest.* *Nepos à Montealbano in tract. de except. art. 10. n. 1. Guillel. de Roville in tract. de justit. & injust. lib. 3. cap. 5. num. 3.* & explicat *Sebastian. Medic. de legib. par. 3. quæst. 20.* ejus idem munus esse clientis jura tueri, & apud Judicem contendere, & exponere, constat, quodque ex *Div. Thoma* evidentius deducitur ad *Rom. 8. lect. 7.* cum dicit (ad officium Advocati pertinet, non quod arguet, vel condemnet, sed magis accusatorem repellat, & condemnationem impediat;) Hinc 62 esse ajunt aliqui, quod Advocati est stare (quasi in actu pugnandi) è contra Judicis sedere, *in l. quisquis, §. quisquis igitur, C. de postulam.*

Quatuor autem præceteris esse Advocati partes & conditiones, ostendit *Carraria in suo copiosissimo tract. de literali regular. interpr. tom. 2. reg. 7. 63. art. 3. punct. 2. à num. 5.* Qui verò multa de Advocatis, tum in interiori, tum exteriori foro noluerit ignorare, perlegat, quæ *Ceval. coacervat*, legum nedum, & Doctorum Juris autoritatibus suffultus, sed Patrum quoque sententijs, *in sua exortatione ad Advocatos, posita in initio 4. voluminis, qq. comm. contr. comm. necnon Adrianus Pulvius in oratione de Advocatorum forensium Privilegijs, & Eberharti Speckhan. qq. & dec. jur. cent. 3. class. 3. quæst. 9. vers. Advocatorum, & Procuratorum, Francisc. de Petr. festiv. lect. lib. 2. cap. 9. Francisc. Maria Prat. ad Muscat. post prax. tit. de Doctor. quidd. & dignis. par. 2. & 3.*

Ipse verò adverto, quod Advocati in 64 bus potissimum se debeant in perorando exhibere maturos, nempe in vultu, gestu, & voce, ex *Mattienz. in dialog. Relatoris, & Advocati, par. 2. cap. 2.* Vultu, ut eum affabilem, benignum, & jucundum Judici, ac stantibus ostendant, absque risu tamen indiscreto: gestu, ut caput, pedesque non ducant, aut moveant, sed cuncta membra debita maturitate regant; manus siquidem, cum verba faciunt, non sunt jactandæ, non caput quatendum, non crispandum latus, non vultus corrugandus, aut distorquendus, non pedes agitando, oculos, qui animi sunt speculum, sedatos, quietosque; non elatos, nec dejectos, non mobiles, sed nec rigentes habeant; faciem ipsam, non in torvitatem, nec ferociam compositam, sed ad hilaritatem, & affabilitatem; Voce, ut eam non abrupto deprimant, vel exalant; hoc est 65 scilicet arroganter, ut pavidum, nec vicissim abjectum, & effeminatum proferant, *Stephan. Aufrer in filo parlament. par. 1. cap. 1. Quic-*

quid tamen fit, quemadmodum viro sapienti incessus modestior convenit, ita oratio pressa, non audax, *Seneca* notabile est effatum *epist. 40.* aliter si Advocatus inordinatè loquatur, erroris vulnere audientium corda ferientur, & authorem suam loquacitas coinquinabit, *Aseved. in cap. pratorum 36. Glos. Abogados.*

Nec Advocati sua opinione tantoperè delectentur, ut si Judex secundum adversarium litem de- 65 derit; statim in ipsum Judicem inflammentur, evomendo maledicta, contumelias, murmurationes, derisiones, judicium temeraria, detractiones famæ, occulta delicta, & cætera hujusce generis, quibus valdè læditur justitiæ solium, *Alà de Advocato quæst. 84. lo. de Deo in cautelis Advoc. in introduct. cap. 3. & 4.* Undè mirum esse non debet, si in talibus delictis procedi possit extra ordinem, summarè, sine citatione, & absque causa cognitione, *Bertaz. conf. crimin. 321. lib. 2. declarantque Paul. Kamarra in tract. de offic. judic. & Advoc. relatus à Reg. Saufelic. in add. ad decis. 63. 1. vol. & Conf. Carleval. disp. 11. quæst. 7. sect. 1. num. 187.*

Et tandem, maledicendi flagitium in Advocatis præsertim est vendicandum, nam inter excep- 66 tiones, quæ contra ipsos obici possunt, isthæc magni ponderis reputatur; scilicet, quod sint procaces, quod opprobriis, non ratione certa concludant *Specul. de Advoc. §. 1.* quique infames reputantur, ex *Text. in cap. si quis 3. q. 7. Guazzin. ad defens. animar. Advoc. defens. 1. cap. 4. num. 5.*

(Ita enim debent patrocinari jurgantibus, ut non ultra, quam litium poscit utilitas, in licentiam convitiandi, & maledicendi temeritatem prorumpant. Agant quod causa desiderat, temperent se ab injuria, nam si quis adeo procax fuerit, ut fuerit, ut non ratione, sed probris putet esse certandum, opinionis suæ immutationem patietur. Nec enim conniventia commodanda est ut quisquam, negotio derelicto, in adversarii sui contumeliam, aut palam pergat, aut subdolè.) Verba aurea sunt *Tex. in l. quisquis, C. de postuland. subdolè, dicendo: Non sum ego latro, intelligens de adversario; explicat Speculat. tit. de advoc. §. jam nunc videndum, num. 3.* contra quem an possit agi injuriarum actione, explanant *Luc. de Penn. in l. 3. C. de Castrens. pecul. lib. 12. in 2. col. leg. Reg. Rovit. in Rub. de injur. num. 3.* quia suffultus *Tex. in l. qua omnia, §. 1. ff. de procur. tradit, verbum mentiris, licitum esse in Judicio,* 68 cui contradicit *Danza to. 3. de injur. c. 1. vide Thef. dec. 229.* qualiter autem Advocati debeant se habere cum Advocatis alterius partis, indicat *Specul. add. loco.*

Verùm excusabitur Advocatus, si aliquando eloquentiæ vi, in rebus arduis, robur addat orationi, ut Judicem non ad id tantum com- 69 pellat, in quod ipse à rei natura duceretur, sed aut, qui non est, aut plus, quam est faciat affectum, *Budens in l. aut facta, §. qualitate, ff. de penis,* qua virtute, præter alios, plurimum *Demosthenem* valuisse, à Jureconsultis habemus *in d. §. qualitate,* & de impetu disputandi, extollitur *Socrates* apud *Plat. in Parmenide,* & de munere in ipso actu disputandi, *Matth. loquitur in dial. relat. & Advoc. par. 2. cup. 1.* illaque neces-
faria

saria est in Advocato, à quo causa non solum exponenda, sed etiam graviter, copioseque agenda est; Cicer. advertente in *Divinatio*. Consuetudo igitur advocatorum, ita loquendi, ad demonstrandam magnitudinem, & amplitudinem rei *Alex. conf. 9. lib 5.* quem excusabit, qui cum putaverit licitum fore, ita loqui ob talem orandi laudabilem pro tempore consuetudinem, puniri haud debet, *Hieronym. Tortus in conf. suo post Conf. Anton. de But. Cravet. conf. 9. n. 30.*

Imo ex *Cesarum* verbis in *memor. l. quisquis* (ultra quam litium poscit utilitas) eliciunt interpretes *Cyn. Fulg.* cæterique post *Glos. ibid.* licitum aliquando, licitum utilitate poscente, in convicia, & maledictiones prorumpere, ut in exemplis per eos recensitis. Verum vereor ne, alia sit legislatoris mens, atque ratio, prohibet illa *Constitutio* convicia, rixas, atque maledictiones, subnectit rationem, scilicet sunt ultra litium utilitatem, quo sensu, magis rationi conformi, retento, illatio non bene procederet. Adversus Advocatos contra Judices invehentes, insurgit *Affl. in Const. Cultus Justitia*, quod potius dicendum adnotat in gratiam Advocatorum contra modernos Judices, *Foller in ead. Constit. Cultus Justitia nu. 5. pag. mibi 187.* qui in multis invident ipsis causarum patronis, teste *Franc. Maria Prato add. obser. 75. n. 23.*

Illud quoque haud prætereundum duximus, quod, etsi per plures Advocati ejusmodi digne fungantur munere, sintque viri lectissimi, quos alloqui *Ciceronem* non immerito credimus *lib. 2. ad M. Calium*, cum ita fatur, *Novi ego vos magnos patronos, hominem occidas oportet, qui vestra opera uti velit.* Complures tamen in patronorum numerum pervenire non ignoramus, nomenque Advocati usurpare, licet legulei sint, quorum magna est turba, *Borrell. 1. par. summ. decis. tit. 65. num. 4.* ita ut plerisque *Terentianum* illud convenire videatur: *Hinc opus est patrono, quem defensorem paro*, ob idque nimirum, hujus farinae Advocatos a caudicibus mediocribus, proclamatoribus, aut tabulis sapientissime superatos videmus, contra quos exclamant *Franc. Marc. dec. 636. nu. 7. Molfes. ad consuet. Neap. tit. de renunc. q. 19. & 24.* Hicque sunt negantes, piper esse nigrum, & contra, nivem esse albam, *Gramm. decis. 104. num. 1.* quos commemorant *Franc. de Petris conf. 36. num. 19. Præf. Merlin. cent. 2. controv. forens. cap. 46. sub num. 32.* cujus meminimus *rit. 75. sub num. 14.* & *Affl. in const. Regni Advocatos de præsta. sacra ab Advoc. post Luc., de Penn. in l. 1. C. de lucr. Advoc. lib. 10.* (tradens, ipsorum insipientium, & calumniosorum Advocatorum domos clientibus, xeniisque scaterere, proborum autem sapientium penitus vacuas esse (ne non *Henricus Usanus* Jurisconsultus, & Ducum Megalopolitanorum Cancellarius, & Republicæ Luneburgensis Syndicus, in *Epigrammate*, quod hic transcribere, non gravabor.

*Agnæ lupos inter geminos, gallinaque vulpes,
Inter caudicibus, vitæ gravis ære, ducet.*

Dic, quem de tribus his positum in majore periculo.

Infortunatum quem magis esse putet?

An, quia non pluma gallo, lanæ bidenti,

Sed jugulo præcium constat utriusque suis

Alocuplete viro tantummodo quaritur aurum,

Hujus conditio commodiore loco est?

Cæterum advertimus nomen ipsum Advocati, aliquo modo competere Sanctis quia aliqua ratione Advocati, & mediatores nuncupari, & dici possunt: quamvis proprie, cum loquimur, Intercessores appellentur idque usu præsertim sacrarum scripturarum defendit, *Carraria adduct. tract. de literali regular. interpretat. eod. art. 3. punct. 1. sub num. 14.* nimirum cum Sanctos ipsos advocamus, eoque humilibus impetimus præcibus in hæc verba loquimur: *Omnes Sancti, & Sancta Dei intercedite pro nobis.* At *Beate Virgini* congruere etiam absolute, & simpliciter loquendo, veritas ipsa & Ecclesie usus, omnesque præces præportant, eaque, & dicitur, & nobis Advocata est *76* *Quin* etiam tuto affirmari posse, Christum esse proprie Advocatum, inquit ipsemet *Carrar. eod. punct. 1. sub num. 15.* in hac siquidem nedum vita illud semel, ac pluries subisse munus, ac postquam ad patrem ascendit, pro nobis continuo exercere, probat è nostris jurisperitis, *Gravat. ad ad Vestrum lib. 2. cap. 18. sub num. 3.* complura recensens exempla, in quibus cum hic esset, officium advocati exercuit: *Magdalene* præsertim Advocatum fuisse deducens ex verbis, *Luc. 10. Martha, Martha sollicita es; super quibus ita Augustin. Dominus respondit pro Maria Martha, & factus est ejus Advocatus, qui Judex fuerat interpellatus.* Insuper, mulieris reprehensæ in adulterio, se constituisse Advocatum addit, cum *Joan. 8.* allegando accusatores haud quaquam idoneos esse, inquit: *Qui sine peccato est vestrum primus in eam lapidem iniiciat.* Nunc vero ita esse ex *Joann. epistol. 1. canonica capit. 2.* deproxi disertè existimat, illis videlicet verbis: *etsi quis peccaverit Advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum: quorum memores sunt Tasson. de antefat. vers. Septimo, observ. 1. nu. 29. Palm. in divers. Jur. par. 2. glos. 2. num. 3. Danza ad Gramm. decis. 80. in princip. Caccialup. de Advoc. q. 1. Vivius opin. 27. num. 12. lib. 1.* quo quippe & aliis Sacre Scripturæ testimoniis, fretus *Suaroz* consentaneum videri opinatur, si dicamus Christum non solum tacite, seu interpretativa insinuatione, sed aperta, & expressa voluntatis suæ representatione, ac manifestatione pro nobis in Cælo orare ut ille dicit *tom. 1. ad 3. par. quest. 21. art. 4. disput. 45. sect. 1. vers. nihilominus*, quam & *Divi Thomæ* sententiam, quoque esse adicit. At *Medina ad Div. Thomam 3. p. q. 21. art. 1. vers. tertium modum*, omni conatu defendere nititur, Christum per modum supplicis, præces, & supplicationes ad Deum nec pro se ipso, nec pro nobis

- bis offerre, *Divi Thoma* præsertim adductus auctoritate in *Pauli epist. ad Roman. cap. 8. l. 7. Puncto* autem 2. præcitatus *Carrar. num. 10.* auctoritate ejusdem *Divi Thoma* in 4. *dist. 45. q. 3. art. 3. in corpore*, suffultus, affirmat Sanctos ipsos,
- 77 duplici modo pro nobis orare, altero quidem oratione expressa, altero vero oratione interpretativa; expressa autem, sicuti nos utimur, quando vocibus propriis, & articulatis aliquid ab altero postulamus, & huic modo correspondente statuntur animæ sanctorum, cum man festant proprium conceptum mentis, quem ordinat ad Deum insinuantque sua desideria, & quid vellent impleri, pro salute eorum, pro quibus orare dicuntur nam his modis dicuntur orare oratione expressa, quia re vera exprimunt affectum specialem, quam habent consequendi aliquid in nostrum beneficium.
- 78 Hunc Ritus dumtaxat servari, quando Advocati congregant se pro collegiandis causis, & *Reg. Tapia lib. 2. jur. Regn. tit. de offic. Advoc. sup. hoc rit.* memorat, & nos singulis diebus videmus.

RITUS CII.

Advocatus non ascendat ad Bancam, nisi vocatus, duasque ad summum proponat causas, & non sedeat.

Item nullus Advocatus ascendat ad Bancam, nisi vocatus per Judices hebdomadarios, & vocatus, non proponat, nisi duas causas, vel unam: si esset multitudo causarum, & non sedeat sub pœna unius tarenii.

SUMMARERUM.

- 1 Tria in hoc Ritu prohibentur, potissimum, ut nullus coram Judice sedeat.
- 2 Quid Juri communi concinit.
- 3 Advocatus coram Judice alloquens domi, aliove in loco privato sedet, secus autem cum in Tribunali.
- 4 DD. euntes ad Judicem debent prope sedere, & assurgere illis debet Judex.
- 5 Janua palatii Principis continuè patere debet Advocatis.
- 6 Judicium est sedere, Advocati verò stare.
- 7 Advocati in Tribunali, nedum stantes, sed verticundo alloquuntur, secus extra Tribunalia, in locis quoque differentiarum.
- 8 In Tribunalibus illustres personæ ultimum cum sella habent locum.
- 9 Quod in Titulatis, & Religiosissimis Antistitibus in hac Civitate servatur.
- 10 Advocatus, qui unam Aulam ad aliam vocatus immaturè reliquerit, ut contumax plecti potest.
- 11 Caput Aula, cui alloquitur Advocatus, jubere quibus, ne discedat, nisi oratione finita.

12 Hujusmodi in causa privilegii majoris Auditorii cessat,

Verba Ritus, sedeat, affirmare videntur, ita simpliciter intellecta, sed qui contextum totius ritus perlegerit, & alia in ejus initio posita animadvertit, illa nempe nullus, fatebitur certè, jam dicta subsequencia negativam complecti observantiam, namque ex illis sic junctis constat, tria prohiberi in ipso ritu, ut nullus, scilicet, Advocatus ascendat ad Bancam, nullus proponat nisi duas causas, & nullus sedeat, Quæ quidem ultima conclusio jure communi non haberet, quandoquidem *Tex. in l. quisquis la 1. C. de postul. ac DD. inibi dicunt*, Advocato proponenti coram Judice, non licere sedere, sed stare debere quamvis *Bart. eod. in loco* attestetur contradicere praxim, quam ipse admitterem, quoties Advocatus alloquitur Judicem domi aliove in loco privato, secus autem, cum in Tribunali, atque ita intelligi nostri Ritus verba non dubito, cum antecedentia mandent, ut nullus Advocatus ascendat ad Bancam, nisi vocatus, nam illis, si connectamus alia subsequencia ac simpliciter dicentia, ne sedeat, utique suadebunt, ne sedeat cum vocatus ascendit ad bancam, quam Rotam nunc appellitant Causidici Neapolitani, atque vulgus ipse.

Quippe, quod si Advocatos ipsos illo gaudere privilegio, admonet *Bolognort. in repetit. auth. habitæ col. 4. vers. & ideo*, C. ne filius pro patre, fretus l. fin. juncta glos. C. de offic. divers. Judic. ut

4 Doctores euntes ad Judicem debeant prope ipsum sedere, quin, & Judex assurgere illis debeat, ejusque à dexteris sedere facere, necnon illiusmet

5 Principis Palatii janua patere semper, teste *Francisco Marco decis. 650. par. 1.* insequiturque *Martina rom. 1. Juris contrav. tit. Advocatus cap. 7.* Certè, ut jura Juribus concordentur, Doctorumque dicta concilientur, fateri oportet, eis sedendi locum competere extra Tribunal, ac propriis in domibus, alloquentibus Judices, minimè verò, si in Tribunali, in quo posteriori casu priora jura citra dubium militare, necnon apertum Textum arbitramur in l. 1. C. de offic. civil. Judic. quem refert glos. 1. in cap. nullus el. 2. causa 4. q. 4. nè Advocati temporibus, & horis, quibus agitantur cause, sedeant coram Judice, scilicet pro Tribunali existente, vel ut ajunt, in Rota.

Quo præterea in casu alteram illam procedere assertionem opinamur, existimantium Judicium esse sedere, Advocatorum verò stare, quam deducunt ex d. l. quisquis in fine, C. de postul. & in auth. ut ab illustribus, §. 1. col. 5. & l. 1. C. de offic. civil. Judic. & l. fin. C. de offic. divers. Judic. quamque distinctionem amplectitur *Carav. in anteced. Rit. num. 5. Reg. Tap. super eodem Rit. 101.* insequitur de Angelis in prato, l. honorati, C. de offic. civil. Judic. *Visconti in conclus. verbo Advocatus, & Carav. add. loco laudato*, idem de Angelis firmat in l. Constitutionem, Cod. de Advoc. divers. Judic. *Reg. Rovit. in prag. 11. num. 4. & 5. de suspic. official. Surg. de Neap. Illustr. cap. 23. num. 21. Mastrill. de magistr. lib. 4. cap. 13. n. 132.*

Quin, ex prag. 19. vers. item quod, de offic. S. C. dispo-

7- disponitur, ut nedum stantes, sed vertice nudo alloquantur in Tribunalibus, extra namque tribunalia etiam in locis differentiarum Advocati cum Judicibus sedent, & operto capite loquuntur, teste *Tasson. hujusce Rit. memore de antef. vers. 7. obser. 3. sub num. 113.* & sic usus inolevit, necnon observantia solertissima induxit in cunctis Urbis Tribunalibus illustres personas comparantes, sive Actores, sive Reos, ultimum cum sella habere locum, ex *l. fin. §. sedent, C. ubi Senatores, vel Clarissimi, Cassan. in Catal. Glor. Mundi, par. 7. confid. 3. Conrad. in templ. judic. lib. 2. §. 3. de Excell. Cardin. Frecc. de subfeud. tit. de differ. int. feud. regal. diff. 3. & 48. quod in titulatibus observatur in hac Civitate, surg. de Neap. illustr. cap. 23. & Religiosissimis Antistitibus, Ann. jun. conf. 12.*

Et pro coronide memoro, (& sit Advocatorum præ oculis) quempiam, qui unam Aulam ad aliam vocatus, immature relinquerit, ut contumacem plecti posse, *Andr. de Ifern. in constit. contingit, de accusat. coram Justitiar. & proinde observavi cum patronus ad Aulam alterius Consiliarii vocaretur, jubere Caput illius Aulæ, cui alloquebatur, ne discederet, nisi oratione finita, & maxima cum ratione; cessat enim hujusmodi in casu privilegium majoris Auditorii, ex memor. constit. contingit, de quo Foller. in prax. crimin. tit. audiantur excusatores num. 34.*

R I T U S CIII.

Abstantes homines in Curia silentium, sub pana, servant.

Item quod nulla privata persona, quæ est in Curia loquatur, nisi vocata per Advocatum, seu Procuratorem, sed stet in silentio: & qui contrafecerit, solvat grana 10. & si pauper est, grana quinque. Item quod quicquid exactum erit de dictis pœnis, convertatur in alimentationem captivorum, & pauperum.

S U M M A R E R U M.

- 1 *Silentii prerogativa, remissiva.*
- 2 *Silentium, quando, & quibus imponi possit.*
- 3 *Illud nisi duplici antecedente monitione, non imponitur.*
- 4 *Advocatis, & Procuratoribus, ex hac Ritu iniungi, non est permittum.*
- 5 *Pars tamen adversa illis nonnunquam imponit, suppediando pecuniam.*
- 6 *Demosthenis propterea refertur exemplum, necnon Tusculii.*
- 7 *Hoc probro notatum fuisse Oldradum, traditur.*
- 8 *Prævaricari dicitur, quia suo officio recedit.*
- 9 *Nonnunquam partibus, & Advocatis, silentium imponitur, cum tumultuosis clamoribus, jura proponunt.*
- 10 *Illud à Judicibus, & Consiliariis servandum est, donec Commissarius causæ, relationem faciat.*
- 11 *Judex Advocato metas excedenti præcipit, ut si-
mone imponat.*

- 12 *Advocati in scribendo, & loquendo, debent esse pauciloqui.*
- 13 *Procuratoribus iniunxit silentium, pragm. 21. de offic. S. C.*
- 14 *Ritus iste peroptime servatur, & silentium frangentes, arbitrio Regentis, panis multantur.*
- 15 *Vigore hujus Ritus, ac de Jure Canonico, in usus pios, pena convertenda.*
- 16 *Pii usus ad eum effectum, qui dicantur.*
- 17 *Queant ne Præsules sibi ipsis pauperibus, applicare panas.*
- 18 *Quando Episcopus dicatur pauper, & an ducati mille annui satis illius victui sint.*
- 19 *Salarium per prag. 1. de Saliariis cur adauctum fuerit.*
- 20 *Pensio pro qua summa sit imponenda.*
- 21 *Auroi, sive ducati in Concil. Trident. memorati computandi sunt attento valore, cujuscunq; ducati in loco Episcopatus.*
- 22 *Pena nedum in pios usus, sed aliqua mensa Episcopali ab Episcopo divite applicari possunt.*

Silentii prerogativas, & laudes præconizavi-
mus Rit. 3. & adnotat *Nicolin. in prax. Judic. crim. 2. num. 546. ad 554.* quod taciturnitatem, *Specul. appellat in tit. de Advoc. §. 1. vers. post medium, ibi: Si non imperasti, ut tacens, quomodo*
2 *ab aliis silentium exiges, illud quandoq; actori indicitur, cap. penult. de causa possess. & propr. aliquando Reo, cap. in presentia de probat. aliquando hæredi, ne petat interim à debitore, cui est ad tempus legata liberatio, l. Aurelius, §. centum, & ibi Bart. ff. de liber. legat. etiam sublato appellationis obstaculo, in cap. conquerente de cleric. non resd. illud, nisi duplici antecedente monitione, non imponitur, §. si quis autem in auct. de hæred. & falcid. juncta glosa in verbo admonitus, Advocatis tamen, atque procuratoribus iniungi non est permittum, constatque ex Ritu nostro mandante, ne ulla persona, quæ est in Curia, loquatur, nisi vocata per Advocatum, aut procuratorem, & nihilominus corrumpuntur sæpè numero Advocati pretio, ne loquantur, &*

5 *illis pecunia silentium in damnum clientum imponit, quod contigisse scimus; Cum enim Demosthenes Milesiorum postulationis respondisset, Milesios, nequæ auxilio dignos, quod petebant, nequæ ex re populi Atheniensis id esset prolata re in posterum diem, ferunt legatos ad eum venisse, & pecuniam donasse, ne ageret, sed ut taceret pro populo, atq; postridiè Demosthenem lana multa collum, cervicisque circumvolutum ad populum proditisse, dixisseque, se non posse agere, quod anginam pateretur, cui tamen aliquis de populo respondit, non anginam, sed argentianginam pati, testisque, præter alios, Gell. apparet lib. 2. c. 9. & 10. Angel. Mattheac. de via, & ratione juris lib. 2. cap. 26. num. 19. hoc quoque crimine damnatum fuisse Tusculium, quod Vicentinorum causam defervisset, scribit *Plin. Cecil. ad Val. & meminit Alciat. in l. prævaricat. ff. de verbor. signific. pariterq; & Oldradus hoc probro notatus fuit, & convictus, dolore contabuit, ut refert *Castrenf. in l. fin. 6. de Advoc. divers. Judic. teste Menoch. de arbitr. Jud. cas. 328. qui tandem exclamat his verbis, Sed quot hodiè Demosthenes, quot***

- 8 vivunt *Oldradi*. Et Hispanico sermone is prævaricari dicitur, qui à suo officio recedit, hoc modo: *Dezar su officio, o ley*. Et *Baldus* ob mendacium falsatumq; *Textum*, ad candentes forcipes fuit damnatus si scriptores vera scribunt, quos refert *Jo. Ficbardus in Chronologia Jurisconsf.* cujus meminit *de Petr, festiv. lect. lib. 1. cap. 9. sub num. 14.*
- 9 Indicitur tamen, & quidem justè silentium nunquam Advocatis, quin & partibus ipsis, cum scilicet strepitu, & sic tumultuosis clamoribus jura proponunt, quodq; semel manifestaverunt, secundò, ac tertio proclamare non desinunt, juxta *Regni Constit. Cultus Iustitiæ*, quam exornat *Foller.* & declarat *super Constit. pag. 106. Fab. Montell. in praxi arbitr. par. 5. q. 4. num. 58.* quiq; de silentio Curia sedente servando, loquitur, necnon *Carrab. singul. 220. & Fenestella in lib. de magistr. Roman. cap. de Senator. origin.* tradit Marcum Catonem, nimis in Senatu fortè loquentem, & longiori sermone, Cæsarem ad carceres duci jussisse.
- 10 Quin necdum à litigatoribus, sed à Consiliarijs, Judicibusquè illud servari, donec Commissarius causæ relationem faciat, sanxit *prag. 27. de offic.*
- 11 *procur. Casar.* & quod Judex Advocato metas excedenti, præcipere valeat, ut finem imponat, admonet *Paris. de syndio. verb. Advocati causarum n. 3.* quiq; debeat in scribendo, & loquendo esse pauciloquus, *ladoc. adverit in prax. civil. cap. 96. n. 16.* nè ei dicatur, garrula pica, tace, *Specul. tit. de Advocat. §. hic dicendum*, & diximus *rit. 101.* & nimis verbosus potest advocacionis officio privari, *Didac. del Castillo in l. 2. fori, pag. 22. col. 4. vers. & nota quod Advocatus.*
- 12 Procuratoribus autem injunxit *prag. 21. de Offic. Sacr. Reg. Conf.* qui illud custodire semper tenentur coram Advocatis, nisi Advocatos errasse in facto animadvertierint, tunc si quidem potestatem eis relaxavit eadem pragmatica illos de errore admonendi, modestè tamen, & hoc casu Advocatus errans in facto Clienti non præjudicat, *l. fin. C. de error. Advoc. Bar. in l. ex quibusdam, §. cum plura num. 2. ff. de jure fisci*, quicquid dicatur, quod dictum Advocati reputetur dictum à parte, à *Bal. quem refert Franc. Mar. Prat. observ. 68. à nu. 33.*
- Ritus autem iste peroptimè servatur, nam ho-
- 13 mines astantes magna cum reverentia silentium servant, illudquè frangentes arbitrio Regentis pœnis multantur, ut *Carav. quoquè testatur nu. 4. ex prag. 32. §. item per remediare, de offic. magistr. justic.* qua corrigitur hujus Ritus dispositio, quoad pœnam pecuniariam indictam, ut observat *Regens Tap. sup. ead. prag. lib. 2. jur. Regn. tit. de legib. pag. 94.*
- 14 Pœnas autem exigendas in usus pios convertendas claris præportat verbis, idem iste Ritus, at Jus Canonicum Episcopis indulget pœnas omnes, teste *Diaz. cap. 144. num. 3.* verum pijs usibus applicandas, sanxit etiam *Concil. Trid. in cap. 3. sess. 25. de refor.* qui tamen dicantur usus pij, scribit *Hieronim. Glimas in summa Eccles. par. 3. cap. 13. num. 21.* & Religiosissimus quidam Antistes, me consulente, censuit pœnas in Civitate, exigendas à non servantibus dies festivos, persolvendas esse Medico conducto pro civibus pauperibus, cui propterea centum viginti aureos

assignavit, ut in ea Civitate moram faceret, & pauperibus gratis inserviret, salarium verò ab alijs reciperet, profuit quippè etiam divitibus, cum tres dumtaxat tantùm carolenos singulis quibusq; diebus subministrassent, duos autem aureos, & victum suppeditare debuissent, si à propria advocassent patria, legentibus tamen juvamen principaliter attulit, qui alioqui Medicum nullatenus quivissent asciscere, quod utinam, & in spiritualibus, & in temporalibus Dominis exemplo foret.

- 17 At posse Præsules sibi ipsis pauperibus applicare pœnas, existimant *Henric. de Bottis in tract. de Synod. Episcopi par. 3. sub num. 25. Covar variar. resol. lib. 2. cap. 9. sub num. 9. Fuscus de visitat. lib. 1. cap. 32. num. 3. Quarant. sive potius Prosper de Augustino ad ipsum Quarant. in sum. Bullar. verbo pœna pecuniaria, & Molfes. ad Consuet. Neap. tit. 2. par. 4. q. 64. num. 24.* quiquè declaratum adnectit per amplissimos Patres Concilij interpretes, quibus repugnare videntur *Tex. in l. si mandavero 22. §. si tibi, ff. mandati, & exarata à Conf. Rocc. post tom. 1. resp. not. 54. num. 147. de lit. Cambij, tradente uor. 36. de mandat. seu complem. procuratorem constitutum ad vendendum, non valere sibi vendere, videas *Borrel. de compromiss. §. 2. Glos. 1. num. 328. cum seq. & in sum. decis. par. 1. tit. 66. de procur. à num. 431. Theaur. qq. forens. lib. 1. q. 3. quæstionem extricantem, nùm nominatione relicta in arbitrium alicujus, possit pater proprium filium nominare.**

Quando verò Episcopus dicatur pauper, ut sibi

18 propterea valeat tuta conscientia illas adscribere, semper fuimus in ea sententia, tunc ita dici, cum ejus fructus mille ducatos in singulis annis non pertingunt, ob ipsiusmet Concilij sanctionem alteram abnuentem Episcopatum gravari pensione infra ducatos mille, *in cap. 13. sess. 24. de reform.* crediderunt namquè Patres, & œcumenicum illud Concilium, eam summam honesto, & necessario Antistitis victui satis esse, & cum tot annorum curriculo prætia rerum adaucta fuisse pateat, quin, & illæ magno pretio hodiè mercantur, ac longè cariori, quò tempore Concilij, & salaria quoquè, & introitus majores pernecessarij sunt ad necessarium cujusque victum; etenim iniquum incipit fieri beneficium Principis si adhuc valere dicamus dicit *Paulus l. C. in l. ex facto, ff. de vulgar. & pupill. substit.* quemobrem salaria per *Reg. Prag. 1. de salar. 19. geor.* constituentem certam mercedem solvendam à Baronibus, mittentibus vassallos, eorumque animalia proprijs pro negotijs, & necessitatibus, ob hanc rationem, quod prætia rerum astaucta erant non amplius *prag. observandam esse, nisi, & præmium illic statutum augetur, proclamaverunt Scriptores omnes, præsertim Zerul. in sum. verbo salarium, & Enchirid. Ecclesiast. tit. de salario vassall. fol. mibi 130. cum seq.* quorum justa declamatione, factum est, ut adauctum deinde fuerit per alteram, & secundam *pragm. ejusdem tit.* Quibus; & nos concludere impellimur, non solum Episcopos ipsos multo magis pauperes, nunc reputari, quorum redditus ad annum valorem ducatorum mille non perveniunt, sed pensiones easdem, nequè pro summa transcendente mille aureos imponendas esse, nisi pro quantitate excedente sal-

¶ In ducatos mille quingentos, idq; etiam Apostolica sanctione decernendum, si Sanctissimo placeat, crederemus opportunum. Aurei tamen, sive ducati in eo Concilij capite memorati citra dubium
21 computandi sunt, attento valore cujusque ducati in loco Episcopatus, sive beneficii, nam ita declaratum ferunt à Congregatione Concilij, *Lelius Zucha de Repub. Eccles. cap. 28. num. 4. Ricc. collect. 745. par. 4. & Barbosa in remiss. ad Concil. potissimum sup. eod. cap. 13. num. 5.* Verum, & cum divites sunt Episcopi, neque omnes pœnas, adhuc vigore Concilij, applicare pijs usibus debent, cum aliquæ mensæ Episcopali competant liquidationis nempè instrumentorum, & aliarum.

RITUS CIV.

Quatuor Curia servientes silentium indicent, pœnasque exigant.

Item, quod deputentur quatuor de servientibus Curiz, qui habeant esse in quatuor locis Curiz, & indicere silentium, & exigere pœnam à contractoribus.

SUMMARIUM.

- 1 *Servientes Curiarum, quibus alijs nominibus appellantur.*
- 2 *Eorum depositionibus, an sit habenda fides. Nuncio creditur sine testibus, Notario non.*
- 3 *Per Ritum M.C.V. recessum, an sit à panis statutis in Constit. culeus Justitia, tangitur, expulso Caravita in sue hujus Ritus effato.*

Dom. Prosper Caravita, ex sententia *Cassani* multa recenset nomina, quibus, & isti Curiarum servientes appellantur, sunt tamen, & alia plura nomina, quibus vulgus præsertim, & passim, utitur, famulos, nempè, satellites, Beruarios, Alguzerios, Curfores, & Bidellos nuncupat. Nuncij appellantur in *l. magis puto, §. ne tamen 13. ff. de reb. eorum qui sub intel. vel cur. sent. & in l. is cui, §. missus 27. ff. ut in possess. leg. vel fideic. servan. caus. esse lit.* Apparitores in *§. tripli 24. inst. de act. Eberharti Speckan cent. 3. quæst. & doc. jur. class. 3 §. 7. vers. viatores, pag. 806.*

Prædictis verò deponentibus contra aliquem in in criminalibus sit ne adhibenda fides, scripsimus plenè alibi, & tangit *Episcop. Campanil. in divers. Juris Canon. rub. 4. num. 11.* inibique præ ceteris adduxit *decis. Dom. de Franch. tacito illius numero, ex errore Typographi, estquè decis. 379. addimus insuper Marth. in decis. Pisana 80. num. 6. Gramm. voto 21. num. 1. Bero q. 84. num. 1. Joseph Ludovic. decis. Lucens. 1. num. 1. Viv. decis. 19. num. 6. Menoch. de arbitr. Iudic. lib. 2. casu 112. Speckan add. loco num. 2. Avum meum ad Gramm. decis. 60. nu. 21. Ricc. par. 4. collect. 1189. Jo. Mar. Vermigl. consil. crimin. 114. Donad. de renunciat. cap. 8. num. 114. quid verò dicendum sit in subsidium, vide *Gramm. conf. 58. num. 4. & conf. seq. atque Bajard. ad Iulium Clarum q. 8. num. 2. & 8.* quorum omnium major pars verba facit de Beruarijs capientibus*

Tom. I.

delinquentem, & testificantibus cepisse in delicto; Verum contra jam dictum casum, & generatim loquendo, fides sit ne illis præstanda, & consequutivè in casu quo proprium non exercendo ministerium interfuerunt, prolixus est sermo *Fariac. quæst. 56. post num. 379. quæst. 21. num. 157. uol. 1. & q. 108. num. 150. uol. 3. & Mascard. conclus. 189. uol. 1.* Cur verò Nuncio credatur sine testibus, Notario verò non, examinat *Fontanel. dec. Cathalon. 567. num. 13. & 14. lib. 2. tradens, Notario præstari fidem sine testibus, si ille fungatur officio Nuncij, seu Curforis, ex Ludovif. dec. 426. num. 4. & ibi addit.*

Hi Alguzerij, seu servientes onus habent indicendi silentium, de quo scripsi in proximo antecedenti Ritu, pœnamque exigunt, scilicet granorum decem, aut quinque respectivè comminatum in eodem antecedenti Ritu, qui non secus, ac noster, & alter 102. verba faciunt, ubicunque Curia pro Tribunali sedet, *Constit. autem Regni Cultus Justitia* vendicat sibi tantummodò locum in eo casu, quo Judices in Rota sedent, pro expediendis, & decidendis causis, atquè idè præfatum *Constitut. his ritibus* non revocari sentit, in postremis verbis, *ad hunc Ritum Carav.* At ipse ab ejus descisco sententia, sive enim Magna Curia regatur, sive in Rota consideant Judices, militare horum Rituum decretationes, ostendimus verius esse super *rit. 102.* neque ulla potest justa, & valida considerari distantie ratio, idè cessare præfate *Constit.* legem certius esse opinamur. Etenim Justitia cultum suum perdit, quando silentium Juditij, obstrepentium turba profunditur, *Gulielm. Redoan. de Spol. Eccles. q. 13. num. 4. to. 14. tract. pag. 255. Catal. de Boncompag. in tract. de potest. Papæ, cap. 2. num. 16. 13. tom. tract.*

RITUS CV.

Quidam tenent ejusdem Curiz, quod in causis criminalibus in quibus procurator non admittitur, ad media etiam procurator non admittatur.

SUMMARIUM.

- 1 *Quivis conventus ad judicium venire per se, vel procuratorem potest, nisi illustris sit persona.*
- 2 *Justè impeditus, neque mittere procuratorem tenetur.*
- 3 *Acta facta, mandato non producta, sint ne valida, possitque illud omni tempore exhiberi.*
- 4 *Procuratores plures insolidum constituti, non omnes prosequuntur litem, sed qui occupavit, quivis tamen illorum deputatus dicitur.*
- 5 *Etiamsi adsint clausula, uterque quilibet, vel illa ratificationis.*
- 6 *Clausula quilibet equipollet illi insolidum, & duo in documento obligati, cum clausula, quilibet eorum, insolidum tenentur.*
- 7 *Mandatum absque ulla dictarum clausularum, seu cum plena, & libera potestate, an insolidum factum dicatur.*
- 8 *Illo absque dictis clausulis facta in plurium personas, unus sine altero procedere nequit.*

Q9

9 Prin.

- 9 Principali causâ prosequi causam, utrum valeat.
- 10 Lite contestata, etiam in feudilibus, procedi potest cum procuratore effecto Dominialis.
- 11 Quid, si nemo sit heres, an procedatur cum procuratore, cum quo lis fuit contestata, vel sit dandus curator hereditati jacenti, diversimodè servatum traditur.
- 12 Creditor heredi alicuius locentis, debet dari Creator.
- 13 Mandatum, an, & quando expires iuris mandatis, & quid si quis constituitur in rem propriam absque iurium cessione.
- 14 Procurator regulariter post litem contestatam revocari non potest, etiam ipsius accedente consensu nisi, & adversarius tacite, vel expressè annuat, cum restrictionibus.
- 15 Quando revocatus censetur tamen non expressè fuerit an principalis prosecutione in causa, vel constitutione alterius.
- 16 Si apud acta facta fuerit, non indiget intimacione.
- 17 Procurator non dicitur, qui non habuit nec accepit mandatum.
- 18 Substituere quando procurator possit, & in mandato facultas substituendi, an requiratur.
- 19 Renunciare procuracionem, suscepto mandato, procurator non valet, nisi in certis casibus.
- 20 Constitutus in priori instantia, etiam ad appellandum, interposita appellacione, iudicium prosequi non tenetur.
- 21 Et in actis existente, procedi, per edictum non potest.
- 22 Unum constituere debent, si plures conventi fuerint, atque ad id compelli.
- 23 Mandatum ad amicos causas, an comprehendat feudales, & procurator cum libera, & aliis clausulis constitutus, valeat fundalia hypothecare.
- 24 Procurator non quibit transigere, vel remittere in domini prejudicium.
- 25 Illius confessio de recepto, non liberat solventem.
- 26 An valeat ille vendere, habita fide de pretio.
- 27 Constituto ad locandum, an rectè solvatur pensio, & ad debita petendum electus valeat petere prius ob debita.
- 28 Procurator contrahens quando teneatur nomine proprio, finito mandato.
- 29 Rescribitur celebre responsum Regentis Scipionis Roviti editum pro Marchione Grottole.
- 30 Contractes ex partium conventionione, legem accipiunt.
- 31 Procurator, qui procuratorio nomine contraxit, tenetur ante contractum docere de sua procuracione, vel illius confirmatione.
- 32 Ratificatio facta per solas literas missivas, valida est.
- 33 Interpretatio in contractu locationis operarum in dubio faciendâ est contra locatorem.

Magnus Athleta noster Carav. sub silentio pertransit super hoc *Risum*, eo sub pretextu, quod eadem observantia refertur sequenti *risu*, potissimum, quod iste minimè loquitur dispositive, tantumque dicit, *quidam tenet ejusdem Curia* Verum nos plura in specie ipsa procuratorum

non inutilia cum labimus, in sequenti verbò de procuratoribus in criminalibus duntaxat, si, & quando recipiantur, ratiocinabimur; dicimus itaque unumquemque conventum teneri venire ad iudicium, nisi velit procedi posse in contumaciam quibit autem, vel per se, vel per procuratorem, venire, l. *tunc convenit*, Cod. de de accusat. l. *sum*, ff. de inopr. rehit. cap. venerabilis, §. però, vers. secus de sentent. excomm. in 6. Domad. de renunciat. cap. 34. num. 191. nisi illustres sint, qui procuratorem mittere coguntur, l. *pen. C. de procur. cum auct. seq. quin*, & iustè impeditum, neque procuratorem mittere teneri, præfert *Capyc. dec. 123. Mysinger. observat. 58. cent. 4. Urhil. ad Af. sicut. decis. 92. & Campag. in capit. Regni post commissam*, num. 34. Quis verò existimandus sit, iustè impeditus, præter *Campag.* plures commemorantem casus, videndus est *Corset. sig. verbo necessitas inevitabilis*, in quibus sunt citra dubium obligatæ manus Judicantium, qui si procedere in causa nihilominus audeant, nullum prorsus esset iudicium, ex *Bart. in extravag. ad reprimendam, vers. neglexerint*, num. 3.

Cum verò in iudicio venerit, nec mandatum produxerit, eo quod adversarius non opposuit, sint nè acta nulla hæctenus facta, & valeant omni tempore illud præsentare, & alia, extricavimus *rit. 77. num. 2. & 3. & admonet Rovit. in rubr. de procurator.* quod si plures sint constituti, & adit clausula in solidum, quivis eorum deputatus dicitur, non tamen omnes, sed qui occupavit prosequetur litem, l. *plurib. ff. de procurat.* etiam si simpliciter adiecta fuerit sine aliis verbis, illis, & *civilibz eorum in solidum*; *Rota decis. 13. de appella. in antiquior.* quod si illa absit clausula, adhuc dicentur in solidum constituti, si aliud addit, quo principalis intentio pateat delegandi in solidum, nempe si cum ditione, *uterque*, *Baljn l. si apud. C. de appell. Bart. in l. hoc articulo num. 10. ff. de hered. instit. Mysinger. observat. 47. cent. 1. aut altera, quilibet*; *Rota decis. 7. de procurat. in antiquior.* quæ æquipollet illi *in solidum*, ut præterea si duo se in documento obtrinxerint cum clausula quilibet eorum, in solidum tenentur; *Cravet. conf. 310. Rot. Gen. dec. 176. Bonabin. c. ns. 18. no. 13. Dec. conf. 32. num. 1. Saccin. conf. 50. Alex. conf. 22. & conf. 119. lib. 5. Carol. Ant. Mocc. in Sytu. cas. forens. cap. 40. vel illa, ratiabitionis per alterum*, *Achill. de Grassis decis. 1. de procurat.* quod si absq; ulla earum, sed simpliciter, verum, cum plena, & libera potestate, contentio est, si in solidum, verum *Rota* amplexa est opinionem, *Arctin. conf. 66. teste Putea decis. 71. par. 1.* alioquin pro parte deputati dicuntur, nec unus sine altero procedere valebit, ex *Glof. indit. l. pluribus, & Cod. si duo de procur. in 6. atque Bar. & Alber. in l. 1. §. si plures, num. 1. ff. de exercit. act. & Bal. eadem l. pluribus, num. 7. Alexand. Rarden. decis. Pijan. 12. sub num. 86. Gratian. discip. forens. cap. 201. no. 2. & in solidum tenentur etiam de his, quæ separatim sunt, *Confil. Roc. par. 1. resp. notab. 78. de mandat.* omnesq; reiiciunt sententiam, credentium, & tunc quoque censeri deputatos in solidum, & eorum quemlibet admitti posse. Processum verò agitatum cum uno ex pluribus procuratoribus, in simul, non in solidum constitutis, aliis haud*

haud se opponentibus, esse validum, judicavit, *Rot. dec. in novis. 107.* quæ sermocinatur in causa beneficii, & spirituali, ex *text.* quo innititur in *add. cap. si duo, §. sanè ut not. Oldran. conf. 130. in 2. dub.*

Sed principali extincto, queat nè causam prosequi procurator, annuit Jus Cæsareum, negat verò Pontificium, scilicet in Ecclesiasticis, non prophanis, teste *Franc. Marco decis. Delphin. 119.* lite tamen contestata, *Rota dec. 1046. par. 3. lib. 3. divers.* adhuc, si principalis civiliter mortuus fuerit, nempè depositione, translatione, ac renunciatione, ex *Rotali decis. 28. de procurat. in novis. eodemq; Franc. Marco decis. Delphin. 547. quin,* & in causa etiam feudali post litem contestatam, tunc procedendum esse cum eodem procuratore, tanquam domino litis, decidit *decis. 186. Ann. singul. 329. Freccia de subfeud. lib. 3. q. 15. atq; Thor. in compend. decis. verb. procurator constitu-*

zns p. 1.
Quid si nemo sit hæres, negativè decisum apparet in causa feudali, ex *dec. Minad. 35. Ann. Id. sing. 329. & Thor. add. verb. procurator constitu-*
zns, ac praxim nostrorum Tribunalium, subnectit *Reg. Rovit. in add. rubr. de procur. refertq; Monac. ad Minad. dec. mem. 35. sub num. 2. insequutus Minad. decis. & ante ipsum Rov. dixerat Ann. add. sing. 329.* At ipse diversimodè practicum vidi, nam aliquando, etiam non constituto de hærede, interponitur decretum procedi cum procuratore, cum quo lis est contestata, & aliquando datur curator hæreditati Jacenti, qui quippè Curator, & si hæreditatis creditor, dari jure potest, imò debet. *Roman. sing. 131. quem insequitur Avus meus ad Gramm. decis. 53. n. 12.*

An, & quando expiret mandatum morte mandantis, extricant *de Franch. dec. 255. Magon. decis. 106. limitationesq; vulg. l. mandatum, C. mandati,* subnectunt *Marsil. sing. 44. Jacob. Novell. ad regul. Petri de Duen. 87. Monac. ad Minad. mōx add. loco à num. 12. Magon. dec. Florent. 106. num. 9. Hieronym. Trentler. disput. select. par. 1. disput. 9. thesi 10. Conf. Rocc. lib. 1. respons. not. 99. & 10. de mandat. seu complem. & quid, si constituitur,*
quis procurator in rem propriam, absque jurium cessione, *Reg. Rovit. conf. 38. lib. 1. num. 3. & conferunt tradita à Guid. Papa dec. 1046 & Rot. Rom. decis. 174. par. 2. divers. Reg. Merlin. controuv. forens. centur. 2. cap. 31. n. 15.*

Sed revocari post contestatam litem, non utique procurator potest, sine causa, *l. procuratoribus, C. de procur. l. ante litem, ff. eodem tit.* neque accedente consensu ejusdem procuratoris, nisi, & adversarius quoque consentiat, *Mobed. decis. 4. de procur. Futens decis. 303. par. 2. Seraph. decis. 145. par. 1. Jo. Corser. decis. Cappel. Tholos. 277. Franc. Marc. decis. 67. par. 2. Marth. decis. Pisan. 194. Mysinger. observat. 44. cent. 5. Ricc. collect. 1032. par. 4. Reg. de Marin. lib. 2. quotid. resol. cap. 174. etiam tacitè, non contradicendo, Gallup. in prax. par. 2. cap. 8. num. 32.* Contestatio verò litis id operatur, quoad instantiam, secus quo ad causam, nimirum, si in priori haud poterit revocari, utique verò etiam invitus in altera instantia, nisi, & in illa contestatus quoque fuerit litem, aut actum aliquem fecerit litis contestationis sustinentem lo-

cum, *Bellamin. decis. 531.*

16 At in casibus multis removeri poterit, & revocatus præsumitur, recensitis per *Littam in decis. 353. par. 4. Menoch. præsumpt. 36. lib. 2. Mascard. de prob. conclus. 1014. vol. 2. Borrel. in summ. decis. tit. de procurat. num. 360. quin,* & revocatus censetur, constitutione alterius, *l. si quis, §. Julianus, ff. de procur. & Rota decis. 14. add. tit. in antiq. necnon prosecutione principalis in causa, & procuratore præsentè, nisi actus esset, qui validius ab ipso principali explicaretur, ex altera decis. Rotali 22. similiter de procurat. in antiq. ac in casu decis. Bellam. 454. Imò, & non semper constitutione alterius remotus dicitur, quippè, quod generali subsequenti mandato non receditur à priori speciali, *Put. decis. 167. par. 3. Novar. super prag. collect. 196. qui contradicit Ricc. contrarium sentienti collect. 2241. post Cornaz. decis. Lucens. 140. neq; speciali subsequenti à priori generico, l. quoniam Augerio, Cod. de conveniend. fisci debitor. lib. 10. Bal. in l. 2. num. 11. C. quando fiscus, vel privat. & Rom. sing. 324. Fiscus, seu Respublica.**

17 Ubi verò revocatio validè fit, non est necessariò notificanda parti, si apud acta acta fuerit, *De Franch. dec. 490. ex text. in l. mandato de procur. Roman. conf. 367. De Marin. memor. cap. 174. sub num. 3. verum distinctione utitur Reg. Rovit. inter ad litem, & ad negotia procuratorem, in indic. rubr. quem sequitur Monac. cit. num. 24. Saggad. in laberint. credit. p. 1. cap. 27. num. 108. & cap. 28. num. 11. formas autem procurat. onis pœnes acta, per actum publicum, & per epistolam rescribit Hieron. Nicolin. in prax. Judic. Civili, à num. 263.*

Qui verò sciens fuisse constitutum procuratorem ad aliquam causam, illam procuratorio nomine intentet, aut in ea quoque modo se ingerat, nullum constituenti præjudicium pariat, docet *Bal. in l. filius, num. 19. C. de furtis, ubi additio alios cumulat Authores, non enim dicens est procurator, qui nondum habuit, & acceptavit mandatum, expressè quidem, aut tacitè saltem jure Canonum. Milis omninò videndus singul. 42. lit. P. & apertus tex. sanxit in clem. 1. de procurat.*

19 Quisquis autèm jam procurator est, alium substituere nequit ante litis contestationem, nisi specifica insit facultas subrogandi, *Bar. in l. 1. num. 4. ff. de procurat. & communi modernorum voto defendi in l. quodquis, C. de procur. scripsit Marant. in repet. l. si actor, num. 5. de procur. præterquam in Regno, subdit num. 8. Ubi virtute Ritus 121 non solum requiri expressam facultatem substituendi, sed substituendi ante litem contestatam dicit, qui re vera est Ritus 107. inter recollectos à Caraviz. ut propterea crediderimus illic extricare materiam substitutionis procuratorum.*

20 Suscepto autèm mandato, renunciare volens, nullatenus audiendus erit, at iudicium cujus eo finiendum omninò est, ex adductis ad probandum, nè possit revocari, & *Andr. Gayll. observ. 46. par. 1. adjuncte casus, in quibus licere includit, nempè supervenientes inimicitie, diffamationis, & aliarum, idque productæ causæ adhibita cognitione ille addit.*

21 Constitutus, verò in priori instantia, tametsi cum clausula ad appellandum, & appellationem prosequendum, ea interposita, compelli iudicium in illa instantia prosequi non poterit, ut probavit *Episcop. Campanil. in divers. Jur. Canonici rub. 11. cap. 13. num. 322. Thesaur. qq. forens. lib. 1. q. 75.* inquirens, nùm constitutus procurator in prima instantia, sine novo mandato, possit in causa appellationis comparere, & valeat sententia contra eum in meritis prolata.

Verùm ubi procurator fuit in iudicio constitutus, atque in causa ipso non citato processum, quamvis intercedente citatione, per edictum, seu per contradicatas, neque citatio, neque ejus virtute subsequenter acta subsistunt, ex *decis. Rota 486. num. 2. apud Farinac. par. 2. tom. 2. quæ prætereà adiungit, quid dicendum cum procurator abest; & nos extricamus in rit. 108.*

Et si plures sint conventi in una, eademque causa, & eorum quis suum constituerit procuratorem, constringi poterunt ad unum, vel duos deputandos, ex *Tex. sollemni in l. non solum, §. penul. ff. de pecul. cujus auctoritate in eandem defleat sententiam, Menoch. tract. de præsumpt. lib. 3. cap. 137. num. 4. & decisum in Regio Consilio, memorat de Franch. decis. 108. del Castillo decis. 33. num. 17. tutanturque; Anna singul. 387. Marth. de claus. p. 2. claus. 3. nu. 14. & ante omnes Franc. Marc. decis. Delphin. 389. par. 13. necnon Viscont. addit. unica ad eandem decis. de Franch. & Thor. in compend. decis. verbo Procuratorem unum.*

Mandatum verò ad causas, vel ad omnes causas, an comprehendat feudales, vide *Ann. alleg. 118. & 119. & in cap. 1. de vassall. decrep. atat. n. 58. Gallup. latè add. cap. 8. à nu. 15. Avum meum ad Capuz. decis. 186. in novis. quem refert D. Reg. de Marin. ad Revert. decis. 574. num. 2. Nicolini in prax. Judic. civil. num. 273. qui procurator cum clausula constitutus, quod documentum celebrare valeat cum omnibus clausulis consuetis, & solitis, agereque possit, id, quod ipsi constituti licet, non queat feudalia hypothecare, cum huiusmodi clausula equiparetur illi cum libera, *Tusch. verb. Mandatum cum libera. concl. 45. nu. 6. Mart. de clausul. claus. 26. par. 1. num. 33. quæ minimè in causis feudalibus sufficit, quæ graves dicuntur Covar. resol. lib. 1. cap. 6. num. 3. individuumque; mandatum exquirunt, Angel. in §. prætereà num. 32. vers. advertam, inst. de except. Jus. in l. i. iurandum 17. §. fin. num. 4. limit. 6. ff. de jur. juran. Schrad. de feud. p. 10. sect. 18. à num. 128. & in terminis Reg. Valenz. conf. 3. num. 51. lib. 1. & constituta conclusio pergit etiam, si procuratoris mandatum clausulam rati habitationis amplectitur, Angel. in l. si procuratorem 65. ff. de procur. Schrad. memor. loco num. 125. Borrell. in summ. decis. par. 1. tit. 66. de procur. à num. 198. ad quos Lectorem relego.**

25 Et habens mandatum, cum libera, non quibit transigere, remittere, vel cedere in Domini præjudicium, *Golin. de procurat. p. 2. cap. 4. num. 25. Fab. in C. lib. 4. tit. 18. diff. 5. Conf. Paul. Staihan. cent. 2. resol. 153. & an compensare debitum proprium, Thesaur. qq. forens. lib. 4. q. 1. quibus autem in casibus, & quando mandatum speciale exquiratur, inquirent Castill. decis. 119.*

par. 2. Thesaur. decis. 193. & quadraginta enumerat Borrell. in summ. decis. d. tit. 66. num. 241. de procurat. Franc. Maria Prat. illius meminit lib. 3. discept. forens. cap. 12. num. 9. Quod si queratur, an illius confessio de recepto liberet solventem, non constituto de reali numeratione, negativè respondent Sard. decis. 229. num. 28. Carocc. in cap. cum quid, par. 1. ampliatur. 6. num. 14. de reg. jur. in 6. Golin. in tract. de procur. par. 2. cap. 5. num. 140. Joseph Ludovic. commun. concl. 45. Merlin. decis. Lucens. 7. Bertaz. de claus. instrum. claus. 31. Gl. 2. Guttior. alleg. 1. num. 29. & de tutel. par. 3. cap. 1. num. 77. Anna alleg. 11. nu. 12. Cancer. lib. 2. var. resol. cap. 14. num. 73. Gratian. tom. 1. discept. cap. 20. num. 32. Farinac. dec. 659. Rota Roman. decis. 89. num. 9. par. 2. D. Consil. Staib. resol. 38. n. 34. par. 1. & plures similes casus recenset Salgad. in labyrinth. credit. par. 1. cap. 27. à num. 93. Capiblanco. sing. 157. D. Consil. Rocc. lib. 1. respons. notab. 14. de mandat. seu complen. P. de Afflic. convent. jur. resol. cap. 30. num. 36. Imò Ferdin. Ramirez de claus. instrum. lib. 1. cap. 36. num. 6. ampliatur, etiam si procurator potestatem haberet ad de recepto confitendum, atque ita decisum, referente Marchione Ramonti D. Francisco Merlino, testatur Thor. in supplem. compend. decis. Regni pag. 506. verbo Procurator constitutus ad exigendum, & plures distinguit casus, D. Reg. de Marin. ad Revert. decis. 410. num. 1. & valeat ille vendere, habita fide de pretio, Ursill. ad Afflic. decis. 285. num. 19. Paul. Aemil. Verall. dec. 276. num. 1. lib. 1. Ballon. decis. Genue 202. num. 3. Joseph Ludovic. decis. Perus. 33. num. 7. & de procuratore Cesaris, bona fiscalia vendentis, loquuntur Reg. Revert. dec. 484. Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. 4. §. 6. à n. 7. Mantio. de tacit. & ambig. lib. 4. tit. 21. num. 4. & constituto ad locandum, si rectè solvatur pensio, negativam aleam, sustinet Roman. conf. 461. num. 1. ex l. 1. §. igitur ex propositio, vers. ad locandum, ff. de exercit. confirmatque; sing. 23. At contra Romanum determinavit Sacrum Consilium apud Frach. decis. 699. par. 4. cujus meminit Viscont. in conclus. juris, verbo Procuratori. Cancer. var. resol. tit. de procur. num. 93. & constitutus ad pensiones apothecarum exigendum, non valeat illas locare, dixit idem Roman. sing. 624. quem laudat D. Consil. Rocc. notab. 32. tit. de mandat. & non exactas remittere non potest, Escob. de ratioc. cap. 23. n. 36. Paschal. de patr. potest. par. 1. cap. 2. num. 11. & mandatum ad debita petendum non operatur ad petendum privati ob debitas; Anton. August. in dec. Rom. 1713. lib. 3. vol. 3. Paul. Aemil. Verall. dec. 181. num. 1. lib. 2. & ad exigendum non potest novare, l. si debitorem meum, ff. de novat. & constitutus ad agendum, exigendum, & gubernandum, comparere, & audiri in iudicio, contra suum principalem moto, pertractant Mantio de tacit. & ambig. convent. lib. 7. tit. 16. num. 26. Reg. Reverter. dec. 574. & ibi Reg. de Marin. Thor. par. 2. compend. decis. verbo Procurator absentis, tradens, nullum declaratum fuisse iudicium ab Actore institutum, citato tantum adversarij procuratore, qui aliud non habeat mandatum, nisi ad exigendum.

Procurator verò constitutus ad aliquid peragendum, si contraxerit simpliciter, non expresso no-

30 nomine contraxisse, inquirunt Mascard. de probat. lib. 1. concl. 38. num. 3. Caucer. var. resol. lib. 2. de procur. num. 4. Reg. Reverter. dec. 176. & alij quos refert ibidem D. R. de Marinis, & quando contrahens obstringatur nomine proprio, finito mandato, scribunt Dom. Cons. Rocc. resp. 11. nu. 5. 20. 1. D. Consil. Hodiern. controver. 39. Montan. controver. 43. D. Reg. Sanfelix. in addition. ad decis. 182. quiq; subnevit scripta docti viri Petri Mangrella, & replicationes non minoris doctrinae Doctoris, edita in causa Marchionis Grottulae, & Jo: Bernardini Lamæ, in qua scripsit quoque insignis ille, vir omni ævo memorandus D. Scipio Rovitus, 29 cujus responsum proprio ejus chyrographo habens, hic rescribendum duxi.

Prætenso Jo: Bernardini Lamæ Pictoris contra Marchionem Grottulae, super solutione mercedis pro opere per ipsum Jo: Berardinum manufacto in Aedícula, sive Cappella Divi Januarij sita intus Archiepiscopatum hujus Fidelissimæ Civitatis, nullo prorsus jure subsistere potest, si quidem Marchio non contraxit suo proprio nomine, sed procuratorio nomine Ducissæ Albæ, prout sunt expressa verba contractus, & propterea summus in claris, quod Marchio noluit seipsum obligare, sed Ducissam tantum, cujus solius persona fuit contemplata, ita in specie resoluit Bart. & ceteri omnes, in l. procurator, qui pro evictione, ff. de procur. idem Bart. Bal. Angel. & alij in l. si pupilli, §. 1. ff. de negot. gest. Socc. sen. qui quamplures casus, extra casum nostrum distinguit in cons. 154. volum. 2. Natra cons. 641. num. 1. vol. 4. Boer. dec. 80. Ripa in l. 4. in princ. nu. 10. ff. de rejud. Silvan. cons. 8. per tot. Hieron. Laur. decis. Avenion. 76. Cabal. Millel. 275. Ratio est quia contractus ex partium conventionem legem accipiunt, l. 1. §. si convenit, ff. de pos. & actus agentium non operantur ultra earum intentionem, l. obligationum substantia, ff. de act. & oblig. l. non omnis, ff. cert. pet. & limitata causa, limitatum producit effectum, l. in agris, ff. de acquir. rer. dom. & idem, dum procurator contraxit procuratorio nomine tantum, obligatio fuit restricta ad personam principalis solum, & non potest extendi ad personam propriam ipsius procuratoris. Nec dicatur, quod hoc procederet, si Marchio potuisset docere, se eo tempore, quo contraxit, habuisse mandatum prædictæ Ducissæ, cujus se esse procuratorem asseruit, ex quo procurator, qui contrahit procuratorio nomine, saltim est obligatus docere de sua procuracione, prout declarat idem Bart. in d. l. procurator qui pro evictione, ff. de procur. num. 4. & tamen Marchio hujusmodi mandatum exhibere non potuit, quia re vera non habebat Nam ex eadem Bar. Doctrina, non divertendo ad extraneas, patet facillima resolutio, si quidem ibi Bart. contentatur, altero de duobus, vel scilicet, quod procurator, qui procuratorio nomine contraxit, doceat de sua procuracione ante contractum, vel quod illum postea ratificari faciat à suo principali, ita sunt apertissima verba Bar. ibi num. 4. & idem voluit apertissime in l. 1. num. 5. ff. de prator. stipul. & in l. si autem, §. si fundum, ff. de negot. gest. per tex. qui hoc ad literam probat in l. si procuratori falso, ff. de condic. caus. dat. non sec. quo fit, ut cum casu nostro, adfit ratificatio Ducissæ, tam

per instrumentum procuracionis factæ in personam N. N. quam per literas missivas ipsius Ducissæ, non est de quo sit dubitandum, præsertim, quia etiam si ratificatio esset facta per solas literas missivas, de jure sufficeret, ut voluit expressè Forall. in decis. 180. par. 2. ubi attestatur ita fuisse in causa judicatum per Rotam Romanam. Ratio est, quia ratificatio mandato æquiparatur, l. fin. Cod. ad Maced. cap. rati habionem de reg. jur. in 6. & idem est, ac si à principio mandatum dedisset, l. si quis mihi bona, §. jussum, ff. de acquir. hered. Felin. in cap. post cessionem, num. 21. extra de probat. Nec ulla est habenda consideratio de asserita promissione facta postmodum per Marchionem ipsi Jo: Bernardo de ei solvendo mercedem promissam; nam nemo ex testibus deponit Marchio nem promississe quicquam suo proprio nomine; & proinde hæc promissio facta de novo, cum sit facta in sequentiam, & executionem præcedentis contractus, in quo Marchio erat obligatus solum procuratorio nomine, ex vulgata juris regula, quod præcedentia declarant sublequentia, & è contra l. Titia, §. luccus Titius ff. deleg. 2. l. Titia, §. 1. ff. de verb. obligat. & ipse addo Cons. Rocc. lib. 1. respons. notab. 90. tit. de mandat. seu complet. præsertim, quia summus in contractu locacionis operarum, & proinde in dubio est facienda interpretatio contra ipsum locatorem, qui potuit clariorem legem in contractu apponere, ex reg. l. veteribus, ff. de pactis, & in dubio est facienda interpretatio pro promissiore contra stipulantem l. labeo, ff. de contrahend. empt. l. stipulatio, §. in stipulationibus ff. de verbor. oblig. Bar. in l. in conventionibus, eod. tit. Et si replicaretur, quod ex illis verbis saltem videtur Marchio fidem suam astrinxisse de solvendo, & proinde tenetur de proprio, juxta expressam dispositionem, Tex. in d. l. procurator qui pro evictione, ff. de procur. ibi: fidem suam astrinxit, ego respondeo quod illa verba, fidem suam astrinxit, exponerentur, idest proprio nomine se obligavit, secundum Alber. & Angel. ibi quæ est vera expositio sequitur Cabbalin. d. milleloq. 235. Et idem, cum nullibi appareat Marchionem proprio nomine se obligasse, proculdubio cessat omnis actio contra ipsum, & ita juris esse censeo, salva tamen aliorum censura. Scipio Rovitus.

RITUS CVL

Item, quod in causis criminalibus in dictis Curis, & altera ipsarum, in quibus procurator non admittitur, etiam ad media non admittitur.

SUMMARERUM

- 1 Procurator in criminalibus non recipitur in Magna Curia, scuti, & jure communi, & rationes Bartolo traduntur.
- 2 Ac propterea inquiritur obliquam causam in citationibus additur clausula illa, personaliter.
- 3 Ad excusandum vero, & absentiam allegandum utique admittitur.

4 Quod

- 4 Quod agnatis, cognatis, familiaribus, quoque competit.
- 5 Quin, & ad defendendum in casibus quibusdam qui adnectuntur.
- 6 Pro carcerato, dummodo affectata non sit mancipatio.
- 7 A relegatione infra, & pro clerico inquisito, & nobili, quod usu non probat.
- 8 In casibus in quibus reticetur procurator, si non fuerit expulsus, valida sunt acta.
- 9 An pro minore, octuagenario, & ad probandum notorium illo admittatur.
- 10 Alii casus remissive reconferuntur.

Hanc eandem conclusionem, quod procurator non admittatur in causis criminalibus, etiam ad media causa, ut ad producendum testes, & similia, statuit antecedens ritus, & meminit *Avus meus ad Capyc. decis. 5. num. 1.* illaque admittit etiam jus commune, tum si publica tum si privata sint delicta, & regulant esse profectur, *Jul. Clar. §. fin. q. 32. num. 1. cum seq. Cuffas* rationes reddit *Bar. in l. pen. §. ad crimen, ff. de public. jud. easque memorat Franc. Maria Præf. præf. observ. censur. 1. observ. 40. d. num. 1.* exceptis casibus multis adductis per *Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 80. & lib. 2. casu 264.* atque *Rubennm Alex. in tract. de potest. procur. & defens. in causis crim. quæ omnia si veritate suffulciuntur, frustra in citatione ad comparandum additur distinctio illa, personaliter, quin pejus agunt Judices alia verba adjucentes, dum citant ad personaliter comparandum per se ipsum non autem per interpositam personam, attamen, & eos non perperam agere fatemur, cum, & multi Doctores in alteram, & annuentem partem perpendant, dicantque admittendum esse procuratorem, ut propterea declarare non sit vanum, potissimum, quod iidem Doctores conveniunt ut compelli possint ad personaliter veniendum, ut se examini submittant, *Clarus q. 32. sub nu. 11. Ruin. conf. 118. lib. 2. necnon Marba voto 70. num. 12.* quin, & generatim ac simpliciter loquentes, alii fatentur, posse judicem ob obviandum fraudibus mandare, ut personaliter veniant, & consecutive, etiam in casibus in quibus per interpositam personam audirentur de jure idque colligi potest, ex verbis *Capycii dec. 143. num. 7.* illis præsertim, quibus in calce utitur.*

3 Non tamen præterire duxi, quod omnibus in casibus, in quibus, tum de Jure, Judicis mandato reiiciendus venit procurator, intelligitur ad defendendum citatum ad excusandum verò, & absentiam allegandum non impeditur, in quam resolutionem convenire utriusque partis fautores, attestatur *Menchiaca controv. ususreq. cap. 17. nu. 2.* adnectens, hanc non modo esse communem, sed receptissimam omnium opinionem, quamque opinionem, quamque post alios insequitur, ac defendit *Clar. ead. quæst. num. 16. cum seq.* eamque subsistere arbitramur, tum si specificum habeat mandatum ad allegandas causas impediementi, tum si ad causam ipsam prosequendum, nam quodcumque habeat, reiici haud posse, dixit *Avus.* & tenere communiter Doctores affirmat,

in cap. *coniens, num. 14. de accusat. Fachin. controvers. jur. lib. 1. cap. 24. Cujac. observ. lib. 20. Emil. Ferrett. conf. 26. num. 4. de Angel. ad Foller. tit. audiantur excusatores, vers. Secunda declaratio; quod agnatis, cognatis, familiaribusque quoque competit, l. inter accusatorem, l. penul. §. ad crimen ff. de pu. l. Jud. l. absens, ff. de procurat. l. Reos. C. de accusat. & adiunt rit. 266. & 269. Scialoja cit. nu. 87.*

4 Necque tua unquam exeat memoria, restrictio illa ubi Reus fuerit vinculis mancipatus, etenim semper tunc audiretur procurator, ex *Bar. in l. non tamen, ff. de appell. & Bald. in l. Reos num. 21. C. de accus. & communem opinionem dicit Imol. in l. pen. §. 1. nu. 18. ff. de public. Judic. Præf. add. observ. 40. num. 26. Campagn. in cap. studio, Jul. Clar. §. fin. lib. 5. q. 32. nu. 15. Jo. Ant. de Rub. in tract. de potest. procurat. & defens. in in caus. crim. add. tit. audiantur excusatores, num. 57. de Leonard. in præf. offic. cap. 13. num. 29. Matthias Colerus decis. German. 107. sub num. 31. Nicol. Reusner. decis. Jenensi 10. num. 21. lib. 2. Christoph. Porti conf. 3. quicquid autem Gabri. l. tit. de malefic. conclus. 9. sub num. 65. vers. contrarium, teste Borrell. in summa decis. tit. 66. de procurat. num. 133. par. 1. quique declarat dummodo affectata non sit captura, ex *Caravit. rit. 269. num. 16.* ceterique restringit *Angel. Scialoja in præf. foriudicat. cap. 8. num. 77.* & nos alibi tangimus.*

7 Quin, & a relegatione infra, quam probo restrictionem super ritu 91. & extricat, *Caravit. laudato in rit. 108. Reg. Sanfelice. decis. 237. videndus par. 2.* Clerici insuper inquisiti super, & ibique recipiatur procurator, defendit *Capoll. conf. crimin. 72. Grassi. de eff. clericat. eff. 3. 59.* quodcumque privilegium nobiles quoque extenditur, ex *l. fin. Cod. de injur. & ibi Gl. verb. Procuratorem, Auth. hoc jus, Cod. de procurat. l. quostes, C. de dignit. lib. 10. Tiraquell. de nobil. cap. 2. num. 141. Doned. de reuunc. cap. 25. fore per tot. quod usus non probat. teste *Scialoja in add. cap. 8. num. 34.* atque in casibus, in quibus reiciendus veniret procurator, si minime fuerit expressus, valida sunt acta, edocent *Craves consil. 220. num. 4. lib. 2. Guazzin. ad defensam reorum defens. 12. cap. 1. num. 53. Ricc. decis. 321. par. 4.* quod cogitandum reliquit, *Hypp. de Marfil. præf. crimin. §. sequitur modo num. 8.* & declarant. *Clar. quæst. 32. vers. ne quod in causa, Cevalli. q. 237. num. 4. Borrad. Pand. de exequut. instrum. par. 7. decl. 24. num. 106. Borrell. ad Bellug. in Specul. Princip. rub. 4. verb. non intervenit vers. Notandum Cened. colle. 30. num. 1. par. 1.* Imò in illis, in quibus vetatur intervenire, itidem prohibetur, si sit minor inquisitus, qui illum constituerit, per *Decian. conf. 18. num. 178. & 200. vol. 1. & Bertazz. conf. crim. 422. num. 11. vol. 2.* vel octuagenarius, *Rota Roman. decis. 226. in nov. cujus contrarium servari fatetur, Jul. Car. §. fin. q. 34. vers. dixi in fin.* ad probandum notorium quoque admittitur procurator, *De Franck. decis. 314. num. 2. Scialoja cit. num. 86.**

10 Coeterum alios casus in quibus procurator recipitur, exarant *Gabriel com. opin. lib. 7. concl. 9. Bonasoff.*

Macoff. com. opin. crimin. §. procurator, par. 1. Andr. Gayll. de pac. publica, lib. 1. cap. 16. Clar. de Angel. & Scialoja addit. in locis, Bartolus Soccis, sicut regul. 322. Borell. cit. tit. 66. de procur.

R I T U S C V I I

Item, si procuratori detur potestas faciendi alium procuratorem, & non exprimaturs ante litem contestatam, procurator ipse non potest facere alium procuratorem, ante litem contestatam.

S U M M A R E R U M.

- 1 Muscatellus tradit in Regno his temporibus subsistere dispositiones cap. 1. §. 1. de procuratoribus in 6. inprobata Caravita contradicente sententia.
- 2 Jure communi liceat, necne procuratori alium subrogare ante litem contestatam.
- 3 Dissimilitudines recensentur inter substitutionem factam, precedente expresso mandato, & alteram nullo antecedente mandato.
- 4 Substituens morte, an extringuatur substituti mandatum, & substituens teneatur ex facto substituti & substitutus à substituti.
- 5 Procurator cum potestate substituendi, etsi inhabilis habilem substituere valet, & decisio S. C. recensetur.
- 6 Procurator, tum ad negotia, tum ad lites, an, & quando valeat alium substituere.
- 7 Mandatum generale non excedit specificata, si addatur clausula circa prædicta, & si illa absit, non extenditur ad incogitata, ad majora expressis si ve ad ardua aut illicita.
- 8 De mandato generalissimo, quod vocatur procuratio in albo, remissive.
- 9 Procurator ad lites valeat revocari, non obstante quacumque contraria jurata promissione.
- 10 Mandatum, etsi testibus probari valeat, usus tamen Regni non admittit.
- 11 Procuratorum materiam tangentes, DD. recensentur.

Maximus praxis enucleator Jo: Berardinus Muscatellus par. 2. glos. veniens à num. 47. subsistere in Regno etiam his temporibus ait dispositionem cap. 1. §. 1. de procurat. in 6. improbatque contradicente Caravita sententiam super hoc ritum, cujus meminit Visconti in conclus. jur. verbo Procurator constitutus, quam deinde reperimus insequi Marant. in repet. l. si actor num. 8. ff. de procurat. Jure verò communi inspecto, si liceat procuratori substituere alium nondum contestata lite tetigimus Ritum 105. edisseritque Alex. in l. quodvis Cod. de procur. ubi relatæ illius Tex. negativæ sententiæ addit quatuor restrictiones, quas itidem commemorat, & tutatur Franc. Turzanus inter comm. opin. divers. lib. 14. verbo Procurator ad lites, traduntque Boer. decis. Burdegat. 285. num. 1. Urmbs observ. tit. 5. obser. 14. Treutler. disp. forens. par. 1. disput. 9. thesi 3. Gradat. ad Vestr. in praxi lib. 4. cap. 5. num. 34. Gre-

gor. syntagm. jur. univers. lib. 49. cap. 4. num. 6. Mansue in prax. tit. de procurat. num. 15. & Conf. Rocc. resp. lib. 1. notab. 79. tit. de mandat. post vero litem contestatam semper alium quit ponere, etenim gerere omnia potest, quæ, & principalis, teste Rota decis. 38. de procur. in novis ex l. nulla, C. de procur. Gayll. observ. 74. num. 11. lib. 1. cum litem dominus dicatur, sed non rei, quæ in litem deducta est, Fab. in Cod. lib. 4. tit. 18. diff. 5. num. 2. Confil. Staiban. centur. 2. resol. 153. num. 11. etli in mandato potestas substituendi deficiat. Jo: Paul. Lancell. in tit. Canon. lib. 3. tit. de procur. §. sed. & illud, Surd. decis. 195. Jub num. 8. qua ratione vigente poterit, lite contestata, substitutus alium procuratorem substituere, Borrell. in summ. decis. p. 1. tit. de procur. num. 30. Boer. decis. 285. num. 1. Dom. Regens de Marin. ad Reverter. decis. 198. num. 1. & 2. Carav. allegans in hoc ritu, & in ritu 106. ea tamen in substitutione perpensa dissimilitudine, in substitutionem factam, precedente facultate constituentis, & alteram sine tali autoritate, quod illo casu, nec revocare possit substituens, nec illius facto teneatur, si non probetur culpa, isto verò casu, & teneatur, & revocare possit, ex decis. de Franch. 212. & Anna seniore in allegat. 107. par. 2. ex cujus verbis, quin ex attestatione Visconti in illa decis. 212. liquido patet omnia asserta in prædicta alleg. 107. cumulata fuisse in causamet dec. de Franch. & utriusque postmodum scilicet Anna allegat. & de Franch. decis. adductus auctoritatibus Ricc. ea probavit in decis. 169. num. 2. & seq. par. 2. & confirmat collect. 351. Castill. decis. 119. Reg. Constant. in l. si quis decurio num. 65. Cod. de decurion. lib. 10. D. Confil. Rocc. lib. 1. respons. notab. 80. de mandat. s. à complement. num. 184. D. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. jur. resolut. cap. 261. in fin. & ad Reverter. decis. 152. num. 1. Imò & quamvis attentis prædictis, & l. ex facto in fin. ff. de negot. gest. ex substituti facto nonnunquam teneatur substituens, nusquam tamen ex facto ejus quem substitutus substituit, Anton. Fabr. vera fatur defin. 26. num. 4. in allegat. sub rubr. de procur. qua in definitione principaliter agit, si morte substituens extringuatur ipse substituti mandatum, quod præterea extricant Rota decis. 33. de procurat. in novis. & Bellam. decis. 6.

Sed an acta facta per procuratorem substitutus ante litem contestatam à procuratore tali potestate carente sint valida, affirmative concludit Carav. in hoc ritu in 2. q. quem insequitur Visconti in memor. verbo Procurator constitutus.

At substituens virtute specifici mandati remaneat quandoque procurator idque aded, quod impedito, aut extincto substituto procedi non vetetur cum eodem substituente, deducitur ab vudè ex decis. de Franch. 465. cujus memores sunt Gallup. in prax. par. 2. cap. 8. n. 28. Rocc. mō add. loco nu. 183. necnon dec. Rota 23. & 26. de procurat. in novis. Reg. Revert. decis. 198. Reg. de Marinis adductis in locis.

5 Procurator verò cum potestate substituendi, si inhabilis fuerit, an valeat habilem substituere, affirmative decifum memorat Franc. Maria Prat. discept. forens. lib. 3. cap. 12. sub die 26. Novembris 1650.

1650. referente Dom. Consil. Carolo Braucaccio Junctis classibus Sacri Concilij, in causa illa celebri Excell. Ducis Maquedæ cum Cæsare, & fratribus de Zattara, an, & quando procurator, tñm negotia, tñm ad lites valeat alium substituere, *Berous conf. 23. num. 10. vol. 3. Borrell. in sum. dec. par. 1. rit. 66. à n. 30. Consil. Rocc. notab. 79. num. 170. Carav. memores extricant; & quando substitutus possit alium subrogare, indicat Mysing. obser. 43. cent. 1.* Et quoniam antiquo more inductum est procuratorem constituendi ad causam aliquam, addita clausula generali, illis concepta verbis, cum libera potestate, & ad omnia, & singula facienda, gerenda, & exequenda, quæ in prædictis, vel circa prædicta, aut in aliquo prædictorum videbuntur opportuna, & necessaria, dans ei circa prædicta plenam, omnimodam, & liberam potestatem, quibus quippè verbis, tametsi videatur concessa facultas, & singula faciendi, nihilominus ob restrictionem illam circa prædicta, &c. ad antea expressa dumtaxat dicitur restricta, teste *Bar. conf. 6. & 7. vol. 2. Paris conf. 45. vol. 1. & Cavalcan. decis. friv. 25. in causa executionis num. 45. par. 1. quin, & illa verba, si abessent, attamen ejusmodi ita amplum mandatum, nonnquam pariter restrictionem, neque ad omnia dilatatur, potissimum ad incogitata, aut ea, quæ ille haud esset specialiter concessurus, *Castr. conf. 335. laudatio num. 2. vol. 1. Corn. conf. 225. de pluribus par. 1. neque ad majora expressis, aut ardua, sive illicita, Joseph Ludovic. decis. Perus. 35. Rectores nu. 3. Canalcan. num. 48. Alexan. Raudensis decis. Pisan. 13. sub num. 41. Blanchet. decis. Roman. 318. n. 2. vol. 1. & de mandato generalissimo ad omnia, & cetera, quod vocant procurationem in albo, loquitur *Sesse decis. Aragonia 81. Reg. Rouit. in rubr. de procurat. num. 63. quod vero procurator ad lites possit revocari, non obstante quacumque contraria jurata promissione admonent *Farinae. decis. posth. 147. par. 1. Magon. decis. Lucens. 25. num. 69. Consta de retrotractu cap. 9. cas. 13. nu. 9. Conf. Rocc. notab. 6. de mandato, seu complemento, & an procuratoris mandatum testibus probari valeat, affirmativè tradunt *Stephan. Ranchin. ad Guid. Pap. decis. Delphin. 40. Ludovic. decis. Perus. 110. nu. 4. Viv. decis. 470. num. 6. & opin. 476. par. 2. Cotta in suis memorab. verbo mandatum, pag. 448. in parvis, Villalob. in suis opin. lit. M. num. 9. & lit. P. nu. 331. Mascard. de probat. vol. 2. conclus. 1011. num. 1. Bajard. ad Clar. q. 60. num. 50. quam usus Regni non admittit opinionem teste *Ursil. ad Affl. decis. 319. num. 7. & dec. 398. in fin. potissimum ad probandum mandatum, ad recipiendum solutionem, *Cremens. sing. 138. Marcell. Calà de modo articul. num. 1556. Joseph. Ludov. in suis commun. opinion. conclus. 31. vers. 18. Visconti videndus, plura adducens, in conclus. jur. verb. mandatum procuratoris. Reliqua tandem plura ad hanc procuratorum materiam, congerunt, *Vigellius perutili, & copioso themate in methodo Juris Civilis par. 1. lib. 2. cap. 5. Golin. integro tract. de procurat. R. Rov. in d. rub. Gallupp. add. cap. 8. Borrell. memor. tit. 66. & ceteri no-********

RITUS CVIII.

Item si aliquis, aut aliqua citatus, aut citatus fuerit de mandato dictæ Curie, de causa super qua procurator intervenire potest: & vigore ipsius citationis venerit personaliter ad Civitatem Neap. vel ad locum alium, in quo fortè tunc ipsa Curia residet, non potest ibidem super dicta causa procuratorem constituere, nisi post contestationem litis in causa hujusmodi faciendam: & id similiter observari debet in actore, vel actrice, idem modus servetur in Civibus Neapolitanis, seu alterius loci, in quo dicta Curia residet, quia citantur de mandato dictæ Curie ipsa Curia residente ibidem.

SUMMARERUM

- 1 Procurator fit ne admittendus in causa criminali, & an ex hoc ritu fit correctæ dispositio juris communis in l. penultima, §. ad crimen, ff. de publicis judicijs.
- 2 Universitas, & mulier comparere valent per procuratorem, & quando universitas delinquere dicitur, & quid, si decem simul citentur.
- 3 Illustribus quoque personæ admittitur procurator prosertim in causis injuriarum, quod usus non admittit.
- 4 Citatio minimè subsistit, si mandatum Judicis non præcesserit.
- 5 Illa non nisi instante parte decernenda.
- 6 Sicut in personam notificanda, vel sufficiat, etiam si in domum, quidquid in Regno, & Neapoli.
- 7 Procuratori Neapoli omnis citatio personaliter fieri debet, quamvis, & alibi domi sufficiat, si prior fuerit personaliter notificata.
- 8 Latitante procuratore aliquando fit notificatio domi, & adducitur scitum S.C. in causa Principi. Concha, cum Principe Isernia.
- 9 Citationis copia relaxanda est, & cujus expensis
- 10 In Judicis subrogatione non requiritur tamen si teneatur, saltem semel citare.
- 11 In executione sententiæ faciendæ à successoribus quoque requiritur.
- 12 Aut cum ab eodem Judice, sed in heredem.

Verbis hujusce Ritus: Nisi post contestationem litis in causa. Illiusque dispositioni adstipulantur verba rit. 91. quibus non obstantibus, dicendum videtur, neque postea, nisi quibusdam certis casibus, enarratis per ritum 269. ut hic Carav. advertit, & concinunt verba de Franchis decis. 314. sub num. 4. & decis. 329. num. 10. quin de Fran. in cit. decis. 314. sub d. num. 1. Caravit. in hoc ritu placito num. 2. vers. sed quid hodie, indicat hujusce Ritus vigore correctam esse dispositionem Juris communis in l. penul. §. ad crimen, ff. de public. Judic. confirmant Reg. Sanfelix. dec. 237. vol. 2. Franc. Maria Prat. practic. observat. centur. 1. observat. 30. & juris communis sanctionem exornant Guid. Pap. decis. Delphin. dec. 338. num. 1. Borrel. ad Bellu. in spec. princ. rub. 4. verbo non intervenit, vers. poterit, Petr. Cened. in collect. 30. Juris Canon. num. 1. par. 1. nosque add. in ritu 269. tractamus de procuratore non admittendo in causis criminalibus, copiosè etiam eloquimur super rit. 106. eodemq; memor.

rit. 91. nunc eandem adnectimus conclusionem, illum non admitti in causis prædictis constitutam quoque à Jo: Anton. Rub. de potest. procur. & defensor. in caus. crim. num. 54. & 65. Nicol. Reusnero decis. 24. num. 14. lib. 2. Dominic. Arumeo decis. Jenonsi 7. num. 1. Alphons. Montalvo in l. fori lib. 1. tit. 10. de los personeros l. 7. verbo Ninguno, Ant. Scapp. de jure non scripto lib. 5. cap. 61. num. 1. Parlador. rer. quotidian. lib. 1. cap. 20. num. 2. Fab. in C. lib. 4. tit. 25. de test. defin. 25. num. 1. Calderin. conf. 103. col. 2. de procurat. rationem indicante, Ricc. collect. 856. cæterisq; quamquæ in Universitate, & muliere restringit, declaratquæ Carav. nu. 3. & firmitant Marin. de Caramanico, Ifern. & Afflict. in Constit. generalia jura, Portius comm. opin. lib. 5. conclus. 38. limit. 14. Jodoc. Dambouder. in pract. crimin. cap. 24. num. 2. Cirill. Fulgeon. in cummul. crim. par. 1. tit. de procurat. §. unico sub num. 2. Vivius decis. 112. num. 4. Jul. Clar. §. fin. q. 32. num. 5. Campag. in cap. licet num. 23. Capyc. decis. 5. sub nu. 7. Avus meus ad ipsius Capyc. decis. 67. num. 4. in fin. Carav. laudato, Judex de Angelis ad Follet. rub. Audiantur excusatores, num. 1. vers. 8. declaratio, Scialoya in praxi foriudic. cap. 8. num. 23. quin, & quod decem citati procuratorem constituere valeant, deducit Galter. in prax. instr. 2. 2. p. princ. rubr. Advertat insuper ad debitorem num. 42. cautelamquæ, ut id evitetur; memorat Carav. rit. 166. num. 14. quando verò universitas delinquere dicatur, Nig. in cap. Reg. 210. & modum citandi judicat Capi-blanc. tom. 2. de baronib. cap. 88. in fin.

3 Illultris quoque personæ admittitur procurator, Afflict. in Constit. beneficii, num. 6. de Marsil. in pract. crim. §. sequitur, num. 25. præsertim in causis iniuriarum, ex l. fin. Cod. de injuriis, Cæval. opin. commun. q. 237. num. 2. Borrell. par. 1. summ. decis. tit. 66. de procurat. num. 126. quod minimè hodierna observantia ex Carav. hoc in ritu, & in altero 269. & de Angelis admonet Scialoya add. cap. 8. n. 251.

Insuper eadem verba nostri Ritus, quia citantur de mandato dictæ Curia, in ipsius calce replicantur, & jure etiam probatur conclusio, quam continent, idq; videre licet apud Roman. conf. 497. ver. ego dico, sub num. 6. Gayll. obser. 54. par. 1. & Mysing. obser. 10. cent. 6. quin Tuschus pro conclusione statuit, nè citatio facta per Nuncium subsistat, si Judicis commissionem non appareat præcessisse, in conclus. 230. subiciens ampliaciones, atquæ restrictiones aliquas, atque hujusmodi unum est ex multis requisitis ad validam citationem rescriptis per Gayll. obser. 1. & collimant ritus 112. & 144. & prag. 2. exordiens quilibet, de ordin. judic. de quibus meminit Muscatell. in prax. §. Confil. lib. 1. par. 2. glos. intimato, sub n.

5 9. & 17. hoc explanans, quin, & illa cum sumus in privatis, non nisi, instante parte, discernenda venit, eodem Gayll. teste obser. 49. & 50. p. 1. Mysing. obser. etiam 50. cent. 1. necnon Gaspere Gutielm. dec. Rotæ Spirensis 204. par. 3. & cum

6 prima est, in personam tantum notificanda erit, quod multis comprobatur Episcop. Campanil. super rit. 17. Cur. Archiep. Neap. sub num. 2. & Farinac. dec. 569. num. 2. & decis. 637. num. 2. par. 2. tom. 2. quod si habeat locum in Regno extricamus rit.

Tom. I.

7 94. & Neapoli certum est, quod omnis citatio personaliter est facienda procuratori, nec sufficit domi, teste eodem Campanil. sub num. 4. & Reg. de Marin. lib. 1. quotid. resolut. capit. 340. num. 7. quamvis, & alibi in domum quoque illius notificari possit, si tamen prior introductionis fuerit personaliter notificata, ut tradit Mobedan. decis. 2. de dolo, & contumac. verum aliquando latitante 8 procuratore, prævia relatione posteriorum de præmissa diligentia in perquirendo, solet Sacr. Con. mandare, quod domi notificetur, ut decrevit in causa Principis Conchæ, cum Ill. D. Didaco de Avolos Principe Ifernienfi sub die 9. Decemb. 1651. in Banca tunc Borrelli, cujus sciti meminit Dom. Confil. Rocc. lib. 1. respons. not. ab. 80. de mandato, & complemento, conferunt exarata à Dom. Reg. Rovit. in rubr. de procurat. num. 60. vers. si post litem, & quæ Mangil. scripsit de subst. quest. 9. ipsius autem primæ citationis copia 9 relaxanda est, Crescent. decis. 1. de dolo, & contumacia, quamvis adversarius non petierit, Tholom. decis. 762. par. 3. lib. 3. divers. & expensis citari facientis, Achill. decis. 9. de dolo, & contumac. Aljarum verò est quoque, sed, instante parte, concedenda, & illius sumptibus, ex eisdem decisionibus Tholomæi, & Achillii. In subrogatione Judicis, non est necessaria prædicta citatio, decis. 191. num. 7. par. 2. tom. 1. apud Farinac. ille verò 10 saltem semel tenetur monere partem, quamvis in causa procederetur in contumaciam, Minad. dec. 28. de Franch. decis. 467. num. 3. Nicolin. in prax. jur. civil. num. 130. copiose Gratian. decis. Marchia 108. Rovit. in prag. 4. in ejus calce de ordin. judic. tandemque Muscatell. in praxi civili par. 1. glos. sententiam sub n. 13.

11 Quam præmittendam esse à successore in executione sententiæ prolata ab extincto Judice, dixit Caravit. rit. 128. num. 8. quemadmodum, & in contrario casu observandum quoque esse, scilicet, ubi condemnatus obiisset, in cujus hæredem esset 12 faciendâ executio, dicunt Roland. conf. 20. num. 5. vol. 1. Gram. conf. 49. num. 11. Borrell. conf. 90. idem Carav. sub dicto num. 8. ver. secundo limita, necnon ritu 262. num. 11. & ritu 178. num. 5. Capyc. decis. 1. num. 14. Ursill. ad Affl. decis. 145. num. 23. de Franch. dec. 199. num. 4. & 405. num. 8. Gratian. decis. Marchia 122. num. 1. & 3. & decis. 138. num. 2. Flam. Chartar. in eisdem dec. Marchie 32. Follet. in prax. censuali verb. tanquam res judicatas num. 14. Joseph. Ludovic. conclus. 16. ver. infertur 26. & Avus meus ad Capyc. alios commemorans in dec. 1. add. 3. & uos add. in ritib. verba facimus.

R I T U S . C I X .

Item servat dicta Curia, quod in causis extraordinariis super tenoribus instrumentorum, etiam ad media ipsius causæ (licet sit civilis) non admittitur procurator.

R.

SUMMA

SUMMARIUM

- 1 Procurator in causis civilibus ad totam causam admittitur.
- 2 Non verò in illis instrumentorum liquidationis.
- 3 In quibus proceditur extraordinariè.
- 4 Perjurii poena in Regno, quæ fit, eaque tamen mitis, si ordinariè procedatur.
- 5 Illaque cessat hodiè in perjurio contracto, in causa liquidati instrumenti.
- 6 Poena est pecuniaria ad rationem granorum decem pro quolibet ducato, quæ aliquando in partem remittitur.
- 7 Causa liquidationis instrumentorum fit ut civilis vel criminalis.

IN causis civilibus procuratorem nedùm ad media, productiones, scilicet, testium, positiones, allegationes, & familia, ut explicat *Caravit. rit. 106. in princ. & dixerat Bal. in l. seruum quoque, §. publici, num. 5. ff. de procurat. cuius meminit Galter. in prax. instrum. 3. par. princ. rub. 4. audiantur excusatores, num. 2. sed, & ad totam causam admitti, jura clamitant, in l. 1. §. usus, l. seruum quoque in princ. & §. publici, ff. de procurat. l. fin. Cod. eodem, Muscat. in praxi Sacr. Conf. lib. 1. par. 2. gl. veniens num. 14. præter in instrumentorum liquidationis causis, subnectit *Ritus*, & admittunt *Carrab. in tract. de syndic. par. 1. num. 170. Galter. in praxi instrum. par. 1. 2. par. num. 15. Aous meus ad Capyc. hujus rit. memor decis. 5. num. 1. Franc. Mar. Prax. respons. crim. 31. num. 48. & præf. obseruat. cap. 30. num. 12. D. Jo. Franc. Marotta Advocatus insignis disceptat. forens. lib. 1. cap. 9. num. 9. cum vigore præsentis Ritus procedatur extraordinariè, in illis, in quibus contrahitur perjurium, ratione cujus intraret poena manus, juxta *Const. Regni, cum juxta prævidum, & alteram, eos qui scienter, tamen, quia subsistit ubique ordinariè procederetur ad perjurium, non autem, si extraordinariè, per *Alibi in summis. Statuimus, ut magna, num. 14. præter, & dicitur dicta poena in perjurio contracto, & liquidati instrumenti, nisi rit. 171. & 179. in hoc etiam casu speciatim adductam poenamauerint, quæ hodiè est pecuniaria, ut enarrat *Galterius par. 3. princ. num. 13. & exolvitur ad rationem granorum decem pro quolibet ducato, teste Præf. de Franch. decis. 366. num. 13. subnectente, tertiam, & aliquando illius medietatem, remitti.*****

7 Et quod iudicium liquidationis sit civile, concordat cum hoc *Ritu Capitulum Regine Joanne, registratum in Ritu 211. arguendo eo modo, quo de Franch. in decis. 162. sub num. 6. sunt tamen alii contradicentis Ritus, quorum meminimus rit. 168. Quærit verior reclusio pertingit De Franch. eadem decis. sub num. 15. & nos copiosè super rit. 55. neonou *Troyf. in ritu M. C. V. 166. num. 24. Gal. de credit. cap. 3. tit. 1. num. 463. Reg. Capyc. Latro lib. 1. consultat. 48. num. 59. & decis. 58. num. 8. par. 1. & decis. 152. num. 1. par. 2. Marotta add. cap. 9. à num. 9. hunc Ritus adducens, Muscat. de fidejuss. q. 2. num. 12. Visconti**

ad Franch. decis. 162. vers. in eadem decis. Galter in prax. instrum. 3. part. princip. verbo Audiantur excusatores, num. 2. Carav. hoc in ritu, & in ritu 181. num. 6. memores, Francisc. Mar. Prax. add. respons. 31. num. 28. Reg. de Marin. lib. 1. quætid. resol. cap. 58. num. 14. Episcop. Rccc. decis. 170. num. 3. & Blanch. in pract. crimin. vers. visis iudiciis, post num. 158. vers. Secunda opinio, Caravit. effatum insequutus, inquit, ad cognoscendum, an iudicium civile, vel criminale dicatur haud inspiciendum esse utrum poena fisco, vel parti applicetur, sed modum agendi per quem iudicium civile à criminali dignoscitur, nec inspiciendus est finis, vel iudicii effectus, sed ejus principium, origo, & causa, cujus meminit Præf. ad Paschal. de patr. potest. par. 2. cap. 9. ad num. 5. vers. Ego verò.

RITUS CX

Procuratores debeant dare interlocutorias id est citationes uni ex Actuariis.

ITem, quod omnes procuratores Curie assignent interlocutorias faciendas per eos ad petitionem partium uni ex scriptoribus actorum, vel alteri deputando per ipsam Curiam, & eidem solvite granum unum pro qualibet interlocutoria datum per eum tubitis, & quod dictus tubitis non recipiat, nisi granum unum pro qualibet interlocutoria quantumcunque plures contineantur in ea.

SUMMARIUM

- 1 Interlocutoria dicitur decretum illud quod profertur in ultimo preceptorio citationis.
- 2 Tubita onus est, vocare alia voce, & nemo contumax, absque illa reputatur.
- 3 Ipsi idem debetur salarium, unum, an plures ventur, una simul citati.
- 4 Actuariis merces unius decreti pluribus absolutis persolvitur.
- 5 Jus Tubita ante omnia eo pratio rei distracta persolvi debet. Habet hypoteca privilegium, cum prelatione. Persolvi debet, etiam si partes se concordaverint, vel venditio fuerit nulla. Decisiones S. C. adducuntur.
- 6 Observantia hujusce ritus, recensetur.

Interlocutoria sunt decreta illa, quæ Curia sedente sunt in ultimo preceptorio citationum, si citati minime comparuerunt; nam in eorum quolibet dicitur, & vocato dicto N, quia nemo pro eo comparuit, fuit reputatus contumax, & condemnatus ad poenam, teste *Carav. par. 29. num. 4. de aliis vero interlocutorias dicemus, & quidem copiosè, super rit. 49. Unde nemo contumax reputaretur, nisi per tubitam, seu latino nomine, Præconio, vocatus, Foller. in prax. crim. rub. accus. par. 1. num. 8. cui granum unum dan-*

audum, subnectit ritus, etiam si plures complectetur citatio ipsa, ex verbis hujusmodi ritus exemplificat *pragmat. 57. §. 2. & altera 38. §. item pro salario de offic. magistr. Justit.* etiam si numerum centum attingeret, ut in Actuariis pro mercede unius decreti; pluribus rebus absolutis, firmat *Reg. Rovit. in pragmat. 38. num. 5. de offic. magistr. Justitiarum*, atque in consimili casu alibi scriptum, quod si instante Fisco vocarentur, neque gradum istud deberetur eidem Tubicæ, per eandem *prag. 37. §. 5.*

Jus autem, quod Tubicæ, seu Incantatori, cuius onus quoque est res vendendas ordine Judicis subhastare, persolvitur, ante omnia deduci ex pretio rei distractæ, illudque diminuit *Bar. in l. ubi pure 19. §. qui in distractendis*, & ibi *Ripa num. 5. & 6. ff. ad Trebell. & in l. sed si hoc 61. §. cui-dam. ff. de condit. & demonstr. Vinc. de Anna decisum tradit *singul. 186. Peregr. latè de fideicom. art. 50. num. 4. Consil. Carleval. tom. 2. lib. 1. disp. 29. num. 2. & disput. 32. per tot. tit. 3. de Judic. & ad instar sortis habet hypothecæ privilegium probant *Cassan. in Catal. Glor. Mundi. par. 12. consil. 99. vers. 18. extende Gratian. discept. forens. cap. 257. num. 28. Seraphin. decis. 891. num. 4. & 5. Anton. Fab. in C. lib. 8. tit. 17. defin. 15. num. 4. quib. & prælationem quibuscunque aliis anterioribus creditoribus, super ejusdem rei pretio concurrentibus, Arg. text. in l. quod privilegium 80. §. plane ff. depositis; & in l. fin. §. ut autem, vers. & expensas, C. de honor. author. Judic. Papon. arrest. lib. 18. tit. 6. de subhastat. num. 12. pag. 591. Rebuff. in consil. tom. 1. de liter. obligat. artic. 12. num. 8. in fin. & tom. 2. de præco, & licitat. art. 79. Gl. unic. num. 7. pag. 559. Mangil. de subhast. q. 155. num. 1. Gratian. add. cap. 257. à num. 26. & cap. 343. num. 1. Afm. de execut. §. 7. cap. 300. num. 1. Anton. Niger. de subhast. in præco. num. 7. & cap. 5. §. 9. num. 13. & cap. 30. num. 24. lib. 2. Borrell. in summ. decis. tom. 2. tit. 39. num. 381. & concinunt tradita à *Negusant. de pignor. 3. membr. 7. par. num. 16. & latè l'ost. de subhast. inspect. 41. à num. 1.****

Hic quippe directus præconi persolvi debet, etiam quod partes se concordaverint, & venditiones non fuerint sortite effectum, cum per extinctionem eandem actus subhastationis dicatur perfectus, *Nig. de subhast. cap. 3. num. 22. Muscatel. §. venduntur, par. 3. num. 95. Salgad. in labirint. credit. par. 2. cap. 2. & proinde statim ex necessitate debetur jus impositum pro Præcone, juxta consuetudinem, & statuta locorum, quæ in subhastationibus omnino servanda esse testatur *Rebuff. mem. par. 2. rub. de præcon. num. 14. Bal. in l. ordo, C. de exeq. rei judic. & pro illius consequitione contra quemcunque pignoris possessorem actio datur, l. pignoris 17. ff. pig. l. de pignoris 18. C. eodem, Gratian. add. cap. 257. num. 28. Salgad. par. 3. cap. 9. num. 19. Giurba post alios decis. 108. num. 10. & propterea nil operatur concordia exinde sequuta inter creditorem, & debitorem in alterius præjudicium, ad *tex. in l. debitorem, C. de pact.***

Hinc quotidie fit rei subhastatio in M. C. V. & S. C. cæterisque Tribunalibus, & candela extin-

Tom. I.

guitur ad beneficium licentiatoris, toties jus Præconis debetur, haud obstante, quod ob partium concordia venditio locum non haberit, id quod Magna Curia Vagna Pandecta statuerit, & pluries decisum fuit, potissimum in causa Ducis Montis Calui, relatores *D. Conf. D. Antonio Navarretti Marchione La Tertia* sub die 29. Januarii 1661. & novissimè sub die 22. Augusti 1661. ad relationem *D. Conf. Marchionis Olivetti March. Antonii Cioffi*, in causa *D. Dominici Massa*, cum Creditoribus *Jo: Baptistæ, & Oratii Massa, & S. C.* manavit decretum, quod solutio facta duc. 559 in beneficium incantatoris pro ure Tubicæ, & graduata primo loco, firma remaneat, non obstantibus oppositis scilicet, quod venditio, uti nulla suum non fuerat sortita effectum, ut ex proc. in Banca de Martino, in quo alias determinationes editas (candide Lector) habes.

Quod verò Tubicæ M. C. V. exigit unum carolenum directus, quando bona exequuta venduntur, non quando solum sunt exequuta, si verò exequuta restituantur, solvatur unus carolenus pro conservatione bonorum, decrevit Regia Camera sub die 24. Augusti 1566. & meminit *D. Reg. de Mar. n. arrest. 311. post. 2. tom. decis. Reg. Reverter.*

Pro observantia Ritus hodie viget *pragmat. 17. §. 9. de offic. mag. justitiar.* teste *Carav. in hoc ritu*, qua cavetur citationes omnes, Curia sedente legendas, recolligi pœnès Actuarium, qui erit hebdomadarius, à quo postea, Curia sedente Tubicæ vocante, legantur, quæq; post rectam Curiam inter omnes Actuarios dividuntur.

R I T U S C X I.

Nullus procurator accedat ad Bancam, nisi vocatus.

Item, quod nullus procurator stet in loco Advocatorum; nec accedat ad locum illum, seu bancam, nisi vocatus de sententia judicum hebdomadarios, seu per judices hebdomadarios, & vocatus nihil proponat ipse procurator, sed in secreto dicat quicquid vultus advocato suo, & si quis contrarium fecerit, solvat pœnam unius caroleni; Item quod nullus procurator sub pœna granorum decem ducat tecum ad Bancam aliquem clientulum suum nisi primo fuerit clientulus ipse vocatus. Item quod procuratores pro actis ordinariis causarum audiantur semel in hebdomada.

S U M M A R E R U M.

I Procuratores quando olim, quando vero his temporibus audiendi sint.

Restringitur hoc ritu dispositio, alterius rit. 77. qua jubebatur omni sero audiendos esse procuratores. Verùm cum amborum Rituum sanctio, non sit de pane lucrando, nostroque ævo gentium

R 2 mor-

moribus non probetur, cumque potissimum illic probatum sit, toties audiendos esse procuratores quoties opus est ad causæ tuitionem, longiori hic commentatione non immorabimur; plurima vero ad comparitionem de sero spectantia, eaque utilissima congeremus super *ritu* 204. videasque *Galter. in sua prax. instrum. par. 2. par. 3. rubr. 2. sub num. 2. vers. 161. responsio*, qui dicto *Carav. convenit*.

R I T V S CXII.

Citationes committantur servitutibus Curia.

Item quod litera citatoria, vel alia, per ipsas Curias, sive alteram ipsarum non committatur, nisi habenti officium publicum.

S U M M A R E R U M.

- 1 *Exequutio, sive captura possessionis potest delegari ejusdem partis famulis, & Caravita non perpendit Baldi doctrinam in conf. 345.*
- 2 *Casus, in quibus possit aliquis dari exequutor in causa propria, remissive reconferuntur.*
- 3 *Ritus iste loquitur in actis ordinatoriis, & ad decisionem spectantibus.*
- 4 *Index famulum suum, quin, & partis eligere quibus, ut Adversarium citet.*
- 5 *Captura rei, nullo modo committenda parti.*
- 6 *In mandato de capiendo apponuntur verba, ne accedant partes offensæ.*
- 7 *Quando officialis teneatur de commissis per suam familiam, remissive.*

M Iratur Prosper Caravita, quod Judices quandoquæ delegent ejusdem partis famulis capturam possessionis: Non enim fortasse, perpendit doctrinam Baldi in *conf. 345. num. 2. lib. 1. probantem*, etiam parti concedi posse à Judice, ut in causa propria sit exequutor, & capiat possessionem rei declarate per sententiã sequiturque *Tus. conc. 524. lit. E. Ubi delibavit casus, in quibus possit aliquis dari exequutor in causa propria, & Grat. probat excepto casu, in quo sententia concerneret quantitatem in decis. Marebia 12. num. 10. neque Commendatoris admirationem fovet ritus iste, quem loqui pinamur in actis ordinariis, necnon ad decisionem spectantibus de quibus loquuti sumus, alibi, & concinit *tex. in auth. apud eloquentissimum*, ubi *glos. Cod. de fid. instrum. cujus meminit Muscatell. in praxi S. C. lib. 1. par. 2. Gl. intimato sub nu. 9. & 17. necnon Franc. Mar. Prat. ad eundem Muscatell. lib. 1. par. 5. Glos. suspectorum, vers. hæc glosa*, quin, posse à Judice famulum suum, vel alterius partis eligi, ut adversarium citet, voluerunt *Bal. in l. ut perfectius, C. de anna. exc. Bar. per illum text. in l. cum qui §. si epistola, ff. de furt. quos laudat Marant. in specul. par. 6. vers. rectè concipiatur citatio num. 44. cum seq. D. Houvfr. Cigala in tit. de action. in-**

stit. lib. 4. §. 19. num. 29. Omnes verò conveniunt rei capturam haud committendam esse parti, ut propterea in mandato de capiendo verba ponantur dummodò non accedant partes offensæ, teste Avo meo ad Gramm. decis. 41. num. 11. & tradunt Marcell. de Mauro alleg. 93. ibidemque Abb. de Mauro add. deiscum subnectit Foller. in praxi tit. notatos capiat. de persona num. 14. nec illa propterea concedenda inimicis Algozeris, Judex Baldax. de Angel. in l. omnes §. præterea il 2. nu. 2. C. de Sarc. Sanct. Eccles. Cancr. de jure Casr. cap. 13. num. 338. Baron. de effect. inimic. effect. 47. num. 1. quando vero officialis teneatur de commissis per suam familiam, inquirunt Thor. par. 1. compend. decis. verbo officialis ibi tenetur. Ricc. colle. decis. 1816. de Angel. ad Foller. mox add. loco, & dominus pro delicto famuli, & nunquid illum in manibus justitiæ exhibere cogatur The-saur. 99. forens. lib. 2. q. 62. & 83. & substituens de debetis substituti, & num, inquisitione substituti pendente debeat substituens jure suo privari Grivell. decis. 70. Reg. Reverter decis. 2. 206. 301. 325. & 530. & ad eum Reg. de Marin. Reg. de Ponte decis. 7. Anna alleg. 370. in fin. & decifum per Reg. Camer. Summaria sub die 19. Decembris 1606. referente D. D. Didaco de Vera, & fuisse denegatam Regio fisco petitam suspensionem ab officio contra substituentem, pendente inquisitione substituti refert Dom. Reg. Rovit. conf. 87. lib. 1. quem insequitur Giurb. conf. 36. num. 52. quod Rovit. consilium declarat P. de Afflict. cap. 45. num. 25.

R I T V S CXIII.

Item quod omnes citationes postquam accusata est prima contumacia in cassone magno communi dictæ Curia ponantur, & conferantur, & quod nullus audeat abinde ipsas recipere, nisi sit procurator in ea, vel cum tangat, & quod ea recepta scribat & annotetur in quinterno, seu manuali, in prædicto cassone existente.

S U M M A R E R U M.

- 1 *Citatio cum est reproducta, dicitur de Actis.*
- 2 *Eam tunc subripiens, vel lacerans puniendus.*
- 3 *Perpenditur effatum Muscatelli p. 2. glos. 1.*

S Ermocinatur *Ritus* de conservatione citationum, sed hæc nostris temporibus, viget dispositio *prag. 17. §. 9. de offic. Magistr. Justit.* in reliquis nihil explicite tractat, quod observantia, vel utilitati congruat, quamvis ex eo deduci rectè possit, quod citatio, cum est reproducta, intelligitur de actis, tuncque asservari ponens illa debere, eamque meminere licere inde auferre antea verò non cogi partem, quantumvis intimatam, illam reproducere, quæ omnia multis licet possemus auctoritatibus comprobare, facere non curamus, cum vulgata sint apud caudicos, & propterea partem quandam, quæ monitionem ad dicendum surripuerat à quodam processu, dimittendam absque

absque pœna non esse respondi nudius tertius, atque in hunc sensum reducenda sunt, quæ *Muscattell.* scribit in sua praxi par. 1. gl. 2. non enim perpendit hujus Rit. verba cum senim de actis esse illic dixisset, scripturam præsentatam, & intimatam, adjunxisset, quidem, & reproductam, nisi dicamus, ita ipsum sensisse dum num. 6. quærit an scriptura præsentata & intimata possit parti petenti restitui, ergo supponit apud acta esse, & consequutivè reproductam post productionem, & intimationem; An, & quando acta originalia debeant edi parti, explicant Jo: de Amicis conf. 106. nu. 7. *Marant.* in speculo par. 6. actu 10. num. 64. *Muscattell.* idem lib. 1. par. 3. glos. respondendum num. 11.

RITUS CXIV.

Item litera citatoria, vel alia per ipsam Curiam non committatur, nisi habenti officium publicum.

SUMMARERUM.

- 1 Eadem verba leguntur in hoc Ritum, qua in ritu 112.
- 2 Citatio dicitur quivis actus, quo quis in iudicium vocatur.

Eadem prorsus verba leguntur in hoc ritu, quæ, & in rit. 112. ut admirari meritò debeamus incuriam Compilatoris, non semel, sed iterum, ac pluriès repetentis, quæ alijs in Ritibus scripserat, ibi verò impulsus Commentatoris verbis adjunxi nonnulla super ea re, nempe, an possit Judex eidem parti, aut suis famulis delegare executionem, aliaq; consimilia: hic tantum addam pro utriusquè Ritum verborum intelligentia, quod littera citatoria (cujus uterquè meminit, necnon *confit. edictorum*, alteraq; exordiens citationis litera) dicitur omnis actus, quo quis in iudicium vocatur, deduciturquè ex eisdem adductis *Confit.* Huncq; Ritum exornat *Muscattell.* in praxi S.C. lib. 1. par. 2. glos. intimato sub num. 9. & 17.

RITUS CXV.

Item si aliquis, vel aliqua veniret ad dictam Curiam, assrens aliquem vel aliquam sibi teneri, vel dare debere aliquam pecuniæ quantitatem, vel aliam rem mobilem, & nolle sibi satisfacere: Curia ipsa ad tollendum lites, mandat alicui servienti, ut mandet, & iungat ei ex parte dictæ Curia, sub certa pœna, ut restituat pœniam ipsam, vel rem, vel sequenti die compareat in dicta Curia, allegaturus causam rationabilem, quare pœniam ipsam, vel rem restituere recusat; sed in causis modicis, vel etiam inter stipendiarios: & his similia facilia facit suo (solus Regens, vel alius officialis) arbitrio.

- 1 In causis modicis, vel inter stipendiarios, Prætor ministro mandat, ut coram se debitor suspectus de fuga ducatur, & si non est fuga suspectus iungat, ut debitor coram se accedat.
- 2 Quibus in causis ex non scripto, procedi possit, remissivè.
- 3 Hujusmodi causarum cognitio apud S. C. Præsidentem erat, hodie demandata est M. C. Regenti, qui cognoscit de causis, in quibus agitur de servorum mercede.
- 4 Servorum ingenium dominis suis plerumquè iniquum. Quanto tempore præscribatur illorum salarium, & quam habeat præstationem.
- 5 Quæ verò dicantur causa magna, vel parva, remissivè.
- 6 Generalis prohibitio modica non amplexatur.
- 7 In causis parvi momenti unicus testis, an probet. Exornatur Text. in l. scripturas, ff. qui potior. in pign. & notabilia adducuntur.
- 8 Clausula, aliàs compareat allegaturus causam, cujus sit virtutis, ostenditur.
- 9 Excommunicatio inflata vigore mandati eam continentis, nequè nulla, nequè iniusta est.
- 10 Esi citatus compareat post incus. tam contumaciam subsistit mandatum, quæ verò si antè.

Tum ex hoc Ritum, alteroquè 187. tum ex Regi Constitutio dilationes, obtinet usu, ut in causis modicis, vel inter stipendiarios Prætor ministro mandat, ut coram se debitorem suspectum ducat, & si non est de fuga suspectus, iungat, ut solvat, vel coram se accedat, & Actore, ac Reo summarie auditis, fit præceptum, quod solvat, vel non discedat, teste *Caravit. hoc in Ritum*, quem insequitur *Reg. Sanfelice. in prax. Judic. se. 28. sub num. 2. vers. observatur.* Quibus in causis ex non scripto procedi potest, *Muscattell.* declarat in prax. par. 1. Glos. petitur, à num. 25. necnon *Marcell. Calà de mod. articul. Glos. 3. §. 1. num. 6.* & quamvis olim hujusmodi causarum cognitio apud S. C. Præsidentem esset, *Tasson. de antefat. vers. 3. num. 118.* postmodum vigore *Reg. Pragmat. huic Ritui conformi*, quæ est 1. §. 6. de caus. decid. illa demandata fuit M. C. Regenti, teste *Muscattell. eod. add. loco num. 31.* & affirmat *Jo: Jacob. Anichin. de prævent. instrum. cap. 2. §. 3. num. 13.* qui propterea de omnibus causis modicis, ac humilium, miserabiliumq; personarum, potissimum in quibus agitur de salario, & mercede servorum, cognoscit, *Ann. sing. 18.* cum consilio tamen unius ex Judicibus, juxta *cap. 20. Regis Ferdinandi Primi, in Privilegijs, & Capitulis Neapolis, pag. 17.* Ac meminerit hoc casu Dom. Regens, servorum ingenium Dominis suis plerumquè iniquum, & alienum, & *Petrarchæ* effatum audiat, de remed. utriusq; *fortuna dial. 33. lib. 1.* ubi cuidam multos servos se habere, gaudenti: *Multi servi, inquit, multa lites, multaquè discordia, multa deniq; bella domestica; hostes sunt acerimi, ac impij, atq; perversi.* alterumq; *Hereod. in Artemisia oratione. Hoc tecum, inquit, reputato, bonis viris malos servos; malis probas solere contingere.*

- 4 Et ideo servi adversus dominos bonos, sæpè sapius indebita petere solent, ut propterea, cum naturaliter inimici dominorum sint, illos accusare non valeant, observat *Hernysill. ad Lopes tit. 5. l. 47. num. 1.* quem insequitur *D. Franc. Baron. de effect. inimicit. effect. 40. num. 2.* quanto tempore præscribat illorum salarium, *Jo: Gutterius in tract. de actibus Judicior. juratis, num. 20. in tract. 19. 3. par. 1. Giurba Siculus decis. 12.* & de illo futuri debito, loquitur *Anna. sing. 492.* pro quibus habeant prælationem, expressam hypothecam tenentibus, explanant *Roderiq. de privileg. creditorum, pag. 76. num. 1. 2. Consil. Carleval de Judicijis 10. 2. lib. 1. tit. 2. disp. 3. 2. Reg. Sanfel. decis. 112. Danz. de pugn. DD. tom. 1. tit. de salar. cap. 3. num. 10.*
- 5 Quæ verò dicantur causæ magnæ, vel parvæ, indicant *Laufranch. in cap. quoniam contra, vers. testium depositio, num. 27. de probationibus, Jodoc. in prax. civili, cap. 23. num. 2. Franc. Tuniol. in Iudic. 7. num. 5. Manger sing. observ. cent. 1. observ. 68. num. 4. Manger specul. par. 4. distinct. 9. num. 189. Campag. in cap. ad hoc, num. 8. Muscat. add. G. petatur, num. 29. id quod Judicis arbitrio remittunt, *Viv. opin. 61. & 89. Menoch. de arbitr. Judic. lib. 2. casu 72.**
- 6 Quæ generalis prohibitio modica non amplectitur, *Bal. conf. 91. vol. 1.* ut præterea Assensus Apostolicus non exquiratur in alienatione rerum Ecclesiæ modici valoris, *Ricc. in prax. for. Eccles. decis. 29.* alioq; casus enumerat *Io: Paul. Xammari. par. 1. in Iudic. defin. 20.* & quod modica, & minima non sint attendenda, pluribus exemplis, exornat, *Avus meus ad Capyc. decis. 32. num. 2. & decis. 109. num. 3.*
- 7 An verò in parvi momenti causis unicus testis plenè probet, affirmativè resolvitur ex *Tex. & Gl. in l. Theopompus, ff. de date prælegat. & meminit Ludovic. singul. 27.* dummodò idoneus ille sit, admonet *Matthes. sing. 1.* de qua idoneitate constare debet, *Cepoll. conf. crim. 58.* & advertit *Gabriel. Saray. ad Matthes. memor. sing. 1.* & omni exceptione major esse debet, *Hippol. Grassetti in anatometicis proditoria, §. 29. sub num. 182. & §. 84. num. 11.* concinquitque dieterium, in praxi receptum, scitoq; S. C. roboratum, privilegio *Tex. in l. scripturas, ff. qui potiores in pign. haud gaudere qui testium probitatem non articulaverit, & probaverit, de Frauch. decis. 644. Thesaur. qq. forens. lib. 1. q. 89. Reg. Sanfelis. decis. 373. tom. 3.* de testibus bonæ opinionis, loquuntur *Vulpel. conf. 61. Riminald. conf. 17. num. 16.* bonæ conditionis, & famæ *Joan. de Arno. in epitom. suo 14.* de fide dignis, *Gram. conf. 35. num. 37.* de legitimis, & idoneis, *Cardin. Paris. conf. 152. num. 4. vol. 4.* & optimæ opinionis *Barb. conf. 32. vol. 1.* & de omni exceptione majoribus, testimoniantur *Marsil. singul. 287. Cepoll. conf. 57. 206. & conf. 450. Bertaz. confil. crim. 53. num. 7. vol. 1.* regulariter tamen causâ, quæ unius attestacione definitur, nullitati subjacet, qua de re *Duenna regul. 84.* limitationes subnectens, *Tiraq. in tract. de Iud. in reb. exig. in princip. vers. 2. ratio, conf. add. tract. §. 2. Gl. unica, num. 102. Giurb. conf. 60. Amaya in linstar, num. 17. C. de jure ffsci, lib. 10. Prax. respons. crim. 29. num. 28.* quin, neque unico Angelo, quasi credendum, indicat *S. Pater Landulphus de Vita Christi, par. 1. cap. 9. pag.*

42. Ubi loquens de nato *Chetari. Ne unius, inquit, Angeli, & testis autoritas parva videtur, pro signo, & concordia testimonij subito facta est cum Angelo multitudo, &c.* ut propterea de jure canonico in legato ad pias causas unicum testem non sufficere, post alios, scribant *Mantic. de conject. lib. 6. tit. 3. num. 8. Thom. Maulius de ultim. volunt. lib. 1. tit. 13. nu. 8. Mascard. de probat. concl. 1358. num. 32. Marta in summ. success. legal. par. 4. q. 8. art. 2. num. 2. Simon de Prælis lib. 2. interpr. 1. dub. 2. fol. 3. num. 19. Christin. decis. 304. & 305. vol. 1. Paschal. de patr. potest. par. 2. cap. 8. à num. 46. Cardin. Lugo de Justit. & jure 20. 2. disput. 22. sect. 9. num. 266. Tanner. in defens. Ecclesiast. libert. lib. 2. cap. 8. Dian. de testam. privil. tract. 6. ref. 6. pag. 133. & resol. 15. fol. 136. Gizza. vell. dec. 45. & 46. Reg. Capyc. Lacro dec. 140. num. 1. & 13. Unicus tamen testis, si à parte producatur contra seipsum, bene probat, *Bursat. conf. 311. num. 21. lib. 1. Farinac. de testib. q. 62. num. 213. & declarat Reg. Sanfelis. dec. 163. lib. 2.**
- 8 Clausula insuper in Ritu adjecta, *allegaturus causam rationabilem*, intelligenda est, ut comparente Reo, mandatum resolvatur in simplicem citationem, *Glos. in l. de pupillo, §. meminisse, ff. de oper. novi nunciat. Bal. conf. 177. lib. 3. Ursill. ad Afflic. decis. 167. num. 4. Laufranch. in prax. cap. 1. num. 14. Raudens. resp. 17. num. 48. vol. 2. & Bertrand. conf. 257. volum. 7.* quod etiam bannum propter contumaciam prolatum, comparente Reo, resolvatur in simplicem citationem, scribunt *Bal. in l. 1. num. 3. C. de possib. Bar. in l. 1. §. fin. de inquir. reis, Tiraq. in tract. cessante causa, par. 1. nu. 57. & Farinac. q. 11. sub num. 90.* ob id, in facti themate jure defendimus, excommunicationem vigore præcepti, continentis prædictam clausulam, & trina non præmissa monitione, inflictam, non solum nullitate, sed, & injustitia carere; verum excommunicantem, neque incidere in poenam statutam, in cap. sacro, de sentent. & excommunicat. in 6. ex autoritate *Episcop. Campan. in diver. jur. Canonic. rub. 11. cap. 15. num. 86.* quin, & à mandato, sive præcepto hujusmodi, appellare nefas esse, docet *Bal. in l. 2. C. de Episcop. audient. ete. nim gravamen sola comparitione reparatur, virtute illius clausulæ, Innoc. in cap. fin. de cohabit. clericor. & mulier.* Ipso autem citato comparente nihilominus persistere in suo robore ejusmodi mandatum, si jam fuerat accusata contumacia, tenet *Afflic. ead. dec. 167. sub num. 4.* quem sequitur *de Frauch. dec. 204. sub nu. 19.* Antea nequaquam, ut propterea, nec dici aliquem contumacem, aut inobedientem nec poena multandum esse, stante comparitione, defendat *Flam. Carthar. decis. Genue 130. num. 7. & 8.*

R I T U S CXVI.

Item servat dicta Curia, quod citatio debet fieri die non feriato, ut compareat die non feriato: ut si Curia ipsa regeretur in uno loco, puta Neapoli, & quodam die quidam citaretur in aliquo alio loco, puta Salerni, ubi dicto die essent feriæ, puta, quia ibi celebraretur à clero, & populo aliquod

quod festum, & eodem die in loco, ubi Curia prædicta resideret, & regeretur, puta fortè Neapoli, non essent feriæ, tunc citatio non valeret, quia attenditur locus factæ citationis, & ita prædicatum est multoties, & obtentum per dictam Curiam ad præsens.

SUMMARERUM.

- 1 Citatio exequi prohibetur die feriata.
- 2 Facta tali die nullitati subiacet.
- 3 Citatus, comparere non obstringitur.
- 4 Quid sit servandum Jure Canonico, remissivè.
- 5 Dies citationis sit feriatus, vel non, locus citationis, & non Judicii est attendendus, & adducitur M.C.V. & S.C. determinatio.
- 6 Missam audire, & festum sollemnizare iter faciens, quando teneatur, & ubi.
- 7 Feriarum quatuor sunt species, remissivè.
- 8 His adduntur feriæ nundinarum.
- 9 In pluribus Regni locis, celebrantur nundinae.
- 10 Nonnulla de nundinarum origine, & quanti interfit Reipublica illas exerceri.
- 11 Quæ sit differentia inter nundinas, & mercatum, traditur.
- 12 Illæ non possunt celebrari, nisi præcedente Principis privilegio, & particularem, ac determinatum locum habere debent.
- 13 Memoratur controversia orta inter Dom. Marchionem Oliveti, & Civitatem Salerni.
- 14 Quis cogi non potest ad exercendum mercaturam, & ad conducendum alterius domum, habens propriam.
Dominus Petrus Antonius Comite laudatus.
- 15 Subditi, absque Principis licentia locum nundinarum, variare, & mutare an possint?
- 16 Author juribus adductis à Luca de Penna, sigillatim occurrit.
- 17 Finis præcipuus nundinarum constituendarum fuit utilitas humana.
- 18 Tempore nundinarum antiquitus res, aut persone arrestari non poterant.
- 19 S.C. scitum in proposita facti specie recensetur.

Præsens Ritus non loquitur de decernenda citatione, illiusq; expeditione, verùm de illius notificatione, idq; constat primùm ex verbis: deinde ab exemplo: deniquè ex specifica dispositione sequentis Ritus concedentis, posse citationem decerni die feriato; itaque verba præsentis Ritus, quod citatio debet fieri die feriato, arcenda esse ad illius notificationem faciendam per Nuncium, omninò est dicendum, quæ, illa die, tum ad Dei honorem, tum ad hominum necessitates feriata, irrita prorsus erit, ac nulla, Jodoc. in praxi civili cap. 60. num. 8. Foller. in prax. crimin. rub. vel eos citari fac. num. 34. Guid. Pap. decis. 115. Gaill. lib. 1. observ. 53. Marant. par. 4. dist. 16. num. 82. & p. 6. memb. 1. num. 119. Muscat. in prax. S. C. lib. 1. par. 2. Glos. intimato, num. 21. Jo. Paul. Galter. in prax. instrum. par. 3. rub. 2. num. 48. & 49. ambo Rit. adducens, Reg. Rovit. in prag. 3. de citat. nu. 14. & in rub. de feriis num. 9. & citatus comparere non obstringitur, Viv. decis. 244. num. 13. Jure verò Canonico, quid tenendum, scribit Episcop. Campanil. in rit. Curia Archiep. Neap. 1. nu.

18. atque in *diversorio juris Canonici rub. 12. cap. 13. sub num. 10.* ejusq; meminit *Ventrigl. in prax. rer. notabil. annot. 16. §. 2. de diebus festiv. num. 14.* de executione tum reali, tum personali, an ea fieri tunc possit, in sequenti Ritu eloquimur; Quin attenditur dies feriatus in loco notificatæ citationis, & non Judicii, Foller. num. 37. Galter. n. 49. add. in loc. Viv. in sylva comm. opin. 992. Masullus ad Capp. decis. 79. num. 10. & ita determinatum in M. C. V. & S. C. sub die 23. Septembris 1556. in causa liquidationis instrumenti, instante Martino Spinelli contra Marchionem Oriæ, memorat de Botzis in rit. 117. in add. incipient. quod ostenditur locus, quem laudat Judex de Angel. ad Foller. memor. loc. num. 77. Gallup. in prax. S. C. par. 2. cap. 2. num. 22. concinunt cumulata à Campanili in add. cap. 13. diversor. num. 81. atque in adhortatione ad Consacerdotes, in quibus verba facit de Missa audienda, & observantia diei festi, scilicet, ubi quis teneatur ad illa, si in alterutro locorum, unde scilicet digraditur, vel ad quem proficiscitur, celebretur festivitas.

7 Feriarum verò quatuor esse species, indicant DD. in cap. fin. extr. de feriis, in cap. 1. & in cap. rogationes de consec. dist. 3. in l. 2. C. de fer. Jodoc. in prax. Civil. cap. 119. num. 9. Thesaur. dec. Pedemont. 39. num. 4. & 7. Cavens. in hoc Ritu num. 2. dicens, quartam esse illam, quæ inducitur per statutum in arbitramentis, in quibus filere debet arbitrator, secundum Bal. in l. Cretionum, Cod. de jure delib. His addi, & numerari possunt etiam feriæ nundinarum. Habemus etenim in Regno Pragm. sanctiones de Nundinis, seu feriis, & super illis Novar. collect. 1. tradit, quod idè nundinæ dicuntur feriæ, à ferendo, quia illuc quilibet concurrat aliquid deferendo, emendi, vendendiquè causa. Et quod in hoc Regno in pluribus Civitatibus, & locis celebrantur, diversis tamen temporibus, & diebus, secundum devotionem Sanctorum, quem unaquæquè Civitas, & Communitas tenet pro suo Tutelari, & Patrono: & inter alias commemorat nundinas, quas celebrat Fidelissima, atq; Nobilissima Civitas Salerni, in honorem Beatissimi Apostoli, & Evangelistæ Matthæi, cujus Cathredalis Ecclesia extructa fuit à Roberto Guiscardo Hortmanno, ejusquè Sacrosanctum Corpus in Cappella, Regio munita, & decorata splendore, integrè observatur, asservatur, & veneratur, & exordiuntur singulis annis de Mense Septemb. tempore, quo celebrantur solemnia ejusdem festivitatis, & persistunt per decem dies continuos. Et teste famigerato Camillo Borrello in lib. de præstant. Reg. Catholici disp. 36. num. 3. Nundinæ dictæ, quia feriarum dies esse voluerunt antiqui, ut rustici convenirent, mercandi, vendendiq; causa, & idè ex eodem, author. Plutarch. probl. 41. appellabantur Nundinæ, quia nono quoq; die fiebant, vacabant etim in agris rei rusticæ octo diebus, & nono ad Civitatem, & ad mercatum accedebant.

Et quanti interfit Reipublicæ Nundinas exerceri, idem Borrell. demonstrat ex antiquorum monumentis, & Jureconsul. placitis perbellè, curiosè, & lepidè, suo more, citato loco; Ibiq; recenset omnes ferè Nundinas mercatus, emporia, sive fora, quæ per orbem, & in unaquaq; Provincia

vincia celebrantur, & magis solemnes commendat, & extollit, concessas ex Principum, & Regum munificentia per diplomata, quibus mercatores ad illas invehentes, & evehentes, immunitatibus potiuntur, & inter cæteras de his meminit, quæ in prædicta Civitate Salerni conspiciuntur, & antiquorum testimonio habemus, omnes orbis etiam infideles nationes ad illas accessisse ante calamitates; & testatur *D.R. Cappc. Latr.* à nobis alias allegatus, in *dec. 169. to. 2.* quod hujuscemodi Nundinæ ibi celebrantur quadringentum ab hinc annis, & ultra; Nam sub anno 1226, ad præces illius eximii viri, & præclarissimi Patrii ejusdem Civitatis Joannis de Procida fuerint concessæ (& cognomentum de Procida fuerit sortitum ex dominio Insulæ Procidæ, propè hanc Civitatem positæ, præter innumera alia oppida (quæ possidebat) quæ quidem Insula ad præsens manet sub perpetuo gubernio Excell. Marchionis Vasti, & Piscariæ, ob tot, tantaq; benemerita suorum majorum.)

Et differentia maxima est, ut idem *Borrell.* fundat inter Nundinas, & mercatum, qui consuetudine introduci potest, & absque Principis licentia, cum ex eo nulla fruatur immunitate negotiatorum, & propriè dicitur coadunatio illa rusticonem, de qua supra meminerunt antiqui scriptores; Cum nec copia omnium rerum, & mercium obvehatur, sed tantum pauperes villici, eorumque mulieres bene operantur, asportando ibi fructus, gallinas, columbas, & comestibilia; prout observatur hic Neap. tæ in hebdomada, in die lunæ, veneris in foro magno, & ante Ecclesiam Divæ Mariæ de Monte Carmelo, & in die mercurii extra Portam, dictam Realem, & ante Venerabilem Ecclesiam Divi Dominici de Suriano Rev. Patrum Prædicatorum, de quò fit mentio in *pragm. 2. sub d. rubr. de Nundinis*, & in quam plurimis aliis Civitatibus, & signanter in dicta Salerni, quolibet festo, & primo die Dominicæ, cujuslibet mensis ante Vener. Ecclesiam Divi Augustini, rustici coadunantur, cum mulieribus conducendo similia.

Imò ex peculiari Privilegio, in qualibet hebdomada, alternis diebus, habentur ibidem frumentariæ contractationes in loco dicto *La Dobana Regia de vortovagli*, & concurrunt omnes Civitates, & Insulæ adiacentes ad emendum frumenta, & alia victualia.

Et in eadem Civitate, ad instar urbis Romæ, fit forum suarium extra muros ad evitandum aeris corruptionem, & ab ædilibus, & decurionibus ejusdem promulgantur edicta per totam Provinciam, & circumspèctè declaratur assisia carnis suilla.

Nundinæ verò non possunt celebrari, nisi præcedente Principis Privilegio, quia in iis, cum nullum vestigal pro mercibus exigi possit, & quammaximis aliis potiuntur mercatores immunitatibus, & exemptionibus, talis immunitas concedi minimè potest ab alio, quam ab habente supremi imperii potestatem, & à non recognoscante superiorem; Ita scribentes omnes ad *Tex. in l. 1. C. de Nundin. Novar. ubi supra collect. 1. & 2. Franc. Marc. decis. Delphinal. 53. Thesaur. dec. 264. & Christin. decis. belg. sub tit. de Nundin. to. 3. decis. 99.*

Quæ quidem Nundinæ particularem, & determinatum locum habere debent; ut tradit idem *Novar. d. collect. 1.* ad instar fori judicialis, per *Tex. in l. locum, ff. de Judic. & cap. Statutum, de rescript. in 6.* & ingeniosè scripsit eruditus *Surg. de Neap. Illustr. cap. 10. à num. 33. cum seqq.* nam alias mercatores cogentur per diversa loca vagari.

13 Hinc nupèr, suborta controversia inter *D. Marchionem Oliveti* Regium Consiliarium Marcum Antonium Cioffi Patritium ejusdem Civitatis Salerni & mercatores, ac nonnullos particulares ejusdem Civitatis, & ipsammet Civitatem, prætendentes, posse mercatores morari tempore Nundinarum dictarum de mense Septembris intra Civitatem, ubi tenent privata officina mercaturam exercendi, & in quadam Platea nominata de Sancto Salvatore, ibiquè frui posse immunitate illis concessa, ac si in loco Nundinarum existerent, & mercarentur.

Cumquè ex adverso eisdem opponeretur à præfato Domino Marchione, cæterisque condominis maritimæ territorij, & apothecarum constructurum extra mœnia dictæ Civitatis, in loco, qui dicitur *Porta Nova*; quod omnino deberent accedere ad dictum locum, uti particularem, & deputatum pro celebrandis dictis Nundinis; Nedùm ex antiquissima consuetudine, sed etiam vigore Privilegiorum Serenissimorum Ludovici, & Joannæ Regum concessorum in anno 1353. *Matthæo de Porta*, & similiter pro observantia *Reg. Pragm. 4. sub tit. de Nundin. & feriis, §. 1.* qua expressè cautum est, per hæc verba. *Che uscita la Bandiera, vadano anco in fiera tutte le Botteghe delle dette Città.*

Ac etiam pro observantia Bannorum Curie Magistri Nundinarum prædictarum, per quæ expressè mandatur, quod accedere habeant ad dictum locum extra mœnia, quæ, & conformantur dispositionem dictæ *Regiæ Pragmaticæ.*

Et quamvis pro parte dictorum mercatorum, 14 adducebatur esse contra Juris debitum, ut quis coactus, exercere haberet mercaturam, per *Tex. in l. moris, §. sunt autem, vers. Sed damnari, ff. de penis.*

Et similiter, quod esset contra libertatem cogi posse ad conducendum alterius domum, habens propriam, ubi artem exerçet, per *Tex. in l. ancillarum 30. §. sed pensionis, ff. de petit. heredis.* Dum videmus in propria domo non prohiberi exerceri, etiam lupanarium, & ex *Tex. in l. cum interdum 4. ff. de inst. act.* dispositum est, locum emendi, & vendendi, causam non mutare per Jura deducta per *Luc. de Penn. in l. unica, C. de rustic. ad nullum obseq. druceant. lib. 11.*

15 Sed à me, qui patrocinabar pro dicto Domino Marchione, insimul cum Domino Petro Antonio Comite Patritio ejusdem Civitatis generis splendore, integritate, & doctrina perinsumpti, ac omni munere digno, & compatrono dictorum locorum, fuit adductum, non posse controversi dictas Nundinas per totæcula fuisse celebratas extra dicta mœnia, ut etiam testatur *Dominus Marchio Torrelli Reg. Cappc. Latrò in mem. decis. 191. tom. 2. num. 26. usque ad num. 48.*

Etiam in Juris exploratissimum est, solius Prin-

Principis esse concedere nundinas, sive ferias, & deputato ab eodem loco, pro illis celebrandis, vel per longissimam consuetudinem introducto, non est in subditorum facultate locum ipsum variare, illumquæ mutare, aut immunitatem dictarum in alium locum transferre, vel extendere, ut fundat *Theaur. in decis. 264.* hoc enim esset, contra concessionis formam, & contra legem operari, non citra delictum, quod leges, nec æquitas patitur; Principis namquæ placitum vim legis obtinet, §. *sed, & quod Principi, instit. de Jur. naturali, & civili.*

Rursus Nundinæ, sive feriaz à *Novar. super rubr. prædicta collect. 1. & 2.* definiuntur, esse mercatorum conventiones, certo loco, & tempore mercimoniorum causa, & ante eum scripsere *Theaur. alleg. 264. Franc. Marcus d. decis. 53. Christin. d. decis. 99. per Tex. in l. unica, Cod. de Nundinis.* Igitur cum certum locum, & tempus requirant, neutrum potest, absq; Principis novo placito, mutari, & variari, ut præcitati DD. tradunt.

Et peritissimus *Alciat. in conf. 43. lib. 5. respons. Magistratè fundat*, quod non potest, nec debet mutari locus nundinarum, in quo solitæ fuerunt celebrari, ex longissima consuetudine ex multis, tum etiam quia dicta consuetudo vim Privilegii habet, & quam vetustissima sit hæc consuetudo celebrandi hujuscemodi nundinas in dicto loco extra mœnia, testatus sæpè citatus *Reg. Cappyc. Latr. in d. decis. 191.* quibus confert decisio apud *Novar. qq. forens. p. 2. q. 73.*

Nec urget autoritas doctissimi *Luca de Civitate de Penna* Provinciæ Aprutii Regni Neapolitani, (teste *Nicolas Toppio de Orig. Tribunal. lib. 3. c. 11.* qui ipsum non fuisse Patria Tholosanum, sed de dicta Civitate (explosis iis, qui in editione operis ipsius *Lucæ facta per Jacobum Myt de anno 1529. & deindè 1538. per Jo: Chappium Borbonensem, sed per alium ejus nomine prodierunt in lucem,) acerrimè defendit c. 12. 13. & 14.) hic, inquam *Lucas add. in loco*, conatus fuit multis argumentis fundare, non prohiberi alio in loco emi, & vendi, quamvis consuetudine fuerit introductum, in quadam platea mercatum, & forum fuisse celebratum.*

Nam satis diversa est facti species, & jura per eundem allegata (salva pace tanti Viri) ad calum non conferunt, & ipsemet paulò pôst, pro nostra residet opinione, etenim ibi sermo fit de mercatu simplici, & rusticorum coadunatione, in quo, cum nulla fruatur immunitate mercatores, parum refert, quod hodie in uno, cras in alio loco fiat, & celebretur, & per consequens ad libitum dictorum rusticorum variari, & mutari bene potest locus; verùm, ut iuemet elegantè, & ingeniosè advertit, etiam in hoc casu variatio, & mutatio, in tantùm fieri poterit, in quantum novus eligendus antiquiori aptior, & commodior videatur.

In nundinis autem solemnibus, in quibus requiritur Principis Privilegium, deputato loco, non possunt mercatores locum prædictum mutare, aut in alium transferre, vel extendere, absquæ ejusdem Principis facultate, ex his, quæ supra adduximus, eò magis quia in casu nostro sumus in terminis dispositionis *Regiæ Pragmaticæ*, quæ est

Tona. I.

in viridi observantia in Regno, & præcipuè in eademmet *Salerni Civitate*, in qua dictæ nundinas semper fuerunt habitæ extra dicta mœnia, quo in loco, & vexillum immunitatum prædictarum, et *Regia Statera* resident.

Et imminutatim examinando jura, ibi per *Luc. de Pen.* adducta, quod nostræ supra firmatæ, non repugnent, illa sigillatim adducam.

Et primo, *text. in cap. fraternitatem 54. dist.* neque inductive ad propositum facit, nam ibi de *Judæis*, qui mercimonii causa emerant *Paganos*, sive *Judæos*, præcipit Summus Pontifex iis *Christianos* fieri volentibus, minime à *Judæis* illos venditari posse.

Text. in l. quod si minor, §. 1. ff. de minor. sermocinantur in quibus casibus gesta per minores rescindenda sunt.

Juricons. in l. liberta 11. ff. de obseq. à lib. & libert. parent. præstand. loquitur quod Patronus non potest libertum in servitutem revocare, ex quo contra suam voluntatem sua utatur arte: ea propter ex hoc libera facultas liberto tollitur; quod minime considerari potest in casu nostro, in quo *Actores de Cioffi, & Pinto* non prætendunt prohiberi facere Mercatoribus, nè suam uniusquique ad sui libitum exerceat artem, sed quod tempore nundinarum, ut moris communis est *Provinciæ*, locique, in quo illæ celebrantur, ibi, & non alibi illam exercere debeant, & juxta legem *Regiam*, & dictæ *Pragmat. dispositio-*

Ad Tex. in l. cum interdum 4. ff. de instit. act. Verùm est, quod locus emendi, vendendique causam actionis non mutat; nam semper institutoria actio sibi locum vendicat, sive in uno, sive alio in loco negotietur institutor; ejus tamen dispositio non bene sed habet ad casum nostrum; in quo non agitur de actione, que ex negotiatione oritur; sed ubi negotiatio fieri debet certo tempore *Reipublicæ* enim valdè interest, ut nundinarum tempore omnes in eodem loco conveniant, nedùm ad evitandum fraudes, quàm, ut ementes res viliori pretio consequantur, & emanant per copiam vendentium, ut praxis passim demonstrat.

Ad Textum in l. ancillam 30. §. Sed pensiones ff. de petis. heredit. Certum est, quod in propria domo cuilibet permittitur, quodcunque genus artis exercere etiam lupanare; At nos loquimur quod si tempore nundinarum negotiatio quælibet debeat fieri in certo, & peculiari loco deputato, in quo omnes conveniunt, unusquisque suum exercendo ministerium; & sic facultas non restringitur, nè in sua domo etiam lupanarium quis non exerceat; sed quod tali tempore ibi, & non alibi, pro publica utilitate illud exerceat.

Ad Tex. in l. 2. ff. si à parent. quis manusmissus. concedimus liberis, & ingenuis hominibus libere esse suorum bonorum alienationem; sed illam tali tempore debere fieri, certo loco, non est adimere liberam facultatem alienandi, & disponendi; Prout leges statuentes, quod res minorum, *Ecclesiæ Univerſitatis*, & similia, non possint alienari, nisi, certis adhibitis solemnitatibus per illas libertas non tollitur; sed tantùm iudicata fuit norma alienationis faciendæ, & forma dif-

disponendi præscribitur, quod in Jure absonum nunquam fuit; Idem Princeps mandare rectè potest, quod certo tempore, tali in loco, & non alibi mercatura exercentur, ut castum est per dictam Reg. pragmat. de nundinis. Ex hoc enim minime mercatura prohibetur, volenti illam exercere sed quod in tali loco, & non alio peragatur, accedente publica utilitate, & Prætoris edicto, libertas non infringitur.

Neque *Tex. in l. quarto* & ibi *Glof. ff. de Jure Patron.* sententiæ nostræ adversatur, quia patronus ex *Schulæ* responsio, non potest prohibere liberum, ne idem negotii genus exercent in eadem colonia, idque *Glof. explicat*, quod sit idem, ac dicere (in eodem viro) ex quo longè distat à nostra hypotesi, in qua diversa concurrunt ratios, nunquam enim petierunt actores prædicti de *Cioffi*, & *Pinto* prohibere mercatores, ne quodcumque genus negotii exercent, sed quod illud quilibet exercere habeat in loco prædicto nundinarum, uti commodiori, aptiorique utilitati publicæ, & si retorquendo illius dispositionem, eundem expendimus ad corroborationem nostræ opinionis quod sicuti prohiberi vetitum est per hunc *Tex.* ita ad illud exercendum cogi permittitur, maxime, ubi Reipublicæ concurrat commodum.

18. Quis etenim ignorat, quod finis præcipuus nundinarum constituendarum fuit utilitas humana, cui facilius consulitur relevatis oneribus vetustigalium, & sub tutela publica extraneis receptis, qui alioquin sibi metuens nequaquam sua nobis commemorarent; ut dixit *Petr. Gregor. Syntag. jur. lib. 25. cap. 3. ex Dionis Alicar. lib. 2. & Macrob. lib. 1. sententiis.*

Vnde Imperatores *Vulvus.* & *Valentinus in l. 1.*

19. *C. de Nundin.* tempore nundinarum res, aut personas alicujus fisti, aut arrestari prohibuerunt (& utinam observaretur, quod tam pii Principes, tam sanctissime præceperunt) ita ut nundinas tutæ sint pro debitibus, & gabelis, subjunxit *Petr. Pecchin. Zirc. de jur. sistant. inter tract. tom. 2. cap. 20. num. 3.* ea potius ratione, ut merces, quæ proculdubio ad hujus vitæ conservationem necessariæ sunt liberius, & majori copia invehantur, & evehantur, & in proclamatione nundinarum excipiuntur, omniaque pacem publicam turbare possunt, & odiosas, noxiasque reddere nundinas quas liberrimas, & utiles omnibus esse convenit, & ob id malitiæ occurrendum est, *l. in fundo ff. de rei vendicat. & in auth. de monach. §. si verò*, idem *Pecch.* ait loco citato.

Et divinus *Plato*, summæ prudentiæ auctoritatis, dum methodum, qua Civitas bene, ac beatè habitari posset, institueret, illum pernecessarium esse tradidit quod in primis mercatura exerceri deberet, ubi pluribus agricolis, & artificibus, ac ministris opus est, qui importent, & exportent, singula, quod sine mercatura, minime annuit, *add. ad Marant.* etiam tanti viri auctor. fretus in *Specul. Judiciar. prax. verb. ut judic. mercatorum, num. 50. usque ad num. 55. & Joan. Calvin. in lexic. jur. lit. N.* nundinas necessarias, & hominibus per quam utiles ostendit, ex prædicta *Platon.* sententiæ *lib. 2. civil. conversat*, inquit, *in Civitate bene instituta, negotiatores in primis esse necessarios.*

Nec Text. in l. nundinis, §. sunt autem vers. fol. damnari, ff. de panis, obicem facit, nam *Adversarios* nunquam ausi fuerunt cogi facere mercatores, ad eorum ministerium agendum contra dictam dispositionem, sed eisdem volentibus mercaturam exercere, & immunitate frui: potiriq; quæ mercatoribus, certo tempore, scilicet nundinarum & supremis dominis fuit impartita, illam exercere ipsi habeant in loco cui immunitas prædictarum nundinarum fuit concessa, & non alibi, ita ut exstantes extra dictum locum nulli debeant frui impedimentum.

Prætoris eadem *Tex.* ad licetam insistendo, quæ maxime ardeat nostræ sententiæ, perpendendum quæso tota ejus litera; In ultimis namque verbis respondit *Jurisi. confus.* quod potest esse justa causa compellendi, si solitus sit talem facere negotiationem, ut etiam explicavit *gl. in verbo nullaveris, Pæra in eo; qui se id facere, in quod damnatur, alias; si nescis, sunt inciviles* sunt verba *gl.* quæ eorum quam apertis loquitur verbis, quod solitus mercaturam exercere, justa concurrente causa, & rationabili; potest etiam cogi, Igitur poterunt sine ulla legis contradictione, & etiam compelli mercatores, ut ad dictum locum Nundinarum dicto tempore accedant, ad exercendum unusquisque suam negotiationem, & artem, uti soliti.

Nec ad alia nos diffundere fas erit, quæ ibidem *Doctis. Lac. de Penn.* adducit. Posito quod, nec ipse de Nundinis dixerit, nec sua tempestate emanaverit dicta sanctio *Pragm. allegata*: cujus expressa dispositione attenda, in quavis Juris communis articulo disputatione frustra esset tempus terere; illaque adamussim observanda, uti lex statutaria.

20. Itaque optimo Jure efflagitabant. Actores prædicti observantiam dictæ Regiæ Pragmaticæ, ac Bannorum Curie Magistri Nundinarum, & justissime de anno 1656. ad relationem *D. R. Conf. Aloysii Gamboa*, sub die 2. Junii S. R. C. declaraverat, quod observentur Banna prædicta, donec aliter; dictumque decretum, referente *D. Confiliar. Paulo Staibano*, Viro literis virtute, & nobilitate conspicuo, ac omni eruditione refertissimo, sub die quinta Julii proximi præteriti anni 1661. denuò, in gradu reclamationis, rejectis in integrum restitutione, quam petierat dicta Civitas Salerni fuit per idem S. R. C. confirmatum cujus decreti verba hæc sunt: *Visis supplicationibus porrectis, tam per Civitatem Salerni sub die 16. Mensis Septembris anni 1660. fol. 102. quam per Governatores Reg. Dohana Neap.* (qui interesse etiam habebant pro observantia bannorum emanatorum sub die 13. Februarii currentis anni 1661. fol. 121. infra quatuor dies audiuntur partes. Et interim observetur decretum latum per S. R. C. sub die 12. Junii 1656. fol. 9. pons de Fusco Act. Mag.

Notandum, verò puto in hac nundinarum materia, quod si ante nundinas res vendita sit, quamvis tempore nundinarum tradita, privilegium non obtinebit, nisi intuitu, & causa nundinarum tradita privilegium non obtinebit, nisi intuitu, & causa nundinarum contractum fuerit

vel

vel ea lege, ut in nundinis solveretur, *Chopin. lib. 1. tit. 11. de dom. nu. 23. & 25. Paul. Christin. dec. Cur. Belgic. 99. & 100. tit. 60. t. 3. An, & quando nundinarum exercitium per non usum amittatur, & citra privilegium acquisitæ immemorali tempore auferri, & inhiberi possint à Principe; Natta conf. 511. & 512. Alex. Raudens. respons. 23. num. 8. vol. 2. Thesaur. decis. 264. num. 3. Alciat. conf. 208. Cravets. conf. 592. num. 104. & conf. 640. per tot. Ad materiam videas Cæphal. conf. 342. par. 3. Franc. Marc. dec. delphin. 53. Mignon. ad confust. Andegavens. pag. 20. col. 1. Tholos. syntagm. jur. lib. 2. cap. 16. Gayll. lib. 2. pract. observ. lib. 20. observ. 60. Bern. Gravæ pract. concl. 60. confid. 1. & seq. Petr. Rat. ad Confust. Pictan. art. 63. tit. de la distinction des juridictions; Petr. Ant. Petra in tract. de potest. Princip. cap. 10. num. 18. Sixt. de regal. lib. 1. cap. 2. & 6. Et Baronibus an sit permissum, absque Regia facultate in terris suis mercatum facere R. de Ponte de potest. Proreg. in rub. de divorf. provis. tit. de mercatis, seu nundinis, Je. Francisc. Capiblan. de Baron. prag. 8. par. 2. num. 52. Reg. Reverter. dec. 111. num. 5. Et mercatores itinerantes, quibus gaudeant pro mercibus quas trahunt, & nùm fori prerogativa, Capiblan. cit. loco num. 159. Carleval de Judic. tom. 1. num. 571. Novar. tom. 1. de elect. fori, sect. 2. q. 22. nu. 1. Paschal. de patr. potest. par. 4. cap. 4. num. 43. Danz. tom. 3. de pugn. DD. tit. de sentent. foriudicat. cap. 11. num. 42.*

R I T U S CXVII.

Item prælibata Curia solet servare hanc practicam, quod data commissinis cujuslibet, vel data citationis cujuscunque, potest fieri sub quocunque die etiam feriato, die etiam Paschali: & ea, quæ occurrunt in dicta commissione, vel citatione (si sit actus juridicus) debent fieri, die non feriato: puta, debet quis citari die non feriato. Et attenditur, utrum sit feriatus, vel consuetudo loci in Regno in quo loco suis facta citatio, vel ille alius actus, quando tamen committuntur citationes apertæ, sicut quando quis debet citari, qui sit in loco; ubi Curia regitur, & ejus loci pertinentis: tunc dies datæ talis citationis debet esse juridicus, secundum consuetudinem dictæ Curie, in ipsa Curia diuinus observatum.

S U M M A R I U M.

1. Citatio decerni die festivo, an prohibeatur, & quid usus admittatur.
2. Dicitio (etiam) cujus sit virtus, explicatur.
3. An peccatum vitetur, decernendo citationem die festivo.
4. Exequutio realis, aut personalis, fieri non possit tali die.
5. An possint libellus, & articuli presentari, & ab Tom. 1.

diuina testium comensiti.

6. Diebus festiuis in honorem Dei inducti, absque peccati labe, lucro mediante, Avocato, an liceat Audere.

Precedentis ritus verba duo inter alia continent vetita fieri in die feriata, scilicet, intimationem, & obligationem ad comparandum; iste verò loquens de expeditione citationum, annuit posse fieri, etiam die Paschali. Quam conclusionem utique sovent illic cumulata; exemplificat autem noster ritus in die Paschatis, ut cum sit aliis omnibus diebus iste solemnior, credatur multò magis licere in aliis cum eamque illis utatur verbis etiam in dies Paschatis, natura præfatæ dictionis (etiam) quia est ampliare, & extendere, quod prius dictum erat ad casum magis dubitabilem, per Cravet. conf. 294. sub num. 7. & Caval. can. decis. fvoiz. 25. num. 16. par. 3. majus dubium certè versabitur, si in illo die, quam in aliis liceret, & dùm annuit, præcedentemque statutam resolutionem extendit ad ipsum Paschatis diem, item ad alios, quamvis sint ex solemnioribus, dilatare videtur, atque illud ipsum concedere, scilicet, quoad validitatem, Muscat. in prax. lib. 1. par. 2. gl. intimato num. 20. Grav. par. 4. declar. 2. num. 5. Galter. in prax. instrum. par. 3. rub. 2. num. 43. Viv. opin. 992. Foller., in pract. crim. rub. vel eos verbaliter citari fac. num. 33. quem explodit Danz. de pugn. DD. tom. 2. tit. de fer. cap. 2. vers. primo casu, dum tradidit hunc Ritum contradicere Foller. neddum hos ritus non contrariari sed unum, ac idem statuere, Scialoya hujus rit. memor in prax. foriudic. cap. 5. num. 20. & declarat Jo. Bapt. Ventrigl. in prax. rer. notab. ann. 16. §. 2. de diebus festiuis num. 31. lib. 1. non ut vitetur peccatum, quod suum non est impedire: quin & nostris temporibus, neque usu admittitur hujus ritus observantia, quo ad validitatem, cum fieri illis diebus non amplius sit in more, juxta Afflicti effatum in constit. Regn. si quem nostrorum num. 6. rub. 95. idque scripsit Episcop. Campanil. in diversor. jur. canon. rubr. 12. cap. 13. sub num. 100. ubi etiam, ne fieri possit exequutio realis, aut personalis probavit, cujus dicti veritatem extricant De Angel. ad Foller. pract. crim. tit. notatos capiat, num. 26. Mauson. de caus. execut. ampl. 1. num. 5. Reg. Rovit. in rub. de fer. num. 8. & nos alibi. Verùm citationem posse expediri die feriata, tradunt; præter adductos DD. Marant. in verbo recte concipiat. cit. num. 119. ubi de de rit. M. C. V. 183. meminit Muscat. qui breviter se expedit, in p. 2. Ghintimato n. 19. vers. tertio quæro, laudans hunc Ritum Consil. Campaniæ resolut. ad mater. foriudic. 18. num. 3. tradens jure Ritum attentò, relationem Nuncii, die feriata factum esse validam in quo Bald. in l. dies festos, C. de fer. num. 3. pro, & contra, tenet, de tribus actibus distinguens, commissionis, videlicet, intimationis, & relationis, & additio ad Bart. in l. 1. §. nunciatio, num. 30. eam fieri posse die feriato, notat quia hoc approbat consuetudo per quam feris derogatur secundum Glos. notab. in l. quinquaginta, C. de fer. in ultim. ver. quod nota, in c. 2. de

2. de dilat. & dicit esse videndum Bart. in extravag. ad reprimendum, vers. de plano, & Bal. in l. minor, C. in quib. caus. & addit. ad ipsum Bal. alios laudat DD. feriatis diebus libellum dari posse, dicit Glos. in l. 1. ff. de fer. verbo compellendi. laudans text. in l. miles, §. senapinta vers. de plano videas, ff. de adulter. quo text. fractus respondi, articulos die dominico presentari posse, quia offerre scripturas non est actus judicialis, ut dicit Afflic. in cons. Regni lite legitime num. 24. sic, & audientiam testium posse committi, ex Crescent. decis. univ. tit. de fer. Novar. collect. 95. notat

5 Danz. addit. tit. de fer. cap. 1. num. 19. sed in nostri Regni Tribunalibus in diebus feriatis, nec scripturæ presentantur, nec audientia committitur. Sed an patrocinium præstari possit in die feriata, Amat, inquiri dec. 22. cujus meminit Novar. in prag. 2. de fer. collect. 95. num. 3. lateque pertractat D. Judex Franc. Mar. Prat. observ. 69.

6 tradens licitum esse Doctoribus, etiam in diebus festivis in honorem Dei inductis, absque peccati labe lucro quoque mediante, studere, dummodo divina non deferantur.

dato super tenore instrumentorum, & cum rit. 94. ostendisset, incusata prima contumacia in illis expectandum esse triduum, antequam accusetur postrema, & dubitari posset, si hoc ipsum observandum quoque esset in istis, nimirum, si præsens Ritus volens omnem auferre dubietatem, statuit id ipsum fieri debere, & nos addimus id optimizatione dispositum; quin, & fortasse longius tempus in extraordinarijs mandatis ferè requisitum, indulgendum erat, quo non opus est in ordinarijs, etenim, si quid extraordinarium tibi mandavero, secundam expectes justificationem, dicit Imperator in §. deinde, in Auth. de mand. Princip. & §. & hoc verò, in auth. & nulli. Judic. cap. si quando, de rescript. cap. pastoralis, de fid. instr. cap. si quando, de offic. deleg. Marant. disp. 1. Affl. in constit. pacis cultum. Unde text. in l. si vendicari, Cod. de penis. à Divo Ambrosio statutus (teste Niceph. Calish. 12. lib. histor. Eccles. cap. 41.) mandat, Judicem differre, usque ad triginta dies, executionem sententiæ, quam Princeps ultra modum mandat, quem text. literis aureis pingendum, dicit Jodoc. in prax. rer. crim. cap. 82 in tit. de bello, & plura notatu digna, recenset Avus meus ad Gramm. des. 36. à num. 9. quibus fortasse suffulti Proreges, aut delegati, & Præfules non illic executionem suorum Principum arduas justificationes, nisi responderint, illosque prius erudierint de negotij veritate, cujus cum idem Princeps cognitionem habuerit, si rursus fieri illud demandaverit, ei omnino parendum est, secundæque jam dictæ justificationi obtemperandum, ut adductis in juribus asseritur; qua quidem constabilitate asseritione, ad veram hujus rei notitiam habendam, repetimus, cognitionem causæ requiri

4 in causa liquidationis instrumentorum, teste De Franchis dec. 405. sub num. 6. idem mandato, scilicet citatione hujusmodi super tenore instrumenti notificata, incusandam omnino esse die sequenti primam contumaciam eò quod citatus comparere in banca Actuarij in terminis liquidationis instrumentorum, nusquam potest, sed tantum Curia pro Tribunali sedente, & consecutivè ipse incusata prima contumacia; prolabi integrum triduum oportet, in quo neque dies prædictæ incusationis, neque altera secundæ incusationis faciendæ Curia sedente numeratur, eaque facta, creditor, per spatium unius mensis, potest interloqui facere super liquidatione, eoque elapso, dictaque liquidatione non intercedente, iterum exordium est, & prior citatio præmittenda, non secus, ac si posterior contumacia in prima dicta Curia post triduum non fuisset incusata, quod si prima superveniens Curia, non elapso triduo, sed infra illud occurrat, si die lunæ citetur, & die martis propterea incusetur prior contumacia, quia subsequenti diebus mercurij, Jovis, & Veneris, currit triduum, tunc ad sequentem diem, in qua regitur Curia, protelatur accusatio alterius, & ultimæ contumaciæ, quod etiam attenditur, si illo elapso, prima dies, qua solet regi, esset feriata, quippe quod protenditur ad primam diem, qua re vera, Curia ipsa regitur. Quod triduum quoque expectetur in citationibus ordinarijs, probant rit. 97. & 226. & consecutivè præsens rit. fatur

RITUS CXVIII.

Triduum expectatur post citationem.

Item nota, quod si fit mandatum alicui extraordinarium (tamen non in aliqua causa, in qua fit inchoatus processus) ad aliquam penam, semper expectatur ille cui est factum mandatum, triduo ut fit in citationibus ordinarijs, & hoc semper servavit, & servat ipsa Curia de consuetudine antiqua.

SUMMARIUM.

- 1 Mandatum quale dicatur extraordinarium, & quale ordinarium.
- 2 In utroque ut secunda incusetur contumacia requiritur, ut triduum labatur, post primam contumaciam, cum alijs.
- 3 Princeps si quid extraordinarium demandat, excoquantur debet expectare secundam justificationem.
- 4 Liquidationem instrumenti, qua anteire debent.
- 5 Actus citationis, si veniat expediendus certo die, & is fuerit festivus, in sequentem diem non festivum transfertur.
- 6 Contumacia debet accusari, sedente Curia pro tribunali.
- 7 De triduo expectando in citationibus ordinarijs, in causis criminalibus, & liquidationis instrumentorum, loquitur, remissive.

Mandatum extraordinarium illud esse videtur, quod expeditur in causis non agitantibus ordinariè, sed attentis verbis hujus Ritus, in quibus non est inchoatus processus, & propterea extraordinarium dicitur mandatum, cujus meminit ritus 109. qui insuper exemplificat in man-

fatur de secunda contumacia, prior namq; incu-
latur eadem die, juxta rit. 223. & prag. 3. de ordin.
Judic. itaq; ista, quæ accusatur prima die juridi-
ca, elapso triduo, post primam contumaciam,
erit secunda, scilicet ultima, juxta præfatum rit.
223. & inibi notata per Carav. sub num. 8. & me-
lius rit. 183. in princ. ejus autem citationis actus,
si veniat expediendus aliquo certo die, & is fue-
rit festivus, in sequentem non festivum transfer-
tur, Viv. decis. 11. num. 11. lib. 1. de Franch. decis.
639. Gallup. in prax. S. C. cap. 4. tit. de contumacia,
num. 5. & 6. Ricc. collect. decis. 74. cum distinctio-
ne tamen posita per Carav. & à me ipso compro-
bata, rit. 219. quin, & ipsam desiere in Regno
accusari, sedente Curia pro Tribunali, ex multis
deducit ritibus, idem Viv. dec. 138. sub num. 24.
Cæterùm de triduo expectando in citationibus
ordinarijs, sermocinantur Marant. in spec. par. 6.
2. memb. de contumac. in princ. & num. 67. Rovit.
in prag. 3. num. 6. de ordin. Judic. in criminalibus
Foller. in prax. crim. rub. accusentur contumacia,
num. 2. Nuntius Tartagl. in marg. fisc. cap. 6. num.
8. & liquidationis instrumentorum, Galter. in prax.
instrum. par. 3. princ. nu. 9. & per totam, Muscat.
in prax. lib. 1. par. 2. Gl. Tribunali, num. 8.

R I T U S CXIX.

Observat ipsa Curia, & omnes aliæ Curie hu-
jus Regni, quod ubi quis citatur, ut quin-
todecimo die, vel alio quocunq; post citationem
compareat in dicta Curia, non computatur in il-
lis quindecim diebus illa dies, qua fuit facta ci-
tatio. i. qua fuit citatus.

S U M M A R E R U M.

1. *Ritus isti observandi, necne sint extra Neapolim.*
2. *Dies termini, an computetur in termino; negativam sustinet opinionem Caravita ex hoc Ritum, & deducte Trentacing.*
3. *Auctor eorum, & caterorum assensur assertioni, ut illa dies non connumeretur, desiscit tamen à Carav. & Trentacing. effato, quod isthac sit hujus rit. observantia.*
4. *Ritus utitur dictione (post) qua dies, qua quis fuit citatus, excluditur.*
5. *Auctor in sequendo distinctionem Trentacing. tradit, quod ultima dies termini computetur, prima, verò dies intimationis termini, non connumeretur.*
6. *Hancq; opinionem Tribunalium consuetudo, syl-
lus, & DD. plicita, tum antiquiorum, cum
recentiorum, admittunt.*
7. *Quid verò dicendum sit in lege, pragmatica, aut
banno.*

Isthæc in Ritum verba, Aliæ Curie hujus Regni;
præferre videntur extra Neapolim haud custo-
diri, & observari cæteros alios Ritus simpliciter
loquentes, ut quoque advertimus super alijs in
ritibus, alioquin addita incassum illa fuissent in
hoc Ritum, si extra Neapolim, ubique observan-
di essent omnes.

Hujus verò Ritus tractationem consistere, in
ea pervulgata quidem, sed ancipiti quæstione, di-
cit Caravita, an dies termini computetur in ter-
mino, in qua, prætermisissis distinctionibus DD.
concludere, addit Carav. nè computetur, atq;
ita ubiq; servari in Regno, & consuetudine re-
ceptum, dixerat Jaf. in l. 1. num. 2. ff. si quis cau-
tion. firmat Didac. Perez in l. 1. tit. 2. lib. 3. ord. col.
828. quamquæ regulam ampliat, restringitquæ
Duen. regul. 196. & 197. Imol. conf. 101. Marant.
sing. verbo dies, Fusc. sing. lit. D. Caravit. adducens,
Guid. Pap. dec. 270. Joseph Vela dissert. 18. num. 8.
quin, id ipsum ex hoc etiam deducit Alex. Trentacing.
lib. 2. variar. resol. tit. de dilation. cap. 1.
in vers. Ego non discederem, sub num. 3. & rursus
num. 12. Verùm assentimur nos prædictæ asser-
tioni, ut illa dies, haud connumeretur in termi-
no ipso, sicuti, & inferius probabimus, desiscimus
tamen ab eorumdem Carav. & Trentacing.
priori assertionem, quod isthæc sit hujus Ritus obser-
vantia, quandoquidem neuter eorum perpendit
dictionem (post) qua noster Rit. utitur. Ait enim
ubi quis citatur, ut quintodecim die, vel alio
quocunq; post citationem compareat, non compu-
tetur dies, qua fuit citatus, quod etiam asseritur
in rit. 123. quandoquidem dictio (post) in cita-
tione apposita, expressè, nostra sententia, exclu-
dit illam, qua fuit citatus, ad tradita per Card.
Tusch. pract. conclus. to. 2. lit. D, concl. 336. Io. Chri-
stoph. Sueles conf. 15. num. 4. lib. 1. conf. diversor.
Verùm, si prædicta careret dictione, ac simplici-
tèr juberet, comparere die decimaquinta, an dies
exequentæ citationis numeranda esset inter illos
quindecim dies, non aperit iste Rit. nec alter
memoratus 123. ille expressioribus verbis adjun-
gat pro ratione, verba illa, dies, quo fit citatio,
non computatur in termino, attamen videntur re-
ferri ad casum antea propositum, citationis man-
dantis comparere post dies præscriptos, itaque
ubique fuerit simpliciter constitutus, non
comprehendant, & propterea sub dispositione
Juris communis remanisse, ad l. commodissime, ff.
de liber. & posthum. l. si extraneus, ff. de condit. ob
causam, c. susceptum, de rescript. in 6. & Alex.
conf. 42. sub num. 3. vol. 3. Quamobrem altius rem
ipsam exordiando, distinguimus cum Trentacing.
indic. cap. 1. num. 2. & dicimus, vel quæri, an ul-
tima dies termini computetur, & certum sit, com-
putari, ut ille ait, post Specul. in tit. de appellat.
§. 1. num. 3. & Isa. in d. l. 1. ff. si quis cau. & text.
opitulantur in l. 1. §. quod dicimus, ff. de success.
edicto, & l. Pater, §. 60. ff. de adult. vel quæri, an
connumeretur prima dies assignati termini, sive
intimationis illius, & tunc contentio est inter
DD. quorum plures annunt, & computari cre-
dunt, quos idem Trentacing. sub num. 3. recen-
set, alij verò prorsus negant, quos illemet dein-
de commemorat, quibus addimus Soccin. in re-
gul. 16. Petrum Fridericum Myrdanum in tract.
de process. & mandat. lib. 2. cap. 18. Tusc. concl.
409. lit. D. & conclus. 6. lit. T, Gutierrez, pract. qq.
lib. 2. q. 154. Cevall. q. comm. 401. Parlador. lib. 2.
rer. quotid. par. 5. cap. fin. §. 10. num. 3. & Tiraquell.
de retract. lignag. Glos. 11. à num. 17. Isthæc tam en
assertio verior citrà dubium apparet, & multo-
rum

sum Tribunalium voto, ac decisione comprobata, præsertim decisione Camerae Imperialis, apud *Myfinger. observ. 15. cent. 1.* Senatus Gratianopolitani, apud *Guid. Pap. dec. 271.* Rotæ Spirensis, apud *Gasparem Guliel. decis. 94. par. 3.* Rotæ Romanæ, apud *Tholomeum decis. 763. par. 3. lib. 3. divers.* Senatus Cathalonix, apud *Fontanell. decis. 409. num. 3. & 15.* memorem styli hujus Regni Regni Aragonix, pænens *Petr. Molin. in prac. Jud. process. crim. absentia, vers. Adverti, fol. 331.* Illa tamen complures patitur restrictiones, quas iidem *Socin. Tirag. & Tusc.* rescribunt, quibus, & illam adjungimus, si dicat, infra decem dies, ex *Castrens. conf. mihi 398. sub num. 1. lib. 1.* prohi si dicat, post decem dies, juxta *Ritum nostrum*, alterumq; prædictum 123. in quo casu loquens *Martba* id ipsum dixit *voto 135. num. 3.* in termino etiam ad articulandum computari, decidit eadem *Tholomei decis. 768.* antea verò recentis auctoritates *DD.* ad regulam comprobendam, nostra intersunt ad sciendum prædictam sententiam, & regulam, non tantum militare in termino dando, sed in quovis decreto, statuto, aut lege, ad præscriptum in eo terminum demandante, aliquid fieri; etenim, si *Carav.* ita intelligit, vel potius extendit hunc *Ritum*, specificè in termino loquentem & *Carav.* insequitur *Francisc. Maria Frat.* post hæc delineata lectus lepidè materiam pertractans, *observ. pract. 40. à num. 40.* Multò magis ita declarandos esse existimamus jam citatos *DD.* generalitèr, & simpliciter verba facientes, cum eorum plerique in alijs casibus, quam termini dati, agunt;

7 Quid verò dicendum sit lege, sive præcepto, aut banno, prohibente aliquid sub poena fieri, an devinciat contrafacientem eadem die promulgationis. Tu, candide Lector, attentis perscrutando, intelligere faciliè poteris, quid sit dicendum.

RITUS CXX.

Item servat ipsa Curia, quod si quis citatur de mandato dictæ curiæ; ut tanquam principalis, & legalior veniat responsurus super tenore articulorum, seu exceptionum, aut positionum: & non venit: tunc curia habet eum pro confesso: & ita determinatum fuit in causa Antonii de Celano, est verum, quod in ultima ipsarum citationum debet inferi totus tenor articulorum, seu exceptionum; & à dicto decreto nunquam appellatur.

SUMMARIUM.

- 1 Cum principalis non curat deponere, quid agendum, & quibus decretis utendum.
- 2 Ultimum decretum, quod habeatur pro confesso, vel habeatur, prout deterius, omnino requiritur.
- 3 Quid verò, si examinandus sit absens.
- 4 Postremum decretum, debet notificari personaliter.
- 5 Recognitio apocæ & continuacionis, an paratam habeat executionem.

- 6 Verus contumax, quando quis dicitur.
- 7 Causa, ad quas nullatenus respondere principalis obstringitur, remissivè recensentur.
- 8 præfatis non obstantibus decretis auditur, quæ legitimas impendimenti excusationes producit.
- 9 Regulariter non admittitur audientia, & mora purgatio, præsertim in recognitione scripturæ, & post sententiam, & S.C. scitum subnectitur, num. 10.
- 11 Sufficit unum ex tribus præceptis, & si non potest, personaliter notificetur.
- 12 Adversus hujusmodi decretum, admittitur probatio in contrarium.
- 13 Non verò appellatio.
- 14 Partes, quando queant revocare confessiones, & declarationes factas, tum in Judicio, tum extrâ, remissivè.
- 15 Qui dixerit se non esse heredem, validè revocabit effectum, annuendo se esse, & quando talis confessio noceat, quoad absentes.
- 16 Multa de confessione, remissivè.

Cum hoc *Ritu* concordant *Rit. 70. & 79.* verum, ut utriusq; dispositio procedat, ea concurrere oportet, quæ *Afflic.* edisserat, in *constit. Partes in judicio*, ut advertit *Ann. sing. 406.* quin, & postmodum mos ille inviguit interponendi tria decreta, ut quis dicatur confessus. Quorum primum, ut, scilicet, deponat tanquam principalis infra biduum, & intimetur, quo elapso termino, aliud interponitur, quod infra aliud biduum præcisè, & peremptoriè deponat, alias providebitur, & intimetur. Quo notificato, & biduo elapso, tertium profertur, quod infra aliud biduum, præcisè, & peremptoriè deponat, alias habeatur pro confesso, quandoq; solet dici, alias habeatur, prout

- 1 deterius, quod decretum omnino requiritur, ut per *Senat. Pedem.* apud *Cacher. dec. 5. nu. 4.* quam quidem præxim recensent *Musc. in prac. civil. par. 5. Glos. legaliores, sub num. 16. & par. 1. Glos. Reus, num. 9. Carrab. in sing. 33. & 126. Capiblan. de Baron. prag. 3. num. 55. Ann. add. sing. 406. D. Consil. Rocc. lib. 1. resp. 29. num. 7. Girz. ad Capyc. Latr. decis. 86. num. 6. lib. 1. Nicolin. in prac. Judic. Civil. num. 100.* quam, & nos pluries observatam vidisse testamur, adducto in *rit. 79.* passimquè incedere, nemo Curialium dubitat, tum ex hoc *ritu*, tum ex *prag. 8. de ordin. Judic.* quorum jurium meminit *Reg. Capyc. Latr. lib. 2. consult. 136. num. 3.* cum tamen examinandus præsens est, ut illic adiunximus, cum verò absens, altera attenditur illic rescripta praxis, quod quidem ultimum decretum notificari debet personaliter,
- 4 *Musc. in prac. lib. 1. p. 5. add. Gl. legaliores, nu. 19. Rissal. ad Tartagl. in prac. civil. c. 154. num. 29.* idemq; voluit *Covar.* in simili questione de contumace, nolente apocam recognoscere, *lib. 2. variar. cap. 11. num. 4. circa finem, Cavenf. rit. 120. num. 37. Apicell. de tutamin. pauperum tit. 1. de quinquennial. dilat. num. 16. Roman. sing. 723. num. 2.*

Sed an apoca recognita in debitoris contumaciam, prævio decreto, quod habeatur pro recognita, executionem habeat paratam, adeo quod debitor non audiat, nisi in vinculis, vel facto deposito, affirmativè resolvit *Præs. de Franch. dec. 502.*

502. cum memoratum decretum vim veræ , ac realis recognitionis habeat , *Corn. conf. 229. num. 95. & 138. lib. 3. Novar. qq. forens. par. 2. q. 70. Caballin. milleloq. 655. & 668. Mauson. de causis execut. lib. 1. q. 5. num. 42. Capiblauc. de Barou. in prag. 16. num. 86. Ursill. ad Affl. dec. 85. num. 4. & de Franch. decisionem tuetur doctissimus Jo: Dominic. Gaitus in tract. de credit. c. 2. tit. 8. nu. 2915. adversus ea , quæ in contrarium dixit Jacob. Massull. ad Capyc. decis. 139. num. 12. & confirmat Dom. Consil. Rocca. add. resp. 29. n. 5.*

6 Verus contumax quando quis dicatur , *Mansuer. in prax. tit. de contum. collect. 1. Balb. decis. 254. Hercul. in tract. de cau. de non offend. c. 51. num. 33. Gram. conf. crim. 45. num. 26. Battand. in prax. crim. regul. 19. num. 3. Vestr. in prax. lib. 7. cap. 3. num. 22. & 53. causas verò , ad quas nullatenus respondere obstringitur principalis , ultra *Marantam , & Muscat. collectit Jodoc. in prax. civil. capit. 154. à num. 6. ad 22. Joseph Lud. decis. Lucens. 5. num. 37. & 42. & dec. 44. num. 36. Magon. decis. Lucens. 5. n. 30.**

8 Prædictis autem prolatis decretis , non amplius auditur , qui deponere non curavit , nisi legitimas , & efficaces excusationis deduxerit causas , illas , nempe , quas *Gl. commemorat in cap. 2. de confess. in 6. tamen neq; nos practicaverimus , neq; ab aliis consulto à nobis interrogatis , observatum vidisse , meminerimus , id tamen evenerit nè , quia partes nullam habuerint excusationis causam , àn quia non adverterint , sive non crediderint audiri posse , producendo validam excusationem , ignoramus , satis est neminem nostrorum vidisse , sicuti neq; nos vidimus , valida proposita causa , ejectum comparentem , eiq; denegatam facultatem deponendi . Regulariter tamen non admitti , & moram non purgari , in recognoscendo potissimum scripturas , concludit *Apicell. mox indic. loco num. 17. conferuntq; Corset. in tract. de verbor. gemin. num. 22. Bar. in l. si is cui , ff. de leg. 2. Dec. conf. 140. col. 3. Cach. add. decis. Pedem. 5. Lud. dec. Luc. 44. num. 43. Cavalcan. decis. 27. n. 60. ex Tex. in l. si insulam , ff. de verbor. obligat.**

10 *Gizzar. dec. 49. subnectens , amplius non licere post sententiam , & obtinui in S.C. sub die ultimo Octobris 1650. in causa creditorum quondam Antonelli Mazzella , & Andrea Pappagallo , adversus Franciscum Antonium Blancum , & propositis nullitatibus , potissimum non fuisse ultimum decretum , injungens apocæ recognitionem , aliàs haberi pro facta , personaliter notificatum , de mense Novembris ejusdem anni , referente D. Consiliario Marco Antonio Cioffi Marchione Oliveti , cum interventu Spectab. Præs. S.C. D. Bernardi Zufæ , manavit scitum , illas non obstare , in banca Litti , quin habuit pro vero , supremus ille*

11 *Regni Arcopagus , sât esse alterum ex tribus præceptis , & si non postremum , personaliter notificatum fuisse , ex exaratis à Rico. Episcop. in citatione ad excommunicandum , in prax. fori Ecclesiast. cap. 428. n. 6. videas Peguer. tom. 2. decis. cap. 70. pag. 181.*

12 *Adversus verò hujusmodi decretum , àn probatio in contrarium admittatur , affirmativè resolvit Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 70. n. 9. Peregr. de jur. & privileg. fisci lib. 2. tit. 1. num.*

10. & seq. àn verò appellatio , extricant *Ann. sing. cit. 406. Surd. conf. 360. vol. 3. Marant. in spec. par. 6. de appellat. num. 158. & hujusce Ritus decreto.*

13 *negativè respondet Reg. Sanfelice. in prax. Judic. sect. 38. num. 31.*

14 *Quando verò partes valeant revocare confessiones , & declarationes in Judicio , & extra factas , probato justo errore , Reg. Reverter. decis. 90. & decis. 523. & ad eum D. Reg. de Marinis , idem Reg. Sanfel. demonstrat sect. 45. & 54. illam potissimum , quodocunq; revocare quibit , si primum quis dixerit se non esse hæredem , & postea se esse , annuat , l. de ætate , §. fin. ff. de interrogat. action. & admonet Reg. ipse sect. 45. sub num. 10. vers. verum si , & àn talis confessio ab aliquo facta coram uno Judice , se esse hæredem præjudicium sibi inferat , quoad alios absentes , ad intellectum , tex. in l. fin. ff. de interrog. action. de Franc. extricat decis. 694. Consil. Staiban. resol. forens. 26. in fin. & resol. 86. lib. 1. Paschal. de patr. potest. par. 4. cap. 10. num. 20. Thor. in compend. decis. verb. confessio , & novissime hoc discutit , examinatis omnibus à Præsidente de Franch. adductis , Jo: Baptista Mucci quæst. forens. 4.*

16 *Cæterum multa ad materiam hujus depositionis spectantia , necnon ad alteram declarationis , in casibus , in quibus de jure tenetur ipse principalis deponere , aut declarare , copiosè congestimus super add. rit. 70. atque rit. 300. & multa ad confessionem pertinentia , tradunt Thesaur. dec. 109. Mascard. de probat. lib. 1. concl. 347. R. Capyc. Latr. mem. consul. 136. Et de confesso , qui valeat dicere de errore , & docere de negativa , coarctata loco , & tempore in criminalibus , loquitur Danza de pugn. DD. to. 3. cap. 1. tit. de confessis à n. 8. post Gram. decis. 56. & Cavalc. de braccob. Reg. tit. de probat. test. par. 3. n. 11.*

RITUS CXXI.

Item si quis impetrat citationem à dicta curia non potest eam tenere semper , & non facere citationem , contra quem impetravit . Sed debet curare dictus impetrans , quod citetur adversarius suus , & in criminali baptiatur , & condemnatur , & in civili , ut condernetur in sex menses , si est prope locum , ubi curia regitur per unam dietam , si verò est infra duas dietas , tunc infra octo menses , si verò ultra duas dietas usque ad quatuor inclusive , tunc infra decem menses , si verò usque ad quatuor infra annum . Aliqui dicunt infra sex menses in omnibus prædictis casibus , ubique per Regnum : aliàs citatio evanescit , & sic determinatum fuit in causa Domini Jacobi Barilis.

SUMMARERUM

- 1 *Circumductio quid demoret , potissimum in citationis materia.*
- 2 *Citationem duobus modis dici circumductam , in magno praxi Muscatello enucleare , ostenditur.*
- 3 *Ille , scè potius vocandus de citando infra sex menses , intimari potest à die data.*

4 Cir-

- 4 *Circumducta citatio non est citatio prescriptio- nem non interrumpit, litisq; pendentiam non inducit.*
- 5 *Sola libelli oblatione parti notificati, inducitur pendentia litis.*
- 6 *Si Judex infra sex menses obierit, vel functus sit officia, citatio ab illo subscripta, an va- leat.*
- 8 *In executione verò decreta ab extincto Judice, quid etiam sit dicendum.*

Circumducere idem est quod, cancellare, l. post di sum; §. circumducto; ff. de judic. ubi quando significat destruere, l. acta ff. de re judic. in materia verò citationis, circumducere est proprie idem, quod tollere, Abb. in cap. consultit, de offic. deleg. quamvis si citationem circumductam exploarentur cancellatam, sive destructam, in effectu importaret idem quod sublatam, scilicet, quæ evanuit, juxta verba presentis Ritus, Ad cujus declarationem reperi summum practicum Muscatellum, ceteris mestis explicantem, & quidem brevibus verbis, in praxi civili par. 3. glos. Tribunali, à num. 9. Ait enim duobus modis circumduci citationem. Primò, quippè respectu datæ: altero respectu contumaciarum. Primus, si quidem, inodus exemplificatur, cum actor infra sex menses numerandos à die datæ citationis minimè curavit, ut illa intimaretur adversario de quo loqui presentem Ritus advertit, eamque tunc circumductam esse scribit, & fatentur Nunt. Faragl. in prax. civil. cap. 4. num. 8. Paul. Galtor. in prax. Instrum. par. 3. rubr. 12. num. 50. & p. 3. principali num. 4. Reg. Sanfelice. in prax. Judic. de ord. Jud. num. 3. quin in ipso semestri omnia necessaria adimplenda esse nempè, omnium contumaciarum incusationem; alioquin dici circumductam citationem, scribit de Franch. dec. 232. n. 3. & decis. 471. n. 1.

Alter vero exemplificatur, cum exequuta citatione, Reo non comparente incusata non fuit contumacia, & loquitur sequens rit. 122. tùm neutra parte comparente Tusc. qui multa cumulat, in conclus. 233. à nu. 4. lit. C etiam si citatio sit ad sententiam, Cesar. de Grassis dec. 104. sèc. 11. n. 2. de sens. & re judic.

- 4 *Quod verò circumducta citatio non dicatur citatio; loquitur idem de Franch. decis. 232. nu. 4. in terminis hujusce ritus, cujus meminit Reg. Capyc. Latro decis. 69. lib. 1. Mofes. conf. 4. num. 31. Cacher. dec. 14. num. 37. nullamque illa parit effectum, nec prescriptionem interrumpit, Franc. Balb. de prescript. 3. par. 6. p. 4. num. 25. & Carav. in rit. 123. insequitur Reg. Sanfelice. in add. prax. Judic. sèc. 35. num. 15. litisque pendentiam haud inducit Afflic. ibidemque Ursill. decis. 366. Cepoll. caut. 191. & Carav. hoc in rit. laudato, tradit Aulus meus ad Gramm. dec. 65. num. 4. & post alios Reg. Sanfelice. mox cit. num. 14. quæ alias sola libelli oblatione parti notificati inducitur, Afflic. decis. 354. absque alia litis contestatione, Glos. in l. ubi captum, ff. de Judic. ex text. in l. si quis postea, eod. tit. & in l. penul. ff. de Jurisd. omn. Judic. Mysfig. observ. 26. centur. 4. Guid. Pap. decis. 416. Gratian. discept. forens. lib. 2. cap. 384.*

num. 10. Reg. de Maria. ad Ritus. decis. 57. & decis. 224. nu. 1. lib. 1. & quando dicatur circumducta citatio fermocinantur Gayll. lib. 1. obser. 59. Maur. senior. alleg. 4. num. 6. Quid verò, si infra sex menses obierit, vel functus sit officio Judex, qui citationem decreverat, & subscripserat, habeat ne robur, & virtutem, ut notificari possit, & reus teneatur venire ad Judicium, alioqui incusata contumacia legitime procedatur contra illum, & certè abnuimus, in executione verò quid dicendum, si illa ab extincto Judice, vel munerè functo decreta fuerit, & discutit de Franch. annuitque si a successore præmittatur citatio in decis. 405. & obiter dixerat quoque antea decis. 199. num. 4. & nos defendimus super ritu 108.

R I T U S CXXII.

Item servat ipsa Curia, quod si aliquis impetrat citationem civilem, vel criminalem ab ipsa Curia: non potest eam tenere à die dictæ citationis nisi per sex menses, unde infra tepus sex mensium debet facere citare Reum, & assignare responsale in actis, & accusare primam contumaciam, & facere condemnare in civilibus ad tertiam, vel in criminalibus banniri, & condemnari: dico banniri, & condemnari secundum constitutionem Regni, & hæc observantia facta fuit, quia quidam impetrabant citationes, & eas tenebant longo tempore antequam facerent citari: & quandoque faciebant citare Reum, & assignato responsali in actis Curie, & accusata prima contumacia, non curabant ad ulteriora procedere. Unde infra istos menses debent hæc omnia facere, scilicet curare, quod fiant, & computatur a die datæ dictæ citationis (ut dictum est) & hoc scilicet sex mensibus, concedunt omnes antiqui litterati, & procuratores, ac scriptores dictæ Curie quorum aliqui dicunt, quod non prædicti sex menses, sed dantur alia tempora, secundum hoc modo tene, quod vis quandoque servatur unum quandoque aliud de prædictis duabus opinionibus: concordant tamen in prædicta ultima opinione, quod dentur illa tempora limitata.

S U M M A R E R U M.

- 1 *Citationis circumductio extricatur proveniens ex non comparitione actoris.*
- 2 *Contumacia quando infra mensem quando vero infra bimestre accusari possit.*
- 3 *Quæ concurrere debeant, ut citatio circumducta dicatur.*
- 4 *Quid servandum, si incidat mensis triginta, & unius diei,*
- 5 *Citatio ad sententiam, cum clausula, pro singulis diebus, & horis, an sustineatur; & pro quibus diebus.*
- 6 *Quid vero servetur in Neapolitanis subselliis, ostenditur.*
- 7 *Citationem esse circumductam ab actore allegari non potest sed tantum à Reo.*

8 *Ultima hujus Ritus verba (ultima opinione), an corrigant antecedentem Ritus. Illa cujus conseri debeant.*

1 **C**oncinit iste ritus (precedenti in ea parte, quæ de executione citationis facienda infra sex menses, loquitur, & sic de primo modo circumductæ citationis; addit ipse alium modum circumductæ citationis, proveniente ex contumaciis non inculatis per Actorem contra Reum non comparentem; meminit Reg. Sarselic. in prax. judic. de ordine Judic. num. 9. probat etiam Anchar. cons. 97. num. 5. licet autem ipse contumaciæ, certis quibusdam temporibus debeant de jure inculari; ut scribemus alibi tamèn ex usu habet Actor mensem, ad inculandum adversus citatum in Civitate, ejusque Suburbis, ac districtu degentem; duos autem menses à die citationis elequutæ adversus habitantes extra Civitatem in cæteris Regni partibus, ut inquit Carav. rit. seq. num. 8. & ante ipsum scripserat Asslit. in Const. edictorum n. 17. & decis. 1366. n. 4. & probat ritus 225. & 218. in illis verbis durans citatione; Carrab. sing. 2. de Sindicatu, Foller. in prax. crim. rubr. accusantur contum. sub num. 3. Muscatell. in prax. lib. 1. par. 2. glos. Tribunal. num. 9. Ricc. decis. 83. lib. 1. idque sive in foro Ecclesiastico, sive Seculari versetur, teste D. Reg. de Marin. ad Revers. decis. 87. sub num. 2. Galter. in prax. instr. 3. p. princip. rubr. 3. num. 8. Nicolin. in prax. judiciar. civil. num. 71. Anich. de praxent. instrum. cap. 3. q. 7. tradens Asslit. dictum quod tempus circumductionis citationis currat post contumacias inculatas, nunquam receptum à praxi fuisse, sed solum consideratum fuisse spatium temporis; quod lapsum est à termino citationis ad inclusionem contumaciarum; ex Baron. de citat. qua. 7. num. 1. quicquid de contraria praxi testatus, scribat Caravit. in rit. antec. 121. num. 1. vers. hodie tamen servatur, Franc. Ant. de Judic. censeat in tract. de liquid. Instrum. verbo expediatur citatio, num. 50. Neque omittimus, oportere duo concurrere, ut hoc modo circumducta dicatur, illaque memorat Alberic. Oliva ad rit. Cur. Archiep. Neap. 2. n. 5. Jo. Anton. Bazius, qui ab Oliva forma alia verba posita à vers. non circumducitur; rescripsit ad Asslit. in Const. reorum fraudibus, rub. 41. lib. 2. & dixit in rub. 45. de exord. prax. Jud. lib. 1.

4 **Q**uoties verò mensis incidit trigiuta, & unius dierum, ille attenditur; ut currit, nec plus computatur quam si esset dierum triginta, adeunt, inculata contumacia prima, die 13. Octobris, & ultima, sub die 12. Decembris, valida sit inculatio, & circumducta citatio minimè dicatur, tametsi intercapedo sexaginta dierum exclusivè sit inter primam, & ultimam contumaciam; D. Vincent. de Franch. decifum subnectens decis. 471. Cæterum, vide Tusc. concl. 266. lit. C. multa de citatione circumducta recensentem, & conclus. 233. loquentem, cum clausula, pro singulis diebus & horis, & quando dicatur circumducta; & nos addimus decis. 100. num. 1. apud novissimè recollectas à Farinac. omnesque dicentes ejusmodi citationem prædictam addita clausula, cum conti-

5 **n**uatione dierum, & horarum sequentium, fræcum singulis diebus, & horis, tanquam nimis vagam, non sustineri, atque ita fuisse resolutum dixerunt etiam Puteus decis. 258. num. 5. lib. 1. Caputaque decis. 118. lib. 2. Crescent. 11. de dolo, & contum. & Mobedan. decis. 4. num. 3. de Testibus, adjungens Rotam semper id infecutam esse; aut saltem affirmandum, quod sustineatur pro die sequenti, vel intra brevem terminum, ex altera ejusdem Rota, coram Pirovano, in Toletano decimarum 15. Novembris 1613. quæ inter prædictas recollectas est decis. 486. sub num. 7. p. 2. t. 1. ac propterea, alias declaraverit eadem Rota, nullam esse sententiam prolata, decem, aut viginti diebus post illius intimationem: teste Puteo decis. 152. num. 2. quod consuetudo nostrorum Tribunalium non amplectitur, nam mensis spatium in Civitate circumducitur, duorum verò extra Civitatem quolibet facta citatio, sive, ut ajunt caudici monitio ad dicendum, super expeditione causæ prima die juridica, cum continuatione sequentium. Præterire autem nolo singulare dictum Matth. Berlichii dec. German 1. ut, non nisi à Reo citato, citationem esse circumductam allegari possit secus ab Actore itaut, si circumducta citatione, vellet Actor coram alio Judice Reu convenire, qui quidem Reus litis pendentiam coram primo Judice allegaret, non audiretur Actor replicans primam citationem esse circumductam; insequitur Dom. Reg. de Marinis ad mem. decis. 87. Reg. Revert. num. 2. & decis. 224. num. 1. lib. 2. & dixerat lib. 1. quotid. resol. cap. 54. num. 17. observans, prælicari in peremptione instantiæ, quod ab Actore allegaretur, S. C. Reo instante, mandat, ad ulteriora procedi in causa opposita obreptione instantiæ, non obstante.

8 **C**æterum, ex verbis in fine Ritus adjectis (ultima opinione) non utique corrigi antecedentem ritum testatur de Franch. decis. 232. sub num. 2. verum eadem ultima hujus ritus verba legislatoris non esse sed potius alicujus periti, & ex errore ritui, inserta, credit Anichin. add. loco sub nu. 8. indignum censens legislatorem, observantiam Curiz relaturum, quæ transire habeat in legem, ad sedandas controversias, ipsas referre, & in arbitrio litigantium ponere eam ex duabus amplecti opinionem.

R I T U S CXXIII.

Item servat dicta Curia in citatione, dare terminum secundum distantiam locorum: ut de jure est hoc modo, quatenus ex dicta Reginali nostraque parte citetur eundem, ut decima die post citationem in dicta Curia se præsentet, &c. & dies, quo fit citatio non computatur in termino, unde si primo die Augusti citatur quis, ut decimo post citationem compareat: die undecima ejusdem mensis debet accusari prima contumacia: alias spirat citatio & deinde potest, si non compareat ipse Reus condemnari, potest tamen in civili ad tertiam partem, vel criminali condemnari ad eandem tertiam partem, & banniri die

quindecim ejusdem mensis, & ab inde in antea, & hoc fuit de facto in eadem Curia die decimo-quarto mensis Augusti 15. indictionis.

S U M M A R E R U M.

- 1 Terminus est dandus in citationibus, juxta locorum distantiam, Judicis arbitrio.
 - 2 Citatio brevem continens terminum, quò sit impossibile citato accedere nulla erit, fortius, si certum diem non statuatur.
 - 3 Quibus in casibus, nequè post terminum comparere obstringitur.
 - 4 Et appellatio admittitur.
 - 5 Terminus ab intimatione incipit.
 - 6 Actualis intimatio, & notificatio exquiritur, nec sàt erit scientia, aliunde habita.
 - 7 Terminus dierum sex, ad nullitates proponendum, vigore Regni Pragmatica impartitus, currit a die Judicialis notificationis, & scitum S. C. à Reg. Rovito adductum, subnectitur.
 - 8 Quod S. C. in fortiori casu amplexatum fuit, in famigerata causa Universitatis Collis, cum Eminentissimo Cardinali Rospiglioso, & facti thema recensetur. Eminentiss. Cardinalis Rospigliosus, laudatur.
 - 9 Nonnulla ad ingenii acumen, sub censura Senatus, adversus emanatam definitionem perpenduntur.
 - 10 Decendii tempus à die scita sententia currit ad appellandum.
 - 11 Qua scientia sufficit quomocumque illa habeatur, dummodo sit certa.
 - 12 Certus non est amplius certiorandus.
 - 13 Cur DD. sapiens de intimatione sermocinentur.
 - 14 Tempus currit in S. C. à die lata sententia.
 - 15 Statutum à jure communi in casu dubio interpretationem recipit.
 - 16 Pragmatica quarta de dilationibus, à requirit de forma intimationem excludat sententiam aliunde habitam, negativè, ex Lancell. Gallia, resolvitur.
 - 17 Statutum requirens probationes certas non ob id, alias legitimas excludit.
 - 18 Pragmatica predicta, non solum de intimatione sed, & de notificatione loquitur, & in illa clausula irritans, & annullans, ex quo forma inducitur, non legitur.
 - 19 Cur in ipsa pragmática sit additum, ut terminus currat à die intimationis.
 - 20 Prefata sanctio non aliud spectat, quam obviam dilationibus ire, frantumq; imponere.
 - 21 Forma quaè præcisè est servanda, si effectum, ad quem induta fuit, sortiatur, adimpleta dicitur.
 - 22 Solemnitate omissa, non vitiat actus, quando ex aliis est satisfactum statuentium menti, vel sit actus habens eandem vim, quam solemnitas.
 - 23 Citationis effectus adimpletur per equipollens, si citandus sit præsens tempore sententia.
 - 24 Appellans à decreto non valet allegare intimationis defectum.
 - 25 Scientia, absquè intimatione, sufficit in simili constitutione Mediolanensi.
 - 26 Pars reclamans à decreto illo non notificato, non valet elapso tempore dierum sex nullitates proponere, decisum traditur. D. R. Jo. Franc. Marciannus, D. Conf. D. Marcellus ejus filius laudantur.
 - 27 Hanc aleam, insequi videtur Reg. Rovit. in add. prag. 4.
 - 28 Traditur discrimen inter casum decisionis à Reg. Rovito memoratum. Et Eminentiss. Cardin. Rospigliosi.
 - 29 Cabedus dec. 45. illi speciei non convenit.
 - 30 Bartol. à Cabed. allegatus, cum ten. non bene ad thasim propositam allegatur.
 - 31 Molina malè adducitur ab eod. Cabed.
 - 32 Cabedi dec. improbat Franc. Maria Prat. tradens terminum dierum 40. præfixum à Reg. Pragm. ad recusationes Judicium, proponendas, currere à die prima recusationis, nulliter proposita, & non à die secunda valida.
 - 33 Adducitur dec. S. C. qua fuerunt admissa capite validè proposita elapso termino à pragmática præfixo.
 - 34 Terminus juris, àu minui possit.
 - 35 Prorogatio longior esse naquit quam erat prorogatus.
 - 36 Qua regula procedit in aliis omnibus prorogationibus, nempe, in licentiis audiendi confessiones in dimissoriis, & aliis.
 - 37 Terminus an sit concedendus in Judicio revocationis fendi, juxta constit. Regni, constitutionem Diva memoria.
 - 38 Contumacia eadem die incusanda est, qua venire tenentur, alioquin spiraret citatio, nec appellus incusari posset, quidque servet praxis in citationibus, qua per Regnum mittuntur, indicatur.
 - 39 Tempore quo scribitur contumacia, debet consistere de relatione intimationis facta per nuncium, & non sufficit, si illa postea scribatur.
- M** Ultis in ritibus de termino loquuti sumus præsertim rit. 69. 90. & 119. adicimus in citationibus, juxta locorum distantiam, Judicis arbitrio Carrab. singul. 2. Andreas Gayll. pract. observ. 53. num. 16. Marant. in spec. p. 6. de citat. sub num. 67. Galter. in prax. instrum. par. 3. num. 33. Muscat. lib. 1. par. 5. glos. defend. num. 25. Reg. Sbnfelic. in prax. Judic. sect. 4. nu. 1. ut propterea illæ, quæ adco brevem continent terminum, ut sit impossibile citato accedere, nullæ erunt, Amendol. ad Franch. Carav. adducens, decis. 232. num. 4. Vantius de nullit. rub. de nullit. ex defec. cit. num. 67. Sanfelic. eodem Carav. num. 2. laudato, indic. sect. 2. fortius si certum diem haud statuatur Marant. ibidemque s, Foller. num. 65. Galter. num. 34. loc. indic. Borrell. par. 3. summa decis. tit. 44. num. 57. quin, nequè post terminum, arctari citatum, ex Cassador. dec. 6. de dolo, & contum. subnectit Sanfelic. num. 3. & appellatio admittitur Jodoc. in prax. civil. cap. 60. num. 12. & in simili loquuntur, Gissar. dec. 17. n. 8. Thor. par. 2. comp. dec. verbo dispensatio, D. Confil. Rocc. lib. 2. resp. 92. n. 1.
- Terminus verò cum intimatione præfixus, illa non

non subsequenti intimatione, nunquam præterit eo quod ab intimatione incipiat, ac propterea actus quivis deinde gestus irritus appareat; ex **5** *Rotali dec. apud Puteum. 174. par. 1.* qui actualis intimatio, & notificatio exquiritur: nec sat erit scientia aliunde habita, ex doctrina *Bart. Salic. & aliorum*, scito nostri S. C. suffulta, in causa creditorum Marchionis Censam die 15. Maii 1615. indicat *Reg. Rovit. in prag. 4. num. 10. & 11. de dilat. fermocinans de termino dierum sex à præfata prag. 4. §. 18. impartito, ad proponendum nullitates, adversus decreta interlocutoria, quamque opinionem infortiori casu amplexatum fuit idem Supremum Concistorium, in causa Universitatis, & Civium Terræ Collis cum Eminentissimo Cardin. Rospiglioso Abbate S. Mariæ Decoratæ, cujus Eminentis, Principis virtutes, qui non sub modio, sed super candelabrum posita sunt non est quod multis eas celebrari à nobis oporteat; quis enim summæ ejus doctrinæ quis integerrimæ vitæ quis capacissimæ omnium decorum mentis nescius esse possit; In illo enim facti themate referente *Conf. Jo. Baptista Musettula*, sub die 24. Maii 1655. declarato dictæ Universitati, illiusve hominibus præstandum esse reale præsidium, adversus turbationes, & molestias illatas in possessione lignandi, & pascendi in territoriis prædicti Abbatis, quo reclamante à decreto fuit die 16. Martii 1660. illud confirmatum, itidemque sancitum, ut caperetur informatio super incumbentibus ad utramque partem respectu possessorii, at quoniam definitio reclamanti displicuit, impetravit ab Excell. Regni Prorege die 7. Aprilis 1660. ut decreti nullitates, cum interventu Consiliariorum Adjutorum tractarentur, sed tamen non nisi die 18. Junii fuere exhibitæ, & subscriptæ a procuratore, & non ab Advocato contra formam *Reg. Prag.* ut propterea, nè admitterentur, placuerit Sacro Senatui, decernere. Verùm enimverò, quia easdem denuò ab egregio causæ patrono, subscriptas proposuit die 24. Augusti, illas, dilapso jam termino, non recipi, sed reiici, efflagitabat Universitas, maximè stante certa, specifica, & judiciali notitia decreti tametsi judicialiter non notificati; Quibus tamen haud refragantibus, illas discuti sancitum fuit, referente integerrimo, & nunquam fatis laudato viro Domino meo præcipuo Consiliario meritissimo, Equite Sancti Jacobi dignissimo, *D. Thoma Caravita*, sub die 10. Septembris 1660. in banca Francisci Lombardi.*

9 Liceat verò causa exacuendi potius ingenio- li, quam tanti Senatus sententiam improbandi, cujus iudicio, nostrum, nostra, nosquæ ipsos subicimus, nonnullas animadversiones non præterire.

10 Decendii enim tempus ad appellandum in *Auth. hodie, Cod. de appellat. constitutum*, à die cognitæ sententiæ currere, docent ferè omnes, potissimum *Gl. in d. Auth. Speculat. in tit. de appellat. §. restat. vers. Sed numquid, Covarr. pract. quæst. cap. 15. num. 2. Natta conf. 248. num. 1. vol. 2. Lancellot. de attent. cap. 12. lim. 50. à num. 43. usq. ad 183. & Scaccia de appellat. quæst. 12. qui laussumis habenis materiam pertractantes, amplia-*

tionibus, & limitationibus, explicant, quam fanè scientiam per intimationem non exigi, sed quomodocumquè illa habeatur, sat esse, dummodo certa illa sit, post alios, docet *Menoch. de arbitr. Judic. quæst. 66. num. 3. & 4.* Certum enim non esse amplius certiorandum, indixit *Tex. in cap. cum qui, de regulis juris in 6. in clement. causam, in fine;* ubi *glos. verbo plena, de election.* & quia sæpius per intimationem quis certior redditur, & scientia probatur, nil mirum, quod sæpè de intimatione DD. loquantur, teste *Lancellotto Gallia conf. 109. num. 25.* Advertimus tamèn in aliorum subfelliiorum sententiis, non autèm S. C. præfata vigere, quippè, cum nostratibus, & exteris pateat in illo à die latæ sententiæ currere **14** tempus; *Maur. alleg. 200. num. 3. R. Rovit. in prag. 5. de offic. S. C. R. Capyc. Latr. consult. 159. n. 1. & tangimus in ritu 128.* Quæ cum ita sint de termino à jure communi ad appellandum impartito, non secus dici poterit de termino dierum sex, à *cit. prag. 4.* ad nullitates edendum statuto, ut scilicet à die scientiæ, & notitiæ decreti currat, quandoquidem indubitati est à jure communi interpretationem statutum in casu dubio recipere, *ex l. 2. C. de jur. deliberand. cap. cum dilectus de consuetud. Gratian. disceptat. forens. cap. 920. num. 8. Cyriacus tom. 2. controv. 354. num. 7. & 62. Berlich. p. 3. concl. 24. sub nu. 91. vers. 3. & vers. septimus* quin, nec officit pragmatica, quasi, quoddè de forma requirat illa intimationem, nec redargui de nullitate possint decreta, nisi infra dierum sex intercapedinem post intimationem, non enim excludit prohibetquè, quin currat dictus terminus à die scientiæ aliunde habita, præterquam per intimationem, etli velit pragmatica, ut infra sex dies ab intimatione decreti nullitates proponantur; ut perpendit *Lancellot. Gallia memor. confil. 109. num. 25. & conf. seq. num. 41. & statutum* **17** requirens certas probationes, non ob id alias legitimas excludere, monet *Cyriac. controv. 252. n. 11.*

Amplius, illa non fermocinatur, dumtaxat de intimatione, sed etiam de notificatione, ibi: *Dopò, che saranno intimati, & notificati;* Et propterea expresse voluit, quod curreret tempus, nedùm à die intimationis, sed etiam notitiæ, & consultò dictionem illam (*notificati*) apposuit, & Typographi in curia scriptum, *e notificati*, præ; *ò notificati*, credimus, nec in illa clausula irritans, & annullans, ex qua forma inducitur, legitur *Alex. conf. 27. num. 1. lib. 6. Tusc. lit. I. conclus. 339. nu. 21.* nec alia ratione, additum opinamur, tempus ab intimatione decreti currere, quàm, ut occurreret contentioni, quæ alioquin exoriri potuisset, an scilicet tempus prædictum à die lati decreti (ut in sententiis) vel à die scientiæ currere deberet; Cæterùm, data notitia, quod tempus currere noluisent, qui legem tulerunt, nobis quidem suadere non possumus, nèc quempiam, qui rectè finem, mentemquè legis expenderit, fore, qui sibi id persuadeat, existimamus; siquidem nihil aliud sanctissima illa sanctio intendit, quàm **20** obviam dilationibus ire, frenumquè currentibus illis in immensum ponere, quod si à die scientiæ de jure terminus currit, cur aliter *Regiam Pragmaticam* voluisse credendum, quæ lites cohibere voluit?

- Imò, etfi de forma intimatio exigetur, adhuc hoc casu satisfactum illi esset, quamvis enim regularitèr forma præcisè, & non per æquipollens
- 21 observanda, & adimplenda sit, non procedit, tamen quoties illa ad certum fuit inducta effectû, & finem, sufficit enim tunc, quod effectus, ad quem data fuit, sequatur; *argum. legis quoties, §. si quis nomen, de heredib. instituendi. Hieron. Leo decis. Val. 108. num. 13. Mantio. de tacit. lib. 2. tit. 4. num. 45. Beltram. ad Ludovis. decis. 518. num. 11. Farinac. dec. 577. num. 9. tom. 1. ubi alios allegat, & decis. 167. num. 13. to. 3. & solemnitate omissa non vitiatur actus, quando ex aliis est satisfactum statuentium menti, Roman. conf. 344. num. 3. Cyriac. contro. 308. num. 29. & 30. vel quando actus fit eandem habens vim, quam solemnitas, ut Felin. autoritate fretus in cap. quoniam frequenter, sub num. 4. de probationibus, indicat D. Consil. Hodier. contro. 12. nu. 22. Quamobrem cum intimatio non ad alium exigatur finem, quam ut pars decretum contra se latum sciat, valeatquè si voluerit se tueri, necessariò consequitur finem, & effectum legis, formamquè illius fuisse adimpletam, quotiescunquè adversarius decretum rescivit, & quodd magis est, contra illud reclamavit, vel, ut in illa facti specie, nullitatum adhibuit remedium. Nec quod defecerit in forma illas proponendi, absque causâ Patroni subscriptione prodesse poterit, cum parti imputandum sit, quæ actum explere debebat, quemadmodum, verè notificato decreto, idem dicendum foret, si invalidè eodem modo proposuisset.*
- 22 Quin, citationis basis Judiciorum solemnitas, adimpletur per suam æquipollens, si citandus tempore sententiæ præsens foret, ut fermocinamur alibi, & tradit post Bar. Bal. & alios, Vant. de nullit. ex defect. citation. num. 17. ut præterea appellans à decreto, nequeat allegare intimatio-
- 23 nis defectum, cum ex illa arguatur plena decreti notitia in appellante, scripsit Farinac. decis. 165. num. 2. in posthumis lib. 2. Cavaler. decis. 486. nu. 2.
- 24 & iisdem in terminis Mediolanensis Constitutio- nis, præfigentis terminum dierum quatuor, à die intimationis sententiæ ad appellandum, quod ille currat à die notitiæ, & scientiæ, etfi intimatio non intercesserit; annuit Lancellot. Gallia conf. cit. 109. n. 25. & conf. 110. n. 4.
- 25 Et strictius arma sumendo, quod pars comparando in Judicio reclamans à decreto, haud illo notificato, non valeat, peracto tempore dierum sex, nullitates proponere, junctis classibus S. C. decisum, memorat, Thor. tom. 3. compend. decis. verbo citatio decreti interlocutorii, fol. 160. & rursus eod. tom. sect. 2. verbo nullitas adversus decreta, fol. 188. & quotidie ita in S. C. determinari fatetur in sua disput. 18. num. 45. to. 1. doctissimus, & integerrimus Reg. Jo: Franciscus Marcianus, parens Domini D. Marcelli Marciani, qui, Judicis civilium, criminaliumquè rerum M. C. Vic. laudabiliter obito munere, inter Consiliarios ætate adhuc præviridi, à juvenili cooptari meruit; quem Virum ad eam dignitatem brevi equidem perventurum spero, diuq; ea potiturum, quam Pater ipsius cum obtinisset, non longo tempore ca potiri fato permissus fuit.
- 26 Cui opinioni non adversatur Reg. Rovit. qui

- nostram insequitur aleam, verioremq; asserit, ac increpat Intrigliolum, cujus autoritate S. C. eadem sam definiit, imò in thesi enarrata à D. Rovito adfuit dumtaxat scientia simplex, generica, & extrajudicialis, at in mox enarrato themate specifica, & judicialis intercessit notitia, pars comparavit, reclamavit, & nullitates (etfi invalide) proposuit.
- 27 Nec ullum facescit negotium, decisio Georg. Cabedi dec. 45. etenim conclusio, de qua Cabedus huic speciei non convenit, siquidem ibi non tractatur de primo termino ad proponendum recufationem, à quo scilicet tempore currere incipiat, (quemadmodum in Regno nostro dantur quadraginta dies ad proponendum suspensionem à die citationis primi libelli, ex prag. 15. de suspic. official. §. 6.) sed de instantia causæ recufationis, seu de secundo termino quadraginta quinque dierum ad prosequendum recufationem, an scilicet currat à die, quo fuit proposita inutilitèr, absq; subscriptione Advocati literati, vel utilitèr, cum subscriptione illius, ex speciali dictæ Provinciæ jure, (quod etiam in Regno servatur prag. 10. §. 4. eod. tit.) Hic verò è conversò, non agitur de termino ad prosequendum nullitates, quod nullibi statutum fuit, sed tantum de termino ad illas proponendum. Quæ inter se longè differre liquido patet. In primo enim casu ab actu recufationis, quando scilicet proponitur, incipit terminus ad recufationem probandam, At in secundo, dum actus conficitur, scilicet, quando nullitates proponuntur, definit terminus ad illas proponendum. Et de secundo termino Cabedum loqui, patet ex Rovito in prag. 10. de susp. offic. n. 2.
- 28 Præterea Doctores à Cabedo allegati ejus conclusionem minimè probant. Siquidem nedum Bartoli commentum in l. jus civile, ff. de legibus, sed nec tex. hujusmodi in d. tit. reperitur. Adest tamen tex. in l. incivile, verum Bartol. ibi, nihil de materia loquitur, sed argumento illius legis, asserit dumtaxat, integrum statutum exhibendum, non partem illius. Et paritèr Molin. de primogeniis lib. 3. cap. 13. num. 16. aliud agit, docet enim in possessorio admitti omnes exceptiones, quæ in continenti probari possunt, nempe intra terminum judicio summario præstitutum.
- 29 Ex quibus liquet Cabedi decisionem, nec probari, nec adversari, illam tamen improbat Franc. Maria Præf. cap. 51. à num. 3. lib. 3. discept. forens. consulens in illa thesi, terminum enunciatum quadraginta dierum ad recufationem magistratum libellos offerendum, cum subscriptione causarum patroni, qui primas causæ vicis in defendendo sustinet, currere à die subscriptionis invalidè, itaut, is elapsis, si validè subscribatur, parum proficit, cujus Prati placitum non approbavit S. C. in proposita recufatione à D. Camillo Pignatello, Marchione Lauri, in personam Consiliarii D. Francisci Savii, nam capita non subscripta ab Advocato ordinario, sed à Vincentio Longo, decreto S. C. fuit provisum, non esse recipienda, & exacto termino, fuit admittus principalis postea, ad illa subscribendum, & altero scito S. C. sub die 5. Aprilis 1631. referente Consil. Didaco Varela, sub die 8. Martii 1631. fuit provisum, quod præfatus Consiliarius deponeret super capitibus,

tibus, & sic illa fuerunt admiffa, prævio duplicato deposito factò ab ipfo principali, fufpicionis libellum fufcribente, pro exequutione Pragm. ut ex actis, penès Magnificum Secretarium de Mercati; Sed de his hæc tunc?

34 Terminus datus in fententia prorogari non potest, *Flamin. Cartar. decis. Genuenf. 108.* nequè ille, qui juris municipalis est, *Mastrill. decis. 178.* & *Flam. Cartar. decis. Cenuæ 100.* ficuti, & è contrario minui terminus juris, nequit, *Cappella Tholof. Corferii decis. 198.* nifi quandoquè, & magnam ob caufam, ex altera ejuſdem *Corferii deo. 427.* Ad illius verò circumductionem multa congeſimus *rit. 28.* aliaq; *Rota dec. 6. de Judic. in antiq. Myſing. obſerv. 62. & 63. cent. 2.*

35 Regula autem illa, alibi conſtituta, ut prorogatio termini non fit latior primo termino, procedere in quavis prorogatione, admõnemus; *Rotalis enim decisio in Mediolanen. penſionis 20. Febr. 1615.* quæ, inter reſcriptas à *Farinac. eſt decis. 651. par. 2. tom. 2.* loquens in materia applicationis factæ à Glorioso Sancto Carolo cujuſdam ſuæ penſionis ad quinquennium pro fabrica certæ Eccleſiæ, & deinde abſolutè prorogata, abſq; aliqua temporis præſcriptione, atquè multis ex rationibus prætenderetur facta, uſquequò moles ædificii conſummaretur, tamen hac ſola ratione, nè prorogatio eſſet amplior priori applicatione, decidit ad aliud quinquennium cenſeri factam;

36 qua, & nos frèti poſtmodum reſpondimus Preſbytero noſtræ terræ Vaſti Girardi licentiam audiendi confeſſiones ad ſex menſes ab Epiſcopo impartitam, & deinde ſimpliciter prorogatam, non niſi ad idem tempus aliorum ſex menſium extendi, ac monuimus eundem Sacerdotem, ut deinde abſtineret, ille namq; ob longam Præſulis abſentiam, & Vicarii malevolentiam, cum aliam ſe impetrare poſſe deſperaret, intendebat illius virtute proſequi: ſimile poterit eſſe exemplum in prorogatione literarum dimiſſorialium, & conſimilium licentiarum.

37 Quibus, & illud adnectimus, quod, prævia licentia nobis impartita, perlegimus, in 2. par. *diverſorii feudalis c. 5. num. 148. de Curte,* intentato iudicio revocationis feudi ante aſſenſu, juxta terminos conſtitut. *Regni exordientis Conſtitutionem Divæ Memoria,* alteri partium petenti terminum, necnè, eſſet illi concedendus, & cum acciſſet caſus in cauſa inter Nuceriæ Ducem, & Arenæ Marchionem, plenèquè diſcuſſus fuiſſet articulus in Sacro Conſilio, paritate votorum ſub iudice remanſit, & alios adiungere oportuit, tuncq; rursus, controverſo dubio, deciſum fuiſſe illic aſſeritur, procedendum eſſe ad expeditionem cauſæ, ſine termino, cui ſententiæ, cum illius Auctor, unus ex adjunctis aſſeſſet, ex illa ratione tutatur decreti juſtitiam, quòd illo in iudicio, ut Reus obtineat, non aliud deducere tenetur, quam quòd aſſenſus revocationem præceſſerit, & cum, noſtris temporibus, illa vigeat opinio, nè aſſenſus teſtibus probari poſſit, ſed ſcripturis duntaxat, propter ſolemnitates, quas requirere aſſenſum, pollicetur inferius oſtendere, idè prodeſſe illi nihil potuiſſe teſtium deſiſſionem, & examen, & conſecutivè haud opus illo fuiſſe, & merito deſegatum, confirmatq; *D. Reg. Sanſelic.*

decis. 151. num. 5. lib. 2. ex notatis per *Affl. deci. f. 151. num. 5.* & tradit, poſt *de Curte, Reg. de Marin. lib. 2. quotid. cap. 231.* conferuntq; à me tradita *rit. 64.* terminum, nempe, non impartiri, in quo agitur tantum de mero juris articulo, *Præſ. de Franch. dec. 221. num. 12. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. reſol. cap. 66. nu. 6. Thor. par. 3. compend. ſeſt. 3. verbo terminus.*

38 Quando verò debeat accuſari contumacia, de qua *Ritus,* tetigimus *rit. 94. & rit. 97.* & diximus contumaciam incuſandam eſſe eademmet die qua citatus tenetur comparere, idquè præſens *Ritus* comprobat, cujuſ obſervantia voluit, ut citatus ad comparandum decima die poſt intimationem (& ſic undecima die) ejus contumacia incuſetur prædicta undecima die, quòd etiam *Caſtrenſ. ediſſerit conſ. mihi 398. lib. 1. & Carav. hoc eod. ritu in 3. notab. ſub num. 3. & ritu 223.* quin, & aperta verba adducti *rit. 94. & alterios 225. Jul. Clar. lib. 5. ſ. fin. q. 44. nu. 6. R. Rovit. in pragm. 3. de ordin. Judic. num. 6. Galter. in prax. inſtr. 3. par. rub. 3. nu. 9.* Quòd uſquè aded verum, ut ſi tunc minime fuerit incuſata, nec illa amplius incuſari, nec Reus, contumax declarari valeat, ex eod. *Carav. add. nu. 3. Maſull. ad Capyc. decis. 136. num. 8. de Franchis dec. 232. Gaill. lib. 1. præſ. obſerv. in 59. obſervat. n. 2. Myſinger. ſing. obſervat. centur. 5. obſervat. 86. nu. 2.* eſſatum *Caravit. num. 6.* confirmans, & conſecutivè ceſſet omnino, ac ſpiret citatio ipla, idquè aperta hujus *Ritus* verba tradunt, atquè alterius mentionati 225. Omnium tamen gentium more introductum eſſe, ut poſtrema dies termini integra cedat in beneficium iplius citati, & contumacia accuſetur prima die immediatè ſubſequenti illam, qua aſſeſſe debebat, advertimus, eodemq; in *rit. 97.* inſinuavimus. Praxim autem, quam *Carav.* hoc in *ritu ſub num. 5. verſ. quarto noto,* demonſtrat, quòd cum in citationibus, quæ per Regnum mittuntur, non valeat incuſari contumacia ultimo die dato ad comparandum, ſcribatur dies incuſationis in illo die ultimo peremptorij, tametiſi eo tempore citatio non fuiſſet in banca producta, ob loci diſtantiam; confirmat *Reg. Capyc. Latr. decis. 69. num. 30. to. 1. ex pragm. 9.* ibiquè *Reg. Rovit. de citat. verum tempore,* quo contumacia ſcribitur, debet conſtare de relatione intimationis factæ per Nuncium, aliàs, ſi illa poſteà ſcriberetur, non ſufficeret, ità expreſſè *Bar. in l. ſi finita, ſ. item, n. 18. ff. de damn. infect. & in l. hæc autem, ſ. 1. num. 2. ff. quibus ex cauſ. in poſſ. eat. Balb. de præſcript. 6. par. 4. q. princ. 25. in fin.*

R I T U S CXXIV.

Valet M. C. V. committere cauſas
Civiles aſcendentes ad ſummam unciarum ſex.

Item quòd curiæ ipſæ, & quolibet iplarum poſſint, ſi voluerint, committere cauſas pecuniarias ibi movendas uſquè ad ſummam unciarum ſex, de carolenis argenti (& non ultra) curiæ referat in forma conſueta. Item quòd cauſæ committendæ per curiam, non excedant ultra ſummam unciarum ſex, ut ſupra.

SUM

S U M M A R E R U M.

- 1 *Judices Pedanei Magna Curia olim exstabant, quibus aliqua committebantur causa.*
- 2 *Quin, & hujus Ritus vigore, alijs non Iudicibus Pedaneis.*
- 3 *Hodiernus usus, illius observantiam non attendit.*
- 4 *Qua antiquitatis fuerint, ignorari non debent.*
- 5 *De verbi (debet) effectu, remissive.*

O Pinatur D. Prosper Carav. in hoc ritu, illud ipsum decerni, quod in rit. 16. asseritur, ut hæc commissio fiat Iudicibus Pedaneis cujus dictum quamvis, & nos haud improbaverimus in eo ritu, nunc autem rectè dis pensantes, dubitamus, tum nè dicatur, idem pluriès, ac frustra repeti in istis ritibus, tum quia illic exprimitur, cui sint committendæ. Scilicèt, literatis idoneis, idest Iudicibus Pedaneis, hic verò generatim dicitur committi posse, hoc est, cui voluerint Iudices Magna Curia, Reg. Tapia sup. hoc rit. lib. 2. jur. Regn. rub. 16. de Iudic. Pedan. ille loquitur de causis, quarum valor est infra libram auri, iste verò de causis non excedentibus sex unicas, ut propterea non sit mirandum, quòd ille statuerit esse committendas ejus valoris causas Iudicibus illis, quibus, & juxta ordinem sedendi delegandas esse, sanxit etiam Pragm. 12. de offic. Magistri Iust. iste verò non necessitet committere, se apertis verbis asserit posse, si voluerint committere. Verùm neutrius observantiam hodiernus attendit usus, quare isthæc missa faciamus, quæ dumtaxat attingere censuimus, in gratiam venerandæ antiquitatis, nè quæ ejus sunt, pœnitens ignorentur, ad tex. in §. 1. iust. de testam. De verbo, debet, cujus meminit Caravit. sermociantur Ann. in reposit. rubr. de vassall. decrept. atat. num. 304. Fusc. sing. 57. lit. P. Auguß. Borans q. 116. num. 6. Marant. in sing. verbo dictio debet.

R I T V S CXXV.

Tem curia ipsa, nec causas delegat, nec mandatum facit, quod habeat in se causæ cognitionem quo ad commissarium, sed benè committit, quod ad certam pœnam mandetur alicui, ne turbet, spoliat, vel injurietur.

S U M M A R E R U M.

- 1 *Vis aliud non est, quam jus perturbatum, & naufragium Reipublica facit.*
- 2 *Turbari in possessione, quando quis dicatur.*
- 3 *Jurisdicctio verò, quando turbetur, & alia.*
- 4 *Iudex oppressionis, quis sit.*
- 5 *Capitula Regni ad pacem inter subditos conservandam, quo tempore ediderit Rex Robertus.*
- 6 *Iste Rex fuit tertiegenitus Caroli secundi, & frater S. Ludovici, & vigore sententiæ, hoc Regnum obtinuit.*
- 7 *Fuit alter Salomon habitus, & ad ejus pedes in tumulo Lupus, & oves simul comedunt.*
- 8 *Conservatoria in Regno dantur clericis turbatis à laicis, laicis à clericis, laicis à laicis & clericis à clericis.*

- 8 *Praxis obtinendi, & requisita proponendi præfata Conservatoria, sive Regale præsidium, remissive recensentur.*
- 9 *An illa concedantur, comparente violentiam inferente, negative firmat Reg. Tapia; At contraria sententia verior ex pluribus ostenditur.*
- 10 *Quando viget eadem ratio, militas juris eadem dispositio.*
- 11 *Huiusmodi remedia usu, & consuetudine, totius Christiani orbis sunt recepta.*

Illud unum, in omni Repub. optimè constituta, civium salutem, societatem, tranquillitatemque servandam, maximè necessarium, ac validissimum omnium instrumentum, sapientium judicio censeferi videtur; Jus optimum, optimis legibus, optimè constitutum. Eo enim integro, in morem placidissimi æquoris Respublica coæquata, ad tutissimæ securitatis portum, civilis vitæ, atq; otii cymbam perducit. At si qua vis veluti procellosus turbo, incumbens, Jus ipsum perturbet, nequidem aliud vis esse videtur (vel si nomen ipsum attendatur) quam Jus perturbatum; quod naufragium Reipublicæ toti pert. melicendam? Nam sicut in eodem Mari tranquillitas, & tempestates simul esse non possunt; ita nec in republica, Jus ullum consistere, aut quiete, in qua vis locum habet & impunè versatur. Exulet, aut pereat Jus omnem suum legibus necesse est, ubi vis, audacia, injuria dominantur. In feratum lustra vertantur Civitates, si humana societas contra vim, & audaciam legibus non defendatur. Sileant forum, prætorium, judicia, ubi Jus sibi cuique dicere, non ex lege licet, sed ex libidine. Qualitè olim Lyfander (apud Plutarchum in Lacon.) cum inter Argivos, & Lacodæmonios, de ditionis finibus controversia esset: Nequè enim arbitros ille, aut Iudices admittendos sibi putavit, sed stricto gladio: Qui hoc, inquit, superior est, is optimè de finibus disputat. Non ita agi res apud nos, nequè ratio postulat, nequè Ritus iste noster, qui mandari ad certam pœnam alicui committit, nè turbet, spoliat, vel injurietur. Et quid sit, turbare, exponit Alberic. in suo dictionario, vers. turbant, & ait, idest intricare, vel imbrigare, per tex. in l. 1. §. fin. ff. de servo corrupt. vel infestare, ex l. observare, ff. de offic. procons. turbatur autem quis in possessione, seu quasi, per ingressum alterius, possessore invito, aut alios actus impediētes colere, arare, fructusque colligere; ex Bal. cons. 406. lib. 3. Bar. in laic. Prator, §. hujus autem interdicti, n. 2. ff. uti possid. Corn. cons. 94. lib. 3. Dec. cons. 604. propè finem, est autem verbum generale ad omnem molestiam judicialem, & extrajudicialem, tum de facto, sive agendo, sive excipiēdo illatam, teste Mandos. in 5. formula commissi. verbo turbare, & quod quatuor modis, quis turbetur in possessione, dicit, atq; declarat Milous in reperiario, verba turbatio quando fieri dicatur, sed probatur nè turbata possessio, per testes, enodat Consuetud. decis. 85. quæ verò ad jurisdictionem turbatam spectant, scilicèt, quibus actibus turbetur, quibus pœnis afficiatur turbator; qui possit conqueri de turbata jurisdictione, & alijs multis, discutit Capyc. decis. 130. num. 21. & illic Aulus meus, Anna senior in cons. tertium vita, exculs. post Fab. de Anna

1. *Consilia* vol. 1. & *Parinac.* q. 114. Laicus autem ratione turbata jurisdictionis excommunicari ab Episcopo, utrum possit, vide *Sacramentis* 137. & *Pisanell. in sua addit. in Afflic. dec. 30.* & notabiliter *Rebuff. ad lege Gallicas, tract. ut ci non conveniant coram Iudic. num. 8. & 10.* demumq; solertissimum Auctorem, & meritissimum *Reg. Valenz. in in sua defensione monitorii, par. 5. num. 81.* annuentes, per *tas. in cap. conquestus, de for. compet. c. quoniam, de immunit. Eccles. in 6.* Sed oppressionis Iudex quis sit, vide *Lapum alleg. 58.* insuperq; *Gl. in cap. aut cleric. vel monac. eundemq; Valenz. copiose extricantem ead. par. 5. à n. 2.* Civitas autem quando dicatur alterius possessionem turbare, *Aff. & Urfill. copiose in dec. 376.* quin in Regno extant Capitula, *insty. Ad Regale sagittum, ad Præsidentis spectat officium, finis præcepti charitas, omnibus prædatio, & charitatis affectus, edita de anno 1332.* à sapientissima Rege Roberto tertio genito Caroli II. & fratre Sancti Ludovici Episcopi Tolosani, qui quidem Robertus Regnum hoc vigore sententiæ in ejus prolata favore adeptus fuit, teste *Gram. decis. 1.* & ob ejus nimiam prædentiâ, eximiamq; doctrinam, ac pacem inter subditos conservatam, alter sui temporis Salomoni habitus fuit, ut propterea in ipsius tumulo in præclarissima Sanctæ Clare Ecclesia, Lupum, & ovem insimul ad ejus pedes commedentes, videamus, quas capitula, sed conservatoria, adinventata fuerunt ad pacem inter Regni subditos conservandam, omnemque arcendam, ac comprimendam violentiam, & nè quispiam licentiam, ac facultatem sibi assumat jux propria auctoritate sibi dicendi, passimq; conceduntur, tam clericis adversus laicos, 7 violentiam inferentes, quam laicis adversus clericos, laicis adversus laicos, & clericis adversus clericos, de quibus meminit *Tasson. de anofat. vers. 13. observ. 1. à num. 62.* *Francisc. Maria Prat. respons. crim. 40. nu. 32.* Praxim autem, & requisita proponendi, & obtinendi præfata conservatoria, sive Regale præsidium, modum citationis, formamque determinationis, memcrant novissime *R. Capyc. Latr. decis. 69. lib. 1. Reg. Sanfelix. in prax. Judic. sect. 30.* quorum non meminit *Franc. Maria Prat. observ. 57. centur. 1. præf. observ. teste Gizzia ad Capyc. Latr. in dic. decis. num. 1. necnon Onufr. Donad. lib. 1. de renunciat. cap. 29. à num. 11. Præs. Merlin. lib. 1. controuv. forens. cap. 49. num. 11.* quasque violentia requiratur; idem *D. Prat. extricx lib. 1. discept. forens. cap. 43. num. 16.* necnon *Dom. Reg. de Marinis lib. 1. quotid. ref. cap. 328. Dom. Confil. Staib. lib. 1. resol. forens. 39. num. 5.* An verò Regale præsidium rectè concedi possit, comparente violentiæ illatore, *Reg. Tapia lib. 3. jur. Regn. in rub. quando Rex inter Ecclesiast. personas cognoscat in cap. suis præcepti charitas, num. 9.* annuit, illud tantum 9 in contumaciam impartiri, ut propterea decisum memoret in causa Abbatis S. Jennarelli cum Jo: Bernardino Longo, ipsum Abbatem audientium, suspensò decreto, præstante regale præsidium. At falsa est assertio, illud non concedi, nisi in contumaciam, illa enim nullibi cavetur, nec Doctoris alicujus auctoritate nititur, quin ad hunc finem citatio per edictum contra interesse prætendentes emittitur, ut quicumque sua putaverit interesse, accedat, visurus producendorum in causa testium

juramenta, & oppositurus circa rei substantiam, voluerit deducere, ad tradita per *Luc. de Penna in l. si Coloni, Cod. de agric. & consuet. lib. 11.* Jo: Baptist. Pontanum in tract. de spolio in prim. per Regnicolas in c. subditorum, sub tit. de violent. *Aff. dec. 24. & 28.* Hinc in casu *decis. Præs. de Enanch. 163.* fuit illud præstitum possessori contra Abbatem præsentem, & contendentem, ut *num. 2. in par. in altero Gram. dec. 78.* adversus turbatores Abbatis Sancti Benedicti, qui in Judicio convenerat, concinunt exarata à *Gizzarel. decis. 43. Tapia ead. rub. à num. 8. Ann. allegat. 7. & 92. & Marcello Mauro allegat. 90.* in speciebus ibi tractatis, liquet, partibus præsentibus, fuisse contentionem actam super remedio prædicto, quod semper dandum, violentia concurrente, compareat, sive contumax sit illam inferens, certum est protenditur, namque juris dispositio, ubicunque illius viget ratio, *Lillud ff. ad l. Aquil. l. item veniunt, §. ait Senatus, ff. de petit. hered. l. his solis, C. de revoc. donat. & collimant quæ cogerit Barbofa axiom. 197.* Quod autem hujusmodi remedia, quibus nostri Reges, eorumque suprema Tribunalia utuntur, usu, & consuetudine recepta sint ab omnibus Christiani Orbis Principibus, ex nostratibus trahunt, præter memoratos, *Afflic. dec. 2. num. 10. & 11. & decis. 24. num. 2. Grammat. decis. 78. Viv. decis. 30. vol. 1. apud Gallos, Guid. Pap. dec. 31. & 85. Franc. Marc. decis. 190. & 512. Boer. dec. 69. num. 23. Rebuff. 3. tom. tit. de possess. benefic. artic. 8. Glos. 2. Gualielm. de Bened. in cap. Raynutius par. 1. vers. & uxorem nomine Adelasiam num. 39. Jo: Igneus in l. necessarios, §. & non alias, 2. par. col. 1. ff. ad Syllan. Aufrev. in clem. 1. de offic. ord. regul. 2. full. 30. Carol. de Grassar. lib. 2. Regal. Franc. jur. 7. Mediolani, Alciat. conf. 24. nu. 1. de Senatu Pedemontano, Ofasc. dec. 30. Menoch. de recuper. possess. remed. 15. num. 210. Roland. à Valle conf. 23. vol. 1. Natta conf. 411. vol. 2. apud Hispanos, l. 13. tit. 13. par. 2. tibi Gregor. Lopez l. 2. tit. 6. lib. 1. & l. 4. tit. 12. lib. 2. recopilat. Didac. Per. l. 5. tit. 1. lib. 2. ordinat. Avend. de exeq. manda. cap. 1. num. 32. & cap. 6. num. 10. Covar. pract. qq. cap. 35. num. 3. Mexia super l. Toleti in l. funda 11. par. num. 47. Jo: Garfia de nobil. Gl. 9. num. 51. par. in sua praxi 1. tomo tempor. 1. num. 23. Segura in direct. Ind. 2. par. cap. 7. num. 12. Bonad. in sua polit. lib. 2. cap. 16. nu. 91. & alibi teste *Franc. Mar. Prat. lib. 3. discept. forens. cap. 43. num. 19.**

RITUS CXXVI.

Præscribitur forma relationis faciendæ per Judices pedaneos, de processibus sibi commissis.

Item observat dicta Curia committere causas, si vult, quatuor unciam alicui literato, qui ritè procedat: deindè ipsi Curiz referat in scriptis id, quod sibi videtur: & forma relationis est, quia facit mentionem; de toto processu, & deindè dicit in fine relationis, si est probata intentio actoris, quod sibi videtur mandandum per dictam Curiam dicto Reo, ut petita per dictum Actorem in causa prædicta infra terminum decem dierum assignet ipsi

ipfi Astori, & etiam datur major terminus arbitrio ipsius Curie,

S U M M A R E R U M.

- 1 *Causa committenda* Judicibus Pedaneis, ad quos valorem ascendere poterunt.
- 2 *Illi sunt incompetentes* in causis meri Imperii, & summam eorum jurisdictionis excedentibus.
- 3 *Hodiernis temporibus*, nulla causa illis delegatur, de quo Reg. Tapia valde conqueritur, & hujusmodi observantiam demandari efflagitat.

Ritus iste in hac parte quatuor unciarum, dissentit à rit. 16. & 124. concedentibus causam literatis, scilicet Judicibus Pedaneis, delegari sex unciarum, stante itaque postrema hac observantia, cessabit altera dictorum Rituum præcedentium respectu quantitatis causarum commendatarum, maxime ob geminam observantiam in Rit. 138. itidem loquente de tribus, vel quatuor uncias, sed hanc delegationem arbitrio Curie remittit; que committat, si vult, procedit namque nullo petente, aliqua tamen partium instante, teneretur committere, & sustineret Rit. 16. ut illic advertimus, & Carav. eod. in rit. 124. aliqua verò speciatim de Judicibus Pedaneis scribimus rit. 130. Et quod hujusmodi Judices incompetentes sint in causis meri, & mixti Imperii, vel summam hæc jurisdictionis excedentibus, adnotat Van. in tract. de nullit. ex defectu jurisdic. ordin. num. 34. unciarum etiam, & libræ pondus requiritur, consideranda diversitate temporum, in rit. 257. Hodie Judicibus Pedaneis nullam causam delegari, & male, exclamat, Reg. Tap. super hoc rit. lib. 2. Jur. Reg. rub. 16. de Jud. Pedan. subnectens, juvenis qui juris operam navabant, per istarum causarum medium, instrui, relationes agentes, & consultiva vota dantes, quod nunc committi solent calculatibus, deprecatur insuper Regens Ill. Regni clavum sustinentem, Dominosque Regentes, ut hujusmodi Ritum observantiam omnino demandent.

R I T V S CXXVII.

Item Curia ipsa non consuevit ad alicujus instantiam facere aliquem pignorari; nisi sententiam diffinitivam, vel interlocutoriam exequendo, vel nisi fisco in aliquo teneatur.

S U M M A R B R U M.

- 1 *Ab executione non est incipiendum.* Sequestrum lite pendente prohibetur. Præter, in casibus enarratis.
- 2 *Potissimum verò*, si aliquid fisco debeatur, pro functionibus tamen fiscalibus, pro quibus habet etiam privilegium prelationis. Sed an adversus dotem.
- 3 *In cæteris verò causis*, etsi feudalibus, jure communi fisco utitur.
- 4 *Contumax, absque alia citatione* capi personaliter potest, & contra eum exequi pro contumacia multa.
- 5 *Executio fieri potest post sententiam diffinitivam*

vel interlocutoriam, dummodo fecerit diffinitivam, transsum in rem judicatum.

Caravita alucinatus est, cum hujus observantiam rationem esse dixit, quia non licet incipere ab executione.

- 6 *Bene Caravitaque loqui* asseritur, dum post latam sententiam, rursus causa pertractatur, & litigandi initium sumis, itant lites reddantur immortales, quod deplorandum exclamat Astor.
- 7 *Sententiarum tria genera*, nam alia diffinitiva, alia interlocutoria, alia tandem mixta. Prior, vel est absoluta diffinitiva vel illius vim habet.
- 8 *Vim diffinitivam*, ut habet locum, multa concurrere debent. Primum, scilicet, ut aliam post se non expectet sententiam: Secundum, quod per illam extinguitur officium Judicis.
- 9 *Defensor compelli*, cum nullo modo ex præscriptis à jure possunt, necura decretum proferri possit, ut obediatur pro examinatis in beneficium prodicentis.
- 10 *Testis recusans testificari præsumitur* facere, vel timore, vel amore alterius. Decretum M.C.V. recensetur.
- 11 *Decretum de recipiendis testibus*, etiam in medio causa prolata, an semper contineat, diffinitivam.
- 12 *Clausula, ut de testium depositionibus* habeatur ea ratio, qua de jure habenda erit, operatur, ut reprobabile sit gravamen, ac propterea non licet appellare.
- 13 *Interlocutoria sententia, qua dicatur*, & in quibus casibus, exemplificatur.
- 14 *Illa est, qua inter principium, & finem*, causa fertur super iis, qua incidunt, vel immergunt.
- 15 *Multa exempla sententia* merè interlocutoria, recensentur.
- 16 *Interlocutoria revocari potest per eundem* Judicem, semel tamen, atque iterum, & non amplius.
- 17 *Sententia revocatoria interlocutoria* est etiam interlocutoria.
- 18 *Decretum latum per M.C.V. in causa* remissionis fori, non potest ab eodem Iudice revocari. Qua alia decreta idem Iudex revocare non valeat.
- 19 *Decretum pronuncians Iudicis competentiam* habet vim diffinitivam, quamvis tacite pronunciasset, producendo ad ulteriora.
- 20 *Archiepiscopo declarante se competentem* potest suffraganeus appellare, & non proceditur in causa, secus si à parte appelletur.
- 21 *Appellante Barone à denegata per M.C.V. remissione* vassalli, committitur causa in S.C. appellante verò eodem vassallo, interponitur decretum quod M.C.V. verbum faciat in S.C. Dicitur addit. ad Quarant. rejicitur.

AB executione hanc incipiendum, clamitant jura. in l. si cum nulla, ff. de re judic. in l. 1. Cod. de exequut. rei judic. Ann. alleg. 120. nu. 2. Andr. Gaill. observ. 13 num. 1. Berons q. 55. num. 2. Mascat. in prax. fidejuss. per. modo 7. n. 1. quin & sequestrum, lite pendente, prohibet, Text. in l. unica, Cod. de probib. sequest. pec. Valenz. cons. 43. num. 168. Caballin. mililog. 930. Marcus Mantua locor. commun. lib. 3. cap. 43. Milan. dec. Sicil. 43. nu.

20. *Claud. Cantinucul. conf. 26. Mar. Muta. dec. Sicil. 92. num. 31. Fab. in Cod. lib. 4. tit. 3. definit. 6. nu. 14. Præter in casibus enarratis, à Rodriq. de privil. cre- dit. par. 1. artic. 6. num. 13, Coler. de process. exequut. par. 1. cap. 2. Borrcll. in summ. dec. par. 2. tit. 37. de sequestr. sequestrat. poss. & fruct. Matth. Berlich. prætic. concl. tit. de sequestr. cap. 73. Galeot. lib. 1. con- trov. c. 24. n. 50. Prat. lib. 3. discept. forens. c. 41. & lib. 2. c. 42. n. 14. & cap. 47. num. 40. & obser. 53. n. 8. & ad Muscat. in prax. p. 7. Gl. condemnandum, pagin. 278. ad num. 120. Gizz. ad dec. Reg. Capyc. Latr. à num. 1. Viscont. in concl. jur. verbo sequestrum fie- ri non debet, Gallup. in prax. p. 2. c. 3. à n. 10. Que- sada differ. 23. num. 24. Thor. p. 3. sect. 3. verb. seque- strum. Et quando fructus rei pœnès tertium exi- stentis creditori hypothecatæ sequestrari possint, extricat Præs. Merlin. lib. 1. contr. forens. cap. 27. Po- tissimum verò si aliquis Fisco dbeatur, restrin- gunt memoratam regulam, Guid. Pap. dec. 429. Franc. Claper. in sua cent. dec. caus. 7. q. unic. & caus. 48. Capiblanc. de Baron. prag. 16. num. 61. Peregr. de jure fisci lib. 6. tit. 7. num. 5. & 7. Carol. de Grass. de except. in prælud. num. 30. Carav. hoc in rit. num. 3. laudato, qui quidem Caravit. hanc prærogativam illi dumtaxat tribuit pro functionibus fiscalibus, pro quibus, & illud prælationis habet privilegiū, ad tradita per Præs. Merlin. contr. forens. tom. 1. cap. 36. num. 16. sed an adversus dotem, inquit, Reg. de Marin. quozid. resol. lib. 1. cap. 72. num. 6. In cæteris verò causis, & si feudalibus, jure commu- ni fiscus utitur, Afflict. in const. violentias num. 51. ex Andr. de Barol. in l. 1. c. de conduct. lib. 11. cujus meminit Ann. alleg. 68. num. 4. & alleg. 79. num. 2. Batus ad Afflict. in Constit. si quando, Camp. in cap. prædicti Magistri nu. 14. & conferunt, quæ scrip- sit Consil. Georgius alleg. 46. num. 6. quin, contuma- cem, absque alia citatione personaliter capi, & contra eum exequi pro contumaciæ multa annuit idem Carav. num. 8. ejusquæ meminit Thor. p. 3. com- pend. dec. sect. 2. verbo. pœna contumaciæ in fine, insequitur Novar. de gravam. vafall. t. 2. grav. 105. num. 45. Quesada diss. 15. num. 22.*

5 Restringit quoquæ Ritus generalem sanctionem, nisi de sententiam diffinitivam, vel interlocuto- riam exequendo agatur, & dum Caravita subin- telligit, & rectè quidem, si fecerit diffinitiva illa transitum in rem judicatam, ergo allucinatus an- tea est, cum hujus observantiæ rationem esse di- xit, quia non licet incipere ab exequutione, ete- nim, sententia transacta in rem judicatam, com- pletum esse judicium, certum est, neque tunc militare potest ratio, ut initium sumat judicium ab exequutione, sed potius expletum judicium exequutioni demandetur. Verùm Caravit. benè loqui, assero, dum post latam sententiam, rur- sus causa pertractatur, & litigandi initium fit, adeò enim sententiarum expeditiones dilationibus opprimuntur, & Senatus decreta exceptionibus detinentur, ut nemo sit, qui post maximos exan- tilatos in litigando labores, consumptis totius pœnè patrimonii fortunis; post longum temporis inter- vallum, omnem rei suæ expeditionem, atque exitum obtinuisse, gloriari queat; Idcirco, quam maximè laudanda foret præteriti seculi consuetudo, in quo prolata semèl sententia, mandato de parendo: statim executioni mandabatur; pude-

Tom. I.

bat enim advocatum Judici se sistere, ut senten- tiæ exequutionem impediret. Sed id ætatis liti- gantium impudentia, nè dixerim, malitia, eò de- ventum est, ut lites reddantur immortales, & prioribus superatis, quamplurima difficultatum capita, nunquam excidenda, repullulent, adeò ut plures exceptionum nodi Gordiano difficilliores exolvendi fiat, quam conscriptæ actorum paginæ revolvendæ, ò execrandam litigantium phrene- sim, quæ sophysticis opinionum fallaciis obvo- luitur: contra quam exclamant duo hujus Regni luminaria, Reg. Io. Franc. de Ponte dec. supremi Col- lat. Conf. 34. num. fin. cujus meminit Franc. de Petr. fastiu. lect. lib. 2. e. 9. sub n. 7. & Præs. D. Fran- cisc. Merlin. in lib. 1. controvers. forens. cap. 152. in princip. eolque memorat Franc. Mar. Prat. ad Mu- scat. in prax. lib. 2. p. 3. Gl. servata vers. monet crebrò DD. & observat D. Petr. Quesada diss. 17. num. 8.

Et liceat hic, mihi omnium minimo, ut res ip- sa postulat exclamare. O inextricabiles difficul- tutum forensium labyrinthos; è quorum ambagi- bus, nè Justitiæ quidem filo egredi unquam posse, si quis in eos inciderit, videatur. Quousquæ tandem sanctissimis legibus abbutimini, litigato- rum græges? Quousquæ veritatis simplicissimam lucem, tot mendaciorum tenebris, labefactare, atque opprimere, non definitis? Agite quæso, integerrimi Judices, procùl has moras; ab urbe, à foro, à judiciis, amandate. Suspendio tam lon- go, sententias perire, in conspectu vestro, nè per- mittatis, justè, ac citò, ut par est, absolute eas, atque expedire. Ità enim fiat, ut litigantibus adi- tus ad tot fallacias, concludatur, & Justitiæ splen- dor. Reip. optatissimus elucescat.

7 Sententiarum verò, tria reperiri genera, satis liquet, alia interlocutoria, alia tandem mixta, quæ vim retinet diffinitivæ.

8 Ipsa autem diffinitiva, sivè vim illius habens. non ex eo dicenda erit, quia definiat articulum, namque omnis interlocutoria esset hujusmodi, semper enim illa decedit articulum, super quo fer- tur, & sic nunquam daretur interlocutoria, ut optime advertit Alex. ad Bart. in l. Titia, ff. de ac- cusat. comprobatur Berous conf. 101. 2. num. 11. lib. 3. Cornazz. decif. 29. à num. 3. & Flam. Carthar. dec. Genu. 27. num. 28. ut itaque habeat vim diffiniti- væ, plura simul concurrere oportet, itaut, uno deficiente, non dicatur diffinitiva, aut illius ha- bere vim, ea autem Marant. enarrat par. 6. vers. & demū fertur citatio à num. 41. & latioribus verbis, extricat citatus Carth. à n. 12. Ricc. Coll. 537. p. 3. Tba. Trivis. dec. Ven. 13. & 14. Primū, nempe, ut aliā post se non expectet sententiam, quia si illa acce- dere deberet, esset mera interlocutoria, Hieronym. Treutlerus disputat. Selectar. lib. 2. disp. 23. thesi 1. Barnab. Cornazz. dec. Lucens. cit. 29. nu. 7. Matthaus, & Ranchin. ad Guid. Pap. decif. Delphin. 12. Alvar. Valasc. dec. Lusitan. 156. sub num. 30. Herman. Vul- teius de jur. prudentia Romanor. lib. 2. ca. p. 30. Da- niei. Venatorius in Analyfi Juris Pontificii lib. 2. tit. 27. §. quotuplex sententia. Secundum verò, quod per illam extinguatur officium Judicis, qui propte- reà nequeat amplius in causa ipsa procedere, alio- qui semper esset interlocutoria, etiam si proba- tiones concerneret, à quibus diffinitiva depende- ret, ex actoribus, adductis per Rim. junior. conf.

V u

conf.

conf. 487. nu. 1. antè tamen litem contestatam receptas, nempe ad futuram rei memoriam, non autem, si inter media causæ receptæ fuerint attestations, scilicet, post litem contestatam, quia tunc nova admissio testium, scripturarum, sive aliud genus sit probationis, irreparabile contineret, & vim diffinitivæ haberet, teste *Aretin. conf. 20.*, & *Ripa in l. quod iussit, n. 3. ff. de re judic. idemq; Cartar. num. 32.* & apertis verbis, de *Frauch. dec. 408.*

9 Quare nedum primo aspectu reprehendi decretum, à mea Curia Vasti Girardi, uti M. C. V. delegata, latum, quod depositio testium repugnantium, & de persona intimorum, & contumacium, habeatur pro facta in beneficium illorum de Angelis, & dignum appellatione censui, propositamque appellationem admittendam. Verum, redargui graviter consultorem, quod illud interposuerat, cum testes illos cogere, & compellere debuisset, juxta notata à me ipso, super *rit. 87.* quicquid nobis cum se, de impotentia constringendi purgaverit, quod testes utili eorum domino, nè displicerent, è terra discesserant, & se occultarent, eosque citari facere nequibat, ut oportebat, antequam ultra progredi ad coactionem Juris remediis opportunis vellet; Restiti, hæc audiens, non tamen illicò meus acquievit animus, propterea, quod adversus hos testes præscribuntur modi procedendi à Doctoribus, rescripti à *Farinac. q. 78. nu. 42.* nec dum repereram, quod eo casu, quo illorum nullo uti possemus, esset locus decreto, ut haberentur pro examinatis in beneficium producentis, & sic delictum testium noceret alteri partim, nequè credebam urgere illud simile, de principali, non curante deponere (de quo eloquor super *rit. 70.*, & *rit. 120.*) ut habeatur pro facta depositio, & exceptiones pro confessatis, tunc siquidem poenam suam non transgredi auctorem, affirmabam, atque in ipsiusmet reventis deponere odium, justè adinventam fuisse, illum, & non alium carentem culpa, punientem, cujus contrarium esset in hoc casu, in quo culpa testis recusantis testificari, provenire opinabar, ad tradita per *Franc. Maria Prato lib. 3. discept. forens. cap. 20. à nu. 75.* potissimum sub num. 90.

Postmodum verò, & rectius considerans, ejusdem principalis impedimentis illos deponere culpam intercessisse, adverti, & dolum, ac propterea poenam non excedere auctorem suum, quin, & multis præmissis lucubrationibus, reperi Doctorum etiam auctoritatibus inniti prædictum decretum, glosæ nempe peregrinæ in cap. cum causam, vers. compellat de testibus, affirmantis, quod ubicunq; dolo adversarii testis recusat deponere, nec alio modo compelli potest, proferatur decretum, quod habeatur pro producto, ac si deposuisset contra adversarium, & in beneficium producentis; imò *Bal. illic num. 55.* dicit, ipsummet adversarium tunc haberi pro confessio, & sequitur notabiliter *Petr. de Raven. in suis dictis notabilibus utriusq; juris, vers. adversarius meus*, ubi præterea ex eod. *Bal.* & aliis, probat, standum esse juramento partis, ad convincendum adversarium, quod impediverit, idq; dolo fecerit, nè ille testificaretur, & quod *Bal. illic addit.* limitari, nisi tertius impediatur, cessat, si ille tertius nomine principalis impeditur, ex notatis per *Farinac. qu. 78. num. 12.* quibus opi-

tulari plurimum adverte communem conclusionem in verbo *timorem*, & inibi *Innoc. sub num. 1. Hoff. sub num. 2. Joan. Andr. num. 7. Imol. sub num. 3.* & aliorum omnium, in cap. 1. de testib. cogend. late comprobata per eundem *Farinac. ead. qu. 78. nu. 6.* ut testis monitus ad testificandum, nè veniens, dicatur se subtrahere, odio, timore, vel gratia alterius partis, & juxta prædicta, manavit scitum anno 1669, è Rota M. C. V. in criminibus, testes haberi pro repetitis, è quod *Marcellus Pennacchio*, & *Camillus Cacciapuoti* inquisiti de homicidio in personam *V. J. D. Pauli Buccini de Casali Juliani*, occultari, & latere eos curaverint, ne repeterentur, prævia instantia dignissimi nunc Regii Consilarii *D. Thomæ Caravitæ*, tunc Fisciaciem strenuè sustinentis, penès *Gregorium Ferrarium Act. Mag. Videas Cabal. resol. crim. casu 42. & lib. 2. casu 273. sub num. 4. Masfri II. dec. 24.*

10 Cæterum, non omne decretum de recipiendis testibus, etiam in medio causæ prolatum, continet diffinitivam, sed cum non leve dubium esset, si testes recipi deberent, tunc quippè appellationem admittendam esse, arbitratur, *Surd. dec. 36. nu. 43.* quare, si cessaret dubium, quia cessaret etiam gravamen, utiq; non liceret appellare, itaq; terminus ubicunq; daretur in causa, vel prorogaretur, sive ad repulsam, vel ad comprobandum, sed impugnantum scripturas in tempore permissio, aut beneficia conceduntur, nullatenus provocare liceret, quia jure fit, nec intraret investigatio, si per sententiam diffinitivam, reparari posset gravamen, quin, si in eam propenderet sententiam, quam Sacrum Consilium, quandoq; admisit, teste *Affl. & non improbat Ursill. in locis à me relatis super rit. 281.* ipseque infectatus sum concedendo terminum, etiam post conclusum ad concomitandum scripturam, etiam privatam, & addita clausula, ut de testium depositionibus habeatur ea ratio, quæ

12 de jure habenda erit, nequè liceret appellare, tum quia Doctores complures, ac decidua in hærent, atque rationes inibi delibata, tum etiam, & multò magis ob clausulam prædictam in decreto appositam, ut habeatur, &c. qua evidenter apparet in calculo ferendæ sententiæ habendam esse rationem, & de jure illorum depositio attendenda sit, idemq; dicendum videtur in decreto recipiendorum testium, cum clausula addita super *rit. 282.* exceptione ad merita reservata, utraq; enim continet implicitam conditionem, ut si de jure nulla testium habenda esset ratio, & exceptiones admittendæ testium depositio haberetur, ac si non esset facta, scilicet nullius efficaciam, *Angel. in Auth. de nuptiis, §. sed quod sancitum est, vers. nota quid importet col. 4.* si autem sanciretur, non esse recipiendos testes, vel recipiendos, & cum clausula, ut ponantur extra processum, vel post receptos, decerneretur, debere poni extra processum, licere appellare, definitum fuisse in senatu Mantuano, testatur *Surdus ead. dec. 36.* Alia profert de sententia, habente vim diffinitivæ, exempla *Guid. Pap. dec. 12. num. 6.*

13 Sed interloquutoria, quæ dicatur, explicant, *Matthes. sing. 39.* & inibi copiosè *Marant. pract. loco, Borrell. in summ. decis. p. 1. tit. 29. de sent. & decr. interloqu. Gallup. in prax. S. C. q. 3. cap. 1. sub nu. 5.* cjus autem modos, & causas esse viginti sex monet

Capyc.

Cappyc. dec. 244. n. 5. eosquè minutim recenseret , & juribus probat, *Philipp. Franc. in c. cum cessante à n. 36. de appell.* ipsequè primùm constituo regulam, illam omninò veram, interloquutoriam esse

14 quæ inter principium, & finem causæ fertur super iis, quæ incidunt, vel emergunt, sequutus *Glosam* per celebrem in *clém. 1. vers. diffinitiva de sequest. possess. & fruct.* sequiturquè *Roman. in rub. ff. de re judic. num. 2. & inibi Alex. num. 6.*

15 Exempla autem complura rescribi possunt, & in praxi utilia de hac sententia merè interloquutoria: & quidem præcipuum exemplum est, illius quæ pronunciavit sententiam fore exequendam *Jaffred. Lanfranch. decis. 422. & copiosè Rota Genuens. decis. 164. sub num. 24.* Item quæ pronunciaret super desertione appellationis interpositæ ab interloquutoria, quia si à diffinitiva, esset profecto diffinitiva *Mysing. observ. 36. cent. 3. Gayll. observ. 138. lib. 1. Franc. Marc. decis. 1. par. 1. Cappell. Tholos. decis. 364. Guid. Pap. decis. 11. cum seq. & Balb. decis. 219. & altera 220.* Lata etiam super exceptionibus declinatoriis, vel dilatoriis aut peremptoriis, quamvis iudicium redderet nullum, idem *Franch. citato cap. cum venissent num. 37. Cappyc. adducta decis. 144. & Guid. Pap. dec. 10.* Illa propterea, quæ pronunciaret non obstante opposita adversus carcerationem, esset interloquutoria, eodem *Cornazzano teste num. 14.* quemadmodum, si perempta instantia Judex absoluerit Reum ab observatione Judicii; *Guidon. Pap. decis. 16. & 220. num. 3. Franc. Marc. decis. 79. tamen quandoque sit diffinitiva, Borgnin. Cavalcan. decis. Fivizana 7. par. 1.* Item cum propter litis contestationis defectum pronunciatur iudicium nullum ex eadem relata *decisione 220. Guid. Papæ,* & quando hujusmodi sententia ab observatione Judicii, proferatur extricant *Marrant. in specul. integra par. 5. Cornazzan. decis. Lucens. 130. num. 4. Afflic. decis. 60. num. 3. Vivius comm. opin. 426. num. 6. & decis. 53. num. 15. Simon de Pretis conf. 156. num. 6. vol. 1. Borrell. add. par. 1. summa decis. tit. 3. num. 418.* Decretum Judicis de cavendo, & satisfacendo de Judicio fisci incidenter petitem, *Matthes. sing. 32.* Si fuerit appellatum ab interloquutoria, & Judex appellationis pronunciaverit, benè vel malè appellatum; *Guid. Pap. ead. decis. 220. num. fin.* Item reintegratio possessionis, pendente Judicio in summario possessorio, *Cravett. conf. 140. num. 4.* Sententia insuper super attentatis *Rota dec. 10. de re Judic. in novis;* Item super restitutione ad appellandum, *Bellam decis. 335. lata in contumaciam decis. 68. par. 1. divers.* Super receptione testium ad perpetuam rei memoriam, juxta *decis. 37. Genuens. Flamini Cartharii, & conf. Rolandi à valle conf. 23. num. 14. vol. 3.* quorum meminit *Borrell. add. tit. 29. num. 16.* Impressionis etiam ex nuda testamenti exhibitione, *Scaglione. in rit. 163. num. 64.* à si cum causæ cognitione facta esset diffinitiva dicitur juxta *decisionem Rota Spirensis 31. par. 3. Gasperis Gulielmi,* & liceret appellare, tuncquè procederet integerrimi *Regentis Valenzuela dictum, in conf. 53. num. 39.* probans decretum, quod cõsignetur possessio transire in iudicatum, si non fuit appellatum, conferunt, quæ

Tom. I.

adnotat *D. Reg. Cappyc. Latr. decis. 139. num. 21. lib. 2.* Illud etiam decretum, quo pronunciatum est non fuisse probatum interloquutorium dici, affirmat *Guid. Pap. sing. 612. num. 4.* qui alios multos subicit consimiles casus *sing. 613. & regula tandem generica existit de quovis præcepto per Judicem facto in causa, per Glos. in verbo interloquutionibus in auth. de litigios. in princip. & glos. in §. nos autem dabimus, in verbo decreto, in auth. de hered. & falcid.* quam simpliciter admittit idem *Guid. Pap. sing. 613. num. 13.* quare recedendum est à restrictione ejusdem *Guid. Pap. sing. 613. num. 13.* quare recedendum est à restrictione ejusdem *Guid. decis. 11. num. 1.* quod habeat vim diffinitivæ; maxime accedente *decis. Marchia 97.* quæ hoc suffulta, & jacto fundamento, conclusis præceptum de exhibendo instrumentum, vel libros, &c. esse sententiam merè interloquutoriam, comprobatque *decis. 95. versific. Et quod præceptum, Rota Lucens. divers.* Item decretum de recognoscendo, dicit altera *dec. 11. vers. additur ex abundantia,* ejusdem *Rota Lucens. divers.* dum verò adjungit per illud decretum, quod habeatur pro recognita, licerè appellari, eo quod infert gravamen irreparabile, advertendum, id concludere cum restrictione, & ait quando tamen id pronunciandum non esset: itaque si jure communi, aut municipali id permittente, sit ostendit cessare gravamen, simulque jus appellandi, & decretum tunc etiam esse merè interloquutorium. Publicatio etiam, si ve conclusio est decretum interloquutorium, per *Afflic. decis. 115. Caravit. ritu 239. num. 3. Menoch. de arbitr. Judic. lib. 2. cent. 1. cas. 51. num. 29.*

Et quia interloquutoria sententia revocari per eundem potest Judicem, vel instante parte, infra decem dies, vel ex officio etiam post decennium; ex eodem *Affl. & Carav.* necnon doctrina *Surdi conf. 167. num. 4. & 11. Rota Genuens. dec. 164. num. 5. decis. florent. Magon. 131. num. 3. Cappell. Tholosan. dec. 185.* semel tamen atque iterum & non amplius, illa namque bis confirmata, aut revocata, non amplius super revocatione loqui posse docent *Mastrill. decis. 23. Berous conf. 19. n. 29. vol. 3. ex Bar. in l. quod jussit, n. 17. ff. de re judic. Rip. ibid. n. 38.*

Cum autem licitè interponitur, certum est, prædictam sententiam revocatoriam interloquutoria esse etiam interloquutoriam, tum quia accessoria ad illam atque ab illa dependens, ac propterea ejusdem naturæ, & qualitatis, tum per doctrinam superius relatum *Mysing Gayll. & reliquorum sequacium,* qua concluditur appellatio à diffinitiva esse diffinitivam; ab interloquutoria esse interloquutoriam, ita revocatio interloquutoria erit propterea interloquutoria concinuntque tradita à *Præs. Merlin. lib. 2. contrav. forens. cap. 15. num. 2.* tum per regulam, etiam superius constitutam, autoritate *Glos. in illa clement. 1.* tum quia appellatio prohibita à principali (quod hoc in casu est interloquutoria) intelligitur etiam verita à dependenti, & sic ab illius revocatione, *Cornaz. decis. 207. maxime num. 6.* tum demum memoratam *dec. Florent. Magon. 131. per tot. ac præ-*

V u 2 ser-

fertim *num. 3.* ubi quia interlocutoriam revocari non posse, addit ubicunque res non est integra, quia scilicet executioni demandata illa fuerit, ideo, & tunc appellari ad superiorem ab ipsa revocatoria posse eamque ob causam decisum inibi fuisse, bene appellatum, & male judicatum adjungit, itaque ubi res est integra, consentit posse revocari, aut mutari, atque à tali revocatione nefas esse, provocare imo etsi abrogatum decretum esset ejus qualitatis, quod ab eo ratione irreparabilis gravaminis justè fuisset ante revocationem provocatum, superveniente tamen revocatione, cessaret appellatio, Itaque non immerito dicamus, in Judicis potestate gravamen revocantis positum esse, non obstante appellatione, causam resumere, probatque *tex. in §. ac veluti, institution. canon. Lancell. sub rub. de appellat. atque Capyc. decis. 1.* Interlocutoria verò, quia nonnunquam irreparabile per diffinitivam parat gravamen, ab ea appellari posse diximus, ideò cum sententia decernens, procedendum esse ad ulteriora, reservatis exceptionibus incompetentiæ Judicis, non solum injusta existimetur, atq; non proferenda, verum etiam jam dictum gravamen paret, ab illa appellare utiq; licebit, teste *Ancharan. conf. 372. n. 5.*

Illud autem in superioribus constitutum axioma, interlocutoriam ab eodem posse Judice revocari, quod Regni Periti contrario imperio an-
18 nuunt, restringi quandoque non ignoremus, propterea quod latam per M. C. in causa remissionis fori haud posse per eundem Judicem revocari, indicat *Capyc. decis. 144. num. fin.* qui sermocinatur de *Ritu* ulterioris Siciliae Regni, ut advertit *Thor. in compend. decis. Neapol. verbo interlocutoria par. 1.* quicquid perperam, crediderit *Troysius* loqui de *ritu* M. C. V. 259. ut ibi sub *num. 2.* indicat, teste *Borrell. add. tit. 29. num. 37.* neque illam, qua Judex declaravit, se non esse Judicem competentem, *Guid. Pap. decis. 436. num. 93. Cappell. Tholosan. decis. 186. & Capyc. decis. declarat alia cumulat Merlin. add. cap. 15.* quique *num. 16.* discrimen statuendum esse opinatur inter eam interlocutoriam, qua Judex pronunciavit se competentem, & illam qua declaravit, se incompetentem: Neque aliam revocationis attentatorum, *Achill. de Grass. decis. 31. de appellat. atq; aliis omissis, neque habentem vim diffinitivæ, idem Capyc. in loco superius citato, & dec. 1. num. 24.* cum verò revocari potest, id ex eisdem tantum actis conceditur, non autem novis; *clera appellanti de appellat. Afflic. decis. 79. num. 3. Vivius decis. 332. Marant. in spec. par. 6. de appellat. num. 159.* Unico tantum excepto casu, cum scilicet coram eodem Judice, aut superiori per modum quærelæ, juxta decisionem *Rota* memoratam per *Cravettam conf. 181. sub num. 4.* qui adnectit in praxi notandum esse nec alibi legisse, quam demum infectata est *Rot. Marchia teste Grat. dec. 33.*

19 Decretum verò, quo Judex pronunciat se competentem non esse interlocutorium, sed habere vim diffinitivi, atque ideo licere ab eo appellare, defendunt *Guid. Pap. q. 10. Menoch. de adipis. pos-*

sess. remed. 4. num. 822. Grat. tom. 1. discept. forens. cap. 76. Merlin. memorat. cap. 15. nu. 6. etiam si tacite pronunciaffet, procedendo ad ulteriora, admonet *Episcop. Campanil. sup. rit. Cur. Archiep. Neapolit. 36. sub num. 30.* idque etiam vindicare sibi locum affirmamus, in causa appellationis, non solum ex eadem militante ratione, & regula, atque Doctoribus, generatim loquentibus ab eodem relatis. Verum ex doctrina *Curt. junior. in individuo loquentis conf. 124. num. 13. Rebuff. in tit. de sent. exeq. art. 3. Gl. 2. in princip. & art. 9. gl. 6. in fin. lib. 1. const. Franc. eoque insequitur Carav. rit. mem. 259. sub num. 19.* quibus suffultus *additionator ad Quarant. verbo Archiepiscopi auctoritas, sub num. 20. lit. L.* eandem statuit, & insequitur conclusionem, in Archiepiscopo, & ejus Curia loquens, cujus decreto si ille declaret se competentem, possit suffraganeus
20 ejusque Curia ab eo appellare, & appellatione interposita, ultro procedere Curia Metropolitana non amplius valeat, & procedendo, attentet, sublimitat tamen ex ejusdem *Carav. verbis, & restringit tantum procedere, cum ab ipso Judice proponitur declinatoria, & à decreto prædicto deinde appellatur, non autem, si a parte ipsa, cujus restrictionis; quamvis improbare non audeam in terminis Caravita, loquentis in Judicibus, & Tribunalibus laicalibus, & posset fortasse comprobari usu illo Sacri Consilii, in quo appellante Barone a denegata remissione vassalli committitur causa appellationis alicui Consiliario; appellante vero eodem vassallo non committitur, sed tantum decretum interponitur in supplicationis
21 pede, quod verbum fiat in S. C. de qua praxi testatur summus ille vir *Reg. Sanfelic. dec. 4. à nu. 18. lib. 1.* in terminis autem ejusdem additionantis verba facientis de appellatione admissa per Archiepiscopum prorsus reiiciendum arbitror, tum quia nulla auctoritate, neque ipse, neque præfatus *Carav. fulciuntur, tum quia obstat contraria, & in superioribus relata conclusio, & generica DD. resolutio, quin, & usus signaturæ, illius etiam appellationem admittens**

R I T U S CXXVIII.

Item servat ipsa Curia, quod quandocunque aliqua pœna est stipulata pœnes acta Curiae semper executio illius pœnæ sit, sine vocatione partis, si effet una sententia, nec datur libellus, nec petitio, sicut etiam ipsa Curia facit executionem sententiarum parte contra quam fit nullo modo vocata quamvis altercatio jurisperitorum d. u. circa hoc non dum fuerit terminata.

S U M M A R E R U M.

- 1 Obligatio pœnes acta habet executionem paratam de jure communi, & Regni.
- 2 Adversus quam non auditur debitor nisi in vinculis, vel factò deposito.
Quod pretenditur, etiam ad ipsius debitoris barades

des, cum declarationibus.

In causis obligationis penes acta non habet locum compromissum.

3 *Incusationem procedere oportet, priusquam ad executionem procedatur.*

Obligatio facta à laico coram Iudice laico non accusatur, tempore quo reperitur clericus.

4 *Incusatio prædicta, nedum à principali creditore sed à procuratore quoque habente speciale mandatum fieri potest.*

5 *Capi illa, an possit ab Actuario absente Iudice & usus M. C. aliarumque curiarum indicatur.*

6 *Obligatio capta à Notario vassallo, an sit nulla inquiritur.*

7 *Actuarius cognoscere non tenetur contrahentes.*

8 *Vigore Reg. Pragmat. obligationes, & fideiussiones, ut validæ sint, requirunt duorum testium subscriptionem, & quid, si uno subscribantur teste?*

9 *Sed an creditor ex obligatione manu testium non subscripta, possit efficaciter agere in termino ordinario.*

10 *Quæ fuerit ratio statuentis memoratam pragmat.*

11 *Statutum exigens certam solemnitatem non infirmat contra Fum. juramento roboratum.*

12 *Contractus etsi corrumpat, vigore juramenti efficaciter agi potest.*

13 *Odiosa dicitur dicta pragmat. dum arctavit probationem, & non intelligitur exclusa confessio principalis.*

14 *Cap. Regis Ladislai annullans contractus, & instrumenta per Notarium vassallum stipulata, non excludit probationes faciendas per testes.*

15 *Valeatne Actuarius tantum subscribere obligationes, & an contra se ipsum.*

16 *Isthaec obligatio, possitne fieri die feriata,*

17 *Illius executio fit parte non vocata.*

18 *Quod restringitur in obligatione capta in una Curia, & incusanda in altera.*

19 *Necnon in obligatione antiqua, & quæ talis dicitur.*

20 *Literæ exequutoriales expeditæ, vigore incusate obligationis ante decennii lapsum, an, non citata parte executioni demandari possint, etiam ultra decennium.*

21 *Verum an sit decem annorum curriculo, huiusmodi obligationes præscribi.*

22 *Factum exequutorium in instrumento adjectum, quanto tempore præscribatur.*

23 *Sententia transacta in rem iudicatam, absque citatione partis, exequitur.*

24 *Sententia S. C. intimationem non exquirunt.*

25 *In apocis banci proceditur ad instar obligationum penes acta dummodo recognita illa sint.*

26 *Idem in literis cambii, quæ executionem habent paratam.*

27 *Absque citatione vigore illarum expediuntur literæ exequutoriales.*

28 *Hæcque prerogativa gaudet obligatio Cameralis.*

1 **O**bligatio iudicialis stipulata penes acta, paratam habet executionem, tum jure communi attento in l. cum pro quo, ff. de in jus vocando, gl. in auth. generaliter, Cod. de Episc. &

Cleric. Fontanell. decis. Cathal. 22. num. 10 lib. 2. Thesaur. decis. 26. Anton. Gagliard. in tract. de absolut. à juram. §. 3. num. 573. Meren. conf. 51. num. 4. tum jure Regni, Carav. hoc ritu num. 1. & rit. proced. num. 5. Afflic. & V. fill. decis. 30. num. 2. & dec. 387. Vivius dec. 35. sub num. 1. de Franch. dec. 118. num. 7. & dec. 200. num. 22. necnon dec. 656. Borrell. ad Belluc. in spec. princ. rub. 15. addit. 3. Consil. Carleval 10. 1. de Judic. disp. jurium lib. 1. disp. 2. tit. 1. q. 7. sect. 3. num. 913. Consil. Rocc. tom. 1. respons. 21. num. 5. Visconti in concl. jur. verbo obligatio, Gallupp. in prax. S. C. par. 2. cap. 22. num. 32. Dom. Consil. Marcian. conf. 28. n. 2. Thor. voto 2. num. 13. & vot. 54. num. 30. par. 1. & vot. 81. num. 4. par. 2. & in Cod. rer. judicat. cas. 24. num. 24. Reg. Capyc. Latro dec. 102. sub n. 21. par. 1. & dec. 138. num. 25 par. 2. hunc Ritum adducens Consil. Marcian. conf. 82. n. 2. lib. 1. Praef. Merliu. controu. forens. cap. 66. num. 2. to. 2. Consil. Theodor. alleg. 39. n. 1.

2 Adversus quam non auditur debitor, nisi in vinculis constitutus, vel facto deposito, quod protendit ad ipsius debitoris hæredes, in illo facti themate Reg. Sanfelice. decis. 215. to. 2. contra quas obligatio etiam inculari potest, Affl. in Const. Regni dilationes, num. 16. V. fill. ad Afflic. dec. 145. & post Carav. in hoc ritu, tradit D. Consil. Rocc. lib. 1. respons. 21. num. 5. citatis tamen ipsi hæredibus, intelligit Gravin. 2. par. declarat. 3. num. 8. ex Carav. hoc in ritu num. 8. & concinunt exarata à Muscat. in prax. lib. 2. glos. in forma, num. 27. Amendol. ad Franch. dec. 105. qui Carav. dictum, confuse improbat, Minad. dec. 8. Ricc. collect. 1194. id quod in dubium revocans, quo ad pœnam, distinctione utitur, Galter. in prax. instrum. 2. 2. par. princ. tit. advertat insuper ad debitorem, rub. unica, sub n. 35.

Nec in ipsiarum obligationum causis compromissum, vigore Reg. Prag. 1. de arbitris, habet locum, Arvon. caut. 10. ad fin. Danz. to. 3. de pugn. DD. cap. 6. de arbitr. Masull. ad Capyc. dec. 7. sub n. 1. Laganar. ad Rovit. super pragmat. 1. de arbitr. lit. C. dicens, hoc non procedere in obligationibus, instrumentis, apocis bancalibus, & literis cambii, quæ aliquam paterentur exceptionem, ut si obligatio esset stipulata supra decem annos, vel in aliis casibus, in quibus non haberent executionem paratam; Addit insuper esse compromissum faciendum quamvis liquida, vel liquida essent, si Actor ageret non via executiva, sed ordinaria, ex D. Reg. Galeota lib. 1. controu. 73. à n. 3. & tandem observat, debere causam compromitti, si debitor fecerit depositum quantitatis petite per creditorem, & in obligatione, vel apoca contentæ, & proinde cauti sint procuratores, ut unà cum deposito, antè tamèn liberationem, petant compromissum,

3 Incusationem tamen antecedere oportere priusquam ad executionem procedatur, adverteo ex add. decis. de Franch. 118. sub num. 8. & 9. atque ideo si in illa obligatus coram seculari Iudice tempore, quo erat laicus, assumpsisset clericatum, certè non posset accusari in illa Curia, quia Iudex tunc esset incompetens, adiungit idem de Franch. dec. ea. lem 656. quam refert Vulp. in prax. Eccl. cap. 38. num. 10. & insuper, Gam. dec. 133. Tusc.

- Tusc. concl. 99. Notarius Molfes. super consuetud. q. 10. par. 1. tit. de instrumentorum confect. nu. 20. to. 2. Genuens. in prax. Archiep. capit. 16. num. 9. Galter. par. 1. 1. partis, verbo In publica forma sumptum, num. 45. P. Diana in 3. par. tract. 1. de immun. Eccles. resol. 34. & 4. par. resol. 6. eodem tract. de immun. Eccles. Petr. Fontanell. add. decis. 312. num. 26. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. resol. cap. 289. num. 3. Thor. 10. 3. compend. decis. par. 1. verbo Instrumentum an possit liquidari, lateq; Danza to. 3. de pugn. DD. cap. 1. de laico obligato penes acta, & de laico, qui post exilium fit clericus, à quo debeat ille puniri, loquuntur Squill. de privil. cler. dub. 4. num. 107. Giurb. conf. 15. n. 33. Cost. Sicul. consil. 93. num. 4. Baron. de effect. inimic. effect. 45. num. 3. & nos alibi extricamus, quamq; inculpationem, nedum à principali creditore, sed à procuratore quoq; fieri posse, idem de Franch. annuit decis. 108. num. 9. & antè ipsum scripsere Carav. & Foller. quorum non meminit, ille rit. 286. num. 6. in fin. & num. 7. iste in praxi censuali in verbo tanquam res judicatas, aut nu. 53. pag. mibi 216. dummodò speciale habeat mandatum, Galter. adduc. par. 1. 2. par. verbo & cujus nomine agat, rub. 2. sub num. 15. Dom. Consil. Franc. Rocc. cit. respons. 21. num. 4. Carav. adducens.*
- 5 Ab Actuario verò capi, utrum possit, absente Judice, & in propria sua domo, aut alibi, investigat, Carav. in hoc rit. num. 12. necnon Grav. ad Vestr. in ejus praxi lib. 6. cap. 2. num. 46. sed usu M.C. passim recipi ab ipsis Actuariis ubiq; existentibus, testatur vir eximius M. Ant. Pulverin. in sua addit. 2. ad prædictam decis. Afflic. 387. atq; de Franch. ead. dec. 118. num. 7. & admonet Galter. par. 1. 1. par. rub. 2. verbo In publica forma sumptum, num. 39. & 41. ex mandato, quod habere à Judicibus præsumuntur, Ursill. ad Afflic. decis. 3. num. 8. Reg. Capyc. Latr. add. dec. 38. nu. 27. Berard. Pand. de Præsent. instrum. 3. par. declar. 14. num. 35. Extrà verò Neapolim illa dicitur obligatio penes acta, quæ est recepta ab Actorum Magistro de mandato, vel in præsentia Judicis, alias nulla erit, Luc. de Penn. in l. instar, C. de jur. fisci lib. 10. Affl. in Constit. Magistri Camerarii num. 14. Marant. in prax. par. 6. act. 10. nu. 19. Borrell. conf. 38. à num. 9. advertens, hanc nullitatem de facili contingere posse in terris baronibus, in quibus sæpè, qui jus dicunt, sunt absentes, insequitur Dom. Reg. de Marin. add. cap. 149. num. 5. ut propterea illas stipulatas coram Judice incompetente, nullitati subiacere, scribit Thor. vot. 60. num. 8. par. 2. videas Reg. Rovit. in pragmat. 2. de jurisdic. ad invic. non turb. à num. 1.
- 6 Prædicta itidem obligatio capta per Notarium vassallum, haud judicetur invalida, tametsi instrumentum nullum sit, neq; hoc afficiat ex dispositione Regis Ladislai in cap. Regni, incipienti, Non sine prudentis, secundum ordinem Nigri 289. dicit idem de Franch. add. decis. 118. Anna filius ad sing. genit. 244. fultus ead. decis. 118. Marth. voto 186. Frecc. de præsent. instrum. par. 2. art. 3. de Judice Roberto in praxi liquidationis instrumentorum confid. 1. num. 17. Ricc. collect. 2315. par. 6. Prosper Petra Avus meus in nov. annos. ad Capyc.

dec. 153. sub num. 2. D. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. cap. 280. & ad Reverter. dec. 386. num. 4. Thor. voto 60. num. 29. par. 2. & idem D. Reg. de Marin. nedum ad memor. dec. 386. num. 4. sed lib. 2. quotid. cap. 149. prædicta admittit, si obligationes recipiantur à Notario vassallo uti Curia Actorum Magistro, non verò uti Notario, additque etiam, quandoq; S. C. judicasse dispositionem memorati Capituli locum vendicare etiam in obligationibus captis à vassallis uti Actuariis, & hanc aleam insequuntur Gallupp. in prax. p. 2. c. 22. nu. 10. Novar. lib. 1. q. forens. 156. num. 11. Thor. par. 2. compend. dec. verbo Obligationes penes acta, Mele ad Gizzarell. dec. 24. n. 78.

- 7 An verò Actuarius cognoscere obstringatur contrahentes, quod non observat de Franch. dec. 262. Guttier. in suo tract. præd. 99. p. 2. q. 143. Gratian. lib. 3. discept. forens. cap. 497. nec obligationes stipulatae indigent solemnitate testium, Gram. conf. civil. 65. num. 3. sed ad fraudes evitandas, D. Franc. de Castro Regni clavum, tunc sustinens prag. sanctione sancivit, nè obligationes, & fidejussiones quæcunque caperentur ab Actuariis, nisi adhibitis duobus testibus illam subscribentibus, notum habentibus obligatum, cum ipsius subscriptione, vel ejusdem Actuarii, si is sit literarum ignarus, alias nullas esse voluit, ultrà pœnam ducatorum mille, ut propterea, me patrocinate, per S. C. fuerit remorata via executiva, & impartitus terminus in causa obligationis inculatae contra Antonium Biondi, testium subscriptione carente requisita à memorata prag. 16. sub tit. de Actuariis, referente tunc Consil. Antonio Miroballo de mense Maii 1658. in Banca Borrelli. Verùm sequenti prag. 17. eod. tit. restricta fuit præcedentis sanctionis dispositio ad eas tantum obligationes, quæ summam ducatorum quinquaginta excederent, & memorant Avus meus ad Gram. decis. 60. sub num. 19. & Galter. add. verbo in publica forma sumptum, sub num. 38. necnon Amend. & Visconti ad Franch. decis. mem. 262. quin obligatum, & fidejussorem cognoscere, testes deponere debent; Capibanc. de Baron. prag. 1. num. 346. Tasson. de antef. vers. 9. obser. 5. num. 35. Gait. de credit. cap. 3. tit. 2. num. 720. quos improbat, & malè, judicio meo, Reg. Capyc. Latro dec. 138. num. 34. lib. 2. Thor. in Cod. rer. judicat. civil. cas. 60. num. 173. cum seq. tradens, non esse nullam obligationem, quæ unius testis subscriptionem habeat, ex verbis ejusdem prag. 15. ibi: In presenza almeno di due testimoni, cum dictio saltim sit diminutiva, Turrell. de effect. & defect. claus. codicill. q. 13. num. 4. Barbos. de dict. in dict. 34.

Sed an creditor ex obligatione manu testium non subscripta, juxta memoratam pragmat. possit efficaciter agere, vel omni actione careat, dum add. prag. 16. obligationes contra illius formam captas nullius roboris, nullasq; declarat, quæ enim sunt, lege prohibente, non solum inutilia, sed prò infectis habentur, l. non dubium, C. de legib. nam quod est nullum, nullum effectum producere potest, l. 4. §. condemnatum, ff. de re Jud.

Contrarium tamèn respondi ex germana statuti intelligentia, etenim inspicienda est ratio, qua statu-

statuens inductus fuit ad ita statuendum, cum quælibet dispositio, quamvis generalis, debeat restringi ex vi rationis expressæ, sicut multis Juribus, & DD. auctoritatibus, latissimè firmat Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 2. quem sequitur in simili Rovit. ad intellectum pragmat. 4. de instrum. liquid. d. prag. num. 2.

Ex præfatione d. prag. jam expressè liquet, rationem statuentis fuisse sub illa forma evitare suppositionem personarum, quæ obligationi se subiciunt, nam ex præmio colligitur mens statuentium, ut in l. 1. in princip. ff. de transact. l. 1. ff. ad Maced. l. fin. ff. de hered. inst. de Franch. dec. 118. num. 3. & Jo. Franc. de Ponte cons. 1. n. 15. Cum ergo ratio statuentis fuerit suppositio, deficiente hac suppositione, deficit statutum, nam cessante causa, cessare debet effectus, l. adigere, §. quamvis, de jur. patr. cum concord.

In causa de qua agebatur, fidejussor obligatus non negabat obligationem, nam confitebatur fidejussisse, negabat tamen solemnitates requisitas à pragmat. quo fit, ut conventio stipulatione, & juramento firmata, licet in solemnitate deficiat, fortiatu ejus effectum de jure, nam statutum exigens certam solemnitatem, non infirmat contractum juramento roboratum, ut ex communi DD. sententia, concludit Gabr. comm. conclus. 5. n. 14. rejecta distinctione Bar. si statutum respiciat res, vel personas, in l. si quis pro eo, ff. de fidejuss. cum indistinctè teneat communis DD. schola, ut idem Gabr. testatur citato loco n. 15. vers. contrarium tamen.

Et quamvis juramentum sit accessorium ad contractum, non idè sequitur naturam sui principalis, quia etiam si principale sit sublatum, non censetur deletum juramentum, sic propriis verbis tradit, Mysing. observ. 2. cent. 3. autoritate Glos. in cap. cum non deceat, de elect. in 6. quia juramentum potest servari sine periculo animæ, cap. si verò de jur. jur. quam Glos. sequitur Jo. And. Dom. Philip. Fran. & Petr. de Anchar. ibid. in d. cap. cum non deceat, quibus adde, Alex. cons. 137. num. 9. vol. 6. Jaf. in l. si ita stipulatus, §. grifogonus, n. 48. ff. de verb. oblig. Hipp. in rubr. de fidejuss. col. 12. quod eò magis procedit, quando contractus non annullatur ex dispositione Juris communis, sed ex aliquo speciali statuto, ut in casu proposito, Gabr. comm. conclus. lib. 6. tit. de clausul. conclus. 10. lim. 5. n. 16.

Remanet ergò in fidejussione, de qua queritur, juramenti robor, cujus virtute, etiam si contractus corruat, efficaciter agi potest, Glos. & DD. communiter in Auth. sacramenta puberum, C. si advers. vend. nam, et si per Principem possit remitti juramentum, juxta Andr. sententiam, in §. sed nec alia justior. col. 2. quæ sit prima caus. benef. amitt. quem refert, & sequitur Præs. de Franch. decis. 391. in præsentī statuto non aliter censetur remissum, tum quia pragmat. fundatur in suppositione personarum, quæ excludit consensum contrahentium, tum etiam quia in generali dispositione nunquam venit juramentum, nisi de eo fiat specialis mentio, capit. constitutus de rescript. Innoc. in cap. cum inter, de renunciat. DD. communiter in d. cap. cum non deceat, de elect. in 6.

Sed ultra, ad intellectum pragmat. considerabam, illam legem fuisse à Principe inductam ad evitandas fallitates, & suppositione, ut diximus, quo fit, ut quando statutum arceat probationes per certum genus, ut fallitas evitetur, non censetur arceare probationes per aliud genus, sic docet Andr. de Iser. in const. instrumentorum robor, & const. in causa depositi, in themate proposito licet deficiebat probatio requisita, per pragmat. aderat illa per confessionem, quæ efficaciter est, l. 1. C. de confess.

Fuit enim memorata lex condita ad infringendas probationes, non contractus, nam statuit modum circa instrumentum conficiendum, ut subscriberetur à debitore cum duobus testibus, quod instrumentum magnum discrimen habet cum contractu, l. 1. §. editiones, ff. de eden. ubi glos. unde potest esse contractus validus, & instrumentum nullum, & è contrà, ut multis juribus, probat Paris de Put. de reassumpt. instrum. rub. 19. n. 2. cum seq. quamobrè, si corruat probatio ex defectu solemnitatis requisitæ per statutum, non corruit contractus, si aliundè probari possit, itaut sensus pragmat. sit, quod legislator voluit, solemnitate non servata, tollere efficaciam obligationis penès acta, ut non habeat executionem paratam, juxta hunc Rit. non autem, ut ex dicto contractu non possit agi via ordinaria, cum bona fides hoc non patiatu, & ex iis mediis interpretata fuit per Parid. de Put. ubi sup. constit. Bajulus, quæ prohibet, testibus mortuis, posse agi ex instrumento, nam intelligit via executiva, reassumpto instrumento, non autem ordinaria, prout communiter in foro servatur.

Et cum ex confessione jam probatum sit, dictum debitorem fidejussisse, certum est posse condemnari per sententiam, nam dicit Andr. in constit. Regni persequentes, quod non fit fraus constitutioni Principis, quæ induxit certam probationem, si est odiosa, quando sibi datur intellectus, juxta regulas juris communis, prout in hoc casu, nam odiosum dicitur statutum, dum arceat probationem, requirendo subscriptionem testium, & idè ex illo non intelligitur exclusa confessio principalis, cui magis creditur, quam mille testibus Innoc. in cap. cum contigat, de offic. delea. Bar. & DD. in l. 2. §. creditum, ff. si cert. petat cum ex instrumento nullo resultet valida confessio: Bart. & DD. communiter in l. 1. §. si quis ita, ff. de verb. oblig. & licet hæc opinio habeat contradictiones, tamen omnes conveniunt, quando instrumentum est nullum ratione solemnitatis ommissæ, ut testatur Gab. commin. opin. lib. 6. de clausul. conclus. 10. num. 12. satis enim est, ut non lædatur finis propter quem facta fuit constitutio, nam non habet locum ejus dispositio, Dec. in cap. quoniam contra, de probat. in ult. notab. In casu proposito, finis, per quem condita fuit pragmat. non est læsus nam deficit suppositio, & fallitas; Et in terminis observat D. R. de Marin. post hæc scripta, lectus, ad Rever. dec. 386. num. 3. tradens in illo facto, nullam fuisse habitam rationem de fidejussione præstita per vassallos ad beneficium Baronis, & stipulata per Notarium vassallum, nec de dictis testium examinatorum Tribunal illud multum curasse, uti non probantium, sed ad actum nullum

hum se referentium, addit idem Reg. contrarium vuisse iudicatum, si testes simpliciter deposuissent, se fuisse presentes quando vassalli interrogati, an pro Barone se obligassent, affirmativè respondissent; *Capitulum enim Regis Ladislai tantum annullavit contractus, & instrumenta stipulata per Notarium vassallum, illaq; nullam fidem facere, sed minimè excludit probationes faciendas per testes, qui instrumento interfuere, nulla habita relatione ad instrumentum celebratum, ut tradunt Cap. blanc. de Baron. prag. 1. num. 348. Gait. de credit. cap. 3. num. 835. & in append. ad cap. num. 35. & idem D. R. de Marin. ad Rever. dec. 550. num. 4.*

15. Ab ipsis autem Actuariis esse scribendas, & signandas obligationes, sanxit prag. 9. de Actuar. & ibi R. Rovit. Reg. Capyc. La tro dec. 138. num. 27. lib. 2. quamvis jure communi, tam ipsis, quam eorum scribis hoc permittatur, dummodò ab Actuariis signentur, *Mohed. dec. 347. & notamus nos rit. 2. num. 42. & rit. 36.*

Valeatnè Actuarius scribere obligationes contra ipsummet, extricant de Bottis ad Burt. in lex sententia, ff. de testam. Horatius Viscont. in conclus. juris, verbo Notarius in Regno.

Isthec autem obligatio fieri, utrum possit die feriata, & facta subsistat, latè explicat Carav. quo 16 fretus negat, quo ad illas, quæ continent fidejussiones factas in Judicio, *Galter. mōx adductus num. 42. & 43. & Reg. Rovit. in prag. 2. num. 63. de jurisd. non turbanda, Vivius, qui Carav. non meminit, decis. 35. omnes affirmantes, cum illa actus sit voluntariæ jurisdictionis, verum Actuarius, & partes non evitant peccatum, ut ex eodem Carav. notat Thor. vot. 57. num. 20. tom. 2.*

17. Illius verò exequutio vocationem partis non exquirat, Ritus statuit, & probatq; de Franch. dec. 118. num. 8. & Thor. vot. 54. lib. 1. (tradens in Curia Regia Civitatis Monopolis citationem fieri ex inveterato illius Curie stylo) id tamen, si obligatio sit de solvendo, quod si de representando, utiq; citationem partis disquireret, quod affluenter Muscat. edocet in prax. fidejussor. modo 5. per totum, surritq; adducta decisio, de Franch. dec. 118. sub num. 9.

18. Secundò restringitur, si ubi capta obligatio in una Curia, esset in altera incusanda, quandoquidem citationem etiam requireret, ad dicendum causam, ob quam accusari, aut incusata exequi non debeat, per Affl. in consf. Bajulus si furem, n. 3. & dec. 3. Ursill. ad Affl. decis. 387. etiam sub nu. 3. Ifernief. Antistitem in prax. Cur. Archiep. cap. 16. & Caravit. hoc ritu, insequentibus memorant Rovit. add. loco num. 6. Muscat. in prax. fidejuss. memcr. par. 1. modo 1. sub num. 20. cit. Galter. num. 45. Gaitus de credito cap. 2. tit. 2. num. 58. Thoro voto 5. num. 40. par. 1. & voto 60. num. 30. par. 2. Visconti add. verbo obligatio judiciaria, Reg. Sanfelic. in prax. Judic. tit. de ord. Judic. num. 13. quin in M. C. non impartitur brachium literis exequutorialibus Curie inferioris expeditis virtute obligationis incusatae, nisi inferatur obligationis tenor, ut intelligere possit, an benè Judex judicaverit, teste Reg. Sanfel. dec. 64. num. 8. & 9. lib. 1. R. de Marin. ad Rever. dec. 602.

19. Amplius obligatio antiqua citationem exposcit

quæ tunc dicitur, si effluerint decem anni, à die, qua solutionis tempus advenit, *Galter. Carav. latudato 3. par. princ. verbo Expediatur citatio, rub. 2. num. 8. Carrab. feng. 130. & in tract. de syndic. par. 2. sub num. 53. Muscat. id declarans, in praxi lib. 2. par. 1. gl. in for. num. 89. Vincent. Vita in sua repertor. jur. Canon. & Civil. verbo Obligatio elapsa decennio, Camill. Laratha consf. 30. num. 30. Danz. de pugn. DD. tom. 1. tit. de instrumento c. 3. nu. 50. etiam si concurrat in præscribente mala fides, quæ non refragari in præscriptione juris exequutivi, probant Grat. discept. forens. cap. 52. num. 22. lib. 1. Carav. rit. 167. num. 3. Scacc. de commerc. §. 7. gl. 7. num. 3. Consil. Carleval de Judic. tit. 3. disp. 4. num. 1. tom. 2.*

His quippè duobus in casibus citatus debitor ad dicendum causam quare non debet exequi, solutionem allegans extra carceres, pulloq; factò depositio auditur, teste eodem Carav. in hoc rit. sub num. 4. quem laudat Reg. Sanfel. in prax. Judic. sect. 38. sub num. 23. Franc. Ant. de Judice Robert. de liquid. instrument. consf. 2. num. 4. dicens, hoc semper fuisse observatum in M. C. non virtute Ritus, quia non reperitur in hoc Ritus aliquis scriptus.

20. Expeditis verò literis exequutorialibus vigore inculatae obligationis, ante decennii lapsum, illæ debitorum exequutioni demandantur, etiam ultra decennium, prævia quoq; partis citatione, ut observat Pulverin. ad Affl. dec. 30. ibi; *Est tamen bene verum, quod quando reperitur obligatio accusata, licet sit antiqua, exequitur, quia tempus non est modus inducendi, neque tollendi obligationem, l. obligationum ferè, §. placet, ff. de act. & obligat. debitor enim citatus, si nullam reddiderit congruam rationem, cur non sit exequutioni demandanda obligatio, proceditur ad illius exequutionem, Franc. Ant. de Roberto add. consf. 2. num. 3. vers. in hac fallentia, Galter. par. 1. 1. partis, rub. 2. num. 45. & 3. par. 1. princ. rub. 2. num. 8. quorum autoritatibus fretus, Consil. Carleval add. tom. 2. de Jud. lib. 1. tit. 3. disput. 4. num. 13. improbens Reg. Tapan consf. duram, & diram, nu. 14. lib. 4. Juris Regni rub. 19. sentientem, decem*

21. annorum curriculo, hujusmodi obligationes præscribi, tradit, amitti modum faciendæ exequutionis, non ipsam actionem exequutivam quæ non nisi triginta annorum silentio computandorum ab exordio obligationis, præscribitur, *Afflic. dec. 245. num. 13. & 12. & decis. 345. num. 10. Barbof. in l. sicut 3. num. 159. C. de prescript. 30. vel 40. annor. Grat. discept. forens. cap. 403. num. 11. lib. 3. & cap. 994. num. 8. lib. 5. Faber lib. 7. Cod. tit. 13. diff. 12. Carthar. decis. 120. Carleval ipse disp. 2. q. 7. sect. 3. num. 995. tom. 1. Gallup. in prax. par. 3. cap. 30. num. 31. Consil. Staib. resol. 15. num. 6. lib. 1. Modus autem vergit ad id, ut valeat creditor ante decennium, obligationem incusare absque citatione, & in hoc rectè cadit prescriptio, nam decennio elapso citatur debitor ante literarum exequutorialium expeditionem, quo nihil deducente, ad exequutionem proceditur, quemque Carleval in hoc malè loqui tradit Michael Angel Gixx. ad Capyc. Latr. decis. 58. à num. 14. lib. 1. Verum ex verbis Reg. Tap. hoc discrimen, tam apertè deducitur atque dignoscitur, ut ea possint*

fint

Int rectè accomodari intellectui à Carleval tradito, qui non tantùm ab iplo fuit excogitatus, etquè perpensus, verùm, & traditus, ac receptus videtur per S. C. apud Marchionem Torelli, Reg. Capyc. Latro dec. 58. nu. 15. ubi, denegato termino ordinario, concessum fuit creditori, ut valeat jus exercere executivum, licet lapsi fuerint viginti anni, unde explicatus fuit *Ritus M.C.* 167. quo præstitutum erat, ut post decursum dicti temporis, instrumentum non posset liquidari, ut procederet solummodò respectu liquidationis, & exindè præscriptioni locum esse quo ad modum, per quem, remota defensione, agi videbatur, non verò respectu Juris executivi, quod, citata parte exerceri necesse est.

22 Tempus verò præscribendi ipsum pactum executivum, in documento publico adjectum ad instar juris executivæ sententiæ esse annorum triginta indicant *Conf. Carleval add. disp. 4. sub nu. 1. & 15. & tit. 1. disput. 7. n. 5. & 28. Reg. Capyc. Latro decif. 58. nu. 4. Episcop. Barbof. de pensionib. par. 2. q. 17. n. 4. Thor. par. 1. compend. verbo Tertius possessor, & par. 3. compend. decif. sec. 3. verbo pactum rescissorium, Franc. Balb. in tract. de prescrip. 4. par. 4. partis, q. 31. n. 1. Ursill. dec. 245. n. 10. & de iplo ac jure liquidandi via *Ritus M.C.V.* plenius loquimur d. rit. 167.*

23 Sententiam insuper transactam in rem judicatam, absquè citatione partis executioni demandari replicat *Iodoc. in prax. civil. cap. 254. n. 4. Muscat. in prax. lib. 2. par. 2. gl. demandantur, in princ. n. 15. Carleval lib. 1. tit. 3. disp. 3. to. 2. quin, ex Carav. sub n. 7. hoc eod. in ritu, Thor. p. 2. comp. verbo expensa facta per Victorem, & verbo restitutio in integrum, deinde, sententias S. C. ex inveteratissimo stylo intimationem non requirere, cum publicè legantur, sed expediri mandatum de parendo, cujus observantiæ memores sunt *Muscat. adductus nu. 15. distinctè materiam, extricans, Rovit. in prag. 5. n. 3. de offic. S.C. Reg. Capyc. Latro. consult. 159. n. 1. Laganar. ad Rovit. in prag. 4. lit. A. de dilatione Judex. Franc. Maria Prat. lib. 2. discip. forens. sup. 35. n. 41. Dom. Reg. de Marin. lib. 2. quotidian. resol. cap. 278. n. 3. Reg. Marcian. lib. 1. discip. forens. 18. n. 40. & 41. Jo. Franc. Marotta lib. 1. discip. forens. cap. 13. n. 32. Restrictiones verò regulæ à Carav. recensitas, insequitur *Avus meus ad Capyc. dec. 1. num. 3. & nonnullas amplectuntur Amend. ad Franch. dec. 405. Minad. decif. 8. Ricc. collect. 1194.***

Hæc verò, quæ fermocinati sumus de obligationibus, circa executionem, militant in chirographis, quæ diriguntur nummulariis, vulgò, *polise di banco*, in quorum executione proceditur ad instar instrumentorum, & obligationum, pœnès acta (quæ inter se sunt synonyma, teste *Anichin. de prevent. q. 9. n. 9*) vigore *pragm. 64. §. 2. & 6. de offic. procur. Casaris*, ubi *Rovit. nu. 32. Galter. prima prima partis, rub. 2. n. 46. Thor. to. 3. compend. dec. par. 1. verb. depositum, Gait. de credito par. 2. tit. 9. ex n. 3219. Carleval disput. jur. lib. 2. tit. 2. disp. 8. num. 28. Dummodò recognitis illis sint, vel legitime probatæ, ut advertit, præter adductos, *Parlador. lib. 2. rer. quotidian. cap. fin. in in p. par. §. 5. de Franch. dec. 502. Tap. in d. prag. 64. fol. 249. Carleval disp. 6. n. 39. Mauson. de caus. exe-**

Tom. I.

quint. q. 5. Thor. vol. 2. n. 18. & voto 85. nu. 28. par. 1. & vot. 81. nu. 6. par. 2. Rota in florileg. præf. concl. 4. nu. 2. etiam si apocæ fuerint subscriptæ à complementario, seu procuratore habente speciale mandatum, Thor. par. 1. compend. dec. verb. Apoca, Conf. Roc. lib. 1. resp. 21. contra quoq; hæredem debitoris, Ant. Gam. decif. 369. Reg. Rovit. in prag. 74. n. 35. de offic. procur. Casar. & an habeant executionem paratam, si fuerint subscriptæ à Notario nomine alterius de ejus mandato cum tribus testibus, qui recognoverunt eorum subscriptionem, Ricc. dec. Cur. Archiep. 90. Tap. in prag. 63. de apocis, & Carlev. ex n. 2617. ad n. 2931. octo modos recenset, quibus apoca privata recognosci potest.

26 Literas quoq; cambii legitime protestatas paratam, ac celerem habere executionem contra scribentem, nulla pœnitus admiffa exceptione omniquè remota defensione ex omnium mercatorum usu, ac de communi nedùm totius Italiæ, verùm, & universi Orbis consuetudine receptum est; ex *Bald. conf. 349. n. 4. ad fin. & conf. 384. n. 3. lib. 1. testantur, post Scacciam de Commerc. §. 7. gl. 5. n. 4. Ros. Rom. apud Marchesanum de Commissionib. q. 1. §. 2. fol. 873. Rot. Januens. decif. 2. n. 9. & dec. 126. n. 8. Grat. discip. for. cap. 500. n. 2. & 3. & cap. 569. n. 25. & 27. lib. 3. Honded. conf. 29. vol. 2. Mastrill. dec. 9. lib. 1. n. 7. Mauson. de causis executivis q. 5. n. 16. Pacific. de Salviano inverdito, inspect. 1. cap. 7. n. 33. Gait. tit. 7. n. 2482. cum seq. & Raphaël. de Turri in tract. de cambiis, disp. 2. q. 16. fol. 246 n. 19. 20. & 21. ubi inquit, quod ubiq; locorum negotiatores: & cambientes pro literis cambii habent in eorum foro paratam executionem, & in eadem disp. 2. q. 7. n. 23. fol. 187. potissimum in Regno nostro, ex *prag. 1. n. 6. & pragm. 5. sub n. 3. de literis cambii*, traduntq; *Mauson. loc. cit. Fab. de Ann. conf. 82. n. 2. Genua de script. privat. in rub. de literis cambii lib. 3. q. 2. n. 9. Jo. Jacob. Anichin. de prevent. instrument. cap. 3. sub num. 2. & declarat. Conf. Franc. Roc. lib. 1. respons. 3. cum aliis respons. sequent. multas dispungens notabiles questiones: literæ insuper cambii probant stipulationem prius factam, Alex. conf. 78. n. 1. lib. 1. de Turri eod. tract. de camb. disp. 2. q. 7. n. 23. & q. 23. n. 14. & proindè, subsecuto protestu, scribens literas solvere, obstringitur *Rot. Jan. dec. 8. n. 19. Gen. add. loc. cap. 36. n. 67.***

Hinc inolevit auid praxis in hujusce Civitatis Tribunalibus, præcipue lateralis Consilii, cui abdicative à quocunq; alio Tribunali demandata fuit jurisdictione cognoscendi de literis cambii, in *memor. prag. 5. §. 7. quod absq; citatione, vel alia recognitione, sed tantum per simplicem ostensionem literarum, cum protestatione, relaxantur literæ executoriales prævio decreto, teste eodem Mauson. ubi sup. n. 17.*

28 Hicq; prærogativis gaudes obligatio Cameralis quæ paratam habet executionem, *decif. Cenc. in Rot. Rom. 384. n. 1. appellationemq; suspensivam non patitur, Galles. de obligation. Cam. q. 37. nu. 8. Donadio de renunc. cap. 26. à num. 76. & cap. 42. n. 30. Anichin. add. tract. cap. 2. à num. 101.*

RITUS CXXIX.

*Conf. Regni lito legitime contestata circa
vers. offerat eodem die, vel sequenti
per istum Ritus corri-
gitur.*

Item servat ipsa Curia, quod in causis in quibus ipsa Curia committit literas, quod ipsi commissarii dent unum, vel eundem terminum ad ponendum, & probandum, puta quindecim dierum, vel alium majorem, vel minorem, & non astringuntur partes offerre infra biduum, generalia, & specialia; juxta Constitutionem Regni, & aliam observantiam Curias.

SUMMARIUM.

- 1 De exceptionibus generalibus est sermo.
- 2 Illas qua in facto consistunt, tenetur declarare Reus.
- 3 A Judice, etiam parte non opponente, constringi potest.
- 4 Ejusmodi declaratio pati potest, lita jam contestata.
- 5 Eadem in iudicio summario, quàm ordinario.
- 6 Cauti procuratores non solent opponere exceptiones generales, & obscuras.
- 7 Reus uti valet pluribus exceptionibus etiam contrariis.
- 8 An, & quando interrogatoria admittantur, tam ante, quàm post litem contestatam.

Sermocinatus Ritus de materia ponendi infra biduum generalia, vel specialia, & non obstringi partes, concludit, scilicet per se producendo specialia, aut per procuratores presentando, juxta tenorem observantiae in eodem Ritu memorato, qua, attento ordine nostro, legitur in rit. 89. ipsaq; non tantum cessat vigore hujus Ritus, in termino per commissarios à Judice deputatos assignando, auctoritate hujusmet Ritus hodie non observati, ita decidentis; verum etiam in termino ab eisdem Judicibus concessio, eò quod partibus liceat quodcumque, infra tamen eundem terminum articulos producere, ex notatis per Carav. eod. rit. 89. prope num. 1. adductus autem Ritus 89. sub generalibus, & specialibus praefatis complectitur; tum articulos, tum positiones, tum demum exceptiones: idè videre, nè contempnas, quae Muscat. de praedictis exceptionibus generalibus loquens, cumulat in sua praxi par. 2. gl. exceptiones à num. 2. & Brasid. de Franch. in decis. 263. loquentem in ipso Reo debente declarare exceptiones generales in facto consistentes num. 1. ac praeterea complures, deinde addentem intelligentias ad memoratam conclusionem, potissimum num. 5. ut etiam Judex, non opponente parte, constringere illum possit ad declarandum, insequuntur Fab. de Ann. conf. 58. num. 19. Rovit. in prag. 6. num. 13. de ord. Jud. Thor. p. 1. compend. decis. verbo Actor, & verbo Exceptiones in facto, Conf. de Georg. alleg. 34. num. 27. affirmantes etiam post litem contestatam, ex officio ad partis instigationem ejusmodi declarationem Judice mandante fieri debere, sicquè annuere de

Franch. in add. addit. decis. 263. impressam post decis. subnectit Thor. dict. verbo Exceptiones.

Tam in iudicio ordinario, quàm in summario,
4 Confil. Thod. alleg. 29. quin addit Reg. Rovit. num. 16. cautos procuratores non esse solitos opponere exceptiones generales, & obscuras, videlicet, oppono exceptionem carentiae, & incompetentiae actionis, sed restringunt se ad jus tantum; quod
6 Reus uti valet pluribus exceptionibus, etiam contrariis, regulam tradunt, exornantquè Jo. Gratian. Doct. Hisp. reg. 97. Duena regul. 14.
7 Diaz reg. 25. an, & quando interrogatoria admittantur, tam ante litem contestationem, quàm post, extricant Capyc. decis. 19. Marfil. fung. 555. Menoch. de arbitr. Judic. l. b. 2. cent. 1. cas. 51. Marant. in sua praxi. 4. par. dist. 9.

RITUS CXXX.

Item quod causa committantur in ordine solito per dictam Curiam usq; ad summam unciasum auri duodecim, vel infra personis idoneis, & peritis pro qualibet ipsarum causarum, & commissarius earundem causarum in relatione fienda per eum, ponat terminum ad solvendum pro qualitate causae, & personarum: dum tamen non excedat terminum quadrimensis temporis.

SUMMARIUM.

- 1 Praesens Ritus dissentit, quo ad summam ab alio 16. 124. & 126.
- 2 Observantia omnium ditorum Ritus hodie non viget, quicquid Carav. dicat.
- 3 Judicibus Pedanais etiam Jus commune utitur.

Dissentiant verba praesentis Ritus, quo ad summam ab aliis 16. 124. & 126. quorum duo priores concedunt committi causas sex unciasum, postremus verò quatuor, iste autem duodecim unciasum admittit, licet enim Carav. in hoc Ritu, asseveret, observantia comprobari, quod in Ritibus illis refertur, non autem, quod in isto scribitur, ipse adverte, ab hodierno usu non recipi, quicquid legitur in omnibus his quatuor Ritibus, ac prorsus cessare iudicium Pedanorum iudicium, quamvis antiquitus viguisse, non tantum in Regno ostendant praesentati, aliq; complures Ritus, verum insuper, & Jus commune, eorum namque iudicium meminerunt plerumque iura, sens. potissimum in §. illud, in auth. de defunct. & funer. eorum, inibiq; gl. in vers. ab illis, quin, & illis permittum erat, duos aureos in litem iucio, duos autem in sine, posse ab utraque parte exigere, in §. si quis autem, in auth. de iudicibus, quorum exactio, ut illic Glos. annotat, in desuetudinem abiit, & Parlador. adducitur in lib. 2. rerum quotidian. cap. su. p. 6. §. unico, sub num. 2. & Jo. Corasius Miscel. jur. civil. lib. 2. cap. 2. extricat, quis Pedanus iudex dicatur.

R I T U S CXXXI.

Causa modica commissatur usque ad dationem termini.

Item quod causa modica infra unciam unam, examinetur per commissarium deputandum per Curiam ipsam summam, usque ad dationem termini ad probandum: & de plano audiantur testes utriusque partis, & statim fiat relatio.

S U M M A R I U M.

- 1 Cuilibet sæculo nunquam sua defuit malitia, & litigantium pertinacia crevit.
- 2 Auctor doctoratus laurea insignitus fuit, cum decimum sextum ætatis annum ageret, prævio dispensationis diplomate, die 30. Decembris 1645.
- 3 Ea ætate legalis Academia Princeps extitit, & publicas de jure thèses defendit.
- 4 Pro minima pecunia summa, lites in Tribunalibus Neapolitanis habentur cum maximo litigantium dispendio.
- 5 Multa nugatorie lites ab eruditissimo P. Societatis Jesu recensentur, & Boteri in politicis diæsum referuntur.
- 6 Cause modica que dicantur, remissivæ.
- 7 Inter rusticos causa unius porcelli, dicitur gravis.
- 8 In illis multa conceduntur, que alioqui prohiberentur, & contra.
- 9 Modica non sunt in consideratione.
- 10 Observantia hodierna hujusmodi Ritus indicatur.

Nunquam sua cuilibet sæculo defuit malitia, & litigantium, pertinacia in dies audacter excrevit; Mirabar, cum à teneris annis Advocati munus suscepissem in foro (etenim jurisperiti laudæ rea, cum decimum sextum ætatis annum agerem, die 30. Decembris 1645. insignitus fui, prævio dispensationis privilegio, non sine causæ cognitione, expedito: Nam Excell. Regni Prorex, & Supremus Magistratum Senatus Collateralis Consilii, cum legalis Academiæ Principem extitisse, me, & publicas de jure thèses ea ætate defendisse, certissime nosset, meque coram videre voluissent, facillimè votis meis annuere, quod ad Majorem Dei optimi gloriam, & ut in jure tyronibus stimulos ad laborem augeam, scriptum hic volo) mirabar, inquam, jam, tum pro minima pœcuniæ summa, lites haberi, & plus nummorum scribis largiri homines, quam felici exitu causæ sperarent; Verum cum apud Athletam nostrum Caravitam legissem in tribus Curis, de triginta carolenis diutissimam olim extitisse litem, omnis admirationis motus ex animo decidit, præsertim cum sexcentas istiusmodi negatorias lites, apud Angelgrave Societatis Jesu, de Evangelica Juce peritissime scribentem, satius invenissem, è quibus hæc una, sit satis, quam Boterus in politicis retulit: *minimi*, inquit ipse, *Lutetia pro sex coronatis litigatum, in quos diversa pars sexaginta florenos insumpserat*, de quibus causis loquitur hic Ritus.

6 Quæ verò sint istæ causæ modicæ, declarat *Caro sup. rit. 115.*, & copiosius *Muscato. in prax. civil. par. 1. gl. pœssitur, à num. 29.* atque *Anson. Cor. Tom. 1.*

sett. in tract. de minimis, in 2. tract. vol. fol. 87. Mar. cell. Calà de mod. articul. §. 1. Glos. 3. n. 6. & nos extricavimus eodem in rit. 115. Nec verba illa hujus rit. *Infra unciam unam*, restringunt summam causarum modicarum, ad unam unciam, sed quia inter causas modicas numeratur, quæ unciam non excedit, ideò loquendo de causa unius uncie, dicit esse modicam, quamvis respectu personæ, tunc esse possit, & gravis causa, talem siquidem esse causa unius porcelli in rustico, asseverat *cit. Corsetus eod. tract. post num. 8.* ideò *Cyn. Angel.*, & *Glos.* quos insequitur *Lanfranch. de Oriano in cap. quoniam contra de probat. cap. 8. nu. 26.* non immeritò scripserunt, magnam nonnunquam reputari causam inter pauperes agitatum, quæ inter divites modica, aut minima censeretur, & quidem refert non ignorare causas modicas, cum plura in illis liceant, quæ alioqui non licerent; in illis nempe paucis allegationibus opus esse, diximus *super rit. 75. sub num. 3.* non secus ac in contrariis casibus accidit, in quibus per multa præmittuntur, quæ alioqui fierent, ac fieri deberent. idque ratione contingit illa, quod modica non sunt in consideratione, ob quam nimirum restitutio nem non dari pro modica læsione, dixit *Capyc. dec. 109. nu. 9.* ubi longo themate alia adicit, *Avons meus in annot. 3.*

10 Hujusmodi Ritus sanctionem minimè servari, quoad commissionem, & termini ordinarii dationem, advertit super eo *Reg. Tap. lib. 2. jur. Reg. rub. 16. de Pedan. Jud. quicq; subnectit servari, quo ad summariam capiendam informationem, nam dicitur, quod capiatur informatio, & testes habeantur pro citatis, & in causa ducatorum quadraginta mutuatorum, quæ magna dicitur ex *Maraut. in spe. 4. par. di. 9. num. 189.* esse procedendum ordinariè, scribit *Thor. in Cod. rer. civil. judicat. cas. 18.**

R I T U S CXXXII.

S U M M A R I U M.

Narrantur faciendæ à commissariis contumaciarum in criminalibus.

In primis, quod dicti commissarii de literis executorialibus criminalibus commissionis eorum, & qualibet ipsarum: & de qualibet criminali cujuscumque & quorumcumque bannitorum, fieri faciant publicum instrumentum, sed publica instrumenta per Judicem notarium, testes, quod, & quæ contineant inquisitionem factam per dictos commissarios, vel alterum ipsorum, de bonis omnibus tam mobilibus quam stabilibus, quæ reperierint in dictorum contumaciam bannitorum per dictam Curiam, pro causis quibuscumque, & captionem, & venditionem tertie partis ipsorum bonorum mobilium repertorum legaliter, & sine fraude, per eos faciendæ, & quæ bona mobilia fuerint: & in quibus ipsa bona consistant. Item contineant in quolibet dictorum instrumentorum cujuslibet literæ executoriæ criminalis divulgatio banniti in qualibet litera executoria denominati, sed denominatorum, & dies divulgationis

banniti, sed bannitorum ipsorum: & etiam dies annotationis rel quorum honorum omnium mobilium, & stabi lura contumaces, vel contumacium, & banniti, seu bannitorum eorundem, per dictos commissarios ad opus dictae Curiae faciendorum: & quae per ipsos reperta fuerint tempore inquisitionis praefatae, & instrumenta ipsa scripta, & subscripta, & omni solemnitate, vallata, & signata; & completa, continentia omnia supradicta ad dictam Curiam infra terminum in dictis literis commissionis eorum descriptum, & distinctum, una cum pecunia dictarum tertiarum mittere, seu ducere studeant, & procurent.

SUMMARIUM.

- 1 Annotatio bonorum, quando fit facienda.
- 2 Et in quibus rebus.
- 3 Fieri an possit ante condemnationem.
- 4 Fiat mobilium tantum, an etiam immobilium, & mobilium extra Regnum existentium, extricatorum.
- 5 Mobilia personam condemnati concernunt tantquam ejus effibus affixa, locoque non circumscribuntur.
- 6 Nomina debitorum extra districtum sita subjacent Neapolitanis consuetudinibus mortuo ibi debitore.
- 7 Praesertim, in ipsa Civitate destinata sit solutio.
- 8 Caravita sententia contradicit Scialoja, sustinens mobilia illius, in quo reperiuntur, esse Territorii.
- 9 Nomina debitorum, an appellatione bonorum veniant in materia quoque confiscationis.
- 10 An mola molendinorum.
- 11 Pecunia, animalia, & servi.
- 12 Fictualia, segetes, necne, & bona prohibita alienari.
- 13 Prohibitio alienandi pro interesse tertii extenditur ad delictum.
- 14 Qua fit differentia inter hunc Ritum, & Constitutionem Regni panam eorum, illoque Constitutio, an corrigetur.
- 15 Lex posterior contradicens anteriori illam revocare dicitur, tametsi ejus non meminerit.
- 16 Causa, ob quam fiat bonorum annotatio, ex Angel. alia subnectente, traditur.
- 17 Ipsam annotationem in Regno minime nunc fieri, indicatur.

Praesens Ritus cum quinque sequentibus, tractat de commissariorum instructionibus, qui deputantur ad exigendum contra contumaces, & quoniam hodie aliter servatur, & aliae extant instructiones, quarum aliquas recenset Carav. in hoc rit. sub nu. 1., & nonnullae sunt, sub rub. prag. de offic. Magistr. Just. ut proinde parum deservire hodiernis temporibus in hoc Ritum sancita, maneat R. Tap. super eod. ritum lib. 2. jur. Regn. tit. 23. de commiss. contumac. Ipse nonnulla tantum de bonorum annotatione, de qua Ritus fatur, attingam, & quid illa praesferat quibusque in casibus fieri de jure possit, tractant Salicet. in l. 1. cum duabus seqq. C. de requirendis reis, Gandin. in tract. malefic. rub. quid sit agendum reo absente. Farinac. q. 11. num. 2. Afflic. in constit. grandis, num. 3. & 8. Bajard. ad

Clarum q. 44. ... 14. de Angel. in prat. in l. si intra Provinciam, C. bonis prescriptor. Fieri autem debet de rebus delinquentibus, & immobilibus, juribus, & actionibus cum suis qualitatibus, & circumstantiis, & cum suis opibus, prode sunt ponens Reum delinquentem, advertit. Leroy. de jur. sic. lib. 5. sub num. 96. ... 2. num. 24. C. de bonis matern. idemque; Peregr. in initio dict. num. 196. ... 3. num. 24. C. de bonis matern. idemque; Peregr. in initio dict. num. 196. ... 4. jure commun. non nisi bonorum mobilium fieret hodie delictio; Cypri. ... 5. Caball. ref. ... 6. de Franch. dec. 93. num. 4. 6. Conf. de Geog. alleg. 23. num. 14. ut praeter ea ratione freti nostrates scripserint nomina debitorum extra districtum sita subjacere hujus Civitatis consuetudinibus diem functo in ea creditore, Molfes. p. 2. tit. de bonis, qu. 11. num. 2. Confil. Provençal. in consuet. si quis, vel si qua, observ. 19. a num. 20. Horatius Montan. controuersor. c. 8. nu. 3. traditamque rationem insistantur, Alciat. in l. si. ver. noq; C. de p. Etis, Berta. de clausul. instrum. claus. 1. gl. 2. num. 3. Soccin. tract. failent. 5. conclus. lim. a. potissimum si in hac urbe solutio sit destinata, volunt idem de Franch. dec. 93. necnon altera 280. Fab. de Ann. conf. 45. Minad. conf. 12. Molfes. q. 12. nu. 11. Provençal. observ. 17. a num. 19. ex Text. in l. contraxisse, ff. de action. & obligat. l. 3. ff. de bonis ant. jud. possid. Carav. verò, & aliorum sententiae, contradicit Angel. Scialoja in prat. forjudic. cap. 16. num. 37. Alex. infecutus opinionem in add. ad Bart. in l. ex facte la seconda, ff. de hered. instit. & conf. 16. num. 3. vol. 1. necnon Caput. in pratud. §. 6. n. 17. circa medium, mobilia, judicantium, illius esse territorii in quo reperiuntur, An verò nomina debitorum, & annui redditus appellatione bonorum veniant, Ricc. collect. 239. Thesaur. lib. 1. qq. forens. q. 2. num. 2. Gratian. discept. forens. c. 748. nu. 2. & 507. num. 1. Thor. in Cod. rer. judic. civil. cas. 34. Joseph Sesse dec. Arag. 132. Jo: Bapt. Spada conf. 296. lib. 2., & in propria materia confiscationis, Alex. conf. 144. vol. 2. Fusc. sing. 15. lit. M. Fiscont. in conclus. jur. verbo nomina, 10 an mola molendinorum, Carocc. dec. 107. pecunia, & argentum, Thesaur. decis. 160. Gratian. discept. forens. cap. 81. Jo: Bapt. Spada conf. 295. lib. 2. Thor. in Cod. rer. judic. civil. cas. 33. animalia, Caroccinus decis. 56. Ricc. collect. memor. 239. Io: Bapt. Spada conf. 293. tom. 3. servi, Castill. dec. Sicilia. 128. par. 2. 12 victualia, & segetes non recolletae, Thesaur. lib. 1. q. forens. 26. lib. 1. Hieronymus de Laurentiis decis. 16. Jo: Bapt. Spada conf. 294. lib. 2. an merces, cate-

exteraquè venalia, *Affl. dec.* 106. affirmativè arbitratur in legato omnium mobilium, & supellectilium domus, contradicit verò *Præs. Merlin. cens. 2. contrav. for. cap. 65.* decisumque fuisse contra *Affli. et* opinionem fatetur, & novissimè hoc examinat *Io. Bapt. Mucci var. q. 9. forens. q. 29.* an verò bona prohibita alienari, *Clar. §. fin. q. 78. nu. 10.* & *Carav. laudato, Avus meus ad Capyc. decis. 137. num. 1.* *Foller. in prax. crim. rub. annotentur bona centum, num. 8. de Franch. declarans add. decis. 93. num. 4.* & quod prohibitio alienandi pro interesse tertii, extendatur quoque ad delictum, præter *Carav. hoc in ris. in fin.* firmant *Bart. Romul. in tract. de præcep. bonor. ext. famil. alien. num. 55. 239. & 244. M. Anton. Pereg. de fideicom. art. 46. num. 5.* An jura conditionalia, *Catalan. de Indult. cap. 17. nu. 44. Caball. resol. crim. cas. 264. num. 2.* Admoneo tamen restringendum esse, quod dixi de juribus, & actionibus, quotiescumq; lex aliqua fanciens annotationem faciendam, expresse loquitur de juribus, & actionibus, vel simpliciter de bonis mobilibus, & immobilibus, prout loquitur præsens *Ritus*, qui propterea non extendatur ad prædicta jura, & actiones, affirmo, secus, si aliquod addidisset verbum possessivum, prout *Constit. Regni panam eorum de forbannitis, & forjudicatis*, quæ hoc itidem in casu loquens utitur verbo illo possessivo, *bonis suis*, teste *Arnonio soliloq. 10.* & aliis multis, suffultus auctoritatibus prædictus *Farinac. num. 109.*

Sed cujus attendatur sanctio, *ritus*, nempe istius, vel Constitutionis? scias hujus *ritus* attendendam esse, nam *ritus* componi, observariq; mandavit Regina Joanna die 12. Januarii 1420. idquè deducitur aperte ex postremo *ritu*, & consecutivè manarunt post *Regni Constitutionem*, quod ex verbis *Caravita in hoc ritu*, & aliis multis deducitur, atq; idè *ritui* tanquam legi posteriori parendum est, qui dum contradicit jam dictæ constitutioni antecedenti, tamen illius non meminerit, dicitur illam revocasse, ex *Bart.* (quem alii communiter amplexantur) in *l. omnes populi, num. 39. ff. de justit. & iure*, & *Bart. omnes assentiari, dicit illic Rain. de Forlivo num. 73. Io. Baptista de Sancto Severino n. 106. & Crotus num. 97.* Insuper aliud ignorare nefas est causam ob quam fieri hanc bonorum annotationem, inolevit mos, quamquè *Angel. scriptam reliquit in tract. malefic. verb. Qui Iudex videns quod inquisisti, num. 3.* cum ait, quod sicuti in civili fit missio in bonis, ut contumax tedio affectus, veniat respondentus, ita in criminalibus banitus, tum in persona afficitur nomen ejus inter eos describendo, tum in bonis, illa annotando, mox autem subicit, quod idè Reus in civili comparens, quandocunq; infra annum resectis expensis recuperat bona sua, itidem, & in criminali, demumquè addit: bona autem non recuperat, nisi infra annum compareat, sequitur *Capyc. decis. prædicta 131 sub nu. 3.* hanc verò postremam conclusionis partem, ut non comparente in anno, acquirantur Filco bona, ut etiamsi deinde compareat, non recuperet annotata bona, optimè probat *Text. in l. 1. illibiquè DD. communiter, C. de requir. reis*, postquè alios, *Farinac. qn. 11. num. 1.* Alia etiam plura in hac re adiacerem, nisi cessaret hodie in Regno ejusmodi

annotatio, teste *Foller. in sua prax. crim. verb. forjudicatur*, insequiturq; *de Franch. dec. 515. num. 9.* abundantiusq; in illius calce.

RITUS. CXXXIII.

*Pro pœna contumaciæ in causis civilibus facta
enquatio in tertia parte bonorum mobilium contumacis.*

Item de literis executoriis civilibus commissio- nis dictorum commissariorum commissarii ipsi non curent facere instrumentum, sed facta fideliter, & legaliter inquisitione per eos de bonis omnibus mobilibus tantum, condemnatorum quoruncunquè in dictis literis contentorum, tertiam partem bonorum mobilium prædictorum capiant, & capta vendant, seu captas, prætio, seu prætiis quibus poterunt melioribus, seu de illis componant: conditionem dictæ Curiz faciendo propterea meliorem, licet in dictis literis commissionis eorum, non contineatur, quod possint componere de eisdem.

SUMMARERUM.

- 1 Contumax, inter complures pœnas, quas patitur, est tertia pars bonorum mobilium.
- 2 Qua habet locum tum in criminalibus, tum in civilibus.
- 3 Quid vero hodie servetur remissivè.
- 4 Pœna tertiae partis mobilium, cessat hodie in Criminalibus, & Civilibus causis.
- 5 Contumax in hac Civitate, si non comparet, pro contumacia punitur arbitrio Advocati Fiscalis, si verò comparet, solvit ducatum unum, & quid in Regno.
- 6 In civilibus contumax comparens debet rescire expensas, quicquid aliter dicat Julius Caesar Galup.
- 7 Contumax an debeat audiri à principio, vel in terminis, in quibus causa reperitur.

Complures cum sint pœnæ, quas patitur contumax ob suam contumaciam, easque coacerant *Petr. Duen. regul. 152. & 153. limit. 5.* atque *Marant. par. 6 membr. 2. à nu. 9. Jodoc. in prax. civil. cap. 78. Grimald. ad Tartagl. cap. 1. vers. pœna autem*, & una earum sit tertia pars bonorum mobilium, tum in criminalibus, juxta *Ritum* præcedentem, & *Constit. Regni grandis utilitas, de pan. contumac. in crim. & panam novem nunciarum, Rub. de pan. Viv. dec. 138. Foller. in prax. crim. verb. Annotentur bona in princip. Borrell. in summa dec. tit. 46. de contumac. num. 144. Novar. in colle. 7. pragmat. 69. num. 24. Conf. Carleval. in tract. de Judic. disp. 2. num. 849. Avus meus ad Capyc. dec. 131. nu. 2.* quin hanc pœnam in viridi fuisse observantia suo tempore, testatur *Carav. in ritu 135. num. 1. & in Ritu 211. num. 1.* quicquid dixerit *Carol. Rot. in floril. præf. concius. concl. 9. num. 28.* quem confutat *Gis. ad dec. 77. Reg. Capyc. Latro num. 7. lib. 1.* tum in civilibus ex *Ritu* præsentis, necnon *Ritu 211. & 218.* verba facientibus in utroque casu, scilicet, civi-

civili, & criminali, *Viv. in sylva commun. opin. in opin. 678. Carrer. in prax. crimin. tit. de homicid. vers. qua autem, num. 15.* quamvis autem in civilibus non fervari, adjungat idem *Carav. in hoc rit. 88 sub num. 1.* per doctrinam *Marant. in eod. add. loco*, attamen non ita generatim inibi loqui *Marant.* existimamus, eò quod in aliquibus locis non fervari asserit, dictumque usum attendendum monet, si vigeat in aliquo loco: advertimus tamen inter observantiam præsentis, alteramque præcedentis *rit.* aliqualem extare differentiam, non solum, quia in criminalibus loquitur, ista verò in civilibus: at insuper quia in illa annotationem fieri mandatur bonorum mobilium, & stabilium, in ista verò tantum mobilium bonorum.

Quid verò fervetur, tum in M. C. V. tum in cæteris locis contumacibus, extricant *R. Tap. lib. 3. jur. Regn. in annot. ad Const. Regni, clementia Imperialis, pag. 88. Danz. de pugn. DD. c. 8. sub tit. de contumac. n. 6. Novar. de grav. vass. grav. 158. Thor. 3. comp. dec. sect. 2. verbo pœnam contumaciarum*, aliaque ad materiam adnotant *Vivius add. opin. 678. num. 7. Gramm. cons. civil. 73. sub num. 2. Capibl. pragmat. 14. de Baron. n. 72.*

Et certum est in criminalibus pœnam tertiæ partis bonorum mobilium inflictam contumaci non comparenti, hodie non fervari, sed Advocatus Fisci M. C. V. ex speciali Exc. Proregis rescripto pœnam dictam taxat, teste *Reg. Capyc. Latro add. dec. 77. num. 27.* idemque *Gizzius* obiervat, quod spontè comparens contumax solvat dumtaxat carolenos triginta duos, nec amplius pro dicta contumacia, quæ remissa censetur, molestatur, additque, nec etiam hodiè in hac Civitate solvi prædictos carolenos 32. sed tantummodò solvi ducatum unum, extrà verò hanc Civitatem diversimodè præstari, non excedendo tamen carolenos 12. ut tradit *Novar. dec. 180. & tangit Ricc. collect. 3473.*

In civilibus semper contumax auditur, resectis 6 expensis, *l. sancimus 14. Cod. de Jud. Muscat. par. 2. Gl. venient, num. 6. & par. 3. Glos. partis, num. 80. Ursill. ad Affl. dec. 70. num. 3. Oliva sup. Rit. Cur. Archiep. Neapol. 18. num. 12.* quicquid dicat *Gallupp. in sua prax. par. 1. cap. 5. & par. 2. cap. 3.* hujusmodi expensarum resectionem ab Aula recessisse, etenim in dies experimur in his tribunalibus contumacem audiri, resectis expensis; & pro absoluto tradit *Reg. Sanfelic. in prax. Judic. sect. 37. à nu. 7.* In terminis tamen, in quibus in cautela reperitur, *Ursill. ad Affl. decis. 133. num. 4.* idem *Gallupp. cap. 4. num. 37.* verùm huic ultimo dicto repugnat *prag. 5. de ordin. Judic.* dùm concedit contumaci comparenti exceptiones impediens litis ingressum, & proinde disponderetur, illum à principio audiri.

RITUS CXXXIV.

Quid in aliquibus Provinciis, in quibus diversimodè contumaces condemnantur, faciendum sit enarrat.

Item quod super exactionibus pœnarum fiscalium, ad quas nonnulli de Regno isto, maximè de par-

tibus, & Provinciis Aprutinis cità, & ultra sitimodè condemnati (prout in aliis literis commiffionis ipsorum commissariorum exactionis pœnarum ipsarum plenius continetur, dicti commissarii habeant facere unum, vel plura instrumenta publica, quibus sit insertus tenor dictæ commiffionis, & contineant bona omnia, tam mobilia, quam stabilia dictorum condemnatorum vendenda, seu quæ vendantur per dictos commissarios, mobilia primo, si sufficientia fuerint, & si non sufficerent ad dictam pœnam stabilia, & si mobilia bona, & stabilia non sufficerent: capiant, & arrestent personæ principalem condemnatorum ipsorum: habito tamen respectu ad personam ipsam, secundum conditiones ipsarum: et si fuerint capiendi, et ipsos captos ad Curiam supradictam, et alias super aliis debitis coercionis modis tenendis per prædictos commissarios, & dicta pœnæ exinde habeantur, vel super compositionibus ipsis, etiam faciendis per eos cum condemnatis eisdem: commoda semper dictæ Curie augmentando, provideant: prout modius, & utilius pro idemitate dictæ Curie, videbitur providendum.

SUMMARERUM.

- 1 Executionem in omnibus casibus, & contra omnes, fieri, permittit Jus.
- 2 Sed quo ordine adiungitur.
- 3 Ritus admittit, ac amplectatur dispositionem legis à Divo Pio, §. in venditione, ff. de re judicata.
- 4 Contra personam, non nisi excussis bonis, fieri potest.
- 5 Exequutio facta, non observato ordine tradito à d. rex. in l. à Divo Pio, §. in venditione, an sit nulla.
- 6 Memoratur Francis. Maria Prat. dispungens contrarietatem decisionum S. C. apud Affl. dec. 358 & apud Franck. dec. 342.
- 7 Creditorisne, vel Judicis sit optio satisfaciendi de bonis debitoris.
- 8 Creditorem quod non tradit, & debitori prodest, de facili est concedendum.
- 9 Ob fiscale debitum, & instrumentum liquidatum persona arrestari potest, non facta excussione bonorum, etiam contra Administratores Universitatum.
- 10 Variare, quin, & cumulare in exequutione, an & quando liceat, latè discutitur.
- 11 Exploditur Francis. Anton. de Judice, tradens, quod vinculis mancipato debitore virtute exequutionis in ejus persona factæ, datoque termino super exceptione aliqua, non valeat creditur exequi in bonis.
- 12 Variare an in movendo, & prosequendo Judicio liceat.
- 13 Clausula, ut una via electa, alia non tollatur, cujus sit virtutis.
- 14 Valeant creditores via ordinaria electa ad aliud exequutum convolare Judicium, latè traditur, & affirmativa, magis communis, firmatur sententia.
- 15 Procuratoris inscitia non potest principali præjudicare.

- 16 *Teccad. Reg. Galeota lib. 2. contr. 14. num. 13. addu-*
Bus non refragatur, & in diversa specie loqui-
tur.
- 17 *Creditor quando valeat variare de persona ad*
rem, & à contra, remissive.
- 18 *Illius arbitrium Judex refranare quibit.*
- 19 *Creditor cum assensu posterior debet satisfieri su-*
per feudilibus relictis burgensaticis creditori
posteriori absque assensu.
- 20 *Executio personalis omnino vetatur contra ali-*
quas mentionatas personas, potissimum contra
personam clerici pro debito, quamvis executio
possit fieri reservata congrua portione ad viduum.
- 21 *Algoarii habentes mandatum capiendi, frangere-*
optima, sive fenestras non vetantur pro causa
criminali, secus pro civili.
- 22 *Executio facta, non observata clausula osten-*
dendi prius opposita à Iudice, cum mandatum
subscriptis, an subsistat, affirmativo resolu-
tur.
- 23 *Executio nulliter facta contra verum debitorem*
sustinetur.
- 24 *An verò executio facta virtute litterarum exco-*
mmunicationalium, mutato vel mortuo Iudice, valeat.
- 25 *Ritus dispositio aliter hodie servatur.*

lib. 2. variat. sit. de execut. rei iudicat. a resol. 2. num.
3. Muscat. add. loco num. 10. Consil. Carleval. lib. 2. tit.
de Judic. disp. 1. num. 12. Consil. Hodiern. ad Surd.
dec. 173. num. 13. At Franc. Marin Praxpract. obser-
vent. 1. observ. 43. cui magis opinioni inbendam
 6 *fit, suum interponit iudicium, omnibusque ex*
adverso adductis. contra memoratum Afflictum.
occurrit, explosis iis, quæ potissimum insinuat
de Franch. add. dec. 431. tantorumque patrum con-
trarias decisiones conciliare elaborat.

7 *Quid si debitor plura detineat mobilia diver-*
sarum specierum, creditor obstringatur, illa reci-
pere pignora, ipsi invito à Iudice, vel Reo tradi-
ta, an vero ipsi liceat eligere unum, vel alterum
genus, aut speciem mobiliam, & in gratiam de-
bitoris respondisse, videtur Coleri de process. exco-
cut. p. 3. cap. 9. num. 20. et Tex. in l. rescripta 7. C. de
precib. Imper. offer. l. si me, & Titium ff. si cert. petat.
 8 *quibus, de facili concedenda esse, cavetur, quæ*
creditorum non lædunt, debitorique profunt.
Giurb. p. 1. observ. cap. 46. num. 6. Prat. d. observ. 43.
num. 70.

9 *Ob causam verò fiscalis debiti persona arresta-*
ri poterit, non facta excussione bonorum, L. memo.
C. de exc. tribus. lib. 10. Carav. sic servari testatur,
quicquid aliter disponit hic Rit. & Carav. insequi-
tur, ab eo traditam rationem recensens, Reg. Cap-
pyc. Latro dec. 72. num. 12. lib. 1. dum extricat arti-
culum, nùm gratia medietatis pœnæ fiscalis soli-
ta fieri, eum clausula, dummodò non fuerit exe-
cuta, nec soluta operetur, debitore in vinculis
mancipato. Hocque privilegium protenditur, etiã
in-beneficium Universitatum contra debitores fi-
sciales, & etiam administratores rerum Univer-
sitatum, etenim si per Rationales electos ad adm-
nistratores computa discutienda, illis visis, & di-
scussis, fuerunt ipsi significati, seu condemnati ad
solvendum pecuniarum certas quantitates, potest
contra eosdem exequi realitèr, & personalitèr, vi-
gore præp. sic interpretatæ quæ est 5. cap. 21. de
administ. univer. teste Dom. Reg. de Marin. ad Re-
vert. dsa. add. 519. num. 2. Idem pro executione
 10 *inculati, juxta formam ritus, teste de Franch. de-*
cif. 271. vers. discussio hoc negotio, sub num. 5. Apa-
ce banci recognitio, obligationis pœnæ acta incu-
latæ, & litterarum cambii protestatarum, in quibus
liceat, nè creditori variare, quin potius cumula-
re, atque ideò executum si fuerit in bonis, possit
in persona quoque exequi, responsio affirmati-
va erit omnino valida teste de Franch. decis. 200.
præsertim num. 3. & tradunt Capyc. decis. 46. num. 8.
Decius in l. creditor la 2. ff. si cert. petat. & cons. 939
in princ. optime Natta ad cons. Alex. 130. sub num.
15. vol. 4. Negusant. tract. de pignor. 3. modo 8. par.
sub num. 27. Vrsill. ad Affl. loquens in executione
sententiæ Sacri Consilii, in decis. 231. sub num. 32.
 11 *Rannus Gravineris super rit. 164. par. 4. declarat*
22. & num. 85. Ann. sing. 69. Gratian. decis. 4. Marchi
num. 72. nisi tamen vinculis mancipatus debitor
virtute executionis in ejus persona factæ, excep-
tionem aliquam opposuisset, ad quam probandam
fuerit datus terminus, quandoquidem, si rursus vel-
let creditor exequi in bonis: ratione cessantis iur-
isdictionis Iudicis non posset, teste Franc. Ant. de
Judico in suis comment. ad ritum de liquid. instr.
pons. cons. 4. num. 46. ibique Franc. Anton. Mazzia in
addit.

1 **R**egula juris est affirmativa, in omnibus re-
 bus et contra omnes fieri executionem, præ-
 terquam, si à jure vetitum fuerit, Petr. Duena re-
 gul. 175. lib. 1. nimirum, si multis in casibus illam
 prohiberi certum sit, eoque recenset Marant.
 2 par. 6. act. 3. num. 29. Sed cum fieri conceditur,
 modus ut scilicet primo mobilia, deinde immobilia
 capiantur, attendendus, præscriptus in evulgata
 L. à Divo Pio. §. in venditione, ff. de re judic. ad cujus
 ornatum multa scripserunt Episcop. Campanil. in
 diverfor. jur. canou. rub. 1. cap. 13. num. 332. & cap. 15
 num. 89. (qui, & formam adhibendam in illius ven-
 ditione, tradidit, eod. cap. 13. num. 329.) Muscat. in
 prax. S. C. lib. 2. par. 3. gl. servata, num. 10. Parlador.
 lib. 2. rer. quotid. cap. fin. 5. par. §. 3. num. 4. Avondan. de
 exequend. mandat. par. 1. cap. 17. num. 4. Molin. de
 Hisp. primogen. lib. 4. cap. 7. num. 24. Viv. commun.
 opin. 10. & 11. Jo. Bapt. Costa de remed. subsid. cap.
 43. num. 1. Mohedan. dec. 185. Machant. Patrosin. 34.
 num. 5. & 6. Conf. Staiban. ref. 156. tom. 2.

3 *Dispositionem igitur memorati §. in venditione,*
ne in rebus ipsis stabilibus fieret executio, ubi
satis essent mobilia, admittit quoque & amplexa-
tus est Ritus iste noster, ex quo etiam deducitur
una simul fieri executionem bonorum, & arre-
 4 *stationem personæ non licere, sed gradatim, juxta*
formam traditam in add. §. in venditione faciendam
esse, Joul. Clar. lib. 5. sentent. §. fin. q. 95. num. 1. Carav.
hic in rit. memor. Carrab. sing. 56. 64. & 157. ita
 5 *quod si, illa parvipensa, simul fieret, esset exe-*
cutio nulla, ex decis. Afflic. & inibi Vrsill. decis.
358. & Marant. p. 6. act. 3. sub num. 9. & aliis mul-
tis Auctoribus, quos congestit Caoponil. indic.
num. 332. quibus, contradicit de Franch. dec. 441.
et num. 1. autumans, illam non esse prorsus nul-
lam, sed appellatione indigere, cum quo censent
Giannoz. decis. 199. num. 6. Milanens. dec. 5. nu. 50.
Surd. cons. 39. num. 22. Cost. de remed. subsidiar. re-
mod. 43. num. 1. Casar. Manent. dec. 19. Farinac. in
reperi. Iudic. in fragmentis. lit. E. num. 19. Tractatus

addit. comprobat, quem insequitur *Avus meus ad Capyc. decis. 33. sub. num. 1.* subdit verò ipsemet *de Judice*, & ait, quod si debitor non nisi bona (mobilia haberet, & suspitio esset de lapidatione, licet sequestrare bona illa, quousque expediretur negotium, aut fidejussionem præstaret, Nos autem memoria repetendum esse advertimus, quod liquidato instrumento, unà simul decernitur executio realis, & personalis, ita quod illius virtute, carcerato debitore, ad Judicem redire non amplius opus est, ut in bonis fiat executio quamobrem videtur cessare ratio *Francisci Antonii de Judice*, quod tunc Judicis officium conquiescit & tunc enim nihil agit Judex, sed executio fit virtute ejus, quod Judex mandavit tempore valido, & quo erat Judex, & prædicta omnino cessant in liquidatis instrumentis, vigore *pragm.* mandantis non audiri debitorem, nisi facta integrali solutione, de qua eloquimur *ritu 166.* cogitandum igitur monemus, atque ad alia properando, dicimus in aliis terminis, quam executionis (de qua hætenus loquuti sumus.)

12. Sed in Iudicio movendo, aut prosequendo, si investigetur, valeatne actor variare, sive actionem mutando, sive Reum, adeas *Capycium* affirmantem in casu, quem ponit, *dec. 119. num. 10.* negantem verò in terminis *decis. 33.* ubi permulta cumulat in *sua annot. Avus meus Prosper Petra, & aliqua, Ricc. collect. 1053. & V. fill. ad Afflict. dec. 142. sub. num. 2.*

13. Quod si adesset clausula in instrumento solita apponi, ut una via electa; alia non tollatur, magis procederet mox relata conclusio, ex Doctoribus allegandis, & experimentibus illius virtutem, ejus enim meminerunt, atque diffusè tractaverunt *Gallefus, & Corbul.* quos allegat, & insequitur idem *de Franch. cit. num. 43.* necnon *Frecc. par. 9. q. 9. Marant. disp. 6. num. 3. V. fill. add. loc. & decis. 326. sub. num. 2. Galter. de liquid. instrum. 3. p. princ. num. 8.* qui t adunt, non licere alias creditoribus

14. via ordinaria electa ad executivum convalere iudicium, confirmant *Novar. in prax. daton. insol. qu. 6. sect. 1. Masrill. decis. 157. Montpr. decis. 22. Girrb. dec. 64. num. 11. & dec. 105. num. 53. Grat. discept. forens. cap. 128. num. 49. & num. 50. Macevat. resolut. 29. num. 8. Farinac. dec. Rota Romana 720. num. 1. Surd. decis. 92. num. 13. Reg. Galeota lib. 2. consrov. 14. num. 13. Donadio de renunciat. par. 1. cap. 15. num. 161. Contrariam verò aliam sustinent, *Bal. in l. 3. ff. de testam. milit. Præs. de Franc. decis. 200. à num. 1. ad 4. & alii, per Thor. in compend. decis. Cur. Archiep. verbo variare, latè Rebuff. ad conslit. Gallia tract. de liter. & obligat. art. 2. Gl. unica num. 21. & par. 6. gl. 3. num. 7. Dec. cons. 460. num. 7. & 8. Felician. da censibus lib. 2. cap. 1. nu. 31. Suarez de Pax in prax. to. 1. par. 4. cnp. 3. num. 31. & par. 1. cap. 2. num. 7. Parlador. rer. quotidian. lib. 2. cap. su. par. 1. §. 4. num. 4. Guttier. pract. quæst. 39. inter limitat. num. 7. lib. 9. Volanuo in cursa philipica, part. 2. §. 1. num. 2. Villadiego in politic. cap. 2. num. 21., & post alios, *Ceval. comman. contra de num. 3. cap. 815. num. 22.* & novissimè, solidè argumentis tuetur *Præs. Merlin. cent. 2. cap. 97* dicens *tot. in l. ubi captum, ff. de judic. locum non habere in Iudicio executivo, ex doctrina Jes. in l. nulli, num. 8. C. de Judic. Nogueros. tom. 1. alleg. jur. 4. num. 28. & subdit num. 8. viam ordinariam, & exe-***

cutivam nullatenus esse inter se contrarias, sed diversas, ad idem tendentes, & proinde, electione unius, non fieri alteri præjudicium. Imò hujusmodi variationem, non nisi expensarum præjudicium afferre convento, quibus relictis, non esse actori denegandam viam executivam, affirmat *n. 16.*

15. Eò magis, quia procuratoris, sive advocati inficitia, Iudicium ordinarium inchoantis, ubi executivè erat procedendum, non potest principali præjudicare; ut notavit *Ceval. ubi sup. n. 40. ex tom. cum glos. in l. sed esse, §. fin. quod cum eo*, ubi erranti in eligendo actionem sibi competentem, restitutionis beneficio subvenitur, præsertim in nostro Regno, in quo per *ritum M.C.V. 288.* simpliciter sola facti veritate inspecta, judicatur, ut optimè advertit *Merlin. ubi sup. nu. 14. & cap. 27. end. cent. 2. nu. 34.* quin ne refragatur *Tex. in l. quod 16 in barode, §. eligere, ff. de tributor. actione*, quo tuetur *D. Reg. Galeot. add. nu. 13.* inibi enim species diversa omnino proponitur, eò quod Jurisconsultus prohibet, una actione electa, ad aliam convolari. Quod diversum est quando via activa, & executiva competit; tunc enim per unius electionem, alia non amittitur, *l. miles, §. qui iudicati, & l. 4. §. si ex conventiono, ff. de re judic.* ut in puncto notavit *Rebuff. cit. art. 6. gl. 3. à n. 7. vers. nec refragatur*, subnectens rationem, nam idè quis agit, ut interdum veniat ad executionem, ergo minimè renunciatur executioni per actionem ordinariam intentatam, quod secus est, si plures competere actiones: additque, aliquos hanc differentiam non intelligere.

17. Quando verò creditor valeat variare de persona ad rem, de re ad personam, & de principali ad fidejussorem, extricant *Silvan. cons. 23. nu. 6. Brun. à Sole in compend. Jur. verbo creditor, Amanoll. declar. aquis sing. 185. Salgad. in labor. cred. p. 1. cap. 17. Laganar. ad Rovis. in prag. 1. lit. G. de arbitr. verbo Immo, Mocc. in sylv. casfor. cap. 49. nu. 10. Theaur. quæst. 8. num. 6. Dom. Reg. de Marin. lib. 2. quotid. resol. cap. 56. & in observ. ad Revert. dec. 173. nu. 1. d. Petr. Quésada dissert. 5. à num. 9.* possitque Judex illius arbitrium resrenare limitando *textus* dispositionem in *l. creditoris arbitrio, ff. de distract. pignor. tradunt Minad. dec. 13. num. 2. Gamma decis. 40. Coras. de oblat. q. 10. num. 74. Amat. cons. 99. Consil. Arias de Mesa variar. resol. cap. 26. lib. 1. num. 6. Anna pater alleg. 141. Ann. filius cons. 76.* potissimum, in creditore cum assensu, ut ille agat super feudilibus, relictis burgenfaticis bonis, ut valeat creditor, absque assensu super illis satisfieri, & si posterior notavit *D. Reg. de Marin. lib. 2. quotid. resol. cap. 16. nu. 15. & add. cap. 58. num. 12.* & scripsimus latè in causa Illustris Marchionis Alvignani, cum Patrimonio IH. Principis Sepini, ut videre est in meo juris responso super ea re confecto, quod cum aliis speramus propediè typis dare.

20. Habito tamen respectu ad personas ipsas secundum conditiones ipsarum, subnectit *ritus*; quandoquidem jura multum deferunt aliquibus personis, ut propterea legamus, contra personas memoratas in *l. 2. 3. & 4. ff. de in jus vocan. exequi* haud posse; Item contra *DD. l. medicos, C. de profess. & medic. Zabar. in clem. 2. num. 16. de magistr. contra milit. Covarr. lib. 2. c. 1. num. 3.* contra personam

nam clerici pro debito, *Abbas in cap. pervenit, de fidejussor.*, latèq; *Farinac. q. 27. sub nu. 65.* quamvis exequutionem fieri posse in beneficii fructibus, subnectat, reservata ipsi congrua portione ad vitum, *Aufrer. ad dec. Cappel. Tholof. 245. Menoch. de arbir. Judic. cap. 183. num. 3. lib. 1. contra mulierem, nisi sit meretrix, Milanens. dec. 4. num. 109. lib. 2. Matthesil. notab. 108., & restringunt præfata, Avus meus ad Capyc. dec. 44. num. 1. Amend. ad Franch. dec. 200.*

11. Quin licet exequutoribus, & sbirruariis permissum videatur à Jare, frangere ostium, & fenestras pro capiendo malefactore, stante solo mandato capiendi, in civilibus tamen vetitum apparet, nisi expressam habuerint licentiam frangendi, quam dare minimè consuevisse Judice, nisi aliquibus præcedentibus, probat *Farinac. q. 27. à n. 93.*
12. Verùm dubium perpulchrum, quodquè perpè contingere potest, oritur, scimusq; non semel accidisse, & nulla præhabita consideratione discussione, ac partis oppositione pro Judicis arbitrato observatum diversimodè fuisse, cùm enim accidisset in causa docti viri, qui nollet pati gravamen, non ipse tantum in illius veritate inquirenda elaboravit, sed alios etiam consuluit, mèq; omnium minimum; Casus autem, fuit in his terminis, quod expeditis literis exequutorialibus super exequutione faciendâ in bonis cujusdam Ill. viri, illas subscribendo Judex manu propria, adjecit verba illa, *ostendatur prius*; Quibus non ostensâ ad exequutionem properavit Algozerius, procurante credito, dubitante, quod si debitor certior factus esset aliquod præstiturus esset impedimentum, aut dilationem; controversum itaq; fuit, si nulla esset exequutio facta, & tanquàm nulla restitui deberent principali exequuta bona, & quamvis Judex propenderet in gratiam debitoris, destitit perlegendo *Grammat. conf. crimin. 40. num. 37. Vant. de nullit. tit. quibus modis sentent. defend. possit, nu. 129. Negusant. de pignor. 3. par. membr. 2. num. 25. Guid. Pap. q. 294. Ann. alleg. 22. num. 4. alleg. 80. num. 9. & 94. nu. 8. Franc. de Petr. conf. 47. nu. 7. Pres. Merlin. cont. 1. controvers. forens. cap. 88. nu. 14. Dom. Reg. de Marin. ad Reverter. dec. 92. nu. 3. affirmantes, capturas, & exequutionem nullitèr factas, validas fore, quando verè*
13. is, contra quem fuit exequutum, debitor existat, & præfatus propterea nobilis, perquisita pœcunia, satisfecit creditori, An verò exequutio facta mutato, aut mortuo Iudice, valeat, inquit *D. de Franch. decis. 405. cujus meminit Avus meus ad Capyc. dec. 136. num. 3.*
14. Ritus dispositionem alitèr hodiè servari, scripsit *Reg. Tap. super illo lib. 2. Jur. Regn. rub. 23. de commiss. contumac.*

RITUS CXXXV.

Commissarii valeant liberare Reos à bannis solutis tamen sibi tarenis sexdecim, acceptisq; idoneis fidejussoribus.

Item quod dictus commissarius ex potestate ei concessa per dictam Curiam, & in aliis literis

Tom. I.

commissionis ejus contenta, à quibuscunq; & omnibus, & singulis bannitis in literis aliis commissionis ejus denominatis; & se spòtè à bannis ipforum extrahere volentibus: in testimonio publico, primo, & ante omnia recipiat jura banui, seu bannorum eorundem ad rationem de tarenis sexdecim pro quolibet banno cujuscunquè banniti infolidum: quam pecuniam legaliter ad opus Curia prædictæ conservet, per eum infra terminum ei ad mittendum pecuniam tertiarum, tam bannitorum, quàm etiam condemnatorum civilitèr jam fixum ad eandem Curiam destinandam, & deindè ad receptionem fidejussionum dictorum bannitorum procedat (debito modo) prout in literis de recipiendis ipsis fidejussionibus bannitorum plenius continetur. Qui fidejussores recipiendi per eum sint idonei, & sufficientes, & non sit clerici, nec filiifamil. nec aliàs aliis obligationibus obligati.

SUMMARERUM.

- 1 Filiifamilias foventur Macedoniam in mutuo.
- 2 Fidejubere nequeunt.
- 3 Nulli consultum est filiifamilias accipere fidejussionem.
- 4 Ritus noster addit prohibitionem officialibus, ne illos in fidejussores recipiant.
- 5 Generalius prag. 1. de Senatusconsulto Macedon. loquitur, & prohibet recipi eorum obligationes, nisi in certis casibus.
- 6 An valeant filiifamilias renunciare præfato beneficio.
- 7 Si contraberent sine consensu patris, an sit nulla obligatio.
- 8 Quid si mortui sint filiifamilias, dicendo se patresfamilias, aut vivere seorsum.
- 9 Data nullitate obligationis subsistat, ne fidejussoria?
- 10 Pro patribus se obligare possunt.
- 11 Rota opinionem Carav. insequitur in d. pragm. 1. §. 11. num. 11.
- 12 Verba text. in l. 1. C. de filiofam. minor. perpenduntur.
- 13 An illius Text. dispositio procedat in Regno, valeat, que pater in sui beneficii consensum præfere inquitur.
- 14 Reg. Merlinus, Carav. Rot. & aliorum insequitur opinionem, illamq; S. C. scitis circumvallat, improbens Reg. Rovit. & Mantan. distinctionem.
- 15 Ad tutandam ipsius Reg. Rovit. sententiam, calumum arripuit, in gratiam filiorum familias. Lelius Giptius tunc Advocatus primarius, sustinens nullam esse fidejussionem, & obligationem per filium in potestate patris factas in illius beneficium, cum ipsius consensu, & presentia.
- 16 Reg. Rovit. celeberrimi nominis in animis hominum fama perpetuo, teste quoq; Mario Giurb.
- 17 Quorum verior sit opinio, Auctor non inquirat.
- 18 Pragm. præfata non comprehendit filiosfamilias clericos.
- 19 Nec titulator.
- 20 Nequè mercatores.
- 21 Quis dicatur mercator, remissivo.
- 22 Non dicitur qui mutat, vel conducit, emit fundum.

Yy

23 Fi:

23 *Filius familias obstringatur ne ex ejusmodi contractu ab ipso sui Juris effecto, ratificato, negativè resolvit, R. Roviti, contradicunt alii, qui adducuntur.*

24 *Quas diligentias adhibere debeant Actuarii in capiendis fidejussionibus, & quando teneantur de proprio, remissivè.*

25 *Huj. scè Ritus sanctio ab Aula recessit.*

1 **S**enatus consulto Macedoniano fovebantur antiquitus filii familias, l. 1. ff. ad Senatus cons. macedon. scilicet in mutuo; in quo tex. ille loquitur, teste Carav. §. 12. inferius citando num. 67. Jure verò codicis in *l. filius familias, C. de fidejuss.*

2 (pro patribus fidejubere concedente, & propterea insinuante alioquin non licere) restitutione gaudebant, si pro extraneo fidejubeant, l. 1. & 2. *C. de filio famil. minor.* quibus fortasse suffultus

3 *Valent. Franck.* scripsit, nulli consultum esse talem accipere fidejussionem, in *tract. de fidejussor. cap. 2. num. 144.* Ritus autem noster addidit prohibitionem officialibus, ne illos in fidejussores recipere, & *pragm. 1. de Senat. consul. macedon.*

4 generalius loquens in omni contractu constituit neq; recipi eorum obligationes posse, nisi presentia patrum, vel nisi sint emancipati vel habitent se orsum cum familia, tamen excusari notarios adjunxerit, si illi asserant, se esse emancipatos, sed vivere segregatos à parentibus; quas præterea assertiones exolevisse patet, ex *cap. 10.*

5 Exc. Ducis Offusæ senioris rescripto inter illius gratias jam typis datas inter Capitula Regni, & Privilegia Neapolis, fol. 273. Horum autem *Ritus*, & *Pragm.* virtute dicendum arbitramur, quod quamvis iidem queant filii familias renunciare Macedoniano, juxta nota in *dec. de Franck. 164. & 181.* nihilominus ob expressam prohibitionem in eis factam notariis, ne recipiant eorum fidejussiones, & obligationes, tum commissarii, de quibus in hoc *Ritu*, tum notarii, de quibus in illa *pragm.* manus apponere ad illas recipiendas non debent, quamvis si contrafacere audent, illorumq; fidejussiones, & obligationes recipere, haud subjacerent nullitati, cum nec *Ritus* nec *pragm.* adjungat invalidas esse, alioqui frustra adderetur quandoq; decretum irritans, quin, & in propriis hisce terminis præfata *pragm.* ita decidit *Rota* in *decif. 580.* propolito dubio *par. 1. tom. 2. num. 2.* inter novissime congestas à *Parinac.* & iterum, recentioribus temporibus placuit eidem *Rota* de anno 1632. *coram Verospio*, in causa Pauli de Oria, relata per *Episcop. Marant. resp. 51. num. 10. par. 2.* & tradit idem *Marant. resp. 50. ead. par. 2.* quamvis *Molles. conf. 4. num. 28.* contradicat. Verum præfata decisio addit memoratam *pragm.* declarare

6 acta nulla, quando filii familias, aut vivere seorsum, si id minimè inniteretur veritati, in quo quippe nullum esse contractum virtute illius *pragm.* asserit etiam *Paschalis* in suo *tract. de virib. patr. potest. cap. 6. sub num. 3.* videatq; *Reg. Capyc. Latr. consult. 16. tom. 1. Francif. Marii Præf. lib. 1. discept. forens. cap. 2. à nu. 34.* & novissimè *Præf. Ganaver. dec. 54. à num. 18.* qui latè discusso articulo expendendo verba in *secunda prag. de S. C. Macedon. contenta*, ibi: *Et acta non teneant*, fir-

mat contractus nevitquam annullari. (An verò data nullitate obligationis subsistat fidejussoria, inquit *Præf. ad Paschal. add. cap. 6. ad num. 15.*) Certissimum tamèn esse credit eadem *Rota* decisio, quod quando jam dicta *pragm.* omnes irritaret contractus, & obligationes eorum; non tamen illas, quas pro patribus fecissent, eò quod illas admittit jus, eoquè attento, validas esse, constat ex eadem *l. filius familias*, juncta *l. si dubitat, §. filius familias, ff. eod. illo tit. l. 1. & de filiofamil. minor. & l. si ex alio, C. quod cum eo*, at idè non completeretur obligationem filii de jure permittam pro patre, & fulcitur doctrina *Carav. super eadem pragm. §. 11. num. 11. & 16.* prout in consimili statuto Paduano loquens *Porogr.* conclusit, ac pluries decisum scripsit, in *sua decif. 51.* præsertim à *nu. 6.* quorum dicta restringenda esse credimus ad eum casum, quo de jure illa subsistit, nec per viam restitutionis retractatur; nam etiam si pro patre obligetur, restitui poterit, si illi vita fueto non successerit; ad *tex. in d. l. 1. C. de filiofamil. minore*, cujus *tex.* verba non semèl perlegimus, eaq; admirati sumus, quandoquidem durius se jus ostendit in patrem, quam in extraneum, cum pro patre obligatus in itegrum restituatur, si non successit, in alio verò obligato, etiam non pro patre tenetur, sed non nisi, in quantum facere potest, in *l. 2. C. quod cum eo*, nisi dicamus in *d. l. 1.* non successisse, quia non institutus, in ipsa verò *l. 2.* quia institutus, & ab eò hæreditate abstinerit, aut illum loqui in filiofamilias majore, utcunquè sit, illud certissimum esse, gaudere filiumfamilias, virtute ejusdem *l. 2.* privilegio, nè conveniatur, nisi in quantum facere potest, adhuc si parentis consensus intercesserit in obligatione, id tamèn ex illius verbis, cum hæreditati paternæ renunciavit, non itaq; si successerit.

13 Verum illius *test.* dispositio subsistat, nè hodiè Regno, in quo viget adducta *pragm.* valeatq; pater in ipsummet beneficium consentium, & auctoritatem præstare, ex nostratibus *Præf. Merlin. cent. 1. qq. forens. cap. 39. & in 2. cent. cap. 99. & 100.* dilatatis fimbriis, post *Pandum de present. instrum. par. 2. declar. 17. nu. 41. Maufon. de caus. execut. ampl. 10. num. 81. Thor. par. 1. compend. verbo filiusfamilias*, & in simili statuto *Grivell. dec. Dolan. 14. nu. 21. Carav. aleam tuetur in add. §. 11. num. 8.* in terminis memoratæ *pragm.* sustinentis, paternum consensum, non ad ipsius filii personam integrandam, sed dumtaxat ratione præjudicii, quod patri evenire posset, requiri, quin *Præf.* triplici decisionum S. C. clypeo ejus circumvallat effatum, *add. cap. 100. num. 78.* improbens *D. R. Roviti* in *add. pragm. 1. & Horatii Montani controuv. forens. cap. 39. num. 3.* quem laudat *Thor. par. 3. compend. decif. verb. contractus celebratus*, & in *supplem. comp. verb. filiusfamilias se obligans*, efficitur distinctiones.

15 At pro *Roviti*, sententia in gratiam filiorum familias pro nullitæ eorum obligationis, calamum arripuit *Lelius Giptius*, tunc patronus famigeratus, lepidumq; edidit responsum, dum decidendus erat articulus ad evitandam determinationum diversitatem, junctis omnibus classibus S. C. ordine illius temporis spectabilis *Præfidis*, qui-

quique, rejectis contrariis, ejus opinionem receptissimis conclusionibus confirmat, veriore, & humaniore demonstrat, Doctorumq; auctoritatibus corroborat, & potissimum ipsius D. Reg. Rovit. (cujus celeberrimi nominis in animis hominum fama perpetuo vivet, teste etiam Giurb. ad consuetud. Mess. cap. 10. par. 1. nu. 3.) necnon Marrii Cutelli de donat. contempl. matr. cap. 1. nu. 171. fol. 55. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. resol. cap. 144. num. 18. & cap. 145. num. 15. & 16. Galter. de liquid. instrum. vers. advertat ad debitorem, nu. 53. & 55. Virgilius de Boccatis in Constit. Marchia, glos. 2. num. 35. 39. & 40. Caldas in l. si curatorem habens, verb. Contractum fecisti, sub num. 45. vers. ex quibus, Carpan. ad statuta Mediol. cap. 416. nu. 84. 85. & 140. Gratian. discept. forens. lib. 4. cap. 781. num. 28. Cancer. lib. 2. cap. 1. nu. 67. & seq. Bertazol. de clausul. gl. 11. claus. 7. num. 8. & 9. qui veriore hanc opinionem, præconizat, Eminent. Cardin. Tusc. præct. concl. verbo Authorari, conclus. 565. num. 5. qui idem confirmat tom. 1. D. Garf. Masrill. dec. 186. num. 22. lib. 2. & in fine, dicens, decisum contractum nullum, Francisc. Hieronym. de Leo dec. 94. num. 4. & 5. lib. 11. Regni Valent. Mar. Mutæ decis. 94. ubi in fine refert scitum in beneficium filii contra creditores paternos Ursill. ad Aff. decis. 308. num. 22. & 23. D. Consil. Jo: Baptis. Hodiern. ad Surd. decis. 53. num. 4. 5. & 6. quorum autem verior sit opinio, tuum lector sit judicium, & videas D. Jo: Bapt. Mucc. novissimè hanc quæstionem examinantem, var. qq. forens. dilucid. integra 2.

Filius verò pro patre excarcerando obligatus, nec Macedoniani, nec Regiæ Pragmaticæ tutamine iuvatur, etiam si minor sit, & absquè curatore contraxerit, Paschal. de patr. potest. par. 1. cap. 6. num. 123. Gratian. discept. forens. to. 1. cap. 6. num. 123. Mauson. de caus. exequut. ampliatur. 10. n. 27. Thor. in compend. to. 1. verbo filiusfam. Visconti in conclus. jur. verbo filiusfamilias, Joseph Mele ad decis. 4. Gizzar. num. 28. Merlin. add. controuv. 39. num. 44. Consil. Rocc. lib. 2. respons. 60.

18 Sed an pragm. filiosfamilias clericos amplectetur? negativè resolvit idem Carav. §. 11. num. 24. & 26. cui contradicunt Gravim. de present. instrum. par. 3. declar. 17. num. 38. Borrell. de compromiss. §. 1. Glos. 3. num. 258. Reg. Rovit. in ead. prag. num. 49. Paschal. add. cap. 6. num. 39. & in simili statuto Mediolanensi, respondet Carpan. add. cap. 416. num. 6. Arnon. dialog. 69. Cavalc. dec. 31. num. 41. lib. 1. Nevizan. conf. 39. num. 10. de Grassi. de effect. cleric. effec. 2. num. 300. & Rota Romana decis. enarrat Jacob. Cavalc. decis. 242. Mucci q. 19 forens. 3. àn titulatos, Novar. dec. 244. Ricc. collec. dec. 3898. par. 9. in fin. Thor. in supplem. comp. verb. Filiusfamilias titulatus, omnesquè abnuunt.

20 Neq; mercatorem filiumfamilias, Foller. in add. ad Marant. p. 6. membr. 9. num. 61. quis verò dicatur verè mercator, Alber. ostendit in l. humi-

21 lems, C. de incest. nupt. Paschal. add. tract. par. 4. cap. 2. num. 44. Roman. sing. 44. Mascard. de probat. conclus. 1051. num. 6. Rebuff. in tract. de mercat. minut. art. 1. glos. 1. num. 14. Signirol. consil. 95. num. 25. talis verò non est, qui mutuatur, Au-

22 gel. in l. cuicumque, §. labeo, de instit. action. ex l. quæsitum, §. sed, & ipse, de fid. instrum. vel

Tom. I.

conducit, emitquè fundum, Bar. in l. legatis, quæst. pen. de leg. 3. Alex. in l. divorzio, §. solus, matrims.

- 23 Sed obstringatur, nè filiusfamilias ex hujusmodi contractu, ab ipso sui juris effecto ratificato, & in negativam partem, annuit Rovit. d. num. 27. quem insequuntur Eras. Amat. conf. 41. Molf. conf. 42. Reg. Sanfelice. dec. 190. num. 6. Prat. in conf. 39. num. 53. sed illum impugnant, data de ratihabitione ex novo contractu, Dom. Marin. quotid. resol. add. cap. 145. à num. 20. Merlin. cap. 53. cent. 2. & ampliant etiam in tunc ratificatione, Dom. Consil. Rocc. respons. leg. par. 2. resp. 60. num. 18. Joan. Baptis. Mucci var. qq. forens. dilucidat. quæst. 1. Joan. Francisc. Maraz. discept. forens. cap. 26. à num. 29. Scipio Bilock. post tract. conclus. feudal. conf. 15. in fin. & ex exteris, Arnon. Fab. definit. 4. C. ad Macedon. fermocinans de filio sui juris effecto petente dilationem ad solvendum, Grivell. in terminis similis statuti Dolani, decis. 14. à num. 61. Gomen to. 2. var. cap. 6. num. 2. in 7. limit. Fontanell. to. 1. de pact. claus. 4. Glos. 18. par. 1. num. 145. & in add. ejusdem tom. num. 35. quin hujuscemodi ratihabitiones retrahere ad tempus celebrati contractus, ipsumquè valere non ut nunc, sed ut tunc, colligitur, ex l. fin. Cod. ad maced. in l. fin. §. 1. in fin. C. si major fact. alien. res. habuer. & probant Alex. conf. 78. num. 18. & conf. 117. num. 2. vol. 5. Surd. dec. 70. à num. 18. Mart. conf. 79. num. 20. The-saur. lib. 4. qq. forens. cap. 6. num. 2. Mar. Anton. res. 55. num. 9. lib. 2. hinc merito, docuit Bal. in memor. l. fin. num. 1. C. ad maced. quod talis ratihabitione initium contractus respicit, & instat ipse initio virtutem obligandi, aded ut, si filiusfamilias tempore obligationis fidejussores dedisset, sequens ratificatio, etiam fidejussoribus præjudicabit; conveniunt quoquè Matthien. lib. 5. tit. 11. l. 22. gl. 7. Hering. de fidejuss. cap. 10. num. 204.
- 24 Ceterum, quas diligentias adhibere debeant Actuarii in capiendis fidejussionibus, & quando teneatur de proprio, Farinac. extricat de fidejuss. q. 33. num. 88. Joseph. Ludovic. dec. Luc. 33. Viscont. ad Franch. dec. 202. hunc Ritum videndum admonens, & nos rit. 160. adnotamus.
- 25 Hujusce Ritus sanctionem ab Aula recessisse, testis est Reg. Tap. lib. 2. jnr. Regn. rub. 23. de commiss.

RITUS CXXXVI.

Dat facultatem componendi cum bannitis.

Item, quod dictus commissarius ex dicta potestate ei concessa componat, & componere possit cum dictis bannitis, & quolibet ipsorum de tempore, quo duraverint contumaciter in bannis eorum jam dictis, qui tantundem moraturi essent in carcere Curiz supradictæ (prout melius eidem commissario, cum utilitate, & augmento Curiz videbitur) componendum, & pecunia exinde percipienda per eos, unà cum aliis pecuniis, tam bonorum, quam tertiarum, & pecuniarum supradictarum, fidelitèr ad opus Curiz observentur

Y y 2

& de

& deinde ipsam ad eandem Curiam mittere in terminis supradictis.

S U M M A R E R U M.

- 1 Carceratum tantumdem morari debere, quanto tempore persistit in contumacia, sancitur in hoc Ritu.
- 2 Antichristus tanto tempore predicabit, quanto, & Christus ipse predicavit.
- 3 Quisque appetens ad majora extolli, utilitatem Curia inquirat.
- 4 Multi nimia rigore, & fiscalitate utentes ad sydera evehantur, at in alio seculo luunt penas, si non iustitia intuitu id faciant.
- 5 Compositionis materia tangitur, remissiva, & nonnulla enarrantur.
- 6 Compositio non facianda cum eo, qui pluries deliquit.
- 7 Princeps an valeat delicta, & poenam contumaciae condonare, parte non concordata.

U Sus non recipit hodiè observantiam istam detinendi carceratum tanto tempore, quanto persistit in contumacia (proùt etiam fuerat dispositum in cap. Caroli Regis II. 155. in ordine de jurisdictione, cujus meminit Card. Rot. in florileg. pract. conclus. concl. 9. num. 63. & dixerat Bul. de Antichristo, qui tanto tempore predicabit, quanto predicavit Christus, in l. usuras, Cod. de usur. Affl. in consil. si quis post litem, sub n. 25.) nil mirum igitur, si neq; compositiones in hoc Ritu memoratas, eò maxime, quod obstat regula rit. 213. qui tantum permittit ejusmodi compositiones, cum haunitus esset in banno captus. Campag. in cap. si quis, sub num. 24. in add. citans Marant. in specul. in 6. par. in 1. actum. Hoc ipsum, quod hoc in Ritu dicitur in compositione, cum utilitate, & augmento, facienda de mora carceris, dixerat alter 134. in compositionibus poenarum fiscalium, quin, & 133. in compositionibus contumaciarum, s. tertiae partis mobilium.

1 Quisquis itaq; appetit laudari, & ad majora extolli, utilitatem Curia inquirat, & citrà dubium assequetur intentum, proh dolor, quot videmus indoctos, hac tantum causa, aut nimio rigore, & fiscalitate, ad sydera evectos, in alio autem seculo certè luunt poenas, si non iustitiae intuitu, severitate nimia utentes, ultra condignam poenam, delinquentes punierint; Ad materiam ipsam, ut redeamus, de compositionibus memoratam in hoc Ritu, eò quod illa frequens sit in Regno (& fortasse ultra, quàm Jure fas sit, admittunt nonnulli) idèd summam recolimus tractari, & quidem utilitèr, ab integerrimo, & perdocto viro illo, R. Scipione Rovito in suis commentariis ad Reg. Prag. praesertim in tit. de composit. tum in rub. tum in prag. eadem sub rub. contentis, & extricat Capiblanco. tract. de Baronibus pragm. 6. à vers. compositio, sub num. 10. Episcopus Campanil. etiam in divers. jur. canon. de ea loquutus fuit, cum rub. 11. cap. 26. à num. 175. longa serìe defendit, fieri non posse in causa blasphemiae, non tantum, si in Deum, aut Beatissimam Mariam semper Virginem, verum etiam, si

in Sanctos suos, & tradunt Bajard. ad Clar. 3. blasphemiam num. 16. Novar. q. forens. 76. lib. 2. a quorum dictis recedere videtur Capiblanco. de Baron. prag. 6. t. 1. num. 79. quem laudat Danz. tom. 3. de pugu. DD. tit. de blasphemia, cap. 5. num. 20. Alia autem plura extricamus super rit. 202. 272. & 275. sed fieri necnè possit per Magnam Curiam in causa homicidii, & non praecedente dispensatione Regis, dixit Affl. decis. 287. & probavit, ex causa posse fieri; vide Farinac. q. 10. num. 84. Illam verò haud faciendam cum eo, qui pluries facinus patravit, monet Gramm. vol. 33. quem laudat Avus meus, nonnulla satis affatè subnectens, ad decis. ejusdem Gram. 16. sub num. 2.

5 & an Princeps possit condonare delicta, absque partis remissione, inquit Reg. Sanfelice. dec. 53. lib. 1. tradens ex stylo M. C. V. fieri contumaciae gratiam per illius Regentem, parte non concordata, quod, & servari in Camera Imperiali, scribit Mysing. sing. observ. cent. 5. observ. 11.

R I T U S CXXXVII.

Commissarios, ut fideliter summa exerceant officium, monet.

I Tem quod se in praedictis omnibus legalitèr, & fidelitèr, ac sollicitè gerant, nullamq; fraudem committant, aut extorsiones inusitatas, & illicitas; & sine dolo, sicut personas eorum habent aliorum meritò cariores.

S U M M A R E R U M.

- 1 Fidejussio de bene administrando, quid operatur.
- 2 Illam omnes Officiales, & Actuarii praestare tenentur.
- 3 Et dare compatum, & rationem administrationis.
- 4 Extorsiones verò inusitatas illicitas prohibet ritus.
- 5 Extorsionis verbum, an semper malum supponat.
- 6 Commissarii nova adinveniant genera extorquendi.
- 7 Incivile est iudicare, non tota lege perspecta.
- 8 Extorsionis poena recensetur, remissive.
- 9 Extorsio qua sit, & an distet à baratteria.

C ommissarii, vigore hujus Ritus, antequam expediuntur praestare tenentur cautionem, de bene, & fidelitèr administrando, & se gerendo circa contenta in eorum commissionibus, quae fidejussio de bene administrando operatur commissam esse stipulationem in omnem casum malae administrationis, teste Muscatello in pract. fidejuss. modo 14. sub num. 8. quin, & omnes Officiales & actuarios, teneri etiam fidejuberè de bene, & fidelitèr administrando, & stando syndicatui, dicit Paris. de syndicatui, vers. fidejussor, post num. 5. extatque prag. 42. de offic. procurat. Caesar. & de commissariis poenarum fiscalium, loquitur prag. 31. 58. de offic. justit. & altera de illis genere, 7.

3 §. 9. eod. tit. quique dare computum, & rationem administrationis, tenentur ex prag. 31. in princip. & §. 8. Capiblane. de Baron. prag. 5. sub num. 93. quod restringit in Regii Consiliariis, Affidit. in constit. ut universi, n. 58.

4 Extorsiones vero in iustitias illicitas, dum prohibet *Ritus*, dicimus, extorquere verbum, non semper malum praeporare, alioqui Cicero de oratore, perperam loquutus esset, cum dixit *Semperis de manibus Judicum, vi quadam extorsiones* cur enim adderet verba illa, *vi quadam*, si ad junctum verbum, *extorsimus*, id ipsum, vel potius, insinuarét; *tex.* etiam in l. 1. C. si ex falsis alleg. frustra dixisset, *extorsisse injustum decretum*, simpliciter non immerito legimus hoc verbo nonnunquam jura, uti, namque *ex tota pecunia*, inquit l. 1. C. ne filius pro patre, extorqueant, dicit *text.* in cap. statutum, §. pen. in 6. & extorquere conatur, in cap. conquerente, de cleric. non resident. nimirum etiam noster *ritus* volens tantum impermissas prohibere extorsiones, addit illicitas.

6 Verum perquiramus quae in iustitias a commissariis extorsiones: ut quas vetuerit noster *ritus* agnoscamus; in iustitias interdicens? experius loquer, & ingenuè fateor nullam quidem reperiri posse, quin obstupi nova adinventum generis extorquendi, considerans, quomodo possint deinceps hujus *ritus* verbis defendi in iustitias, si namque omnes exercere consueverunt, non est, quae illis interdicator, sed si non ignorarent sententiam illam, incivile esse iudicabile, non tota lege perspecta, cujus meminit l. in Civile C. de legib. utique cognovissent non in iustitias tantum veritas esse, sed illicitas, & consecutivè illicitas.

8 Extorsionibus autem poenam recenset *Speu. l. in tit. de solut. §. 1. vers. sed numquid*; est autem extorsio cum officialis indebitè carcerando, aut aliter contra jus gravando pecuniam extorquet, teste *Reg. Revis. in prag. 3. de milit. num. 39.* hanc que transire in propriam speciem delicti subdit, *aque de ea loqui Regni Constit. eos tantum officiales, & distare à harattaria, ostendit nu. 40.*

RITUS CXXXVIII.

Causa criminalis, in qua venit imponenda poena pecuniaria committi potest.

Item quando occurrit aliqua causa, in qua praecessit citatio criminalis de aliqua re, in qua versaretur commodum pecuniarium, usque ad summam unciarum trium, sed quatuor, quod sit in arbitrio Judicum, ubi videbitur eis expedire, committere causam ipsam cuilibet quantumcunque pars contradixerit.

SUMMARIUM.

1 Magna Curia non amplius committit aliis, quam illius Judicibus causas, nisi capiendi informationes tantum.

2 Praesens ritus cum aliis, an intelligatur junctus de Judicibus pedaneis.

3 Commissarius ad examinandum, an valeat, assentientibus partibus subdelegare.

Ritus iste de duobus fatur. Primo nempe explicat valorem causarum delegandarum commissariis, deinde libertati Judicum relinquit facultatem committendi; utrumque tradiderunt etiam alii *ritus*, namque de priori loquuntur *rit. 16. 124. & 126.* de posteriori vero citatus *ritus 16.* cui contradicunt reliqui jam memorati, necessitatem praescribentes committendi causas infra summas in eis memoratas, Tu videto, quae super illis annotamus, & nunc addimus delegationes istas ab usu recessisse, cum magna Curia, neque Judicibus Pedaneis, neque aliis literatis solet, amplius causam aliquam committere, nisi pro capienda tantum informatione, & quibus voluerit, quod autem praesens *ritus*, atque alii praenarrati, non intelligantur tantum de Judicibus Pedaneis, ut *Carm. opinatur in dic. rit. 16. & 124.* sed de aliis etiam praeter Judices Pedaneos, ut nos diximus, *ead. rit. 124.* comprobatur verbis hujus *ritus*; quae generatim Judicis arbitrio relinquunt potestatem committendi causas ipsas cuilibet dum verò idem *ritus* subiicit verba illa, *quantumcunque pars contradixerit*, intelligerentur, quantumcunque contradixerit committi illi personae, etenim si non servato ordine, quem retulimus super *rit. 39. num. 9.* deputatus fuisset, & recusaretur, utique recusatio contumini minimè potuisset, sed attendere oportuisset, quae de jure recusandi, scripserunt Doctores, & nos tangimus *ritus 265.* Commissarius verò destinatus ad examinandum valeat, ne, assentientibus partibus subdelegare, affirmativè scripsit, *Mynfinger. singul. observ. in observat. 41. sub 3. cont.*

RITUS CXXXIX.

Commissarii infra statutum tempus transmittant ad M. C. instrumenta exactionis facta, & pecuniam.

Item quod instrumenta ipsa de exactionibus parinarum praedictarum debitis solemnitatibus roboranda, ad dictam Curiam infra terminum in dictis commissionibus eorum literis declaratum, simul cum pecunia dictarum pecuniarum mittere non postponant.

SUMMARIUM.

1 Commissarii ad reddendum exactionem deputati bilanciis quolibet mense transmittere conveniunt.
2 Pecuniam exactam consignare, quibus obstringantur.
3 Illis modus praescribitur observandus in exactione, & solutione fiscalium.
4 Commissarii non possunt esse inquisiti, nec commissures.

Ritus

Ritur hic prosequitur concernentia officium commissariorum, qui per M. C. V. expediuntur contra contumaces, mandatque, quod infra certum terminum transmittant ad ipsam M.C. instrumenta mentionata in ritu 132. cum pœcunia, qui quidem terminus unius mensis est, vigore prag. 40. de offic. Procur. Cesar. scilicet, ut quolibet mense bilancium ad Tribunal Camere transmittant, ad stipulaturque text. in l. apparitores, C. de exactor. tribut. lib. 10. cujus meminit Reg. Rovit. in cit. prag. 40. quamque pœcuniam ad manum Aërarii transmittere debent, attento jure communi in §. sancimus igitur de catero, Auth. de incestuos. nupt. Casan. in Catal. glor. mund. par. 6. confid. 20. vers. & pœcunia. Perceptoris verò de jure Regni, dicit Scaglionus super rit. 9. num. 9. prag. tamèn, qua fulcitur, neque rubricam ab ipso memoratam reperimus in libro pragmaticarum, sed prag. 51. 55. & 60. de offic. procurat. Cesaris, distinctione utentes, ut pœcunia compositionum Perceptorij provenituum consignetur, significatarium; Cæterum præscribitur modus dictis commissariis exequendi contra Universitates pro exactionibus fiscalibus, in prag. 7. de commiss. paucis tamèn immutatis, renovatus in prag. 8. adfunt aliæ novissimæ prag. multa circa prædicta demandantes, quarum aliqua recollectit Thor. de magistrat. Regn. Neapol. post Jo. Grand. de Bello exul. pag. 63. & 65. & instructiones commissariorum Tribunalis Rever. Fabricæ Sancti Petri in hoc Regno, rescribit Danz. de pugn. DD. tom. 1. tit. de legat. piis. cap. 1.

Tenentur insuper commissarii contra Universitates destinati per creditores majoris summæ, pœcuniam dividere per æs, & libram omnibus creditoribus pro rata, ut determinavit Regia Camera die 23. mensis Martii 1650. referente D. R. Jo. Camillo Cacacio tunc dictæ Regiæ Cameræ Præsidente, cujus sciti meminit Dom. Reg. de Marin. arresto 644. post tom. 2. decis. Revert. Procurent itaq; commissarii exequi sancita in dictis prag. & ordinibus, si pœnas sibi inflictas vitare concupiscant.

Nec possunt talia exercere inquisiti, vel contumaces, ex prag. 10. §. 6. de offic. Judic. Danz. to. 1. de pugn. DD. tit. de remis. causar. cap. 8. num. 12.

R I T U S CXXX.

Item nisi essent testes extrà Regnum degentes, quo casu prorogatio ipsa fiat secundùm distantiam locorum, ubi testes degunt deposita pœcunia necessaria per producentem pro examinatione ipsorum, ipsisque testibus specificè nominatis, ac præstito juramento per producentem prædictum, quod non fiat animo differendi, & calumniandi, & Iudices ipsi prædictarum Curiarum, & cujuscumque earum (eo casu) possint dictam instantiam prorogare, attenta distantia loci prædicti, verùm si pars, vel ejus procurator asserat habere testes absentes extrà Regnum existentes; & per hoc peteret dilationem, & prorogationem, non faciendò infra tempus sibi datum, & per hoc prorogatum, testes ipsos examinari, talis petens, sive fuerit procurator, sive principalis, puniatur per dictas Curias, seu alteram ipsarum, tanquam calumniator.

Nec non ipso facto incidat in pœnam florinorum auri quinquaginta dictis Curias applicandam, & de transgressoribus prædictis inviolabiliter exigendam, & condemnentur nibiominus parti adversæ ad solutionem expensarum.

S U M M A R I U M

- 1 **N**ominatio testium in Regno, & extrà Regnum tangitur materiam.
- 2 **D**ies quinque ad illam faciendam, an currant, si dato termino fuerit aliqua exceptio opposita.
- 3 **A**ctor in proposita difficultate resolvit currere a die, quo re vera terminus incipit currere, & interpretatur prag. 75. de officio S. R. C.
- 4 **C**um agitur de captivanda voluntate Principis ad eundem currendum est.
- 5 **N**ominatio debet fieri simpliciter, & non conditionaliter.
- 6 **I**llam petens, & ea non utens; pecuniaria pœna muldatur, nisi illi renunciaverit.
- 7 **Q**uando fit extrà Regnum nominandi sunt testes per nomina, & cognomina, necnon loco, ubi desunt, factò depositò pro pœna.
- 8 **I**lli facta infra quinque dies absque deposito, si illud deinde fiat, non est deferendum, & scitum S. R. memoratur.
- D**epositum fieri debet, etiam si testes essent repetendi.
- 9 **C**antela, qua practici utuntur ad vitandum depositum in nominatione extrà Regnum, indicatur.
- Q**uo casu evitatur tantum depositum, damnum specificansur ultima Regni partes.
- 10 **A**udientia commissisa in prima instantia, non conceditur in secunda.
- R**emissoria bis in eadem causa non datur.
- 11 **C**lausula ipso facto, & ipso jure, qua fit virtus.
- 12 **D**eclaratoria requiritur, etiam in punis ipso jure contractis, cum declarationibus.
- 13 **P**œna ipso jure, in quibus contrahatur.
- 14 **Q**uibus verbis inducatur.
- 15 **N**ullum quod est, nullum parat præjudicium, nequè est allegabile.

TRactatulus hic cadit de nominatione testium faciendâ, degentium extrà locum, ubi lis agitur, quæ vel fit testium in Regno existentium, vel extrà Regnum, & utriusque requisita, qualitates, & conditiones pro earum validitate, explicant Franeh. decis. 57. Muscat. in prax. S. C. par. 5. in gl. inspectorum, præsertim à num. 13. Carav. hoc in rit. improbens, Reg. Rovit. etiam de utraque scripsit, nempe super prag. 1. & 3. de dilation. de nominatione testium extrà Regnum habitantium agit. In prag. verò 7. de ordin. judic. a num. 15. de altera, testium Regnum incolentium fatur, ac extant prag. 31. de offic. S. C. & 3. §. 9. de dilat. Gallup. in prax. S. C. par. 2. cap. 24. tit. de nomin. R. Sanfel. in prax. Judic. sect. 46. à num. 11. Thor. etiam aliqua tetigit in compend. decis. verbo Nominatio, ac præsertim decis. M. C. & factò verbo confirmatam per S. C. referamus, cujus ille meminit p. 1. comp. in §. nominatio testium per nomina, cum enim evenisset, ut datus esset terminus in causa, & deberet infra quinque dies fieri nominatio testium post notificatio-

ationem termini, juxta antiquum stylum, quem ex *Muscat. de Franch. & Rovit.* deducit, nec facta fuerit, quia opposita exceptio declinatoria, & petita remissio ad competentem Judicem, ita ut terminus conquieverit, nec inceperit currere, ut ille probat, & nos etiam defendimus super *rit. 69. nu. 10. & 11.* & rejecta exceptione prædicta virtute decreti, quod terminus datus currat nominatio intra quinque dies facta, dubitatum fuit, si esset admittenda, & quamvis, *R. Rovit. in prima editione suorum commentariorum ad prag. annuiffet, in prag. 7. num. 24. de ordin. Judic. & meminit in dict. prag. 3. num. 6.* quia terminus quinque dierum nunquam cœpit currere, nisi à prædicto decreto, quod terminus currat, attamen illemet in altera editione, ab illa recessit sententia, ob specifica verba, quibus utitur prædicta sanctio Comitum de Lemos junioris, *prag. 3. §. 9.* illa nempe: *Frà cinque giorni doppo, che sarà dato il termine,* quem diem dati termini respiciunt, non quo incipit labi, atque ita juxta prædictam sententiam, resolutum fuisse testatur idem *Thor. in sequitur Franc. Maria Prat, ad Muscat. in memorat. glos. suspectorum, ad num. 18.*

3 Verum a Justitiæ, innitatur, remittimus prudentiorum Judicio, tum quia effectivè tunc intelligitur datus, quando incipit currere, tum quia adducta postrema *pragmatica*, ut ejus verba sonant, nihil addit in hoc capite; At quod in altera sancitum erat, comprobatur, ut infra quinque dies, &c. (tanto magis, quod nequè in illa id exprimitur) addit verò respectu aliorum, cum dicit, *aggiugnendo ancora,* ergo si antè illam id justitia suadebat, id ipsum, & post illam, quæ tantum illius observantiam demandat, nec aliquid addere velle novi juris declarat, & quamvis utatur illis verbis: *Doppo il termine* loquitur in illa *prag.* & virtute illius, ita ut attendendum in hoc prorsus sit, non quod in posteriori dicta *pragm.* sed in priori asseritur, quæ cum non ita restrictivè verba faciat, non videtur constringenda ad datum terminum, sed observandum; prout antea erat in more; tum demum quia si legislator de ea re fuisset interrogatus, verisimiliter ita respondisset, quin, & consulentes expressissent fortasse, si hunc casum prævidissent, imò, & cum tractaretur de explicando mentem Principis, & dubia verba *pragm.* debuissent Judicantes recurrere ad eundem Principem ex omnium, & certissima sententia, & sic fuisse decisum fatetur idem *Thor.* esse nempe deferendum nominationi petite in termino prorogato, etiam si non fuerit illa facta in primo termino infra quinque dies, in *compend. decis. par. 3. sect. 2. verbo Nominatio testium facta, fol. 163.*

5 Nominatio verò fiat simpliciter, non conditionaliter, ut puta, quatenus indigebit, sanxit *pragm. 63. de offic. S. R. C.* illamque petens, ac non utens, mulsetur pœna proscripita, à *pragm. 1. de procur.* nisi dumtaxat eodem, vel die sequenti, ex altera *pragm. 70. eod. tit. de offic. S. R. C.* vel antè lapsum terminum renunciaverit, juxta *Ann. effatum in repet. cap. 1. de vassall. decrep. at at. num. 249* quem *Gallup.* laudat *cit. loco n. 1.* necnon confirmat *Reg. Rovit. in pragm. 1. nu. 4. de procurat.* insequutus à *Baldassar. de Angel. ad Foller. tit. & facta litis contest. num. 11. & in fragm. nu. 95.*

7 Sin autem illa extra Regnum fiat, quam antiqui ultra marinam nunquam venerunt, teste *Monne ad Minad.* hujus ritus memore, *de rit. nu. 2.* nominanda sunt nomina, & cognomina testium, ac loca, ubi degunt, facto deposito pro parte ducatorum quindecim pro qualibet die, & pro parte, si nominans ea usus non fuerit, Tribunalis commodis, & pro altera adveniens, et *pragm. cujus meminit de Franch. dec. 57. de dilat. ubi R. Rovit. ampliat, tam in d. d. quam in Reo, necnon Muscatell. a num. 36. b. b. n. a declarans mirifice, Nicolin. in prag. Judic. tit. num. 80.* quoniam illi facta infra quinque dies ab deposito, & si illud deinde fiat, non fore deferendum, dixit *Reg. Rovit. in d. prag. 3. num. 5. de dilat.* cujus sententiam amplexum fuit *S. C. in causa Josephi Spinulæ, & Jo. Baptiste Catanæ, die 10. Novembris 1618.* apud *Reg. Sanfelic. dec. 5. num. 8. lib. 1.* de quo meminit *Thor. in supplement. compend. decis. verbo nominatio testium facta extra.* Quod depositum fieri debet etiam pro testium repetitione, ut decisum fuit in causa *Aurelia Romano, cum Leonardo Tivaldo,* in qua, examinatis duobus testibus in præambuli confessione in *M. C.* qui inde se contulerant extra Regnum, cum opus esset eorum repetitione citata parte in *S. C.* iudicæ appellationis, transacto termino, & nullo facto deposito, fuit provisum esse faciendam publicationem, petita testium audientia extra Regnum haud obstante, in die 24. Martii 1634. referente tunc *Consiliar. Reg. Hectore Capycio Latro,* in banca *Fabritii Solatii,* cujus citi memor est *Thor. par. 3. compend. decis. 5. sect. 1. verbo depositum pro examinandis,* sed an sit faciendum pro nominationibus in factis extra Regnum necessario probandis, inquiri *Reg. Rovit. in d. prag. 3. n. 11.* memor hujus ritus.

9 Ad hoc depositum vitandum practici utuntur cautela in nominatione extra Regnum facienda, velle ea uti, velut si facta foret in ultimis partibus Regni, quò quippe casu terminus haud trium mensium excedit, de *Franch. add. decis. 50.* ibique *add. Muscat. cit. num. 36. & par. 5. Glos. causa. num. 10. Reg. Tap. in consil. lire legitima, in d. not. ad hunc ritum, & in prag. 3. de pien. oppon. c. dilat.* desumpta ex *tit. de offic. S. C. pag. 107. Reg. Sanfelic. Carav. in hoc ritu memor. add. sect. 46. nu. 17. de Angel. ad Foller. indic. loco num. 12.* quo in casu, nec defertur nominationi, nisi nominatis testibus per nomina, et cognomina, & declaratis locis Regni, ut disponitur in *cit. prag. 4.* edita sub die 11. Maii 1612. §. 9. quæ vulgariter nuncupatur, *delli 28. capi de dilat.* mandante, quod in nominatione facta extra Regnum cum clausula, velle ea uti, ac si facta esset in ultimis illius partibus, observetur omne id, quod observabatur in nominatione extra Regnum, vigore *d. prag. 31.* et si require videtur etiam depositum, sed praxis communiter recepta, admittit depositum non fieri. Verum omnino testes debent nominari, et partes ultimæ Regni specificari, adeò quod est facienda nominatio nedum extra, sed intra Regnum, alias nominationi non defertur, de *Franch. memor. dec. 57. & ibi add. Reg. Rovit. in d. prag. 3. num. 2. Thor. par. 1. compend. decis. & par. 3. sect. 2. verbo Nominatio testium, & novissima decisum fuit in causa*

sa Isabellæ Baldeſe, cum Girardo de Girardo, *reſe-
vente Dom. meo Socero Conſil. Hortenſio Pepi.* ſub die
29. menſis Martii 1662. in banca Capriſis. fuitque
denegata audientia teſtium petita cum tali clauſu-
la, tum quia minime ſpecificata erant loca in ulti-
10 iſtantia in eodem S.C. fuerat audientia commiſ-
ſa, & proinde nullo modo erat in ſecunda iſtan-
tia concedenda, ex *l. unica, Cod. de dilat. Reg. Rovit.
in add. prag. 3. num. 9. Guttier. pract. lib. 1. qu. 69.* Ad
iſtar beneficiorum, quæ obtenta in prima iſtan-
tia, haud in ſecunda conceduntur, *Muſcatell. in
prax. S.C. lib. 1. par. 6. Gl. in integrum, num. 19. Im-
brian. de primo, & ſecundo benefic. cap. 8. num. 42.*
Hinc ob præſumptam calumniã, remiſſoriam
bis in eadem cauſa non eſſe concedendam, deci-
ſum memorat *Ludoviſ. dec. Roman. 367. num. 2. &
ibi Beltram. num. 4. Bellam. deciſ. 427. & conſ. 36.
Boccac. de liter. remiſſor. cap. 3. num. 48. Jacob. Cava-
ler. dec. Roman. 208. num. 4. Thor. par. 3. compend. ſeſt.
verbo Nominatio teſtium examinandorum, lo: Bapt.
Spada conſ. 173. & conſ. 373. tom. 2. tradens remiſ-
ſoriam non dari, quando cauſa fuit ventilata in
partibus, ubi probationes fieri poterant, ex *Pere-
grin. deciſ. 128. lib. 3. Paleott. dec. 125. Caputaq. deciſ.
63. p. 3. & maxime ad eſſe ſuſpicionem calumniæ,
quando illa petitur in ultimis audientiis; ex Fel.
in c. de cætero, num. 12. de re jud. & fuit dictum
in Virdanen. Canonatus coram Corduba 4. Julii
1597.**

21 In præſatam verò poenam incurrat ipſo facto,
ſubdit *ritus*, quod idem eſt, ac ipſo jure, &
utraquæ jam dicta clauſula præſert latam ſenten-
tiam, *Bal. conſ. 480. viſa petitione ſub nu. 2. lib. 3.*
tuncquæ non altera opus eſſe ſententia conſtat ex
notatis per *Tuſc. concl. 120. lit. S.*, nempe condem-
22 natoria, utiq; tamen declaratoria, *Anton. Gabr.
concl. 12. ſit. crimin. lib. 7. Epiſc. Campanil. in diverſ.
jur. canon. rubr. 11. cap. 23. ſub nu. 122.*, & *Tuſc. co-
pioſè explicat, conſ. 98. lit. D.*, probatque ſin-
gularis *tex. in cap. cum ſecundum, de hæretic. in 6.*
cum docet, in quocumque actu, in quo ſenten-
tia non requiritur, ſemper adhiberi debere decla-
ratoriam pronunciationem, & commendat *Ro-
man. conſ. 93. in fin. necnon conſ. 212. ſub num. 4. &
conſ. 212. ſub nu. 8.*, & ſuper eis notat *Mandſ.* non
quidè ad eſſentiam ipſius poenæ ſtatutæ ipſo ju-
re, vel ipſo facto. Verùm ad eſſentiam exequutio-
23 nis, ex *Bal. in cap. 1. in princip. de feud. ſine culpa
non amittent. & Zabarell. conſ. 74. num. 2.* Iſtæ au-
tèm omnia in cauſa fuerunt, ut paſſim dicatur
ejuſmodi clauſulam non habere locum, niſi peti-
tio intercedat, ad *tex. in l. univerſa, C. de præſib.
Impr. offer. l. ſcimus in princ. juncta Gloſ. in l. ipſo
ipſo jure, C. de inoff. teſtam. Ripa in l. de pupill. &
meminiſſe, num. 18. ff. de novi oper. nuncian. & Co-
phal. nimirum conſ. 50. num. 1. ſcripſit in cauſibus, in
quibus ſit reſtitutio ipſo jure, neceſſariam ſaltem
eſſe interpellationem extrajud. ciale, & vaſſallus
ubicumquæ venit ipſo jure privatus, antequam ef-
fectum fortiatur privatio declaratoria, ſiſci iſtan-
tiam antecedere oportere, aſſeverarunt, *Alex. in
conſ. 3. ſub nu. 16. & 17. vol. 1. & Jo. de Anan. conſ.
32. in initio*, qui adjungit communem eſſe opi-
nionem, ſed quando poena committatur ipſo jure,
abundè *notat Tuſc. conſ. 128. lit. P.*, nec non *pe-**

14 yatio ipſo jure, quibus verbis inducatur, extri-
cat ille met *concl. 719. ead. lit. P.* in quibus autèm
caſibus limitetur prædicta regula, recentent *Soc-
cin. reg. 11. ſententia requiritur, & Tiraquel. in l. ſe-
nunquam, verbo Revertatur, à nu. 76. C. de revoc. do-
nat.* illud tamèn abſolutiſſimum eſſe non dubita-
mus, quod ubicumquæ in aliter adducitur aliquid
quod ipſo jure nullum ſit, nihil oberit, ob regu-
15 lam quod nullum eſt, nullam præſtat impedimen-
tum, *c. non præſtat, de regul. jur. in 6. atq. ideo
prior ſi nulla ſit electio, aut collatio, non impedi-
retur ſecunda, teſte Bellam. conſ. 10. num. 44. imò,
quod nullum eſt ipſo jure, neque eſt allegabile, ſi
Roman. vera fatetur conſ. 369. num. 16.*

R I T U S CXLI.

I Tem quod Curia, & altera ipſarum non com-
mittant audientiam teſtium in cauſis criminali-
bus infra dietam unam legalem, à dicta Civita-
te Neapolis, niſi eſſent ſenes, & valetudinarii, &
honestæ mulieres, ſimileſquæ perſonæ, & niſi de
partium voluntate proceſſerint.

S U M M A R E R U M

- 1 Audientia teſtium non committitur in cauſis
criminalibus in caſu in hoc ritu exarato.
- 2 Conveniunt alii memorati ritus.
- 3 Caravita eſſatum impugnatur.
- 4 Hodie audientia committitur paſſim.
- 5 Potiſſimùm ſiſco iſtante.
- 6 Verba Jo: Berberii recententur.
- 7 Adverſario iſtante recipi teſtes coram Judice, illo
ſe conferre debet ad locum, ubi teſtes egeunt
- 8 Ritus accipit à præſcripta regula ſenes, valetudi-
narios, honeſtas mulieres, ac ſimiles perſonas.
- 9 Mulieres teſtimonium ferre in cauſis criminali-
bus, utrùm liceat jure rituum, aut communi.
- 10 In faminis promptum eſt perinriam, & toties
pejerant, quoties jurando quicquam aſſerunt, ip-
ſiſquæ jurantibus, ridet cælum, earum juſ ju-
randum in vino ſcribendum, & Propertii ver-
ſus recententur.
- 11 Mulierum genus avariſſimum.
- 12 Quare teſtes eſſe non poſſint in teſtamentis.
- 13 Auſamina dicantur facta ad imaginem Dei.

1 S Tatuit Ritus non committi teſtium audien-
tiam, infra tamen dietam unam legalem à
Civitate Neapolis, in cauſis criminalibus, in qui-
bus loqui etiam *rit. 156.* certum eſt, necnon *rit.
157.* eandem ſtatuentem concluſionem, credimus,
tamèſi non addito in criminalibus, vel civilibus,
2 prout eo in *ritu* oſtendimus, favetq; etiam *rit.
304.* ſpecialim in cauſis civilibus loquens; Itaq;
jam dictam obſervantiam ſubſiſtere in criminali-
bus, hujus *ritus* virtute, & in civilibus attentis
verbis dicti *rit. 304.* necnon citati *ritus 197.* gener-
ratim loquentis, ſi tamen ſint honeſtæ mulieres
ex verbis hujus *ritus*, nam in his militat ratio ho-
neſtatis tradita in ipſo *ritu 304.*
Verùm *Carav.* verba in hoc *ritu* oſtendunt, in-
curia typographi dictum eſſe in hoc *ritu* in cri-
mina-

6 *criminalibus*, cum voluisset dicere *in civilibus*, ed quod in criminalibus nunquam committitur audientia testium, sive ii sint intrâ, sive u trâ dietam, per jura, in *l. Judices*, & in *auth. apud eloquentissimum, C. de fide instrum.* quæ exornat *Ricc. collect. 228. par. 1.* & *Constit. Regni in pacuniariis, Campag. in c. item Justitiarum, num. 6. Jo. Milleus in prax. crim. num. 2. pag. 144. Foller. in prax. crim. rub. & facta litis contestatione, num. 7.* & in *fragm. num. 95. Jul. Clar. lib. 5. §. fin. qu. 26. nu. 3.* & *D. Reg. de Marin. ad Reverter. dec. 542.*

Ergo dicimus nos, si Magna Curia procedat super delicto patrato in Calabria ultra, erunt nõ cogendi testes Neapolim venire testimonium dicturi in ea causa; utiquè *Caravita* si viveret negaret, juxta *Capyc. decis. 90.* itaque audientia testium omnino delegaretur, & tamen eo etiam casu intrare posset observantia hujus, & aliorum memoratorum *Rituum*; quippè quod non ita committeretur, ut commissarius deberet se conferre ad domum eorundem testium, sed ad locum tantum, quem incolunt, illosquè ad domicilium ejusdem executoris evocare, & examinare, præterquam, si senes, & valetudinarii sint, aut honestæ mulieres, similesquè personæ exceptæ in hoc *ritu*, & aliis; nam eas haudquaquam advocabit, prout etiam faciendum esse, scripsimus *ritu* sequenti, si Neapoli testificari deberent, cui sensui non modo non contradicunt verba *d. legis*, & *auth. ac Constit.* sed opitulatur citius, illa potissimum ejusdem *Const. Testes in Curia nostra precipimus presentari*, additis aliis, quibus illic utitur *Andreas, verbo sed in causis, vers. Magna Curia.* Et quando intrâ Provinciam subsistere intellectus, quem tradit *Capyc. d. dec. 90.* ut cogantur Neapolim venire, & se coram ipso Judice causæ præsentare, dicimus, in more hodiè non esse, cum passim experiamur, etiam in criminibus commissis in hac eadem Civitate, Suburbis, & Casalibus, etiam nulla præcedente Judicis delegatione, examinari ab ipsis Actuariis, eorumque scribis, ac repeti, & extrâ Neapolim committi alicui Doctori, Actuario, & Scribæ, & aliquando officialibus locorum, juxta causarum magnitudinem, locorumquè distantiam, arbitrio magistratuum, *Foller. in fragm. num. 110. Reg. Rovit. in prag. 7. num. 31. de ordine Judicior. Gizzarel. dec. 27. num. 12. Avus meus Prosper Petra, ad memor. Capyc. decis. 90. num. 3. Muscat. in prax. lib. 1. par. 5. Glos. suspectorum, num. 7. Tartagl. in prax. civil. cap. 4. num. 14. Masull. ad mixt. indic. Capyc. decis. 90. nu. 1. declaratquè Borrell. par. 2. summ. decis. tit. 7. de test. conct. num. 57. potissimum, Fisco istante, Clar. §. fin. lib. 5. q. 45. nu. 13. Jo. Grand. de Bello exul. in spec. 78. quin, Borrell. num. 61. Jo. Berberii in viator juris, par. 4. tit. de probat. sub num. 28. recenset verba exclamantis: In criminalibus verò. quidquid observet practica, ego ubi essem Judex, per meipsum interrogarem, nec proprio fratri committerem, sed starem, cum theoricæ dictæ *Auth. apud eloquentissimum*, propter pericula, quæ vertuntur in criminalibus causis, quæ quilibet practicus potest considerare. Hactenus *Berberius.**

7 Verùm, si adversarius instet recipi illos coram Judice, vel ipse habeat hujusmodi testes suspectos, tunc, suppeditato salario per eundem petentem,

Tom. I.

vel per fiscum, se confert Judex ad locum illi degunt, *Ann. in cap. 1. num. 9. col. 3. si de investit. inter domin. & vassall. & meminit Carav. in rit. 157. quem laudat Gallup. in prax. S. C. par. 2. cap. 24. sub nu. 2. idem Ann. sing. 519. Ricc. collect. 116. Jodoc. in prax. civili cap. 163. num. 6. Minand. dec. 7. sub nu. 3. Novar. dec. 121.*

8 Excidit *ritus* à præscripta regula, senes, & valetudinarios testes, quos duos casus amplexatur etiam *rit. 156.* honestasquè mulieres, ac similes personas, quorum duorum casuum non meminit *cit. rit. 156.*, & tradunt *Afflict. in memor. const. in pacuniariis, nu. 16. Bajard. ad Clar. qu. 26. num. 7.*, & eum permittat *ritus* iste concedi literas pro examinandis mulieribus in causis criminalibus, implicitè concedere videtur, ut illæ testimonium dicere stant in dictis causis criminalibus, non obstante contraria juris canonici, & fortasse etiam civilis, sanctione; at ipse non ita extenderem verba hujus *ritus*, non enim concedit foeminas recipi in testes super criminalibus causis, tunc enim crederemus latè fore intelligendum; sed tantum ait concedi debere literas prædictas, subaudi, scilicet, in casibus, in quibus de jure admittuntur quos perquirere poteris apud *Farinacium*, tunc attento Jure Canonico loquentem *q. 59. à num. 2. tum Civili, à num. 17.* cujus meminit *Franc. Maria Prat. lib. 3. discip. for. cap. 20. num. 103.* quiquè *Farinac.* diligentes Doctores recenset de iure civili, quorum aliqui admitti voluerunt, alii verò secus: omnes tamen conveniunt in negativam partem, si poena mortis, vel membri amissionis ex crimine de quo testantur, veniret irroganda, *Viv. commun. opin. verbo Testis idonea mulier, Avus meus ad Gramm. dec. 34. nu. 14.* tradens, Molaycis legibus hoc etiam statutum fuisse, teste *Joseph. lib. antiq. hist. 4. cap. 6.* & Platonicis comprobatum, ex ejusdem *Platon. lib. 11. de legib.* (recipiuntur tamen indistinctè in criminalibus ad defensam, & præferuntur hominibus examinatis ad favorem Fisci. *Roland. à Valle conf. 93. à nu. 19. vol. 4. Borrell. 2. par. sum. decis. tit. 14. nu. 3. de Angel. ad Foller. præf. crim. tit. recip. defens. reor. num. 44. Danz. tom. 1. de pugn. DD. tit. de fals. monet. cap. 2. num. 20. & eod. tom. tit. de testib. cap. 1. num. 6.*, & ad *Gramm. dec. 34. num. 58.*, & *dec. 73. num. 19. Anton. Perez. conf. 26. num. 10.*)

Quin, si foemina hæc legerent, terreret exarare: nè earum odium in me concitarem. In eis namque quoque perjurium promptum esse, scripsit *Imperator in auth. de nupt. §. quæ verò nunc sequitur, idemque in §. quia verò, auth. ut sine prohib. matr.* Constitutionem abrogat, quæ à mulieribus jusjurandum exigent, quoniam compertum haberet mulieres toties pejerare, quoties jurando quicquam asserunt, aut pollicentur, optimoque id jure statuit, quoniam verisimiliter pejuraturo non est iuramentum deferendum, *cap. clericos, extrâ, de cohab. cleric. Parnomit. in cap. quæstioni, extrâ, de appell. Imò apud græcos proverbiale erat, muliere jurante, ridere cælum, Sceledrus Plantinus in amphitryo, dicebat: Mulier es? auctèr juras, apud Athenæum lib. 10. legitur, jusjurandum mulieris in vino scribendum, quod antiqui res prorsus futiles, & irritas, in vino, & aqua scriptas, scribendasque autumarent, scribit *Propertius lib. 2.**

Z z

Hoc

*Hoc perdit miseris, hoc perdidit ante puellas,
Quicquid jurarunt, ventus. & unda rapit.*

Adeoq; infirma est mulierum fides ut locum *Proverbia* fecerit apud *Diogenianum*, relatum ab *Erasmo*, in adagiis: *Mulieri ne credas, ne mortua quidem*. Quanto minus viventi potissimum sit, *l. sed si ego*, ff. ad *Vellejan l. si à sponso*, §. quod si à sponso, *Cod. de donat. ante nupt.* & *Seneca controvers. 15. ad finem*, pag. mibi 130. hæc verba scripsit: *Muliebrium vitiorum fundamentum avaritia est*, *Danz. ad Gram. dec. 92. à n. 1.* sed, qui *lucri cupidi sunt ad testimonium non admittuntur*, ne quid facile admittant, *Callistratus*, inquit, *lib. 3. de cognitionibus l. 3. ff. de testib.* & nonnulla lepidè adnotat *Jo. Domin. Martucc. var. explanat. lib. 1. cap. 38.* veram tradent rationem quare mulier testis esse non possit in testamento; plurimorum sententiis confutatis, ad declarationem *12 tex. in l. qui testamento, §. mulier. ff. de testam. cujus meminit Francisc. de Petr. festiv. lect. lib. 2. cap. 15. sub nu. 4.* *Fontanell. decis. 580. to. 2.* & §. testes autem, *Instit. de testament. & sub num. 15.* rescribit carmina, quæ *Thomas Porcbacius*, annotavit ad *eglogam 8. Archadia, nostri Sanasarii.*

Cuncta subafrigero regnanti crimina calo.

Nutrit in aternos famina notata dolos

Pessima res uxor: poterit tamen utilis esse,

Si breviter moriens det tibi quidquid habes.

Aere quot volucres insunt, quot liçore concha.

Tot mala, tot fraudes mens muliebris habet.

Fateor tamèn fæminas aliquid debere, *memorata 30 Jo. Dom. Martucc. qui lib. 2. var. explanat. cap. 69.* tradens verùm, & perspicuum sensum, *tex. in can. hæc imago 33. q. 5. ex quibus apertissimè ostendit*, non solum virum, sed etiam fæminam esse factam ad imaginem Dei, quod dixerat *Novar. in manual. in 3. prælud. nu. 17. vers. undecimo infertur*, quem refert *Viv. decis. 345. num. 19.* quicquid in contrarium annuat, *Matib. de Affict. in Constit. legum asperitatem, n. 8. Franc. de Petr. festiv. lect. lib. 1. cap. 7. sub nu. 16.* & in *problem. Accadem. Italo sermone typis mandatis, probl. 61. Lanar. conf. 1. num. 28. in fin.* & videas *Gulielm. de Bened. in cap. Rayn. verbo cuidam Petro tradiderunt, num. 84.*

R I T V S CXLII.

Item quod non audeant Judices testes productos in Curia ipsi, seù alteri ipsarum, extrà Curiam examinare: nisi fuerint mulieres, & personæ egregiæ, aut gravi infirmitate detentæ, aut alio modo impeditæ; quæ non possint propter hoc personalitèr ad dictam Curiam accedere, & in ipsis casibus pro ipsis mulieribus, & personis egregiis examinandis, accedant ad aliquam Ecclesiam, & pro infirmis ad loca honesta, ubi dicti infirmi morantur.

S U M M A R E R U M.

- Audientia testium, an, & quando sit deleganda, tum in civilibus, tum in criminalibus.*
Personæ egregiæ, senes, & alii examinari in quo loco debeant.

3 Committi cum potest, an personis tantum habentibus jurisdictionem, an verò aliis, delegari possit.

4 Illa ubicunquè fuerit commissæ, intelligitur etiam commissæ facultas recipiendi juramentum testium.

Vetat ritus examinari testes extrà Curiam, præterquàm in casibus in eo expressis; Hic tamèn temporibus contrarius inviguit mos in Magna Curia, ubiq; enim examinantur ab Actuariis, & Scribis, etiam extrà palatium Curie, nedùm exceptæ personæ, sed omnes, & quæcunquè sint, non tamèn in eorundem testium domibus, nisi tantum prædictæ exceptæ personæ, & in hujus ritus calce commemoratæ, sed à quo debeant examinari testes omnes aperit quoq; ritus noster, cum statuit ab eodem Judice in Palatio Curie, vel extrà, respectu quorundam personarum, quas subiicit.

Sed attenda dispositione juris communis, ubi generatim quæreretur, committi necnè possit examen testium, distinguunt omnes, vel in civilibus, vel in criminalibus quæri. Primo casu regularitèr committi. Altero verò regularitèr non committi, & utraq; resolutio complures patitur restrictiones, ac declarationes, quæs præter alios, & fortassè meliùs omnibus, & distinctiùs, scripsit *Alex. Trentacinq. var. resolut. lib. 1. rub. de testibus resol. 10. vol. 1.* & quod testes possint in Ecclesia examinari, sanxit *text. in c. mulieres, de Judic. in 6. Muscatell. in prax. S. C. lib. 1. par. 4. p. 10. §. suspens. num. 3.* potissimum Clerici, *Carol. de Grassi. de effectib. clericat. effect. 10. num. 46.*

Excipit ritus personas ægregias, quod jure communi quoque cautum erat, *in l. ad personas, ff. de jur. jurand.* atquè ideo in hac parte conformis est juri communi, dissentit autem, cum in fine ait, pro examinandis personis ipsis egregiis, Judices ad aliquam Ecclesiam accedere debere, & pro infirmis ad locum honestum ubi morantur, his. n. verbis ostendit, non ad examinandi domum eundem esse, neque mittendum illuc notarium, ut examinet, sed Judicem teneri adire Ecclesiam in eaque examinare ejusmodi personas cum utriusque contrarium sanxerit, *add. l. personas dum mittendum dixit*, & sic alium, non ipsum Judicem ire, quod apertiora verba præportant, *Auth. sed Judex, C. de Episc. & Cleric. quin* & ad illarum domos, expresse asserit *add. l. ad personas*, & quippè supposita principis sanctione ritus, ut Judex vadat, & altera dicti textus, ut alter mittatur uterque justè constituit, ut ille non ad examinandi domum, sed ad Ecclesiam eat substitutus verò etiam ad propriam illius domum se conferat. Quod re vera non obstante hoc ritus, admittit, nunc continua observantia in hac quoque Civitate Neapolis, attentis terminis prædictæ *l. ad personas*, cujus regulam multis comprobatur juribus dilatatur, & restringit *Farin. q. 77. à num. 202.* Verum quia contentio est necnè præfata regula vendicat sibi locum in causis etiam in criminalibus, & in terminis nostri ritus Carav. verba faciens negat subdens *num. 2.* rationem eam esse, ut se conformet juri communi in dicta *l. ad personas*; Hæc quippè ratio in suo genere veri-

veritate nititur, quatenus verò ad aptatur huic, speciei, attentis verbis ejusdem *l. ad personas*, falsa cernitur, propterea quod *lex* illa non exprimit jam dictam regulam procedere tantum in civilibus, non in criminalibus, sed generatim loquens illam constituit. Doctores verò illius decisionem ita interpretantur non solum *Gemin. Roman. & Gomez.* quos idem *Carav.* recenset, verum etiam, *Jason. Alex. Aretin. Innocen. Hostiens. Jo. Andr. Boich. Bellam Bald. Butric. Imol. Anan. Abb. Camppeg. Cravett. Clar. Vivius,* & alii quos idem *Farinac.* commemorat *num. 235.* Quamobrem validior (nostra sententia) erit ratio, quod cum universus Doctorum cœtus ita restringat generalia verba ejusdem *l. ad personas*, possumus, & nos præsentis *ritus* verba in eadem specie, itidem generatim loquentia, simpliciter restringere, & eodem dictamine rationis impulsu, quo illi interpretando legem illam adducti fuerunt tamen si virtute *Auth. apud eloquentissimum C. de fid. instrum.* (& à *Caravit.* non cognita) id exprimentis, subsistat etiam *Carav.* ratio cui addimus, quod cum ad limitationem prædictam, nè illa *lex* subsistat in criminalibus, appenderit alias sublimitationes, & declarationes idem *Farin.* à *num. 237.* eadem militare respectu nostri *ritus* adjungere non sine ratione possumus. Et si dicatur aliter fore interpretanda hujus *ritus* verba, ob assertionem illam pervulgatam, quod textus generatim intelligendus; juxta *l. de præcio, ff. de in rem act. & l. 1. §. generaliter, ff. de legat. præst.* nam illa militaret, etiam quando agitur de interpretanda memorata *l. ad personas*, & tamen illam restringunt Auctores omnes, nè subsistere in criminalibus ajunt; nimirum, si attentis verbis hujus *ritus*, id ipsum dicendum arbitramur; necnon declarationes alias, quas idem *Trentaeinq.* adnectit *ead. res. 10. à nu. 15.*

3 Vbiunque autem isthæc testium receptio delegari potest dubium exorbitur, cui sit deleganda, & an habenti tantum jurisdictionem, & dissimilitudo temporum, ac jurium attendenda est, ad veram hujus rei scientiam, an potius inspecto jure canonico, vel civili, vel demum Constitutionum Regni etenim, jure canonico attento, committi posse etiam carenti jurisdictione: camque esse Canonistarum sententiam, dixit *Bar. in d. auth. apud eloquentissimum, C. de fide instrum.* non autem de jure civili, ut illic *Bar.* addit; Verum de jure *Constitut. Regni*, quid sit dicendum, distinctio probat, Judicibus dumtaxat habentibus jurisdictionem committendum examen infirmorum, & fenum. Aliorum verò, adhuc personis privatis, per *Affl. in d. constit. in pecuniariis sub num. 22.* eundemque *Trentaeinq. sub num. 27.* Verum, quod indistincte committatur habenti jurisdictionem, puta Officiali loci, ubi degunt testes, vel conviciorum, tradit *Prat. ad Muscatell. par. 5. Glos. suspectorum in princip. & ante ipsum, Gallupp. in prax. par. 2. cap. 24. num. 4.*

4 Tandem, illud pro coronide, affirmamus commissa audientiam testium, intelligi etiam commissam potestatem recipiendi juramenta testium, recte *Puteo decis. 258.* cum commissarius cognoscat

Tom. I.

scere valeat de connexis, & accessoriis, *Gaill. lib. 1. pract. observ. 35. num. 8.* Sed obstant postrema verba, *Auth. sed Judex C. de Episcop. & Cleric.* nisi dicamus falso addita fuisse ab *Irnerio*, ut illic *Contius in glos. imarginea* admonet; neque etiam obstat *decis. Crescent. 1. de jur. jurand.* nam de mandato Judicis, potest Notarius recipere juramentum testium, & virtute commissionis Audientia testium, dicimus intelligi commissam etiam potestatem recipiendi ab illis juramentum conferunt tradita à *Verall. decis. 150. num. 1. par. 2.* subnectente aliter procedere, si in specie fuerit concessa facultas talia faciendi, quia tunc commissio daret formam, sicut in criminalibus causis commissarii expediuntur ad capiendas informationes, post *Ambrosin. in suo process. informat. lib. 1. cap. 3. num. 9. Reg. de Pont. de potest. Proreg. tit. 10. rubr. de don. & expens. universit. num. 6.* illisque aliquando tribuitur potestas citandi ad informandum principales: & hinc infertur ad illum Commissarium, qui de facto suspendit latronem, & igne cremavit villam, de quo obloquitur *Paris. verbo Latro, Campagn. in cap. juris censur. num. 5.* quin deputati ad exequendum, cum facultate vendendi juris ordine servato, excederent, si, absque citatione ad reluendum, venderent, *Muscat. in prax. lib. 2. par. 3. Glos. servato, nu. 75.* Quæ verò dicantur personæ egregiæ, tradunt *Roman. singul. 172. Gravatt. ad Vestr. lib. 6. cap. ult. num. 12. Foller. in prax. crim. rubr. cap. inform. n. 40.*

R I T U S CXLIII.

Testes possunt recip. , etiam in ultima die termini , parte citata , & si jurant die non feriata , examinantur die feriata.

Item, quod si detur terminus ad probandum, & veniendum ad Curiam, & ad procedendum in causa ultima die termini, qui interpellet, testes, qui producuntur per partem alteram, jurare possint, & deponere, vocata parte in Curia, & ejus contumacia accusata, & si testes jurant die non feriata: & in die feriata audiantur, & examinentur.

S U M M A R E R U M.

- 1 *Testes in ultima die termini examinari possunt absque citatione ad videndum illorum juramenta.*
- 2 *Vocari debet tamen pars, & contumacia, illa absente, accusari.*
- 3 *Hunc Ritum servandum censet Reg. Tapia.*
- 4 *Vocatio memorata non exquiritur, si antecesseris præfixio diei ad producendum testes.*
- 5 *Vel si monita fuisset, ut assistat ad videndum jurare testes singulis diebus, & horis.*
- 6 *Citatio prædicta pro singulis diebus, & horis, an subsistat.*
- 7 *Regulariter testium in termino productorum, non citata*

Z z 2

citata

*citata parte invalida est depositio.
Testes jurati in die non feriata, examinari possunt,
die feriata.*

- T**estes, qui producuntur ultima die termini dati ad probandum in causa, examinari debent, vocata parte, non quidem ad videndum juramenta, cum sit postrema dies termini, in qua testes examinare licet, absq; tali citatione ex *ritu* 145. ubi scripsimus, hicque, & inibi comprobatur *Prosper Caravita*, sed vocata parte, ut cum deberit in ultima die esse præsens, & absit, contra eam possit incusari contumacia, confirmat *Marranz. in 6. par. 1. membr. tit. rectè concipiatur, cit. nu. 18. vers. 11. limita*, declarat *Muscatt. in prax. lib. 1. par. 5. Glos. juramenta, num. 10. cum seqq. & tradunt Jodoc. Damboud. in prax. rer. civil. cap. 165. num. 6. cum seq. Borrell. hujusce ritus & Carviti. memor. par. 1. summ. decis. tit. 44. de cit. nu. 163. & 490. ex Veralli 108. nu. 1. lib. 1. & hunc *Ritum* servandum censet *Reg. Tap. lib. 3. jur. Regni. rub. 27. super hoc ritu, de testib. Reg. Sanfel. in prax. Jud. sect. 50. num. 10.* neque dicta citatio requiritur, si antecesserit præfixio diei ad producendum testes, quia alia tunc non est opus citatione, *Felin. in cap. 2. n. 24. de testib.* aut si monita fuisset, ut assisteret ad videndum jurare testes singulis diebus, & horis, *Bal. in l. si quando, sub num. 4. C. de testibus*, cum namque sustineri propter observantiam, atq; ex aliis, defendit *Rota decis. 393. num. 6. par. 1. tom. 1.* apud novissimè congestas à *Farinac.* Omnes autem memoratas tres restrictiones congerit *Farinac.* & jure defendit *q. 72. à num. 24.* cum alioqui obesset regula, ut testium productorum in termino, non citata parte, nulla sit, & invalida depositio, quam idem scripserat *num. 21.* eorum verò, qui extra terminum deposuerint sine tali monitione, omnium votis invalida esse testificata non dubitamus idemq; *Farinac.* pro regula constituit, cum ampliationibus, & declarationibus permultis eadem *q. 72. à num. 1.* quam nos extricamus in *memor. rit. 145.**
- T**estes verò in die feriata, si die non feriata, juraverint, audiantur, & examinentur, addit *Ritus* noster, non quidem præceptivè, ut illis diebus examinari debeant, sed potestativè, ut examinari possint, juxta *ritum* 148. & *rit. 150.* in quibus istamet conclusio repetitur, de qua sermonem teximus super eodem *rit. 148.* & jure probant *Glos. in clem. 1. in verbo Judices, vers. & talis actus, de offic. deleg. & illibi Ansb. num. 1. Imol. num. 4. & 7. Zabar. sub num. 5. demùmq; Farinac. mille alios juxta morem cumulans, q. 80. nu. 56. necnon Carav. in rit. antecedenti, num. 5. Jodoc. in add. cap. 166. num. 12. Muscatell. in indic. Glos. num. 3. Plot. in l. si quando, §. 49. num. 1. C. unde vi, Ventrigl. in prax. rer. notab. annos. 31. §. 2. num. 20.*

RITUS CXLIV.

*Clericorum testimonia non admittuntur in civilibus
absq; ordinarii licentia, in criminalibus
verò, nonnisi ad defensionem
carceratorum.*

Item quòd si testes jurant die non feriata, examinari possunt. Item quòd clerici, tam in minoribus, quam in majoribus ordinibus constituti producti ad testimonium, non admittantur in civilibus causis ad deponendum, & perhibendum eorum testimonium in ipsis Curiiis, & qualibet ipsarum, nisi prius juraverint coram suo Judice, & licentiam obtinuerint jurandi, & deponendi in causis ipsis civilibus. In criminalibus verò ordinariis, vel extraordinariis, nullatenus ad testificandum admittantur, nisi pro defensione conventi.

SUMMARERUM.

- 1 Clerici examinari coram laico sine Episcopi licentia nequeunt.
Fallit tempore pestis.
- 2 Notario de licentia attestanti, non creditur.
- 3 Regulares etiam, sine licentia eorum superiorum, deponere non valent.
- 4 Illa non exquiritur in Religioso Superiore.
- 5 Si Clerici, & Regulares, licentia non habita, deposuerint sit nè validum examen, inquiritur, & discrimen inter unam & alteram depositionem improbat.
- 6 Licentia si peteretur pro illis examinandis in re-
pulsâ, an concedenda.
- 7 Quando in criminalibus illorum depositio admittatur, cum licentia, in delictis ingredientibus sanguinis penam, remittit.
- 8 Clericus, qui coram Judice Seculari, uti testis deposuit, num possit torqueri ad facilius veritatem eruendam.
- 9 Illi extra Judicium ad solemnizandum contra-
sum jure, absq; licentia, admittuntur.
- 10 Quin, & Fratres Cappuccini, aliiq; Religiosi.

Conclusio hujus *Ritus*, nè clericus testimonium ferat coram laico, absq; sui Episcopi licentia cum jure communi, in *cap. testimonium*, ubi *Gl. 11. q. 1. colimat*, & probant *DD. quos insequuntur Campagn. de testib. regul. 91. in 1. fallent. Mascard. de prob. concl. 1358. num. 61. & Farinac. quest. 61. nu. 83.* omnesq; illam restringunt, & dilatant multis modis, necnon *Angel. Clavaf. in summ. verb. testis, num. 3. & 4. Fusc. singul. 95. lit. C. Ricc. collect. 597. Genuens. in prax. Archiep. Neap. cap. 42. num. 4. Carol. de Grass. de effect. cleric. effect. 10. Goffred. à Bavo in tract. reatum, q. 6. num. 8. Ciazius disceptat. forens. cap. 168. nu. 7. Gratian. discept. 910. num. 17. August. Barbof. in collect. ad mem. cap. testimonium, num. 1. regulam restringens, in tempore pestis, nam tunc Prælati licentia non requireretur, *Rip. de pest. rub. de priv. Judic. caus. pest. num. 45. Farinac. in prax. crim. par. 2. q. 61. num. 85.**

De licentia vero Notarium attestari, non sufficere, sed eam in actis esse debere, præter *DD.*

ad

ad hoc citatos à Carav. sub num. 3. & iterum nu. 9. scribit idem Farinac. num. 87. & Caravit. insequitur Avus meus ad Capyc. dec. 61. nu. 3. in fine, quod idem respectu Monachorum, & aliorum Regularium, quos nonnisi cum licentia proprii superioris posse, ajunt mille Doctores, quos memorant iidem Mascard. & Farinac. ille num. 32. iste autem num. 123. & 130. & Emanuel Suar. in suo thesaur. receptar. sentent. lit. T, num. 117. Quod si examinandus erit prior alicujus Monasterii, alia licentia non exquiritur, quam, non existente alio superiore in illo loco, videtur sibi illam impartiri, Judex. de Angel. ad Foller. in fragm. post prax. crim. tit. de Episcop. & Cler. nu. 9. Horatius Viscont. in conclus. jur. verbo Clericus si de facto.

Verùm si, hac spreta facultate, deposuerint, alii subsistere testimonium, ac plene probare, annuunt, Guid. Papa decis. 65. Ann. singul. 128. Jo: Paul. Xammar. ver. Judic. par. 1. defin. 17. num. 32. Mascard. de probat. conclus. 261. num. 13. Beller. disquis. cleric. par. 1. tit. de clerico teste, §. 1. nu. 1. & Carav. insequuntur, Reg. Capyc. Latro decis. 75. num. 36. lib. 1. Dominus Consil. Joan. Bapt. Hodiern. ad Surd. decis. 129. num. 3. & ceteri, quos refert Episcop. Ricc. decis. Cur. Archiep. 61. par. 2. num. 4. quin Reg. Sanfel. hoc firmat effatum, tum in civilibus, tum in criminalibus, decis. 262. to. 2. subnectens observantiam M. C. autoritate Guid. Papæ decis. 66. in princ. depositiones talium, si velint deponere, non reprobari, nec invalidari, defectu autoritatis superioris.

Adversus tamen Carav. dictum invehit Foller. super hoc rit. pag. 83. inquit, ipsos de facto examinatos minimè probare, etsi forent omni exceptione majores, & perpendendo Ritus verba, testatur passim sic servari; insequitur Viscont. in mem. verbo clericus, necnon citatus Judex de Angel. num. 9. & non dissentit Præsul. Ricc. decis. 61. superius memor. dicens, illis uti ultroneis ad testificandum absq; licentia, sine qua cogi non poterant, fidem non esse adhibendam, potissimum ob dictionem illam in Ritum adiectam, nullatenus, quæ inficit actum ipso jure, Glos. in Auth. si quando mulier, C. ad Vellei. Barbar. conf. 7. num. 7. vol. 3.

Aliorum verò est sententia, clericorum absque illa subsistere testimonium, regularium verò nequaquam, ut est videre apud eundem Farinac. num. 84. & 130. & affirmant Ann. d. sing. 128. post Grammat. conf. 3. num. 8. in crimin. Magon. decis. Lucens. 9. quorum distinctio nostro Carav. non arripidet, quamq; improbant Viscont. & de Angel. citat. in locis, cum profectò nulla diversitatis ratio inter unum, alterumq; casum colligi possit.

Quod si licentia peteretur pro examinandis clericis in repulsa super causa criminali, distinguit Carav. num. 9. si super capitibus infamatoris & sit deneganda licentia, alioquin concedenda, nos autem assentimur tutius agere Præsulem, si id faciat: sed timore affici, ubi non est timor, supervacaneum censemus: quippè si ratione infamiae præcavere deberent clerici à testimonio ferendo in repulsa, utiq; neq; in Curia Ecclesiastica tunc possent testimonium dicere: ut propterea credamus, eos decere abstinere, cum pœnæ san-

guinis timor enasci posset ex eorum testimoniis. Videas Petrum Foller. super hoc rit. Genuens. in prax. Archiep. cap. 42. num. 3. memores necnon ipsum Foller. in prax. crim. rub. concedat. repulsa num. 1. Vest. lib. 5. cap. ult. num. 32.

7 Quando verò in criminalibus possint recipi, & admittantur in testes clerici, & monachi in delictis ingentibus pœnam sanguinis, cum licentia quoq; superiorum, inquirunt, Clar. §. fin. q. 24. Mascard. de probat. conclus. 963. vol. 2. Farinac. de test. quæst. 61. opp. 12. Mart. de jurisd. par. 4. cas. 128. num. 1. Carol. de Grass. de effect. cleric. effect. 10. Marott. discept. forens. cap. 9. nu. 12. Ricc. cit. decis. 61. Tap. super hoc rit. lib. 3. jur. Reg. rub. 27. de testib. & observantiam recenset Viscont. cit. quam rescribit de Angel. ad Foller. add. loco sub num. 16. Thor. par. 3. compend. dec. sect. 2. verbo Monachi, sive Clerici, Franc. de Pitigianis in sua prax. crim. canon. tit. de testib. cap. 2. in add. Sed

8 An Clericus qui uti testis coram Judice seculari deposuit, possit ad melius veritatem erendam, & ad confirmationem, torqueri, negativè, adhuc si sufficientia indicia contra ipsum adessent, & constaret falsum deposuisse, sed esse ad Judicem Ecclesiasticum remittendum, nec locum vindicare, tex. in l. nullum, C. de testib. respondent Affl. & Ursill. dec. 230. Capyc. dec. 5. in fin. Franch. decis. 417. Ann. singul. 135. Ricc. decis. 81. par. 4. D. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. resol. cap. 50. nu. 1. & ad Reverter. decis. 234. num. 3.

9 Ille verò extra Judicium ad solemnizandum contractum jure absque licentia adhibentur, de Grass. add. effect. 10. num. 11. Rodrius qq. regul. lib. 3. q. 71. artic. 2. Thesaur. qq. forens. lib. 4. q. 35. Reg. Tap. in Auth. ingressi, num. 63. C. de Sacros. Eccles. & de Fratibus Cappucinis in testes adhibitis,

10 absq; superioris licentia, fermocinatur Reg. Capyc. Latro dec. 10. sub num. 11. & de aliis Religiosis, Sylvan. conf. 26. ex num. 4. Mascard. de probat. conclus. 260. in fin. Ant. Fabric. de benefic. tit. de secul. & reg. benef. num. 34. lit. R, & Ricc. distinguit in sæpius indi. dec. 61. num. 7. necnon Conf. Franc. Rocc. utriusq; sententiæ sectatores DD. laudat, inter quos nostrum Carav. præconizat respons. 66. to. 2. Novar. dec. 198. num. 5. Quod verò magis credatur testimonio Religiosi, observant Felin. in cap. cum Joannes, de fide instrum. Ferd. Gargiar. patroc. 19. num. 29. Cravett. conf. 521. num. 10. Farinac. dec. crim. 249. num. 5. qui mentiri non præsumitur, Felic. alleg. 9. num. 17. par. 1. Bertaz. conf. crim. 408. num. 25. vol. 2.

RITUS CXLV.

Item si detur terminus in causis ad probandum, & veniendum ad Curiam, & procedendum in causa, in ultima die termini, quæ interpellat: testes, qui producuntur per partem alteram jurant, & deponunt, vocata parte, in Curia, & ejus contumacia accusata.

SUMMARERUM.

1 Testes, ut valide examinentur, præcedere debet citatio

- citatio partis ad videndum juramenta.*
- 2 *Etiam in causa summaria, & in qua sola facti veritate inspecta proceditur.*
 - 3 *Etsi illi examinandi forent coram Principe, tam in civilibus, tum in criminalibus.*
 - 4 *Præter in causis sanctæ fidei, Læsa Majestatis, & assassinii.*
 - 5 *Adiiciuntur restrictiones aliæ ad prædictam regulam, remissivè.*
 - 6 *Quarum præcipua est illa, cum stylus adesset non vocandi partem.*
Et an stylus prædictus subsistat, inquiritur.
 - 7 *Nec illa exquiritur, cum in ultima die termini examinantur testes ipsi.*
 - 8 *Ritus iste, & aliter 143. an contradicant, vel potius saveant mox adductæ restrictioni.*
 - 9 *Auctor suum præstat Judicium.*
 - 10 *Consuevit unâ simul citari pars ad videndum juramenta testium, & testes ad testimonium ferendum.*
 - 11 *Citatio prædicta, quæ alia continere debeat.*
 - 12 *Principalis sit nè citandus, an procurator, cum quo lis fuit contestata.*
 - 13 *Substitutus à procuratore ad videndum juramenta, an omninò citari debeat, & si secus, validum sit examen, & quid nulla facta substitutione.*

HActenus relata verba: *Vocata parte in Curia*. Reperiuntur in *rit.* 143. pro quorum declaratione meminisse oportet, quod testium examen, ut validè fiat, præcedere debet partis citatio, ad videndum illorum juramenta, *cap. 2. de testibus, & l. si quando, C. eod. tit.* latèquè *Mascard. concl. 1366. to. 3. Gabriel. in tit. de citation. conclus. 1. Gail. observ. 102. num. 1. lib. 1. Maranta in prax. p. 6. rub. de cit. 1. memb. Judicii à num. 25. Reg. Tap. de jur. Reg. lib. 3. de test. Affl. in Constit. Regn. incip. Probationum incurfibus, Ricc. collect. decis. 374. & 692. Blanchett. decis. Roman. 311. num. 1. lib. 1. vol. 1. Petr. Terminus in process. juris scripti cap. 35. vers. Ac benè notandum, Barib. Brunatius in Agone, tit. de positionibus, & articul. num. 11. Borrell. in summ. decis. tit. 44. de cit. num. 161. par. 1. Gallup. in prax. S. C. par. 2. cap. 25. num. 4. Masull. ad Capyc. decis. 35. num. 2. Thor. par. 3. compend. decis. sect. 1. verbo *Depositum pro examinandis testibus*, et si summaria sit causa, *Viv. opin. 966. num. 5. Bursat. conf. 20. num. 65.* in eaque, sola facti veritate inspecta, procedatur, *Osasch. decis. Pedem. 79. nu. 18. & 19. Honded. conf. 101. num. 10. & juris solemnitate non servata, Mascard. de prob. lib. 2. conclus. 682. num. 9.* in causis quoq; mercatorum, idem *Mascard. lib. 3. conclus. 1366. num. 4.* etiam si examinandi testes forent coram Principe, *Grammat. decis. 103. num. 233. Gravac. ad Vestr. lib. 6. cap. 2. sub num. 28. & mille, Gram. conf. 15. num. 3. & conf. 64. num. 1.* tum in civilibus, tum in criminalibus, *Farinac. de testib. qu. 72. num. 31.* præter in causis sanctæ fidei, Læsa Majestatis, & assassinii, *Genuens. in prax. Cur. Archiep. cap. 84. num. 3. Capyc. decis. 127. Gram. conf. 40.**

5 *Gravac. add. loco, num. 30. Fontanell. decis. Cathal. 533. num. 5. 13. & 14. to. 2. restringens, in informatione de equo, vel mulo mortuo, & de*

*naufragio, ex Alexand. Rauden. de analog. capit. 30. num. 133. Mascard. de probat. conclus. 633. tom. 2. Ambros. decis. 17. num. 7. Valenz. conf. 108. n. 1. Narbona ad leg. reg. lib. 6. tit. 10. l. 9. Glos. 2. num. 25. Straca decis. Gen. 3. num. 17. & decis. 77. n. 5. & quibusdam aliis in casibus, memoratis per Roman. singul. 769. & aliis, per Hippol. singul. 24. & 30. nechon in repet. l. fin. C. de probat. atq; Corset. singul. 371. quorum præcipuus videtur ille, cum stylus adesset, non vocandi partem ad videndum jurare testes, nam subsisteret, quin, & illum extrajudicialitè probare sufficeret, ut inquit *Farinac. dec. 30. & voluit Roland. post alios conf. 48. num. 2. lib. 3.* quibus contradicunt DD. adducti per *D. Jo. Bapt. Ventrigl. in prax. rer. notab. lib. 1. de citat. ad viden. jurar. test. annot. 31. §. 1. sub n. 17. vers. his tamen*, autumantes, stylum prædictum uti contra jus, non subsistere, qui *§. seq. n. 12.* de consuetudine fatur, atquè, aliis casibus omissis, quos memorant quoquè *Ventrigl. add. annot. 31. §. 1. & 2. Reg. Sanfelic. in prax. Judic. sect. 50.* recenseo alterum, scilicèt, cum in ultima die termini, examinantur testes ipsi, juxta *decis. Afflict. 47. & sing. Annæ 518. memoris, de Arnon. in comment. 165. Amend. ad Franch. decis. 57. nu. 11.* de quo quippè casu fatur *Ritus* iste noster, & alter 143. ubi nos diximus, & super eo nonnulla 8 adnotavit *R. Tap. lib. 3. Jur. Regn. rit. de test. qui rit.* si contradicant, vel potius saveant adductæ restrictioni Doctorum, dubitare videntur scriptores, nam cum dicit, *vocata parte*, innuere supponitur, etiam tunc requiri citationem; dum verò *Carav.* ex dictis verbis opinatur, vocandam esse per *Tubitam* in accusatione contumaciarum; utiquè non adversari juri communi, asserendum suadetur; Nos autè, quamvis tutius esse credamus citationem requiri, qua pars vocetur ad videndum juramenta, attamen, si, illa prætermissa, fuerint eo die recepti testes, validum examen esse putamus, itaq; caveremus ab examinandis testibus, defenderemus tamèn receptum examen; Consuevit autè unâ simul citari pars ad 10 videndum juramenta testium, & testes, ad testimonium ferendum, teste *Rovito super prag. 9. nu. 28. de ordin. Jud.* quem refert *Thor. in Cod. rer. Judic. Civil. cas. 10. num. 16.* quin diem completi debet, horam, & locum examinandorum testium, nè illorum depositio nullitati subiaceat, ex *Rotalibus* decisionibus, *Caputaquens.* scilicèt, & *Cesar. de Grass.* quarum meminit *Farinac. decis. 23. Gravac. ad Vestr. add. lib. 6. cap. 2. num. 52. & 53. Seraphin. videndus, dec. 857. & dec. 2489. n. 1. Ricc. collect. 1408. par. 4.* partis tamen accedente protestatione, & petentis, ut interesse possit, ex eodem *Farinac. dec. 74.* Sit autè principalis ci- 12 tandus, an ejus, qui litem contestatus est, procurator, remissivè tangit citatus *Rovit. num. 17. Ventrigl. memor. §. 1. à num. 1. Gallup. in prax. lib. 1. cap. 4. num. 4. & 5. Thor. memor. cas. 10. nu. 15. Muscar. lib. 1. Glos. suspectorum, num. 21.* affir- 13 mantes, sufficere fieri procuratori. Quod, si procurator substituit alium ad videndum juramenta testium in partibus examinandorum, si, eodem non citato substituto, examinatore receperit testes, perperam, an validè receperit, enodant *Laurent. dec. Avenionensi 69. Mascard. lib. 1. concl. 681. num.**

881. num. 11. Rot. apud Seraphin. dec. 100. nu. 3. & nullitati subjacere, praxis nostrorum Tribunalium indicat, quod si nulla substitutio adsit, non est alia citatio extra territorium necessaria, *Cavens. ad Rit. 158.* quem insequitur *Ventrigl. num. 7. ex Paris. ad Bart. in l. Judices, lit. A, de fide instrum. Muscatell. add. Glos. suspectorum, num. 27.*

RITUS CXLVI.

Audientia testium non committitur in causa repulsa.

ITEM Curia ipsa non committit extra Curiam audientiam testium reprobatorum, etiam senum, & valetudinariorum.

SUMMARERUM.

- 1 *Audientia Testium, an jure communi committatur in causa repulsa.*
- 2 *Jure Regni negativam tutatur aleam Carav. protendens etiam ad senes, & valetudinarios examinandos.*
- 3 *Caravita improbat Afflic. dictum in Constitut. Animalia.*
- 4 *Illam committi voluit Annibal Troysius à Caravit reprehensus, cujus Annibal. placitum insequutum fuit S.C.*
- 5 *Caravit. parum instructum de praxi nostrorum Tribunalium, dicit Gizzarel. Troys. à morsu Carav. tutatur Muscat.*
- 6 *Hodierna praxis S.C. memoratur, cum nonnullis decisionibus. Dom. Consil. D. Petrus Varays laudatur.*
- 7 *An ille, cui dantur literæ, per se debeat examinare, an etiam per alios possit.*
- 8 *Ille cogere testes renuentes, an valeat.*
- 9 *Partem autem monere ad videndum juramentum non prohibetur.*

SI jure communi procedat conclusio isthæc, nè committatur audientia testium in repulsa, & quomodo intelligenda sit nostri ritus negativa dispositio, quando vè restringatur, edisserit *Imbrian. in tract. de repuls. par. 1. consid. 1. à num. 157.* ubi etiam dissentientes conciliat *DD. Vestrius in supèr de jure prob. in prax. lib. 6. cap. fin. vers. quamobrem, sub num. 2. Farinac. q. 77. à num. 64.* ampliationes, & restrictiones adiungens; Verùm

Jure Regni negativam tutatur aleam Carav. hoc in ritu protendens, quamvis examinandi essent senes, & valetudinarii, quorum aliàs conceditur semper audientia, adhuc in casibus, in quibus alioqui denegatur, idq; videre licet in ritu 156. & seq.

Quin Carav. improbat *Afflic. dictum in Constit. Animalia*, hujusce ritus sanctionem non servari, ubi causa non esset ardua, illudquè nunquam in praxi receptum, fatetur *Reg. Sanfel. in prax. Judiciar. sect. 36. num. 24. favet Caputaq. decis. 54. par. 2. quem laudat Ricc. collect. 228. par. 1.*

Contrariam partem sustinet *Annibal. Troys.*

4 *Sup. hoc ritu firmans, posse committi audientiam curialibus Curia in causa repulsa, & quamvis Troys. à Caravit. sit reprehensus, à S. C. tamen approbatus fuit, apud Consil. Gizzarel. dec. 27. qui deceptum Caravitam præconizat, parum instructum de praxi nostrorum Tribunalium, dicens, satis huic ritui satisfactum, si committatur testium receptio alicui ex examinadoribus S. C. qui sunt curiales, & pars corporis S. C. & nullo modo debeant cogi testes examinandi venire ad Curiam, quin Troysium à morsu Carav. tutatur Muscat. in prax. S. C. lib. 1. p. 6. Glos. terminus, num. 5. insequuntur Thor. par. 1. compend. verbo Audientia testium, Urfill. ad Afflic. decis. 351. num. 3. Gallupp. in prax. S. C. p. 2. cap. 24. num. 6. idem Thor. in supplem. comp. dec. verbo audientia testium, Reg. Rovit. in prag. 11. de ord. Judic. num. 19. Franc. Maria Prat. ad Muscat. add. Glos. terminus, vers. hujus quasi occasione, necnon add. p. 5. Glos. suspectorum, in princ. qui hodiernam praxim S. C. memorat, hoc demandari examinadoribus S. C. in causis tamèn summam excedentibus à nobis indicatam in ritu 158. & tradunt Masull. ad Capyc. dec. 55. & 90. Gallup. in prax. S. C. par. 2. cap. 24. num. 3. Reg. Tap. super hoc ritu lib. 3. jur. Regni tit. de testib. rub. 27. & in add. constit. in pecuniariis, nisi ageretur de examinandis duobus testibus tantum, quo casu, etiam in causa repulsa illorum committitur audientia in causa cujusvis summæ, Urfill. ad Afflic. decis. 351. num. 1. Thor. par. 2. compend. verbo testium audientia, Reg. Rovit. add. loco num. 19. Reg. de Marin. ad Revert. dec. 552. sub num. 1. Nicolin. in prax. Judic. crim. num. 42. Verùm in causis vertentibus in S. C. infra summam, de quibus eloquitur in d. rit. 158. & ultra summam, accedente examinadorum renunciatione, juxta praxim in eodem ritu enunciata, & in omnibus causis quæ in M. C. V. agitantur, Judicis arbitrio remittitur, nùm testium receptio circa repulsam valeat committi ordinariis locorum vel accedere habeat examinador, idque colligitur ex prag. 85. de offic. S. C. & firmant de jure communi, Jacobin. in l. 3. §. testes, nu. 7. §. de testib. Specul. in tit. de testib. §. qualiter, vers. scribit autem Iudex, Borrell. conf. 21. cent. 1. Barz. decis. Bonon. 88. num. 7. Pulveriu. in add. ad constit. in pecuniariis, vers. Nota quod per hanc Glosam. Undè in causa hæredum Fabii de Lorio, in banca de Madaro, de anno 1655. referente Judice Micono, fuit audientia testium ordinariis locorum commissa, aliasquè decisiones, quibus fuit aliquandò denegata, & interdum commissa testium audientia, juxta causarum qualitates, recenset Thor. par. 2. compend. decis. verbo repulsa testium.*

At in causa, in banca Borrelli, vertente inter Reverendum Capitulum Civitatis Ferrandinae, & U. J. D. Pettum Nigrum nomine ut in actis, per S. C. sub die 14. Julii 1661. fuit provisum, quod, petita nominatione non obstante, procedatur ad ea, quæ incumbunt, referente Dom. Consil. D. Petro Vargas Viro, vitæ innocentia, ac morum suavitate mirabili, in quo eruditio cum probitate, nobilitas cum moderatione, ingenium cum diligentia, de primatu certare dicas.

7 Sed Judex, cui dantur literæ, debeat pro se ipsum

ipsum examinare, an per interpositam personam Actuarii, sive alterius, videto *Vestrium eod. capit. fin. num. 10. & Gravati. in addit. num. 34. Schrader. de feud. p. 10. sect. 16. verbo Examinator*. Testes autem re nuentes deponere, an possit idem commissarius constringere, citatus *Vestrius* tangit illic, an possit monere partem adversam ad videndum juramenta, *Butrius* prodidit in *cap. constitutus nu. 6. de appell. Dec. in cap. in nomine Domini, num. mihi 21. de testibus*, & alii, quos idem *Gravat.* insequitur *num. 33.*

R I T U S CXLVII.

Item si in rubrica testium non dicatur testes producti, &c. & jurati, parte praesente, vel absente per contumaciam, ita quod de contumacia ipsa constet, depositiones testium non valent: & idem in Juramento calumniae.

S U M M A R E R U M

- 1 *Ritus dispositio hodie non servatur.*
- 2 *Juramentum calumniae pro publica utilitate, ne veritas occultetur, introductum fuit.*
- 3 *Maranta exclamat nostri temporis litigatores de calumnia committenda non vitanda, jurare.*
- 4 *Illud credulitatis, non autem veritatis est.*
- 5 *Misi fuerit practicum, an subsistat processus, inquiritur.*
- 6 *Partes expressè nequeunt, tacite utique renunciare possunt illi.*
- 7 *Petitum praestari debet, non obstante contraria consuetudine.*
- 8 *Nequè à Judice remitti potest.*
- 9 *Praestari debet in judicio ordinario, in causis spiritualibus, etiam si agatur de obligatione carnali.*
- 10 *In multis casibus, qui recensentur, subsistit processus, tamen si petitum, & non praestitum.*
- 11 *Illud an, & quando, à procuratore praestari possit.*
- 12 *Procurator ipsemet ex persona sua iurare obstringitur, & declarare quoque circa usum.*
- 13 *Procuratores, bonis exceptis, sunt litigiosi, calumniiosi, linguosi, & pauperum dilaniatores.*
- 14 *Procurator iniquus in agone mortis sapius ingeminavit verba, à juramentum calumniae.*
- 15 *Procuratores in toto patrocinii actu cauti sint, providi, justi, & fideles, ut aeternos cruciatus evadant.*
- 16 *Dyni anima ob malum consilium inferis torquetur, Alia traduntur notabilia.*
- 17 *In qua parte litis sit praestandum juramentum calumniae.*
- 18 *Hodiernis temporibus illud est sublatum, & proceditur ad ulteriora, illius praestatione omissa, prout in aliis Orbis tribunalibus servatur.*
- 19 **B**erardinus Muscatellus par. 5. Glos. juramenta, sub num. 10. insequens Caravit. Commentatorem in hoc ritu affirmat, minime servari dispositionem hujus ritus, attestatur con-

trarium etiam praticari, ex quo Actuarii curiarum quamvis faciant rubricam de testibus, quos examinant ad inquisitorum defensionem, tamen illam non faciunt modò in hoc ritu rescripto, sed solum dicunt, testes examinati ad instantiam talis in ejus defensionibus in causa, quam habet cum Regio Fisco super tali delicto, hujus ritus meminit *Blas. de Mor. in tit. de test. ult. col. vers. fin.* & illius dispositio collimat cum jure communi, in *l. si quando C. de testib. bique Bar.* ex eo advertit, quod testes debent jurare praesentibus partibus, vel per contumaciam.

- 2 Nos propterea tantum nonnulla de juramento calumniae adnotabimus, quod ob publicam utilitatem, ne veritas occultetur, introductum fuit, *l. 2. §. sed quia veremur, C. de jure jurando propter calumniam, Matthias Colerus decis. German. 117. nu. 4. Marant. in specul. par. 2. act. 1. num. 1. exclamans* hinc verbis: *Vnde ego puto, quod litigatores nostri temporis potius jurat de calumnia committenda, quam vitanda, & idèd malius esset, quod illud juramentum ex toto tolleretur à judicio, causa vitandi tot perjuriam, insequuntur Sarayn. ad Matbasil. singul. 64. num. 10. Rolan. Cavagnol. ad Decret. Montis Ferrat. decret. 12. §. penna. 45. Gayll. lib. 1. observ. 85. num. 4. quod non approbat Borrell. par. 1. summa.*
- 4 *decis. tit. 51. num. 4. adnotans, illud credulitatis esse, non autem veritatis.*

Illo verò omisso non vitari processum, dixit *tex. in cap. 1. de Juram. calum. in 6. nisi tamen petitum expressè fuerit, juxta decis. Put. 289. lib. 2.* quam pluries deindè infecuta est eadem Rota, potissimum in causa *Policaßren. personis de Spinellis 24. Octobris 1575. coram Seraphino*, testaturque Rota *dec. 2. de juram. calum. in antiq.* Imò altera decisione affirmativa comprobatur, scilicet valere processum, si pro illo instatum non fuerit; ex Rota *decis. 663. in antiq. iterumque in una Burgenfi residentia 30. Maii 1586. coram Platta*, nec sine distantiae ratione contingit, sed illa, quod expressè nequeunt, tacite verò utique possunt partes ipse renunciare huic juramento, ut in *d. l. 2. §. sed quia, Lanfranch. in prax. cap. 8. sub num. 1. Vrsill. ad Afflic. dec. 265. num. 32. Daniel. Venatorius in Analyfi Juris Pontific. lib. 2. tit. 7. §. qua causa efficiens, Viv. decis. 109. num. 1. & commun. opin. 258. num. 5. Joan. Ferrar. Montan. de Judicio. praexercitament. lib. 2. cap. 2. vers. ante litem.*

- 7 Cum verò petitum fuerit, adeò verum est nullitati subiacere processum, ut procedat non obstante contraria consuetudine, *Rubin. dec. 23. & copiose Caravit. rit. 288. Arnon. epitom. 23. Avus meus ad Capyc. dec. 207. & Mantica dec. 33. num. 6.*
- 8 ubi praeterea scripsit *num. 6.* nequè a Judice remitti posse, quin etiam in Judicio summario praestari debere, dixerat *num. 4. per tex. in clem. sepe, de signif. & tradunt Bursat. conf. 2. vol. 1. num. 3. Roland. à Valle conf. 71. num. 9. vol. 1. & in causis spiritualibus, admonent Jodoc. in prax. civil. cap. 151. num. 10. Joan. Mohedanus de testib. Gregor. syntagm. jur. univer. lib. 48. cap. 1. §. 1. & in casibus beneficialibus Monoch. de testib. 1. q. 29. num. 3. necnon etiam si agatur de obligatione carnalis, *decisum fuit in causa domorum 16. Junii 1694. coram Litta*, quae inter congestas à Farinac.*

vinac. est decis. 82. par. 1. tom. 1.

30 Quod si de bono jure illius, qui sententiam reportavit favorabilem constaret, sustineretur quidem, non obstante, quod omissum fuerit juramentum istud, deduciturque ex *dec. Crescent. 53. lib. 1. in manuscriptis*, & resolutum per *Rotam*, & apertius decisum in *illa Romana de Magdalenis 26. Aprilis 1599. coram Seraphino*, atque ex *altera Chien. pensionis 16. Decembris 1592. coram amplissimo Domino Mellino*. prout si constaret cessavisse suspicionem calumniae, in *Aprutina census 4. Julii 1667. coram Damasceno num. 6. inter prædictas, Farinac. est decis. 45. ibd. par. 1. to. 1.*

Illud autem à procuratore præstari posse, ostendit *text. in cap. 2. §. Procuratores, de juram. calum. in 6.* etiamque in observatione terminorum ad sententiam, tenuit eadem *Rota in una rescissionis contractus coram Penia de anno 1590. & declarat Coler. decis. German. 215. num. 1. & 2. & alii, quos memorat cit. Berrell. num. 16.* traditque *Index de Angel. in prat. ad Authen. principales, §. fin. autem. num. 4. C. de jure jur. prop. calum. subne-*
12 *stans*, ipsosmet procuratores nominibus propriis obstringi ad illud præstandum, ex *Rot. decis. 37. & 40. cum ipsi (bonos semper excipimus)* sint litigiosi, calumniosi, linguosi, injuriosi, & pauperum deliantores, ex *Jo: de Platea in §. fin. instit. de de satisfat. vigore* cujus declarare circa usum quoque tenentur ex *Apostell. Bart. in l. non solum. vers. jurat. C. eod. tit. Surd. decis. 18. num. 3.* & plenius in illo themate, *Thor. p. 2. compend. verbo procurator an teneatur.*

14 Quin, meminerint iniqui procuratores iteratæ lamentationis cujusdam procuratoris, qui in agone mortis sæpius hæc ingeminaverit verba, *ò juramentum calumniae*, & proinde in toto patrocini actu cauti sint, providi, justi, & fideles, nè aliquando in extremo mortis articulo, propriæ conscientia testimonio, injustitiæ arguantur, nè miserabilem illam quærelam, *Væ, væ, quo vadis anima causidici*, audire cogantur, nè æternis cruciatibus cum reprobis, & damnatis in inferno torqueantur.

Ex his legimus *Dynum* ob cautelam, quam in 16 juria dederat, apud inferos excruciarî, id quod post obitum ipsimet sancto viro apparens, Dei permisso, retulit, testibus *Angel. in l. 4. C. de falsa causa, & Decio in Lea demum, in princ. Cod. de colation.* quos memorat *Franc. de Petr. festivar. lect. lib. 2. cap. 11. num. 14. & Panormit.* meminit alterius, qui, post mortem, reversus ab inferis, prædicaverit, *tex. in l. Aurelius, ff. de liber. leg.* causam perpetuæ suæ damnationi attulisse, refert *Eberhart. Speckhan centur. 3. qq. & decis. jur. clas. 3. verbo Advoc. & Procurat. num. 4. q. 9.*

Hæc proveniunt, quia clientes non expectantur, sed quærentur, causæ præti pondere æstimantur, non juris, earumque emendi causa fides habetur venalis, quo morbo laborasse etiam celeberrimi Jureconsulti feruntur, *Træbonianus Justiniani Cæsaris Præfectus, & quæstor, avaritiæ usque adeo deditus ut jns, & fas venale haberet, teste Suida, ac singulis diebus, et leges ferret, et lates revocaret, ut indigentium usus, à quibus pecuniam accipiebat, postulare videbatur: Angelus Raus J. C. Neapolitanus, de quo Pontanus no-*

Tom. I.

ster *cap. 7. de liberalit.* scriptum reliquit, nudatis vertebra, lignea pala se ab ancilla graviter vulnerari jussisse, quia oblatam sibi à cliente pecuniam, quod argentea non esset, repudiasset; pro qua mutanda, cum ab se clientem acerbis, obiurgatum dimisisset; ille indignè id ferens, non minori confidentia de sua eruditione, quam avaritiæ impulsu, consilia sua gravi vendebat pretio, eo licet pacto, ut si causa cecidissent Consultores, se continuè redditurum polliceretur. Denique ut de aliis taceam, lepidissima illa duo Avaritiæ mancipia, ea Jurisprudentiæ quisquilæ, Parisienses Advocati compadres, quos *Oliver. Maillardus* refert, ad quorum alterum, cum venisset bonus quidam vir, sed fortunæ tenuioris, rogavit, ut causam ipsius in foro, adversus rusticum antagonistam, opibus magis instructum, ageret: Annuit ille, atque horum constituit. Cæterum, cum paulò post, et rusticus ille adversarius accessisset, et eundem rogasset pro se multò maiorem pollicitans prædam; etiàm huic operam suam promisit. Redeunte primo, se excusat, quod ei promissam operam præstare nequeat, adversarii partibus susceptis. Ablegavit tamèn eum ad procuratorem compatrem suum, cum hac commendatione: *Comparer mi; venerunt ad me duo capones pingues. Ego pinguiorem cepi. Alterum vobis mitto Plumeturis à parte vestra, & ego plumabo alterum.*

Audiendus *Cassiodorus in Psal. 73.* quid de hujusmodi farinae advocatis dicat: *Hi sunt, inquit, qui causas protendant adhibiti: impe diunt prætermissis: sustidiant admoniti; obliuiscuntur locupletati: Hi sunt qui emunt lites vendunt intercessiones: deputant arbitros: indicanda dictant: dictata convalunt, attrahunt litigaturos, protrahunt audiendos: retrahunt transigentes.* Meminerint, hi *Ovidiani illius lib. 1. Amor. el. 10.*

Non bene conducti vendunt perjuria testes

Non bene selecti iudicis arca patet.

Turpe Reos empti miseros defendere lingua,

Quod faciat magnas turpe tribunal opes.

17 Juramentum verò calumniae in qualibet parte litis præstandum esse, dicit *Text. in d. l. 1. §. fin. de Marfil. sing. 252. dummodò ante sententiam, teste Cyno in l. 2. num. 11. C. de jure jurand. propter calum. admittitque Rot. indic. decis. 82. num. 5. Coler. decis. 117. Novar. collect. 138. num. 5.* quod declarat *Consil. Theodor. alleg. 77. formam illud præstandi rescribit Afflict. in constit. lite legitime contest. num. 5.* & quinque illius capitula adnotat *Franc. Marc. decis. 487. quorum meminit Avus meus add. dec. 207. in fin.* Sit nè hodiernis temporibus illud in usu, extricant noster *Carav. in add. ritu 288. sub num. 36. Muscat. in prax. lib. 1. par. 1. Glos. contemnere, nu. 20.*

18 & clariùs *Reg. Rovit. insinuat, hodiè illud sublatum fuisse, & illius præstatione omissa, procedi ad ulteriora in causa, in pragm. 6. num. 1. de ordin. Judic.* prout in Camera Imperiali, in Marchionatu Montisferrati in consilio Flandriæ, & Mechliniæ, scribunt *Jodoc. add. cap. 151. num. 30. & Borrell. memor. tit. 52. num. 46.*

R I T V S CXLVIII.

Item si testes jurant in die non feriata, etiam die feriata examinantur.

S U M M A R E R V M.

- 1 Testes examinari die feriata nequeunt.
- 2 N. si juraverint die juridica.
- 3 Quo casu adversarius Citandus est in actu juramenti, non testium depositionum.
- 4 Rector Civitatis officii sui possessionem capiens, ac die feriata in honorem Dei statuta servare jurans, non obstante jure jurando, contravenire valet.

Juramentum extrajudiciale, num possit praestari die feriata.

Regula viget contra testes examinatos die feriata, ut non probent, quam refert *Cassensius* in

- 1 in l. si quando num. 4. de testib. ob rationem illam quod est actus judicarius, qui expediri prohibetur die feriata, ex Doctoribus, quos memorant *Mascard. lib. 1. q. 5. num. 91.* & *Farinac. q. 88. nu. 55.* illa tamen coarctatur multis in casibus enarratis ab eodem *Mascard. & Farinac.* earum potior est, quam ritus iste scribit: ubicunque jurassent in die juridica; nam tunc examinari possent etiam die feriata, quam, & observantia presentis ritus admittit, multis auctoribus, comprobata jure communi per *Farinac. add. q. 80. num. 56.* praesertim *Glos. Imol. Zabarell. & aliis, in cleme. 1. de offic. deleg. itemque Lanfranch. de Oriano in cap. quoniam contra cap. 8. num. 12. de probat. necnon jure Regni, Borrell. par. 2. sum. decis. tit. 7. num. 36. & 79. Muscat. in prax. S. C. lib. 1. par. 5. Glos. citat. num. 3. Reg. Tap. lib. 3. jur. Regn. rubr. de testib. super rit. 144. Reg. Sanfelice, in prax. Judit. sect. 50. num. 2. & tradit *Salust. Tiberà Cornel. in prax. judicia. de molis proced. in caus. qua coram Audit. Cam. agunt lib. 2. cap. 10. nu. 8. ex Marant. de ordin. judic. in 6. par. testium produc. num. 7. tametsi P. Suar. loco citand. cap. 30. num. 6. hoc non admittat, probetque actum esse nullum tanquam judicarium in die festo factum, nec modo aliquo posse fieri retroactionem ad diem, & tempus praestiti juramenti.**

- 3 Et hoc casu pars citanda foret in actu juramenti, non depositionis, cum tantum aliter valeat testium, juramentis, non depositionibus, *Butr. in c. significavit, n. 2. de testibus, quem laudat Monticell. in repert. test. rub. juramenta, & productio testium, pag. 134. & alii quos recenset Farinac. de testib. q. 72. n. 86.*

- 4 Atque ex praedictis deducimus, juramentum praestitum à Rectore Civitatis ingrediente officium suum in die feriata, & jurante servare illius statuta; non subsistere, & proinde tanquam si non juraverit, poterit contravenire, *cap. 1. extra de feriis ex quo id deducit Lanfran. de Oriano Brinsieu. cit. cujus meminit Hippolyt. de Marsil. fin. gul. 624. prohibitio enim juramenti praestandi diebus feriatis omne genus juramenti comprehendit, sive judicialia, sive extrajudicialia, quibus pacta, & conventa inter homines firmantur, P. Franc.*

*Suar. lib. de virtute, & stat. Relig. lib. 2. de diebus feriatis, cap. 30. num. 16. Fontanell. de pact. nuptial. tom. 1. claus. 1. num. 29. Ferrat. causel. 3. adjuvans, hanc esse cautelam optimam, ut quicumque obligari nolit ad juramenti observantiam, illud praestet in die festo, insequitur *Berguin. Cavalc. decis. Fiviz. 9. num. 31. par. 1. quos refert Episcop. Campanil. in divers. jur. Canon. rub. 12. cap. 13. num. 105. & scripsit Surd. conf. 87. num. 14.**

R I T U S CXLIX.

Item quod in quibuscunque causis civilibus quae in dicta Curia agitantur, si testes qui producantur in causis ipsis, tam per actores, quam per conventos, citati fuerint infra terminum datum ipsis partibus ad probandum, infra ipsum terminum non juraverint in causis eisdem, conceditur ipsis partibus, quod per dies tres, post eundem terminum, immediate sequentes dicti testes jurare possint, & sublequenter deponere eorum testimonium veritatis in causis eisdem.

S U M M A R E R V M.

- 1 Testes in termino jurati, quando examinari possunt extra terminum.
- 2 Stylus omnium Curiarum Regni, remissivus indicatur.
- 3 Quin, & Curia Archiepiscopalis Neapolitana observatur.
- 4 Testes jurati tempore commissionis, post commissionem examinari possunt.
- 5 Jurati extra locum Judicii, in loco deponere valeant.

Hujus textus vigore recessus videtur à decreto relato in ritu 69. ut testes etiam jurati in termino, examinari, eo lapsa, nequeant, nisi iusta, & rationabilis causa moverit Judicem ad concedendum, ut jurati examinentur post terminum etenim hujus ritus virtute, etiam si jurent infra triduum post terminum, examinari quibunt, & post terminum, & post triduum, & *Viv. dec. 127. lib. 1. sub num. 6. cujus meminit Muscat. in prax. lib. 1. Glos. suspectorum par. 5. in add. lit. C. affirmat, hunc esse stylum omnium Curiarum Regni idque manifestissimum esse omnibus Judicibus, & causidicis addit, Ritus vero Cur. Archiep. Neap. 28. simpliciter permittit testes citatos in termino posse, eo lapsa, examinari, & Episcop. Campanil. multis illic comprobatur auctoritatibus num. 12. necnon nos praedicto in rit. 69.*

Praxim vero hodiernam recenset *Muscat. lib. 1. par. 5. Glos. cit. nu. 4. & confirmant Viv. in Sylv. opin. comm. opin. 897. Gravac. ad Vestr. lib. 6. c. 2. num. 59. & Carav. in hoc ritu laudat Anus meus ad Capyc. dec. 90. sub num. 2.*

Et ad notata per *Carav. num. 1. videas Duonam reg. 201. Masul. ad Capyc. decis. 79. num. 10. Andr. Gayll. lib. 1. pract. obser. 61, num. 1. Gravac. ad*

Vestrium lib. 5. cap. 4. num. 8. & adnotata num. 5. Glof. legiores, num. 7. Jodoc. in prax. civil. cap. 173. num. 4. Mysing. singular. obseruat. centur. 5. obseruat. 88. num. 2. Anna allegat. 82. num. 4.
 4 Et quod testes Jurati tempore commissionem examinari possint, scribit Jodoc. in prax. civil. c. 166. num. 14. & si iuraverint extra locum Judicii, an deponere valeant in loco inquirunt *Vestr. & Grav. in prax. lib. 6. c. penult. n. 16.*

RITUS CL.

Item si testes producti in dicta Curia, jurati die non feriata, die feriata volunt deponere examinationem, examinari possunt.

SUMMARERUM.

- 1 Dies feriata altero ex quatuor modis dicitur.
- 2 Quomodo distet à festiva die.

EAdem, quæ in *ritu* 148. apponuntur verba, in hoc quoque repertuntur, utriusque autem conclusionem inibi comprobamus, aliaque prætereà, sed breviter annotamus, concordat insuper *ritus* 144. in sui initio, necnon postrema verba *ritus* 143. Dies vero feriata contingere potest, ut u no ex quatuor modis relatis per *Cavens. super rit. 116. num. 2.* dicatur eorumque duo sunt potiores; in honorem quippè Dei, & hominum de quibus alibi in his *ritibus* scripsisse meminimus, ac potissimum *rit. 44.* de etymologia verò feriarum, illæque quo jure introductæ fuerint enarramus super *ritu* 92. quomodo verò dies feriata distet à festiva die, & ultra habeat latiore significationem, tractamus super *rit. 50. n. 1.*

RITUS CLI.

Item Curia non committit audientiam testium in causis civilibus, infra dietam unam.

SUMMARERUM.

- 1 Audientia testium attento hoc Ritu non committitur in civilibus infra dietam unam.
- 2 Dieta legalis quæ sit, quibusque constet milliariis.
- 3 Duplicata dieta numeratur, si locus distet uno supra viginti milliari.
- 4 Salarium duplicatum debetur facienti inter duarum dietarum in un. ca die.
- 5 Dieta quot passus, pedes, digitosque contineat.
- 6 Dieta tempus pro testibus examinandis statutum quomodo computetur remissive. Qualiter sint diuumeranda illa officialium, in accessu recessu, & mora, remissive.
- 7 Quæ summa sit illis solvenda pro qualibet dieta, & quid pro accessu extra Regnum.
- 8 Proregis est ducatorum centum.
- 9 Legati à latere ducatorum mille, & Regentis, statufq; Consilarii, ducatorum viginti.

Tom I.

- 10 Per mare quinquaginta milliariis dieta constat.
- 11 A siue Diæcesis exorditur.
- 12 Sed à cujus Diæcesis sine, respondeatur, cum declaratione.
- 13 Verum ad quem usque locum protendatur resolvitur, cum distinctione.
- 14 Reus qui dicatur in hac specie computandarum dietarum.

Audientiam testium, de qua multa scripsimus *Rit. 156. cum duobus sequentibus*; Non committi in civilibus à Curia, deuoè sanxit *ritus* iste infra dietam unam, scilicet legalem, juxta *ritum*, 141. eaq; est itineratio unius diei, & viginti milliariis constat l. 1. ff. si quis caution. & l. 3. ff. de verbor. signific. atq; idè si quis, aliquem in locum iturus est, distantem uno supra viginti milliari, computatio fieret duarum dietarum: una namquè pro viginti milliariibus à jure statutis, altera verò pro reliquo milliari, teste *Germinian. conf. 37. sub nu. 4.* cujus consilium me docuit *Eminent. Tuschus conclus. 405. lit. D.* id tamèn etiàm adverti, dixisse *Tiraquelin tract. de Judic. in reb. exig. feren. vers. Octavo allegatur*, quod usquè aded verum, ut non solum si duobus diebus persiceretur iter, sed eodem die ob regulam illam, de salario duplicato persolvendo commissario, qui uno progressus esset duorum iter, quam *Aviles* docet in *cap. Prætor. in Glof. salario, post num. 3.* & perjuvande *Alciat. lib. 3. ff. de verbor. significat. Tasson. de Antefat. vers. 2. obseruat. 2. num. 60. Prax. ad Muscat. lib. 1. pag. 7. Glof. conclusio, & lib. 2. diseptat. forens. cap. 20. Reg. Rovit. in prag. 6. num. 10. de Commissar. & nos alibi extricamus, quibus contradicit *Redoan. in tradit. de de simonia cap. 8. num. 13. in tract. tom. 1. p. 2. fol. 47.* quot autèm passus dicta contineat, quot pedes quotquè digitos, enodat *Hieronym. de Cevaglios q. communi 897. num. 736. tom. 4.**

Dietæ verò tempus pro testibus examinandis statutum quomodo computetur, sanxit *prag. 7. de ord. Judic. & ibi R. Rov. & Nov. Gallu. in prax. p. 2. c. 24. nu. 3. Nicolin. in prax. civ. nu. 79.* Qualiter verò sit & denumeranda dieta officialium in accessu, recessu, & mora, ex dispositione *Reg. Pragmat. plenè agit Reg. Rovit. dec. de casus impedimenti, ac infirmitatis misericè reassumens*, necnon ipso laudato, *Prax. ad Muscatell. mox citat. & de Rovito* quoque meminit *Thor. par. 3. compend. dec. verbo Dieta pro liquidatione*, & quæ summa sit solvenda pro qualibet dieta officialibus, dist. nguit idem *R. Rovit. in add. prag. 6. à num. 3.* & duo decreta generalia Regiæ Cameræ refert *Reg. de Marinis, arrest. 632. & 655.* & Proregi solvuntur ducati centum, quando accedit ad visuram locorum, teste *Reg. de Ponte de potest. Proreg. §. 4. num. 19. de Abundantia Civitatis*, & legati à latere solet illa esse ducatorum mille, ut refert *Tasson. nu. 67.* & Regentibus, statufq; Consilariis ducatorum est viginti, ut ex *Rovit. annotat Tasson. vers. 3. observ. 3. num. 61.* pro dietis verò extra Regnum vacandis ab officialibus sit liquidatio arbitrio Excell. Regni Proregis, ut consuluisset Regiæ Camera die 14. Novembris 1634. teste *D. Reg. de Marin. arresto R.C.S. 615. post decis. Reverter.*

- 10 Per mare autem illa constat quinquaginta milliariis, si Felino credimus in *cap. cum. d. n. num. 7.*

AAA

de exception. insequuntur *Marchisan. in Commiss. Avocation. Causar. p.2. §.4. num. 20. 10.2. Decius in cap. cum sit Romana in quinto notabil. de appellat. Tasson. cit. tract. vers. 2. observat. 2. num. 59. & vers. 3. observ. 4. nu. 247.* sed à quo loco sint computanda ejusmodi milliaria, idem *Marchif.* scripserat à *num. 14.* confusè tamen, ni fallimur; ut crediderimus, expedire plurimum, si nos clarioribus verbis utentes, certiora constituerimus capita, non quidem tangentia com meatum alicujus ad finem consequendi salarium, cum ejus respectù sit fortasè verior sententia, ut initium ab ipsomet domicilio sumat, sed respectù distantie ad eum finem, ne delegatio cesset, si delegatus ultra unam, sive duas. aut tres dietas incolat, adversamque partem extrahat contra decretum, *cap. nonnulli, de rescript. aut insuper contra verba rescripti habentis*

11 *clausulam, dummodò non ultra tres; & hujus quæsti intuitu dicimus à fine diœcesis exordiri, ex cap. statutum, §. cum verò, de rescript. in 6. & cap. fin. §. conservatores, de offic. deleg. in 6. aitq; Rota dec. 34. de rescript. in antiq. auctoritate Jo. Andr. indic. c. statutum, verb. unam dietam. assentiturq; Abb. indic. cap. nonnulli, num. 6.* Sed à cujus diœ-

12 *cesis fine metiemur iter, respondemus, à fine diœcesis ipsius conventi, ad quod impellimur verbis eorundem textuum, & Villalob. scripsit in suo Aerario opin. verbo Dieta, necnon Mirand. in Manual. Pralator. Regular. tom. 2. q. 47. art. 8. concl. 2. in fine, & Imol. in eodem cap. nonnulli num. 9. Specul. & alii mōx adducendi præportant, necnon verba illa præcalendatæ decis. à fine diœcesis domicilii: Verùm ad quem usq; locum protendetur nu-*

13 *meratio prædicta, scilicet ad principium diœcesis delegati, sive illius incolatus (quod plerumq; contingere solet) àn potius usq; ad domicilium ejusdem Præfulis, exemplum profectò erit, cum appellatus Neapolitanus esset, & delegatio dirigeretur Episcopo Trivicano, nam si quæratur, quot millia diœcesis Trivicana abesset ab altera Neapolitana, apparebit, quadraginta millium intervallo abesse, quod si usq; ad Civitatem Trivicanam, & illius Præfulis Palatium, illud certè quadraginta sex milliariis procul esset, & consecutivè ultra duas dietas, quæ in re, credi posset satis obtemperari decreto Bonifacii, si altera ab altera diœcesi quadraginta millia passuum distet, Alex. tamèn *conf. 22. vol. 4. vers. Ad prædictam, sub num. 4.* contrarium insinuat, illis verbis: *Pone, quod Reus recta via distat à domo Domini Judicis, ad quam citatur per duas, vel tres dietas, &c.* Ergo supponit domum Judicis, quam petere tenetur, procul esse non posse ultra dietas à jure statutas.*

Nunc verò ad alterum progradiendum est dubium, & cognoscendum uter litigantium dicatur

14 *Reus in hac specie computandarum diœcesum, & semper ille erit, illiusque diœcesis fines considerandi, qui origine Reus est, non qui deindè ex accidenti fieret, atq; ideo si actor succumbat, & provocet, obtineatque rescriptum cum clausula, dummodò non ultra tres, quamvis in causa appellationis ille sit Reus, computatio diœcesum faciendâ erit à fine diœcesis appellati, non ipsius appellantis, ut notabiliter declarat idem Imola eod. num. 9. sequiturque idem March. sub num. 8.*

Quod si à domicilio ipsius Rei faciendâ sit, vi-

dendum est cujus domiciliï fines inquirei debeant si plura Reus habeat, ad cujus veritatem videtur eundem *Imol. vol. 12.* præterea constituentem aliam conclusionem, attendendos fines diœcesis, ubi res existit, cum de reali quæstione agitur, colaudat *Zabarell. in clem. Abbates, nu. 1. de rescript. illibique Anchar. num. 9.* cujus sententia necnè veritate nitatur, àn citius attendenda sit semper diœcesis domiciliï, tametsi contentio minimè sit personalis, sed realis inquirat *Felin. multa cumulans in cap. dilectus filius cl. 2. à num. 13. de rescript. ibidemque Abb. num. 7. Felin. in cap. ex parte num. 4. & Specul. rubr. de citat. §. 1. art. 3. par. 2.* quorum verba insinuant, verior sententiam suadere, etiàm in quæstione reali fines diœcesis domiciliï intuendos esse. Computationem autem ejusmodi quomodò, quavè via rimemur, relegamus lectorem ad *conf. 22. Alex. vol. 4. sub num. 1. ac sub num. 3.* extricans, si per aerem, vel terram, inquirat etiam, si per eam viam, qua passim itur, vel alteram rectam quippè, sed incommodiorem alpeftrem, & montuosam, aut saltèm non tutam, erit faciendâ dimensio, & admonet, faciendam per terram frequentioremq; viam; illud tandem nomen, scilicet diœcesis complures habet, easq; docet significationes, *Boer. decis. 230. à num. 3.*

RITUS CLII.

Item si aliqui litigant in dicta Curia civiliter, si infra terminum ad probandum datum, non fecerunt examinari testes per ipsam Curiam, deindè terminus ad examinari faciendum datus fuerit, si testes ipsi infra eundem terminum ad examinari faciendum datum, non fuerint examinati, de cætero non audiantur, nisi fuerint mulier, vel pupillus, vel vidua, & Ecclesia, vel Fiscus, qui beneficium restitutionis in integrum ad pinguius probandum de novo admittantur.

SUMMARIUM.

- 1 *Terminus ad examinari faciendum ad probandum habendum datur.*
- 2 *Hodie ille non est in usu.*
- 3 *Restitutio non nisi lasso conceditur.*
- 4 *Ejusmodi error, tum in committendo, tum in omittendo contingere potest.*
- 5 *Minor restituitur adversus renunciationem feudi, vel officii, hereditatem repudiatam, & aditionem hereditatis damnosæ.*
- 6 *Ad probandum etiam post publicationem, & conclusionem, ad appellandum, ad desertans appellationem prosequendum.*
- 7 *Necnon adversus instantiæ peremptionem, & omissam allegationem dilatoriæ exceptionis.*
- 8 *Adversus annum ad retrahendum.*
- 9 *Ad proponendam Judicis recusationem post causæ conclusionem, quod jus Regni non admittit.*
- 10 *Restitutio in Regno conceditur, eo ipso, quod petitur ex lapsu termini, lesione etiam non probata.*
- 11 *Multi Doctissimi Auctores de restitutione in integrum, & beneficiis scripsere.*

Restitutio in integrum, quæ de jure Regni primum vocatur, & secundum beneficium, quando, & quibus personis concedatur.

- 12 Majori utrùm concedatur pro læsione passa tempore minoris ætatis.
 13 Utrùm sit deneganda post conclusionem.
 14 Privilegiato utrùm detur adversus alterum privilegiatum.
 15 Illa denegari debeat nè post mandatum de paren-do expeditum, inquiritur.
 16 Restitutione in integrum denegata, prævio decreto; si ab eo reclametur, sententia executioni demandatur.
 17 Illa, quando competat in civilibus ad excipiendum de crimine, aut in criminalibus ad pinguius probandum, remissivè.

Effluxo termino dato ad probandum, si alius ad examinari faciendum fuerit impartitus, testes infra illum non examinati de cœtero haud admittuntur, ad examinari faciendum, scilicet ad probatum habendum, exponit in hoc ritu Carav. nec sine ratione, cum maximè idem ritus dixerit de termino ad probandum datum, in quo dùm antecedenti ritu statutum erat, quid agendum, nunc iste subiicit quid faciendum, cum primò datus fuerit terminus ad probandum, deindè ad probatum, habendum de quo, & nos etiam scripsimus in ritu 69. inbique addimus, eò elapso, nullatenè posse amplius testes recipi juxta dispositionem hujus ritus, & ex Guttier. pract. qq. lib. 1. q. 54. & Carav. super hoc ritu, notat Ripoll. var. resol. cap. 5. de dilatione. nu. 198. & eodem Carav. relato, indicat Fontanell. dec. Cathal. 22. num. 21. quod declarat noviter Reg. Sanfelice. in prax. Judic. sect. 47. num. 8. Quare cauti procuratores terminum constitui procurant non solum ad probandum, sed probatum habendum; si Salustius vera fatur in praxi lib. 2. cap. 11. nu. 2. quibus addimus, quæ scripsit Episcopus Campanil. super rit. 28. Cur. Archiep. Neap. sub nu. 12. verùm quod hujusmodi terminum ad probatum habendum hodiernus non admiserit usus, admonet Muscat. in prax. S. C. lib. 1. par. 5. Glos. defendendum, num. 20. quiquè praxim subnectit.

- Excipiuntur autèm in hoc Ritu, mulier, pupillus, Ecclesia, vel Fiscus, quibus sanctissimo in integrum beneficii remedio de novo ad pinguius probandum, succurritur, dummodò restituendus probet se læsum statuit conclusionem, Od. Sfort. in suo tract. de restit. par. 1. q. 3. art. 1. sub num. 4. & text. mille conveniunt, præsertim in l. minoribus la seconda, C. si tutor, vel curat. ibi, Si circumventi sint, in l. præfelli, ff. de minorib. in illis verbis. In integrum restitutionem esse, erroris proprii veniæ petitionem. Accedit regula tex. in l. si ex causa, §. si in commissum, ff. de minor. addo tamen videndum Hieron. de Cevagliis, duas ad invicem contrarias, & ambas communes recitantem, q. 836. tom. 3. & quia ejusmodi error, tum in committendo, tum in omitendo contingere potest; idè ratione prioris capitis, restituitur adversus renunciationem feudi, officii, Boer. decis. 350. num. 4. itidèm ad rursus agnoscendam hæreditatem repudiatam, Glos. in l. 1. vers. impertiri, C. de integr. restit. & illic Alex. num. 3. & alijs

Itèm adversus additionem hæreditatis damnosæ, & per l. ait Prætor, §. non solum, ff. de minor. Ratione verò posterioris capitis, restituitur ad probandum, etiam post publicationem, & conclusionem, & super eisdem articulis, Fel. in cap. fraternitatis, num. 4. de testib. Cappell. Tholos. decis. 248. & Afflic. decis. 216. itidèmq; ad appellandum, eadem Capel. Tholos. decis. 389. Alciat. reg. 1. præsumpt. 42. num. 4. Farinac. q. 75. num. 444. Osasc. decis. 86. num. 3. Macerat. lib. 1. resol. 54. num. 4. Petr. Gregor. de Judic. caus. feudal. q. 30. Giurb. dec. Sicilia 1. sub num. 2. memor Carav. in hoc ritu, & ritu 71. necnon rituum 134. & 136. Cumia rit. 77. per tot. Reg. Tap. de jur. Regni lib. 3. tit. de restit. minor. qui restituitur ad desertam appellationem prosequendum, de Franch. dec. 473. Capyc. dec. 96. num. 14. Giurba dec. Sicil. 18. num. 7. Didacus Perez ad l. 8. tit. 4. lib. 2. ordin. col. 304. in in fin. Reg. Galoot. contrav. fiscal. 30. num. 43. Azeved. in l. 2. tit. 17. lib. 4. num. 30. adversus instantiæ peremptionem, Thor. par. 2. compend. dec. verbo instantia, omiffam allegationem dilatoriæ exceptionis, de Franch. dec. 290. & 439. advesus annum ad retrahendum à consuetudine impartitum, Napod. ad consuetud. Neap. tit. 17. de jur. congrui, num. 50. Tapat. lib. 2. var. tit. de retract. col. 1. Giurb. dec. 78. & ad proponendam Judicis reconvulsionem post causæ conclusionem Franch. dec. 431. Mastrill. dec. 151. num. 29. par. 2. Reg. Rovit. in prag. 1. num. 14. de suspic. offic. Reg. Tapia tom. 3. jur. Reg. de suspic. official. prag. 5. num. 1. quod prag. Regni, ponnitùs denegat, & est 15. §. 22. de suspic. official. Nec Lælio jure Regni probanda erit à restituendo, autumante se læsum ex temporis lapsu, cum sât sit, adducere illud esse elapsum 10 tempus, Afflic. dec. 114. num. 3. Marant. in specul. par. 6. tit. de conclus. in caus. n. 3. Reg. Hector. Capyc. Latro lib. 2. consultat. 115. num. 18. Reg. Rovit. prag. 11. num. 25. de ord. Judic.

- Hanc tamen restitutionem in integrum, multis eruditissimis Doctoribus ansam scribendi præbuisse scimus, præsertim Mauritio Bolano, Oda Sfortiæ, Francisco Caldas Pereyra, & alijs, qui super ea re integra conscripsere volumina, atquè de illa speciatim, quæ Jure Regni primum vocatur, aut secundum beneficium, accurata serie eloquutus est Imbriannus in suo perutili tractat. de primo, & secundo beneficio. Et nos scripsimus circa Regni observantiam, & tempus statutum ad illa petenda, & quibus concedantur in ritu 71. & loquuntur Muscat. in prax. lib. 1. p. 6. Gl. privilegiata, Viscont. in nov. add. ad Franch. dec. 678. necnon Reg. Sanfel. in memor. sect. 47. sub num. 8. vers. duodecimo limita, Reg. Rovit. in prag. 11. de ord. Judic. & nùm concedenda sint Actori elapso tempore præfixo à Reg. Pragm. Thor. tangit par. 3. compend. decis. verbo Beneficium primum, vel secundum, An Curatori hæreditatis jacentis, affirmative Reg. Rovit. dec. 41. Thor. par. 2. compend. verbo beneficium; Et an his, quorum bona administrantur per tutores, seù administratores datos ex dispositione testatoris, Thor. par. 3. compend. verbo major, & verbo restitutio. An prodigo, antequàm declaratur Reg. Tap. affirmativam sustinet aliam in prag. 2. de censib. num. 34. An Collegio artis Serici, affirmative Reg. Salernit. dec. 43. confraternitatibus,

negat-

negativè deducitur ex *Ancar. in cap. auditis, q. 11. de integ. restit. Gabriel. in suis conclus. tit. de pia caus. concl. 1. num. 21.* et si contrarium sustineant, *Guttier. canonic. quest. lib. 1. q. 35. num. 9. Tusch. pract. conclus. tom. 4. lit. F. Gabrd. decis. 51. num. 8. par. 1. Gratian. discept. forens. cap. 481. num. 27. Imbrian. add. tract. consid. 4. num. 47. & Sedili nobilium fuisse denegata, refert Reg. Rovit. conf. 32. & 33 lib. 2. Thor. par. 1. compend. verbo restitutio, & alias concessa, memorat Imbrian. cit. num. 107. Sed an concedenda montibus erectis pro nubendis puellis, Thor. affirmativè scribit *In addit. ad Salernit. cit. decis. 43. & par. 3. compend. sect. 1. verbo beneficia, seu restitutiones & meminit D. Reg. de Marin. ad Revert. dec. 156. num. 2. qui multa ad hanc materiam observat decis. 341. num. 2. & Thor. in compend. dec. in verbis, beneficia, & restitutio in integrum, ad quorum congesta relego lectorem.**

12 Ipse tantum pauca quædam addens, quæ mihi obvenerunt, & primò si jam dicta restitutio concedenda sit majori pro læsione, aut causa, quæ contigit, tempore quo minor erat, quam quæstionem proposuit *Afflicti. decis. 210.* & negativè decidit, nisi malitia actoris, vel Judicis protelata fuerit expeditio, ita quippe defumitur ex illius verbis, *in Versic. tandem sub num. 5. Affl. insequuntur Muscatel. in prax. S.C. par. 6. Glos. in integrum, num. 17. Marta voto 71. num. 8. Imbrian. de primo, & secundo benefic. considerat. 3. num. 86. Thor. par. 1. compend. decis. verbo minor. si pendente judicio, R. de Marin. ad Revert. dec. 115. num. 1.* Affl. tamèn dictis non acquievit animus meus, nam si fuit in minori ætate læsus; jam satis erit minorem passum esse læsionem, & damnum, ex altera ejusdem *Afflicti. decis. 211. in illius calce & ratione illa* quod etiam major restituitur, qui minori successit, ut ipse ait, in proxima relata *dec. 211.* ubi alia congerit, quæ illud ipsum longè magis dicendum insinuant, cum idem minor ad majorem pervenit ætatem; quare vel concludendum dico, restitutionem omninò concedendam minori, effecto majori, ut etiam confirmat *Imbrian. memorat. tract. consider. 2. num. 48. & melius num. 54.* opitulaturque usus Sacri Consilii, cujus testis est *Ursill. in ead. decis. Afflicti 210. num. 5.* vel saltèm infra quadriennium post minorem ætatem, quod, & permulti Judices ipsius Sacri Consilii in ipsamet causa relata, per *Afflicti. indic. dec. 210.* affirmasse, illemet testatur, eoquè tacito, resolvit simpliciter loquendo, *Sfortia Odus in tract. de restit. q. 48. artic. 4. num. 38. & Rot. dec. 132. apud Farinac. num. 7. par. 2. to. 1.* Ab altera verò ejusdem *Afflicti* sententia, resilire etiam audemus, quod illa sit deneganda minori post conclusum in causa, quia idem est, ac si causa terminata foret, annuitquè citatus *Imbrian. num. 56.* dissentit verò *consideratione 5. à num. 2.* eidemquè parti favent, quæ cumulavimus super *rit. 290.* quo quidem Jure utendum esse eo casu cum aliis privilegiatis, jure merito dicimus, quamvis propterea non esse concedendam universitati Status Ecclesiastici, Amico Romæ moranti
13 scripsimus, verùm id contigit, quia aliis insuper, & validioribus impulsu causis, ita respondimus, illa præsertim, quod citatio ad sententiam præcef-

ferat, ex eod. *Imbrian. in ead. consid. 5. num. 13.* imò, & petitio ipsius universitatis instantis procedendum esse ad expeditionem causæ, stante quod processus erat jam compilatus; cujus virtute decreta fuit jam dicta citatio ad sententiam, favetquè *Anton. de Amatis decis. 58. num. 10. cum seq.* (sed hodiè de jure Regni, aliter dicendum ex dictis in dicto *ritu 71.*) Præterea investigatum
14 plerumquè fuit, & ventilatum, si danda sit privilegiato adversus alterum privilegiatum, qua quidem in quæstione in diversas iverunt sententias Doctores, quos citat *Odus Sfortia eod. tract. p. 1. q. 16. ab art. 4. ad undecimum usque inclusivè, & mihi semper placuit magis in affirmativam propendere.*

Restitutionem verò petitam impedire executionem, etiam sententiæ S.C. quæ Regis nomine profertur, certum est, *Capyc. dec. 53. Affl. decis. 356. num. 5. de Franch. dec. 86. & 702. Reg. de Marin. ad Revert. dec. 16. num. 2.* sed an semper hoc verum sit, idem *Reg. de Marinis* inquirit *lib. 2. quotid. resolut. cap. 200. à num. 6. Reg. Capyc. Lacro consultat. 100. tom. 2. & Consiliar. Rocc. resp. 24. tom. 2.* sed pendente Judicio concedendæ, vel denegandæ restitutionis petitiæ, debeat nè impediri executio sententiæ, quæ in rem transiverat judicatam, scribit affirmativè concludendo, *Campamil. in divers. Jur. Canon. rub. 11. de person. prohib. promov. cap. 13. de Illegitimis, num. 333.* nisi tamèn fuerit processum ad executionem, aut saltèm, cœpta executio, teste *Rota coram Manzanedo decis. 138. num. 2. p. 2. tom. 1. apud Farinac. subdentem declarationem, quando dicatur cœpta executio; maxime si adsit in commissione clausula, prout de jure; In Regno verò tuta non est opinio, existimantium, illam denegari post mandatum de parendo expeditum, quasi illa petatur, executione cœpta, quam sustinet R. Rovit. super prag. 2. num. 28. de minor. nam, ut optime observat *Conf. Carleval. lib. 2. disputat. jur. lib. 1. tit. 3. disp. 16. num. 32.* repugnat textui in *l. defendente 21. ff. de auth. tutor. quin Jo. Vincent. de Ann. in repet. cap. 1. de Vassall. decrepit. etat. num. 239.* cujus autoritate nititur R. Rov. simplicitè hoc haud fatetur, sed adhibita distinctione, si enim constet de bono jure ex scripturis novitè post mandatum de parendo deductis, sententiæ executionem remorari adjungit; Sed restitutione in integrum denegata per decretum, et si ab
16 eo reclametur, sententia executioni demandatur, *de Franch. decis. 702. Reg. Rovit. in d. prag. 1. num. 30. de minor. ex Magon. decis. Florent. 133. num. 11.* & quando illa competat in Civilibus ad excipiendum de crimine, aut in criminalibus, ad pinguius probandum, post multa concludit idem *de Franch. dec. 421. n. 11.**

R I T U S. CLIII.

I Tèm si Episcopus, vel superior, vel alius prælatus, & quævis alia egregia persona litigat in ipsa Curia, & citetur de mandato ipsius Curie, quòd veniat responsurus super positionibus adversarii sui in causa factis, debet venire prælatus, & respondere.

spondere, nisi petatur pro parte ipsius, & ad ejus expensas mittatur aliquis de Curia ad interrogandum ipsum super dictis positionibus in scriptis redactis, & sigillo ipsius Curia sigillaeis, & nisi respondeat, conclusio in causa ipsa differtur, donec respondeat super positionibus ipsis.

SUMMA RERUM.

- 1 Examen expensis absentis faciendum esse, quando subsistat.
- 2 Afflictus in constitut. partes effectivè, & non expressè hujus ritus meminit.
- 3 Actus quivis explendus, cujus expensis expleri debeat.
- 4 Juramentum de Calumnia præstandum ab absente, illius expensis præstari debet.
- 5 Absentis expensis fieri debet depositio, petens verò depositionem suppeditabit illas pro expeditione litterarum Commissionarium, quique etiam pro salario Officialis, si ille, qui in loco est, fuerit allegatus suspectus juxta Rovit. & aliorum effatum, quod improbat Franc. Maria Prat.
- 6 De depositione verò, si intendit uti Testibus, quid dicendum, tangitur.

Quoties examinandus est absens, & petatur, cujus expensis examinandus sit, petentis, nempe, an ejusdem examinandi; dissentio est apud DD. Verum ut errore prorsus careat responsio: Credimus, quod, vel quaeritur, si absit à loco Judicii, vel inibi degens tamen ratione personæ, quæ egregia sit, venire minimè debeat ad tribunal ob privilegium, cujus meminimus super rit. 142. hoc quippè postremo casu, si agatur de illorum depositione tanquam principalium propriis suis expensis mittendus est examinatus, qui eos interroget, nam ita servari in magna Curia dicit Afflict. in Constit. Partes in Judicio num. 5. non tamen hujus rit. meminit, sed cum ratiocinetur observari in Magna Curia, & hujus ritus verbis isthæc referatur observantia, utique illum effectivè allegat, ejuique observantiam admittit, proit, & Muscat quoque in prax. civil. p. 2. Glos. legaliores num. 28. & Afflict. ac ritum memorat Reg. Joan. Franc. Sanfelix. in prax. Judiciar. sect. 43. num. 18. cum alioqui attento jure communi; contrarium dicendum esset, quod in hoc ritu Carov. scripsit; Nam àlter privilegium eis à jure indultum, non veniendi ad Tribunal non esset privilegium, cum indirectè cogentur venire, nè solverent, insequiturque Aufser. ad Capell. Tholos. decis. 274. in libro meo; tametsi decisio illa dixerit, expensis communibus fieri debere, anteaque Specul. in rit. de Juram. calumniae §. restat, sub num. 18. & Boer. decis. 303. quorum assertionem subsistere in eo tantum casu, quo loquuntur, fatemur, cum scilicet egregia persona longè abest à loco judicii, nè privilegium personæ multùm parti noceat, atque ita utriusque expensis destinatur Commissarius, quamvis, & tunc decisum fuisse in Sacro Consilio; sumptibus tantum ejusdem nobilis absentis constitutum examinatore, dixerit Afflict. decis. 177. etenim absentia voluntaria (de quo mox erit noster sermo) dumtaxat considerata tunc fuit, non privilegium jam dictum, idque si perpendisset,

fortasse non ita decidisset supremum illud Prætorium, nisi verbis hujus ritus inniti voluisset, quamvis autem Ludov. personarum qualitatem rimatus sit, & nihilominus Afflict. insecutus fuerit decisionem, in decis. Perusina 74. num. 11. non tamen Caravita consideravit rationes, & privilegium earundem personarum, sed absentia dumtaxat, & Afflict. auctoritate fultus in eam deserit sententiam, Menoch. etiam in oract. de arbitr. casu 228. num. 12. ad id tenendum impellitur decis. Tholos. centesima; neque advertit prædictam decis. 274. ejusdem Cappella, attestantem, resolutum in ea fuisse ut expensis communibus; quæ cum sit posterior, præportat Rotam illam recessisse à priori sententia, ex his, quæ scribimus ritu 132. n. 2. quin, & huic resolutioni inhæret Gutierrez pract. qq. lib. 1. q. 63. sub num. 3. de Franch. decis. 232. vers. hodie tamen sub num. 7. sed cum absens nullo privilegio potitur, longè magis subministrabit sumptus, & militat genericæ Menoch. conclusio num. 14. Ludovic. num. 10. Grav. ad Vestrum, cap. ult. num. 14. Tartagl. in praxi rerum civilium cap. 4. num. 7. Gutierrez sub num. 1. Carrab. in tract. de præmin. M. C. V. sub num. 14. & Rippollæ var. resolut. cap. 5. de dilation. num. 75. tradentis, servari in Supremo Regio Consilio Cathalonix, quod si procurator ejus, à quo responsiones exiguntur, habeat in mandatis clausulam respondendi, & jurandi in animam principalis, & tamen pars minimè contenta existimat quod per eum fiant responsiones, petatque à principali fieri, tunc omnino expensis ipsius partis petentis, responsiones recipiendas esse.

Verum isthæc subsistunt in expensis erogandis pro salario illius, cui delegatur examen principalis, secus in erogandis pro expeditione litterarum commissionarium, & pro copia articulorum super quibus principalis est examinandus; illas enim suppeditabit petens depositionem, teste Ursillo ad memor. dec. Afflict. 177. num. 4. eodemque de Franch. sub eodem num. 7. Muscatell. indic. Glos. legaliores tum in corpore, sub dicto num. 28. tum in addit. 4. Anna singul. 405. Judex de Angelis ad Gizzarell. decis. 63. num. 7. Gallupp. in prax. S. C. p. 2. cap. 19. à num. 17. Principem conclusionem restringens, Avus meus ad Capyc. decis. 90. num. 5. quin, & expensæ pro salario officialis faciendæ, tunc sunt ab ipso examinando rogandæ, cum literæ diriguntur ad officialem loci, ubi principalis interrogandus incolit; nam si ad alterum viciniorum, nempe propter suspicionem propositam à petente depositionem, tunc ipsiusmet recusantis sumptibus persolvenda erit examinatori merces, quippè qui propter suspicionem allegatam præbet causam expensis, & sibi est imputandum, quod Rovit. in Comment. ad pragm. 9. num. 24. de ordin. Judic. asserit, favetque Martia voto 60. in fine, quos insequitur Visconti ad Franch. add. decis. 332. num. 7. in nov. quorum effatum improbat Franc. Maria Prat. ad Muscat. add. Glos. legaliores, ad num. 28. sed praxi Rovit. recensita utimur.

- 4 Cæteris autem in casibus, cujus expensis sit quivis actus explendus, utile erit percurrere, quæ end. casu 228. edisertat Menoch. aliique relati Auctores, ac præsertim juramentum de calumnia præ-

præstandum ab absente, credidit citatus *Guttierus*. sub num. 1. ejusdem absentis expensis fieri: pro depositione verò si intendit uti testibus, dubitat
 6 *Ursil. ead. decis. 177. num. 1.* si absens teneatur, & quamvis non aperiat quid sentit, verba tamen citra dubium profert, ex quibus deduci potest in contrariam propendere resolutionem.

R I T U S CLIV.

Item fuit quæsitum, ecce datus est terminus ad probandum in civili, vel criminali; una partium facit aliam citare ad videndum juramenta testium, ad pœnam solitam per Curiam, non comparuit citata, an detur excusatori terminus ad denunciandum, & comparere faciendum post litem contestatam, determinavit Consilium quod fuit heri 14. Septem. primæ indictionis, quod sic.

S U M M A R E R U M.

- 1 Pars citata ad videndum Juramenta testium, nulla hodiè punitur pœna, si non compareat, sed tantum valide examinantur testes.
- 2 Contumax non dicitur citatus non comparens in actu, qui potest eo absente explicari.
- 3 Terminus ad denunciandum datur procuratori generatim constituto.
- 4 Datur etiam excusatori ad denunciandum principali, quod fuerit citatus ad videndum juramenta.
- 5 Impartitur quoque in causis executivis, & liquidationis instrumentorum etiam stante renunciatione in documento adjecta.
- 6 Jure communi defensor sine mandato admittitur.

Hodiernus usus non patitur, decerni citationes cum pœna ad videndum juramenta testium, nam sine illa passim expediri conspiciamus, quamobrem hujus ritus dispositionem cessare admonet *Carav. num. 2.* necnon *Muscat. par. 5. sua prax. glos. juramentum sub num. 11.* si namque pars non comparet, non alia plectitur pœna, quam quod, ipsa absente, & validè quidem expletur actus, quod latius probat noster *Carav. super rit. 133. in fin.* contumax namque haud dici potest citatus non comparens in actu qui, eo absente explicari potest, *Foller. in fragm. ejus prax. rub. de testib. n. 99.*

- 3 Terminum verò ad denunciandum de quo ritus, didici semper concedi procuratori generatim constituto, antequam lis contra suum principalem moueretur, ex *auth. qua in provincia, C. ubi de crim. & l. 2. C. ubi in rem, Muscat. in prax. S. C. par. 3. Glos. similes, num. 5. & in addit. vers. deduximus, lit. C. & par. 5. Glos. defendendum, nu. 28. Thor. in compend. decis. par. 1. verbo terminus ad testificandum, Borrell. in summ. decis. tit. 47. nu. 65. de dilat. Reg. Sanfelic. in prax. Judic. rub. de ordin. Judic. num. 5. Rippoll. var. resol. tit. de dilat. c. 5. num. 78. idem Thor. in supplem. comp. dec. verbo terminus ad denunciandum, quod latius notavi super rit. 281. Nunc primum reperi dari quandoque etiam non procuratori, sed excu-*

fatori ad certiorandum principalem absentem quod fuerit domi citatus ad videndum juramenta testium, & noster ritus probat loquiturque illa in causa in qua nullus experitur constitutus procurator, cum verò ille constitutus fuit, litemquæ contestatus est, uter citari debeat, ipse, an principalis ad videndum jurare, remissivè tetigimus super rit. 145. & extricat *Ventrigl. in prax. rer. notab. tit. de citat. ad vidend. jurar. test. annot. 31. §. 1. & nu. 1. lib. 1.*

- 5 **Q**uin, memoratus terminus ad certiorandum etiam in causis executivis, & liquidationis instrumentorum impartitur, teste *Reg. Sanfelic. dec. 306. tom. 2.* cujus meminit *Thor. in supplem. compend. decis. verbo dilatio*, & proinde citato annis elapsis super tenore instrumenti in Curia Ill. Comite Conversani, degente in Civitate Madritæ, ad instantiam D. Josephi de Rinaldo hæredis A. M. P. Stephani de Rinaldo, amico expetenti terminum ad illum certiorandum, decreto M. C. V. Junctis Aulis, fuit denegatus terminus, stante quoque expressa renunciatione in instrumento adjecta, & facto verbo in S. C. per Dom. Thomam Gaeta, tunc Judicem M. C. V. in Aula tunc Conf. D. Francisci Antonii Musettula nunc dignissimi Regentis, sub die 18. Junii 1653. revocato M. C. scito, fuit provisum, quod remissa est causa eidem M. C. quæ provideat de competente termino, & per M. C. V. sub die 1. Julii ejusdem anni, pro executione decreti S. C. fuit impartitus terminus mensium quatuor, & alio decreto S. C. sub die 21. mensis Julii 1653. fuit confirmatum M. C. V. decretum, in banca Gagliardi.
- 6 Hæcquæ cum jure communi collimant, quo defensor sine mandato defensionis alicujus se offerre potest, *J. minor viginti quinque annis, ff. de procur. Specul. in tit. de his, qui alien. nom. num. 1. Claud. Battandier. regul. crim. 18. nu. 5. Dehardus Horsthius in synopsi thesum, lib. 3. tit. 3. num. 1. par. 1. Dominicus Arumæus decis. Jenensi 7. n. 19. Hieronim. Buttigella in l. 2. num. 17. C. de edend.*

R I T U S CLV.

Item servat ipsa Curia, quod si feci citare testes ad mei petitionem, potest meus adversarius, cum facio eos jurare, facere eos etiam jurare pro se sine alia citatione de novo, & ita vidi pluries practitari, & ideò jurabunt, & etiam præsentem ipso adversario meo super suis exceptionibus, & articulis, quod nota. Et nota, quod testes citantur semper ad pœnam quatuor unciarum, seu tertie partis bonorum mobilium, si dicta tertia major dicta pœna existat: & ita fit condemnatio.

S U M M A R E R U M.

- 1 Testes producti ad instantiam unius partis examinari valeant ad instantiam alterius, absque alia citatione.
- 2 Citati instante aliquo impugnari non amplius ab ipso possunt. Adversarius utens testibus ab altero productis,

an contribuat in expensis.

- 3 Cogi possunt testes, & qua pena testificari.
- 4 Non obstante juramento præstito de non testificando.
- 5 Jurans non revocare testamentum, vel procuratorem, & à societate non recedere, jure poterit contravenire.
- 6 Ante testium coactionem præcedere debet illis monitio.

Nedùm testes producti ad instantiam unius partis produci, & examinari ad alterius petitionem possunt, absq; aliqua citatione, ad tradita per *Boer. dec. 245. Ann. sing. 510. Carab. singul. 235. Reg. Sanfelice. Carav. in hoc rit. memor. in prax. Judic. sect. 50. num. 12.* Sed, & juramentum præstitum, instante adversario, imò, & sola citatio, illo petente, executi; nec non sola descriptio in calce mandati citatorii operatur, nè illos possit amplius reiicere, aut impugnare testificata pro altero litigante, colligitur abundè ex his, quæ longa serie congestit, *Campanil. sup. ritu Cur. Archiepiscop. Neap. 33. à num. 6. & Farinac. copiosè explicans q. 62. à num. 214. atq; in eadem ipsa specie, de qua verba fecit Campanil. in dict. rit. 33. loquitur num. 225. & aliqua delibavit q. 45. num. 36. necnon Avus meus ad Capyc. decis. 39. sub n. 2. & nos diximus alibi.*

Sed adversarius utens testibus ab altero productis, contribuere non obstringitur ad expensas ab illo retro erogatas pro illorum accessu, nisi à tempore illorum productionis, *Bal. in l. ex parte, ff. famil. ercisc. quem laudat Avus meus ad Capyc. decis. 90. sub num. 5.* Testes verò cogi possunt testificari, uti probavimus super *rit. 87.* etià si dixerint nescire, cum sciant, *cap. 1. vers. notandum, de notis feud. in usib. feud. & l. si quando, C. de testib. necnon Aufrer. ad Cappell. Tholos. decis. 377. num. 1.*

- 3 Pœnam verò, qua rituum vigore multantur, qui testimonium ferre renunt, adjunximus eodem *rit. 87.* quem tamèn hodiè minimè admittitur, sed termino ipsis præscripto ad deponendum elapso, cogi solere per capturam pignorum, scripsimus inibi, cum aliis utilibus in hac specie; & tradunt *Muscattell. in prax. Sacri Consilii, lib. 1. par. 5. Glaf. juramenta, sub num. 3. Jodoc. in prax. civ. cap. 163. Thesaur. decis. 39. Borrell. in summ. decis. tom. 2. tit. 7. à num. 1. de test. coactione, Sanfelice. add. loco num. 16. quin cogi valeant, non obstante juramento ab ipsis præstito, non testificandi, scripsit *Jafon. in l. fin. ff. qui satisfacere cogantur, & in l. 2. §. si quis municipalis, in fine, ff. si quit caution.**
- 5 Si jurans non revocare testamentum, vel procuratorem, sive Vicarium, licitè revocabit, juramento non obstante, *Pandem. conf. 48. num. 4. vol. 2. Paris. conf. 24. num. 66. vol. 2. & conf. 69. num. 145. vol. 3. Boer. decis. 20. num. 19. & 26. Curt. conf. 52. num. 10. vol. 3. Natta conf. 426. num. 1. vol. 2. prout non obstante contrario pacto jure à societate receditur, Viv. comm. opin. concluf. 360. num. 2.*
- 6 Verùm quod antè testium coactionem præcedere debeat illis monitio, admonet *Balansequutus à Felino in cap. dilectarum, de testib. cogend. conq. Tom. 1.*

firmantq; *Steph. Aufrer. ad decis. 412. Cappell. Tholos. Petr. Gregor. systagm. jur. univers. lib. 48. cap. 13. Bertaz. conf. crimin. 71. n. 14. vol. 1. Petr. Foller. in pract. crim. verbo capiat. informat. in fin.*

R I T U S CLVI.

Item servat ipsa Curia alicui committere examinationem testium in criminali, senum, & valetudinariorum, juxta textum illum notabilem constitutionis Regni in pecuniariis, & ita fuit de facto in Curia pridie, ubi fuit commissa examinatio contra Statutum Salerni, in dicta Civitate Salerni.

S U M M A R E R U M.

- 1 In causis criminalibus, audientia testium non conceditur.
- 2 Præter, testium legitimè impeditorum, etià intra unam diem.
- 3 Aliorum itè in dignitate constitutorum.
- 4 Senes, & valetudinarii, qui dicantur.
- 5 Pars teneatur nè declarare senes infirmos, aut aliter impedire.
- 6 Quomodo probetur infirmitas, remissive.
- 7 Non modò ex congestis in ritu 132. constat Regni Constitut. antecessisse compilationem horum rituum, verùm ex hujus ritus verbis apertius deducitur.
- 1 Audientiam testium in criminalibus non concedi, jura clamitant, in l. Judicos, & Auth. apud eloquentissimum, C. de fid. instrum. Glos. in cap. testes 3. q. 9. Lancell. Conrad. de offic. prator. lib. 1. capit. 9. §. 2. tit. de capit. sub num. 18. Thom. Trivisan. dec. Venet. 62. num. 17. lib. 2. Jodoc. in pract. rer. civil. c. 170. sub num. 5. Afflictus Conf. Regni in pecuniariis, num. 13. Foller. in prax. crim. rub. & facta lis. contest. num. 7. & in fragm. n. 99. Viv. in sylva opin. commun. opin. 927. & 928. Jacob. de Belvis. in prax. Judic. de caus. crimin. col. 5. cujus veritatem extricamus *Rit. 141. & Thor. in supplem. compend. dec. verbo Audientia testium, ampliat etià in causa clericatus, quando esset illius probatio facienda per testes in causa criminali, id quòd non procederet si esset pro causa civili, ut decisum fuit per S. C. die 6. Martii 1643. referente D. Consil. Aloisio Gamboa, in causa Casaris Maggi, cum Jacobo Valerio, in Banca Solatii, cujus sciti meminit idem Thor. in eod. supplem. compend. verbo, Nominatio testium.*
- Verùm committi illam senum, & valetudinariorum, nedùm peculiari nostro præsentis Ritu conceditur, cujus vigore, id scribit etià *Foller. in d. rub. & facta lis. contest. sub num. 7. & Viv. opin. 928. num. 8. necnon Adnac. ad Minud. dec. 7. sub num. 1. sed jure communi ipso, testatur Alberic. in Auth. apud eloquentissimum num. 2. Cod. de fid. instrum. Bertaz. conf. crim. 136. sub num. 2. lib. 1. quin, aliorum omnium legitimè impeditorum, deducit ex adductis auctoritatibus *Farinac. q. 77. num. 101. etià infra unam diem, concedit *Ritus 141. aliorum itè in dignitate consti-***
- 2

3 tutorum, dixerat antea idem *Farinac. num. 100.* quibus conveniunt, quæ nos scripsimus super eodem *Ritu 141. & 142.* Senes autem, & valetudinarii, qui dicantur, explicat *Anna singul. 464.* abundantiusq; *Isern. in cap. 1. vers. quod si veritate in fin. si de invest. quæst. oriaetur, & Abb. in cap. si qui testium, n. 7. de testib.*

Sed teneatur nè pars declarare senes, vel infirmos, aut aliter impeditos, tractat *Isern. in cap. 1. num. 7. si de investit. inter Dominum, & Vassall. 6. lis oriaetur, & quomodo probetur, ac deducatur infirmitas, Marcell. Cal. de modo art. 5. 2. Glos. univ. num. 955. Claud. Tut. allegat. 23. num. 50. Vest. lib. 6. cap. 2. num. 18. lit. X.*

Et tandem ex verbis in *Ritu* adjectis, *Jurisd. textum illum notabilem Constitutionis Regni*, apertius deducitur, quam sit verum, quod scripsimus in *Rit. 132.* Regni constitutiones antecessisse compilationem horum *Rituum.*

R I T U S CLVII.

Item servat ipsa Curia, quod quamvis regularitèr non potest committi examinatio testium in aliis casibus, quam in prædicta proxima observantia contentis: tamèn Advocatis, & literatis, qui ipsam Curiam sequuntur: committitur pro majori parte, quasi examinatio omnium testium in criminali, & examinant in ipsa Curia prima in loco, ubi regitur, & est ratio, quia tunc non videtur esse commissa, immò potius ipsa Curia videtur examinare: & ista est ratio literatorum respondentium ad jura loquentia, quod non potest committi examinatio in criminalibus: & tunc, aut est extraordinarius: puta, quando danteur capitula inquisitionum processus, & Regens ipse eligit unum examinatore: aut est ordinarius processus: & tunc, dum Curia regitur, quilibet eligit suum, idest accusator, & accusatus, qui duo electi literati habeant testes, examinare utriusque partis, & solvitur eis de examinatione eorum testium utriusque partis, sed in extraordinario processu, non solvitur examinatori, nisi de testibus partis, quæ inferitur, non de testibus fisci. Et quod dictæ examinationes sunt in Curia, non scribitur in actis, quia non scribitur, quando talis examinatio commissa est tali, nè ipsi examinatores, qui examinant in Curia ipsa, ut dictum est, faciunt mentionem, quod ipsi examinaverunt, sed simpliciter dicitur, talis de tali loco testis juratus, & interrogatus super primo capitulo, vel articulo, dixit hoc inde scire, quod talis, &c. & omnia, quæ dicta sunt in processu criminali ordinario, servantur in processibus civilibus inter partes ad invicem causantes.

S U M M A R E R U M.

- 1 *Audientia testium in committenda, distinctio attendenda est, causarum civilium, & criminalium.*
- 2 *In criminalibus verò, quando committatur, & quid si Judex impedimento detentus foret.*
- 3 *Quin, si testes in alterius essent jurisdictione cu-*

tra Regnum, committi potest.

4 *Commissarius deputatus ad testes examinandum suspectus allegari potest, & quando.*

5 *Ex examine, quis maxime ladi potest.*

6 *Quid servetur in causis civilibus, remissivo.*

Antecedens *Ritus* constituendo casus duos, in quibus audientia testium committitur in criminalibus, implicite videtur negare in aliis, quod præsens *Ritus* aperte edisserit, cum scribit, regularitèr non posse committi examen testium in aliis casibus, quam in prædicta proxima observantia contentis, quamvis nihil exprimat in causis, scilicet criminalibus, vel civilibus, ob relata tamèn verba, in aliis casibus, quam in prædicta proxima observantia contentis, ostendit, tantum loqui in causis, quarum adductus antecedens *Ritus* meminit, & sic criminalium, ubi senes, aut valetudinarii examinandi sunt, & consecutivè regula sit negativa in isto *Ritu* posita, etiam in causis criminalibus, quæ subsistat adhuc de jure communi, probat *Farinac. ampliaciones multas, & restrictiones adnectens, in q. 77. à nu. 71.* & nos diximus in antecedenti *Rit.* ac restringimus in causis criminalibus infra unam dietam legalem, . per *rit. 141.*

Quid, si Judex impedimento detentus foret, *Revit. in pragm. 24. num. 18. de offic. S.C. & Rubr. de ministr. & quod ipsum serv. Tuscul. singul. 95. lit. P.* quo fretus *Viv.* adductus ab *Episcop. Campan. ad rit. Cur. Archiepis. 30. lit. A.* defendit, committi audientiam, etiam testium existentium in Civitate, cum nequeant illorum depositionibus ob multitudinem negotiorum interesse, vel si testes in alterius essent jurisdictione extra Regnum, id, quod firmat *Jo. Baptista Spada conf. 77. tom. 1. Vest. in prac. Rom. Cur. lib. 6. cap. 2. nu. 12.* & laudato *Carav. tradunt, Clar. q. 26. num. 1. Borrell. par. 1. summs. dec. tit. 7. de test. coact. n. 56. & conf. 21. num. 11. centur. 1.* Sed in causis civilibus dari quando debeant ejusmodi literæ, pertingimus in *ritu seq.*

4 An verò Commissarius deputatus ad illos examinandos, suspectus allegari queat, affirmativè antè acceptationem, resoluit *Carav. num. 13.* firmant *Andr. Gaill. lib. 1. observ. 33. num. 3. Mysing. cent. 3. observ. 29.* ex examine enim pars maxime ladi potest, *Prapof. Mediol. in cap. cum speciali, n. 3. de appell. Thesaur. dec. 255. num. 1. Farinac. par. 2. in fragm. crim. nu. 720.* quid verò in civilibus, ostendit *Muscato. in prac. S.C. lib. 1. par. 5. Glos. suspectorum, num. 3.* proximq; nostrorum Tribunalium indicamus in *ritu seq.*

R I T U S CLVIII.

Idè servat ipsa Curia quando committitur examinatio testium in civilibus, ut in debito, vel in casu criminali, quo testes examinentur extrà conspectum Curie, tunc fit commissio cum inserta forma articulorum, vel capitulorum, & cum nominibus testium, & fit ut plurimum, cum clausula, id est si unus dictorum examinatorum non poterit interesse, alius possit exequi commissio-

nem,

tem, & aliquando resistente aliqua partium ex aliqua justa causa, sit sine clausula. Et nota, quod ad hoc, ut fiat cum clausula oportet, quod petatur à partibus concordantibus, alias Curia facit sine clausula, ubi verò pars una non concordaret, & alia insisteret, quod fieret cum clausula tunc nisi pars, quæ discordat, alleget justam causam; mandatur sibi parti discordanti, quod consentiant ad certam poenam, & ubi condemnatur detinetur pro poena, & scribitur in actis tale mandatum, nec appellatur, quia notorium est, quia talis commissio oportet, quod fiat de partium voluntate, sicut publicatio, & conclusio, & alii actus, in quibus simpliciter sit mandatum parti non concordanti, & justam causam alleganti. Ità quod quandoquæ fit cum clausula, & quandoquæ sine clausula, arbitrio dictæ Curie, & secundum quod partes concordant, nam in casu, quo ambæ partes concordant, tunc Curia facit id, in quod concordant partes.

S U M M A R I U M

1 Remissoria, sed testium audientia, in quibus concedenda.

Non conceditur, quando adest timor subornationis ad probandum, quod probatum non relevat, si articuli sint irrelevantes, vel possint probari per testes.

2 Officialis, completo officio, possit ne testes recipere vigore delegationis sibi a teo facta, an ejus successor.

3 Delegans, si obierit antequam delegatus ceperit examinare testes, utrum possit illos recipere.

4 Hodierna praxis Tribunalium Neapolitanorum late ostenditur.

Et quando examinare, & accedere debeat examinador, inquiritur.

5 Scribis, & Magistris Actorum est vetitum, in S.C. examinare testes, tam intra, quam extra Civitatem.

6 Hodie non interponitur decretum, quod in biduo detur lista suspectorum, sed notificato termino, elapso biduo, fit electio.

7 Aliquando, in quibusvis causis, pravia examinatorum renunciatione, committitur audientia.

8 Illa semper duorum testium tantum conceditur, tam ad instantiam Rei, quam Actoris.

Dom. Consil. Carolus Brancacius laudatur.

9 Quin, & in causis Neapolitanorum, exceptis feudilibus.

10 In causis quoque Hispanorum in urbe commorantium, ac pauperum.

11 A quo fit facienda electio examinatoris in causis vertentibus coram Arbitris, & Syndicatoribus, remissive.

12 Examen factum, non elapso biduo, ad dandum suspectos, fit ne validum.

13 Nominans testes in partibus longinquis, præsumentur velle dilatare.

Ritus simpliciter loquens videtur innuere, ut regula sit in civilibus concedi audientiam testium, & quidem jure communi, etiam sulcitur isthæc regula, quam statuit, ampliationibus, ac limitationibus exornans, Farinac. q. 77. à num. 2.

Tom. I.

& nos tetigimus, in terminis remissoria loquentes super Rit. 88. & conferunt, quæ Trentacinq. lib. 2. var. resol. tit. de testib. resol. 10. scripsit, tum in causis criminalibus, tum in civilibus verba faciens, Jo: Ferrar. Montan. de Judicior. præexercit. lib. 2. cap. 6. Jodoc. in praxer. civil. cap. 163. Petrus Terminus in process. jur. scripti, cap. 35. plures formas commissionum lingua germanica subnectens, Thom. Aëtius de infirmit. par. 2. verbo examen, Paul. Aenil. Verall. decis. 272. num. 1. Borrell. par. 1. summ. decis. tit. 7. de test. coact. num. 62. & Episcop. Campan. ad Rit. Cur. Archiep. 30. lit. A. hujusce Ritus memor, Avus meus ad Capyc. dec. 90. à num. 3. Jo: Baptista Spada conf. 77. lib. 1. Non tamen silentio involuimus Judicis arbitrio multum committi super remissoria, seu (ut nos loquimur) in testium audientia concedenda in civilibus, juxta decis. Manzanedi in Forolivien. beneficii 22. Augusti 1603. num. 2. quæ inter congestas novissimè à Farinac. est decis. 134. par. 2. tom. 1. & de Jure Regni, insinuat Reg. Sanfelici in prax. Judic. sect. 46. num. 25. ac potissimum, nè concedatur, quando adest suspicio subornationis, ex Peregr. dec. 212. lib. 2. quem insequitur Jo: Baptista Spada consil. 172. num. 1. tom. 2. ad probandum, quod probatum non relevat, constat ex altera Card. Bononiens. in Gerunden. anivrs. 25. Junii 1604. quæ inter easdem recollectas, est dec. 126. eodem tom. 1. sicuti, si articuli sint irrelevantes, juxta decis. 271. num. 1. & decis. 280. etiam num. 1. eod. tom. 1. Jo: Bapt. Spada conf. 173. num. 2. tom. 2. & si materiæ articulate possint probari per scripturas, Aegydius, dec. 384. Puteus, dec. 366. num. 7. lib. 2. Jo: Baptista Spada, conf. 373. num. 4. tom. 2. & proinde illam non dari in rimeedio, l. fin. Cod. de edict. Div. Adrian. tollen. decisum subnectit idem Spada num. 3. Nè quando petitur ad probandum id, quod est inverisimile, Spada conf. 374. num. 14. tom. 2.

2 Illa verò si dirigatur officiali loci, qui interea expleverit officium, sive antequam ceperit testes recipere, sive postmodum, uter eorum valebit ipso examinare, ipse scilicet functus officio, an potius successor, vide Specul. in tit. de leg. §. 7. incip. nunc. dicamus, vers. idem, sub num. 16. par. 1. & Plati decis. 10. inter reletas per Marchisan. de commiss. in practic. par. 1. post cap. 3. quin, si delegatus absit, utrum possit Locumtenens, dubitavit Muscat part. 5. Glos. suspectorum, num. 45.

3 Sed Judex, qui commisit audientiam testium, si decesserit, aut officium compleverit, antequam Commissarius receperit testes, non propterea detinebitur illos recipere, Rota dec. 9. de rescript. in antiq. & altera inter rescriptas à Farinac. 16. nu. 4.

4 Hodierna verò praxis in nostris Tribunalibus inolevit, quod in causis civilibus vertentibus in M.C.V. & R. Cam. examen, tum in Civitate, tum in partibus à causæ Commissario, ejus arbitrio, committitur, qui tamen semper eligit in Urbe scribam causæ, dummodò non fuerit, ille infra biduum suspectus datus, & partibus, officiales ordinarios locorum, partibus non suspectos, Gallupp. in prax. par. 1. cap. 24. nu. 4. In S.C. tamen, quia deputantur mediante Regis deplomate examinadores, ex prag. 68. de offic. S.C. est vetitum scribis, & Magistris Actorum examinare testes,

Bbb 2

tam

tam intrā, quàm extrā Civitatem, sub pœna nullitatis actus, juxta formam *pragm. 49. 58. 79. 74. & 75. eod. tit. Prat. lib. 3. discept. forens. cap. 43. num. 57.* etiam in causis, in quibus dicitur, capiatur informatio, & fuerit ipsius commissum per Reg. Consiliarios, vigore decreti Dom. Præs. S. C. D. Petri Jordani Ursini, sub die 17. Martii 1628. pœnès Francisc. Antonium de Mercati, Secretarium, & in causis delegationum, vigore ordinum D. Præs. Didaci Bernardi Zuffa, sub diebus 5. Novemb. & 5. Junii 1658. Sed dumtaxat est permittum examinatorebus prædictis, quorum electio non fit per causæ commissarium, sed per sortem, quam vulgus Bussulam appellat, nam. illorum nominibus in urna positis, in qualibet causa unus eligitur, quem fortuna, & fors tulerit, nisi, & ipse allegatus fuerit suspectus infra biduum; ex *prag. 67. eod. tit.* ex quibus ab Aula recessit juris communis dispositio, cujus meminit *Ann. alleg. 274.* interponendi decretum, quod in biduo detur lista suspectorum, ut provideri possit de non suspecto, ex *pragm. 4. cap. 10. de dilation. Muscatell. par. 5. Glos. suspectorum, à num. 15.* noster *Carav. in hoc rit. nu. 8. Gallup. in prax. S. C. par. 2. cap. 24. sub nu. 4. Thor. in Cod. rer. Judic. civil. casu 20. à num. 1.* alias examen corrueret, quando fieret ab allegato suspecto, *Muscat. ibid. num. 5.* tradens suspicionem multum vagam, & generalem non admitti, sed tunc in judicis esse arbitrio, & facultate eligendi, ac si partes ipse allegare neglexissent, *Gallup. add. loco num. 4. Farinac. in reper. Judic. q. 42. Ann. sing. 176. Thor. memor. cas. 10. num. 9. de Angel. ad Gizzar. decis. 27. num. 7.*

Cum verò testes in S. C. sunt extrā Civitatem recipiendi, isthæc servatur distinctio, nam in causis valoris infra ducatos quingentum, indistinctè illorum audientia committitur ordinario loci, vel viciniore non suspecto, Consiliarii placito, in illis verò excedentibus summam ducatorum quingentum usque ad mille, denegare audientia, accedit examinatore, cui minimè accessus, & recessus, sed dumtaxat moræ salarium persolvitur, *pragm. 74. eod. tit. de offic. S. C. supra verò summam ducatorum mille illud pro accessu, recessu, & mora exsolvitur ad rationem carolenorum sexdecim pro qualibet die.*

7 Aliquando verò prævia omnium examinatum renuntiatiōne, committitur audientia in cujusvis quantitatis.

8 Passim tamèn quavis causa, etsi ardua illa duorum dumtaxat testium conceditur, ut ex *Carav. monent Reg. Rovit. in pragm. 11. de ordin. Judic. Reg. Sanfelice. in prax. Judic. sect. 46. num. 21. & sect. 57. num. 11.* post *Ursill. ad Afflic. decis. 351. num. 3.* *Reg. de Marin. ad Revert. decis. 542. num. 1.* Caravitæquè effatum insequutus fuit vir ille Patritius Neapolitanus, quovis summo magistratu dignissimus, ac immortalī laude celebrandus, Dom. Consiliarius Carolus Brancaeus, in causa creditorum Baronis Sancti de Sanctis Terræ Vast Girardi mei vassalli, cum Julio Cæsare de Pitiis, de mense Martii 1656. pœnès Julium de Venditto Aëtorum Magistrum S. C. Idquè non solum instāte Aëtorum, sed etiam Reo, ut æqualitas in Judiciis serveretur, ad *text. in cap. novit. de judic.* & sic committi potest audientia quatuor testium, duo-

rum; scilicet ad instantiam Aëtoris, & duorum ad instantiam Rei, ut decisum fuit in causa Mariæ Ravaſcheriæ, cum Hieronymo Exharche, die 16. Martii 1616. referente D. Consil. Fabio Riccardo, pœnès Aë. Magist. Burrell, de quo meminit *Thor. par. 2. compend. decis. verbo testium audientia.*

9 In causis quoque Neapolitanorum, & in eadem Civitate habitantium, non deputatur examinatore, sed semper committitur audientia, ut inter *privil. Neapol. cap. 26. pag. 36. & cap. 69. fol. 37. Afflic. intor. constit. in pecuniariis, 1 notab. Reg. Rovit. in pragm. 9. num. 11. de ordin. Judic. de Angel. ad Gizzarell. mem. decis. 27. num. 9. Prat. ad Muscatell. lib. 1. p. 5. Glos. suspectorum ad num. 18. Reg. de Marin. mox. add. loco num. 2.* etiam si causæ sint magni momenti, ex dictione illa universali in eodem privilegio adjecta, *Che in tutte le cause di Naplitanis, & habitanti in essa,* quæ nihil excludit, *1 Julianus, ff. de leg. 3. Grat. de dict. in dict. 157. Barb. de dict. in dict. 207. & in individuo,* tradit *Thor. par. 3. comp. dec. fact. 1. verbo, Audientia testium,* decisum subnectens sub die 21. Junii 1623. referente D. Consil. Camillo de Petio, in causa D. Bernardini de Cardinas, fuitque provisum, stante, illius notoria civitate Neapolitana, consignari literas commissionales, in banca de Felice. hocquè casu non militat, quæ scripsit *Jo. Franc. Scaglione. in rit. 140.* non committi audientiam in causis maximæ importantiæ, & post ipsum *Thor. par. 2. compend. decis. verbo Nominatio testium.* Excipiuntur tamèn causæ criminales, & feudales, in quibus etiam ad instantiam Neapolitanorum non committitur audientia, testibus iisdem *R. Rov. nu. 11. & de Angelis itidem n. 11.*

10 Quod protendimus ad milites Hispanos in hac Urbe commorantes, quibus Neapolitanorum prærogativæ impartitæ sunt, ex *Carav. rit. 301. nu. 22.* decisum memorat *Reg. Sanfelice. decis. 74. nu. 2. lib. 1.* quem laudat *Thor. in suppl. compend. dec. verbo milites Hispani,* confertque *Castilli dictum decis. 105. num. 94. & Carav. insequitur Tasson. de antefut. vers. 2. observ. 4. nu. 43. & ipsemet declarat vers. 3. observ. 3. num. 371.* quamque prærogativam in causa pauperum, extendit *Jo. Francisc. Scaglione. in pragm. 9. num. 15. de examin. test. in antiq. quem insequitur Dom. Reg. de Marinis ad Revert. dec. 542. n. 1.*

Verùm an audientia testium committi debeat ad instantiam adversarii, cum altera pars Neapolitana memorato beneficio uti nolit, negativè in praxi servatum, tradit *Jo. Franc. Marotta lib. 1. discept. forens. cap. 23. & decisum subnectit.* Sed pro examine faciendo extrā Regnum, de quo eloquuti sumus in *rit. 140.* an destinari debeat examinatore, vel causa committi locorum officialibus, in quibus testes detegunt, & esse committendum, resolvitur ex dictis per *Minad. dec. 7.*

11 In causis verò vertentibus coram arbitris, electio examinatore à quo fit faciendā, inquit *Laganar. ad Rovit. pragm. 9. vers. sed quid in causis. de ord. Judic. & coram Syndicatoribus,* extricat *Camillus Borrell. conf. 85. à n. 4.*

12 Et si electio fiat, biduo non elapso, examen fit validum nè, affirmativè deducitur ex *Afflic. in d. Constitut. in pecuniariis, num. 20.* partibus non contradicentibus, declarat idem *Laganar. add. loc.*

ex Carav. rit. 157. num. 13. aliisque, Ad materiam verò consule Reg. Tap. in rit. 146. & in d. Constit. in pecuniariis, Cappc. ibidemque Masull. decis. 90. Thor. p. 2. compend. decis. verbo testium audientia, Muscat. add. Gl. suspectorum, Monac. ad Minad. decis. 7. Gallup. in prax. S. C. p. 2. c. 25. num. 12. & Sanfel. in add. sect. 46. & quod nominans testes habere in partibus longinquis, præsumatur agere animo dilatandi, monet Avus meus ad Cappc. des. 90. num. 4. ex glos. fin. in cap. statutum, §. penult. de rescript. in 6. Spada cons. 373. tom. 2. & notavi in rit. 149. sub 10. verbo Remissoria.

R I T U S CLIX.

IN primis, quod fidejussores jurant, sicut principales in criminalibus, sed in civilibus, nec principales, nec fidejussores jurant. Item notandum est, quod fidejussores se obligant præsentare Reum, si, & quoties ipse principalis fuerit requisitus, vel ipsi fuerint requisiti, verum quando extrâ judicium requiruntur dicti fidejussores: requiritur in eadem requisitione, etiam ipse principalis, fidejussores ad pœnam fidejussionis, & principalis ad pœnam quatuor unciarum, seu tertie partis bonorum mobilium: si dicta tertia major dicta pœna existat, hoc notatur in constitut. Regni litte, lib. 11. Item nota, quod in criminalibus fidejussores recipiuntur ad pœnas justas, videlicet pro homicidio ad pœnam unciarum centum, si verò de privato carceris, vel etiam falsitatis ad pœnam quinquaginta unciarum, si verò sint alia delicta, ad pœnam unciarum 25. & obligant se, & bonorum omnia insolidum, &c. proit post infra in Ritibus executionum commissariarum, in quinto Ritu.

S U M M A R E R U M.

- 1 Nihil est, quod humana societati aded incommo-
dat, quàm fide in plerisque hominum infirmi-
tas.
Hodie ubique bacchatur perfidia, & vix unus re-
peritur, qui fidem suam diligentissime præ-
stet.
- 2 Eò devenimus, ut sine sponsore, ac vade, nemi-
ni mortalium credatur, nec ipse sponsor promissis
præstet.
- 3 Temerarium est promittere, quod præstare non
potest.
- 4 Solutio Comes est fidejussionis.
Parem vim obtinent ea verba, fidejubeas, & sol-
vas.
Fidejubeas, ex præcepto testatoris pro alio, solutum
non repetit.
- 5 Ex contractum fidejussionis dilapidantur patrimo-
nia uxoris, va ex constante matrimonio repetere
dotem à viro, solito fidejubeas.
- 6 Theopididis, & Epicharmi dictum recensetur.
- 7 Valeatne fidejussor ob periculum mercedem reci-
pere.
- 8 Magistri Actorum supremorum Tribunalium no-
stri Regni pro fidejussionibus, quas suscipiunt,
jure mercedem, qua ipsi pro arbitrio videntur,
recipiunt.

Ad quæ tenentur ipsi Actuarii ob fidejussiones, quas
recipiunt, & quam diligentiam adhibere de-
beant.

- 9 Hac tamèn facultate, iidem magistri modestè uten-
dum esse, intelligant.
- 10 An satius, & consultius sit, fidejussiones, & spon-
siones à Republica tollere.
- 11 Nihil enim homine dignius, quam alterum bene-
ficio prosequi, fidejubeas sapientius pecunia
amittuntur, & amicitia, qua culpa non rei est,
sed hominum, beneficio abutentium.
- 12 Cogitur quis ad fidejubeas pro egono.
- 13 Fidejubeas multi sunt præscripti modi, tam à
jure communi, tam Regni dispositione.
Unus in hoc Ritu præscribitur, & est de præsentan-
do Reum, & si, & quoties ipse principalis fue-
rit requisitus, vel ipsi fidejussores fuerint requi-
siti.
- 14 Citato principali, condemnantur fidejussores.
Qua sit differentia inter fidejussores Judicii, &
contractus.
- 15 In fidejussore contractus novus exquiritur proces-
sus, ut valeat contra ipsum exequi, quod limi-
tatur.
- 16 Fidejussor in prima instantia datus, an teneatur
pro judicato in causa appellationis.
- 17 Cautiones de judicio fisci, & judicatum solvenda,
ad quid fuerunt introducta.
- 18 Fidejussor non valet se obstringere, nisi per stipu-
lationem, & an obligetur, si patiat, se sub-
scribi in aliqua causa.
- 19 Dispositionem hujus Ritus extricant DD. remissi-
vi.
- 20 Fidejussio non probatur, nisi scriptura.
- 21 Quæ requirantur de jure Regni, ut fidejussio sit
valida.

- 1 Nihil est, opinor, quod humanæ societati aded
incommodet, convectumque dissolvat, quam
fidei in plerisque hominum infirmitas, atque in
rebus constantè promissis, summa levitas; atque
inconstantia. Olim Græci tantum, ac Pæni Pro-
verbis ansam dare potuerunt: hodie, ubi Græca,
& Punica fides in suo Regno non est? ubi non
bacchatur perfidia? Innumeros reperias, qui au-
ri montes, ut aliquid à te extorqueant, polli-
ceantur, qui verò quàm sanctissimè fidem suam
obstrinxere, eam diligentissimè præstet, socratica
licet utaris lucerna, vix unam in infinita turba
reperias. Eò devenimus (ò tempora! ò more!) ut
sine sponsore, ac valde, nec tibi credatur ab aliis,
nec tu aliis credere quicquam candidè possis.
Quodque pejus est, nec ipsorum fidejussorum fi-
des ita fida est, ut ea inniti, sine metu perfidie
possis. Quod si vel nobilitate, vel armis, aut po-
tentia sponsor præstiterit, promissis se teneri de-
betari sibi esse potius existimat, quam virtu-
ti.
- 2 Hinc bene scripsit Joan. Sarisberg. de Nugis Cu-
rialium, lib. 3. cap. 11. Si promissionis implenda non
suppetit facultas, temerarium est promittere, quod
præstari non potest. Quod conducit Diomis Præfici
libellus vici ætati us, in quo multis exemplis, præ-
bat, meminisse mortalium fidem haberi posse, pro-
pter eorum improbitatem, humani ingenii levita-
tem, ac crebras animorum mutationes.

4. Cæterùm, sciant fidejussores, sponsonis Comitem, solutionem esse, quapropter æquipollere, atque ad eam parvam vim obtinere ea verba, fidejubeas, & solvas, quod perpendens *Bertaz. in tract. claus. instrum. claus. 39. num. 19.* scripsit, nullam esse artem, quam addiscere, vel exercere, magis damnosum sit addiscenti, vel exercenti, quam pro aliis fidejuberè, connequitque *text. in l. tribus, ff. de usufruct. ear. rer. solutum non repeti ab hærede, qui, ex præcepto testatoris pro aliquo fidejubens, solvit, Roman. sing. 798. Franc. de Petris s. f. v. lect. lib. 2. cap. 6. & Marant. in cons. 39. nu. 14. & cons. 192. num. 12.* astruit ex contractu fidejussionis dilapidari patrimonia, valeatque propterea uxor, constante matrimonio, repetere dotem à viro solito fidejuberè, *arg. l. 3. §. si filiusfamilias, ff. de pecunia, notant Angel. & Jason. in l. in persona 30. §. 1. ff. de pact. Alex. in l. si constante matrimonio 24. ff. solut. matrim. Magon. dec. Florent. 57. num. 57. & decis. Lucens. 9. num. 12. & decis. 25. num. 48. Marcell. Calà de mod. artic. nu. 752. v. iv. dec. 210. Visconti in concl. jur. verb. fidejuberè pro alio.* Et tandem notum est *Theognidis dictum: wisu χηματ' ὀλοσα, ἀπιστιν δ' ἰσάωρα:* Hoc est, *fidem habendo, pecunias amitti, diffidendo servavi, & Epicharmi illud: πῦγμα ἀπιστί: memento diffidere, quod Scaliger ita reddidit; Clarissima sententia, considerare paucis, sed clarior est altera, considerare nulli, ut propterea valeat fidejussor mercedem recipere ob periculum, Doctores concludant, ex *text. in l. si remunerandi gratia 6. §. Marius, ff. mandati, & l. in hoc jure, §. 1. ff. de donat. ubi Bar. cujus meminit Avus meus ad Cappycium decis. 90. sub num. 5. Padill. in l. 2. nu. 26. C. de rescind. vendit. Covar. var. resol. cap. 2. nu. 6. Bald. in Lantiqua, num. 1. Cod. ad Vellejan. Mantie. de tacit. & ambig. par. 1. lib. 6. tit. 6. nu. 6. & par. 2. lib. 16. tit. 2. Surd. cons. 306. à num. 1. vol. 3. Ludovif. decis. 76. num. 4. & decis. 161. nu. 1. ubi Oliverius Belstramin. in add. Frater Angel. de Clavasio in ejus summa angelica, verbo fidejussor, qui tamèn hoc affirmat esse licitum, ratione periculi imminenti, non autèm propter actum fidejussionis, Arotin. de fidejussor. 2. par. princ. sect. 2. par. 2.**
8. Et jure præterea Aetorum Magistri supremorum Tribunalium nostri Regni pro fidejussionibus, quas suscipiunt, illam valent tuta conscientia exigere mercedem, quæ ipsis pro arbitrio videbitur, *Dom. Reg. de Marin. lib. 2. quotid. resol. cap. 7. cum in his actibus loco fidejussorum habeantur, & si facta obligatorum discussione, illi non solvendi fuerint, subsidiaria actione conveniantur, ex prag. 15. de Actuar. Reg. Rovis. decis. 83. D. Consil. Staiban. resolut. forens. 113. tom. 2. idem Dom. Reg. de Marinis lib. 1. cap. 3. Thor. par. 3. sect. 3. compend. decis. verbo, terminus, & in supplem. compend. decis. verb. Actuarius, ex quibus experientia docuit, nonnullas domus ipsorum Actuariorum, ex causa fidejussionum per eos captarum, in collapsum ivisse.*
9. Modeste tamèn hac facultate Aetorum idem Magistri sibi utendum esse intelligant, nè, quod optimè ad fidei datæ stabilimentum excogitatum est, ipsi pessimo more, in avaritiæ instrumenta, cupiditatisque convertant. Neque enim pro qua-
- libet generatim fidejussione, idem sibi mercedis exsolvi justè contendant, sed animadvertant oportet, causarum æquitatem, hominum conditionem, ipsius denique fidejussionis rationem; hisque diligenter animadversis id tandem exigant, non quod libido, aut sua cupiditas, sed quod ratio, atque æquitas exigendum suadebit, & an teneantur ad solvendam usuras, negativè judicatum refert *D. Reg. Rovis. cons. 84. tom. 2. quem insequitur Thor. par. 3. compend. decis. verbo Actuarius, si fuerit, & quam diligentiam debeant adhibere Actuarii, nè teneantur de suo, videas rit. M. C. V. 135. de quo meminit Visconti ad Franc. dec. 202. vers. in ead. decis. in fin. & que super eodem Ritu notavimus.*
- Hæcquè damna perpendens *Conradus Pellicanus Rubeaquis, Theologus Tigrinus ad 6. cap. 10. proverb. Salomon. audacter sustinet, satius, & consultius fore fidejussiones, & sponsones, è Republica, & Vita communi prorsus tollere, proscribere, & exterminare, adversus cujus sensum, insurgunt Petrus Augustinus Morla in emporio Juris par. 1. tit. 8. qu. 25. num. 34. Valentinus Francus in prolegomenis tractatus de fidejussor. à nu. 11. Antonius Henring. eod. tract. de fidejussor. cap. 1. num. 17. & 18. alruentes, fidejussionis actum ad commerciorum usum conservandum utilem, & necessarium, vetulum, pium, honestum, & cum summa humanitate conjunctum esse, id quod præcæteris docet exemplum *Damonis, & Encrisi, quorum, ille pro Pythia hic pro Euphemo, ad mortem damnatis, apud Dionysium Siracusanum Siciliæ Regem, mortis sponiores se constituerunt; eorumquè in liberandis sponsonibus fides, ut miraculum prædicatur à Valerio Maximo lib. 4. memorab. factor. & dictor. cap. 7. Cic. lib. 3. offic. & lib. 5. Tuscul. quest. & à Theodor. Zwingero in theatro vita humana, vol. 18. lib. 2. pag. mibi 3315.**
- Quod si, & vitam ipsam, qua nihil carius esse potest, qui tamèn, pro sociorum vita, ultrò sponponderint, reperti sunt; quanto facilius pecuniarum fidejussores rogatos, obæratu amicis præsto esse fas erit? Nihil enim homine dignius, nihil laudabilius, quam alterum beneficio prosequi, *l. servus ea lege, ff. de servo. asportan.*
- Illud tamèn non negaverim; sæpè sæpiùs, fidejuberendo, & pecunias amitti, & amicitias, quæ culpa, non rei est, sed hominum beneficio abutentium, opus propterea aliquid non ex se, sed ex causa, crimen fit, & rei alicujus abusus, ejus substantiam non tollit. Hinc triticum, oleraque innoxia non aspernamur, quod inter ea, lolium, aliæque noxiæ, & venenatæ herbæ sæpissimè pululent. Et Nilum inundatione sua Ægypto frugiferum, non calumniatur, quod Crocodillum, & Aspides secum ferat.
12. Cogitur insuper quis ad fidejuberendum prægeno, etiam sub præcepto peccati, ut voluit *Lucas in l. 2. in fin. C. quo quis ord. conven. lib. 11. de Petris add. loc. u. 5.*
13. Fidejuberendi propterea multi sunt prescripti modi, tum à jure communi, tum Rituum sanctione, & potissimum unus in hoc ritu rescribitur, cum *Ritus 164. & 165. prescripserint alium, & in unoquoque eorum, citato tantùm principali, condemn-*

demnari possunt fidejussores, non requisiti, ut ex lectura eorumdem rituum constat aperte, & videre liceret apud *Marant. par. 6. membro 8. sub num. 5. & Marant. par. 6. membro 8. sub num 5. & Muscat. fufius tractantem, in prax. fidejussor. mod. 1. à n. 1.* modus itaque, sive forma fidejubendi constituta in hoc ritu, est de presentando Reum, si, & quoties ipse principalis fuerit requisitus, vel ipsi fidejussores fuerint requisiti.

14 Quamobrem citato principali, condemnabuntur fidejussores ob dictionem, vel in ipsa fidejussione positam; quæ cum sit alternativa, erit satis, si in una tantummodo parte adimpleatur, & consequutivè principalis dumtaxat vocetur. Hæc subsistunt, ubicunq; condemnandi sunt fidejussores nam si de executione judicati ageretur, tunc quia fidejussores sunt Judicii, in eos exequi, quicquid fuerit pronuntiati adversus principale, illis incitatis, non dubitatur, eò quia confinguntur una cum principali condemnato, juxta decisionem *Coccini*, quam rescribit *Farinac. estq; decis. 70. nu. 10. par. 2. tom. 1. V. ibelmus Radelantius decis. Posthum. Cur. Provinc. Trajectina 22 Vand. lib. 1. q. 36. Castill. Sor. Major. par. 4. contrav. cap. 14. Io. à Sande decis. Frific. lib. 3. tit. 16. defn. 3. tradens, fidejussorem pro judicato solvendo datum, non teneri, si principalis in una instantia, ob actionem ineptè propositam, fuerit absolutus, licet postea, mutato actionis genere, idem Reus in alia instantia fuerit condemnatus, fretus autoritate *Thomæ Harbai rer. quotid. c. 4.* Hancq; vigere, inter ipsos Judicii, & alios contractus fidejussores distantiam, demonstrant *Episc. Campan. super Rit. Cur. Archiep. 4. nu. 16. cujus meminit Viscont. ad Franch. decis. 400. nu. 1. & Avus meus ad Capyc. decis. 91. nu. 1. & tradunt Viv. decis. 210. nu. 2. Flam. Chartar. decis. 119. Ludov. de Peguer. decis. Cathalon. 197. nu. 3. Guid. Pap. decis. Delphin. 26. nu. 1. Reg. Capyc. Latro decis. 102. nu. 52 & 55. Borrell. in summ. dec. par. 2. tit. 32. nu. 159. declarans, non procedere, mutatis personis litigantibus, vel fidejussoribus, quia tunc in executione summaria præcedere debet causæ cognitio, ex *Afflic. decis. 326. Boer. decis. 10. nu. 2. & 3.* & è contra, fidejussor, eadem ratione, solvendo, paratam habet executionem contra principalem, absque novo processu, & ordine Judiciali, *Hippol. de Marsil. de fidejuss. num. 362. Capyc. Latr. add. decis. 102. nu. 54.***

15 In fidejussore verò contractus, quod novus exquiratur processus, ut valeat contra ipsum exequi, scripserit *Decius conf. 400. Stephan. Rancin. ad Guid. Pap. add. decis. 26. Natta conf. 345. n. 1.* verum, quod sententia noceat quoque fidejussori contractus non citato, si obligatus ille sit ex instrumento executionem habente paratam, vel continente pacta executiva, *Costa de portio. rat. q. 222. nu. 7. Aret. de fidejuss. 2. par. sect. 3. cap. 34. nu. 7. Gizz. ad decis. 30. nu. 33. R. Capyc. Latro.*

16 An autem fidejussor in prima instantia datus, teneatur pro judicato in causa appellationis, inquirunt *Cancer. par. 2. var. reso. cap. 5. à n. 91. Charonda in memorab. verbo, Fidejussor, Christin. vol. 2. decis. 145. Alex. Trentacinq. resol. 3. num. 7. lib. 2. Fachin. lib. 8. contrav. cap. 57. Thesaur. decis. 202. Franch. decis. 320. nu. 7. quidvè si diversa sint Tribunalia, idem *De Franch. decis. 601. num. 8. Gizzarell. decis.**

14. *Cancer. var. resol. par. 3. c. 12. & perbellè extricant Fontanell. decis. Senat. Cathalon. 238. Molfes. ad Consuetud. Neapol. par. 4. in add. ad q. 63. nu. 2. Francisc. Anton. Costa conf. 20. Thor. in supplem. compend. decis. verbo, fidejussor, qui fuit datus, Prat. ad Muscat. modo 13.*

Cautiones verò de judicio fisti, & judicatum 17 solvendo, ad quid fuerint introductæ, indicant *Laluz Zanch. de privileg. Eccles. person. num. 18. de Angel. ad Gizzarell. decis. 82. & quæ sit inter ipsas differentia, ostendunt Ricc. collect. 2254. par. 7. Novar. q. forens. 12. lib. 1. Gizzarell. add. decis. 82. memos nostri Carav. ad Afflic. dec. 170. in princ.*

Quod verò fidejussor jure communi non valeat 18 se obstringere, nisi per stipulationem, ad *Text. in l. blanditus, C. de fidejussor. scribunt Afflic. decis. 39. & ibi Urfill. Duen. reg. 332. Grammat. conf. civil. 63. num. 23. Ricc. collect. 1702. (& Carav. in hoc ritu affirmantem, fidejussorem in Judicio, qui patitur se subscribi in aliqua causa, de Jure communi validè obstringi, quia patientia in Judicio stipulationis vim habet, insequitur Thor. in Cod. rer. judic. civil. cas. 60. n. 176.) etiam si in contenti post contractum fidejussor absque stipulatione accedat, tale enim pactum non vestitur cohærentia contractus, *Gayll. pract. observ. lib. 1. observ. 101. nu. 10. Marant. in singul. verbo, Pactum.**

19 Dispositionem autem hujus ritus, extricat *Foller. quoq; in prax. crimin. rub. de fidejussor. in fragm. num. 248. præter Muscat. in add. prax. fidejussor. modo 1. num. 6. modo 6. num. 4. & modo 11. num. 8. & par. 2. qu. 5. num. 11.*

20 Et tandem annoto, dictum *Anna in sing. 212.* fidejussionem, non probari, nisi scriptura, improbari à *Viscont. in conclus. jur. verbo, Fidejussio* quicq; tradit, fidejussionem præstitam voce, seu ore tenus, duobus tantum mensibus perdurare, in scriptis verò perpetuè, ex *l. penult. C. de fidejussor. Virgil. de legit. person. cap. 30. num. 14. Ginrb. observ. 99. nu. 5. Baron. in racemation. ad 3. lib. de citat. nu. 66. & Bajard. ad Clar. q. 95. nu. 3. post Afflic. in confit. si nullus, n. 14. subnectentem, gravius multari transgredientem Judicis præceptum in scriptis factum, quam voce.*

21 Quæ verò requirantur, ut fidejussio pœnès acta sit valida, & à duorum testium subscriptio exquiratur, attenda dispositione *pragm. 16. de A. F. N. latè extricavi de obligatione pœnès acta, verba faciens, in Rit. 128. à nu. 7. quibus addo Thor. in compend. decis. part. 3. sect. 2. verbo, Obligatio stipulata pœnès acta, subnectentem, quid dicendum, si obligatio esset stipulata pœnès acta, & testes non fuissent subscripti, sed tantum annotati per Actuarium.*

RITUS CLX.

Item, quod nullus recipiatur fidejussor de Capuana nobilis, nec nobilis de Nido, maximè milites, & alii potentiores Curiales, vel alii, sed habiles ad conveniendum, & faciendum executiones contra eos verum unus nobilis de Nido, vel de Capuana recipitur pro alio nobili.

S U M M A R E R U M.

- 1 *Quæ sit causa interdicensi in hoc Ritu, Nobiles Capuana, & Nidi recipi in fidejussores.*
- 2 *Omnium Sedilium una est nobilitas.*
- 3 *Modus recensetur, quo Electi Neapolis sedent, incedunt, subscribunt, aut loquuntur.*
- 4 *Theatri insuper constructio ob processionem, & solemnitatem Gloriosi Martyris, & Patroni hujus Civitatis Sancti Januarii, ejusque miraculi fit mentio, cum ejus sanguis in conspectu capitis ponitur.*
- 5 *Syndici quoque Neapolitani deputatio refertur modus, & causa.*
- 6 *Temporum malignitate, ac rerum vertigine depressas plures Nidi, & Capuana familias, trium verò reliquorum ad æthera nonnunquam evertas legimus. Hujus ritus dispositio hodiè non servatur.*
- 7 *Inter plures sedilium nobiles considerari potest, prioritas, & majoritas, quamvis ipsorum sedilium, una sit, eademque nobilitas.*
- 8 *Aelii Marchesii, & P. Caroli Barrelli fit mentio, & nùm ipse Borrellus laudibus fit celebrandus, dum Aelii manuscripta jam diù putrida in lucem edidit.*
- 9 *In hanc Urbem ex multis antiquissimis, & insignibus totius Regni, complures advenerunt familiae, nulli platea adscriptæ.*
- 10 *Nobiles, & Barones in Civitate inhabitantes gravantur, dum nullo regiminum munere inangantur.*
- 11 *Ipsos nobiles ad Civitatis honores admitti, fuit supplicatum. In spem adducitur Auctor fore, ut invictissimus Rex noster, justissimam hanc petitionem adimpleat.*
- 12 *Adversus Neapolitanos, Gallus quidam nimium Gallis favens nonnulla exaravit, sed idem adducitur pro illorum defensione.*
- 13 *Civitas hæc, cum duobus constet ordinibus altero nobilium, plebeorum, altero, tur non equaliter regimen regant, sed nobilium sedilia quinque elegant decuriones, plebs verò solam tribunum plebis, inquiritur.*
- 14 *Benigne cum plebe Neapolitana actum esse, ostenditur, cui ut suum haberet Tribunum concessum est.*
- 15 *Nobiles ad dignitates, & officia promovendi sunt & quare.*
- 16 *Nobilitas, quid sit.*
- 17 *Eam generatim sumptam triplici ex fonte manare, ostenditur. Quanto tempore, & quibus actibus illa acquiratur, & an per ingressum religionis amittatur.*
- 18 *Pendente litè ab aliquo intentatâ contra Civitatem super quasi possessione nobilitatis, an valeat interim ille se excusare à numeribus, quæ popularibus injunguntur, & auctoris responsio adducitur.*
- 19 *Uter præferatur virtute, an stirpe nobilis. Nobiliores sunt qui sua virtute nobilitatem acquiserunt, quam qui per manus ab antecessoribus habuerunt.*
- 20 *Nobiles multis prærogativis perfruntur, quæ ignobilibus denegantur.*

In penis nempe inferendis, quo casu an nobilitas filii pro sit patri, & fratris fratri, necnon matris filio.

- 21 *Nobiles separatim carcerati permanent, literæ executoriales contra ipsos expeditæ ante subscriptionem, ostenduntur, contra nobiles suspectos de fuga mandatum captura non relaxatur.*
- 22 *Illi absq; ignominia cedunt bonis, & sub sequestro deductis eorum bonis, alimenta reservantur.*
- 23 *Fidejussor dandus est, qui solvendo sit, & facile conveniendus.*
- 24 *Idonei fidejussores non sunt milites, & potentes. Nec Curiales, Clerici, Monachi.*
- 25 *Curiales quibus gaudeant privilegiis, & qui dicatur. Fiscus non dicitur idoneus fidejussor.*
- 26 *Conjuncta persona debitoris, vel inquisiti, etiam non habilis recipitur. Quod ad valide Amicum protenditur, Amicitia Consanguinitati æquiparatur.*
- 27 *De habilitate, & idoneitate fidejussorum, remissive.*
- 28 *Factum, quod recenset Carav. num. 2. condemnatorum ordine Exc. Ducis de Alcalá fuit ab omnibus improbatum.*
- 29 *Alii, non Duci de Alcalá sed Exc. D. Petro de Toledo illud adscribunt.*

1 **C**ausam, cùm hoc in ritu, Nobiles Capuanae, & Nidi, in fidejussorum numerum recipi prohibeantur, neminem adhuc reperimus, eam esse existimantes; quod propter supra cæteros cæterorum sedilium, nobilitatem, si difficilius in judicium conveniri posse videantur, sed potius legislatricis ipsius Reginae Joannæ propensior in eos voluntati, ac benevolentiae, aliis in locis haud, obscuræ demonstratæ, tribuendam multum censuerunt; Cum alioquin, si rei veritatem perscrutari velimus, siquæ Historicos, hujus potissimum Regni perlegere, non tantum inter ea omnia sedilia nullum extare discrimen, unamque & eam parem esse omnium nobilitatem conspiciemus (quod *Surgens*, præsertim significat in tract. de Neapol. illustr. cap. 12. num. 61.) Verum eorundem sedilium nullum se alteri nobilitatem anteferi posse, aut præstabilitatem esse, affirmabimus, speciatimque asserit *Anson. Termin. in sua apologia trium sedilium, in proœmio*; quod insuper continuo more constare non ignoramus, præsertim cum Decuriones, (vulgò Electi Civitatis appellati,) publicis in actionibus incedunt aut privatis decurionatum exercent; quot enim sunt sedilia (præter illud montanæ) tot decuriones, singula singulos in anno præponentia, montanæ verò duos, ad illud enim nobiles sedilis forcellæ se receperunt, perpetuumque fœdus junxerunt; Hi tamèn omnes decuriones nulla inter eos considerata præcedentia, nulla prorsus pensata prærogativa incedunt, sedent, aut subscribunt; quia, & aliquo in emergenti Excellentissimum Proregem, aut alium quempiam alloqui cum eos oportet, loquendi munus in girum pertinet, cùmque ad eorum Prætorium in Divi Laurentii Monasterio existens conveniunt, qui primus advenit, præsidet, aliiquæ deinceps feriatim

iatim accedentes sedent; & qui aliis præverit, tintinabulum ante habet. Quod si eadem sedilia ob alia obeunda munera (quorum pertractatio ipsorum non est decurionum) viros deputare contingerit, qui eosdemmet Proreges, aut alios Principes orent, cumquæ illis negotia peragant, iidem deputati ex se ipsis unum, quem malverint seligunt, qui, & rem proponat, & sermonem instituat, cæteris deinde prosequentibus.

In publicis insuper processionibus, in illa præsertim sanguinis Gloriosi Martyris Januarii (quæ fieri in Sabato viciniore Dominicæ primæ Maii consuevit) per girum theatrum Regio constituitur ornatu in eo sedili, ubi festum celebratur, cujus diei mane sollempniter Sancti Martyris caput illud vehitur, sollempnius autem vespere ejus sanguis, qui in ampulla vitrea concretus, asservatur, cumquæ in conspectu capitis ponitur, admirandum in modum collique fieri, & ebullire, perinde atque recens effusus ad hæc usquæ tempora cernitur, pluresque commemorant Auctores, maximè *Summontius* Historicus Neapolitanus, lib. 1. fol. 356. p. 1.

Demum quavis in actione publica æquitatis, quam, vel dolor, vel gratulatio, vel Principis ingressus suadet, vel publicorum causa Comitiorum propter congiarium, aliudve simile, in quo corpus interveniat Civitatis, ejusquæ decuriones, Civitatem ipsam sollempniter representantes, Syndicus itidem per circulum creatur, qui in equitatu ipso Proregis sinistram petat; Omni itaque inter eos nobiles parvipensa adhuc imaginaria præcedentia, adinvicem conservari, resquæ communæ gerere animadvertimus, & si antiquorum monumenta perquiramus; temporum, ac fortunæ vicissitudines eorumdem omnium sedilium proceres fluctuasse conspiciemus.

Verumtamen, quæ ex alio in aliud vicissitudo, atquæ mutatio fuerit, quæ mutuari ab aliquo, & ei vicissim reddere aliud quidpiam potuerit agnosceremus, quia, & illud citrà dubium fatebimur, temporum malignitate, ac rerum vertigine depressas plures Nidi, & Capuanæ familias, trium verò reliquorum ad æthera nonnunquam evectas; ut illorum viris fortunatiores alii Nidi, & Capuanæ, non fuerint; si idemmet *Terminus* vera ex regestis Regiis depromissis testatur, ut propterea non abre nostri ritus observantiam abolivisse, hisquæ temporibus, non secus, ac reliquorum trium sedilium, eosdem Capuanæ, & Nidi nobiles recipi in fidejussores videamus, testaturque præterea *Muscat.* istius verba *Ritus* explanans, in sua praxi civil. par. 3. glos. expensis num. 42. & advertunt *Reg. Tap. de jur. Regn. tit. de fidejussor. sup. hoc rit. Franc. Rumm. ad Affl. de jur. prothom. in §. prohibetur, num. 20. pag. 201. Caravit. & Ritu memor, Vrsill. ad Affl. de dec. 88. num. 1. Thor. p. 3. compend. dec. sect. 1. verbo fidejussor. promittens, quem Ritu exornat *Episcop. Ricc. collect. par. 3* complures, quæ de sedilium nobilibus manarunt decisiones, coaccervans.*

Hæc militarent, si de præcedentia quæri posset inter sedilia longævus enim ustis illam explodit *Surgens ibidem cap. ult.* non negari tamèn inter plures nobiles considerari posse prioritatem, ut scilicet quis sit altero nobilior id tamèn proce-

Tom. I.

dit respectu singularum personarum quo casu confusis sedilibus, prioritas gradus considerabitur, et si enim aliquis, exempli gratia, è regione Capuana plures alios ex aliis Regionibus præcedat nobilitate potest tamen superari ab alio, & sic deinceps, quotiescunque autem collegialiter nobilitas consideratur, ut diximus, una est, eademquæ nobilitas, licet per quarteria divisa; commoditatis gratia, *surgens cap. 12.* aliàs se ipsam superaret.

Fortassè, hæc tenens memoratis, nonnulla quod è libello, qui manuscriptus circumferebatur, cujusdam nescio cujus *Francisci Aelii Marchesii, in Evagatione hujus Ritus in vetustis, sub num. 158. subq. tit. de fidejussor. dec. scripta, addidissim; nisi P. Carolus Borrellus vir elegans, & doctus opere suo edito, cui titulus *Vindex Neapolitana Nobilitatis; Animadversio in Francisci Aelii Marchesii librum. Neapoli 1653.* Et iterum Romæ italicè impresso, sub nomine *D. Bernardi Ughelli, illius Auctoris verbis ad censuram revocatis, fol. 105. hac me sarcina liberasset. Ab eo (Lector) homine, & litteris ornatissimo, & in familiarum hujus Urbis nobilium vetustate indaganda accuratissimo, malim ea, quam à me petas. Quamvis non sint, quibus, contemnendum potius Auctorem illum fuisse, suisquæ in tenebris sepultum relinquentum, quam tanti à *Borrellis* faciendum, in quem doctissimum stylum suum exerceret; & cadaver illius, hoc est librum ipsum, jamdiu putridum ad publicam lucem revocaret, videatur.**

Præterea, neminem latet in hanc Urbem ex multis antiquissimis, & conspicuis totius Regni complures advenisse nobilissimas familias, nulli è procerum sedilibus, vel plateis adscriptas, quæ tamen, qua dominio in subditos, qua antiquitatis, insignibus præclarissimæ sint, omnibus est notum & indiscriminatim cum qualibet platearum familia conjugis constringuntur, Nobiles tamèn istos extraneos, & Barones gravari quodammodo dixerim, dum in eadem Civitate inhabitantes, quæ per nobiles, & plebejos regitur. nullo regiminum munere inaugurantur, etenim qui alicui è sedilibus conscriptus est, magistratu condecoratur, & ad regimen Urbis assumitur, ad tradita per *Dom. Reg. Capyc. Latro consult. 128. num. 4. lib. 1. & D. Reg. de Marin. ad Revert. dec. 428. sub num. 1.* Nobiles autem extra sedilia onera subeunt, nullaque afficiuntur, vel honoris nota, vel prærogativa, & quod pejus est, minoris conditionis sunt, quam ignobiles ipsi, atque plebei, qui statim ac habitaverint in hac urbe, in publicis comitiis, atque functionibus conveniunt, & suffragiis afficiuntur, quamobrem abolendus est abusus iste, & illustres adeo, nobilesque familias, licet extraneas, platearum honoribus decorandas esse censeo. Interest multum namquæ Reipublicæ ordinem habere plenum, præclarosque in numero copioso habere patritios, *text. in l. generaliter, §. 1. ff. de decurion. concinitque Text. in §. si qua verò, auth. de defens. Civitat. ibi. Convenit enim unumquemque nobilem semper functionem agere Civitatem, quas inhabitat, & hanc eis conferre habitationis representationem. Bald. in l. si non speciali, num. 6. C. de testam. Conf. Theodor. alleg. 79. num. 10.* & quod extrà sedilia sint nobilissimi viri recordatur *Cirrus Ma-*

C c c

fril.

Brill. inter Cons. Ann. jun. conf. 136. hinc causa fedilium sunt modici præjudicii, De Franch. dec. 397. Ann. conf. 80. concl. 12. num. 30. conf. 110. num. 42. & tamen causa nobilitatis, causa status dicitur, & res ardua, ac maximi præjudicii, quin per descriptionem in sedilibus nobilitas non confertur, sed bene per talem descriptionem probatur nobilitas, cum non soleat, nisi nobilium illa fieri, si enim fateremur per descriptionem in quarterio statim nobilitatem oriri, nobilitas in ictu oculi, solaque in cogitatione nasceretur, quod est impossibile, leg. stigmata ff. de gradib. Hieronym. de Rosis apud Viv. decis. 225. num. 8. Tyraquell. de nobilitat. cap. 19. hoc quoque argumento utitur Paris. de reinsagr. feud. vers. fuit alias, fol. 31. d. terg. dùm in simili astruit, feudum novum non nobilitate. Vnde cum prædicti nobiles extra sedilia in hac civitate diu inhabitantes sint de illius corpore, de necessitate sunt de ipsius Collegio, Innoc. in c. dilecti, de excess. prel. Bar. in l. 1. num. 48. de Colleg. illic. & vocari debent ad tractandum ea, quæ spectant ad ipsam Vniuersitatem, cor. vit. ff. de muner. & honor. Vniuersitas enim nihil aliud est, nisi singuli homines, qui ibi sunt, l. ficut, §. 1. ubi Glos. verbo, non debetur ff. quod cuiusqu. Vniuers. nomen. quam vocem cum cæteris nobilibus præstare debent, alias ipsorum nobilitas denigraretur, & de nobilibus efficerentur ignobiles, & punirentur absque culpa, contra ten. in cap. Ioannes, de homic. & Barques, qui habent locum ad latus Regis, simul cum vassallis sederent, & suffragia ferrent, quod est absurdum, ad text. in l. fin. q. qui militat. poss. lib. 12. ipsos propterea nobiles dulcissima patria uti veros ejus Cives tractare debet; & tradita per Bar. conf. 62. & uti filios eos diligere, Archidia. in c. fortitudo 23. q. 3. & confert illud Oratoris Domitii Cum ego se habeam, ac Principem cur tu me non habes, ut Senatorem, cap. est 95. d. c. 1. de foro fidel. Afflic. dec. 265. & hinc Consil. Theod. alleg. 90.

11 Ideoque anno 1558. æquissimo jure id ab Hispanatum invictissimo Rege depræcarentur illustres viri, clarissimique proceres, ac Regni Barones, Hæctorem de Aquino, ex Aquini Comitibus, legatum misere, quique, ut huluscè Civitatis honores, & munera subire possunt publicis inscriptionibus impetraret, ut liquet ex documento exarato manu Notarii Fabii Montorii anno jam dicto die 27. Octobris, in quo *Donatus Antonius Petra* meus entecessor interfuit, de quibus meminit *Franc. de Petris Conf. 63.* & post ipsum *Rég. Capyc. Latr. consult. 138. num. 1. & 5. tom. 2.* In spem tamen adducor fore aliquando, ut Rex noster piissimus (cui Deus fortunet vitam) vota hæc omnium, & justissimas petitiones adimpleat sed enim, & nature jus, & civilis ratio, & dignitas, Reipublicæ atque uti itas, antiquissima quoque ejusdem Urbis consuetudo expostulat, ut est videre ex compluribus diplomaticis depromptis ex Archivio Syclæ, relatis per *Summons. lib. 1. cap. 8.*

Quin, nobiles ipsi, in re tanti momenti, ubi de honore, dignitate, æstimatione, quæ eis vita carior, est, agitur, ad constantissimum, & justissi-

imum hujus Regni Prorogam recursum, ac sua singulari prudentia, ac summo judicio, cognita Iustitia causa, ita se benignum, & facilem præbeat, ut intelligant opera, & humanitate factum esse, ut religiosissimus, & clementissimus Rex noster, favoribus, & gratiis eos prosequatur, ita enim de ipsius Excellentissimi Principis incredibili fide, & constantia, & de Regia liberalitate sibi pollicentur, quod ipsam libenter esse facturum confidunt, si nihil, aut majus, aut præstabilius, neque ab eo proficisci, neque ab illis quicquam gratius, aut optabilius accipi posse sibi persuaserit; hoc sanè immortale beneficium munificentia ipsius acceptum referent, & nonnulli ejus se, libellos, & posteros omnes obnoxios esse, & perpetuo debere recognoscant,

Adversus tamen Neapolitanos, Gallus quidam, vir eruditus, sed nimium Gallis favens, hæc exaravit: *Neapolitani, qui præcætoris nobilitatem præferre videntur, cum in desidia, ac ignavia constituere videntur; Nulli etenim præterquam inertis, & inoperto ocio insensit, sedendo, atque oscitando ex suis possessionibus vitam degunt; Nefas est (ut opinantur) nobili rei rustica, aut suis rationibus cognoscendis operam dare, sedentes in atrio, in hemicyclis, aut in equitando præcis domibus orti se nobiles profitentur.* Hæc ille. *Nempè, Cassan. in Cathal. Glor. Mundi, par. 8. confid. 49.* cujus verba, ipso tacito, rescribit *Jo. Arze ab Otalora, de nobilitat. Hispanic. part. 5. princip. cap. 2. num. 4.* sed eundem *Cassan. audiamus par. 12. confid. 49.* pro Neapolitanorum defensione, *Viro nobili quemadmodam negotii, sic, & otii rationem extare oportet, & sapientem decet in scientia, & prudentia exercitatione, quietem, & otium ponere, & nemo bonus negotium querit, nemo improbus in otio fructuoso conquiescit.* Denique, cum duplex sit otium, laudatum, & illaudatum, ut amplè scribit *Lucas de Pen. in l. 1. & 2. c. de excusat. artif. lib. 10. Jo. de Montbol. in suo Promptuario Juris, verbo, Otium,* laudatum proprium est Neapolitanorum. Videas *Tirrag. de nobilit. cap. 2. num. 61. Capac. histor. Neap. lib. 1. cap. 4. Gregor. lib. 39. synagm. cap. 6. Pontan. Brisson. select. antiq. lib. 2. cap. 13.*

13 Dubitari quoque non insulse, potest, cum Civitas isthæc duobus constet ordinibus, altero nobilium, popularium altero, scilicet, Civilium, & plebejorum, cur non æqualitè regimen regant, siquidem quinque Nobilium Sedilia, quinque eligunt decuriones, totidem suffragia præstantes; Populus verò solum tribunal. Dicunt enim nonnulli, quod aut populus ipse quoque se in regiones dividat, & quinque Tribunos eligat, Principis tamen interveniente indulgentia, sine qua Civitas dividi non potest per quarteria, *Jason in l. debitorem, §. pacti quibus, C. de pactis, Surg. de Neap. illustr. cap. 12. num. 59.* aut (Principe non indulgente) nobiles decuriones unicum tantum suffragium, ad instar Tribuni populi præstent, licet enim Civitate divisa per quarteria, quodlibet quarterium dicatur una Civitas, l. 3. ff. de offic. assessor. Bart. in l. omnes populi, num. 3. ff. de justit. & jur. & in l. 1. C. ubi decurio, & cohort. *Azzin. conf. 29. col. 1. Anchor. conf. 414. Franc. Maria Erat. lib. 1. de sept. forens. cap. 50. num. 23. Ann.*

Ann. singul. 83. Civitas, Surg. d. cap. 12. num. 60. Fabius de Anna conf. 118. & 183. adhuc tamē una, eademq; est nobilitas, atq; Civitas, Surg. cap. 1. num. 61. sic divisa pro præsidio, & defensione Civitatis, confutata opinione illorum, qui animo imperandi, divisionem nobilium factam, ajunt, ut per Surg. ibid. num. 66. exemplo Collegii, quod unum censetur, quamvis diversæ sint sectæ Collegiatorum, Bart. in l. fin. ff. de colleg. illic. & tutelæ, quæ à pluribus administrata, una est, l. tres tutores, ff. de admistr. tutor. Prato loco cit. n. 27.

54. Alii verò dicunt, plebi Jus resistere à quo urbis regimen in nobiles est tantum collatum, §. 1. *Auth. de defens. Civit. Andr. in c. 1. de pac. juram. firm. Capya. in invest. feudal. in verbo, Civitatem Taranti, vers. Civitatis regimen, Mut. Surg. in add. ad fratrem, de Neap. Illustr. fol. mibi 411. Bovadil. lib. 1. polit. cap. 4. num. 14. ad instar Romanæ Reipublicæ, quæ in plures Tribus divisa erat ferendorum causâ suffragiorum, & omnes ex antiquissimis, & nobilissimis familiis constabant, plebe seclusa, Laz. de Rep. Rom. lib. 3. cap. 10, Quin, & illi nulla olim dabatur in Gallia auctoritas, test. Guliel. de Benedic. in repet. cap. Rainutius de testam. verbo, Et uxor. nomine, Adela. par. 1. num. 402. Et originem tribuni plebis, ut plebs quoque suffragia in Civitatis regimine haberet, enarrat Lucanus Albinus in sua Histor. de bello Gallico, fol. mibi 139.*

55. Id quod procedit in plebe infima, non verò in Civibus honestate, virtute, morum candoribus, ac divitiis præditis, quorum magna copia est in hac Civitate, adeo ut nedum apud Romanos, teste Fulcri. de Famil. Roman. Sed, & in hac Urbe eos armis, literisq; provectos ad Civitatis honorem, & ad supremos justitiæ Magistratus, legimus, & perspicimus, quoniam, & ad Pontificatus summum fastigium (ut fuerunt Bonifacius V. & Urbanus VI. teste Baron. tom. 8.) Cardinalatus, aliasq; Purpuras, & dignitates, quos refert D. Camil. Tutinus, dell'Origine, & Fondazione dell'Seggi di Napoli, potissimum cap. 17. fol. 183. ita in hujus Populi Tribunus, Græcè dictus Demarchus, idest, Defensor, in magna semper apud Magnates, Procures, & Patricios fuerit, atq; existit æstimatione feudisque, ac dignitatum titulis decoratur, eodem Tutin. teste cap. 21.

56. Merito igitur Princeps, ac rerum publicarum summi Moderatores, non plebejo, ac sordido, sed claro sanguine, generosèque prognatos ad magistratus, & officia publica promoveant. Nam ut negari non potest, multos aliquando fuisse, qui ex humiliore genere evelti, non humiliter in dignitate se gesserint, ingratè necesse est non semper id fieri, solere. Si quis tamē singulari prudentia, & consilio, si quis non vulgari doctrina, ac virtutum laude ornatus, vulgares natales sortitus sit, haud ille, è nobilium humero eximendus, Nam quemadmodum contrariis artibus, atq; artibus nobilitas ipsa corrumpitur, atque deperditur, nec rapaces, superbos, ganeones, aliisque hujusmodi vitiis inquinatos, licet nobili genere natos, aliquis nobiles dixerit, Bal. in l. per adoptionem, ff. de adoptionibus, Afflic. in Const. Regni Castellani Camerarii, Cassan. in Cathal. p. 8. confid. 47. & Latas in l. Tom. I.

militaribus, in princ. C. de decur. lib. 10. cujus meminit Caravit. nu. 2. quem laudat Rumm. add. loco, num. 19. Ludov. Barbo. de concor. frater. cap. 24. Marcus Traj. Montalba in tract. de abilitate, lib. 1. & Thor. par. 1. compend. decis. verbo, Restitutio, pag. 442. Ita nobilitate factorum, ac virtutum sanguinis labes abstergi censetur. Verum, quia tales viros plurimos gignit nobilitas, meritò (uti prædixi) hæc veluti pars Reip. optima, ac dignissima superiores dignitatum gradus obtineat; Præsertim cum de viro nobili semper bonum præsumendum sit, Afflic. in proam. const. notavit, n. 16. Rom. singul. 326. Avus meus ad Gram. decis. 32. sub n. 12. & quod sæpè sæpius nobiles genere pii sint, & virtuosus, deducitur, ex Tex. in l. Capitalium, §. fin. ff. de panis, l. 4. §. libitinos, ff. de instit. action. decur. C. de pan. l. Judices, C. de dignit. lib. 12. §. sancimus, Auth. de nupt., & c. diximus in rit. 101. n. 52.

Et pro coronide, redargui minimè debemus, si addamus aliqua ipsam tangentia nobilitatem, nempe, quid sit nobilitas, & affatim respondet 17 Vasq. contro. illustr. cap. 25. num. 31. illam esse rem adventitiam, & à natura non insitam; Et non præsumi, nisi probetur, me docet Bursat. conf. 62. num. 24. vol. 1. quin, plebejus præsumatur quis, nisi probet se nobilem, Soccin. senior admonet, conf. 246. nu. 2. & verum nobilitatis genus ostendat Jo. Bapt. Mucc. var. qq. forens. q. 25. Eam verò triplicem esse, ait Bal. in l. nobiliores, C. de mercibus, stirpe, scilicet, virtute, & divitiis, omisit quartam speciem ejusdem vigoris, puta privilegio, cujus virtute citrà dubium illiusmet prærogativis gaudere nobiles ex Principis indulgentia, quæ, & veterè nobilibus ex utroque parente, & nobilibus natis, concessæ reperiuntur, teste Mohed. decis. 34. vol. 2. de privil. & indult. Vasq. de success. creat. §. 30. nu. 297. & 299.

Et an in privilegio Principis nobiles nominati, nobiles dicantur, extricant Reg. Salernit. doc. 36. num. 1. Mastrill. de magistrat. to. 1. cap. 10. num. 106. Verum isti usu, & obsequio, scriptura, & cera nobilitatem adipiscuntur, & de his loquitur latè Cassan. in catal. 8. p. confid. 17. Quanto tempore illa acquiratur, Tiraquell. adnotat cap. 14. de nobilit. Cassan. par. 8. refid. 22. & in Regno à sapientissimo Roberto Rege sancitum est, ut qui triginta continuorum annorum interstitio nobilem vitam duxerit, nobilitatem præscripsisse intelligatur, ut legitur in Archivio Syclæ lib. 13. c. 16. ind. 15. fol. 205. et. Tasson. de antefat. vers. 3. observat. 3. de Petris conf. 35. num. 35. cujus meminit Thor. par. 3. compend. decis. verbo Civet honestiores. Quibus actibus contrariis illa amittatur, inquit Carpan. ad stat. Mediol. ad cap. 4. 14. & 415. Catalan. de indult. cap. 36. nu. 14. Danza ad Grammat. dec. 23. à num. 10. & an per ingressum religionis, Villalob. comm. opin. verbo Nobilitas, Roman. singul. 47. Thor. par. 1. compend. decis. verbo nobilitas, pag. 353. quæ autem probationes requirantur ad illam probandam, Kiu. enarrat decis. 225. Reg. Capyc. Latr. tom. 1. consult. 12. & 50. & 10. 2. consult. 128. & 129. Reg. de Marinis quot. resolut. lib. 2. cap. 146. & quod ad præsumendum aliquem nobilem sufficiat, quod vulgus, & communis hominum æstimatio illum talem reputet, admonet Luc. in l. mulieres, col. 3. vers. nuno ex communi opinione, Cod. de dignit. lib. Ccc 2 12. Guid.

12. *Guid. Papa decis. 88. Soccin. cons. 246. lib. 2.* cui communi opinioni in dubio est standum, donec contrarium appareat, *Tiraqu. teste cap. 10. num. 6.* & tradit *Oralora de Hidalghia Hispan. par. 3.*

19 Pendēte verò lite ab aliquo intentata cōtra Civitatē super quasi possessione nobilitatis, nō valeat ille interim se excusare à muneribus, quæ popularibus injunguntur, & successivè debeat exercere officium caporalatus popularium, ad quod fuit electus, respondimus superioribus diebus, freti *Alber. autoritate in l. qui status, ff. de re milit. loquentis in specie, necnon text. è contratio sensu in l. si ut proponis, C. quand. provoc. non est necess. traditque Covar. lib. 1. var. resol. cap. 16. potissimum num. 11. ejus effatum, ex pragm. Regis Henrici ibi recensita, firmans, quam tamē *Oralora add. tract. de hidalghia Hispan. par. 3. cap. 2. nu. 5.* annuit, esse secundum jus commune, videas *Guttior. q. 24. lib. 1. pract. qq. Callisto de lego Regia, §. 33. num. 15. & 18. Fab. de Ann. cons. 80. lib. 1.**

20 Et uter præferatur virtute an stirpe nobilis, fuit hoc axioma ventilatum Neap., quadam in illustri Academia anno 1658. quando maxima me subiit admiratio, nullum in tanta doctissimorum virorum corona fuisse, qui dum opinionis suæ probabilitatem, multis argumentorum ambagibus suffultam demonstrat, genuinam doctrinam attulerit, aut aliquam ex iis sententiis multis, ac doctis, quas *Tiraquel.* non modo jurisperitorum memorat, in tractat. de nobilit. cap. 4. n. 5. sed aliorum omnium auctororum, *Cicer. in orat. qua respondet Salust. dicentis, Nobiliores sunt, qui sua virtute nobilitatem acquisiverunt, quam qui per manus ab antecessoribus habuerunt* confirmant *Bonus de Curia in tract. de nobilit. par. 3. ex num. 3. Episcop. Campan. in suo diversor. rubr. 6. cap. 3. num. 31. Petrus Roper. dec. Lituanica 4. num. 243. Joan. Parlat. rer. quæstid. par. 3. diff. 6. §. 1. Borrell. ad Bellug. in spec. Princ. de form. & ordin. rub. 6. Paschal. ibidemque, Prat. de patr. potest. par. 2. cap. 5. num. 71. & proinde imprudentes, & imbecilles stultè majorum fortitudinem & sapientiam jactitant, pluraq; adducunt de *Petris add. cap. 7. nu. 30. Tasson. de antef. vers. 10. obsev. 2.**

21 Quin, nobiles multis prærogativis perfruuntur, quæ ignobilibus denegantur, potissimum in pœnis inferendis mitius illi multantur, *Tiraq. de pan. cap. 31. & de nobilit. cap. 20. nu. 116. Franc. Maria Prat. respons. crim. 32. num. 31. præter in pœcuniaribus, & illagieg. in foro Jud. lib. 1. tit. 1. §. 7. num. 5. Rovis. in prag. 1. num. 14. de panis, Mangrel. ad Bar. in l. Gracch. Cod. ad l. Juliam, de adulter. illi namq; decollantur, relegantur, & exilio puniuntur, isti suspendantur, fustigantur, tritremes damnantur, *Franch. decis. 432. decis. 569. & dec. 630. Prat. resp. crim. 21. à num. 14. id declarans Reg. Saufelic. dec. 56. nu. 19. to. 1. id quod privilegium ad populum rem divitem, & honestum, prætendunt Avus meus add. loc. nu. 14. Fab. de Ann. cons. 34. Ricc. dec. Cur. Arch. Neap. 19. & 232. p. 2. de Ponte, de possess. Prorog. de provis. fieri solit. §. 2. num. 1. Avil. de præter. c. 1. vers. de rechamento, num. 28. rub. 44. ad evitandam namque pœnam, quæ infamiam assert, præcisa non exquiritur nobilitas, sed sat est, quod quis sit honestæ conditionis, *l. si quis aliquid, §. qui abortivionis, ff. de pan. ibi; Humiliores in me-***

*tallum damnantur, honestiores in insulam, & iterum post vers. si quis instrumentum, ibi; Si humilior sit in metallum damnantur, si honestior adempta honorum parte dimidia in perpetuum relegantur, qui quippè text. terminatur de procuratore ad lites, cujus exercitium de directo nobilitati derogare, ex exaratis à *Tiraquel. de nobil. cap. 90. in princ. ex text. in l. si quis procuracionem, C. de decurion. lib. 10., & a me ipso super riu. 101. Videas R. Camill. de Curia. in suo divers. jur. feud. in prin. p. 1. sub num. 4., & 5.**

Et ad honestioris conditionis Civēs, cultè, politèq; viventeq; viventes, extendit de *Petris nu. 58. & cons. 35. num. 32.* sed an nobilitas filii profratri, aliisque ascendentibus, *Gizzaroll. examin. decis. 10. & semicenturiam argumentorum adducit pro affirmativa opinione D. Jo. Baptista Mucivar. qq. forens. q. 30. & fratris fratri, Paschalis par. 4. cap. 2. num. 69. & illa matris genito ex ignobili patre, de *Petris cap. 7. nu. 40.**

Hinc nobilis vinculis non mancipatur, ut plebejus, sed detinetur per palatium, *Avus meus add. decis. 32. sub. num. 12.* quod si veritate nitatur, extricamus *rit. 166.* Separatim carcerati permanent, & si illi in carceribus permanent, & illi in carceribus rixantur in gubia secreta ponuntur, autem ignobiles, pœna ictus funis, vulgò cordæ, afficiuntur, *de Franch. add. dec. 630. nu. 2. quem refert Thor. p. 3. compend. dec. verb. Causis præfita, & verb. Doctor. an admitti debet, & in visitatione ipsorum carceratorum, majus temporis interstium nobili, quam ignobili elargitur, etenim istis ad summum dilatio annorum quatuor cum dimidio datur, illis verò major conceditur terminus, teste *Scanarol. de visit. carcer. lib. 3. par. 1. cap. 4. n. 5.* Et relaxatis litteris exequutorialibus non aliter contra nobilem subscribuntur, sed Judex mandas in illarum calce, ostendatur, nobili debitori, vel ejus procuratori, quibus ostensis eadem, aut sequenti, vel alia die, Judicis arbitrio, subscribuntur, de quo eloquuti sumus *rit. 134 nu. 22.* Contra debitorem suspectum mandatum scripturæ relaxatur, *l. consentaneum, C. quomodo, & quando Judex quod alii arrestum vocant, Pecchius de jure ff. de cap. 44. alii sequestrum, seu lequestrationem appellat, Buratt. decis. 105. num. 8. post Alex. cons. 19. num. 1. & 2. lib. 3. Dec. cons. 75. nu. 1. vers. 6. & Paris cons. 99. num. 32. & seq. lib. 3. Scanarol. lib. 3. §. 8. cap. 1. num. 1, quinquā in nobili hoc restringit ex *Gratian. lib. 5. discept. forens. cap. 875. nu. 28.* & tandem (aliis consulto omisso, quæ cumulant *Joan. Lopez in rub. de dom. int. vit. & uxor. §. 9. Bon. de Curia in tract. de nobilit. 5. par. per tot. Tiraq. de nobil. cap. 20. Jo. Arz. ad Oralora. in tract. de nobilit. & ignobilis sum ignominia cedit bonis antè fores palatii M. C. V. supra columnam marmoream ad hoc fixam, ibique hore spatio stans, ex prag. 3. de cessio. bonor. à pueris irridetur, *Gallup. in prax. S. R. C. par. 3. cap. 5. num. 13.* quodque servatur in Regno Sicilia *Cantuar. tit. 95. nu. 35. Flandriae Jodoc. in prax. civil. cap. 70. in fin. Papæ, Menochia arbitr. Judic. lib. 2. cnsu. 189. num. 14., & Roma, ac Lugduni, Alex. cons. 47. num. 9. vol. 2.* Nobilis verò permanet capite tantum denudato, dicto spatio unius hore, *ut ~~franch. de iur. civilium M. C. V. Thor. add. verbo,~~****

bo, Doctor an admitti decisum subnectens.

Et sub sequestro deductis bonis omnibus feudatarii titulati, vel nobilis, illi attentis qualitate personæ, & patrimonii quantitate, alimenta reservantur, *Rodrig. de concurs. credit. in genere, par. 1. num. 27. Gallup. par. 4. cap. 1. num. 12.* in novissima impressione; & dixerunt *Camerar. in cap. Imperialem pag. 142.* quem insequitur *Surd. de alim. tit. 1. qu. 58. Afflict. in constit. si quis post litem num. 14. circa medium, vers. Item quod remaneant, Frecc. de subfeud. lib. 3. differ. 5. inter feud. ex pact. & feud. haredit. Reg. Rovit. in prag. 3. de ordin. Judic. num. 14. Reg. Capyc. Latr. decis. 158. nu. 15. tom. 1.* quamvis contrarium decisum referat *Tasson. de antefat. vers. 5. obser. 1. nu. 76.* de qua meminit *Thor. tom. 3. compend. decis. par. 1. verbo, alimenta pag. 13.* & servari in praxi Tribunalium Hispaniæ, ut, formato concursu, nobilibus præstentur alimenta ex ipsius majoratus bonis, fatetur *Parlador. lib. 2. rer. quotid. cap. ult. par. 5. §. 3. num. 31. ex tex. in l. miles, ff. de re judic. Curia Philippica 2. par. §. 16. num. 13. Villadiego in politic. cap. 2. num. 28. Baeza de inope debitor cap. 26. num. 103.* subnectens, de universali consuetudine hoc servari in magnatibus cæterisque personis illustribus, ex *Avendan. de censib. cap. 53. num. 11. Salgad. in labyr. credit. par. 1. cap. 24. à num. 21. ad 72.* & argumentando inter feudatarium, & clericum, contra quem non fit executio in fructibus beneficii, nisi, deducto nè egeat, concludit, *Kloc. de servit. vassall. par. 1. num. 79. fol. 32.* & clerico debitori quod debeat reservari aliqua portio, ut possit vivere, & Ecclesiæ deservire, dicunt, ex *cap. Odoardus de solut. & cap. pervenit de fidejuss. Boer. decis. 226. Beninc. de pauper. qu. 8. Surd. tom. 1. qu. 87. nu. 20. Menoch. conf. 83. num. 8. Guttier. par. 1. de juram. cap. 17. Gaill. lib. 1. obser. cap. 117. num. 9. Gomez. var. tom. 2. cap. 13. num. 18. Farin. in prax. crim. 1. par. q. 27. num. 66.*

23 Ad materiam verò fidejussoriam redeunt, dicimus illos, quibus incumbit necessitas, dandi fidejussores, navare operam debere, ut eos præstent, qui solvendo sunt, atque ad conveniendum faciles, *l. 3. ff. de fidejuss. l. 2. & l. si fidejussor ff. qui satisf. cogant. §. 1. ff. si quis in jus vocat. cum nihil ferè intersit nullus detur fidejussor, an verò detur inidoneus, l. qui satisf. a promissit, ff. de fidej. inter quos, idonei fidejussores minimè censentur milites, & potentes, qui difficiles sunt conventu, quinq; ares in expugnabiles inhabitant, qui opibus & gratia valent, & omnibus sunt terribiles, l. de dio potenda §. 1. ff. qui satisf. cogant. l. milites nostras 3. l. locati, & conduct. Bal. in l. fereant. ff. de fidejussor. Menoch. de recuperand. possess. revent. 1. num. 345. Valent. Franch. tract. de fidejussor. cap. 2. num. 1. & cap. 4. num. 5. & cap. 7. à num. 218.*

Et Curia suprema Frisorum militis, quantumvis Capitanei, & satis locupletis, fidejussorem non admittit, testis *Juan. à Sando decis. Frific. 1. lib. 3. tit. 10. de fidejuss. sed an, & quando milites nostri temporis subiaccant dispositionibus legum militarium, Eub. in rub. inst. de milit. testam. & in l. 1. C. de jur. & fact. ignor. Dec. conf. 578. Cappella Tholosana quarta. & 41. Petrus Bellar. de re mi-*

lit. par. 7. sub rub. de privileg. milit. num. 37. *Consil. Theodor. alleg. 72. n. 19.*

Cumque militia togata, ad exemplum militiæ armatæ, comparata sit, *l. Advocati 14. l. fori tui 4. C. de Advoc. divers. Jud. Cic. in orat. pro Muran.* ubi elegantem militiæ Castrensis, & quasi Castrensis comparisonem instituit. Inhabiles propterea quoque esse Curiales *Ritus* addit, à quibus difficilius pœcuniam, quam ab Hercule clavam extorseris, Pragmaticos enim, hoc est, Advocatos, & similes, idoneos non esse fidejussores, *Parlador.* scripsit *rer. quotid. cap. fin. §. 5. num. 3. Thor. add. par. 3. sect. 1. compend. verbo, fidejussor promittens,* sed an hæc observantia usu sit recepta, adjungit *Muscattell. eod. loco superius cit. & post Carav. tradit Pyrr. Maur. Aretiu. de fidejuss. sect. 7. cap. 3. num. 5. in 2. par.* Non tamen hos, ut nec Jurisconsultos alios à fidejussionis negotio arceri existimo, cum alia ratio consideretur in militibus, quam in hisce togatis militibus, nec opus sit, ut quæ in uno aliquo conveniunt, statim in omnibus aliis quoque conveniant, cum omne simile claudicet, nec omne simile mōx sit idem, *l. Ganrus 10. versic. non autem, ff. de servit. prad. urban. cap. capitalum §. Crucis 30. & ibi Gl. verbo Consimili extr. de rescript. qua de re latè Henrig. cap. 7. à num. 160. ad 270. Gomez. tom. 2. var. resol. cap. 13. num. 18. Marfil. ad rub. de fidejuss. num. 309.* loquentes etiam de militibus cœlestis militiæ, hoc est de clericis, & monachis.

25 Alio insuper potiuntur iidem Curiales privilegio trahendi ad sua tribunalia, ex *Rit. 232. & 233.* quorum intuitu idem *Muscatt.* qui sub hoc nomine veniant, declarat, *in par. 2. gl. competentes, à vers. item quod omnes Curiales, sub n. 74.* constatque ex ipsis verbis adducti *Rit. 232.* quo in loco nec quoque breviter declaramus. Curiales tamen, qui dicuntur, quotvè sint eorum species, scripsit *Campanil. in divers. rub. 11. cap. 24.* Et quod Fiscus non dicatur idoneus fidejussor, *Affl. & Ursill.* tradunt *add. decis. 88. Rum. ad Affl. de jure prothom. fol. 201. & 205.*

— Hæcque restringimus potissimum, si fidejussor sit conjuncta persona debitoris, vel inquisiti, nam, & si non habilis recipitur, quod ad valde amicum pretendimus; Neque enim minus hominem conjungit amicitie vinculum, quam consanguinitatis; cujus ea vis est, ut non solum idem velle, & idem nolle amicorum faciat, sed, & pœnè idem esse, & idem vivere, ut de se, & Nephestione suo *Alexander,* apud *Cart. lib. 3. ad Syzigambim Dazii uxorem,* excusantem se, quod per ignorantiam nunquam antea visi Regis Nephestionem ipsum pro rege venerata esset, testatus est. *Non errasti* (inquiens) *mater, nam, & hic Alexander est,* & nonnulla scripsit *Cassan. in Catalog. glor. mundi par. 12. consider. 53. Reg. de Maximis quotid. resol. lib. 2. cap. 190. num. 11.* cujus sacrosanctas amicitie leges, ac laudes alii integris voluminibus prosecuti sunt, tantùm adjungimus nostram ampliationem firmare, *Carol. de Grass. de off. & amio. n. 78. & 79. Muscat. in proem. prax. fidejussor. nu. 3.* quin amicus à familiari inope, & indigente rogatus, ut pro eo fidejubeat, rectè facere quibit citra perjurium, & abfolutionem à juramento, de non fidejubendo præstito, *Anton. Henrig. cap. 1. à nu. 56.*

nu. 56. plenè, & elegantè astruens, hocquè, nonnullis confutatis, defendens. Et de fidejussorum habilitate. sufficientia, & idoneitate universam materiam uti utilem, & quotidianam, ita, & diffi-
 27 ficilem, amplam, & diffusam intuendam, lucidè cupido Lectori exhibet, *Eberharti Speckan cent. 3. 99. Juris clas. 1. qu. 33.* Cæterùm deploranda rem, memorat *Carav. nu. 2.* de quibusdam, jussu Exc. Ducis de Alcalà Proregis, ad furcarum supplicium, nulla interjecta mora, damnatis, propterea quod nobilem quendam de Capuana, è Curia manu, vi facta, eximere ausi fuissent. Quod Proregis jussu, atrox nimium, ac pudendum communi omnium judicio improbatum fuisse, asserit *Rajard. ad Clar. qu. 68. in verbo, & refert Carav. & tradunt Vir. dec. 98. Amendol. ad Franch. decis. 442. num. 4. Reg. Saufelic. decis. 44. tom. 1. de Angel. in prat. ad l. addictos num. 4. C. de Episc. audien. Prat. respons. crim. 49. num. 26.* Alii verò non Duci de Alcalà, ut opinatur *Carav. sed D. 29* Petro Toletò per id tempus, anno scilicet Christi 1546. Regni clavum sustinenti rectius ascribunt, contra quem, pro tam crudeli facto, querelas ad Majestatem Catholicam Caroli Quinti delatas dicunt, teste *D. R. Cappc. Latr. decis. 76. sub num. 14. par. 1.* quique ex *Alphonso Ulloa in Vita Caroli V. lib. 4. pag. 210.* tumultus Neapolitanos narrante, subnectit, exemptum in illo themate fuisse pauperem, eximenter verò nobiles de sedili Portæ Novæ, ex quibus tres juvenes ætatis sexdecim annorum ejus mancipio jugulari, & postmodum trahi per pedes eorum cadavera in platea Castri Novi in Cappella intus Castrum prædictum Prorex mandavit, in qua sententia nullus ex Judicibus Magnæ Curie Vicariæ intervenire voluit, sed fuit pro lege Proregis voluntas, de qua memores quoque sunt *Farinac. de carcerib. & carcerat. qu. 32. num. 7. Cabal. resol. crim. 8. num. 27.* qua verò poena multentur eximenter carceratum à manu familie, tradimus aliis in *Ritibus.*

R. I. T. V. S. CLXI.

Item qualibet fidejussio potest accipi omni die, licet illo die Curia non regatur dummodo possit regi, si voluisset, licet esset dies feriata, & qualibet hora potest recipi de mane, de fero, & quacunque hora die præsentis, vel absente Regente, & Judicibus, sufficit enim, quod eam recipiat magister actorum, & notarius, quia in actu dictæ receptionis dicitur magistro. N. dictæ Curie actonum notario prædicta omnia, & singula, solemniter, & legitime stipulente nomine, & pro parte dictæ Curie, Quodque etiam subactuarii dictæ Curie prædictæ modo recipiunt fidejussores, quavis magister actorum non esset ibi præsens in Curia, dummodo esset in Curia, & dicitur nihilominus præsentis dicto N.

S U M M A R I U M

I Fidejussiones qua die, & hora, & in quo loco capi possint.

- 2 *Actuarius non nisi Notarius esse potest.*
- 3 *Nisi consuetudo immemorabilis, ac legitime præscripta extaret alicubi.*
- 4 *Ejus scriba possunt acta scribere, dummodo ipsi subscribant.*
- 5 *In Curis Ecclesiasticis, quid observandum, ostenditur.*
- 6 *Notariorum usus, omnibus in Regnis fuit necessarius.*
- 7 *Ad hoc munus optimi viri sunt eligendi, & antiquitus nobiles creabantur.*
- 8 *Eorum officium dignum, & honorabile DD. præconizant.*

Fidejussiones omni die, & hora diei capi valeant, licet illo die Curia non regatur, dummodo regi potuisset, præsentibus, & absentibus Regente, ac Judicibus, statuit *Ritus* quin vigos re illius sat est, quod magister actorum, & notarius nomine Curie stipuletur, *Foller. in fragment. de fidejussor. num. 272. Muscat. Caravit. memor. in prax. fidejussor. par. 1. mod. 9. n. 14.* Insuper *Constitutio Regni*, cujus initium est *Magister Camerarius*, expressius sanxit id ipsum, quod ex vi comprehensiva contineri videtur sub præsentis *Ritus* verbis: *Recipiat Magister Actorum, & Notarius*, ut Actuarius, altero nomine dictus magister actorum sit notarius, deducit *Vir. dec. 48.* quique acta conscribat, quod insuper suadet *Capitulum Regni 276.* in illis verbis: *Actorumque Notarii*, illibique *Campagna*, atque *Ritus* alter 44. Quod verò aliqui somniantes, affirmant, usque non probari nostris temporibus, ut Actuarius debeat esse Notarius, procul est à vero quippe quod dissuetudo citius, quam consuetudo appellanda venit, eo quod nullo contradicente decisit quandoque fuisse ostenditur, idque requiretur profecto, ut diximus *Rit. n. sub num. 5.* non tamen negamus, quod si legitime præscripta, & probata extaret alicubi, eaque esset immemorabilis, cujus initium non esset mentoria, & admittenda esset, proit *Maransa* quoque optime probat in *prax. par. 6. act. 10. num. 25.*

- Imò; & cum scripserimus *rit. 19.* licere prædictis Actuariis habere scribas ad certum deputatum numerum, atque insuper *Carav. rit. 35. num. 1.* utique illi conscribere acta non verentur; quod *Ritus* etiam noster concedit in ejus calce, aperte atque memoratus *rit. 34.* alterque *36.* dummodo, & ipsi Notarii subscribat, juxta *prag. 102. §. 12. de officiali. & prag. 21. §. 18. 22. & 30. de offic. mag. justit.* Cum verò haberi nequeunt, qui Notarii sunt, ut Magistri actorum officium garant, saltem duo viri idonei scribere, & subscribere debeant, etiam in curiis laicalibus, vigore *cap. quoniam contra de probat. acriter defendit cit. Marant. a. num. 22.* ut propterea in Curis Ecclesiasticis, quanto magis observantia tradenda sit præcipiti *capit. 8.* dispositio, ut notarii sint, cum haberi possunt, alioquin duo selecti viri constituantur, Tu magis scire poteris, qui Ecclesiasticis Præsides, quique Sacrorum Canonum, dumtaxat executores, ut mirari debeamus, cur aliqui Præsules id parvifaciant, ut cum notarios habere valeant, illos deputare non curant, fortasse avaritia ducti.
- 6 Cæterùm notariorum usus omnibus in Regnis

gnis fuit necessarius, extatque in lib. 10. C. tit. 69. de tabular. & scrib. apud Hispanos tit. 10. 3. part. tit. 5. lib. 2. ordin. & rit. 25. lib. 4. movæ recollect. apud Gallos, Rebuff. ad Const. Franc. tract. de liter. obligat. art. 67. Gl. 1. & cæteras nationes, testatur Reg. Tap. de jur. Regn. lib. 2. rub. 36. de offic. notarior. cumque maxima sit illorum fides, optimi ad hoc sunt eligendi viri, quin antiquitus nobiles creabantur Marino Freccia teste lib. 1. de subfeud. tit. de offic. protbon. nu. 14. eorumque officium nobile dignum, & honorabile, præconizant Zas. in l. 2. ff. de orig. jur. Rovill. Gallus lib. 3. de just. cap. 4. Sala ad Constit. Sabaud. tit. de tabell. num. 2. pag. 155. nec dissentiunt Tiraq. de nobil. cap. 34. num. 26. & cap. 15. num. 15. & Episcop. Covarr. qq. lib. un. cap. 19. num. 4. necnon Luc. de Penna in l. universos, C. de dignit. l. 12. concludit: Quis enim non diligat eum & honestate magna compleri putet, qui decreta Principis ad tabellionatus officium pervenit? & Cassan. in Catal. par. 11. conf. 19. de his scripsit: Hi namque nedum apud Pedeneos, minoresque magistratus creditum, & auctoritatem obtinent: sed apud reges, & Principes, & cuncta eminentia tribunalia acceptissimi, & familiarissimi existunt. Hi enim eorum manibus admiranda fides, instrumenta privilegia, & litteras ad perpetuam rei memoriam conficiunt. Et post multa temporum secula ex horum sola notariorum subscriptione indubitata probationem inducunt. Hi typum tenent. Evangelistarum Christi, qui ejus gesta, & acta in Evangelio, tam fideliter, quam utiliter descripserunt. Et inter cæteras hujus artis commoditates, qui illam exercent, magna lucra, summos honores assequuntur, ut brevi tempore, ac parvo labore, opulenta utilitatis compendia adipiscantur, ita tandem ab omnibus honorantur, quia omnes illos indigent, de quibus etiam idem Cassan. sequutus fuit in 7. par. confid. 16. & 50. & ead. par. 11. confid. 9.

R I T U S CLXII.

Item si esset dies feriata: ita quod Curia Regi illo die non potest: tunc ipsis fidejussoribus assignatur captivus pro captivo: non ut fidejussoribus, sed ut recipientibus eum tanquam captivum, & non fit mentio, quod sint fidejussores: & Regens, vel Locumtenens suum capit captivum per chlamydem: & assignat tunc aliquibus de ipsis prædictis: & promittunt ad certam prædictam pœnam, præsentare primo die juridico; quando Curia ipsa regitur: & de hoc inter Regentem prædicta stipulantem nomine Curiz solemniter, & legitime, & per illos qui recipiunt eum pro captivo: fit publicum instrumentum: & primo die juridico veniente, sive regatur Curia, sive non: obligant se de præsentando eum, & pœnes acta in forma Curiz consueta: quo facta in continenti, Regens rumpit instrumentum prædictum dictis accipientibus se obligantibus modo prædicto,

S U M M A R E R V M.

1 Carcerati habitatio, die festivo facienda per

chlamydem fit consignatio.

- 2 Ejusmodi consignatio, quid operetur.
- 3 Exequutionis mandatum si decernatur die juridica, possit ne illa fieri die feriata.
- 4 Qua pœna teneatur resistens exequutioni, qua fit diebus feriatis.

A Ded vera est conclusio, ne fidejussio die feriata præstari valeat, ut æquitate legum adinventus ob necessitatem non immerito fuerit modus ille consignandi per chlamydem inquisitum habitandum die feriata, testibus Muscatello de fidejuss. modo 9. num. 1. par. 1. Novar. decis. 4. num. 9. Nicolin. in prax. judic. crim. num. 337. quæ quidem consignatio non utique fit ipsis fidejussoribus, tanquam captivum, ex geminatis verbis nostri ritus, alteriusque 44. & hujus fidejussionis capiendæ per chlamydem intelligendus est ritus præcedens 161. concedens fidejussionem præstari, ac recipi die feriata, quod recte monet Carav. in ipso rit. 161. nu. 3. & rit. 44. Quod verò ad exequutionem attinet, si illius mandatum decernatur die juridica possit ne illa fieri die feriata, & licere credit, Guid. Papa decis. 115. attamen, & in hoc posteriori capite, ut neque fieri à serviente possit eo tempore, scripsit veterem sententiam esse, Cevall. q. comm. 760. in fin. to. 3. per text. in l. fin. C. de feriis, ibi, Cunctis exequutionibus excusentur, cui assentitur in suo divers. Episcop. Campanil. rub. 12. cap. 13. num. 100. & addit cit. Cevall. num. 31. ita practicari, quin, tunc facta executio rescindatur, scripsit ex sententia Abdani, in rit. de las exceptiones, vers. item 7. sub nu. 25. Et merito, cum juxta sapientis oraculum, Omnia suum habent tempus: Nec feriandi, agendique festi, cum tempore agent lites, & negotia forensia permiscendum tempus videatur, qua verò pœna teneatur resistens exequutioni, quæ fit diebus feriatis, extricat Thesaurus decis. 95. videas Vertrigl. lib. 1. annot. 16. §. 1. & 2. Leoncil. p. 2. privil. pauper. 151. & 152.

R I T U S CLXIII.

Item pro quolibet denunciato debent esse duo fidejussores, qui non sint filii familias: nec clerici, & jurent quantum valent bona ipsorum extractis debitis, & dotibus ipsorum: & quamvis jurent usque ad certam summam: tamen quilibet tenetur infolidum: verum quando essent tres denunciati, si essent quatuor divites fidejussores: Curia recipit eos quatuor, vel quinque arbitrio dictæ Curiz: & sic deinceps: & quando essent quatuor denunciati: sufficerent, si darentur sex vel septem divites, & quando essent multi denunciati: Curia recipit pro medietate fidejussores, quos deberet recipere secundum dictum ordinem, & pro alia medietate ipsi denunciati inter se unus pro alio fidejubet: & vocatur vicaria fidejussio, quando unus pro alio fidejubet, & hoc servatur.

Item non possunt purgare moram fidejussores infra dies septem, ut dicunt jura communia, & capitulum Regni, quia Curia ipsa non utitur dictis juri-

juribus, & capitulo de hoc loquentibus, licet in aliis Regni partibus observentur dicta jura per capitulum illud, id est legem veterem.

Item quando requiritur principalis, & fidejussores, licet sit in loco ubi Curia regitur, sit litera clausa cum sigillo justitiæ, quo ipsa Curia utitur.

Item quod si condemnatus est fidejussor, quia non presentavit principalem, licet ipse fidejussor compareat, eodem die non purgat contumaciam, nisi dicto die veniat cum principali, quem presentent, & ita servatur in Curia.

S U M M A R I U M

- 1 Mora purgatio concedatur ne, & quando respectu fidejussoris de representando.
- 2 Fidejussor de presentando aliquomodo possit purgare moram paucos infra dies, tam in M. C. & S. C. quam in aliis Tribunalibus, excepto Caravita effato traditur.
- 3 Quod si longum post intervallum, attenditur resolutum in Grammat. decis. 95.
- 4 In Grammat. expressè irritum Thezaurus filius, cui, & ejus pater, & ceteri contradicunt.
- 5 Mora purgatio admittitur, si Reus se sponte presentaverit aut poenam exactam, non verò si captus fuerit.
- 6 Mora purgatio modici temporis datur.
- 7 Arcius tempus arbitrabitur in gratiam divitis longius verò pauperis.
- 8 Prosper Caravita tradens hominem habere, & poenam exigere, iniquum non esse, quando poena adiicitur loco contemptus, reprobatum à Francis. Maria Prat.
- 9 Fidejussor non valens Reum presentare, an attempto hoc Ritu possit ipsius defensionem suscipere.
- 10 Fidejussor pro inquisito admittitur ad cassationem bonorum, & in eo non habet locum, sed dumtaxat in debitore, regula, quod non habens in are, luat in corpus.
- 11 Fidejubens presentare ad certum tempus, an non requisitus teneatur.
- 12 Et in obligato representare absq; alia requisitione, citatio exquiratur ad allegandum causam, quare non debeat accusari poena.
- 13 Mora abolitio denegatur, si gominata esset.
- 14 Illius purgatio, an admittatur post litis contestationem.
- 15 Ritus iste procedit M. C. V. & causis criminalibus, juxta Reg. de Marin. sensum.
- 16 Generatim mora purgari potest, non obstante juramento.
- 17 Dummodo jus alterius non sit effectum deterius.
- 18 Reg. Capyc. Latr. extollit aequitatem S. C. circa admissionem purgationis mora, & alia, remissive.
- 19 Fidejussores ex natura contractus tenentur insolidum.
- 20 Beneficio autem divisionis gaudent, concurrentibus tamen quatuor.
- 21 Oportet ut fidejussor ad sententiam usq; jam dictum exposcat beneficium.
- 22 Tenetur insolidum, quando Epistola Divi Hadriani, & beneficio divisionis est renunciatum.

23 Fidejussor pro recuperatione votius soluti agere potest contra principalem debitorem, adversus verò confidejussores pro rata tantum.

24 An requiratur cessio facienda per creditorem, & possit illa fieri ex intervallo.

Dom. Consil. Io: Baptista Hodierna laudatur.

Fidejussor minus solvens creditori, poterit agere pro tota summa cessa.

Vide, quæ longo sermone utens ad intelligentiam hujus ritus, & notatorum per Caravitam, congerit Muscatel. par. 2. prax. fidejussor. q. 1. Illudquæ præfertur, si fidejussori obligato representare post ferias, aut de principali non discedendo à palatio, fueritq; inculata poena, quia ille utroquæ in casu contravenit, liceat purgare moram, & superveniente comparitione, & presentatione principalis sit impedienda exactio poenæ adversus fidejussorem etenim Carav. sub nu. 2. distinguit, si loquamur in Magna Curia, vel aliis Regni Curia, ut primo casu debeatur semper poena altero verò expectetur causæ exitus, ut ipso absoluto, in principali causa, veniat Reus, & fidejussor itidem absolvendus à poena, sin minus, uterquæ condemnandus, juxta decis. Grammat. 95. cui arridet Thezaur. decis. 77. nu. 3. insequuntur Muscat. illa in quaest. 1. num. 2. Foller. in prax. crim. rub. verum si citati compareant, nu. 4. Genuens. in prax. Cur. Archiep. cap. 33. num. 116 Carrab. sing. 77. Conf. de Bottis in add. ad Bart. in l. in stipulatione, ff. Judic. solvi, Cavalcan. de brachio Reg. par. 2. num. 241. Guazz. de treg. & pact. tit. de caution. §. 3. q. 66. num. 4. par. 2. Marefcot. lib. 2. resol. cap. 124. num. 33. Danz. ad cit. Grammat. decis. 95. num. 27.

Verum solertissimus scriptor Tapia ad Cap. Regn. 230. exordiens legem veterem, & Avus meus ad Grammat. memorat. decis. 95. sub num. 2. affirmant, excepto Carav. effato, vidisse paucim servari in eadem Magna Curia, atquæ Sacro Consilio, ut paucos infra dies, veniente habilitato de tenendo palatium loco carceris, denegetur executio adversus illum, aut fidejussores, dato quod vocatus, nec fuerit in palatio adinventus, Avus meum laudat, & insequitur, D. Consil. Rocca. tom. 2. resp. 38. sub num. 6. & de jure firmant Franc. Ansaldo. conf. 57. num. 113. Thor. vot. 100. nu. 47. Reg. Sanfelice. dec. 253. nu. 9. tom. 2. Giurba conf. crim. 34. Nicolini. in prax. Judic. crimin. num. 348. quod si longum post intervallum, attendatur Grammat. decisio, atq; in ea resolutum, idq; lure defendunt Ursill. ad Afflic. decis. 140. num. 6. Foller. in fragm. num. 273. Borrell. in annot. ad Belluc. in specul. princ. rub. 31. §. quamvis, lit. F. Viv. dec. 442. num. 15. Ricc. in prax. Ecclesiast. decis. 367. num. 2. iterumq; decis. Cur. Archiep. 42. num. 4. par. 2. idem Io: Bapt. Thor. par. 1. compend. decis. Regni, verb. Poena fidejussionis, Caball. cent. 2. resol. criminal. cas. 190. Cavalc. decis. Fiviz. 14. par. 5. & ab opinione Grammat. non esse recedendum, censet Dom. Judex Francisc. Maria Prat. ad Paschalem de virib. patr. potest. par. 1. cap. 8. ad num. 2. vers. collimat.

4 Verum in Grammaticum expressè irritum, Thezaur. filius ad indic. dec. 77. sui patris, ubi semetipsum allegat q. 77. lib. 1. q. 99. for. prædictaq; vera esse fatetur, Avus meus ex Carav. num. 2. in fin.

- 5 *fn.* si Reus se spontè præsentaverit antè pœnam exactam, secùs verò, si fuerit Reus captus; eo namquè casu, tàm in M. C. tàm in aliis Curiis Regni pœnam deberi annuit, traditq; *Muscato. par. 2. fidejuss. num. 21.*
- 6 Et moram purgari de equitate, si illa modici temporis fuerit, arbitrio tamen Judicis, scripsit etiam *Joseph. Ludov. dec. Lucens. 3. in fin.* atquè *Verall. dec. 232. par. 2. Magon. decis. Florent. 61. num. 13. Honded. conf. 43. num. 87. tom. 2. Gratian. discept. forens. cap. 658. num. 5.* illeq; arctius tempus arbitrabitur in gratiam divitis, longius verò pauperis, eodem *Ludovic. teste dec. 8. ejusdem Rode Lucens.*
- 7 *Quin, Prosperi Caravita* dicitur hoc in *rit. num. 2. vers. & si dices*, quod hominem habere, & pœnam exigere, iniquum non sit, quando pœna adiicitur loco contemptus, & inobedientiz, non autem loco Rei, verùm non esse, pluribus insinuat concinnè *Dom. Judex Francisc. Maria Prat. respons. crimin. 10.* ex quibus labefacta si illius traditionem, & pœnam intellectam *decis. S. C. apud Grammat. 95.* demonstrat & colimat quæ *Consil. Rocc. ad d. respons. 38.*
- 8 An verò liceat fidejussori non valenti Reum præsentare ipsius defensionem suscipere, adeoût si constet illum fore absolvendum, non teneatur fidejussor ad pœnam, affirmativè decretum fuisse in Audientia Barenfi, *Vivius testatur dec. 225. num. 1.* quam in dubium revocat *Avus meus cit.* ex hujusce *Ritus* sanctione, qua attentata, non sufficit comparitio fidejussoris, absq; principali *Vermigl. conf. crimin. 298. num. 1. conf. 308. num. 5. conf. 309. num. 22. & Cancr. var. resol. tit. de fidejussor. cap. 5. num. 135. Viv. dec. insequitur*, ea adhibita distinctione, quod illa procedat in causa civili, non criminali, in qua requiritur præsentia personæ, *Novar. dec. 4.* Sed an fidejussori requisito, ut Reum præsentet, alleganti absentiam, terminumq; ad perquirendum, petenti, debeat ille concedi, negativè respondent *Celf. Ugo conf. 121. num. 4. Anton. Scappuccin. de jure non script. lib. 5. cap. 72.* quod de æquitate non admittit *Cancr. add. loco num. 144.* quem insequitur *D. Judex Prat. ad Muscat. de fidejuss. par. 1. mod. 1. vers. tertiam jucunda.*
- 9 Addit itidem *Avus meus add. loco num. 5.* fidejussorem pro inquisito, accusata pœna, admitti ad cessionem bonorum, haud regula illa obstante quod non habens in ære, luat in corpus, vendicante illa dumtaxat locum in principali, ex *Vincent. de Franch. dec. 358. & decis. 507.* & tradunt *Peguer. decis. 68. num. 4. Caball. resol. crim. cent. 1. cas. 77. num. 7. Guazz. in tract. de confiscat. bonor. ampliat. 68. conclus. 13. Bajard. ad Clar. q. 95. n. 16.* Et quod fidejubens præsentare ad certum tempus, nõ teneatur ad pœnam, adhuc si nusquam præsentaverit, dum tamen nõ fuerit requisitus, non obstante quod dies certa interpellaverit, defendit auctoritatibus permultis solertissimus scriptor, integerrimusquè *Regens Valenz. conf. 16. num. 52.* insequitur *Novar. lib. 1. de gravam. vassall. gravam. 402. & Valenz. suum præbet calculum, Dom. Judex Franc. Maria Prat. ad Paschal. loc. cit. vers. quid dicendum*, qui articulum extricat, & remissivè *Avus meus ad Capyc. dec. 205. nu. 2.* multaq; super fidejussione præstita de repræsentando, &
- ea quidem utilia, edifferit præcitatus *Muscato. ead. add. prax. mod. 4.* additis quinque sequentibus, illudquè præsertim ulu plerumq; contingens de fidejussore obligato repræsentare, absq; alia requisitione, ut citari debeat, non quippè ad repræsentandum, aut allegandum causam, ob quam minimè debeat condemnari ad pœnam, hoc enim præferunt jam dicta verba, absq; alia requisitione, & propterea accusatis contumaciis condemnatur; Verùm citatur ad dicendum causam quare, non debeat accusari pœna, & exequi, quod ille tradit *modo 7. num. 11. per Afflic. decis. 5. & super constit. Bajulus si furem, post num. 3. Paul. de Castro conf. 168. Hyppol. de Marfil. de fidejussor. nu. 144. in 18. quæst. Herculan. in tract. de caution. de non offend. cap. 23. num. 26. Sebastian. Guazzin. ad defens. reor. cap. 6. tit. circa privileg. carcerat. num. 35. tom. 2. Boss. tit. de carcerat. fidejuss. committ. num. 61. Bajard. ad Clar. in prax. q. 46. n. 52. Cavalc. de brach. Reg. par. 2. num. 184. sed praxim indicat *Danz. cit. à n. 21. ad n. 27.**
- 10 Ubi quæritur verò moræ permitteretur abolitio, denegaretur, si geminata esset, *Capyc. dec. 19. n. 4. Boer. conf. 22. num. 3.* atq; idèd nunquam post litis contestationem purgari, monet *Prosper Petra Avus meus annos. 5.* ad prædictam *Capyc. dec. quod non admittit D. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. 15. resol. cap. 133. n. 5.* subnectens *num. 9.* non obstare hunc *Ritum* moræ purgationem minimè admittentem, uti sermonem habentem de causis criminalibus, & de M. C. V. tantum, & non de aliis tribunalibus, & proindè illius purgatio antè sententiam, non verò post, admittatur, insequitur *Mich. Angel. Giaz. ad decis. Reg. Capyc. Latr. 30. num. 14. ex Ann. fmg. 350. & confirmant exarata apud Thor. in Cod. rer. judic. civil. cas. 23.*
- 11 Generatim verò, si quærat, nùm possit mora purgari, respondent *Ignens in repetit. l. dudum à n. 67. ff. de contrahen. stipul. Gaill. observ. 19. num. 11. lib. 2. Cacherau. dec. Pedem. 49. Urfill. ad Afflic. dec. 174. sub num. 3.* affirmative, explorato *Afflic. ab ipso Urfill. Mantic. dec. 270. num. 4.* haud obstante juramento, *Gutierrez de juram. 17. confirm. par. 3. cap. 17. num. 5.* dummodò jus alterius non sit effectum deterius, & res sit integra, *Mastrill. decis. 259. Galter. in prax. liquid. instrum. pag. 200. num. 11. Prat. in sua prima semicent. discept. forens. cap. 27. ex num. 75. & cap. 48. nu. 15. Cancr. lib. 2. variar. resol. tit. de fidejussor. cap. 5. n. 136. Reg. Capyc. Latr. decis. 30. lib. 1. extollens*
- 12 æquitatem S. C. circa admissionem purgationis moræ, & *decis. 160. num. 36. lib. 2. Ciardin. lib. 2. controuv. 126. num. 8. Fontan. dec. 407. num. 1. lib. 2. Reg. Sanfelice. dec. 114. lib. 1. aliaquè ad materiam pertractant *Cardin. Mantic. de sacie. & ambig. lib. 22. tit. 27. Lopez. in l. 50. tit. 5. par. 5. glos. 1. Paul. Christin. dec. Belgic. 262. num. 6. Altegrad. conf. 84. num. 66. Calvin. de aquis. lib. 2. cap. 193. num. 12. Larrea alleg. fiscal. 63. Borrell. lib. 3. summo. decis. tit. 13. de fidejussor. num. 388. & nos, Deo dante, in Rit. 173.**
- 13 Dum verò *ritus* noster inquit, quod plures fidejussores pro inquisito teneantur in solidum, cujus *ritus* memores sunt *Foller. in fragm. pract. crimin. de fidejuss. num. 269. Nicolin. in prax. Iudic. crim. num. 331.* dicimus, id non ignoti juris esse, quamvis expressum, id minime fuerit in oblig-

ionis in unum, cum natura obligationis in, sit
*l. non recti, & l. reos, Cod. de fidejussor. §. si plures
 insit. eodem, Bajard. ad Clar. quas. 46. num.
 86. quare arbitrio creditoris remittitur convenire,
 quem velit, quia si unum elegerit, & eo non sa-
 tisfaciente, ad alium transire, eundemque insoli-
 dum exigere poterit, quia electione facta, non uti-
 que ceteri liberantur, *add. l. reos, cum l. iure no-
 stro, Cod. de fidejussor. Verum Divus Hadrianus*
 20 singulari æquitate, neque commiseratione qua-
 dam erga fidejussores adductus, beneficium, quod
 divisionis appellant, concessit eidem fidejussoribus
 sicque pluribus fidejussoribus obligatis, creditor
 actionem dividere, atque à singulis viriles por-
 tiones exigere cogatur, eadem *l. non recti, & l. fi-
 dejussor, C. de fidejussor. l. inter fidejussores, & l. in-
 ter plures, ff. eodem memorat. tit. & plena manu,
 Ronchegal. in l. eandem, sub num. 37. ff. de duobus
 reis, necnon Tuschus conclus. 299. lit. C. si tamen
 quatuor concurrant enarrata per Valent. Franch.
 in tract. de fidejussor. cap. 5. num. 437. 439. 441. &
 21 442. oportet autem, ut fidejussor jam dictum ex-
 poscat beneficium, idque ad sententiam usque,
 alioqui si insolidum condemnari passus sit, sua
 hoc impensum referat negligentiae, juxta dictam
*l. fidejussor, & unus est casuum, in quibus benefi-
 cio divisionis, sed epistola Divi Hadriani locus
 non est, cum & reliquos idem Valent. recenscat
 à num. 463. & alios Aretin. de fidejussor. scilicet. 6. cap.
 22 4. num. 21. potissimum, si prædictæ epistolæ Divi
 Hadriani, vel beneficio divisionis fuerit renuncia-
 tum, insequitur Giaz. ad Cyprio. Latr. dec. 32. à num.
 20. Reg. de Marinis lib. 2. quotid. c. 65. nu. 3. & quod
 fidejussor pro recuperatione totius soluti, valeat
 23 agere contra debitorem principalem, contra ve-
 rò fidejussores pro rata tantum, tradunt Fonta-
 nell. de pa. 3. nupt. lib. 1. clausul. 3. glos. 18. par. 2. num.
 35. & decis. 216. Andreol. lib. 2. contrav. 174. num. 7.
 Consil. Arias de Mesa lib. 1. var. resol. cap. 23. nu. 14.
 & declarat respectu confidejssorum insolidum
 obligatorum D. Reg. Cyprio. Latr. decis. 32. nu. 12. lib. 1.
 Et an requiratur cessio facienda per creditorem
 24 De Franch. decis. 55. num. 1. Magon. decis. Florent.
 94. num. 11. Costa de ration. rat. q. 23. num. 3. Fab. in
 Cod. de fidejussor. lib. 8. tit. 28. defn. 17. Gratian. discept.
 701. num. 6. vol. 4. Grivel. dec. Dolan. 9. num. 4. An-
 ton. de Amato var. resol. lib. 1. resol. 37. à num.
 49. D. Alphons. Olea de cession. jur. tit. 5. q. 5. à num. 1.
 Vid. decis. 379. lib. 2. Thesaur. ad patrem dec. 192. Reg.
 de Marin. add. cap. 133. num. 14. & cap. 65. num. 10.
 Consil. Staiban. resol. 46. à num. 10. & resol. 84. num.
 19. lib. 1. & quæ actiones cedere teneatur, Gait.
 de credito cap. 4. qu. 11. à nu. 1850. latèque Alphons.
 de Olea cit. tract. de cess. jur. tit. 6. q. 12. & possit ces-
 sio fieri ex intervallo, Reg. Cyprio. Latr. mem. decis.
 32. lib. 1. Olea add. tract. tit. 3. q. 4. num. 13. D. Consil.
 Jo. Baptista Hodierna vir omni humanitate plenif-
 simus, multa eruditione expolitus, de universa
 Republica optimè interitus, in aureis annot. ad
 Sura. dec. 308. Et nota, quod poterit fidejussor a-
 gere contra principalem pro tota summa debita,
 et si quod minus solverit creditori, à quo pro in-
 tero quantitate cessionem obtinuit, Glos. in l. per
 dicitur, ff. de fidejussor. l. si iis, C. mandati. Montaner. ad
 Oliban. de fidejussor. lib. 1. cap. 4. num. 11. Reg. de
 Ponte cons. 77. num. 5. vol. 1. Gratian. discept. forens.
 280. num. 11. tom. 2. D. Consil. Staiban. resol. 84.
 forens. 72. num. 12. lib. 1.***

RITUS CLXIV.

Item eodem sero, sed die faciant condemnari fide-
 jussores suos simul cum eo ad poenam fidejussio-
 nis, sine nova requisitione fidejssorum. Et si ju-
 dices quomodo possunt condemnari fidejssores,
 sine requisitione? respondetur. quod hoc est pro-
 pter formam fidejssionis, quæ est quod præsen-
 tabunt eum, si, & quoties ipse fuerit per Curiam
 requisitus, qui reus etiam tunc cum datur termi-
 nus, requiritur, si quis attendat formam dati
 termini, quæ hodie usitatur in Regno.

SUMMARIUM.

- 1 Fidejussor ad representandum fit ne citandus an-
tequam condemnatur ad poenam.
- 2 Forma, cujus meminit ritus iste, non est in usu, mo-
dusque à praxi probatus à Muscatello recensetur.
- 3 Fidejussio præstita, addita clausula, quoties fuerit
requisitus fit ne extincta, ubicunque ab ipsa Cu-
ria fuerit vinculis mancipatus principalis, si il-
le aufugerit.
- 4 An dicatur liberatus, si habitatus aufugit ob
aliud delictum, quod deinde patravit.
- 5 Omnis promissio, quamvis jurata continet taci-
tam conditionem, rebus in eodem statu perma-
nentibus.
- 6 Si culpa Judicis aufugit habitatus, fidejussor
omnino liberatur.
- 7 Potissimum, quando satellites conantur eo se-
cundo delicto illum capere.
- 8 Vel. si de ordine fuerint ob causam secundi deli-
cti annosata bona habitati.
- 9 In casu dubia judicandum est, fidejssorem non
teneri ad poenam contentam in fidejssione, si re-
um non representet.
- 10 Fidejussor de presentando ad omnem ordinem,
non cogitur ad presentandum habitatum pro
antiquo delicto, pro quo fuit prædicta fidejssio
nisi nova supervenerint indicia urgentiora.
- 11 Ex hujusmodi relaxatione innocetia Rei arguitur.
- 12 De novis ipsis indicis in actum citationis mentio
fieri debet.
- 13 Etiam si fuerit habitatus, cum clausula de præ-
sentando, novis quoque non supervenientibus
indiciis.

Concordat ritus 159 & quæ illic annotavi-
 mus, nam si eo in ritu fidejssio continet
 obligationem, quoties principalis fuerit requisi-
 tus, vel ipsi fidejssores, necnon in calce rit. seq.
 164. & tamen condemnatio in fidejssores ipsos
 potest fieri ob solam citationem principalis Justius
 hoc in ritu idem sancitur, stante obligatione spe-
 cifica presentandi, quoties fuerit interpellatus
 principalis, ritus enim innititur forma prædicta-
 cum id contingere ait propter formam fidejssio-
 nis, itaque si illa abesset non liceret, scilicet con-
 demnare; exequi verò judicatum contra principa-
 lem, utique esset, etiam considerata dispositione
 juris, ut notavimus in adducto ritu 159. Verum
 forma, cujus meminit ritus iste. necnè in usu sit,
 discutit Muscatell. in praxi fidejssoria, modo 1. à
 2 num. 4. demumquè negat, modumque recenset
 ab ipsa praxi probatum. Fidejssio autem præsti-
 ta, & addita clausula toties quoties fuerit requisi-
 tus, sitnè extincta ubicunque ab ipsa Curia fue-
 rit vinculis mancipatus principalis, si ille aufuge-
 rit, & annuit Feller. in fragm. num. 253. Ferretus
 de

de Gabell. num. 201. Muscatell. indic. prax. tùm in princ. num. 21. tùm modo 13. num. 15. Vrsil. objurgans, eò quod non debebat contra Afflict, ejus aurigam, & ducem irruere, Tapia sup. ritu 159. num. 3. Barzius decis. Bonon. 28. num. 5. copiosèque Farinac. q. 34. num. 94. Caball. resol. crimin. centur: 1. casu 47. Ricc. collect. 486. ac pluriès decifum fuisse in Senatu Cathalonix, testatur Peguera decis. 47. in fin. Thor. par. 1. compend. dec. verbo fidejussor. Vermigl. conf. crim. 306. conf. 312. & conf. 315. Prat. ad Muscat. modo 1. vers. principalis disputatio in fine, Affl. & aliorum dictum in hac quæstione declarans.

4 Quid verò dicendum, ubi habitatus aufugit ob aliud ab ipso patratum delictum, quisquè facile depromere poterit ex allegationibus meis puerilibus in contingentia facti, quas subscribo. Julius N. habitatus sub cautione ducatorum tercentum, quam præstitit Vincentius N. cum aliis, prætenditur, quod durante tempore habilitationis aliud, & horrendum perpetraverit facinus nempe furtum maximæ summæ in hac Civitate Neapolis in die veneris sancti, frangendo domum noctis tempore, ob quod veniret profectò mortis pœna puniendus; quare, facta perquisitione de ordine Magnæ Curix in domo ipsius Julii, fuerunt in ea reperta aliqua bona, quæ dominus domus, & illic præfens recognovit esse sua, & propterea famulus, & mulieres dictis Julii vinculis mancipatæ & examinatæ dixerunt illa bona ab ipso Julio illuc asportata fuisse, ex quibus Magna Curia reputavit eundem Julium gravissimè indiciatum, & suspectum de hoc delicto, illiusque bona sequestravit, ac deposuit penes tertium cum obligatione, quibus perterritus ipse Julius fugam arripuit, ita quod adveniente tempore ad præstandum præscripto in fidejussione præstita pro primo delicto promissis stare nequiverunt, & cum prætendat Fiscus procedendum esse ad incusationem pœnæ contra fidejussores dicimus nullo pacto fieri posse. Idque primitus illa ratione suadet, quod omnis promissio quamvis jurata, continet tacitam illam conditionem, si res ita perdurent, juxta *tex. & auctoritates adductas per Tiraquell. in l. si unquam in princ. num. 162. C. de revoc. donat. Menoch. conf. 212. num. 24. Maur. de fidejussor. p. 1. sect. 2. cap. 3. num. 5. Vermigl. conf. crim. 308. num. 16.* Sed cum habitatus aliud commisit delictum, maximè capitale, utique res ipsæ non persistunt in eodem statu, in quo reperiebantur tempore prædictæ fidejussionis, ergo dicendum prædictos fidejussores tunc minime teneri, præsertim, quod ob hanc rationem concluderunt Doctores in individuo casu, de quo in præfenti agitur, quod si habitatus pendente tempore habilitationis fuerit accusatus, si ve inquisitus de alio capitali crimine, qua accusatione, si ve inquisitione perterritus ille fugam arripuerit, dicatur fidejussor liberatus à fidejussione antea præstita de repræsentando ipsum, prout inquit Hippol. de Marsil. in rub. de fidejuss. nu. 171. subiiciens aliorum auctoritates, & rationes hanc sententiam comprobantium, maximè Gaudini præter quos, scripserunt alii plures, qui eundem Marsilium insequuti sunt, etiam in eo, qui tantummodò fuit accusatus, vel inquisitus, scilicet Horat. Luti. inter consil. crim. divers. conf. 163. sub num. 15. vol. 1. Ceph. conf. 287. sub num. 3. & 5.

Tom. I.

vol. 2. Menoch. conf. 246. sub num. 7. vol. 3. dum citat, & insequitur eundem Marsil. in rub. de fideiuss. sub n. 173. ubi præfatam resolutionem tuetur, ergo illum in hac re amplexatur, & commendat, prout etiam Eugenius conf. 67. num. 8. & conf. 68. num. 15. vol. 1. Francisc. Marc. decis. 1607. Castell. decis. 150. n. 11. pluraque ad materiam congerunt Marchio Torelli D. Reg. Capyc. Latr. to. 1. consult. 63. & D. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. resol. cap. 133. ac copiosè Farinac. expressis verbis opinionem hanc defendens in sua praxi crim. tit. de carcer. & carcerat. q. 34. num. 54. subjungens post num. 68. esse illam multum æquam, & rationabilem, atque in consulendo, & judicando tenendam, licet bursæ fiscali non amicam, & secundum eam obtinuisse Romæ coram viro sapientissimo, & integerrimo, quamobrem à consimilibus, qui nunc sunt, Judicibus M. C. id ipsum promulgandum esse, confido. Qua solummodò ratione si ita cõcludendum est, multo magis, cum alia, & validior concurrat, si culpa Judicis aufugit habitatus, ob quam omnes fatentur fidejussores dici liberatos, & aliquid exemplificant in eo, qui accusatus, vel inquisitus de alio capitali delicto, aufugit, ut præcitati dixerunt, vel in eo, qui aufugit propter minas sibi à Judice illatas, ita Paris. de syndic. verbo fidejussor officialium cap. 2. incip. Subjicio quæstionem, eumque sequitur Grammat. consil. civil. 66. sub num. 71. cui subscriperunt Diomedes Mariconda, & Coluccius Coppola, eruditissimi Advocati Neapolitani, & amplexatus est etiam Foller. in practic. crim. in fragm. n. 255. & Ursill. ad Afflict. decis. 130. num. 3. Borna. conf. 436. num. 2. vol. 2. Marc. Anton. Eugen. consil. 2. n. 40. Viv. decis. 524. à num. 13. Gimrb. conf. crim. 35. Macerat. var. resol. lib. 3. resol. 30. num. 7. Thor. decifum tradens, tom. 3. compend. decis. par. 1. verbo fidejussor an teneatur præsentare, & Anton. Gabr. conf. 181. num. 9. vol. 1. qui antea sub num. 5. exemplificaverat etiam in eo casu, quando satellites conati sunt ex secundo delicto capere delinquentem, quia dicit, ex parte fisci, tunc comminatum pœnam mortis debitam ob delictum, & declarat Muta tom. 4. cap. Sicil. cap. 160. num. 13. Thor. tom. 3. par. 2. verbo pœna fidejussionis, & confirmat Joan. Mar. Vermigl. conf. crim. 312. & propterea fidejussorem liberatum; quod non solum evenit in hoc casu, verum alia prædicta concurrunt, quinimò ex his præterea demonstratur pœnam mortis, nedum verbis comminari, sed factò, & proinde ex eo justum inferri metum, quo ille aufugiat, & fidejussores liberentur, & magis in specie, ut fidejussores dicantur liberati, sufficit id, quod in hoc casu etiam factum apparet, si de ordine Judicis fuerint ob causam secundi delicti, annotata bona ejus, qui fuerat habitatus, ut probat, & defendit Marc. Anton. Eugen. ad d. conf. 2. vol. 1. num. 30. Justo enim affectus timore mortis, quam propterea mereretur, aufugit, nè alioquin se certo quasi periculo mortis exponat, cui se exponendo, actum maximè detestabilem exequeretur, ut omnium est sententia, qui idcirco ipsum immunem existimant à comparendo, & consequenter adjungunt, ejus fidejussorem à præsentando, prout Horat. Lut. ait add. conf. 163. sub num. 12. par. 1. & Farinac. add. qu. 34. sub num. 51. qui præterea num. 182. ex auctoritate Calephati, & Gabrielis concludit in casu dubio judicandum esse fidejussor-

D d d 2

jufforem non teneri ad pœnam contentam in fidejuffione, si Reum non repræsentet, cui suffragatur regula text. in l. non puto, ff. de Jure fisci, illamque examinamus Rit. 57. sub nu. 16. ita quod etiam si hic casus non esset, prode est clarissimè determinatus à prælati Doctoribus ad favorem fidejufforum, nihilominus esset etiam in dubio ita decidendus, ex quibus, rejecta importuna fisci instantia, Judices renuerunt procedere ad condemnandos fidejuffores, & decisum in alio casu refert Thor. par. 3. comp. verbo fidejussor an teneatur presentare, quibus tamen obstant, quæ in contrarium scripsit Dom. Reg. Saufelic. in dec. 158. tom. 2. inquit. fidejuffores non teneri in eo tantum casu, quando Reus damnatus capite fuerit, vel exilio, secus verò si tantum accusatus, Reum ipsum sistere potuit, & eum laudant. Prat. ad Muscat. mod. 1. vers. principalis disputatio, Thor. in supplam. compend. verbo fidejussor. Verum Saufelic. in memor. decis. 159. nihil præcipuum, nisi dumtaxat num. 3. Fachinei doctrinam asserit, lib. 9. contro. jur. c. 75. in fine, cujus verba potius favorem fidejufforis respiciunt, illa enim sunt: Respondeo, quæstionem esse accipiendam in terminis habilibus, cum scilicet Judex Reum exhiberi petat justa ex causa: Justam causam explicat Farinac. d. qu. 34. num. 62. quoties supervenerint nova indicia super delicto, pro quo Reus erat inquisitus, vel carceratus tempore præstita fidejussionis; Hæc ille.

Sed an liceat Fisco molestiam inferre fidejuffori condemnato ad summam promissam ob rei non præsentationem, cui postea Fiscus ratione principalis delicti lucessit, & contra fiscum in gratiam fidejufforis calamum arripuere, Cavalc. decis. 15. num. 4. & decis. 44. nu. 38. par. 1. Magon. decis. Lucens. 7. num. 39. Menoch. conf. 673. nu. 20. Gratian. discept. forens. cap. 224. num. 72. Calvin. de acquit. lib. 2. cap. 49. ex num. 6. amplians, etiam si bona confiscata solvendo non essent, eos laudat, & insequitur, Prat. ad Muscat. par. 1. modo 1. vers. quarta, eaque celeberrima, & meminit par. 2. q. 7. vers. percolebrem. Et quod fidejuffores de præsentando ad omnem ordinem, non valeant molestari, neque cogi ad præsentandum habitatum pro antiquo delicto, pro quo fuit præstita fidejussio, nisi nova supervenerint indicia urgentiora primis tradunt Bassius in tit. de sentent. nu. 61. subnectens, hujusmodi relaxatione innocentiam rei habitati argui, Farinac. conf. 59. num. 2. & 3. & d. qu. 34. nu. 80. Tusc. verbo fidejussor, conclus. 322. Caball. resol. 47. in fin. & decisum memorat Thor. par. 3. compend. decis. verbo cautio, addoque Foller in fragm. de fidejussor. num. 251. Muscatell. in prax. fidejussor. par. 1. mod. 1. num. 14. Guazzin. de defens. reor. defen. 2. cap. 7. num. 16. & defen. 6. cap. 4. num. 36. quin, de novis ipsis indiciis in actu citationis mentio fieri debet, Dom. Reg. de Marinis add. resol. 133. nu. 10. quinimò principem conclusionem aded in jure veram præconizant Doctores, ut etiam si Reus habiletur, cum cautione de se ad omnem ordinem præsentando, novis quoque non supervenientibus indiciis, (ut aliquando est mos Curie) neque molestare Reum queat Judex ad libitum, sed pernecessè est, quod indicia sint de proximo, & promptiora, etiam ad torturam, etiam quoque judicium redderetur clusorium, ut per Tullium Crispoll. in casibus mili-

tia casu 39. Videas D. Reg. Saufelic. in eis decis. 158. & 159. quæ in contrarium urgere videntur.

R I T U S CLXV.

I Tem quod à bannitis, seu pro dictis bannitis & quolibet ipsorum, si pro homicidio, & de homicidio banniti fuerint: fidejussionem ad pœnam unciarum centum recipiant: si verò de raptu cujuscunque mulieris, ac etiam de privato carcere, vel etiam quacunquē falsitate, fidejussionem ad pœnam unciarum quinquaginta, & aliis quibuscunque causis, & negociis criminaliter, quæque fuerint ad pœnam unciarum auri 25. dictæ Curie applicandam, similiter recipiat eosdem, qui se, & bona eorum omnia mobilia, & stabilia solemniter obligent notario publico pro parte ipsius Curie stipulanti, quod dictos bannitos, seu banniti extrahentes se à banno, seu bannis prædictis: stabunt super causis, de quibus banniti sint, juri in ista Curia, & præsentabunt se in dicta Curia, & fidejuffores ipsi præsentabunt eosdem, si, & quoties, quod ipsi banniti se præsentent, vel dicti fidejuffores quod præsentent eosdem, fuerint per dictam Curiam requisiti, &c. Nota, quod hæc dictio, vel est dictio disjunctiva: ex qua sufficit, ut condemnentur fidejuffores quando est requisitus principalis, absq; tamen requisitione ipsorum fidejufforum: propter hanc formam fidejussionis, quæ usitatur per ipsam Curiam, excepto quod in civilibus fidejuffores non jurant, in criminalibus autem jurant fidejuffores, & principales, in civilibus non jurant principales, nec fidejuffores.

S U M M A R I U M.

- 1 Ritus 159. eandem constituit formam, quam hic ritus.
- 2 Fidejussor de presentando debitorem, vel concordando intra duos menses, quibus elapsis, de solvendo, tenetur solvere, morsuo ipso principali debitore, ante moram.
- 3 Regula in alternativis, electionem esse debitoris, non procedit, quoties unum est ad obligationem, alterum verò ad cautelam.
- 4 Decisio S. C. in enunciatio facti themato recensetur.
- 5 Assumens onus presentandi intra mensem, illo elapso, solvere, adhuc ad solutionem obstringitur, quamvis impedimento presentandi tuerivaleat.
- 6 Quid dicendum in fidejussione data de concordando creditorem infra mensem, vel de redeundo ad carceres.
- 7 Qua fit differentia inter fidejussionem representando, vel solvendo, & illam, vel de concordando. Dictio, vel, est disjunctiva.
- 8 Disjunctivarum sufficit alterum verificari.
- 9 Alternativa natura est, alterum adimpleri.
- 10 In conjunctivam resolvitur in multis casibus, qui recensentur.
- 11 Facta prorogatione debitori, fidejuffores liberentur, necne.
- 12 Adducitur Jasonis distinctio de tempore apposita causa finienda obligationis, & de illo adiecto in gratiam debitoris tantum.
- 13 Effluxu tempore prorogato, reviviscit primaeva obligatio.
- 14 An possit aequè idoneus fidejussor dari loco primè jam præstiti, invito creditore, late inquiritur. Philipp. Dec. & Muscat. impugnantur.
- 15 Fidejussor an, & quando valeat agere contra principa-

epalem, ut ipsum à fidejussione extimat.

Obstrictus dare fidejussorem, an liberetur, danda pignora.

- 16 Fidejussor de solvendo omne illud, in quo aliquis remansit debitor ex causa sua administrationis, an, & quando teneatur.
- 17 De fidejussione tutoris, quando ille teneatur pro summa in fidejussione non expressa loquitur.
- 18 De fidejussione per creditorem in concursu præstanda, nonnulla traduntur.
- 19 Fidejussor liberatus, an censeatur, creditore distulente patere à debitore, decocto deinde effecto.
- 20 Auditor in fine operis à benignis lectoribus ex multis veniam petit.

HÆc eadem forma constituitur in rit. 159. quibus eandem differentiam inter fidejussores in causis criminalibus, aut civilibus admittit, & ad ornatum nonnulla scripsit *Muscattell. in prax. fidejussor. par. 1. mod. 6. num. 4. & par. 2. q. 5. n. 8. de Angel. ad Foller. in fragm. tit. de fidejussor. ad n. 248.*

Nos verò occasionem nacti ex verbis ritus; Nota, quod hæc dictio, vel, est dictio disjunctiva, memoramus celebrem quæstionem superioribus annis in subællis S.C. discussam, nùm fidejussor de præsentando debitorem in carceribus, intra duos menses, vel de solvendo, teneatur solvere, mortuo ipso principali debitore ante moram, & tempus in præsentando, vel solvendo præscriptum. Et respondi teneri, fretus peregrino loco *Pauli in l. in illa stipulatione, si Kalendis, ff. de verbor. obligat. & altero, in l. ad diem, ff. eod. tit. ubi mortuo promissore ante diem, committitur pœna, & clarius in l. stichum, aut Pamphilum 95. ff. de solution. ubi, facta promissione stichi, aut pamphili, uno ex illis mortuo, alter vivus est præstandus, concinuntq; duo responsa Pomponii, & Scevola in l. statu liberum, §. stichum, aut Pamphilum, ff. de leg. 2. & in l. non utique, ff. de eo, quod certo loco, quorum sententiam amplexus fuit Julianus J.C. in l. cum is qui, ff. de condit. indebit. nostramquæ alcem insequuntur *Muscattell. mod. 5. n. 11. Viv. dec. 485. Gratian. to. 2. discep. forens. cap. 338. Novar. lib. 2. quæst. forens. 25. Dom. Reg. Cappyc. Latr. to. 1. consuli. 53. cujus meminit Thor. in supplement. compend. verbo, fidejussor, qui ad præsentandum, Dom. Regens de Marinis lib. 2. quotid. cap. 65. à num. 6. Regula quippè in alternativis electionem debitoris esse, cap. in alternativis, de reg. jur. l. plerumquæ, ff. de jur. dotium, quam extricant *Angel. cons. 31. Surd. dec. 318. num. 2. & 3. Gizzarell. decis. 7. num. 3. Altogradus cons. 62. num. 17. Monter. decis. 48. num. 1. Fachin. cons. 23. vers. 14. lib. 2. restringitur, quoties unum est ad obligationem, alterum verò ad cautelam, puta, in conventionem de solvendo tali die, vel pignora dando, non quibit debitor, tempore illo evniente, pignora dare, sed electio ipsiusmet creditoris erit, docet *Barr. communis præceptor in l. quamvis, ff. de pignor. actione, insequuntur eum Paul. de Castr. in l. 4. §. ex conventionem, ff. de re judicata, & in l. cum proponas in fin. Cod. de transact. Decius in cap. inter ceteros, in fin. de rescriptis, & in cons. 12. Tiraquell. de retract. lignag. §. 3. glos. 3. num. 16. Thesaur. decis. 147. Anna singul. 238. Cancr. par. 2. variarum cap. 6. à num. 55. cum seq. Cardin. Tusc. practicarum conclus. 316. lit. An. 14. & conclus. 102. lit. E. n. 13. Reg. de Marin. lib. 1. c. 297. n. 2. & indic. cap. 65. n. 6. & ad Revert. dec.****

353. *Peregr. cons. 86. n. 5. vol. 5. Alsius de execut. §. 7. c. 267. n. 7. Maceratus de variar. lib. 2. resolus. 60. casu 26. Gratian. tom. 1. discept. forens. cap. 164. num. 16. & seq. Fontanell. de pact. nupt. claus. 5. glos. 8. par. 13. num. 69. 70. & 71. Anton. de Amato tom. 2. variar. cap. 34. nu. 22. & 23. Costa de claus. clausula 35. n. 6. & juxta prædicta obtinui in S.C. referente Dom. Consil. Carolo Braucaccio, in causa Caroli de Vulpe, cum Antonio Stanganalla, de mense Martii 1656. in banca Spere, quin assumptus onus præsentandi intra mensem, illoq; elapso, solvere, adhuc ad solutionem obstringitur, licet impedimento præsentandi tueri posset, ex *Paulo de Castro memor. in l. in illa stipulatione si Kalendis, ff. de verbor. obligat. conferuntquæ, quæ scripsit Thoro voto 62. maxime si difficultas, vel impedimentum supervenerit post contractam moram, ut colligitur ex responso Labeonis in l. si de dote 87. ff. de jure dotium, & Scevola in l. divorzio 37. vers. Sed hic, ff. de negot. gest. Fontanell. de pact. nupt. tom. 2. claus. 7. Glos. 3. par. 11. num. 12. & videndi sunt Larrea decis. Granat. 23. Conf. Hodiern. ad Surd. decis. 362. Fab. de Ann. cons. 95. à num. 14. Scacc. de commerc. §. 1. q. 7. par. 2. ampl. 8. n. 100.**

6 Quid verò dicendum fidejussione de concordando creditorem infra mensem, de redeundo ad carceres, mortuo debitore ante mensem, & hoc casu dici minimè potest hanc obligationem continere alternativam solutionis, & cautelæ, sed solius cautelæ utrobiquæ, cum non sit facta promissio representationis, vel solutionis, sed concordæ, vel representationis, ac representationem; nulli dubium est, esto cautelam, concordia, quæ non amodo solutione, sed passim, vel accessione alterius obligati, vel pignoris præstatione, vel cessione nominis, & his similibus, potest impleri cautelam pariter continet, non solutionem, cum nullam summam liquidò complectatur, sed conventionem inter partes ineundam, qua utriq; consulari, & proinde cum versetur in alternativis utrobiquæ idem continentibus, nempe cautelam, electio defertur debitori, & non creditori. Quin cum utraq; obligatio factum præstandum respiciat, & non solutionem, scilicet respectu concordie ineundæ respiciat personam creditoris, respectu representationis personam Judicis, sumus in alternativa personarum, in qua cui potius ex duobus factum præstetur, debitor eligit, & non creditor, ob quod illud in obligatione solum confideratur, quod magis prospicit debitori, ut in terminis notat *Paul. de Cast. cons. 129. col. 2. & nonnulla assert *Tusc. in verbo, Alternativa, conclus. 316.**

7 Ex his liquidò constat, maxime adesse differentiam inter fidejussorem de rapresentando, vel solvendo, & illam, vel de concordando, id quod nos etiam docet doctissimus omni æsto laudandus *Dominus meus Regens Antonius de Marinis in cap. 133. lib. 1. quotidian. resol. ubi acerrimè sustinuit, adhuc incusata fidejussione præstita per ferias in forma, ac transactis quinque mensibus ab incusatione, licuisse fidejussori, contra quem adhuc erat exequutum, rapresentare principalem debitorem, Illud insuper addimus, quod initio resolutionis prædictæ asseruit Dom. Reg. fidejussorem fuisse de solvendo, vel concordando, quod verbum, de solvendo, ni tribuatur mendæ impreforis redargueretur, quod fas non est, sibi ipsi de contrarietate cum dictis in memor. resol. 65. lib. 2. & error*

error impressoris detegitur, ex eo quia fidejussio-
nes feriarum, proinde illa de concordando, vel de
redeundo, non de solvendo, vel de redeundo ca-
pantur, & Muscat. in prax. fidejuss. mod. 5. num. 9.
discrimen illud ponit inter utraque, ut scilicet de
concordando illiquidum sit, utpote, quæ nihil certi
contineat, & per solum fidejussorem expleri ne-
queat, & interpellatione indigeat, partis citatione,
& requisitione ad presentandum, vel ad dicendum
causam, quare pœna non sit incusanda, & laudat
Tex. in l. fidejussor. ff. qui satisf. cog. & Afflic. in con-
stit. Bajulus, qui furem, illa verò de repræsentan-
do, vel de solvendo, quippe quòd respectu solutio-
nis, quæ per solum fidejussorem potest expleri liqui-
da est vel nullam admittat exceptionem, data mora

Cœterùm, dictionis, vel plura scribunt Tusch.
conclus. 392. lit. V. Dom. Reg. Sanfelix. decis. 198. nu.
3. lib. 2. & in ipsa dictione disiunctiva militat assump-
tum, ut sufficiat unum ex disiunctis verificari,
teste Geminiano cons. 57. in princ. loquente in re-
scripto, Anan. verò in ultimis voluntatibus cons.
46. num. 5. nam alternativa propterea est, cuius
propria natura est alteram ejus partem adimple-
ri, ex regula in alternativis de regul. jur. in 6.
idemq; Tusch. conclus. 317. lit. A. & concl. 234. lit. D.
plerumquæ verò resolvitur in conjunctivam, nem-
pe cum ponitur inter personas; remanet autem
disiunctiva cum inter res ponitur, ut scripsit Dom.
Reg. de Fonte, decisum attestans, cons. 57. num. 3.
vol. 2. fuleiturquæ insigni textu in l. cum quidam,
C. de verbor. & rerum signific. opitulaturquæ alteri
ni fallimur, in l. generaliter, C. de instit. & substit.
& l. Lucius la. 2. ff. de hered. instit. quorum intelle-
ctus perquirat Cavalcan. decis. Firuz. 25. sub n. 10.
par. 3. In statutis etiã favore agnationis in con-
junctivam resolvi, probat idem Cavalcan. dec. 33
num. 10. par. 3. Itemquæ ad evitandum absurdum
eodem Cavalcan. teste dec. 18. num. 13. eadem p. 3.

Et tandèm, alia in gratiam lectoris, annotabi-
mus fidejussionis materiam collimantia, potissi-
mùm, si facta prorogatione debitori, fidejussore
liberentur, quamquæ questionem examinant The-
saur. decis. 125. Borrell. cons. 11. Pereira decis. Par-
zupaglia 40. Thesaur. junior quæst. forens. lib. 2. quæ-
st. 57. Mercur. Merlin. de pignor. lib. 5. quæst. 31. Decian.
respons. 72. Bertaz. consil. crimin. 63. num. 3. Vermigli.
consil. crimin. 315. num. 77. Dom. Consiliari. Staiban.
resol. forens. lib. 1. res. 31. num. 3. Dom. Reg. de Ma-
rin. lib. 1. quotid. resol. cap. 133. num. 12. Thor. par. 3.
compend. dec. tom. 1. verbo fidejussor in sim. & no-
tabilitèr Jaf. in l. 1. C. de Judic. num. 18. vers. Facit
ad palchram questionem, distinctionem indicat, si
tempus fuerit appositum causa finiendæ obliga-
tionis, ut conducta domo usque ad annum, da-
tus fidejussor non tenetur pro anno sequenti pro-
rogato, secus verò si illud non fuerit adjectum
causa extinguendæ obligationis, sed tantùm in
gratiam debitoris, Jaf. distinctionem insequuntur
Ancharan. in cap. constitutus n. 7. ubi Abbas num.
11. de fidejussor. Decian. in cap. de causis nu. 16. vers.
secus si ex prorogatione, de officio delegati, in l. te-
sta num. 13. ff. si cert. petat. & in cons. 93. nu. 5. latè
Covarruv. in cap. quamvis, in princ. sub num. 6. per
tot. de pact. lib. 6. Decian. cons. 102. num. 16. lib. 3.
Card. Mantica de tac. & ambig. to. 2. lib. 16. tit. 21.
nu. 6. & 7. ut propterea effluffo tempore proroga-
to, reviviscit primæva obligatio, & temporis
eventu, illa non extinguitur, Glos. in l. si unus §.

si cum Reo, verbo, neque fidejussori, ff. de pact. La-
nar. cons. 7. nu. 11.

Fuit quoquæ, & illa altera excitata questio in
14 ter curatorem, & creditores Patrimonii Citarel-
læ, ac Rinaldo, & Hieronymam de Avitabile hæ-
redem Horatii Bruni, necnon Ill. Franciscum Cap-
putum Marchionem Petrellæ hæredem Paschali-
Caputi super articulo num. possit æquè idoneus
fidejussor dari, loco primi jam præstiti, qui nolit
primum dimittere, & in negativam partem incli-
navit S. C. referente Dom. Consil. Aloysio Gamboa de
anno 1655. pœnes Act. Magistrum de Scaccia-
vento, ex Tex. in l. si mandato 45. §. sed si manda-
to, ff. mandat. ibi, At si nolit creditor obligationem
mutare, quo text. fretus Bald. firmat eleganter in
l. si pater, Cod. de collat. & in l. quamquam, num. 7.
vers. modo, & in l. qui autem, §. sed si quis, in lectu-
ra antiqua, ff. de constit. pecun. ibiq; post firmatam
hanc sententiam quærit, quid agendum
ab ipso debitore, nè in pœnam promissam in sti-
pulatione indemnitas incidat, & ut fidejussoris
molestiam evitet, consuluit Bald. faciat quicquid
potest, scilicet det fidejussori pignora; quod si il-
la noluit, præstet alios fidejussores, vel si debi-
tum est purum, solvat, & protestetur, quod per
cum non stat, nam ad impossibile non potest obli-
gari, & alibi dixit idem Bal. in l. 2. num. 6. Cod. de
sentent. qua. fin. cer. quant. & in l. si pro ea, num.
17. C. mandat. insequuntur Bart. in d. l. si mandato,
Paul. de Cast. in memor. l. si pater, num. 3. ibiquæ Ro-
man. Alex. Salicet. nu. 4. quiquæ ad hoc à Marfil. ad-
ducitur in d. l. si pro ea in 6. quæst. Cagnol. in l. plus
cautionis, ff. de regul. jur. Hyppol. de Marfil. in rubr.
de fidejussor. num. 213. vigesimo quaro, Afflic. in
constit. Regn. si Vassillus num. 5. vers. quid dicen-
dum, Cancr. variar. resol. 2. par. cap. 5. de fidejussor.
num. 130. vers. quaro 41. qui allegat Jason. Alciat.
& Alex. Mangil. de vici. quæst. 174. ex num. 29.
vers. quaro in super, Borquin. Cavalcan. decis. 11. p.
5. num. 2. qui, præter alios, adducit Ruin. cons. 67.
vol. 4. Fontanell. de pact. nupt. claus. 5. glos. 18. par. 3.
sub num. 25. Statilius Pacificus de Salviano inter-
dicto, inspect. 5. num. 17. cap. unic. Carroccius revin-
dendus de oblat. par. 7. quæst. 32. per totam, & de
cis. seu casu 4. Valant. Francus tract. de fidejuss. cap.
4. conclus. 6. num. 137. fol. 183. Maur. de fidejussor.
sect. 7. c. 5. Masul. de fidejussor. quæst. 6. per tot. Dom.
Reg. Rovit. decis. 28. nu. 11. vers. frivè sit, Card. Tuscus
lit. F. concl. 316. num. 10. vers. remedium, Consil. Mar-
cianus cons. 28. num. 5. vers. primus, & Anto-
nius de Alex. in l. si domus, §. fin. col. 5. vers. &
pro ista opinione, ff. de legat. 1. hancquæ aleam am-
plexum fuit S. C. facta relatione in Collaterali
Consilio, teste Dom. Pras. de Franch. decis. 202. cu-
jus meminit Dom. Judex Franc. Maria Prat. ad Mu-
scat. de fidejuss. par. 2. quæst. 2. vers. at non otiosa, &
quæst. 5. vers. Exborruui, Dom. Regens de Marin. lib. 1.
quotid. resol. cap. 79. adducens ad hoc firmandum
dumtaxat Petr. Gilken in l. si pater, num. 3. C. de
collat. Solum Philippus Decius in indic. l. si pater,
& l. plus cautionis, (in quo loco non adducitur à
de Franch. nec ab alio, quem viderim) ff. de regul.
jur. ausus fuit hanc verissimam opinionem sub-
vertere, cui, & arridet de Franchis in ead. decis.
202. quin ipse Decius ab ejus addente in d. l. si pa-
ter, confutatur, uti contra communem fermoci-
nans, & sic in eodem loco, in quo nascitur, suffo-
catur ab ejus additionatore, cujus magna est au-
tho-

thoritas, insequitur *Cagnol.* inquit, quod *Bar.* non dicit id, ad quod à *Dec.* allegatur, & *num. 5.* quod deceptus fuit *Decius*, & ante *num. 6.* inquit, *sicquè patet solutio & responsio ad illud vulgatum dictum Decii, quod tibi non nocet, & alteri prodest, & num. 6.* quod moderni *Taurinenses* reprehendunt *Decium*, quem reprobatur etiam *Valent. Franch. add. loco lmo Text. in l. qui autem 14. §. 1. vers. sed, & si quis, ff. de constit. pecun.* qui est opinionis *Decii* Achilles, pugnat contra *Text. in d.l. si mandato meo, teste Muscat. q. 6. sub nu. 3.* quin ille ejus intentionem haud probat, distinguit enim ibi *Ulpianus* duos casus voluntatis, scilicet, & impotentiae, primus habetur ex verbo *text. & si quis*, usque ad verbum *actum est*, secundus ex verbo, *quid si ante, usque in finem*, & dicit in primo casu Reum principalem teneri creditori, si promissus fidejussor, fidejubere nolit, & propterea tantum abest, quod probet opinionem *Decii*, ut potius apertissime stet pro illa *Bald.* & aliorum, secundo casu impotentiae ex causa mortis bene dicit, quod auditur, si aequè idoneum praestare velit, unde *Bald.* dixit *Text. memor.* loqui in fidejussore dando, non jam dato, & *Cagnol. cit. num. 7.* hæc exaravit, & *§. sed si quis, l. qui autem, ff. de const. pecun. per Decium adductum, oppositum probat, dum ita demum id admittit, ubi fidejussor dandus mortuus erat, ex qua causa necessitatis, scilicet, recedimus quidem ab eo, quod dicitur in d.l. si mandato, & notetur quod Cagnol. non dicit, quod ex causa simplicis necessitatis, & sic omni, sed ex qua causa, scilicet mortis, quæ omnia solvit, §. deinceps, authent. de nupt.*

Quin nec possum indemnatum *Muscatell.* dimittere ex suamet sententia jam multatum, sic enim dicit, *d. qu. 6. num. 6. licet temerarium sit contra sententiam tantorum patrum sentire*, quia voluit cum *Decio* speculari novum intellectum *num. 12.* tradit, quem ipso credente, non attigit *Bald.* ruptus est in scopulos errorum, differre namquè dicit fidejussorem à Reo principali, & *tex. in d.l. si mandato*, loqui de Reo principali, cujus *Text.* verba sunt, *Item si dum negotia mea gereres alicui de creditoribus meis promiseris, &c.* quis est iste (dicat *Muscatell.*) qui pro alieno ærè se obstrinxit, nisi fidejussor, vel quod ferè idem est, expromissor? Fidejussor namquè semper est ille, qui alienam suscipit obligationem, etiam si verbis se principalem esse exprimat, non jure ergo praestat novum intellectum contra *Bald.* & tot *DD.* illum *Textum* in fidejussore procedere autumantes, & *Decius* ipsæ contrariae opinionis antesignanus hoc negare non voluit.

Amplius, jure communi nullum constituitur prorsus discrimen inter fidejussorem, & Reum principalem, ex juramento quoque & clausulis, ac renunciationibus fidejussionum; ut propterea fidejussor debitoris appellatione comprehendatur sub statuto de debitore loquente, etiam antequam fuerit conventus, quod solvat, *Afflic. in usib. feudor. tit. qua sint regalia, §. vectigalia num. 114. Ludov. decis. 445. num. 2. & decis. 564. num. 3. Ripa in l. bene est, num. 103. ff. si cert. petat.* illum propriè debitorem præconizans, auctatèr *Decio* reprehendo, & clariùs *Pirrus Maur. de fidejussor. circa d. vers. tit. 1. cap. 3. num. 1.* ex quibus prorsus correus novus *Muscatell.* intellectus. At tu Lector cogita, ram veritatis indagandæ causa sub tua censura hæc annotavi.

15 An, & quando valeat fidejussor agere contra principalem, ut ipsum à fidejussione eximat, inquirunt *Royz decis. 1. nu. 109. Larrea decis. 93. nu. 9. Mantica de tacit. & ambig. lib. 16. tit. fin. num. 11. Christin. decis. Belgic. 138. num. 2.* potissimum, si inceperit principalis maie uti substantia sua, & bona dilapidare, *Henrig. de fidejuss. cap. 15. nu. 25. & cap. 25. num. 63. Fontanell. decis. 541. nu. 15. tom. 2.* quod restringit *Franc. Maria Prat. ad Muscatell. de fidejuss. par. 2. qu. 4. vers. noster verò antesignanus*, quando post inceptam dilapidationem rediret ad bonos mores, ex *text. in l. Lutatius Titius*, ubi *Gl. ff. de fidejussor. Gomez. variar. tit. de fidejussor. vers. tertiò infero.* Necnon quando diù stetit in obligatione, quod tempus Judicis arbitrio remittunt, *Gomez. variar. add. tit. de fidejussor. num. 10. Cenc. de cens. lib. 2. par. cap. 7. artic. 4. num. 7. Trentacinq. var. resol. lib. 3. tit. de fidejussor. resol. 5. num. 3. Cancer. var. resol. par. 2. de fidejussor. num. 88.* & hoc, diù, fuit à Judicantibus arbitratum pro annis octo, apud *Reg. Revert. decis. 499.* in qua *Dom. Reg. de Marinis* hoc ita demum procedere notat, ubi fidejussor in fidejussione steterit, obligatione principali jam commissa, aliàs secus, prout in casibus ab ipso exaratis, & à *Prato in mem. qu. 4. vers. & quatenus.* Vel si fuerit condemnatus, aut in causa conclusum, *Avus meus Prosper Petra ad Capycium decis. 48. sub num. 2.* quiquè ex *Guid. Pap. ampliat*, etiam si fidejussor foret obstrictus vigore instrumenti paratam habentis executionem, quod confirmant *de Franch. decis. 414. Faber lib. 4. Codicis tit. 20. diffinit. 26. in princ. de quo dubitat Franc. Mar. Prat. ad Muscatell. add. par. 2. qu. 4. vers. casui 7. & iterum qu. 6. vers. exborruui, D. Reg. de Marin. ad Reverter. add. dec. 499. num. 2.* & ante ipsos *Fontanell. de pact. nuptial. clausul. 4. glos. 18. par. 3. num. 23. vers. reliquas*, & quod obstrictus dare fidejussores, si velit dare pignora, non liberetur, nec audiatur, spinosa est indagatio, quam extricant *Negus. de pignor. membr. 5. par. 9. num. 2. Maur. cap. 6. sect. 7. num. 5. Franc. de fidejuss. conclus. 7. num. 143. Cagnol. in d.l. plus cautionis. Ripa in rub. de pign. num. 8. Petr. Nicol. Mozz. de contract. tit. de deposit. nu. 21. pag. 177. Pacific. de Salvian. interdicto inspect. 5. cap. unic. num. 17.* Quid verò dicendum sit in correo debendi, an iste ad fidejussoris instar, agere valeat contra correos, ut eum ab obligatione liberet, inquirunt *Cancer. add. par. 2. n. 83. Alvar. Valasc. consult. 36.*

Fidejussor verò de solvendo omne illud, in quo 16 aliquis remanserit debitor ex causa suæ administrationis, non aliter tenetur, quam si debito in vita ipsius constiterit, ex *tex. singulari in l. qui Romæ, §. Augerius, ff. de verb. oblig. concludunt Glosa, Bart. Bald. Angel. ibid. Alex. num. 5. Soccin. nu. 11. Jason num. 6.* & communem esse opinionem præconizat *Soccin. jun. cons. 47. num. 18. & 19.* nec talis liquidatio, cum hærede fieri posset, ex eo quod omnes cautelas, omnesque suas defensiones, quas principalis debitor haberet, hæres ignorare præsumitur: *l. qui in alterius, ff. de reg. jur. §. rectè, instit. de usucap. l. fin. ff. pro socio. & tradit Menoch. cons. 719. num. 45. vers. respondetur*, & in terminis decilum tradit *Barzianus decis. 90. nu. 42. & 43.* & confirmant *Ursill. ad Afflic. decis. 146. num. 6. Faber diffinit. 34. C. de fidejuss. Girardus de Petra Sancta si gual. 27. num. 4. de Marsiliis sing. 304.* aliique quos refert *Escobar. de Ratiocin. cap. 34. num. 8.* qui contrariam sententiam multis mediis sustinet, & post alios,

alios, Dom. Reg. de Marinis lib. 1. quodid. resol. o. 133.

Quodque etiam ad fidejussorem defuncti ministri pecuniarii fisci extenditur, dum fiscus non est privilegiatus, nisi in eo, quod lex expressit, utitur propterea Jure privati, l. quod placuit, ff. de jure fisci, Glof. in l. item veniant, §. in privatorum, ff. de petit. hered. Jason in l. 1. num. 8. Cod. de edendo, Anchar. conf. 101. Surd. decis. 58. nu. 1.

Huic finitima est altera quaestio, num fidejussor Balii, & tutoris, qui juxta Judicis decretum pro certa fidejussit quantitate, rem pupilli salvam fore, dummodo anno quolibet Balius praedictus reddat computa, si computorum redditionem annis singulis non procuravit; quapropter pupilli Balius substantiam consumpsit, teneatur ne pupillo, non solum pro summa in fidejussione expressa, & taxata, sed pro omni eo, ad quod tenetur Balius ille, demum non solvendo effectus & negativa decisum tradit Dom. Reg. Sanfel. decis. 256. tom. 2. cujus meminit Thorus in supplem. compend. decis. verb. Fidejussor Balii. & Tutoris. Fidejussio namque stricti est juris, ipsiusque effectus non extenditur ultra formalitatem verborum, l. quidquid adstringenda, de verb. oblig. l. fidejussores blanditus, C. de fidejussoribus magistratuum, ff. de f. juss. l. damni, §. si quis, ff. de damno infecto, Arzinius de fidejussoribus sect. 1. cap. 6. num. 10. Barz. decis. 70. num. 74. decis. 90. num. 39. decis. 110. n. 14. Dom. Confil. Roccus respons. 62. tom. 2. tradens num. 4. fidejussorem receptam per aliquem, uti alicujus haeredem, si ad recipientem haereditas non spectet, non prodesse verum haeredi, Reg. Cappyc. Latr. consult. 49. num. 7. tom. 1. Pyr. Maur. sect. 3. cap. 6. num. 31. restringens regulam praedictam, quoties fidejussio esset concepta verbis generalibus, ut propterea fidejussio per creditorem in concursu praestita de restituendo quantitatem ipsi liberatam potioribus, & prioribus creditoribus, & contribuendo aequalibus (quae Neapoli viget, de Franch. decis. 200. num. 5. & in Romana Curia, Seraphinus decis. 1311. num. 3. Maurus sect. 3. cap. 12. alias 21. pag. 91.) cedit in beneficium cujusque creditoris, cui proculdubio pecuniam alteri liberatam avocare licebit, fidejussionemque incusare, Dom. Reg. Fab. Cappyc. Galeora lib. 2. controu. 28. num. 30. Thor. in supplem. compend. decis. verbo Fidejussor, qui fuit datus.

18 De hac fidejussione de restituendo, quibus, & quando, & quomodo illa faciat pecuniam extare, & qualiter fiat avocatio pecuniae a creditore posterori, agunt Muscatell. de fidejuss. par. 1. modo 16. de Franch. & addentes dec. 65. 75. & 200. Castillus decis. Sicil. 120. num. 7. lib. 2. Mastr. decis. 126. lib. 2. Fontanell. de pact. nuptial. claus. 5. glof. 8. par. 6. a num. 34. & seq. per tot. & par. 7. per tot. Molfes. ad Consuet. Neapol. par. 4. q. 26. nu. 16. & 17. & seq. Peguera decis. 271. num. 53. Thor. in compend. decis. verb. Creditor secundus, & verb. Creditor primus & Grat. discept. 340. n. 1. 2. & seq.

Et an fidejussor tutoris teneatur etiam pro bonis obventis pupillo ex successione propinquo- rum, & ab eodem tutore administratis, post susceptam tutelam, & fidejussorem per ipsum praestitam affirmativè resoluit R. Rov. dec. 5. quem laudat Thor. p. 3. comp. dec. sect. 1. verb. fidejussor tutoris.

Et num fidejussor liberatus censetur, si credi-

19 tor distulit petere a principali debitore, qui ex culpa, & negligentia sua effectus est non solvendo, distinguunt ex Gomez. var. resol. sis. de fidejuss. num. 9. Dom. Reg. de Marinis add. cap. 133. lib. 1. & Dom. Conf. Roccus tom. 2. respons. notabi l. 50. num. 151. & 152. post Greg. Lopez in l. 8. gl. 4. tit. 18. par. 5. & Jo. de Evia lib. 2. commerc. torrefr. cap. 12. num. 48. dicentes, quod si non facta renunciacione Authentica presenta, Cod. de fidejuss. creditor fuerit expressè per fidejussorem requisitus, ut principalem debitorem conveniat, & non curaverit facere, bene liberetur.

20 Atque hic tandem Commentariorum huic meorum priori Tomo (quo Magnae Curiae Vicariae Ritus quinque & sexaginta supra centum, sub auspiciis clientelae tuae, Serenissima Colorum Augusta, Maria Virgo Deipara; ope simul vestra, Divi Tutelares mei, Carole Borromae, & Aquinas Thoma, Doctor Angelice, expensè explanatiq; prodeunt hodie 13. Maii 1662. die Sabbati eidem Deiparae sacra) finis esto. Illud, unum, candide Lector, maximopere oro, atque obtestor, ut, si quid legendo, commodum, laudabile, dignumque offenderis, eidem Virgini, ac Tutelaribus meis, secundum Deum, totum cum laude, & gloria referas, ac debeas. Si quid verò offenderit te, quod aut a bonis moribus, aut, sana doctrina, aut ab Ecclesiae Romanae juribus alienum esse videatur (quod maxime nolim) illud pro tua sapientia, si excusari possit excuses; si minus, castiges, aut humanae fragilitati, & ignorantiae condones, donec a me coeptum, castigetur. Multa scribere, & nihil errare, ita nulli, praeterquam Divinorum librorum Scriptoribus, Dei Numine afflatis, datum est, ut nihil ille scribat oporteat, qui errare vult nihil. Equidem (quod Christianum hominem, ac probum decet) ita me Ecclesiae Catholicae, ita Pietati, ita Virtuti ac bonis artibus obnoxium profiteor, ut harum omnium, ac singularum causa, millicies mortem oportere paratissimus etiam sim, tantum a vitae meae rationibus abest, ut offendere prudenter voluerim, aut boni Judicis censuram, in hujusmodi delictis effugiam. Illa verò venialia, quae in stylo, aut emendata editione commissa sunt; non vindicem te, sed misericordem desiderant. Quid enim majus aut ornatius (quae meae partes erant) in hoc styli genere, tibi dare potuissim, homo tenui ingenio, tenuiori corpusculo, inter forenses, ac domesticas curas divisus, quarum quaelibet, secum totum trahere facile potest, atque absorbere? Quid tu emendatius expectare ab istis nostris Typographis; ubi nisi Argo sis oculatior, in innumera mendorum multitudine, multa tibi praetereant inobservata, & invisita? ubi, quae veniunt scripta, plus sibi timent ab opificum inscitia, & incuris detrahi lucis, quam consequi typorum beneficio sperent? ubi nihil pensius, quam compendia multa facere, miserorum librorum salute, inter ultimas curas seposita? At, neque in his delictis curandis, parum mihi operae, ac laboris insumptum est; minus tamen feliciter, opinor, quam volebam. Tu, Lector, quod diligentia mea observare non potuit, patientia tua ferendo, condonato, atque alterum Tomum, fortasse emendationem interim expecta. Bene Vale.

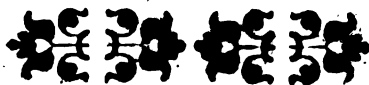
R E R U M
A C V E R B O R U M O M N I U M
M E M O R A B I L I U M

**Quæ in hoc Primo Libro Commentariorum ad
 Ritus M. C. V. continentur.**

**ALPHABETHICA METODO
 LOCUPLETISSIMUS.**

I N D E X

Prior notula Riturum, Secunda numerum, Tertia paginam indicat.

Absens, & Absentia.

Absens est personaliter citandus, ad personaliter residendum, vel privandum beneficio. Rit. 94. num. 5. pag. 274.

Quid in aliis causis. d. n. 5. in med.

Absens si examinandus sit, cuius expensis examinari debeat. Vide in verbo,

Examinandus.

Absentia Advocatorum iustum præstat impedimentum decisioni causa Rit. 99. n. 10. 283.

Quantam dilatio concedi debeat, ad alium advocatum eligendum. n. 11. fol. eod.

Probetur ne juramento advocati absentia. num. 12. fol. eod.

Absentiam allegare, & Reum citatum excusare, cuiuscunque competit procuratori, & etiam agnatis, cognatis, omnibusque familiaribus. Rit. 106. num. 3. & 4. 306.

Accipiens.

Accipiens aliquid à Reo, ut ipsum reatum, & secretum teneat, iuste accipit, quamvis inhonestè petat. Rit. 4. n. 3. 47.

Quid si ex officio manifestare teneretur. d. n. 3.

Acculator.

Accusator, delictum non probans, vel ab accusatione desistens, tanquam calumniator punitur. Rit. 47. n. 19. sub princip. 166.

Accusator in Germania quandiu idoneam nequivit dare satisfactionem, vel ab instituta actione noluerit desistere, tandiu detinebitur cum Reo in carcere, donec adimpleverit. d. n. 19. vers. Verum, in fin. fol. eod.

Accusator, si velit facere partem in Judicio, ad fideiussionem præstandam obstringitur expensarum, d. vers. Verum, in med.

Acta.

Acta facta absque Assessoris consilio, invalida sunt, quamvis in dubio præsumatur, actum esse cum consilio Assessoris, quod officialis egit. Rit. 39. nu. Tom. I.

11.

Acta facta à tutore nomine proprio, præjudicent non sibi. Rit. 24. n. 11. vers. sed acta. 142.

Acta facta coram arbitris, subsistant ne coram Judicibus. d. Rit. 24. nu. 5. 125.

Acta coram uno Judice, probent ne coram alio nu. 4. fol. eod. 124.

Acta facta in Judicio civili, haud probant in Judicio criminali. d. Rit. 24. n. 3. fol. eod.

Acta in Judicio summario, probent ne in plenario. num. 6. 124.

Acta facta in una causa, probent ne in alia inter eandem personas. n. Rit. 24. num. 7. & 9. fol. eod.

Acta facta, durantibus popularibus commotionibus coram Judicibus, deputatis ab ipso populo, sive à Duce Guisa nullam habere subsistentiam, nisi cessantibus. Rit. 56. n. 3. 190.

Acta facta procuratorio nomine, à die receptionis mandati subsistant. Rit. 77. n. 3. 248.

Acta facta tempore feriarum, suscipiantur ne, non opposita ab altera parte feriarum, exceptione. Rit. 92. nu. 9. 270.

Acta, gesta falso cum procuratore, subjacent nullitati Rit. 24. nu. 11. 125.

Gesta verò cum procuratore revocato, an subsistant d. n. 11. in med.

Gesta cum procuratore, cuius mandatum haud productum reperitur in actis, nulla quoque sunt d. n. 11. in fin.

Acta haud obstant in instantia appellationis, nisi in ea fuerint reproducta. Rit. 6. n. 11. 63.

Acta in vim probationis valeant ne produci absque citatione, & quando. R. 30. n. 5. 133.

Acta ordinatoria ad procuratoris officium spectant, & non Advocati. Rit. 100. n. 3. 286.

Acta originalia danda non sunt appellanti in causa appellationis, sed exemplar dumtaxat illorum. Rit. 26. n. 2. in fin. 126.

Acta parti, an, & quando edenda sint. Rit. 113. nu. 3. in fin. 313.

Acta quicumque penes se habet, præsumit ut quod omnia percunctatus fuerit. Rit. 24. n. 13. 125.

Actorum copia danda est tantum parti interesse habenti.

E e e

t i,

ti, & non alteri: Rit. 26. n. 4. 127.
 Idque antequam asseruentur in Archivio, sedis ve-
 ri post. n. 5. fol. 127.
 Adoratorum cumulatatio quod est facta que facienda est penes
 aliquem Magistrum, originalia sunt transferenda
 ad eum, ad quem pertinet cumulatatio. Rit. 96. n. 4.
 179.
 Ceterum Vide in verbo. **ACTIO.**
Actio.
 Actio pro dote, quam habet soror super fructibus, potest
 test fratri primogenito, absque assensu. Rit. 50. nu.
 10. vers. Eadem certe. 174.
 Ea non est ad feudum, sed tantum ad pecuniam, ideo
 judicari non debet ad instar actionis ad feudum. d.
 n. 10. vers. Et quod actio.
 Possitne fieri exequutio super feudo, non facta prius
 discussione omnium bonarum burgensaticorum. d.
 vers. Et quod ad id in fin. 174.
 Possit ne fieri exequutio super fructibus feudi con-
 tra tertium possessorem. d. nu. 10. vers. **ACTIO.**
 ro Ducissa, in med.
 Actio una electa ad aliam convolari prohibitum est
 rit. 134. n. 16. 348.
 Quid si competat via activa, & executiva. d. nu.
 16. **ACTOR.**
 Actor ad editionem processus originalis, agitati in S.
 C. non tenetur, dum copiam nonnullarum scriptu-
 rarum, ex eo exemplatarum, exhibuit in Regia Ca-
 mera. rit. 24. n. 2. 124.
 Actor ad incusandam contumaciam adversus cita-
 tum quod tempus habeat, tam in foro seculari,
 quod ecclesiastico, & tam si citatus degat in Civi-
 tate, ejusq; Suburbis, ac districtu, quam in
 122. n. 2.
 Actor ad terminum integrari non potest, si eo elapsa
 neutra pars quidquam probaverit, nisi ex magna
 causa. Rit. 89. n. 4. 266.
 Actor cogitur cedere Reo actionem; Reus vero minime
 Actori, & cur. rit. 21. 85.
 Actor in Judicio **ACTOR.** vel prosequendo, an valeat
 variare **ACTOR.** actionem mutanda sine Reum. rit. 134.
 nu. 12. 348.
 Actor qui semel termino circumducto causam de no-
 vo suscitavit, si de hinc fiat contumax, adeo jus
 sum amittit, ut circumductione termini cessau-
 it, nequeat tertio causam intentare, & citationem
 super eadem impetrare. Rit. 95. n. 4. 278.
 Actor qui semel deposuit, teneatur ne rursus depon-
 re super aliis articulis. rit. 70. n. 4. 231.
 Teneatur ne deponere super articulis impertinenti-
 bus. nu. 5. fol. eod.
 Actor tres habet vias incedendi adversus Reum con-
 tumacem, & quas. rit. 65. nu. 7. 278.
 Actor, vel Atrix tam in M. C. V. quam alibi, ubi ipsa
 Curia residet procuratorem constituere non po-
 test, nisi post litis contestationem. rit. 108. in fin.
 308.
 Idque servatur quoque in Civibus Neapolitanis,
 ibid.
 Actores principales, & conventi, quandocumque ci-
 tantur, ut respondeant super articulis, exceptio-
 nibus, & quibuscumque positionibus, proprium fa-
 ctum tangentibus, respondere debent in secreto,
 & sub silentio coram Judicibus Curia, absq; consi-

lio procuratorum, **ACTOR.** **ACTOR.** rit. 79. in
 corp. 249. **ACTOR.** 7. 250. & nu. 20. & 21. 251.
 & num. 25.
 Quid dicendum, si expugnari debeat persona idota,
 seu rusticus, quos ne, suum habere procuratorem,
 vel Advocatum. 22.
 Quidve dicendum in muliere. n. 29. 251.
 Actores principales quibus in Curia in d. n. 108.
 cogantur d. rit. 79. n. 32.
 Potissimum **ACTOR.** **ACTOR.** **ACTOR.** num. 33. fol. eo-
 dem.
 Actoris presentia, in accusanda **ACTOR.** **ACTOR.** us-
 que ad id requiritur, ut in causis ipsis capitalibus
 si fisci procurator voluerit, sam accusare, presen-
 tialiter, & personaliter debet hoc facere. Rit. 95. nu.
 278.
 Actorum Magister M. C. V. vel ejus locumtenens, po-
 tere habet. **ACTOR.** **ACTOR.** **ACTOR.** **ACTOR.**
 feruntur sententia definitiva, & quod legitur ip-
 sa sententiam item mensem, & annum. rit. 37. in cor.
 Actorum Magistri adnotare debent in quinternio depu-
 zato, & scribere omnia acta, qua sunt in Curia per
 dies, ac quinternos facere omnium hancorum, ter-
 tiarum, & compositionum dicta Curia, quinter-
 nosq; predictos conservare in **ACTOR.** **ACTOR.** in dicta Curia
 pro tempore existente, & ad id **ACTOR.** **ACTOR.** vel depu-
 tando. rit. 24. in cor. 124.
 Actorum Magistri codicem omnium **ACTOR.** **ACTOR.** **ACTOR.**
 re debent, & quolibet die **ACTOR.** **ACTOR.** Regenti
 Mag. Curia, vel Advocati fisci, notificare. rit. 32. nu.
 4.
 Actorum Magistri in nostris Regis Tribunalibus, pro
 fidejussionibus, quas suscipiunt, tuta conscientia
 mercedem exigunt. rit. 159. n. 8. 378.
 Modestius tamen hac facultate uti debent. num. 9.
 378.
 Actorum Magistri nihil in pecunia, vel aliis re-
 bus recipere adeant a quocumque pro actis, scriben-
 dis, & faciendis in dicta Curia, exceptio pro copia
 scripturarum, exceptisque fidejussionibus, compa-
 ritionibus, litteris, & scripturis sententiarum,
 necnon cassationibus, presentationibus, &c. rit. 25. in
 cor. 125.
 Ponere quoque tenentur omnes scripturas, & proces-
 sus in dicta Curia, & cassano communi. rit. 26. in
 cor. 126.
 Debent etiam interesse in dicta Curia, sive ad minus
 unus ipsorum continuo permanere, & a Curia pra-
 dicta non discedere, licentia a Locumtenente non pe-
 tit. rit. 27. in cor. 127.
 Actorum magistri notificare debent Judicibus omnes
 illos, qui per Mag. Cur. fuerunt banniti, & condem-
 nati, nec comparuerunt eodem sero, contumaciam
 purgaturi. Necnon ipsa die facere mandatum exe-
 cutivum, secundum quod merita cause exigunt,
 & requirunt, de illis scilicet, qui non comparue-
 runt, & purgaverunt contumaciam predictam.
 rit. 28. in cor. 128.
 Actorum magistri non tu, diuq; morari non tenentur in
 Curia, sed continuu moraliter intellecto. rit. 27. n. 1.
 127.
 Obstringuntur ad acta exhibenda originalia, & te-
 nent Archivaria. rit. 96. n. 1. 279.
 Actorum Notarius in Curia Regis, & qualibet ipsa-
 rum

num scribere debet acta per scriptores suos : instrumenta verò sententiarum scribat manu propria. rit. 34. in cor. 135.
Actuarii Civiles tantum fideiussiones capiunt, tam in civilibus, quam in criminalibus, sed quas capiunt in criminalibus, denunciare debent ipsis actuariis criminalibus. Ritu 33. numero 3. 134.
Actuarii criminales non omnia exequentur, sed aliqua per civiles exequentur, & maxime fideiussionum captura. Rit. 13. num. 3. 91.
Quantus sit numerus actuariorum criminalium nu. 4. fol. 91.
Ipsiq. ac Scriba, nec olim, nec hodie sedere consueverunt, & quando. nu. 6. fol. eod.
Actuarii, & omnes Amanuenses, haud valent, ab inope tuto salarium arripere. Rit. 23. num. 11. 122.
Actuarii, & subactuarii, tam criminales, quam civiles, quot sint hodie, quot ducatos lucrentur, quantivè vendatur eorum officium Rit. 2. num. 23. 32.
Actuarii, etiam annuali tempore duraturi, veniant ne appellatione officialium. Rit. 2. num. 61. 39.
Actuarii fideiussiones, quas recipiunt, eodem die revelare tenentur locum tenenti, seu iudicibus, & Curia. Rit. 33. num. & 2. 133.
Actuarii in Curia Ecclesiastica debent esse Notarii. Rit. 161. num. 5. 386.
Actuarii possunt manu Scriba acta ostendere, ipsi tamen acta subscribentibus. Et hoc usus etiam prolati in sententiis. Rit. 34. num. 1. 135.
Satis ne sic, si Actuarius propria manu scribat diem prolati sententia, & consequentivè ipse legat. num. 2. 135.
Quid in casu foriudicationis. num. 2. fol. eod.
Actuarii recipere aliquid prohibentur, nisi in aliquibus casibus. Rit. 25. nu. 1. 125.
Actuarii retinere debent quinternos, seu libros, & etiam processus, civiles quidem, non criminales, qui in Archivio publico asservantur. Rit. 24. num. 1. 124. & Rit. 26. num. 1. 126.
Actuarii quas diligentias adhibere debeant in capiendis fideiussionibus : & quando teneantur de proprio. Rit. 135. num. 24. 349.
Actuariis liceat ne habere scribas ad certum, & determinatum numerum. Rit. 161. num. 4. 386.
Actuarius capiendos obligationes ponens acta, obstringatur ne, cognoscere contrahentes. Rit. 128. num. 7. 337.
Liceat ne Actuario, fideiussionem capere nomine Curia, & sic absq; iudicis presentia. Rit. 44. num. 2. 148.
Actuarius, & scriba valeat ne scribere, & subscribere acta iudicialia per alium : Rit. 2. num. 42. 36.
Actuarius, & scriba offendentes articulos parti adversæ autè publicationem, pena falsi puniuntur. Rit. 3. num. 18. 44.
Actuarius jur. communi figurare potest actum, rogatum à suo scriba, quem substituit, ac si ipsemet rogasset. rit. 35. nu. 2. in med. 136.
Dicitur Magister Actorum ex usu omnium gentium. rit. 36. num. 1. 137.
Actuarius num possit esse quis in propria sua patria, vel provincia. rit. 63. num. 13. 207.
Actuarius requiratur ne hodie, ut sit Notarius, pos-

fitq; per ejus scriptorem scribere acta. rit. 36. num. 1. in fin. & num. 2. 137. & rit. 161. num. 2. 386.
Actuarius, si extra locum iudicii accedere habeat, sumptibus fisci debet accedere. rit. 23. num. 11. in fin. 122.
Actus.
Actum quid sit, minime spectandum est, sed quid agi vel fieri debeat. rit. 1. num. 18. in fin. 17.
Actus faciendi in die feriata, in multis casibus non differuntur in diem, non feriatam, sed eadem tractantur. rit. 80. num. 5. in med. 253.
Actus, qui fieri non potest uno die, quia forte festivus erit, fit die sequenti juridico, & dicitur, quod tali die fieri non potuit, ob tale festum d. rit. 80. in cor. 252. & num. 2. 253.
Actus si per absentem explendus sit, cujus expensis expleri debeat. rit. 153. nu. 4. 371.
Actus, solemnitate omissa, non vitiat, quando ex aliis satisfactum est menti Statuentium. rit. 123. num. 22. 328.
Additamentum, & Additio.
Additamentum ejus sit natura, cujus est principale. rit. 1. num. 70. in med. 28.
Additio dicitur pars illius, cui additur, nec per additionem novus fit contractus neque novus libellus, nec pro ea aliud est solvendum vectigal. rit. 6. nu. 8. in med. 62.
Adjuncti.
Adjuncti in votis proferendis teneantur ne, votis inherere aliorum, vel de per se votare, vota proferendo diversa. rit. 98. num. 3. 281.
Admiratus
Admirati magni tribunal coequale est M. C. V. & ab ejus decretis appellatur tantum ad Sac. Consilium rit. 1. num. 38. 21.
Sedet ipse iudex in S. C. & in Regia Cappella. d. nu. 28. in fin.
Parem jurisdictionem habet cum M. C. limitatam tamen in omnibus causis Maritimis. num. 29. fol. eod.
Omnia delicta ab eo componuntur, præter crimen raptus, & osculi violenti, proceditque per viam litterarum hortatorialium. num. 30. fol. eod.
Advena.
Advena Doctor, eminentis tamen scientiæ, rectè ad collegium admittitur. rit. 63. num. 9.
Advocare, & Adlocatus.
Advocare nequeunt infame. rit. 101. nu. 61. vers. hæc ratione. 296.
Advocati, & procuratores, promittentes eventum negotii, & sententiæ, fugationis pena damnantur. rit. 3. nu. 17. 44.
Advocati, & procuratores fiscales causas pupillarum, viduarum, & miserabilium personarum gratis fore debent. rit. 19. num. 3. 109.
Advocati etiam in principio, anni valent salarium expetere, omnique jure hypotheccata habent bona, ab ipsis patrocinata. rit. 58. num. 14. & 15. 200.
Advocati excusantur à muneribus, sicut, & milites, ac militare dicuntur, gaudentque omnibus privilegiis, quibus milites. rit. 101. num. 11. 292.
Fruantur ne omnibus privilegiis, concessis Doctoribus, actu legentibus. num. 12. vers. Nos autem, fol. eod.
In quo differant à Doctoribus. nu. 61. 295.
E e e 2

- Advocati est stare, quasi in actu pugnandi, Judicium vero est sedere. d. rit. 101. nu. 62. 296. & rit. 102. nu. 6. 298.*
- Quatuor praeteris debent esse Advocati partes. d. rit. 101. num. 63. 296.*
- Advocati fscalis munus venali suffragio non obtinetur, sed eligitur praestantior ex Advocatorum cetu. rit. 17. nu. 8. in med. 105.*
- Advocati in Curia filere ne debeant. rit. 103. num. 4. & 9. 299. 300.*
- Ubi Demosthenes, & Oltradus probro notantur ob silentium. nu. 6. & 7. fol. eod.*
- Advocati in perorando debent se exhibere maturos in vultu, gestu, & voce. rit. 101. nu. 64. 296.*
- Quomodo se habere debeant cum Advocatis alterius partis. nu. 68. 296.*
- Advocati in sedendo, loca habeant per ordinem, nec accedere audeant ad bancam, nisi vocati, nec se intromittant in actis ordinatoriis, spectantibus ad ordinem causarum. Quilibet quoque Advocatus, qualibet vice, qua venit ad bancam, ponat duas causas tantum. rit. 100. in corp. 285. & num. 2. 286.*
- Idque quomodo fit intelligendum. nu. 1. 286.*
- Quare se intromittere non debeant in actis ordinatoriis causarum. n. 4. 286.*
- Advocati in Tribunalibus non solum stantes, sed modo quoque vertice Judices alloquuntur, quod secus est in privato loco. rit. 102. nu. 7. 299.*
- Advocati incitiam, inchoantis Judicium ordinarium, ubi exequuntur erat procedendum, sub principali praedjudicare non potest. rit. 134. nu. 15. 348.*
- Advocati in liberatione pecuniae pro eorum patrocinio in creditorum concursu, ad solitam cautionem, sicut, & ceteri creditores, de illa restituendo cui, & quibus, & ad omnem ordinem tribunalis, sed Commissarii, minimè adstringuntur. rit. 58. num. 16. 200.*
- Advocati liciti honorarii quantitates egredi non possunt, considerata magnitudine causa, eorumque facultas, & tribunalium consuetudine. Quare quantitas intelligatur liciti honorarii. d. rit. 58. num. 7. 198.*
- Jure autem Regni nostri Advocatos pro honorario sexagesimam habere, mandatum est. d. nu. 7. vers. ex jure.*
- Idque patiatur ne exceptionem in causis civilibus. d. num. 7. vers. communionis.*
- Pendant ne ex Judicis arbitrio, statuere salarium Advocato, correspondivum, tum ad tempus, quo lis perduraverit. vers. communionis, in med. 198.*
- Postque justum pretium ac mercedem recipere jussit Nero: Et Claudius Caesar prior premium pro advocacy instituit. num. 5. 198.*
- Advocati munus contra te suscipere possunt ne in eadem causa, cujus secreta tibi mandaveras. rit. 99. num. 2. 283.*
- Advocati, ne unum acciperent, aut pecunia, aut domi, Romani constituere legem Cimbiam, seu Titiam. rit. 58. nu. 3. 197.*
- Advocati nomen aliquo modo competit ipsis Sanctis. rit. 101. nu. 74. 297.*
- Beata Virgini congruit etiam absolutè, & simpliciter loquendo. nu. 75. fol. eod.*
- Ipsumque Christum Dominum propriè esse Advocatum, affirmatur. nu. 76. fol. eod.*
- Advocati omnes Egenis, & miseris sine pretio patrocinari tenentur. rit. 23. nu. 10. 122.*
- Nec jusjurandum, emissum, de non praestando patrocinio gratis, in hoc suffragatur. d. num. 10. in med.*
- Oblatam à paupere mercedem, respicere tenentur Advocati. d. nu. 10. in fin.*
- Advocati prius juniores, deinde seniores causam proponere debent. rit. 2. nu. 8. in fin. 31.*
- Quid servetur in nostro Sacro Consilio. num. 9. fol. eod.*
- Advocati, promovendi ad officia Regia, vel ad judicatum M.C.V. stricto examini, vigore pragmatice, band sunt subiiciendi. rit. 16. nu. 13. vers. Quin. 102.*
- Advocati procuratoris ab officio abstinere debent, alioquin nobilitatem amittunt rit. 100. n. 5. 286.*
- Advocati sedulo, & non per fugam acta cognoscere debent, sed perlegere, & meditari testium depositiones, &c. rit. 72. nu. 11. 239.*
- Advocatorum Neapolitanorum laudes quis nam recenscat. rit. 98. nu. 4. 282.*
- Quanti fuerit apud Jura, & Doctores advocatorum munus, quantisque laudibus celebratum. rit. 58. num. 1. 197.*
- Advocatorum distributio, salarium non habentium, etiam de publico, fieri debet in Curia. rit. 99. in cor. 282.*
- Quod hodie non servatur. nu. 25. 284.*
- Et parte instante, debet Judex ex Advocatis insignibus, ab altera electis, sejungere aliquos, ejusque mandare, ut alterius jura tucantur. n. 3. 283.*
- Peccat ne subtrahens omnes, & meliores Advocatos. d. num. 3. in fin.*
- Advocatorum solertia, ac studium ubi defuerit, Judicium ingenia providere, & opem ferre debent. rit. 75. nu. 14. 247.*
- Advocato debetur stipendium, licet orat pro Principe. rit. 58. num. 9. 199.*
- Et debetur totius anni salarium, & si infra annum mori contingerit. num. 10. 199.*
- Quamvis fueris infirmitatibus doctus. nu. 11. fol. eod.*
- Debeat ne illi palmarium, ultra salarium, pro victoria puri incidentis, & decreti, quod provisionale vocant, an solum incidentis principalis, & magis momenti. nu. 12. fol. eod.*
- Advocato band licet, ad aliam partem tuendam transire, praetextu, quod sibi salarium non sit solutum; praevicatoris enim notam non effugiet. d. rit. 58. nu. 17. vers. cancat. 201.*
- Advocato suppeditatur merces à publico solum si sit fisci, & pauperum, casus vero praestatur à clientibus, adhuc nulla praecedente conventionis stipendii rit. 99. num. 9. 199.*
- Advocatum Toga demonstrat; sicut clamys militum, purpura Regem Stola Sacerdotum, & Cuculla Monachum. rit. 101. n. 56. 295.*
- Advocatus antiquior praecedere debet alio Advocatum in sedendo. d. rit. 101. in cor. 289.*
- Idque quando servetur n. 58. 295.*
- Advocatus à pluribus quotannis stipendiat, inter se jurgantibus, cui magis patrocinari debeat. rit. 23. nu. 15. 123.*
- Advocatus contra amicum patrocinari, non potest obstringi. rit. 4. n. 3. vers. hinc infer. 47.*

Patrocinari tenetur non gratis, sed illi salarium persolvendum est, atque ejus fecundia, & fori consuetudine. rit. 99. num. 5. 198.
Potest compelli Judicis auctoritate, & etiam Ecclesiastica. ca. num. 7. & nn. 8. fol. 198. 199.
Advocatus exemptus est à quocumque numero personarum. rit. 101. n. 17. 293.
Et etiam à tutela excusatur. nu. 18. 293.
Advocatus fidelitatem exposcit, nec causa secreta propalare debet; nam secus scripturas sui clientis adversario offendens, pena falsi punitur, tanquam prævaricator, ac infamis efficitur. rit. 3. num. 16. 43.
Advocatus fisci qualis esse debeat. rit. 18. nu. 1. 106.
& rit. 19. num. 2. 109.
Quot assequantur privilegia fisci advocati ex dignitate, quam à fisco sibi mutuunt. d. rit. 18. num. 2. 106.
Dicatur ne inquisitor Advocatus fisci, num. 4. fol. eod.
Quanam suspensiones proponi possint adversus fisci advocatum. num. 2. fol. eod.
Si deinde fiat Judex, possit ne recusari, ut suspectus. num. 5. fol. eod.
Removeri ne possit ab ipso inquisito. d. num. 5. in fin.
Advocatus fisci in omnibus causis fiscalibus interesse debet; alioquin sententia, contra fiscum lata, corruit. d. rit. 18. num. 9. 107.
Recipiuntur tamen causa criminales; quamvis in Regno in omnibus debere intervenire, certum est, in quavis causa, coram quovis Judice agitata, etiam in Curia Admiratio, Artis Serica, ac Lane. d. n. 6. Intervenire nam debet, etiam in relationibus faciendis, tam in Sacro Consilio, quam in Collateralibus. d. num. 6. in med. 106.
Debeat ne interesse etiam examini testium num. 8. fol. 107.
Advocatus fisci omnibus privatorum Advocatis antecellit, eique, tanquam patri, reverentia debetur. Rit. 17. num. 7. vers. sed ille. 105.
Advocatus, & procurator fisci potest, etiam in M. C. patrocinari, in causis quoque, fiscum non tangentibus. rit. 11. num. 2. 86.
Advocatus, & procurator fisci, necnon pauperum pro defensione causarum fisci, pupillorum, viduarum, &c. nihil recipiant, sed gratis patrocinentur, contentique sint gagiis suis. rit. 19. in cor. 108.
Advocatus fisci nihil agere potest sine ejusdem fisci procuratore, nec à contra. rit. 17. in cor. 103. & rit. 22. num. 2. 120.
Possit ne quis esse fisci Advocatus in propria patria. Vid. in verb. Judex.
Possit ne patrocinari in causis filiorum, parentum, ac pupillorum, quorum est tutor, etiam contra fiscum. rit. 18. num. 11. 108.
Possit ne in omnibus patrocinari, si à superiore licentiam obtinuerit, vel ab eo compulsus fuisset. d. num. 11. in fin. 108.
Advocatus fiscalis veniat ne appellatione Officialis. d. rit. 18. num. 9. 107.
Appelletur ne comes & Regius Consiliarius. d. num. 9.
Diciturque pars Corporis Principis. d. n. in fin. 107.
Advocatus seu procurator ad examen cogi non possunt eorum, quæ uti tales noverunt, & consulti fuerunt, quamvis veritas aliter haberi non possit. rit. 3. num. 16. vers. hinc advocatus. 43.
Nec ad deponendum adstringuntur timore monitorii.

d. vers. hinc advocatus in fin. 43. 44.
Advocatus ex vi pecunie promissa, non solum tenetur profequi causam in primo Judicio, sed etiam interposita appellatione. rit. 58. n. 13. cir. med. 200.
Advocatus expellere num possit fabrum, & alleantem, à vicinio domus. rit. 101. num. 13. 292.
Advocatus de salario convenire potest cum Cliente, tum ante, tum post litis contestationem; idque debetur ei, etiam non promissum, nec sua ex taciturnitate censetur remissum. rit. 58. num. 17. 200. & cir. med. 200.
Advocatus incedere debet togatus, ut Judex; licet usus id non permittant, cum solum Regii Officiales gestent togam. rit. 101. n. 13. & n. 15. 293.
Advocatus Mulioni equiparatur, qui sicut tenetur nomine culpæ, si propter imperitiam impetum mularum retinere non potuit, ita, & advocatus, si propter inscitiam, vel negligentiam perdat causam. rit. 58. n. 8. vers. potissimum, in med. 199.
Advocatus in causa constitutus, & de ejus meritis minimè instructus, potest ne in ea intervenire, ut Judex. rit. 11. nu. 11. 88.
Possit ne esse Arbitrator in causa, quam patrocinatus est. d. n. 11. in fin. & n. 12. fol. eod.
Quid de jure communi d. n. 12. cir. fin. 88.
Advocatus minimè ascendat ad bancam, nisi vocatus per Judices habdomadarios; & vocatus, duas tantum causas proponat si multitudo esset causarum, & sub qua pena. rit. 102. in corp. & num. 1. 298.
Contradicit tamen praxis, cum scilicet Advocatus alloquitur Judicem domi n. 3. fol. eod.
Advocatus in loquendo, & scribendo debet esse pauciloquius. rit. 103. n. 12. 300.
Advocatus pauperum M. C. V. pro suo salario consequitur annuos ducatos tercentos, quod deinde augmentum fuit ad annuos quingentos: Sedet in Aula cum Judicibus: In domibus Consiliariorum cunctos Advocatos præcedit, & prima hora, pauperum causas pertractat. rit. 23. n. 3. 121.
Sed solum causas criminales. n. 6. 121.
Ac interesse debet, cum Judices in causa suffragia præstant, presente tamen fisci patrono, secus eo absente. n. 4. 121. & vers. hinc paritissimus. 121.
Dicitur Regius Officialis. n. 5. fol. eod.
Deberet ne eligi Advocatus pauperum pro eorum civilibus peragendis causis. nu. 6. fol. eod.
Ubi commendatur Mos Jurisperitorum Hispanorum qui in quodam Oratorio conveniunt, ibique duo eliguntur qui ad menses pauperum lites pertractent. d. nu. 6.
Memorantur quoque in urbe Neaplitana duo Advocatorum Catus, quorum unus in Camiterio SS. Apostolorum Patrum Theatinorum sub tit. Sancti Joannis hoc charitatis officium exercet: Alterum apud Patres Soc. Jesu in Domo professa, sub tit. Sancti Eleazarri, quod fuit erectum de anno 1646. n. 7. & 8. 121. 122.
Qui Catus Sancti Eleazarri fuit impeditus, decreto Collatoralis Consilii, instante illo Sancti Joannis. d. n. 8.
Quod impedimentum (salva pace tanti Senatûs) multis iuvebitur. ab Auctore. d. n. 8. vers. equidem fol. eod.
Advocatus pauperum contra Curiam, & contra omnes, & pro omnibus, quos ipse vult advocare potest. **EXCEC**

- exceptis causis Ecclesie, pupillorum, viduarum, & miserabilium personarum quibus gratis advocare tenetur. d. rit. 23. in cor. 120. & num. 12. vers. Advocatus. 123.
- Advocatus pauperum, orta lite inter duas miserabiles, utrum tui obstringatur. d. rit. 23. num. 14. 123.
- Quid si paribus privilegiis perfruantur. d. n. 14. vers. quod si fol. eod.
- Advocatus qui est, haud exercere poterit officium assessoratus. rit. 39. n. 5. 141.
- Aegritudo.**
- Agritudo inter casus fortuitos merito supputatur. rit. 8. n. 8. 73.
- Aequalitas.**
- Aequalitas in Judiciis plurimi facienda, ac aequalitate pro omnibus pendendum est. rit. 74. num. 1. 242.
- Ærariatus, & Ærarius**
- Ærariatus ad Officium exercendum potest Baro eligere, & remunerationem cogere alterum ex vassallis. rit. 45. n. 3. 150.
- Ærarii Baronum captivam vassallarum pro Baronibus exactioibus nequeunt demandare, absq; iudicis mandato. Rit. 38. n. 9. 139.
- Ærarii exequi nequeunt contra debitores introituum baronialium nec illos capi facere absq; iudicis mandato. d. rit. 45. n. 14. 153. & vers. Sed parvipensis. 153.
- Ærarii rationes non sunt ad annum protelanda, sed revidenda infra duos menses, à die transacti anni, & completi Officii, Baronesq; id differentes, compelli possunt. d. rit. 45. n. 15. in fin. 154.
- Nec quidquam consequi valens Rationales pro computorum revisione, aut pro consignanda Ærariis copia litterarum significatorialium. num. 16. fol. eodem.
- Teneantur ne Ærarii solvere rationalibus iustum salarium si computa instent, revideri. d. num. 16. 16.
- Ærarios contra possit ne allegari consuetudo, qua à Zeletpis Judicibus, an sit approbanda. d. rit. 45. n. 12. 153. & n. 13. 153.
- Ærarios ditiores eligi per Barones, non per annum, sed in perpetuum, gravamen est. d. rit. 45. num. 15. 153.
- Ærariorum gravamina. Vide in verbo, Gravamina.
- Ærarios habiles eligere onus ne sit universitatis. d. rit. 45. n. 3. in med. 150.
- Ærarium eligere haud potest Baro, jurisdictionem tantum habens criminalem. d. rit. 45. num. 3. vers. Hoc tamen. 150.
- Ærarium eligere potest Baro, etiam qui antecedenti anno fuit Syndicus, quemadmodum qui hoc anno est Ærarius, poterit sequenti anno eligi quoque Syndicus. d. rit. 45. n. 4. fol. eod.
- Ærarius Curia, seu Regius Perceptor, efficere debet libram, seu quaternum proventum lucidum, & distinctum in debita forma, necnon de omnibus actis, de quibus commodum possit provenire Curia pralibata. d. rit. 45. in cor. 149. & num. 2. 149.
- Quod circa acta recessit ab Aula, & Actuarius Curia id commissum est. d. num. 2.
- Ærarius haud cogitur curam habere territorii, & vinea feudalis, sed fructus tantum percipere, & custodire. d. rit. 45. num. 8. vers. Ex qua. 151.
- Ærarius fructus exactos in territorio haud tenetur per se ipsum aliò deferre, sed mittere tantum, expensis, & periculo Baronis. d. rit. 45. nu. 8. 151.
- Teneatur ne fructus inexactos persolvere. num. 9. 152.
- Num teneatur de proprio, si consueto more haecenus observato in locandis rebus baronalibus, usus sit, nec alium idoneorem, aut aptiorem invenerit conductorem. d. num. 9. in med. 152.
- Ærarius in Jure multis modis nuncupatur. d. rit. 45. num. 2. vers. Multis autem modis. 149. 150.
- Dicitur procurator domini, habetque omnium bonorum ejus procreationem. d. num. 2. in med.
- Ærarius qualis eligendus sit. d. rit. 45. n. 6. 150.
- Excuset ne ab hoc munere senectus, concurrente tamen valetudine. num. 7. fol. 151.
- Possit ne illum Baro eligere, ut munus exerceat extra propriam patriam. d. num. 7. vers. Eligere.
- Ærarius rationem reddere tenetur in loco gesta administrationis, seu coram Judice superiore ipsiusmet loci. d. rit. 45. n. 17. in fin. & nu. 18. 154.
- Ærarius si locaverit baronales redditus ad plures, & expressos annos, tenebitur ne ipse, vel successor, maxime pro tannis, decurrendis post finitum ab ipso locante officium. d. rit. 45. num. 11. 152.
- Quid, si successor illius nominis periculum agnosceret, & quando dicatur agnoscere. d. num. 11.
- Ærarius tenetur non modo de iis, qua gessit, sed quae gerenda suscepit, omnemque dolum, & culpam avertere, teneturque rationem reddere, ac de ommissis, & commissis: nec liberum arbitrium habet distrabendi. Et quos codices teneatur conficere. d. rit. 45. num. 2. cir. fin. 149. 150.
- Affectus.**
- Affectus, deductus ad actum proximum pro effectu consumato punitur, ob delicti atrocitatem. rit. 68. n. 4. 223
- Agis.**
- Agis Dux Atheniensium omnium usurariorum combussit tabulas. rit. 20. num. 2. 112.
- Alexander.**
- Alexander Imperator, nihil magni moliri unquam ausus est nisi consulentibus viginti viris Juris peritissimis, ac integerrimis. rit. 84. n. 9. in mod. 258.
- Alexandri Medicei sagacitas commemoratur. rit. 4. nu. 7. vers. Hoc autem loco. 49.
- Allegationes.**
- Allegationes parti adversae commodare, vel copiam tradere, liceat ne Judici. rit. 75. num. 15. 247.
- Allegationes, ut plana sint, dilucida, & veritatis splendore conspicua, quam maxime curandum est. d. rit. 75. num. 12. 246.
- Ac munita veris, & firmis doctrinis, cum auctoritate alienius legis, Glosa, vel Doctoris. d. nu. 12.
- Quinam Authores pro defensione causa nominandi sint. num. 13. 246.
- Allegationibus parvis opus est in causis parvis. d. rit. 75. num. 15. vers. At in parva. fol. 247.
- Aloysius.**
- Dom. Aloysius Gamboa Reg. Consil. laudatur. rit. 56. n. 10. vers. Alia. 193.
- Dominus Aloysius Maria Macedonius, olim Judex M. C. V. in civilibus laudatur.
- Eumque fore manutenendum in officio exercendi primarium hujus Civitatis, nil obstante, quod ad judicandi munus, esset electus probatur. rit. 8. nu. 72. 72.
- Ubi

Ubi adducitur decis. Sac. Conf. d. n. 5. vers. Et relata. 72.
Alphonsus.

Serenissimus Alphonsus Aragonum Rex Sicilia, adoptatus à Regina Johanna II. in filium, & Regni successorum, deinde Neapoli pulsus, & quart. In prim. num. 2.

Quo tempore hujus Regni acceperit investituram in Ecclesia Majori hujus Civitatis, quam Nicolaus Papa V. ratam habuit. num. 3. fol. eod.

Quo tempore febrim corruptam objerit in arce Lucullana, vulgò (Castello dell'ovo) Et laudatur. d. num. 3.

Serenissimus Alphonsus Senior, Rex Aragonum, abolevis sponsibus, & trigebus per omnes Judices Regni exigi solitis, offic. alibus ipsis stipendium, seu salariam de anero regio constituit, quod à Carolo V. fuit confirmatum. rit. 14. num. 13. 95.

Amicitia.

Amicitia vinculum non novius conjungit homines, quam consanguinitas. rit. 160. num. 25. 385.

Enarrantur amicitia exempla, scitu digna. d. n. 25.

Andreas.

Dominus Andreas Tiracuellus, quia integrum conscripsit tractatum de nobilitate, summo in hac re est auctoritatis, ac ceteris preferendus, etiam contrarium sententiam in laudibus. Rit. 100. num. 9. 286.

Annotatio.

Annotatio bonorum contra delinquentes contumaces, ac haereticos, quando facienda, & super quibus rebus. rit. 132. num. 1. & num. 2. 344.

Possit ne fieri ante condemnationem, etiam ad effectum simplicis bonorum inventarii. num. 3. fol. eod.

Possit ne fieri, tam nobilium, quam immobilium, etiam existentium extra Regnum. num. 4. fol. eod.

Possit ne fieri in iuribus, & actionibus. num. 14. 245.

Quam ob causam fiat haec bonorum annotatio. num. 16. fol. eod.

Cesset ne hodie ista annotatio in Regno. num. 17. fol. eod.

Annui Introitus.

Annui Introitus. Vid. in verb. Contractus annorum introitus.

Antichristus.

Antichristus tanto tempore predicabit, quanto, & Christus Dominus. rit. 136. num. 1. 352.

Antiquior.

Antiquior non aetate, sed gradu accipiendus est. rit. 2. num. 7. 31.

Antonius.

Dominus Antonii Miraballi, primam Regii Consilarii, deinde Regentis, funguntur laudes. rit. 1. num. 21. 18. & vers. Velle. 19.

Dominus Antonius Capiblanco Regius Consil. afficitur laudibus. rit. 9. num. 14. in fin. 80.

Dominus Antonius de Gaeta, olim inter Advocatos criminales Princeps, nunc fisci Patronus in criminalibus, commendatur. rit. 18. num. 1. 106. & rit. 65. n. 13. vers. ut propterea, in fin. 213.

Dominus Antonius Garboia, filius Reg. Consil. Aloysii, & Advocatus, apprimè doctus, laudibus extollitur. rit. 56. num. 10. vers. Alia. 193.

Apertura.

Apertura vid. in verb. Fenestra.

Apoca.

Apoca, recognita in debitoris contumaciam, praevio

decreto, quod habeatur pro recognita, executionem habet paratam, adeò, ut non auditur debitor, nisi in vinculis, vel facto deposito. rit. 120. n. 5. 322.

Appellandum, Apellans, & Appellare.

Appellandum semper est ad Superiorem Regium quamvis Jurisdictio possideatur ab Ecclesia, tam in feudum, quam in allodium. rit. 52. num. 11. 181.

Semper à Curia Baronum Pralatorum appellatur ad M.C. & ad Regias Audientias. d. n. 11. in med. 181.

Appellans à Decreto, nequit intimationis allegare defectum. rit. 123. num. 23. 328.

Appellans in Gallia, invito appellato, renunciare potest. rit. 6. num. 18. in med. 84.

Appellans possit ne se excusare à prosecutione, obferias astrictas. Vid. in verb. feriarum tempore astrictas.

Appellare non amplius potest, qui sententiam acceperit, etiam tacite, puta solvendo, vel dilationem ad solvendum petendo. rit. 6. num. 17. 64.

Quid, nondum elapso decennio. d. num. 17.

Vel si solverit non spontè, sed Iudice mandante. d. n. 17.

Aut vigore, sententiae Sacri Consilii, vel laudi. d. num. 17. circa fin.

Possit ne appellare, qui sciens, & non contradicens, passus sit, alterum possessionem capere beneficii, d. num. 17. in fin. 64.

Appellare liceat ne à decreto concessionis termini, post conclusum in causa dati, ad convocandum scripturam, etiam privatam, cum clausula (ut ea ratio habeatur. quae de Jure habenda erit,) Rit. 127. num. 12. 333.

Appellatio, appellatum, & appellatus.

Appellatio à Vicario Generali, haud admittitur ad Episcopum. rit. 6. num. 12. 63.

Quid, si Vicarius Generalis constitutus fuerit pro Civitate tantum. n. 13. fol. eod.

Quid per viam recursus, & sit sententia interlocutoria Vicarii Generalis. num. 14. fol. 64.

Quid à sententia Vicarii Foranei. d. num. 14. in fin.

Appellatio dicitur Tberiaces contra Judicis venenum. d. rit. 6. num. 3. 61.

Estq; appellatio de Jure Naturae, sicut defensio. d. num. 3. vers. hanc plerique.

Appellatio facta ab uno ex condemnatis, ceteris omnibus prodest, eandem causam habentibus, quamvis sententia plura contineret capitula, annexa tamen, vel connexa. d. rit. 6. num. 18. vers. Appellatio. 64.

Appellatio interponitur ab inferiori ad Superiorem proximum, non autem ad longinquum, etiam ad Principem, omisso medio. rit. 62. num. 1. 205.

Restringitur tamen haec regula multis modis. num. 2. fol. eod.

Valide appellatur ad Papam, & in nostro Regno ad M. Cur. omisso immediato Superiore. num. 3. & 4. fol. eod.

Appellatio quibus in casibus auferri possit, & cujus sit effectus clausula illa (appellatioe remota) rit. 6. num. 4. in fin. med. 61.

Appellatio quid sit. d. rit. 6. num. 2. 61.

Appellatio non tenet, si appellari contingerit à Curia inferioribus ad Sac. Consilium, omissa Magna Curia Vicaria. Idque respectu causarum criminalium secus civilium. rit. 47. num. 16. 166.

Appellationem justam, neq; ipsorum Princeps valet inter-

- tercipere, Rit. 6. num. 4. 61.
- Abolenda ne sint Junctæ quævis, & delegationes, appellationem transmittentes. d. nu. 4.
- Appellationis causa inchoatur per aperturam procellus d. rit. 6. in cor. 60.
- Appellationis incapaces sunt omnes sententia Summi Pontificis, Principis, & nostri Sacri Consilii; Admittuntur tamen supplicationes, & reclamations, realiter sententia prius exequuta. d. rit. 6. nu. 4. in fin. & num. 5. 61.
- Gaudent hac prerogativa sententia quoque Regia Camera d. num. 5.
- Appellationis in tempore includantur ne dies feriati. rit. 92. nu. 3. in fin. 270.
- Appellationis usus miserorum datur levamini, & quare. rit. 6. nu. 1.
- Ac appellationibus in libertatem vendicantur innocui, mortemque evadunt, & sua bona reparare videntur. d. num. 1. in fin.
- Ejus remedium cuique ex litigantibus, si gravatum sentienti, datur nu. 2. fol. eod.
- Appellationum acta, quæ à M. C. ad S. Consil. transmittuntur in causis capitalibus, ab Actuariis ipse criminalibus actantur. Idemque in causis reclamations observantur. rit. 96. nu. 3. 279.
- Appellatum si fuerit ad aliquem Judicem, liceat ne appellati variare Judicemque mutare. rit. 6. nu. 15. 64.
- Appellatus, appellatione adversarii uti valet, si simpliciter appellavit; secus, si pro parte, & partibus, & sententia plura contineret capita, aliqua quorum faverent appellanti, d. rit. 6. num. 18. 64.
- Appretium.
- Appretium honorum in Civitate Neapolitana fit per Tabularium, prævia bussula, ejus appretii revisio fit per primum, tertia vero fit per Judicem ordinarium causa. rit. 8. nu. 5. in med. 72.
- Si fiet revisio per causa Commissarium, fit ne electio Tabularii per bussulam, vel possit ipsemet Commissarius eligere, quem malit. d. nu. 5. in med.
- Arbitri.
- Arbitri, & delegati, si illo die ipsorum esset expiratura jurisdictio, nocturno quoque tempore possunt laudum, & sententiam præferre, tribus luminibus in eorum promulgatione accensis. rit. 15. n. 12. 99.
- Arbitri, salarium non habentes, trigessimam exigunt causarum compromissarum. rit. 14. nu. 7. vers. Quibus tamen, in fin. 93.
- Arcana.
- Arcana calare femina non valent. rit. 3. nu. 6. 41.
- Arcana Curie secretò tenenda sunt. d. rit. 3. nu. 1. 41.
- Quod multis roboratur exemplis, ibidem.
- Arcana Romanarum, in Senatu maxime servata, & in Conciliis, laudantur. d. rit. 3. nu. 3. & 4. 41.
- Archibusium.
- Archibusis, scopiis, & balistis utens, nocendi studio, pena mortis punitur. rit. 68. nu. 4. 223.
- Quid servatur quoque in Regno Sicilia. d. nu. 4.
- Archibusium exonerans contra eum, cum quo facta fuit pax, sub pena, in fidejussione contenta, de non offendendo; stipulationem ne commississe dicatur; si personam non percussit, neque tetigit. d. rit. 68. nu. 4. in fin. fol. eod.
- Archiepiscopus.
- Archiepiscopus, ejusque Curia, si declaret, se Judicem esse competentem, possit ne suffraganeus, ejusque Curia ab hac declaratione appellare ac pendente appellati-
- one, haud possit Curia Metropolitana ultra procedere rit. 126. nu. 20. 335.
- Ceterum d. in verb. Episcopus. Archivarius, & Archivus.
- Archivarius quorum registra servare debeat. rit. 26. nu. 7. in fin. 127.
- Archivus in magna Civitate abesse debet, quo monumenta recordantur. d. nu. 7.
- Arma.
- Arma deferendi habens licentiam, coram potestate nequit illa deferre. rit. 68. nu. 13. 225.
- Quisnam hanc licentiam concedere possit, maxime in hac Civitate, & districtu. nu. 10. in princ. & in fin. fol. eod.
- Ipsa licentia debeat ne esse in scriptis, & expressa, non autem verbo, vel tacita. d. nu. 10. in med.
- Arma deferens per hanc Civitatem Neapolitanam, plebendus venit pana, contra arma deferentes statim ac illa detulisse, convincatur. d. rit. 68. nu. 9. in med. 225.
- Arma portantes, ultra panas, à lege, vel statuto comminatas, incurrunt, & in aliam, ne scilicet illis, spoliuntur. d. rit. 68. nu. 8. 224.
- Quis, ut in panam incidat contra arma deferentes, oportet ne, ut fit repertus cum armis, vel satis sit, se gessisse probari. nu. 9. 225.
- Arma pro vita tutantur permissa fuere quandoque. d. rit. 68. nu. 3. 223.
- Armis prohibitis repertis per Curia familiam jus à numum, vel plures, qua pana illi puniri debeant. d. rit. 68. nu. 9. in med.
- Standum ne sit ministrorum assertioni, quod aliquem repererint cum telis, seu quovis genere armorum. d. nu. 9. in fin.
- Armorum appellatione, quando veniant, attento jure communi. d. rit. 68. nu. 5. 223.
- Veniant ne lapides, & fustes in Regno Neapolitano. d. nu. 5. in fin.
- Quid de universali consuetudine, veniant ne saxa, & cultelli in generali armorum bannimento. d. nu. 5. in med.
- Comprudentur ne cultelli ad panam incidendum, vel ad adaptandum calamos. d. nu. 5. in med.
- Vel arma ruralia, & ferramenta ejusdem exercitii ibidem.
- Veniant ne armorum appellatione dentes, & augues ibidem in med.
- Ensis, pugio pallasa plumbea, & pianella pedes ac femilia ibid.
- Refertur prag. Comitibus ognati die 15. de menses Novembris. 1690. nu. 4. vers. & Comes.
- Armorum delatio fit ne licita Advocatis, & Doctoribus. d. Rit. 68. nu. 11. vers. Advocatis 225.
- Vel Medicis, & feminis, ac Officialium servis. d. vers. Advocatis in fin.
- Armorum delationem valeant ne Barones Kassalis interdicerent. d. Rit. 68. nu. 10. fol. eod.
- Armorum inventio multum nocet Terrarum Orbi. d. R. 68. nu. 1. 223.
- Primusque arma repiisse fertur Tubalchius. num. 2. fol. eod.
- Armatus.
- Armatus gladio, vel ense haud introire possunt in Tribunalibus, quæ residet in Castro Capuano, tempore quo jus redditur. rit. 68. num. 13. vers. in tribunalibus, 226.
- Non

Non ita est in Collaterale Consilio, erecto in Proregis Palatio ibidem.

Quid in tribunali Regi & Audientia. ibid. in fin.

Armatus incidere quibus in casibus unicuique liceat d. rit. 68. nu. 11. 225.

Comprehendantur ne sub statuto Ferraria, de papa rustici, arma portantis, agrorum custodes. d. num. 11. in med.

Ars.

Artem exercentis per substitutum, ejus privilegii est incapax rit. 2. nu. 47. 96.

Artiphertus.

Artiphertus & Luitprandus, Pipinus, & Carolus Magnus, Mithridis Comitissa, alique Principes Piissimi Divi Petri patrimonium, ac Dei Ecclesiam immensis donationibus, ac divitiis auferunt in proem. n. 29. cir. fin. 7.

Articulans & Articuli.

Articulans, ne articulata fateri videatur, tutus est simplicitate dicitur probare intendit, non addico verbolponit. rit. 79. n. 3. 250.

Articuli, & positiones differant ne ab exceptionibus. d. rit. 79. num. 5. & 6. 250. & rit. 89. num. 266.

Articuli, & positiones jure communi se junctim offerbantur, sed illa precedebant, & super eis interrogabatur principalis: isti vero subsequabantur, & super his interrogabantur testes: At tamen Jure Regni uno contextu producuntur. d. rit. 79. num. 1. 250.

Articuli impertinentes quinam sint. Rit. 71. num. 12. 236.

Articuli, positiones, & exceptiones, tam in civilibus quam in criminalibus, ubi & quando, & per quos debeant presentari post litem contestatam. rit. 89. in cor. 265. & n. 2. 266.

Articuli, qui nec directo nec indirecè conferunt causam, vel qui probati non relevant, reiciuntur. rit. 81. nu. 2. 254.

Admittantur ne cum clausula (salvo Jure impertinentium, & non admittendorum ex nunc) si non sine notoria impertinentes, justè tamen dubitatur an tales sint, necne. d. n. 2.

Num protestatio de articulis impertinentibus, extendatur ad scripturas impertinentes. dict. num. 2. cir. fin.

Articuli positiones, ac exceptiones, ut habeantur pro confessatis, si ejus resp. sum non sit opus ne sit decreto Judicis rit. 79. n. 10. & 11. 250.

Quibusnam concurrentibus debeat Judex ad decretum hoc properare. n. 12 fol. eod.

Articuli, & scriptura possint ne die feriata presentari. Vide in verb. Diebus feriatis.

Articulorum copia ex usu Sacri Consilii non datur principalibus examinandis, antè eorum depositiones quem solum cetera Urbes, & Regni Curia imitantur. d. rit. 79. n. 24. 251.

Articulos, & positiones, presentare possumus post terminum, casu, quo testes examinare licet post terminum prelibatum rit. 89. n. 3. 266.

Articulos impertinentes, siue prioribus aperte contradicentes liceat ne producere, & super ipsos testes examinare in termino primi, & secundi beneficii. rit. 71. n. 10. 235.

Quid attento Jure Regni n. 11. fol. eod.

Articulos impertinentes, vel statim reicere, vel decre-

tum interponere, cum clausula (salvo Jure impertinentium, & non admittendorum ex nunc prout ex tunc) facta publicatione, Judicis erit arbitrio. rit. 81. n. 1. 254.

Artifex.

Artifici solutio fieri non debet, nisi opere perfecta, preterquam in edificatoribus domorum. rit. 9. num. 8. 79.

Africanus.

Eminentissimus Africanus Cardinalis Philamarinus Civitatis nostra Archiepiscopus, multis extollitur laudibus, & quo tempore fuerit Doctoratus insignia adeptus, commemoratur. Rit. 7. num. 16. 68.

Tangitur, an basi Eminentissimo tanquam uni ex Dominicis de Collegio Neapolitano, competant Munuscula; quamvis ad Collegium non accesserit. d. num. 68.

D. Africanus Ranasas condempnatus, ne notatur, quo tempore à Regio Consiliario ad Presidendum Regia Camera fuerit assumptus. rit. 6. n. 10. vers. E. consiliario. 192.

Assensus.

Assensus Apostolicus hanc requiritur in distractione rerum Ecclesie in dicitur. rit. 115. num. 6. 314.

Assensus Regis impetrari ne debeat super compromisso de re feudali, vel satis sit, si impetratur super laudo. rit. 50. n. 11. 175.

Attento jure communi feudorum, necessarius ne sit hujusmodi assensus super compromisso. d. n. 11. vers. Nec rationibus. 146.

Assensus Regis testibus probari non potest, sed scripturis admittatur, & quare rit. 123. nu. 37. in med. 329.

Affessor.

Affessor cujus peritia debeat esse, & num Doctoratus gradus decoratus. rit. 39. nu. 4. & vers. Doctoratus. 140.

Affessor possit ne esse Clericus in Curia laicali. rit. 63. n. 11. 207.

Quid de laico in Curia Ecclesiasticis n. 12. 217.

Affessor etiam Jure canonico, cuique Judici adjungitur. rit. 39. num. 1. vers. Juris etiam 140.

Affessor hanc pati debet, ne quis vinculis vincatur, autequam incipiat constare de delicto. d. rit. 39. nu. 10. vers. Quisvis autem. 142.

Affessor nihil potest sine Judice ac specialiter non torquere. d. rit. 39. n. 13. fol. 142.

Affessor quis esse nequit in propria patria, vel provincia. rit. 63. n. 7. 206.

Excipiuntur tamen multi casus, n. 8. 207.

Potest tamen quis affessor esse in loco domicilii intra quatuor menses, & non ultra. num. 9. fol. eodem.

Affessor resistere tenetur Justituario, pertinaciter tentanti procedere nullo cum ipsius voto, vel facere contra ipsius vetum. rit. 39. n. 11. 142.

Ejus spretam renitentiam superiori celeriter denunciare obnoxius est. d. n. 11.

Sat ne sit resistere verbo, Et non manibus ibidem.

Affessor semper ne teneatur de Consilio, & potestas excusetur. d. rit. 36. n. 10. 142.

Affessor, si sit importunus in exactione immoderati salarii, Judex moderabit, & competens statuet. d. rit. 39. nu.

39. *negot. 9. fol. eodem.*
Assessor tenetur votum suum scribere, aut manu propria subscribere, & clausum, ac sigillatum mittere ad Judicem. *d. rit. 39. n. 12.* 142.
- Assessorem Iudex non debet assumere fraudulentè, ejusque conscientia relinquatur cognoscere, si assessore indigeat, nec nè: nec assumat partibus suspectis** *d. rit. 39. n. 6. vers. Et quoniam, & nu. 7 14. & nu. 8.* 141.
- Assessorem sibi adungere, an, & quando potestas teneatur.** *d. rit. 39. nu. 2.* 140.
- Assessoris absque Consilio non potest Capitaneus, vel justitarius, ad actum aliquem procedere.** *d. rit. 39. nu. 1. fol. eod.*
- Assessoris Consilium, ejusque votum, cujus expensis fit inquirendum.** *d. rit. 39. nu. 6.* 141.
- Quid in Iudice delegato, quidvè in ordinario.** *d. nu. 6. in med.*
- Assessoris voto teneatur nè potestas.** *d. rit. 59. num. 10. 142.*
- Assessorum officium inolevit ad supplendam Iudicis impertinentiam.** *d. rit. 39. n. 3.* 140.
- Associantes.
- Associantes familiam Curie prò capièdo fortasse malefactorem, gaudeant nè privilegio, ut pro delictis cognosci possint tantùm à M. C. V. tanquam officiales** *rit. 49. n. 12.* 170.
- Athenis.
- Athenis duæ fuerunt Curie Iudicum, quarum una dicebatur quincenaria prò privatis, & civilibus causis altera Areopagitarum, ubi Iudicia publica habita fuere.** *rit. 2. num. 18. in fin.* 32.
- Avaritia.
- Avaritia morbo multi celeberrimi Iura consulti laborarunt.** *rit. 157. nu. 16.* 365.
- Audientia.
- Audientia duorum testium passim conceditur in quavis causa, etiam ardua.** *rit. 158. nu. 8.* 376.
- Et adducitur decretum per Dom. Consil. Carolum Brancacium de mense Martii 1656. pendis de Vendito.** *d. n. 8.*
- Idquè tam instante adors, quam reo. Undè committiti potest audientia quasvè testium.** *d. num. 8. in fin.*
- Audientia testium committi nè possit die feriata.** *rit. 117. n. 5.* 320.
- Audientia testium commissi, intelligitur quoquè commissi potestas recipiendi testium Iuramenta.** *rit. 142. n. 4.* 359.
- Audientia testium ex praxi, S. C. demandatur examinadoribus S. C. in causis tamen excedentibus summam ducatorum quincenarium, infra verò summam prædictam, & etiam ultra accedente examinadorum renuntiatione ordinario loci, vel viciniori non suspecto.** *rit. 146. nu. 6. 363. & rit. 158. num. 6. vers. Cum verò.* 376.
- Ubi adducitur decretum M. C. V. de anno 1655. referente Iudice Micone, in banca Madari** *rit. 146. nu. 6. in fin.* 363.
- Quid in causis omnibus, quæ in M. C. V. agitantur.** *d. n. 6. in med. 363. & d. rit. 158. n. 9.* 376.
- Vid. in verb. testes in Sacro Consilio.**
- Audientia testium regulariter conceditur in causis civilibus, tam jure communi, quam Jure ritus.** *d. rit. 158. n. 1.* 375.
- Ultimumquè remittitur Iudicis arbitrio in concedenda hanc testium audientia.** *d. n. 1. in med.*
- Non tamè conceditur, ubi suspitio adest subornationis.** *d. n. 1. cir. fin.*
- Vel ubi articuli sunt irrelevantes.** *ibid.*
- Vel in remedio l. fin. C. de edict. Div. Adr. coll. d. num. 1. in fin.**
- Vel quando probandum sit inverisimile.** *d. num. 1. in fin.*
- Audientia testium quibus in casibus committatur in criminalibus.** *rit. 157. nu. 1. & 2.* 374.
- Quid si Iudex impedimento detentus sit.** *d. nu. 2. vers. Quid si.*
- Vel si Iudex nequiret eorum interesse ob multitudinem negotiorum, vel testes essent in alterius jurisdictione extra Regnum.** *n. 3. fol. eod.*
- Audientia testium in causis Neapolitanorum, & habitantium in eadem Civitate, semper committitur, nec unquam deputatur examinador.** *rit. 168. num. 9. 376.*
- Et si causa magni momenti sit.** *d. n. 9.*
- Excipiuntur tamen causæ criminales, & feudales.** *d. num. 9. in fin.*
- Quid in militibus Hispanis in hac urbe commorantibus.** *nu. 10. fol. eod.*
- Debeat nè committi testium Audientie ad instantiam adversarii, cum altera pars Neapolitana memorato beneficio, uti nolit.** *d. num. 10. vers. Verum.*
- Audientia testium si committatur loci Officiali, qui interea expleverit officium, vel antequàm inceperit testes recipere, sive postmodum, uter eorum valebit examinare testes, an scilicet officio functus, vel potius successor.** *d. rit. 158. nu. 2.* 375.
- Quid si Iudex, qui testium commisit Audientiam, decesserit, aut officium compleverit, antequàm testes reciperet Commissarius, valebit nè Commissarius illos examinare.** *nu. 3. fol. eod.*
- Memoratur hodierna praxis, quæ in nostris inolevit Tribunalibus in testium audientia committenda, tam in M. C. V. tum in Sacro Consilio.** *num. 4. & 5. fol. eod.*
- Audientia testium reprobadorum, etiam senum, & valetudinariorum extra Curiam non committitur.** *rit. 146. in corp.* 363.
- Idquè communi Jure attestato.** *num. 1. fol. eod.*
- Quid attestato Jure Regi.** *nu. 2. cum sequent.* 367.
- Audientiam testium Magna Curia Vicaria non committit infra dietam unam.** *rit. 151. in corp. 367. & rit. 156. nu. 2.* 373.
- Idquè servatur in Civilibus.** *n. 1.* 613.
- Ac dieta itineratio est unius diei, & viginti milliaris constat.** *nu. 2. fol. eod.*
- Vid. in verb. Dieta.**
- Audientiam testium in criminalibus non concedi, Jura clavant.** *d. rit. 156. nu. 1.* 373.
- Quid in causa Cloricatus.** *d. nu. 1.*
- Adducitur decis. S. C. sub die 7. Martij 1643. referente Domino Consiliario Aloso Gamboa.** *d. nu. 1.*
- Committatur nè illa senum, & valetudinariorum.** *d. Rit. 156. in corp. & d. num. 1. vers. Peritus.* 373.
- Item omnium aliorum, legitime impeditorum.** *d. vers. Verum.*
- In dignitate quoq; constitutorum.** *num. 3. eod.*
- Teneatur nè pars declarare senes, infirmos, vel aliter impedita.** *n. 5. fol.* 374.

Auditores.

Auditores Provinciarum biennio perdurant, nec postmodum reformari queunt, nec alia etiam majora, aut minora exercere possunt, nec Judicis appellationis officium gerere. rit. 2. n. 57. 38.

Quid communi Jure inspecto. d. n. 57. in fin. Ut reformari possint, satisne sit major pars, vel omnium concursus accedere debet. num. 58. fol. eod.

Auditoribus provinciarum dissentientibus in votando, debeat ne disparitas transmitti ad Excellentissimum Proregem, an vero expectari tertius. rit. 98. nu. 4. 281.

Auditoribus Provinciarum Neutræ est causas expeditæ, Præsides absente à loco Judicii. rit. 63. num. 7. 209.

Equitantes per Provinciam, quibus in negotiis, sibi non commissis se valeant intrmittere. nu. 8. 209.

Discedere nequeunt hodie, absq. Proregis licentia. n. 9. fol. eod.

Nec in itinere recipere possunt exculenta, & poculentæ. nu. 10. fol. eod.

Nisi in transitu aliquid percipiant comestibile moderatè tantum, etiam ab Universitate. num. 11. fol. eod.

Excusentur ne, si vagantes per Provinciam, majorem duxerint numerum Equitum. num. 12. fol. eod.

Avocatio.

Avocatio pecunia qualiter fiat à posteriore creditore. rit. 165. nu. 18. 396.

Author.

Author deplorando commemorat damna, & bonorum mobilium jacuram, ad decem millia aureorum ascendentem, qua passus fuit cum domo sua in præterita seditione Urbis Neapolitana de anno 1647. rit. 56. nu. 2. vers. Domi ergo. 190.

Decimum sextum agens annum fuit Jurisperiti Laurea decoratus sub die 30. Decembris 1645. prævio dispensationis privilegio, & prius extitit legalis Academia Princeps, & publicas de Jure theses ea ætate defendit. rit. 131. n. 1. cum seq. 343.

Austriaca.

Austriaca arbor maximè commendatur, & de ea factum esse Poetam, in 6. Aeneid. comprobatur. rit. 84. n. 4. 258.

Auxiliatores.

Auxiliatores, omnesq. qui criminibus interfuerunt, sclopo, caterisque igneis tormentis patratæ, capitis subeunt panam. rit. 68. num. 4. vers. Dux. de Arcos. 223.

Panam ducatorum mille à prædictis auxiliatoribus excigi mandavit Excellentissimus Comes de Ognati die 15. Novembris 1650. d. num. 4. vers. Et Comes. 223.

Baldus.

Baldus ob mendacium, falsatumq. textum ad candentes forcipes fuit damnatus. Rit. 103. nu. 8. 300.

Baldus Papiæ substituit ad legendum filium suum. rit. 1. n. 40. in med. 23.

Bancherii.

Bancherii. Vide in verbo, Numularii.

Bannitus, & Bannum.

Bannitum retinens prima, & altera die interpellatè, haud incurrit panam, imposam à statuto, contra

illum retinentem duobus diebus. Rit. 15. nu. 5. in fin. 97.

Bannum, propter contumaciam prolatum, Reo comparente, resolvitur in simplicem citationem. rit. 115. num. 8. 314.

Barattaria, & Barattores.

Barattoriam committit Officialis, emens à subditis, si metum insulit, ut minori pretio sibi venderent. rit. 4. num. 4. 47

Quoniam modo committatur barattaria, quomodo probetur. Admittatur ne in Judice penitentia. dict. num. 4. in med.

Vid. in verb. Officialis.

Barattores Curiarum, qui in Palatiis sapissime morantur, quique accepta pecunia, promittunt eventum sententia, quibus subdantur panis. rit. 3. num. 17. in med. 44.

Ubi memoratur mors Turini, fumus videntis. ibid.

Barbitonsor.

Barbitonsor. Vide in verbo, Chirurgus.

Baro.

Baro, cognitionem habens secundarum causarum, deputare tenetur Judicem, & assessorem in eadem terra, etiam in secunda instantia. Rit. 46. num. 22. 160.

Baro, duas habens terras parvas, & contiguas, poterit unum deputare officialem, ut in utraq. ditione per intervallum assideat. rit. 8. num. 2. in fin. 71.

Baro Erarium eligere nequit, ut officium exerceat intra propriam patriam. Rit. 45. num. 7. vers. Eligere. 151.

Baro, Jurisdictionem habens civilem, major est habente Jurisdictionem criminalem. rit. 2. n. 21. 32.

Quibus fulciatur prærogativa Civilis Baro. d. n. 21. in fin.

Veniat ne Baro criminalis sub simplici appellatione Baronis. ibid.

Baro, an, & quando possit sibi eligere Erarium. Vid. in verb. Erarium.

Baro lite pendente in possessione manutentendus est. rit. 45. num. 13. vers. Verum. 153.

Baro multorum locorum, haud potest in uno illorum eligere Erarium generalem totius status, nec ipsum recusantem cogere, ad exercendum. d. rit. 45. nu. 7. vers. Ex quibus. 151.

Baro pupillus, factus major, revocare ne possit officialem ab ipsius Balio deputatum. rit. 2. num. 54. in med. 38.

Baro, si appellat à denegata remissione vassalli, committitur causa appellationis alicui Consiliario; Appellante vero vassallo, non committitur, sed in calce supplicationis decernitur, quod fiat verbum in Sacro Consilio. rit. 127. num. 20. in fin. & num. 21. 335.

Bare, si eligat vassallum ad officium Erariatus, & eundem Patria ad officium Electus, utri potius de servire vassallus debeat. rit. 45. num. 5. 150.

Baro, vel miles, qui ut Baro, vel miles non vivit, sed vel sordida, aut rusticalia exercet, privilegium amittit, indultum Baronibus, vel militibus. rit. 101. num. 22. 292.

Barone publicè excommunicato, minimè licet suis officialibus, Jus dicere in subditorum causis. rit. 61. n. 4. 204.

Barones, armento communis loquendi usu, nequaquam Regii Officiales dicuntur. rit. 49. num. 8. in med. 170.

Nuncupentur ne Cives Neapolitani. ibidem.

Barones loco Procuratoris fiscalis, habent Curia Coadiutores. rit. 17. num. 9. in fin. 105.

Jurisdictionem habent in proprietate. rit. 46. num. 9. vers. Nos autem. 157. & num. 11. vers. Quod vero. 158.

Barones nequeunt in feudum dare, quae sunt de demanio, sed solum excadentias, quae scilicet in sua baronia excadunt, & vacant. rit. 50. nu. 17. 177.

Barones obnoxii sunt propriis expensis mittere pauperes ac miserabiles, appellantes ad Regias Audientias. rit. 23. n. 11. 122.

Barones, privilegium retinentes cognitionis secundarum causarum, edicere possunt banna pœnalla, ne eorum subditi ipsorum declinent Jurisdictionem, & Regia adeant Tribunalia, omisso eorum Judice primarum, secundarum, & tertiarum causarum. rit. 52. num. 4. 180.

Barones pro delictis, ab ipsis commissis, cognoscuntur à M. C. Vicaria, ac si, & ipsi sint Regii Officiales. rit. 49. num. 8. 170.

Baroni haud licet ad sui litem in præjudicium subditi, causas à suo Officiali advocare, alteri delegando. rit. 52. nu. 5. & 6. 180.

Baroni haud præjudicunt vassalli, qui consentiunt, se ab altero cognosci, sed remissio nihilominus faciendâ est. rit. 46. nu. 11. 157. n. 16. in med. 159.

Baronibus licitum ne sit, mercatum facere in terris suis, absq; Regia facultate. rit. 116. nu. 20. vers. Tandem, in fin. 318.

Baronibus Regni haud licet indultum promittere de regenti crimen etiã prævia remissione partis, sed solum supremo Principi est reservatum. rit. 4. nu. 7. in med. 48.

Baronum Æthimologia, & origo, remissivè traditur. rit. 46. n. 27. 162.

Baronum offensores indulta nunc gaudeant. rit. 49. nu. 8. cir. med. 170.

Barricelli.

Barricellis, eorumque dictis credendum ne sit. rit. 38. n. 7. cir. fin. 139.

Bartholomæus.

Bartholomæus de Capua: quo tempore floruit, & ubi sepultus. rit. 8. n. 15. 74.

Bartholus.

Bartolus longe vixit antè Barthol. nam iste floruit anno 1378. vel paulò antè 1385. d. rit. 8. num. 15. 74.

Bellum.

Bello saviente, possit ne Rex collectare Regnum. rit. 47. nu. 9. 165.

Bellum aliquando gerere licitum ne sit. d. rit. 47. n. 13. 165.

Est utile Principi, cum bellum inter finitimos exercit, neutrum contra alterum juvare. dict. nu. 13.

Bellum in duellum possit ne resolvi. d. rit. 47. num. 7. 165.

Qui gesserit bellum injussu Principis, lege Julia Majestatis tenetur. n. 4. fol. 164.

Ne injustum reputetur, Principis mandato gerendum. est n. 5. fol. eod.

Quas aliàs bellum requirat condiciones... d. n. 5. & n. 13. 164. 165.

Quid, & quatuorplex sit bellum. n. 11. 165.

Cujus sint bona, in bello quaesita. n. 9. fol. eod.

Bellum semper justè indicium præsumitur a Principe d. n. 8. fol. eod.

Bellum, si moveri contingat, in judicium M. C. venire debet, & de eo diligentissimè quaesitio haberi. d. rit. 47. n. 3. vers. Quod monstrum. 164.

Bellorum quot, & quanta sint mala; Et multis in psum bellum invehitur, cum nihil sit eo horridius, publicisque, ac privatis rebus pestilentius, licet ametur, & placeat d. rit. 47. n. 1. 164.

Beneficiatus, & beneficium.

Beneficiatus, non valens percipere fructus, si non resideat in beneficio, illos percipere potest si absens fuerit ex causa publicæ utilitatis Ecclesia, vel de ordine Superioris. rit. 7. n. 12. 68.

Queat ne perciperi distributiones quotidianas. d. n. 12. vers. Non tamen.

Beneficia concedenda non sunt, si fuerit in causa conclusum. rit. 71. n. 7. 234.

Concessa in causa principali, denegentur ne in causa liquidationis, seu appellationis. dict. num. 7. in fin. 234.

Quod si non fuerint concessa in causa principali, sed petita tantum, indulgeantur ne ibid.

Dentur ne senibus beneficia. n. 13. 236.

Beneficia minoribus haud conceduntur in causis criminalibus, modo ad vindictam agant. d. rit. 71. n. 15. 236.

An competant Collegio Scholæ vel alicujus artis. n. 16. vers. An Collegio. 237.

Beneficia, obtenta in prima instantia, conceduntur minime in secunda. rit. 140. n. 10. 356.

Beneficia quam dilationem exquirant. rit. 71. nu. 17. 237.

Beneficiis adhuc fruuntur minores, caterique privilegiati, quamvis lite cepta majori succedant. d. rit. 71. num. 14.

Beneficio alterum prosequi, nihil laudabilius, nihil homine dignius. rit. 159. n. 11. 378.

Beneficio restitutionis in integrum ad pingius probandam, quibusnam succurratur, modo se laesos probent. rit. 152. num. 3. vers. Excipiuntur. 364.

Vocantur Iure Regni, primum, & secundum beneficium. n. 11. fol. eod.

Concedenda ne sint majori hac beneficia pro causa, & latione, qua illi contigit tempore: quo erat minor. num. 12. 370.

Vel minori post conclusum in causa. d. num. 12. in fin.

Concedenda ne sint Universitati Status Ecclesiastici. num. 13.

Vel privilegiato adversus alterum privilegiatum. nu. 14. fol. eod.

Deneganda ne sint post expeditum mandatum de pariendo. nu. 15. fol. eod.

Beneficium ipso jure extinguitur per assentionem secundam. rit. 88. n. 6. 72.

Quod procedit in beneficiis curatis, d. num. 6. vers. Siquidem.

Beneficium, uni ex colligantibus concessum: ad alios extenditur, iique cogi possunt illo uti. rit. 71. nu. 6. 2.

Bene-

Beneplacitum.

Beneplacitum morte concedentis extinguitur . rit. 2. nu. 63. 39.

Revocatum quando censeatur mortuus vel finito officio, tunc si concedens usus fuerit nomine dignitatis, vel persona. d. n. 62. vers. *Ceterum.*

Bigamus.

Bigamus dicitur etiam, qui uxorem adulteram cognovit, quamvis debitum reddiderit, ex Judicis mandato. rit. 66. n. 9. 216.

Quotuplex sit bigamia. n. 10. fol. eod.

Biscoctum.

Biscoctum. Vide in verbo, Panis nauticus.

Bona.

Bona, in bello quaesita, vel naufragata, cujus sint. Vel qua propter tempestatem maris pervenerunt ex navibus, personis, & bonis inimicorum Regis, & fidei Christiana, capientium ne sint, vel Regis. rit. 47. n. 12. 165.

Bonorum appellatione veniant ne nomina debitorum. Vide in verbo, Nomina debitorum.

Veniant ne mola molendinorum, pecunia, vel argentum, animalia, vidualia, & segetes, nondum collectae. rit. 132. n. 10. cum seq. 344.

Vel merces, & caetera animalia. ibid.

Bonatenentia.

Bonatenentia. Vide in verb. Collectarum Solutio.

Brachium.

Brachium M. C. V. non impartitur litteris exequutorialibus, per Curiam inferiorem expeditis, virtute obligationis incursata, nisi inseratur obligationis tenor. rit. 128. nu. 18. in med. 340.

Bravium.

Bravium si duo Equi simul attingat, utri eorum competat? vel si plures capiant hostium vexillum. rit. 4. n. 5. vers. *Scientes, in fin.* 48.

Bulle.

Bulla una amissio probari potest per testes. rit. 65. nu. 9. 211.

Ha probata per testes, Clericatus dicitur probatus ex earum lectione, non ex testium depositionibus. d. n. 9. vers. *Quinimum.* 211.

Campium.

Cambium in sicco percipi haud licet quodvis lucrum, nam aperta foret usura. rit. 21. nu. 4. in fin. 119.

Quod secus est in cambiis, in quibus substantialia concurrunt, & qua ratione. n. 6. fol. eod.

Quodnam dicatur cambium siccum dict. num. 6. in med.

Quae requirantur ad cambii substantialia, remissive. d. n. 6. in fin.

Campana.

Campana cur pulsetur tempore tempestatis, & cur prior pulsetur illa Ecclesia Cathedralis in Sabato Sancto. rit. 12. nu. 3. vers. *Cur autem.* 89.

Connumeranda ne sit Campana inter mobilia, vel immobilia. d. vers. *cur autem.*

Campana per grandis extat in campanili Sancti Laurentii Neapolis, tintinatum sonans a prima, usque ad secundam horam noctis, qua Cives moneantur, non licere deinceps arma ferre. d. rit. 12. num. 2. 89.

Ulla fracta, qui post praedictam secundam horam no-

ctis arma deferre inventus erit marceatur ne aliamquam ponam. d. nu. 2.

Quid in diebus hebdomadae Sanctae in quibus cesset Campanarum tintinnus. d. n. 2. in med.

Ligentur ne Clarici sub tali monitione Campana. d. n. 2. in fin.

Campana pulsatur in Regiis Tribunalibus hujus Civitatis, sed tantum in ingressu Sacri Consilii. d. rit. 12. nu. 6. vers. *Haecenus.* 90.

Campanam in publico exigere absque privilegio, vel Episcopali licentia, nemo valet. dict. rit. 12. num. 4. 89.

Mendicantes non nisi unicum habere possunt campanam. d. n. 4.

Quorundam expensis sint Campanae reficienda. ibid.

Streptus ne illarum impediat, Ecclesiam prope altare adificari. n. 5. fol. eod.

Campanarum ad sonitum pro bannitorum persecutione, omnes Cives concurrere debent, etiam feminae. d. rit. 12. nu. 3. 89.

Campanarum usus multiplex est receptus in Ecclesia Sancti, & universali Dei, & duplici versiculo declaratur. d. rit. 12. nu. 2. vers. *Verum multiplex.* fol. eod.

Campanas adhibere quibus in rebus Ethnicis, seu Gentilibus consueverint, & quibus Christiani. d. rit. 12. n. 1. 88.

Quis nam primus inventor Campanae, ac sonantis horologii. d. n. 1. vers. *Verum.*

Campana pulsatio qua hora facienda in Sancto Laurentio. d. rit. 12. in cor. fol. 88.

Campana trinum sonum, quomodo insitit, quibusve de causis. d. rit. 12. nu. 6. 90.

Cancellaria.

Cancellaria Regni Neapolitani nihil habet distinctum, aut impar ab ea Maritimi, apud Catholicam Majestatem, sed ipsissima est, ac veluti unicum Consilii corpus. rit. 1. num. 10. 23. & vers. *Hoc igitur.* 15.

Canes.

Canes datos esse obsides lupis, & lupum factus Ovis ad tollendam inter Oves luposque discordiam, fabulosum est. rit. 16. nu. 1. 100.

Quod applicatur Judicibus, qui sibi ipsi causas committunt. d. n. 1.

Capitaneus.

Capitanei M. C. V. possint ne apponere manus in causis liquidationis instrumentorum. rit. 55. nu. 2. in fin. 188. & n. 3. in med. 188.

Capitaneis, & iustitiariis interdictum est, aliquem sapere, aut capi mandare, nisi consilio Judicis accedere, & assessoris, a Curia sibi dati. rit. 39. num. 1. 140.

Jure etiam Canonico cuicumque Judici assessor adjungitur. d. nu. 1. vers. *Juris etiam.*

Capitaneus Civitatis Neapolis praesederit ne Magnae Curiae Vicarius. rit. 56. n. 1. 188.

Possit ne Capitaneus praedictus procedere in causis merè civilibus. nu. 2. fol. eod.

Capitaneus criminalibus num. punire possit Capitaneum civilem, extra officium delinquentem. rit. 49. num. 13. in fin. 170.

Capitaneus criminalis, & civilis, quomodo sedere debeant, usus attendendus est, qui in hoc prevailet. rit.

- rit. 101. num. 32. vers. *Quin, & in hac.* 293.
Capitaneus, & ceteri provinciarum Administratores poterunt esse illiterati, modo assessores habeant. rit. 16. nu. 13. in med. 102.
Capitula.
Capitula à repertis distare, constat dilucido. Sed capitula dari in Iudicio temporali: reperta verò in Iudicio Ecclesiastico, in errorem labuntur, id autumantes, rit. 31. num. 2. 133.
Jure Regni non semper sunt concedenda capitula, sed in maximis tantum criminibus, in quibus primò dantur capitula: deinde copia reperorum. d. n. 2. in med.
Capitula dantur antè litem contestatam, reperta verò, sed eorum copia, post ipsius contestationem. d. num. 2. in med.
Formanda ne sint semel atque iterùm capitula. dict. num. 2. cir. fin.
Sive concedatur copia reperorum, sive articulorum post litem contestatam, an, & quando danda sit. num. 3. 134.
Capitula inita inter Baronem, universitatemque de concessis ad boni placitum ipsius tollantur, ne revocatione, vel morte Baronis in proem. n. 26. 7.
Cappellanus
Cappellanus oneri missarum possit ad alterius auxilio satisfacere. rit. 2. nu. 43. 36.
Casperii.
Casperii. Vid. in verb. Numularii.
Captivus & Captus.
Captivi in diebus Paschalibus, & Nativitatis Domini in carceribus detinendi minimè sunt. rit. 44. nu. 5. 148.
Quot dierum intermissio fieri soleant habilitationes à carceribus in Regno nostro. d. num. 5.
Captivus haud vocari potest in prima instantia extra terminos sua propria patria, quamvis possit extra Provinciam in secunda instantia. rit. 46. num. 21. 160.
Captivus, si assignandus sit fidejussoribus, & sit dies feriata, ita ut regi Curia eo die nequeat, tunc assignatur ipsis fidejussoribus, non ut fidejussoribus, sed ut recipientibus eum, tanquam captivum, & Regens, vel Locumtenens captivum capit per clamidem, & assignat aliquibus de ipsis predictis, qui promittunt, eum presentare sub certa pena primo juridico, quando ipsa Curia regitur, & ne hoc quomodo fiat instrumentum, & quomodo rumpatur instrumentum predictum. rit. 162. in cor. 387.
Captus, an, & quando veniat sub fidejussoribus relaxandus. rit. 41. n. 6. 145.
Carcer, & Carceratus.
Carcer dicitur à carcendo, vel potius à carcerando, eo quod carerat celo, & aspectu aeris, à Sole jucundissimo. rit. 40. num. 1. 143.
Nec fuit Roma ante Ancum Martium; apud alias verò rationes, multò antiquior est carceris usus. d. num. 1. in med.
Notantur memorabiles carceres, & quod carcer non sit unum supplicium, sed multiplex. ibid.
Idq; ad custodiendos homines, non ad puniendos haberi debet. rit. 43. n. 3. vers. Ceterum. 146.
Carcer privatus, nemùm Jure Regni, sed etiam communi vetitus est. rit. 56. n. 7. 191.
Qua pena statuta sit contra retinentes in privato carcere, quae tamen non servatur. d. num. 7. in med. 161.
Quibus licitum sit destitire aliquem in privato carcere. n. 8. fol. eod.
Quinam uti possint privato carcere? possit ne cudi hoc Jus. n. 9. fol. 192.
Carcer species est servitutis, continetque carceratio praesudicium irretractabile. rit. 43. num. 8. in fin. 146.
Carceri ad mancipandam, requiratur ne plena, vel sufficiat semiplena probatio. rit. 41. n. 1. 144.
Carceri mancipatus, lure communi attentò, si pendente processu appareat non culpabilis delicti imputati, relaxatur, sed cum cautione. rit. 40. num. 2. 143.
Carceribus, ac vinculis mancipari, an, & quando quis possit, lure communi. rit. 41. nu. 4. 145.
Possunt quis carcerari pro causa, panam ingerente pecuniariam. d. n. 4. vers. Verum.
Carceribus mancipati. Vide in verbo Carcerati.
Carceris custodes, si de eorum custodia captivi evaserint, ob negligentiam, per annum squalore carceris macerantur. rit. 43. num. 6. 146.
Carceris Praefectus nihil à Reo exigere potest, qui notu in carcere detentus non sit. d. rit. 43. in corp. & num. 1. 145.
Qua pena puniatur Custos carceris, captivo fugiente. nu. 7. vers. Materiam, fol. 146.
Vid. in verb. Custos carceris.
Carceris privati materia pertractatur remissivè. rit. 47. num. 14. 166.
Carcerati habitatio. Vid. in verb. Consignatio per clamidem.
Carcerati in Magna Curia, contra quos processum est per ipsam Curiam de aliquo crimine per accusationem, vel ex officio, liberari haud possunt, nisi facta prius conclusio in causa, quantumcumquè per Advocatos carceratus, vel carcerata probaverit exceptiones suas, propter quas veniret liberandus. rit. 40. in cor. 143.
Carcerati, si sint sub fidejussoribus relaxandi, & si dies feriatus, ne eorum habitatio retardetur, possunt alicui consignari per clamidem, sed vestem, qui obligetur, prima die juridica, consignatum Curia presentare. rit. 44. nu. 1. 148.
Carceratos haud possunt Barones à propria patria extrahere, nec etiam in aliud oppidum eorundem Baronum. rit. 46. nu. 21. in med. 160.
Extrahi ne possint extra terminos propria patria in prima instantia. d. num. 21. Quid in secunda. nu. 22. vers. Illud autem. 160.
Carceratos tanto tempore esse in carcere detinendos, quanto perstiterunt in contumacia, usus non recipit. rit. 136. nu. 1. 352.
Carcererius.
Carcererius. Vid. in verb. Carceris Praefectus, & in verb. Commentar ensis. Et in verb. Jus portelli.
Cardinalatus, & Cardinalis.
Cardinalatus dignitate nihil sublimius in Ecclesia Dei post Pontificatum; Et praeferuntur Cardinales omnibus Patriarchis, exceptis Constantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, Hierosolymitano. rit. 7. num. 16. 68.
Cardinales ab urbe Roma nequeunt discedere, absque Summi Pontificis vana. d. rit. 7. num. 5. 66.
Quid, si Cardinales sint Episcopi, excusentur ne à residentia. d. nu. 5.

Cardinalis, propter ejus eminentem dignitatem, exsercere valet munus, etiam non personaliter, sed alterius fidei tradere. rit. 2. num. 41. vers. Id quod 36.

Eminentissimus Card. Rospigliosi laudatur. rit. 123. num. 8. 327.

Carnifex.

Carnifex factum committit, cum sub praetextu, quod damnatum non espoliabit, nec illi vestimenta detrahet, pecuniam exigit. rit. 42. n. 8. 144.

Carnifex lege Samnica dilapidabatur, cum idus suos forte aberasset, nec statim nocens instisset. d. rit. 42. num. 10. 144.

Carnificis ministerium necessarium est in bene instituta Republica, et si illicitum sit. d. rit. 42. n. 7. 144.

Non modo Civis Romanus esse nequit carnifex, verum nec domicilium habeat in urbe, ibique necetur. d. num. 7. 144.

Nec solum foro, sed hoc Calo, & Spiritu carere carni fecerit. volvere leges censoria. ibidem.

Cogi ne possit quis, ad carnificis ministerium, salario tamquam iusto medianse, quodque ad quamsumam ascendere possit. d. num. 7. in fia. 144.

Ubi refertur de Antonio Sabasino Civitatis Neapolis Carnifex, quare damnatus fuit ad mortem, plaustro duci ad forum Magnae, ibique suspendi, cadaver in frustra concedi, caputque cruce ferrea inclusum, pra Magna Curia Vicariae scribis suspendi. d. num. 8. vers. Apud nos. 144.

Carolus.

Doms. Carolus Bracciacius R. Consil. laudatur. rit. 258. num. 8. 385.

Itaque P. Carolus Borrellus, rit. 160. num. 8. 385. **Doms. Carolus Calà, Dux Diani, & Praefes Reg. Camer.** laudatur. rit. 1. num. 21. vers. Praefatum. 118.

Doms. Carolus Orsini in an. 1430. privilegium obtinuit à Regina Joanna II. ut descendentes ex ejus faminis nobiles tantum, prerogativis gauderent, ac honoribus sedibus Capuani. In proom. n. 11. 4.

Doms. Carolus Patra. Vid. in verb. Author.

Carolus Quintus Imperator nihil sibi gratius futurum declarabat, quam si quis eisdem lites definiendi modum inveniret, quod Philippo Secundo ejus filio commendavit. rit. 10. num. 4. 82.

Carolus Quintus Imperator, quo tempore fuit hanc in Civitate ingressus. Et obiens urbes, tria solebat in iis inquirere, & quae rit. 46. nu. 1. 156.

Idem privilegium quoddam manu sua dilaceraverit inquitens: malo meam lacere scripturam, quam animam. Et quare. rit. 84. num. 8. 258.

Doms. Carolus Spinellus olim Regens. M. C. V. commendatur. rit. 63. nu. 2. in med. 206.

Casalia.

Casalia sub nomine comprehenduntur Civitatis. rit. 85. nu. 4. 260.

Castrum.

Castri possessio apud illum dicitur esse, quem vassalli recognoverunt in Dominum, & hac recognitio sola sufficit. rit. 60. n. 8. 203.

Castro donato, vendito, vel legato, an etiam jurisdictio, ac pertinentia donata vendita, vel legata videantur, remissive. d. rit. 60. num. 6. 203.

Castro vendito cum omnibus introitibus feudaliis, allodialibus, veniant ne functiones fiscales, particulari titulo quaesita. d. rit. 60. num. 7. vers. Et vendito. 203.

Castrum alienatum pro pretio, affirmando ab aestimatoribus, dicatur ne alienatum, & quando, remissive. d. rit. 60. num. 11. fol. eod.

Castrum donatum si fuerit, vel concessum cum Jurisdictione, intelligatur ne donata, vel concessa jurisdictio privative à concedente. rit. 46. n. 7. 157.

Castrum quid sit, & de multiplici ejus significatione remissive. rit. 60. n. 2. 202.

Dicatur ne esse de Civitate, vel de districtu, si à Civitate separatum fuerit. nu. 3. fol. eod.

Amittatur ne privilegium, Castro concessum, cui aliud castrum unitum erat, si postea separatur ab illo. n. 4. fol. eod.

Sit ne quid diversum Castrum a jurisdictione Castri. nu. 7. 203.

Si sit concessum cum omnimoda jurisdictione, num complectatur marum, & usum Imperium. d. n. 7. 203.

Castrum readificare. num sit licitum. d. rit. 60. nu. 5. 203.

Ne readificato, teneantur ne homines ad custodiam prout prius obtinuit erant. n. 9. 203.

Castrum, si exempt. omni privilegio potior illa gaudet quippe, si nomen castri perdidit, & Civitatis assumpserit, ejusque Populus creverit. d. rit. 60. nu. 10. fol. eod.

Castrum si fuerit in feudum concessum, cum facultate alienandi cui dederit feudatarius, & propterea a donatum fuerit irrevocabiliter inter vivos, mutatur statim, & fit allodiali. d. rit. 60. num. 12. fol. eod.

Casus.

Casus omnes, spectantes tantum ad cognitionem. M. C. V. communicati sunt Regiis Audientis. rit. 47. nu. 15. in fia. 166.

Cato.

Cato expulsi à Sardinia omnes usufructuarios. rit. 20. num. 2. in fia. 112.

Causa.

Causa de vita, & militia. Vid. in verb. feudales quaestiones.

Causa deis de paragio debita super feudis, seu illorum paratio, sit ne iudicanda ad instar causarum feudaliarum. rit. 50. nu. 10. vers. hinc novissime, & vers. Et quando actio 173. 174. & vers. E contra vero Dacissa. 175.

Possit ne compromitti. d. vers. Hinc novissime.

Causa incipit per litis contestationem. rit. 48. in corp. 167.

Causa, in qua praecessit citatio criminalis de aliqua re in qua versaretur commodum pecuniarium, usque ad summam unciarum trium, seu quatuor, committi potest arbitrio, Judicium arbitrio, ubi videbitur eis expedire. rit. 138. in cor. 353.

Committi ne possit tantum Judicibus pedaneis. nu. 2. 353.

Causa inter dominum, & vassallum, dum agitur de privatione feudi terminanda ne sit hodie cum Judicio parium Curia. rit. 46. n. 25. vers. Hic opportunum 161.

Causa translata ad superius Tribunal, appellantis beneficio eandem, non diversam retinet naturam. rit. 1. nu. 69. 28.

Causarum commissio per quosvis Judices litteratis idoneis libere, & sine sordo faciendam est, non sibi ipsis. rit. 16. n. 2. 100.

Quomodo accipiantur litterati idonei. num. 6. 101. & n.

- & num. 8. 101.
Causas sibi committere non potest Praeses Sac. Consilii, Locumtenens Regia Camera nec Regens M. C. V. d. rit. 16. n. 3. 100.
Nec Hebdomadarius praefata Regia Camera. dist. nu. 3. 202.
ommissionem, semel datam, amplius revocare non possunt. d. n. 3. in fin. 323.
ausa, ad quas principalis nullatenus obstringitur respondere, qua sint. rit. 120. nu. 7. 323.
Causa civiles, qua sint, & criminales, aut mixta. rit. 59. nu. 2. 202.
Causa modica infra unam unciam examinari debent per Commissarium à M. C. deputandum, summatis usq; ad dationem termini ad probandum; & de plano audiri debent testes utriusq; partis, statimq; fieri relatio. rit. 131. in cor. 343.
Quod non servatur quoad commissionem, & termini dationem. n. 10. 343.
Qua dicantur causa modica. n. 6. fol. eod. 343.
Sicut modica in Rustico, causa unius porcelli. nu. 7. fol. eod. 343.
Vide in verbo, Causis in modicis. 343.
Causa pecuniaria ascendentes ad summam unciam sex possunt per quamlibet Curiam committi, nec dictam summam excedere debent. rit. 124. in cor. 329.
Quod hodiernus usus non observat. n. 3. fol. eod. 300.
Quinque committi possunt. n. 1. & 2. fol. eod. 300.
Vide in verbo Magna Curia Vicaria. 300.
Causae sunt committendae per M. C. personis idoneis, & portis usq; ad summam aunciarum auri duodecimae vel infra. Et ad solvendam pro qualitate causa, & personarum, modo non excedat terminum temporis quatrimestris. rit. 130. in corp. Et num. 1. 342.
Recipiatur ne hodierno uso. n. 2. fol. eod. 342.
Causis in modicis, paucis allegationibus opus est. rit. 131. n. 8. 343.
Causis in modicis, & inter stipendiarios, Actore, & Reo summarie auditis, sit praecipuum; quod solvat, vel non discedat, factu prius mandato per ministrum; ut debitorem suspectum ducat coram Iudice; quod si suspectus non sit, injungat ei, ut solvat vel oram se ducat. rit. 116. n. 1. 313.
Quibus in causis procedi possit ex non scripto. num. 2. fol. eod. 313.
Apud quem olim, & hodie sit cognitio modicarum causarum. n. 3. fol. eod. 314.
Probet ne unicus testis in causis parvi momenti. n. 7. fol. eod. 314.
 Causidicus.
Causidicus, ortus ex honestis parentibus, nobilis dicitur, respectu qualitatis paene irroganda. rit. 100. n. 22. 287.
 Cautio.
Cautiones de Judicio fisci, & Judicatum solui ad quid fuerint introducta. rit. 159. nu. 17. 379.
Cetera. Vide in verbo, Fidejusso. 379.
 Cecilia.
Dom. D. Cecilia Pepi, D. Hortensii Reg. Consil. & Dom. D. Victoria de Urso ex Baronibus Gracignani filia, Auctoris uxor memoratur. rit. 101. sub
- num. 5. 297.
 Cadula.
Cadula corrumpens citatorias, vel lacerans, quae panam luet: aquireretur ne eximentis à manibus birruariozum mancipatum pro debito. rit. 5. nu. 10. vers. Troindi. 58.
 Censor.
Censorem apud se continuo esse jubebant nonnulli sapientissimi Proceres. rit. 53. nu. 1. 181.
 Censualia.
Censualis contractus nequit constitui ex pretio bonorum mobilium, nec de frumento n herba, vel de animalibus, satis ad lucrum, rit. 20. num. 15. 118.
Perfici non potest, nisi praesenti, & numerata pecunia. n. 14. in mod. 118.
Admittatur ne renunctatio exceptionis non numerata pecunia, etiam juramento vallata. d. nu. 14. in fin. 118.
Vel sufficiat, si loco pecunia, tradatur cadula bant caria. ibid. 118.
Sufficiat et sola Campsonis acceptatio, vel requiratur verq; pecunia numeratio. ibid. in fin. 118.
Censualis contractus reddatur ne faueratitius, si necessitas redimendi censum reducat ad libitum creditoris. d. rit. 20. nu. 10. vers. addimus. 114.
Vide in verbo, Contractus venditionis annuorum in- terpositum. 114.
 Census.
Census constitui num possit ex sola debitoris confessio- ne, quod scilicet capitale pretium fuerit sibi prius à creditore mutuatum, vel alia ratione debitum. rit. 20. n. 14. in fin. 114.
Possit ne constitui ex debito antecedenti, attestata Bulla P. V. d. n. 14. in fin. 114.
Census si sit venditus, tum pacto solvendi annualem pensionem in frumento, & post contractum frumen- ti valor augetur, ut propter pretium census, ju- stum quidem tempore contractus, fiat deinde ini- quum, debet ad aequitatem redigi. d. rit. 20. nu. 17. fol. eod. 114.
 Caelari.
Caelari, & vetari difficiliter potest, quod à multis sci- tur. rit. 32. nu. 2. 133.
 Caesar.
P. D. Caesar, de Afflicto, adscriptus in religione Theati- norum, mutato nomine Caesaris in Cajetani Andreae laudatur. rit. 66. nu. 7. in fin. 279.
 Chiographa.
Chiographa, qua diriguntur numulariis vulgò (poli- se di banco) executionem habent paratas, ad in- star instrumentorum, & obligationum penes ad- rit. 128. nu. 25. 341.
 Christus Dominus.
Christum Dominum esse proprie nostrum Advocatum multis Sacra Scriptura locis affirmatus. rit. 101. n. 76. 297.
Christus Dominus noster sanctissimam suam resurre- ctionem quare prius voluit manifestare faminis quàm viris. eit. 3. nu. 6. in fin. 414.
 Chyrurgus.
Chyrurgus, & Barbitor tenetur denunciare M. C. V. omnia vulnera, qua huc in Civitate Neapols infliguntur. rit. 4. num. 11. vers. Chirurgus 46.

*Hæc denunciatio suspiciens nō fit ad inquirendum . d. vers. Chyrurgus, in med.
Potius Chyrurgis, quam Physicis statur de vulnere. ibid. cir. fin.
Possit nē Chyrurgus pharmacare . d. vers. Chyrurgus, in fin. fol. eod.
Quas condiciones habere debeat bonus Chyrurgus, & multa de Chyrurgis, & Chyrurgia remissivē . ibidem.*

Citandus.

*Citandus nē sit principalis ad videndum juramenta testium, vel Procurator ipse, qui litem contestatus est. rit. 145. n. 12. 362.
Vid. in verbo, citatio partis.*

Citatio.

*Citatio abfuisse, probatur, ex inspectione actorum diciturq; probata eo ipso, quod de ea non constat. d. rit. 94. nu. 17. 277.
Citatio ad dicendum de stylo omnium tribunalium exquiritur in Regno nostro, nec conclusio supplet ejus defectum. rit. 40. nu. 9. 144.
Citatio ad informandum contra denunciatum, ex sola delicti denunciatione relaxatur bene tamen perspecta per Judicem. rit. 29. n. 2. 131.
Citatio ad publicandum de jure adhibenda est: Et sic fit in S. C. In M. C. verò Vicaria fit publicatio, eaq; parti insinuat. rit. 97. nu. 1. & 2. 280.
Quid in Curii Ecclesiasticis, præcipue in Archiepiscopatu Neapolitano, præcedat nē citatio ipsa ad publicandum. d. n. 2. vers. in curiis, quæ.
Exquiratur nē hodiè interloquutoria ad publicationem, vel si citetur, Reusq; nihil replicet, quod relevet, fiat nē sequenti die publicatio. num. 3. fol. eod.
Citatio auferri, & prohiberi possit nē per Principem. rit. 94. n. 13. 276.
Citatio circumducta, non amplius reputatur citatio, sed taliter, ac si facta minimè esset. rit. 28. nu. 3. 129. & rit. 121. n. 4. 324.
Nec litis pendentiam inducit. d. n. 4.
Quando dicatur circumducta. d. n. 3.
Duobus modis circumducitur citatio. rit. 121. nu. 2. & 3. 324.
Quot concurrere debeant, ut dicatur citatio circumducta. rit. 122. n. 3. 325.
Quid si concurrat mensis habens 30. & unum diem, attendatur nē ipse, vel plus non computatur, quam si haberet dies, 30. n. 4. fol. eod.
Quo temporis spatio circumducatur citatio in Tribunali, tūm in Civitate, tūm extra num. 6. fol. eod. dem.
Eam esse circumductam, non nisi à Reo allegari potest secus ab actore. n. 7. fol. eod.
Citatio, cum est reproducta, dicitur, de actis, eamq; qui de actis surripit, & lacerat, puniendus est. rit. 113. nu. 2. 312.
Citatio cum ipso peremptorio antecedere omnino debet ipsam consummari. rit. 29. nu. 4. 131.
Citatio cum responsale presentari debet apud acta, quamvis sit dies feriata, sed non potest Notarius dicere quod fuit presentata in Judicio, sed apud acta. rit. 82. in cor. 255.
Citatio dicitur basi Judiciorum: ejusque solemnitas adimpletur per equipollens. rit. 123. n. 23. 328.
Citatio domi facta, subsistat nē absq; clausula, in re-*

*lacione adjecta (sua solita habitationis. rit. 95. n. 8. 275.
Quid opus sit, ut citatio, domi facta, subsistat. nu. 9. fol. eod.
Sufficiat nē, si notificetur uxori in domicilio viri. d. n. 8. vers. sufficit.
Quid de citatione facta in apotheca. d. num. 9. prope fin.
Vide in verbo citatio jure regni.
Citatio expedita nullis præcedentibus indiciis, an contumacia incusata, nullitate caleat. rit. nu. 29. n. 2. in med. 131.
Citatio feri debet die non feriato, etiam si in loco, ubi regitur Curia, dies non esset feriatas; attenditur enim locus factæ citationis. rit. 116. in cor. 314. & n. 5. 315. & rit. 117. in cor. 319.
Id quomodo intelligendum. d. rit. 119. num. 1. & 2. 315.
Quid tenendum de Jure Canonico. num. 4. fol. eod. dem.
Citatio generalis si decreta fuerit in exordio causa ad omnes scilicet actus & ad totam causam, usq; ad sententiam definitivam inclusivè, procedi potest contra contumacem ad sententiam, absq; alia nova citatione. rit. 94. n. 11. 175.
Citatio in subrogatione Judicis necessaria non est. rit. 108. n. 9. in fin. 309.
Citatio Jure Divino prodit. rit. 94. n. 1. 274.
Citatio Jure Regni nostri, domi facta, non sufficit, nisi prius adhibita per Civitatem diligentia, copia citandi omnino haberi non possit. d. rit. 94. num. 7. 275.
Quid servetur in Urbe Roma in citatione faciendâ domi. d. n. 7. vers. Verum, in fin. fol. eod.
Citatio Nuncii hactenus subsistit, si Judicis commissio præcessisse non appareat. rit. 108. n. 4. 309.
Citatio omnis faciendâ in hac Neapolis Civitate cuilibet Procuratori, fieri debet personaliter, & non domi. d. rit. 108. nu. 7. fol. eod.
Quid latitante Procuratore, & præmissa diligentia inquirendo. n. 8. fol. eod.
Citatio partis ad videndum juramenta testium, non exquiritur, ubi præcesserit præfixio diei ad testes producendum. rit. 143. n. 4. 366.
Idem est si pars monita fuisset ut singulis diebus, & horis assisteret, ad videndum testes jurare. num. 5. fol. eod.
Consuevit tamen simul citari pars, ad videndum juramenta testium, & testes ipsi, ad testimonium ferendum. rit. 145. nu. 10. 362.
Complecti debet talis citatio diem, horam, & locum examinandorum testium. n. 11. fol. eod.
Quando pars hoc casu sit citanda. rit. 148. num. 3. 366.
Possit nē decerni citatio ad videndum juramentum testium cum pœna. rit. 154. n. 1. 372.
Citatio personalis regulariter attentio jure communi, necessaria non est in causis civilibus, sed sufficit, si fiat domi. rit. 94. n. 6. 274.
Citatio per edictum, & acta, ejus virtute subsequentiâ procuratore non citato, valeant nē. Vid. in verb. Procurator qui fuerit constitutus.
Citatio præmittenda nē sit à Iudice successore in executione sententiæ prolata ab extincto prædecessore. rit. 108. n. 11. 309.*

- Citatio prima debeat ut necessario notificari Principali, vel incipere possit à procuratore. rit. 93. n. 11. vers. Prima. 309. & rit. 108. n. 6. 375.*
Relaxanda ne sit copia prima citationis. num. 9. 309.
Citatio qua continere debeat. d. rit. 94. n. 4. 274.
Citatio requiritur, quomodo constat de bono iure ipsius partis. d. rit. 94. n. 2. 274.
Actum precedere debet nec sufficit, si postmodum intimetur. n. 3. fol. eod.
Exquiratur ne in sententia Principis, vel in emanatis à Summo Pontifice, ac Imperatore. num. 13. 276.
Prescribuntur remissive tangens materiam citationis. n. 12. fol. 275.
Forma exequendi citationem in Regno, ac faciendi relationem. n. 14. fol. 276.
Nam in relatione sit necessaria subscriptio testium, vel satis sit testium nominatio. n. 15. fol. eod.
Citatio robur ne habeat si infra sex menses, vel obierit Iudex, qui eam decreverat, vel functus sit officio suo. rit. 121. n. 6. 324.
Citatio secunda, seu ultima, quando dicatur. rit. 118. n. 4. in fin. 320.
Citatio si extra locum Jus dicentis transmittenda sit, duorum testium subscriptio requiritur: secus si in loco, ubi residet Iudex citationis, ibi namque coram unico teste valida. rit. rit. 94. n. 16. 276.
Sustinetur ne citatio intra Civitatem absque testium subscriptione. d. n. 16. in med.
Citatio, si fuerit facta, ut compareat die festivo, nullitatis labe prorsus scatebit. rit. 80. n. 5. 253.
Citatio. Vid. in verb. Citatoria.
Citatione super tenore instrumenti notificata, omnino incusanda est die sequenti prima contumacia. rit. 118. n. 4. 320.
Incusari quoque debet, Curia pro tribunali sedente. n. 6. 321.
Citationem si quis impetret à M. C. infra quod tempus curare debeat, ut adversarius citetur, in criminali, ut banniat, vel condemnatur: in civili vero, ut condemnatur. rit. 121. in cor. 323. & rit. 122. in corp. 324.
Citationes omnes postquam accusata est prima contumacia, ponantur, & conserventur in cassone Magna Curia nullusque aud. ar. inde recipere, nisi sit Procurator, & ea recepta, annotetur in quinterno, seu manuali, ibi existenti. rit. 113. in cor. 312.
Id servetur ne. n. 1. fol. eod.
Citationes, qua ad brevem continent terminum, ut impossibile sit citato accedere, nulla erunt, nec post terminum ardeant illum. rit. 123. n. 2. & 3. 326.
Citationibus in omnibus ordinariis semper citatus suspicatur triduo. rit. 118. in cor. 320. & num. 7. 321.
Citationibus in primis. Magna Curia Vicaria expectat triduum, & ejus lapsum, antequam condemnet, vel banniat; in aliis vero citationibus, lite contestata, triduum non expectat. rit. 97. in cor. 279. & d. rit. 118. in corp. 320.
Citationis actus si veniat expediendus aliquo certo die isque fuerit festivus, transfertur in alium diem non festivum. d. rit. 118. n. 5. 320.
Citationis data, seu commissio, vel expeditio fieri potest quocumque die feriato, etiam paschali: sed qua oc-
- currunt in dicta citatione, seu commissio, fieri debent die non feriato, & citari debet quis die juridico. rit. 117. in cor. & n. 1. 319.*
Quod hodie amplius, non est in more. num. 3. fol. eodem.
- Citatoria, & Citatus.**
- Citatoria litorea, seu citationes, tam per M. C. quam per alias non committantur, nisi publicum habentibus officium, servientibus scilicet Curia. rit. 112. in cor. 312. & rit. 114. in cor. 313.*
Possit ne per Iudicem eligi famulus suus, vel alterius ut adversarius citetur. n. 4. 312.
Citatoriam cedulam corrumpens, quam penam luet. Vide in verbo, cedula
Citati responsio in calce libelli, aut mandati sibi intimati, sit ne tanta virtutis, ut citatum non faciat dici contumacem. rit. 28. n. 7. & 8. 129.
Citatis, omnibusq; contumacibus effectis, ex observantia M. C. V. & aliarum Curiarum licitum est comparere eadem die, usq; ad primum somnum. Et coram quo fieri debeat comparitio de sero. dict. num. 128.
Quid de jure communi. ibid. in fin.
Citatus haud dici potest, non comparens in actu, qui ex absente explicari potest. rit. 154. n. 2. 372.
Citatus de mandato Curia, ut tanquam principalis, vel legalior veniat responsurus super tenore articulorum, seu exceptionum, vel positionum, si non venit tunc Curia habet eum pro confesso; debet tamen in ultima ipsarum citationum inseri totus tenor articulorum, seu exceptionum; Nec ab ipso decreto appellatur. rit. 120. in cor. 322.
Citatus non secundum consuetum citandi stylum, si non compareat, erit à contumacia immunis. rit. 3. n. 62. vers. ut praterca. 27.
Citatus, si minimè comparere curaverit, sit contumax sed contumacia incusari debet. rit. 28. num. 7. 128.
Contumacia vero non incusata, cessat illius effectus, & terminus dicitur circumductus seu sublatus. d. n. 2. in fin.
Citatus, vel citata de mandato M. C. de causa, super qua intervenire potest Procurator, & vigore ipsius citationis personaliter veniat in Civitatem Neapolitanam, procuratorem constituere non potest, nisi post litis contestationem. rit. 108. in corp. 308.
Citatus ut quis dicatur tribus citationibus interpellatum fuisse oportet, & quandoque quarta citatione opus est, ad convincendam absentis malitiam. rit. 20. n. 6. 132.
- Civilis.**
- Civiles causa. Vid. in verb. causa.*
Civiles tumultus urbis Neapolitanae recensentur temporis illius homuncii, atque etaxii, vulgo nuncupati (Mas Anello) de anno 1647. die 7. Julii. rit. 56. n. 2. 189.
Ubi Author commemorat jacturas maximas, ac damna, passa cum sua domo. d. num. n. vers. domus ergo.
Civilis sapientia sicut nummario pretio debonestatus sic vili honorario vilescit. rit. 58. n. 8. 199.
Civilis seditio grandè malum, ac calamitosus bellus. Et majora in seditione scelerata, quam in bello perpetrantur. rit. 56. n. 1. 184.

Civis, & Civitas.

Cives bona debent integrè relevare in asino, vulgè
(Catasto, & sub qua pana. rit. 4. nu. 11. vers. Cives.
 50.
Cives creare possit ne Universitas. rit. 85. num. 6.
 260.
Cives Magna Civitatis praeferantur ne civibus parva.
 rit. 101. nu. 66. 296.
Civis dicatur ne Civitatis, si natus sit in ejus vico,
& suburbia. rit. 85. nu. 4. 260.
Quis propria dicatur Civis. n. 2. fol. eod.
Civis originarius dicatur ne, ac privilegiis potiatur,
ipsis originariis concessis, qui in Civem receptus est.
d. rit. 85. n. 3. fol. eod.
Civis possit ne esse locumtenens in propria sua patria.
 rit. 63. nu. 14. 207.
Quid in subsidium, non existente alienigena. nu. 15.
 208.
Quid in oppidulis. n. 16. fol. eod.
Vel si in contrarium vigeret consuetudo, qualis vi-
get Neapoli, & in urbe Roma. d. nu. 16. & nu. 17.
 fol. eod.
Multis aliis in locis maxime apud Venetos. num. 18.
 fol. eod.
Civitas possessionem alterius turbare quando dicatur.
Vid. in verb. Turbatur.

Clausula.

Clausula (Appellatione remota) inanem, & frivolam
sollit appellationem, sed nunquam recursum ad su-
periores. rit. 6. n. 4. in med. 61.
Clausula (Non aliter, nec alio modo) quid operetur, &
ejus sit virtutis. rit. 51. num. 3. 178.
Operatur ne vaducitatem rei Emphyteotica, si alie-
natio per venditorem sit facta cum dicta clausula
Vid. in verb. Emphyteusis.
Nam ex dicta clausula contractus oriatur resolutio,
absque mora purgatione. n. 4. in med. 178.
Quid operetur in legato. d. nu. 4. in fin. fol. eod.
Clausula (quatenus Vos, vel duo vestrum) qua solet ad-
di in rescripto delegatorio, quam vim habeat. rit. 53.
 n. 6. vers. solet. 183.

Clericalis, Clericatus, & Clericus.

Clericalis ordinem honore prosequi, nihil est aptius
ad Regnorum felicitatem, & ad Reipub. honorum.
 rit. 67. nu. 2. 218.
Is apud Reges, & Imperatores maximus fuit, num. 1.
 fol. eod.
Clericatus possit ne probari litteris testimonialibus
Episcopi in quibus refertur, hominem ad ordines
promovisse. rit. 65. n. 7. 210.
Probetur ne per testes, etiam de visu. num. 8. fol.
 211.
Nam sufficiat unus testis idoneus. dict. num. 8. in
fin. 211.
Possit probari per testes amissio bullarum. n. 9. 211.
An sufficiat sola possessio habitus, & clericalis consu-
ra. d. n. 8. vers. Imò Thomas. fol. eod.
Vel sola possessio clericatus, & forma publica. d. nu. 8.
 vers. Præterea.
Sufficiat denique quasi possessio clericatus, vel necesse
fit, titulum probari per bullas. d. nu. 8. vers. Hisque
non refragatur.
Ho iei conjugati subeant ne, ut cateri laici, onera
universitatum, ac functiones fiscales collectas, ac ga-
bellas persolvant. rit. 66. n. 5. 215.

Tom. 1.

Dignitates Ecclesiasticae sunt omnino incapaces. nu.
 6. fol. eod.

Dicatur ne conjugatus clericus qui solum contraxit
sponsalia de futuro, ne propter beneficium amit-
tat, ac privilegium exemptionis à gabellis aliisque
muneribus. n. 7. fol. eod.
Nam si fuerit citatus hujusmodi Clericus de manda-
to M. C. V. & compareat in illa allegans, se esse
Clericum conjugatum, & propterea privilegio cle-
ricali gaudere, admittatur ne tale privilegium, vel
contra eum procedatur, tanquam contra laicum. d.
 rit. 66. in cor. 14. & n. 1. 215.
Quid si Ritus iste contradicat textui in cap. 1. de
cler. conjug. in 6. vel inter se concordat fuit. dict.
 num. 1.
Procedat ne in civilibus Ritus hic. num. 2. fol. eo-
 dem.
Gaudet ne Clericus conjugatus in Regno tantum
privilegio Canonis (si quis suadente, &c.) ac prae-
rogativa fori, in criminalibus, etiam civiliter inten-
tatis. d. n. 2. in fin. & n. 3. 215.
Atque in civilibus, quoad personalem distinctionem
tantum. n. 4. fol. eod. & n. 13. 216.
Vacare debent à bigamia, & à quâ specie. nu. 8. & 9.
 216.
Clerici, & Monaci possint ne recipi in testes in deli-
ctis, panam ingerentibus sanguinis. rit. 144. num. 7.
 361.
Quid ad solemnizandum contractum extra ju-
dicium, num absque licentia adhibeantur. num. 9.
 361.
Clerici orientales gaudeant ne privilegiis Clericorum
conjugatorum. rit. 66. n. 19. 217.
Clerici percussorem qualis numerus personarum fa-
ciat notoriam. rit. 3. n. 20. in fin. 44.
Clerici, si privilegio clericatus gaudere volunt, habitum
Clericali semper utantur. rit. 15. n. 7. 98.
Quod moraliter modo intelligitur. d. n. 7.
Excusantur ne, si vestes tales commode deferre ne-
quant, cum à domo egrediuntur, ut puta à tempore
peregrinationis, vel itineris. d. n. 7.
Clerici tam in minoribus, quam in majoribus ordini-
bus constituti, & ad testimonium ferendum produ-
cti, in, & quando possint ad deponendum ad-
mitti in causis civilibus, & ad eorum peribendum
testimonium in Curia secularibus, rit. 144. in cor.
 360.
Quid in criminalibus, tam in ordinariis, quam ex-
traordinariis. ibid. in fin.
Clericis Soc. Jesu in Chien India Orientali, habitum lici-
tum est, novas Congregationes Christi fidelium secu-
larium erigere, absque licentia Ordinarii. rit. 23. n.
 9. 122.
Clericos, ut fori electionem haberent, privilegio decora-
vit Regina Joanna. rit. 67. n. 3. 218.
Clerico debitori reservatur aliqua portio, ut possit vi-
vere, & Ecclesiae deservire, nec contra illum exe-
quutio fit in fructibus beneficii. rit. 160. n. 21. in fin.
 384.
Clericus agrotus. Vid. in verbo, Clericus agrotus.
Clericus aliquis, citatus, ut laicus de mandato M. C.
V. pro aliqua causa civili, vel criminali, bannitus,
vel forindicatus, & valuerit suam purgare contu-
maciam, debet in eadem Curia personaliter compa-
tere, & ipsa Curia de suo clericali cognosci, habi-
 Ggg 2 11, &

- et, & consura demonstrato, qua confitio, ipsa Curia remittit eum ad suum Judicem competentem. rit. 65. in cor. 209. & n. 1. 210.*
Quod non procedit, si Clericus citetur uti Clericus, num. 2. fol. eod. 210.
Dubium si oriatur, pertinens ad spiritualitatem, num. fuerit ritē, recteque promotus, à quo Judice determinandum si. num. 4. 210
Procedant nē hac omnia de clericali in consuris, ac de primis ordinibus, secus si de eo agatur, qui sacros ordines suscepit, in quo erit satis diplomata dumtaxat presentare, num. 5. fol. eod.
Possit denique Judex secularis diplomatum falsitatem cognoscere, num. 6. fol. eod.
Clericus assessor possit nē esse in Curia saculari. Vid. in verb. Assessor.
Clericus, beneficium habens, quamvis habitum excuset, atque, ut laicus etiam armatus, ut miles incederit, privilegio non utique spoliatur. Rit. 15. num. 8. 98
Clericus citatus, & non comparens, nec bullas presentans, banniri potest, & forjudicari. Rit. 65. num. 12. 212
Clericus citatus, ut laicus à Judice, ignorante illam esse Clericum, & contumax reputatus, multari haud potest. d. Rit. 65. num. 13. fol. 213
Admittatur nē excusator ad impediendam panam, contractam ex contumacia. d. num. 13. vers. Et Regens. Et vers. Ut propter ead. 213
Clericus conjugatus, ut fruatur privilegiis, praeferat tonsuram, vestes, ac servitium in divinis, vacare debet à bigamia, & à qua specie Rit. 66. num. 8. & 9. 216
Vid. in verb. Clerici conjugati.
Clericus contumax in causa civili, debeat nē prius adstringi ad expensas, parti solvendas, secus sit ipsi deneganda audientia, juxta commune effatum, quod contumax non auditur, nisi relictis expensis. d. Rit. 65. num. 15. 213. Et vers. Sed quod.
Quid si Clericus coram seculari fidem clericatus produxisset, & nihilominus actor vellet ad ulteriora procedere. d. num. 15. vers. Unum tamen fol. eod.
Debeant nē in hac re Judices quam citissime Reum examinare, an sit Clericus, nec nē: & deprehenso, eum esse Clericum, extemplo, nulla interposita mora, libentissime remittere, num. 16. fol. eod.
Clericus coram laico possit nē reconveniri. Vid. in verb. Reconventio.
Quid si compareat coram laico ad removendam molestiam. Vid. in verb. Ecclesiasticus.
Quid, si liti renunciaret Clericus, an, & quando reconveniri possit. Rit. 67. num. 14. 220
Possit nē à conventionione recedere, etiam in Iudiciis duplicibus, ut puta familiae eriscunda, communi dividundo, &c. d. num. 14. in fin.
Clericus, documenta clericatus per Procuratorem presentans, & personaliter non comparens, adhuc est remittendus. Rit. 65. num. 10. 212
Teneatur nē personaliter comparere. nu. 13. in fin. fol. 213. & num. 14.
Clericus agrotus omni jure debet percipere fructus. rit. 8. num. 18. in med. 75.
Clericus heres, si cum aliis coheredibus instet, ut creditores bona recipiant hereditaria insolutum, non reperto justo emptore, & citatis omnibus creditoribus certis, simulque incertis per proclama, unusque
ex eis petiit, dictos heredes cogit, ad sibi solvendum aliquam summam, à defuncto debitam, vigorem contractus; & Clericus petat, causam remitti ad Ecclesiasticum excludendus ne sit ab hac declinatoria feri. rit. 67. num. 20. 212
Clericus in majoribus, vel minoribus constitutus, aliusve privilegiatus, si formam obiget Magna Curia agendo contra aliquem, compellitur per modum reconventionis, in eadem Curia adversario respondere. d. Rit. 67. in corp. 218.
Clericus in minoribus, divitibus habitum per annuum, fore haud potitur privilegio. Rit. 15. num. 7. in fin. 219
Clericus, iudicium seculare ut evadat, debet in primis docere de titulo clericatus, & per testes. Rit. 65. num. 8. vers. Ex hoc est. 210
Clericus, pensionem retinens Ecclesiasticam. licet sine habitu, incedat, adhuc fore potitur privilegio. rit. 15. n. 9. 98.
Quid si pensionem obtinuerit ex Regis nominatione. d. num. 9.
Quid attentata Sixti V. constitutione, incipiente cum sacrosancta requiratur nē declinatoria, ut fore privilegio Clericis privetur. num. 10. fol. eod.
Vid. in verb. Clericus beneficium.
Clericus, privilegio fore ut potitur, gestare debet semper, & continuè habitum, & tonsuram. rit. 27. num. 2. in med. 127.
Verbum tamen (continuè) intelligitur moraliter ibidem.
Clericus pro contractibus, & obligationibus, interis ante clericatum, subicit nē ecclesiastici iudicium. rit. 66. num. 15. 216.
Clericus pro delictis, tempore clericatus patrat, cuius jurisdictionem subicit, cum uxorem duxerit unicam, & virginem. d. rit. 66. num. 10. cir. med. & num. 11. cum seq. fol. eod.
Detur nē hoc casu preventio. nu. 14. fol. eod.
Clericus, qui uti actor coram Judice laico litem habuit, haud conveniri potest coram eodem ab ejus advocato, vel procuratore pro constituto salario. rit. 67. num. 22. 222.
Clericus, si à laicis ministris reperitur cum armis, sit ut ab ipsis illis spoliandus. rit. 68. num. 8. cir. med. 224.
Liget nē quoque Clericos prohibitio delationis armorum propter publicam utilitatem. ibid.
Clericus testimonium coram laico ferre non potest, absque sui Episcopi licentia. rit. 144. num. 1. 360.
Satis nē sit attestari de licentia per Notarium, vel debeat esse in actis. num. 2. fol. eod.
Subsistat ut. C. eorum testimonium, pleneque probes, si absque Episcopi licentia deposuerint. nu. 5. vers. Altorum.
Sit nē concedenda, vel deneganda licentia, si petatur pro examinandis Clericis in repulsa pro causa criminali. num. 6. fol. eod.
Si deposuerit coram Judice seculari Clericus, valeat ut torqueri, ad veritatem melius eruendam. nu. 8. fol. eod.
Clericus tutor, tutorio nomine convenitur coram Judice Ecclesiastico, possit nē proprio, & principali nomine Actorem reconvenire. rit. 67. num. 19. 221.
Agens nomine alieno, reconvenitur nē proprio, & principali nomine. d. nu. 16. in med.
Coccei Nerva liberalitas extollitur, qui pueros, vel paren-

parentibus destitutos, vel in magna inopia natos, sumptibus suis educari per Italiam mandavit. rit. 1. nu. 36. 22.

Collaterale Consilium.

Collaterale Consilium omnimodam, & absolutam retinens potestatem, valeat ne causas ad se avocare, & quando remissioe. rit. 57. num. 11. 195
Vid. verb. Consilium.

Collectæ.

Collectarum solutio, ac benevolentia, spectet ne ad emptorem annuorum introituum possitque per eum pacisci illarum immunitas. Ac solutio earum, facta per venditorem, non obstantè immunitate promissa, extinguat capitale. rit. 20. num. 11. vers. Unde in iurgio 115, cum vers. Verum. 116.

Collegium.

Collegij Salernitani Medicorum laudes, ac per vetustus ipsius splendor recensentur. In proam. num. 10. cir. fin. 3. & 4.

Manutenendus ne sit in possessione procedendi Collegio Neapolitano. d. num. 10. in fin.

Collegio in Neapolitano Promotor, an possit esse Vicecancellarius, & duas portiones exigere. rit. 8. nu. 22. vers. Promotor. 77.

Collegium Neapolitanum sex, & vnginti, Seniores Iuris periti constituant: Et ex his quot pro promototribus, quotque pro testibus deserviant. rit. 7. n. 13. 68.

His omnibus quadam debentur munuscula, modo ad finem & accedant. n. 14. fol. eod.

Comediz.

Comedia, seu publica Spectacula sint ne permissa omni Jure: à quibusve initium habuerunt. rit. 74. nu. 11. vers. In contrarium 244. Et vers. Hinc comedia.

Quantum Spectacula permissa sint vers. At predicta. fol. eod.

Comites.

Comitum, Marchionum, & caterorum aethymologia, remissioe. rit. 46. nu. 27. 162.

Commentariensis.

Commentariensis, haud potest de Jure retinere captum decreto relaxatum, vel absolutum, donec solverit Ius portelli. rit. 43. n. 5. 146

Vid. in verb. carceris Custos, & in verb. Ius portelli.

Commissarius.

Commissarii contumaciarum in criminalibus, qua, & quot facere teneantur. rit. 132. in cor. 343.

Commissarii deputati ad reddituum fiscalium exactionem, quolibet mensis bilancium ad Tribunal Regie Camerae transmittere adstringuntur. rit. 139. nu. 1. 354.

Ipsam pecuniam jure communi ad manum Erarii Jure vero Regni ad manum Perceptoris debent transmittere. n. 2. fol. eod.

Quomodo commissarii contra universitates exequi debeant. n. 3. fol. eod.

Commissarii, destinati per creditores majoris summae contra Universitates, tenentur pecuniam dividere per as, & libram omnibus creditoribus pro rata. d. rit. 139. n. 3. vers. Teneatur. 354

Nec hujusmodi commissarii esse possunt, qui inquisiti sunt, vel contumaces. n. 4. fol. eod.

Commissarii in civilibus debeantur curare ut fiat in-

strumentum de litteris executoriis eorum commissionis, vel tantum facta fideliter, & legaliter per eos inquisitione de omnibus bonis mobilibus tantum, condemnatorum, tertiam partem predictorum bonorum capere. rit. 133. in cor. 345.

Commissarii, infra quem terminum mittere teneantur ad Magnam Curiam instrumenta de exactionibus penarum, debitis solemnitatibus roboranda, simul cum pecunia dictarum penarum. rit. 139. in cor. & nu. 1. 353. 354.

Commissarii quibus per M. C. littera committuntur executoriales, quem terminum ad ponendum, & probandum dare debeant. Nec adstringuntur partes offerre generalia, & specialia infra biduum. rit. 129. in cor. 342.

Commissarii super exactionibus penarum, fiscalium ad quas nonnulli de isto Regno de partibus maxime, & provinciis Apravincis circa, & alena flumen Rishetria, condemnati sunt per decreta M. C. quid agere debeant, & quando vendere teneantur bona condemnatorum. rit. 134. in cor. 346.

Quid servetur hodie circa hujus Ritus dispositionem. nu. 25. 349.

Fideliter ne, legaliter, & sollicitè gerere debeant eorum officium, nullamque fraudem committere, nec extorsiones inusitatas, & illicitas. rit. 137. in corpore. 352.

Teneantur ne antequam expediantur, prestare cautionem de bene, ac fideliter administrando, ac se gerendo circa contenta in eorum commissionibus. Quidve operetur ista cautio. n. 1. fol. eod.

Commissarius, cui testium committitur Audientia, debeat ne per se ipsum examinare testes, vel per interpositam personam Actuarii. rit. 146. n. 7.

Commissarius, deputatus ad examinandos testes in criminalibus, potest allegari suspectus, aut illius exceptionem. rit. 157. nu. 4.

Quid in civilibus. nu. 6. fol. eod.

Commissarius, destinatus ad examinandum, valeat ne partibus assentiens subdalgare. rit. 138. nu. 3. 351.

Commissarius ex potestate sibi concessa per Magnam Curiam, & in aliis litteris ejus commissionis contenta à quibuscunque, & singulis bannitis, in litteris aliis ejus commissionis denominatis, & si sponte à bannis ipsorum extrahere valentibus, in testimonio publico primò, & autè omnia recipiant jura banni, seu bannorum eorundem, ad rationem tarenorum sexdecim. pro quolibet banno, quam pecuniam legaliter ad opus Curie predictae conservet deinde ad receptionem fidejussionem dictorum bannitorum procedat. rit. 135. in cor. 349.

Qui nam fidejussuras recipiendi sint. ibid.

Decesserit ne ab Aula hujus Ritus sanctio. num. 25. 351.

Possint componere cum bannitis, & quolibet ipsorum de tempore, quo duraverint contumaciter cum bannis, cum utilitate tamen, & augmento Curiae. Quidve agere debeant de ipsa pecunia. rit. 136. in cor. & n. 1. in fin. 351. & 352.

Commissarius valeat ne testes recipere, si Judex, qui testium audientiam commisit, vel decasserit, vel officium compleverit. rit. 158. n. 3. 375.

Commissiones.

Commissiones examinationum testium à Canonistis di-

- euntur remissiones : in Regno verò Audientia testium appellatur. d. rit. 88. n. 2.* 265.
- Concessa hac commissione in prima instantia, denegari nò debeat in altera, etiam super novis articulis admissibilibus. d. n. 2.*
- Concedi nò possit cum clausula (sine retardatione ulterius processus in causa) n. 4.* 265.
- Communicatio.
- Communicatio cum infidelibus prohibita nò fit. rit. 83. n. 6. in fin.* 257.
- Comparens.
- Comparens eadem die usq; ad primum somnum, licet non compareat, Curia pro Tribunali sedente, in actu tamen dicitur, taliter comparuisse, & revocatur bannum, seu condemnatio ad tertiam. rit. 93. in corp. in fin.* 272.
- Compositio.
- Compositio fieri nequit in causa blasphemie, non tantum, si in Deum, vel Beatissimam Virginem, sed etiam in Sanctos suos prorupta sit. rit. 136. n. 4. in med.* 352.
- Possunt fieri in causa homicidii per M. C. nulla precedente Regis dispensatione. d. n. 4. circ. fin.*
- Non tamen facienda est cum eo, qui pluries facinus perpetravit. d. n. 4. in fin.*
- Compromissum.
- Compromissum de causis feudalibus fuit prohibitum, & qua de causa. rit. 50. n. 8.* 175.
- In Regno verò nostro non fuit hoc compromissum prohibitum, sed solùm arbitria ex compromisso absq; assensu. n. 11. vers. Quod additur.* 176.
- Possit utiq; per Arbitros proferri laudum, & satis fit, si assensus super eo postmodum impetretur, quantum super compromisso non fuerit imperatus num. 11.* 175.
- Ubi Anshor occurrit objectis, excitatis à doctissimo Dom. Regente de Marinis. d. nu. 11. vers. Veram tantum viri.*
- Concessio.
- Concessio, facta ob merita, vel pecuniam, & ea sufficientia non sint, revocari nò possit, saltim quoad concurrentem qualitatem meritorum. In primum. n. 25. in fin.* 6.
- Conclusio.
- Conclusio in causa circumducta dicitur per productionem novorum iurium, propterea opus est nova conclusione. rit. 40. n. 7.* 144.
- Interveniente tamen Judicis Decreto in productione novarum scripturarum. d. n. 7. circ. fin.*
- Conclusio in causa precludit regulariter viam ceteris probationibus. rit. 75. n. 1.* 245.
- Quanam sit vis, & effectus conclusionis; possitne illa revocari, ac illa facta, utrum, & quando recipi possint testes. n. 3. fol. eod.*
- Sit nò de substantia Judicii, & nunquam de consuetudine prætermittenda. n. 4. fol. eod.*
- Et omnia vident nò processum. n. 5. fol.* 246.
- Fiat nò ipso jure conclusio in Regno nostro. num. 6. fol. eod.*
- Conclusio in causa, ubi stylus patitur, supplet defectum citationis ad sententiam, quam nos dicimus, monitionem ad dicendum. rit. 40. num. 8.* 144.
- In Regno tamen nostro ex seculo omnium Tribunalium requiritur citatio ad dicendum. num. 9. fol. eod.*
- Conclusio in criminalibus non fit, & quare. d. rit. 75.*
- num. 7.* 246.
- Quid in Regno nostro. rit. 40. n. 3. vers. Est verbis & num. 4.* 143.
- Si omittatur, vitiatur nò sententia. n. 5. fol. eod.*
- Qua fit forma conclusionis, remissive. num. 6. fol. 144.*
- Valent nò testes examinati, & publicati, iterum in causa examinari ex Judicis officio post conclusum. rit. 75. n. 8.* 246.
- Conductor.
- Conductor regulariter fit diminutio pensionis, si frui nequivit re conducta, ob tempestates, ac calamitates insolitas. rit. 55. n. 4. in med.* 188.
- Quantum conductor peculiari pacto omnes casus fortuitos susceperit, clausula adiecta, (& omnes, qui cogitari possent) d. n. 4. cir. fin.* 188.
- Vide in verbo, Inquilini.*
- Condemnatus.
- Condemnatus. Vide in verb. Damnatus.*
- Confessarius, & Confessio.
- Confessarius. Vid. in verb. Sacerdos auricularius.*
- Confessio, emanata coram scriba, absente Judice, minime dicitur judicialis, nec sufficit ad confessum condemnandum. rit. 83. n. 2.* 256.
- Noceat nò confitenti, si fuerit facta coram Judice, sed recepta à scriba, cui fuerat interdictum officium. n. 3. fol. eod.*
- Confessio, facta in uno judicio, noceat nò in alio. rit. 24. n. 11. in fin.* 125.
- Facta incidenter in assertivis, an præjudicium inferat. n. 12. fol. eod.*
- Confessio verbalis, & in scriptis non redacta, quantum ex tempore revocari valeat; id tamen locum non habet, si fuerit facta in Aula Sacri Consilii. rit. 83. num. 4.* 256.
- Confessio, ut noceat inter easdem partes, oportet, ut fiat à principali, & non à procuratore. rit. 24. n. 12.* 125.
- Confessiones, & declarationes, factas in Judicio, vel extra, an, & quando valeant partes revocare, iusto probato errore. rit. 120. n. 14.* 123.
- Præsertim, si se heredem non esse quis dixerit, & postea talem esse annuat. n. 15. fol. eod.*
- Confessus.
- Confessus ut quis dicatur, & pro confesso habeatur, tria decreta interponenda sunt, in quorum ultimo dici debet, quod deponat præcisè, & peremptoriè infra biduum, alias habeatur pro confesso, & quandoque dici solet (prout deterius) rit. 120. n. 1.* 122.
- Quid, si examinandus sit absens. n. 3.* 122.
- Debet hoc decretum notificari personalitè. num. 4. fol. eod.*
- Admittatur nò probatio in contrarium adversus hoc ultimum decretum. n. 12.* 123.
- Nec amplius auditur, qui deponere non curavit, nisi legitimas, & efficaces deduxerit causas excusationis. n. 8.* 123.
- Quod neq; prædicatum, nec observatum vidimus. d. num. 8.*
- Consensus.
- Consensuum extensio in libris Camera Apostolica, quæ secundum Bullam Clementis VII. fieri debet intrâ quindecim dies à die missa, fieri nò possit post prædictos dies. rit. 1. n. 73.* 28.

Conservatoria.

Conservatoria, seu capitula ad violentiam comprimendam, Vid. in verb. Rex Robertus.

Consignatio.

Consignatio per Clamydem fieri potest, etiam die feriata, quotiescumq; inquisitus habilitandus sit, rit. 162. r. 1. 387.

Quid operetur hujusmodi consignatio, num. 2. fol. eod.

Vid. in verb. carcerati.

Consiliarius, & Consilium.

Consiliarius quilibet ex mandato Ducis de Alcalá tenetur primis diebus singulorum mensium schedulam facere singulorum processuum conclusorum, & in ultima hebdomada mensis rotulam causarum decidendarum, rit. 10. n. 17. 84.

Consilium Collaterale adhibet ad laetus Excellentissimi Proregis in ejus Palatio: Et qui ibi praesunt, Cancellariam regunt, qui antiquitus dicebantur libellorum Magistri, rit. 1. n. 7. 14.

Quid, & quale sit eorum munus, n. 8. fol. eod.

Vid. in verb. Collaterale.

Consilium Status, seu belli est primum tribunal in Civitate Neapolis, in quo praesunt Magnates, à Rege Electi. Et qua tractent negotia, d. rit. 1. n. 6. 14.

Vocentur nè Consilarii Status, & precedant etiam Regentes Togatos in sedendo, simulq; in votis proferendis, d. n. 6. cir. fin. 14.

Quid in ceteris adibus, d. n. 6. in fin.

Constantinus.

Constantini Imperatoris mater fuit Sancta Helena, quae Sanctam Jesu Christi invenit Crucem, eamq; Constantinus Senior ob ejus virtutes, & pulchritudinem desponsavit sibi uxorem, licet foret ex plebe humiliori, ac stabularia, in proam. n. 28. in fin. 7.

Constitutiones.

Constitutiones Regni compilationem antecesserunt Rituum M. C. V. rit. 132. num. 14. vers. Sed cujus, & num. 15. 345. 374. Et rit. 156. num. 7. 345.

Constitutiones Regni Jus commune dicuntur in eodem Regno, rit. 1. n. 45. 24.

Consuetudo.

Consuetudo dicitur altera lex, rit. 1. n. 46. 24.

Quando admittat Juris interpretationem, & quando destruat, vel auferat legem, d. num. 46. in med.

Magis nè standum sit consuetudini locali, quam juri feudorum, d. num. 46. in fin.

Abolere nè possit illud jus, quod clausulam continet derogatoriam, scilicet (quavis consuetudine non obstante) num. 47. 24.

Consuetudo fortior est quavis gratia, & privilegio: Nec ea Principes dicuntur soluti, d. rit. 1. num. 57. in fin. 26.

Consuetudo, generatim loquendo, tantum habet de potentia, quantum de actu, & usu, d. num. 57.

Subsequatur nè privilegium, & illius interpretatur concessionem, ibid.

Num procedat contra propriam verbi significationem, d. num. 57. in med.

Consuetudo introducta in Civitate, in omnibus ejus vicis equaliter observari debet, d. rit. 1. num. 56. fol. eod.

Observari nè debeat in convicina regione, si de propria non appareat, d. num. 56. in med.

Consuetudo in uno Quarterio vigens, minimè officio aliud quarterium, d. rit. 1. num. 55. fol. eod.

Consuetudo, Juri communi contraria, strictam admittit interpretationem, d. rit. 1. n. 54. in fin. 25.

Neg; ullam extensionem, ibid.

Consuetudo legitime non dicitur praescripta, qua inducitur non fuerit quadraginta annorum spatio, d. rit. 1. num. 50. 25.

Vigeat contra fiscum taliter inducitur, d. num. 50.

Consuetudo quae est contra Jus, debet esse rationalis, secus illa, quae est praeter Jus, d. num. 50. cir. fin.

Rationalis verò ut dicatur, Judicis est relictum arbitrio, d. num. 50. in fin.

Consuetudo quatuorplex est, d. rit. 1. num. 48. vers. Tripartitam, fol. 24.

Consuetudo titulata, seu judicata nullum ad ejus validitatem exigit tempus, sed judicatum dumtaxat non semel, sed quatuor saltem vicibus, d. rit. 1. num. 49. 24. & num. 54. & vers. Quo casu. 25.

Consuetudo vetustissima pari passu ambulat cum privilegio, d. rit. 1. num. 48. 24.

Consuetudo, ut validè reputetur praescripta, quale tempus requirat, d. rit. 1. num. 49. fol. eod.

Quid inspectò Jure Pontificio, maxime si sit contra Jus, d. num. 49. in fin.

Consuetudinem ad inducendam, haud opus est, ne quandoq; saltem fuerit judicatum, & judicialiter cognitum, d. rit. 1. num. 51. fol. 25.

Sufficiat nè unicus actus, ad eam inducendam, an plures concurrere debeant saltem bini, quamvis unicus actus notorius sit universo populo, & collegio, num. 52. 25.

Requiratur nè interstitium temporis, n. 53. fol. eod.

Consuetudinem interpretativam, si bonam non esse ex post facto appareat, non propterea licet, ab ea recedere, d. rit. 1. num. 57. in med. 26.

Consuetudinibus ab admittendis erga vassallos, à Baronibus paulisper serpentibus acquisitis, cavendum est, rit. 45. num. 13. 153.

Consultor.

Consultor in hoc Regno eligi nè possit, qui non est Doctor, modo sit in jure, vers. 101. num. satus, rit. 16. in med. 93.

Vid. in verb. Assessor.

Consultores Electi ab hac urbe Neapolitana, non nihil exercent Jurisdictionis: cognoscunt de officialium sindicatibus, & ab eorum decretis appellatur ad Sacrum Consilium. Ac in relatione facienda sunt aperto capite, rit. 16. num. 13. vers. cujus ego. 103.

Continui.

Continui Domini Proregis extra Civitatem discendere non valent absq; venia, rit. 7. num. 2. vers. in continuis. 66.

Continuus.

Continuus (dictio) non obligat semper, & ad semper, sed morali modo, rit. 15. num. 3. 97. & rit. 27. num. 1. & 2. 127.

Contractus.

Contractui sana, & ipsius Regum docet, rit. 46. num. 14. 168.

Contractus, ut partium conventionem legem accipiant, rit. 105. num. 30. 305.

Contractus, favorabilis continens privitatem, ceterum ut in totum, vel sublato pacto, ad requirementum reducat, rit. 20. num. 11. 115.

Quid in contractibus annuorum introductum, si excessus sit interversus, d. num. 11. vers. Supra: et his. 115.

Con-

Contractus forma, si est iuris alteraretur, in totum corrumpit. d. num. 11. vers. Quare fol. eod.

Contractus mutui. Vid. in verb. Mutui Contractus.

Contractus ob incertitudinem lucri, & damni à Jure non improbat, sed justior redditur. d. rit. 20. n. 13. circ. fin. 17.

Contractus quavis à principio perfectus sit, et post factum novam recipit formam, ex novi pacti coherentia. d. rit. 20. num. 10. vers. Quod si. 14.

Contractus venditionis annuorum introituum, factus ad decem pro centenario cum onere solvendi bonam sententiam per ipsum venditorem, invalidus est, & denegatur in instrumenti liquidatione via executionis, agiturque via ordinaria, rit. 20. n. 11. vers. Hinc in causa. 117.

Ubi adducitur decisio Sacri Consilii sub die 14 Junij 1655. penes Gagliardum Actuarium.

Contractus venditionis annuorum introituum, puta centum pro capitali pretio ducatorum mille, servata forma Bullae Nicolai Quinti, & Pragmatica prima de cons. usurarius an sit, si in vicem eorum assignetur emptori res, ex qua fructus percipiuntur, transcendentis summam predictam. rit. 20. n. 13. fol. eod.

Quid, si fructus rei non sint omnino certi, sed potius incerti, & sterilitati suppositi. d. nu. 13. in med. Vid. in verb. Consualis Contractus.

Contumacia.

Contumacia in criminalibus major dicitur Rei, quam Actoris. rit. 28. num. 14. vers. Nec pratered. 130.

Contumacia incusatur illiomet sero, quo citatus ad aliquem actum post litem contestationem, sive principalis sit, sive fidejussor, comparere debuit, & sequenti sero sit condemnatus. rit. 94. in cor. 273.

Modus traditur in faciendis testibus contumacibus ibid.

Eodemque die incusatur, quo Rei tenentur comparere. num. 18. 277.

Quid in citationibus, qua per Regnum mittuntur, valeat ne incusari contumacia ultima die, dato ad comparendum, an scribendus sit dies incusationis in illo die ultimo preceptorii, quamvis eo tempore non fuisset citatio in bancam producta ab loci distantiam. rit. 123. num. 38. in fin. 329.

Contumacia prima incusatur primo die Juridico, licet Curia non regatur, dummodo non sit dies festus. rit. 82. in corp. in med. 293. & num. 4. & 4.

Si eo die, quo incusari debuit, fuit dies feriatus, videlicet Paschalis, ab eo ipso die consignari debet Responsale Magistro alterumque non dicitur, quod fuit presentatum in Judicio, sed apud acta tantum. rit. 95. in corp. 277.

Contumacia purgata, omnes prima contumaciales resoluta censentur, successive, tamen non momentanea. rit. 28. num. 13. vers. Immo. 130.

Contumacia quo tempore sit accusanda, producto, ac deinde intimato libello, & cum relatione Cursoris, seu Nuncii reproducto, nec Reus curaverit per se, vel per Procuratorem comparere. rit. 95. nu. 2. 277. & rit. 123. num. 38. 329.

Ea tunc non incusata, nec illa amplius incusari, nec Reus contumax declarari valet. d. num. 38. in med. Tempore tamen, quo scribitur contumacia, constare debet de relatione intimationis, facta per Nuncium, alias non sufficeret, si illa postea scriberetur. d. rit. 123. num. 39. 329.

Contumacias non ipse Actor, incusat, sed iussu iudicari. rit. 82. num. 9. 256.

Nec unquam accusatur contumacia, nisi Actor insistente. num. 19. 256.

Contumacia gratia fieri potest per Dominum Regentem, parte non concordata. rit. 136. num. 5. in fin. 352.

Contumacia incusatio requiritur, ac presentia Actoris, qui in termino comparere debet, alias adversarius est iterum citandus, quamvis comparverit. rit. 28. num. 4. 129. & rit. 95. num. 5. 278.

Quid, si Actor comparverit post terminum, ac legitimum deduxerit impedimentum, quo nequiverit in termino comparere, excusetur ne circumducti termini, quin citatio sit extincta, & propterea nova opus sit citatione. d. rit. 28. num. 5. 129.

Quid in criminalibus, an requiratur Actoris presentia in incusanda contumacia. num. 6. fol. eod.

Recensetur tandem observantia hac in re Regni nostri. d. num. 6. vers. Verum.

Contumacis in incusandis delinquentium nunquam fisco Jure Regni constituitur in mora, ita ut citatis inquisitis, & in termino praefixo non comparentibus, accusata contumacia intelligantur in tempore, taliter, ut procedi valeat, ac si in tempore contumacia essent incusata. rit. 95. num. 5. vers. Jure vero Regni. 278.

Contumax.

Contumace Reo effecto, poterit Actor tribus viis incedere, & adversus contumacem procedere, habebitque optionem, quam illarum malverit eligendi. rit. 28. num. 14. 130.

Contumaci non est praelusa via amplius comparendi, & sua jura tuendi, sed contumaciam poterit purgare, tribus concurrentibus, & qua. rit. 28. nu. 9. 130.

Primo ne ante solvenda per contumacem integra expensa, & tam per contumacem fictum, quam verum, alias audiendus non est. d. nu. 9. in med. & nu. 10. fol. eod.

Quid in harum impensarum liquidatione, standum ne sit Juramento partis. nu. 11. 130.

Contumax, comparendo sponte, solvit dumtaxat cavendum 3e. nec amplius pro dicta contumacia, qua remissa censetur, molestabitur. rit. 133. num. 5. 345.

Quid hodie in hac civitate, & extra eam. d. nu. 5.

Contumax haud dicitur citatus, contumacia non accusata, quamvis tempus praefixum prolapsum sit. rit. 95. num. 2. 278.

Audietur ne Actor, si post tempus prima citationis comparverit, allegando impedimentum non accusata contumacia. nu. 3. fol. eod.

Contumax in civilibus semper auditur, refectis tantum expensis, & in terminis in quibus causa reperitur. rit. 133. nu. 6. & 7. 346.

Contumax in recognoscendo potissimum scripturas, regulariter non admittitur, nec moram potest purgare. rit. 120. num. 9. 323.

Minime post sententiam. n. 10. fol. eod.

Ubi adducitur decisio Sacri Consilii sub die ultimo Octobris 1650.

Contumax nemo reputatur, nisi vocatus per Tubiclanum seu Praconem. rit. 110. num. 2. 311.

Contumax personaliter capi potest, ac contra eum exequi pro pauca multa absque alia citatione. rit. 127. nu. 4.

Contumacia quomodò restituendus sit, et qualiter valeat intra annum contumaciam purgari. rit. 28. num. 12. 130.
Purgata contumacia recuperes ne bona. num. 13. fol. eod.
Contumacia suavis ob contumaciam complures patitur penas, quarum una est tertia pars bonorum mobilium, tam in civilibus, tam in criminalibus. rit. 133. num. 1. 345.
Idque non servatur in aliquibus locis. num. 2. fol. eod.
Nec servatur hodie in criminalibus, sed **Advocatus fisci M.C.V.** ut speciali rescripto Excellentissimi Proregis illam tamen. num. 4. 346.
Contumacia verus quisquam dicitur. rit. 102. num. 6. 298.
Conveniri, Conventio, & Conventus.
Conveniri, & accusari in M.C.V. possunt Barones omnes, omnesque universitates, & eorum persona. rit. 46. num. 5. 157.
Procedatur ut id ad causas capitales, & pecuniarias. d. num. 5.
Conventio pena fisci fieri debet cum **Advocato, & Procuratore Magna Curia.** rit. 56. in corp. in fin. 189.
Conventio, stipulatio, simulque Juramento firmata, & si deficiat in solemnitate de Jure tamen suum sortitur effectum. rit. 128. num. 11. 338.
Conventi si sint plures in una, & eadem causa, & quisvis eorum suum constituerit **Procuratorem, cogi poterunt** ad unum, vel duos deputandos. rit. 105. num. 22. 304.
Conventus quilibet tenetur in **Judicium** venire per se, vel per **Procuratorem, nisi procedi velit** in contumaciam. d. rit. 105. num. 1. 302.
Illustres tamen **procuratorem** mittere possunt. nu. 1. **Convictus.**
Convictus de mandacio in non respondendo aliquibus positionibus, intelligatur ne **convictus** quoad ceteras negatas, in quantum ad penam perjurii. rit. 79. num. 24. in fin. 252.
Copia.
Copia reperorum, seu articulorum nisi dari debeat post litam contestatam. Vid. in verb. **Capitula** dantur
Credere, & Creditor.
Credere, aut credi nihil hodie potest sine **sponsore, ac vado.** rit. 159. num. 2. 377.
Creditor anterior cum assensu debent ut agere super bonis feudalibus, relictis burgenfaticis, ut de illis satisfacere sibi valeat **creditor absque assensu, quamvis posterior.** rit. 134. num. 19. 348.
Creditor ex obligatione pens acta, manu testium non subscripta, efficaciter ne agere possit, vel unius actione careat. rit. 128. n. 9. cum seq. 337.
Quid, si concurrat debitoris principalis confessio. n. 13. 338.
Creditor obstringatur ne, illa recipere pignora, qua ipse invito sunt tradita à **Judice, vel Reo.** Vid. in verb. **debitor** si plura.
Creditor variare de persona ad rem, vel à contra, & de principali ad fidejussorem, an, & quando valeat. rit. 134. nu. 17. 348.
Creditor cogi ne possint ab heredibus cum beneficio legis, & inventarii, ad recipiendum bona in soluturam
 Tom. I

non reperto **justo emptore.** rit. 67. n. 21. 291.
Adducuntur solennes decisiones **Sacri Consilii.** d. nu. 21. in fin. 291.
Quid in bonis feudalibus, sint ne **adjudicanda** **creditori minoris pecunia, cum onere depositandi estimationem majoris, valoris deducto ejus credito.** d. n. 21. in med. fol. eod.
Creditoribus, electa via ordinaria, ad **executionem** convolare **Judicium, haud licet.** rit. 134. num. 14. 348.
Quid refectis expensis **Reo** convento. d. num. 14. in fin. 348.
Creditoris arbitrium valeat ne **Judex** refranare, & quando. d. rit. 134. n. 18. fol. 348.
Credulitas.
Credulitas immatura est mater erroris, & **noverca** **Consilii.** rit. 29. nu. 1. 131.
Crimen.
Crimina dissimulanda haud sunt, neque nocentes sunt silentio **praterendi.** rit. 4. num. 1. vers. **Ex** quibus. 49.
Crimina, patrata in propria **Jurisdictione, denunciare** tenentur **Domino Viceragi, seu Locumtenenti, aut** **Judicibus M.C.V. omnes Iustitiarum, ac Regni officiales, & ceteri** merum habentes, ac mixtum imperium. d. rit. 4. nu. 10. 49.
Qua crimina denunciare debeant. **ibid.**
Teneantur ne ad id **Syndici, & ceteri** **Civitatum** **administratores.** d. n. 10. in med.
Sint ne denuncianda **leves percussiones, ac offensives, factae** **ungibus.** d. n. 10. in fin.
Teneantur ne ita, si **subiciant unum** ex delinquentibus, ac si omnes. n. 11. fol. eod.
Obstricti revelare **crimina** infra **quatuor dies, verbi gratia, valeant** ne licite, **denunciare** **mortem** in fine **quatuor dierum.** n. 12. 50.
Teneantur deinde **revelare** **illud crimen, cujus** **scientiam** **habent, sed probare non valent.** num. 24. 50.
Curia.
Curia domus est **Iustitia, & tunc** **condocet** **Civitatem** **quando** **omnibus** **ex aequo** **sine personarum** **acceptio-** **ne** **administratur.** rit. 46. num. 2. 156. & rit. 64. nu. 2. 209.
Quod Galanus Philosophus **representavit** **Alexandro** **Magno** **in** **Corio** **Sicco.** d. nu. 2. 156.
Curia in **Ecclesiast** ea est ne **servandus** **Ritus** **M. C. V.** **de** **Instrumentorum** **liquidatione.** **Quid** **in** **Curia** **Archiepiscopali** **Neapolitana.** **Vid.** **in** **verb.** **Ritus** **M. C. V.**
Curia in **Regia, ut** **assistat** **unus, ex** **Regentibus** **Regiam** **Cancellarium, placuit** **Carolo** **Quinto** **inviectissimo** **concedere.** rit. 1. n. 10. 15.
Curia **Magistri** **Iustitiarum** **procedit** **ad** **denunciationem** **in** **omni** **crimine, etiam** **in** **levi** **percussione, pua** **planella** **pedis, &c.** **Et** **hoc** **etiam** **ex** **mero** **officio.** rit. 68. in cor. in fin. 222.
Curia **Nunciatura** **in** **hoc** **Regno** **procedere** **haud** **valet** **ad** **instrumentorum** **liquidationem** **contra** **Subcolle-** **tores** **Apostolicos, contra** **quos** **vigore** **Gregorii** **XIII.** **solum** **in** **criminalibus** **procedere** **potest.** rit. 55. nu. 6. 189.
Curia **Romana** **deploratur** **à** **Cicerone, &** **locus** **dila-** **datur.** rit. 1. n. 1. 14.
Quo nomine **Curia** **apud** **vocetur** **à** **Gracis.** d. n. 1. in fin. 14.

Cur olim erat Curia à conspectu Solis. n. 2. fol. eod.
A Curis ipsis dicitur Curia, aliisque nominibus ab
aliis nuncupatur. n. 4. in med. fol. eod.
Fuerunt inventa Curia Iure digestorum, primusque
eas celebravit Romanus Rex Romanorum. d. num. 4.
in fin.

Incognitè nò anti Romanum Curia, & parlamenta.
nu. 5. fol. eod.

Quot Roma fuerunt Curia. d. n. 5. in fin.

Curia appellatione venit Magna Curia Vicaria, tan-
quam omnium suprema. d. rit. 1. nu. 25. 20.

Curia Baronales nequeunt inferre torturas ex proces-
su informativo rit. 54. n. 10.

Vid. in verbo Tortura.

Curiales.

Curiales privilegio potantur, frabendi alios ad sua
Tribunalia. rit. 160. n. 24. 385.

Curius.

Curius Romanus commendatur propter edium Ave-
ritia. rit. 14. nu. 8. 93.

Cursor.

Cursoribus Curia Archiepiscopalis fit ut credendum,
rit. 38. n. 7. in fin. 139.

Custos.

Custos carcerum denunciare tenetur infirmitate de-
ventos in vinculis, secus enim culpa mortui presu-
mantur. rit. 4. n. 11. vers. Custos.

Custos carcerum, relaxans captum absque Iudicis li-
centia, vel debitorem, etiam cum consensu credito-
ris ad quid teneatur. rit. 43. n. 8. 146.

Vid. in verbo Carceris Custodes.

Damnatus.

Damnatus ad Regias triremes, ab illis aufugiens
 & ad Ecclesiam confugiens illius immunitate
 gaudet. rit. 43. n. 13. 147.

Dare.

Dare, & promittere idem sunt in delictis, maxime in
assassinio. rit. 14. nu. 13. vers. Unum non omittam in
fin. 94.

Debitor.

Debitor si non habeat, nisi mobilia, & suspitio fit de
dilapidatione. liceat ne sequestrare bona illa, quous-
que expediatur negotium, aut fideiussio praestetur.
rit. 134. n. 11. in med. 347.

Debetur, si plura detineat mobilia diversarum specie-
rum, obstringatur ne creditor ea recipere pignora,
qua ipsi invito à Iudice, vel Reo sunt tradita, an
verò eligere possit unus, vel alterum genus, vel spe-
ciem mobilium. d. rit. 134. nu. 7. 347.

Decendum.

Decendum, quod datur ad appellandum, nec labitur,
nec currit, si interim dictum fit de sententia nulli-
tate rit. 6. nu. 16. 64.

A quo tempore currat. Vid. in verbo Tempus.

Decisio.

Decisio Georg. Gabedo dilucidatur. rit. 123. nu. 32. Et
cum seq. 328.

Declarare, & Declaratio.

Declarare tenetur pars, si uti intendat testibus, vel
scripturis. rit. 70. nu. 13. 232.

Si recusaverit formiter declarare, cuius forma de-
cretum interponatur. d. nu. 13.

Traditur cautela volenti declarare, se nolle uti, sed
quod non expedit uti. ibidem.

Declarationes tam in civilibus, tam in criminalibus,
hodie non nisi non comprobantur. nu. 79. nu. 252.

Quid in appellationis causa. nu. 29. fol. eod.
 Decretum.

Decreta de nullitate redargui haud possunt, nisi infra
sex dierum intercaptionem post innotitionem. rit.
123. nu. 16. 307.

Decretum, quod infra biduum datur lites suscipiuntur
hodie recessit ab aula. rit. 158. nu. 6. 376.

Vid. in verbo Examinatores.

Decretum, quo Iudex pronunciat, se non esse compe-
tentem, dicitur interlocutorium, sed habet vim
definitivi; propterea licebit ab eo appellare. rit. 107.
nu. 19. 335.

Decuriones.

Decuriones. Vid. in verbo Electi Civitatis.

De.

De, dictio, cuius sit virtus, remissum. rit. 13. n. 8.
 91.

Defensio, & defensor.

Defensio etiam per Principem auferri negatur. rit. 34.
nu. 12. vers. Aufertur. 187.

Defensor sine mandato alterius defensionem se offerre po-
test. rit. 154. nu. 6. 372.

Deferens.

Deferens aliquem de guerra mota, vel privato carere
re, omnibusque panis fiscalibus, nullus admitti-
tur, nisi se obliget Curia ad certam panam de pro-
bando, & proseguendo, quod delatum est. rit. 56. in
corp. in med. 98.

Delegati.

Delegati ab Ordinario inferiori subdelegare non pos-
sunt, sed bene delegati à Principe, vel à Papa. rit.
2. nu. 35. 53.

Quid, si sit electa industria persona. n. 36. fol. eod.
Delegati quomodo, & quando possunt nocturno tempo-
re sententiam proferre. rit. 15. n. 12. 99.

Delictum.

Delicta officialium ab aliis officialibus sunt denun-
cianda. rit. 4. nu. 2. 47.

Obstringantur ne indicare delinquentem. num. 3.
fol. eod.

Delicta omnia, qua igneis patrantur armis, Comes
de Ognatti in sua pragmatica sub die 15. Novembris
1650. delegavit Magna Curia Vicaria, tradiditque
cognoscenda. rit. 68. nu. 4. vers. Itidem delicta.
 23.

Delictum in dubio iudicari non debet, nec in dubio
patratum praesumitur intus officii. rit. 49. nu. 7.
 169.

Delictum, iniectum contra alteram, non probans,
praesumptus dicitur calumniator. Rit. 47. nu. 17.
 166.

Delinquens.

Delinquens cum armis igneis, quibus luit panam et
prag. Comit. Ognatti sub die 15. Novembris 1650.
nu. 4. vers. Et Comes. 223.

Delinquens cum armis prohibitis puniri debet, non
pana delicti, tam gestationis armorum. d. rit. 68.
nu. 12. 225.

Delinquentem retinens boris 20. vel furem in privato
carcere, si superiori consignaverit, nullam meretur
panam. rit. 56. n. 8. 191.

Delinquentem revelare nemo tenetur, nedum Jure ci-
vili, sed neque Canonico. rit. 4. n. 3. vers. Et quod.
 47. Demo.

Demosthenes.

Demosthenes, & Themistocles, duabus sibi prepositis viis, altera ad dignitatem, ac Tribunal, altera ad mortem: se potius, quam ad mortem, quam que ad magistratum duceret sequuturos, non inepte affirmabant. rit. 11. n. 1. vers. Demosthenes. 86.

Denunciare, & Denunciatio.

Denunciare crimina. Vide in verbo, Crimina.
Denunciatio quotuplex sit. Et qui denunciare teneantur. rit. 68. n. 15. 226.

Deponere, & Deposito.

Deponere quis potius teneatur Actor ne, an Reus. rit. 70. n. 12. 232.

Deponere tanquam principales, qua persona cogantur. rit. 93. n. 1. vers. Personas, & n. 2. 272.

Deposito a quo expetenda, si monasterium agat ex persona Monachi. rit. 70. n. 6. 231.

Facienda sit per Abbatissam, an per omnes, aut majorem partem monialium. d. n. 6.

Si petatur, fieri a prodigo, nam Judex repellat petentem. d. n. 6.

A quibus fieri debeat in causa Universitatis. ibid.

Deposito principalis expleri, & fieri valet ab ejus procuratore; non tamen satis est mandatum speciale ad deponendum, sed requiritur modus respondendi, affirmativus, scilicet, vel negativus. rit. 93. num. 3. 272.

Vide in verbo, Procurator.

Deposito principalis est facienda per verbum, credo, vel non credo. rit. 70. n. 11. 232.

Deposito principalis infra terminum datum, quomodo, & qualiter sit facienda. d. rit. 70. num. 3. 231.

Super quibus facienda sit principalis depositio. nu. 8. 232.

Nisi fiat, haberi ne debent articuli, & exceptiones pro confessatis. n. 10. f. eod.

Deposito principalis supersedenda est in causa, & expectanda, ob solam instantiam partis. rit. 79. n. 18. 251.

Intra quod tempus sit petenda. n. 19. fol. eod.

Peti ne possit post publicationem, attento Jure communi. rit. 93. n. 1. in fin. 272.

In Regno usq; ad conclusionem peti potest, modò non petatur super novis, qua post conclusionem supervenerunt. d. num. 1. versic. Verum his nostris in fin. 272.

Quando peti possit principalis depositio ex usu Sacri Consilii, ceterorumque Tribunalium Regni. d. n. 1. in med. fol. eodem.

Deposito principalis super positionibus presentatis, quando, & quomodo, quo instante, & quoties sit facienda. rit. 79. nu. 2. 250. & d. rit. 93. num. 1. 272.

Depositum.

Depositum in Regno, est faciendum pro testium nominatione, extra Regnum degentium. Sed cujus quantitatis, quibusve applicandum sit, si faciens nominationem, ea posse non utatur. rit. 140. num. 7. 355.

Si fiat nominatio sine deposito, sit ne ei deferendum, quamvis deinde fiat. n. 8. fol. eod.

Debeat ne fieri depositum pro ipsorum testium repetitione. d. n. 8.

Nel in nominationibus, pro factis extra Regnum necessariis probandis. d. n. 8. in fin.

Tom. I.

Quanam cautela utantur practici, ad evitandum hoc depositum in testium nominatione, extra Regnum facienda. n. 9. fol. eod.

Dictio.

Dictio (vel) sit ne disjunctiva, ac sufficiat unum ex disjunctis verificari. rit. 165. n. 8. & 9. 394.

Quo casu resolvatur in conjunctivam. num. 10. fol. eod.

Dictio (de) Vid. in verb. De.

Dictio etiam, sua natura est ampliare, & extendere, quod prius dictum est. rit. 117. n. 2. 319.

Didacus.

D. Didacus Bernardus Zuffa, Marchio Matonti, & Præses Sacri Consilii, perabundè laudatur. rit. 1. n. 21. vers. Præsides. 18.

D. Didacus Ulloa, Præsides Regia Camera laudatur. rit. 7. n. 18. cir. fin. 69.

Dies.

Diebus feriatis, nec executione realis, nec personalis fieri potest. rit. 117. n. 4. 319.

Sit ne licitum, die Dominico presentare articulos, & scripturas offerre, vel testium audientiam committi, aut patrocinium prestare qualibet die feriata. n. 5. 319.

In nostri Regni tribunalibus, possint ne agi supradicta omnia diebus feriatis. d. n. 5.

Liceat ne Doctoribus, studere, lucro mediante, absq; peccati labe diebus festiis, ad Dei honorem inductis. n. 6. fol. 320.

Diebus festiis liceat ne molitori molari, nundinas peragi. Agones, ceterique jumentorum ductores possint ne inceptum iter perficere. rit. 92. nu. 1. in fin. 269.

Diebus in festiis, & feriatis multa tractari possunt, nec in diem non feriatam differuntur, & qua. rit. 80. n. 5. & 6. 253.

Quibus in casibus diebus festiis, & feriatis strepitus judicarius non conquiescat. n. 7. fol. 254.

Dies feriata contingere potest uno ex quatuor modis. rit. 150. nu. 1. 367.

In quo distet dies feriata a festiva. nu. 2. fol. eod. & rit. 80. n. 3. 253. & n. 4. 253.

Dies, in quo quis citatur, non computatur inter dies, infra quos quis comparere debet, non solum in M.C. sed in omnibus aliis Curii Regni. rit. 119. in corp. 321.

Dies, in quo assignari debet responsale per citatum, ne expiret citatio, si sit festiva, sufficit, si dictum responsale assignetur actorum Magistro, vel alicui ex subactuariis, qui ibi scribat, presentatum die festivo; debet tamen dicere, quod fuit presentatum apud acta tantum, & non in judicio. rit. 82. in corp. 255.

Dies promulgationis legis, pragmaticæ, vel banni, prohibentis, aliquid fieri sub pena, devinciat ne contrafacientem eadem die. rit. 119. n. 7. 322.

Dies semper fuerunt mali; quinimò pejora fuerunt secula, quam nunc sunt. rit. 99. n. 1. 283.

Dies simpliciter prolatus, quando incipiat, & terminetur in Urbe, & Regno Neapolis. rit. 15. num. 13. 99.

Dies termini haud computatur in termino. rit. 119. n. 2. & 3. 321. & num. 4. & 6. 321. & rit. 123. in corp. 325.

Computetur ne in termino ultima dies termini. n. 5. 321.

H h h a

Dieta.

Dieta.

- Dieta quid sit, quibusve constet milliaribus. rit. 151. n. 2. 307.
- Fietne computatio duarum dietarum, si locus, quo quis iturus est, distet uno, & viginti milliaribus. n. 3. fol. eod.
- Quid, si eadem die perficiatur iter. n. 4. fol. eod.
- Quot passus, quot pedes, quotve digitos dieta contineat. n. 5. fol. eod.
- Quomodo computetur tempus dietae pro testibus examinandis. n. 6. fol. eod.
- Quid sit solvendum officialibus pro qualibet dieta. n. 7. fol. eod.
- Quid sit solvendum Proregi, accedenti ad visuram locorum. num. 8. fol. eod.
- Quidve legatis à latere, Regentibus, & Consiliariis status. n. 9. fol. eod.
- Quot constet milliariis dietae per mare, & unde computanda sint hujusmodi milliaria. numer. 10. fol. eod.
- Num à sine Diacesis, vel à Palatio Episcopi. num. 11. cum duob. sequent. 368.
- Quis denique dicatur Reus in hac specie computandarum Diacesum. n. 14. fol. eod.
- Si à domicilio Rei sit computanda dieta, & Reus plura habeat domicilia, cujus domicilii fines inquire debeant. d. n. 14. vers. Quod si.
- Dignior, & Dignitas.
- Dignior censetur, qui altiori in loco sedet: Et altior locus denominatur, qui Dominus est proximior. rit. 1. n. 10. vers. Quam praesminentiam. 15.
- Dignitas, superveniens, eximat ne decoratum à Judicis ordinarii Jurisdictione. rit. 46. num. 23. in med. 160.
- Dignitatem publicam qui gerit, nec eam immitari, nec contemni pati debet, etiam sub praesertu sua humilitatis. rit. 5. n. 11. vers. Et tandem. 58.
- Dignitatem porta haud interdicuntur vilibus, sed tantum infamibus. rit. 100. nu. 27. 287.
- Dilatio.
- Dilatio utriusque parti est à Judice statuenda, ad allegandum post conclusum in causa. rit. 75. num. 10. 246.
- Dilationes in unaquaque causa concedi solent, & quae, & quomodo concedenda. rit. 69. n. 17. 230.
- Dilationes omnes Jure Pontificio arbitrariae sunt. d. rit. 69. n. 4. 227.
- Disponens, & Dispositio.
- Disponens praesumitur, se conformem reddere locali consuetudini. rit. 1. n. 58. 26.
- Dispositio testatoris, in alterius volitum collata, minime sustinetur. rit. 4. n. 18. in med. 52.
- Vitiet ne actum incertitudinis, quae venit declaranda, & certificanda ab eo, cui testator commisit. ibid.
- Sustinetur ne prelibata dispositio favore pia causa. ibidem.
- Divinum.
- Divino Juri cum est vacandum, si civili quoque vacaretur, declinaret à suis finibus Justitia. rit. 80. num. 1. 253.
- Doctoralis, Doctoratus, & Doctor.
- Doctoralis dignitatis gradus haud impartitur excommunicatis, infamibus, & turpi vita, ac moribus apud bonos, & graves publice diffamatis. rit. 100. n. 31. 288.
- Quid de legitimatis, admittantur ne ad Doctora-

- tum ex dispensatione Collatorum Consilii. num. 32. fol. eod.
- Quid, si privilegii diploma carere obmissis, expressè revocatoria. n. 33. fol. eod.
- Doctoratus assumendi, si aliquis debeat ex dispositione hominis, non tantum predictis indignus existet, si vili alicui exercitio post doctoratum additus erit, at insuper multis aliis assertionibus, quibus. rit. 101. n. 23. 1. 292.
- Idque ex praesumpta disponentis intentione, manifestum, si ex ejus familia sit. d. num. 23. vers. Accedit.
- Doctoratus si non exercent Doctores, eo quod non affluunt otio, nullo doctorum potiuntur privilegio. d. rit. 101. n. 20. vers. Quod si. 293.
- Longè magis si actum gerant, contrarium doctoratus. n. 21. 292.
- Doctoratus est honor: ac titulo Illustrium Doctores honorantur. d. rit. 101. n. 4. 297.
- Doctoratus insignia, qui prior accepit, digniorem obtinet, cum inter concurrentes. d. rit. 101. num. 43. 294.
- Quid, si junior antecessisset antiquiorem in licentia. n. 44. fol. eod.
- Doctor, actu legens, praefertur doctori simplici, licet antiquiori. d. rit. 101. n. 48. fol. eod.
- Expellit Fabrum, ut aleantem à vicinio scholae. n. 13. 292.
- Doctor, actu legens, potest per substitutum legere, si consuetudine id permittatur. rit. 2. n. 38. 35.
- Doctor non est, qui nomen doctoris tenet, sed qui doctoris exercet operam. 101. n. 9. 292.
- Doctor, notus, examine non indiget. d. rit. 101. n. 51. 294.
- Doctrina sola scientia officii. rit. 16. num. 7. in fin. 101.
- Doctores admittuntur ad officia, ad quae Nobiles solent admitti. rit. 101. n. 6. 291.
- Sive legentes, sive advocantes. n. 7. fol. eod.
- Quid de doctoribus, qui licentis non vacant, sed solum nomine sunt doctores. n. 8. fol. eod.
- Doctores constituti dicuntur in dignitate, nam doctoratus dignitas est. d. rit. 101. num. 2. 291.
- Magis gloriabatur Rex Henricus titulo doctoratus, quam Regis. num. 3. fol. eod.
- Nobilitatem nascuntur Doctores statim, ac doctoratus assumunt insignia. d. num. 3.
- Doctores, euntes ad Judicem, propter ipsum sedere debent, debetque eis Judex assurgere. rit. 102. n. 4. 298.
- Doctores habendi num sunt nebulones, qui potius amro vel aura, & census magis, quam sensus meritis, ad honores promoventur. rit. 16. num. 7. 101.
- Sint ne reprobandi doctores, qui inutiles, & inhabiles comperti fuerint. d. num. 7.
- Num doctorelli privilegiis gaudeant doctorum. d. num. 7. in fin.
- Doctores intelligendi sunt juxta Jura, quae laudant. rit. 85. num. 14. 262.
- Doctores, sanguine nobiliores, ceteris paribus, Doctori plebeo antecunt. rit. 101. num. 52. 295.
- Doctores Summus Pontifex, ac Princeps solo verbo faciunt. d. rit. 101. num. 31. 293.
- Quod servatum fuit ab Urbano VIII. cum Domino Joanne Aloysio Riccio, ubi eum Episcopum creavit Vici Aequensis. d. num. 31.
- Doctoribus de Collegio Neapolitano debentur quadam munuscula, modo adfuit, & ad Collegium accedant. rit. 7.

rit. 7. num. 14. 68.
 Qui in Regiis ministris, sedentibus pro tribunali,
 & publicae utilitati vacantibus. nu. 15. fol. eod.
 Quid in Archiepiscopo Neapolitano, si unus fuerit
 ex senioribus Juris peritis, prout ad praesens est
 Eminentissimus, & Reverendissimus Dominus
 Ascanius Cardinalis Philomarinus, nu. 16. 68.
 Ubi adducitur Dec. Sacr. Consil. & Jussus Domini
 Proregis praevia consultatione Collateralis Consilii
 sub die 25. Aprili. 1659. penes Mag. Januarium de
 Amico a mandatis scribam. d. nu. 16. vers. A quo,
 & vers. Pendente. 69.

Dominus.

Dominus principalis valeat ne ratificare, tunc proces-
 sum, tunc sententiam, latam in favorem falsi
 Procuratoris. rit. 77. n. 4. vers. An verò. 248.
Dominus pro delicto famuli teneatur ne, illum acci-
 bere in manibus Justitiae. rit. 112. n. 7. 312.
Dominus, videns causam suam ab aliquo agi, usq[ue]
 procuratore, nec contradicat, videtur ne agens
 precedente mandato facere. Rit. 28. num. 8. in
 fin. 229.

Domus.

Domus in propria haud prohibetur etiam imperarum
 exerceri. Rit. 16. num. 14. vers. Et similiter 316.
 & num. 17. vers. Ad tex. 317.
Domus alterius cogi ad conducendum habentem pro-
 priam, ubi artem exercet, est contra libertatem.
 d. vers. Et similiter.
Domus, si aliunde lumen nequit accipere, nisi fiat
 apertura in muro divisorio, tenetur vicinus con-
 sentire, & domino domus aere vendere. rit. 85.
 nu. 15. vers. Verum in med. 262.

Donatio.

Donatio, facta a Constantino Imperatore Ecclesiae Ro-
manae, fuerit ne de Jure valida. In proam. nu. 28.
 & nu. 29. 7.
Accesserit ne in hac donatione totius Populi Romani
 consensus. d. nu. 29.
Ejus invaliditatem affirmare, procul haud est ab ha-
 resi. d. num. 29. in med. 7.
Quae loca praedictus Imperator fuerit in Ecclesiam
 largitus. d. num. 29. cir. fin. fol. eod.
Donatio, facta sub pactis turpibus, & in honestes, ac
conditionibus impossibilibus, firma remanet,
spretis conditionibus, ac pactis praedictis. rit. 4. nu.
 18. vers. Attamen. 54.
Donatio Regis multum differt a concessione in fen-
dum. rit. 58. nu. 20. 201.

Donatus.

Dominus Regens Donatus Antonius de Marinis pluri-
es commendatur. rit. 8. num. 19. vers. Hujusmodi
 76. & rit. 165. nu. 7. 392.

Duellum.

Duellum, fabricante diabolo introductum est, ut
cruenta corporum morte, animarum etiam perni-
cie lucretur. rit. 47. num. 7. in med. 165.
Omnique Jure est prohibitum duellum. d. num. 7. in
 princ. 165.
In foro quoque Poly, etiam sub Anathematis vin-
culo. d. num. 7. in med. 165.
Nunquid bellum in duellum resolui possit, & in duello
licentia Principis exquiratur. d. nu. 7. in princip.
Quo fabro, & parente gaudeant Duellantes. d. num.
 7. in med.
Duellantium ignavia, ac timiditatis elogia remissi-

su. d. num. 7. in fin.

Duo.

Duo, si in aliquo documento se obstrinserint, cum
clausula (ut quilibet eorum) teneatur insolidum
 rit. 105. num. 6. 302.

Quid, si simpliciter, sed cum plena, & libera pote-
state. num. 7. fol. eod.

Dux.

Ducum aethiologia, & origo. Vid. in verb. Consuetudinem
 aethiologia.

Dynus.

Dynus, ob cautelas, injuria datam, apud inferos
 detinetur. rit. 147. num. 16. 365.

Ecclesia, & Ecclesiasticus.

Ecclesia, ac sacrosanctissimo in integrum restituen-
tionis beneficio succurritur, de novo ad pinguius
probandum, dimittit se laesos adstruant. rit. 152.
 num. 3. vers. Excepimus. 369.

Quod primum, & secundum beneficium in Regno
Neapolitano appellatur. num. 11. fol. eod.

Adversus quae dicitur praedictis, de pupillis &c. hoc
restitutionis remedium d. num. 5. usque ad nu. 11.
 fol. eod.

Quid circa Regni observantiam, quod tempus statu-
erit, ad hac beneficia concedenda & quibus con-
cedatur. d. num. 11. in med. 369.

Ecclesiasticus, compatens coram Judice laico, ad re-
mouendam molestiam, non poterit coram eodem
reconveniri. rit. 67. num. 13. 220.

Duo memorantur exempla molestiae. d. num. 13.
 in fin.

Quibus aliis in casibus nequeat Clericus coram laico
reconveniri. num. 15. fol. eod.

Cetera. Vid. in verb. Clericus.

Effugiens.

Effugiens e satellitum manibus, auentum ipsum
ad patibulum, si Ecclesiam ingrediatur, etiam ipsis
satellitibus insequantibus, gaudeat ne immunitate.
 rit. 43. num. 11. 147.

Electi.

Flecti hujus fidelissima Civitatis Neapolis Regii Offi-
ciales merito denominantur. rit. 1. num. 33. in
 fin. 22.

Possint ne Jurisdictionem exercere criminalem in re-
bus, ad auronam spectantibus. num. 37. 22. & nu.
 40. 23. cum nu. 44. 23.

Horum studium, & partes quae sint. num. 31. vers.
 Horum studium. 21.

Per quos Electos nobites, ac de populo regatur hoc
Tribunal. nu. 32. fol. 22.

A Ferdinando primo fuit ipsis demandata amplissi-
ma cognitio, ac per ampla Jurisdictione multandi, &
puniendi piscarios, macellarios &c. num. 33. fol.
 eod.

Cui Xenodochio applicanda sint iam intercepta, tum
pena, quae per ipsos dominos Electos infliguntur
ex destinatione praedicti Regis Ferdinandi. d. n. 33.
 & num. 35. 22.

Quid, si duo, vel tres de praedictis Electis procedant
contra Apotecarium, Pistorem, &c. sit ne appli-
canda Xenodochio pena pecuniaria, anue officio ju-
sticiarum annona, num. 34. fol. 22.

Electi hujus fidelissima Civitatis, qui alius decurion-
es appellantur, tot in anno proponuntur, quae
 sunt

- sunt sedilia. Sed sedile Montanea praeponit, duos, & quare. Nulla propterea inter eos consideratur praecedentia, cum in publicis actionibus incedant, sed nulla personae praerogativa eunt, sedent, ac subscribuntur. rit. 160. num. 3. 380.*
- Sed munus alloquendi. Excellentissimus Proregeus pertinet ad eos in pyrum. Isque praesidobit, qui in eorum pratorium, existens in Divi Laurentii, prius advenerit. d. nu. 3. in mod. 380.*
- Quid in publicis processibus, praesertim in illa sanguinis Gloriosissimi Martyris Sancti Januarii, qua fit Sabbata, viciniori prima Dominica Maii, ac quavis in actione publica equitas. nu. 4. & 5. fol. 381.*
- Electio**
- Electio in alternativis regulariter est debitoris, nisi unum sit ad obligationem, alterum vero ad eam. lam. rit. 165. num. 4. 392.*
- Electio Officialium annuorum acta ultra annuum, ut puta ad triennium, &c. coartat in totum, nec pro anno suscipitur. rit. 2. num. 56. 38.*
- Electio, pratio mediante facta, subjacet vitio nullitatis, rit. 4. num. 18. vers. Amplius. 55.*
- Electio, seu nominatio, in hominis arbitrium commissa in testamento, nulla facta loci expressione, valida est. Eamque semel factam possit ne exequitur variare; illique gravamina, & conditiones superaddere, illisque vitiatas e firmus in reliquis remaneat adus. d. rit. 4. nu. 18. 52. & nu. 9. vers. Ex quibus 53. & vers. Insuper, cum vers. Minusque nu. 9. 53. & vers. Et in terminis. 53.*
- Quid, adhibito Iurejurando in facta electione, seu nominatione. d. vers. Ex quibus. 53.*
- Quid in nominatione facta per contractum inter vivos, qua simpliciter, & absolute competit ex ultima voluntate, an liceat variare. d. nu. 19. vers. Hinc per praefata. 53.*
- Quid, si electus gravetur in eorum favorem, quos eligens, vel nominans potuisset eligere, ac nominare. d. vers. Et in terminis. 53.*
- Electio si sit commissa pluribus, potest unus ex eis eligi, secus si sit commissa uni, haud enim poterit se ipsum eligere. rit. 16. num. 5. 101.*
- Electio nullitatem solum allegare quoniam, qui de catu non fuerint vocati, & non quilibet de catu. rit. 2. n. 59. 38.*
- Eleemosina.**
- Eleemosina fit ne honestior in specie, ut pote in frumento, quam in pecunia. rit. 14. nu. 11. vers. fin. autem in fin. 94.*
- Eligendi, Eligens, & Eligere.**
- Eligendi facultas. Vid. in verb. nominandi facultas.*
- Eligendi, seu promovendi ad officia, tum Regni, tum Baronalia, & etiam ad iudicatum M. C. V. districto subiici examini jubentur apud Iudices, ab Excellentissimo Domino Prorege deputatos. rit. 16. nu. 12. 102.*
- Qui sunt hodie isti deputati. d. nu. 13.*
- Omitti ne possit hoc examen ex dispensatione Proregis. d. n. 13. vers. Non tamen.*
- Qui nam denique viri huic examini sunt subiiciendi. d. nu. 13. vers. Quin.*
- Eligens, seu nominans ex facultate concessa sibi a testatore, non potest electum gravare, adiciendo ei conditiones, & onera. rit. 4. n. 19. vers. Et in terminis. 53.*
- Eligere se ipsum possit ne quis, ut obediens de fidei consensu. Eiusque vocis nam compendiosum. Rit. 16. nu. 4. 100. & vers. Et aliter. 101.*
- Elisabetha.**
- Elisabetha Regina Anglia, dante morte Martini Reginae Scotiae, in proem. n. 12. cir. fin. 4.*
- Eizarius.**
- Blasphemi Comitis Sanctissimi laudabile enarratur factum, qui cum esset pauperum Advocatus, creatus a Carolo, Duce filio Regis Roberti, accumbit in mensam oppressus a paupere, ac reprehensus, relicto prandio, ac sociis, confecit negotium, obtinuit, & pauperi obtulit. rit. 10. n. 5. 83.*
- Emolumenta.**
- Emolumentorum nomen cuius sit virtutis, & significatio. rit. 9. nu. 12. 80.*
- Emerere, & Emptor.**
- Emi, & vendi alio in loco prohiberi non potest, quamvis consuetudine introductum fuerit in quadam platea mercatum, forumque fuerit celebratum. rit. 116. n. 17. 317.*
- Emptores census, quod describantur in estimo universitatis pro solutione bonatenentiae, injunctum est per Regiam Cameram in ordinatione generali. rit. 20. n. 11. vers. Verum in fin. 116.*
- Spedit ad ipsos emptores collectarum, & bonatenentiae solutio, & pacta, in contrarium adjecta sunt omnino irrita. d. vers. Verum in princip.*
- Emptori a fisco, ac amovendo a privato, licitum est petere, causam cognosci a procuratore Caesaris, seu in R. C. Apotest a fisco everi remedio, libentia Zenone, & de quatrien. praescript. rit. 58. n. 18. 201.*
- Emphyteoticarius.**
- Emphyteoticarius, vendens rem emphyteoticam, cum clausula (reservato assensu Domini, nec aliter, nec alio modo) incidat ne in penam caducitatis. rit. 51. nu. 4. 178.*
- Episcopus.**
- Episcopi loco Procuratoris fiscalis, habent Curia promotorem. rit. 17. n. 9. in fin. 105.*
- Episcopi quamvis divites sint, adhuc vigore Trid. non omnes penas piis usibus applicare tenentur, cum aliqua competant mense Episcopali. rit. 103. nu. 22. 301.*
- Episcopi, quamvis sit proprium eorum munus populo predicare, possunt tamen id supplere per alios. rit. 2. nu. 39. 35.*
- Quid in cateris praedicatoribus. d. n. 39.*
- Episcopi titulatis omnibus precedere debent. rit. 101. nu. 14. 299.*
- Quid attendatur inter Episcopos circa praecedentiam in sedendo, &c. n. 33. 293.*
- Episcopo est aliquid persolvendum pro impressione sigilli. rit. 14. nu. 4. 92.*
- Episcopus destinatus a Papa pro aliqua Ecclesia, non tamen pronuntiatus viva vocis oraculo, nec expositis Bullis, Papa deinde decedente, remaneat ne Episcopus, & ius aliquod sibi competat. rit. 2. nu. 64. 39.*
- Episcopus in sua diocesi valeat ne discernere sine Populo aliquem Sanctum venerari, ac ejus solemnitatem celebrari. rit. 80. n. 10. 254.*
- Episcopus pauper possit ne sibi applicare penas, convertendas ex Trid. in usus pios. rit. 103. num. 17. 300.*
- Quan-**

Quando Episcopus dicatur pauper ad hunc effectum. n. 18. fol. eod. & n. 20. 300.

Episcopus, possit ne armatus tenere familiam. rit. 68. n. 14. 226.

Episcopus senatoria, aliove insignitus dignitate, quavis novus, & postreus, non debet sedere post alios, sed etiam antiquiores antesse, rit. 101. n. 40. 294.

Episcopus, vel superior, aliusve Pralatus, & qualibet egregia persona, litigans in M. C. V. & citetur de mandato ipsius Curia, quod veniat responsurus super positionibus sui adversarii, num tenuatur venire, & respondere, vel suis expensis mitti debet aliquis de Curia ad ipsum interrogandum super predictis positionibus, in scriptis redactis, & Curia sigillo munitis; locus differatur conclusio in causa, donec respondebit, rit. 158. in cor. 1374.

Equites.

Equites Sancti Jacobi de Spata, Alcantara, ac Calatrava gaudeant ut immunitate a vectigalibus, aliisque impositionibus, uti Equites Hierosolomitani, rit. 66. n. 20. 217.

Ubi adducitur determinatio Collat. Conf.

Equites Sancti Joannis Hierosolomytani fori gaudent privilegio, inter Ecclesiasticos connumerantur eorumque etiam fratres Cappellani: ac feudorum sunt incapaces. d. rit. 66. n. 19. in fin. fol. eod.

Eripere.

Eripere nunc possit quis impium captum a satellitibus, non habentibus Judicis mandatum. rit. 38. n. 4. vers. Quomobrem in med. 138.

Teneretur ut, qui captum eriparat de mandato Judicis incompentis, vel potestatem non habentis. d. n. 4. vers. Immo.

Excitator.

Excitator antiquus post annum excitare valet, ac eadem dem modo, quo, & antea excitor pro fisco potuisset, nempe executivè, & summarie. rit. 45. n. 10. 152.

Excitatores novi excitare tenentur non solum illius anni debita, sed etiam alia prateritarum annorum, modo peroluta non fuerint ob paupertatem debitorum. rit. 45. n. 9. cir. fin. 152.

Sit ne solvendum antiquo excitori, quod de sua pecunia soluit. d. n. 9. in fin.

Examen, & Examinandus.

Examen testium senum, & valetudinariorum committit M. C. in criminalibus. rit. 156. in corp. 373.

Quibus, & quando committi possit hoc examen in criminalibus. rit. 157. in corp. 374.

Quomodo facienda sit commissio, & sub qua clausula, quando testium examen committitur per M. C. tum in civilibus, tum in criminalibus, & testes examinantur extra conspectum Curia. rit. 158. in corp. 374.

Ut fiat cum clausula, oportet ne, quod petatur a partibus concordantibus, quidem si una pars discordet. ibid.

Examinandus si sit absens cujus expensis examinari debeat, num potestis, vel ipsius examinandi. rit. 135. n. 1. 334.

Quid servetur in Magna Curia Vicaria. n. 2. fol. eod.

Quid, si principalis debeat examinari. d. n. 2. vers. Ve-

rum.

Examinator.

355:

Examinator testium receptionem haud valet alteri committere. rit. 2. n. 42. vers. examinador. 36.

Examinatores Sac. Reg. Consilii non eliguntur per cause commissarium, sed forte, praevia buffola. rit. 158. n. 4. in fin. 375.

Nec interponitur decretum, quod in biduo detur lista suspectorum, ut erat de jure communi, sed notisq. dato terminat ac biduo elapso, non erit amplius locus dandi suspectos. n. 6. fol. 376.

Corrueret tamen examen, si fieret ab allegato suspecto. d. n. 6.

Non multum vobis admittitur suspitio vaga, & generalis. d. n. 6.

Examinatores Sac. Consilii iidem esse possunt, qui in eodem scribae sunt, quamvis examinare nequeant in eadem causa, quam actitant. rit. 100. n. 4. 289.

Examinatoris electio a quo facienda in causis, coram Arbitris versentibus. rit. 158. n. 11. 376.

Examinatoris electio si fiat, non elapso biduo, erit valida examen. d. rit. 158. n. 12. fol. eod.

Examinatorum Sac. Consil. probitas, qualitas, & sufficientia qualis esse debeat. remissive. rit. 79. n. 26. 251.

Exceptio.

Exceptio de errore calculi potest opponi, etiam ad executionem impediendam in causis fiscalibus, & universitatibus. rit. 45. n. 10. in med. 152.

Exceptiones eadem contra Judicem inquirentem opponi possunt, qua contra accusatorem. rit. 18. n. 4. 106.

Exceptiones generales, in facto consistentes, debeat ne Reus declarare. rit. 129. n. 2. 342.

Debet ne facere hanc declarationem, etiam post litem contestatam, Judice, mandante. n. 3. fol. eod.

Tam in Judicio ordinario, quam summario. n. 4. fol. eod.

Exceptionibus pluribus valeat ne Reus uti, etiam in contrariis. d. rit. 129. n. 6. fol. eod.

Excommunicatio, & Excommunicatus.

Excommunicatio, insista vigore praecipi de compromendo, ad allegandam causam rationalem, etiam non praemissa trina monitione, & nullitate, & injustitia factae, nec excommunicatus in penam incidit, sicut am in cap. Saero, de sent. excom. in 6. rit. 115. n. 9. 314.

Excommunicatio necesse est, ut aperta opponatur, a lior que valida erunt acta. omnia. rit. 61. n. 6. 204.

Potest opponi quocunque tempore. n. 7. fol. 205.

Et opposita statim excommunicatus ipse a Judicio revoquendus est, licet denunciatus non sit, & etiam temporibus nostris nihil refragante Consil. Pontif. Mart. V. Ad evitanda. n. 8. fol. eod.

Quid tenent respectu Rei. d. n. 8. vers. Quid verum. 205.

Excommunicatio non est inventio juris canonici, sed canonica, valida Ecclesia ab ipso Christo. d. rit. 61. n. 3. 204.

Excommunicationis exceptio debet ab eodem Tribunali recognosci, a quo profertur. d. rit. 61. n. 1. 204.

Est

- Est à Judicio repellendus excommunicatus . num. 2. 204.*
- Excommunicatus, in excommunicatione persistens per certum tempus, prohibitum sub panâ; idè demum in panam incurrit, si in excommunicatione permanserit temporis illius interdictio continuo, non interpellato, rit. 15. num. 5. vers. Excommunicatus. 97.*
- Excommunicatus, nec eligere, nec eligi valet, sub panâ nullitatis electionis. rit. 61. num. 4. in fin. 204.*
- Excommunicato Barone, an ejus Officiales jus dicere valeant. d. n. 4. fol. eod.*
- Exculenta.**
- Exculenta, & poculenta possit ut Judex recipere, habens salarium. Vid. in verb. Index.*
- Quæ nam sint exculenta, & parvo tempore duratura. rit. 14. n. 11. vers. Sed Exculentum. 94.*
- Exequi, Exequutio, & Exequutor.**
- Exequi contra quas personas minimè possit. rit. 134. num. 20. 348.*
- Exequutio honorum, & arrestum persona una simul fieri nequeunt, sed gradatim, secus est sine nulla. d. rit. 134. n. 4. & 5. 347.*
- Possit fieri exequutio in bonis, quoties debitor, vinculis mancipatus, vigore executionis, in ejus personam facta, aliquam opposuerit exceptionem. n. 11. 347.*
- Exequutio facta, mensato, vel mortuo Iudice, valeat. d. rit. 134. n. 24. 349.*
- Exequutio, fieri nequit in rebus stabilibus, ubi satis sunt mobilia, necdum lure communi, sed etiam ex sanctione rit. Mag. Cur. Vic. d. rit. 134. num. 3. 347.*
- Possit ut fieri exequutio die feriata. Vide, in verbo, Diebus feriatis.*
- Exequutio, nulliter facta, valida semper existit, quando verè debitor est is, contra quem fuit executum. d. rit. 134. n. 23. 349.*
- Exequutio omnibus in rebus, & contra omnes regularitè fit, præterquam, si à jure vetitum fuerit. d. rit. 134. n. 1. 347.*
- Quibus in casibus fieri exequutio prohibeatur. d. num. 1.*
- Quinam modus attendendus sit in casibus, in quibus fieri conceditur. n. 2. fol. eod.*
- Exequutio sententia, quam Princeps ultra modum mandas, differtur usque ad triginta dies. rit. 118. n. 3. 320.*
- Exequutio sententiarum Sacri Consilii, & Regie Camera, retardatur tantum remedio nullitatis, apparentium ex Actorum inspectione. rit. 6. n. 6. 62.*
- Exequutio super feudo, pro dote sororis de paragio, fieri nequit, non prius facta discussione bonorum omnium burgensaticorum. rit. 50. num. 10. vers. Et quod actio. 174.*
- Exequutionis mandatum si decernatur die juridica, possit ut illa fieri die feriata. rit. 162. num. 3. 387.*
- Exequutioni resistens, quæ sit die feriata, qua pena puniatur. d. rit. 162. n. 4. 387.*
- Exequutor in causa propria, quibus in casibus dari potest. rit. 112. n. 2. 312.*
- Exequutori testamenti, ad aliquid distribuendum, hæud licet nominare spurium testatoris, sed bene proprium spurium nominare poterit. rit. 4. n. 19. vers. Minusquè in med. 53.*
- Exequutoribus, & sbirruariis, quomodo permittatur à Jure officium frangere, & fenestras, præ maleficio capiendo, stanso solo mandato capiendis, & civilibus tamèn prohibitum est absq; expressa Judicis licentia, quam dare minimè consuevero Judices, nisi quibusdam præcedentibus. rit. 134. n. 21. 349.*
- Exequutum.**
- Exequutum si fuerit in bonis, an, & quando possit in persona exequi. Vide in verbo Persona.*
- Exercitium.**
- Exercitium nam sit vile, vel honestum, & nobilitate obferuanda est cujuscuque nationis consuetudo, ac mos, & communis patriæ reputatio. rit. 100. n. 40. 288.*
- Exhibere.**
- Exhibere contra non curantes, tria remedia practabilia introducta sunt, & quæ. rit. 70. num. 14. 233.*
- Eximere.**
- Eximere qui ausi fuerunt nobilem quendam de Capuana, à manibus Curia, nulla interjecta morâ, ad furorem supplicium damnati fuere, Iussu Excellentissimi Ducis de Alcalà. rit. 160. num. 27. 386.*
- Alii dicunt, fuisse tempore D. Petri de Toleso Proregis, cupus ordine tres juvenes annorum secundæ, fuerunt à mancipio jugulati, ac eorum cadavera tracta per pedes in plaza Castri novi, & intus ejus cappellani humata, cum nullus Judo voluisset in sententia contra eos intervenire. n. 28. fol. eod.*
- Extorquere.**
- Extorquere, verbum, nil aliud denotat, quàm iniuriarum, diciturque concussione Crimen. rit. 14. num. 14. 95.*
- Nec semper malum præportat. rit. 137. num. 5. 353.*
- Quæ sint iniuriata extorsiones, quæ per Rituum Commissariis sunt prohibita. n. 6. 353.*
- Quæ sit pena extorsionis. n. 8. fol. eod.*
- Quid denique sit extorsio. n. 9. fol. eod.*
- Extraordinarium.**
- Extraordinarium mandatum. Vid. in verb. Mandatum.*
- Extraordinarium quid sit ubi mandavero, secundam debes expectare iussionem. rit. 118. n. 3. 320.*
- Fabius.**
- D** Om. Reg. Fabius Cappellanus Galeota Regina Dux pluribus laudatur. rit. 1. num. 26. in fin. 20.
- Fabritius.**
- Dominus D. Fabritius Caracciolus, Dux Grifaki commendatur, quod minus Regentis M. C. F. de anno 1653. magna cum laude exercuit. rit. 63. n. 6. in med. 266.*
- Facere.**
- Facere qui potest post quindecim dies. cor. grat. multè magis intra prædictos dies agere valet. rit. 1. num. 74. 28.*
- Facinorosus.**
- Facinorosus revelare, quamvis persona obstringatur. rit. 4.*

rit. 4. num. 4. 47.

Facultas.

**Facultas redimendi censum estimanda est ad duo pro
centenario. rit. 20. num. 10. vers. Addimus. 114.**
**Facultas eligendi. Vid. in verb. Nominandi facultas.
Et in verb. Eligens.**

Fama.

**Fama nullum facit inditium ad torturam, sed solum
ad inquirendum, tantumque distat à mendacio,
quantum oculi ab auribus. rit. 41. num. 4. 143.**
**Nullum ex ea excoritur inditium, sed dumtaxat alia
confirmantur probationes d. num. 3. in med.**
Quid sit fama. ibidem.
**Famam suam negligens, crudelis in se ipsum pradi-
catur. rit. 5. num. 17. vers. Unde. 59.**

Familia.

**Familia Dominorum de Cioffi in urbe Salerni, de
Porta, & de Pinto commendantur, propter privi-
legium, quo in nundinis potiuntur ejusdem Civi-
tatis. rit. 69. num. 9. 228.**

Familiaris, & Familiaritas.

**Familiares Regis, domestici, & commensales, actu-
que ipsi Regi servientes, haud exempti sunt à Ju-
risdictione M. C. V. bene tamen familiares, actuque
servientes Domino Prorege. rit. 46. nu. 29. 163.**
**Exempti ne sint habentes litteras familiaritatis. d. n.
28. in med.**

**An, & quando Dominorum fruantur prerogativis
ibidem.**

**Qui sint familiares, unde dicti, quive nomine fa-
milie comprehendantur. d. nu. 29. in fin. 163.**

**Familiari potestatis injuriam inferens, gestanti ves-
tes designatas, sed operas aliis pannis, pena sta-
tuti haud multatur. rit. 38. nu. 4. vers. Quamobrem
138.**

**Familiaritas nimia contemptum parit. rit. 5. num.
11. in fin. 58.**

**Familiaritas quomodo probetur, litteris deficiantibus
familiaritatis, probetur ne per testes. rit. 47. num.
29. in med. 163.**

Famulus.

**Famulis, & ministris debetur ne salarium non polli-
citur? rit. 58. num. 17. circ. med. 200.**

**Famulus verberans Curiam, qua poena muldetur. rit.
49. num. 11. 170.**

**Vepians ne appellatione Officialium famuli Curiam.
num. 11.**

**Famulus, qui alicui servire per annum continuum
se obstrinxit, satisfaciet, si serviat interpellatum.
rit. 15. num. 4. 97.**

Fenestra.

**Fenestra, seu apertura sint ne claudenda, si extarent
supra cancellis, vel cantonibus, sed respicerent in
domum, vel viridarium vicini. rit. 89. num. 10.
vers. Quando, & num. 11. cum num. 12. 261.**
**Quid sub nomine apertura includatur. d. num. 31.
in med. 261.**

**Ubi explicatur Consuet. Neap. incip. si quis habet
de jure congr. & num. 12. & num. 13. 262.**

**Sint ne claudenda apertura, si schola, seu mura-
brum domus remaneret sine lumine num. 15. vers.
Verum admissio. 262.**

Ferdinandus.

**Dom. Ferdinandus Quadra, pauperum Patronus lau-
datur. rit. 23. num. 4. vers. Hinc. 121.**

**Ferdinandus Rex Catholicus, quo tempora dominari
177. l.**

**capit, expulso Friderico. In proem. num. 31. circ.
fin. 8.**

Quis regnavit post illius obitum. ibid.

Feria.

**Feriarum, & festorum dierum origo, remissive. rit
92. num. 1. 269.**

**Feriarum exceptionem valeat ne opponere Universi-
tas, si citetur. d. rit. 92. nu. 6. 270.**

**Feriarum objectio fieri potest in quacunque parte Ju-
dicii. d. rit. 92. num. 14. 270.**

**Feriarum quatuor species indicantur à Doctoribus, &
qua nam sit quarta. rit. 116. num. 7. 315.**

Nundina dicantur ne feria. num. 8. fol. eod.

**Feriarum tempore aetivo, quae aetiva feria nuncu-
pantur, valeat ne appellans ab appellationis prose-
quutione se excusare, vel possit appellatio declarari
deserta. rit. 92. num. 2. 269.**

Quid in Regno nostro Neapolitano. num. 3. fol. eod.

**Feriarum tempore in multis causis procedi potest,
etiam una ex partibus reluctante. d. rit. 92. nu. 5.
vers. Feriarum. 270.**

**Feriarum tempore, ubi partes prosequi intendunt Ju-
dicium captum, vel appellationem, dispensatio-
nem obtinent à Domino Prorege, quod procedatur,
feriis non obstantibus. d. rit. 92. num. 8. fol. eod.**

**Usetur ne hac dispensatio, etiam Roma, & possit
in hoc etiam Episcopus dispensare. num. 10. & nu.
11. fol. eod.**

**Valida ne erit dispensatio, si fiat sub conditione
(dummodo altera pars non reluctaverit.) num. 17.
271.**

**Ferias allegare possit ne ipse Judex. d. rit. 92. nu. 18
271.**

**Easque allegare, ne dum partes possunt, sed etiam
testes, & Advocati. nu. 19. fol. eod.**

**Feria aetiva, indicta in Regno à die 14. Julii, usque
ad diem octavum mensis Septembris, expetentibus
Electis hujus civitatis, solent, vi plurimum pro-
rogari per alios dies usque ad 4. Octobris, & ut
plurimum ad 18. ejusdem mensis: in eisque inclu-
duntur tam feria Cariales, seu messium, quam
vindemiales. d. rit. 92. num. 12. 270.**

**Sint ne introducta in gratiam litigantium, non
vero Judicium. num. 13. fol. eod.**

**Feris ad honorem Dei renunciari haud potest, inven-
tis vero ad necessitatem hominum, bene potest. rit.
44. num. 3. 148.**

**Feris si quis simpliciter, & expresse renunciaverit,
eas amplius allegare nequibit. rit. 92. n. 15. 271.**

Festinatio.

**Festinatio improvida, ac caca. rit. 92. num. 1. in
fin. 131.**

Feudalis, & Feudatarius.

**Feudales quaestiones, terminanda coram paribus ex
jure communi feudorum, ex dispositione Ritus M.
C. V. cognoscuntur, & terminantur ab ipsa Magis-
Curia tantum. rit. 50. nu. 2. 172.**

**Feudalis, an sit res, vel non, à quo terminandus.
Vid. in verb. Feudorum vers. Dubium.**

**Feudalium quaestionum prohibitum fuit compromis-
sum, & cur? d. rit. 50. n. 8. 173.**

**Sit ne feudalis quaestio de vita, & militia num. 9.
fol. eod.**

**Possit ne compromitti; si eam deberi non negetur, sed
solum agatur de ea liquidanda. nu. 10. 173.**

**Feudatario, Religionem ingrediente, statim ne ape-
riatur**

- riatur feudum immediate successoro, an vero possit ille servare per substitutum, vel sit expectanda professio, rit. 7. num. 18. 69.
- Feudatario titolato, si omnia ejus bona sub sequestro deducta sint, reservantur alimenta, attentis qualitate persona, & patrimonii quantitate, rit. 160. num. 21. vers. Et sub sequestro. 385.
- Feudum.
- Feuda cur Regem habeant Principem? rit. 50. num. 1. 172.
- Feuda nobilitatem conferunt, & paradoxium, d. rit. 50. num. 18. 177.
- Quid in feudo empto, vel novo, nu. 19, in princ. & in med. fol. eod.
- Feudo abutentes, ac Jurisdictione, poenis mulentur, potissimum illius privatione. Rit. 46. num. 17. 159.
- Feudo in quaternato restringitur successio usque ad tertium gradum; in non quaternato vero, seu in excadentialibus, usque ad septimum. rit. 50. n. 16. 177.
- Feudorum non quaternatorum cognitio tribuebatur olim Justitiariis Regni, qui Praesides erant Proviuciarum. d. rit. 50. nu. 2. 172.
- Spe. Teut ne hodie feuda quaternata ad solius Sacri Consilii decisionem, ex dispositione Reg. Frag. nu. 3. 173.
- Etiam privative à Magna Curia. nu. 4. fol. eod.
- Quid in ceteris causis, excedentibus viginti quinque uncias. d. num. 4.
- Regia Camera pertractat regulariter de feudis, concurrente tamen interesse Regis Fisci. d. feud. 4.
- Dubium si oriatur in Sacro Consilio num res sit feudalis, vel non remittitur articulus decedens ad Regiam Cameraam, quo terminato, Sacrum Consilium ad ulteriora procedit, nu. 7. 173.
- Feudum, pecunia emptum, dicitur proprie feudum, & gratia. rit. 46. num. 15. 158.
- Didatur ne hereditarium amne feudum emptum, d. num. 15. 158.
- Nec datur feudum sine investitura. d. num. 15. in med.
- Feudum quaternatum, jure commune feudum haud cognitum, illud dicitur, cujus concessio ad Regem spectat. rit. 50. nu. 12. 176.
- Quid concurrere debeat, ut feudum dicatur quaternatum. num. 13. fol. eod. & nu. 14. 176.
- Omne Castellum in Regno feudum dicitur quaternatum. d. num. 14. 176.
- Quare dicatur quaternatum simpliciter. num. 15. fol. 177.
- Semper dicitur in Regno quaternatum, quamvis non reperiat descriptum in quaternationibus Regia Camera, modo constet, illud non teneri à Barone. num. 16. fol. eod.
- Feudum, quod tenetur à Barone immediate, & in capite, quamvis mediata à Rege, dicitur improprie quaternatum, & secundum quid. d. nu. 16.
- Fedejubendi, Fidejubens, & Fidejuber.
- Fidejubendi modi multi sunt à Jure praescripti. rit. 159. nu. 13. 378.
- Fidejuber, presentare quemdam certa die, & ad certam penam, tenetur ne ad penam, si nunquam presentaverit, quia non requisitus, nil obstante, quod dies certa interpellaverit. rit. 163. num. 11. 389.
- Fidejuber de bene, & fideliter administrando, ac de stando syndicatui, tenentur Officiales omnes, & Actuarii. rit. 137. nu. 2. 352.
- Fidejuber pro egeno, cogitur quisque, sub praecepto peccati. rit. 159. num. 12. 378.
- Fidejussio, & Fidejussoria.
- Fidejussio de Judicio fisci, praestita à laico, extinguatur ne, si ipse efficiatur clericus. rit. 66. num. 15. & 16. 216. 217.
- Fidejussio, praestita penes acta, ut sit valida, qua requirantur, rit. 159. nu. 21. 379.
- Fidejussio qualibet omni die accipitur, quo Curia regitur, quamvis actu non regatur, & qualibet hora, tam absentia, quam praesentia Domini Regente, ac Judicibus; sufficit enim quod magister actorum, & Notarius eam recipiat. rit. 161, in corp. & num. 1. 386.
- Fidejussio tantum ne scriptura probetur. Et quantum duret, si praestita sit voce, quantumvis, si in scriptis. rit. 159. num. 20. 376.
- Fidejussio, si praestita sit cum clausula (totius, quibus requisitus fuerit) sit ne extinda, ubi principalis fuerit vinculis mancipatus. rit. 164. nu. 3. 390.
- Fidejussio, si praestanda sit à banuitis pro homicidio, & de homicidio banuiti; ad quam penam recipienda sit, rit. 165. in corp. 392.
- Quid, si banuiti fuerint de rapto cujuscuque mulieris, aut de privato carcere, falsitate, & aliis quibuscuque causis. ib. dem.
- Fidejussionem accipiunt sutorum familiae, cuius usus est, & vigore Ritus prohibetur assiduis; in pragmatica vero Notarii, ne filii, famuli, in fidejussiones ullas in contractum recipiant. rit. 135. nu. 3. et n. dub. seq. 350.
- Nisi in praesentia patrum contrahant, vel sint emancipati, aut seorsum habitent à patre. d. num. 5.
- Nullitati subiaceant ne fidejussiones ista, si contra Ritum, & pragmaticam per Notarios recepta sint. num. 7. fol. eod.
- Fidejussiones ab Actuariis capi nequeunt die fixata. rit. 44. num. 1. & nu. 2. 148.
- Quod intelligitur de diebus feriatis ad honorem Dei, quibus venditari, haud potest. num. 3. fol. eod.
- Fidejussio de Judicio fisci, & judicatum solventur, cur introduca. rit. 159. num. 17. 379.
- Fidejussiones à Repub. & vita communi sit ne consultius profus tollere, proscribere, ac extirpare. d. rit. 159. num. 10. 378.
- Fidejussiones quicunque recipiunt, podem die, que recipiunt, revelare obstringuntur Locumtenenti, ac arario, & ad tardias sequi die. rit. 33. in corp. 135.
- Fidejussionis ex contractu, dispendantur patrimonialia. rit. 149. num. 5. 378.
- Fidejussoria obligatio subsistat ne, data non sit principalis obligationis. rit. 135. num. 7. 390.
- Fidejussor, Fidejussor ad cessionem honorum admittatur, ne prius inquisitus, accusata pena. rit. 163. nu. 10. 389.
- Fidejussor in, & quando agere possit contra principalem, ut ipsum à fidejussione eximat. rit. 165. nu. 15. 395.
- Fidejussor ad representandum sit ne citandus, antequam condemnatur ad penam. rit. 164. num. 1. 390.
- Fidejussor Balii. Vid. in verb. Fidejussor tutoris. Fidejussor.

- Fidejussor**, datus pro judicato solvendo, haud tenetur si principalis in una instantia absolutus sit, ob actionem, inepte propositam, quamvis postea, mutato actionis genere, in alia instantia sit condemnatus. rit. 159. nu. 14. in med. 379.
- Datus in prima instantia**, tenetur ne pro judicato in causa appellationis. num. 16. fol. eod.
- Fidejussor de presentando debitorem in carceribus intra duos menses, vel de solvendo**, teneatur ne solvere, mortuo ipso principali debitore ante moram, & tempus descriptum. rit. 165. num. 1. & num. 4. 392.
- Quid, si fidejussio data sit de concordando creditorem intra mensem, aut de redeundo ad carceres, debitore mortuo ante mensem, teneatur ne fidejussor**. n. 6. fol. eod.
- In quo differant fidejussiones ista de presentando, vel solvendo, ac de concordando, vel presentando**. num. 7.
- Fidejussor aequè idoneus possit ne dari loco primi, jam praestiti, quem tamen non vult creditor dimittere**. d. rit. 165. nu. 14. 394.
- Fidejussor jure communi se obstringere non valet, nisi per stipulationem, vel nisi patiatur, se subscribi in Judicio in aliqua causa**. rit. 159. num. 12. 379.
- Fidejussor liberatus ne censeatur, si creditor stipularit creditum petere à principali debitore, qui culpa, & negligentia sua effectus est non solvendi**. rit. 165. nu. 19. 396.
- Fidejussor, obligatus ad representandum absq; alia requisitione, adhuc citari debet, & cur.** rit. 162. nu. 12. 389.
- Fidejussor ob periculum, sibi ex fidejussione imminens, rectè mercedem percipere potest**. rit. 159. num. 7. 378.
- Fidejussor recipi haud potest nobilis de Capuana, & Nido nisi pro alio similiter nobili de eodem Nido, & Capuana**. rit. 160. in corp. 379. & num. 1. 380.
- Quod nostris temporibus non servatur; recipiuntur enim in fidejussores non secus, ac, & ceteri trium Sedilium**. n. 6. in med. 381.
- Nec Milites, aliq; potentiores, vel Curiales recipi possunt in fidejussores, sed habiles ad conveniendum**. d. rit. 160. in cor. 385.
- Fidejussor, si sit persona conjuncta debitoris, vel inquisiti, seu valde istorum amicus, recipiatur ne, quamvis non habilis existat**. d. rit. 160. num. 25. 385.
- Fidejussor si solvat, paratam contra principalem habet executionem absq; novo processu, & ordine Judiciali**. rit. 159. n. 14. in fin. 379.
- Quid in fidejussore contractus, exquiratur utiq; novus processus**. n. 15. fo. eod.
- Contra principalem agere potest pro recuperatione totius soluti; contra confidejussores vero pro rata tantum**. rit. 163. n. 23. 390.
- Ut recuperet solutum, requiritur ne cessio creditoris**. nu. 24. fol. eod.
- Fidejussor teneatur ne, si habitatus aufugerit ob a. iud., ubi ipso patratum, delictum**. rit. 164. nu. 4. 391.
- Quid si culpa Judicis aufugerit**. n. 6. 391.
- Vel si satellites conati sint ex secundo delicto capere delinquentem**. n. 7. fol. eod.
- Fidejussor tutoris, & balii, qui juxta Judicis decretum pro certa fidejussit quantitate, rem pupilli salvam fore, modo anno quolibet tutor ipse, baliusve reddat computa, qui tamen reddere annis singulis non curarunt, & pupilli substantiam Balius ipse, vel tutor consumavit, teneatur ne pupillo, non solum pro summa, in fidejussione expressa, verum pro omnino, ad quod tutor tenetur, vel Balius**. rit. 165. nu. 17. 390.
- Teneatur ne fidejussor tutoris etiam pro bonis, pupillo obventis, & ab eodem tutore administratis**. nu. 18. 2ers. Et an. fol. eod.
- Fidejussorem, in casu dubio non teneri ad penam, in fidejussione contentam, judicandum est**. rit. 164. n. 9. 391.
- Fidejussores condemnabuntur, citato tantum principali**. rit. 159. n. 15. 379.
- Fidejussores de presentando ad omnem ordinem, possunt ne molestari, ac cogi ad presentandum habitatum pro antiquo delicto, pro quo prestita fuit fidejussio, nisi nova supervenerint indicia urgentiora primis**. rit. 164. n. 10. 392.
- Fieri ne debeat merito de ipsis novis indicis in actu citationis**. nu. 12. fol. eod.
- Fidejussores in criminalibus jurant sicut Principales: Sed in civilibus, nec principales jurant, nec fidejussores**. rit. 159. in corp. 377.
- Obligant se presentare Reum, & quoties**. ibid.
- Requisiti si fuerint extra judicium, requiritur quoque, quod princepalis ipse requiritur**. ibid. in med.
- Ad quas penas recipiantur fidejussores in criminalibus**. ibid. in fin.
- Fidejussores liberentur ne facta debitori prorogatione**. rit. 165. n. 11. 394.
- Quid si tempus appositum sit causa finienda obligationis**. nu. 12. 394.
- Fidejussores minimè consentur idonei Milites, & qui poentes sunt conventu**. rit. 190. n. 13. 382.
- Similiter, & Curiales. Sed quid de Iureconsultis**. n. 24. 2ers. Cumq; militia. 385.
- Fidejussores quot esse debeant pro quolibet denunciato, qui non sint filii familias, nec Clerici. Quantum jurare debeant, & teneantur ne insolidum**. rit. 163. in cor. 387. & n. 19. 389.
- Possint ne fidejussores purgare moram infra dies septem, ibid. in corp. §. item non possunt** 387. & n. 2. 388.
- Vid. in verb. Moram purgare.**
- Quomodo requirantur principales, & fidejussores per ipsam Curiam**. d. rit. 163. cir. cor. §. item quando. 388.
- Si fidejussor condemnatus sit, quia principalem non presentavit, contumaciam non purgat, licet ipse compareat, nisi dicto die veniat cum principali**. d. rit. 163. §. item quod. 388.
- Fidejussores, si ad aliquem presentandum obnoxii sunt eodem sero, & die condemnari possunt cum principali ad penam, sine nova requisitione, ob formam fidejussionis**. rit. 164. in cor. 390.
- Fidejussori non valenti Reum presentare liceat ne ejus suscipere defensionem**. rit. 163. nu. 388.
- Fidejussoribus pluribus concessum est beneficium divisionis, ut creditor nempe actionem dividere, & à singulis viriles portiones exigere cogatur**. d. rit. 163. n. 20. 390.

Peti tamen debet hoc beneficium usq; ad sententiam, alijs insolidum condemnabuntur. n. 21. fol. eod.
Nec locus erit hinc beneficio, si fuerit ei renunciatum. n. 22. fol. eod.

Filius.

Filii duo Regis si uno, eodemq; tempore nascantur, ac ignoratur eorum uter ante prodierit; sint ut ambo Reges. In proam. n. 24. 6.

Quid, si in administrando concordēs non sint, exerceant ut Jurisdictionem alternis vicibus, d. n. 24. in med.

Possit ut Regnum dividat inter hos filios, num. 25. fol. eod.

Filiifamil. Senatus consulto Macedoniano antiquitus fovebantur, in mutuo tantum. rit. 135. num. 1. 350.

Poterant tamen pro patribus fidejuberē, n. 2. fol. eod. & num. 11. 350.

Valeant ut renunciare Macedoniano predicto. nu. 6. 350.

Filiifamil. Clerici per prag. de Senatusc. Macedoniano amplexantur, ut obligari nequeant, absq; consensu patris. d. rit. 135. n. 18. 351.

Quid de filiifamil. simulatis, vel mercatoribus. n. 19. & num. 20. fol. eod.

Filiifamil. si mentiti sint, dicendo se esse patrefamilias, vel vivere seorsim a patre, nulla ne sint acta, & contractus. d. rit. 135. n. 8. 350.

Filiusfamil. in Regno obligetur ne, valeatq; Pater in ipsiusmodi beneficium consensum, & auctoritatem prestare. d. rit. 135. num. 13. cum duob. seq. & num. 17. 350. 351.

Filiusfamil. obligatus pro patre excarcerando, nec Macedoniani, nec Regia Pragmatica tutamine jுவatur, d. rit. 135. num. 17. vers. Filius vero fol. 351.

Filius fam. obstringatur ne ex contractu, ab ipso inito, & deinde sui juris effecto ratificato. d. rit. 135. num. 23. 351.

Filiusfam. si pro patre obligetur, quamvis valeat obligatio, poterit tamen restitui, si patri defuncto non successerit. d. rit. 135. n. 11. & 12. 350.

Si pro extraneo obligetur, teneatur ne in quantum facere possit, d. n. 12. in med.

Fiscalis, & Fiscus.

Fiscales, facta, seu data eis denunciatione per quemcunq; denunciatores, facere tenentur registrari citationem contra denunciatum in quaterno Locumtenentis, & in ultimo peremptorio predictarum citationum facere interrogatoria, seu capita consuetas, & non permittere, labi terminos consuetos, rit. 29. in corp. 131.

Nec audeant, recipere aliquid pro aliqua scriptura, exceptis de presentatione instrumentorum, ac testium examinatione ad partium petitionem, ac significatoriis. rit. 30. in corp. 132.

Interesse tenentur in ipsa Curia horis consuetis, & debitis, ac omnia dicta Capitula, & denunciations facere scribere cum Consilio Procuratoris, & Advocati dictae Curiae, rit. 31. in corp. 133.

Tenentur quoq; Fiscales notificare Judicibus acta omnia, facienda per Curiam praelibatam omnibus in causis, tangentibus fiscum, & in praemissis nullam moram committere, rit. 32. in cor. 134.

Fisci mala causa nunquam est, nisi sub bono Principe, rit. 57. n. 25. 196.

Fisci Patroni munus introducunt sine sub Adriano Imperatore, rit. 2. n. 31. 34.

Fisci Patronus natus ex rit. M. C. V. sed etiam jure communi unus erat; postmodum ceperunt esse duo, generalis scilicet, & particularis; d. rit. 2. num. 24. 32.

Quid de Jure Regni, d. n. 24. in med.

Quot ad praesens sint fisci Advocati in Regia Camera, d. num. 24. in fin.

Quis ex ipsis procedere debeat, n. 25. fol. 33.

Fisci Patronus Regia Camera in maxima est dignitate constitutus, & inter clarissimos connumeratur, d. rit. 2. n. 28. 33.

Quantum sit ejus stipendium, num. 27. in med. fol. eod.

Fisci scriptor scribere debet omnes processus causarum, fiscum ipsum tangentium, rit. 34. in corp. in fin. 135.

Fisco in Regno, mortuo accusatore, licebit prosequi accusationem; defuncto tamen accusato, durabit Judicium, quoad persequutionem honorum. rit. 20. n. 8. in fin. 113.

Fiscum contra dubiis in questionibus semper fore judicandum. rit. 57. n. 16. 193.

Ubi memoratur praclarum dictum Regis Philippi Secundi, & n. 22. cum seq. 196.

Quod sensurum quoq; conicitur, Invidiosissimum Philippum IV. n. 24. fol. eod.

Adducitur similiter aliud effatum Innocentii IX. Pontificis Max. num. 17. 195.

Multi Imperatores id decreverunt, n. 18. fol. eod.

Id habeatne locum, quando fiscus agit de lucro captando, secus, si de damno evitando. num. 21. 196.

Fiscum non habent Archiepiscopi, Episcopi, & neq; Barones, sed vice ipsius habent Promotorem, vel Curiae Coadjutorem, & Aerarium, rit. 17. num. 9. 105.

Nisi Baro in investitura specialem assequatur prerogativam, habendi fiscum, ut assequutus fuit Princeps Bisimiani. d. n. 9. circ. med.

Siculi quoq; communiter, & absolute tribuunt Baronibus fiscum. d. n. 9. in med.

Fiscus ab Aerario distat, & in quo, rit. 2. num. 33. 34.

Quid erat fiscus. d. n. 33.

Fiscus in quibus causis debeat intervenire, quantum consequatur privilegia, quae concedere possit. Vid. in verb. Advocatus fiscalis.

Fiscus Jure communi non vetatur appellare; Jure vero Regni prohibetur a decretis absolutoriis, rit. 18. nu. 10. 107.

Potest quoq; superiorem adire per viam recursus, d. n. 10. in med.

Possitne appellare a decretis non absolutoriis, puta remittendos esse, &c. gaudere Indulto, &c. d. n. 10. vers. Quia, & ab aliis.

Dicaturne fiscus adhaesisse ipso Jure appellationi, interposita a parte ab omni decreto, etiam condempnante, d. n. 10. vers. Inimò, & ab omni.

Fiscus pro functionibus fiscalibus dumtaxat prerogativam habet, pro quibus etiam illud praelationis potitur privilegium; In ceteris vero causis, etiam feudalibus utitur Jure communi. rit. 126. num. 2. & 3. 332.

Fiscus tueri potest remedio legis bene a Zenone, c. de qua-

quatriem. prescrip. modum emptarum vi fiscalis, sed etiam ejus donatarium à quavis molestia, qua eis inferatur, à persona quocq; Ecclesiastica, rit. 58. num. 19. 201.
Fiscus, unus ex litigantibus in Sac. Confilio creditor existens, obtinebit missionem causa remissionem apud suos Judices: Sed in re Tribunali, in quo lis agitur, fisci patronus poterit adfiscere, rit. 50. num. 6. 173.

Fistula.

Fistula ferrea gestari possunt intus habitationem inermes, adempto scilicet ignario, rit. 68. num. 4. vers. Præcipit. 123.

Felix.

Dom. Reg. Felix Ulloa laudatur, in proem. num. 10. in fin. 3.

Fœmina.

Fœmina commendatur, quia austeritatis pacis, rit. 47. num. 3. 164.
Fœmina ab omni rerum publicarum administratione, magistratu, ac procuratore remouetur: item à concionibus, & uasorum sacrarum tactus. Nec baptizare ualent, nisi urgente necessitate, in proem. num. 14. 4.
Nec Ordinum recipiunt carabersum, nec pondera belli sustinent. d. n. 19.
Fœdi successiois, & antiqui, & noui suis penitus incapaces. d. n. 19. cir. med. 5.
Quid in hoc Jure Regni, deficientibus masculis, d. n. 19. in med.

Fœmina à judicandi arcentur munere, quia arcana celare non ualent, rit. 3. n. 6. 41.
Fœmina etiam admittuntur ad postulandum pro personis miserabilibus, licet eis postulare regulariter prohibitum sit. rit. 23. n. 10. in med. 122.
Fœmina in Regno uti tutrices, & balia filiorum, coercere ualent jurisdictionem, in proem. num. 14. 4.
Habeant ut eandem jurisdictionem, uti Vicaria, & procuratrices filiorum, ac uirorum absentium. Possuntq; jurisdictionem mandare, delicta componere, & gratias facere, d. n. 14. in med.

Fœmina quoq; facta fuerunt ad Imaginem Dei. rit. 141. num. 19. 358.
Fœminis natus plus ingenii à natura tributum sit, quàm uiris, in proem. n. 18. 5.

Fœnenses.

Fœnenses exercere nequeunt officia in loco, in quo larum, uel majorem partem possident honorum. rit. 63. n. 9. 207.
Fœnenses uiri arcana Curia secretò regere debent. rit. 3. n. 2. 41.

Forma.

Forma præcisè obseruari debet, & non per aequipollens, rit. 123. n. 2. 326.

Forus.

Fori dum libibus feruent, deplorandus est Reip. status, & communis est omnium calamitas. rit. 10. num. 1. 82.
Fori privilegia ad fruendum, sit nò satis titulus tantummodò beneficii, rit. 15. n. 8. 98.
Forum ad legitimandum, tempus attenditur delicti. rit. 66. num. 11. 216.
Forus, dum uidetur multitudine causidicorum referretur, tantundem est uitiorum, quantum hominum. rit. 10. num. 1. 82.

Franciscus.

Dom. Franciscus Maria Prato commendatur. rit. 99. num. 23. in med. 284.
Dom. Franciscus Merlinus Marchio Ramontis, ac Praeses S. C. laudibus afficitur. rit. 1. num. 26. in fin. 20.

Fratres.

Fratres Cappuccini probent nò, si adhibiti sint in testes, absq; superioris, licentia. rit. 144. num. 10. 361.
Quid de aliis Religiosis. d. n. 10. in fin.

Fructus.

Fructibus locatis omnibus Archidiaconatus, u.g. baid ueniunt fructus, soliti præstari in aduentu Archidiaconi. rit. 9. num. 13. 80.
Fructus dicuntur, deductis expensis, & oneribus. d. rit. 9. n. 10. vers. Omnis tamen. fol. eod.
Quando debeantur, deductis expensis. ibid.
Fructus rei, existentis penes tertium, & creditori hypothecato, quando sequestrari possint. rit. 127. n. 1. in fin. 332.
Fructus sunt, qui ex ipsa re immediatè leguntur. rit. 9. n. 10. in medio. 79.
Et multiplices sunt species fructuum. d. num. 10. in fin.
Fructuum appellatione ueniunt nò actiones. d. rit. 9. num. 10. fol. eod.
Ueniunt nò quoq; præstata ex gratia, & uoluntate. num. 13. fol. 80.

Fruentum.

Fruentum, à quolibet re collectum, revelari debet apud locorum Gubernatores per totum mensem Septembris: qui infra octo dies Octobris relationem facere obstringuntur Regenti Regiam Cancellariam, pro tempore existentis. rit. 4. num. 11. vers. Amplius. 50.
Fruentum comprehendatur nò sub hac dispositione blanda, in molendinis percepta, uel spelta. d. vers. Amplius.

Fugiens.

Fugiens à carceribus, ruptis per ipsum, si confugiat ad Ecclesiam, gaudeat illius immunitate. rit. 43. n. 9. vers. Sed an. 146.
Vide in uerbo, Effugiens.

Fur.

Furem pandere, tenetur nò quis in Foro Poly. rit. 4. n. 3. vers. Hinc, in med. 49.
Fur peccat nò, qui furem indicat, mereturque ex illo furto. ibid.

Gabella.

Gabellam emens, uidetur emisse penas delinquentium. rit. 56. n. 10. vers. Hanc. 192.
Gabella applicentur pena fraudata gabella. d. n. 10. fol. eod. cum duobus seq.

Gagia.

Gagia qualia pro Admaris esse debent. rit. 25. n. 2. vers. Sed qualia. 126.

Gallia.

Gallia olim Judæos omnes, usuram uercentes à suis finibus exterminauit. rit. 20. num. 2. in med. 112.

Gaspar.

Exc. Dom. Gaspar de Bracamonte, Comes Piguerandy, ac Prorex in hoc presenti Regno, pluribus laudibus commendatur. rit. 84. n. 3. 258.
 Gaspar

- G**aspar Clok impius, sub colore ampliandi Clericorum exemptiones, multa contra illorum calibatum blasphemavit. rit. 66. n. 5. in fin. 215.
Gemelli.
Gemelli filii si nati sunt. Vide in verbo, Filii duo.
Generalia.
Generalia, ac specialia obstringantur in partes infra biduum ponere. rit. 129. n. 1. 342.
Gesta.
Gesta inter alios, semiplenam faciunt probationem. rit. 24. n. 8. 124.
Gratia.
Gratia Principis, vel Pontificis subsistat ne, illis defunctis, & non expeditis Bullis. in promiss. n. 25. in fin. 6.
Gravamina.
Gravamina, qua Aerariis inferri solent à Baronibus, remissive recensentur. rit. 49. num. 12. & num. 15. 153.
Habilitatus.
Habilitatus si auferit, an, & quando fidejussor teneatur. Vide in verbo, Fidejussor.
Hæreditas, & Hæres.
Hæreditati jacenti currant ne tempora, ad petenda beneficia, si Curator illi datus sit: vel post elapsum illorum, ad ipsa admittatur. rit. 71. n. 8. 235.
Hæres feudatarii defuncti mortem domino denunciare tenetur, & novam expetere investituram; Quod si fuerit Miles, & per annum, & mensem illam non petierit, fidelitatemque promiserit: per annum verò, & diem, si Miles non fuerit, fendo privari debet. rit. 4. n. 16. 51.
Quid in Universitate feudataria. Vide in verbo, Universitas.
Soleat ne remitti talis pena amissionis, etiam stans anno, & die, & de facto remissa sit in Regno Gallicia. d. n. 16. in med. 51.
Quid in Regno nostro, nam loco istius pena duplicatum debeat solvi reliquum. ibidem.
Excusetur ne, si infra tempus prædictum mortem non denunciaverit feudatarii, præpositus peste. d. n. 16. vers. Hinc excusari. 51.
Hæreticus.
Hæreticum quilibet denunciare tenetur sub excommunicationis pena, etiam genitorem, & occultum. rit. 4. n. 5. 48.
Hæc denunciatio fit ne faciendâ in scriptis cum expressione nominis denunciantis. d. num. 5. in fin. 48.
Henricus.
Henricus Rex Francorum magis gloriabatur titulo d'Esquis, quam Regis, & quare. rit. 101. num. 3. 291.
Hieronymus.
Dominus Hieronymus Pepi, Patruelis Domini Regii Consil. Hortensii Pepi, Socer Authboris, commendatur. rit. 20. n. 13. in fin. 117.
Dominus Hieronymus de Philippo, olim Advocatus fisci in R. C. deinde Reg. Consil. ac iterum fisci patronus laudatur. rit. 18. n. 1. 106.
Histrionia, & Histrionia.
Histriones, & scanicos ne dunt Roma, sed universa ab Italia Tiberius pepulit. rit. 74. n. 11. vers. At prædicta. in fin. 244.
Histrionia minus improbum, & inhonestum; Jure nostro non solum inter malas artes numeratur, sed peculiaribus quoque panis plerumque esse illud exercentes, sancitum est. rit. 74. num. 11. vers. Et nostro. 244.
Multa de comediis, histrionia, & histrionibus traduntur. d. num. 11. vers. Hinc Comedia, & vers. At prædicta. 244.
Roscius tamen, vir doctus, histrioniam cum eloquentia comparavit. d. vers. Hinc comedia. in fin. 244.
Homicidium, & Homuncius.
Homicidium committens, metu honoris violandi, à pana ordinaria excusatur. rit. 5. n. 19. 60.
Homuncius ille, vulgò (Masaniello) qui Authbor fuit popularis tumultus de anno 1647. memoratur. rit. 56. n. 2. 189.
Honor.
Honor alit artes. rit. 101. n. 1. 290.
Honor faciens præfert in bellis, impellit ad ardua, addit vires. rit. 5. n. 1. 56.
Cur apud Romanos olim honori, & virtuti templum adeo conjuncta erant, ut nomini ad honoris templum pateret accessus, nisi per virtutem. d. n. 1. vers. Hinc cæcinit. 59.
Multipliciter sumitur honor. n. 3. 57.
Honor debetur magistratibus, simulque reverentia, & obedientia. d. rit. 5. n. 6. fol. eod.
A Principe quoque & parentibus debetur eis honor. d. n. 6. in med. 57.
Qui v. gant magistratibus honorem, puniendi sunt, tanquam sacrilegi. n. 8. fol. eod.
Nec in ipsa solum consistit reverentia, sed etiam in benefaciendo, & largitione bonorum. n. 15. 59.
Præmium virtutis dicitur honor. d. n. 15. 59.
Quid sit. d. n. 15. in fin. 59.
Honor magis splendet in honorante, quam in honorato. d. rit. 5. n. 16. fol. eod.
Vita comparatur, sicut gravissima infamia morti. d. n. 16. fol. eod.
Ac ipsi vita præfertur. n. 17. fol. eod.
Multa præ terrenis honoribus homines tolerant, præ celestibus verò pauca. n. 21. 60.
Honorem non negligere, immò appetere debemus, ad Dei gloriam, ad spirituales utilitates proximis, & ad propria anima fructum. d. n. 21. in fin.
Honore majore functus, ad minorem vocari prohibetur. d. rit. 5. n. 3. 57.
Hortensius.
Dom. Hortensius Pepi, Reg. Consil. ac Socer Authboris, laudatur. rit. 20. n. 13. in fin. 117.
Jacobus.
Jacobo de Narbona Comiti fuit in matrimonium tradita Regina Joanna Secunda, cujus jussu, non multo post matrimonium, fuit in custodiam traditus, & quare. In proam. n. 2. 2.
Dom. Reg. Jacobus Capycius Galeota laudatur, & contentio in præcedendo cum Dom. Francisco Ant. Muscettula memoratur. rit. 1. par. 1. n. 10. & vers. Et quævis. 15.
Ubi adducitur decisio Collat. Consil. in executionem mandati Cath. Majest. 1.
Ignobilis.
Ignobilis qua forma cedere debeat bonis. in M.C.V. rit. 160.

160. num. 21. in fin. 384.
 Quid servetur in Regno Siciliae, Flandriae, Roma, ac Lugduni, ibid.
 Cetera videas in verb. Nobilis.
 Illustratus, & Illustris.
 Illustratus magis dicitur, qui ad latus Principis adfudet. rit. 1. num. 10. vers. Quam preeminensque. 15.
 Illustratus procuratorem mittere coguntur. rit. 105. num. 2. 302.
 Horum Procurator admittitur in criminalibus. rit. 108. num. 3. 309.
 Immunitas.
 Immunitas, concessa maribus, existentibus de Sanguine Regio, protendatur ne ad descendentes ex feminis. In proem. n. 11. in fin. 4.
 Immunitate Ecclesiastica gaudeat ne obnoxius rationi. rit. 45. num. 20. 154.
 Immunitate Ecclesiastica gaudeat ne effugiens. Vid. in verb. Effugiens.
 Immunitate Ecclesiastica gaudeat ne, qui vincit ad Regia Cohorte, ducitur per Ecclesiam, & renuat egredi ab ea. rit. 43. num. 11. 147.
 Quid, si vinculis alligatus raperetur ad carceres, & cum pervenisset prope fores Ecclesiam, e manibus familiaris exiliens, ingrederetur Ecclesiam, quamvis ministri Curiae restip, & funem ipsam tenerent. num. 12. fol. eod.
 Impeditus.
 Impeditus iuste, comparere haud potens, nec Procuratorem mittere cogitur. rit. 105. num. 1. in fin. 302.
 Qui nam iuste impeditus existimandus sit. num. 2. fol. eod.
 Imperium.
 Imperio vacante, ejus administratio spectat ad Summum Pontificem; non verò e contra vacante Sede Papa. In proem. num. 22. 6.
 Impunitas.
 Impunitatem ad obtinendam, haud sufficit confocios denunciare, vel detegere, seu illos arguere, sed convincere necesse est. rit. 4. n. 15. 50.
 Incertitudo.
 Incertitudo, qua certificanda, seu declaranda venit ab eo, cui testator commisit, haud vitiat actum. rit. 4. num. 8. in med. 52.
 Incipiendum.
 Incipiendum haud est ab executione. rit. 127. num. 1. 332.
 Quid, si ageretur de sequenda sententia definitiva, aut interlocutoria. n. 5. & 6. 333.
 Ubi defenditur Dominus Caravita.
 Incola.
 Incola quis proprie dicatur. rit. 85. n. 7. 260.
 Indicium.
 Indicium ad torturam faciat ne dictum unus testis. rit. 41. num. 2. 143.
 Indultus.
 Indultus concessio, cum clausula (modo non accedat ad Civitatem, vel locum partis adversa) poterit ne inquisitus ad ejus suburbia commutare. rit. 85. n. 4. vers. Quamobrem. 260.
 Indultus, alicui impertitus, sub conditione, si omnia delicta contra socios revelata, probaverit, haud suffragabitur, quoad probata, si non omnia, sed aliqua tantum probata fuerint. rit. 4. n. 7. in fin. 48.

Industria.
 Industria persona a delegante quibus ex verbis electa censetur. rit. 2. n. 37. 35.
 Videatur ne electa persona industria ex geminatione verborum. d. n. 37. vers. Ex geminatione.
 Infans.
 Infans, nutritus vino, & mulier, dicens loqui latine, vice perveniunt ad bonum finem. In proem. n. 19. cir. fin. 5.
 Informatio.
 Informatio de servitiis, praestitis a militibus, petentibus se remunerari, capi nequit, absq; Domini Proregis licentia. rit. 58. n. 20. 201.
 Inhibitio.
 Inhibitionum materia, maxime de illa Pontificis, & Rosa Romana exercitatur, remissive. rit. 39. n. 4. 133.
 Iniuria.
 Iniuria, facta Officiali, facta censetur Domini, cujus personam Officialis representat, & consequenter Regi. rit. 51. n. 2. 187.
 Inquilini.
 Inquilini, qui in domo conditi integro locationis anno habitare non valuerunt, ab commutatione popularas, & alios casus insolitos, adstringantur ne ad integram anni pensionem. rit. 56. n. 4. 199.
 Quid, si domos inhabitaverunt, absq; tamen commutatio, praestita; negotiis, propter qua sane gerenda domos conduxerant. d. num. 4. vers. Et ut dum.
 Quid dicendum in Inquilinis, emigratis ex domibus, & contractis, ex a tempore postea anni 1656. quomodo ibi reliquerint mobilia, & famulos. n. 5. 191.
 Instantia.
 Instantia impitit a litis contestatione, seu ab eo actum, qui in causis oratoris impeditate solet subsequi. litis contestationem, nempe a datione torvini. rit. 48. n. 4. in fin. & n. 5. in med. 167.
 Currat ne instantia a primo decreto dationis terminari, au potius ab altero, declarante, quod terminus, alias datus currat. d. num. 5. vers. At quoniam.
 Instantia in Curia Ecclesiastica num pereat in civilibus, vel in criminalibus. d. rit. 48. n. 7. vers. In Curia. 168.
 Instantia in fidejussione de Judicio fisci, ac de reparatione, perimit triennio. d. rit. 48. num. 8. & 9. fol. eod.
 Instantia petita executionis, in judicatum transacta, an pereat. d. rit. 48. n. 6. fol. eod.
 Quid in causis feudilibus, vel in causa reconventionali. num. 7. fol. eod.
 Instantia peremptio allegari nequit ab Actore, sed solum a Reo. rit. 122. n. 7. in fin. 325.
 Instrumentum.
 Instrumenta, de communi, per Notarium, vassallum stipulata ad favorem Baranis, irritantur, nullaque faciunt fidem. rit. 128. n. 14. 340.
 Irretetur de quocq; probatio, faciunda per testes, qui hujusmodi instrumento interfuer. d. n. 14.
 Instrumenta liquidandi facultas in quacumq; Curia, loco, ac foro, restringitur ad omnem Curiam, praestata habentem liquidandi. rit. 54. num. 7. 186.
 Possunt ne Instrumenta liquidari in Regiis Audienciis.

entis. num. 5 in fin. & num. 6. fol. eod.
Instrumenta originalia quibus in casibus, retenta copia, restituantur. rit. 96. n. 6. 279.
Instrumenti reassumptio quomodo concedenda, diem functis Notario, Judice, & testibus. rit. 34. n. 5. 136.
Instrumentorum ad liquidationem procedunt Judices civiles, & isti quoque praesunt in prolatione sententiarum forjudicationum. rit. 2. n. 20. 32.
Sit ne criminale, vel civile hoc Judicium. rit. 55. num. 3. 188.
Tanquam criminale, exerceri ne possit in Curia seculari adversus Clericum conjugatum. num. 5. 189.
Instrumentorum ad liquidationem contra Subcolletores Apostolicos, procedere ne possit Curia Nuntiatum in hoc Regno Neapolitano. d. rit. 55. num. 6. fol. 189.
Instrumentorum de liquidatione sola Magna Curia Vicaria cognoscit, privatim quoque quoad Regni suprema tribunalia. rit. 54. num. 1. 184. & n. 3. 185.
Consuetudine tamen obtentum est, ut etiam Barones Curiae de hac causa cognoscunt. numer. 2. fol. eod.
Possint ne de illa cognoscere Bajuli. num. 4. fol. eod.
Quid in Curia Admiratia. n. 5. fol. eod.
Quidne contra porteros Sacri Regii Consilii, sint ne liquidanda Instrumenta in ipso Sacro Consilio, vel coram Praeside. d. n. 5. vers. Id quod. Et in fin.
Instrumentum repertum in filia, reassumi an possit in forma probantis. rit. 34. n. 5. 136.
Vid. in verb. Reassumptio.
Insultus.
Insultus quilibet, factus cum armis, etiam non sequuta percussione, qua poena plebatur Jure communi, & qua Jure Regni, ob solam armorum delationem. rit. 68. n. 7. 224.
Interesse.
Interesse in contractu mutui omni Jure permittitur, sed solam interdicitur est, quod interesse annectitur. rit. 20. n. 11. vers. Atque ex his in fin. 115.
Admittitur ne in mutuo hoc Interesse ad rationem septem, vel octo procentibus; ex quo qui mutuantis parati essent annui introitus, ad hanc eandem rationem. n. 10. vers. addimus. 114.
Quid in Regno nostro ob frequentem captivitatem. d. vers. addimus in med.
Quid, si Interesse committitur tunc de ejus quancumque confinia consistat, qua verisimiliter mutuantis interesse possit, si pecunia mutuetur, vel jus solitam negotiaretur. d. vers. Addimus. in fin.
Interesse in mutuo, ad quam rationem tamen inter negotiatores in magnis Civitatibus. d. vers. Addimus. in fin.
Interloquutoria, seu Interloquutoria.
Interloquutoria, quas debent assignare Procuratores Curiae ad partis petitionem uni ex scriptoribus actorum, quanam sint. rit. 110. in corp. & n. 1. 310.
Interrogatio, & Interrogatoria.
Interrogatio, facienda a principalibus, fieri ne debeat super articulis, vel super interrogatoriis. rit. 93. num. 5. 273.
Interrogatoria admittantur ne tunc ante, quam post

litem contestatam. rit. 129. num. 7. 342.
Inventarium.
Inventarii discussio, facta cum uno ex creditoribus, ceteris & nocet, & predest. rit. 24. n. 10. 125.
Joanna.
Joanna Secunda, XV. Regina Regni Neapolitani, Avum habuit Robertum, fratrem vero Ladislaum Regem.
In proem. num. 1. 2.
Cujus Papae Autoritate fuerit ad Regni solium elevata, cuius fuerit in matrimonium collocata. n. 2. fol. eod.
Quam ob causam Alphonsum Aragoneum, Regem Sicilia in filium, Regniq; successorem sibi adoptavit, qua adoptione revocata, titulo ingratitudinis, nominavit in heredem Ludovicum, filium Ludovici Ducis Audegaviae. d. num. 2. cir. med. Quam suscepit in Regni adoptionem, extincto Ludovico. d. num. 2. in med.
Cur poenitens, Alphonsum ipsum suum iterum successorem elegit, eiq; titulum Ducis Calabriae impertivit. d. num. 2. cir. fin.
Quot annis Regni Clavum inconstanter, & varie sustinuit, quove nostra salutis anno obiit, falso, ac supposito testamento, testibus corruptis, deponentibus Regni translationem ad alios. n. 6. fol. 3.
Quo in Templo humata fuit. d. n. 6. in fin. 3.
Ritus nostrae Magnae Curiae Vicaria compilari, reformari, simulq; observari iussit. n. 7. fol. eod.
Sed nam fuerint ab ipsa inventi, & excogitati. n. 8. fol. eod.
Civitati Neapolitana multa privilegia elargita fuit, inter cetera Magno Cancellario Osboni Caracciolo facultatem tradidit, doctorandi in Collegio Neapolitano. Simulque, quod senatores ipsius Collegii coram praefato Magno Cancellario tantum conveniri possent. n. 9. & n. 10. fol. eod.
Collegio quoque Neapolitano Medicorum prima tradidit elementa; Ac Collegio Civitatis Salerni Collegiatus dedit Medicos. d. n. 10. vers. Quin ipsa.
Licet mulier, potuit ne Jure hereditario Jurisdictionem Regni exercere. n. 12. 4.
Joannes.
Dominus Joannes Aloysius Riccius solo verbo creatus fuit Doctor ab Urbano Papa VIII. cum eum ad Episcopatum Vici Aequensis assumpsit. Satisq; laudatur ob suas Collectaneas, quas memoriter dicebat. rit. 101. n. 31. 293.
Dominus Serenissimus Joannes de Austria, quam commiserit pugnam tempore praeterita revolutionis hujus Civitatis, ut Neapolitanos seditiosos, & rebelles opprimeret rit. 56. n. 2. in med. 189.
Quo die Invictissimus Princeps ingressus fuit Civitatem cum triumpho, oppressis hostibus, ac Duce Guisafa. d. num. 2. vers. O. Favus.
Deploratur ipsa seditio, & damnata, qua passus fuit Author cum sua Domino, & commemorantur. d. nu. 2. & vers. Domi.
Dominus Joannes Franciscus Capiblanco laudatur. rit. 9. num. 14. in fin. 80.
Dominus Regens Joannes Franciscus Sanfelicius laudatur. rit. 1. num. 26. in fin. 32.
Joannes Thomas de Rugerio, ac Joannes Laurentius pater, & filius summis laudibus extolluntur. rit. 101. num. 18. 294.
Joseph.
Dom. Joseph de Filia nobilis Hispanus, & Eques ordinis

nis Calatrua, olim Judex M. C. V. nunc Praefidens Reg. Camera commendatur. rit. 65. num. 13. vers. ut propterea. 213.
Dominus Ioseph. de Rosa Regius Consiliarius laudatur. rit. 50. nu. 10. vers. Unde sub die. 175.
Jovis.
Jovis, qui dicitur esse à Iovando, simulacrum in Orziba absq; auribus pingebatur, ut discerent, eos non oportere praebeere aures delatoribus. rit. 29. num. 1. in med. 131.
Judei.
*Judei, si miserabiles sint persone, gaudeant ne privi-
 vlegio miserabilium personarum, viduarum, &
 pupillarum. rit. 19. num. 6. 10.*
Cetera. Vid. in verb. Pagani.
Judex.
*Judex Advocato, motam excedenti, praecipere valet,
 ut finem imponat. rit. 103. nu. 11. 300.*
*Judex assumere debet assessorem, partibus non sus-
 pectum. rit. 39. nu. 8. 141.*
*Judex à litigantibus accipiens, an, & quando resti-
 tuere teneatur. rit. 4. num. 4. in med. 47.*
*Judex civilis procedere ne debeat criminalem, vel è
 contrà. rit. 2. num. 19. vers. Uter. & nu. 22. 32.*
*Quisnam procedat ad instrumentorum liquidatio-
 nem, praeferatque in prolatione sententiarum forju-
 dicationum, consideatque ad latus Regentis M. C.
 civilis ne, an criminalis. num. 20. fol. eod.*
*Judex, cui littera dantur commissionis super testium
 audientia, debeat ne per se ipsam examinare testes, an
 verò per interpositam personam actuarii. rit. 146.
 num. 7. 363.*
*Judex, Curia parvipendens stylum, litem suam fa-
 ciat, ac si Jus communis parvipendisset. rit. 1. nu.
 61. 27.*
*Judex dari non potest is, quem altera pars nomina-
 tim petit. rit. 16. num. 3. 100.*
*Judex esse ne possit litterarum rudis, ac Juris, & le-
 gum penitus imperitus. d. rit. 16. n. 12. 102.*
Quid cum assessore. d. nu. 12.
*Possitne esse Judex, qui recta intentione calleret,
 scientia verò careret nu. 10. fol. eod.*
*Judex esse ne possit simul, & actuarius in una eadem-
 què causa. rit. 11. num. 5. 87.*
*Possitne esse Advocatus in eadem causa, completo of-
 ficio. nu. 6. fol. eod.*
*An, & quando tueri, & patrocinari possit in causa,
 advocata ab ipso per appellationem. d. num. 6. in fin.
 87.*
*Judex famulum suum, vel alterius partis, possit ne
 eligere, ut citet adversarium. rit. 112. num. 4.
 312.*
*Judex gratis mutuum queat ne recipere à subditis li-
 citè, & sine nota criminis repetundarum. rit. 14.
 num. 14. vers. Hinc non incongruè. 95.*
*Judex in delictis, in quibus venit imponenda pana
 publicationis bonorum, nequit amplius procedere,
 cum pars recesserit. rit. 20. num. 8. 113.*
*Judex in propria patria, vel provincia quis nequit
 esse, sicut nec assessor, nec bajulus, nec advocatus
 fisci. rit. 63. nu. 7. 206.*
Excipiuntur tamen mulci casus. num. 8. 207.
*Judex in quibus casibus, durante officio, conveniri
 possit. rit. 4. num. 4. circ. med. 47.*
*Judex jure communi, & municipali quidquam reci-
 pere prohibetur, ultra praefinitum salarium, rit.
 Tom. I.*

14. num. 10. vers. Quid ne dum. 94.
*Possit ne ex testamento consequi legatum, dum reci-
 pere ex contractu prohibetur. num. 11. vers. Prala-
 tus. fol. eod.*
*Num recipere valeat donationem remuneratoriam.
 d. vers. Pralatus.*
*Valeatne recipere exculentum, & poculentum, si sa-
 larium habeat, attona dispositione juris communis
 vel municipalis. d. num. 11. vers. Sed exculen-
 tum.*
*Qua dicantur exculeta modico tempore duratura.
 d. vers. Sed exculentum in fin.*
*Possit deniq; recipere pecuniam pro exculentis, mo-
 dico tempore duraturis. d. num. 11. vers. Sed au-
 tem Iudex.*
*Judex M. C. V. si assumatur in fisci patrimonium, quo in
 loco sedere debeat, num suo, vel advocati fisci. rit.
 2. nu. 30. 34.*
*Judex ob voti prolationem redditur suspectus. rit. 3.
 num. 11. 42.*
*Redditur etiam suspectus, si aliqua verba esse ere si-
 bi movitans, & qua num. 12. fol. eod.*
*Possitne dari, ut suspectus, si dicat: Litigantem ju-
 stitia non invari. Et vulgo: (questo Cavallo ro mè
 fruscia, & hà torto.) d. num. 12. vers. Ac novis-
 simè.*
Ubi adducitur decisio Sac. Consilii.
*Judex oppressionis quis nam dicatur. rit. 123. nu. 3.
 331.*
*Judex pedaneus; quis nam dicatur. rit. 130. num. 3.
 in fin. 342.*
*Judex, qui audientiam testium commisit, si decesserit,
 vel officium compleverit, num valeat com-
 missarius testes recipere. Vid. in verb. Commissa-
 rius.*
*Judex, qui per sordes, gratia, aut dolo contra Justiti-
 am ierit, parti tenebitur, & amisso dignitatis
 cingulo, in triplum mulctatur, & quandoq; bonis
 confiscatis mittitur in exilium. rit. 14. num. 10.
 94.*
*Judex reddi non potest suspectus si dubitativo, & non
 deliberato loquatur, dicens solum, ambigentionem
 in causa habere, & non esse sibi plene ab advocatis
 satisfactum. rit. 3. num. 13. 43.*
*Judex secularis de clericatu potest tantum summam
 cognoscere, aded tamen, ut cognito, Reum esse
 Clericum, sine mora Judici suo tradat. rit. 65. nu.
 2. 210.*
*Judex semel saltem partem monere tenetur,
 quamvis in causa procederetur in contumaciam.
 rit. 108. num. 10. 309.*
*Judex, si in aliquo tractatu, Typis edito, pro articu-
 li veritate suam fundaverit opinionem, recusari
 haud potest in causa, in qua idem articulus erit
 discutiendus, quasi quod votum suum provalaverit.
 rit. 3. num. 14. 43.*
*Judex, si unico accessu eodem tempore plures differen-
 tias videre contingat, quarum una alteri impedi-
 mentum non praestat; verum ejus labor augetur, du-
 plex salarium lure exigit. rit. 8. nu. 10. vers. Sicuti.
 73.*
*Judicem oportet esse doctum, & legali scientia fulgen-
 tem. rit. 16. num. 9. 102.*
*Judicem perturbans, ejusq; impediens Jurisdictionem,
 graviter punitur. Rit. 5. num. 10. vers. Proin-
 de. 58.*

Judices ab inope haud valent tunc salarium arripere rit. 22. nu. 11. 122.

Judices ad quos sententiam ferre spectat, in fine processus debent manus suam apponere, & scribere sententiam, disputato processu, ac viso per omnes Judices, seu examine in Camera. rit. 98. in corp. 280.

Judices constituendi haud sunt, qui ab assueto vitiis accipiendae mercedis non sunt temperaturi, quamvis Isoeratem eloquentia superarent. rit. 14. n. 9. 93.

Judices criminales, ut civibus precedant, & praferantur in honoribus contrarius inolevit usus. rit. 2. nu. 22. vers. Contrarius. 32.

Judices cum subditis nullam habere debent familiaritatem. rit. 5. nu. 11. 58.

Judices Curiarum, & cujuslibet ipsarum possint ne recipere, & extorquere pro subscriptione, & manus impositione in processibus faciendis, vel pro decisione quarumcumque causarum, vel pro sententiis, per ipsam Curiam ferendis, vel tantum pro examinatione testium aut de trigessimis causarum, commissarum eisdem, & sub qua pena rit. 14. in corp. 91.

Judices duo ex illis M. C. qualibet in hebdomada eligi debent qui Judices hebdomadarii nuncupantur, ut audientiam faciant in banca de omnibus causis civilibus, & in criminalibus, in hebdomada ipsa, vel infra occurrentibus, ac ipsis committuntur testium examinationes, &c. rit. 83. in cor. 256.

Judices eligendi sunt, non tam magno rerum usu, & experientia pollentes, quam ingenii acumine, & legum doctrina instructi, eisque maxima est necessaria theoria. rit. 16. nu. 11. 102.

Quanam scientia, aliisque qualitates in Judicibus requirantur. d. nu. 11. 38.

Judices, & Superiores vices Dei obtinent, ideo magno obsequio, & observantia sunt a subditis afficiendi. rit. 13. nu. 1. in med. 90.

Judices habere perpetuos, vel annales intersitne Reipub. rit. 2. n. 62. 39.

Judices inferiores valeant ne premia constituere, ac indulgentiam polliceri, probanti crimina rit. 5. n. 7. 48.

Judices Magistratum nec appetere nec petere debent illique sunt eligendi qui nihil emunere obeundo recipiant mercedis, aut lucri. rit. 9. n. 1. 78.

Unde illis debeantur stipendia singulis mensibus. d. nu. 1. cir. med.

Judices Magnae Curiae Vicariae biennio perdurant. rit. 2. nu. 57.

Judices M. C. non audeant, neque possunt civiles causas sibi ipsis committere, sed aliis litteratis idoneis liberis, & absque sordibus casu, quo mittendae erunt committant. rit. 16. in corp. 99.

Judices M. C. precedere ne debeant Advocatum fiscalem. rit. 2. num. 2. cum seq. 33. & n. 28. vers. in causa, & nu. 29. 33.

Quid si collegialiter incedant. d. nu. 28. vers. Si quidem praedicta.

Valeatne Prorex mandare, ut fisci Advocatus precedat Judicibus. nu. 30. vers. Et valeat. 34.

Judices M. C. V. quot fuerint ex institutione Reginae Joannae, quotve ex Regni Constitutione. rit. 2. nu. 16. 32.

Quos fuerunt aliis temporibus. d. n. 16. in med. 32. in tunc hodie quatuordecim, octo scilicet pro causis

capitalibus, reliqui vero pro causis pecuniariis, ac in duabus partibus aulis, d. nu. 16. in fin.

Sint ne quinque Judices in criminali audientia, & eorum duo ex Regiis Consiliariis. d. num. 16. vers. Ad Thorus. fol. eod.

Judices M. C. vel saltem ex ipsis unus continuò personaliter interesse debet, ac se coram Regente assentare de mane, & post prandium, ac de sero hora congrua. rit. 15. n. 3. 97.

Judices male agunt, qui ex sola tituli lectura ad incarcerationem procedunt, facinoris veritate non perpensa. rit. 29. nu. 3. 131.

Judices omnes tam Originarii, quam delegati, si plures sint, adesse debent decisioni causarum, licet plurimum sententia praevaleat. rit. 53. nu. 4. 182.

Judices omnes unius aulae tanquam unum coepus convenire debent, & jus conjunctim dicere, eorumque duo saltem vota conformia concurrere debent in causa ducatorum ducentorum citra, & tria ab inde supra quamvis uni eorum committatur, ut illam finiat. d. rit. 53. num. 5. vers. quamobrem, & n. 8. in fin. 183.

Dare nequeunt absentes votum in scriptis. num. 9. 183.

Judices Pedanei, eorumque Judicium hodie prorsus cessant. rit. 130. nu. 3. 342.

Quot aureos exigere eis permissum erat, tam in initio, quam in fine litis. d. n. 3.

Quisnam dicatur Judex Pedaneus, dict. num. 3. in in fin.

Quanam causa istis Judicibus committi poterant. rit. 134. n. 1. 347. & rit. 126. n. 1. 332.

Sintne incompetentes isti Judices Pedanei in causis meri, & mixti imperii, vel summam suae Jurisdictionis excedentibus. d. rit. 126. n. 2. 332.

Judices presto esse convenit urbium faustitati, & Civium concordiae. rit. 7. nu. 1. 65.

Judices, qui a publico nullum habent salarium, possunt sportulas, & trigemas accipere in premium laborum, ac pro salario. rit. 14. n. 2. 92.

Debeantur illis sportulae in causis miserabilium, & summaris. d. n. 2. in fin.

Judices, qui sibi ipsis causas committunt, videntur dare canes obsides lupis, & luporum fetus ovibus. rit. 16. n. 1. 100.

Judices subditos observare illisque aures prebere obstringuntur, nec fastu honoribus, & dignitatibus se extollere debent. rit. 5. nu. 12. 58.

Omnique mansuetudine, & humilitate alloqui alios juxta erit causa, illos recusandi. dict. num. 12.

Prompti ad salutandum, ac aequalitatem servare, & diligentè inquirere veritatem. d. num. 12. in fin. 58.

Judices suos ad natum privare, & absque causa cognitione, non finito quoque anni curriculo, possunt Marchiones, Duces amnesque alii Jura imperii habentes, ac legis condendae auctoritatem. rit. 53. n. 8. 180.

Judices, tam civiles, quam criminales, quot horarum intersitio vacent expeditioni causarum in eadem Cur. & post prandium audiant Advocatos, & Procuratorum informationes. rit. 15. num. 14. 99.

Judici de Jure Regni debetur trigesima Advocato ve-

rd debetur *sestagesima*, quia *Judex dignior est Ad-*
vocato. rit. 58. nu. 7. vers. *Ex jure.* 198.
Judici haud licet judicare in causis, in quibus patro-
cinium adeptus est. rit. 11. n. 6. 87.
Quid si fuit arbitrer, aut simplex consultor. n. 8. & 9.
fol. eod.
Possenti, finito Officio, patrocinati in causa advocata ab
ipso per appellationem. n. 6. 87.
Judici pro negotio expleto paucioribus diebus, quod
pluribus erat peragendum, debeat ne salarium
omnium dierum, vel eorum tantum, quibus vacavit
rit. 8. n. 10. 73.
Judici si quis dicat: Si per reverentiam Officii
tui, & Regis mihi liceret, non abstinerem a te
vacans: Et Judex dicat ne respicias Regem, nec
cares de Officio, aduc pena committitur. rit. 5. n. 9.
 59.
Num acrius puniatur injuria, Judici illata. Vid. in
verb. Injuria.
Judicibus ex criminalibus M.C.V. unus diu, noctuque
semper adfuit in palatio ipsius M.C. & quart. rit.
 15. n. 14. 108.
Judicibus omnibus finem imponere causis absque
Regentis praesentia licitum est. rit. 53. num. 12.
 184.
Judicis mandatum in proclamato requiritur. rit. 38.
 n. 2. vers. *quod autem.* 138.
Requiritur quoque in delinquentis captura, nisi in
flagranti repariatur. n. 3. 182.
Judicis relinquatur conscientia cognitio, si indigeat,
necne Assessore: eique eligenti, nequit pars replica-
re. rit. 39. n. 7. 141.
Judicium imaginis sine manibus apud Thebanos propo-
nebantur, ut ab accipiendis muneribus prorsus alie-
ni esse deberent. rit. 14. n. 1. 92.
Judicium M. C. V. saltem unus, vel omnes, si volue-
rint, continuo personaliter in d. M. Cadesse debent
& se curare. Locumtante sentire de mano, post
prandium, & de sero hora congrua, & abinde non
recedere, licentia a Locumtante praedicto non peti-
ta. rit. 15. in corp. 96.
Quomodo intelligatur dictio illa (continud.) num. 3.
 97.
 Judicium.
Judicia forensia in Civitate, quam ob causam consti-
tuta sunt rit. 72. n. 1. 237.
Judicia in tenebris minima exorconda, sub panis nul-
litate sententia premulganda ipso Jure. rit. 15. nu.
 11. 99.
Quid in Atheniensi Areopagico Senatu observatum
traditur. d. n. 11. in med.
Quid in Arbitris, & subdelegatis. num. 12. fol.
 eodem.
Judicia olim apud Hebraeos in portis Civitatum exer-
cebantur, & quart. rit. 19. num. 1. 109.
Judicis in proferendis, cur potius matutina, quam
vespertina hora electa sit. rit. 15. num. 12. versic.
 Quin. 99.
Judiciorum duo sunt genera, inter se distincta, tum
Neapoli, tum alibi. rit. 2. n. 18. 32.
Judicium capitis, quod quis capite damnatur, len-
to pede, & nimis sera ferendum est. rit. 23. n. 1.
 120.
Judicium, mortuo accusato, durabit in Regno, quo-
ad prosecutionem honorum. rit. 20. num. 8. in fin.
 113.

In.licium, prosequuntur cum procuratore, designato
per Reum in calce intimationis, de cujus tamen
mandato non constat, nec per instrumentum, nec
per constitutionem penes acta, subsistat ne. rit. 28.
 num. 8. 129.
Judicium tribus constat personis, Actore scilicet, Reo,
& Iudice. rit. 67. n. 10. 219.
 Julius.
Dominus Julius Capoue Sacr. Theol. ac Utriusque
Juris Doctor, & Primaria Vespertina Cathedra
Lector, simulque inter Advocatos excimus, laudibus,
multis extollitur. rit. 7. num. 16. vers. *His dicitur.*
 69.
 Junior.
Junior, si precedat antiquiorem, qui insignia doctora-
tus accepit, non per hoc preferendus est in digniori
loco. rit. 101. n. 44. 294.
 Jura.
Jura omnia, quae sanciant, panam imponi pro ali-
quo crimine ipso Jure, locum sibi vendicant, mo-
do subsequatur sententia declaratoria, tale scilicet
crimen fuisse commissum. rit. 15. num. 10. in med.
 98.
Jura sua tueri cuicumque licet cum auxilio alieno, etiam
infidelium. rit. 83. n. 6. 257.
Ubi adducitur exemplum Davidis, utrum ei licu-
isset, uti Philistinis in sui adjutores contra Israel.
 d. n. 6.
 Juramentum.
Juramento partis standum est de scripturis, earumque
tenore, & amissione, probato sacramento, depo-
pulatione, incendio, naufragio, &c. rit. 56. n. 5.
 vers. *Eatorum.* 191.
Juramentum calumniae introductum fuit ob publi-
cum utilitatem, ne veritas occultetur. rit. 147.
 num. 2. 364.
Esque credulitatis, non veritatis. num. 4. fol.
 eodem.
Quo omissio, haud vitatur processus. num. 5. fol.
 eod.
Eiq; partes possunt renunciare tacite, sed non ex-
presso. n. 6. fol. eod.
Si positum fuerit hoc juramentum, & omittatur,
nullitati subjacet processus, non obstante contraria
consuetudine. n. 7. fol. eod.
Neque a Iudice remitti potest, sed in Iudicio quo-
que summariissimo praestandum est. num. 8. & 9.
 fol. 365.
Juramentum calumniae praestandum est in qualibet
litis parte. d. rit. 147. n. 17. 365.
Idem ne in usu hodiernis temporibus numer. 18. fol.
 eodem.
Quid in Camera Imperiali, Marchionum Mon-
tisferati, in Consilio Flandriae, & Mechliniae. d.
 num. 18.
Juramentum calumniae praestari quoque potest a Procu-
ratoribus, hiique obstringuntur, propriis nomini-
bus ad illud praestandum. d. rit. 147. n. 11. 365. &
 n. 12.
Juramentum calumniae, si ab absente sit praestandum,
cujus nam expensis, praestari debeat. rit. 153.
 num. 5. 371.
Juramentum calumniae, si omissum fuerit, & con-
fessus de bono Jure illius, qui favorabilis sententiam
reportavit, sustinebitur quidem sententia, & pro-
cessus. rit. 147. n. 10. 365.

Juramentum, praestitum à Revere Civitatis, ingrediens officium suum in die feriata, & jurante servare statuta Civitatis, non subsistit, pateritq; contravenire, ac si non jurasset, rit. 148. num. 3. vers. Atque. 366.

Comprehenditque prohibitio, juramenti praestandi diebus feriatis omne juramenti genus, d. versic. Atq;.

Juramentum, quamvis sit accessorium ad contractum, non tamen sequitur naturam sui principalis. rit. 128. n. 11. vers. Et quamvis. 338.

Ejusq; virtute, & si contractus curvat, efficaciter agi potest, n. 12. fol. eod.

Juramentum remitti nunc possit per Principem, d. num. 12.

Juramentum, Vid. in verb. **Jusjurandum**, Jurans.

Jurans, non revocare testamentum, Procuratorem, aut Vicarium, juramento non obstante, licet revocare potest. rit. 155. n. 5. 373.

Juriconsulti, Juriconsulti memorantur, qui avaritia verbo laborarunt, rit. 147. n. 16. 365.

Jurisdiclio, Jurisdiclio ad Regem spectat, ac ab eo sine peculiari concessione separari non potest, rit. 1. n. 37. vers. fisci partes. 22.

Jurisdiclio, concessa, vel donata alicui cum Castro, intelligatur ne concessa, vel donata privative à concedente, rit. 46. num. 7. 157.

Jurisdiclio minoris iudicis conquiescit ob majoris praesentiam, rit. 59. num. 1. in fin. 201.

Jurisdiclio, qua possidetur ab Ecclesia, in dubio praesumitur libera, ac allodialis, non verò in feudum, rit. 52. num. 11. 181.

Jurisdiclio semper intelligitur cumulative concessa. rit. 46. n. 9. 157. & n. 11. vers. Quod si. 158.

Jurisdictionem si quis pretendat in aliquo Regni loco, illam probare debet, titulumq; exhibere cogitur, rit. 1. num. 39. 39.

Jurisdictionum gradus sunt distincti, & quilibet infra suos limites demandatam Jurisdictionem exercere compellitur. rit. 52. num. 2. 179.

Jurisprudencia, Jurisprudencia nullo imprimatur charactere, nisi laboris, & sudoris, rit. 16. num. 7. vers. At qui. 101.

Jus, Jus appellatione Jus venit municipale, rit. 1. num. 49. in med. 24.

Jus civile haud adversatur Juri Canonico, rit. 53. num. 5. vers. Hinc contra. 182.

Jus executorialium, ac Jus liquidandi via ritus, triginta annorum tempora praescribuntur, rit. 128. num. 22. 341.

Jus optimum, optimis legibus optime constitutum, necessarium est in omni Repub, ad Civium salutem, tranquillitatemq; servandam, rit. 125. num. 1. 339.

Jus portelli, quod exigere pretendunt Carcerarii à carceratis, de genere est prohibitorium, & propterea non debetur Baroni, rit. 43. num. 2. 145.

Quomodo in Regno, & ad quam rationem persolvatur hoc Jus, n. 3. fol. eod.

Quomodo solvatur in Civitate Amalphia, d. num. 3. in fin.

Estq; jure communi incognitum; Expensaq; carcer-

rum, & hujusmodi spectant ad Dominum; cuius est Jurisdiclio. d. num. 3. vers. istud verò jus.

Vetitum est solvi à carceratis pro delictis fiscalibus, ipsiq; carcerariis, ac castellanis vetitum est exigere. num. 5. 146.

Jus statutarium, non verò commune attenditur, ubi pater filium, filiamve destituit in eo, quod de iure ipsis tangit. rit. 1. num. 58. in med. 26.

Jus Tubicla, Vid. in verb. Tubicla.

Jusjurandum, Jusjurandum, ab Advocato emissum de non praestando gratis patrocinium, minime suffragatur in causa pauperum. rit. 23. n. 10. in fin. 122.

Cetera Vid. in verb. Juramentum.

Justitiarum, Justitiarum Gubernatores dicuntur, sive Praesides Provinciarum. rit. 64. num. 4. 209.

Ac de eorum numero, remissive. n. 6. fol. eod.

Laicus.

Laicus, certi temporis interstitio relegatus, si clericus assumptus, & sine dote relegationis non servaverit, de hoc delicto, vocatur patro, ab Ecclesiastico Iudice mulctari debet. rit. 66. n. 17. 217.

Lambertinus.

Dominus Lambertinus in materia Iuris patronatus summa est auctoritatis, ceterisque praesertendus. rit. 100. num. 9. in med. 286.

Laudum.

Laudum, ab Officiali prolatum, electo cum Regis, vel Prorogis licentia, habet ne, inquisitionem parcam. rit. 11. num. 3. 87.

Laudum, latum per duos ex tribus Arbitris absque interventu tertii, nullitate scatur. rit. 53. num. 5. cir. med. & circa fin. 182.

Ubi adducitur decisio Sac. Constit. d. n. 5. in fin.

Satis ne sit tertium interpellare legitima citatione, vel fore cogendum, d. n. 5. in med.

Quid de Iure Canonico, d. n. 5. circ. fin.

Legatarius, & Legatum.

Legatarius valeat ne recuperare ab herede expensas, in studio erogatas, vigore legati, sibi relicti. rit. 101. num. 26. 293.

Legatum mobilium comprehendat ne pecuniam, libros, argentum, animalia, ac speculatoria, vitigona vitriata, Vid. in verb. Mobilium.

Legatum expensarum, relictum pro studiis legum, & medicinae, praestari etiam debet pro studiis grammatica, & humanitatis. rit. 101. n. 27. 293.

Legatum, proximiori relictum pro doctoratu, debeatur ne proximiori monacho, pervenire antehabenti ad hujusmodi dignitatem, d. rit. 101. num. 25. 293.

Valeat ne legatarius recuperare expensas, Vid. in verb. Legatarius.

Legatum, relictum alicui, si voluerit studere, praestatur ex solo proposito studendi, d. rit. 101. n. 28. 293.

Legatum, relictum alicui, si legibus studuerit, intelligitur, si doctoratus, quoq; insignia adeptus fuerit. d. rit. 101. n. 29. fol. eod.

Consequatur ne illud, qui doctoratus lauream à Principe consequitur, absque quo studeat. num. 30. fol. eod.

Legatarius

Legatum, si fiat de cunctis, quod ex aliqua pervenerit lite, expense deduci debent, rit. 9. num. 10. in fin. 79.

Legatum, sub conditione, non movendi litigium, aliis à legati commodum cadat, valeat ne, rit. 10. num. 20. vers. Sed an. 85.

Legatum summas, alicui factum, ut de illa disponat, prout testator ipse in secreto commisit, validum est; Quantitas tamen taxari debet arbitrio boni viri. rit. 4. num. 17. 52.

Læse majestatis.

Læsa majestatis crimine maculatus manifestandus est adeo, ut, si filius patris replet, ejus bona confiscatur. rit. 4. n. 5. vers. Scientes. 48.

Si plures taliter maculatum revelaverint, cui præmium dandum sit, d. vers. Scientes in mod.

Lex.

Legem aranea totam esse, Solon respondit. rit. 46. num. 2. in fin. 156.

Legis favor, ac privilegium potentius est quovis favore, ac privilegio bonitatis. rit. 101. num. 23. in fin. 294.

Legum origines Nationes omnes ad aliquod nomen retulerunt. rit. 84. num. 1. in fin. 257.

Referuntur singula Nationes, ibid.

Quæta sit legum auctoritas probatur. ibid.

Sicut ad manum urbium leges ipsæ. ibid. in fin.

Libellans, & Libellus.

Libellans ante adversarii citationem non solum libellum esse evadere libellus, sed etiam mutare, ac à iudicio desistere. rit. 67. num. 8. 219.

Libellorum formam solennem, in accusationibus minus admittit hodiernus usus, sed tantum quadratam. rit. 21. n. 8. 119.

Libellus haud præjudicat, antequam adversarius fuerit citatus. rit. 67. n. 7. 219.

Liberalitas.

Liberalitas Romani stratus extollitur, aliorumque virorum, Summarum Pontificum, & Cardinalium. rit. 23. n. 1. 120.

Ac etiam recensetur liberalitas Reginae Ioanna. n. 2. fol. eod.

Liberandus.

Liberandus si quis sit à carcibus. M. C. die feriato, quid observet ipsa M. C. rit. 44. in corp. 147.

Libri.

Libros qui immortalitati commendatis, typisque editis, ceteris paribus, alius præcedere debet. rit. 107. num. 49. 294.

Nec examini subiiciendi sunt librorum scriptoris. num. 30. fol. eod.

Licentia, & Licentiatus.

Licentia audiendi confessiones, ab Episcopo impetrata ad sex menses, si deinde suspenderetur prorogatur, non nisi ad idem tempus aliorum sui mentionem extenditur. rit. 123. nu. 36. 329.

Licentiatus. Vid. in verbo, Junior. Ubi hoc modo legas: Junior, si prior fuit licentiatus, non ideo præferatur posteriori licentiato, sed prius doctorato. rit. 101. num. 44. 294.

Litteræ.

Litteras aperiens alienas, alteriq; ostendens, à pena haud immunis est, ac mortaliter peccat; modo dolus præcedat. rit. 3. num. 19. 44.

Littera cambii, legitime protestata, paratam contra scribentem, ac colerem habens executionem, nulla

penitus admissa exceptione, omniq; remota defensione, non tam ex usu omnium mercatorum, sed de communi quoq; totius Italiae, & unive. si orbis consuetudine. rit. 128. nu. 26. 341.

Recensetur tribunalium praxi hujus Civitatis, præcipue Collateralis Consilii, cui Jurisdictio demandata fuit, cognoscendi de litteris cambii abdicati-ve à quovis alio tribunali, per quam praxim absq; citatione, vel alia recognitione, sed tantum per simplicem litterarum ostensionem cum protestatione, prævio decreto, relaxantur litteræ exequentoriales. num. 27. 341.

Litteræ exequentoriales, expedita vigore incusata obligationis antè lapsum decennii, executioni demandantur ultra quoq; decennium, prævia tamen partis citatione. d. rit. 128. nu. 20. fol. 340.

Litteris exequentorialibus expeditis, adjectis tamen propria manu Judicis verbis illis (ostendatur prius) si facta fuerit executio, non prius facta ostensione prædicta, erit ne nulla, ac bona exequentoriarum restituenda principali debitori. rit. 134. n. 22. 349.

Liquidatio.

Liquidatione in instrumentis ad quam rationem fisco solvatur pena. rit. 109. num. 6. 310.

Sit ne civile, vel criminale liquidationis iudicium. nu. 7. fol. eod.

Cætera. Vid. in verb. Instrumentum.

Lira.

Lira quam summam, & quantitatem conscribant. rit. 58. num. 7. 198.

Lis.

Lis distinctissima de 30. carolenis olim existit in tribus Curias hujus Civitatis. rit. 131. nu. 4. 343.

Sexcenta hujusmodi lites recensentur apud P. Angelgrava. Soc. Jesu num. 5. fol. eod.

Lis ipsa tam litigantibus, tam Reipub. grandia parte incommoda, & detrimenta, & ex ea scammala oriuntur. rit. 10. num. 6. & num. 8. 83.

Ac purgatorii quandam vim habet lis. n. 13. 84.

Lis nusquam in nostro Regno contestatur, nec contestatione usitur nostris temporibus. rit. 48. n. 4. 167.

Quod servatur in Regno quoque Catholonia. num. 4.

Requiratur ne tacita litis contestatio, qua non cessat in Regno, sed totum expressa, qua ubiq; cessat, ubi causa sunt summaria. num. 5. fol. eod.

Lis si oriatur inter Civem Neapolitanos, vel incolas de constitutis maris, aperturibus, ac servientibus quibuscunq; si extraordinario procedatur de mandato Magna Curia, quomodo fiat processus; ejusque copia nam detur partibus, & aliqua appellatio admittatur. rit. 85. in corp. 259.

Quod hodie haud servatur; verum in hisce causis procedit M. C. P. vel Sacrum Consilium. num. 13.

vers. Hunc ritum. 263.

Lite pendente officialis privari haud debet possessione, ac officii exercitio, dato, quod obiceretur de ipsius extinctione ipso Jure. rit. 8. nu. 6. 72.

Lites desiniendi. Vid. in verb. Carolus Quintus.

Lites omnium criminum, omniumq; malorum causa sunt. rit. 10. num. 12. 84.

Litis eventus difficilis est, difficiliorq; est, obtinere executionem. d. rit. 10. num. 10. 83.

Possitne asinari dubius eventus lites, et quomodo præbetur, dubium esse. num. 20. in mod. 85.

Litis pendentia sola libelli oblatione parti notificata, inducitur. rit. 121. num. 5. 324.

Litis

- Litis ob incertum, dubiumque eventum, nulla deceptio, nullaque laeso consideratur, ac speciale est in transactione, ne datur locus penitentiae, quamvis contractus sit innominatus. rit. 10. n. 20. 85.*
- Litium immortalitas omnibus magis Europae affligit. rit. 69. num. 1. 227.*
- Litium prolixitas, ut proflus evellatur, publica est utilitatis. rit. 10. num. 14. 84.*
- Ad litium exterminationem, quae constituta fuerit ab antiquis Jurisperitis. num. 19. 84.*
- Vid. in verb. Comes, & in verb. Tullius.*
- Litigantes.**
- Litigantes, vicissim se verbis injuriosis insipientes, illica, & incontinenti, possunt panis mulctari. rit. 5. num. 14. vers. Sed litigantes. 85.*
- Litigantium numero in dies crescentis, ac, res, ac spes omnis consumitur, & hominum societas devastatur. rit. 10. num. 2. 82.*
- Locatio.**
- Locatio à tutore, vel marito facta, valeat ne deleri à pupillo, factio majore, seu ab uxore. rit. 2. num. 54. in fin. 38.*
- Locumtenens.**
- Locumtenens magistri justitiarum est Regens M. C. V. rit. 63. num. 1. 206.*
- Locumtenens M. C. V. Judices, magistri actorum, ac Erarius quolibet mense tenetur divisionem facere proventuum inter officiales ipsius Curia, & dare, aut dari mandare, vel solvere unicuique ratam, sibi tantentem. rit. 9. in corp. 77.*
- Ac semel ad minus in habidomolla tenentur perquirere omnia acta Curia, & processus, actaque fiscalia, ac expeditionem dare litibus, & mandare, executionem fieri. rit. 10. in corp. 81.*
- Locumtenens M. C. V. mandet ne, aut faciat capi aliquem de persona, prae-textu cujuscunque excessus, seu delicti, aut alia quacunque causa, absque consilio unius saltem Judicis Curiarum ipsarum; quod si faceret, possit ne illum retinere. rit. 39. in corp. 140.*
- Quid, si procederet de mandato regalis majestatis, expresse sibi facta. ibidem. in fin.*
- Locus.**
- Locus altior dicitur, qui Dominus est proximior. rit. 1. num. 10. vers. Quam praeminentiam. 15.*
- Loquaces.**
- Loquaces nedum in senatores recipere prohibentur, sed & senatorum numerus eiiciuntur. rit. 3. n. 10. 42.*
- Lucrum.**
- Lucri ad reflectionem, quod est anceps, an pervenire possit, teneatur ne quis, licet proximumque sit. rit. 20. num. 10. vers. Tantum igitur. 113.*
- Lucrum certitudinarie est probandum, non vero per possibile, & communiter accidentia. d. num. 10. vers. si igitur. fol. eod.*
- Lucrum remotum occidere, in fora post usura est, sed certum, individuale, proximum, & paratum exquiritur ad eam evitanda. d. nu. 10. vers. Hoc quoque. fol. eod.*
- Magistratus.**
- M**agistratibus honor debetur, ac reverentia, & obedientia. Rit. 5. num. 6. 57.
- Etiam à Principe, & parentibus. d. num. 6. in med.*
- Ac etiam ab exceptis. num. 7. fol. eod.*
- Magistratibus interdictus est discessus ab Urbe, novis ordinibus Domini Proregis de Pignora da. rit. 7. num. 3. 66.*
- Magistratus adesse, Urbium faustitati convenit, & Civium Concordia. d. Rit. 7. num. 1. 65.*
- Magistratus ad officium, ac dignitates provendi humili, & abjecto genere natos, Principum est excessus detestabilis. rit. 101. num. 54. 299.*
- Magistratus crimina sunt Reipub. perniciosissima, & tanquam solis macula. rit. 49. num. 1. 169.*
- Magistratus esse perpetuos, periculosum est. rit. 2. num. 62. 39.*
- Magistratus felicitati publice vacare debent, eorumque nomen non est felicissimi, sed vigilantissimi. rit. 7. num. 8. vers. Equidem. 67.*
- Magistratus inutilibus negotiis detinori, consuetudinis horis à foro abesse, dissonum est rationi. rit. 15. num. 2. 97.*
- Magistratus jussi agregari ne debeant Decorum numero; vel hominum. rit. 5. num. 5. 57.*
- Magistratus municipales proflus incapaces sunt Jurisdictionis, criminalis. rit. 1. num. 38. 22.*
- Magistratus officio pauperes admittere, est quia si latrones ad praedam advocare. rit. 14. num. 18. vers. Et pro coronide. in med. 96.*
- Magistratus praesentia lites evellit, improborum coharcet audaciam, pacem servat. Notaque vigilantes magistratus hostibus terrori sunt. rit. 7. num. 1. in med. fol. 6.*
- Magistratus quinque constituendi sunt ex Sponis & exemplo. rit. 14. num. 18. vers. Et pro coronide. 96.*
- Magistratus reformatio, intra administrati tempora, novum non dicitur officium, sed veteris continuatur. rit. 69. num. 7. 228.*
- Magistratus sibi vicarios regulariter constituere nequeunt Jure civili. rit. 2. num. 35. fol. 35.*
- Magistratus tempore pestis possintne absque venia ab Urbe discedere. rit. 7. num. 8. 67.*
- Qua pena Dominus Comes de Castiglio, quosdam punivit Officiales, qui de anno 1656. ob pestem Urbe ab hac sine venia discisserunt. d. num. 8. vers. At excellens.*
- Magistratus venditiones. Vid. in verb. Venditiones.*
- Magistratum ex contemptu semina proveniunt seditionum, labesque Reipub. rit. 5. num. 4. 54.*
- Magister.**
- Magister actorum quis nequit esse in propria patria, vel provincia. rit. 63. num. 9. 209.*
- De ejus potestate, ac autoritate remissive. rit. 64. n. 3. 209.*
- Vid. in verb. Actorum magister.*
- Magister Justitarius aut ejus Locumtenens, qui est Regens M. C. V. in ipsa M. C. cognoscit, & pronunciat cum illo, vel illis Judicibus, qui in Curia interveniuntur, ceterorum absentia non obstante, nec aliquo excusandi requisito. Rit. 63. in corp. 205.*
- Magister, seu Magnus Justitarius Regentem non eligit M. C. sed Rex, & hodie Dominus Prorex. d. rit. 63. num. 2. fol. 206.*
- Magistri Camerarii, qui in provinciis residebant, poterant olim eorundem Justitario disceptationes cognoscere, tam reales, quam personales, ortas inter fiscum, & privatum. rit. 57. num. 1. 194.*
- Magistri salis, Fortulani, &c. aliquid ultra salarium recipere prohibentur. rit. 14. num. 11. 94.*
- Magna Curia Vicariae cognoscere debet de guerra. mota*

sa, privato carcere, omnibusque aliis panis fiscali-
bus. rit. 56. in corp. 189.
Magna Curia Vicaria cognoscere, & punire debet Of-
ficialium excessus, atque crimina magistratum,
tam active, quam passive, Rit. 49. in corp. 168. nu.
3. & 4. 169. & rit. 51. in corp. & nu. 1. 173. & rit.
61. in corp. 204.
Idque declaratur in commissis tantum ratiqns. offi-
cii. nu. 5. 169. & num. 9. in med. 170.
Idque intelligatur ne privative, quoad Regias Au-
dientias, d. num. 5. in med.
Vel privative quoad Barones, & etiam in commis-
sis, pendente iudicatu, ex causa prateriti officii.
ibidem.
Possit ne quoque cognoscere, & punire Baronum cri-
mina, & excessus. dict. num. 4.
Cognoscere ne debeat officiales delinquentes ante of-
ficii adeptam possessionem. nu. 6. 169.
Possit ne cognoscere delicta officialium supernumera-
riorum. num. 8. 170.
Vel Camerarios, aut magistros juratos, d. num. 8. vers.
Quid de Camer.
Aut bajulos, & Jurisdictionem exercent, ibid. in
fin.
Aduarios, ac ibirrnarios, carcere rios, similesque mi-
nistros. num. 9. fol. eodem
Ac iudicos, & electos num. 14. 171
Portulanos demique, Capitaneos Grassia, & Dobane,
rit. d. num. 14.
Mag. Cur. Vic. cognoscit de quacumque particula Ca-
stri, seu alterius feudi quaternati modo agatur de
quota, transeunte etiam ad tripondium. De feudis
vero non quaternatis, aut de singulari re quaterna-
ta, etiam ex privilegio non cognoscit. rit. 60. in cor.
& num. 1. 202
Mag. Cur. Vic. cognoscit, & pronuncias de exceptione
excommunicationis, & ad quem finem, Rit. 61. in
corp. & nu. 1. & in med. 204.
Magna Cur. Vic. cognoscit de quibusunque appellatio-
nibus, & validitate processuum inferiorum omni-
bus, etiam immediate; quatenus inferiores ipsi of-
ficiales sint Prælatorum in terris Ecclesiarum. rit.
62. in corp. & num. 1. & 4. 205
Cognoscere quoque potest de sententiis Iudicum infe-
riorum, quatenus officiales sint eorundem Præla-
torum. rit. 52. num. 9. 180.
Magna Curia Vicarie cognoscit de omnibus causis Ba-
ronum, ac titularum, quatenus sint de sanguine
Regis. Rit. 1. num. 25. in med. 20. & rit. 46. num. 23.
fol. 160.
Procedit quoque contra prefatos ad instrumentorum
liquidationem, d. rit. 46. num. 23.
Omnibusque in causis criminalibus prædicto Ma-
gna Curia subsunt potestati, ac contra eos procedit.
Principe inconsulto, nec Proregis est expectanda li-
centia. d. Rit. 46. num. 25. 161
Magna Curia Vicaria cognoscit omnes supremos ma-
gistratus de Collaterali Consilio, & Regentes septem
Regni officia. rit. 1. num. 25. in med. 20.
Est iudex appellationis totius Regni. d. nu. 25. in fin.
Ipsa sola cognoscit de presentationibus instrumen-
torum via ritus. rit. 54. c. 1. 184.
Idque privative ne, nedum quoad Curias Baronales,
sed etiam quoad suprema tribunalia in Regno. dict.
num. 1. in med.
Quid de consuetudine, possunt ne Baronales Curie de

instrumentorum liquidatione cognoscere. dict. rit.
54. num. 2. 185.
Magna Curia Vicaria, dum est in aliquo loco, cogno-
scit de omnibus causis civilibus, quoadcumque
commissis, incipiuntque cause per litis contesta-
tionem, etiam si inde recedat, antequam causa ter-
minetur, omnesque alie Curie silent. rit. 69. in
corp. 201.
Qualiter olim M. Cur. ex decr. Caroli II. secedere tene-
batur in Regni Provincias, ibique morari aliquo
temporis interstitio. num. 1. fol. eod.
Sileantne Curie ordinariorum præsentate Magna Cu-
ria in causis ceptis apud ipsos ordinarios. d. rit. 59.
num. 1. in fin. fol. eod.
Magna C. V. committere potest (si modo velit) alicui
literato, qui rite procedat, & ipsi Curie referat in-
scriptis, quod sibi videtur, causas quatuor uncia-
rum. Et traditur modus, seu forma relationis præ-
dictæ. rit. 126. in corp. 1. 331-332.
Soleant ne hodie hujusmodi cause committi calcula-
toribus. num. 3. 332.
Magna Curia Vicaria hæud consuevit, facere aliquæ
pignori ad instantiam alicujus, nisi sententiam,
vel interlocutoriam exequendo, aut fisco in aliquo
teneatur. cit. 127. in corp. 132.
Magna Curia Vicaria cur appelletur magna. Vid. in
verb. M. C. V. talis.
Mag. C. V. duas antiquitus sustinebat personas, magni
scilicet Justitiarum, & Vicarii Regni generalis. rit.
1. num. 14. 20.
M. C. V. est Iudex apocarum, etiam contra vassallos
Baronum, ibi conventos, qui hæud remissionem ad
Barenem consequuntur, non prius recognitis apo-
cis. Rit. 54. num. 8. 186.
Quid Barone expetente, qui privilegium habet reco-
gnoscendi etiam causas, de quibus sola M. C. cogno-
scit. d. num. 8. cir. med.
Quid in apocis bancariis, alteri giratis, aded, ut quæ
in favorem creditorum contra debitorem indulta
sunt, amplectantur quoque creditorum giratarios
d. num. 8. in med.
Amplietur ne hoc contra secundum, & tertium gi-
ratarium. ibid.
Magna Curia Vicaria intelligitur autem, & in medio,
ubi tantum mutatur Magister Justitiarius, vel Lo-
cumtenens, secus si mutantur Iudices, vel Notarii
actorum. rit. 64. in corp. 208.
Quomodo hoc intelligatur. num. 1. & 2. 209.
M. C. V. in criminalibus latiore habet Jurisdic-
tionem Sacro Consilio, licet sit majus, & superius. rit. 1.
num. 26. 20.
Quando Magna Cur. procedat in criminalibus. d.
num. 26. vers. Verum.
Magna Curia Vicaria Iudicibus Pedaneis, vel aliis
literatis non soles amplius causam aliquam com-
mittere, nisi pro capienda tantum informatione, &
quibus voluerit. rit. 138. nu. 1. in med. 353.
Mag. Cur. Vic. manus apponere hæud potest adversus
majores Officiales, sic etiam, & adversus Provin-
ciales, absq; Proregis licentia. rit. 49. num. 10. 170.
Magna Cur. Vic. non procedit ad denunciationem neque
ex mero officio de percussione, illata cum aliquo In-
strumento non nocivo, puta planella pedis, corrigia,
aluta, & c. secus si cum bastone, aliove simili. rit. 68.
in corp. 222.
Quid, si percussus quis cum libro tabulato, ut se-
cis

- cit quidam fatuus Index, ibidem.*
Quod dicimus de percussione, dicendum ne quoque sit de insultu. ibid.
Curia tamen Magistri Iustitiarum procedit in omni crimine. ibid.
- Mag. Cur. Vic. procedit ad liquidationem instrumentorum contra Principes, Duces, Marchiones, &c. & etiam contra supremos Magistratus, Regios Consiliarios; ceterosque magnates, est, quod potatur aliquo ex septem officiis Regni. rit. 46. num. 23. 160.**
- Magna Curia Vicaria qualibet in hebdomada tribus vicibus Curiam regii pro contumaciarum incusatione, ac instrumentis liquidandis. Hodie vero bis, die scilicet luna, & veneris. rit. 77. n. 5. 248.**
- Magna Curia Vicaria quaestiones reales contra ipsam Curiam, ejusque Procuratores absque mandato movere non potest. rit. 57. in corp. & num. 2. 194.**
- Hoc hodie in usu non est, dum nullas lites inter fiscum, & privatum forus iste cognoscit, sed illae spectant ad tribunal Regiae Camerae. num. 3. & 4. fol. 195.**
- Quid de donis Curiae, cognoscantur ne in ipsa M. C. absque speciali mandato. rit. 58. in corp. 196.**
- Magna Curia Vic. talis non appellatur ob praeminentias, quas praeter ceteris habet, nec ob magnas causas, quae ibi agitantur, sed quia est Curia immediata Regis, vel ex amplitudine Jurisdictionis, vel ad discrimen Curiarum provincialium. rit. 1. num. 22. 19.**
- Erat ne hoc tribunal distinctum ab altero tribunali, quod dicebatur Vicaria Curiarum. num. 23. fol. eod.**
- De cujusmodi ordine fuerint deinde unita. rit. 52. num. 1. 179.**
- Sit ne hac M. C. luminare majus, ac fons: Et majus dicatur tribunal totius Italiae. rit. 1. num. 25. in med. 20.**
- Magna Cur. Vic. tantum torturam inferre potest ex processu informativo. rit. 54. num. 9. 186.**
- Sed non contra Neapolitanos, nisi communicato negotio in Collat. Consilio. d. num. 9.**
- Neque contra Barones, tam regnicolas, quam exteros, feuda in hoc Regno possidentes, nisi vni Proregis licentia. d. num. 9. in fin. 186.**
- Ferrare tamen hoc utitur arbitrio, & solum torquet ex processu informativo maleficos, & latrones insignes, atque in notoriis criminibus comprehensos. n. 12. in fin. fol. 187.**
- M. C. V. ubi adest, ceteras silere Curias, laudabiliter factum est. rit. 48. nu. 1. 167.**
- Quando praeminentiam hanc retineat M. C. num. 2. fol. eod.**
- Silere ne debeant ceterae Curiae in causis inceptis. num. 3. 167.**
- Magna Curia Vicaria una eademque est, quamvis distincta pro faciliore causarum exitu. rit. 2. num. 19. 32.**
- Magna Curia Vicaria officialium omnium describitur numerus, & ordo. d. rit. 2. in corp. 28.**
- Mala.**
- Mala tria sunt, quae hominibus imprecari solent, uxor rixosa, lis perpetua, & extractio assidua. rit. 10. num. 13. 84.**
- Malefactor.**
- Malefactorem pungere teneatur ne quis in foro poly. rit. 4. nu. 3. vers. Hinc infert in med. 47.**
- Malicia, & litigantium pertinacia nulli saeculo defuit, sed in dies audacter excrevit. rit. 131. num. 1. 343.**
- Mandatum.**
- Mandatum ad causas, vel ad omnes causas, comprehendat ne causas feudales. rit. 105. nu. 23. 304.**
- Mandatum de comparando, accusata contumacia, adhuc in suo robore persistit, etiam comparante citato, secus ea non accusata, ac sponte comparitione non enim dici debet contumax, aut inobediens, nec poena mulcandus. rit. 115. num. 10. 314.**
- Mandatum executionis. Vid. in verb. Executionis, mandatum.**
- Mandatum expiret ne morte mandantis, & quando. rit. 105. num. 13. 303.**
- Expiret ne, cum quis constituitur procurator in rem propriam absque jurium cessione. n. 14. 303.**
- Mandatum habens cum libera, nec transgredere, nec remittere, aut cedere quibus in Domini praedicti. d. rit. 105. num. 24. 304.**
- Possunt ne vendere, habita fide de pretio. num. 26. 304.**
- Quid dicendum de Procuratore Caesaris, bona fiscalia vendentis ibid.**
- Mandatum procuratoris ad lites constare debet instrumentum, vel per constitutionem penes acta. rit. 28. nu. 8. 129.**
- Mandatum si alicui fiat extraordinarium trihuo semper expectatur. rit. 118. in cor. 320.**
- Quale dicatur mandatum extraordinarium. num. 1. 320.**
- Manlius.**
- Manlius Torquatus proprii sui filii sanguine de latinis decoravit triumphum, & quare rit. 4. nu. 1. vers. Eadem apud. 46.**
- Manumissio.**
- Manumissio beneficium est, gratuito non fiat. rit. 46. n. 15. in med. 158.**
- Marcus Antonius,**
- Dom. Marcus Antonius Cioffi Marchio Olivei, ac Regius Consiliarius, ejusque uxor D. Hieronima de Rugerio, ac filii laudantur. rit. 15. nu. 10. sub med. 98. & rit. 69. n. 9. 228.**
- Fit mentio de privilegio, quod habet circa nudinas Salerni. d. n. 9.**
- Ac de controversia suborta inter ipsum Regium Consiliarium, mercatores, ac nonnullos particulares ipsius Civitatis Salerni, ipsamque Civitatem, am scilicet morari possint mercatores intra Civitatem praedictam nudinarum, tempore, & gaudere immunitate, ac si in loco nudinarum existerent. rit. 116. n. 15. 316. & nu. 16. cum seq. 317.**
- Adducitur decisio Sacri Consilii. n. 20. 318.**
- Vid. in verb. Familia.**
- Maria.**
- Domina Maria Teresa Austriaca, nupta Ludovico Galliarum Regi, omnia antiquarum simularum femina prorsus extinxit, ac carminibus elegantioribus commendatur. rit. 47. n. 2. 164.**
- Marinus.**
- Marinus Freccia Neapolitanus ejectus fuit e senatorum numero ob secreti propalationem. rit. 3. nu. 10. 42.**
- Mater.**
- Mater, cujus amor in filios paterno major est, & Avia tutri-**

- Iustices possunt esse filiorum, ac nepotum, ceterisque omnibus preferuntur, testamentariis exceptis. in proam. v. 15. 4.*
- Avo quoque paterno praefertur. dict. num. 15. cir. med. 4.*
- Praferatur ne paterno Sacerdoti, qui tutor a patre testamento datus est. d. nu. 15. in med. 4.*
- Memorantur Reginae, quae pro filiis imperium rece- runt. nu. 16. & 17. fol. 5. 4.*
- Matrimonium.**
- Matrimonium contrahentes, si praerogativa gaudeant Sedilium Capuani, & Nidi, juxta illorum consuetudines contraxisse praesumuntur. rit. 1. num. 59. in fin. 26.*
- Medicus.**
- Medici pacisci an possint cum infirmis, Vid. in verb. Medicus stipendiatum*
- Medici teneantur ne contribuere subsidiis Civitatum, sed collectis. Possintque pro aere alieno in carceribus mancipari. rit. 99. n. 19. & 20. 284.*
- Tribuantur ne illis Doctorum privilegia. num. 21. fol. eod.*
- Medico, nihil recipienti a publico, debetur salarium a partibus, assento tamen tempore cura peracta, non iniuriata. d. rit. 99. n. 14. 284.*
- Semper triumphant medici, sive moriatur, sive sanetur infirmus. d. n. 14. 284.*
- Medicus, ab infirmo requisitus, bis in die illum visita- re tenetur, ac semel in nocte, cum salario taren- unius in die intra Civitatem, extra vero tarenorum trium cum expensis, vel quatuor sine expensis. d. rit. 99. num. 15. fol. eod.*
- Medicus, ex imperitia minus probe agens, gravius peccat, quam jurista. d. rit. 99. n. 16. fol. eod.*
- Medicus pauperem infirmum gratis obstringitur ma- dori. rit. 23. n. 12. 123.*
- Ac Iudicis autoritate compellitur, Et etiam ab Ec- clesia, tanquam recusans, praestare illi debitam elemosinam. rit. 99. n. 7. & 8. 283.*
- Medicus, stipendiatu de publico, potest Iure recipere, quae sani offerunt. rit. 14. n. 13. 94.*
- Nam possint medici pacisci cum infirmis, durante agritudine, ac talia valeant promissa. d. num. 13. in fin.*
- Sit ne medicus paulo major obstetricibus d. nu. 13. vers. Hac omnia.*
- Possit ne medicus oblata recipere, durante agritudi- ne, & in quo differat datio a promissione in hac ma- teria. d. n. 13. vers. Unum non omittam.*
- Memoria.**
- Memoria infirma est, nec omnia retinet. rit. 2. nu- mer. 4. 31.*
- Mercator, & Mercatura.**
- Mercator quisnam proprie dicatur: Sit ne talis, qui pecuniam mutuat, conducit, emitq; fundum. rit. 135. n. 21. cum seq. 351.*
- Mercator, si filius sit familias, comprehendatur ne in pragmatica 1. de senatuscons. Macedon. ut noqueat obligari. d. rit. 135. n. 20. fol. eod.*
- Mercatores, itinerantes, quibus gaudeant praerogati- vis pro mercibus, quas trahunt, gaudeant ne il- la fori. rit. 116. num. 20. vers. notandum in fin. 318.*
- Mercaturam coacte exercere, est contra debitum Jy- ris. d. rit. 116. num. 14. 316.*
- Ea in primis exerceri debet, ut Civitas bene, & Tpm. I.*
- beat e habitari possit. num. 19. vers. Et Divinus Plato 318.*
- Merces.**
- Merces, cateraque veniant ne in legato omnium mo- bilium, ac domus suppellectilium. rit. 32. num. 12. 344.*
- Meretrix.**
- Meretricem retinere in privato carcere, licitum est Amasio. rit. 56. num. 8. vers. Licebitque. 191.*
- Michael.**
- Dominus Michael Petra, Authoris de Gente anno 1459. sub Ferdinando I. fuit Consiliarius, ac Vi- ceprothonotarius: & de anno 1464. Praeses Sacri Consilii. rit. 1. nu. 21. vers. Praesidium. cir. fin. 18.*
- Mida Rex.**
- Mida Rex a finibus auribus deformabatur, quia dela- tores circum se, & consultos habebat. rit. 29. num. 1. circ. fin. 131.*
- Miles, & Militaris.**
- Miles duas tenens militias, possit ne duo consequi sti- pendia. rit. 8. num. 21. 77.*
- Miles, non vivens, ut miles, privilegium amittit, litibus concessum. rit. 101. num. 22. 294.*
- Miles quamvis vulneratus, si contra militarem disci- plinam, & militia sacramentum profugiat ab acie, id ignominiosum est, & capite puniatur. rit. 7. nu. 6. 66.*
- Quid, si aufugiat tempore pacis, Iudicis ne arbitrio plectendus sit. d. num. 6.*
- Quid, si aufugiat non animo deserendi militiam, sed solum visendi parentes. d. num. 6. vers. Quod si, & vers. Affirmative.*
- Milites, actu militantes, indubitanter a tutela excu- santur. rit. 101. num. 12. 292.*
- Militibus Hispanis, Neapoli commorantibus, Neapo- litanorum praerogativa impartita sunt. rit. 158. num. 10. 376.*
- Militarem disciplinam haud contemnit ignorans. rit. 38. num. 4. vers. Quamobrem. 138.*
- Militia.**
- Militia haud dignitas est. rit. 101. num. 5. 291.*
- Militia togata ad exemplum militiae armatae compara- ta est. rit. 160. num. 23. vers. Cumq; militia. 385.*
- Minores.**
- Minores minime renunciare possunt petitis beneficiis, iisque gaudent, cum facti majores. rit. 90. num. 3. & 4. 267.*
- Miserabiles personae.**
- Miserabiles personae, causa quarum gratis fovenda sunt per procuratores, & advocatos fiscales, qua- nam sint. rit. 19. num. 3. & nu. 4. 109.*
- Quot sint privilegia personarum miserabilium. num. 7. 110.*
- Habent Advocatum, & Procuratorem gratis, nu. 8. fol. eod.*
- Admittuntur ad prosequendum appellationem, mini- me resectis expensis prima instantiae. d. num. 8. in med.*
- Judicium valent eligere supremum, omisso medio, mo- do competentem. d. nu. 8. vers. Valent.*
- Minime obstringuntur facere depositum pro pena nul- litatum, adversus sententias, & decreta Tribuna- lium Collegiarum. nu. 9. fol. 110.*
- Quid, si ex inventario, edito in actis, liqueat Judi- ci, nullitates proponentem haud laborare pauper- tate. d. num. 9. in med. 110.*

- Mobilia.**
Mobilia loco non prescribuntur, sed personam committantur, tanquam ejus ossibus affixa, sicut anima rit. 132. num. 5. 344.
Mobilium appellatione in materia legati, veniant ne pecunia, libri, argentum, animalia, ac libri manuscripti. rit. 25. num. 4. 126.
Veniant ne specularia, vulgo (vitriata.) d. num. 4. in fin.
- Modica.**
Modica in consideratione non habentur, nec restitutio datur ob modicam lesionem. rit. 131. nu. 9. 343.
- Modus.**
Modus votandi in causis, Vid. in verb. Sententia.
- Monachus.**
Monachi, & Regulares, coram laico testimonium ferre nequeunt, nisi cum licentia proprii superioris, rit. 144. num. 3. 361.
Quid, si examinandus sit Prior alicujus monasterii. num. 4. 361.
Quid, si hac facultate spreta; testimonium deposuerint, subsistat ne, ac plene probet. num. 5. & vers. Aliorum. fol. eod.
Monachi in delictis, penam ingerentibus sanguinis, an, & quando possint cum superioris licentia examinari. d. rit. 144. num. 7. fol. eod.
Monachus, de religione exiens modici temporis interstitio: de Novitius, dimisso habitu, mundum divagans, dicatur ne ille apostata, & hic novitiatum amittat. rit. 15. num. 4. in fin. 97.
- Monarchia.**
Monarchia vim habet, & robur, ac regalis potentia firmamentum ex illustriums, & nobilium familiarum dignitate. rit. 46. nu. 19. 159.
- Monetarii.**
Monetarios quilibet denunciare tenetur, secus pena plebetur. rit. 4. n. 8. 49.
- Moniti, & Monitio.**
Moniti ad revelandum sub pena excommunicationis quidquid super negotio sciunt, an, & quando ad revelandum obnoxii sint. rit. 4. nu. 9. 49.
Monitio ad dicendum. Vid. in verb. citatio ad dicendum.
Monitionem ad dicendum surripens de processu, puniendus est. rit. 113. nu. 2. 312.
- Monitoria.**
Monitoria pro veritate scienda, an, & quando relaxari debeant. rit. 3. num. 16. vers. Testes in med. 43.
Debant ne relaxari pro verificatione delictorum, seu extortionum. rit. 4. n. 9. 49.
- Mora.**
Mora generatim purgari ne possit. rit. 163. num. 16. 389.
Modo Jus alterius non sit deterius effectum. num. 17. fol. eod.
Quid de equitate Sacri Consilii. num. 18. fol. eod.
Moram purgare liceat ne fidejussori, obligato ad presentandum post ferias, vel principali de non discendo a Palatio, fueritque utroque casu incusata pena super veniente tamen comparatione, & presentatione principalis, sit impedienda exactio pena adversus fidejussorem ipsum, dict. rit. 163. num. 1. 388.
Ubi ponderatur distinctio domini Caravita.
Quid passim servetur in Magna Curia, & Sacro Con-
- filio, si infra paucos dies habilitatus fuerit. nu. 2. fol. eod.*
Moram purgare liceat ne post longum intervallum. d. rit. 163. nu. 3. 388.
Quid, si Reus presentaverit se ante penam exactam. num. 5. fol. 389.
Liceat ne de equitate purgare moram modici temporis arbitrio Judicis. nu. 6. fol. eod.
Quomodo Judex arbitrabitur hoc tempus, tam in gratiam divitis, tum pauperis. nu. 7. fol. eod.
Mora abolitio ubicunque permittitur, demoganda erit si gaminata fuerit. d. rit. 163. nu. 19. 389.
- Mors, & Mortuus.**
Mortem subire, immo appetere debemus pro fide, & charitate, ac pro justitia, & veritate. rit. 5. nu. 21. in fin. 60.
Mortuus in carceribus, mortuus dicitur in cruciatibus. rit. 9. num. 18. vers. Misereamur hanc in med. 81.
- Mulier.**
Mulier in criminalibus constituere potest procuratorem, rit. 108. nu. 2. 309.
Mulier quantum gaudeat 1. & 2. beneficio, non propterea valet super articulis impertinentibus testes producere, & examinare. rit. 71. nu. 11. 235.
Mulier in testamento quare non potest esse testis. rit. 141. nu. 12. 358.
Mulieres an, & quando Vellejani, beneficio juventur, Vid. in verb. Vellejani.
Mulieres multa Regni gubernationem mirabiliter exercuerunt, legesque condiderunt, quantum virum haberent. In proem. nu. 12. in fin. 4.
Mulieribus Sanctissimum Reformationis integrum beneficium, ad pinguius probandum, succurritur. rit. 152. n. 3. vers. Excipiuntur. 369.
Mulierum fides infirma est, earumque genus arrisissimum. rit. 141. num. 10. in fin. & num. 11. 357. & 358.
Vide in verbo Perjurium.
- Munia.**
Munia publica antiquitus plus odii, & invidia, quam dignitatis, & benevolentiae parturiebant. rit. 11. num. 1. 86.
- Munus.**
Munera accipiens, cum legibus pacem habere non potest rit. 14. nu. 1. in fin. 92.
Munera accipiens sub praetextu, quod apud Principem plurimum valet, qua pena puniatur. rit. 3. nu. 17. in med. 44.
Munera corruptela, bi:mani generis frequentissimum vitium, Curia pestis dicitur, ac contagio justitia lues, & legum pernicies. rit. 14. n. 1. 92.
Munus solitum praestari Baroni ab Universitate per multos annos retro ad certum tempus, debeatur ne ipsi Baroni locatori, an vero conductori fructuum oppidi. rit. 9. nu. 14. 80.
- Mustela.**
Mustela dictum Vulpecula, frumento saginata, recensetur. Et officialibus, per fas, & nefas impinguitis adaptatur. rit. 9. n. 3. in fin. 78.
- Mutui contractus, & Mutuo dare.**
Mutui contractus feneratorius est, in quo de certo, & continuo interesse paciscitur, non obstante emptio-num frequentia, qua in magnis Civitatibus parata esse solent. rit. 20. vers. Si igitur. 113.
 Quod

Quod strictius locum habet nostris temporibus in quibus nil tutum, sed incertum est lucrum. d. vers. Si igitur.

Mutui contractus, si a principio haud sit fœneratius, sed postea ex mora excessivum interesse conveniatur aut exigatur, fenore polluitur, & habetur, ac si ab initio ipso in contractu de usuris inita fuisse fadus. d. n. 10. vers. quod si mutui. 114.

Mutui in contractu possint ne tot percipi ratione interesse, ad quot parati essent annui redditus, puta ad septem, vel octo pro centenario. d. nu. 10. vers. addimus. fol. eod.

Quid si interesse conventum infra ejus confinia consistat quantitatis, quæ verisimiliter mutuantis interesse poterit, si pecuniam illam retineret, vel in solito negotiari. d. vers. Addimus cir. fin.

Ad quam rationem in mutuo taxetur hac interesse magni in Civitate. d. vers. Addimus in fin.

Mutua dare valeat ne quis pecuniam, ut ipsius sibi ex obligatione mancipet amicitiam. dicit. rit. 20. num. 17. in fin. 118.

Natura humana.

Natura humana celsitas, & magnitudo commendatur, nullique se subjectam velit, ac vestigalem, sed divina tantum voluntatis nutu regi, gubernariq; permittat. rit. 13. n. 1. 90.

Navigantes.

Navigantes, si eorum culpa damnum prabeant in tentis retibus piscationum, ad damni tenentur restitutionem, non autem ad estimationem piscium. rit. 20. n. 10. in med. 113.

Neapolis, & Neapolitanus.

Neapolis, & Urbs, terrarum orbis ocellum nitidissimum, ac natura, & artis dicitur miraculum, laudibusq; extollitur à situ ambitur, & pulchritudine. In proam. num. 33. 13. cum vers. Denique. 9.

Quot sint in Orbe Civitates, quæ hoc nomine nuncupentur. Dicaturq; ne commanvis patria, sicut Roma. d. vers. Deniq; in med.

Privilegium, proflentibus concessum in Urbe Constantinopolitana, extendatur ad proflentes in hac urbe ibidem.

Quot hominum capita ante proximam præteritam contagionem numerari in illa potuissent. d. nu. 33. ver. nostris verò.

Memoratur deplorandum hujusce Civitatis excidium ob ingentem luem de anno 1656. à qua liberata fuit patrocinio Immaculatæ Conceptionis Virginis Mariæ. d. n. 33. a vers. sed prob dolor usq; ad fin. 9. & 10.

Neapolitana Civitas duobus constat Ordinibus, Nobilium uno, ac Popularium altero. rit. 160. n. 13. 382.

Quare quinq; Nobilium Sedilia quinq; eligant Decuriones, totidem suffragia præstantes; Plebs vero solam ejus Tribunalium, unicum tantum votum habentem. d. num. 13. & num. 14. fol. eod.

Neapolitanos contra invehitur quidam Gallus; vir sane eruditus; Sed pro Neapolitanorum defensione adducitur Cassan. in Cathal. Glor. Mundi, par. 12. confid. 49. d. rit. 160. num. 12. fol. eod.

Negligere.

Negligere Rerum publicarum administrationem inter causas connumeratur, quibus Regna devastantur. Rit. 46. num. 19. 159.

Tom. I.

Nepos.

Nepos ex filio primogenito, in vita Regis defuncto, succedatne in Regno, Rege mortuo, an potius filius secundogenitus. In proam. num. 27. 7.

Nicolaus.

Nicolaus Macchiavelli floccipenditur, dum ait: publicam libertatem ad conservandam plurimum interesse, ne Cives opibus augeantur. rit. 46. n. 18. 159.

Nobilis, & Nobilitas.

Nobilem vitam qui duxerit triginta annorum continuorum interstitio, nobilitatem in Regno præscriptisse, intelligitur, ex sancitu Regis Roberti. rit. 160. num. 18. vers. Et an. 383.

Nobiles genere pii sunt, ac virtuos. rit. 160. nu. 15. circ. fin. 383.

Nobiles multis perfruuntur prærogativis, quæ ignobilibus denegantur, potissimum in pœnis inferendis mitius mulctantur. d. rit. 160. num. 20. 384.

Ad penam evitandam, quæ infamiam irrogat, exquiraturne præcisa nobilitas, vel satis sit, quod quis honesta sit conditionis. d. num. 20. in med.

Nobiles, nominati in privilegio Principis, dicantur ne nobiles. d. Rit. 160. num. 17. vers. Et an. 383.

Nobiles, qui diu hac in Civitate Neapolis inhabitaverunt, quivè sunt extra Sedilia, dicantur ne de illius corpore, ac Collegio, vocariq; debent ad tractandum ea, quæ ad ipsam spectant Civitatem, ac vocem, cum ceteris Nobilibus præstare. d. rit. 160. num. 10. circ. fin. 381.

Nobiles ipsos Civitas ipsa, ut veros Civos debeat tractare. d. num. 10. in fin.

Quare Nobiles ipsi, Proceres Clarissimi, ac Regni Barones anno 1558. ad Hispaniæ Regem legatum miserint. nu. 11. fol. eodem.

Nobiles, si rixentur in caeteribus, ponuntur in gubia secretis; Ignobiles verò ista finis, vulgo (bilito di corda) puniuntur. d. rit. 160. num. 21. 384.

Nobili de viro semper bonum præsumendum est. d. rit. 160. num. 15. circ. fin. 385.

Nobili feudatario titulato, si bona omnia deducta sint sub sequestro, reservantur alimenta, attentis qualitate persona, & patrimonii quantitate. d. rit. 160. num. 21. vers. Et sub sequestro 384.

Nobili, honestoq; viro propria auctoritate licet, & impune ulcisci in plebejum, illimet alapanam insurrendo, quando adeundo Judicem provocatus gravaretur, & in derisum abiret. res. rit. 5. num. 20. vers. Et licere. 60.

Nobili in visitatione carcerum majus temporis interstitium elargitur, quam ignobili. rit. 160. num. 21. 384.

Nec littere, exequutoriales relaxate contra nobilem debitorem, à Judice subscribuntur, sed in ipsarum calce ipse Judex mandat, ut ostendantur, & sequenti die, vel altera ad ejus arbitrium, firmantur. d. n. 21. in med.

Nec contra nobilem mandatum relaxatur de capiendo, seu arrestum. ibid.

Nobilis qua forma bonis cedere debeat. d. num. 21. in fin. 384.

Nobilis vinculis non mancipatur, ut plebejus, sed detinetur per Palatium. dicit. rit. 160. nu. 20. vers. Hinc nobilis 384.

Nobilis virtute sitne præferendus, an stirpe. d. rit. 160. num. 19. 384.

Nobilitas filii præsentè patri, aliisq; ascendentibus. dicit. rit. 384.

- rit. 160. num. 21. vers. Et ad honestioris. 384.
- Nobilitas ipsa contrariis artibus, atque actibus corrumpitur, atque deperditur. Nobilitate vero factorum, ac virtutum labes sanguinis abstergitur d. rit. 160. num. 15. in med. & circ. fin. 383.**
- Quibus actibus contrariis nobilitas amittatur, nu. 18. vers. Et an. 383.
- Nobilitas res est adventitia, à natura non insita, unde haud praesumitur, nisi probetur d. rit. 160. num. 16. fol. eod.**
- Estque triplex nobilitas, & qua. nu. 17. fol. eod.
- Nobilitatem quis lucrari per pecuniam haud potest, sed bene emere, & dicitur nobilis titulo oneroso, non lucrativo. rit. 50. num. 19. in fin. 177.**
- Nobilitatis causa dicitur causa status, & res ardua, ac maximi praedictii. d. rit. 160. num. 10. in med. 381.**
- Nobilitatis litem qui contra Civitatem intentaverit, ea pendente, ab ejus muneribus haud se excusari poterit. d. rit. 160. num. 18. 383.**
- Nomen.**
- Nomina debitorum, extra districtum hujus Civitatis sita, consuetudinibus subjacent ipsiusmet Civitatis, diem functo in ea creditore. rit. 132. num. 6. 344.**
- Maxime si ibi solutio fuerit destinata. nu. 7. fol. eod.
- Nomina debitorum, & annui redditus veniant ne appellatione bonorum, d. rit. 132. num. 9. fol. eod.**
- Nominandi facultas, & Nominans.**
- Nominandi, aut eligendi facultas, alicui elargita, caedi minime potest. rit. 2. num. 41. 36.**
- Nominans testes habere in partibus longinquis, agere praesumitur animo dilatandi. rit. 158. nu. 13. 377.**
- Nominans. Vid. in verb. Eligens.**
- Nominatio.**
- Nominatio testium fieri debet simpliciter, & non conditionaliter. rit. 140. n. 5. 355.**
- Eam petens, & non utens, qua pena puniatur, nisi eodem, vel sequenti die autè lapsum terminum illi renunciaverit. nu. 6. fol. eod.
- Eamque penam incurrat ne ipso facto, nec opus sit sententia declaratoria. nu. 11. & 12. 356.
- Nominatio testium si fiat extra Regnum, quam antiqui ultra marinam nuncuparunt, nominari debent nomina, & cognomina testium, ac loca, ubi degunt, facto tamen deposito pro pena ducatorum quindecim pro qualibet die, parvi applicandum, si ea usus non fuerit, d. rit. 140. nu. 7. 355.**
- Deferendum ne sit testium nominationi, facta infra quindecim dies absque deposito, licet deinde illud fiat nu. 8. fol. eod.
- Sit ne faciendum depositum pro repetitione testium, extra Regnum degentium, vel pro nominationibus in necessario probandis factis extra Regnum. d. nu. 8. in prin. & in fin.
- Nominationem, semel factam per contractum inter vivos, qua simpliciter, & absolute per ultimam competit voluntatem, variare haud licet. rit. 4. num. 19. vers. Hinc. 53.**
- Vid. in verb. Electio.
- Nominationis testium tangitur materia, tum existentium in Regno, tum extra Regnum: Et qua in utraq; testium nominatione exquirantur. rit. 140. num. 1. 354.**
- Infrà quot dies fieri debeat post termini notificationem, nu. 2. & 3. fol. 354-355.
- Si facta haud fuerit infrà dies quinque post notifi-

catum terminum, quin fuit opposita exceptio declinatoria, seu alia, ob quam terminus conquiretur, sit ne admittenda, si deinde fiat virtute decreti, quod terminus, alijs datus, currat. d. n. 2.

Notariatus, & Notarius.

- Notariatus exercens, si sanguine nobilis sit, nobilitatem amittit. rit. 100. nu. 16. 287.**
- Notarii cum maxima sit illorum fides, optimi ad hoc sunt eligendi viri, iomodo, & antiquitus nobiles creabantur. rit. 161. num. 6. & 7. 386. 387.**
- Eorum officium nobile est, dignum, & honorabile. nu. 8. fol. eod.
- Typusque tenent Notarii Evangelistarum. d. nu. 8.**
- Notarii, ut plurimum ultra debitum exigunt, propterea constituta fuit pandecta. rit. 25. num. 2. 126.**
- Notario attestanti, ipsum esse deputatum ad Archiviolum conservandum, fides adhiberi debet. rit. 26. nu. 7. 127.**
- Notarius Actorum idem est, ac Actuarius. rit. 36. num. 1. 137. Et vid. in verb. Actorum Notarius.**
- Notarius per alium haud valet scribere instrumentum, sed quid in Regno nostro. rit. 34. num. 4. 136, & rit. 36. num. 3. 137.**
- Quid, si privilegio fruatur scribendi instrumenta, etiam aliena manu. d. nu. 3. 136.**
- Quomodo concedatur instrumenti reassumptio, diem functis Notario, Judice, & testibus. rit. 34. num. 5. 136.**
- Notarius stipulari pro alio utrum possit, remissive traditur. rit. 44. nu. 3. vers. De Notario. 148.**

Novitius.

Novitius. Vid. in verb. Monachus.

Nullitates, & Nullum.

- Nullitates ad deducendum adversus decreta Sacri Consilii, vel Regis Camera, tum interlocutoria, tum definitiva vim habentia, datur tempus dierum sex post illorum judicalem notificationem. rit. 6. num. 6. in med. 62.**
- Quinq; tamen copulative requiruntur, ut nullitatum remedium potens sit, ad actum suspensionis producendum decreti, vel sententiae. d. num. 6. in fin.
- Dies praedicti sunt ne continui, vel utiles. nu. 7. fol. eod.
- Nullitates adversus sententiam Sacri Consilii possunt deduci infra decendum, à die notificationis decurrendum, mandati scilicet de parendo. d. rit. 6. nu. 9. 63.**
- Quid tamen attempto jure communi. d. n. 9.**
- Quid, si opponantur nullitates remedio exceptionis. d. num. 9. vers. Non parum. 63.**
- Nullitates notoriae, ac evidentes, maxime ex corpore decreti scaturientes, etiam prolapsa termino dierum sex, per pragmaticam praescripto, admittuntur. d. rit. 6. nu. 8. vers. Nullitates. 62.**
- Nullitates subscribi debent, vel ab advocatis, vel à procuratoribus. rit. 100. nu. 24. 287.**
- Quid, si essent contra casum legis, debeant ne subscribi tantum ab advocatis. d. num. 24.**
- Nullitatibus propositis intra limites sex dierum, alia superaddi non possunt, absoluto termino praedicto, autè primarum decisionem. rit. 6. nu. 8. 62.**
- Nullum quod est, nullum praestat impedimentum. rit. 140. num. 15. 356.**

Numularii.

Numularii, seu capserii nostrorum publicorum banchorum, si insciis Banci Gubernatoribus, pecuniam con-

conportant in proprios usus, quibus panis affici debeant. rit. 9. nu. 18. vers. Videndum. 81.
 Puniri ut debeant panis capitis d. n. 18. ver. Et sani. 81.
 Nuncius.
 Nuncio creditur sicut testibus; Notario vero non, & cur. rit. 104. num. 2. in fin. 301.
 Sit ne credendum Nuncio. rit. 38. nu. 7. 139.
 Illique credatur, attestanti, se reum citasse de Judicis commissione. d. num. 7. in med.
 Ac de forma relationis Nuncii, remissive. d. num. 7. in fin.
 Num solum nuncius credatur ad inquirendum, d. num. 7. in med.
 Nuncius si dicat, se citasse, & pars neget, cujusnam assertioni standum est. Rit. 94. num. 10. 275.
 Nuncius. Vid. in verb. Nuntius.
 Nundinae,
 Nundinarum exercitio, an, & quando prohibeatur. Et extra privilegium acquisita, an, & quando a Principe auferri possint. rit. 116. num. 20. vers. Notandum. 318.
 Qualis sit principis nundinarum finis, num. 28. 318.
 Nundinarum tempore neque res, neque persona fisci, arrehaberi possunt. d. rit. 116. num. 19. fol. eod.
 Nundinas ante si res vendita sit, quamvis nundinarum tempore tradita, privilegium emptor non obtinebit, nisi intuitu, & causa nundinarum contractum sit, vel ea lege, ut in nundinis pretium solvatur. d. rit. 116. num. 20. vers. Notandum. 318.
 Nundinas exerceri, quanti Resp. interfit, rit. 116. n. 10. vers. Et quanti. 315.
 In quo differant nundinae a mercato. num. 11. fol. 316.
 Nundinae dicuntur feriae a ferendo. Et pluribus in Regni Civitatibus, & locis celebrantur nundinae. d. rit. 116. n. 8. & 9. fol. 315.
 Ubi memorantur nundinae quas celebrat nobilissima Salerni Civitas ad honorem Apostoli Evangelistae Matthaei. d. n. 9.
 Quare nundinae dictae sint feriae. n. 10. fol. eod.
 Quo die, & quoties celebrentur Salerni, n. 11. vers. Immo. 316.
 Quoties Neapoli, & quo in loco. d. num. 11. in med. fol. eod.
 Celebrantur quoque Salerni nundinae frumentariae, ac forum suarium ad instar Urbis Romae, d. vers. Immo, & vers. Et in eademmet.
 Nundinae nequeunt celebrari absque Principis privilegio, d. rit. 116, num. 12. fol. eod. & num. 15. vers. Etenim, 316.
 Habere debent nundinae particularem, & determinatum locum. d. n. 12. vers. Quae quidem.
 Sit ne in subditorum facultate locum ipsum variare, illumque mutare, dictarumque immunitatem aliam in locum transferre. n. 16. cum vers. Et peritissimus. fol. 317.
 Quomodo describantur nundinae, d. num. 16. vers. Rursus.
 Nundinis prerogatis, sit ne illarum prerogatio cum primo termino earumdem. rit. 69. num. 9. 228. & vers. Et prerogatis, cum vers. Et cum iterum, 229.
 Ibi quae multa aguntur de nundinis Salerni.
 Nuntius.

procedere tantum possit in causis criminalibus, etiam post functum suum officium. rit. 55. nu. 6. 189.
 Quid in liquidatione Instrumentorum. d. num. 6. & vid. in verb. Curia.

Obligatio, & Obligatus.

Obligatio cameralis eisdem gaudet prerogativis, ac publicum Instrumentum, executionemque paratam. rit. 128. n. 26. 341.
 Obligatio judiciaria, penes acta stipulata, paratam habet executionem, tum jure communi, tum Regni. d. rit. 128. n. 1. 336.
 Adversus quam debitor non auditur, nisi in vinculis, vel facto deposito. n. 2. fol. eod.
 Nec in causis hujusmodi obligationum admittitur compromissum, d. n. 2. vers. Nec ipsarum.
 Antecedere tamen debet incusatio, priusquam ad executionem deveniatur. n. 3. fol. eod.
 Possit ne haec incusatio fieri, tum a principali creditore, tum ab ejus Procuratore. n. 4. 337.
 Obligatio penes acta, capta per Notarium Vassallum in favorem Baronis, erit valida, licet Instrumentum, ab eo confectum, invalidum sit, modo capta sit ab illo uti actorum magistro, secus si uti Notario. d. rit. 128, n. 6. fol. eod.
 Obligatio penes acta extra Neapolim ea dicitur, quae recepta est ab actorum magistro de mandato Judicis, vel in ejus praesentia, alias erit nulla. d. rit. 128. n. 5. in med. fol. eod.
 Ex usu tamen Magnae Curiae possunt Neapoli recipi istae obligationes ab actorum magistris, ubique existentibus, & etiam domi, absque Judicis praesentia. d. n. 5. in princ.
 Vid. in verb. obligationes.
 Obligatio penes acta fieri ne possit die feriata. d. rit. 128. n. 16. 340.
 Ejus executio exquirat ne partis vocationem. n. 17. fol. eod.
 Quid ex inveterato stylo Regiae Curiae Civitatis Neapolis. d. num. 17.
 Quid, si obligatio, capta in una Curia, esset in alia incusanda. n. 17. fol. eod.
 Exposcat ne partis citationem, si fuerit antiqua, & quando dicatur antiqua. n. 19. 340.
 Obligatio primeva reviviscit, effluxo tempore prorogato, nec illa temporis eventu extinguitur. rit. 165. num. 13. 394.
 Obligationes penes acta ab ipsis actuariis scribenda, ac signanda sunt. rit. 128. n. 15. 340.
 Obligationes penes acta minimè capere possunt Actorum magistri, absque Judicis mandato. rit. 35. n. 3. 136.
 Quid tamen Neapoli ex usu Mag. Cur. Vic. possunt ne eas capere ubique & in propria illorum domo, & Judice absente. rit. 128. n. 5. 337.
 Nec ab actuariis capi possunt obligationes praedictae, ac fidejussiones quaecumque nisi duobus adhibitis testibus, illam subscribentibus. n. 8. 337.
 Obligationes penes acta praescribantur ne decem annorum curriculo. d. rit. 128. n. 21. 340.
 Obligatus ad residentiam continuam, vel ad habitandum in Civitate per decem annos, ut privilegium patiat, poterit tempore messium, ac vindemiarum ire ad pagum cum uxore, & familia, gaudebitque privilegio. rit. 27. n. 2. 127.
 Obnoxii.

- Obnoxil.**
Obnoxii ratiociniis Ecclesia immunitate, ad gaudeant. rit. 45. num. 20. 154.
Damnati ad supplicium; retardatur ut exequutio, donec ratiocinia reddant. d. n. 30. in med. 154.
Donec predicta reddant, ab ordinum susceptione repelluntur. d. n. 20. in fin. fol. eod.
- Obventiones.**
Obventionum vox nimis lata est, ipsaque tamen differunt à fructibus. rit. 9. n. 10. in med. 79.
Dicuntur vero deductis expensis, & oneribus. d. n. 10. vers. Omnes tamen.
- Occidens.**
Occidens aliquem, prohibentem, ut sedeat in loco solito, & consueto, à pena excusatur ordinaria. rit. 5. n. 18. in fin. 59.
Sic quoque, si aliquem occidat ob mortuum honoris violandi. n. 19. fol. eod.
Occidens aliquem pro suo honore tuendo, quem alius tueri nequirit, procul erit ab irregularitate. d. rit. 3. n. 20. 60.
- Octavius.**
Octavius Augustus, qui plures annos sub Adriano Cesare inter dignitates, ac pretorii praefecturas exegerat, dictaturam, & togam deiecit, & quart. Et licet annorum esset 76. voluit tamen inscribi suo in sepulcro, se tantum vixisse septem annis. rit. 11. num. 1. 86.
- Officiales.**
Officiales adversus, secreta Curiae propalantes, quae pena statuta sit Jure Regni, & quae jure communi. rit. 3. n. 7. & 8. 42.
Jurant in cujuslibet anni initio, de secreto servando, & silentio tenendo. n. 9. fol. eod.
Possit ne tamen aliquid propalare conjudicibus. d. n. 9. in fin. 49.
Officiales Baronum, an, & quando cognosci debeant à M. C. Vicaria pro criminibus commissis. Vid. in verb. Magna Curia Vicaria.
Officiales Baronum, deserentes eorum officia, illis privandi sunt. rit. 7. n. 2. 66.
Officiales Baronum si extra officii materiam deliquerint, potest Baro informationem capere, ac eos muldare. rit. 49. n. 7. in fin. 169.
Officiales, creati à Rege ad sui beneplacitum, perpetui dicuntur. rit. 2. n. 50. 37.
Valeant ne ita constitui ab aliis Principibus inferioribus. num. 51. fol. eod.
Per mortem Regis careant ne Jurisdictione. num. 63. 39.
Officiales de extorsionibus quomodo convinci possint. rit. 9. n. 3. in med. 78.
Officiales facere omnia tenentur, quae ad honorem, statum, & licitum commodum Curiae, ejusque officialium tendunt. rit. 5. in corp. 55. & n. 2. 56.
Officiales fines Civitatis excedere prohibentur, absque venia, expresse obtenta à Locumtenente. rit. 7. n. 1. vers. Qua cum. 56.
Quod locum habet tam in Officialibus Neapolitanis, quam Baronalibus. n. 2. fol. eod.
Officiales in loco ubi plures sunt, quod ne is, qui Dominus Officialis est, habentis merum imperium, cognoscere de delictis, ab altero extra officium commissis. rit. 49. n. 13. 170.
Officiales inter si sit contentio in procedendo, promotionis tempus attenditur, ac data privilegii, nulla habita consideratione possessionis, aut capti. rit. 10. n. 34. 299.
Officiales M. C. V. officio Advocati, vel Judicis fungi prohibentur. rit. 11. n. 2. 86.
Possint ne consulere in Camere, vel esse Balii, & tutores. d. n. 2.
Vel arbitri, & arbitratores saltem cum licentia Regis, vel proregis. d. n. 2. in fin.
Quo casu valeant ne aliquod consequi lucrum, vel aliud quidpiam nomine trigesima. n. 3. fol. eod.
Laudum, ab hisce Officialibus prolatum, habeat ne executionem paratam. d. n. 3.
Valeant ne tandem unorum alicujus Principis exercere administrationem. n. 4. fol. 87.
Officiales M. C. V. secreta ipsius M. C. tenentur in secreto tenere, ac nemini pandere. rit. 3. in corp. 40.
Officiales M. C. congregentur simul hora decimanona. rit. 21. in corp. 88.
Officiales nisi si aliquo in Senatu constituti sint, simul debent convenire, & judicare. rit. 53. n. 8 in fin. 183.
Quid agendum, si sint paria vota. n. 10. 183.
Vid. in verb. Judices.
Officiales omnes, jure communi attentio annales sunt. rit. 2. n. 52. 37.
Justi non existente causa possint ne etiam post annum officium exercere, v. l. intra eum deserere. n. 53. 37.
Officiales, qui subditos injuriis afficiunt, quibus puniantur penis. rit. 5. n. 14. 59.
Officiales Regii, & Baronum capere tenentur informationes de delictis in eorum ditionibus commissis, easque transmittere Regiae Audientiae Provinciali. rit. 4. n. 10. in med. 49.
Ac relationem facere debent Regenti Regiam Castellariam. ibid.
Officiales Regis omnes personaliter servire tenentur, & non per substitutum. rit. 2. num. 34. & rit. 7. num. 17. 69.
Officiali haud licet capturam demandare pro exactionibus baronalibus, nisi Judicis accedente mandato. rit. 38. n. 6. 139.
Officiali, descendenti cum licentia, etiam pro tempore absentiae debetur salarium. rit. 7. n. 9. 67.
Officiali, seu Capitaneo licitum est in casu absentiae suum deputare Locumtenentem quindecim dumtaxat dierum intersitio. rit. 2. n. 49. 37.
Extendatur ne ad dies nonaginta, quo casu teneatur de culpae Locumtenentis. d. n. 49. in fin.
Officialis annalis, expleto officio, haud potest inde discedere, nisi post successoris adventum. rit. 7. n. 2. in med. 66.
Ius quoque dicet post annum, donec successor venerit. rit. 2. n. 55. vers. Hic verb. 38.
Officialis, baractariam committens, revelari debet, qui, si de hoc delicto convincitur durante officio, privatur illius dignitate. rit. 4. n. 4. 47.
Officialis criminalis cognoscit Judicem secundarum causarum delinquentem. rit. 49. num. 13. in med. 170.
Officialis, duo gerens munia, ob falsitatem, in commissam, potest ne privari ambobus. rit. 8. n. 7. 73.
Officiali electio. Vid. in verb. Electio.
Officialis, electus cum salario consuetum, debeat ne consequi salarium consuetum ultimo anno, vel annis prece-

precedentibus. d. rit. 8. nu. 13. in med. 74.
 Officialis, electus in Regno, amoveri non poterit, durante anni curriculo. rit. 52. n. 7. in med. 180.
 Qui nam possint ad nutum suo privare Judices, & absque causa cognitione. nu. 8. 180.
 Nec durante anni intercapedine amoveri poterit a conductore Jurisdictionis, nec a novo emptore. rit. 2. num. 54. 38.
 Quid sequestrata, vel suspensa Jurisdictione ob crimen feudatarii, vel ob res alienum, super feudo contractum. d. nu. 54. vers. Quod in fit.
 Officialis exhibendo delinquentem de sua familia profusus solvitur de omni culpa. d. rit. 2. num. 48. in fin. 36.
 An, & quando teneatur de commissis per suam familiam. rit. 112. num. 7. 312.
 Officialis, finito tempore officio, etiam sine Jurisdictione, ut reformari valeat, sufficiat ne major pars electorum, vel omnium requiratur consensus rit. 2. num. 98. 38.
 Officialis, lite pendente, privari non debet possessione, & executione sui officii, nil obstantis, quod ei obicitur de illius extinctione ipso jure. rit. 3. nu. 6. 72.
 Officialis Mag. Cur. si sciverit, aliquem ex ejusdem Officialibus enormia, & minus debita committere sanguinis honorem, & licitum commodum dictae Curiae, revelare tenetur Locumtenenti, & sub quam pana. rit. 4. in corp. 45.
 Officialis M. Cur. possit ne a Civitate Neapolis recedere, & extra Civitatem se personaliter conferre; vel infra Regnum absque petita, & obtenta licentia, a locumtenente, vel Magistro Iustitiarum. rit. 7. in corp. 64.
 Possit ne servare per substitutum. ibid. in fin.
 Possit ne in ipsa M. Cur. duo exercere officia, vel uno tantum debeat esse contentus. rit. 8. in corp. 70.
 Officialis M. Cur. Vic. causas, quae in ipsa Curia vertuntur, nullus audeat procurare, seu procuraciones, vel advocaciones suscipere, nedum in causa civili, sed neq; criminali. rit. 11. in corp. 85.
 Officialis, si duo per accidens, & repentino casu exerceat officia, puta ob absentiam, vel adversam alterius valetudinem, debeat ne consequi duplex salarium. rit. 8. nu. 17. & num. 18. 75.
 Officialis, si integro anni curriculo officium exercere impeditus fuerit ob litigium, vel alio quovis modo, sit ne reintegrandus ad tempus impedimenti. rit. 2. num. 55. 38.
 Officialium Mag. Cur. Vicar. numerus, & ordo. Vid. in verb. Magna Curia Vicaria.
 Officium.
 Officia duo quis exercere non valet, nisi ambo Jurisdictione careant. rit. 8. nu. 2. 71.
 Vel ubi necessitas aliter suaderet. d. num. 2. vers. Hoc etiam. 71.
 Vel nisi duo officia essent compatiblea, ut esset officium advocacionis pauperum cum assessoratu. nu. 3. fol. eod. 73.
 Officia plura qui exercere valet, omnium salarium consequi debet. d. rit. 8. num. 8. 73.
 Officia quaedam ultra annum protrahuntur. rit. 2. num. 57. 38.
 Officis divinis qui interest ex duplici Jure, in duplo percipere debet distributiones quotidianas. rit. 8. nu. 8. in med. 73.
 Officis in omnibus in materia precedentia tria sunt

inspicienda, electio scilicet, acceptatio, & ingressus. rit. 101. num. 35 293.
 Officio prorogato, locus non est syndacatu, nisi in fine prorogationis. rit. 69. num. 7. vers. Et prorogato: 228.
 Officiorum ambitus multos inflammat. rit. 11. nu. 1. vers. Quoniam. 86.
 Officium aliquod exercere propria in patria, vel provincia, prohibitum est incolis, & oriundis, cum jure communi, tum Neapoli ex speciali concessione ad ejus petitionem. rit. 63. n. 7. 206.
 Multi tamen excipiuntur casus, in quibus quis officium in propria patria, vel provincia exercere valet. num. 8. 207.
 Vid. in verb. Civis.
 Officium primaritas in Civitate Neapolis, quod ab ipsa Civitate confertur, tendat ne ad rivisionem appetitii, quod fit per tabularium. rit. 8. nu. 5. 72.
 Sit ne compatibile cum judicatu M. C. V. d. nu. 5. vers. Ex altera parte.
 Ubi affertur decisio Sacr. Consilii.
 Officium procuratoris fisci licet olim erat venale, & dabatur plus offerenti, candela extincta, hodie vero factus est: sed ad illud assumitur vir idoneus, & tanto munere dignus, prout ad munus Advocati fscalis, qui de catu Advocatorum eligitur. rit. 17. num. 8. 105.
 Onus.
 Onus rationis reddenda quae nam includat Vid. in verb. Rationis.
 Operarii.
 Operarii quicumque possint ne servare per substitutum. rit. 2. num. 47. 36.
 Operarii quomodo mercedem accipient, si die integro laborare nequiverint, ex quo pluvia malefacti sunt. rit. 99. nu. 22. 284.
 Ordo.
 Ordinem quemdam tenuit Faber divinus, Mundi hujus officium moliturus. rit. 2. nu. 1. 30.
 Ordinem Romani olim in magistratibus deferendis servabant. d. rit. 2. nu. 10. 31.
 Quot ordines erant apud Romanos. n. 11. fol. eod.
 Ordinibus duobus sacris nequit quis eadem die insigniri; nec uno una die, altero vero altera die continuato jejuniis. d. rit. 76. nu. 2. 247.
 Ordo, in genere sumptus, quid sit. rit. 2. nu. 3. 31.
 Quid sit ordo Ecclesiasticus, & an sit sacramentum. num. 15. 32.
 Ordo memoriam ut plurimum juvat, & concordiam alit. d. rit. 2. num. 4. & 5. 31.
 Ordo non solum inter personas, sed inter ipsa quoque rerum vocabula attenditur. d. rit. 2. nu. 14. 31.
 Ordo ubi deest, firmum, rectumque rerum omnium firmamentum, nihil superaedificari potest. d. rit. 2. in corp. 28.
 Orti, & Oriundi.
 Orti, oriundi, ac originarii differunt inter se. rit. 85. n. 1. 259.
 Pactum.
 Pactum exequutivum, in publico documento adjectum, tempore annorum triginta praescribitur, ad instar sententiae juris exequutivi. rit. 128. nu. 22. nu. 1. 341.
 Pactum, quo duo se offerunt, ad mutuam sustinendam sortu-

- torturam pro se purgandis, suaq; innocentia probanda, evidenti pollet nullitate. rit. 4. n. 14. 50.*
- Patrum**, quod emptor annorum introituum immunitis sit ab onere collectarum, & bonatentio, sit ne validum, vel repugnet substantia contractus. rit. 20. nu. 11. vers. Hinc videndum. 116.
- Patrum**, quod super liquidatione fructuum damni, ac interesse situr partis juramento, subsistat ne, & validum sit. d. xii. 20. num. 10. vers. Quod si mutui. 114.
- Pagani**.
- Pagani**, ac Judai, empti ab ipsis Judeis mercimonii causa, si Christiani fieri velint, poterint ne ab eis venundari. rit. 116. nu. 17. vers. Et primo. 317.
- Pandere**.
- Pandere se ipsum nemo cogitur. rit. 4. nu. 13. 50.**
- Panis**.
- Panis nauticus**, vulgo biscotto, existens Neapoli, revelari debet, nec fieri a'squē Proregis licentia. d. rit. 4. n. 11. 49.
- Papinianus**.
- Papinianus Jurisconsultus**, à Caracalla Imperatore fessus, ejus parricidium, quo fratrem Getam occiderat, in senatu diluere recusavit, dicens, parricidium non tam facile excusari posse, quam patricium. rit. 46. num. 3. 156.
- Paragium**.
- Paragium sorori, defuncta ante nubilem etatem, debeat ne, ita ut transmittatur ad haeredes. rit. 50. num. 16. vers. Hinc apud. 174.**
- S: tne feudalis causa paragii. d. num. 10. vers. Et moderni. 174.**
- Debeat ne paragium super augmento valoris feudi. Vid. in verb. Pratii pars.**
- Pares Curiae**.
- Pares Curia** hodie in Regno in causis non interveniunt feudalibus, sed agitantur in Regia Camera Summaria, si agatur de interesse fisci: Vel in Sacro Consilio si sit inter privatos. rit. 46. nu. 26. vers. Illud firmum. 161. & rit. 50. num. 2. & num. 3. 172.
- Interveniunt ne hodie in causis feudorum criminalibus. d. num. 26. vers. In causis. 172.**
- Quid in crimine lese Majestatis. d. num. 26. vers. primam aliam in med. 161.**
- Debeant ne pares Curia intervenire cum Judicibus d. legatis in causa imputationis perduellionis feudatarii. d. num. 26. vers. Et Regens cum vers. Hinc factum. fol. eod. Et vers. Et quavis 162.**
- Ubi adducitur resolut. Regia Camera. 162.**
- Sit ne expetendus parium interventus ante sententia publicacionem. d. num. 25. vers. Quod verò Iservia. fol. eod. 162.**
- Pater**.
- Pater in administratione bonorum filii, praefertur Avia paterna, nisi, & ipse prodigaliter vivat. In proem. num. 19. 4.**
- Pater uni filiorum possit ne donare principatum. In d. proem. num. 25. 6.**
- Patri filium in munere substituere licitum est, quamvis electa sit industria sua persone. rit. 2. n. 40. 35.**
- Requiratur ne, ut filius sit aequè idoneus. d. num. 40. in fin. 35.**
- Patrimonium**.
- Patrimonium Divi Petri, ac Dei Ecclesiam immensis donationibus, ac divitiis exemplo Imperatoris Constantini, multi piissimi Principes auxerunt. In proem. num. 29. in fin. 7.**
- Patronus**.
- Patronus, fisci vid. in verb. Advocatus fisci. 318.**
- Patronus libertum suum prohibere non potest, ut idem negotii genus exerceat in eadem Colonia, idest vicaria. rit. 116. num. 17. vers. Neque textus. 318.**
- Patronus qui dum aliquem prima vice praesentavit, vel nominavit, juravit non contravenire, haud potest alium praesentare, vel nominare, etiam per viam variationis, vel cumulationis, secus, esset à sua priorie reiciendus, & primus institutus. Rit. 4. nu. 19. vers. Ex quibus. 53.**
- Paulus**.
- Dominus Consiliarius Paulus Staibanus laudatur. rit. 116. num. 20. 318.**
- Pauper, & Paupertas**.
- Pauper ab accusando, ac testificando repellitur, & quare. rit. 74. num. 10. 243.**
- Facilis ne sit perjurus pauper. num. 11. fol. eod. 243.**
- Pauper, expedens, vel tondens monetae missus mulsetur, & non pena ordinaria. rit. 19. num. 8. vers. Pauper. 110.**
- Pauperes thesaurus Christi dicuntur. rit. 23. num. 4. vers. Hinc peritissimus. 121.**
- Quoniam privilegia pauperes potantur. Vid. in verb. Miserales persona. 121.**
- Pauperum causis, pupillorum, & imputentium minime hodie praestatur auxilium, nisi primum se se offerat aurum. d. rit. 23. n. 11. vers. at pauperum. 123.**
- Paupertatis rationem habere in jure dicendo, pauperibusq; ipsis studio praecipuo patrocinari, quitati maxime convenit, ne dum charitati consentaneum est. rit. 19. num. 10. 111.**
- Pax**.
- Pacis tempore omnia pulcherrime pullulant, florentq; atq; incrementum accipiunt. rit. 84. num. 7. 258.**
- Sit ne Regis munus incumbere, ut subditi pacifice vivant. num. 6. fol. eod. 258.**
- Pax eripitur, ubi justitia abest, custoditur tamen, ubi Principes, eorumq; Vicegerentes illam administrant. d. rit. 84. num. 8. 258.**
- Pax optima rerum respicitur, sed ab Autore laudibus extollitur. rit. 47. num. 1. in med. 164.**
- Peculatores**.
- Peculatores quidem sint? quare pena mulsetur. rit. 9. num. 18. vers. Quà verò. 81.**
- Pecunia**.
- Pecunia comprahendatur ne in legato mobilium. rit. 25. num. 4. 126.**
- Pecunia appellatio latius, quam ad numismata pertinet, extenditur enim ad rem patrimonii nostri. d. rit. 25. num. 3. fol. eod. 126.**
- Percutiens**.
- Percutiens aliquem planella pedis puniatur ne. rit. 68. num. 5. in fin. 223.**
- Ubi adducitur exemplum cujusdam matrona, qua pedis planella juvenem percussit, ex quo ejus manus tetigerat, dum aquam benedictam ambo attingeret in Ecclesia, qua de re non penam, sed potius laudem assequuta est. rit. 68. nu. 5. in fin. 223.**
- Percutiens quandam cum armis, ad nocendam non aptis, qua pena puniatur. d. rit. 68. num. 6. fol. eod. 223.**
- Peremptorium**.
- Peremptorium praeporat termini praefixionem, & futuram processum comminationem, eoque transacto, audiendus est nemo. rit. 29. num. 5. 132.**
- Quibus in casibus addendum sit peremptorium, aut una 132.**

- una ex clausulis , peremptoria insinuantibus . nu.*
8. 132.
- Quinam sit precipuus effectus peremptorii , seu clausula comminativæ processus . num. 9. fol. eod.*
- Peremptorium si in ipsa citatione exprimat , unica citatio sufficit . d. rit. 29. num. 7. 132.*
- Idem est , si in ipsa unica citatione clausula illa apponatur comminativa (Alias procedatur in causa , &c.) d. num. 7. 132.*
- Perjurium.**
- Perjurium in feminis promptum est: Et toties mulieres pejerant , quoties jurando quidquam asserunt . rit. 141. n. 10. 357.*
- Perjurium quibus afficiatur panis . rit. 79. n. 32. 252.*
- Nam extraordinariè procedatur in periurio , ratione cujus intraret pana manus . rit. 109. nu. 3. 310.*
- Cessat nè hæc pana in periurio , contractio ex causa liquidationis instrumenti . n. 5. fol. eod.*
- Persona.**
- Persona arrestari , & simul fieri bonorum executio hæud potest , sed gradatim . rit. 134. num. 4. 347.*
- Effet nè nulla , si hæc simul fieret . nu. 5. fol. eod.*
- Possit nè arrestari persona ob causam debiti fiscalis , non facta bonorum excussione . num. 9. fol. eod.*
- Quid præ executione incusati , & liquidati instrumenti juxta formam ritus , vel apocæ banci recognita , obligationis penes acta incusata , ac litterarum cambii , incusatarum , liceat nè creditori variare , vel etiam cumulare , ut si fuerit in bonis executum possit , quoque in persona exequi . d. num. 9. in fin. & num. 10. 347.*
- Persona privata nulla in Curia loquatur , nisi vocata per advocatum , vel procuratorem , sub pana granorum decem , vel quinquè , si pauper sit . rit. 103. in cor. 299.*
- Personarum duarum vice an , & quando quis fungi possit . rit. 8. num. 21. vers. Caterum. 77.*
- Personarum exceptio , & delectus . non est apud Deum . rit. 46. num. 3. in fin. 156.*
- Personæ commendantur , qua nullam habuerunt exceptionem in justitia administranda . d. nu. 3. 156.*
- Personæ egregia quo in loco examinandi sint , si in testes producantur , tam attenta dispositione ritus , quam juris communis . rit. 142. in corp. & num. 2. 358.*
- Personæ egregia , si testimonium dictura sint , Judicis domum adire non coguntur , sed Notarius in earum domibus accipere debet testificata . rit. 100. num. 14. 287.*
- Quod ad Doctores etiam extenditur , nisi procuratorem exerceant . d. num. 14. & num. 15. fol. eod.*
- Persona privilegiata electionis fori contra administratores , num privilegio potiantur . Vid. in verb. Pupilli. 309.*
- Personæ titolata , ac illustres , sive actores sint , sive Rei comparantes , ultimum cum sella apud Judicem habebunt locum . rit. 102. num. 8. & 9. 299.*
- Quod servatur quoque cum religiosissimis Antistitibus . d. num. 9. 309.*
- Tales personæ admittantur per procuratorem in criminalibus . rit. 108. num. 3. 309.*
- Pestis.**
- Pestis de anno 1656. qua fuit in Civitate , & Regno Neapolitano , deploratur . Vid. in verb. Neapolis. 300.*
- Petrus.**
- Dominus Petrus Antonius Comite , Patritius Salernitanus . I. 317.*
- Dominus Petrus Caravita , nepos Prosperi ex filia , laudatur . rit. 101. nu. 5. 291.*
- Dominus Consiliarius Petrus Varays laudatur . rit. 146. num. 6. vers. At in causa. 363.*
- Philippus.**
- Philippus Cardinalis Philonardi , Authoris Avunculus memoratur . rit. 23. nu. 9. 122.*
- Philippus Quartus , qui Dei gratia ad præsens Monarchiam regit: summis extollitur laudibus . In proam. n. 32. 8. & rit. 57. nu. 24. 196.*
- Ex qua Heroïna ortus sit . In d. proam. nu. 31. in fin. fol. eod.*
- Philippus Secundus Rex satis laudatur . Quot annis Regni pondus gloriosissimæ sustinuit . Quoquè tempore obierit . d. n. 31. in fin. fol. eod.*
- Philippus Tertius , Orientis , & Occidentis Monarca , proscripita maurorum barbarie à totis Hispaniis , piissimus existimatur . d. n. 31. in fin. 67.*
- Philocrates.**
- Philocrates , servus Gracchi Opimii Consulis , una cum Domo ab hostibus comprehensus , ita Corpore suo Domini Corpus veluti scuto , texit , ut nullum ad Dominum vulnus , sed omnia per Corpus suum descendere fecit . rit. 7. n. 7. 93.*
- Phocion.**
- Phocion Atheniensis ob odium avaritia laudatur . rit. 14. n. 8. cir. fin. 93.*
- Pius.**
- Pius Quintus . Vid. in verb. Pontifices maximi . Plebei. 383.*
- Plebei sint nè impii ut plurimum , morumquè degeneres ; Nobiles verò pii , & virtuosæ . rit. 160. nu. 15. in fin. 383.*
- Pœna.**
- Pœna de vi publica , & privata hisce temporibus Judici est arbitraria , attentis personarum , loci , & temporis qualitate , ac casuum varietatibus . rit. 68. nu. 7. vers. At pœna. 224.*
- Pœna in dubio illi applicanda venit , qui principaliter offenditur . rit. 56. num. 10. vers. Instabant in fin. 193.*
- Pœna qualibet pecuniaria fisco applicatur , licet dictum non fuerit . rit. 47. nu. 15. in med. 166.*
- In quo differat pœna a multa ibid.*
- Pœna , si à principio incerta sit , nam capitalis sit , an pecuniaria , judicabitur capitalis , donec declaratur , & proinde interim locus non erit habilitationi . rit. 41. nu. 5. 143.*
- Pœna si fuerit stipulata penes acta M. C. semper executio illius fit sine vocatione partis , si una esset sententia , nec datur libellus , nec petitio . rit. 128. in corp. 335.*
- Pœna talionis hæud admittitur ex Ritu M. C. V. sed solum obligatio ad certam panam , Curia solvendam , de probando , & prosequendo in accusatione criminis rit. 47. nu. 16. vers. Et tandem . 166. & nu. 19. vers. Verum. 166.*
- Eam esse aboleam , & usus probat , & mille Authores affirmant . n. 18. fol. eod.*
- Excipitur tamen causa hæresis , in qua falsus denunciator pœna talionis punitur . nu. 19. fol. eod.*
- Pœna exigenda num sint in usus pios , maxime per Episcopos convertenda . rit. 103. num. 15. cum seq. 300.*
- Qui nam dicantur usus pii . ibid. 300.*

- Possint utique Praesules pauperes sibi ipsis applicare has penas.* n. 17. fol. eod.
- Pana fiscales de regalibus dicuntur, & fructus Jurisdictionis.* rit. 47. nu. 15. 166.
- Sic quoque malefactorum pana spectant ad Principem, & ad Baronem in eorum terris.* d. nu. 15.
- Pana pecuniaria, ac transactiones, tam facta, quam facienda in Juncta contrabannorum, applicari ne debeant fisco, vel consignatariis.* rit. 56. n. 10. 192.
- Comprehendantur ne sub generali Regia abolitione pena, provenientes ex interceptis fraudati vectigalis.* d. nu. 10. vers. ejusmodi pena. 193.
- Pena, provenientes ex edictis Proregum, spectent ne ad locorum Barones.* rit. 47. num. 15. in med. 166.
- Portifices.**
- Pontifices maximi Pius V. & Sixtus V. antequam Elisabetham, Anglia Reginae Regno privarent, ac illo investirent Regem nostrum Catholicum monitionem Reginae promiserunt.* rit. 94. num. 13. in fin. 276.
- Porterii.**
- Porterii. Sac. Reg. Consilii pro delictis, ab ipsis commissis cognoscuntur per Praesidem Sac. Consilii privative quoad Mag. Curiam.* rit. 54. num. 5. vers. Id quod 185.
- Portulani.**
- Portulani, Magistri Salis, &c. aliquid ultra salarium recipere prohibentur.* rit. 14. n. 11. 94.
- Positio.**
- Positio debet esse jurata ab ipso ponente, saltem juramento calumniae.* rit. 79. n. 17. 251.
- Positiones. Vide in verbo, Articuli.*
- Possessio.**
- Possessio continuata quibus modis probetur.* rit. 15. n. 5. 97.
- Possessionis captura possit ne delegari per Judices famulis ejusdemmet partis.* rit. 112. n. 1. 312.
- Potestas.**
- Potestas qualem assessorem assumere debet, & num ejus voto stare teneatur. Vide in verbo Assessor.*
- Pragmaticus.**
- Pragmaticus, vulgo (S. Illicitator causa) quamvis constitutus, sine salario possit ne esse Judex in eadem causa.* rit. 11. n. 10. 83.
- Præcedere.**
- Præcedere ne debet, qui a majore, & digniore obtinuit dignitatem.* rit. 2. nu. 2. 33.
- Præcedere ne debeat perpetuus temporario.* d. n. 27. in med. 33.
- Præceptum.**
- Præceptum, quod agatur aliquid cum alterius interventu, habet tantum vim voti, nec consultor ad aliquid adstringitur, nisi dolo intercedente.* rit. 39. n. 14. 143.
- Prædicator.**
- Prædicator onus suum haud explere potest, ut ondo alterius opera.* rit. 2. nu. 39. 35.
- Quid dicendum de Episcopis.* d. n. 39.
- Præminentia.**
- Praeminentia describuntur Magna Curia Vicaria.* rit. 47. in corp. 163.
- Præfectus praetorio.**
- Praefecto praetorio promulgare leges, minime erat permissum.* rit. 1. n. 15. in med. 16.
- Prælati.**
- Praelatus senia, & munuscula, nec querere, nec oblata respicere debet.* rit. 14. num. 11. vers. Praelatus. 94.
- Præmium.**
- Praemium crimina propalari nullo modo debetur, si sit illius particeps, nisi in crimine Laesa Majestatis.* rit. 4. num. 5. vers. Scientes. 48.
- Possit ne de jure constitui praemium, maleficium revertenti.* n. 6. fol. eod.
- Debeat ne hoc praemium virtuariis, & satellitibus.* d. nu. 6. in med.
- Præses.**
- Praeses Provinciae quem determinare valeat cum voto Auditoris.* rit. 53. n. 13. 184.
- Praesides Provinciarum continuè in illis residere debent, & salarium tantum pro tempore residentiae percipere, nec per unam noctem exire extra fines suae Provinciae.* rit. 7. n. 1. in fin. 56.
- Praesides Provinciarum triennio perdurans.* rit. 2. nu. 57. 38.
- Præsidentes.**
- Praesidentes Regia Camera Summaria in locum Magistorum Rationalium subrogati fuerunt, quorum officium princeps, & supremum erat, & magistri rationales sunt similes Regentibus Regiam Cancellariam.* rit. 1. n. 21. vers. Contra. 19.
- Praeserri ne debeant Regiis Consiliariis in confessibus.* d. vers. Contra, & vers. Velle. fol. eod.
- Si conveniant in Regio Collateralis Consilio ad Regiam Junctam, num Praesidentes occupent dextram, & Consiliarii sinistram locum.* d. vers. Contra.
- Quomodo consideant Regia in Cappella.* ibidem.
- Praesidentes Reg. Camerae non togati, exerceant ne jurisdictionem.* d. rit. 1. n. 20. vers. An verò. 18.
- Pretium.**
- Pretii pars, qua sorori secundogenita debetur super feudo novo, estimari ne debeat, habito respectu ad pretium verè solutum, an ad valorem rei tempore mortis. Et an super augmento hujus valoris debeatur ei saltim paragium.* rit. 50. n. 10. vers. Et apud. 174.
- Prætor.**
- Praetorem contemnere haud licet.* rit. 5. n. 9. 58.
- Præventio.**
- Praeventio datur in cumulativis.* rit. 46. n. 10. vers. Insuper. 158.
- Prior.**
- Prior Monasterii si examinandus sit, Vide in verbo, Monachi.*
- Primogenitus.**
- Primogenitus semper preferendus est in Regno.* l. 6. proom. n. 21. 6.
- Princeps.**
- Princeps bona Officialium Fisco addicere potest, quae eos ex introitibus fiscalibus subtraxisse, vel turpi lucro acquisivisse, Jure praesumitur.* rit. 9. num. 3. 78.
- Princeps, circa Judices puniendos, buriales punitiones permittere non debet, sed jubere, ut verè puniatur.* rit. 14. n. 10. 93.
- Princeps condonare an possit delicta sine remissione partis.* rit. 136. n. 5. 35.
- Principes Supremus unam de suis Civitatibus alienare, invitis, & reluctantibus Civibus, an, & quando possit.* In proom. n. 30. 7.
- Principes

- Principes arario non consulunt**, qui feneratores civium spoliis enutrirsi sinunt. rit. 20. n. 2. 111.
- Principes**, & **Reipublicarum Summi Moderatores ad Magistratus**, & publica Officia, claro sanguine, ac generoso prognatos promovere debent, non autem plebejo, ac sordido. rit. 160. n. 15. 383.
- Principes minimè debent aliquid decidi facere in Consilio Status**, quod prius perspectum, visum, ac consideratum non fuerit in altero conscientia. rit. 84. n. 9. 258.
- Principis mens si sit explicanda**, ad eundem est recurrendum. rit. 140. n. 4. 355.
- Principi licitum est etiàm in foro poly** pro manutenzione illustris domus dilationem impartiri ad solvendum, & quod valeat paulatim solvere etiàm contra formam contractus. rit. 46. num. 19. in med. 159.
- Principalis, & Principatus.**
- Principalis**. Vide in verbo, Actor.
- Principatus tunc optimus erit**, cum Princeps virtutem, propter quam ad Principatum elatus est, ad servabis, colet, & reget. d. rit. 19. n. 1. 109.
- Privatio, & Privatus.**
- Privatio ipso Jure quibus verbis inducatur**. rit. 140. num. 14. 356.
- Privatus carcer**. Vide in verbo, Carcer privatus.
- Privilegium.**
- Privilegia, concessa mediante pecunia**, possintne revocari per concedentem. In proam. numer. 25. in fin. 6.
- Quid, si concessio sit facta ob merita, & ob pecuniam**. Vide sup. in verbo, Concessio.
- Privilegia immunitatum valeantne Regni Universitates concedere alicui, venienti ad habitandum, atq; ab eisdem concessa revocare**. In eod. proam. num. 26. 7.
- Privilegia permulta sunt, qua in favorem pupillarum, minorum, miserorumq; Jure, ac legibus constituta sunt**. rit. 71. n. 1. 233.
- Privilegio qui potitur cognoscendi de delictis, ad solam Magnam Curiam spectantibus, Judex erit citra dubium delictorum, qua privilegiati Officialis patrabunt**. rit. 49. n. 15. 171.
- Quod privilegium habet Princeps Bisiniani, & Duo Suevæ: & an transeat ad emptorem feudi**. d. n. 15. vers. Silentio tamen. 171.
- Privilegium Regis, quoad ejus observantiam, obligat successorem**. In proam. n. 25. cir. fin. 6.
- Probatio.**
- Probatio, facienda per testes, qui instrumento interfuere, stipulato per Notarium vassallum, annullentur, sicut annullatur instrumentum**. rit. 128. num. 14. 340.
- Vide in verbo, Contractus, & in verbo, Instrumentum.
- Probatione deficiente, deficit quoque substantia causæ**. rit. 69. n. 15. 23.
- Quod tùm in affirmativis, tùm in negativis locum habet**. n. 16. fol. eod.
- Probationes, receptæ absq; termino non petito, valent in Regno**. d. rit. 69. n. 12. in med. fol. 229.
- Ubi adducitur decis. M. C. V. & Sac. Consil. n. 13. in princ. & fin.** fol. eod.
- Processus.**
- Processus asservari debet in arca cum duabus clavis, quarum una à fisco, altera per Regentem retinetur, post lectam sententiam forjudicationis**. rit. 26. n. 2. circ. fin. 126.
- Processus omnes Jure Ritus conservandi sunt in cassino, ac processuum conservatores dicuntur magistri actorum, non scriba, jure communi attento**. d. rit. 26. n. 1. & 2. fol. eod.
- Quid servetur de consuetudine**. d. n. 2. in med.
- Processus originales, agitati in Mag. Cur. & facti, ac faciendi, non possunt, nec debent ab ipsa Curia tolli, & elevari ad partium petitionem, sed copiam recipere tenentur, si altero in Judicio producere voluerint. Et processus ipsi in ipsu Magna Curia serventur**. rit. 96. in corp. 278.
- Debeant ne perpetuo asservari penes magistrum actorum**. n. 1. 279.
- Processus post appellationem regulariter remanere debet apud primum Judicem**. d. rit. 96. num. 3. in fin. 279.
- Processu deperdito, seù combusto, quid sit agendum**. rit. 26. n. 2. cir. fin. 126.
- Processu originali deperdito, quid agendum, quando novus compilari debeat, & quid si culpa unus eor partibus, vel casu, remissivè**. 96. n. 7. 279.
- Procuratio, & Procurator.**
- Procuratorem exercens**. Vid. in verb. Procurator.
- Procuratoris mandatum**. Vid. in verb. Mandatum.
- Procurator absque mandato speciali facere nequit declarationes circa usum testium, & scripturarum**. rit. 93. n. 4. 273.
- Procurator à Judicio repellendus est, nisi mandatum exhibuerit; modò conventi nomine venerit; secus, si actoris rit. 77. num. 2.** 248.
- Sint ne acta valida, quamvis mandato non producto si de illo postea constiterit**. nu. 3. fol. eod.
- Procurator ad lites debeat ne habere salarium non promissum**. rit. 58. num. 17. circ. med. 200.
- Procurator ad lites revocari valet, non obstante qualibet jurata promissione**. rit. 107. n. 9. 308.
- Revocari ne possit post litem contestatam sine causa**. rit. 105. nu. 15. 303.
- Quibus in casibus revocari possit, & revocatus presumatur**. n. 16. vers. At in multis. fol. eod.
- Ubi valide sit revocatio, est ne illa notificanda parti**. num. 16. fol. eod.
- Procurator ante litem contestatam alium substituere nequit, nisi specifica insit facultas substituendi**. d. rit. 105. num. 18. fol. eod.
- Procurator causam prosequi possitne, extincto principali**. d. rit. 105. nu. 9. 303.
- Quid lite contestata, & in causa feudali**. num. 10. fol. eod.
- Procurator, constitutus ad aliquid peragendum, si simpliciter contraxerit, non expresse procuratoris nomine, censeatur ne procuratorio nomine contraxisse**. d. rit. 105. nu. 28. 304. & n. 31. 305.
- Procurator, constitutus, addita clausula generali (cum libera potestate, & ad omnia, & singula facienda, gerenda, & exequenda, &c.) restringitur dumtaxat ad expressa**. rit. 107. n. 7. 308.
- Vid. in verb. Mandatum habens.
- Procurator, constitutus in prima instantia, etiàm cum clausula (ad appellandum, & appellationem prosequendam) ea interposita, compelli non poterit, Judicium prosequi in illa instantia**. rit. 105. nu. 20. 303.
- Procurator, cui potestas data est, aliū faciendi procuratorem**

- toram, nec exprimitur, si antè litem contestatam, eum facere nequit, nisi post illius contestationem. rit. 107. in corp. 307.*
Quid inspecto iurè communi, liceat ne procuratori antè litem contestatam alium substituere. num. 2. fol.eod.
Quando, & quo casu procurator tum ad negotia, tum ad lites alium valeat substitui. num. 6. 308.
Procurator Curia potest causam prosequi usurarum, & ad prosecutionem publicationis bonorum, nullo alio crimine in iudicio procedendo. rit. 20. in corp. 111.
Procurator, Dominus litis effectus, respondere tenetur, quamvis Dominus principalis deposuerit. rit. 39. num. 2. 140.
Procurator fiscalis, absque advocato fisci, vel è contrà nihil facere potest. rit. 17. in corp. 103. & rit. 22. in corp. 119.
Procurator fisci causas fiscales, & miserabilium personarum debet ne patrocinari gratis. Vid. in verb. Advocatus, & procurator.
Procurator fisci est extractus de latere Advocati, ad instar Hevæ, & de ejus officio particeps. rit. 17. num. 2. 104.
Ejusque munus cum munere Advocati fiscalis magnam habet connexionem. num. 1. fol.eod.
Quid sit fisci procurator. d. nu. 2. in fin.
Si aliquid agat absq; Advocati Consilio, nullitor agit. nu. 3. fol.eod. & rit. 22. num. 2. 120.
Debeat ne tantummodo percurrari processus, & concernentibus iudicii ordinem incumbere. d. n. 3.
Valeat ne dilationem concedere quinqueunalem debitori fisci decocto. d. nu. 3. in fin.
Possint ne à procuratore fisci subscribi cartella, aliæque scriptura, absente Advocato fiscali. d. n. 3. vers. An autem.
Procurator fisci possint ne, ut suspectus remoueri. d. rit. 17. num. 3. 104.
Quæ spectent ad fisci procuratorem, & quæ ad ejusdem Advocatum. nu. 7. fol.eod.
Quæ differentia sit inter hos procuratores, patrimonialem scilicet fisci, & Cesaris. d. num. 7.
Procurator fisci in causa usurarum designare debet, quæ designare tenetur accusator ex tenore, l. libellorum, ff. de accusat. rit. 21. in corp. 118.
Procurator fisci possit ne interesse, dum iudices in causis dant suffragia. rit. 23. num. 4. vers. Hinc peritissimus, 121.
Procurator in causis criminalibus non admittitur, & neque ad media, ut quidam putant, prout sunt testes producere, & similia. rit. 105. in corp. 301. & rit. 106. in corp. cum n. 1. 205. 306.
Admittitur utique ad excusandum citatum, & absentiam allegandam. nu. 3. 306.
Quid in causis extraordinariis super tenoribus Instrumentorum. rit. 109. in corp. & num. 1. in fin. 309. 310.
Procurator in criminalibus nunquam admittendus. rit. 108. nu. 1. in fin. 308.
Restrigitur tamen in universitate, & muliere. n. 2. fol.eod.
Quinimodò decem Citati procuratorem constituere valent. d. nu. 2. in fin.
Procurator inferior est Notario. rit. 100. num. 12. 286.
Procurator in criminalibus audiretur semper, ubi Reus vinculis esset mancipatus. rit. 106. n. 5. 306.
Semperque auditur in causis à relegatione infra. n. 7. fol.eod.
Et semper, & ubiq; recipiuntur, ubi fuerit procurator Clerici inquisiti. d. n. 7.
Procurator in quibus vetatur intervenire, vetatur quoq; etiam si à minore fuerit constitutus. rit. 106. num. 9. 306.
Procurator nobilis ne sit. Vid. in verbo Procuratoris officium.
Procurator nullus in loco Advocatorum stare potest, nec accedere ad bancam, nisi vocatus per iudices hebdomadarios, & vocatus nihil proponat, sed in secreto dicat Advocato, quicquid dicere velit sub unius Carolini pena. rit. 111. in corp. 311.
Nullusq; Procurator clientem aliquem ducat ad bancam, nisi vocatus, sub eadem pena. ibidem.
Procurator, quibus in casibus recipiatur. rit. 106. nu. 10. 306.
Procurator qui de iure, vel iudicis mandato est reiciendus, intelligitur ad citatum defendendum, non verò ad excusandum, & ad allegandam absentiam. rit. 107. nu. 3. 307.
Si minime fuerit rejectus, valeant ne acta. num. 8. fol. 308.
Procurator quidquid acquirit, adventium dicitur, & non castrense. rit. 100. num. 11. 286.
Procurator regulariter intervenire potest in causis criminalibus, penam ingerentibus infra relegationem, excepto crimine injuriarum. rit. 91. in corp. 267. cum num. 1. & num. 4. 268.
Quid, si principalis veniret relegatione multandus. num. 2. & 3. fol.eod.
Procurator respondere per verbum, credit, vel non credit, an, & quando teneatur. rit. 79. nu. 34. 252.
Procurator, substituens alium, virtute specifici mandati, remaneat ne quoq; procurator, ita ut impedito, vel extincto substituto, procedi possit cum ipso substituente. rit. 107. num. 4. vers. At substituens. 307.
Procurator, usurpans Advocati munus, mortiferum peccatum haud vitabit, atque ad restitutionem tenetur, juxta qualitatem damni, quod affert, tam uni, quam alteri. rit. 17. num. 6. 104.
Procurator, suscepto mandato renunciare volens, nullatenus audiendus erit, sed iudicium omnino cum eo finiendum. rit. 105. num. 19. 303.
Procurator ubi in iudicio fuerit constitutus, ipsoque non citato, processum in causa, quamvis præcesserit citatio per edictum, neq; citatio, neq; acta, ejus virtute subsequuta subsistunt. rit. 105. nu. 21. 304.
Procurator testimonium si dicturus sit, & sit doctor, cogetur ne adire domum iudicis. rit. 100. nu. 15. 287.
Quid Jure Regni. num. 18. 287.
Damnatur procuratores, qui responsa edunt Advocatorum, illaque faciunt subscribi, tanquam ab eis edita. d. num. 6.
Habeant ne hac locum in procuratore docto, & habili. d. num. 6. in fin.
Procuratores allegare nequeunt Jura, sed tantum factum proponere. rit. 100. nu. 23. 287.
Procuratores Curia assignare debent interlocutorias, id est citationes, faciendas per eos ad partium petitionem uni ex scriptoribus actorum, vel alteri, per ipsam Curiam deputando, cum solutione unius gramini, pro qualibet interlocutoria. rit. 100. in corp. 285.

Procuratores fisci in his, in quibus tanquam fisci intercedunt, propriis pagis debent esse contenti, nec aliquid à partibus exigere. rit. 17. num. 4. 104.
Procuratores hodie toties audiendi sunt, quoties opus est ad causam trahendam. rit. 111. num. 1. 311.
Procuratores pro actis ordinatoriis semel ne audiri debeant in hebdomada. d. rit. 111. in cor. in fin. fol. eod.
Procuratores sero quolibet audiendi sunt ad actus faciendos per eos in causis, postquam advocati eorum compleverint propositiones. rit. 77. in corp. 247.
Id tamen nunquam fuit servatum. nu. 1. fol. eod.
Procuratores, si delictum, morte dignum patrarent, suspenderentur ne furcis, sicuti ignobiles. rit. 100. num. 10. & num. 22. 287.
Procuratores si plures constituti sint cum clausula (insolidum) quivis eorum deputatus dicitur; non tamen omnes prosequuntur litem, sed qui occupavit. rit. 105. num. 4. 302.
Quamvis simpliciter clausula adjecta fuerit, & sine illis verbis (& cuitabat ipsorum insolidum) num. 5. fol. eod.
Procuratores bonis exceptis, sunt litigiosi, calumniosus, linguosus, injuriosus, & pauperum dilaniatores. rit. 147. nu. 13. 365.
Teneantur ne declarare circa usum. d. num. 13.
Ac juramentum prestare calumnia, & propriis nominibus. Vid. in verb. Juramentum calumnia.
Procuratores viles ne sint, & infames. rit. 100. num. 28. 287.
Quid de procuratoribus supremorum Tribunalium. num. 38. 288.
Procuratoris ab officio abstineant Doctores, alioquin indigni erunt prerogativis, honoribus, ac immunitatibus, doctoribus concessis. d. rit. 100. n. 13. 286.
Procuratoris inscitia, iudicium ordinarium inchoantis, ubi executivè erat procedendum, principali preiudicare non potest. rit. 134. num. 15. 348.
Procuratoris officium est vile, ab eoq; abstinere debent Advocati, ne nobilitatem perdant. rit. 100. num. 6. 7. & 8. 286.
Infamissimum an reputetur exercitium, illudq; exercere, licitum sit infami. num. 10. fol. eod.
Ejus ad lites exercitium de directo derogat nobilitati. rit. 160. nu. 20. in med. 384.
Procuratoris officium licet vile sit, non tamen spoliatur Procurator privilegio immunitatis gabellarum, nobilibus concessio. d. rit. 100. num. 34. 288.
Dicatur ne nobilis procurator, si tam advocati, tamen procuratoris officio fungatur. num. 5. fol. 286.
Procuratoris officium nobile, & honestum potest per accidens vile, & inhonestum videri, seu majori viliter, & inhonestè exerceri. d. rit. 100. num. 37. fol. 288.
Procuratoris persona ante omnia legitimanda est. rit. 77. nu. 1. in fin. 248.

Prohibitio.

Prohibitio alienandi aliqua bona pro interesse tertii, extenditur quoq; ad delictum. rit. 132. n. 13. 345.
Prohibitio generalis modica non amplexatur. rit. 115. num. 6. 314.

Promittens, Promissio, & Promissor.

Promittens aliquem in iudicio sistere cogitur promittere, certam penam se incursum. rit. 44. num. 4. 148.
Quantam pena debeat, si non fuerit à promittente

apposita. d. num. 4. in fin.
Promittens debitorem presentare intra mensem, vel illo elapso solvere, ad solutionem obstringitur, licet impedimento eum presentandi, se tueri possit. rit. 165. num. 5. 392.
Promittere, quod praestari non potest, temerarium est. rit. 59. num. 3. 390.
Promissio, facta à viro de dote restituenda in casibus, Jure permissis, Jus comprehendit, consuetudine approbatum. rit. 1. num. 59. 26.
Promissio omnis, quamvis iurata, tacitam conditionem continet, si res ita perdurent. rit. 164. num. 5. 391.
Promissore mortuo ante diem, debetur pena. rit. 165. num. 1. in med. 392.

Promotor.

Promotor in alio Collegio Neapolitano possit esse Vicecancellarius, & duas consequi portiones, unam scilicet, uti Promotor, alteramq; uti Vicecancellarius. rit. 8. num. 21. vers. Promotor. 77.

Prorex.

Prorex in casu absentia, ac necessitatis possit Locumtenentem sibi substituire. rit. 2. nu. 45. 36.
Possit ne privare de facto exercitio officii Judices, ac Auditores, durante biennio. nu. 60. 39.
Prorex haud valet inquirere, & in carceribus detinere Officiales perpetuos, praesertim Regentes Regiam Cancellariam. rit. 4. nu. 4. in fin. 47.

Prorogatio

Prerogatio termini. Vid. in verb. Termini prerogatio.

Prosper.

Doms. Prosper Petra Avus Authoris laudatur, qui ob singularem vitam, ac doctrinam, jurisq; praesentiam, ascitus ab Excellentissimo Lomense Comitum Neapoli, tunc Prorege, ejus motu proprio assumptus fuit Auditor Provincia Comitatus Molisi, in qua Oppidum aderat Vasti Girardi, quod per 120. annos stetit, prout ad praesens stat in demo, & familia Authoris. rit. 63. num. 3. 209.

Proventus.

Proventus fraudantes, qua pena puniantur. rit. 9. nu. 18. 81.
Proventus fructus dicuntur Jurisdictionis. d. rit. 9. nu. 15. 80.
Cujusnam sint proventus, si fiant ab Officiali, remoto ante executionem. nu. 16. fol. eod.
Proventus nomen est magis generale, fructus comprehendens, & redditus. d. rit. 9. num. 10. 79.
Vid. in verb. Redditus.
Proventuum divisio fieri debet inter officiales Magnae Curiae Vicariae quolibet mense. d. rit. 9. nu. 15. 80.
Vid. in verb. Lacumsevens.
Proventuum Ecclesiasticorum appellatione veniant ne distributiones quotidiana. d. rit. 9. num. 17. 80.

Provincia

Provincia, olim conjuncta, si bipartiat, & duo in illa constituantur officiales, salarium, quod uni debetur, est inter eos bipartitendum, & pro medietate rescandum. rit. 8. nu. 12. 74.
Provincias duas eodem tempore suscipere, arduum, usq; difficile est, ac ipsa natura abhorret. d. rit. 8. nu. 1. 71.
Quid, si amba administratore careant. num. 2. 71.
Provinciae duae jam divise, si uniantur, unusque rector, remoto altero, remaneat salarii additamentum rector

- rector ille obtinebit. d. rit. 8. nu. 9.* 73.
 Publicatio.
Publicatio attestacionum unius partis, qua in actis sunt, fieri potest: venientibus deinde attestacionibus alterius partis, fit quoque illarum publicatio. rit. 86. in cor. 263. & rit. 88. n. 1. 265.
Sarvetur ne Ritus iste in praxi. d. rit. 86. num. 8. 264.
Publicatio facta die feriato, licet processum non vitios, operatur tamen, quod pars, contra quam facta est, possit suos examinare testes. rit. 72. nu. 9. 239.
Publicatio fieri debet de quolibet testium examine ad instantiam unius, vel alterius partis. rit. 86. nu. 6. 264.
Publicatio in causa infra quatuor dies a die termini elapsi peti debet per partes, sed procuratores earum alias habetur ex tunc pro publicato in causa. rit. 72. in cor. 237. & nu. 2. 238.
Ac in actis scribi debet, ac si esset facta de consensu utriusque partis. ibid.
Quid sit publicatio in causa. d. n. 2.
Sit ne in usu publicatio in Curia Romana. num. 3. fol. eod.
Publicatio in causa facienda est in hujus Regni, & Civitatis tribunalibus, ac etiam baronalibus. d. rit. 72. nu. 4. fol. eod.
Fiat ne in Regno ipso jure eo ipso, quod terminus labitur probationis. n. 5. fol. eod.
Publicatio omittitur si dato termino nullus fuerit receptus testis, quamvis scriptura in eo fuerint prodanda, lapsa enim termino, ad conclusionem proceditur. d. rit. 72. n. 6. 238.
Omittitur quoque in causis summariis, in quibus neque terminus impartitur, sed vice ipse fit decretum, quod capiatur informatio, & loco publicationis fit actus, qui dicitur facultas ad dicendum. n. 8. fol. 239.
Publicatio sola, atque testificatorum scientia haud impedit testium receptionem. d. rit. 72. n. 7. fol. 238.
Publicatione facta, eodem die datur terminus ad recipiendam copiam processus, quo elapso de cetero partes non audiuntur, nisi staterit per magistrum actorum. Et qui negligens fuerit in dando copiam predictam, punitur ad penam tarenorum decem, excomputandorum in gapiis ejus. d. rit. 72. in cor. in med. & in fin. 237.
Publicatione facta, valeant ne iterum examinari testes, & in Curia errore, vel aliter nulliter recepti. d. rit. 72. n. 10. 239.
Itaque facta in causa si partes, aut aliqua ipsarum, petere terminum voluerint ad testium repulsam petere debent infra decem dies, a die assignata copia processus. rit. 73. in cor. fol.
Publicationem ante datur terminus de exceptionibus, & articulis, idque postquam oblatis sunt, post vero publicationem datur de omnibus etiam de instrumentis cum die, & consule. rit. 81. in cor. 254. cum. n. 2. in fin. 254.
Publicationis attestacionum inter ceteros effectus principem tenet locum testium reprobatio, impugnatio, ac repulsio. rit. 73. n. 3. 240.
Quando partibus impartiat testium repulsio. d. num. 3.
 Pueri.
Pueris, vulgo (paggi) debeantur ne salarium. rit. 99. nu.
24. *vers. Sed an merces.* 264.
 Pupillus
Pupillis, ac cetera persona privilegiata privilegio electionis fore minime utuntur contra administratores trahendo illos extra administrationis locum. rit. 45. nu. 19. 154.
Pupilli gaudeant ne miserabilium privilegio, quamvis miserabiles non sint. rit. 19. nu. 5. 109.
Pupillo beneficio succurritur restitutionis in integrum, ad pinguius probandum, modo probet se lasum. rit. 152. n. 3. vers. Excipiuntur. 369.
Ad quam restituatur pupillus per hoc beneficium a nu. 6. usque ad nu. 11. fol. eod.
 Pythagoras.
Pythagoras auditoribus suis imponebat meditari, & quinquennio silere, & quare. rit. 3. num. 1. vers. Hoc primum. 40.
 Qua.
Qua ritè, re. seq; processum, ex supervenientibus non sunt infirmanda. rit. 46. nu. 26. vers. Quod verò ex Ifern. 162.
 Quaestio.
Quaestio de vita, & militia. Vid. in verb. Feudales quaestiones.
 Raphael.
Raphael Fulgofius, cum esset juvenis, partem eorum litis acceptam nomine salarii, maturior factus, cum sanre quoque pauperibus distribuit. rit. 19. nu. 10. in fin. 111.
 Rata.
Rata quot habeat significationes, & qua dicatur. rit. 9. num. 9. 79.
 Ratificatio.
Ratificatio per solas litteras missivas sat est. rit. 105. num. 32. 305.
 Ratio, & Rationalis.
Ratio paritatis, seu aequalitatis est in contractibus servanda. rit. 46. nu. 4. 157.
Rationis reddenda opus quatuor includit, scilicet codices edi, calculum poni, reliqua reddi, & culpa purgari. rit. 45. nu. 17. 154.
Rationales quidquam consequi valent pro computorum Errarii revisione. d. rit. 45. nu. 16. 154.
 Reassumptio.
Reassumptio contractus a pro hoc collo Notarii defuncti facta ab alio, licentiam habente reassumendi, legitima judicatur, & potest instrumentum ad formam Ritus, presentari. rit. 34. nu. 5. cir. fin. 136.
Debeat ne liquere hac licentia reassumendi, an impartita sit, nec ne, ut instrumentum vim habeat. d. nu. 5. in fin. 136.
 Reclamans, & Reclamatio.
Reclamans a decreto non notificato peracto tempore dierum, sex, haud valet nullitates proponere. rit. 123. nu. 26. 328.
Reclamatio haud competit a decreto, admittente, vel reiciente suspicionem; bene tamen competit a decreto sancientem, suspicionem non recipi absque deposito, ob paupertatem non probatam. rit. 19. n. 9. cir. fin. III.
Reclamatio, qua appellationis vicem obtinent, licita

20. 28. 2. fontentis Sacri Consilii. rit. 1. n. 15. 16.
 Reconveneri, & Reconventio.
Reconveneri possit ne forum eligens in foro electo. rit. 67. in cor. 218.
Reconveneri non potest quis coram alio Judice, quam coram quo reconvenerit convenit, alias potest potest causam remitti ad Judicem primo loco deputatum. d. rit. 67. n. 23. 222.
Possit ne quis reconveneri pro re allodiali coram Judice feudali. n. 11. in med. 219.
Reconventio esse non potest, ubi conventio non est, d. rit. 77. n. 5. 219.
Nec ipsa substitit, nisi prius actio instantata, & parti notificata n. 6. fol. eod.
Potest tamen proponi post citationem, non antea. n. 9. fol. eod.
Cujus sit virtutis reconventio. n. 11. fol. eod.
Possit ne proponi coram consulis mercatorum, d. n. 11. in fin. 219.
Potest ne reconveneri coram laico Clericus, n. 12. fol. eod. & n. 19. 221.
Quid si lisis Clericus renunciaret. n. 14. 220.
Reconventio fieri nequit coram arbitris. d. rit. 67. n. 17. 220.
Quid coram arbitris, eligendis vigore statuti. d. n. 17. in med.
Possit ne fieri coram Judice prerogato, seu delegato. ibidem,
Quo tempore facienda sit. n. 18. fol. 221.
Tutus tamen erit, si fiat ante litem contestationem, vel paulo post d. n. 18.
Quomodo fieri possit usque ad conclusum in causa, immodum usque ad sententiam; Et ad quem finem. d. num. 18. in fin. 221.
Reconventio in criminalibus quibus in casibus fieri possit d. rit. 67. num. 16. 220.
 Redditus.
Redditus dicuntur deductis expensis, ac oneribus. rit. 9. n. 10. vers. omnes tamen. 80.
Eorum nomen genericum est, non tamen majus nomine proventus. d. n. 10. in med. 79.
Redditus superflui, percepti ex aliquo contractu, sortem, extinguunt principalem. rit. 20. num. 11. vers. Immo redditus. 115.
Quid, si percepti sint in modico excessu. ibidem circ. m. d.
 Regale.
Regale presidium. Vid. in verb. Rex Robertus.
 Regens.
Regens Magna Curia Vicaria, qui Locumtenens dicitur Magistri Justitiarum, possit cum uno ad minus ex Judicibus criminalibus sententias proferre, & pronunciare. rit. 53. in corp. & n. 1. 181. cum rit. 63. in cor. & n. 1. 205. 206.
Vid. in verb. Magister Justitiarum.
Id an procedat hodie, aucto numero judicum criminalium ad octo, civilium vero ad sex. num. 2. & 3. fol. eod.
Qua valeat determinare Dominus Regens Magna Curia cum voto unius Judicis, d. rit. 53. num. 13. 184.
Regens Mag. Cur. Vicaria non eligitur Magno Justitiaro, unig; (Grau Giustitiero) sed a Serenissimo Rege, & hodie a Domino Prorege. rit. 63. nu. 2. 206.
Valeat ne ad hoc munus assumi Civis Neapolitanus. d. nu. 2. in med. 206.

Ubi commendantur Dominus Carolus Spinellus, & Dominus, D. Fabritius Caracciolus, Dux Cirifalci, qui munus hoc exercuerunt magna cum laude. n. 6. fol. 296.
Possit ne esse Proregentes Civis Neapolitani. d. nu. 6. in fin.
Regentes Regiam Cancellariam quo precipuo munere fungantur. rit. 1. n. 8. 14.
Administrantur tamen modo ad hoc munus patritii Neapolitani, qui sunt de sedilibus. nu. 9. fol. 207. Reges.
Regem eligere liceat ne pupillis. Vid. in verb. Regnum, cui.
Reges Normandi hoc in Regno quot annis regnare, quot Cevi, & quot Andegavenses, quot Aragonii & quot denique Galli. In proem. num. 31. cir. fin. 8.
Reges nostri Catholici servare obstringuntur gesta per Regiam Joannam Secundam, & quartam. In d. proem. nu. 5. fol. 3.
Legitimi dicuntur hujus Regni successores. dicitur num. 5.
Regis interest, locupletes habere vassallos. rit. 46. n. 18. 159.
Regis munus est, totis viribus incubere, ut subditi pacifice vivant. rit. 84. n. 6. 258.
Cetera. Vid. in verb. Rex.
 Regia Camera, & Regia Majestas.
Regia Camera Summaria appellabatur olim Audientia rationum: & cura Regii patrimonii ad Sicilia rationales olim pertinebat, fuit tamen illa translata ad Regiam Cameraam a Carolo. 1. rit. 57. n. 5. & 6. 195.
Qua sint Regia Camera privilegia. n. 8. fol. eod.
Inter cetera pravocatur, ut ejus sententia in casu reclamationis ab ipsamet cognoscantur, quod privilegium a Serenissimo Ferdinando fuit si tributum. d. nu. 8.
Sacrum appellatur Tribunal. num. 9. fol. eod.
Quinam prestantiores viri hoc in tribunali residant, & quanta sit auctoritas. num. 12. & 13. 195.
Regia Camera Summaria merus non est executor alienarum sententiarum, sed mixtus; propterea dedecet tati tribunalis auctoritatem, alienas exequi sententias, non prius cognitis causa vocatis. rit. 46. nu. 26. vers. Quamobrem in med. 162.
Regia Camera Summaria regulariter pertractat de feudis, concurrante tamen interesse Regii Fiscii, & ubi fiscus est actor sive Reus. rit. 50. nu. 5. 173.
Regia Camera Summaria sit ne tribunal antiquius Sacra Regio Consilio. rit. 1. num. 21. vers. Contra vero. 19.
Vid. infra in verb. Tribunal.
Regia Majestas Coronam gerit ad formam sphericam, nullamq; admittit partitionem. In proem. n. 23. 6.
Regia Majestatis est, subjectis succurrere. rit. 46. nu. 16. vers. Quia. 159.
 Regii Consilarii, & Regium patrimonium.
Regii Consilarii nequeunt inhibitiones facere Magna Curia Vicaria in causis criminalibus, & Instrumentorum liquidationibus. rit. 46. n. 24. 160.
Ab invictissimo Carolo V. divisi fuere duas in aulas: In quatuor deinde, aucto numero Consiliariorum. rit.

- rit. 53. nu. 6. vers. Quamobrem.* 183.
Regi patrimonii quantum cura haberi debeat. rit. 57. n. 14. cum seq. 195.
- Regimen.
- Regimen Urbis à Jure in nobiles tantum est collatum rit. 160. n. 14.* 383.
- Regina.
- Regina multa pro filiis Imperium accurate exerant. In proam. n. 16. cum seq.* 5.
Cetera. Vid. in verb. Joanna.
- Regnum.
- Regna novissima consuetudine deferuntur per successionem, explosa penitus electione. In proam. nu. 10. in fin.* 3.
Regni Neapolitani, sic dicti à urbe Neapolis, describitur situs, ac spatium ambitus latitudinis, & longitudinis. Ac in quot olim, & hodie distributum sit provinciis. In proam. nu. 31. 8.
Quot habeat locus, & flumina, urbesq; non ignobiles. d. nu. 31. in med.
Ex urbibus ipsi, quot Archiepiscopati, quotq; Episcopali præfulgeant dignitate. ibidem.
Quotvè Regibus parvis hucusque. Ibidem in fin.
Regnum cui deferendum, cum quis desit de domo regia. In d. proam. nu. 21. in med. 6.
Liceat nè pupillis Regem eligere. ibidem.
Regnum dividi an possit, & debeat inter filios gemellos, natos scilicet uno, eademque tempore. In d. proam. nu. 25. 6.
Regnum Neapolitanum omni Jure respectat ad Serenissimum Regem Hispaniarum. In d. proam. num. 4. in fin. 3.
Regnum quid sit. Et an propriè dicatur Regnum si decem Diaceses non habeat, unamq; metropolim. In d. proam. num. 20. 6.
Regnum totum licet pro una provincia habeatur; Neapolitanum tamen est divisum in duodecim provincias. rit. 64. nu. 5. 209.
- Regulares, & Regulæ.
- Regulares possunt coram laico ferre testimonium. Vid. in verb. Monachi.*
Regula Cancellaria Summi Pontificis, vel Regis, hæud sunt leges generales. rit. 1. nu. 15. in fin. 15.
- Reipublicæ.
- Reipublica multum interest, ordinem habere plenum, præclarosq; in numero copioso habere patritios. rit. 160. nu. 10. in med.* 381.
Reipub. salus præmiis, ac pænis, veluti alimentis, & remediis conservatur. rit. 2. nu. 17. 32.
- Relaxatus.
- Relaxatus à Carceribus, qui jurejurando redire sponderat, si deinde nolens regredi, ad Ecclesiam confugiat, poterit nè expelli. rit. 43. n. 10.* 147.
- Relevium.
- Relevium in Regno à Ecclesia, & Universitate feudataria quomodo solvendum sit. rit. 4. nu. 16. vers. Sed universitas.* 51.
Relevium in Regno est medietas fructuum unius anni, nec in est feudo, neq; est onus feudi, sed extrinseca præstatio, ex consuetudine introducta. d. n. 16. in med.
Debeat nè interesse ob moram pro relevio non soluto. d. n. 16. circ. fin.
Relevium unde dictum sit. d. n. 16. in fin. 51.
- Remissio, & Remissoria.
- Remissionem convento petenti annuendum est. Nec*
- vassalli, se cognosci consentientes, præjudicant Baroni. rit. 46. nu. 11.* 158.
Possit utiq; Sacrum Consilium justè ferre decretum, quòd causa remaneat pro hac vice tantum, in præjudicium privilegiorum Baronis. nu. 13. 158.
Remissoria. Vid. in verb. Audientia testium.
- Reperta.
- Reperta in quo dissent à capitulis. Vid. in verb. Capitula.*
Repertorū copia deneganda est inquisito fisco reluctante, si declaraverit, habere testes pro repetitis. rit. 31. nu. 4. 134.
Repertorum copia regularitè dari debet, cum nominibus, & cognominibus, præterquam in causis gravibus. d. nu. 4.
In crimine tamen Lese Majestatis nec repertorū, nec capitulorum datur copia, nisi prius facta relatione Sua Majestati. nu. 5. fol. eod.
- Repulsari, & Repulsa.
- Repulsari minime possunt testes, ab ipsomet litigante producti. rit. 73. nu. 10.* 241.
Quamvis non examinati, sed solum adnotati in calce citationis ad testes. d. n. 10. 241.
Id intelligitur quoad illarum personas, secus, quoad eorum dicta. d. num. 10. vers. Quod peroptime. fol. eod.
Repulsari an possint testes post publicationem, si protestatio non præcesserit contra testes, & dicta ipsorum. d. rit. 73. nu. 13. 242.
Repulsa infra decem dies peti debet, facta in causa publicatione. d. rit. 73. num. 11. 241.
Quid de usu Sacri Reg. Consilii, concedatur nè quandoquæ, dummodo in actum conclusionis petita sit. num. 12. fol. 242.
Repulsa quibus in casibus concedenda sit, vel deneganda. d. rit. 73. num. 6. 240.
Competat utiq; repulsa in Judiciis summaris. num. 8. fol. eod.
Nùm concedi debeat calumniosè petenti. d. num. 8. in fin. 240.
Concedatur nè in causis criminalibus. n. 9. fol. 241.
Repulsa repulsa quando, & infra quot dies peti, & concedi debeat utriq; parti. rit. 74. in corp. 242. & num. 2. & 3. 243.
Quantus erit terminus repulsa repulsa. d. nu. 3. in fin.
Concedatur utiq; repulsa repulsa in causa criminali ad fisci, vel accusatoris favorem. num. 4. 243.
Si petita non fuerit infra terminum secunda dilatio repulsa, habebitur nè pro publicato. d. num. 4. vers. Quòd si.
Quid de usu tribunalium Regni. ibidem.
Concedenda tamen est, parte petente. num. 5. fol. eod.
Repulsa testium infra quem terminum petenda, facta publicatione. rit. 73. in cor. 239.
Datur quippe utriq; parti per dationem unius termini. ibidem in fin.
Repulsa testium dari debeat, si petatur cum clausula (si indigeat, &c.) d. rit. 73. nu. 4. 240.
Repulsa facta publicatione, infra quot dies fieri debeat conclusio, cum assignatione termini procuratoribus causa ad allegandum in scriptis, & infra quot dies. Quo termino elapso, proceditur ad causæ expeditionem brevitas, quam poterit. rit. 75. in corp. 245.
Repulsa in termino produci minime possunt articuli impertinentes, sed bene alii de directo contrarii. d. num. 2.

Quomodo tendant ad reprobationem testium repro-
batorum, non autem examinatorum in primo ter-
mino. rit. 73. num. 5. 240.
Repulsa terminus. Vid. in verb. Terminus.
Respondens, & Respondere.
Respondans, se referendo ad instrumentum, formaliter
dicitur respondere. rit. 70. nu. 15. 233.
Respondere non curans an, & quando habeatur pro
confesso. d. rit. 70. num. 13. fol. 232.
Respondere positionibus quibus in casibus non obstrin-
gantur principales. rit. 79. nu. 32. in fin. 252.
Quid si sit articulus Juris. nu. 33. fol. eod.
An, & quando teneatur procurator respondere per
verbum credo, vel non credo. num. 34. fol. eod.
Responsiones.
Responsiones partium, qua fiunt super articulis, ex-
ceptionibus, ac positionibus, fieri, possunt usque ad
conclusionem exclusivam, siue infra terminum pra-
cesserit citatio, quod veniat ad respondendum, siue
non. rit. 93. in corp. 272.
Responsiones super articulis, exceptionibus, ac positio-
nibus fieri possunt, ne dum per principales, sed
etiam per procuratorem, speciale tamen ad id man-
datum habentem. rit. 79. nu. 14. 251.
Requiritur tamen, ut instrumentum tenorem conti-
neat responsionis. num. 16. fol. eod.
Responsiones tam super articulis, quam super exceptio-
nibus oblatis, tum in causa principali, tum benefi-
ciorum fieri debent infra terminum, datum ad
probandum per ipsos principales, vel per procurato-
res, speciale mandatum habentes. rit. 70. in corp. 231.
cum rit. 79. in cor. 249. cum nu. 7. & 9. 250.
Ubi scribi debeant dictae responsiones, & per quem
ibi. in d. rit. 70.
In quam penam incidat pars, si responsiones praedi-
ctae non fiant infra terminum datum. ibid. in dicto
rit. 70.
Resistens.
Resistens. exequutioni. Vid. in verb. Exequutioni.
Restitutio.
Restitutio in integrum ad pinguius probandum qui-
bus personis concedatur. Vid. in verb. Beneficio.
Restitutio in integrum concedatur ne prodigis, Eccle-
siis, Hospitalibus, Xenodochiis, & Confrateriis. rit.
71. num. 4. 234.
Restitutio in integrum concedi ne possit in causa posses-
sonis manutenenda, re assumptionis Instrumenti, &
quando agitur remediis capitulorum Regni. d. rit.
71. num. 5. fol. eod.
Concessa uni ex colligantibus, extendatur ne ad
alios, cogiq; possint illa uti. num. 6. fol. eod.
Petita per minorem, quamvis postea renunciata in
causa individua, competat ne litis consorti, non pri-
vilegiato. d. num. 6. in fin.
Vide in verb. Beneficia.
Competat sane Clerico pro suis bonis patrimonialibus,
ad quorum titulum fuit ordinatus. d. num. 4. in fin.
Restitutio in integrum Jure Canonum non dicitur be-
neficium. Jure autem Regni primum, & secundum
beneficium nuncupatur, prima, scilicet, & secunda
restitutio ad pinguius probandum. d. rit. 71. num. 3.
fol. 233.
Concedenda num sit ad simplicem privilegiati peti-
tionem, nulla probata lesione. num. 4. fol. 234.
Quot vicibus, quando, & quibus concedi debeat. d.
num. 4. & num. 9. 234. 235.
 Tom. I.

Restitutio in integrum denegata, Decreto median-
te, quamvis ab eo reclametur, sententia adhuc exe-
quutioni demandatur. rit. 152. num. 16. 370.
Reus.
Rei captura minimè est committenda parti. Et in
mandato de capiendo poni debent verba (Quomodo
non accedant partes offensa) rit. 112. num. 5. &
6. 312.
Reo comparente, mandatum resolvitur in simplicem
citationem. rit. 115. num. 8. 314.
Reo contumace effecto. Vid. in verbo, Contumace.
Reo etiam post publicationem, & conclusionem licitum
erit se defendere, & suam ostendere innocentiam.
rit. 83. num. 5. in med. & num. 6. 257.
Reo renunciare haud licet termino defensionum rit.
75. num. 7. in fin. 246.
Reorum habilitationes triplici modo fiunt in Magna
Curia Vicaria. rit. 40. nu. 3. 143.
Reus capitali sententia damnatus, si rationem alicujus
administrationis reddere teneatur, retardatur
exequutio, donec eam reddiderit. rit. 45. num. 20. in
med. 154.
De consuetudine tamen id non servatur. ib. dem.
Reus delictum perpetratum valeat ne negare absque
matu perjurii. rit. 4. num. 3. vers. Hinc insert in fin.
47.
Possit ne doceri Reus orationes ad impetrandum lin-
gua silentium. ibidem.
Reus detineatur ne statim, ac constiterit contra eum
per unum testem de visu, & persona aliàs de fama
publica, in talibus, in quibus consuevit Curia il-
lum ponere ad torturam. rit. 41. in corp. 144.
Reus efficitur nemo, nisi indicia inspiciantur ex in-
formativo resultantia. rit. 29. n. 2. in fin. 131.
Reus, facta declaratione, quod testes habeat pro legiti-
me repetis, re integra, antequam data sit copia,
& perquisitus processus, admittitur ad revocatio-
nem, & reputantur testes rit. 31. num. 3. vers. Facta
autem. 134.
Reus grece unde dictus sit. rit. 28. nu. 15. 130.
Quis nam sit Reus. rit. 67. num. 10. 219.
Reus haud relaxandus est fidejussori in Regno nostro, et
si publicatione facta, de illius constet innocentia, ni-
si in crimine valde enormi, vel quando nova spe-
ctantur indicia. rit. 40. num. 2. in fin. 143.
Reus reconvenire non potest actorem coram alio Judo,
quam coram quo fuit conventus. rit. 67. nu. 23. 222.
Reus si habilitetur cum cautione de se presentando ad
omnem ordinem, molestari nequit ad Judicis libe-
rum, novis haud supervenientibus indiciis. Sed per-
necesse est, ut indicia sint de proximo, & promptio-
ra, etiam ad torturam. rit. 164. n. 13. 392.
Rex.
Rex Bohemiae antea Dux dicebatur, nunc vero Rex
sine Regno. In proam. num. 20. 6.
Rex dividere an possit. Regnum, & alienata revocare,
tam ipse, quam ejus successor, & siue sint bona Re-
gni, siue de regalibus. in d. proam. num. 25. 8.
Rex in Jurisdictionalibus juris habet assistentiam, pro-
pter quam in eorum quasi possessione lite pendente,
perpetuo est manutenendus. rit. 1. nu. 38. in med. 22.
Rex noster Catholicus sexdem Antistites nominat in
Regno. In proam. num. 31. in fin. 8.
Rex quidquam segregare valet à Corona, & Jure Re-
gni. In d. proam. num. 28. 9.
Rex Robertus fuit tertio genitus Caroli Secundi, ac
 N n n fra-

- frater Sancti Ludovici Episcopi Tolosani, & Regnum hoc adeptus fuit vigore sententia, in ejus favorem prolata. rit. 125. num. 6. 331.**
Propter nimiam ejus sapientiam habitus fuit alter Salomon sui temporis. dicto num. 6.
Quare in ejus tumulo intus Ecclesiam Santa Clara aspiciantur lupum, & ovem, simul comedentes. d. num. 6.
Ipsa quoque Rex capitula, seu conservatoria adinvenit, ad pacem inter Regni subditos conservandam, violentiamque comprimendam, tum quae inferitur à laicis adversus Clericos, aut è contrà, tum quoque quae à laicis adversus laicos, & à Clericis adversus Clericos. num. 7. fol. eod.
Quomodo proponantur praedicta capitula, seu conservatoria, sive potius regale praesidium. num. 8. fol. eod.
Impartiantur ne tantum in contumaciam. num. 9. fol. eod.
Usu, & consuetudine recepta sint utique haec remedia. num. 11. 331.
Cetera. Vide in verb. Reges.
- Ritus.**
- Ritus, & observantia idem sunt. rit. 1. num. 42. 23.**
Ritus in re, mos verò in sermone consistit. d. rit. 1. num. 43. fol. 24.
Ritus Mag. Cur. Vic. inventi, & excogitati ne fuerint à Regina Johanna Secunda, vel solum ejus ordine compilati, & riformati. In proem. nu. 7. & nu. 8. 3.
Ritus Mag. Cur. Vicar. Jus faciunt in Regno, & observantias tradunt tribunalibus inferioribus. rit. 1. num. 44. 24.
Servari ne debeant in Sacro Regio Consilio. d. num. 44. circ. fin.
Sint ne servandi in ceteris Regni Curii, laicalibus tamen non verò Ecclesiasticis. rit. 82. nu. 1. 255. cum rit. 119. num. 1. 321.
Debeat ne servari in Curii Ecclesiasticis ritus de liquidatione Instrumentorum. d. rit. 82. nu. 2. 255.
Quid in Curia Archiepiscopali Neapolitana, num. 3. fol. eod.
- Romana.**
- Romana Civitas initio sui paucas habuit leges, omnnesque Republicae in earum exordio. rit. 69. n. 1. 227.**
- Rustici.**
- Rustici nobilitatem assequuntur ex feudorum emptione; modo exuant sordidos mores. rit. 50. nu. 20. 178.**
- Sacerdos.**
- Sacerdos auricularius secretum custodire tenetur. rit. 3. num. 21. 45.**
Ipsi ne credendum sit, si dicat, de penitentis licentia secretum proplasse. num. 22. fol. eod.
- Sacrum Consilium.**
- Sacrum Consilium cognoscere potest de feudis quaternatis, in quibus fiscus tamen interesse nullum habet. rit. 50. nu. 3. 172.**
Vid. in verb. feudales, & in verb. Feudorum.
Si dubium oriatur in Sac. Consilio, num res feudalis sit, nec ne, remittitur articulis decidendus in Regia Camera, quo deciso, Sacrum Consilium ad ulteriora procedit. num. 7. 173.
Sacrum Consilium Neapolitanum, congregatis quatuor classibus, potest juris articulum determinare per modum legis. rit. 1. num. 16. 17.
Sacrum Consilium Neapolitanum fuit prius fundatum ab Alphonso I. Rege Aragonio, & non à Ferdinando. d. rit. 1. nu. 12. 16.
- Quo anno, & quousque rectum fuit in Monasterio Sanctae Clarae, demum translatum ad Castrum Capuanum. d. num. 12. 16.**
Sit ne per ampla ejus Jurisdictio in quascunque causas, & personas, iis tantum exceptis, quae fisci patrimonium tangunt. nu. 13. fol. eod.
De ejus prerogativis, & privilegiis remissive. d. nu. 13.
Quid de autoritate sententiae hujus Sacri Tribunalis. Vid. in verb. Sententia.
Tanta est autoritatis, ut ejus decisionibus merito terretur sit. Decius Jureconsultus. d. n. 13. in med. 16.
Illius scita legum, & auctoritatem, atque vim obtinent num. 14. fol. eod.
Sed non obtineat potestatem legis condendae. d. nu. 14. in fin.
Superius denique habet Collaterale Consilium. num. 15. fol. eod.
Vid. in verb. Collaterale.
A quo fuit divisum in duas aulas, & deinde in quatuor, aucto numero Consiliariorum. rit. 53. num. 6. vers. Quamobrem, 183.
- Salarium.**
- Salaria decrescere, diminuto labore, opus est. rit. 8. num. 11. 73.**
Salarium, additum duobus oratoribus, altero die functo, superstiti non accrescit. d. rit. 8. nu. 13. fol. 74.
Salarium Advocato an debeatur, & procuratori ad lites. Vid. in verb. Advocato, & in verb. Procuratori.
Debeat ne salarium Vicario Episcopi. Vid. in verb. Vicario.
Salarium Advocato quo tempore persolvendum sit, qualiterque constituatur. rit. 99. n. 13. 283.
Salarium à quo ministrandum sit tertio eligendo, discordantibus inter se Judicibus constitutis. rit. 39. n. 6. in fin. 141.
Salarium debeatur ne, etiam pro tempore absentia, officiali, discedenti cum licentia. rit. 7. num. 9. 67.
Modica in hoc intermissio habenda ne sit in consideratione. d. n. 9. vers. Hinc modica.
Quid si non redibit statuto tempore, excusabitur utique, si casu, & justè fuerit impeditus, n. 10. fol. 68.
Salarium debetur tantum subrogato, & non subroganti, in cujus locum durante absentia subrogatus fuit. d. rit. 7. n. 11. 73. & rit. 8. n. 20. 76.
Salarium debeatur ne tutori, in principio administrationis non petenti, nec à Judice constitutum. rit. 99. n. 23. 284.
Debeat quoque curator, praestito minori ad lites. num. 24. fol. eod.
Debeat etiam pueris vulgò (paggi) & qua aetate, d. n. 24. vers. Sed an merces.
Salarium hodie Officialibus M.C.V. praestatur de publico, & in Regia generali thesauraria: Ceteris officialibus à Regiis perceptoribus: Judicibus verò ipsius M.C. ex proventibus criminalibus. rit. 9. n. 2. 78.
Salarium officialibus de Regio Aerario Alphonsus Rex Aragonum constituit. rit. 14. n. 16. 95.
Salarium pro custodia à carcerato est persolvendum. rit. 43. n. 4. 145.
Salarium, pro dietis persolvendum, sit ne praestandum autè, vel post servitium. rit. 9. n. 5. 78.
Salarium, quod à publico debetur officialibus, est ne praestandum in initio anni, vel saltem post inchoatam

rata administrationem . d.rit.9.n.6. fol.eod.
Salarium, quod debetur Judici, Advocato, &c. si il-
lum contingat decedere infra annum, nūm totum
ad hæredes transmittatur, an pro rata . rit.8.num.
 19. 76.
Salarium si sit promissum, quod scilicet alii solverunt,
intelligitur promissa infima quantitas persoluta . rit.
 99.n.21. vers. Caterum. 284.
Quomodo operarii recipient mercedem, si laborem
ferre intermiserint, diequē integro continuare ne-
quiverint, quia aqua pluvia madefacti sunt . n.22.
 fol.eod.
Salarium, solutum anticipatè, possit nè repiti pro eo
tempore, quo non potuit administrari officium, ob
subsequens impedimentum . rit.9.num.6. vers. Sed
 quod. 78.
Salarium unicum debetur actuariis, & Judicibus,
quoties plures unico decreto absoluti sunt . d. rit. 9,
 num.7. fol.79.

Salerni Civitas describitur, eaq; laudatur ab anti-
quitate, virtutibus, & propter Sacrum Corpus
Apostoli, & Evangelistæ Matthæi . rit. 69. num.8.
 228.

Salutatio.

Salutatione denegans, inimicus presumitur . rit.5.
 n.12. in med. 58.

Satellites.

Satellites in captura delinquentis opus habent man-
dato Judicis, nisi illum reperiant in flagranti . rit.
 38.num.3. 138.
Mandatumsq; ostendere tenentur . n.4. fol.eod.
Satis non est, illos insignia gestare satellitum, aut
constare, quod sint satellites, nisi, & mandatums
habeant capiendi . d.n.4.vers. Quamobrem.
Sint nè à peccato immunes eripientes captum à satel-
litibus, vel etiã teneantur eripere . d.vers. Qua-
 móbrem in med.

Scenica.

Scenica representaciones honestis in locis minime fieri
debent . rit. 74. num. 11. vers. propterea paucis.
 245.

Schalæ.

Schalæ alterius prope edificare non licet, si illarum
luminibus officiat . rit.85.num.15. vers. Verum
 admissio. 262.

Scipio.

Dominus Regens Scipio Rovitus commendatur, ejusq;
celeberrimi nominis fama in hominum animis per-
petuo vivet . rit. 135. n.16. 351.

Sclopi.

Sclopi citrà tres palmos oblongi cum rotulis ferreis, &
duplici sclopetario forcipe instructi in urbe Neapo-
lis, suburbis, & pagis gestari prohibentur. Sicuti
prohibentur sclopi, quatuor circiter tantum pal-
mos oblongi, altero taurum ignario Chalibè fabre-
facti, rit.68.n.4. vers. Isidems dolicta. 223.

Scribæ.

Scribarum criminalium numerus denarius esse osten-
ditur . rit. 13. n.5. 91.
Scribarum Sac. Consilii officium infimum est in Regno,
& toto in Orbe terrarum . rit. 100. n.4. 286.
Scribas quos nunc appellamus, dicebantur olim sub-
actuarii fisci . rit. 13. n.2. 90.
In quibus versetur eorum officium . d.n.2. vers. Offi-
 cium.

Tom. I.

Scribæ criminales, & actuarii, nec olim, nec hodie
sedere consueverunt . d.rit. 13. n.6. fol.eod.
Scribæ fiscales actuarii criminales dicuntur . rit. 31.
 num.1. 133.
Scribæ fiscales sint nè idonei testes ad probandam cum
armis prohibitis apprehensionem . rit.38. num.7. in
 fin. 139.
Scribæ Mag. Cur. Vic. surgere nè debeant de loco suo,
postquam Judices sederint . Vid. in verb. Subactua-
 rii fisci.
Scribæ possunt minime fidejussiones, seu obligationes
capere, nec eas extendere, nisi ex delegatione actua-
 rii . rit.35. n.2. cir. fin. 136.
Possunt tamèn domum adire alicujus ad ejus explo-
randam voluntatem, quod vulgò dicitur, (Pigliar
 la parola) d.n.2. in fin.

Scrinia.

Scrinia apud Veteres Principes ad quid deserviebant,
& plura erant in Palatio Principis Scrinia; libel-
lorum scilicet, epistolarum, & dispositionum . rit.
 1. n.11. 16.

Scriptorium.

Scriptorium habet in hac Civitate Excell. Prorex ex
consuetudine, omnino sejunctum à Consiliis, ad la-
tus Principis collocatis: in eoq; duo adsunt viri à
secretis, unus justitiæ, alter verò belli sustinens
gubernaculum . rit. 1. n.11. 16.
 Undè nomen desumpsit scriptorium . d. n. 11.

Scriptura.

Scriptura presentata, intimata, ac reproducta, dicitur
de actis . rit. 113. n.3. 313.
Scriptura publica, ex Archivio desumpta, at probet,
tria requiruntur . rit. 26. n.6. 129.
Scripturarum amissio solo juramento probatur, con-
currentibus tamèn aliis adminiculis . rit. 65. n.9.
 vers. Probari autem. 211.
Scripturarum presentatio, jure communi attento,
apud actuarium tantum fit, non apud scribas . rit.
 30. num.1. 132.
Scripturæ ex more Mag. Cur. Vic. presentari debent
actuarius, & non Judicibus: modò exhibeantur an-
te processum conclusum, nisi ex mera Judicis equi-
tate, ejusq; jussu interveniente . rit. 82. num. 7.
 & 8. 256.

Secretarius, & Secretum.

Secretarius Regni aliquid ultra salariam recipere
non prohibetur. Sed quid de Secretariis Proregis.
 rit. 14. num. 11. 94.
Secreta sui Principis, ac patriæ propriæ quovis serua-
re constringitur . rit. 3. n.20. 44.
Quinam teneantur custodire secretum . n.15. 43.
Secretum dici quoq; debet, quamvis quinque homi-
nibus innotescat . d. n. 20. in fin. 44.
Secretum propalare, apud Persas flagitium fuit ma-
ximam, graviori supplicio dignum . d. rit. 3. num. 1.
 vers. Hinc nullum. 41.
Qua pena fuit hoc flagitium punitum in Vuestphalia
de ordine Imperatoris Octaviani . num. 20. vers. In
 Vuestphalia. 44.
Secretum servare multi, propter quod commendan-
 tur . d. n. 20. in med. 44.

Secula.

Secula pejora fuerunt, quàm ad presentis sunt . rit. 99.
 num. 1. 283.

Sedilia.

Sedilium nostræ Civitatis Neapolitana aliud alio no-
 N u ù 2 bilius

- Dilius non est, nullumque inter ipsa est discrimen, sed una, & par est omnium nobilitas. rit. 160. nu. 2. 380.*
Inter ipsos vero nobiles alter altero nobilior est. nu. 7. 381.
Rorum causa modoci sunt praedictii. num. 10. in mod. 381.
- Seditio.**
Seditio qua pona mulcentur. rit. 36. n. 6. 191.
Ubi memoratur immanis illa seditio urbis Neapolitanae de anno 1647. n. 2. 189.
- Sempar.**
Semper (dictio) continuationem, seu temporis perpetuitatem infundat. rit. 15. n. 6. 98.
- Senatus.**
Senatus Areopagitarum ab Atheniensibus in templo Martis fuit constitutus. rit. 1. n. 3. 14.
Senatus cum iudicat, vim non obtinet legis iudicatum, nec alii praedictum afferre valet. rit. 1. nu. 17. 17.
- Senior.**
Senior aetate preferendus est, data temporis paritate, in assequenda dignitate. rit. 101. n. 45. 294.
Seniores, & antiquiores preferendi sunt. rit. 2. nu. 6. 31.
Quid inter advocatos, causam proponentes, Vid. in verb. Advocati.
Quid in nostro Sacro Consilio servetur in voto ferendo, num incipiant juniores, id est ultimo loco ad munus adscripti. num. 9. 31.
- Sententia.**
Sententia, carens subscriptione Judicis, sed non lecta lata, valida est. rit. 37. nu. 4. 138.
Sententia, contra stylum prolata, nullitatis labe dicitur maculata. rit. 1. nu. 62. 27.
Sententia, errore corrupta, vel injusta, haud est exequenda. d. rit. 1. nu. 18. 22.
Sententia fortuna dicitur eventus. rit. 10. nu. 9. 83.
Sententia interlocutoria, qua nam dicatur. rit. 127. nu. 13. cum seq. 333.
Exempla traduntur sententia mera interlocutoria. nu. 15. 334.
Possit ne hac sententia revocari per eundem Judicem. nu. 16. & nu. 18. 334-335.
Quod Regni periti contrario imperio revocari annunt. d. nu. 18. 335.
Sit quoque interlocutoria sententia revocatoria interlocutoria. n. 17. fol. 334.
Sententia juxta ejus tribunalis stylum profertur, cui aliud tribunal fuerit adiunctum superioris jussu, ut accidit in arduis negotiis, in quibus Sacrum Consilium unitur Regiae Camerae, vel e contra. rit. 1. nu. 70. 28.
Sententia, lata contra stylum, & consuetudinem notoriam, nulla est. rit. 37. n. 3. 238.
Sententia primo est scribenda, deinde legenda. d. rit. 37. nu. 1. fol. 237.
Sed jure communi per Judicem, Jure autem municipali per actuarium tantum legi, introductum est. d. nu. 1. 1.
Esset utique nulla, & vitiosa sententia, si in ea omitteretur lecta lata. n. 2. fol. eod.
Legi tamen debet, Judice pro tribunali sedente. n. 4. in fin. fol. 238.
Sententia, qua Judex pronunciat, se non esse Judicem
- competentem, dicatur ne interlocutoria. Vid. in verb. Decretum.*
Sententia quo ordine sit proferenda, ac causa votanda quilibetque numerus attendatur. rit. 98. nu. 1. 280.
Ubi modus votandi in causis, tum in Sacro Consilio, tum in omnibus Civitatis hujus tribunalibus traditur remissive. n. 2. fol. 281.
Teneantur ne adjuncti votis inherere aliorum, vel de per se votare, vota diversa proferendo. num. 3. fol. eod.
Sententia, transacta in rem judicatum, demandatur executioni absque citatione partis contra quam lata est. rit. 128. nu. 23. 341.
Sententia, ut vim habeat definitiva, qua concurrere oportet. rit. 127. nu. 8. 333.
Sententia ubi non requiritur, semper adhiberi debet declaratoria pronuntiatio. rit. 140. n. 12. 356.
Quare. n. 13. fol. eod.
Sententiarum executio fit in M. Cur. Vicaria absque vocazione partis, contra quam fit. rit. 128. in cur. 335.
Sententiarum tria reperimus genera, & quae nam sit sententia definitiva. rit. 127. n. 7. 333.
Quae requirantur ut sententia vim habeat definitiva. nu. 8. fol. eod.
Sententia, & decreta Sac. Consilii ab hominibus haberi consueverunt oracula, non secus, ac a Delphico Tripode prolata. rit. 1. nu. 13. vers. Cujus Areopagi. 16.
Sententia Regum, ac Principum, qui aliis subiciuntur, minime legis habent auctoritatem. d. rit. 1. nu. 14. in fin. 16.
Sententia Sacri Consilii, cum proferantur sub nomine Regis, quamvis pro lege habenda non sint, haberi tamen debent pro stylo, & observari maxime a Curia inferioribus. d. rit. 1. nu. 17. in mod. 17.
Sententia Sacri Consilii est inveteratissimo stylo, intimationem non requirunt, cum publici legantur, sed expenditur mandatum de parendo. rit. 129. n. 24. 341.
Sententia varia fuerunt nam solum inter diversa praetoria, sed in eadem quoque servatu manserit temporibus. rit. 1. nu. 18. in mod. 17.
- Sequestrum.**
Sequestrum lite pendente, prohibitum est. rit. 127. n. 1. 332.
Quid si fisco aliquid debeatur. n. 2. fol. 333.
- Servientes.**
Servientes Curiae graviter multandi sunt, si receperint aliquid a partibus, dum salarium habent. rit. 42. nu. 6. 144.
Servientes Curiae multis nominibus appellantur. rit. 104. nu. 1. 301.
Servientes, & Notarii Curiae, seu Almonerii nihil recipere debent a captivo, & sub qua pona. rit. 42. in cor. & n. 1. & 2. 143. 144.
Nepi cum aliquam examinationem, vel executionem faciunt. ibid.
Idque procedit in criminalibus tantum. n. 3. 144.
Quid tamen in civilibus possint ne aliquid recipere. d. nu. 2.
Memoratur abusus in nonnullis locis, quod servientes possint sibi fata facere, recipienda pignora antehabere

re propria.d.n.2.
 Quid si teneant obsessum, petente eodem custodito.
 nu.5. 144.
 Servientes, quatuor Curia debent deputari qui silen-
 tium indicent, & penas exigant.ris.104. in corp.
 301.
 Servientibus Curia deponentibus contra aliquem in
 criminalibus, num sit adhibenda fide d.ris.104.nu.
 2. fol.eod.

Servitus, Servitus, & Servus.

Servire nunc liceat per substitutum. rit. 2. num. 47.
 36.
 Servitus ne luminibus officietur, an, & quando com-
 petat vicino fenestras habenti in pariete divisorio,
 & ex parte Kividarii vicini. rit. 85. num. 10.
 261.
 Vid. in verb. Fenestra.
 Servitus quomodo constituitur, & quanto tempore
 acquiritur super certa re feudali. d.85. num.8.
 260.
 Servi naturaliter inuicem sunt dominorum. rit. 115.
 num.4. 314.
 Servus, & vassallum domino suo praesto esse in sum-
 mo, ac certo vita discretionis, & mortem pro eo
 modum vivere, sed appetere, gloriosum est rit.7. nu.
 7. 67.
 Adducitur exemplum Philocratis. Vid. in verb. Phi-
 locrates.

Servius.

Servius Sulpitius commendatur a Tullio, quod litium
 anfractum semper tollere maluerit. rit.10. num.3.
 82.

Significatio.

Significatio multae sunt species. rit. 30. num.3.
 133.

Silentium.

Silentium frangentes in M. C. V. arbitrio Domini Re-
 gentis puniuntur. rit.103. nu.15. 300.
 Quis deputari debeant in Curia, qui silentium iudi-
 cent. Vid. in verb. servientes.
 Quibus competat onus indicendi silentium. rit.104.
 num. 3. 302.
 Silentium nedum a litigatoribus, sed a Consiliariis,
 ac Judicibus servatur donec causa commissarius
 relationem faciat. rit.103. num.10. 300.
 Procuratoribus quoque est injunctum silentium. nu. 13.
 fol.eod.
 Silentium seu taciturnitas satis laudatur. Et damna
 recensentur, quae per silentium evitantur. rit.3. nu.
 1. 64, & 65. & dicto rit.103. num.1. 299.

Sixtus.

Sixtus. V. in verb. Pontificas.

Societas.

A societate Jure receditur, pacto contrario non obstante,
 scilicet non recedendi. rit.155. nu.5. 373.
 Societati humanae nihil admodum accommodat, conjun-
 ctamque dissolvit, quam fidei infirmitas in plerisque
 hominum. rit.159. num.1. 377.

Solitum.

Solitum unico, & singulari actu peroptime probatur.
 rit.1. nu.53. in med. 25.
 Ultimus actus inspicitur debet ad illud inducendum. d.n.
 53. in fin.

Sollicitatio.

Sollicitator causa. Vid. in verb. Pragmaticis.

Solan.

Solan suis legibus constituit omnes magistratus ex no-
 bilibus ac locupletibus. rit.14. nu. 48. vers. Et pro
 coronide. 96.

Soror.

Soror possit ne petere partem successionis feudorum,
 quotiescunque frater contumax est in praestanda
 dote de paragio. rit.50. nu.10. vers. Ex quo. 174.
 Idque habeat ne locum tantum in feudis Longobardis
 ibidem.

Sportula.

Sportula pro actu executionis quanta sit. rit.14. nu.6.
 vers. Reliquum. 93.
 Sportularum in exactione standum est pandecta, qua
 deficiente, admittitur, qua locis convicinis viget,
 in quibus si difformis sit utendum est, qua utitur
 Mag. Cur. Vicaria. d.n.6. fol.eod.
 Sportulas exigere ex vetustissima consuetudine, quibus
 in casibus Judices exigere queant. d.rit.14. nu.7. vers.
 Quibus tamen. 93.
 Exigant ne illas Regii officiales, & Capitanei terrarum
 demanialium. ibidem.
 Sportulas si Judex recipere renuit, eo quod victori re-
 laxavit, possit victor a parte victa repetere. d. nu.7.
 fol.eod.
 Sportula. Vid. in verb. Trigesima.

Statutum.

Statutum, certam exigens probationem, non propter
 alias legitimas excludit. rit.123. n.17. 327.
 Statutum certam exigens solemnitatem, non infir-
 mat contractum, juramento firmatum. rit.128. nu.
 11. 338.
 Statutum in casu dubio interpretationem recipit a
 jure communi. rit.123. n.15. 327.

Stipendiat, & Stipendium.

Stipendiat a Curia, & ab ea habens gagia in alio lo-
 co, si exire habeat pro beneficio ipsius Curiae, expensas
 tantum assequitur. rit.30. num.2. vers. Quod autem
 133.
 Baractariam quoque committeret, si pecuniam recu-
 peret a partibus. d. vers. Quod autem.
 Stipendia debentur Judicibus M. C. V. & proventibus
 Curia singulis mensibus. rit.9. n.1. in med. 78.
 Stipendia decrescere, diminuto labore, opus est. rit. 8.
 num.11. 73.
 Stipendium Dominorum de Consilio Sanctae Clarae erat
 olim ducatorum sexcentum, fuit vero auctum ad
 ducatos mille. rit.14. nu.16. 95.
 Stipendium, quod datur advocatis, ac Judicibus, non
 dicitur merces, sed datur potius ad remuneran-
 dum. Hinc honorarium merito appellatur. rit.8. nu.
 18. in med. 75.

Stylus.

Stylo potius, quam consuetudini standum est. rit. 1.
 nu.62. 27.
 Stylum nullum inducit, nec ullam consuetudinem
 usus difformis. d.rit.1. num.73. 28.
 Quid si diversitas proficeretur ex actibus compati-
 bilibus cum ipsa consuetudine. d.nu. 73.
 Stylum quem debeat sequi Judex appellationis, num
 suae, vel ejus Curiae, a qua fuit appellatum. d.rit.
 1. nu. 68. 28.
 Stylum quem servabit Judex delegatus, an nempe Ju-
 dices delegantis, vel suum. d. rit.1. num.70. in fin.
 fol. eod.

Stylus

- Stylus alienjus particularis notarii attendendus est.** d. rit. 1. num. 71. 28.
- Stylus, citationem non præexigens ad videndum examinate testes, non est tanta virtutis, quis præexigatur citatio, ad videndum jurare testes.** d. rit. 1. nu. 67. 27.
- Stylus dicitur usus, & observantia non omnium gentium, sed Curiarum, & tribunalium tantum.** d. rit. 1. nu. 60. 26.
- Sit ne in unaquaque Curia respectivè servandus d.** nu. 60.
- Sit quoque stylus de substantia judicii.** nu. 61. in med. fol. 27.
- An sit pro lege servandus, quamvis in contrarium sit Juris dispositio.** d. n. 61. in med. & in fin.
- Stylus loci contractus si dissentiat à stylo loci Judicii, cui standum sit.** rit. 1. nu. 72. 28.
- Stylus quanto tempore inducatur.** d. rit. 1. nu. 64. 27.
- Stylus quismam servabitur, cum diversi, & prorsus disjuncti ordines simul conjunguntur superioris jussu, prout accidit arduis in causis, in quibus Sacrum Consilium adjungitur Regiæ Camera, vel è contrà, an illius tribunalis, cui aliud adjungitur, an verò adjuncti.** d. rit. 1. nu. 70. 28.
- Stylus recipiendi testes per Notarium, cum non repugnet juri communi, fidibus, & processibus, probatur.** d. rit. 1. nu. 67. fol. 27.
- Stylus si ex receptis probationibus in aliqua causa extare constet, in alia deinde causa edoceri, haud oportebit.** d. rit. 1. num. 65. 27.
- Idem erit, si stylus sit notorius.** d. nu. 65.
- Satis ne sit, Judicem esse instructum de stylo à viris, sic attestantibus.** nu. 66. fol. eod.
- Inquiratur ne stylus ex inspectione aliorum processuum.** d. nu. 66. vers. Necnon. fol. eod.
- Subactuarii.**
- Subactuarii dicuntur scriba, quia subsunt actuariis.** rit. 35. num. 1. 136.
- Qui nam comprehendantur sub nomine subactuarii.** rit. 91. nu. 5. 268.
- Subactuarii fisci, aliique Notarii, scribentes in aliis locis M. C. surgere non debent de loco suo, postquam Judices sederint.** rit. 13. in corp. 90.
- Subactuarii omnes recipere non audeant fidejussiones, & obligationes, nisi de conscientia, & voluntate Actorum Magistrorum, seu alterius eorundem: quo casu registrari faciant in quinterno communi, & ponant, ac scribant in actis.** rit. 35. in corp. & num. 2. 136.
- Subiecti.**
- Subiectis succurrere, eosque ab omni oppressione tuori, proprium est Regiæ Majestatis,** rit. 46. nu. 16. vers. *Quin.* 158.
- Subrogans, & Subrogatus.**
- Subrogans semper tenetur de facto illius, quem subrogavit.** rit. 2. num. 48. 36.
- Subrogatus in locum absentis, potest officium exercere, etiam in casu mortis, & donec illud provisum fuerit.** d. rit. 2. nu. 49. vers. *Subrogatus.* 37.
- Substituens, Substituere, & Substitutio.**
- Substituens an, & quando de defectibus teneatur substituti.** rit. 2. num. 48. in med. 36.
- Per exhibitionem substituti liberetur ne substituens ab omni obligatione.** d. num. 48. circ. fin. vers. *vide m.*
- An, & quando de delictis teneatur substituti, ejusque pendente inquisitione, debeat substituens suo jure privari, vel suspendi.** rit. 122. nu. 7. 325.
- Substituere qui nequeunt in aliquo munere, nec momento temporis queunt proprium exercere per alium nisi ex speciali Principis indultu.** rit. 2. u. 37. vers. *Omnes.* 35.
- Substitutio procuratoris, facta præcedente constitutentis facultate, differt ab ea, quæ absque prædicta facultate fit; nam primo casu non poterit à substituente revocari: Et neque ex facto substituti tenetur, nisi culpa probetur; Secundo verò casu, & tenetur, & revocari potest.** rit. 107. nu. 3. 307.
- Summus Pontifex.**
- Summus Pontifex eo ipso, quod talis præconizatur, Juris utriusque doctor efficitur, auctoritate, non scientia.**
- Suspicio.**
- Suspicio, proposita per Reum, principaliter contra eum adversus unum ex Judicibus paribus votis prolatis, militet ne.** rit. 53. nu. 1. 184.
- Ubi offertur decisio negativa Reg. Camer. Summaria.** d. num. 11.
- Suspiciones quænam militent adversus fisci patronum.** rit. 18. nu. 3. & 4. 106.
- Syndici.**
- Syndici aliique fructus universitatis in exactos, invariabiles, & ordinarios persolvere non tenentur.** rit. 45. num. 9. circ. med. 152.
- Syndici ceterique Universitatum administratores ex penalibus Regni legibus nonnunquam denunciare tenentur magistratibus superioribus patrata facinora in eorum territorio.** rit. 4. num. 10. in med. 49.
- Quibus in casibus excusentur, non denunciando. Et quando teneatur prædecessor, vel successor.** ibidem.
- Teneantur quoque leviter denunciare percussiones, & offensiones, unquibus factas aliquid.** in fin.
- Syndici, & Electi universitatis substituere non valent, præsertim tamè loci consuetudine.** rit. 2. n. 49. circ. fin. 37.
- Tabularii.**
- Tabularii nostri Sac. Consilii queant ne factre claudere fenestras absque antonibus, nisi Judicis sententia confirmante.** rit. 85. num. 15. 268.
- Tacere, & Taciturnitas.**
- Tacere loquenda, indignum, & vituperandum videtur.** rit. 4. num. 1. 46.
- Taciturnitas.** *Fid. in verb. Silentium.*
- Templum.**
- Templum domus professe Patrum Jesuitarum commendatur.** rit. 1. num. 19. in med. 17.
- Tempus.**
- Tempus decemdi, idest, decem dierum, quod Jure datur ad appellandum, currit à die cognita sententia.** rit. 123. nu. 10. 327.
- Requiratur ne scientia per intimationem, vel satis fit quacumque notitia.** n. 11. cum duobus seq. fol. eod.
- Vide in verbo, Terminus præfixus.**
- Quid in Sacro Consilio, currat ne tempus à die lata sententia.** num. 14. 327.
- Quodnam tempus detur ad appellandum per Constitutionem Mediolanensem, & à quo die currat.** nu. 25. 328.
- Tempus viginti annorum militia, militi veterando concessum, suum ad consequendum privilegium, debeat ne esse continuum; adeo nec infir-**
mita-

Terminis temporis intermissio Suppleri nequeat per aliud tempus. rit. 27. nu. 3. 128.

Terminus.

Termini prorogatio ab ejusdem reintegracione differt rit. 69. nu. 6. 228.

An, & quando concedi possit rit. 89. n. 4. in fin. 266.

Termini prorogatio latior non debet esse primo termino, idque procedit in omni prorogacione. rit. 127. nu. 35. 329.

Ubi nobile memoratur pium opus S. Caroli Borromei Termini quot concedendi sint procuratoribus ad denunciandum per unum principales. rit. 69. nu. 17. in med. 330.

Idque concedi ne possit procuratori, generatim constituto, non verò speciatim ibidem.

Vid. in verb. Terminus ad denunciandum.

Terminus concessio si fuerit aliquid obiectum, gradui, seu currere non potest, donec disceptatum erit de obiecto. d. rit. 69. nu. 10. 229.

Sic ne opus decreto Judicis, quod terminus datus currat. num. 11. fol. eod.

Termino, dato ad probandum, & ponendum, in ultimo die ipsius termini, vel ad plus sequenti debet poni terminus ad examinari faciendum. rit. 78. in corp. 248.

Termino, dato minori ex causa speciali, potest etiam uti major cum eodem privilegio. rit. 90. n. 3. 267.

Terminum ampliari, & moderari valet Judex ex aliqua causa. rit. 69. nu. 5. 227.

Terminus ad denunciandum semper conceditur procuratori, generatim constituto, antequam lis evertat suum principalem inchoetur. rit. 154. n. 3. 372.

Detur ne terminus iste non solum Procuratori, sed cuicumque Excusatori. num. 4. fol. eod.

Detur ne quoque in causis executivis, & liquidationis instrumentorum. num. 5. fol. eod.

Terminus ad examinandum raro datur ffico, sed bene aliis. rit. 90. in corp. 266.

Terminus ad examinari faciendum datur, & ad probandum habendum. rit. 152. nu. 1. 369.

Verum ad probandum habendum hodie non admittit usus. d. num. 1. in fin. 369.

Terminus ad allegandum. Vid. in verb. Dilatio.

Terminus ad ponendum, & probandum qualibet in causa, tam civili, tam criminali dandus est competens, juxta materiam causae, & locorum distantiam: Eoque dato, fit commissio examinationis testium rit. 69. in corp. 226. cum rit. 73. in corp. 245.

Unus terminus dari debet in causa, tam ad ponendum, quam ad probandum super articulis. d. rit. 69. nu. 2. 227.

Detur quoque terminus ad procedendum articulos. d. num. 2.

Terminus ad probandum. Vid. in verb. Terminus si sit datus.

Terminus ad repulsam brevis esse debet. rit. 73. num. 14. 242.

Terminus concedendus quodque est post conclusum, ad concomitandum scripturam, etiam privatam, cum clausula tamen, ut de testium depositionibus ea ratio habeatur, qua de Jure habenda est. rit. 127. num. 12. 333.

Terminus currit minime, donec principalis depositio fiat. rit. 70. num. 7. 232.

Terminus, datus in causis, in quibus petuntur benefi-

cia restitutionis in integrum, &c. est medietas termini, dati in termino, dato in primo beneficio, vel ad probandum concessio. rit. 71. in corpore. 233.

Terminus, datus in sententia, prorogari non potest. rit. 123. num. 34. 329.

Terminus datus si absorbeat a diebus feriatis, puta si datus sit terminus duorum mensium, ex quibus quinquaginta fuerunt dies feriati, isti quinquaginta dies restituuntur per restitutionem in integrum ex illa clausula generali, si qua mihi justa causa, &c. rit. 92. in corp. in med. 268.

Detur ne terminus in beneficio restitutionis dierum feriatarum. ibid. in princ.

Terminus dierum quinque infra quem nominatio testium est facienda, currere non incipit, nisi a decreto, quod terminus currat. rit. 140. num. 2. in medio. 354.

Datusque intelligitur, quando incipit currere. num. 3. 355.

Terminus impartendus est minime, ubi de mero agitur Juris articulo. rit. 123. num. 37. in fin. 329.

Terminus impartendus an sit petenti illum, Judicio intentato revocationis feudi ante assensum, juxta terminos Constit. Regni: Constitutionem Diva Memoria. d. rit. 123. num. 37. 329.

Ubi adducitur decis. Sac. Consil. d. nu. 37. in med. 329.

Terminus impartitur ambabus partibus, Adori scilicet ad probandum, Reo ad se defendendum. rit. 90. num. 2. 267. Vid. in verb. Terminum singulis.

Terminus in citatione datur secundum locorum distantiam, & dies citationis in termino non computatur. rit. 123. in corp. 225. & num. 1. 326.

Vid. in verb. Terminus quot dierum.

Terminus omnis non nisi semel sit ne concedendus. rit. 69. num. 5. vers. Et deum. 227.

Terminus praefixus cum intimacione ea non subsequuta, haud praeterit, incipit enim ab ipsa intimacione. d. rit. 123. num. 15. 387.

Exquiratur ne actualis intimacio, & notificacio, vel facta erit scientia, aliunde habita. num. 6. fol. eod.

Terminus prorogari an possit ab legitima causa. rit. 69. num. 5. vers. Prorogari. 228.

Terminus quot dierum spatio claudatur jure communi, & quot Jure Regni. d. rit. 69. n. 2. in fin. 227.

Concedatur ne arbitrio Judicis, considerata distantia locorum. ibidem.

Non tamen excedere debet tres menses. nu. 3. fol. eod.

Possit ne dari terminus brevior, maxime Jure pontificio. nu. 4. fol. eod.

Terminus quot dierum detur ad proponendas nullitates adversus decreta interlocutoria. rit. 123. nu. 7. & 8. 327. & nu. 14. 327.

Curat ne a die scientiae, & notitiae decreti, vel a die intimacionis. d. nu. 14. & nu. 16. & 18. fol. eod.

Reclamans a decreto non notificato, valcat ne nullitates proponere, peracto tempore dierum sex. num. 26. 328.

Terminus singulis in causis impartendus est, & parti notificandus, eoque petito, & denegato, sententia nullitate pollet evidenti. rit. 69. nu. 12. 229.

Terminus si sit datus ad probandum in causa civili, vel criminali, & una partium aliam citare fecit ad videndum juramenta testium, ad penam solitam per Curiam, qua citata non comparuit: detur ne terminus excusatori ad denunciandum, & comparere faciendum post literas comestatas. rit. 154. in corp. 360.

- Testamentum.**
Testamento deperdito, duo testes ad probandam sufficiunt ejus solemnitate, quamvis in ejus confectio-
 ne septem sint necessarii. rit. 69. num. 9. vers. Quini-
 mo. 211.
- Testandi facultas.**
Testandi facultas, alicui tributa, data intelligitur se-
 cundam loci consuetudinem, ubi ultima tabula
 condantur. rit. 1. nu. 58. 26.
- Testator.**
Testatore disponente erogari centum per Titium in ho-
 neficium nonnullarum personarum, minime cogit-
 tur Titius, personas specificare. rit. 4. nu. 17. 52.
- Testimonium.**
Testimonio Religiosi magis credendum est, quippe qui
 mentiri non presumuntur. rit. 144. num. 10. in med.
 361.
- Testimonium Clericorum**, ac Sacerdotum praefertur
 depositionibus laicorum, eorumque singulorum dictum
 vim sustinet duorum testimonium. rit. 83. nu. 5. in med.
 257.
- Quid in testibus examinandis ad defensionem.** ibid.
- Testimonium hominum de quavis re** pro secuti pravi-
 tate facilius obtinetur. rit. 73. nu. 1. 240.
- Hominumque testimonia** rari, omniumque testimonium
 verba in suspicionem adduci, & recusari possunt.
 nu. 2. fol. eod.
- Testis.**
Testes ad defensionem examinandi sunt coram Judice,
 tam Jure communi, tam Regni. rit. 83. num. 1.
 256.
- Testes**, ad instantiam unius partis producti, produci,
 & examinari quoque possunt ad alterius petitionem,
 absque citatione alia. rit. 155. nu. 1. 373.
- Testes**, citatos in termino, eo elapso posse examinari,
 simpliciter permittit Ritus Curiae Archiepiscopalis
 Neapolitanae. rit. 149. nu. 3. 366.
- Qua sit hodierna praxis.** d. n. 3. in med. 366.
- Testes ex injuria**, errore, vel alio modo nulliter re-
 cepti, valent iterum examinari, facta in cau-
 sa publicatione. rit. 72. nu. 10. 239.
- Testes**, in criminalibus non repetiti, possint ne repe-
 ti post publicationem, ac didicitis testificatis. rit. 86.
 nu. 4. 263.
- Testes in criminibus**, in Civitate commissis, Sarbar-
 bis, & Casalibus, a quibus examinentur. Ac ex-
 tra Civitatem quibus eorum committendam sit
 examen. rit. 141. nu. 4. 357.
- Quid adversario instante**, illos recipi coram Judice,
 vel ipse hos testes suspectos habeat, an Judex se con-
 ferre debeat ad locum, ubi testes degunt, suppedi-
 tato salario per petentem, vel per fiscum. num. 7.
 fol. eod.
- Testes**, in Curia producti, sed altera ipsarum, exa-
 minare non debent Judices extra Curiam, nisi mi-
 lieres fuerint, aut persona egregia, vel gravi infir-
 mitate detenta, aut alio modo impedita; Et tunc
 pro predictis examinandis accedendum est ad ali-
 quam Ecclesiam; pro infirmis vero, ad loca hone-
 sta ubi predicti morantur. rit. 142. in corp. 358.
- Testes in Sacro Consilio** si extra Civitatem recipiendi sint
 in causis valoris infra ducatos 500. eorum audien-
 tia indistincte committitur Ordinario loci, vel vi-
 ciniori non suspecto. In excedentibus vero dictam
 summam usque ad mille, accedit Examinator, de-
 negata audientia; sic etiam supra mille, sed cum
 quo salario. rit. 158. num. 6. vers. Cum vero
 376.
- Testes**, jurantes die non feriata, etiam die feriata
 examinari possunt. rit. 143. in corp. 366. & rit.
 156. in corp. 373.
- Quamvis examinati die feriata non probent**, id li-
 mitatur in multis casibus, videlicet hoc casu: nu. 1.
 & 2. fol. eod.
- Testes jurare possunt**, & deponere in ultima die ter-
 mini vocata parte in Curia, usque accusata contum-
 macia. Quid si testes jurent die non feriata, audiri
 & examinari possunt die feriata. rit. 143. in corp.
 359. & num. 2. & 8. 360. & rit. 145. in corp. 360.
 cum rit. 148. in cor. 366.
- Examinari** ibidem possunt in ultima die termini,
 absque citatione ad videndum eorum juramenta. d.
 rit. 143. num. 1. 360. & rit. 148. in corp. 366.
- Testes jurare si feci ad mei petitionem**, potest quoque
 Adversarius meus eosdem jurare facere pro se, sine
 alia citatione de novo. Et etiam presente ipso Ad-
 versario meo super suis exceptionibus, & articulis.
 rit. 155. in corp. 373.
- Sub qua pena** citentur testes. ibid.
- Testes jurati in verbalio**, eo elapso examinari possunt.
 rit. 78. nu. 1. 248.
- Exigatur** Judicis concessio ob justam, & rationabi-
 lem causam. rit. 49. num. 1. 169.
- Quid si fuerint solum citati.** d. rit. 78. num. 2.
 fol. 248.
- Testes**, jurati tempore commissionis, post commissio-
 nem examinari valebunt. d. rit. 149. nu. 4. 367.
- Si juraverint extra Judicium**, deponere valebunt in
 loco Judicii. num. 5. fol. eod.
- Testes**, moniti quid veniant ad testificandum, si se
 subtrahant odio, timore, vel gratia alterius partis,
 habentur ne pro productis, ac si deposuissent contra
 Adversarium, & in beneficium producentis. rit.
 127. nu. 10. 333.
- Ubi adducitur decis. Rot. M.C.V. in criminalibus.**
- Testes produci possint** ne Clerici, & Monachi. Vid. in
 verb. Clerici, & in verb. Monachi.
- Testes**, producti, & jurati in termino, examinari de-
 bent infra ipsum terminum, nisi justa, & rationa-
 bilis causa moverit Judices ad concedendum, ut
 testes, jam jurati in termino, ultra predictum ter-
 minum examinentur. rit. 69. in corp. 226. cum
 num. 18. 230. Et rit. 71. in corp. 233.
- Sed jure communi** attempto, recipi possunt testes, ju-
 rati in termino, etiam eo elapso.
- Quod universalis praxi** receptum est. d. num. 18. &
 rit. 78. nu. 1. 248.
- Idque servatur** in omnibus Curia Regni d. nu. 18.
 230.
- Quid in causa criminali.** d. num. 18. in fin.
- Testes**, qui producuntur in quibuscunque causis civili-
 bus, tam per actores, tam per conventos, si citati
 infra terminum, partibus datum ad probandum,
 infra terminum ipsum non juraverint, con-
 ceditur ipsis partibus, quod per dies tres post eun-
 dem terminum immediate sequentes, testes pra-
 dicti examinari possint, & testimonium deponere
 veritatis. rit. 149. in corp. 366.
- Sic ne hic stylus omnium Regni Curiarum** num. 2.
 fol. eod.
- Testes**, quamvis citati, super fidibus examinati, quas
 ante scripserunt, nihil probant. rit. 77. nu. 4.
 248. N s

Nisi facta fuerint de ordine Judicis. n. 5. fol. eod.
Testes quomodo examinentur ex more Magnæ Curie
Vicaria. rit. 142. num. 1. 366.
Testes recipi possint ne, nil obstante publicatione jam
facta, si Judicis, vel examinantis culpa jam depo-
suerint. rit. 86. num. 2. 263.
Quid si instrumentum productum fuerit, quod te-
stium probatione indigebat ad concomitantiam. n. 3.
fol. eod.
Vel si privata scriptura fuerint presentata. d. nu. 3.
Testes recipi an possint post publicationem super arti-
culo, producto, & admissio, cum clausula salvo
Jure impertinentium, si contrarium ejus contine-
ret, quod fuit ab altera par. probatum, saltem ad
scriptura concomitantiam. rit. 86. nu. 5. 263.
Testes recipi possunt usq; ad sententiam fisco instante
rit. 90. n. 1. 266.
Recipiuntur ne ad instantiam inquisiti, publicatio-
ne facta ad ejus favorem. d. nu. 1.
Testes reici ne amplius possint, nec impugnari testifi-
cata per adversarium, operatur juramentum, per
iplos prestitum, adversario petente. rit. 155. num. 2.
373.
Immo, & sola citatio eodem petente æquequiva, atq; so-
la descriptio in calce mandati citatorii, ejusdem est
vis. d. n. 2.
Testes removendi si sint, debent modestissime removeri,
& non injuriosis verbis. rit. 73. n. 16. 242.
Quomodo testes repellendi sint, & quibus ex causis.
rit. 74. num. 7. 243.
Testes revelare metu litterarum monitorialium an, &
quando obstringantur, & quam fidem faciant. rit. 3.
nu. 16. vers. Testes. 43.
Testes si per Curiam haud fuerint examinati infra ter-
minum, datum ad probandum, & deinde detur
alius terminus ad examinari faciendum, & neq;
examinentur, de cætero non audiuntur litigantes;
Nisi fuerint mulier pupillus, ac Vidua, Ecclesia vel
fiscus qui beneficio restitutionis in integrum ad pin-
guis probandum de novo admittuntur. rit. 152. in
cor. & n. 1. 368. 369.
Testes si viles sint, ac pauperes, ad testificandum non
admittuntur. rit. 74. n. 8. 243.
Quæ nam advertenda sint Judicibus circa testium
examinandorum conditionem. nu. 6. fol. eod.
Nec Hystrio, & qui accepta mercede scenam ageret,
potest esse testis. n. 8. vers. Et in quadam. fol. 243.
Testes testimonium dicturi super delicto, patrato in
Calabria ultra, vel intra provinciam, possint ne cogi
advenire Neapolim, & coram Judice causa se præ-
sentare. rit. 141. nu. 3. vers. Ergo, in fin. 357.
Testes valide ne, vel perperam per examinatorem reci-
piantur, si procurator alium substituit ad tortum
videnda juramenta, in partibus examinandorum,
quo substituto non citato recipiat ejus examinatio.
rit. 145. nu. 13. 362.
Testes, ut legitime dicantur citati, jurati, ac exami-
nati, atque habiti pro repetitis, pars vocanda est.
rit. 31. nu. 3. vers. Meminimus. 134.
Testes, ut rite examinari possint, precedere debet ci-
tatio partis ad illorum videnda juramenta. rit. 149.
nu. 1. 362.
Dato quod summaria sit causa. num. 2. fol. eod.
Ac etiam, si testes forent examinandi coram Princi-
pe. n. 3. fol. eod.

Tom. 1.

Secus tamen incausis Sanctæ Fidei Læsæ Majestatis,
& assassini. nu. 4. fol. eod.
Quid, si testes ipsi examinarentur in ultima die ter-
mini. n. 8. fol. eod.
Testes, ut testimonium ferant, evocari, & compelli
possunt, pœna indicta. rit. 87. nu. 2. 264. & rit. 155.
nu. 2. vers. sed adversarius cum. n. 3. 373.
Cogi ne valeant, nil obstante juramento de non testi-
ficando. num. 4. 377.
Debet tamen precedere monitio. nu. 6. fol. eod.
Liceatne interponi decretum, quod habeantur pro
examinatis in beneficium producentis, si nullo
modo à jure præscripto cogi possint. d. rit. 87. nu. 3.
264.
Possintne aliquando compelli testes per torturam. d.
num. 3.
Evocentur quippe testes à remotis ad testificandam, an
verò eorum receptio locorum committatur officiali-
bus. nu. 4. fol. 265.
Testibus, ab altero productis, si utatur adversarius, à
quo tempore contribuere obstringatur ad expensas,
erogatas pro illorum accessu. rit. 155. nu. 2. vers. Sed
Adversarius. 373.
Testibus mortuis, agi non potest via exequutiva ex
instrumento, etiam reassumpto, sed bene via ordi-
naria. rit. 128. n. 12. vers. Fuit in fin. 338.
Testibus reprobatis, explicatis probationibus, ac de-
fensionibus, fit conclusio, & proceditur ad causæ
expeditionem. rit. 75. nu. 1. 245.
Testi unico regulariter credendum non est. Et neq; uni
Angelo quasi credendum sit. Merito in Nativitate Do-
mini Jesu Christi facta est cum Angelo multitudo
caelestis militia. rit. 115. nu. 7. in med. 314.
Nec in legata ad pias causas sufficit unicus testis.
ibidem.
Testis monitus ad testificandum, subtrahere se dicitur
odio timore, aut gratia alterius partis. rit. 127.
n. 10. 333.
Testis non citatus, minimè probabit. rit. 78. n. 3. 249.
& rit. 87. nu. 1. 264.
Testis unicus probet ne plene in causis parvi momenti.
rit. 115. num. 7. 314.
Testis unicus si producatur à parte bene probat con-
trà ipsum producentem. d. n. 7. in fin. 314.
Testium attestaciones, seu depositiones produci possunt
in causa usq; ad conclusionem. rit. 88. in corp. & n.
1. 265.
Testium dubientia in causis criminalibus haud est
committenda infra dietam unam legalem à Civ-
tate Neapolis, nisi essent senes, valetudinarii bon-
sta mulieres, &c. & nisi de partium voluntate præ-
cesserint. rit. 141. in corp. nu. 1. & 3. 356. & ver.
Ergo dicimus cum plur. seq. 35
Testium attestaciones, quibus constat, excussionem co-
trà aliquem factam, & probatum, illum non esse se-
vendo, probant. rit. 24. n. 10. 12
Testium audientia si commissa fuerit in prima i-
stantia, nullatenus erit concedenda in secunda. ri
140. n. 10. 35
Testium depositio de possessione alicujus consensu, &
quotidie, minimè vitiat, si aliquo temporis in-
tervallo ille non possederit. rit. 15. nu. 5. 97
Testium depositio repugnantium, & de persona in-
matorum, & contumacium, ut facta habeatur in
præjudicium producentis, possit ne decreto constitu-
ri.

- rit. 127. n. 9. 333.
Testium examinatum depositio ad validandum testamentum, omnino prodest, vel obest aliis rit. 24. num. 8. in fin. 125.
Testium jam extinctorum depositiones semiplene inter alios citra dubium probant, si qualitas ipsa, quod obierint, verificata appareat. d. nu. 8. in med.
Testium in termino productorum parte non citata, nulla, & invalida est depositio. rit. 143. num. 7. 360.
Testium probitatem qui non articulaverit, neque probaverit, num gaudet privilegio testis in l. scripturas, ff. qui pot. in pign. habeantur. rit. 115. nu. 7. in med. 314.
Testium pro examinatione ad partium petitionem quid persolvi debeat. rit. 30. nu. 3. 133.
Testium receptio, ubicunque sit deleganda, debeat ne illa delegari tantum Jurisdictionem habenti, vel possit cuicunque. rit. 142. n. 3. 359.
Testium repulsa. Vid. in verb. *Repulsa*.
Textus.
Tex. in l. bene à Zenone, C. de quadrienn. prescrip. à pari procedit cum Regni pragmática, edita Thori, sub tit. de possess. non turbat. qua est quarta in ordine. rit. 58. n. 19. 201.
De ejus intellectu remissivo. d. nu. 19.
Habeat locum in dote ibidem.
Themistocles.
Themistocles à Sparianis dona capiens, Ducatu privatus est. rit. 14. nu. 10. in med. 93.
Themistocles primarius bellator opipare convivando inter primarios Athenienses viros, cum à prandio surgeret, cytharam tangeret, noluit, & quare. rit. 15. n. 1. 97.
Ejus adducitur dignum, & memorandum factum, ibid.
Thomas.
Dominus D. Thomas Caravita Regius Consiliarius extollitur. rit. 127. nu. 10. in fin. 333.
D. Thomas Grammaticus laudatur. rit. 65. nu. 8. vers. *Immo*. 211.
Tibicen.
Tibicivom hanc esse virum probum, Antisthenis sententia probatur. rit. 74. nu. 8. vers. *Hinc Antisthenes*. 244.
Titulati.
Titulati nostri Regni in criminalibus non citantur, nisi previa licentia Excellentissimi Proregis. rit. 46. n. 29. in fin. 161.
Torquere, & Tortura.
Torquere Reum ex processu informativo est illi auferre defensionem, rit. 54. num. 12. vers. *Auferitur*. in med. 187.
Torturam ex processu informativo sola Magna Curia Vicaria inferre potest. rit. 54. n. 9. 186.
Id non servat contra Neapolitanos, nisi communicato negotio in Collaterali Consilio. d. n. 9.
Nec contra Barones quoscunque, etiam exteros, fenda in Regno possidentes. d. n. 9. in med. 186.
Torturam inferre non possunt Curia Baronales. d. rit. 54. n. 10. fol. eod.
Bene tamen possunt Regia Audientia. d. num. 10. in med.
Reperi ne possit tortura ex processu informativo. n. 11. fol. 187.
Quibus in casibus, & personis talis tortura locum habeat. Atque facultas hæc judicari potius debeat favorabilis, quam odiosa. d. n. 11.
Possit ne inferri tortura ex processu informativo, appellatione minime recepta. n. 12. fol. eod.
Quid requiratur ad hanc torturam inferendam. d. n. 12. vers. *Requisita*.
Perraro tamen Magna Curia Vicaria torquet ex processu informativo, nisi duntaxat maleficos insignes, & valde diffamatos, & in notoriis criminibus deprehensos. d. n. 12. in fin.
Torturam inferre ex processu informativo, boni viri arbitrio remittitur. d. num. 12. versic. *Boni viri*. fol. eod.
Tortura tormentum majus est, quam utriusque manus abscissio. d. num. 12. versic. *Auferitur*. in med. 187.
Trajanus.
Trajanus Imperator, licet Ethnicus, & à vera fide alienus, salutem tamen eternam dicitur consequutus, quia de equo descendens, bellum iturus, vidua cuidam contra Principem Justinianum ministravit. rit. 46. n. 3. in med. 156.
Tribonianus.
Tribonianus, Praefectus Justiniani Caesaris, Jus, & fas venale habebat. rit. 147. n. 16. 365.
Tribunal.
Tribunalia antiquitas collocabantur juxta templum, & quare. rit. 1. n. 3. 14.
Tribunal Electorum Civitatis memoratur; Et ipsi Electi cum eorum Praefecto cui vacent negotio; Quo tempore, & à quo fuit destinatus praefectus, & à quo Rege amplissimis privilegiis fuit tribunal hoc decoratum. d. rit. 1. n. 31. 21.
Per quos Electos regatur, & qua sint eorum pariter. d. n. 31. vers. *Horum*, & n. 32. fol. 22.
Tribunal Magni Admirati. Vid. in verb. *Admiratus*.
Tribunal Regia Camera Summaria à Friderico II, fuit fundatum, ab Alphonso I. auctum, & reformatum. rit. 1. n. 19. 17.
Quo tempore fuit in Castrum Capuanum translatum sub Imperatore Carolo V. deinde in palatio Principis Salerni, ubi ad praesens conspicitur templum augustissimum Domus Praetorum Jesuitarum. d. n. 19. 17.
Cur dicatur Camera Summaria. d. n. 19. in med.
Quot, & qui huic tribunal praesint. n. 2. fol. eod.
Sacram ne appelletur hoc tribunal. rit. 57. num. 9. 195.
Quot, & quae habeat privilegia. Vid. in verb. *Regia Camera*.
Tribunal supremum Collaterale, in quo residet Prorex, precipiendo Regia Camera, licet ad se referre, nihil ei derogat. d. rit. 57. n. 10. fol. eod.
Quando Tribunal hoc omnimodam, & absolutam habeat potestatem causas ad se advocandi. num. 11. fol. eod.
Trigesima.
Trigesima ubicunque deberetur, casu, quo Officiali à publico salarium solveretur, illa esset Curia. rit. 14. num. 5. 92.
Trigesima, sicut sportula Jure Canonico veteri sunt, sed Jure civili permessa. d. n. 5. vers. *De trigesimis Et vid. in verb. Sportula*.
Tubieta.
Tubieta dicitur praeco, ministerio cujus utitur Curia in vocandis personis per edictum. rit. 38. num. 1. 138.
Nunc.

Nuncupatur quoq, Nuncius, apparitor, & litium exequuntor.

Ad hoc officium homines eliguntur viles, & abiecta conditionis. n.2. fol.eod.

Tubicta Magna Curia Vicaria audeat minime, vocare aliquem ad partium petitionem, seu procuratorum, cum regitur Curia, excepto de mandato ipsius Curia. d. rit.38.in corp. fol.138.

Quid exigat pro venditione bonorum exequuntorum, vel quando restituitur ipsa exequutio. rit.110.n.5. vers. Quod verò. 311.

Pro qualibet interlocutoria, idest citatione, seu potius vocatione in accusanda contumacia recipere debet granum unum, quantumvis plures continentur in ea. d. rit.110. in corp. & n.3. 310.

Quid si numerus centum attingeret. d.n.3.

Debeat ne Tubicta granum istud, si instante fisco vocarentur. n.4. 311.

Observentur ne ista. n.6. 311.

Tubicta, seu incantatori, ad quem etiam spectat, res, de ordine Judicis vendendas, subhastare, quicquid persolvitur, deduci debet ante omnia ex pretio rei distracta, illudque diminuit. d. rit. 110. num. 5. 311.

Habet pro suo directu privilegium hypotheca ad instar sortis. d.n.5. in med.

Ac etiam praelationis quibuscumque creditoribus anterioribus, super ejusdem rei pretio concurrentibus. ibidem.

Solvendus sit tubicta directus iste, quando partes se concordaverint, & venditiones sortita non fuerint effectum, d. n. 6. vers. Hinc quippe, & vers. Hinc quoties..

Ubi referuntur decisiones Sac. Reg. Consilii.

Tullius.

Tullius Servitum Sulpitium commendavit, quod litium anfractus tollere semper maluerit. rit. 10. num.3. 82.

Tumultus.

Tumultus civiles. Vid. in verb. Civiles.

Turbari.

Turbari quis in possessione, seu quasi, multis modis dicitur. rit.123.n.2. 326.

Quando Civitas dicatur alterius possessionem turbare. num.2. 326.

Tutor.

Tutor, vel curator, nomina, quae justè putat non esse idonea, à priore tutore, seu curatore cogitur quidem suscipere, non tamen exactionem periculo suo facit. rit.45 n.11.in med. 152.

Tutor, vel curator si intra annum suum extremum clauserunt diem, totamne mercedem, sibi constitutam, transmittunt ad haeredes, an verò pro rata. rit.8.n.19.in med. 76.

Tyrannus.

Tyranni declaratur Etymologia; Et quis proprie dicatur tyrannus. rit.55.n.3. 188.

Vassallus.

Vassalli Baronum gaudeant ne generali indulgentia, à principe concessa. Et an possit Princeps gratiam facere, aut compositionem in vassalli praedictum. rit.46.nu.20. 160.

Vassallis, oppressis à suis Baronibus, licitum est ad Principem, ac Regem recurrere. rit.46.nu.8. 157.

Esq, quod feudum sit alienatum: cum vero, & mixto Fonz. I.

imperio. num.16.

159

Vassallo, investito à Domino de Jurisdictione, illa competit privative quoad ipsam Dominum. d. rit.46. num.6. 157.

Vassallus eoc propalatione. arcanorum Regis potest feudo privari. rit.3.nu.20.cir. fin. 44.

Vehiculum.

Vehicula duo si se per viam obviarent, & ambo praterire non possent, utrum eorum retrocedere debeat. rit.4.nu.5.vers. Quibus. 48.

Vellojanum.

Vellojani favor cessat, si factio mulieres solverint, quae illo juvantur, & promissionibus obstringantur. rit. 14. nu.13. ver. Unum. in fin. 94.

Vendi, & venditus.

Vendi, vel omni in alio loco prohiberi num possit, quamvis consuetudine introductum fuerit mercatum in quadam platea, & forum celebratum. rit.116.nu.17. 317.

Vendito censu annualis pensionis in frumento. Vide in verbo, Censu si sit venditus.

Verbum.

Verba (Indignationis Petri, & Pauli) quae in Papa scriptis apponuntur, quam pauam importent. rit. 3. nu.7. in fin. 43.

Verba Joannis Berberii reconsentur. rit. 141. nu.6. 357.

Verba Pragm. 12. de ordin. Judic. declarantur. rit.73. nu.5. in med. 240.

Verbum (extorquere) quid denotet. rit. 14. nu.14. 95.

Veritas, & Verus.

Veritas à finibus terrarum jam pridem exulat, & nullus est, qui ei reditum procurat. Diciturque virtus omnium regina. rit.70.nu.1. 231.

Verus contumax quando quis dicatur. rit.120.nu.6. 323. Et vide in verbo, contumax.

Vespasianus.

Vespasianus Imperator nummis suis anchoram cum Delphino imprimebat, & quare. Rit.29. nu.1. in fin. 132.

Vespasianus imperator quare elegerit, qui judicia extraordinariam judicarent. rit.69.nu.1. 227.

Vestis.

Vestes quales debeant indui Advocati. rit.101. nu.56 295.

Vestis conveniens debet esse statui, ordini, & officio. rit.eodem.nu.58. 295.

Vestis, Doctori promissa, nobilis, & honesta praestanda est. rit.eod.nu.59. fol.eod.

Via.

Via exequutiua protendatur ne ad apocps bancarias, alteri giratas. rit.54.nu.8.in med. 186.

Via ordinaria electa, valeantne creditores ad aliud exequutum convolare judicium. rit.134.n.14. 348.

Vicaria.

Vicaria Curia, & Magna fuerint ne distincta tempore Regine Joanna Secunda. rit.52.nu.1. 179.

Vicarius.

Vicario Episcopi debeat urne salarium, non promissum. rit.58.nu.17. ver. De Vicaria. 200.

Vicarius Capituli, Sede Vacante, praecedat ne Canonicos, & alios de Capitulo. rit.101.nu.42. 294.

Victoria.

Dom. D. Vittoria de Urso uxor Reg. Conf. & Praesid. R.C. Dom. Hortensii Pepi memoratur. rit.101.nu.5. cir. fin. 291.

- Victualia.**
Victualia, ac segetes ne recollecta, veniant ad appellationem mobilium. rit. 132. num. 12. 344.
Vidua.
Vidua Clerici conjugati an, & quando fori ejus viri gaudeat privilegio. rit. 66. num. 19. 217.
Et vide in verbo, Uxor.
Vidua ut privetur legato, sibi relicto sub conditione, si caste, & honeste vixerit, vitamque vidualem servaverit, quid deducendum, ac probandum sit. rit. 19. num. 5. vers. Quid vero. 110.
Viduarum, pupillarum, & miserabilium personarum causas gratis patrocinari debet tum procurator, tum Advocatus fisci, necnon procurator, & Advocatus pauperum. rit. eod. in corp. 108.
Vidua, ut gaudeant predictis prerogativis, fori, &c. nam sufficiat esse tales, vel opus sit, esse quoque miserabiles. rit. eod. num. 5. 109.
Si opponatur contra viduam, quod sit inhonesta, vel quod non sit vidua, terminus omnino impertitur: Et cui incumbat onus probandi. d. num. 5. in princ. & in med.
Cetera. Vide in verbo, Miserabiles.
- Vinctus.**
Vinctus a Reipub. de ducibus per Ecclesiam, aliumque locum exemptum, & inde egredi. reuens, possint abduci invitus. rit. 43. num. 11. 147.
Virgilius.
Virgilio Maronis dictum in lib. 6. Aeneid. ad Regiam Arborem Austriacam, optime refertur. rit. 84. nu. 4. in fin. 258.
- Virgo.**
Virgini Beata absoluta, & simpliciter loquendo nomen congruit Advocata. rit. 101. nu. 75. 297.
- Vir.**
Viro nobili quemadmodum negotii, sic & otii rationem exare oportet. rit. 160. nu. 12. in med. 382.
Ubi otium duplex dicitur, & quodnam laudatur, ibid.
Et vide in verbo, Nobilis.
Vir zelosipus. Vide in verbo Zelosipus.
- Vis.**
Vis aliud non est, quam Jus perturbatum, & naufragium, toti Reipubl. pertimescendum. rit. 125. num. 1. 330.
Vis publica etiam per unum hominem armatum committitur. rit. 68. nu. 7. in med. 224.
An illius poena hodie sit arbitraria. ibid. vers. At poena.
- Visitatio.**
Visitationem carcerum singulis diebus Saturni prius in hoc Regno introduxit Imperator Carolus V. anno 1540. Et an sit quoque de Jure communi. rit. 44. num. 7. 148.
- Vita.**
Vita Reginae Joanna Secunda summam recensetur. in proem. num. 2. 1.
Vita, & militia questio sit ne feudalis, & an valeat compromitti. rit. 50. num. 9. & nu. 10. 173.
- Vitia.**
Vitia non sunt rerum, sed nostra. rit. 18. nu. 1. cir. fin. 106.
- Vivens.**
Viventibus otiose, & doctoratum minime exercentibus, doctorum privilegia demergantur. rit. 101. num. 8. in med. 291.
- Ultimum.**
Ultimum decretum, quod habeatur scilicet pro confesso, vel ut deterius, omnino requiritur quando principalis deponere non curat. rit. 120. n. 2. 322.
Ultimus Judex votum proferre num. debeat. Vid. in verbo, *Votum.*
- Unica.**
Unica arca, quam vulgus capsonum appellat, hodie non sufficit, & quare. rit. 24. num. 1. 124.
Unica citatio. Vide in verbo, *Citatio.*
- Unio.**
Unio actorum apud quem facienda sit, & quando rit. 96. num. 4. 279.
Unio aularum an, & quo tempore facienda. rit. 53. n. 8. 183.
Unio Casalium, & Castrorum minime in dubio praesumitur. rit. 60. nu. 4. in med. 203.
- Universitas.**
Universitas admitti debet ad prelationem assidua absq; termino. rit. 69. num. 13. 229.
Ubi memoratur Universitas Terra Caccaboni, Baronia Authoris.
Universitas, citata, opponere num. possit feriarum exceptionem. rit. 92. num. 6. 270.
Universitas quos creare num. valeat. rit. 85. num. 6. 260.
Universitas, & mulier comparere an possint per procuratorem. rit. 108. nu. 2. 309.
Quando Universitas dicatur delinquere. d. num. 2. in med.
Universitas nihil aliud est, nisi singuli homines, qui ibi sunt. rit. 160. num. 10. cir. fin. 382.
Universitas quo singulis annis Baroni dedit aliquod munus, cogatur ne ad continuandum in futurum, data venientia. rit. 9. num. 14. 80.
Ubi adducitur decr. S. Conf.
Universitates Regni concedant ne immunitatum privilegia venientibus ad habitandum: Ac concessa num. revocare valeant. In proem. n. 26. 7.
Universitati concedantur ne beneficia restitutionis in integrum. rit. 71. nu. 13. in fin. 236.
An restituatur adversus testium repulsam. num. 16. fol. eod.
Ubi memoratur Universitas Caccaboni.
Universitatum Administratores arrestari possunt ob debitum fiscale, & instrumentum liquidatum. rit. 134. num. 9. 378.
- Unus.**
Unus actorum Magister. Vide in verbo *Actorum Magister.*
Unus actus ad inducendam consuetudinem haud sufficit, sed saltem bini concurrere debent. rit. 1. num. 52. 25.
Unus Judicium. Vide in verbo, *Judicium.*
- Votum.**
Vota cum sint paria, quid agendum. rit. 53. n. 10. 183. Et rit. 98. nu. 5. 281.
Qualis ordo servetur in votandis causis. d. rit. 98. nu. 1. & 2. 280. 281.
Qualiter votum proferre debeant adjuncti, num. 3. fol. eod.
Dissentibus Auditoribus in votando quid agendum. num. 4. fol. eod.
Quis fuit introductor votorum in causarum decisionibus. d. num. 4. in fin.
Data paritate votorum in S. C. dantur adjuncti, sed

fit in Reg. Cam. servat votum pro Reo. num. 5.
181.
Votum in processu manu Judicis scribitur, deinde in quinterno registratur. rit. eod. num. 6. fol. eod.
Si sit adnotatum manu Judicis tantum super processu, fidem non facit, etiam si Judex, finito officio, de eo fidem faciat. d. nu. 6. in med.
Quot vota intervenire debeant in decisione causa ducatorum ducatorum, & ab inde supra. num. 7. fol. eod.
Postremus Judex votum proferre debet, quamvis omnes Judices, in unam convenerint sententiam. d. nu. 7. in med.
Quid tamen in Sac. Reg. Consilio. n. 11. 282.
Post votum datum, & rationem votandi adhibitam, omnes acquiescere debent, nec se pertinaces ostendere n. 9. fol. eod.
An vota proferri debeant collegialiter. d. nu. 11. vers. Vota etiam.
Votum in scriptis possit dari ab absente. rit. 53. n. 9. 183.

Urbanus.

Urbanus Papa VIII. solo verbo doctorem creavit Rev. Dom. Aloysium Riccium, cum eundem ad Episcopatum Vici Equensis assumpsit, rit. 101. num. 31. 293.

Urbs.

Orbis regimen in nobiles est tantum Collatum. rit. 160. nu. 14. 383.
Urbs beata dicitur, in qua nulla vigent jurgia. rit. 10. nu. 11. 83.

Usurarius, & usura.

Usurarium fraus, ac improbitas perniciosissimum malum est Reip. ac veneno, & pesti similis. rit. 20. nu. 1. 119.
Usura omni jure prohibita est. rit. eod. nu. 4. 112. & rit. 21. num. 4. 119.
Usura patrum si mutuetur frumentum vetus, ut novum restitatur. d. rit. 20. nu. 16. 18.
Quot pena adversus usurarios introducta sint jure Canonico, & quot jure Civili. Et praeter ceteris quantum sint in Regno nostro, num. 5. & vers. Et praeter ceteris. 112.
Qua pena sit in Platino usurarii puniendi. d. vers. & praeter ceteris in med.
An dicatur usura, si pendente dilatione, data in nautico, de interesse paciscatur, illudque certum, & uniforme statuatur. rit. eod. num. 10. 113.
Usurarum causa pendente, licito jure proceditur ad sequestrum & bonorum adnotationem. rit. 20. nu. 6. 113.
Quid in Neapolitanis, & Neapolitana, extero nupta. ibid. in med.
Deficientibus accusatoribus, possit Fiscus ceptam inquisitionem prosequi in hoc crimine. num. 7. fol. eod.
Jure Regni nostri, liceatne Fisco Judicium hoc prosequi mortuo accusatore. Ac defuncto accusato, duretne hoc judicium adversus haeredes, quod ad persecutionem bonorum nu. 8. 113.
Usurarum causam prosequi potest procurator Curia,

& ad prosecutionem publicationis bonorum devenerit. rit. eod. in cor. 111.
Usurarum in causa Procurator Fisci designare debet, qua designare tenetur accusator, ex libell. ff. de accusat. rit. 21. in cor. 118.
Usura crimen non unum, sed multiplex est, & fert omnia complectens, & quomodo appelletur usura, tum Hebraeorum, tum Chaldeorum lingua. rit. eod. n. 1 118.
An in causa usuraria procedi possit Fisco instante. n. 2. fol. 119.
Sitne haereticus asseverans licitam esse usuram. nu. 4. 119.
Nam possit Papa confirmare contractum usurarium. d. nu. 4. in med.
Usura in crimine quamvis publico admittatur ne procurator, speciale habens mandatum. rit. 120. nu. 9. 323.

Usus

Usus difformis nullum inducit styllum, nec consuetudinem. rit. 1. nu. 73. 28.
Quid si difformitas proficiscatur ex actibus, qui cum ipsa consuetudine compatiantur. d. n. 73.
Usus M.C.V. Sac. Cons. & Curia Archiepiscopalis Neapolitana indicatur circa citationem ad publicandum, num scilicet publicationem praecedere debeat. rit. 97. nu. 2. & vers. in Curia. 280.
Usus praevaleat in materia sedendi. rit. 101. num. 32. 293.
Usus Tribunalium hujus Civitatis ne Regia, & etiam Curia Romana in relaxandis literis executorialibus incidatur. rit. 42. n. 2. in med. 144.
Utile.
Utile per inutile non trahitur. rit. 94. n. 16. 276.
Uxor.
Uxor Clerici conjugati illius fori gaudet privilegio, Clerico vivente, secus eo mortuo. rit. 66. num. 18. 217.
Uxor habitare num teneatur cum marito excommunicato. rit. 61. nu. 5. 204.

X

Xenodochia.

Xenodochia beneficia conceduntur restrictionis in integrum. rit. 71. nu. 4. in med. 234.

Z

Zelotipus.

Zelotipus vir retinere num valeat uxorem privatis carceram. rit. 56. n. 8. in med. 191.
Zenia.
Zenia, & munera, nec quare, nec oblata respicere debet Praelatus. rit. 14. n. 11. vers. Praelatus. 94.
Zenobia.
Zenobia Palmyrenorum Regina, viriliter non more famineo Imperium suum rexit; in proem. num. 17. 5.

CANONICA APPROBATIO

IN Congregatione habita coram Eminentissimo Domino Cardinali Philamarino Archiepiscopo Neapolitano hæc die 25. Junii 1661. fuit dictum, quod Dominus Julius Caponus revideat, & inscriptis referat eidem Congregationi.

Paulus Garbinatus. Vic.Gen.

Can.D. Mattheus Renzi S.T.D.
& Consult. S. Off.

EMINENTISSIME DOMINE.

LEgi, iterumq; alacri animo perlegi Luculentissima Commendataria in omnes Ritus M.C.V. summo ingenio contexta, ac elaborata à nobilissimo, & perspicacissimo J. C. D. Carolus Petra Barone Vasti Girardi, ac Advocato præstantissimo, & nil in illis reperi, quod orthodoxæ, veræq; fidei, & piis moribus consonum non sit, quæ de re, dum Emin. Tuæ visum jam fuerit, dignissima prælo, ad communem utilitatem, & disciplinam, sentio. Neapoli die 18. Julii 1661.

Emin. Vestræ

Humillimus Servus
Julius Caponus.

IN Congregatione habita coram Eminentissimo Domino Cardinali Philamarino Archiepiscopo Neapolitano sub die 17. Septembris 1661. fuit dictum, quod stante relatione Revisoris infra scripti, Imprimatur.

Paulus Garbinatus Vic.Gen.

Can.D. Mattheus Renzi S.T.D.
ac Conf. S. Off.

RE-

REGIA APPROBATIO ECCELLENTISSIMO SIGNORE.

DON Carolo Petra Barone del Vasto Girardi supplicando espone à V. E. come desidera dar in luce un Commento da lui fatto sopra li Riti della Gran Corte della Vicaria però supplica V. E. commetter la revisione di quelli, à chi li pare acciò possa poi ordinare, che si stampino, ut Deus.

Magnif. U. J. D. Julius Caponus videat, & inscriptis referat Sux Excellentie.

Galeota Regens. Musettula Regens. Ulloa Regens. Carillo Regens.
Provisum per S.E. Neap. die 24. Maii 1661. Anastasius.

ILLUSTRISSE, ET ECCELLENTISSE DOMINE.

DON Caroli Petra Baronis Vasti Girardi Commentaria in Ritus M.C.V. elucubrata, ac luculenta, Exc. Tux jussu, perlegi: quàm sapidè, Deus bone! quàm jucundè. Vir hic in paucis à jurisprudentia, ac bonarum litterarum studiis instructus, ab ipso ætatis suæ Vere non genio, sed ingenio indulgens hæc nobis ex utrarumquè florilegiis mella concessit. Æmulatus namquè majorum suorum decora, genere doctrina, virtutum ornamentis præstantium, non tam videtur æquasse illa, quam etiam superasse. Auspiciis proindè, sinuque Excell. Tux fovendi, dignus, qui de Repub. universa mereri, tam citò potuit, tam benè. In hoc enim opere (quod imperio Exc. Tux quantociùs in publicam lucem compelli, etiam, atquè etiam voveo) tantum abest, ut Regiæ quicquam jurisdictioni adversetur, ut potius, & eidem, & toti Reipubl. litterariæ maximoperè conducturum videatur. Hæc judicii mei est alea, minimè sanè pænitenda, si Exc. Tux. ex quo tota dependet, judicium arrideat. Die 8. Junii 1661.

Excell. Vestræ

Servus humillimus.
Julius Caponus

Visa retrospectiva Relatione. Imprimatur, & in publicatione servetur
Regia Pragmatica.

*Galeota Regens.
Musettula Regens.
Navarra Regens.*

*Carillo Regens.
Ulloa Regens.*

Provisum per S.E. Neapoli die 20. Junii 1661.

Amicus.

[The following text is extremely faint and largely illegible due to the quality of the scan. It appears to be a multi-paragraph document, possibly a letter or a report, with several lines of text per paragraph. The content is mostly lost to noise and low contrast.]

Handwritten text: 1162

W. B. Hall

Vm

Handwritten text, possibly a signature or name, written diagonally across the page.

12 Salt

Vm

